

שביעי ואחרון של פסח ופרשת שמיני

(16 – 22 April 17)

כ' – כ"ד ניסן תשע"ז

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְתָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, גוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֵךְ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל"ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶיךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֹךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְדֵּךְ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאִכְלְתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעַצַּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהִאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֵת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְיֹמֶיכֶם וַיֹּמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדוֹרָתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנוּם
אֲחֵרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנתן לו מהווי או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תובות "לה'") בצדוק ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וניתנם בחרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מספר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קמז.

שבתים גדולים להקדושי-בורך-הוא והיאך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנָיִ: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימֵי אַקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבִלֵי־מָוֶת
וּמִצָּרֵי שְׂאוֹל מִצָּאוּנִי צָרָה וַיִּגְזֹן אֶמְצָא: ד וּבְשֵׁם־יְהוָה אַקְרָא אָנֹה יְהוָה מִלְּמַתְּ נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה
וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מִרְחָם: ו שֹׁמֵר פֶּתָאִים יְהוָה דָּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל
עָלַיכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינַי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אָנֹה עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כִּלְיָהֲדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה
כָּל־תַּגְּמוֹלוֹתַי עָלַי: יג בּוֹסֵי־יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אַקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדַת־נֶאֱלָא לְכָל־עַמּוֹ:
טו יִקַּר בְּעֵינַי יְהוָה הַמּוֹתֶה לְחַסִּידָיו: טז אָנֹה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבַדְךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בְּנֵי־אֲמַתְךָ פִּתַחְתָּ לְמוֹסְרֵי:
יז לָךְ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אַקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדַת־נֶאֱלָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחִצְרוֹת |
כִּי יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

קיו.

מוזמר משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחֵהוּ וְחַמְדוּהוּ כָּל־הָאֱמִוּוּת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאֱמַת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט ניסן, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר אפרים אליעזר ש"י הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מו"ך ניסן, ובבקשתו הזכרתי את כל אלו שכותב אודותם בשילהי
חדש זיו ובער"ח זיו (וכתוסי ד"ה בחדש ר"ה ב, ע"ב) על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
נבגי"מ זי"ע, מזיונתי עולם, וכפתגם הידוע שלו אחתום באיחול צו א געזונטען פרייליכען זומער
ולבשו"ט בכל הכתוב במכתבו.

בברכה.

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא
חֶסֶד בְּעוֹלָמוֹ פָּלוֹם וּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהָנוֹת בָּהֶם**

בְּנֵי אָדָם ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פריק יג הלכה יד).

מפתח כללי

ב	סדר הנחת תפילין	(א)
ג	מזמורי תהלים קטז, קיז	(ב)
ה	מאמר ד"ה והניף ידו על הנהר אחרון של פסח, ה'תשכ"ו	(ג)
ה	מאמר ד"ה ויהי ביום השמיני וגו' שבת פרשת שמיני, מברכים חודש אייר, ה'תשכ"ו	(ד)
ה	משיחת אור ליום ד' פי' שמיני, כ"ו ניסן, ה'תנש"א ביחידות כללית לאורחים שיחיו	(ה)
ו	שיחת אור ליום ועש"ק פי' שמיני, כ"ח ניסן, ה'תנש"א לאחרי תפילת ערבית	(ו)
ז	משיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וערי"ח אייר ה'תנש"א	(ז)
ח	לקוטי שיחות פרשת שמיני כרד יז	(ח)
ט	ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	(ט)
י	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שמיני	(י)
יא	שיעורי חומש יומי לשבת פרשת שמיני	(יא)
יב	שיעורי תהלים לשבת פרשת שמיני	(יב)
יג	שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבת פרשת שמיני	(יג)
יד	לוח "היום יום" לשבת פרשת שמיני	(יד)
טו	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	(טו)
שיעורי רמב"ם		
טז	ג' פרקים ליום לשבת פרשת שמיני	(טז)
יז	– פרק אחד ליום לשבת פרשת שמיני	(יז)
יח	– ספר המצוות לשבת פרשת שמיני	(יח)
יט	מסכת סוטה עם ביאורים מדף ה עד דף יא	(יט)
כ	נביאים וכתובים ישעיה פרק מא, איוב פרק כא-כב	(כ)
כא	משניות – מסכת שבת ביאור קהתי	(כא)
כב	עין יעקב מסכת ראש השנה	(כב)
כג	מסכת בבא בתרא עם ביאורים מדף פד עד דף צ	(כג)
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		
כד	שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינוים אדמו"ר הזקן	(כד)
כה	שולחן ערוך הלכות פסח לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	(כה)
כו	תורה אור אדמו"ר הזקן	(כו)
כז	שערי תשובה אדמו"ר האמצעי	(כז)
כח	מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק"	(כח)
כט	תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש	(כט)
ל	שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב	(ל)
לא	ספר המאמרים קונטרסים חלק א אדמו"ר מוהר"ש"ב	(לא)
לב	ספר השיחות הי"ש-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהר"ש"ב	(לב)
לג	אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב	(לג)
לד	ביאורים לפרקי אבות פרק א	(לד)
לה	חומש לקריאה בציבור	(לה)
לו	קריאת התורה למנחת שבת קודש	(לו)
לז	לוח זמנים לשבת פרשת שמיני	(לז)
לח	סדר מצות הדלקת נרות לשביעי ואחש"פ ועש"ק	(לח)

1 בנבואת ישעיהו הנאמרת בהפטרות של אחרון של פסח, נאמר בין ייעודי
2 הגאולה:
3 וְהִנִּיף הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יְדוֹ עַל הַנֶּהָר נהר פרת בַּעֲמִים בחוזק רוחו
4 וְהִפְהוּ כַךְ שֶׁהֵנָּה יתחלק לְשִׁבְעָה נְחָלִים גו' וְהִתְהַ מְסֵלָה דרך
5 מעבר לְשָׂאֵר עֲמֹ גו' לשארית עם
6 ישראל כַּאֲשֶׁר הִיְתָה הַיְתָה לְיִשְׂרָאֵל
7 בקריעת ים סוף בְּיֹם עֲלֹתוֹ
8 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.¹

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

9 וְצִרְיָף לְהִבִּין, דְּהִנְהָ, הַצּוֹרֶף
10 בַּבְּקִיעֵת הַנֶּהָר (נְהָר פְּרַת)²
11 כבוא הגאולה על-פי פְּשׁוּטוֹת
12 הַפְּתוּבִים הוא כְּדִי שִׁיעֲבֵרוּ
13 בּו גְלוּיֹת יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרוֹת
14 לְמַעֲלָה בַּפְּסוּקִים הַקְּדוּמִים בַּפָּרָק זֶה
15 (מֵאֲשׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וְגו')³
16 בְּדַרְכָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
17 וְלִקְאוּרָה, הָרִי נוֹסֵף לְכָף
18 שְׁפָמָה מִהֶאֱרָצוֹת הָאֲמֹרוֹת
19 לְמַעֲלָה אֵינָן מֵאוֹתוֹ הַצַּד
20 דְּנִהָר פְּרַת⁴ כַךְ שֶׁהֵנָּה אֵינּוּ
21 מֵהוּוֶה מְכֻשׁל בְּדַרְכָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
22 וְכִדִי שִׁיבְאוּ בְּגִי-יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם
23 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין צוֹרֶף בַּבְּקִיעֵת
24 נְהָר פְּרַת, הִנְהָ גַם בְּנוֹגַע
25 לְאֶרָצוֹת שְׁמֵהֶן צְרִיכִים
26 לְעִבּוֹר הָרֶף נְהָר פְּרַת, אֵין
27 הַכְּרַח בַּבְּקִיעֵת הַנֶּהָר (שֶׁהוּא עַל-דֶּרֶךְ "הַפָּרָק יָם
28 עַל-דֶּרֶךְ הָאֲמֹר בְּתַהֲלִים "הַפָּרָק
29 יָם לְנִבְשָׁה"⁵ שְׁהִיָּה בְּנֵס קְרִיעֵת יָם
30 סוף) כְּדִי שִׁיעֲבֵרוּ בּוּ בְּרִגְלָם
31 (כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב "וְהִדְרִיף
32 בְּנַעֲלִים", לְדִרוֹף בְּנַעֲלִים
33 אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם כִּי תִשׁוּב
34 לְהִיֹּת יְבֻשָׁה"⁶) דְּוָקָא וְהַמְעַבֵּר
35 בְּנֵהר אֵינּוּ הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה הַהֲגִיעַ
36 מֵהַגְּלוּיֹת הִלְלוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי
37 אֲפִילוּ בַיָּם הַגְּדוֹל שִׁישׁ בּו מִים
38 רַבִּים מֵאֵד יְכוּלִים לְעִבּוֹר בְּאוֹפֶן
39 דְּ"יֹדְרִי הַיָּם בְּאֵנִיּוֹת"⁷, וְעַל-
40 אַחַת-כַּמָּה-וְכַמָּה שְׁאֲפָשֵׁר
41 לְעִבּוֹר בְּאֵנִיּוֹת בְּנֶהָר הַקֶּטַן
42 הַבְּרַבָּה מֵהֵימָּן, וְאֵם כֵּן מֵה הַכְּרַח בְּנֵס
43 שֶׁל מְעַבֵּר בְּנֵהר כִּיבִשְׁחָה?

44 גַּם צִרְיָף לְהִבִּין אוֹמְרוֹ בְּכְתוּב זֶה "כַּאֲשֶׁר הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל
45 בְּיֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", שְׁמֵלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע שְׁהָעֲלוּי
46 הַמַּעֲלָה וְהַחֲשִׁיבוֹת דְּבַקִּיעֵת הַנֶּהָר נֵהָר פרת לְעִתִּיד-לְבֹא הוּא
47 בְּדַמְיוֹן וְהַשְׁוֵאָה לְ"יֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", הִינְנוּ,
48 שְׁהָעֵקֶר וְהַחֲשׁוּב יוֹתֵר הוּא "יֹם
49 עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", וְהָעֲלוּי
50 דְלְעִתִּיד-לְבֹא הוּא שְׁגַם אֲז
51 יְהִיָּה כְּמוֹ בְּדוּמָה לְמָה שְׁהִיָּה
52 "בְּיֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם".
53 וְכֵן מִשְׁמַע גַּם בְּנוֹגַע לְכָלֹת
54 הַגְּאוּלָּה הָעֲתִידָה, שְׁהִיא רַק
55 בְּדוּמָה לְיַצִּאת מִצְרַיִם, בְּעוֹר שִׁיציאת
56 מִצְרַיִם הִיא הַדְּבַר הַחֲשׁוּב וְהַעֲקָרִי
57 מִמֶּה שְׁפָתוּב לְעִיל מִיַּיְהִיָּה³
58 לְמַעֲלָה מִמֶּנּוּ, בַּפְּסוּקִים הַקְּדוּמִים
59 בַּפָּרָק וְהִנְהָ בְּיֹם הַהוּא יוֹסִיף
60 אֲד' שְׁנֵית יְדוֹ לְקִנּוֹת אֵת
61 שְׂאֵר עֲמֹ וְגו', וּמִלְשׁוֹן הַכְּתוּב
62 מִשְׁמַע שְׁהָגְאוּלָּה הָעֲתִידָה הִיא
63 "שְׁנֵית" דְּבַר מִשְׁנֵי בַחֲשִׁיבוֹתוֹ
64 (כְּמוֹ טַפֵּל בִּיחַס לְעִיקָר) לְיַצִּיאָה
65 מִמִּצְרַיִם (כְּמוֹ שְׁקִנְאָם
66 מִמִּצְרַיִם)², כִּיֵּן שְׁיַצִּיאַת
67 מִצְרַיִם הִיא הָעֵקֶר. וְכַמּוֹכֵן
68 עֵינֵין זֶה שִׁיציאת מִצְרַיִם הִיא הָעֵיקֶר
69 וְהַגְּאוּלָּה הָעֲתִידָה הִיא רַק כְּטַפֵּל לָהּ,
70 מוֹכֵן גַּם מִמֶּה שְׁפָתוּב⁸ בַּמּוֹקֵם
71 אַחַר, בְּנבואת מִיכָה כִּימִי צִאֲתָךְ
72 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת
73 גַּם בְּגאולה הָעֲתִידָה, הִינְנוּ,
74 שְׁהָעֲלוּי וְהַחֲשִׁיבוֹת דְּהַגְּאוּלָּה
75 הָעֲתִידָה הוּא שְׁגַם אֲז לְעִתִּיד
76 לְבֹא יְהִיָּה "אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת"

(1) ישע"י, יא, טו-ז - הפטרת היום. (2) פירש"י עה"פ. (3) שם, יא. (4) ראה פירש"י שם, טו: "ומאיי הים, אינו מאותו צד".

(5) תהלים טו, ו. (6) מצו"ד עה"פ. (7) תהלים קז, כג. (8) מיכה ז, טו.

והניף ידו על הנהר

ביאור בדרך אפשר

1 כמו שֶׁהָיָה "בימי צאתך מארץ מצרים" וגם מזה מוכן שיציאת
 2 מצרים היא העיקר והגאולה העתידה היא רק בדומה לה.
 3 וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן⁹, הָרִי יָדוּעַ שֶׁהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה תִּהְיֶה
 4 בְּאוֹפֵן נֶעְלָה בְּיָתֵר שְׁאֵת מִהַגְּאוּלָּה מִמְצָרִים, וְכִמְבֹאֵר
 5 בַּהֲפֹטֶרֶת הַיּוֹם יוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל
 6 פֶּסַח (כה נאמר "עוד היום בנוב
 7 גו' ויצא חוטר מגזע ישי")
 8 וְגו'¹⁰ ובהמשך יש ביטויים נפלאים
 9 על מלך המשיח ותיאורים נפלאים על
 10 ייעורי הגאולה) גודל הפלאת
 11 הגאולה העתידה שתפעל
 12 שְׁנוֹי אֶפִּילוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת
 13 הָעוֹלָם, וכפי שנאמר בהפטרה זו
 14 וְגַר זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְגו' וְאֲרִיָּה
 15 כְּבָקָר יֵאָכֵל תְּבֵן גּו' לֹא יָרְעוּ
 16 וְלֹא יִשְׁחִיתוּ גּו' כִּי מְלֶאֶה
 17 הָאָרֶץ דַּעֲהָ אֶת הָאֵץ וְגו'¹¹,
 18 שְׁזָהוּ הַשִּׁנְיִים הַגְּדוֹלִים שִׁתְּחַלְּלוּ
 19 בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם בְּטַבְעָם שֶׁל הַחַיּוֹת
 20 וְהַשִּׁנְיִים הַגְּדוֹלִים בְּרוּחַנִּיּוֹת
 21 שֶׁבְעַקְבוּתֵיהֶם כֹּל הָעוֹלָם יִהְיֶה מֵלֵא
 22 בְּדַעַת אֵת ה', הֵם עֲנֵנֵי שְׂבָאִין
 23 עֲרוֹף לֵאָל כֹּל יַחַס וְהַשְׁוֹאָה לְגַבִּי
 24 הַגְּאוּלָּה מִמְצָרִים וְנִעְלָה מִמֶּנָּה
 25 לֵאֵין שִׁיעוּר, וְלִכֵּן, מֵהַ שְׁמֹנֶפֶרִין
 26 יִצְיֵאת מִצָּרִים גַּם לְעֲתִיד־
 27 לְבָא, לְמִרוֹת שְׁלֻעֻמַּת הַחֲדִישִׁים
 28 וְהַשִּׁנְיִים שֶׁל הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה אֵין
 29 לִיצִיאַת מִצְרַיִם חֲשִׁיבוֹת רַבָּה, הָרִי
 30 זֶה בְּדֶרֶךְ טָפַל בַּלְבָּד¹², פִּינֵן
 31 שֶׁהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה הִיא
 32 בְּאוֹפֵן נֶעְלָה יוֹתֵר מִיצִיאַת מִצְרַיִם
 33 בְּאֵין עֲרוֹף, וּבִנְיָגוּד לֵאמֹר לְעִיל
 34 שֶׁהַעִיקָר הִיא יִצִיאַת מִצְרַיִם וְהַגְּאוּלָּה
 35 הַעֲתִידָה הִיא דָּבָר טָפַל וּמִשְׁנִי, עוֹלָה כִּי
 36 לֵאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר הַהִיפֵךְ הוּא הַנְּכוּן
 37 וְהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה נִעְלִית מִיצִיאַת
 38 מִצְרַיִם לֵאֵין שִׁיעוּר.
 39 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה כִּשֶׁם שֶׁלְּגַבִּי הַגְּאוּלָּה
 40 עֲצָמָה, הַגְּאוּלָּה לְעֲתִיד־לְבֹאָה נִעְלִית
 41 לֵאֵין עֲרוֹף מִהַגְּאוּלָּה מִמְצָרַיִם, כִּךְ גַּם
 42 בְּנוֹגַע לְבִקְיַעַת הַנְּהָר

ביאור בדרך אפשר

1 דְּלַעֲתִיד־לְבָא, שֶׁהוּא לֹא רַק דָּבָר דּוּמָה וּמַעֲיָן קְרִיעַת יַם־סוּף בִּיצִיאַת
 2 מִצְרַיִם אֲלָא עֲנֵנֵן נֶעְלָה יוֹתֵר מִקְרִיעַת יַם־סוּף בִּיצִיאַת מִצְרַיִם,
 3 כְּמוֹכֵן מִמֶּנָּה שֶׁכְּתוּב⁵ בְּהַלֵּים הַפֶּה יָם לִיבְשָׁה בְּנְהָר יַעֲבְרוּ
 4 בְּרָגֵל שָׁם נִשְׁמָחָה בּוֹ, וְיָדוּעַ הַפִּירוּשׁ בְּזֶה¹³, בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת,
 5 שֶׁ"הַפֶּה יָם לִיבְשָׁה", בְּלִשׁוֹן
 6 עֶבֶר, קָאֵי מִכּוּון עַל קְרִיעַת
 7 יַם־סוּף, וְ"בְּנְהָר יַעֲבְרוּ
 8 בְּרָגֵל", בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, קָאֵי
 9 מִכּוּון עַל בְּקִיעַת הַנְּהָר לְעֲתִיד־
 10 לְבָא, וְעַל זֶה עַל הַבְּקִיעָה לְעִתִּיד
 11 לְבֹאָה נֶאָמַר "שָׁם נִשְׁמָחָה בּוֹ",
 12 שְׁדוּקָא בְּבִקְיַעַת הַנְּהָר
 13 לְעֲתִיד־לְבָא יִהְיֶה הָעֲנֵנֵן
 14 דְ"נִשְׁמָחָה בּוֹ" ("בו", היינו
 15 בְּעֲצָמוֹתָו כּו'¹⁴, בְּעֲצָמוֹתוֹ וּמִהוֹתוֹ
 16 שֶׁל הַקְּדוּשׁ־בִּירוּךְ־הוּא בְּעֲצָמוֹ), וְלֹא
 17 בְּקְרִיעַת יַם־סוּף בִּיצִיאַת
 18 מִצְרַיִם¹⁵ כִּי הַגִּילּוֹי הַאֲלוּקִי בְּבִקְיַעַת
 19 הַנְּהָר נִעְלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַגִּילּוֹי
 20 בְּקְרִיעַת יַם סוּף וְדוּקָא כּוֹ יִהְיֶה גִילּוֹי
 21 שֶׁל עֲצָמוֹת וּמִהוֹת הַאֲלוּקוֹת. וְאֵם כֵּן
 22 אֵינוֹ מוֹכֵן לְמָה מְדַגֵּישׁ
 23 הַכְּתוּב שֶׁבְּקִיעַת הַנְּהָר
 24 לְעֲתִיד־לְבָא תִּהְיֶה "בְּאֶשֶׁר
 25 הִתְהַלֵּךְ לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלָתוֹ
 26 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" וּמִשְׁמַע שְׁקִרִיעַת
 27 יַם־סוּף הִיא הַעִיקָר וּבִקְיַעַת הַנְּהָר רַק
 28 דּוּמָה לֵה, וְהָרִי כְּפִי שֶׁהוֹסֵבֵר הָאֵמֶת
 29 חִיא לְהִיפֵךְ וּבִקְיַעַת הַנְּהָר לְעֲתִיד־לְבֹאָה
 30 נִעְלִית בְּהַרְבֵּה מִקְרִיעַת יַם־סוּף, וְכֵן
 31 בְּנוֹגַע לְכִלְלוֹת הַגְּאוּלָּה
 32 הַעֲתִידָה מְדַגֵּישׁ הַכְּתוּב
 33 שֶׁהִיא "שְׁנִית" לִיצִיאַת
 34 מִצְרַיִם, כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב הַמּוּבָא לְעִיל
 35 "יִוִּסֵף אֲדָ" שְׁנִית יְדוֹ לְקִנּוֹת אֵת שָׂאֵר
 36 עַמּוֹ, וּכְמוֹכֵן גַּם מִהַכְּתוּב "כִּימִי
 37 צֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", שְׁמֹנֶה
 38 מִשְׁמַע שֶׁהָעֵקֶר הוּא הָעֲנֵנֵן
 39 דִּיצִיאַת מִצְרַיִם דּוּקָא הִיפֵךְ
 40 הַמּוּבָאָר לְעִיל, כִּי לֵאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר
 41 הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה נִעְלִית מִיצִיאַת מִצְרַיִם
 42 לֵאֵין שִׁיעוּר.

מְצָרִים דּוּקָא.

(9) ראה גם סה"מ תש"ח ע' 151. 10) ישע"י יו"ד, לב. שם יא, א. 11) שם יא, ו-ט. 12) ברכות יב, סע"ב. 13) מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' רנד. שער האמונה פנ"ב (פג, סע"א ואילך). 14) ראה שער האמונה שם ספנ"ו. 15) ראה מאמרי אדה"ז פרשיות שם. שער האמונה שם (פג, ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ב) וְלִהְיִין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה בְּאוֹר עֲנָן הַמַּצָּה על-פי
 2 חסידות שְׁעַל-יְדֵי-זֶה על-ידי המצה נַעֲשֶׂה פְּלִלוֹת הָעֲנָן דִּיצִיאַת
 3 מְצָרִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁶ בתורה בפרשת בא בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה ה'
 4 לִי בְּצִאתִי מִמְצָרִים, ודרשו חכמינו ז"ל כי מלשון הכתוב "בַּעֲבוּר
 5 זֶה", למדים שהחייב לספר ביציאת
 6 מצרים לֹא אִמְרָתִי לֹא אִמֹר אֶלָּא
 7 בלילה הראשון של חג הפסח בַּשְּׁעָה
 8 שֵׁשׁ מִצָּה לפני האדם כי זהו מועד
 9 קיום המצה לאכול מצה כו'¹⁷,
 10 ומזה מובן גם לגבי התוכן הפנימי של
 11 המצה ויציאת מצרים, הֵינּוּ, שְׁעָנָן
 12 הַמַּצָּה הוּא הַפֶּחַ וְהַעוֹז
 13 לְבַחֲיַנַּת יְצִיאַת מְצָרִים,
 14 וְכַמִּילָא נַעֲשׂוּ עַל-יְדֵי-זֶה בכוח
 15 המצה גַּם שְׁאֵר הָעֲנָנִים
 16 שְׂבָאִים בְּהַמְשָׁךְ לִיצִיאַת
 17 מְצָרִים, עַד לְמַתַּן תּוֹרָה,
 18 שְׁהוּא הַתְּכָלִית וְהַמְטָרָה
 19 דִּיצִיאַת מְצָרִים, כְּמוֹ
 20 שֶׁכְּתוּב¹⁸ בדברי ה' למשה לגבי
 21 השליחות להוציא את בני ישראל
 22 ממצרים בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם
 23 מִמְצָרִים תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים
 24 עַל הָהָר הַזֶּה.
 25 וְיִוָּכֵן התוכן הפנימי של המצה
 26 (שבכוחה היא יציאת מצרים ומה שבא
 27 אחריה, מתן תורה) עַל-פִּי הַמְּבַאֵר
 28 בְּמֵאֵמֶר שֶׁל ה'צִמְחָה צֶדֶק'
 29 דְּבוּר-הַמַּתְחִיל הַפּוֹתַח בְּמִילִים
 30 מתוך ההגדה של פסח הֵא לְחֵמָא
 31 עֲנִיא¹⁹ זה [המצה] הוא לחם עוני
 32 (בְּבִיבֵל כרך של מאמרי חסידות
 33 בכתב-יד שְׁיִצְא מְגֻלוֹת מִיַּד זָרִים
 34 ולא יכלו ללמוד בו לְגֹאוּלָּה,
 35 וְהִגִּיעַ לְכָאן לידי הרבי ז"ה
 36 עֲתָה²⁰ בימים אלה, בשנת תשכ"ו),
 37 וְמִבֵּיא ה'צִמְחָה צֶדֶק' במאמרו
 38 הַקּוֹשֵׁיָא שְׁנֹזְכְרָה בְּסַפְרִים²¹
 39 מֵהוּ אוֹמְרוּ מה פירוש הדברים
 40 האמורים בהגדה בהמשך ל'הא לחמא
 41 עניא' דִּי אֶכְלוּ אַבְהֵתְנָא
 42 בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם", שאכלו

אבותינו בארץ מצרים הָרִי כְּתִיב²² בתיאור יציאת מצרים בפרשת בא
 וְיֵאֵפוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאֹו מִמְצָרִים עוֹגוֹת מִצּוֹת וְגו',
 שְׁלֹא הָיָה זֶה אֹכִילַת מִצָּה אֶלָּא בִּיצִיאַתָם מִמְצָרִים ולמה אם כן
 אומרים בהגדה שאבותינו אכלו 'לחם עוני' זה בעודם במצרים?
 וּמוֹסִיף אדמו"ר ה'צִמְחָה צֶדֶק'
 כמאמר הנוכח, וְעוֹד קִשָּׁה,
 דְּבִפְרָשַׁת רָאָה²³ שְׁנֹזְכֵר שֵׁם
 הַבִּיטוֹי "לָחֶם עוֹנִי" לגבי המצה,
 נֶאֱמַר "כִּי בַחֲפוּזוֹן בְּמַהֲיֹוֹת
 יִצְאָתָם מִמְצָרִים", וּפְרָשׁ רִשִׁי
 וְלֹא הִסְפִּיק בֶּצֶק לְהַחֲמִיץ,
 אִם כֵּן מְבַאֵר דְּהַמַּצָּה
 שְׁנֹזְכְרָתָא "לָחֶם עוֹנִי" הֵינּוּ
 מֵה שְׁאֶכְלוּ כְּשִׁיִצְאוּ מִמְצָרִים
 (פְּנֹזְכֵר לְעִיל), וְאִם כֵּן קִשָּׁה
 מֵה שֶׁכְּתוּב בְּנוֹסַח הַהַגְדָּה "דִּי
 אֶכְלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא
 דְּמִצְרַיִם" שאכלו אבותינו בארץ
 מצרים, והרי מדברי הכתוב עולה
 שאכילת המצה היתה לאחר שכבר
 יצאו ממצרים?
 וַיֵּשׁ לוֹמַר בְּבֵאוֹר הוֹסֵפֶת
 קוֹשֵׁיָא זוֹ אִף שֶׁלֹּאִוְרָה הוּא קוֹשֵׁיא
 בתוכן דומה לקושיא הקודמת שגם בה
 חובא כתוב המלמד שאכילת המצה
 הייתה לאחר היציאה ממצרים ואין בה
 חידוש, דְּלוּלֵי זֹאת אלמלא הכתוב
 המובא בקושיא השניה האומר שאכלו
 לחם עוני כי יצאו ממצרים בחפזון,
 הָיָה אֶפְשָׁר לְחַלֵּק וְלוֹמַר
 שֶׁהַמִּצּוֹת שְׁאֵפוּ בני ישראל
 בִּיצִיאַתָם מִמְצָרִים, בְּהִיוֹתָם
 בְּמַצֵּב שֶׁל חֲרוֹת, אֵינָן
 נִקְרָאוֹת "לְחֵמָא עֲנִיא", לחם
 עוני, וְכִנְגְדָן כנגד ולזכר המצות
 שאכלו בני ישראל אחרי שכבר יצאו
 ממצרים הֵן הַמִּצּוֹת שְׂאוּכָלִים
 כֹּל שְׂבַעַת הַיָּמִים של חג הפסח
 זָכַר לִיצִיאַת מְצָרִים, וְנוֹסֵף
 לָזֶה יֵשׁ מִצָּה אַחֶרֶת שְׁהִיא
 "לְחֵמָא עֲנִיא" שְׁאֶכְלוּ
 בְּהִיוֹתָם עֲרִיץ בְּמִצְרַיִם,

(16) בא יג, ת. (17) הגש"פ פִּיִּסְקָא יְכוּל מ"ח. (18) שמות ג, יב ובפירוש"ו. (19) נדפס לאח"ז באוה"ת ויקרא (כרך ב') ע' תנג ואילך (וראה במ"מ וציונים שם). (20) ראה בשיחה שלאחר המאמר (תורת מנחם - התוועדות חמ"ו ע' 347 ואילך). (21) ראה אבודרהם סדר הגדה ופירושה. (22) בא יב, לט. (23) טז, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וּכְנַגְדָּהּ כנגד ולזכר המצה שאכלו בעודם בגלות מצרים היא המצה
 2 שְׂאוֹכְלִים בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן, וְעַל זֶה המצה הנאכלת כנגד המצה
 3 שאכלו בעודם במצרים אומרים "הא לחמא עניא די אכלו
 4 אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם". וְעַל זֶה מְבִיא אדמו"ר ה'צמח צדק'
 5 במאמר, שְׂמִפְּרֹשׁ בְּקֵרָא במקרא
 6 (בפרשת ראה) "לָחֶם עֹנִי" על
 7 הַמִּצֵּה שְׂאֵפוֹ קִשְׁיָאאו
 8 מִמִּצְרַיִם, כן שאין מקום לחילוק
 9 האמור ואם-כֵּן קִשָּׂה מְהו
 10 אֹמְרוּ מה פירוש האמירה בהגדה
 11 "הא לחמא עניא די אכלו
 12 אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם" 6
 13 והרי מפורש בתורה שהלחם שאכלו
 14 אחרי היציאה ממצרים נקרא 'לחם
 15 עוני'?
 16 וּמְבִיא אדמו"ר ה'צמח צדק' במאמר
 17 גַּם הַקּוֹשֵׁיא שְׁהַקִּשָּׂה בְּסִפְּר
 18 'עֲבוּרַת הַקּוֹדֵשׁ'²⁴ למקובל רבי
 19 מאיר אבן גבאי (הובא בשל"ה)²⁵
 20 ספר 'שני לוחות הברית' לרבי ישעיהו
 21 (הורביץ) על זֶה שְׁהַתּוֹרָה
 22 יִחְסֶה כָּל הַמִּצְוֹת לִיציאת
 23 מִצְרַיִם, ועל מצוות רבות אומרים
 24 שֶׁהֵן זִכָּר לִיציאת מִצְרַיִם,
 25 דְּלְכַאוּרָה, הֲלֵא כדברי חכמינו
 26 וְ"ל הַתּוֹרָה קְדָמָה לְעוֹלָם
 27 אֲלֵפִים שְׁנָה'²⁶, וּבִדְוֵאֵי גַם
 28 אִם לֹא הָיָה גְלוֹת וְשֶׁעָבֹד
 29 מִצְרַיִם לֹא הָיָה שְׁנוֹי בְּפִרְטֵי
 30 הַמִּצְוֹת ואם כן מה משמעות הדבר
 31 ממצוות התורה הן 'זכר ליציאת
 32 מצרים'?
- 33 (ג) וּמִמְשִׁיף אדמו"ר ה'צמח צדק'
 34 בְּמֵאמְרוֹ, שְׁלֵהֲבִין זֶה כִּיצַד
 35 ממצוות התורה הן 'זכר ליציאת מצרים'
 36 יֵשׁ לְהַקְדִּים ולבאר תְּחִלָּה עֲנִין
 37 יִציאת מִצְרַיִם כפי שהוא בא לידי
 38 ביטוי בכל הזמנים ואצל כל אדם
 39 שְׁ"בְכָל יוֹם גם אלפי שנים לאחר
 40 יציאת מצרים חֵיב אָדָם לְרִאוֹת
 41 אֶת עֲצֻמוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם יִציא
 42 מִמִּצְרַיִם", וְגַם מְזַכְּרִים יִציאת מִצְרַיִם בְּקֵרָאת־שְׂמֵע
- בבקר ובערב כאשר לאחר קריאת פרשיות 'שמע ישראל' ויהיה אם
 שמוע' מוסיפים ואומרים את פרשת ציצית בה נאמר 'אני ה' אלקיכם אשר
 הוצאתי אתכם מארץ מצרים'.
 וממשיך ומבאר מה המשמעות של יציאת מצרים בכל זמן ואצל כל אדם:
 וְהֵעֵנִין בְּזֶה, דְּהֵנָּה אֹמְרוּ
 רַז"ל²⁷ במשנה בְּכָל דּוֹר וְדוֹר
 חֵיב אָדָם לְרִאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ
 כְּאִילוּ הוּא עֲצֻמוֹ
 מִמִּצְרַיִם, וּמוֹסִיף אֲדִמ״ר
 הַזֶּקֶן פִּתְנָא²⁸ שְׁחֵיב זֶה הוּא
 לֹא רַק 'בכל דור ודור' אלא גם בְּכָל
 יוֹם וְיוֹם, וּמְבִיא אֲדִמ״ר הַזֶּקֶן
 שְׁהוּא הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל יציאת מצרים
 בכל יום היא עֲנִין יִציאת נִפְשׁ
 הָאֱלֹקִית מִמֵּאֶסֶר הַגּוֹף כּו',
 הַדּוּמָה לְגִלוֹת מִצְרַיִם לְהַתְּבַטֵּל
 לְאִלוּקוֹת, וְכך לִיפְלֵל בְּיַחְדוֹ
 אַחֲדוֹת אֹר אֵיין-סוֹף בְּרוּף-הוּא
 כּו' שְׁהוּא הַמִּצִּיאֹת הַאֲחַת וְהַיְחִידָה
 הַאֲמִיתִית, וְהַיִּצִיאָה מִמֵּאֶסֶר הַגּוֹף
 וְהַיְחִידָה בְּאִלוּקוֹת הִיא בְּקִבְלַת
 עוֹל מְלָכוֹת שְׁמַיִם בְּקֵרִיאַת־
 שְׂמֵע (הַנִּמְרָת פְּעִימִים בְּכָל יוֹם
 בְּבִקְרָא וּבְעֵרָב²⁹) שְׁבָה מְקַבֵּל
 הָאֵדָם וּמִמְשִׁיף עָלָיו מִלְּמַעֲלָה
 יַחְדוֹדוּ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי אֲמוּנָה וְהַכְרָה
 בְּאֲחֻדוֹת ה' בְּאֵמְרוֹ בְּקֵרִיאַת שְׁמֵע
 ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד, שְׁלֹכֵן
 מֵאַחַר וְהַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל יציאת
 מִצְרַיִם בֹּא לִידֵי בִיטוּי בְּתוֹכֵן שֶׁל
 קֵרִיאַת שְׁמֵע תִּקְנֵנוּ חֲכָמֵינוּ וְ"ל לֹמַר
 פְּרִשְׁתִּי יִציאת מִצְרַיִם פְּרִשְׁתִּי
 צִיצִית שְׁבִסוּיָהּ נִאמַר 'אני ה'
 אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם' בְּשַׁעַת קֵרִיאַת־שְׂמֵע
 דְּוָקָא, אָף שְׁהִיא זְכוּרַת יציאת
 מִצְרַיִם מִצְוָה בְּפָנָי עֲצֻמָּה וְלֹא
 חֵלֶק מִמִּצְוֹת קֵרִיאַת־שְׂמֵע,
 כְּדֵאִיתָא כְּמוֹבֵא בְּגִמְרָא
 וּפּוֹסְקִים³⁰, אֲלֵא הַסִּיבָה לְאִמְרַת
 פִּרְשָׁה זֹו שְׁבָה נִזְכַּרְתִּי יציאת מצרים
 דּוּוֹקָא בְּעַת קֵרִיאַת שְׁמֵע הִיא מְפִנֵי שְׁהֵן דְּבַר אֶחָד מְפִשׁ כְּאִמְרוֹ

(24) ח"ד (חלק סתרי תורה) פרק לה. (25) קנ, א. (26) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד ו"שנ. זח"ב מט, א. (27) פסחים קטז, ב (במשנה). (28) פרק מז. (29) ברכות ו, סע"ב ואילך. רמב"ם הל' ק"ש רפ"א. (30) ברכות כא, א. וראה ב"ח, מג"א, ט"ז ושו"ע אדה"ז א"ח ר"ס סז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ש'ציאת מצרים' במובן הרוחני היא יציאת הנפש ממאסר הגוף להתבטל
 2 לאלוקות מתוך הכרה באחדות ה' וזהו התוכן של קריאת שמע.
 3 **וְלַהֲעִיר מְדִינָה לְשׁוֹן אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן** בספר התניא **ש"ה** הן יציאת
 4 מצרים וקריאת שמע **דְּבַר אֶחָד**, **וְלֹא** כתב **עֲנִין אֶחָד**, **כִּי בְעֲנִין**
 5 **אֶחָד יְכוּלִים לְהִיּוֹת בְּמֵה**
 6 **דְּבָרִים שׁוֹנִים** שיש להם מכנה
 7 משותף מסויים, **וְעַד לְדְבָרִים**
 8 **הַפְּסִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה**
 9 ולפעמים נמצאים בנושא אחד דברים
 10 סותרים זה לזה לחלוטין, **וְלִכֵּן**
 11 **מְדִינָה** אדמו"ר הוקן שכאן לא מדובר
 12 בדברים שונים בעניין אחד אלא דברים
 13 **ש"הוֹ דְּבַר אֶחָד**, ומוסיף
 14 **"מִמֶּשׁ"** להדגיש עד כמה הם אכן
 15 דבר אחד].
 16 וממשיך ומוסיף ביאור על הקשר
 17 והשייכות המיוחדת בין יציאת מצרים
 18 וקריאת שמע עד שהם 'דבר אחד'
 19 ממש':
 20 **וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר**, הנה אָמְרוּ
 21 **חַז"ל**³¹ בגמרא לְמַה קָדְמָה
 22 פְּרִשְׁתָּ **"שְׁמַע"** ל'וְהָיָה אִם
 23 **שְׁמַע" כְּדִי שִׁיקְבַּל עָלָיו עוֹל**
 24 **מִלְכוּת שְׁמִים תְּחַלֶּה** שעל כך
 25 מדובר בפרשה ראשונה של קריאת
 26 שמע, "שמע ישראל... ה' אחד"
 27 **וְאַחֲרָיָהּ מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל**
 28 **מִצְוֹת** שעל כך מדובר בפרשה שניה
 29 של קריאת שמע, "והיה אם שמע
 30 תשמעו אל מצוותי...".
 31 **וְהֵעֲנִין בְּזָה** על פי חסידות,
 32 **שִׁיקְבַּל עוֹל מִלְכוּת שְׁמִים**
 33 **כְּפָרְשָׁה רֵאשׁוֹנָה דְּקִרְיַאת־**
 34 **שְׁמַע קְשׁוּרָה עִם הָאֱהָבָה** של
 35 האדם לקדוש-ברוך-הוא **ד"בְּכָל**
 36 **מְאֲדָךְ**, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב**³² בפרשה
 37 זו, פרשה ראשונה של קריאת שמע,
 38 **וְאֶהְבֶּתָּ גו' בְּכָל מְאֲדָךְ**, ו"מאד"
 39 פירושו **בְּלִי גְבוּל**, **שְׁאֶהְבָּה** זו
 40 כאשר האדם מצידו אוהב את ה'
 41 בלי-גבול, אהבתו מעוררת בחינת
 42 **בְּלִי-גְבוּל הָאֱמָתִי שְׁלֹמְעֵלָה** שיומשך ויתגלה לאדם. **וְאַחֲרָיָהּ**
 43 **בְּזָה הַעֲבוּדָה** של פרשה שנייה דקריאת שמע שהיא **קְבַלְתָּ עוֹל מִצְוֹת**,
שְׁעַל-יָדָה נִמְשַׁכְתָּ בְּחִינַת בְּלִי-גְבוּל שְׁלֹמְעֵלָה כך שלא תהיה
 דבר שלמעלה מיכולת הקבלה והקליטה של האדם והנבראים אלא תפעל
 ותשפיע על האדם ועל העולם, שה'אור' הבלי-גבול יומשך **בְּכָלִים**
הַנִּעֲשִׂים עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת. וזהו **שְׁחֹתְמִים בְּקִרְיַאת־**
שְׁמַע לאחר העבודה של פרשת
 שמע, קבלת עול מלכות שמים ואהבת
 ה' בכל מאורך, ולאחר מכן העבודה
 של פרשת והיה אם שמע, קיום
 המצוות ועשיית כלים להמשכת האור
 הבלי-גבול **"אֲנִי הוֹי' אֶלְקִיכֶם**
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם"³³, **שֶׁהוּא עֲנִין**
הַיְצִיאָה מִכָּל הַעֲנִינִים שֶׁהֵם
בְּאוֹפֵן שֶׁל מִצַּר וּגְבוּל לְגַבִּי
בְּחִינַת בְּלִי-גְבוּל שְׁלֹמְעֵלָה
 ומהווים העלם והסתור על האור הבלי-
 גבול, **שֶׁנִּמְשָׁךְ וּמְתַגַּלָּה עַל-יְדֵי**
הָאֱהָבָה ד"בְּכָל מְאֲדָךְ וכאשר
 יוצאים מההגבלות הללו, האור מאיר
 בגלוי.
 (ד) **וּבְאוֹר הַעֲנִין**, דְּהֵנָּה,
 בְּפִסּוּק **"וְאֶהְבֶּתָּ"** שְׁכַפְרֵשָׁה
 ראשונה דקריאת-שמע נזכרו
 שְׁלֹשָׁה אוֹפְנֵי אֱהָבוֹת, שלושה
 סוגים, שלוש דרגות, באהבת ה'
"בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֲדָךְ". וְהַחֲלוּק הַהַבּוּל
שְׁבִינִיָּהֶם, דְּכַפְרִירוֹש **"בְּכָל**
לְבָבְךָ" אָמְרוּ חַז"ל³⁴ כי מזה
 שנאמר "לבבך" ולא "לבבך" יש ללמוד
 שעל האדם לאהוב את ה' **בְּשְׁנֵי**
יִצְרִיךָ, בְּיִצְרַר טוֹב וּבְיִצְרַר רָע,
 דְּהֵינּוּ, שְׁגִם הַיִּצְרַר הַרָע
שְׁמַצַּד-עֲצָמוֹ ללא השפעת היצר
 הטוב ומאמץ מצד האדם להתגבר על
 היצר הרע **נִמְשָׁךְ וּמְתַאֲנֶה**
לְתַאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה והתאוה
 חזקה מאד **כְּאֵשׁ בּוֹעֵרָה כו'**,
יְתַהַפֵּךְ היצר הרע ובמקום להתאוות
 לתאוות ותענוגי העולם הזה הגשמי,
 הרצון והתשוקה שלו יהיו **לְאֱהָבָה**
אֶת הַנּוֹי' וְהִדְרָךְ לְבֹא יְדֵי
אֶהְבֶּתָּ ה' היא מֵה שְׁפָתוֹב³⁵
אֶת הַנּוֹי' וְהִדְרָךְ לְבֹא יְדֵי
אֶהְבֶּתָּ ה' היא מֵה שְׁפָתוֹב³⁵

(31) ברכות יג, א (במשנה). (32) ואתחנן ו, ה. (33) שלח טו, מא. (34) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופירש"י עה"פ. (35) נצבים ל, טו. שם, יט.

והניף ידו על הנהר

ביאור בדרך אפשר

1 וְאֵת הַטּוֹב וְגו' וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים לְאַהֲבָהּ וְגו', דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ
 2 מוֹכֵן מֵהוּ הַצּוֹרֵף בְּצִיּוּי מְפּוּרֵשׁ עַל הָאָדָם "וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים",
 3 דְּמִי הוּא זֶה שֶׁלֹּא יִבְחַר בַּחַיִּים וְכִי יֵשׁ מִי שְׁאֵינוֹ רּוֹצֵה לַחַיּוֹת, אֶף
 4 הַעֲנֵן הוּא³⁶, שֶׁאֵין הַפְּגָנָה לַחַיִּים וּמָוֶת כְּפִשׁוּטוֹ, חַי הַגּוֹף
 5 וּמוֹת הַגּוֹף אֲלֹא לְהַרְוִיחַנִּית
 6 הַחַיִּים וְהַגְּשָׁמִיּוֹת הַמוֹת שֵׁשׁ
 7 בְּכָל דָּבָר בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 8 שֶׁהַרְוִיחַנִּית וְהַחַיּוֹת הַגְּאֹלִית
 9 שֶׁמִּכּוּחַ הַדָּבָר נִבְרָא וּמִתְקִים הוּא
 10 חַיִּים וְטוֹב, וְהַגְּשָׁמִיּוֹת הוּא
 11 מָוֶת וְרַע, לְהִיּוֹתוֹ פְּלָה וְנִפְסָד
 12 כּוֹ' וְכִיּוֹן שֶׁכִּסְפוֹ שֶׁל דָּבָר יִחַל
 13 לְהִתְקִים וַיֵּאבֵד הָרִי הוּא נִקְרָא 'מוֹת',
 14 וּמִזֶּה מוֹכֵן שֶׁגַּם בַּעַת קִיּוּמוֹ
 15 קוֹדֵם שֶׁהִתְכַּלָּה וְהָלַךְ לְאִיבּוֹד אֵינוֹ
 16 מְצִיאֵיּוֹת אֲמַתִּית בִּפְנֵי עֲצוּמוֹ,
 17 אֲלֹא כָּל מְצִיאֵיּוֹתוֹ שֶׁל כָּל דָּבָר
 18 גִּשְׁמִי הוּא הַרְוִיחַנִּית וְהַחַיּוֹת
 19 אֲלֹקִית שֶׁמֵּהֵרָה וּמִחֲזֵה
 20 וּמְקַיֶּמֶת אוֹתוֹ. וְזֶהוּ "רְאֵה"
 21 וְגו', הַכְּתוּב מְצוּוֹה עַל הָאָדָם
 22 שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בִּשְׂכּוֹלוֹ וְיִרְאֶה בְּעֵינָיו
 23 שֶׁכִּמוֹ שֶׁהַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁל
 24 כָּל דָּבָר בְּטוֹל לִגְבֵי הַרְוִיחַנִּית
 25 הַמְחַיֶּיְהוּ וּמוֹבֵן שֶׁהַרְוִיחַנִּית, מְקוֹר
 26 הַחַיּוֹת, הִיא הַעֵינָן וְהַמְצִיאֵיּוֹת הַגִּשְׁמִית
 27 טַפְלָה, כֵּן וְיִתֵּר מִכֵּן הוּא בְּטוֹל
 28 הַעֵדֶר הַחַיִּיבוֹת וְהַעֵדֶר תְּפִיסַת מְקוֹם
 29 לְגַמְרֵי שֶׁל כָּל הַרְוִיחַנִּית
 30 וְהַגְּשָׁמִיּוֹת כִּלְלוֹת הַמְצִיאֵיּוֹת, לֹא רַק
 31 הַגִּשְׁמִית אֲלֵא גַם הַרוּחִיּוֹת, לִגְבֵי
 32 אֵין-סוֹף בְּרוּף-הוּא הַקְּדוּשׁ-
 33 בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצוּמוֹ שֶׁהוּא מְקוֹר
 34 וְחַיֵּי הַחַיִּים, הַמְקוֹר לַחַיּוֹת שֶׁל כָּל
 35 דָּבָר חַי, הֵינּוּ שֶׁל כָּל הַמְצִיאֵיּוֹת
 36 הַקִּיּוּמִית וּמִזֶּה מֵהַחֲכָרָה כְּבִיטוֹל שֶׁל
 37 כָּל הַמְצִיאֵיּוֹת כִּלְפֵי הָאֱלֹקוֹת לְבֹא
 38 הָאָדָם הַמִּתְכַּוֵּן כִּכֵּן לְאַהֲבַת ה'
 39 "בְּכָל לְבָבְךָ", שֶׁגַּם הַיֵּצֵר
 40 הָרַע יִתְהַפֵּף לְאַהֲבַת אֵת ה'
 41 בִּיּוֹן שֶׁ"הוּא חַיִּיךָ"³⁷ כִּי הַחֲכָרָה
 42 שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא מְקוֹר הַחַיִּים
 43 חֲדָרָה גַם בִּיצֵר הָרַע. וְזֶהוּ גַם מֵהַ שֶׁכְּתוּב "וְאַהֲבַת אֵת הוֹי'
 44 אֲלֵקִיךָ בְּכָל לְבָבְךָ", וְהַכְּתוּב מְדַיֵּק וְאוֹמֵר לְגַבֵּי אַהֲבָה זֶה שִׁישׁ לְאַהֲבֹב

ביאור בדרך אפשר

את 'ה' אלוקיך" ללמדנו שְׁאַהֲבָה זוּ בָּאָה עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁנֶּרְגַשׁ
 אֲצִלּוֹ אֲצֵל הָאָדָם הַמִּתְכַּוֵּן כְּבִיטוֹל הַמְצִיאֵיּוֹת אֶל הָאֱלֹקוֹת וּמִתְעוֹרֵר בְּרִגְשׁ
 שֶׁל אַהֲבַת ה' שֶׁ"הוֹי' הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצוּמוֹ הוּא אֲלֵקִיךָ",
 וְאֱלֹקִים' הוּא מִלְשׁוֹן כּוֹחַ (כְּכַתוּב 'זֹאת אֵילֵי הָאָרֶץ לְקַח'), הֵינּוּ כְּתוּב
 וְחַיּוֹתֶיךָ³⁸.
 וְהִנֵּה, אַהֲבָה זוּ ד"בְּכָל
 לְבָבְךָ" בְּשְׁנֵי יִצְרִיךָ, כְּאִמּוֹר, שְׁעֵנִינָה
 נִתְכַּבֵּר לְעֵיל שֶׁבָּאָה עַל-יְדֵי
 הַתְּבוֹנְנוֹת הַנ"ל כְּבִיטוֹל כָּל
 הַמְצִיאֵיּוֹת לְאֱלֹקוֹת הִיא מְלֻמְטָה
 לְמַעְלָה הַתְּעוֹלוֹת, הַתְּבוֹנְנוֹת
 וְהַתְּקוּבוֹת לְאֱלֹקוֹת מְצַד הָאָדָם.
 וְאַחֲרֵי-כֵן שֶׁכָּל נַעֲלָה יוֹתֵר כְּעִבּוּדֵת
 ה' בָּאָה הַמְשַׁכָּה שֶׁל אֱלֹקוֹת
 מְלֻמְעָלָה מְצַד הָאֱלֹקוֹת לְמִטָּה
 אֶל הָאָדָם, לְהִיּוֹת נִמְשָׁף גְּלוּי
 אֲלֵקוֹת לְמִטָּה עַל-יְדֵי קִיּוּם
 הַתּוֹרָה וּמְצוֹת בְּכָל כַּחוֹת
 וְלְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ, הַכּוֹחוֹת הֵם
 (בְּעֵינָן) הַשְּׂכָל וְהַרְגֵשׁ, וְהַלְבוּשִׁים הֵם
 הַמַּחֲשָׁבָה, הַדִּיבּוּר וְהַמַּעֲשֵׂה שֶׁזֶּהוּ
 עֲנֵן "בְּכָל נֶפֶשׁךָ", הֵינּוּ כָּל
 חֲלָקֵי הַנֶּפֶשׁ. אֲמָנָם, כְּלָלוֹת
 הָאֵהָבָה ד"בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
 נֶפֶשׁךָ" הִיא בְּדִרְגַת הָאֲלֵקוֹת
 שְׁנִמְלֻכָתָהּ וּמִתְלַבֶּשֶׁת
 בְּעוֹלָמוֹת לְהַחֲיוֹתָם, שְׁהֵרִי הִיא
 נוֹכַחַת מֵהַתְּבוֹנְנוֹת בְּאֱלֹקוֹת כְּפִי שֶׁהִיא
 מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל הַעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים
 שֶׁאֵינָה אֲלֹא זִיו וְהָאֲרָה בְּלָבָד
 מְעַצְמִיּוֹת הָאֵין-סוֹף, וּבָאָה יוֹרֵדֶת
 לְמִטָּה לְהַחֲיוֹת אֶת הַנְּבִרָאִים בְּאוֹפֵן
 שֶׁל הַבְּדִלָה מִמְּקוֹרָה שְׁהֵרִי
 הַמְקוֹר, עֲצְמִיּוֹת הָאֵין-סוֹף, לֹא נִמְצָא
 בְּעוֹלָמוֹת וּבַנְּבִרָאִים בְּגִלּוּי וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל
 הַחַיּוֹת הָאֱלֹקִית הַמְלוּבֶשֶׁת בַּנְּבִרָאִים
 עִם מְקוֹרָה הוּא נֶעֱלַם וְנִסְתָּר,
 וּבְמִדֵּיָהּ וְהַגְּבִלָה וְהַהֲאָרָה הִיא
 מוֹגְבֵּלֶת וּמְצוּמְצֵמֶת, שֶׁלְכֵן גַּם
 הָאֵהָבָה שֶׁבָּאָה עַל-יְדֵיהָ אַהֲבַת
 ה' הַמִּתְעוֹרֵרֶת כִּלְבַּב הָאָדָם כְּתוּצָא
 מֵהַתְּבוֹנְנוֹת זֶה הִיא בְּמִדֵּיָהּ
 כִּי מֵהַתְּבוֹנְנוֹת בְּדִרְגָה מְצוּמְצֵמֶת בְּאֱלֹקוֹת לֹא יִכּוּלָה
 לְהִיּוֹת אַהֲבָה בְּלִתי מוֹגְבֵּלֶת.

(36) ראה גם סה"מ עת"ר ע' יט ואילך. (37) נצבים שם, כ. (38) ראה לקו"ת בלק עג, ג. ר"פ ראה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 שהוא אור לא מוגבל, נַעַד ואהבת ה' בכל מאורך' היא אהבה לא מוגבלת
 46 ושייכת לבחינת האלוקות שלמעלה מהגבלה לא רק כפי שהיא באור ה'סובב'
 47 כל 'עלמין' אלא אפילו בדומה ל**בְּחִינָה שְׂאִינָה בְּגֵדָר עֲלָמִין כָּלָל**,
 48 אפילו לא בבחינת 'סובב' בלבד, כי גם בחינת 'סובב' שהיא
 49 בלי-גבול הרי היא 'סובב כל עלמין'
 50 היינו שאמנם אינה מתלבשת ב'עלמין'
 51 בפנימיותם אבל יש לה קשר ושייכות
 52 ל'עלמין' והבחינה הנעלית יותר אינה
 53 בגדר עלמין כלל אף לא באופן של
 54 'סובב' והיא בחינה נעלית ביותר
 55 ל**מַעֲלָה מ'מַמְלָא כָּל עֲלָמִין'**
 56 ו'סובב כל עלמין' גם יחד,
 57 היינו למעלה מעולמות לגמרי, בלי-
 58 גבול אמיתי.
 59 אָמְנָם כְּדִי לְבֹא לְהַגִּיעַ לְאַהֲבָה
 60 ד"בְּכָל מְאֻדָּךְ", אהבה בלי-גבול,
 61 צְרִיף לְהִיּוֹת הִיְצִיאָהּ של האדם
 62 מ**הַמְצָרִים וְגִבּוּלִים** של גרדי
 63 המציאות האישית שלו, שְׁזָהוּ עֲנִיָן
 64 יְצִיאַת מְצָרִים כפי שהוא בא לידי
 65 ביטוי בעבודת ה' בכל דור ודור ובכל
 66 יום ויום, כי כל אדם נתון בתוך
 67 ההגבלות של גרדי מציאותו ואין הוא
 68 מסוגל להכיל רגשות של בלי-גבול,
 69 וכפי שממשיך ומבאר.
 70 וְהַעֲנִין בְּזָה, שְׁהֵאֲהָבָה
 71 ד"בְּכָל מְאֻדָּךְ", ל**מַעֲלָה**
 72 מְמַדְרֵיהָ וְהַגְבֻלָּה, אהבת ה' ללא
 73 גבול, שְׂכַת לְבַעֲלֵי-תְשׁוּבָה
 74 דִּיקָא, שהיו רחוקים מאלוקות וחזרו
 75 והתקרבו ועברו תהליך של יציאה
 76 מגרדי המציאות הקודמת שלהם,
 77 ודווקא להם יש את היכולת להגיע
 78 לאהבת ה' בלי-גבול ל**פִּי שְׂאֲצֵלָם**
 79 יִשְׁנֵוּ הַעֲנִין דִּיתְרוֹן הָאֵוֶר מִן
 80 הַחֲשִׁף⁴¹, במובן זה שְׁהָאֵוֶר הַבֵּא
 81 לאחר שקודם לכן היה חושך יש לו
 82 מעלה ויתרון על האור הרגיל, עַל-
 83 דִּי-זֵהָ שְׁהָאֵדָם הַחֲזוֹר בְּתוֹכָהּ יִשִּׁים אֶל לְבוֹ כָּל מַעֲשֵׂיו
 84 וְדַבְּרוּ וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִיּוֹם הִיּוֹתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא
 85 לָהּ הִמָּה, מעשים ודיבורים ומחשבות לא ראוים שאינם על-פי רצון ה'
 86 שֶׁהֵם מַעֲשִׂים אֵלֶּה חֲשִׁף מִמֶּשׁ וְהִסְתֵּר פָּנָיו יִתְבָּרַךְ, וככל שירבה
 87 להתכונן בכך אָזִי תִתְבָּרַךְ וְתִתְגַּדֵּל הַתְּשׁוּבָה לְהוֹצִיא נַפְשׁוֹ
 88 מִמַּאֲסָרָה בְּגוֹף הַגִּשְׁמִי וּבַעֲיִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁתַּפֵּף אֶל חֵיק אֲבִיהָ

1 וּלְמַעֲלָה מִזֶּה אַהֲבַת ה' בדרגה השלישית, הנעלית יותר מהאהבה ש"בכל
 2 לבבך" ומהאהבה ש"בכל נפשך" היא הַאֲהָבָה ד"בְּכָל מְאֻדָּךְ",
 3 ו'מאוד' משמעו בלי-גבול והיא אהבת ה' שְׂבָאָה עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
 4 שְׁחִיּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת אֵינָה אֶלָּא מִבְּחִינַת זֵוִי וְהָאֲרָה בְּלָבָד
 5 מעצמיות האין-סוף ולא עצמותו,
 6 שְׂבָאָה בְּמַדְרֵיהָ וְהַגְבֻלָּה, בהארה ממוצממת, וְאֵלוֹ הַמְקוֹר
 7 עצמיות האלוקות שְׂמַמְנוֹ נִמְשָׁף
 8 הַזֵּוִי וְהָאֲרָה כו' הוא מוֹבְדֵל
 9 מְהָעוֹלָמוֹת ואינו יורד להתלבש
 10 בהם, וְהוּא בְּלִי-גִבּוּל לְמַעֲלָה
 11 מְמַדְרֵיהָ וְהַגְבֻלָּה, כְּמוֹ
 12 שְׂכַתוֹב³⁹ בְּתַהֲלִים כִּי נִשְׁגָּב
 13 שְׂמוֹ לְכַדּוֹ הוֹדוֹ עַל אֲרָץ
 14 וְשָׂמִים, הִיְנֵנו שְׂגָם בְּחִינַת
 15 "שְׂמוֹ" שֶׁאֵף הִיא אֵינָה הַעֲצֵם אֵלָּא
 16 דְּבַר חִצְיוֹנִי גָבִי עֲצֵם (כמו שם האדם
 17 שאינו חלק מעצם מהותו) הוּא
 18 "נִשְׁגָּב לְכַדּוֹ" נעלה ומרום
 19 מִהָעוֹלָמוֹת ואינו מתלבש בתוכם, וְרַק
 20 זֵוִי וְהָאֲרָה מוֹעֲטָה וּמְצוּמְצֵמָה
 21 מִבְּחִינַת "שְׂמוֹ" נִמְשָׁף וְיִוֶּרד
 22 לְהַחִיּוֹת אֶת הָעוֹלָמוֹת⁴⁰,
 23 וְיִמָּזָה מִתְּבוֹנָנוֹת זוֹ יִבֹּא לְאַהֲבַת
 24 ה' "בְּכָל מְאֻדָּךְ", אֲהָבָה רַבָּה
 25 שְׂלִמַעֲלָה מְמַדְרֵיהָ וְהַגְבֻלָּה כִּי
 26 הַתְּבוֹנָנוֹת כִּיֻּד הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
 27 כְּעֲצֵמוֹ, ואפילו בבחינת 'שמו', מופשט
 28 ונבדל ומרום מהנבראים, מעוררת
 29 רגש אהבה בלי-גבול.
 30 וּכְלָלוֹת הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל בֵּין
 31 "בְּכָל לְבָבָךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" שְׁחֵי
 32 הַרְגוֹת הָרַאשׁוֹנוֹת בְּאַהֲבַת ה' שֶׁעַם כֹּל
 33 מַעֲלָתָן הֵן מְמַדְרֵיהָ וְהַגְבֻלָּה ל'בְּכָל
 34 מְאֻדָּךְ" אַהֲבַת ה' בְּלִי-גִבּוּל הוּא
 35 עַל-דֶּרֶךְ הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל שְׂבִינֵן
 36 בְּחִינַת 'מַמְלָא כָּל עֲלָמִין'
 37 לְבְּחִינַת 'סוּבָב כָּל עֲלָמִין',
 38 כְּמִבּוּאָר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת, האור האלוקי מאיר בעולמות בשני אופנים, 'סובב
 39 כל עלמין' הארה מאור-אין-סוף הבל-גבול שהוא 'מקיף' ו'סובב' מעל
 40 העולמות; ו'ממלא כל עלמין', הארה מהאור המוגבל המתלבשת בפנימיות
 41 העולמות והנבראים, ועל כך מבואר כאן שההבדל בין אהבת ה' 'בכל לבבך
 42 ובכל נפשך' שהיא אהבה מוגבלת לאהבת ה' 'בכל מאורך' שהיא אהבה
 43 בלי-גבול, דומה להבדל בין אור 'ממלא' שהוא אור מוגבל לאור ה'סובב'

והניף ידו על הנהר

ביאור בדרך אפשר

1 של הנשמה, הקדוש-ברוך-הוא וְלִדְבַקָהּ בּוֹ, בְּאַהֲבָה רַבָּה שְׁלֹמְעֵלָה
 2 מִמְּדִידָה וְהַגְבֵּלָה שֶׁל פְּלִים מַעֲבֵר לְמַה שְׁכִלִים מוּגַבְלִים מְסוּגָלִים
 3 לְקַבֵּל וְלַחֲכִיל, וְעַל זֶה עַל אַהֲבַת ה' בְּלִי-גְבוּל שְׁקִימַת אֲצֵל בְּעַל־תְּשׁוּבָה
 4 אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֹנִם-לְבָרְכָהּ⁴² "מִקּוֹם שְׁבַע־עֲלֵי-תְשׁוּבָה
 5 עוֹמְדִים, צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵין
 6 יְכוּלִים לַעֲמוֹד", כִּי הָעֲבוּדָה 1 רַבָּה שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבֵּלָה שֶׁל פְּלִים. וְעַל
 7 דְּצְדִיקִים גְּמוּרִים שֶׁלֹּא הִיוּ 2 זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֹנִם-לְבָרְכָהּ⁴² "מִקּוֹם
 8 רְחוּקִים מֵאֲלוּקוֹת מְעוֹלָם וְלֹכֵן אֵינִם 3 שְׁבַע־עֲלֵי-תְשׁוּבָה עוֹמְדִים, צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵין
 9 מְסוּגָלִים לְהִגִּיעַ לְכוֹז רֵמָה שֶׁל אִישׁ 4 יְכוּלִים לַעֲמוֹד", כִּי הָעֲבוּדָה דְּצְדִיקִים גְּמוּרִים
 10 לְדוּקוֹ בְּאֲלוּקוֹת כְּמוֹ בְּעַל־תְּשׁוּבָה 5 הִיא בְּאַהֲבָה ד' "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" שֶׁהִיא
 11 הִיא בְּאַהֲבָה ד' "בְּכָל לְבָבְךָ 6 מוּגַבְלַת כְּכֹלִים, וְכַמְרוּמָזוּ גַם בְּזֶה שְׁנִקְרָאִים
 12 וּבְכָל נַפְשְׁךָ" שֶׁהִיא אַהֲבָה 7 צְדִיקִים גְּמוּרִים, מְלֻשׁוֹן פְּלִי שְׁנִגְמַר מְלֹאכְתּוֹ,
 13 מוּגַבְלַת כְּכֹלִים עַד כְּמַה שֶׁהָאֵדָם 8 הֵינּוּ, שֶׁהֵם עֲדוֹן בְּבַחֲיַנַּת פְּלִי, וְלֹכֵן פְּדִי שְׁיָבֹאוּ
 14 מְסוּגָל לַחֲכִיל, וְכַמְרוּמָזוּ גַם בְּזֶה 9 לְאַהֲבָה ד' "בְּכָל מְאֹדְךָ" צְרִיף לְהִיּוֹת אֲצֵלֶם עֲנִין
 15 שְׁנִקְרָאִים אֱלֹהִים שְׁמַעוֹלָם לֹא 10 שֶׁל יְצִיאָה מִהַפְּלִים. וּמִבֵּיא בַּמְּאֹמָר⁴³, שְׁזָהוּ
 16 הַתְּרַחֲקוּ מֵאֲלוּקוֹת צְדִיקִים 11 שְׁשִׁנְיֹנוּ⁴⁴ "כֹּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטַהֲרָה, צְרִיכִין
 17 גְּמוּרִים, מְלֻשׁוֹן פְּלִי שְׁנִגְמַר 12 טְבִילָה לְקוֹדֶשׁ אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה", כִּי 'תְּרוּמָה'
 18 שְׁנַסְתִּימָה וְנִשְׁלַמָּה מְלֹאכְתּוֹ, 13 הִיא הַפְּרֻשַׁת הָאָרֶה בְּלְבָד, בְּחִינַת 'מְמַלָּא פֶלַ
 19 וּמִשְׁמַעוֹת הַקֶּשֶׁר בֵּין הַבִּיטוּיִם 14 עֲלֵמִין', שְׁזוּהֵי מְדַרְגָּתָם שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים,
 20 'גְּמוּרִים' וְכִלֵּי הֵינּוּ, שֶׁהֵם אֱלֹהִים 15 שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת פְּלִי וְרַגַּשׁ הָאֵהָבָה שֶׁלָּהֶם
 21 הַנִּקְרָאִים צְדִיקִים גְּמוּרִים עֲדוֹן 22 מוּגַבֵּל וּמְדוּד לְפִי עֵרֶךְ הַכִּלִּי, וְלֹכֵן
 23 בְּבַחֲיַנַּת פְּלִי וְרַגַּשׁ הָאֵהָבָה שֶׁלָּהֶם 24 פְּדִי שְׁיָבֹאוּ גַם צְדִיקִים גְּמוּרִים
 25 לְאַהֲבָה ד' "בְּכָל מְאֹדְךָ" צְרִיף 25 אֲלֵהוֹת אֲצֵלֶם עֲנִין שֶׁל יְצִיאָה
 26 לְהִיּוֹת אֲצֵלֶם עֲנִין שֶׁל יְצִיאָה 27 מִהַפְּלִים וּבִיטוּל מוּחַלֵּל שֶׁל גְּדוּרֵי
 28 הַמְּצִיאוֹת שֶׁלָּהֶם, יְצִיאַת מְצִירִים וְרַק 28 אֲזֵל בִּיכּוֹלָתָם לְהִגִּיעַ לְאַהֲבָה בְּלִי-גְבוּל
 29 אֲזֵל בִּיכּוֹלָתָם לְהִגִּיעַ לְאַהֲבָה בְּלִי-גְבוּל 30 בְּדוּמָה לְבַעֲלֵי תְשׁוּבָה.
 31 וּמִבֵּיא אֲדוּמָרִי ה'צִמַח צִדְקָה
 32 בַּמְּאֹמָר⁴³, שְׁזָהוּ שְׁשִׁנְיֹנוּ⁴⁴ 32 בְּמִשְׁנַה בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה "כֹּלִים
 33 הַנִּגְמָרִים שְׁנִגְמָרָה מִלֹּאכְתָּם 34 בְּטַהֲרָה וּמְעוֹלָם לֹא נִטְמָאוּ,
 35 צְרִיכִין טְבִילָה לְקוֹדֶשׁ כְּדִי 36 לְהִשְׁתַּמֵּחַ בָּהֶם לְקֹדְשִׁים (בְּשֵׁר קִרְבָּנוֹת)
 37 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 37 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 38 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 38 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 39 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 39 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 40 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 40 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 41 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 41 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 42 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 42 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר
 43 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר 43 אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה" וְאִפְשֵׁר

ביאור בדרך אפשר

שְׁבַדְרֶךְ כָּלֵל עוֹבְדִים אֶת ה' בְּאוֹפֵן מְדוּד וּמוּגַבֵּל, לְפִי עֵרֶךְ הַכּוּחוֹת וְהַכֹּלִים
 הַמְדוּרִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת פְּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטַהֲרָה. אֲבָל
 פְּדִי שְׁיָבֹאוּ לְבַחֲיַנַּת 'קֹדֶשׁ', מְלָה בְּגִרְמָה⁴⁵, מְלָה בְּפִנֵי עֲצֻמָּה,
 הֵינּוּ קְדוּשָׁה עֲצֻמִּית (בְּשׁוּנָה מ'קְדוּשׁ" שֶׁהוּא תוֹאֵר לְמַהֵר אַחֲרַת) צְרִיכִין
 טְבִילָה, אוֹתִיוֹת בְּטוּל⁴⁶,
 שֶׁהוּא עֲנִין הַיְצִיאָה
 מִמְּצִיאוֹתוֹ (אֲרוּסִיגִיין פּוֹן דִּי
 אֵיִיגְעָנַע מְצִיאוֹת לְצֵאת הַמְצִיאוֹת
 הַאִישִׁית), לְצֵאת מִתְּמִידָה
 וְהַגְבֵּלָה שְׁבַע־עֲלֵהּ ד' "בְּכָל
 לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" שֶׁהוּא שְׁתֵּי
 בְּחִינּוֹת בְּאַהֲבָה מוּגַבְלַת לְהָאֵהָבָה
 ד' "בְּכָל מְאֹדְךָ", שֶׁהִיא אַהֲבָה
 בְּלִי-גְבוּל, עַל-דֶּרֶךְ הָאֵהָבָה רַבָּה
 שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבֵּלָה
 דְּבַעֲלֵי-תְשׁוּבָה שֶׁהִיא אַהֲבָה בְּלִי
 גְבוּל.
 וְזוּהוּ עֲנִין יְצִיאַת מְצִירִים
 שְׁבַקְרִיאַת-שְׁמַע, עַל כֵּךְ נִאֵמַר
 כְּסִפְרֵי הַתְּנִיָּא, כְּמוֹבָא לְעִיל, "שֶׁהֵן
 הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל יְצִיאַת מְצִירִים
 וְהַעֲבוּדָה הַרוּחָנִית שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע,
 דְּבַר אֶחָד מִמֶּשֶׁ", כִּי הַפְּרוּשׁ
 הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית דִּיִּצְיָאָת
 מְצִירִים כָּל הַדְּרוֹת הוּא לְצֵאת
 מִן הַמְּצִירִים וְגְבוּלִים
 הַמְּגַבִּילִים אֶת הָאֵהָבָה שֶׁל
 הָאֵדָם לְאֲלוּקוֹת, שְׁלֹא תִהְיֶה
 "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ"
 בְּלְבָד, אַהֲבָה מוּגַבְלַת, כְּמוֹבָר
 לְעִיל, אֲלָא גַם "בְּכָל מְאֹדְךָ"
 אַהֲבָה בְּלִי גְבוּלוֹת. וּמִזְּזָה כֹּאשֶׁר
 הָאֵדָם אוֹהֵב אֶת ה' 'בְּכָל מְאֹדְךָ', לֹא
 הַגְּבּוּלוֹת, נִמְשָׁף הַעֲנִין דִּיִּצְיָאָת
 מְצִירִים יְצִיאָה מִהַמְצִירִים וְהַגְּבּוּלוֹת
 שֶׁל הַמְּצִיאוֹת הַאִישִׁית בְּכָל אֶחָד
 וְאֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, כִּהְתַּאֵם
 לְדַרְגָּה הַרוּחָנִית הַאִישִׁית שְׁלוֹ, גַם
 אִפְּלוּ בְּהִמּוֹן עַם, אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא
 שִׁיכִים לְהַתְּבַנּוֹת מִמִּיקָה בְּגִדּוּלַת ה'
 וְלִרְגָשׁוֹת נְעִלִים שֶׁל אַהֲבַת ה' 'בְּכָל מְאֹדְךָ' וְעַד כְּדִי כֵךְ שְׁעִינִן יְצִיאַת
 מְצִירִים נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה אִפְּלוּ לְאֵלָה שְׁנִמְצָאִים בְּדַרְגָּה הַכִּי
 תְּחַתּוּנָה בְּמַעֲרָם הַרוּחָנִי וְרוּחִים מְאֹד מֵאֲלוּקוֹת, שְׁמַצֵּד גּוֹרֵל

(42) רמב"ם הל' תשובה פ"ד ה"ד. (43) אוה"ת שם ע' תנה. (44) חגיגה כ, ב. (45) זח"ג צד, ב. (46) סידור (עם דא"ח) קנט, סע"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הפסוק ב'שיר השירים, 'ציאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה 44
 שעטרה לו אמו "ביום חתונתו" 49 זה מתן-תורה, דמשמע 50
 שפנסת ישראל שקיבלה את התורה נקראת 'פלה', ואם-כן 46
 התורה שניתנה לבני ישראל ביום החתונה נקראת 'חתן'. ולפעמים 47
 מצינו להפך, שישאל הם 48
 ה'חתן' והתורה היא ה'פלה', 49
 כדרשת חז"ל 51 על הפסוק 52
 תורה צוה לנו משה מרשה, 51
 אל תקרי מרשה לשון ירושה 52
 אלא מאורסה לשון אירוסין, ואם 53
 כן התורה היא הכלה המאורסת לבני 54
 ישראל. אף הענין הוא, שאין זו 55
 סתירה אלא ששניהם אמת, 56
 שהם שני אופנים שונים 57
 בלמוד התורה שבאחד מהם היחס 58
 בין התורה לבני ישראל הלומדים אותה 59
 הוא שהתורה היא 'חתן' ובני ישראל 60
 הם 'כלה', ואילו בשני זהו באופן 61
 שהתורה היא 'כלה' ובני ישראל הם 62
 'חתן', כפי שמשיך ומבאר. 63
 דהנה, איתא מובא בגמרא 53 64
 שרב ששת אמר חדאי 65
 נפשאי, שמחי נפשי, לך קראי, 66
 לך תנאי (בשבילך ולצרכך 67
 שניתי וקריתי), ומבאר 68
 בגמרא שם שענין זה של לימוד 69
 התורה לטובת עצמו הוא 70
 בהתחלת הלמוד, "מעיקרא, 71
 כי עביד איניש, אדעתא 72
 דנפשיה קא עביד", בתחילה, 73
 כאשר האדם עושה, על דעת (לטובת) 74
 עצמו הוא עושה, אבל אחר-כך 75
 כאשר הוא מגיע לשלב נעלה יותר 76
 בעבודת ה' צריך להיות למוד 77
 התורה לשמה לשם לימוד התורה 78
 דוקא ולא לטובת עצמו, וכפי 79
 שמסופר בגמרא שם שרב ששת היה 80
 חוזר על תלמודו כל שלושים יום 81
 ואומר, 'שמחי נפשי, לך אני קורא, לך 82
 אני שונה'. ועל כך שואלת הגמרא, 83
 והרי אמר רבי אליעזר 'אילמלא תורה 84
 לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא 85
 בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת', ואם כן, מה פשר דברי רב 86

1 החשף שבו היו שרויים קודם התעוררות האהבה לאלקות נעשה אצלם
 2 אחר כך יתרון האור באהבה רבה אהבת ה' בדרגה גבוהה ביותר
 3 שלמעלה ממדידה והגבלה, בנזכר לעיל שלכן עיקר ענין
 4 האהבה בלי-גבול הוא כבעלי תשובה שהיו רחוקים והתקרבו, בגלל המעלה
 5 והיתרון המיוחדים של האור הבא
 6 מתוך החושך.
 7 (ה) והנה היתרון שפיציאה
 8 מן המצרים וגבולים של
 9 מציאות האדם והעולם והגדרים
 10 וההגבלות שלה, המגבילים את
 11 האהבה שתהיה אהבה מוגבלת,
 12 'בכל לבבך ובכל נפשך' בלבד ולבא
 13 לאהבה בלי גבול ד"בכל
 14 מאדך", הוא (לא רק
 15 בעבודת האדם מלמטה
 16 למעלה שעבודה מתוך ביטול גרמי
 17 המציאות ופיציה מההגבלות מביאה
 18 לידי אהבה בלי-גבול, אלא גם
 19 בהמשכה ההתגלות האלקית
 20 מלמעלה למטה שעל-ידי
 21 קיום התורה ומצות, והינו,
 22 שההמשכה מלמעלה למטה
 23 על-ידי קיום התורה ומצות
 24 קבלת עול מצות התוכן של
 25 פרשה שנייה דקריאת שמע) שפאה
 26 לאחרי הקדמת האהבה
 27 ד"בכל מאדך" (קבלת עול
 28 מלכות שמים התוכן של פרשה
 29 ראשונה דקריאת שמע) היא באופן
 30 נעלה יותר מההמשכה
 31 מלמעלה למטה שעל-ידי
 32 קיום התורה ומצות בכל
 33 כחות ולבושי הנפש, "בכל
 34 נפשך", לאחר הקדמת
 35 האהבה ד"בכל לבבך" בלבד
 36 שהיא המשכה מוגבלת, ואילו התגלות
 37 זו שבאה על ידי תורה ומצוות מתוך
 38 אהבה ללא גבול, היא התגלות
 39 שלמעלה מהגבלות.
 40 ולבאר זה מקדים אדמו"ר
 41 ה'צמח צדק' במאמר 47,
 42 שלפעמים מצינו שהתורה
 43 נקראת 'חתן', וישאל נקראים 'פלה', כדרשת חז"ל 48 על

(47) שם ס"ע תנה ואילך. (48) תענית כו, ב (במשנה). (49) שה"ש ג, יא. (50) לקו"ת ברכה צד, רע"א. (51) ברכות נו, א. פסחים מט, ב. סנהדרין נט, א. (52) ברכה לג, ד. (53) פסחים סח, ב (ובפירוש"י).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ששת שהלימוד הוא לצורך עצמו, והגמרא עונה שבתחילה האדם עושה
 2 'אדעתא דנפשי', היינו למען עצמו, ולאחר מכן הוא לומד תורה בדרגה נעלית
 3 יתור.
 4 **וְהַעֲנֵן בְּזֶה, שְׂפָאֶשֶׁר לְמוֹד הַתּוֹרָה הוּא בְּאוֹפֵן שְׂ"אֲדַעְתָּא**
 5 **דְּנַפְשֵׁיהּ קָא עֵבִיד,** לצורך
 6 ולטובת עצמו, **אֲזִי הַנְּפֶשׁ הִיא**
 7 **בְּחֵינַת מְקַבֵּל מֵהַתּוֹרָה שֶׁהִיא**
 8 **בְּחֵינַת הַמְּשַׁפֵּיעַ** כי הלימוד הוא
 9 כך שהתורה מביאה לאדם תוספת
 10 עליו, **וְאֵז נִקְרְאָת הַתּוֹרָה**
 11 **'חֲתָן' בְּחֵינַת 'מְשַׁפֵּיעַ' וְכַנְסַת**
 12 **יִשְׂרָאֵל 'כְּפֶלֶה' בְּחֵינַת 'מְקַבֵּל',**
 13 כמבואר בקבלה וחסידות שהאיש הוא
 14 בְּחֵינַת 'מְקַבֵּל' והאשה היא בְּחֵינַת
 15 'מְשַׁפֵּיעַ'. **אָבֵל כְּאֶשֶׁר לְמוֹד**
 16 **הַתּוֹרָה הוּא לְשִׁמָּה, לְשֵׁם**
 17 **לְמַעַן וְלִטְבוֹת הַתּוֹרָה עֲצָמָה,**
 18 **לְהַמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה וְלַחֲבִיבֵי**
 19 **לְהַתְּגַלּוֹת אוֹר־אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-**
 20 **הוּא בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ דָּוִד שֶׁהִיָּה**
 21 **מִחֲבַר תּוֹרָה עִם הַקְּדוּשָׁה-**
 22 **בְּרוּךְ-הוּא⁵⁴, וְכַמוֹכֵי בִּלְקוּטֵי**
 23 **תּוֹרָה 'לֹאדְמוּר' הוֹקֵן: "... דוד המלך**
 24 **עֲלֵי-הַשְּׁלוֹם הִיָּה מִחֲבַר תּוֹרָה**
 25 **שֶׁלְמַעְלָה עִם קוֹדֶשֶׁא-בְּרִיךְ-הוּא שְׁהִיָּה**
 26 **מִמְשִׁיךְ הַשְּׂרָאָת אוֹר אֵינְסוֹף בְּחֻכְמָה.**
 27 **זוֹהוּ פִּירוּשׁ עוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה,**
 28 **לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ לְשֵׁם הַתּוֹרָה עֲצָמָה"**
 29 **אֲזִי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּחֵינַת 'חֲתָן'**
 30 **הַמְּשַׁפֵּיעַ וּמְשִׁיךְ בַּתּוֹרָה**
 31 **שֶׁהִיא ה'כְּפֶלֶה' הַמְּקַבֵּלֵת אֵת**
 32 **הַהַשְׁפָּעָה. וְהַעֲנֵן זֶה שֶׁהָאָדָם מִתְּעַלָּה**
 33 **לְדַרְגָּה שֶׁל ('חֲתָן) לּוֹמֵד תּוֹרָה**
 34 **הַמְּשַׁפֵּיעַ אוֹר אֵינְסוֹף לְתוֹרָה (כֻּלָּה)"**
 35 **כָּא עַל-יְדֵי הַקְּדָמַת הַעֲבוּדָה**
 36 **ד'כָּבֵל מְאֻדָּךְ," אַהֲבַת ה' בְּלִי**
 37 **גְּבוּל, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה אַהֲבַת ה'**
 38 **מִתּוֹךְ צִיָּאָה מְגֻדְרֵי מְצִיָּאוֹתוֹ וּבִיטוּלָם**
 39 **בְּאוֹפֵן נַעֲלָה כְּלִיכְךָ שְׁמַעוֹרָר בְּחֵינַת אוֹר-אֵינְסוֹף הַבְּלִי-גְּבוּל**
 40 **שֶׁלְמַעְלָה מְגֻדְרֵי הָעוֹלָם שְׁיּוֹמְשֵׁךְ וַיִּתְּגַלֵּה בַּתּוֹרָה שְׁמַבְּחֵינַת**
 41 **הַחֲכָמָה הַעֲלִינָה (כְּמֵאמַר הוֹוֵהר דְּאוֹרִיתָא מִחֲכָמָה נִפְקַת⁵⁵ הַתּוֹרָה**

מחכמה יצאה), **שְׁנַחֲשֶׁבַת** בְּחֵינַת הַחֲכָמָה עִם כָּל מַעְלָתָה **לְגַבֵּי הַקְּדוּשָׁה-**
בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלְמַעְלָה מִכָּל הַגְּדִירִים וְהַתַּאֲרִים **כְּעֵשִׂיָּה גּוֹפְנִית⁵⁶, כְּמוֹ**
שְׂכַתוֹב⁵⁷ כּוֹלֵם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ וְהַכְּתוּב מִלְּמַד שֶׁלְּגַבֵּי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-
 הוּא בְּעַצְמוֹ הַחֲכָמָה שֶׁהִיא הַכּוֹחַ הַנַּעֲלָה בִּיְתֵר בְּבִחֵינַת הַמוֹחֵן וְהַמַּעֲשֵׂה
 שֶׁהוּא הַכּוֹחַ הַכִּי נְחוּת וְהַכִּי חִיצוֹנִי, הֵם
 כִּי גַם הַחֲכָמָה, עִם כָּל
 הִיא בְּחֵינַת מוֹגֵדֵרֵת וּמוֹגַבְּלַת
 וְאֵילוֹ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ הוּא
 אֵינְסוֹף וּבְלִי-גְּבוּל, לְמַעְלָה מִכָּל
 מִדְּרָה וְהַגְּבֻלָּה. **וְכַמוֹ שֶׁהוּא**
בְּלְמוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהַלִּימוֹד מִתּוֹךְ
 ה' בְּלִי-גְּבוּל מְגַלֵּה וּמְשִׁיךְ
 אוֹר־אֵינְסוֹף בְּלִי-גְּבוּל, **כֵּן הוּא גַם**
בְּקִיּוּם הַמְּצוּת, כְּפִדּוּעַ⁵⁸ בְּתוֹרַת
הַחֲסִידוֹת שְׁלִישׁ שְׁתֵּי בְּחֵינּוֹת
בְּמְצוּת, בְּחֵינַת אַחַת הַנִּקְרָאֵת
מְצוֹת הַיְוָי⁵⁹, וּבְחֵינַת שְׁנִיָּה
ו'מְצוֹתֵי'⁶⁰ סֵתֵם. מְצוֹת הַיְוָי'
קָאִי מְכוּוֹן עַל הַמְּצוּת כְּפִי
שְׁקִשׁוֹרוֹת וְנִמְשָׁכוֹת מִשֵּׁם
הַיְוָי⁶¹ (וְכַמְרוֹמְזוֹ בְּתִיבַת
בְּמִילָה 'מְצוּהָ, כִּי מ"צ
בְּ"צֵ"ת בְּ"ש" כַּאֲשֶׁר מַחֲבִירִים בֵּין
הָאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַאֲלֹף בֵּי"ת עִם
הָאֲחֵרוֹנָה, וְהַשְּׁנִיָּה עִם זוֹ שֶׁלְפָנֵי
הָאֲחֵרוֹנָה, הָאוֹתִיּוֹת ה"א מִתְּחַבְּרַת
לְאוֹת מ"ם וְהָאוֹת יו"ד מִתְּחַבְּרַת לְאוֹת
צדִיק וְאֵם כֵּן מ"צ הוּא י"ה⁶², וְ
וְאֵם כֵּן, 'מְצוּהָ' הִיא שֵׁם
הַיְוָי⁶³, שְׁלִישׁ בּוֹ בְּשֵׁם הַיְוָי
אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְכָל אוֹת
מֵאֲרֻבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם הַיְוָי הִיא
בְּצִיּוּר מוֹגְבֵּל מִיּוֹחַד לֵה כּו',
וְלָכֵן גַּם הַמְּצוּת שְׁנִמְשָׁכוֹת מֵהֵן הֵן
בְּהַגְבֻלָּה. וְלְמַעְלָה מִזֶּה הוּא עֲנֵן "מְצוֹתֵי" סֵתֵם,
בְּחֵינַת הַמְּצוּת כְּפִי שֶׁהֵן לְמַעְלָה מִמְּדִידָה
וְהַגְבֻלָּה.

(54) ראה ספר הבהיר סקצ"ו. זח"ג רכב, ב (ברע"מ). לקו"ת שלח מז, ג. נא, א. (55) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד.
 (56) ראה תניא פ"ב בהגהה. שעהיה"א פ"ט. (57) תהלים קד, כד. (58) לקו"ת במדבר ט, ג. ובכ"מ. (59) שלח טו, לט. (60) שם, מ.
 (61) ראה תקו"ז בהקדמה (ב, א). תיקון מא (פא, ב). לקו"ת דרושים לשבת שובה סד, ד. (62) תקו"ז תיקון ע (קלא, ריש ע"ב).
 (63) לקו"ת ויקרא ב, א. שלח מז, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ובשָׁלֹ"ה), שנוכרה לעיל, מהו הענין שֶהַתּוֹרָה יִיחָסָה כָּל
 2 המַצּוֹת לַיְצִיאַת מִצְרַיִם, ועל מצוות רבות נאמר שהן זָכָר לַיְצִיאַת
 3 מִצְרַיִם, דְּלִכְאוּרָה, הֲלֹא הַתּוֹרָה קְדָמָה לְעוֹלָם, והיא למעלה
 4 מהעולם, וּבְנֵדָאֵי גַם אִם לֹא הָיָה גְלוּת וְשֶׁעָבוּד מִצְרַיִם ומילא
 5 לא הייתה מציאות של יציאת מצרים,
 6 לֹא הָיָה שְׁנוּי בְּפִרְטֵי הַמַּצּוֹת
 7 (פְּנִזְכָּר לְעֵיל סְעִיף ב), והמענה
 8 לקושיא הוא שמכִּלְמִקּוֹם מקשרים את
 9 המצוות ליציאת מצרים, כִּי גַם אִם
 10 לֹא הָיָה הָעֲנִיָּן דִּיִּצְיַאת
 11 מִצְרַיִם בְּגִשְׁמִיּוֹת כהתרחשות
 12 בפועל בעולם הזה, עדיין הָיָה
 13 הָעֲנִיָּן דִּיִּצְיַאת מִצְרַיִם
 14 בְּרוּחָנִיּוֹת, שעניינו עבודת ה' מתוך
 15 יציאה מגדרי המציאות של האדם
 16 והעולם וְזֵהוּ עֵקֶר תַּכְלִית הַמַּטֵּרָה
 17 העיקרית של התורה ומצוות,
 18 לְצַאת מִן הַמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים
 19 שכתוצאה מהם עבודת ה' היא
 20 מוגבלת ולהתעלות מהם ולעבוד את ה'
 21 בלי־גבול וְלְהַמְשִׁיךְ ולגלות בעולם
 22 בחינת אור־אין־סוף הַבְּלִי־
 23 גְבוּל, שְׁזֵהוּ עֲנִיָּן יְצִיאַת
 24 מִצְרַיִם, שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי
 25 הָעֲבוּדָה ד"בְּכָל מֵאֲדָךְ"
 26 שְׁבַקְרִיאַת־שְׁמַע, שְׁהֵן
 27 (יְצִיאַת מִצְרַיִם וּקְרִיאַת־
 28 שְׁמַע) "דְּכָר אָחַד מִמֶּשׁ"
 29 כמבואר לעיל באריכות.
 30 (ו) וְעַל־פִּי מַה שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל
 31 בְּעֲנִיָּן יְצִיאַת מִצְרַיִם
 32 שְׁבַקְרִיאַת־שְׁמַע בְּכָל יוֹם
 33 שְׁהוּא סֵדֵר הָעֲבוּדָה ד"בְּכָל
 34 לְבָבְךָ" גו', שתחילתו באהבת ה'
 35 מוגבלת ולאחר מכן האדם עולה
 36 ומתעלה לדרגה גבוהה יותר עַד
 37 שְׁבָאִים לְהַעֲלוֹי ד"בְּכָל
 38 מֵאֲדָךְ" בְּאֹפֶן שֶׁל יְצִיאָה
 39 מִהַמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים, יוֹכֵן גַּם־
 40 כֵּן עֲנִיָּן בְּחִינַת הַמַּצָּה שְׁהוּא
 41 הַפֶּחַ וְהַעֲזוֹ הַנִּתֵּן לַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 42 מלמעלה לְבְחִינַת יְצִיאַת
 43 מִצְרַיִם, וּבְמִילָא מאחר שהמצה
 44 היא הכוח ליציאת מצרים, ממילא היא
 45 הכוח שניתן מלמעלה גַם לַתַּכְלִית
 46 מִצְרַיִם, וּבְמִילָא גַם לַתַּכְלִית

1 אברין דמלכא ומלכא הוא ז"א. ולפעמים נקראו מצוות המלך כי מצוות המלך
 2 היא... כי רמ"ח אברים היינו עצמיות זעיר־אנפין ממש, מה־שאי־כן פירוש
 3 ציווי המלך הם פקודות לבד ולא עצמותו ואיבריו ממש... אך הענין כי באמת
 4 למטה הוא מצות המלך אך שרשה למעלה היא בבחינת אברים דמלכא כי
 5 "מאי־ש לוקחָה זאת", והיינו על־ידי
 6 אתערותא דלתתא של האדם ממשך
 7 להיות המצוה אברין דמלכא כמשל מי
 8 שנוגע בצפרניו רגליו של אדם מרגיש
 9 במות כו' כך על־ידי מצוה גשמיות
 10 שעושה למטה בשביל שכך מצות
 11 המלך סתם, נוגע באור אין־סוף בירוד־
 12 הוא השורה ומלוכב בה".
 13 וְזֵהוּ הַחֲלוּק הַהַבְדֵּל בֵּין בְּחִינַת
 14 קְבָלַת עוֹל מַצּוֹת שְׁבָאָה
 15 לְאַחַר קְבָלַת עוֹל מַלְכוּת
 16 שְׁמִיָּם בְּאֹפֶן ד"בְּכָל מֵאֲדָךְ",
 17 שהיא בלי־גבול, למעלה מהגדרים
 18 לְבְחִינַת "בְּכָל נִפְשְׁךָ" שְׁעַל־
 19 יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת שְׁבָאָה
 20 לְאַחַר הָאֲהָבָה ד"בְּכָל לְבָבְךָ"
 21 בְּלִבְךָ, שהיא אהבה מוגבלת,
 22 שְׁכַאֲשֶׁר הָעֲבוּדָה בתורה ומצוות
 23 היא "בְּכָל לְבָבְךָ", בְּמִדְיָה
 24 וְהַגְּבֻלָּה, אֲזִי גַם הַהִמְשָׁכָה
 25 הַאֲלֻקִּית שְׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה
 26 וּמַצּוֹת היא בְּמִדְיָה וְהַגְּבֻלָּה
 27 (שֶׁהַתּוֹרָה היא מְבַחֶינַת
 28 הַחֲכִמָּה בְּלִבְךָ וחכמה היא דרגה
 29 שיש לה גדרים והגבלות, וְהַמַּצּוֹת
 30 הֵן מַצּוֹת הַנֵּי" וְלֹא כַּמְדִּיגַת מצוות
 31 סתם, הנעלית יותר, כמבואר לעיל),
 32 אָבָל כַּאֲשֶׁר הָעֲבוּדָה בלימוד
 33 התורה ובקיום המצוות היא "בְּכָל
 34 מֵאֲדָךְ", לְמַעַלָּה מְמִדְיָה
 35 וְהַגְּבֻלָּה של האדם, אֲזִי גַם
 36 הַהִמְשָׁכָה של אלוקות לעולם
 37 שְׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת היא
 38 גִּילּוֹי אֲלוּקוֹת לְמַעַלָּה מְמִדְיָה
 39 וְהַגְּבֻלָּה (שְׁנִמְשָׁךְ הַגִּילּוֹי הַאֲלוּקִי
 40 בַתּוֹרָה מְבַחֶינַת אור־אין־סוף
 41 שְׁלַמְעֵלָה מִהַחֲכִמָּה, וְהַמַּצּוֹת
 42 הֵם "מַצּוֹתֵי" סְתָם שלמעלה
 43 מ'מצוות הוי").
 44 וְעַל־פִּי־זֵה לפי ביאור המשמעות
 45 הפנימית של "יציאת מצרים" על־פי
 46 חסידות מְתוֹרַצָּת גַם הַקּוֹשִׁיא
 47 שֶׁהִקְשָׁה ב'עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ'

וְזֵהוּ הַחֲלוּק בֵּין בְּחִינַת קְבָלַת עוֹל מַצּוֹת
 שְׁבָאָה לְאַחַר קְבָלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִיָּם
 בְּאֹפֶן ד"בְּכָל מֵאֲדָךְ", לְבְחִינַת "בְּכָל נִפְשְׁךָ"
 שְׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת שְׁבָאָה לְאַחַר הָאֲהָבָה
 ד"בְּכָל לְבָבְךָ" בְּלִבְךָ, שְׁכַאֲשֶׁר הָעֲבוּדָה היא
 "בְּכָל לְבָבְךָ", בְּמִדְיָה וְהַגְּבֻלָּה, אֲזִי גַם
 הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת היא בְּמִדְיָה
 וְהַגְּבֻלָּה (שֶׁהַתּוֹרָה היא מְבַחֶינַת הַחֲכִמָּה בְּלִבְךָ,
 וְהַמַּצּוֹת הֵן מַצּוֹת הַנֵּי"), אָבָל כַּאֲשֶׁר הָעֲבוּדָה
 היא "בְּכָל מֵאֲדָךְ", לְמַעַלָּה מְמִדְיָה וְהַגְּבֻלָּה,
 אֲזִי גַם הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת היא
 לְמַעַלָּה מְמִדְיָה וְהַגְּבֻלָּה (שְׁנִמְשָׁךְ בַתּוֹרָה
 מְבַחֶינַת אור־אין־סוף שְׁלַמְעֵלָּה מִהַחֲכִמָּה,
 וְהַמַּצּוֹת הֵם "מַצּוֹתֵי" סְתָם).
 וְעַל־פִּי־זֵה מְתוֹרַצָּת גַם הַקּוֹשִׁיא שֶׁהִקְשָׁה
 ב'עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ' (ובשָׁלֹ"ה),
 מהו הענין שֶהַתּוֹרָה יִיחָסָה כָּל הַמַּצּוֹת לַיְצִיאַת
 מִצְרַיִם, זָכָר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם, דְּלִכְאוּרָה, הֲלֹא
 הַתּוֹרָה קְדָמָה לְעוֹלָם, וּבְנֵדָאֵי גַם אִם לֹא הָיָה
 גְלוּת וְשֶׁעָבוּד מִצְרַיִם לֹא הָיָה שְׁנוּי בְּפִרְטֵי
 הַמַּצּוֹת (פְּנִזְכָּר לְעֵיל סְעִיף ב), כִּי גַם אִם לֹא
 הָיָה הָעֲנִיָּן דִּיִּצְיַאת מִצְרַיִם בְּגִשְׁמִיּוֹת, הָיָה הָעֲנִיָּן
 דִּיִּצְיַאת מִצְרַיִם בְּרוּחָנִיּוֹת, וְזֵהוּ עֵקֶר תַּכְלִית
 הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת, לְצַאת מִן הַמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים
 וְלְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת אור־אין־סוף הַבְּלִי־גְבוּל,
 שְׁזֵהוּ עֲנִיָּן יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי
 הָעֲבוּדָה ד"בְּכָל מֵאֲדָךְ" שְׁבַקְרִיאַת־שְׁמַע, שְׁהֵן
 (יְצִיאַת מִצְרַיִם וּקְרִיאַת־שְׁמַע) "דְּכָר אָחַד מִמֶּשׁ"
 מִמֶּשׁ".

(ו) וְעַל־פִּי מַה שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל בְּעֲנִיָּן יְצִיאַת
 מִצְרַיִם שְׁבַקְרִיאַת־שְׁמַע בְּכָל יוֹם
 שְׁהוּא סֵדֵר הָעֲבוּדָה ד"בְּכָל לְבָבְךָ" גו' עַד
 שְׁבָאִים לְהַעֲלוֹי ד"בְּכָל מֵאֲדָךְ" בְּאֹפֶן שֶׁל
 יְצִיאָה מִהַמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים, יוֹכֵן גַּם־כֵּן עֲנִיָּן
 בְּחִינַת הַמַּצָּה שְׁהוּא הַפֶּחַ וְהַעֲזוֹ לְבְחִינַת יְצִיאַת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ומטרה דיציאת מצרים שהוא ענין מתן-תורה, כולל גם
 2 הענין דספירת העומר שהוא ההקנה למתן-תורה, כנזכר
 3 לעיל, ומה באים גם לביאור הענין המדובר בתחילת המאמר שענין המצה
 4 ישנו גם קודם היציאה ממצרים, בתור נתינת כוח לצאת ממצרים.
- 5 וביאור הענין, דהנה, מה
 6 שכתוב "ואהבת גו' בכל
 7 לבבך" ודרשו חכמינו ז"ל שהכתוב
 8 מלמד שצריך לאהוב את ה' בשני
 9 יצריף, לא רק עם היצר הטוב אלא
 10 גם עם היצר הרע שגם היצר הרע
 11 יתהפך ובמקום להיות אוהב תאוות
 12 ותענוגי העולם הזה יהפוך לאהבה
 13 את ה', הוא פללות הענין
 14 המשמעות הפנימית דספירת
 15 העומר, פנדוע⁶⁴ שהעומר
 16 הקרבן שמקריבים מהתבואה של השנה
 17 החדשה ביום ט"ז בניסן שבא מן
 18 השעורים⁶⁵, מאכל בהמה⁶⁶,
 19 בשונה מחיטים שהם מאכל אדם,
 20 רומז על נפש הבהמית שבאדם,
 21 שיש לה נטיות ותאוות לדברים
 22 בהמיים, שיש בה בנפש הבהמית
 23 שבע מדות רעות, וכל אחת
 24 מהשבע פלולה מפולן, חסד
 25 שבחסד, גבורה שבחסד וכן הלאה,
 26 שהן כל המדות יחד, שבע כלולות
 27 משבע, במקסר מ"ט, וזוהי
 28 העבודה הרוחנית של ימי ספירת
 29 העומר, מיום ט"ז בניסן עד חג
 30 השבועות ד"שבעה שבועות
 31 תספר לך⁶⁷, שהם שבעת
 32 השבועות מ"ט ימים, שבכל יום
 33 ממ"ט הימים מבררים מפרידים
 34 את הטוב מהרע ומזכים אותו
 35 ומתהפכים מרע לטוב מדה אחת
 36 פרטית ממ"ט פרטיות המדות
 37 דנפש הבהמית, והבידור והפיכת
 38 המידות הרעות לטוב הוא על-ידי
 39 זה שממשיכים בהן במידות אלו
 40 גלוי אור הנו', שזהו גילוי
 41 האלקות ענין המשמעות הפנימית של
 42 "וספרתם לכם"⁶⁸, בנוסף לפירוש הפשוט, לשון ספירה, המתייחס
 43 למצווה לספור את הימים ואת השבועות, "וספרתם" משמעו גם לשון
- הארה ואור⁶⁹ (כמו 'אבן ספיר' שהיא אבן מאירה). והמקשה זו של
 גילוי אלקות בימי ספירת העומר כדי לברר ולזכך ולהפוך את המידות היא
 מבחינה שלמעלה מהמדות, הינו מבחינת המוחין, וכשם
 שבכוחות הנפש המוחין הם למעלה במדרגה מהמידות, כך למעלה, כביכול,
 גילוי אלקות מבחינת המוחין העליונים
 יש בכוחו לפעול בירור וזיכך המידות
 של הנפש הבהמית שעל-ידי-זה
 יתהפכו המדות דנפש
 הבהמית לאהבה את ה' כו'.
 וזהו שמצינו ב'פרי עין
 חיים'⁷⁰ מכתבי הארז"ל שתי
 פגנות שונות שיש לכיין בספירת
 העומר על-פי הקבלה, פגנה
 אחת, שהשבעה שבועות הם
 שבע מדות כנגד שבע המידות
 העליונות, חסד וגבורה וכן הלאה.
 וכנה שניה, שהם שבע
 השבועות המשכות מוחין גילוי
 אלקות מבחינת המוחין העליונים,
 חכמה, בינה ודעת. והענין בזה,
 שאין זו סתירה אלא ששתייהן
 אמת, והא בהא תליא, ושתי
 הכוונות תלויות זו בזו, כיין שגלוי
 אור הנו' מתלבש במוחין
 חכמה-בינה-דעת, כמו
 שכתוב⁷¹ במשלי הנו' בחכמה,
 ועל-ידי גלוי אור זה אור
 המוחין נעשה התהפכות
 המדות ונמצא שגם המוחין וגם
 המידות שייכים לספירת העומר. וזהו
 שאומרים בספירת העומר
 כאשר מונים את מ"ט הימים "היום
 יום אחד (שני ימים וכו')
 לעומר", ומדריקים להשתמש
 בכינוי "היום" כי "יום" החלק
 מהיממה שבו יש אור הוא בחינת
 גלוי והארה, כמו שכתוב⁷²
 בתורה במעשה בראשית ו'יקרא
 אלקים לאור יום, וגלוי זה
 הגילוי האלוקי שנמשך בימי ספירת
 העומר ממשיכים שיאיר לבחינת

(64) ראה לקו"ת אמור לה, ד. לו, א. ובכ"מ. (65) מנחות פד, א. (66) ראה סוטה יד, א. (67) פ' ראה טז, ט. (68) אמור כג, טו.

(69) ראה גם לקו"ת אמור לה, ב. (70) ראה פע"ח שער ספה"ע פ"א-ד. (71) משלי ג, יט. (72) בראשית א, ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שעורים' היא במטרה להפוך את הנפש הבהמית ולשנות את הנטיות
 2 הרעות של היצר הרע. וּנְמָצָא, שְׁסִפִּירַת הָעוֹמֵר הוּא בְּחִינַת
 3 וּמְדַרְגָּת "וְאֵהֶבֶת גּוֹ' בְּכָל לְבָבְךָ", בְּשֵׁנֵי יָצְרִיךְ אֵהֶבֶת ה' בְּאִפְסָן
 4 שמשפיע גם על היצר הרע ומהפך אותו מרע לטוב.
 5 אָךְ אִי-אֶפְשֵׁר לְפַעוֹל
 6 הַתְּהַפְּכוֹת הַמְּדוּת דְּנִפְשׁ 1 הַבְּהֵמִית. וּנְמָצָא, שְׁסִפִּירַת הָעוֹמֵר הוּא בְּחִינַת
 7 הַבְּהֵמִית (אֲתֵהֶפְּכָא הַפִּיכָה שֶׁל 2 וּמְדַרְגָּת "וְאֵהֶבֶת גּוֹ' בְּכָל לְבָבְךָ", בְּשֵׁנֵי יָצְרִיךְ.
 8 הרע לטוב והחושך לאור) עַל-יְדֵי 3
 9 סִפִּירַת הָעוֹמֵר אֲלֵא לְאַחַר 4
 10 הַהֲכֵנָה הַרְאוּיָה שֶׁל הַקְּדָמָת 5
 11 הָעֵבוּדָה דְּאֲתַפְּיָא כַפִּיית 6
 12 וְהַכְנַעַת הָרַע בְּאִפְסָן שֶׁל בְּטוֹל 7
 13 הָרִצּוֹן הָאִישִׁי בְּלִבְדּוֹ, שְׁזָהוּ עֲנִין 8
 14 הַמְצָה, שְׁאִין בָּהּ שׁוֹם 9
 15 הַגְּבִיחָה, כִּשְׁם שֶׁהַמְצָה נְעִישֵׁת מִבְּצֵק 10
 16 שֶׁלֹּא תוֹפֵחַ וְלֹא מַגְבִּיחַ עֲצוּמוֹ, כִּךְ עֲנִין 11
 17 הַמְצָה בְּעִבּוּדֵת ה' הוּא שֶׁלֹּא תִהְיֶה שׁוֹם 12
 18 הַגְּבִיחָה וְהַתְּנַשּׁוּת שֶׁל הַמְצִיאוֹת 13
 19 הָאִישִׁית, שְׁמוּרָה עַל הַשְּׁפִלוּת 14
 20 וְהַהֲכָנָה שֶׁל בְּטוֹל הָרִצּוֹן 73 15
 21 הָאִישִׁי וְהַמְצִיאוֹת הָאִישִׁית.
 22 וּמִמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר מְדוּעַ הַפִּיכָת הָרַע
 23 לְטוֹב ('אֲתֵהֶפְּכָא') יְכוּלָה לְהִיטֵת דְּוִקָּא
 24 לְאַחַר הַקְּרָמָה שֶׁל הַכְּנַעַת וּבִיטוֹל
 25 ('אֲתַכְּפִיא').
 26 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהִגָּה, יְדוּעַ
 27 שְׁאִי-אֶפְשֵׁר לֹא יְכוּלָה לְהִיטֵת
 28 הוֹלְדָה יְצִיָּה שֶׁל דְּבַר מִיֵּשׁ לִישׁ
 29 מִמְצִיאוֹת אַחַת לְמְצִיאוֹת אַחֶרֶת
 30 אֲלֵא-אִם-בֵּן יִתְבַּטֵּל הַיֵּשׁ
 31 הָרִאשׁוֹן הַמְצִיאוֹת הַקְּדוּמָת וְיָבֵא
 32 לְבַחֲיַנַּת אֵין וְתַחֲדוּל לְהַתְּקִיִּים.
 33 וְהַמְשָׁל לְזָה מַעֲנִין הַצְּמִיחָה
 34 שֶׁל תְּבוּאָה וּפִירוֹת מִהָאָרֶץ, שְׁפָאָשׁ
 35 זוֹרְעִים גְּרַעֲיִן בְּאָרְצֵי כוּד
 36 שִׁיּוּלִי' מְצִיאוֹת חֲרֻשָׁה צְרִיף
 37 לְהִיטֵת תַּחֲלָה בְּשֶׁלֶב רִאשׁוֹן, לְפָנֵי
 38 הַצְּמִיחָה רִקְבוֹן הַגְּרַעֲיִן,
 39 שְׁמַתְבַּטֵּל מִמְצִיאוֹתוֹ וְהִיָּה
 40 כְּלֵא הִיָּה, כִּאִילוֹ לֹא הִיָּה כֻּלָּ וְאָז
 41 דְּוִקָּא מִתְלַבֵּשׁ בּוֹ בְּגַרְעִין שְׁאִיבֵד
 42 אֶת מְצִיאוֹתוֹ כִּכְ הַצְּוֹמֵחַ שְׁבָאָרֶץ
 43 לְהַצְּמִיחַ מִמְנוֹ בְּתוֹסֶפֶת מְרוּבָה כוּ' בְּכַמּוֹת גְּדוּלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר
 44 מֵאֲשֶׁר הַכְּמוֹת שֶׁל הַגְּרַעֲיִן, מֵה-שְׁאִין-בֵּן כְּשֶׁהוּא עֲדִין בְּבַחֲיַנַּת

והניף ידו על הנהר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 פְּרָעָה⁷⁵, וְלָבָא לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, והמעבר הזה הוא שינוי גדול
2 ומהפך גדול מן הקצה אל הקצה, ממציאות אחת למציאות חדשה לגמרי,
3 הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת 'אֵינן' ביטול המציאות הקודמת בְּאִמְצָע, שְׁזָהוּ
4 עֲנִינָה הַבְּטוּל שְׁעַל־יְדֵי הַמַּצָּה כו' שאכלו בני ישראל עוד לפני
5 שיצאו ממצרים.
6 וּלְאַחַר הַעֲבוּדָה הַרוּחֵנִית של 1 פְּרָעָה⁷⁵, וְלָבָא לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת
7 הָאָדָם בְּמִשְׁפַּח הַשְּׂבָעָה שְׂבוּעוֹת 2 'אֵינן' בְּאִמְצָע, שְׁזָהוּ עֲנִינָה הַבְּטוּל שְׁעַל־יְדֵי
8 דְסַפְרֵי תְּעוּמָה הַעוֹמֵר שֶׁהִיא 3 הַמַּצָּה כו'.
9 בְּבַחֲרֵינָה "וְאַהֲבַת גּוֹ" בְּכָל 4 וּלְאַחַר הַעֲבוּדָה בְּמִשְׁפַּח הַשְּׂבָעָה שְׂבוּעוֹת
10 דְּכִבְדָּה", שְׁגַם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית 5 דְסַפְרֵי תְּעוּמָה שֶׁהִיא בְּבַחֲרֵינָה
11 תַּתְּהַפֵּף לְאַהֲבָה אֶת ה' 6 "וְאַהֲבַת גּוֹ" בְּכָל לְכַבְּדָה", שְׁגַם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
12 (שְׂבָאָה) לְאַחַר הַקְּדָמַת 7 (שְׂבָאָה) לְאַחַר הַקְּדָמַת
13 הַבְּטוּל וְאַתְּפִינָא דְמַצָּה), 8 הַבְּטוּל וְאַתְּפִינָא דְמַצָּה), אֲזִי בְּאִים
14 כַּמְבוּאָר לְעֵיל בְּאִרְכּוּת, אֲזִי בְּאִים 9 תְּחַמְשִׁים לְגַלּוּי הַנּוֹרָה
15 בְּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים שְׁלֵאחַר מ"ט 10 תּוֹרָה⁷⁶, שֶׁהוּא עַל־דֶּרֶךְ הַעֲנִינָה דְמַתְּנָן
16 הַיּוֹם, הוּא יוֹם חַג הַשְּׂבוּעוֹת, לְגַלּוּי 11 וְהַעֲנִינָה בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהִתְחַלָּה דְמַתְּנָן תּוֹרָה הִיא
17 שְׁעַר הַנּוֹרָה, שְׁזָהוּ הַעֲנִינָה 12 "אֲנֹכִי הִנְיָ" אֶלְקִיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
18 דְמַתְּנָן תּוֹרָה⁷⁶, סְפִירַת הַבֵּינָה 13 מְצָרִים⁷⁷, וַיְדוּעָה קוֹשֵׁת הַמִּפְרָשִׁים⁷⁸ לְמָה לֹא
19 הָעֵלִינָה מִתְחַלֶּקֶת לַחֲמִשִּׁים דְּרִגוֹת 14 נֶאֱמַר "אֲשֶׁר בְּרֵאתִי שְׂמִים וְאֶרֶץ", שֶׁהִרִי בְּרֵיאַת
20 הַמְּכֻנּוֹת 'שְׂעִירִים' וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל 15 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ הוּא פְּלֵא גְדוֹל יוֹתֵר
21 בְּנִמְרָא שִׁישָׁם חֲמִישִׁים שְׂעִירִי בֵּינָה 16 מֵהַנְּסִים דִּי־יֵצֵאת מְצָרִים⁷⁹. אֶף הַעֲנִינָה הוּא,
22 וְכֹלָם יִתְנוּ לְמַשָּׁה רַבִּינוּ חֲסֵר אַחַד 17 שִׁסּוּד וְעֶקֶר וְתַכְלִית כֹּל הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת הוּא עֲנִינָה
23 שְׁנֵאמַר 'תַּחֲסִירָהוּ מֵעַט מֵאֱלוֹקִים' וְרַק 18 יֵצֵאת מְצָרִים, לְצֵאת מִכָּל בַּחֲרֵינָה מְצָר וּגְבוּל,
24 בְּיוֹם פְּטוּרָתוֹ זָכָה לְשַׁעַר הַנּוֹרָה, וּמְבוּאָר 19 וְלַחֲמִשְׁפַּח גְּלוּי בַּחֲרֵינָה מִכָּל בַּחֲרֵינָה מְצָר וּגְבוּל,
25 בְּקַבְּלָה וְחִסְדוֹת שֶׁכֵּךְ הוּא הַעֲנִינָה גַם 20 עַל־יְדֵי קַבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת שְׂמִים בְּאִוְפָן
26 לְגִבֵּי סְפִירַת הַעוֹמֵר שֶׁהִיא מ"ט יָמִים, 21 דְ"בְּכָל מְאֹדָךְ", שְׁעַל־יְדֵי־זָה מְעוֹרְרִים
27 הָאָדָם מְסוּגָל לְהַגִּיעַ בַּעֲבוּדָתוֹ עַד 22 וּמִמְשִׁיכִים בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת (קַבְּלַת עוֹל
28 הַשְּׂעִיר הַמִּט, וְאֵת שְׂעִיר הַנּוֹרָה 23 מִצּוֹת) בַּחֲרֵינָה אֹרֶץ־אֵינן־סוֹף הַבְּלִי־גְבוּל
29 מִשְׁפִּיעִים מִלְּמַעְלָה בְּחַג הַשְּׂבוּעוֹת, 24 לְעֵיל סְעִיף ה). וְזָהוּ שֶׁהִתְחַלַּת מַתְּנָן תּוֹרָה הִיא
30 שֶׁהוּא עַל־דֶּרֶךְ הַעֲנִינָה דְ"בְּכָל 25 "אֲנֹכִי גּוֹ" אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מְצָרִים", שֶׁהוּא
31 מְאֹדָךְ", אַהֲבַת ה' בְּלִי־גְבוּל, 26 עֲנִינָה הַיֵּצֵאתָ מִכָּל הַמְצָרִים וּגְבוּלִים לְבָא
32 כַּמְבוּאָר לְעֵיל. 27 לְבַחֲרֵינָה "אֲנֹכִי", אֲנֹכִי מִי שְׂאֲנֹכִי⁸⁰, שְׁלִמְעָלָה
33 וּמְמִשְׁיָן וּמְפִרַט כִּיצַד עֲבוּדַת ה' בִּימֵי 28 מֵהַגְּבֻלַת הַפְּלִים כו'. וְהֵנָּה, גַם הַעֲנִינָה דְמַתְּנָן
34 סְפִירַת הַעוֹמֵר הִיא הַכְּנָה וְהַקְּדָמָה 29 מֵאֶרֶץ מֵאֶרֶץ מֵאֶרֶץ מֵאֶרֶץ מֵאֶרֶץ מֵאֶרֶץ
35 רְאוּיָה לְמַתָּן תּוֹרָה. 30 אֶלְקִיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
36 וְהַעֲנִינָה בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהִתְחַלָּה 31 מְצָרִים⁷⁷, וַיְדוּעָה קוֹשֵׁת הַמִּפְרָשִׁים⁷⁸ לְמָה לֹא נֶאֱמַר
37 דְמַתְּנָן תּוֹרָה הִיא בְּפִסּוּק הָרֵאשׁוֹן 32 "אֲנֹכִי ה' אֱלוֹקֶיךָ" אֲשֶׁר בְּרֵאתִי שְׂמִים וְאֶרֶץ", שֶׁהִרִי בְּרֵיאַת
38 שֶׁל עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת "אֲנֹכִי הִנְיָ" 33 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ יֵצִירָה שֶׁל מְצִיאוֹת מִלֹּא־מְצִיאוֹת הוּא פְּלֵא
39 אֶלְקִיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ 34 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ יֵצִירָה שֶׁל מְצִיאוֹת מִלֹּא־מְצִיאוֹת הוּא פְּלֵא
40 מְצָרִים⁷⁷, וַיְדוּעָה קוֹשֵׁת הַמִּפְרָשִׁים⁷⁸ לְמָה לֹא נֶאֱמַר 35 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ יֵצִירָה שֶׁל מְצִיאוֹת מִלֹּא־מְצִיאוֹת הוּא פְּלֵא
41 "אֲנֹכִי ה' אֱלוֹקֶיךָ" אֲשֶׁר בְּרֵאתִי שְׂמִים וְאֶרֶץ", שֶׁהִרִי בְּרֵיאַת 36 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ יֵצִירָה שֶׁל מְצִיאוֹת מִלֹּא־מְצִיאוֹת הוּא פְּלֵא
42 שְׂמִים וְאֶרֶץ מֵאֵין לֵישׁ יֵצִירָה שֶׁל מְצִיאוֹת מִלֹּא־מְצִיאוֹת הוּא פְּלֵא

(75) ראה מגילה יד, א. (76) ראה לקו"ת במדבר יב, א ואילך. (77) יתרו כ, ב. ואתחנן, ה. ו. (78) ראה ראב"ע יתרו שם, א. כוזרי מאמר א סכ"ה. (79) ראה גם סידור עם דא"ח רפד, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תא ואילך. וש"נ. (80) ראה לקו"ת פינחס פ, סע"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

נפשית של יציאה ממציאותו (ארויסגייין פון זיך לצאת מעצמו), יש בזה למרות שאהבה זו מוגדרת 'בכל לבבך' מעין ודוגמת האהבה ד"בכל מאדך" שהיא למעלה מהגבלת הכלים, שעל-ידיה האהבה של 'בכל מאדך', בלי-גבול, מתעורר ונמשך בחינת בלי-גבול שלמעלה.

וזהו הטעם הפנימי לכך שהמצה היא הנה (לא רק לאתהפכא שבספירת העומר, אלא יתרה מזה, שיש בה מעלה ויתרון לגבי האתהפכא שבספירת העומר, שהיא הנה) למתן תורה שענינו הוא גלוי בחינת "אנכי גו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים", יציאה מפל ענין של מצר וגבול כו'.

ז) ולהבין בתוספת באור מעלת הבטול והאתפכא שבמצה (שהיא מעין האהבה ד"בכל מאדך") לגבי האתהפכא שבספירת העומר (שהוא ענין ו'אהבת גו' בכל לבבך"), כי לכאורה יש להתפלא איך 'אתפכא' שהיא כפיה והכנעה של הרע ממשיך להיות קיים במציאות נעלית יותר מ'אתהפכא' מצב שבו הרע נעלם ואיננו, יש להוסיף בבאור פלולות החלוק שבין ההמשכה של אור אלוקי מלמעלה שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל לבבך" שהיא המשכה מוגבלת להמשכה של אור אלוקי שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל מאדך" שהיא המשכה של אור בלי-גבול (פנוזכר לעיל סעיף ה).

שבספירת העומר, שהיא הנה) למתן-תורה שענינו הוא גלוי בחינת "אנכי גו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים", יציאה מפל ענין של מצר וגבול כו'.

ז) ולהבין בתוספת באור מעלת הבטול והאתפכא שבמצה (שהיא מעין האהבה ד"בכל מאדך") לגבי האתהפכא שבספירת העומר (שהוא ענין ו'אהבת גו' בכל לבבך"), יש להוסיף בבאור פלולות החלוק שבין ההמשכה מלמעלה שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל לבבך" להמשכה שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל מאדך" (פנוזכר לעיל סעיף ה).

וההקדמה של ענין המצה בבובנו הרוחני, כמבואר לעיל בהרחבה, כך גם הענין התוכן הפנימי ד'מתן-תורה בא על-ידי הקדמת בחינת המצה, כי נוסף לך שהמצה היא הקדמה לספירת העומר שעל-ידיה באים למתן-תורה, כמבואר לעיל, ואם כן ברור שהמצה היא הכנה למתן תורה, הנה עוד זאת, שהבטול שבמצה קש'לעצמו לא רק בגלל העבודה של ספירת העומר, הוא הנה בחינת למתן-תורה, כמו שכתוב 81 בנוסח התפילה ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לפי בתורתך, הינו, שפדי להיות "פתח לפי בתורתך", שהוא ענין מתן תורה, צריך להיות תחילה ההכנה וההקדמה של "ונפשי כעפר לכל תהיה", שהוא ענין הבטול שבמצה, הרי שהמצה היא גם הכנה למתן תורה.

ומזה מובן, שעם היות בחינת המצה ענין הבטול ואתפכא בלבד, שאינו אלא הקדמה לענין האתהפכא שבספירת העומר (ולמטה ממנו), מפל-מקום בבטול ואתפכא שבמצה יש גם יתרון לגבי האתהפכא שבספירת העומר, כי ענין האתהפכא שבספירת העומר, שהוא ענין ו'אהבת גו' בכל לבבך", אין בזה בטול מציאותו (דכיון שהוא בבחינת אתהפכא אינו צריך לבטל מציאותו כו'), וזהו היתרון בענין הבטול והאתפכא שבמצה, שלהיותו בבחינת 'אין', שזוהי תנועה של יציאה ממציאותו (ארויסגייין פון זיך), יש בזה מעין ודוגמת האהבה ד"בכל מאדך" שהיא למעלה מהגבלת הכלים, שעל-ידיה מתעורר ונמשך בחינת בלי-גבול שלמעלה. וזהו שהמצה היא הנה (לא רק לאתהפכא שבספירת העומר, אלא יתרה מזה, שיש בה מעלה לגבי האתהפכא שבספירת העומר, שהיא הנה) למתן-תורה שענינו הוא גלוי בחינת "אנכי גו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים", יציאה מפל ענין של מצר וגבול כו'.

ז) ולהבין בתוספת באור מעלת הבטול והאתפכא שבמצה (שהיא מעין האהבה ד"בכל מאדך") לגבי האתהפכא שבספירת העומר (שהוא ענין ו'אהבת גו' בכל לבבך"), יש להוסיף בבאור פלולות החלוק שבין ההמשכה מלמעלה שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל לבבך" להמשכה שנעשית על-ידי העבודה ד"בכל מאדך" (פנוזכר לעיל סעיף ה).

(81) "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהֶעֱנַן בָּזָה, דְּהִנֵּה יְדוּעַ⁸² בתורת החסידות שִׁישׁ שְׁנֵי מִינֵי
 2 הַעֲלָאוֹת 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' מִיִּם נְקִיִּים, כלומר התעוררות מצד האדם,
 3 בחינת ה'מקבל' שהיא בחינת הנקבה, להתעלות ולהתקרב לאלוקות מלמטה
 4 למעלה. הָאֶחָד, סוג אחד של התעלות מלמטה למעלה הוא הַעֲלָאֹת
 5 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' לְבַחֲנֵינָה ה'תְּקוּן'
 6 'סדר השתלשלות' של האור האלוקי
 7 הבא בסדר והדרגה והאורות מלובשים
 8 בכלים שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָה 'מְמַלֵּא
 9 פֶּלַעַלְמִין' האור האלוקי ה'ממלא'
 10 את העולם (כמו הנשמה ה'ממלאה' את
 11 הגוף בהתלבשות פנימית בכל אבר לפי
 12 ענינו), בהתלבשות פנימית בכל עולם
 13 ובכל נבוא בהתאם לענינו (אִוֵּר
 14 מוֹגְבֵּל). וְהַשְּׁנִי, סוג שני של
 15 הַעֲלָאֹת 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' התעלות
 16 והתקרבות לאלוקות מלמטה למעלה
 17 שמגיעת למעלה יותר, מ'תיקון',
 18 לְבַחֲנֵינָה אִוֵּר ד'תְּהוּ', שהם
 19 אורות מרובים שנתלבשו בכלים
 20 מועטים וכיוון שהכלים לא מכילים את
 21 האורות, למעשה אין האור מלובש
 22 בכלים שֶׁהוּא האור של בַּחֲנֵינָה
 23 'סוֹבֵב' כו' המאיר על העולמות
 24 בדרך 'סובב' ו'מקיף' מלמעלה (אִוֵּר
 25 בְּלִי-גְבוּל).
 26 וְהַחֲלוּק בְּאוֹפֶן הַעֲלָאֹת
 27 ה'מִזֵּן-נוֹקְבִין' מלמטה למעלה
 28 האם הוא העלאה לבחינת 'ממלא' או
 29 העלאה לבחינת 'סובב', הוא
 30 בְּהִתְאָם לְחֲלוּק בַּחֲנֵינָה
 31 שְׂמַעוּרִים וּמְמַשִּׁיכִים
 32 מלמעלה למטה עַל-יְדֵי הַעֲלָאֹת
 33 ה'מִזֵּן-נוֹקְבִין'. כלומר, ההעלאה
 34 מלמטה למעלה היא בהתאם להמשכה
 35 שמתכוונים להמשיך מלמעלה למטה.
 36 דְּהִנֵּה, החלוק בֵּין 'תְּהוּ'
 37 ל'תְּקוּן' הוא, שְׂבִיתְקוּן' יֵשׁ
 38 אִוֵּר מוּעָטִים וְכָלִים
 39 מְרֻבָּבִים ולכן האורות מוגבלים
 40 ומרודים לפי ערך הכלים, וּבִ'תְּהוּ'
 41 יֵשׁ כָּלִים מוּעָטִים וְאִוֵּר מְרֻבָּבִים ולכן האורות לא מוגבלים
 42 עַל-יְדֵי הַכָּלִים, וְיְדוּעַ⁸³ בתורת החסידות שִׁישׁ שְׁנֵי מִינֵי
 43 בעולם ה'תהו' בְּכַמּוֹת בְּלָבָד, אֶלָּא הָעֶקֶר הוּא הַרְבּוּי בְּאִיכוֹת,

- 44 הֵינּוּ, שֶׁהֵם אִוֵּר שְׂמַעוּרִים מְגֻדְרֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים כו'
 45 מצד איכותם ומהותם כאורות בלי-גבול.
 46 וְלָבָן, מאחר שהתעוררות מלמטה היא בהתאם להמשכה מלמעלה שאותה
 47 רוצים להמשיך, הַעֲלָאֹת 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' לְבַחֲנֵינָה ה'תְּקוּן' שנועדה
 48 להמשיך אורות מלובשים ומרודים
 49 ומוגבלים בכלים היא עַל-יְדֵי
 50 עֲשִׂית רְבּוּי כָּלִים שְׁנַיִם הוא
 51 להגביל את האורות, וְהוּא הַרְבּוּי
 52 לעשיית ריבוי כלים היא עֲנִיָּן בְּרוּר
 53 הפרדת הטוב מהרע של הַנְּצִיצוֹת
 54 האלוקיים שְׂבִידְבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים
 55 שְׂבִיהֶם נִתְּלַבְּשׁוּ עֲנִיָּה הַתּוֹרָה
 56 וּמְצִוֹת כפי שירדו לעולם הזה
 57 הַגְּשָׁמִי, לְהַעֲלוֹתָם לְמַעְלָה
 58 לעולמות עליונים ורחניים לְהִיּוֹת
 59 מְהִים מְהַנְּצִיצוֹת שֶׁהִתְבָּרְרוּ וְהִתְעַלּוּ
 60 בַּחֲנֵינָה כָּלִים שְׂבִיהֶם וּמְשִׁשׁ
 61 הָאִוֵּר ד'תְּקוּן'. אֶף הַעֲלָאֹת
 62 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' התעוררות מלמטה
 63 למעלה המגיעת לְבַחֲנֵינָה ה'תְּהוּ'
 64 העולם שבו 'אורות מרובים' ולמעלה
 65 מהתלבשות בכלים היא עַל-יְדֵי
 66 עֲנִיָּן עבודה מצד האדם, מלמטה
 67 למעלה, שְׂמַעוּרִים מְהַפְּלִים,
 68 וְהוּא עֲנִיָּן אֶהְבָּה רְבָה ד'כָּל
 69 מְאֻדָּךְ" שְׂמַעוּרִים מְהַפְּלִים
 70 הַכָּלִים (מֵה-שִׁיאֵין-כֵּן
 71 הָאֶהְבָּה ד'כָּל לְבָבְךָ",
 72 שְׂמַעוּרִים מְהַפְּלִים הַמּוֹגְבֵּלֵת
 73 בְּכָלִים וְשֵׁי לַה שִׁיעוּר, מִידָה וּגְבוּל,
 74 הָרִי הוּא הַעֲלָאֹת 'מִזֵּן-
 75 נוֹקְבִין' התעוררות מלמטה למעלה
 76 לְבַחֲנֵינָה ה'תְּקוּן' בְּלָבָד ואין
 77 בכוחה לעורר ולהמשיך מלמעלה
 78 לְמַטָּה אורות ד'תְּהוּ'). וְכַמּוֹ-כֵּן
 79 בְּמַצּוֹת אֶכִּילֵת מְצָה, בֵּין
 80 שְׂמַעוּרִים של המצה הוא בְּטוּל
 81 וְאֶתְפָּא, הכנעה ושפלות של
 82 האדם לְהִיּוֹת בַּחֲנֵינָה 'אִוֵּר',
 83 בִּטּוּל מוֹחֵלֵת של המציאות שלו,
 84 שְׂמַעוּרִים מְהַפְּלִים, בִּטּוּל הַגְּרִים וְהַגְּבּוּלֵת, הָרִי
 85 זֶה הַעֲלָאֹת 'מִזֵּן-נוֹקְבִין' לְבַחֲנֵינָה ה'תְּהוּ', לְמַדְרִיגָה שֶׁלֹּא
 86 מְכַלִּים, לְמַעֲלָה מִמִּדְוִידָה וְהַגְּבּוּלָה, שְׂמַעוּרִים מְהַפְּלִים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וממשיכים הארה מלמעלה למטה מבחינת בלי-גבול שלמעלה.
2 ומצד זה מצד עניין הביטול והיציאה מהכלים יש עלוי במצה (עם
3 היותה בחינת אתפכא בלבד ולא 'אתהפכא', מצב בו עדיין יש נתינת
4 מקום להיפך הטוב) לגבי ספירת העומר שהוא ענין דאתהפכא
5 של הרע לטוב, והיתרון הוא על-
6 דרך מה שנתבאר לעיל 1 וממשיכים מבחינת בלי-גבול שלמעלה. ומצד
7 במעלת פעלי-תשובה שהיו 2 זה יש עלוי במצה (עם היותה בחינת אתפכא
8 רחוקים והתקרבו, שעבודתם היא 3 בלבד) לגבי ספירת העומר שהוא ענין
9 באופן של יציאה ממציאותם 4 דאתהפכא, על-דרך מה שנתבאר לעיל במעלת
10 (בטול ואתפכא), וכאמור יש 5 פעלי-תשובה, שעבודתם היא באופן של יציאה
11 בכך תנועה של בלי-גבול, יציאה 6 ממציאותם (בטול ואתפכא), לגבי צדיקים
12 מהכלים וההגבלות, לגבי צדיקים 7 גמורים, שאף שעבודתם היא
13 "בכל לבבך" בשני יצריך 8 (אתהפכא שלמעלה מאתפכא) הרי
14 (אתהפכא 9 היא בהגבלת הכלים. אמנם, תכלית הפונה היא
15 מאתפכא) 10 שיהיו שניהם יחד, הן הענין דאתפכא שבמצה,
16 ואכן בעבודת הצדיקים 11 והן הענין דאתהפכא שבספירת העומר, שעל-
17 אין נתינת מקום להיפך הטוב, אבל 12 ידי-זה ממשיכים האורות ד'תהו' בכלים
18 מצד שני הרי היא עבודת הצדיקים 13 ד'תקוין' דוקא.
19 בהגבלת הכלים. 20 אמנם, תכלית הפונה העליונה
21 היא שיהיו שניהם יחד ועבודת 21 ועל-פירצה מוכן גודל הענין דאכילת מצה
22 ה' תהיה באופן המכיל את שתי 22 שעל-ידה נעשה בכוון וביכולתו
23 המעלות גם יחד, הן הענין 23 של כל אחד ואחד מישראל, גם בהמון עם
24 דאתפכא שבמצה שיש בו את 17 ואנשים פשוטים, לעורר ולהמשיך הגלוי היותר
25 המעלה של יציאה מהכלים וההגבלות 18 נעלה שנמשך על-ידי האהבה רבה ד'בכל
26 (בכל מאורך), והן הענין 19 מאדך", הינו, שגם אלה שלעת-עתה אינם
27 דאתהפכא שבספירת העומר 20 שיכים שתהיה אצלם התגלות האהבה רבה
28 שיש בו את המעלה של הפיכת הרע 21 ד'בכל מאדך", מפל-מקום יוכלו גם הם
29 לטוב (בכל לבבך), שעל-ידי-זה 22 להמשיך את הגלוי מלמעלה שנמשך על-ידי
30 ממשיכים האורות ד'תהו' 23 האהבה רבה ד'בכל מאדך", על-ידי קיום מצות
31 בכלים ד'תקוין' דוקא ועל ידי 24 אכילת מצה בגשמיות. ועל-דרך-זה בספירת
32 זה שהעבודה היא בשילוב שני 25 העומר, שגם היא מצוה שקיימה בפועל ממש,
33 העניינים יחד, גם ההמשכה הנפעלת 26 שעל-ידה ממשיכים את הגלוי מלמעלה שנמשך
34 על ידי העבודה כוללת את שתי 27 על-ידי האהבה ד'בכל לבבך", גם אלה שעדיין
35 המעלות, מעלת התווה שהאורות 28 לא הגיעו להתגלות האהבה בלב. ועוד זאת,
36 מרובים ומעלת התיקון שהאורות 29 שעל-ידי קיום מצות מעשיות מצה וספירת
37 מתלבשים בכלים, והתכלית היא שילוב 30 העומר, נתן פת ועוז לבא להתגלות האהבה
38 שתי המעלות, המשכת אורות דתוהו 31 בלב, הן האהבה ד'בכל לבבך" על-ידי מצות
39 בכלים דתיקון. 32 ספירת העומר, והן האהבה ד'בכל מאדך"
40 ועל-פירצה מוכן גודל הענין 33 על-ידי מצות אכילת מצה.
41 דאכילת מצה בחג הפסח מידי
42 שנה בשנה שעל-ידה נעשה
43 בכוון וביכולתו של כל אחד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ח) וְזָהוּ "הָא לְחָמָא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא
 2 דְּמִצְרַיִם", זה [המצה] לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים, ובתחילת
 3 המאמר נשאלה השאלה, איך אפשר לומר שהמצה היא לחם העוני שאכלו
 4 אבותינו בארץ מצרים, והרי במקומות אחרים נאמר שאכילת המצה היתה
 5 לאחר היציאה ממצרים.
 6 וְהֶעֱנִין בְּזָה⁸⁴, דְּהֵנָּה, יֵשׁ שְׁתֵּי
 7 בְּחִינֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל מִצָּה. יֵשׁ
 8 מִצָּה הַמְכִילָה קַמַּח וּמִים בְּלִבֵּר
 9 שְׁנִיקְרָאת "לְחֵם עֲוֹנִי", וְיֵשׁ
 10 מִצָּה עֲשִׂירָה שְׁנִילוּשָׁה בִּינֵן
 11 וְשְׁמֵן וּדְבֶשׁ וְחֶלֶב⁸⁵. וְהַחֲלוּק
 12 הַהַבּוּל בִּינֵיהֶם, שֶׁהַמִּצָּה
 13 שְׁנִיקְרָאת "לְחֵם עֲוֹנִי" אֵין בָּהּ
 14 הַתְּנַשְׂאוֹת לְהִיּוֹת תּוֹפֵחַ
 15 וְעוֹלָה, וְאֵין בָּהּ טַעַם, מַה־
 16 שְׁאִין־כֵּן מִצָּה עֲשִׂירָה יֵשׁ
 17 בָּהּ הַתְּנַשְׂאוֹת (שְׁאֲפִילוֹ
 18 שְׁהֵתָה כֹּל הַיּוֹם בְּלֹא עֶסֶק עַד
 19 שְׁנִתְפָּחָה, מִצַּב שָׁבוּ עִיסַת מִצָּה
 20 רְגִילָה, שֶׁל קַמַּח וּמִים בְּלִבֵּר, מַחְמִיצָה,
 21 הָרִי בַמִּצָּה עֲשִׂירָה אֵין זֶה חֲמִיץ
 22 וּמוֹתֵר לְאָכְלָהּ כִּפְסוּחָ, אֲלֵא
 23 שְׁאִינוּ יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חֻבֵּת
 24 מִצָּה⁸⁶ בְּלִילָה
 25 הַרְאִשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שְׁצִרִיכָה לְהִיּוֹת
 26 דּוּקָא (לְחֵם עֲוֹנִי), וְיֵשׁ בָּהּ טַעַם
 27 כִּיּוֹן שֶׁהַעִיסָה הִיא עִם יֵין אוֹ שֶׁמֶן אוֹ
 28 דְּבֶשׁ אוֹ חֵלֶב. וְהָא בְּהָא תְּלִיא,
 29 וּשְׁנֵי הַדְּבָרִים, הַתְּפִיחָה וְהַטַּעַם, לְפִי
 30 הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁלָּהֶם, תְּלוּיִים זֶה
 31 בּוֹה שְׁמֵי שְׁאִין בּוֹ הַתְּנַשְׂאוֹת
 32 וְיִשׁוֹת עֲצֻמִּית, אֵינוֹ מְחַפֵּשׁ
 33 לְמִצּוֹא טַעַם הַסֶּכֶר הַגִּיּוּנִי עַל כֹּל
 34 דְּבָר וְעֲנִין, אֲלֵא עֲבוּדְתָּהּ הִיא
 35 בְּאוּפֵן שֶׁל אֲתַפְּיָא הַכְּנַעַנִי
 36 עֲצֻמִּית, שְׁפִלוֹת וּבִטּוּל, וְזָהוּ עֲנִין
 37 "לְחֵם עֲוֹנִי". מַה־שְׁאִין־כֵּן
 38 מִצָּה עֲשִׂירָה מוֹרָה עַל עֲבוּדַת
 39 ה' בְּרִגְרָה שֶׁל בְּחִינַת אֲתַהֲפָא,
 40 כִּי מִצָּה עֲשִׂירָה גִּילּוּשָׁה בִּינֵן וְשְׁמֵן דְּבֶשׁ וְחֶלֶב, וְיָדוּעַ
 41 שְׁשְׁמֵן וְיֵין הֵם בְּחִינַת 'חֲכֻמָּה' וְיִבְיָנָה, עֲנִין הַשְׁכַּל וְהַטַּעַם,
 42 וְחֶלֶב וְדְבֶשׁ הֵם בְּחִינַת 'חֶסֶד וְגִבּוּרָה' עֲנִין הַמִּידוּת

1 (ח) וְזָהוּ "הָא לְחָמָא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתְנָא
 2 בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם". וְהֶעֱנִין בְּזָה⁸⁴,
 3 דְּהֵנָּה, יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינֹת מִצָּה. יֵשׁ מִצָּה שְׁנִיקְרָאת
 4 "לְחֵם עֲוֹנִי", וְיֵשׁ מִצָּה עֲשִׂירָה שְׁנִילוּשָׁה בִּינֵן
 5 וְשְׁמֵן וּדְבֶשׁ וְחֶלֶב⁸⁵. וְהַחֲלוּק בִּינֵיהֶם, שֶׁהַמִּצָּה
 6 שְׁנִיקְרָאת "לְחֵם עֲוֹנִי" אֵין בָּהּ הַתְּנַשְׂאוֹת לְהִיּוֹת
 7 תּוֹפֵחַ וְעוֹלָה, וְאֵין בָּהּ טַעַם, מַה־שְׁאִין־כֵּן מִצָּה
 8 עֲשִׂירָה יֵשׁ בָּהּ הַתְּנַשְׂאוֹת (שְׁאֲפִילוֹ שְׁהֵתָה כֹּל
 9 הַיּוֹם בְּלֹא עֶסֶק עַד שְׁנִתְפָּחָה, אֵין זֶה חֲמִיץ
 10 וּמוֹתֵר לְאָכְלָהּ כִּפְסוּחָ, אֲלֵא שְׁאִינוּ יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי
 11 חֻבֵּת מִצָּה⁸⁶), וְיֵשׁ בָּהּ טַעַם. וְהָא בְּהָא תְּלִיא,
 12 שְׁמֵי שְׁאִין בּוֹ הַתְּנַשְׂאוֹת, אֵינוֹ מְחַפֵּשׁ לְמִצּוֹא
 13 טַעַם עַל כֹּל דְּבָר וְעֲנִין, אֲלֵא עֲבוּדְתָּהּ הִיא בְּאוּפֵן
 14 שֶׁל אֲתַפְּיָא וּבִטּוּל, וְזָהוּ עֲנִין "לְחֵם עֲוֹנִי".
 15 מַה־שְׁאִין־כֵּן מִצָּה עֲשִׂירָה מוֹרָה עַל בְּחִינַת
 16 אֲתַהֲפָא, כִּי מִצָּה עֲשִׂירָה גִּילּוּשָׁה בִּינֵן וְשְׁמֵן
 17 דְּבֶשׁ וְחֶלֶב, וְיָדוּעַ שְׁשְׁמֵן וְיֵין הֵם בְּחִינַת
 18 'חֲכֻמָּה' וְיִבְיָנָה, וְחֶלֶב וְדְבֶשׁ הֵם בְּחִינַת
 19 'חֶסֶד וְגִבּוּרָה' שְׁנַמְשָׁכִים מִמַּח הַדְּעַת [וְזָהוּ גַם
 20 מַה שְׁאֲרֵן יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת אֲרֵן זָבַת חֶלֶב
 21 וּדְבֶשׁ⁸⁷], וְהֵינוּ שְׁמִצָּה עֲשִׂירָה מוֹרָה עַל
 22 הַתְּנַשְׂאוֹת הַמִּדּוּת עַל־יְדֵי גִלוּי הַמּוֹחִין (עַל־דֶּרֶךְ
 23 מַה שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל (סְעִיף ו) בְּעֲנִין סְפִירַת
 24 הָעוֹמֵר), וְלִכֵּן אֵינָה בְּאֵה לִידֵי חֲמוּץ, לְהִיּוֹתָהּ
 25 בְּבְחִינַת אֲתַהֲפָא. וְהֵנָּה, אֵף שֶׁעַל־פִּי־זֶה גְּדֻלָּה
 26 מְעַלְתָּהּ שֶׁל מִצָּה עֲשִׂירָה שֶׁהִיא בְּבְחִינַת
 27 אֲתַהֲפָא, עַל הַמִּצָּה ד'לְחֵם עֲוֹנִי" שֶׁהִיא
 28 בְּבְחִינַת אֲתַפְּיָא בְּלִבֵּר, מְפַל־מְקוֹם אֵין יוֹצֵאִים
 29 לְהִיפֵךְ הַטּוֹב.
 30 וְהֵנָּה, אֵף שֶׁעַל־פִּי־זֶה גְּדֻלָּה
 31 מְעַלְתָּהּ שֶׁל מִצָּה עֲשִׂירָה שֶׁהִיא בְּבְחִינַת אֲתַהֲפָא, עַל
 32 הַמִּצָּה ד'לְחֵם עֲוֹנִי" שֶׁהִיא בְּבְחִינַת אֲתַפְּיָא בְּלִבֵּר, וְהָרִי
 33 אֲתַהֲפָא הוּא מִצַּב נַעֲלָה יוֹתֵר מ'אַתְכִּפִּיא', מְפַל־מְקוֹם אֵין יוֹצֵאִים

(84) בהבא לקמן ראה גם שיחת אחש"פ וש"פ שמיני שנה זו (תשכ"ו) - לקו"ש חט"ז ע' 124 ואילך. (85) ראה פסחים לה, א. לו, א. רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ה ה"כ. פ"ו ה"ה. (86) שו"ע אדה"ז או"ח תס"ב ס"א. (87) שמות ג, ח. וראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יְדֵי חוֹבֵת הַמִּצְוָה לֹא כוֹל מִצְּהָ אֶלָּא בְּ"לֶחֶם עוֹנִי" שְׂיִכּוֹל
 2 לְבַא לְיַדֵי חֲמוּץ דְּרוֹקָא, כִּי בְּמִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שֶׁל הַדְּבָרִים, בְּעִבְרוֹת
 3 הַ, דְּרוֹקָא הַבְּטוּל דְּאַתְּכַפֵּינָא שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל יִצְיָאָה
 4 מִמְּצִיאֹתוֹ שֶׁל הָאֵדָם מְעוֹרָר וּמְמַשִּׁיף אֶת הַבְּלִי-גָבוּל
 5 שְׁלֹמְעֵלָה, כְּמוֹ עַל-יְדֵי
 6 הָאֲהֻבָּה רַבָּה ד"בְּכָל מְאֹדָךְ", שְׁעַל-יְדֵי-זֶה דְּרוֹקָא
 7 מְאֹדָךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה דְּרוֹקָא
 8 נַעֲשֶׂה הָעֲנִין דִּי־צִיאַת מִצְרִים,
 9 יִצְיָאָה מִפֶּל מִפְּל עֲנִין שֶׁל מִצְרַיִם
 10 וְגָבוּל כּוֹ' כְּמִבְּאוּר לַעִיל בְּאֵרִיכּוֹת.
 11 אָמְנָם, כִּינּוּן שְׁעֵדִין אֵין זֶה
 12 הַבְּטוּל וְהִצִּיאָה מִהַגְּדִירִים אֶלָּא
 13 בְּאוֹפֵן שֶׁל אֲתַכְפֵּינָא בְּלִבְדָּה,
 14 וְלֹא בָּא עֲדִין לְבַחֲיַת
 15 אֲתַהֲפֵכָא, שְׁלֹא נִתְהַפְּכוּ
 16 הַמְּדוּת הָרְעוּת אֶלָּא לְמִדּוּת
 17 הַבְּטוּל וְהַכְּנַעַנִי נִשְׁאַרְוּ בְּתַקְפָּם
 18 כּוֹ', לְכֵן אוֹמֵר "הָא לְחֵמָא
 19 עֲנִיָּא דִּי אֶכְלוּ אֲבַהֲתָנָא
 20 בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם", הִינּוּ,
 21 ה'לַחֵם עוֹנִי' שְׁאֶכְלוּ כְּאִשְׁרֵי הִיוּ
 22 עֲדִין בְּאַרְץ מִצְרַיִם, מְקוֹם
 23 הָרַע וְהַטּוֹמָאָה כּוֹ', אֶלָּא
 24 שְׁהִיָּה אֶצְלָם הַבְּטוּל
 25 דְּאַתְּכַפֵּינָא, שֶׁהוּא עֲנִין
 26 הַיִּצְיָאָה מִמְּצִיאֹתָם, וְעַל-
 27 יְדֵי-זֶה בְּכּוֹחַ הַבְּטוּל וְהַכְּנַעַנִי
 28 נִמְשָׁף לָהֶם מִלְּמַעְלָה הַגְּלוּי
 29 דְּבַחֲיַת בְּלִי-גָבוּל שְׁלֹמְעֵלָה
 30 בְּאוֹפֵן שֶׁל יִצְיָאָה מִפֶּל
 31 הַמִּצְרַיִם וְגָבוּלִים גְּלוּי שֶׁל
 32 הַאֵין-סוּף שֶׁלְּמַעְלָה מִהַתְּלַבְּשוֹת
 33 בְּכָלִים. וְנִמְצָא, שֶׁהָעֲנִין
 34 דִּי־צִיאַת מִצְרַיִם (יִצְיָאָה מִפֶּל
 35 הַמִּצְרַיִם וְגָבוּלִים שְׁעַל-יְדֵי
 36 הָאֲהֻבָּה רַבָּה ד"בְּכָל מְאֹדָךְ"
 37 מְאֹדָךְ) נַעֲשֶׂה אֶצְלָם אַעַל
 38 אֲבוֹתֵינוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם עַל-יְדֵי
 39 הַמִּצְוָה "לֶחֶם עוֹנִי" הַבְּטוּל
 40 וְהַכְּנַעַנִי עַד לִיצִיאָה מִהַגְּדִירִים
 41 שְׁאֶכְלוּ בְּהִיּוֹתָם בְּאַרְץ מִצְרַיִם. וְזֶהוּ מַה שְׁנִאָמַר בְּפִתּוּב
 42 "לֶחֶם עוֹנִי כִּי בְּחַפְזוֹן יִצְאָת מִמִּצְרַיִם", וְאֵין הַכּוֹנֵה רַק
 43 לִיצִיאָה מִמִּצְרַיִם בְּחַפְזוֹן, בְּמִהִירוּת, אֲלֵא גַם לְאוֹפֵן הִצִּיאָה מִמִּצְרַיִם בְּבַחֲיַת
 44 אֲתַכְפֵּינָא' וּבִטּוּל כִּי עֲנִין הַחַפְזוֹן הוּא הַבְּרִיחָה מִן הָרַע

בהיותו בתקפו, מבלי לברר את הרע ולהפוך אותו לטוב, כמו
 שפיתוב⁸⁸ לגבי יציאת מצרים כי ברח העם, ומבאר בפתיא⁸⁹
 שלכאורה היציאה ממצרים לא הייתה צריכה להיות ב'ריחה' אלא שזהו
 מפני שהרע שבהם היה בתקפו, הינו, שלא הגיעו עדין
 להתהפכות המדות מרע לטוב,
 בחינת 'אתהפכא' (שזה נעשה
 אחר-כך על-ידי ספירת העומר, שהייתה,
 עבודתם היתה בבחינת אתפכיא בלבד, "לחם עוני").
 וזה לשונו בתניא שם (בהשמטות): "...
 נפש האלוהית שבי בגלות... והרחמנות
 עליה גדולה מאד ולזה אשים כל מגמתי
 וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה
 להשיבה אל בית אביה כעוורי' קודם
 שנלכשה בגופי שהיתה נכללת באורו
 יתברך ומיוחדת עמו בתכלית וגם עתה
 כן תהא כלולה ומיוחדת בו יתברך
 כשאשים כל מגמתי בתורה ומצות...
 ובפרט במצוות תפילה לצעוק אל ה'
 בצר לה מגלותה בגופי המשוקץ
 להוציאה ממסגרו ולדבק בו יתברך...
 וזאת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה
 רבה היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף
 המתועב ושבה אל בית אביה כנעוריה
 בשעת התורה והעבודה... מהותה
 ועצמותה של הנפש בהמית לא נהפך
 לטוב ליכלל בקדושה, מכלי-מקום תיקר
 נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה יותר
 מהגוף הנבזה שלא לערוב ולבלבל
 שמחת הנפש בעצבון הגוף. והנה בחינה
 זו היא בחינת יציאת מצרים שנאמר בה
 כי ברח העם דלכאורה הוא תמוה למה
 היתה כזאת וכי אילו אמרו לפרעה
 לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח
 לשלחם אלא מפני שהרע שבנפשות
 ישראל עדיין היה בתקפו בחלל
 השמאלי כי לא פסקו וזהמתם עד מתן
 תורה רק מגמתם וחפצם היתה לצאת
 נפשם האלהית מגלות הסטרא-אחרא היא טומאת מצרים ולדבק בו יתברך".
 אף דוקא על-ידי-זה עבודת ה'אתפכיא' (שהיא אכן דרגה נמוכה
 מעבודת ה'אתהפכא') זכו ליציאת מצרים, מצד מעלת הבטול
 של הישות העצמית שבאתפכיא באופן של יציאה ממציאורו,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 באופן נעלה יותר באין-ערוף ולכאורה היה מקום לומר שבגלל
 44 העדר היחס וההשוואה אין בכוחה של יציאת מצרים להיות הכנה לגאולה
 45 העתידה, ועל כך בא הביאור שמכל-מקום כך המידה, ולמעשה עניין יציאת
 46 מצרים כן מהווה הכנה והקדמה לגאולה העתידה.

47 וזהו הפירוש הפנימי בכתוב "כימי
 48 צאתך מארץ מצרים אראנו
 49 נפלאות", דאף שהגאולה
 50 העתידה תהיה באופן של
 51 "נפלאות" לגבי יציאת
 52 מצרים⁹² ואם כן אין-ערוך ואין
 53 דמיון ביניהם, מפל-מקום,
 54 ההכנה וה'נתינת פח'
 55 לגאולה העתידה היא
 56 מציאת מצרים דוקא, כפי
 57 שממשיך ומבאר את טעם הדבר.

58 והענין בזה, שביציאת מצרים
 59 עם היותה למטה במדרגה מהגאולה
 60 העתידה ולמרות שההבדל ביניהם הוא
 61 'באין ערוך', מכל-מקום ביציאת
 62 מצרים נתחדש ענין עקרי והוא
 63 פתיחת הצנור ההתחלה ופריצת
 64 הדרך הראשונית של גאולה⁹³,
 65 וכמבואר במאמר לחג הפסח תש"ח
 66 מאדמו"ר הרי"צ: "וזהו כימי צאתך
 67 מארץ מצרים, ימי לשון רבים, דכל
 68 הימים מימי הגאולה הראשונה מגלות
 69 מצרים עד גאולה העתידה במהרה
 70 בימינו אמן, הם ימי צאתך מארץ
 71 מצרים. והיינו דבגאולת מצרים
 72 התחדש עניין עיקרי והוא פתיחת
 73 הצנור דגאולה. וזהו שאנו מברכין
 74 בכרכת הגאולה אשר גאלנו וכו'. דאינו
 75 דומה מי שהוא בגולה וידע אשר סוף
 76 סוף ייגאל, למי שהוא משועבד שאינו
 77 יודע כלל אם ייגאל, ובגאולת מצרים
 78 נתחדש כללות ענין הגאולה".

79 וידוע⁹⁴ בתורת החסידות גודל
 80 העלוי והחדוש המיוחד שבפתיחת צנור, היינו פתיחת והתחלת
 81 ענין חדש, עד כדי כך שבכח זה פועלים שלאחר-זה לאחר
 82 הפתיחה וההתחלה הראשונית, יוכל להיות אותו הענין גם אצל
 83 אחרים, וללא יגיעה שהייתה נחוצה בעת הפתיחה וההתחלה הראשונה
 84 כו'. וכמו שמצינו⁹⁵ בדברי חכמינו ז"ל בגמרא ברבי פנחס בן

1 שעל-ידי-זה בכוח היציאה מהגדרים של המציאות נמשך ומאיר על
 2 האדם הפלי-גבול דלמעלה, כמו על-ידי האהבה רבה
 3 ד"בכל מאדך", פנזכר לעיל⁹⁰.
 4 וכפי שמצויין בהערה 90, עד כאן הוא תוכן המאמר של אדמו"ר הצמח
 5 צדק'.

6 ט) והנה פשם שנתבאר לעיל
 7 שענין המצה, בטול
 8 ואתפפיא בעבודת האדם, הוא
 9 הכנה והקדמה ראויה ונתינת פח
 10 להענין דיציאת מצרים ומתן-
 11 תורה, שהוא ענין גלוי
 12 הפלי-גבול דלמעלה, הבא
 13 כתוצאה מענין הפלי-גבול בעבודת
 14 האדם אף שאין-ערוך ביניהם
 15 פלל ולאמיתו של דבר אין כל יחס
 16 והשוואה לענין הפלי-גבול בעבודת
 17 האדם לענין הפלי-גבול הנמשך
 18 מלמעלה, מאלקות, ואם כן לכאורה יש
 19 להתפלא איך יש בכוחה של עבודת
 20 האדם המוגבל לעורר ולפעול המשכה
 21 בלי-גבול [והפער ביניהם הוא באין-
 22 ערוך ולאין שיעור כיון שהרי
 23 הפלי-גבול דלמעלה שהוא בלי-
 24 גבול אמיתי הוא באין-ערוך
 25 פלל ואין לו כל דמיון לא רק
 26 לתנועת הבטול והאתפפיא
 27 שבמצה שהיא בעצם עבודה
 28 מוגבלת אלא שבגלל הביטול והיציאה
 29 מהגדרים היא מעין האהבה רבה
 30 ד"בכל מאדך", אלא ענין
 31 הפלי-גבול שלמעלה, באלקות, הוא
 32 באין-ערוך וללא כל דמיון גם אפילו
 33 להאהבה רבה ד"בכל
 34 מאדך", שאין זה בלי-גבול
 35 אמיתי בעצם מהותו אלא "מאד
 36 שלך"⁹¹ בלבד 'מאוד' ביחס
 37 לאדם בלבד, אלא שאף-על-פי-
 38 כן למרות ריחוק הערך ללא כל יחס והשוואה, כאמור, הרי זה הביטול
 39 וה'אתפפיא' בעניין המצה אתערוטא דלתתא התעוררות מלמטה שיש
 40 בה את הכוח והיכולת לעורר ולהמשיך בחינת הפלי-גבול
 41 דלמעלה שאירי ותומשך למטה], כמו-כן פללות הענין דיציאת
 42 מצרים הוא הכנה ונתינת פח לגאולה העתידה, אף שתהיה

1 יציאה ממציאותו, שעל-ידי-זה נמשך הפלי-
 2 גבול דלמעלה, כמו על-ידי האהבה רבה ד"בכל
 3 מאדך", פנזכר לעיל⁹⁰.

4 ט) והנה פשם שנתבאר לעיל שענין המצה,
 5 בטול ואתפפיא, הוא הכנה ונתינת
 6 פח להענין דיציאת מצרים ומתן-תורה, שהוא
 7 ענין גלוי הפלי-גבול דלמעלה, אף שאין-ערוך
 8 ביניהם פלל [שהרי הפלי-גבול דלמעלה הוא
 9 באין-ערוך פלל לא רק לתנועת הבטול
 10 והאתפפיא שבמצה שהיא מעין האהבה רבה
 11 ד"בכל מאדך", אלא גם להאהבה רבה ד"בכל
 12 מאדך", שאין זה אלא "מאד שלך"⁹¹ בלבד,
 13 אלא שאף-על-פי-כן הרי זה אתערוטא דלתתא
 14 לעורר ולהמשיך בחינת הפלי-גבול דלמעלה],
 15 כמו-כן פללות הענין דיציאת מצרים הוא הכנה
 16 ונתינת פח לגאולה העתידה, אף שתהיה באופן
 17 נעלה יותר באין-ערוך. וזהו "כימי צאתך מארץ
 18 מצרים אראנו נפלאות", דאף שהגאולה
 19 העתידה תהיה באופן של "נפלאות" לגבי
 20 יציאת מצרים⁹², מפל-מקום, ההכנה וה'נתינת
 21 פח' לגאולה העתידה היא מציאת מצרים
 22 דוקא. והענין בזה, שביציאת מצרים נתחדש
 23 ענין עקרי והוא פתיחת הצנור של גאולה⁹³,
 24 וידוע⁹⁴ גודל העלוי והחדוש שבפתיחת צנור,
 25 עד כדי כך שבכח זה פועלים שלאחר-זה יוכל
 26 להיות אותו הענין גם אצל אחרים, וללא יגיעה
 27 כו'. וכמו שמצינו⁹⁵ ברבי פנחס בן יאיר שאמר

90) עד כאן תוכן המאמר של הצ"צ. 91) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ. 92) ראה זח"א רסא, ב. פ"ח שער חג המצות פ"ו. אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תפז). וראה שער האמונה פט"ז. 93) ראה סה"מ תש"ח ע' 164. 94) ראה סה"מ תרע"ח ע' רפג. תורת מנחם - סה"מ חשוך ע' רעה. ושי"ו. 95) חולין ז, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 גַם־בֶּן, וְנִצְטַעַר על כך שהיה צריך להתייגע ולטרוח בעוד שלאחרים בא
 44 הדבר בנקל, וְאָמַר לוֹ הָאֲרִיז״ל אֶתָּה פִּתְחַת אֶת הַצְּנוּר ולאחר
 45 הפתיחה וההתחלה, נעשה הדבר נחלת הכלל והרי לנו הוכחה נוספת עד כמה
 46 גדול וחשוב עניין 'פתיחת הצינור'. וְכֵן מְצִינּוּ¹⁰³ דוגמה נוספת לעניין
 47 זה של חשיבות הפתיחה וההתחלה
 48 בְּהִנְהִיגַת הַמְּגִיד ממצורייטש,
 49 תלמידו וממלא מקומו של הבעל-שם-
 50 טוב, שֶׁכְּשֶׁנִּפְלָה לוֹ אִיזוֹ הַשְּׂגָה טוב,
 51 והבנה בענייני תורה בְּמַחֲוֹ הָיָה
 52 אֹמְרָה בְּפֶה וּמִבְטֵא את הרעיון
 53 החדש שנפל לו בדיובור לאחרים, כְּדִי
 54 לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַהֲשָׁגָה ולהביא
 55 אותה לידי גילוי בְּעוֹלָם הָהָה עַל־
 56 יְדֵי הַדְּבוּר בְּפֶה, שְׂאֵז יוֹכֵל
 57 גַם אַחַר שְׁנִמְצָא בְּסוֹף
 58 הָעוֹלָם וּבוֹדָאֵי לא שמע את הרעיון
 59 מפּי הַמְּגִיד לְהַשִּׁיג הַשְּׂגָה זו
 60 שְׂגִילָה הַמְּגִיד עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ
 61 בַּתּוֹרָה, כִּינֵן שֶׁכָּבֵר נִמְשָׁכָה
 62 בְּעוֹלָם כּו' ואילו המגיד לא היה
 63 מגלה את הדבר, לא היה אותו לומר
 64 מסוגל לעמוד על כך בכוחות עצמו.
 65 ומכל הדוגמאות הללו יובן גם לעניינו,
 66 הביאור כיצד יציאת מצרים מהווה
 67 הכנה לגאולה העתידה, למרות שאין־
 68 ערוך ביניהם.
 69 וּמִצַּד גּוֹדֵל הַעֲנָן דְּפִתִּיחַת
 70 הַצְּנוּר שֶׁל גְּאוּלָּה שְׁנַעֲשֶׂה
 71 בִּיציאת מצרים, הָרִי זֶה גַם
 72 הַכְּנָה וְנִתְיַנַּת כַּח לְגְּאוּלָּה
 73 הַעֲתִידָה שֶׁתְּהִיָּה נַעֲלִית יוֹתֵר
 74 בְּאִין־עֲרוּף.
 75 וְעַל־דֵּרֶךְ־זֶה בְּנוֹגֵעַ לְמַתָּן־
 76 תּוֹרָה שֶׁהוּא הַתְּכָלִית והמטרה
 77 דְּיציאת מצרים, כְּנֹכַח לְעִיל,
 78 שֶׁהוּא הַכְּנָה וְנִתְיַנַּת כַּח גַם
 79 לְגִלּוֹי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שִׁתְּגַלּוּ
 80 לְעִתִּיד־לְבָא בְּגְאוּלָּה הַשְּׂלִימָה, אִף
 81 שֶׁהִגְלִי שִׁיחִיָּה לְעִתִּיד־לְבָאוֹ נַעֲלָה
 82 לְאִין שִׁעוֹר מֵהִגְלִי כַּעַת, כְּפִי
 83 שֶׁמִּשְׁחָן וּמִבְּכָר.
 84 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת כְּפִירוֹשׁ הַכְּתוּב

1 יָאִיר שְׂאֵמֵר לְגִינְאֵי נְהָרָא, לְנַהַר שְׁנִקְרָא 'גִּינְא' חֲלֹק לִי מִימִיךָ
 2 כְּדִי שִׁיכֹל לַחֲצוֹת אֶת הַנְּהַר בְּדִרְכּוֹ לְמַצּוֹת פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים, וְחֲלַק לּוֹ הַנְּהַר
 3 מִימִיּוֹ וּרְבִי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר עֹבֵר, שְׂגָהוּ כְּעִנְיֵן קְרִיעַת יַם־סוּף⁹⁶
 4 כְּאִשֶּׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבִישָׁה בִּיציאת מצרים. וְלִכְאוּרָה, אִיךָ
 5 יִתְכֵן שְׁעֲנִינֵן שֶׁל נֶס גְּדוֹל כְּזֶה,
 6 שְׂבִיהֶתְאֻסָּף יַחַד מִשֶּׁה רַבְּנּוּ
 7 וְשֵׁשִׁים רְבּוּא יִשְׂרָאֵל, הָיָה זֶה
 8 קְרִיעַת יַם סוּף דְּבֵר פְּלֵא⁹⁷ וְחִידוּשׁ
 9 גְּדוֹל וְעֵצוּם, וְהוֹצֵרָךְ לְזֶה 'רוּחַ
 10 קְדִים' מִשֶּׁב רוּחַ מִזְרָחִית בְּאוֹפֵן
 11 מִיּוֹחַד עַל־טַבְעִי וְגו'98 - פֶּעַל
 12 רְבִי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר לְבָדוֹ וגם
 13 כְּשִׁבְלוֹ לְבַד נַעֲשֶׂה נֶס שִׁיכֹל לְעִבּוֹר
 14 בְּתוֹךְ הַנְּהַר בִּיבִישָׁה?
 15 אֲלֵא, שְׂלֵאֲחַר פִּתִּיחַת הַצְּנוּר
 16 בְּקְרִיעַת יַם־סוּף עַל־יְדֵי מִשֶּׁה
 17 רַבְּנּוּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, הָיָה יוֹכֵל
 18 לְהִיּוֹת עֲנָן זֶה גַם עַל־יְדֵי
 19 רְבִי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר כִּי אַחַר
 20 'פתיחת הצינור' בְּפִעֵם הָרֵאשׁוֹנָה, יוֹתֵר
 21 קָל לְפַעוֹל אֶת הַדְּבַר. וְכִידּוּעַ גַם
 22 פְּרוּשׁ הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב⁹⁹
 23 בְּמֵאֲמַר רַז״ל¹⁰⁰ בְּגִמְרָא כֵּל
 24 הָעוֹלָם נִזוֹן בְּשִׁבִיל חֲנִינְא
 25 כְּנִי, הוּא רְבִי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא (וּבְלָשׁוֹן
 26 הַגְּמָרָא: "בְּכָל יוֹם יוֹם בְּתִקּוּל יוֹצֵאת
 27 מֵהַר חוֹרֵב וְאוֹמֵרַת כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ
 28 נִזְוִינֵן בְּשִׁבִיל חֲנִינָא בְּנִי, וְחֲנִינָא בְּנֵי דִי
 29 לוֹ בִּקְבַח חֲרוּבִין מֵעֵרֵב שַׁבַּת לְעֵרֵב
 30 שַׁבַּת") שֶׁ"שִׁבִיל" הוּא צְנוּר,
 31 וְהִינּוּ, פִּתִּיחַת צְנוּר וְ"שִׁבִיל"
 32 הַשְּׁפַע שֶׁל הַשְּׁפַע הַפְּרוֹסָה
 33 לְעוֹלָם. וּמִבְּכָר¹⁰¹ הַבְּעַל־שֵׁם־
 34 טוֹב שֶׁכֵּן הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ
 35 לְלְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁגַם בְּעִנְיֵן זֶה יֵשׁ
 36 הַתְּחִלָּה וּפְרִיעַת דֶּרֶךְ רֵאשׁוֹנִית, 'פתיחת
 37 הַצְּנוּר', וְאַחַר מִכֵּן הַדְּבַר יוֹכֵל לְבָאוֹ
 38 אַחֲרִים בְּנִקֵּל כִּידּוּעַ¹⁰² בְּשֵׁם
 39 הַרְבֵּי 'בֵּית יוֹסֵף' רְבִי יוֹסֵף קָרוֹ
 40 מִחֲבַר סַפְרֵי 'בֵּית יוֹסֵף' עַל הַיְּסוּדֵי
 41 (וְהַיְּסוּדֵי עֲרוּךְ) שֶׁשְּׂטַרְח וְיָגַע עַל הַבְּנַת עֵינֵן בְּתוֹרָה עַד שֶׁבָּא עַל
 42 פְּרוּשׁ אִיזָה מְאָמֵר, וְאַחֲרֵי־כֵן שֶׁמַּע אוֹתוֹ פְּרוּשׁ מְאַחֲרִים

96 ראה "היום יום" - יז שבט. 97 לשון אדה"ז בלקו"ת תזריע כב, רע"ג. 98 בשלח יד, כא. 99 כתר שם טוב ס"ה. סרנ"ו. 100 ברכות יז, ב. 101 שם סרנ"ו. 102 ראה חומת אנ"ך להחיד"א משלי ג. תורת מנחם - סה"מ שם הערה 16. וש"נ. 103 ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תסד. 104 תו"א שמות מט, א.

והניף ידו על הנהר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 בקיעה של מים (ככתוב באותו ענין בנבואת ישעיהו 'והניף ידו על הנהר והכהו
 44 לשבעה נחלים', בפסוק הפותח מאמר זה), וכפי שהובטח יעקב אבינו
 45 על-ידי הקדוש-ברוך-הוא עוד קודם היידידה למצרים, כמו
 46 שכתוב¹⁰⁹ ואנכי אעלף גם עלה, שתי עליות, שהעליה
 47 הראשונה הייתה ביציאת
 48 מצרים, והעליה השנייה
 49 רומזת על הגאולה העתידה.
 50 אמנם, אף שגלוי פנימיות
 51 התורה לעתיד-לבא הוא
 52 באופן נעלה יותר ממה
 53 שנתגלה במתן-תורה, שעל זה
 54 דווקא על הגילוי שיהיה לעתיד-לבוא
 55 נאמר "אראנו נפלאות", ועד
 56 שאמר חז"ל¹¹⁰ שהתורה
 57 שאדם למד בעולם הזה הבל
 58 הוא לפני תורתו של משיח,
 59 ואם כן היתרון והמעלה של הגילוי
 60 לעתיד-לבוא הוא באין-ערוך יותר
 61 מהגילוי במתן-תורה מכל-מקום
 62 ידוע המאמר שלא יהיה עוד
 63 הפעם מתן-תורה¹¹¹, אלא
 64 מדובר באירוע חד-פעמי והיגיוני,
 65 שבמתן-תורה נתן גם הכח
 66 לגלוי פנימיות התורה לעתיד-
 67 לבא, כמבואר לעיל.
 68 ומזה מוכן גם בנוגע לקריעת
 69 ים-סוף, שהוא גם הכנה
 70 ונתנינת כח לבקיעת הנהר
 71 לעתיד-לבא ובוז מבואר ומתורץ
 72 הענין שהוקשה בתחילת המאמר
 73 שלכאורה מצינו סתירה שלפעמים
 74 משמע שקריעת ים-סוף נעלית יותר,
 75 ולפעמים משמע שבקיעת הנהר
 76 לעתיד-לבוא נעלית יותר.
 77 והענין בזה, פידוע¹¹² בתורת
 78 החסידות שהצורך דקריעת ים-

1 "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", על פי פנימיות
 2 הענינים, שכמו שכל עקר תכלית המכוון המטרה העיקרית בגלות
 3 מצרים היה בכדי לזכות לאחר היציאה ממצרים לקבלת התורה,
 4 שלזה הוצרך להיות הקדמת הברור והזכוף של פור
 5 הברזל¹⁰⁵ בו בני ישראל נודכו
 6 בשעבוד מצרים בעבודה
 7 קשה בחמר ובלבנים גו'¹⁰⁶,
 8 כך כל אריכות הגלות הנה
 9 הוא לזכך את בני ישראל ולגרום להם
 10 להתעלות כדי לזכות לגלוי
 11 פנימיות התורה שיהיה
 12 לעתיד-לבא, כי במתן-תורה
 13 הייתה קבלת התורה הנגלית,
 14 אבל פנימיות וטעמי התורה
 15 (שעל זה נאמר ב'שיר השירים'
 16 'ישקני מנשיות פיהו'
 17 גו'¹⁰⁷ ופירש רש"י: "... ומובטחים
 18 מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם
 19 סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים
 20 פניו לקיים דברו') יהיה הגלוי
 21 שלהם לעתיד-לבא, ועל זה
 22 נאמר שלעתיד לבוא "אראנו
 23 נפלאות", היינו הנפלאות והסודות
 24 של התורה שיתגלו לעתיד לבוא. אלא
 25 שבגלות הנה נעשה הזכוף לא
 26 על ידי שעבוד ועבודה קשה כמו בגלות
 27 מצרים אלא על-ידי היגיעה
 28 בלמוד התורה, וכמאמר הזוהר
 29 "עבודה קשה" דא זו קושיא,
 30 "בחמר" דא זה יגיעה בלימוד
 31 התורה שאחת המידות בהם נדרשת
 32 התורה הוא קל-וחמר,
 33 "ובלבנים" דא זה לבון
 34 הלכתא כו'¹⁰⁸ לבון וברור
 35 ההלכה, שעל-ידי זה היגיעה
 36 בלימוד התורה בזמן הגלות זוכים
 37 לגלוי פנימיות התורה להיות
 38 "אראנו נפלאות" גילוי סודות
 39 התורה בגאולה העתידה,
 40 כאשר "יוסף אד' שנית ידו
 41 לקנות את שאר עמו" וגו'
 42 ושוב תהיה יציאה מהגלות ושוב תהיה

(105) שם עד, סע"א ואילך. (106) שמות א, יד. (107) שה"ש א, ב ובפירש"י. (108) זח"ג קנג, א (ברע"מ). תו"א שמות שם. (109) ויגש מו, ד. (110) קה"ר רפ"ב. שם פי"א, ח. (111) המשך תרס"ו ע' לב. ע' תשיט. סה"מ תרמ"ז ע' פז. המשך תער"ב ח"א ע' שסו. ח"ב ע' א'צז. סה"מ עטר"ת ס"ע רצא. תש"ט ע' 57 (השני). ועוד. (112) לקו"ת צו יז, א ואילך. מאמרי אדה"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 סוף הַיָּה בְּשִׁבִיל הַהֲכָנָה לְמַתַּן-תּוֹרָה, פִּי בְּמַתַּן-תּוֹרָה נִפְעַל
 2 בְּטוֹל הַגְּזֵרָה שְׁגוֹר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַּחֲחִילַת הַבְּרִיאָה ד' עֲלִיּוֹנִים
 3 לֹא יֵרְדוּ וְתַחְתּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לֹא יַעֲלוּ לְעֲלִיּוֹנִים" 113 ולא
 4 הִיָּה חִיבוֹר עֲנִינִים וְרוּחַנִים עֲלִיּוֹנִים לְעִנְיָנִים גַּשְׁמִיִּים תַּחְתּוֹנִים, וּבְאֹפֶן
 5 ד' "אֲנִי הַמַּתְחִיל", הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 6 הוּא כְּעֲצֻמוֹ הַתְּחִיל בְּבִטּוֹל גְּזֵרָה זוֹ
 7 וְהַתְּחִיל מִצַּב חֹדֶשׁ בּוֹ הַקְּדוּשָׁה
 8 מֵהַעֲלִיּוֹנִים מִשְׁפִּיעָה לְמַטָּה בַּתַּחְתּוֹנִים
 9 שְׁנֶאֱמַר 114 וַיֵּרֶד הַנְּוִי עַל הַר
 10 סִינַי, יִרְדַּת עֲלִיּוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים
 11 וְכַתִּיב 115 וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר
 12 עֲלֵה אֵל ה' עֲלִיית תַּחְתּוֹנִים
 13 לְעֲלִיּוֹנִים, וְהַהֲכָנָה לְזֶה חִיבוֹר
 14 'עֲלִיּוֹנִים' וְ'תַחְתּוֹנִים' הֵיְתָה עַל-יְדֵי
 15 קְרִיעַת נִס-סוֹף, שְׁעַל-יָדוֹ
 16 הָיָה הַחֲבוּר דְּאֲצִילוֹת הָעוֹלָם
 17 הַכִּי עֲלִיּוֹן מֵאֲרַבְעָה הָעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִים
 18 הַכְּלָלִיִּים שָׁבוּ יֵשׁ בִּיטוֹל מוֹחֶלֶט
 19 לְאֻלּוֹת עִם בְּרִיאַת-צִיּוֹרָה-
 20 עֲשֵׂיָה, הָעוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַטָּה מֵאֲצִילוֹת
 21 שֶׁבָּהֶם יֵשׁ נִחְיָת מְקוֹם לְמַצִּיאוֹת
 22 הַנִּבְרָאִים, וְכִדְּוַע שְׁתֵּי הַדְּעוֹת
 23 בְּזָה, כִּיצַד הִיָּה הַחִיבוֹר הַזֶּה בַּעַת
 24 קְרִיעַת נִס-סוֹף דְּעַת הַזֶּה 116
 25 שֶׁהַחֲבוּר הָיָה מְלֻמְטָה
 26 לְמַעֲלָה, הֵינּוּ שְׁעוֹלָמוֹת בְּרִיאַת-
 27 יִצִּיר-עֲשִׂיָה הַתְּעוֹלוּ לְעוֹלָם הָאֲצִילוֹת
 28 וְדַעַת הָאֲרִיז' 117 שֶׁהַחֲבוּר
 29 הָיָה מְלֻמְטָה לְמַטָּה הֵינּוּ
 30 שְׁעוֹלָם הָאֲצִילוֹת יֵרֵד לְעוֹלָמוֹת בְּרִיאַת-
 31 יִצִּיר-עֲשִׂיָה, וְשְׁתֵּי הַדְּעוֹת
 32 אֶמֶת 118 (שְׁהָרִי כְּדוּבֵי חֲכָמֵינוּ
 33 ז"ל לְגַבֵּי כָּל הַמַּחְלֻקוֹת בַּתּוֹרָה "אֵלּוֹ
 34 וְאֵלּוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים
 35 חֲכָמִים" 119), שֶׁהָיָה הַחֲבוּר
 36 לְמַעֲשֵׂה הֵן מְלֻמְטָה לְמַטָּה
 37 וְהֵן מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה, כְּמוֹ
 38 בְּמַתַּן-תּוֹרָה שֶׁגַם אִז הִיָּה חִיבוֹר
 39 'מַעֲלָה מִמַּטָּה' בְּשֵׁנֵי הָאֻפְנִים גַּם יַחַד
 40 ש"עֲלִיּוֹנִים יֵרְדוּ לְתַחְתּוֹנִים
 41 וְתַחְתּוֹנִים יַעֲלוּ לְעֲלִיּוֹנִים".

וְכַשֵּׁם שֶׁהוֹצֵרָךְ לְהִיּוֹת הָעֲנָנִים דְּקִרְיעַת נִס-סוֹף קוֹדֶם
 מַתַּן-תּוֹרָה, כֵּן צָרִיךְ לְהִיּוֹת הָעֲנָנִים דְּבִקְרִיעַת הַנֶּהָר קוֹדֶם גְּלוֹי
 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה לְעֵתִיד-לְבָא.
 אֲמַנָּם, אָף שֶׁבִקְרִיעַת הַנֶּהָר לְעֵתִיד-לְבָא הִיא בְּאֹפֶן נַעֲלָה
 יוֹתֵר מִקְרִיעַת נִס-סוֹף, שְׁהָרִי
 בִּקְרִיעַת הַנֶּהָר הִיא הַכְּנָה
 לְהַתְּגַלּוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 בְּאֹפֶן שֶׁל "אֲרָאָנוּ נִפְלְאוֹת",
 וְהָרִי מוֹכֵן שֶׁהַכְּנָה לְגִלּוֹי הַיּוֹתֵר
 נַעֲלָה, נַעֲלִית יוֹתֵר מֵאִשֶׁר הַכְּנָה לְגִלּוֹי
 בְּדוּרָה נְמוּכָה יוֹתֵר, מְכַל-מְקוֹם
 הַהֲכָנָה וְהַנְּחִינָת פַּח'
 לְבִקְרִיעַת הַנֶּהָר לְעֵתִיד לְבוֹא, עִם
 כָּל מַעֲלָתָהּ, הִיא עַל-יְדֵי קְרִיעַת
 נִס-סוֹף, וְזֶהוּ אֹמְרוֹ וְלֹכֵן נֹאמַר
 בַּפְּסוּק זֶה בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיָּה וְ"וְהִנִּיף
 יָדוֹ עַל הַנֶּהָר גּוֹ' כְּאִשֶׁר הֵיְתָה
 לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ
 מִצְרָיִם", וּמִשְׁמַע שֶׁלְּקִרְיעַת יֵם סוֹף
 יֵשׁ יַתְרוֹן עַל בִּקְיעַת הַנֶּהָר לְעֵתִיד לְבוֹא
 שְׁאִינָה אֵלּא בְּדוּמָה לְקִרְיעַת יֵם סוֹף,
 כְּנֹזֵכַר בַּחֲחִילַת הַמֵּאמֵר שְׁאֵד בִּקְרִיעַת
 יֵם סוֹף הֵיְתָה הַנְּחִינָת פַּח'
 כְּנֹזֵעַ לְכָל הָעֲנָנִים דְּלְעֵתִיד-
 לְבָא.
 (י) וַיֵּשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם מָה
 שֶׁכְּתוּב בַּתְּהִלִּים 120 אֲדוֹת הִים
 מִשְׁבִּיחַ מִשְׁקִיט שְׁאוֹן רַעַשׁ וְקוֹל
 יָמִים שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם גּוֹ'.
 וְהָעֲנָנִים בְּזָה, דְּהִנֵּה "שְׁאוֹן
 יָמִים שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם", שֶׁהוּא
 עֲנָנִים הִמִּית הִים וְגִלּוֹי, קֵאֵי
 מִכּוּוֹן עַל עוֹלָם הַתְּהוֹ,
 שֶׁהָאֲדוֹת שָׁבוּ הֵם בְּתוֹקֶף
 וּבְהַתְּגַבְּרוֹת 121 'אֲדוֹת מְרוֹבִיבִים'
 עַד כִּדִּי כֵךְ שְׁאִינָם מַחְלֻבְּשִׁים בְּכָלִים.
 וְעֲנָנֵינוּ בְּעִבּוּדָה הַרוּחָנִית שֶׁל
 הָיָה בְּשִׁבִיל הַהֲכָנָה לְמַתַּן-תּוֹרָה, פִּי בְּמַתַּן-תּוֹרָה
 נִפְעַל בְּטוֹל הַגְּזֵרָה ד' עֲלִיּוֹנִים לֹא יֵרְדוּ
 וְתַחְתּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לֹא יַעֲלוּ לְעֲלִיּוֹנִים" 113,
 וּבְאֹפֶן ד' "אֲנִי הַמַּתְחִיל", שְׁנֶאֱמַר 114 וַיֵּרֶד הַנְּוִי
 עַל הַר סִינַי, וְכַתִּיב 115 וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵל
 ה'. וְהַהֲכָנָה לְזֶה הֵיְתָה עַל-יְדֵי קְרִיעַת נִס-סוֹף,
 שְׁעַל-יָדוֹ הָיָה הַחֲבוּר דְּאֲצִילוֹת עִם בְּרִיאַת-
 יִצִּיר-עֲשֵׂיָה, וְכִדְּוַע שְׁתֵּי הַדְּעוֹת בְּזָה, דְּעַת
 הַזֶּה 116 שֶׁהַחֲבוּר הָיָה מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה, וְדַעַת
 הָאֲרִיז' 117 שֶׁהַחֲבוּר הָיָה מְלֻמְטָה לְמַטָּה.
 וְשְׁתֵּי הָאֶמֶת 118 (שְׁהָרִי "אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים
 חֲכָמִים"), שֶׁהָיָה הַחֲבוּר הֵן מְלֻמְטָה לְמַטָּה
 וְהֵן מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה, כְּמוֹ בְּמַתַּן-תּוֹרָה
 שֶׁעֲלִיּוֹנִים יֵרְדוּ לְתַחְתּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים יַעֲלוּ
 לְעֲלִיּוֹנִים". וְכַשֵּׁם שֶׁהוֹצֵרָךְ לְהִיּוֹת הָעֲנָנִים
 דְּקִרְיעַת נִס-סוֹף קוֹדֶם מַתַּן-תּוֹרָה, כֵּן צָרִיךְ
 לְהִיּוֹת הָעֲנָנִים דְּבִקְרִיעַת הַנֶּהָר קוֹדֶם גְּלוֹי פְּנִימִיּוֹת
 הַתּוֹרָה לְעֵתִיד-לְבָא. אֲמַנָּם, אָף שֶׁבִקְרִיעַת הַנֶּהָר
 לְעֵתִיד-לְבָא הִיא בְּאֹפֶן נַעֲלָה יוֹתֵר מִקְרִיעַת
 נִס-סוֹף, שְׁהָרִי בִּקְרִיעַת הַנֶּהָר הִיא הַכְּנָה
 לְהַתְּגַלּוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּאֹפֶן שֶׁל "אֲרָאָנוּ
 נִפְלְאוֹת", מְכַל-מְקוֹם הַהֲכָנָה וְהַנְּחִינָת פַּח'
 לְבִקְרִיעַת הַנֶּהָר הִיא עַל-יְדֵי קְרִיעַת נִס-סוֹף, וְזֶהוּ
 אֹמְרוֹ וְ"וְהִנִּיף יָדוֹ עַל הַנֶּהָר גּוֹ' כְּאִשֶׁר הֵיְתָה
 לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", שְׁאֵד הֵיְתָה
 הַנְּחִינָת פַּח' כְּנֹזֵעַ לְכָל הָעֲנָנִים דְּלְעֵתִיד-לְבָא.
 (י) וַיֵּשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם מָה שֶׁכְּתוּב בַּתְּהִלִּים 120
 מִשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יָמִים שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם גּוֹ'.
 וְהָעֲנָנִים בְּזָה, דְּהִנֵּה "שְׁאוֹן יָמִים שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם", שֶׁהוּא עֲנָנִים הִמִּית הִים וְגִלּוֹי,
 קֵאֵי עַל עוֹלָם הַתְּהוֹ, שֶׁהָאֲדוֹת הֵם בְּתוֹקֶף וּבְהַתְּגַבְּרוֹת 121. וְעֲנָנֵינוּ בְּעִבּוּדָה

פרשיות ח"א ע' רנה. ע' רס. שער האמונה שבהערה 15. 113) שמו"ר פ"ב, ג. 114) יתרו יט, כ. 115) משפטים כד, א. 116) ח"ב מח, ב. 117) פ"ע חג המצות פ"ח. 118) שער האמונה פ"ב (פד, א). פנ"ד (פו, ב ואילך). תו"ח שמות רנט, א. 119) עירובין יג, ב. וש"נ. 120) סה, ח. - המזמור שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא - תשכ"ו (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך). 121) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ (ע' רכד).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האדם הוא תוקף ה'רצוא' התשוקה והשאפה של האדם להבוק
 2 באלוקות ד'בכל מאדך', בְּדוּגְמַת גְּלִי הִים שְׁמַתְעֵלִים
 3 וְנִגְבְּהִים כו'¹²² ממי הים כלפי מעלה, שְׁהוּא עֲנִין הַעֲלָאָת
 4 'מִן-נוֹקְבִין' התעוררות מלמטה, מצד האדם, להתקרב לאלוקות
 5 לְאִרוֹת ד'תהו' (פְּנֹזֶר לְעִיל
 6 סְעִיף ז). וְהוּא עַל-דֶּרֶךְ מַה
 7 שְׁכַתוֹב בְּמִדְרָשׁ¹²³ עַל
 8 הַפְּסוּק¹²⁴ האמור במעשה בראשית
 9 יָקוּוּ יִתְאַסְפוּ הַמַּיִם, מִשָּׁל
 10 לְמַלְךְ שְׁבָנָה פְּלִטְרִין וְהוֹשִׁיב
 11 בְּתוֹכָהּ אֱלֹמִים כו', כֶּף
 12 מִתְחַלֵּת בְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא
 13 הָיָה קְלוּסוֹ הַשְּׁבַח שֶׁל הַקְּדוּשָׁה
 14 בְּרוּךְ-הוּא עוֹלָה אֲלָא מִן
 15 הַמַּיִם, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב¹²⁵
 16 זֶהוּ כְּתוּב מְקוּלוֹת מַיִם רַבִּים
 17 אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי יָם וְכוּ'.
 18 וְהִנְנוּ, שְׁהַמִּים נִקְרְאִים
 19 אֱלֹמִים, לְשׁוֹן חוּק שְׁזָה מוֹרָה
 20 עַל תּוֹקֵף ה'רצוא' כו'. וְעַל
 21 זֶה נֶאֱמַר "מִשְׁבִּיחַ (שְׁפָרוּשׁוֹ
 22 מִשְׁקִיט¹²⁶) שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן
 23 גְּלִיָּהֶם", הִינְנוּ, הַתְּגַבְּרוֹת
 24 ה'שׁוֹב' הַיִּרִידָה לְמַטָּה, לְהַתְּלַבֵּשׁ
 25 בְּכָלִים עַל ה'רצוא' ד'תהו',
 26 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה כֹּאשֶׁר תּוֹקֵף הַרְצוּא
 27 וְהַתְּשׁוּקָה לְהַתְּעַלּוֹת 'נִשְׁקֹט' וּבֵאָה
 28 'תְּנוּעָה' הַפּוֹכֵחַ שֶׁל 'שׁוֹב', הִרִי כְּשִׁישְׁנו
 29 חִיבוּר שֶׁל 'רצוא' ו'שׁוֹב' יַחַד תּוֹכֵל
 30 לְהִיּוֹת הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹרוֹת
 31 מְרוֹבִים ד'תהו' ("שְׁאוֹן יַמִּים
 32 שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם") בְּכָלִים
 33 ד'תקוין', שְׁזוּהֵי תְּכָלִית
 34 הַפְּנֹנָה פְּנ"ל (סְעִיף ז)
 35 שֶׁהָאוֹרוֹת הַבְּלִי מוֹגְבִלִים יֵאִירוּ
 36 וְיַפְעִלוּ בְּחוּךְ כָּלִים מוֹגְבִלִים.
 37 וְזֶהוּ גַם פְּלָלוֹת הָעֲנִין
 38 דְּבִקִּיעַת הַנְּהָר לְעַתִּיד-לָבֹא,¹²⁸
- 1 הוא תוקף ה'רצוא' ד'בכל מאדך', בְּדוּגְמַת גְּלִי
 2 הִים שְׁמַתְעֵלִים וְנִגְבְּהִים כו'¹²², שְׁהוּא עֲנִין
 3 הַעֲלָאָת 'מִן-נוֹקְבִין' לְאִרוֹת ד'תהו' (פְּנֹזֶר
 4 לְעִיל סְעִיף ז). וְהוּא עַל-דֶּרֶךְ מַה שְׁכַתוֹב
 5 בְּמִדְרָשׁ¹²³ עַל הַפְּסוּק¹²⁴ יָקוּוּ הַמַּיִם, מִשָּׁל
 6 לְמַלְךְ שְׁבָנָה פְּלִטְרִין וְהוֹשִׁיב בְּתוֹכָהּ אֱלֹמִים כו', כֶּף
 7 מִתְחַלֵּת בְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא הָיָה קְלוּסוֹ שֶׁל
 8 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא עוֹלָה אֲלָא מִן הַמַּיִם, הִדָּא
 9 הוּא דְכַתִּיב¹²⁵ מְקוּלוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים
 10 מִשְׁבְּרֵי יָם וְכוּ'. וְהִנְנוּ, שְׁהַמִּים נִקְרְאִים אֱלֹמִים,
 11 שְׁזֶה מוֹרָה עַל תּוֹקֵף ה'רצוא' כו'. וְעַל זֶה נֶאֱמַר
 12 "מִשְׁבִּיחַ (שְׁפָרוּשׁוֹ מִשְׁקִיט¹²⁶) שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן
 13 גְּלִיָּהֶם", הִינְנוּ, הַתְּגַבְּרוֹת ה'שׁוֹב' עַל ה'רצוא'
 14 ד'תהו', שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תּוֹכֵל לְהִיּוֹת הַמְּשַׁכֵּת
 15 הָאוֹרוֹת מְרוֹבִים ד'תהו' ("שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן
 16 גְּלִיָּהֶם") בְּכָלִים ד'תקוין', שְׁזוּהֵי תְּכָלִית הַפְּנֹנָה
 17 פְּנ"ל (סְעִיף ז). וְזֶהוּ גַם פְּלָלוֹת הָעֲנִין דְּבִקִּיעַת
 18 הַנְּהָר לְעַתִּיד-לָבֹא, שְׁנוֹסֵף עַל הָעֲנִין דְּבִקִּיעַת
 19 יַם-סוּף, "הַפֶּךְ יָם לְיַבְשָׁה", לְהִיּוֹת הַתְּגַבְּרוֹת
 20 ה'שׁוֹב' (יַבְשָׁה) עַל ה'רצוא' (יָם)¹²⁷, תְּהִיָּה
 21 בְּקִיעַת הַנְּהָר לְעַתִּיד-לָבֹא לְשִׁבְעָה נְחָלִים דְּוָקָא,
 22 כְּמִבְּאֵר בְּשִׁעַר הָאֲמוּנָה¹²⁸ שְׁהוּא עֲנִין שְׁבַע
 23 מְדוֹת ד'תהו' כו', שְׁגַם הֵן יוֹמְשִׁכּוּ בְּכָלִים ד'תקוין'. וּמִצַּד גּוֹדֵל הַעֲלוֹי דְּבִקִּיעַת
 24 הַנְּהָר גַּם לְגַבֵּי קְרִיעַת יַם-סוּף, נֶאֱמַר דְּוָקָא עַל בְּקִיעַת הַנְּהָר לְעַתִּיד-לָבֹא
 25 ("בְּנְהָר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלֵי) שִׁם נִשְׁמָחָה כו', "בו" דְּוָקָא, הִינְנוּ בְּמַהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ.
 26 וְזוּהֵי הַהֲכָנָה לְגַלוֹי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה לְעַתִּיד-לָבֹא, אֲשֶׁר הַתּוֹרָה שֶׁל הָעוֹלָם
 27 הַזֶּה, הֵבֵל הוּא לְפָנֵי תּוֹרָתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, יָבֹא וְיִגְאָלְנוּ וְיִוָּלְכְּנוּ קוּמְמִיּוֹת
 28 לְאַרְצֵנוּ, בְּגָאוּלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלָמָה.

(122) ראה אוה"ת שם ע' תקיג. (123) ב"ר פ"ה, א. וראה אוה"ת שם ע' שמב ואילך. (124) בראשית א, ט. (125) תהלים צג, ד. (126) מצו"ד ומצו"צ עה"פ. (127) ראה שער האמונה פ"מ (סו, א) ואילך. (128) פס"ח (קד, ב ואילך).

1 בפסוק הפותח את פרשת השבוע נאמר:
 2 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי לאחר שבעת ימי המילואים' בחנוכת המשכן
 3 וַגּוֹ',¹ וּמוֹכַב בְּדְרוּשֵׁי מַמְרֵי חֲסִידוֹת² מֵהַ שְׁפָתַי הַפְּלִי
 4 יִקְרָ' פירוש על התורה מאת רבי שלמה אפרים מלונטשיץ. לְפִי שְׂרָצָה
 5 הכתוב לומר כי היום ביום
 6 השמיני דווקא ה' נראה אליכם³,
 7 התגלה לבני ישראל וְלֹא בַיָּמִים
 8 הַקּוֹדְמִים, שבעת ימי המילואים'
 9 עַל כֵּן הוּצְרָף הַכְּתוּב לִיתֵן טַעַם
 10 מָה יוֹם מִיּוֹמִים, ומה ייחודו
 11 ומעלתו של יום זה לגבי שאר הימים
 12 שלכן דווקא בו' ה' נראה אליכם' לְפִי
 13 שְׁהִיָּה יוֹם זֶה שְׁמִינִי, דָּבָר זֶה
 14 גֵּרַם לוֹ קְדוּשָׁה בְּיָתֵר שְׂאֵת,
 15 כִּי כָּל מִסְפָּר שְׁבִיעֵי חוּל, כִּי
 16 המספר שבע מסמל את העולם שנברא
 17 בשבעת ימי בראשית ומְסַפֵּר
 18 שְׁמִינִי המסמל את מה שמעל העולם
 19 קוֹדֵשׁ, כפי שיתבאר עוד להלן.
 20 כְּדַעַת הַמְּדַרְשׁ⁴ הָאוֹמֵר שְׁכָל
 21 קְלוּסוֹ הַשֶּׁבַח וְהַהִלּוּל שֶׁל מִשְׁהָ
 22 רבינו הִיָּה בְּ"אָז", בגימטריא
 23 שמונה, והמדרש ממשיך ומפרט מה
 24 שמשנה רבינו פונה אל הקדוש-ברוך-
 25 הוּא וְאוֹמֵר "וּמֵאָז בְּאֵתִי אֵל
 26 פְּרַעַה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ"⁵, ולאחר
 27 קריעת ים-סוף נאמר "אָז יִשְׂרָ
 28 מִשְׁהָ"⁶, כִּי "אָז" הוּא א'
 29 רוֹכֵב עַל ז', האות אל"ף מופיעה
 30 ראשונה ואחריה מופיעה האות וי"ן,
 31 להורות שהאל"ף היא האות העיקרית
 32 והשולטת והוי"ן היא האות הנשלטת
 33 וְהוּא המשמעות של הדברים היא
 34 לְהַשְׁלִיט אֵת הַשֵּׁם-יְתֵבָרַךְ
 35 הַרְמוֹ בְּאוֹת אֵל"ף (ה' אחד ו'אלופו
 36 של עולם) עַל כֵּן שְׁבַע פּוֹכְכֵי
 37 לְכַתּוּב וְעַל כֵּן הַנִּמְצָאִים
 38 הַנִּבְרָאִים שְׁנֹתָהוּ בְּשִׁבְעַת יָמֵי
 39 בְּרֵאשִׁית, וְעַל כֵּן בְּגַלּ מַעֲלָתוֹ
 40 הַמְּיוֹחֶדֶת שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי נִרְאָה
 41 לְהֵם ה' בַּיּוֹם זֶה דְּוָקָא, מֵצַד הַיּוֹתוֹ שְׁמִינִי, כִּי מִסְפָּר זֶה

המספר שמונה מיוחד אליו יתברך בשונה מהמספר שבע שמסמל את
 הבריאה (עֲדָכָאן-לְשׁוֹנוֹ של ה'כלי יקר').
 וְכֵן מוֹכַב בְּדְרוּשֵׁים² במאמרי חסידות מֵהַ שְׁפָתַי בְּתִשְׁבּוֹת
 הַרְשָׁב"א⁷ שֵׁשׁ מוֹעֲדִים שֶׁל שְׁבַע יָמִים חַג הַפֶּסַח וַיֵּשׁ שֶׁל
 שְׁמוֹנָה יָמִים חַג הַסּוּכוֹת וְשִׁמִּינִי
 עֲצֵרָת, שְׁבַע יָמִים הֵם נֶגֶד
 שְׁבַע יָמֵי בְּרֵאשִׁית, שְׁבַע יָמֵי
 יָמֵי הַבְּנִינָן, וְנִכְלָלָה שְׁבַת גַּם-
 כֵּן בַּיָּמֵי הַבְּנִינָן אֵף הַהֶעֱלַם נִבְרָא
 בְּשִׁישָׁה יָמִים, כִּי הַשְּׁבַת מְשַׁלְּמָה אֵת
 הַשְּׁבועֵי כו', וְהַמּוֹעֲדִים שֶׁל
 שְׁמוֹנָה יָמִים הֵם לְמַעְלָה
 מִשְׁבַּעַת, דְּשִׁבְעַת יָמֵי הַבְּנִינָן
 הֵם יָמֵי הַהֶקֶף, ה"מקופים" אֵת
 כָּל מִצִּיאוֹת הַבְּרִיאָה. ו'שְׁמִינִי'
 הוּא שְׁשׁוּמֵר אֵת הַהֶקֶף וְנִמְצָא
 מַעֲלֵיו וְהוּא אֹרֵךְ מְרֻמָּם שְׁלֹמֶעֱלָה
 מִמִּצִּיאוֹת הַבְּרִיאָה (וְכַתֵּב אֲדַמּוֹר'
 ה'צִמַח צֶדֶק בְּיַדךָ מִצּוֹתֶיךָ מִצּוֹת
 שְׁמִיטָה: "הִנֵּה הַחֲנוּךְ מִצּוֹת ש"ל
 הַעִיר עֵינַי הֵיכַף הַשְּׁבִיעִית בְּכָל דְּבַר,
 כְּמוֹ בַּיָּמִים – יוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבַת, וְכֵן ז'
 יִמֵי הַפֶּסַח. וּפְעַמִּים יִמְנָה ז' וְאַחַד חוּצָה
 לוֹ, כְּמוֹ שְׁמִינֵי-עֲצֵרָת, וְכֵן ז' יָמֵי
 הַשְּׁבִיעִית דְּסִפְרִית הַעֲוֹמֵר וַיּוֹם
 הַחֲמִישִׁים מִתְּחִילתוֹ, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה ז'
 שְׁנֵי הַשְּׁמִיטָה כו'. וְכֵן כָּתֹב בְּתִשְׁבּוֹת
 הַרְשָׁב"א שֵׁשׁ בּוֹ סוּד גְּדוֹל לַחֲכָמֵי
 הָאֵמֶת".
 וְזֶהוּ גַם הַעֲנָנָן הַמְשַׁמְעוֹת
 הַנִּבְרִיאוֹת דְּ"אָז", א' שְׁלֹמֶעֱלָה
 מְז' (שְׁמִינִי), בְּחִינָה
 שְׁלֹמֶעֱלָה מְהַעֲלָמוֹת, וְהוּא
 עֲנָנָן בְּחִינַת 'אוֹר יִשְׂרָ',
 כְּמִבּוֹרָה בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת שֶׁהָאוֹר
 הָאֱלוֹקִי הַנִּמְשָׁךְ וְחַמְדָּה מִלְמַעֲלָה
 לְמַטָּה בֹּא בְּשְׁנֵי אֹפְנִים – 'אוֹר יִשְׂרָ',
 הוּא הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְאִיר מִלְמַעֲלָה
 לְמַטָּה, מְעוֹלְמוֹת עֲלוֹנוֹם עַד לְעוֹלָם
 הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן, וְאוֹר חוּר' הוּא הָאוֹר
 שֶׁנִּמְשָׁךְ כְּתוּצָא מִעֲבוּרֵי הָאֵדָם לְמַטָּה שְׁזוּהֵי בְּחִינַת 'אוֹר יִשְׂרָ' דְּרַגְתּוֹ

בס"ד. שבת פרשת שמיני, מברכים חודש אייר, ה'תשכ"ו (הנחה בלתי מוגה)

(1) ריש פרשתנו (ט, א). (2) אוה"ת פרשתנו ע' כה. רד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רסט). תש"ה (סה"מ תש"ה ע' 167). (3) שם, ד. (4) ראה יל"ש בשלח רמז רמא. שמו"ר פכ"ג, ג. קהלת יעקב מע' אז. (5) שמות ה, כג. (6) בשלח טו, א. (7) ח"א סימן ט.

ויהי ביום השמיני וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

בשם הלבשה שמתלבשת בעולמות כי הם מלבישים ומשיגים ההשפעה
 שמקבלים, מה־שאי־כן ההשפעה שאינה בבחינת גילוי אלא בהסתר והעלם
 ואין העולמות משיגים אותה אינה נקראת מתלבשת אלא מקפת וסובבת...⁴³
 ובה־הכרח לומר שִׁבְחֵינָה 'שְׁמִינִי' שְׁשׁוּמֵר אֶת הַהֶקֶף הוּא
 לְמַעַלָּה גַם מִבְּחִינַת 'סוֹבֵב כָּל
 עֲלָמִינ' שכן הכוונה לדרגא
 שלמעלה ממדרגת השבת שהיא חלק
 מ'שבועת ימי ההיקף'.⁴⁴
 וְעוֹד זֹאת, בנוסף לאמור לעיל
 אודות מעלת היום השמיני בגלל מעלת
 המספר שמונה ביחס למספר שבע, יש
 ליום השמיני מעלה נוספת
 שְׁבַמְעֵלַת יוֹם הַשְּׁמִינִי נִכְלָל
 גַּם הַעֲלוּי שֶׁל עֶשֶׂר, כְּמוֹכָא
 בְּפִירוּשׁ רַש"י⁴⁵ על פסוק זה
 שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי לַהֲקַמַת
 הַמִּשְׁכָּן, הוּא רֶאש־חֹדֶשׁ נִסְנָן, נִטְל
 עֶשֶׂר עֲטֻרוֹת⁴⁶, הוֹחֵרַת בְּעֶשְׂרָה
 כְּתוּרִים, וְכַדְּבָרִי חֲכָמֵינוּ ז"ל (בגמרא)
 עַל הַכּוֹתֵב (בְּפֶרֶשׁת פְּקוּדֵי) 'וַיְהִי
 בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשֵׁנָה שְׁנִיַּת בַּאֲחֵר
 לַחֹדֶשׁ הַזֶּה הַקּוֹם הַמִּשְׁכָּן': "תנא אותו יום
 נטל עשר עטרות. ראשון למעשה
 בראשית, ראשון לנשיאים, ראשון
 לכהונה, ראשון לעבודה, ראשון
 לירידת האש, ראשון לאכילת קדשים,
 ראשון לשכון שכניה, ראשון לברך את
 ישראל, ראשון לאיסור הבמות, ראשון
 לחדשים", הרי שהיום השמיני קשור
 גם במעלת המספר עשר.
 וְכַפִּי שְׁמַבִּיא הַ'כְּלִי יִקְר' מַה
 שְׁאָמְרוּ רַז"ל⁴⁷ כְּנֹר שֶׁל
 יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ יְהִיָּה שֶׁל
 שְׁמוֹנָה נִימִין מִיִּתְרִים [לְמַעַלָּה
 מְכַנּוֹר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 שְׁהָיָה שֶׁל שְׁבָעָה נִימִין⁴⁸, וְהִנּוּ, שְׁלֵמֹרוֹת גּוֹדֵל מַעֲלַת
 הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁴⁹ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם,
 שְׁהָיָה שֶׁל שְׁבָעָה נִימִין⁵⁰, וְהִנּוּ, שְׁלֵמֹרוֹת גּוֹדֵל מַעֲלַת
 הַכְּנֹר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא תְּכֵלִית
 הַשְּׁלָמוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שְׁבוֹ הַיְתָה
 הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹבֵב⁵¹ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם,
 וּמִמְנוֹ הָיָה נִמְשָׁךְ בְּכָל הָעוֹלָם כָּל עֲנִינֵי
 הַהִשְׁפָּעָה, הַחֵל מֵעֵנֵן הָאוֹר⁵², וּבְזָה גּוֹפֵא יִשְׁנו
 מֵעֵנֵן הָאוֹר⁵³, כְּדָבָרֵינוּ ז"ל עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ "שִׁמְשָׁם אוֹרָה יוֹצֵאָה

שֶׁל מֹשֶׁה (כְּנ"ל שְׁכָל קְלוּסוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה בְּ"אֹז", "אֹז
 יָשִׁיר מֹשֶׁה", וְעַד שֶׁגַּם מַה שְׁנִתְּאוּנָן עַל הַלִּיכְתּוֹ לְפָרְעָה
 הֵינּוּ דְבָרִים שְׂאִינִם שִׁבַּח וְקִלוּס הָיָה בְּ"אֹז", "וּמֵאֹז בְּאֵתִי אֶל
 פָּרְעָה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ", כִּי כָל עֲבֹדְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיִּתְהָ בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל 'אֹז',
 הַשְּׁלִיטָה שֶׁל הָאוֹר הָאֱלוּקִי, בְּחִינַת
 אֶל־ף, עַל עֲנִינֵי הָעוֹלָם, בְּחִינַת זִי"ן),
 כְּמַבְאָר בְּדְרוּשֵׁי מֵאֵמֶרִי
 חֲסִידוֹת⁸ בְּעֵנֵן "אֹז יָשִׁיר
 מֹשֶׁה". וַיִּתְּרָה מְזָה, בְּאֹז יֵשׁ
 חִידוּשׁ נוֹסֵף, נַעֲלָה יוֹתֵר שְׁהָא' וְהוֹ'
 נַעֲשִׂים תִּיבָה מִיֵּלָה אַחַת,
 שְׁהוּא עֲנֵנָן חֲבוּר אִיחֻד שֶׁל
 שְׁתֵּי הַבְּחִינּוֹת דָּא' וְזו', עֲנִינֵי
 הָעוֹלָם וְהָאוֹר הָאֱלוּקִי שֶׁלְמַעַלָּה
 מֵהָעוֹלָם עַל־יְדֵי הָאֵרָה וְהַתְּגֻלוֹת שֶׁל
 בְּחִינָה בְּאֱלוּקוֹת שְׁלֵמַעַלָּה
 מְשִׁנְיָהֶם הַגּוֹרֵמַת לְכַךְ שֶׁהָעוֹלָם
 יִתְחַבֵּר לְאֱלוּקוֹת וַיְהִי כּוֹ גִילּוּי
 אֱלוּקוֹת.
 וְזֵהוּ גַם מַה שְׁמַבְאָר
 בְּדְרוּשֵׁים⁹, שְׁבְּחֵינָה שְׁמִינִי
 שְׁשׁוּמֵר אֶת הַהֶקֶף וְנִמְצָא מַעֲלוּי
 לֹא קָאִי אִין הַכוּוּנָה עַל 'אוֹר
 הַסּוֹבֵב' שְׁשׁוּמֵר אֶת 'אוֹר
 הַמְּמַלְא', כְּמַבּוּאֵר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת,
 הָאוֹר הָאֱלוּקִי מֵאִיר בְּעוֹלְמוֹת בְּשֵׁנֵי
 אוֹפְנִים, 'סוֹבֵב כָּל עַלְמִין' הָאֵרָה מֵאוֹר
 אִין־סוֹף הַבְּלִי־גְבוּל שֶׁהוּא 'מִקִּיף'
 'סוֹבֵב' מַעַל הָעוֹלְמוֹת. וְיִמְלֵא כָּל
 עַלְמִין, הָאֵרָה מֵהָאוֹר הַמּוֹגְבֵל
 הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּפָנִימִיּוֹת הָעוֹלְמוֹת
 וְהַנְּבֹרָאִים, וְעַל כֵּךְ מְבוּאֵר כַּאֵן
 שֶׁהַתְּגֻלוֹת בְּחִינַת 'שְׁמִינִי' שׁוּמֵר הַהֶקֶף,
 אִין עֲנִינֵי הַתְּגֻלוֹת אוֹר הַסּוֹבֵב' בְּאוֹר
 הַמְּמַלְא' שְׁהָיָה בְּשִׁבְעַת יְמֵי
 הַהֶקֶף נִכְלָל גַּם יוֹם הַשְּׁבַת שְׁהוּא לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן, בְּחִינַת
 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' (וְכַמּוּבָאֵר בְּסֵפֶר הַתְּנַיָּא, פְּרָק מֵח, אוֹדוֹת הָאוֹר הָאֱלוּקִי
 הַסּוֹבֵב כָּל עַלְמִין': "אוֹר הַגִּנּוּז וְנַעֲלָם שֶׁהוּא בְּבִחִינַת אִין־סוֹף וַאֲיֵנוּ מִתְלַבֵּשׁ
 וּמִשְׁפִּיעַ בְּעוֹלְמוֹת בְּבִחִינַת גִּילּוּי הַלְּחִיחוֹת אֲלֵא מִקִּיף עֲלֵיהֶם מִלְמַעַלָּה וְנִקְרָא
 סוֹבֵב כָּל עַלְמִין. וַאֲיֵן הַפִּירוּשׁ סוֹבֵב וּמִקִּיף מִלְמַעַלָּה בְּבִחִינַת מְקוֹם חֲסוֹדְשׁוֹלָם
 כִּי לֹא שִׁיךְ כָּלל בְּחִינַת מְקוֹם בְּרוּחַנִיּוֹת. אֲלֵא רַצָּה לוֹמֵר סוֹבֵב וּמִקִּיף מִלְמַעַלָּה
 לְעִנְיַן בְּחִינַת גִּילּוּי הַשְּׁפָעָה כִּי הַשְּׁפָעָה שֶׁהוּא בְּבִחִינַת גִּילּוּי בְּעוֹלְמוֹת נִקְרָא

(8) סה"מ תרכ"ו ע' סד. תרל"ט ח"א ע' קנב. (9) ראה גם ד"ה ויהי ביום השמיני תשי"ג פ"ד (סה"מ תשי"ג ס"ע קמ ואילך).
 (10) תו"כ עה"פ. שבת פז, ב. (11) ערכין יג, ב. וראה לקו"ת תזריע כא, ד. אוה"ת בראשית ח"ג תקנב, א ואילך. (12) תרומה
 כה, ח. (13) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. וראה פירוש" (כת"י) מנחות פו, ב.

שבת פרשת שמיני, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ו

לא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוא דווקא אחר-כך, כשמשיג העמקות הזאת בהרחבת שכלו ורוחב בינתו".
 2 וְזָהוּ שְׁ"אֹתוֹ הַיּוֹם רֵאש־חֹדֶשׁ נִסָּן נִטְלָ עֶשֶׂר עֲטֻרוֹת", כִּינּוֹן
 3 שְׁבַחַיִּית בִּינָה כּוֹלֶלֶת כָּל הַשְּׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת' (עֶשֶׂר), וְלֹא
 4 רַק עֶשֶׂר סְתָם, אֲלֵא עֶשֶׂר כְּפִי שְׁהֵם בְּתַכְלִית הָעֲלוּי, שְׁזָהוּ
 5 "עֶשֶׂר עֲטֻרוֹת", "עֲטֻרוֹת"
 6 דִּיקָא, חֲכָמֵינוּ ז"ל דִּיקוּ וְאָמְרוּ
 7 שְׁמַעְלַת רֵאש־חֹדֶשׁ נִסָּן הֵיא שְׁנַטְל
 8 עֶשֶׂר עֲטֻרוֹת, בְּחֵינַת הַבְּתָר',
 9 שְׁהוּא עֲנִין 'עֶשֶׂר כְּתָרִין'.
 10 (ב) וַיֵּשׁ לְכָאָר גַּם אֵת עֲנִינּוֹ שֶׁל
 11 "יּוֹם הַשְּׁמִינִי" בְּהַמְשָׁךְ לַחֲג
 12 הַפֶּסַח (שְׁהָרִי בְּרוֹב הַשְּׁנַיִם
 13 קוֹרִין בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה כְּפִרְשַׁת
 14 חֲשׁוֹבֵעַ בְּצִיכּוֹר פְּרִשְׁת שְׁמִינִי
 15 בְּשִׁבְת שְׁלֵאֲחָרֵי חֲג הַפֶּסַח,
 16 שְׁבוּ בִשְׁבַת שְׁאֲחָרֵי חֲג־הַפֶּסַח
 17 נַעֲשֶׂת תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל
 18 כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַפֶּסַח כְּמִידֵי
 19 שְׁבּוֹעַ שְׁבִיּוֹם הַשְּׁבַת (עֲלוּי נֶאֱמַר
 20 "וַיְכּוּלוּ", לִשְׁוֹן סִיּוֹם וְשִׁלְמוֹת) כֹּל
 21 עֲנִינֵי הַשְּׁבּוֹעַ מְגִיעִים לְשִׁלְמוֹתם),
 22 בְּהַקְדִּים מָה שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל
 23 בְּמֵאָמֵר דְּאֲחָרוֹן שֶׁל
 24 פֶּסַח¹⁷, שְׁנָה זוֹ, תִּשְׁכ"ו,
 25 מֵהַמֵּאָמֵר שֶׁל אֲדָמוֹר
 26 הַצִּמְח צֶדֶק' דְּבוֹר־הַמִּתְחִיל
 27 הַפּוֹתַח בְּקַטַּע "הָא לְחֵמָא
 28 עֲנִיָא"¹⁸, שְׁיֵשׁ שְׁתֵּי בְּחֵינּוֹת
 29 שְׁנוֹנוֹת שֶׁל מִצְּהָ, מִצְּהָ הַמְכִילָה
 30 קָמָה וּמִים בְּלִבָּר שְׁנִקְרָאֵת לְחֵם
 31 עוֹנֵי, וּמִצְּהָ שְׁנִילוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת
 32 שְׁהֵיא מִצְּהָ עֲשִׂירָה.
 33 וּלְפִי פְּנִימוֹת הַדְּבָרִים מִצְּהָ עֲשִׂירָה
 34 מוֹרָה עַל בְּחֵינַת אֲתֵהֶפְכָּא,
 35 עֲבוּרַת ה' בְּאוֹפֵן כּוֹזָה שְׁגַם הַחֲלִיקִים
 36 הֵלֵא טוֹבִים שְׁבָאָרִם הַתְּהַפְכוּ לְטוֹב
 37 שְׁזָהוּ מָה שְׁנֵאָמֵר¹⁹ בְּקִרְיַת־
 38 שְׁמַע וְאֵהֶבֶת אֵת הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ
 39 בְּכָל לְבָבְךָ, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל, מִלְּשׁוֹן הַכְּתוּב "לְבָבְךָ" וְלֹא "לְבָבְךָ",
 40 שְׁהַצִּיּוּי הוּא לֵאחֹב אֵת ה' בְּשִׁנֵּי יִצְרִיף²⁰, הֵינּוּ שְׁגַם הַיִּצֵּר הֵרַע יִתְהַפֵּךְ
 41 לְהֵיטֵב טוֹב, שְׁהוּא עֲנִין הַתְּהַפְּכוֹת הַמְּדוּת לְהֵיטֵב בְּנִטְיָה הַפּוֹכֵה

1 לעולם", וּבְזָה גּוֹפָא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲצֻמוֹ יִשְׁנּוּ מַעֲלַת הַכְּנּוֹר שֶׁל
 2 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּכְנּוֹר הוּא אוֹתִיוֹת 'נֵר כ"ו'¹⁴, שְׁזָהוּ הַמְּסַפֵּר כ"ו
 3 הַמְּסַפֵּר הַגִּימָטְרִיא שֶׁל אַרְבַּעַת הָאוֹתִיוֹת דְּשֵׁם יוֹד, ה"א, ו"ו, ה"א
 4 הַיְיָ, וּמְכַל־מְקוֹם לְמִרוֹת גּוֹדֵל מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַכְּנּוֹר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִי
 5 זֶה עֲדִין בְּמִסְפָּר שְׁבַעָה וַיֵּשׁ בּו
 6 שְׁבַעָה נִימוֹן, וְלִמְעַלָּה מְזָה הוּא
 7 הַכְּנּוֹר שֶׁל יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ
 8 שְׁיֵהִיָּה שְׁמוֹנָה נִימִין וּכְמִבּוֹאֵר
 9 לְעֵיל אוֹדוֹת מַעֲלַת הַמְּסַפֵּר שְׁמוֹנָה
 10 בִּיחַס לְמִסְפָּר שְׁבַע[ו], וְשֶׁל הָעוֹלָם־
 11 הַבָּא יֵהִיָּה כִּינּוֹר שֶׁל עֶשֶׂרָה
 12 נִימִין¹¹, וְזוּ מַעֲלָה נּוֹסֶפֶת עַל מַעֲלַת
 13 הַמְּסַפֵּר שְׁמוֹנָה, וְזָהוּ הַרְמָזוּ בְּדַבְרֵי
 14 חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁהוֹבָאוּ בְּפִירוּשׁ רִש"י
 15 "בִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁנַטְל עֶשֶׂר
 16 עֲטֻרוֹת", לּוֹמֵר כִּי יֵשׁ בּו
 17 מַעֲיִן הָעוֹלָם־הַבָּא כּו'
 18 שְׁמַתְפָּאִין בְּמִסְפָּר עֶשֶׂר. עַד כֵּאֵן דְּבִרֵי
 19 ה'כְּלֵי יִקְר'.
 20 וְהַעֲנִין בְּזָה, לְפִי הַמְּשַׁמְעוֹת
 21 הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים, בְּמִבְּאָר
 22 בְּדְרוּשִׁים¹⁵ שְׁשְׁמִינִי הוּא
 23 בְּחֵינַת בִּינָה (סְפִירָה
 24 הַשְּׁמִינִית מְלֻמְטָה לְמַעַלָּה
 25 בְּמִנִּין עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת מְלֻמְטָה לְמַעַל
 26 – יסוד, הוד, נצח, תפארת, גבורה,
 27 חסד, דעת, בינה), וְיִדְוַע שְׁבַחַיִּית
 28 בִּינָה כּוֹלֶלֶת בְּחוֹכְהָ כָּל הַשְּׁלֹשׁ
 29 רֵאשׁוֹנוֹת', כֹּל שְׁלוּשַׁת חֲלָקֵי
 30 הַמוֹחִין, חֲכָמָה, בִּינָה, דַּעַת, הַנְּקִרְאוֹת
 31 רֵאשׁוֹנוֹת' כִּי בְּדֶרֶךְ כֹּלֵל הַסְּפִירוֹת
 32 נִגְנוֹת מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, הַחֵל מְסִפִּירוֹת
 33 הַחֲכָמָה שְׁהֵיא הַסְּפִירָה הַרֵאשׁוֹנָה,
 34 וְעַד שְׁיֵהֲתַגְלוֹת עֲתִיק
 35 בְּבִינָה¹⁶, בְּחֵינַת 'עֲתִיק יוֹמִין'
 36 (הַמְּדוּרִיגָה הַנְּעִלִית וְהַפְּנִימִית בְּחֵינַת
 37 'כְּתָר עֲלִיּוֹן' שְׁלֻמְעֵלָה מֵהַסְּפִירוֹת) וְהֵיא
 38 בְּחֵינַת הַעוֹנֵג לְמַעַלָּה, בָּאָה לִידֵי גִילּוּי
 39 בְּסִפִּירוֹת הַבֵּינָה (וּכְמִבּוֹאֵר בְּלִיקוּטֵי תוֹרָה' לְאֲדָמוֹר הַזֶּקֶן, מֵאֲמִירֵי רֵאשׁ הַשְּׁנָה:
 40 "כְּמוֹ עַל־דֶּרֶךְ־מִשַׁל בְּאֵדִם לְמַטָּה כְּשׁוֹפֵל לוֹ אִיזָה הַשְּׁגָה וְשִׁכַּל חֲרַשׁ בְּאִיזוֹ
 41 עֲמֻקּוֹת הוּא מְתַמְלָא תַעֲנוּג, אֲמָנִם עֵיקֵר הַתְּגַלּוֹת הַתְּפִשּׁוֹת הַתַּעֲנוּג בְּשִׁלְמוֹת

(14) תקו"ז תכ"א (נב, א). (15) סד"ה ויהי ביום השמיני הנ"ל. (16) ראה זח"ג קעח, ב. תו"א לך יא, סע"ב. (17) ד"ה והניף פ"ח (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 324). (18) נרפס לאח"ז באוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תג ואילך. (19) ואתחנן ו, ה. (20) משנה ברכות נד, א. ספרי ופירש"י עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על מלכות שמים תוך התבטלות של המציאות האישית נמשכת מלמעלה
 2 האהבה ד"בכל מאדך", בלי גבול, למעלה מאשר תוכל
 3 הנפש שאת, יותר ממה שכוחות הנפש של אותו אדם מסוגלים להכיל
 4 שזהו ענין ה'רצוא', תשוקה ושאפה לדבר נעלה שאינו ברה"שגה,
 5 והרצוא' מלמטה, מצד האדם,
 6 שמועורר בחינת הבלי-גבול
 7 שלמעלה, מצד האלוקות.
 8 ואחר-כך לאחר העבודה האמורה
 9 שהיא העבודה של פרשה ראשונה של
 10 קריאת-שמע, באה פרשה שניה
 11 דקריאת-שמע, שענינה הוא
 12 קבלת עול מצות²¹, כמאמר
 13 חכמינו ז"ל (במשנה) "אמר רבי יהושע
 14 בן קרח, למה קדמה פרשת 'שמע'
 15 ל'ויהי אם שמוע', כדי שיקבל עליו
 16 עול מלכות שמים תחילה, ואחר כך
 17 מקבל עליו עול מצוות", שזהו קיום
 18 המצוות בפועל ענין ה'שוב', לאחר
 19 ה'רצוא', שהוא תנועה נפשית של
 20 תשוקה ושאפה להתעלות מלמטה
 21 למעלה עד כלות הנפש וביטול מוחלט
 22 של המציאות האישית, והיא העבודה
 23 של פרשה ראשונה שהיא קבלת עול
 24 מלכות שמים וביטול לאלוקות, באה
 25 העבודה של 'שוב' שהיא תנועה נפשית
 26 של התיישבות וחזרה למילוי השליחות
 27 המוטלת על האדם בפועל, בקיום
 28 המצוות במעשה, להמשיך את
 29 גלוי בחינת הבלי-גבול
 30 שלמעלה, שמצד עצמה היא איך-
 31 סוף ולמעלה מהתלבשות בכלים ולכן
 32 איננה מאירה בעולם הזה הגשמי,
 33 בכלים שמסוגלים להכיל אור בלי-
 34 גבול הנעשים על-ידי התורה
 35 ומצוות שבהיותם רצון ה' וציווי ה'
 36 יש ביכולת התורה והמצוות ליצור
 37 כלים שכן יהיו מסוגלים לקלוט ולהכיל
 38 אור אלוקי בלי-גבול.

39 (ג) והנה מאמר ה'צמח צדק' הנ"ל (דיבור-המתחיל 'הא לחמא
 40 עניא) הוא בהמשך למאמר שלפניו²² שבו במאמר הקודם
 41 נתבאר ענין שתי פרשיות דקריאת-שמע, "שמע" ו'היה
 42 אם שמע" ו'נתבאר ענין זה של העבודה בכל אחת משתי הפרשיות
 43 גם בדבור-המתחיל "להבין ההפרש בין קריאת-שמע" כו'
 44 שפסדור²³, 'סדר תפילות מכל השנה' הנדפס עם מאמרי חסידות

1 לגמרי מהנטייה הטבעית שלהן על-ידי גלוי המוחין, עלידי שהבנה
 2 והכרה השכלית בגדולת ה' ותפארתו המחייבת לאהבו ולשאוף להתקרב אליו
 3 תשפיע על המדות והרגש שבלב לאהוב את ה' שזהו שמוצה עשירה
 4 נילושה לא במים אלא בנין ושמן, בחינת חכמה-ובינה,
 5 ובדבש וחלב, בחינת חסד-
 6 וגבורה שגמשים ממח
 7 הדעת וכאמור, המוחין פועלים על
 8 הרגש.
 9 ומצה שנקראת "להם עני"
 10 שנילושה במים בלבד מורה לפי
 11 פנימיות העניינים על בחינת
 12 אתכפיא בלבד, עבודת ה' בדרגה
 13 כזו שהיצר הרע נשאר במהותו
 14 והמדות הם בנטייה הטבעית שלהן,
 15 אלא שהאדם כופה ומכניע אותם
 16 ומפל-מקום פיון שדוקא
 17 העבודה דאתכפיא כפיית הרע
 18 והתגבורת עליו היא באופן של
 19 יציאה ממצויאותו, התנהגות
 20 היפך טבעו והנטיית הטבעיות שלו,
 21 הרי זה כשהאדם מצידו יוצא מגדרי
 22 המציאות שלו, הדבר מעורר
 23 וממשיך ומגלה את הבלי-גבול
 24 האין-סוף שלמעלה, כמו דוגמה
 25 לדבר שעלידי עבודת האדם באופן
 26 של בלי-גבול, ותוך יציאה מגדרי
 27 המציאות שלו, הרי הוא פועל המשכה
 28 והתגלות בלי-גבול מלמעלה, היא
 29 ה'אהבה רבה' דרגה גבוהה
 30 באהבת ה' ד"בכל מאדך"¹⁹
 31 בלי-גבול (שזו אחת המשמעות של
 32 'מאד'), שעל-ידיה נעשה
 33 הענין דקריאת-מצרים, שהוא
 34 היציאה מפל ענין של מצר
 35 וגבול.
 36 וכל זה עבודת האדם באופן של
 37 בלי-גבול המעוררת המשכה והתגלות
 38 מלמעלה בלי-גבול הוא כפרשה

39 ראשונה דקריאת-שמע, שבה נאמר על אהבת ה' "בכל
 40 מאדך", בלי-גבול, והינו לפי שענינה התוכן הכללי של פרשה
 41 ראשונה של קריאת-שמע הוא קבלת עול מלכות שמים²¹, דענין
 42 'שמים' לשון מקיף כשם שהשמים 'מקיפים' על הארץ מלמעלה, הוא
 43 בחינת האור האלוקי במדרגת סוכב-פל-עלמין, אור בלי-גבול
 44 שאינו נגבל כיוון שאינו יורד להתלבש בשום פלי, ומזה מקבלת-

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 המבארים ענינים שונים בנוסח התפילה והמועדים הנקרא 'סידור עם דא"ח'
2 אָלָא שְׁשָׁם בסידור הוא הביאור האמור על פרשה ראשונה ושנייה של
3 קריאת-שמע בפסגנון שֶׁל אֲדַמּוּר הָאֶמְצָעִי שמתאפיין באריכות
4 ובהרחבה, וְכֵאן הוּא פִּסְגָנוֹן שֶׁל ה'צִמְח צֶדֶק' שהוא יותר בקיצור.
5 וּמְכַל־מְקוֹם למרות שהמאמר של
6 ה'צִמְח צֶדֶק' הוא בקיצור יותר, יִשׁ
7 בּו פְּמָה וְכִמָּה עֲנִינִים מְדַבְּרִי
8 רִבְנֵי הַזָּקֵן, וְעַד שֶׁבָאֲחַת
9 הַהֶגְהוֹת אֵיתָא²⁴ מובא: כֶּף
10 מְצֵאתִי פְתוּב מִפְתַּח־יַד הַרֵב
11 יְהוּדָה-לִיבִי אחיו של אדמו"ר הזקן
12 'המהרי"ל' שהיה כותב את מאמרי
13 החסידות של אדמו"ר הזקן], דְּהִגָּה
14 מְבֹאֵר בְּזוּהַר²⁵ שֶׁפִּרְשָׁה
15 רִאשׁוֹנָהּ הִיא בְּחִינַת חֶסֶד,
16 וּפְרָשָׁה שְׁנִיָּהּ הִיא בְּחִינַת
17 גְבוּרָה (שֶׁלְכֵן נֶאֱמַר בָּהּ²⁶ גם
18 לשונות של אזהרה שלא לעבור על
19 רצון ה' ועונשים שעשויים להיות
20 במקרה שלא יקיימו את המצוות,
21 ככתוב הַשְּׁמָרוּ גו' וְחָרָה גו'),
22 וְלִכְאוּרָה אֵיךְ יִתְאִים זֶה
23 המבואר במאמרי ה'צִמְח צֶדֶק'
24 פפרשה ראשונה היא חסד, ופרשה
25 שניה היא גבורה עם מה שכתוב
26 בכתבי האריז"ל²⁷ שֶׁפִּרְשָׁה
27 רִאשׁוֹנָהּ דְּקִרְיַאת-שְׁמַע הוּא
28 עֲנִין שֵׁם מ"ב, שְׁזָהוּ הטעם
29 הפנימי לכך שֶׁשְׁשָׁנָה מ"ב תיבות
30 מילים מ'וְאֵהֲבָת' עַד
31 'וּבִשְׁעָרֶיךָ', וּפְרָשָׁה שְׁנִיָּהּ
32 הוּא עֲנִין שֵׁם ע"ב הגימטריא
33 של שם הוי' במלוי האות י' (יוד הי
34 ויו הוי), שְׁזָהוּ מִסְפַּר הַתְּבוֹת
35 המילים מ'וְאֵהֲבָת' אִם שְׁמַע" עַד
36 'וְשִׁמְתֶם" גו', וְהָרִי יְדוּעַ בקבלה וחסידות שְׁשָׁם מ"ב הוּא
37 מִבְּחִינַת גְבוּרָה, שֶׁלְכֵן כָּל הַעֲלִיּוֹת של האור האלוקי מלמטה
38 למעלה הן עַל-יְדֵי שֵׁם מ"ב, לְפִי שֶׁבְּחִינַת הַגְּבוּרָה שענינה
39 מצמוצם והעלם היא סֶבֶת הַעֲלִיָּה וְהַסְתַּמְלָקוֹת כו' של האור שלא
40 יאיר למטה אלא יעלה למעלה, וְשֵׁם ע"ב הוּא בְּחִינַת חֶסֶד,
41 בְּגִימְטְרִיא ע"ב, וְאִם כֵּן, אֵיךְ יִתְכַן שְׁשָׁם מ"ב שֶׁמִּבְּחִינַת
42 הַגְּבוּרָה יִהְיֶה שֵׁף לְפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד,
43 וְשֵׁם ע"ב שֶׁמִּבְּחִינַת חֶסֶד יִהְיֶה שֵׁף לְפִרְשָׁה שְׁנִיָּהּ

שְׁהִיא בְּחִינַת הַגְּבוּרָה²⁸ וְהִיא לְכַוֵּן אֵיךְ יִתְאִים זֶה עִם מָה
שֶׁכְּתוּב בְּכַתְבֵי הָאָרִיז"ל²⁷ שֶׁפִּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה
11 דְּקִרְיַאת-שְׁמַע הוּא עֲנִין שֵׁם מ"ב, שְׁזָהוּ שֶׁיִּשְׁשָׁנָה
12 מ"ב תיבות מ'וְאֵהֲבָת' עַד "וּבִשְׁעָרֶיךָ", וּפְרָשָׁה
13 שְׁנִיָּהּ הוּא עֲנִין שֵׁם ע"ב, שְׁזָהוּ מִסְפַּר הַתְּבוֹת
14 מ'וְאֵהֲבָת' אִם שְׁמַע" עַד "וְשִׁמְתֶם" גו', וְהָרִי יְדוּעַ
15 שְׁשָׁם מ"ב הוּא מִבְּחִינַת גְבוּרָה, שֶׁלְכֵן כָּל
16 הַעֲלִיּוֹת הן עַל-יְדֵי שֵׁם מ"ב, לְפִי שֶׁבְּחִינַת
17 הַגְּבוּרָה הִיא סֶבֶת הַעֲלִיָּה וְהַסְתַּמְלָקוֹת כו', וְשֵׁם
18 ע"ב הוּא בְּחִינַת חֶסֶד, בְּגִימְטְרִיא ע"ב, וְאִם כֵּן,
19 אֵיךְ יִתְכַן שְׁשָׁם מ"ב שֶׁמִּבְּחִינַת הַגְּבוּרָה יִהְיֶה
20 שֵׁף לְפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד, וְשֵׁם
21 ע"ב שֶׁמִּבְּחִינַת חֶסֶד יִהְיֶה שֵׁף לְפִרְשָׁה שְׁנִיָּהּ
22 שְׁהִיא בְּחִינַת הַגְּבוּרָה²⁸. וְנִקְוֶהת הַבְּאוּר בְּזוּהַ,
23 שֶׁפִּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה דְּקִרְיַאת-שְׁמַע הוּא עֲנִין אִוֵּר
24 חֶסֶד בְּכָלִי הַגְּבוּרָה. הִנְנוּ, שְׁשָׁם מ"ב שֶׁהוּא
25 בְּחִינַת גְבוּרָה לְפִי שֶׁעֲנִינוּ הוּא הַעֲלָאָה, הוּא

שְׁהִיא בְּחִינַת הַגְּבוּרָה²⁸ והרי לכאורה היה מתאים שיהיה להיפך, ושם
מ"ב, ענין הגבורה, יהיה קשור בפרשה שניה, ושם ע"ב, ענין החסד, יהיה
קשור בפרשה ראשונה?
וְנִקְוֶהת הַבְּאוּר בְּזוּהַ, שֶׁפִּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה דְּקִרְיַאת-שְׁמַע הוּא
עֲנִין אִוֵּר חֶסֶד בְּכָלִי
הַגְּבוּרָה, כמבואר בקבלה וחסידות,
עשר הספירות העליונות מאירות
ונמשכות בדרך של 'אורות' (הגילוי
וההארה) המתלבשים ב'כלים'
(המגבילים ומגדירים את האורות),
ובדרך כלל, אור החכמה או אור
החסד, למשל, מאירים ב'כלים'
שמותאמים להתלבש בהם אורות אלו,
ואור החכמה מאיר בכלי החכמה ואור
החסד מאיר בכלי החסד, אך ייתכן גם
מצב של 'אחליפו דוכתייהו' (החליפו
את מקומם] ואור החסד מאיר בכלי
הגבורה או להיפך (וכמבואר ב'מאמרי
אדמו"ר הזקן' (תקצ"ב): "הכלים הן
המוגבלים [ובנוסח אחר: המגבילים]
להיות בבחינת מציאות יש ודבר מה,
כמו חכמה מוחא [מוח], חסד דרועא
[זרוע] כו', הרי חכמה ובינה וחסד
וגבורה שבכלים הללו הן בבחינת
מציאות דבר מה כי הרי אין החכמה
נקראת חכמה במציאות חכמה ידיעא
רק בהיותה מוגבלת בכלי שלה שנקרא
מוחא וכן חסד דרועא אין החסד עדיין
בבחינת מציאות דבר מה, רק בהיותה
בדרועא ימינא [זרוע ימין] להשפיע
חסד וכחא גוונא [וכיוצא בזה], אבל
מצד בחינת האורות עצמן דחכמה
ובינה וחסד וגבורה, אין אור החכמה
והחסד בבחינת מציאות מהות דחכמה
וחסד אלא בבחינת אין ממש דאחדות
פשוטה כו', ולזה הטעם יוכל להיות אור החסד בכלי הגבורה גם שהכלי
דגבורה הוא הפוכה מאחר שאין אור החסד עדיין במציאות חסד ממש רק
בבחינת אין ההיולי [כאפשרות, לא כמציאות מוגדרת] כו' אין כלי הגבורה
הפוכה כלל, ונמצא בחינת אורות עם בחינת הכלים הן ב' הפכים שהאורות
הן בבחינת אין דאור אין-סוף, והכלים הן בבחינת יש בבחינת הסתר האור
דאין-סוף על כן הן מגבילים האור..."). ובענינו בפרשיות קריאת-שמע
הִנְנוּ, שְׁשָׁם מ"ב שֶׁהוּא בְּחִינַת גְבוּרָה לְפִי שֶׁעֲנִינוּ הוּא
הַעֲלָאָה, מאיר דווקא בפרשה ראשונה של קריאת-שמע כי דווקא הוא, כלי

(23) עם דא"ח עג, ג ואילך. (24) אוה"ת שם ע' ברלג ובשוה"ג. (25) ח"ג רסב, ב. (26) עקב יא, טז"ז. (27) ראה פרי עץ חיים שער הק"ש פ"ח. (28) ראה גם דרמ"צ שרש מצות התפלה פ"ב ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 הגבורה, הוא הפלי לאור החסד שב'ואהבת גו' בכל
 2 מאדף', שהוא ענין האהבה באופן של העלאה והסתלקות
 3 האור מן הפלי כלומר, אמנם בדרך כלל קו החסד וקו הגבורה הם
 4 הפכיים (החסד הוא גילוי והשפעה, והגבורה היא העלם וצמצום), אבל
 5 בענייננו יש קשר ושייכות מיוחדת בין
 6 אור החסד וכלי הגבורה, כי הכוונה
 7 ל'גבורה' במובן של העלאה והסתלקות
 8 של האור האלוקי מלמטה למעלה, וגם
 9 אור החסד הנמשך בכלי גבורה זה,
 10 עניינו הוא העלאה והסתלקות, כי
 11 התוכן של אהבת ה' בו מדובר כאן
 12 הוא 'רצוא' ותשוקה להתעלות למעלה
 13 (עד כלות הנפש) והרי זה אור החסד
 14 (אהבה) בכלי הגבורה (העלאה
 15 והסתלקות).
 16 ופרשה שנייה דקריאת-שמע
 17 הוא ענין אור הגבורה כאמור
 18 לעיל (ובפרשה זו מופיעים הפסוקים
 19 'השמרו לכם, וחרה' כפי שהוא
 20 מתלבש בפלי החסד, שזהו שם
 21 ע"ב בנימטריא חסד שהוא פלי
 22 החסד, שזהו ענין ההמשכה
 23 השפעה וגילוי מלמעלה למטה,
 24 אף משום זה כתוצאה
 25 מההתלבשות בכלי החסד האור
 26 הוא בחינת גבורה, שיוֹרד
 27 ומתגלה למטה שהיא 'תנועה' של חסד
 28 ומתצמצם כו' כדי להאיר באופן
 29 שהנבראים יוכלו לקלוט ולהכיל אותו.
 30 (ד) והנה שני הענינים הנ"ל
 31 דפרשה ראשונה ופרשה
 32 שנייה שבקריאת-שמע
 33 בעבודת כל יום, העבודה של
 34 קבלת-עול מלכות שמים, בחינת 'רצוא'
 35 והעלאה מלמטה למעלה והעבודה של
 36 קיום המצוות, בחינת 'שוב' והמשכה
 37 מלמעלה למטה ישנם גם פתג
 38 הפסח בבחינת קללות ועניינים
 39 אלה כפי שהם בהג'הפסח באים
 40 ונמשכים באופן כללי על כל
 41 השנה²⁹, כפי שממשיך ומפרט.
 42 דהנה, ענין פרשה ראשונה שנוֹכר בה "בכל מאדף",
 43 היינו אהבת ה' ללא גבול, ויש בה מ"ב תבות, כנגד שם מ"ב
 44 הקשור בענין הגבורה ששל-ידו באמצעות שם מ"ב הן כל העליות

ביאור בדרך אפשר

של האור האלוקי מלמטה למעלה, דוגמתה פתג הפסח הוא קללות
 הענין דיציאת מצרים, שהוא ענין התעוררות האהבה של
 בני-ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא מלמטה מצד האדם למעלה אל
 האלוקות, בבחינת 'רצוא', תשוקה ושאפה לצאת מכל ענין של
 מצר וגבול ולבוא לידי אהבת ה'
 בלי-גבול ("בכל מאדף"),
 וענין זה נעשה נפעל על-ידי
 שם מ"ב, שזהו ענין שלש
 פעמים י"ד (שעולה בנימטריא
 מ"ב), והינו שלש הידות³⁰,
 שלוש פעמים י"ד שנאמר בתורה
 בקשר לציאת מצרים, יד רמה,
 כמו שכתוב³¹ וכני ישראל
 יוצאים ביד רמה. יד חזקה,
 כמו שכתוב³² כי ביד חזקה
 ישלחם. ויד הגדולה, כמו
 שכתוב³³ היד הגדולה אשר
 עשה ה' במצרים וכאמור, שלוש
 פעמים י"ד בנימטריא מ"ב, להורות על
 השייכות לשם מ"ב. וזהו גם ענין
 העני ויהיחק כו' דמצרים,
 שמקורו במידת הגבורה, שמצד זה
 מרוב הרוחק נעשה תוקף
 האהבה והרעון החוק לצאת
 מהמצר כו', כמעלת האהבה
 רבה' דבעלי-תשובה שהיא
 אהבת ה' בדרגה נעלית ביותר, למעלה
 ממדריגת אהבת ה' של הצדיקים,
 משום שבעלי התשובה היו בעבר
 ברחוק מאלוקות, והרחוק מעורר
 צימאון גדול ביתר שאת.
 וענין פרשה שנייה דקריאת-
 שמע, שהוא ענין ה'שוב'
 העבודה בדרך המשכה מלמעלה למטה
 שלאחר ה'רצוא' שענינו
 העלאה מלמטה למעלה, להמשיך
 להוריד ולהמשיך אלקות
 מלמעלה למטה מהאלוקות אל
 העולם על-ידי תורה ומצות,
 מתוך מגע עם הדברים הגשמיים,
 שלכן יש בה בפרשה שנייה של
 קריאת-שמע שם ע"ב (כמספר המילים מ'ויהי אם שמע' עד 'ושמתי'),
 דוגמתה פתג הפסח הוא שביעי של פסח, שנאמר בו
 'עצרת לה' אלקיך'³⁴, לפי פשוטו הכוונה שביום זה חל חג ויש

(29) ראה אורה"ת ויקרא הנ"ל ע' תנה. (30) ראה לקו"ת נשא כא, ב ואילך. (31) בשלח יד, ת. (32) שמות ו, א. (33) בשלח שם,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לעצור ולהימנע מעשיית מלאכה. ולפי פנימיות העניינים, היינו שיום שביעי
 2 של פסח הוא בחינת עצרת של שבועת ימי הפסח, ועניינו הוא
 3 לעצור ולכלוא את הרוח כו' של ההתעוררות הגדולה של ימי הפסח
 4 הגורמת לאדם 'רצוא' ותשוקה לצאת מכל מדידה והגבלה שלא תצא
 5 מנרתיקה הכיסוי המגביל
 6 ותתבטל ממציאותה כו' והוא
 7 המעצור מפני מצב של כלות הנפש
 8 ממש, וזהו גם מה שבשבועי
 9 של פסח היה הענין דקריעת
 10 ים-סוף, שהוא גלוי אלוקות
 11 מלמעלה למטה, וגלוי זה
 12 היה על-ידי שם ע"ב
 13 שפרומז בפסוקים האמורים
 14 בתיאור קריעת ים-סוף בתורה (בפרשת
 15 בשלח) "ויסע" ו"יבא"
 16 "ויט" 35 כמבואר ב'זהר' ובספרי
 17 קבלה שמפסוקים אלו יוצאים ע"ב
 18 שמות קדושים.
 19 ה) והנה פללות ענינו של חג
 20 הפסח, הן ה'רצוא' הרצון
 21 להתקרב לאלוקות באהבת ה' בכל
 22 מאורך, העבודה של פרשה ראשונה
 23 דקריאת-שמע בכל ימי הפסח,
 24 והן ה'שוב' עבודת התורה ומצוות
 25 עם ענייני העולם, העבודה של פרשה
 26 שנייה דקריאת-שמע שבבועי של
 27 פסח (שהם דוגמת ה'רצוא'
 28 ו'שוב' בשתי פרשיות
 29 דקריאת-שמע בעבודת כל
 30 יום, כמבואר לעיל באריכות), הוא
 31 הכנה והקדמה רוחנית למתן-תורה,
 32 היינו להמשכת גלוי אלוקי נעלה
 33 ביותר, בחינת "אנכי", שעל
 34 בחינה זו נאמר "אנכי מי
 35 שאנכי" 36, והכוונה להקדוש-
 36 ברוך-הוא בעצמו, למעלה מכל
 37 הדרגות שנרמזות באחד השמות
 38 הקדושים, כמבואר בחסידות שברוך-
 39 כלל נאמר "אני ה' אלוקיכם" וכדומה,
 40 אבל כאן נאמר "אנכי" ונאמר על כך ב'זהר', שהכוונה ל"אנכי מי שאנכי".
 41 כלומר, יש בדברים שבאים דרך 'שמות' שונים, כמו שם 'א-ל', 'אלוקים' וכדו',
 42 ויש עצמותו של הקדוש-ברוך-הוא שלמעלה מכל שם ותואר. ומתן תורה

לא. 34) פ' ראה טז, ח. 35) בשלח שם, יט-כא. ראה זח"ב נב, א. פרדס שער כא (שער פרטי השמות) פ"ה. וראה אוה"ת בשלח ע' תקעה. 36) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ. 37) שהש"ר פ"ז, ב (ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יהיה של שמונה נימין [בהוספה על הכנור של בית
2 המקדש של שבועה נימין, שיהיה גם לעתיד-לבא ולא יתבטל
3 (נוסף לךף שענינו של הכנור של שבועה נימין שהיה בבית המקדש
4 ברוחניות ישנו גם עתה, שהרי ענין החורבן לא נגע
5 בענינים הרוחניים, הממשיכים
6 להתקיים גם במהלך החורבן
7 ולעתיד-לבא יתגלה גם
8 בגשמיות ולכן לעתיד-לבוא יהיה
9 הכנור של שמונה נימין לא במקום
10 הכנור של שבועה נימין אלא בהוספה
11 (עליו), יחד עם כל עניני בית
12 המקדש, ובפרט עניני
13 המשכן, מעשה ידי משה,
14 שהם נצחיים³⁸ ולכן לא חרבו
- אלא נגזרו], וקשור המספר שמונה כפי שהוא בשלימות גם עם משית¹⁵
עצמו, שנקרא בשמונה שמות³⁹, (ינון, צמח, משיח, פלא יועץ,
א"ל, גבור, אבי עד, שר שלום) שעל-ידו על-ידי משיח תהיה הגאולה
האמתית והשלמה, עליה נאמר⁴⁰ כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות, היינו
שיש קשר ושייכות בין הגאולה על-ידי
משיח הנקרא בשמונה שמות ליציאה
ממצרים שקשורה עם שלימות המספר
שמונה.
- 1 ימות המשית יהיה של שמונה נימין [בהוספה
2 על הכנור של בית המקדש של שבועה נימין,
3 שיהיה גם לעתיד-לבא (נוסף לךף שענינו
4 ברוחניות ישנו גם עתה, שהרי ענין החורבן לא
5 נגע בענינים הרוחניים, ולעתיד-לבא יתגלה גם בגשמיות), יחד עם כל עניני
6 בית המקדש, ובפרט עניני המשכן, מעשה ידי משה, שהם נצחיים³⁸], וקשור
7 גם עם משיח עצמו, שנקרא בשמונה שמות³⁹, שעל-ידו תהיה הגאולה
8 האמתית והשלמה, עליה נאמר⁴⁰ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

(38) סוטה ט, סע"א. (39) אוצר מדרשים (איזענשטיין) ח"א ע' 176. ח"ב ע' 513. וראה מדרש משלי ספ"ט. (40) מיכה ז, טו.

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצי"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משלשים בניסן הוא אדר"ח זיו וכן שנים - ז', ט' ניסן - הקודמים לו.

הנה נעם לי לקרות במכתבו שהתחילו הלימודים בשעה טובה ומוצלחת, ויה"ר שיקויים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מנהל פועל ראשון והאחרון דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, עס זאל זיין א גוטער פרייליכער זומער. והרי ישראל הם גוי אחד בארץ ומאחדים הגשמיות והרוחניות ומתאחדים עם האחדות הפשוטה, וכידוע שמצד הבריאה הנה למטה מאצי" לאו איהו וחיוהי חד ולא איהו וגרמוהי חד, והאדם נברא לשמש את קונו לעשות לו קן ודירה שיהי איהו וחיוהי וגרמוהי חד בעוה"ז התחתון.

נהנית ממ"ש שעלתה בידו להתראות עם.. שי, ויה"ר שיהיו דבריו יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב לפעול פעולתם, ומברכתם אתברך וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שלפעמים קרובות הי' כותב [או] אומר בהפ"י "שיפעול בי ובהשומעים".

ימים אלו קבלתי מכתב מהרש"ז שי לעוויטין, וראיתי בזה הזדמנות להדגיש עוה"פ גודל ערך האחריות והזכות הכי גדולה בהתעסקות עם האברכים דמרוקה אשר ככל מה שמדברים בזה ועאכו"כ כשבא באותיות המעשה הם אותיות הכתיבה, אינו מספיק (נעמט ניט ארום) את ערך הענין כלל וכלל, ובקשתי למסור התוכן לשאר המשתתפים בהעבודה קדושה זו ובטח ימלא בקשתי, ויה"ר שיתקבלו גם דברים אלו ויפעלו פעולתם...

בברכת הצלחה בכל הנ"ל ולבשו"ט מפורטות בקרוב.

בס"ד. משיחת אור ליום ד' פ' שמיני, כ"ו ניסן ה'תנש"א. – ביחידות כללית לאורחים שיחיו –

תרגום מאידית

26 גאולת מצרים היא הפתיחה והתחלה וכוללת¹¹ כל
27 הגאולות (כולל גאולה ש"לאו גאולה דגלות היא
28 אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו כו"י¹²),
29 כולל גם – הגאולה האמיתית והשלימה¹³ (שאיך
30 אחרי גלות¹⁴), שעלי נאמר¹⁵ "כימי צאתך מארץ
31 מצרים אראנו נפלאות". ולכן אומרים בהברכה¹⁶
32 "אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים"
33 (בהמשך ובסיום ה"לפיכך" הנ"ל): "כן ה' אלקינו
34 כו' יגיענו למועדים כו' בבנין עירך כו' ונודה לך
35 שיר חדש על גאולתנו כו'".

36 ע"פ האמור לעיל מובן – כיון ש"בכל דור ודור
37 חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא
38 ממצרים", ויציאת מצרים ה"ה ההתחלה וכוללת
39 כל הגאולות דבני – שעלידי התבוננות בהנסים
40 והנפלאות דיציאת מצרים אפשר לראות איך שהם
41 משתקפים – "בכל דור ודור", "בכל יום ויום" –
42 בנסים ונפלאות עתה, עי"ז ש"הקדוש ברוך הוא
43 מצילנו מידם"¹⁷ מן ה"עומדים עלינו" "בכל דור
44 ודור", עד – (כפי שזה מביא את) הנסים והנפלאות
45 בהגאולה שלימה (שהם בדומה להנסים דיציאת
46 מצרים). וכדלקמן (סעיף ג).

47 ב. והנהגה נסית זו – שנפעלה לכל הזמנים בעת
48 יציאת מצרים – ישנה עוד יותר בגלוי בחודש ניסן,
49 אשר "בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל"¹⁸, וכידוע

1 א. בעמדנו בסמיכות לסיום חודש ניסן, "חודש
2 הגאולה"¹ – שענינו הכללי והעיקרי הוא חג
3 הפסח, "זמן חירותינו"², ע"ש ההודי' להקב"ה על
4 הנסים והנפלאות שהראה בעת יציאת מצרים –
5 ראוי אפוא להתעכב על הנסים והנפלאות
6 שהתרחשו ומתרחשים בשנה זו בתקופה הנוכחית³.

*

8 ההנהגה הנסית של הקב"ה בהוציאו את בני
9 מעבדות לחירות ביציאת מצרים איננה דבר חד-
10 פעמי שאירע רק אז (ביציאת מצרים), אלא "בכל
11 דור ודור [ובכל יום ויום]⁴ חייב אדם לראות את
12 עצמו כאילו הוא יצא [היום]⁴ ממצרים"⁵ [ועד שזה
13 מתבטא במעשה בפועל כליל הסדר, ש"ישב
14 בהסיבה דרך חירות כו"י]⁶, וכפי שאומרים בהגדה
15 של פסח (כליל הסדר): "לא את אבותינו בלבד
16 גאל הקב"ה ממצרים אלא אף אותנו גאל עמם"⁷
17 [ועד ש"אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו
18 ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו
19 לפרעה במצרים]⁸, ו"לפיכך אנחנו חייבים להודות
20 ולהלל כו' למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים
21 האלו הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה כו'
22 ומשעבוד לגאולה כו"י"⁵.

23 ויתירה מזה: גאולת מצרים "פתחה" את הדרך
24 (הצנור)⁹ ונתנה הכח לחירות וגאולה – ובאופן נסי
25 – של כל בני במשך כל הדורות וכל הזמנים¹⁰;

11) וכן מסעות בני במדבר העמים (וכן מסעות בני במשך כל הדורות) נכללים בהמסע ויציאה ממצרים, ולכן נאמר "אלה מסעי בני אשר יצאו מארץ מצרים", מסעי לשון רבים (אף ש"מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות") – ראה לקו"ת מסעי פח, ג ואילך.

12) ד"שם גאולה עלה" (רש"י ד"ה אתחלתא – מגילה יז, ב).
13) ואילו זכו היתה גאולת מצרים הגאולה שלימה (ראה ספרי דברים א, ב. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 346), כפי שאמרו בשירת הים "מקדש אד' כוננו ידוך ה' ימלוך לעולם ועד" (בשלח טז, ידית. ובפרש"י שם), כי גאולת מצרים היא ההתחלה דגאולה השלימה.

14) מכילתא עה"פ בשלח טו, ב. תוד"ה ד"ה ונאמר – פסחים שם. ועוד.

15) מיכה ז, טו.

16) בהגש"פ – ממשנה פסחים שם.

17) הגש"פ פיסקא ד"ה והיא שעמדה.

18) ר"ה יא, א. שמו"ר שבהערה 1.

1) שמו"ר פט"ו, יא.

2) נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"ט ע' 71 ואילך.

3) ראה גם מכתב כ"ה אדר שנה זו.

4) נוסח הגש"פ – ממשנה פסחים קטז, ב.

5) הוספת אדה"ז בתניא רפמ"ז.

6) טושו"ע או"ח סתע"ב ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ז. וראה גם משנה פסחים צט, רע"ב. רמב"ם הל' חו"מ פ"ז ה"ר"ז.

7) הגש"פ פיסקא ד"ה בכל דור.

8) שם פיסקא ד"ה עבדים היינו.

9) ד"ה כימי צאתך תש"ח פ"ב (סה"מ ע' 164). וראה גם ד"ה זה תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' לז ואילך) ס"ג.

10) וראה גבורות ה' (להמהר"ל) פס"א.

קורין פ' שמיני שמונה פעמים, וידוע הפתגם²⁶
 ש"שמיני שמונה שמינה", ששנה שקורין בה שמיני²⁷
 שמונה פעמים תהי' שנה "שמינה" מבורכת²⁸
 בגשמיות וברוחניות – וכעת, בסוף חודש ניסן,²⁹
 עומדים בסיום השמונה פעמים דקריאת פ' שמיני³⁰
 – ששמיני מורה על הנהגה נסית מהקב"ה³⁰
 (שלמעלה משבעת ימי ההיקף דמעשה בראשית,³²
 סדר הטבע³¹), ועאכו"כ שמונה פעמים שמיני,³³
 שהשנה היא "שמינה" ומלאה בנסים ונפלאות,³⁴
 ובאופן של שומן³², ש"מפעפע בכולו"³³.

ג. הסדר בגאולת ויציאת מצרים הי' (בכללות):
 "התחלת הגאולה והנסים"³⁴ הי' עם הנס גדול³⁵
 (עוד לפני חג הפסח) ד"למכה מצרים³⁸
 בבכוריהם³⁶, שדוקא בכורי מצרים עצמם היכו את³⁹
 המצריים, ובאופן ד"למכה" דוקא (לא "להורג"⁴⁰
 וכיו"ב), כי הבכורים הרי לא הרגו את כל המצריים⁴¹
 (רק חלק מהם), אלא רק היכו אותם ("למכה").⁴²
 ואדרבה: ב"למכה" ישנה מעלה, שהמצריים עצמם⁴³
 באו אח"כ להכרה בהנסים והם בעצמם מגרשים⁴⁴
 יהודים ממצרים.

אחר-כך – ביום חמשה עשר בניסן – היתה⁴⁶
 יציאת מצרים בפועל, ודוקא באופן של "ותחזק⁴⁷
 מצרים על העם למהר לשלחם גו"³⁷, "בשלה⁴⁸
 פרעה את העם"³⁸. ובנ"י יצאו בשלימות, "ברכוש⁴⁹
 גדול"³⁹, "כספם וזהבם אתם"⁴⁰, ובאופן ד"וינצלו⁵⁰
 את מצרים"⁴¹, "כלי כסף וכלי זהב ושמלות"⁴², עד⁵¹

1 שניסן הוא מל' נס¹⁹, ויתירה מזו: ניסן (עם שני
 2 נוני"ן) מורה על "נסי נסים"²⁰; ובמיוחד – בחצי
 3 השני של החודש, שמתחיל עם חג הפסח (בחמשה
 4 עשר בניסן), "זמן חירותנו",
 5 ובפרט בקביעות שנה זו – "שנת אראנו
 6 נפלאות" – כאשר יום א' דפסח חל ביום השבת,
 7 שענינו זמן חירות (בערך לשאר ימי השבוע) –
 8 חירות מכל מלאכה (גם מ"מלאכת אוכל נפש"⁹
 9 שמותר ביו"ט²¹), ומקבלים הכל מן המוכן (כל
 10 מלאכתך עשוי²²);

11 עאכו"כ לאחר כל (שבעת) שמונת ימי חג
 12 הפסח [כפי שזה בחו"ל, ששם נמצאים עתה רוב
 13 מנין ובנין דבני"ן], שב"זמן חירותנו" עצמו הרי
 14 הימים אחרונים דחגה"פ הינם דרגת חירות נעלית
 15 יותר לגבי הימים הראשונים, וכידוע²³ שהימים
 16 הראשונים קשורים בעיקר עם גאולת מצרים ואילו
 17 הימים האחרונים²⁴ – בעיקר עם הגאולה האמיתית
 18 והשלימה, שאין אחרי' גלות, חירות אפילו בערך
 19 החירות דגאולת מצרים, נפלאות אפילו בערך
 20 הנפלאות ד"כימי צאתך מארץ מצרים"²⁵.

21 ומזה נמשך עד לימינו אלה לאחר פסח בסיום
 22 וחותם חודש ניסן (שגם אז לא אומרים תחנון²⁶,
 23 נוהגין לעשות כולו (כל חודש ניסן) קודש כעין
 24 יו"ט²⁷), ואדרבה – הכל הולך אחר החיתום²⁸.

25 ובפרט שזה גם בשבוע דפ' שמיני, ובשנה זו –

(29) הובא ונת' בלקו"ש ח"ז ע' 297. שיחת אחש"פ וש"פ שמיני תשמ"ה. תשמ"ח. ועוד.

(30) ראה גם מכתב י"א ניסן שנה זו.

(31) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. הובא ונת' בד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח. תשי"ד. תשי"ה. ועוד. וראה גם הנסמן במכתב הנ"ל הערה ד"ה אנגעדייטעט.

(32) ראה גם שיחת ערב פסח שנה זו ס"ד. וש"נ.

(33) יו"ד סק"ה ס"ה. וראה חולין צו, רע"א.

(34) שו"ע אדה"ז או"ח סת"ל ס"ב.

(35) תוד"ה ואותו – שבת פז, ב בשם מדרש (ראה דעת זקנים מבעה"ת בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תל.

(36) תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים שם. רש"י ומצו"ד שם. (37) בא יב, לג.

(38) ר"פ בשלה (יג, יז).

(39) לך לך טו, יד. וראה ברכות ט, סע"א ואילך. הובא בפרש"י עה"ת בא יא, ב.

(40) לשון הכתוב – ישע"י ס, ט.

(41) בא יב, לו. וראה ברכות שם.

(42) בא שם, לה.

(19) ראה מדרש לקח טוב עה"פ בא יב, ב: ניסן שבו נעשו נסים לישראל.

(20) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(21) בא יב, טז.

(22) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע או"ח סש"ו ס"ח. שו"ע אדה"ז שם סכ"א.

(23) ראה שיחת אחש"פ (בסעודת הלילה) ה'ש"ת (ספר השיחות ע' 72). תשמ"ח (סה"ש ח"ב ע' 384). לקו"ש ימים אחרונים של פסח שנה זו ס"ה.

(24) ובפרטיות יותר – בימים האחרונים עצמם: שביעי של פסח שייך בעיקר לגאולת מצרים, ואחרון של פסח לגאולה העתידה, כמודגש בהפטורת היום, ובאכילת סעודתו של משיח באחרון של פסח [ובפרט בקביעות שנה זו, שהסעודה היתה גם במוצאי שבת קודש, סעודתא דדוד מלכא משיחא] – ראה שיחת אחרון של פסח שנה זו.

(25) ראה אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ (ע' תפז). וש"נ.

(26) שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ח. וש"נ.

(27) שו"ע אדה"ז שם ס"ט (ממג"א שם סק"ג).

(28) ברכות יב, א.

35 ולאחמ"כ הי' ההמשך בזה – בחודש ניסן, ובו
 36 גופא – בימי הפסח, "זמן חירותנו" –
 37 ש"בכוריהם" בה"יוניטד ניישענס" המשיכו
 38 בנוזפה ובזיון שלו:
 39 בימי הפורים ולאחרי זה עדיין לא ידעו מה יהי'
 40 בהמשך, עד היכן יבזו ויזיקו אותו, כמה חזק הוא
 41 ישאר, עד כמה הוא יצטרך להודות ולשלם, ואיך
 42 הוא ימלא אחר כל הדברים, או שהדברים יתבצעו
 43 ע"י אחרים; אח"כ בימי חודש ניסן, בימי הפסח –
 44 ה"בכוריהם" יצאו בנוזפה חזקה ובהחלטה
 45 למסקנא ותנאים חזקים (נוסף על ההוראות שלפני
 46 זה) איך "סאדאם" צריך לנהוג, וגם לראות
 47 ולוודאות שהוא יקיים אותם: לשחרר השבויים,
 48 להשיב את אשר לקח, ולשלם על הנזקים והיזקות
 49 שעשה כעת (וגם על הנזקים שעשה בעבר),
 50 ובהמשך ימי החודש, עד הימים האחרונים של
 51 החודש, ניתוסף עוד יותר בהנס – שהוא הסכים
 52 להכל, וללא שום פעולה ומלחמה,
 53 ועד שהוא גילה כספים ורכוש שהחביא (ועד-
 54 עתה לא ידעו כלל שהוא החזיק בהם).
 55 ה. מזה ישנה התשובה ליהודים ששואלים:
 56 בעמדנו ב"שנת אראנו נפלאות" – איפוא רואים
 57 נסים ונפלאות, ועד בדוגמת הנסים ונפלאות בעת
 58 יציאת מצרים ופורים? !
 59 צריכים רק לפתוח את העינים ולהביט אל
 60 המאורעות האחרונות בחלקו האחר של העולם,
 61 כפי שהודפס בעתונים –
 62 רואים בגלוי ממש איך שהתרחשו ומתרחשים
 63 נסים ונפלאות (בדוגמת הנסים ביציאת מצרים)
 64 לטובת בני ישראל ולטובת העולם כולו, החל מכך
 65 ש"למכה מצרים בכוריהם", בכורי אוה"ע עצמם
 66 ביטלו את הכח ושליטה של צורר היהודים וצורר
 67 כנגד אנשים אחרים (כולל לא-יהודים), והוא
 68 מחזיר את מה שלקח, ומשלם את הנזקים, כולל גם
 69 – הדברים גנוזים שהחביאם.

70 ויתירה מזה: הנסים מתרחשים בימות השנה
 71 שקשורים במיוחד עם נסים לבנ"י: ימי הפורים –
 72 כשאירע הנס ונצחון והגאולה דבנ"י והמפלה דהמן
 73 הרשע צורר היהודים (במלכות פרס ומדי), וכן
 74 (מיסמך גאולה לגאולה⁴⁹) – ימי חודש ניסן וימי

1 ש"אף מה שלא היו שואלים מהם היו נותנים
 2 להם"⁴³.
 3 עד – הגמר וסיום דיציאת מצרים בעת קריעת
 4 ים סוף, שכן אפילו כשבנ"י יצאו ממצרים הרי
 5 המצריים נשארו עדיין בתקפם, עד ש"וירדפו
 6 מצרים אחריהם"⁴⁴, והי' (שייך) הפחד ומורא
 7 ממצרים עליהם; משא"כ על-ידי טביעת מצרים
 8 בים, "לא נשאר בהם עד אחד"⁴⁵, חוץ מה"אחד",
 9 פרעה מלך מצרים (שאח"כ נעשה מלך נינוה)⁴⁶
 10 בכדי שיראה את הנסים והנפלאות שהקב"ה עשה
 11 לבנ"י.
 12 ד. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות":
 13 כאו"א יכול לראות בגלוי איך שהנסים דיציאת
 14 מצרים משתקפים עכשיו בהנצחון בימינו אלו –
 15 הן בעצם הנצחון והן בעיתוי שלו, ובמיוחד –
 16 בימים זכאין דחודש ניסן (שענין החירות שבו
 17 מודגש עוד יותר בשנה זו, כנ"ל):
 18 עוד לפני חג הפסח – אירע ה"למכה מצרים
 19 בבכוריהם", שה"בכורים" דאומות העולם⁴⁷ (כולל
 20 ממדינת מצרים והמדינות הערביות הסמוכות לה)
 21 – כפי החלטת באי-כחם ב"אומות-המאוחדות"
 22 ("יוניטעד ניישענס") – נלחמו והיכו את
 23 "מצרים", צורר היהודים (מצרים מלשון⁴⁸) "מיצר"
 24 לישראל ר"ל,
 25 וכיום הפורים שנה זו – "שנת אראנו נפלאות"
 26 – אירע הנצחון (כפי שהכריזו אוה"ע), והמפלה
 27 שלו, באופן ד"למכה כו"י" (לא "להורג"), ודוקא
 28 באמצעות אינם-יהודים ("בכוריהם"), אשר נזפו בו
 29 ובזו אותו, והכריחו אותו להתחרט על פעולותיו
 30 עד אז,
 31 והוא הוכרח להודות ולקבל ולקיים את כל
 32 הציוויים והוראות שניתנו לו מ"בכוריהם": לשחרר
 33 חלק משבוייה-המלחמה, וגם לקיים את יתר הדברים
 34 שנתבע על-ידם.

(43) פרש"י שם, לו, ממכילתא עה"פ.

(44) בשלח יד, ט.

(45) בשלח שם, כח.

(46) מכילתא עה"פ. מדרש תהלים קו, ה. פדר"א פמ"ג. מדרש שכל טוב עה"פ. וראה תו"ש עה"פ אות קפו.

(47) והרי כל המלכיות נקראות על שם מצרים (ב"ר פט"ז, ד).

(48) ראה תו"א וראו נז, ב ואילך. בשלח סד, א"ב. יתרו עא,

ג ואילך. ובכ"מ.

(49) מגילה ו, סע"ב.

36 גו⁵⁶), כולל גם – סיוע מהדברים גנוזים של
 37 "מצרים" (כנ"ל ס"ד-ה), שמנצלים גם את זה, עד
 38 שחלק מזה – וגם מכספים דמדינות אחרות – מגיע
 39 לבנ"י, אחינו בני ישראל שיצאו זה-עתה (ויוצאים
 40 כעת) ב"יציאת מצרים", מ"מצרים" (מלשון
 41 מיצרים וגבולים⁴⁸) מהמדינה ההיא, בדוגמא כפי
 42 שהי' ביציאת מצרים בפעם הראשונה, ש"וינצלו
 43 את מצרים", עד ש"אף מה שלא היו שואלים היו
 44 נותנים להם", וגם הדברים גנוזים⁵⁷.

ז. ההוראה מכל הנ"ל מובנת בפשטות:

45 כשרואים את הנסים שהקב"ה עושה – מעורר
 46 זה ביהודי, את ההכרה שהקב"ה הוא בורא העולם
 47 ומנהיגו, ושהוא עושה תמיד נסים לבנ"י, ו"הקדוש
 48 ברוך הוא מצילנו מידם" מאלה ש"עומדים עלינו"
 49 "בכל דור ודור".

50 ובפרט שהנסים העכשוויים מזכירים ומחזקים
 51 את הרגש אצל יהודי "לראות את עצמו כאילו הוא
 52 יצא היום ממצרים", וש"לא את אבותינו בלבד גאל
 53 הקב"ה ממצרים אלא אף אותנו גאל עמהם" –
 54 גאולת מצרים היא ההתחלה וכולל את כל הגאולות
 55 (אפילו גם גאולה ד"יגאלנו מן הצרות הבאות
 56 עלינו כו"), כנ"ל,
 57

58 ולכן נותנים שבח והודאה, "יודו לשמך"⁵⁸,
 59 "למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו
 60 הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה כו".

61 ועוד וג"ז עיקר: האופן העיקרי איך מקבל
 62 יהודי את הנסים ופועל שהקב"ה יוסיף בנסים –
 63 ע"י זה שהוא מוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות
 64 בהידור,

65 כולל – מצות תפילין (שהוא אות וזכר ליציאת
 66 מצרים⁵⁹) – והוקשה כל התורה כולה לתפילין⁶⁰ –
 67 שע"יז נפעל "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא
 68 עליך ויראו ממך"⁶¹, עד שאוה"ע מעוררים את בנ"י
 69 שהצלחתם בעבר ובעתיד (עוד יותר) היא כיון
 70 ש"דם ה' נקרא עליך", וגם – "יודו לשמך".

1 הפסח – גאולת ישראל ממצרים, ובאופן דנסים
 2 ונפלאות,
 3 ואדרבה³: נס פורים הי' נס המלוּבש בדרכי
 4 הטבע⁵⁰, כך שרק ע"י הקשר עם ההתחלה דמלכות
 5 אחשורוש עם "בשנת שלוש למלכו"⁵¹ ועם "בשנת
 6 שבע למלכותו"⁵² ועם "חודש ניסן בשנת שתים
 7 עשרה" למלכותו⁵³ וסעודות אסתר לאחשורוש
 8 והמן⁵⁴ וכו' – לעשות מכל זה המשך וענין אחד
 9 ולהתבונן בזה – הכירו בו יד השם. משא"כ
 10 במאורעות העכשוויות מתרחשים נסים ונפלאות
 11 גלויות, גלויות לא רק לבנ"י, אלא גם לאומות
 12 העולם.

13 ונסים אלו קורים, כאמור, בחודש ניסן, כך
 14 שמיום ליום (בחודש ניסן עצמו) נוספים ענינים
 15 חדשים, בקשר עם ההחלטה של "בכוריהם"
 16 (ב"וינייטעד ניישענס"), ובהסכמה של סאדאם –
 17 כפי שהי' בימים אלה בסיום חודש ניסן, חודש
 18 הגאולה, ומצפים להמשך בכיוון זה, היום בלילה,
 19 או מחר, מחרתיים וכו'.

20 ו. ענין נוסף בהמאורעות בזמן האחרון שרואים
 21 בהם נסים ונפלאות – הוא היציאה של ריבוי
 22 יהודים ממדינה ההיא, שהיא בדוגמת יציאת
 23 מצרים⁵⁵:

24 לאחרי ריבוי שנים של הנהגה באופן אחר
 25 לגמרי, שיהודים לא יכלו לצאת ממנה – הרי דוקא
 26 בשנה זו ובשנה שלפני' פתחה מדינה זו את שערי'
 27 לשחרר יהודים לנסוע לארץ הקודש [ואפילו אם,
 28 מאיזו סיבה שתהי', התעכב חלק מהם במדינות
 29 אחרות לפי שעה (בארצות הברית או אוסטרלי'
 30 וכיו"ב) בקרוב הם יגיעו (ברצון שלם ומתוך
 31 שמחה וטוב לבב) לארץ הקודש, יחד עם
 32 משפחותיהם].

33 ועד שהמדינה עצמה מסייעת להם לצאת,
 34 בדוגמא כפי שהי' ביציאת מצרים, שתכליתה הי'
 35 ללכת לארץ הקודש (והבאתי אתכם אל הארץ

(50) תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. שם ק, א. ובכ"מ – נסמנו במכתב שבהערה 3 הערה ד"ה ווי באוואוסט.

(51) אסתר א, ג.

(52) שם ב, טו.

(53) שם ג, ז.

(54) שם ה, ד ואילך. ז, א ואילך.

(55) וראה לעיל הערה 11, שכל מסעי בנ"י (גם בזמן הזה)

נקראו "אלה מסעי בנ"י אשר יצאו ממצרים".

(56) וארא ו, ח.

(57) ראה שמור"ר פי"ד, ג. ועוד.

(58) תהלים קמ, יד.

(59) ס"פ בא.

(60) קידושין לה, א.

(61) תבוא כח, י. ברכות ו, סע"א.

33 עד שהוא לא מבייש לצאת בריקוד בגלל הנסים
34 גלויים!

35 כיון שהוא לא משכנע את עצמו שאין לרקוד
36 ולהרעיש על הנסים שהקב"ה מראה, אלא אדרבא:
37 הוא בא לידי הכרת האמת לאמיתו, א) שהקב"ה
38 מראה נסים גלויים, ו-ב) שצריך להיות על כך
39 בשמחה גדולה.

40 ובפרט בעמדינו, כאמור, בחודש ניסן, כשכל
41 בני"ה הם בדרגת צדיקים [כידוע⁷⁰ החילוק בין
42 חודש תשרי וחודש ניסן, ע"ד החילוק בין עבודת
43 התשובה ועבודת הצדיקים⁷¹], ויש לומר שזהו אחד
44 הטעמים למה לא אומרים אז תחנון²⁶ (כיון שלא
45 צריך להגיע אז לזה (תחנון), כמדובר כמה
46 פעמים⁷²), כיון שכל יהודי מתעלה (בבחי' נס,
47 ארים נסי⁷³) לדרגת צדיק⁷⁴, במילא לא צריך להגיע
48 לאמירת תחנון ותשובה על ענינים הפכיים, אלא
49 ישנה אז התשובה באופן ד"לאתבא צדיקא
50 בתיובתא⁷⁵ (התשובה היא על כך שיכל לעשות
51 את עבודתו באופן נעלה יותר).

52 וחודש ניסן נותן תוספת כח לכל יהודי ומגביהו
53 עוד יותר למעלה, שאע"פ שמעמדו ומצבו עד עתה
54 הי' גבוה, הוא מתעלה לדרגת נס (למעלה מטבע
55 העולם לגמרי), ויש לו בכח לראות את הנסים של
56 הקב"ה מסביבו.

57 כפי שרואים זאת במיוחד אצל בני"ה אלו
58 שיוצאים (ביציאת מצרים) ממדינה ההיא, שמבלי
59 הבט על הנסיונות שהם עברו ולחלק מהם לא הי'
60 שייכות גלוי' עם לימוד התורה וקיום המצוות, הרי
61 ריבוי מהם הגיעו לארץ הקודש, ויש להם שייכות
62 לתומ"צ בפועל, גם עי"ז שעוזרים לעוד יהודי בזה,

1 ובלמוד התורה עצמו – במיוחד בלימוד
2 פנימיות התורה, שע"ז נפעל "אתי מר" דא מלכא
3 משיחא⁶², "אראנו נפלאות" בגאולה האמיתית
4 והשלימה.

5 ונוסף על עבודת עצמו, צריך גם להשפיע על
6 עוד יהודים, ע"י הפצת התורה והיהדות והפצת
7 המעיונות חוצה, כולל ובמיוחד – אצל יהודים אלו
8 שיוצאים עתה (ביציאת "מצרים") מהמדינה ההיא.

9 ז. ויהי רצון שהקב"ה יעזור לכל יהודי שיהי'
10 לו את ה"ענינים לראות ו(במילא) אזנים לשמוע"
11 ו"לב לדעת"⁶³ – לראות את "המסות הגדולות
12 אשר ראו עיניך האותות והמופתים הגדולים
13 ההם"⁶⁴, את הנסים הגלויים שקורים בכל יום,

14 ובפרט שמחזיקים כבר לאחר "ארבעים שנה"⁶⁵
15 במדבר העמים (דגלות), במצב של "ארבעים שנה)
16 אקוט בדור"⁶⁶, ומחזיקים כבר ב"יבואן אל
17 מנוחתו"⁶⁷, בארץ הקודש וירושלים⁶⁸, עד "שלם",
18 שלימות המנוחה – בגאולה האמיתית והשלימה,

19 ובמילא מובן, שבני"ה מוכנים כבר לכך, ויש
20 להם כבר את ה"לב לדעת ועינים לראות ואזנים
21 לשמוע" [כמו שהי' בשנת הארבעים לאחר יציאת
22 מצרים, שכימי צאתך מארץ מצרים אראנו
23 נפלאות].

24 ואפילו שישנו עוד יהודי שצריך להסביר לו
25 שיראה את הנסים (כיון שהוא עדיין לא מבחין
26 בקיומם) – הרי זה בא באופן קל, בדרכי נועם
27 ובדרכי שלום ובשמחה ובטוב לבב, מספיק
28 שיעוררוהו על כך פעם אחת.

29 ויהי"ר שלא יצטרכו לדבר ולספר אחד לשני על
30 הנסים, כיון שכל אחד יראה ורואה זאת בגלוי,
31 מראה באצבעו ואומר זה⁶⁹, ומכיר ומודה לה' על
32 הנסים,

70 ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג. ועוד.
71 ובנוגע להחדשים בינתיים יש לומר – שגם בצדיק ובעל
תשובה יש כמה דרגות (צדיק גמור, שאינו גמור. תשובה מיראה,
תשובה מאהבה. וכיו"ב). או שהם כנגד הדרגות בעבודת הבינוני
ואכ"מ.
72 לקו"ש חי"ד ס"ע 401 ואילך. חט"ו ע' 546. ועוד.
73 ישע"י מט, כב. וראה ברכה י"א ניסן שנה זו ס"ט. ושי"נ.
74 ולהעיר מהשייכות למזמור צד"ק בתהלים, שמתחילים
לומר בחודש ניסן שנה זו. וראה ה"פתיחה" לקובץ י"א ניסן –
שנת הצדיק ס"ה ואילך.
75 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב.
ועוד.

62 אגה"ק הידועה הבעש"ט – נרפסה בכתר שם טוב
בתחלתו. ובכ"מ.
63 תבוא כט, ג.
64 שם, ב.
65 ולהעיר שכבר עברו ארבעים שנה מעת הסתלקות כ"ק
מו"ח אדמו"ר בשנת ה'שי"ת, כמדובר כמ"פ.
66 תהלים צה, י.
67 שם, יא.
68 פרש"י שם.
69 ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

20 וכל בניי, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
21 ובבנותינו"⁸⁰, בכל מקום שהם – בין מהמדינה
22 ההיא, ובין מאלו שלע"ע התיישבו במדינות אחרות
23 – נלך, "וארו עם ענני שמיא"⁸¹ (ע"ד שטסים
24 במטוס, אבל עוד יותר מהר) – לארצנו הקדושה,
25 בירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש
26 השלישי.

27 ומזרזים זאת עוד יותר עי"ז שעושים כל אחד
28 לשליח מצוה לצדקה (ובהוספה מדילי), ד"גדולה
29 צדקה שמקרבת את הגאולה"⁸². ובפרט בבית
30 הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים – בית
31 משולש – של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
32 והקיצו ורננו שוכני עפר⁸³, והוא וכל בני ביתו
33 נשמות בגוף בתוכם, יחד עם כל בניי מכל הדורות,
34 ולוקחים לארץ הקודש את ביהכנ"ס וביהמ"ד
35 וכל בתי כנסיות ובתי מדרשות⁸⁴,
36 ועוד והוא העיקר: לא עכבן אפילו כהרף עין⁸⁵,
37 יראה אל אלקים בציון⁸⁶, בנערינו ובזקנינו בבנינו
38 ובבנותינו.

1 עד שהם עצמם – וילדיהם – נעשים לומדי תורה
2 ומקיימי מצוות בהידור;
3 ואפילו אלו שלע"ע התיישבו, מסיבות שונות
4 ומשונות, במדינות אחרות, הם עוד יבואו גם לארץ
5 הקודש, כנ"ל. ועוד וגם זה עיקר – שהם כולם
6 באים ל"ארץ הקודש" וב"ירושלים עיר הקודש"
7 ברוחניות "יראה שלם", שלימות היראה⁷⁶.

8 כפי שרואים זאת בגלוי בקיום מצות המילה⁷⁷,
9 שמקיימים זאת עכשיו אצל כו"כ מאחינו בני
10 ישראל ממדינה ההיא (שלא קיימו זאת מצד
11 הנסיונות והקשיים), עד שהם מבקשים שלא יעכבו
12 זאת ומיד להכניסם בכריתו של אברהם אבינו,
13 "אחד הי' אברהם"⁷⁸.

14 ח. ועוד והוא העיקר: שמהשמחה והשירה⁷⁹ על
15 הנסים הגלויים שקורים עכשיו, נבוא תיכף ומיד
16 ממש ל"נודה לך שיר חדש על גאולתנו", בגאולה
17 האמיתית והשלימה, שאז יהיו הנסים והנפלאות
18 הגדולים ביותר, "אראנו נפלאות" (נפלאות –
19 אפילו בערד לנסים ביציאת מצרים),

(76) ב"ר פנ"ו, י. תודה הר – תענית טז, א. לקר"ת ר"ה ס,

ב.

(77) ולהעיר מהשייכות דמילה לענין שמיני (שקורין פ' שמיני
שמונה פעמים בשנה זו, כנ"ל בפנים) – שמילה (גם שאינה
בזמנה) קשורה עם "למנצח על השמינית" (ראה לקו"ת תזריע כ,
ד ואילך).

(78) יחזקאל לג, כד. וראה רמב"ם ריש הל' ע"ז.

(79) וע"ד שבנ"י אמרו שירת הים על הנס דקרי"ס וטביעת
מצרים בים (ובאריכות הפרטים). ואומרים שירת הים בכל יום
בתפלה – טור או"ח ס"א. שו"ע אדה"ז שם ס"א. – וראה זח"ב
נד, ב.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שישי עמ' א

17 טפחים הקנה ושלשה טפחים כל אחד מהחבלים. שכיון שנושאים
18 דברים שמשקלם מועט יותר, מספיק שיעור זה בכדי שלא יצטרך
19 המוכר להוסיף הרבה בשביל להכריע.
20 ומאזנים של חנוני ושל בעל תפית, שדרכן לשקול בכמויות יותר
21 קטנות, שיעורם שתהא נפש המאזנים תלויה באויר רחוקה
22 מהתקרה רק טפה, ונבונה מן הארץ טפה, וקנה ומתנא שלה ששה
23 טפחים – שני טפחים הקנה ושני טפחים כל אחד מהחבלים.
24 ומאזנים של חנוני – צורף המוכר זהב וכסף, כיון שדרכו לשקול
25 כמויות קטנות ביותר, שיעורו שנפש המאזנים תהא תלויה באויר
26 רחוקה מהתקרה רק שלש אצבעות, ונבונה מן הארץ שלש
27 אצבעות, וקנה ומתנא שלה, איני יודע באיזה אורך עליהם להיות.
28 בכל מדות המאזנים שהובאו בברייתא התבאר למה ולמי הן
29 מיועדות חוץ מן המאזנים הראשונות ששיעורן היה שלשה טפחים
30 בגובה ושנים עשר באורך. ולכך שואלת הגמרא, ואלא תקימיתא
31 – המאזנים הראשונות שהוכרו בברייתא, דפאי – למי הן
32 מיועדות.

1 משקל מועט יהא בכחו להטות ולהכריע את המאזנים.

2 תנו רבנן, נפש מאזנים – המוט שבו מחובר הקנה ומקום החיבור,
3 צריכה להיות תלויה באויר במרחק שלשה טפחים מהתקרה, וכן
4 שתהא נבונה מן הארץ שלשה טפחים, כדי שיהא מקום למוכר
5 להכריע בשקילה לטובת הלוקח ולא יתקע הקנה בתקרה או
6 בארץ. וקנה ומתנא שלה – הקנה המחובר לנפש וכן החבלים
7 הקשורים בצדדיו, צריכים להיות יחד באורך שנים עשר טפחים –
8 ארבעה טפחים הקנה, וכן ארבעה טפחים כל אחד מהחבלים,
9 שאם יהיה שיעורם פחות מכך יצטרך להוסיף הרבה כדי
10 להכריע.

11 הברייתא מביאה שלא כל המאזנים שיעורם שוה, אלא תלוי
12 לצורך מה הם עשויות: ומאזנים של צפריים ומוכרי צמר במשקלן
13 ושל זגנין ומוכרי זכוכית שדרכן לשקול דברים יותר קלים,
14 מספיק שנפש המאזנים תהיה תלויה באויר רק במרחק של שני
15 טפחים מהתקרה, וכן שתהיה נבונה מן הארץ רק שני טפחים, וקנה
16 ומתנא שלה מספיק שיהיו יחד באורך תשעה טפחים – שלשה

בס"ד. שיחת אור ליום ועש"ק פ' שמיני, כ"ח ניסן ה'תנש"א.

– לאחרי תפלת ערבית –

27 בניסור, ועד"ז בנוגע ל"נפלאות" שלמעלה
28 מ"נסים". ואדרבה: יתכן שלא יראו ה"נפלאות"
29 מצד גודל מעלתם (למעלה מנסים) – כמ"ש
30 "לעושה נפלאות גדולות לבדו", שלהיותם
31 "נפלאות גדולות", לכן, "הוא לבדו יודע שהוא נס,
32 אבל בעל הנס אינו מכיר בניסור"⁸.

33 וההוספה ד"אראנו" – שה"נפלאות" נראים
34 בגלוי בראי' מוחשית לעיני בשר ("אראנו"
35 כפשוטו), כיון שהקב"ה מראה ה"נפלאות"
36 ("אראנו"), כלומר, ראיית הנפלאות היא (לא בגלל
37 שאינם "נפלאות גדולות" ח"ו, אלא) בגלל
38 ההשתדלות וההתעסקות דהקב"ה בכבודו ובעצמו
39 שבכחו וביכולתו להראות גם "נפלאות גדולות"
40 ש"הוא לבדו יודע שהוא נס".

41 ויש להוסיף ע"פ הדיוק בלשון הכתוב "אראנו
42 (נפלאות)", בלשון נסתר, ולא בלשון נוכח
43 ("אראן")¹⁰ – שמורה על דרגא נעלית יותר
44 באלקות שהיא באופן נסתר. וכיון שראיית
45 הנפלאות היא מצד דרגא נעלית יותר באלקות,
46 "אראנו" דייקא, באים גם ה"נפלאות גדולות"
47 ש"הוא לבדו יודע שהוא נס" בראי' מוחשית לעיני
48 בשר¹¹.

49 ובזה גופא – ב' סדרים: הסדר מצד מציאות
50 העולם (כתיבת שטרות) – "נפלאות אראנו" – כי,
51 מצד מציאות העולם (מלמטה למעלה) ה"ז
52 "נפלאות" שלמעלה מגילוי, והתגלותם היא ע"י
53 פעולה מיוחדת ד"אראנו". והסדר מצד התורה
54 (לשון הכתוב) – "אראנו נפלאות" – שמלכתחילה
55 ישנו הגילוי ("אראנו") ד"נפלאות" שלמעלה
56 מגדרי העולם (מלמעלה למטה).

57 ויש בזה מה שאין בזה: ב"אראנו נפלאות"
58 (מלמעלה למטה) – מתגלית דרגא נעלית יותר

1 א. בעמדנו ב"יום זכאי"¹ (בכלל, ובפרט) בנוגע
2 להענין הכי עיקרי דגאולה האמיתית והשלימה,
3 – מצד כו"כ ענינים: כללות השנה, כללות
4 החודש וכללות השבוע, וגם היום הפרטי בחודש
5 והיום הפרטי בשבוע, כולל ובמיוחד מצד ענינו של
6 היום והשבוע בספירת העומר, "מצוה² למימני יומי
7 ומצוה למימני שבועי"³ –

8 יש לעורר ולהזכיר ולהדגיש עוד הפעם ע"ד
9 גמר ושלימות מעשינו ועבודתנו להבאת הגאולה
10 האמיתית והשלימה, כדלקמן.

11 ב. ובהקדם הזכרת מעלת הזמן ("יום זכאי")
12 בשייכות להגאולה, ולכל לראש – מצד כללות
13 השנה:

14 דובר כמ"פ במשך השנה ע"ד הר"ת דהשנה
15 כפי שנקבע ונקרא בפי בני": "הי' תהא שנת
16 נפלאות אראנו" [נו"ן ("ר"ת "נפלאות") לפני האל"ף
17 ("ר"ת "אראנו") – ככתיבת זמני שטרות שצריכים
18 לכתוב העשיריות (נו"ן) לפני היחידות⁴ (אל"ף)],
19 או הי' תהא שנת אראנו נפלאות [אל"ף ("ר"ת
20 "אראנו") לפני הנו"ן ("ר"ת "נפלאות") – כלשון
21 הכתוב⁵ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
22 נפלאות"], ושניהם גם יחד.

23 וההסברה בזה:

24 "נפלאות" (כשלעצמם) – יכולים להיות גם
25 באופן שאינם נראים בגלוי, כמארז"ל⁶ שישנם נסים
26 ש"אפילו בעל הנס (ועאכו"כ אחרים) אינו מכיר

(1) ראה תענית כט, א. ערכין יא, ב. וראה גם פרש"י עה"ת
בהעלותך ט, ז. תצא כב, ח.

(2) מנחות סו, א.

(3) ויש לומר, שמצד החשיבות המיוחדת ד"יומי" ו"שבועי"
בנוגע לספירת העומר, נוסף הדגשה יתירה גם בכללות ענינו של
היום והשבוע (מצד הבריאה). ובפרט בקביעות שנה זו שפסח חל
בשבת, והתחלת ספירת העומר במוצאי שבת, שאז השבתות הן
תמימות כימי בראשית (כדלקמן ס"ה), שבה מודגשת ההשפעה
ההרדית שבין ימי ספה"ע וימי בראשית (כמדובר בארוכה
בהתוועדות דאחרון של פסח).

(4) ראה שו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ה ובנ"כ.

(5) מיכה ז, טו.

(6) נדה לא, א.

(7) תהלים קלו, ד.

(8) פרש"י נדה שם.

(9) "אין מקרא יוצא מידי פשוטו" (שבת סג, א. ויש"נ).

(10) ראה זח"ב נד, סע"א: "אראן מבעי ליי".

(11) להעיר מהמבואר באוה"ת ("נ"ך עה"פ (ע' תפז). ובארוכה

ביהל אור ס"ע קנג ואילך) השייכות ד"אראנו נפלאות" ל"נפלאות

גדולות לבדו", עיי"ש.

37 בפשטות – (נתינת) ה"כח" להבאת הגאולה בפועל
38 ממש.

39 והוספה יתירה – מצד ענינו של כללות השבוע
40 והיום בשבוע:

41 כללות השבוע – פרשת שמיני¹⁷, ש"שמיני"
42 קשור עם ענין הגאולה¹⁸. ובשבוע דפרשת שמיני
43 עצמו – השבוע השלישי דפרשת שמיני, "חזקה"
44 בהענין ד"שמיני".

45 והיום בשבוע – ערב שבת¹⁹ שבו²⁰ קורין פרשת
46 שמיני כולה, ובקביעות שנה זו קורין "ויהי ביום
47 השמיני" בפעם השמינית – שמיני שבשמיני (גאולה)
48 שבגאולה – תכלית השלימות בגאולה).

49 ד. ויש להוסיף במעלת היום – מצד הקשר
50 והשייכות להימים הבאים²¹:

51 מכ"ח ניסן באים לכ"ט ניסן – ערב ראש חודש
52 (אייר²²), שנקרא "יום כיפור קטן"²³ – מעין
53 ודוגמת ענינו של יוה"כ"פ, "יום חתונתו" (יום
54 הכיפורים שניתנו בו לוחות אחרונות)²⁴,
55 ששלימותו בהגאולה העתידה שאז יהיו הנישואין
56 דכנס"י והקב"ה²⁵.

57 וממנו באים לראש חודש, מולד הלבנה,

1 באלקות, אבל הגילוי הוא (בעיקר) מלמעלה, ולא
2 מצד גדרי התחתון (עולם); וב"נפלאות אראנו" –
3 ה"ז מצד גדרי התחתון, אבל לא מתגלית דרגת
4 האלקות שלמעלה לגמרי מהעולם.

5 והשלימות האמיתית היא בצירוף שניהם גם
6 יחד ("נפלאות אראנו" ו"אראנו נפלאות") –
7 שמתגלית דרגת האלקות שלמעלה לגמרי מהעולם,
8 וביחד עם זה, נמשכת וחודרת ונעשית מצד גדרי
9 העולם.

10 ולכל לראש ובעיקר – התגלות הנפלאות
11 שאודותם מדובר בכתוב – "כימי צאתך מארץ
12 מצרים אראנו נפלאות", התגלות הנפלאות¹²
13 דגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

14 ג. ובשנה זו עצמה – נוסף עוד יותר מצד
15 כללות החודש והיום בחודש, כללות השבוע והיום
16 בשבוע:

17 חודש ניסן הוא "חודש של גאולה"¹³, שבו
18 היתה היציאה (גאולה) ממצרים ("ימי צאתך מארץ
19 מצרים"), ובו תהי' הגאולה העתידה ("אראנו
20 נפלאות"), כמארז"ל¹⁴ "בניסן נגאלו ובניסן עתידין
21 להגאל".

22 ובחודש ניסן עצמו – הלילה ש(באמצע
23 ו)מחבר יום כ"ז ניסן ויום כ"ח ניסן:

24 כ"ז (ניסן) – אותיות "זך" (ע"ד "שמן זית
25 זך"¹⁵), מלשון בהירות – מורה ומדגיש הגילוי
26 ("אראנו" ד"ניסן" (גאולה)).

27 ויש להוסיף בנוגע למעלת מספר כ"ז – ט'
28 פעמים ג', היינו, שענינו של ניסן (גאולה) הוא
29 באופן של שילוש משולש ד"חזקה" ("בתלת זימני הוי
30 חזקה"¹⁶), ג' פעמים ג' – ג' פעמים, ע"ד המדובר
31 כמ"פ בנוגע לכללות השנה (שמודגש בה ענין
32 הגאולה), שהתחלתה וראשיתה בג' ימים רצופים
33 של קדושה, שחוזרים ונשנים (בחול"ל) ג' פעמים
34 (בר"ה, בסוכות, ובשמע"צ ושמח"ת).

35 וכ"ח (ניסן) – אותיות "כח" – מורה ומדגיש
36 החוזק והתוקף דניסן (גאולה), כולל ובמיוחד –

17 בחול"ל (המקום שבו נמצאים לעת-עתה (בזמן הגלות) רוב
מנין ורוב בנין דבני"ס). וכאה"ק – בשבוע שמתברך מפרשת
שמיני.

18 כמארז"ל (ערכין יג, ב) "כינור.. של ימות המשיח
שמונה".

19 להעיר, שבשיעור חומש דיום הששי מדובר אודות ד'
החיות טמאות שרומזים לד' מלכיות (גלויות) שיתבטלו בגאולה
העתידה (ראה ויק"ר סוף פרשתנו).

20 ביום השבת – בציבור, ובערב שבת – ביחיד, שנים מקרא
ואחד תרגום (טשו"ע ואדה"ז או"ח סרפ"ה). ולהעיר, שמנהג
נשיאי חב"ד להתחיל שמו"ת (פרשת או שתים) בליל ששי ("היום
יום" ד' טבת).

21 ובהדגשה יתירה בנדו"ד מצד ימי השבוע – ששבת שייך
לערב שבת ("מי שטרח בערב שבת יוכל בשבת"), והימים
שלאחרי השבת שייכים לשבת, ובמילא גם לערב שבת.

22 ר"ת אברהם יצחק יעקב ורחל (מאו"א א, פד. ועוד) – ד'
רגלי המרכבה, שבוה מודגש במיוחד העילוי דרגל הרביעי
(דהמרכבה), שקשור עם דוד (זח"א רמח, ב. ועוד) – דוד מלכא
משיחא.

23 פרי"ח לאו"ח סתי"ז (מהרמ"ק) של"ה (קכ, ב. קעט, א.
ועוד). יעב"ץ בסידורו. ועוד. וראה אוה"ת בא ע' רנג. וראה גם
נ"כ חאו"ח שם.

24 תענית כו, ב ובפרש"י. שם ל, ב.

25 שמו"ר ספט"ו.

12 "נפלאות" – גם בערך להנסיים ונפלאות דיצי"מ (ראה
אוה"ת נ"ך שם. וש"נ).

13 שמו"ר פט"ו, יא.

14 ר"ה יא, רע"א שמו"ר שם.

15 ר"פ תצוה אמור כד, ב.

16 ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.

וע"פ הסדר ד"לכתחילה אריבער" – ה"ז פועל³⁰
 גם מלמפרע, היינו, שכל הענינים דהימים שלפנ"ז³¹
 (החל מיום כ"ז ניסן) נעשים "מלכתחילה אריבער"³²
 ובאופן ד"תפארת שבתפארת".³³

ה. ומעלה נוספת – מצד ימי הספירה:³⁴
 התוכן דימי הספירה, הימים שבין חג הפסח³⁵
 ("זמן מתן תורתנו") לחג השבועות ("זמן מתן³⁶
 תורתנו"), יציאת מצרים בשביל קבלת התורה, הוא³⁷
 – היציאה מהגלות³⁶ אל (הגאולה, שאז תהי")³⁸
 השלימות דמתן-תורה³⁷, "תורה חדשה"³⁸ מאתי³⁹
 תצא"³⁹.

ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו שפסח חל⁴¹
 בשבת – כדאיתא במדרש⁴⁰ "שבע שבתות תמימות⁴²
 תהינה, אימתי הן תמימות.. כשיבוא פסח בשבת⁴³
 ויתחילו לספור במוצאי שבת, שאז השבתות הן⁴⁴
 תמימות", "שמתחילות באחד בשבת ומסיימות⁴⁵
 בשבת"⁴¹, היינו, שהענין ד"תמימות" הוא⁴⁶
 בשלימות נעלית יותר⁴², תמימות שבתמימות – גם⁴⁷
 ענין הגאולה שבימי הספירה הוא בשלימות נעלית⁴⁸
 יותר.⁴⁹

ומעלה מיוחדת בהספירה הפרטית דימים⁵⁰
 אלה⁴³:

בנוגע לספירת הימים – באים מהספירה דיום⁵²
 ו"ב לעומר (כ"ז ניסן), כנגד י"ב שבטים (השלימות⁵³
 דכלל ישראל שתהי' בהגאולה העתידה), להספירה⁵⁴
 דיום ו"ג לעומר (כ"ח ניסן), הגימטריא ד"אחד"⁵⁵

(36) ש"כל המלכויות (גלויות) נקראו ע"ש מצרים כו" (ויק"ר
 שבעה ערה 19).

(37) להעיר, שבתן-תורה (ביום החמישים לספ"ע) מתגלה
 שער הנו"ן (ראה לקו"ת במדבר יו"ד, ד ואילך. ובכ"מ), ר"ת
 "נפלאות", ורומז לנ"ן פלאות (זח"א רסא, רע"ב).

(38) וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא" (זח"ב קסא,
 רע"ב. ועוד), ה"ז פועל גם בהעולם – "השמים החדשים והארץ
 החדשה" (ישעי' סו, כב), ועאכו"כ החדוש בישאל (שבשבילם
 נברא העולם) – "כן יעמוד זרעכם ושמכם" (ישעי' שם. וראה
 לקו"ת בסופו).

(39) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(40) פסדר"כ פ"ח. פס"ר פי"ח. קה"ר פ"א, ג. ראב"ן ספ"ו.
 ראב"יה פסחים סתק"ו. רוקח סרצ"ה (הובא במ"כ לקה"ר שם).

(41) פרש"י מנחות סה, רע"ב.

(42) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 145.

(43) להעיר, שבשיעור הרמב"ם דערב שבת לומדים דיני
 ספ"ע (הל' תמידין ומוספין ספ"ז).

(44) להעיר, ש"ובא (שילה)" – ביאת משיח – בגימטריא
 "אחד" (שיחת אחש"פ תרצ"ט. לקו"ש ח"א ע' 8).

ודוגמתו בישראל (שדומין ללבנה ומונין ללבנה)²⁶
 – "שהם עתידים להתחדש כמותה"²⁷, בהגאולה²⁸
 העתידה. ובנדו"ד שר"ח הוא ב' ימים – באים²⁹
 מיום ראשון דר"ח ליום שני דר"ח (שבו מתחיל³⁰
 מנין ימי החודש²⁸), שבזה מודגש ענין הגאולה³¹
 שבר"ח באופן כפול²⁹.

ומעלה יתירה בקביעות שנה זו שערב ראש³²
 חודש חל ביום השבת³⁰:

כשערב ר"ח חל בשבת – מקדימים הענינים³³
 ד"יום כיפור קטן" (ששייכים לערב ר"ח) להימים³⁴
 שלפני השבת³¹ (כיון שביום השבת אין אומרים³⁵
 תחנון), וביום השבת, ערב ר"ח ממש, ישנה רק³⁶
 עבודה של שמחה – "וביום שמחתכם אלו³⁷
 השבתות"³².

ועוד ועיקר: כשערב ר"ח חל בשבת מודגש בו³⁸
 ענין הגאולה גם מצד ענינו של יום השבת – מעין³⁹
 ודוגמת "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי⁴⁰
 העולמים"³³.

ומ(יום ב' ד)ראש חודש, א' אייר, באים לב'⁴¹
 אייר – יום הולדתו של אדמו"ר מהר"ש:

מקובל אצל חסידים הפתגם ע"ד מעלת יום⁴²
 הולדתו בספירת "תפארת שבתפארת"⁴⁴. וענין זה⁴³
 קשור גם עם הנהגתו המיוחדת באופן ד"לכתחילה⁴⁴
 אריבער", כפתגמו המפורסם³⁵: "די וועלט זאָגט אַז⁴⁵
 ווען מען קען ניט אַרונטער גייט מען אַריבער, און⁴⁶
 איך זאָג אַז מ'דאַרף לכתחילה אַריבער" (העולם⁴⁷
 סבור שכשאי-אפשר ללכת מלמטה הולכים⁴⁸
 מלמעלה, ואני סבור – אומר ומורה אדמו"ר⁴⁹
 מהר"ש – שמלכתחילה צריך ללכת מלמעלה).

(26) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב
 ואילך.

(27) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(28) שהרי יום א' דר"ח נמנה ליום הל' דהחודש שלפניו (שו"ע
 אה"ע סק"ו ס"ו).

(29) ולהעיר ש"כפל" עצמו שייך לגאולה (ראה פרדר"א
 פמ"ח. ועוד. ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל).

(30) כמודגש בהפטורת היום – "מחר חודש".

(31) להעיר מהשקו"ט בנוגע לדחיית ה"יום כיפור קטן" ליום
 חמישי (ראה פר"ח שבעה ערה 23). – בזוה מודגשת יותר השייכות

דערב ר"ח ליום זה.

(32) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

(33) תמיד בסופה.

(34) "היום יום" ב' אייר. ובכ"מ.

(35) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריז. ועוד.

24 ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל,
 25 לאחרי שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל,
 26 והראי, שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר –
 27 בגלות פנימי בעיני עבודת השם.
 28 הדבר היחידי שיכולני לעשות – למסור הענין
 29 אליכם: עשו כל אשר בינלחכם – ענינים שהם באופן
 30 דאורות תהוהו, אבל, בכלים דתיקון – להביא בפועל
 31 את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!
 32 ויהי"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מישראל
 33 ש"יתעקשו" שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה,
 34 ובודאי יפעלו אצל הקב"ה – כמ"ש⁵² "כי עם קשה
 35 עורף הוא (למעליותא⁵³, ולכן) וסלחת לעווננו
 36 ולחטאתנו ונחלתנו" – להביא בפועל את הגאולה
 37 האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש⁵⁴.
 38 ז. וכדי למהר ולרוץ עוד יותר ע"י הפעולה שלי
 39 – אוסיף ואתן לכאו"א מכם שליחות-מצוה ליתן
 40 לצדקה, ו"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"⁵⁵.
 41 ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם
 42 כל אשר ביכלתכם.
 43 ויהי"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה,
 44 שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא
 45 העיקר – שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית
 46 והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך
 47 שמחה וטוב לבב.

1 ("ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁴⁵), וממנו
 2 באים להספירה דיום י"ד לעומר (ערב ר"ח), שרומז
 3 לג' הידות⁴⁶ ("חזקה" בענין ה"יד", "בחוזק יד"⁴⁷)
 4 – "יד חזקה"⁴⁸, "יד רמה"⁴⁹, "יד הגדולה"⁵⁰
 5 (שנאמרו בנוגע להגאולה ממצרים), וממנו באים
 6 להספירה דיום ט"ו לעומר, שרומז ושייך לשלימות
 7 הלבנה ("קיימא סיהרא באשלמותא"⁵¹), ודוגמתו
 8 בישראל שעתידיים להתחדש כמותה (כנ"ל ס"ד).
 9 ו. ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה
 10 (במיוחד) בזמן זה – מתעוררת תמיהה הכי גדולה:
 11 היתכן שמבלי הבט על כל הענינים – עדיין לא פעלו ביאת
 12 משיח צדקנו בפועל ממש?!... דבר שאינו מובן כלל וכלל!
 13 ותמיהה נוספת – שמתאספים עשרה (וכו"כ
 14 עשירות) מישראל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע
 15 להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעשים לפעול ביאת
 16 המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא
 17 ליצלן, שמשח לא יבוא בלילה זה, וגם מחר לא
 18 יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח
 19 צדקנו, רחמנא ליצלן!!
 20 גם כשצועקים "עד מתי" – ה"ז מפני הציווי
 21 כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת,
 22 בודאי ובודאי שמשח כבר הי' בא!!
 23 מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני ירעישו

(52) תשא לד, ט.
 (53) ראה שמו"ר ספמ"ב. הובא בתו"א מג"א קכג, סע"ב.
 לקו"ת בלק סז, ד.
 (54) להעיר, שהפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
 נפלאות" הוא תשובת הקב"ה לתפלת הנביא על הגאולה (רד"ק
 ומצו"ד עה"פ).
 (55) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(45) זכרי' יד, ט.
 (46) ראה לקו"ת נשא כא, ב ואילך. ובכ"מ.
 (47) בא יג, ג. יד. טז.
 (48) שם, ט.
 (49) בשלח יד, ח.
 (50) שם, לא.
 (51) זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד. וראה שמו"ר
 פט"ו, כו.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום חמישי עמ' א

8 ישקלו יותר. וּמִקְנָה את כפות המאזניים עצמם שעליהם הניח את
 9 הבשר הלח, על פל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל, שכיון שיש להם בית קיבול
 10 נשאר המשקה דבוק ומכביד את כף המאזניים.
 11 אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים שִׁישׁ חַיִּיב לִנְקוּת
 12 את המדות והמשקולות, שְׁשׂוּקֵל וּמוֹדֵד דְּבַר לֶחַם, שאם לא ינקת
 13 יקרוש על הכלי ותשתנה מדתו, אֲבָל דְּבַר יָבֵשׁ אֵינִי צָרִיף לִנְקוּת
 14 כלל שהרי לא נדבק מאומה.

1 מוֹדֵתֵי פְעָמִים בְּשָׁבַת – פעמיים בשבוע, שכיון שהוא טרוד
 2 בלקוחותיו, לא חייבוהו לרוקן את הכלי שהוא מודד בו לתוך כליו
 3 של הלוקח לגמרי, ומחמת כן נדבק משקה רב בכליו, ועליו לקנחם
 4 פעמיים בשבוע.
 5 המשנה מביאה דינים נוספים הנהיגים בחנוני: וְהַחֲנוּנִי גַם מִקְנָה
 6 – מקנח את השומן והלכלוך מאבני מִשְׁקָלֹתָיו ששוקל בהם דבר
 7 לח ובשר, פְּעַם אַחַת בְּשָׁבַת, לפי שאם ישאר הלכלוך דבוק בהם

בס"ד. משיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר ה'תנש"א.

תרגום מאידית

23 (ב) השבת האחרונה של חודש ניסן השנה
24 (שנת אראנו נפלאות), ועוד יותר – הסיום של
25 חודש ניסן (ד"הכל הולך אחר החיתום"10), כיון
26 ששבת זו היא ערב ראש חודש אייר11, "מחר
27 חודש".

28 (ג) הסיום של השבוע השלם השני של ספירת
29 העומר ("ארבעה עשר יום שהם שני שבועות
30 לעומר"), כפי מעלת הקביעות דשנה זו, שספירת
31 העומר מתחילה "ממחרת השבת"12 כפשוטו (כיון
32 שיום הראשון של פסח חל בשבת), שזה פועל
33 עליו בענין ותמימות דספירת העומר – ככתוב
34 במדרש13: "שבע שבתות תמימות תהיינה"12, אימתי
35 הן תמימות.. כשיבוא פסח בשבת ויתחילו לספור
36 במוצאי שבת, שאז השבתות הן תמימות",
37 "שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת"14.

38 וכיון שבקביעות שנה זו באים יחד כל הענינים
39 בשבת זו – (א) קריאת שמיני בפעם השמינית, (ב)
40 מחר חודש, (ג) סיום שבוע השני דספירת העומר,
41 (ד) התחלת אמירת ולימוד פרקי אבות – צריך
42 לומר (כיון שהכל הוא בהשגחה פרטית15) שיש
43 ביניהם שייכות, ועוד ועיקר – שייכות עם הענין
44 ד"אראנו נפלאות". וכדלקמן.

45 ב. העילוי של "שמיני שמונה שמינה" – דורש
46 הסברה:

47 "שמיני" הוא (גם) מלשון שומן (כידוע
48 הפירוש16 ב"ביום השמיני עצרת"17). ובהיותה

1 א. השבת סיימו בפעם השמינית לקרוא את
2 פרשת שמיני השנה – כפי שהודגש כבר כמ"פ
3 בשבועות האחרונות, שהשנה קוראים את פרשת
4 שמיני ("ויהי ביום השמיני") שמונה פעמים1, שבה
5 יש מעלה – כפתגם הידוע2: שמיני שמונה שמינה –
6 שנה שקוראים בה (פרשת) שמיני, שמונה – פעמים,
7 תהי' שמינה, שנה "שמינה" מליאה בגשמיות
8 וברוחניות.

9 שזה מתאים עם כללות פעולת שנה זו – שבנ"י
10 נתנו לה את הסימן והשם "הי' תהא שנת נפלאות
11 אראנו" – שנה שמסתמנת בזה שהיא "שמינה"
12 ומליאה עם נסים ונפלאות מהקב"ה שקורים לעיני
13 כולם, (גם) כהכנה לנסים ונפלאות של הגאולה
14 האמיתית והשלימה שבאה תיכף ומיד ממש, "כימי
15 צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"3 – כמדובר
16 וכמודגש פעמים רבות במשך השנה, ובפרט
17 בחודש ניסן, מלשון נס4 ו"נסי נסים"5.

18 נוסף על כך שבת זו היא גם:

19 (א) שבת הראשונה אחרי פסח, שמתחילים
20 לומר6 וללמוד7 פרקי אבות בשנה זו (בשבתות
21 שבין פסח ועצרת8), מתחיל עם "משה קיבל תורה
22 מסיני כו"9.

1 (במנחת שבת הגדול, בשני וחמישי בשבוע שלפני חג
בפסח, במנחת שבת דיום ראשון דחג הפסח, ובמנחת שבת
דאחרון של פסח, ובשני וחמישי שלאחרי הפסח, ובשבת זו.

2) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 297. ספר השיחות תשמ"ח ח"ב
ע' 395. ע' 413 ואילך.

3) מיכה ז, טו.

4) ראה מדרש לקח טוב עה"פ בא יב, ב: ניסן שבו נעשו נסים
לישראל. וראה ברכות נו, א ובפרש"י שם.

5) ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

6) כמ"ש אדה"ז בסידורו (במקומו) "נוהגין לומר פרקי
אבות". ועד"ז הוא באבודרהם סוף סדר ימי העומר ("לקרות").
ועוד. וכ"ה הלשון ("לומר") בטווא"ח סרצ"ב (בנוגע לאמירת
פרק"א בכל שבת).

7) ראה ספר הפרדס לרש"י (בפירושו התפלות). סידור רע"ג
(בנוגע לכל שבת).

8) אבודרהם וסידור אדה"ז שם. ועוד – נסמן בספר "בין פסח
לשבועות" פרק ה סכ"ח סק"ב (ע' קנט). – "ויש נוהגין כך כל
שבתות הקיץ" – סידור אדה"ז שם. ועוד – נסמן בספר הג"ל שם
סק"א (ס"ע קנח).

9) אבות פ"א מ"א.

10) ברכות יב, א.

11) שמונה מובן, דגם יום המחרת (א' דר"ח), עם היותו נמנה
ליום ה' דחודש ניסן (ראה שו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ו) – שייך (גם)
לחודש אייר.

12) אמור כג, טו.

13) פסדר"כ פ"ח. פס"ר פ"ח. קה"ר פ"א, ג. ראב"ן ספ"ו.
ראבי"ה פסחים סתקכ"ו. רוקח סרצ"ה (הובא במ"כ לקה"ר שם).
– וראה בארוכה לקו"ש ח"יב ע' 96 ואילך. חכ"ב ע' 145. שיחת
אחש"פ שנה זו ס"ב ואילך.

14) פרש"י ד"ה חמשים יום – מנחות סה, ריש ע"ב.

15) כש"ט הוספות סק"ט ואילך. וש"נ.

16) לקו"א להה"מ ס"ו רס (סח, סע"ב). או"ת להה"מ צה, ב.
אוה"ת שמע"צ ע' א'תתיז. סה"מ תרצ"ו ע' 41. וש"נ.

17) פינחס כט, לה.

28 שבהם מסודרים זמן העולם וכללות סדר
29 השתלשלות (שבעת ימי הבנין, שבע מדות), כיון
30 שמספר שבעה מורה על האור האלקי שמתלבש
31 בבריאה; "שמיני" מורה על האור האלקי שלמעלה
32 מהתלבשות בעולם, בחי' שומר את ההיקף
33 שלמעלה מסדר השתלשלות.

34 ולכן "ביום השמיני" היתה השראת השכינה
35 במשכן: הגם שאף לפני זה היו ריבוי פרטי עבודות
36 בשבעת ימי המילואים, אעפ"כ הי' זה קשור עם
37 גילוי אלקות שהוא בערך להבריא, לא הי' בזה
38 עדיין הענין לפעול את ה"ושכנתי בתוכם"²⁵, גילוי
39 השכינה במשכן; דוקא ביום השמיני (ש"מספר זה
40 מיוחד אליו ית"י"²⁶) נפעל גילוי האלקות שלמעלה
41 מהבריא בהמשכן – "היום ה' נראה אליכם,
42 להשרות שכינתו במעשה ידיכם".

43 וזוהי גם השייכות ד"שמיני" עם "שמינה"
44 (שמיני מלשון שומן) – כי ההמשכה באופן
45 ד"שומן" – יותר מע"ד הרגיל מצד גדרי העולם –
46 באה דוקא משמיני, שלמעלה מסדר השתלשלות.

47 ד. תכלית הכוונה היא, שגם האור שלמעלה
48 מהשתלשלות ("שמיני") לא ישאר בהבדלה
49 מהעולם, אלא שיומשך בגילוי בעולם, באופן
50 שהעולם, מצד גדרי עצמו, יקלוט את הגילוי.

51 זאת אומרת, שישאר החיבור דשני העינים:
52 הגילוי שלמעלה ממדידה והגבלה, שבזה ישנה
53 המעלה שזה למעלה מהגבלות העולם – במדידה
54 והגבלה, שבזה ישנה המעלה שהמקבל נעשה כלי
55 לזה לקבל ולקלוט את הגילוי בפנימיות; נעשה
56 החיבור דבלי גבול וגבול.

57 [ויתירה מזו: סדר העבודה בזה הוא מלמטה
58 למעלה, שמהמדידה והגבלה דעולם, מגיעים גם
59 ל(קליטת ה)אור שלמעלה מגדרי העולם, כדלקמן
60 ס"ו(1)].

61 וזהו תוכן החידוש דגילוי האלקות במשכן
62 ומקדש [ובתכלית השלימות – כפי שיהי' בבית
63 המקדש השלישין] – כפי שנפעל "ביום השמיני" –
64 "(ועשו לי מקדש) ושכנתי בתוכם"²⁵, השראת
65 וגילוי השכינה, שלמעלה מגדרי העולם ("לי"),
66 במשכן הגשמי, ב"מעשה ידיכם". ומהמשכן ה"ז

1 פרשה בתורה, שממנה נמשכת הוראה ונתינת כח
2 על כל השנה, מובן, שמקריאת פ' שמיני (אפילו
3 פעם אחת) נמשך "שמינה" (שומן) על כל השנה.

4 נשאלת השאלה: מכיון ש"שמיני" עצמו ענינו
5 שומן – איזה חידוש עיקרי נוסף בזה ע"י מספר
6 הקריאות (אותה פרשה ואותו ענין של) שמיני
7 שמונה פנמים¹⁸, שדוקא אז אומרים שתהי' שנה
8 "שמינה"?!

9 קריאת שמיני שמונה פעמים אכן מוסיפה
10 הדגשה בענין של "שמונה" (שמינה), אבל מלשון
11 הפתגם משמע, (שבשנה של) "שמיני שמונה"
12 (קוראים שמיני שמונה פעמים) יש בה חידוש לגבי
13 שאר השנים (לא רק תוספת הדגשה) – ש(דוקא
14 השנה הזאת תהי') "שמינה"¹⁹.

15 ג. ויש לומר הביאור בזה:

16 תוכנו דהעילוי המיוחד של "ויהי ביום
17 השמיני" (יום "שמיני למילואים"²⁰), הוא בכך
18 שביום זה התחילה השראת השכינה במשכן –
19 "היום ה' נראה אליכם, להשרות שכינתו במעשה
20 ידיכם"²¹, עד ש"ורא כל העם וירונו ויפלו על
21 פניהם"²².

22 והכח ע"ז בא (גם) עי"ז שהי' זה ביום
23 השמיני²³;

24 עיני העולם (גם שלימות העולם) מסודרים
25 במספר שבע. העולם נברא בשבעת ימי בראשית
26 (ששת ימי הבריא, ושבת שהכניסה מנוחה
27 בעולם²⁴, שלימות הבריא) – שבעת ימי ההיקף,

18 היינו: באם היו קורין פרשה אחרת ח' פעמים – הי' בזה החידוש של שמונה (שומן), אבל בפ' שמיני הרי הענין דשומן הוא התוכן של פרשה זו (שמיני) עצמה.

19 אלא שענין זה נמשך (לא רק בחדשי שנה זו, עד פ' שמיני דשנה הבאה, אלא) גם בשנים שלאח"ז, עד לפעם הבאה שתבוא קביעות שקורין שמיני שמונה (ואז, תהי' ההמשכה באופן נעלה עוד יותר כו'). וע"ד המבואר בלקו"ת (ברכה צח, ב) ש"מכל רגל ויו"ט הי' נמשך.. עד הרגל הבא לאחריו".

20 פרש"י ריש פרשתנו.

21 פרשתנו ט, ד ובפרש"י.

22 שם, כד.

23 בהבא להלן ראה כלי יקר ריש פרשתנו. שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט – הובאו ונתבארו בד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח (ע' רטו ואילך). תש"ד (ע' 191 ואילך). תש"ה (ע' 167 ואילך). ועוד. וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 93 ואילך. מכתב י"א ניסן שנה זו. ועוד.

24 כמארז"ל "מה הי' העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה" (פרש"י בראשית ב, ב. פרש"י מגילה ט, א (ד"ה ויכל). וראה ב"ר פ"י, ט ובמ"כ שם).

25 תרומה כה, ח.

26 כלי יקר שם.

33 שייך דוקא לאח"ז שישנם קודם לכן שבעה); אבל
34 לאחר שבא בגילוי היום והענין השמיני, ה"ז
35 (גם) מציאות נפרדת, שנבדלת מהשבעה. נוכפי
36 שהוא בנדו"ד – ויהי ביום השמיני, יום השמיני
37 למילואים, שבא לאחר שבעת ימי המילואים, אבל
38 זהו יום נפרד, יום שמיני, שמובדל ונעלה מהימים
39 הקודמים – היום השמיני הוא היום שבו הי'
40 חידוש הכי עיקרי, השראת השכינה במשכן].

41 "שמונה" – הוא מספר הכולל, הוא כולל את כל
42 השבעה יחדיו, גם את השבעה שקדמו לו³⁴. שמונה
43 פירושו שיש לנו את כל השמונה יחד. ואדרבה:
44 יום זה מעלה את כולם (לדרגא ד) שמונה, שכל
45 הענינים (גם השבעה הראשונים) הם חלק
46 מ"שמונה".

47 ועפ"ז יש לומר ש"שמיני" ו"שמונה" ביחד
48 מרמזים גם על הכח לחבר את שני הענינים הנ"ל
49 בגילוי אלקות במשכן – בלי גבול וגבול: בכדי
50 שיהי' החיבור דגבול וכלי גבול (עולם ולמעלה
51 מעולם), צריך להיות בבלי גבול (דרגא השמינית)
52 עצמו שני הענינים. וזהו החילוק בין "שמיני"
53 ו"שמונה": "שמיני" הוא (בעיקר) הענין דכלי
54 גבול³⁵, ו"שמונה" הוא כפי שבלי גבול כולל
55 בעצמו את ה(מעלה ד) גבול (שבעה). "שמיני" קאי
56 בעיקר על הגילוי שלמעלה מהשתלשלות (שומר
57 את ההיקף), ו"שמונה" מדגיש איך שהגילוי
58 (שלמעלה מהשתלשלות) כולל ונמשך גם בשבעת
59 ימי הבנין דסדר השתלשלות, בכל פרט ופרט, –
60 א', ב', ג', ד', ה', ו' ז' ואח"כ ח' – כפי שכולם
61 מתעלים ונעשים "שמונה".

62 וזהו החידוש דשנה זו שבה "שמיני שמונה" –
63 ש"שמיני" נמצא (גם) באופן ד"שמונה", קוראים
64 את "שמיני" שמונה פעמים: כאשר קוראים את פ'
65 שמיני רק פעם אחת (או אפילו שלש פעמים)
66 וכיו"ב, ה"ז מורה בעיקר על הגילוי דשמיני
67 שלמעלה מעולם (מחולק מהשבעה); אבל כאשר
68 קוראים אותה שמונה פעמים, פעם אחת, פעם
69 שני', פעם שלישית וכו' עד – פעם שמינית (בשבת

1 נמשך בכל העולם (ממנו אורה יוצאה לכל
2 העולם²⁷).

3 וכפי שהי' בגלוי בארון (שהוא "עיקר החפץ
4 במשכן"²⁸) – ש"מקום ארון אינו מן המדה"²⁹:
5 אע"פ שהארון (שבו היו מונחים שני לוחות
6 הברית³⁰, הכוללים כל התורה כולה, שאורייתא
7 וקוב"ה כולא חד³¹) הוא למעלה ממדידה והגבלה,
8 "אינו מן המדה", מ"מ הי' למקום הארון מדה
9 מסוימת ("אמתיים וחצי ארכו גו"³²), והמקום הי'
10 "אינו מן המדה" – המעלה דכלי גבול ביחד עם
11 המעלה דגבול (שיכול להתפס בגדרי התחתון).

12 ועד"ז הרי זה מתבטא בעבודתו של יהודי:
13 בכללות ישנם שני אופני וסדרי עבודה – עבודה
14 בצמצום ובמדידה והגבלה (דקדושה), ועבודה
15 שלמעלה ממדידה והגבלה. ויש בזה מה שאין
16 בזה: העבודה במדידה והגבלה היא בערך לדרגת
17 האדם, שיעשה נלי לקלוט אלקות בפנימיות
18 מציאותו. והעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה
19 ("בכל מאדך"³³) היא כלי לקבל אלקות שלמעלה
20 מהגבלת האדם ("מאד" האמיתי); והשלימות היא
21 בחיבור שני הענינים בעבודת האדם: הן בעבודתו
22 שלמעלה מהגבלה ישנה המעלה שזה נמשך בכלי
23 בפנימיות, והן בעבודתו שבהגבלה ישנה המעלה
24 ד"בכל מאדך".

25 ה. עפ"ז יובן העילוי ד"שמיני שמונה" (קריאת
26 שמיני שמונה פעמים), שאז ה"ז "שמינה":

27 החילוק בין "שמיני" ו"שמונה" הוא: "שמיני"
28 הוא מספר סידורי, שבא אמנם לאחר שבעה
29 שקדמו לו, אבל זוהי מציאות שמינית – נפרדת,
30 שהיא מובדלת בערך מהשבעה שקדמו לו.
31 "שמיני" אינו לגמרי ענין לעצמו, אלא יש לו
32 שייכות (ובא בהמשך) לשבעה (ותירה מזו: שמיני

(27 ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. וראה גם רש"י כתי' מנחות פו, ב.

(28 רמב"ן ר"פ תרומה.

(29 יומא כא, א. וש"נ.

(30 ראה שבת פז, א. הובא בפרש"י עה"פ תשא לב, יט. ועוד.

(31 תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה הנסמן במאמרי

אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' רפה. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א.

תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). לקו"ת נצבים מו, ב. ועוד.

(32 תרומה כה, יו"ד.

(33 ואתחנן ו, ה. וראה תו"א מקץ לט, ג"ד. דרמ"צ כגב, ב.

קמ, ב. קס, ב. סה"מ תר"ס ע' קח. וראה ספר הערכים חב"ד ערך

אהבת ה' – בכל לבבך, נפשך ומאדך ס"ד. וש"נ.

(34 ע"ד האופן דספירת העומר שהספירה היא לא במספר

סידורי (יום שני, יום שלישי וכו'), אלא במספר הכולל (גם הימים

שלפניו) – "היום שני ימים", "שלשה ימים" וכו'. וראה תו"א

מקץ לד, ב. סהמ"צ להצ"צ כח, א.

(35 אלא שב"שמיני" גופא נכללת גם השייכות לגבול, כי

שמיני בא בהמשך להענינים של שביעי.

דוגמא לזכר בקיום המצוות – במצות מעשר 34
 (ש"מפריש אחד מעשרה מן הנשאר"40): הדין 35
 במעשר הוא ש"אין מעשרין באומד אלא במדה או 36
 במשקל או במנין"41 [לא ככתרומה, ש"אין תורמין 37
 תרומה זו לא במדה ולא במשקל ולא במנין"42.. 38
 אלא אומד ומפריש בדעתו כו"43] ויתירה מזה 39
 במעשר בהמה (ש"מצות עשה להפריש אחד 40
 מעשרה כו"43, שחלק מגוף פעולת המצוה הוא 41
 המנין: "מונין א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט', והיוצא 42
 עשירי.. אומר הרי זה מעשר"44, וכמ"ש"45 "העשירי 43
 יהי' קדש לה"46.

ז.א. הגילוי ד"עשירי יהי' קדש", "קדש מלה 45
 בגרמי"46, שהוא בהבדלה ושלא בערך (גרמי) 46
 לכל הענינים – מגיעים דוקא ע"י מנין (עבודת) 47
 האדם"47, "מונין א' ב'.. ט"48.

וי"ל שעד"ז הוא גם בנוגע ל"ויהי ביום 49
 השמיני", שהגילוי דשמיני בא לאחרי שבעת ימי 50
 המילואים. וכל זה הוא בגלוי ובהדגשה בשנה זו 51
 שבה "שמיני שמונה", קוראים את פ' שמיני 52
 שמונה פעמים, פעם אחר פעם עד (שסופרים) 53
 שמונה פעמים"48, שאז ישנו בפועל ובגילוי "שמיני 54
 שמונה"49.

ובאופן שישנה המעלה דקריאת פ' שמיני בכל 56
 השמונה פעמים – ובפרטיות: פעם הראשון – 57
 המעלה דפתיחת והתחלת הענין דקריאת "ויהי 58
 ביום השמיני" בשנה זו; פעם השני – המעלה 59
 דכפליים לתושי"49; פעם השלישי – מעלת החזקה"50

1 (זו), ושמונה כולל את כולם (גם השבעה) – הרי
 2 אז בא בגלוי הגילוי ד"שמיני" גם בכאו"א מהם –
 3 ובכולם – שבעה פרטים (דרגות) בהבריאה, ואח"כ
 4 בתכלית השלימות – בפעם השמינית (שדוקא אז
 5 קוראים (גם) את כל הפרשה כולה), באופן שישנה
 6 השלימות ד"שמיני" שמונה פעמים – המעלה
 7 ד"שמיני" בכל אחד ביחד עם המעלה ד"שמונה",
 8 שכולל גם את השבעה"36.

9 ולכן נעשה עי"ז – "שמינה", שנה "שמינה":
 10 השלימות האמיתית דשומן היא דוקא כאשר ישנו
 11 החיבור ד"שמיני" ו"שמונה", "שמיני" באופן
 12 ד"שמונה", בלי גבול וגבול – שמורה על כך שזה
 13 בא מהעצם (שלמעלה מבל"ג ומגבול), שזהו ענין
 14 השומן (ושמן), התמצית"37 דכל הענינים, שחודר
 15 בכל הפרטים ופרטי פרטים – כידוע ששומן
 16 "מפפפע בכולו"38.

17 ו. ענין נוסף בזה:
 18 האופן שבו מגיעים ובאים לגילוי ד"שמיני"
 19 (שלמעלה מהגבלת העולם) – הוא דוקא ע"י
 20 העבודה מלמטה למעלה במדידה והגבלה דעולם,
 21 בשבעה דרגות – א', ב', ג', ד', ה', ו', ז', עד
 22 שמגיעים לשמונה [וכפי שהוא בפשטות –
 23 ששמונה בא דוקא עי"ז שלפניו ישנם שבעה].
 24 והטעם לזה – כיון שדוקא ע"י העבודה במדידה
 25 והגבלה נעשים כלי לקלוט גילויים נעלים יותר, עד
 26 לגילוי דשמיני ושמונה. שמזה מובן שהעבודה
 27 במדידה והגבלה קשורה (בשרשה) עם דרגא נעלית
 28 ביותר (למעלה משרש הבל"ג).

29 וע"ד "מקום ארון אינו מן המדה": ה"אינו מן
 30 המדה" בא דוקא עי"ז שלארון היתה מדה. אילו
 31 לא הי' הארון במדה המסויימת שנתפרשה בתורה,
 32 לא היתה קדושת הארון בשלימות, שהיא כאשר
 33 ציווה ה' את משה"39.

36 (36) וראה לקר"ש ח"ז ע' 297, שח' פעמים ויהי ביום השמיני
 הוא בדוגמת המשכת הבינה (על-ידי תק"ש) בכל הגבולין (לקר"ת
 ד"ה להבין כו' יו"ט של ר"ה ס"ה – נז. ב ואילך), ב' בחי' דשער
 הנו"ן (לקר"ת ד"ה מעט תוס' ביאור על ענין וספרתם), ובכללות
 הוא מה שבבינה גופא הוא ג"ר – ולא ז"ת – שכללותם הוא
 ספירת הבינה וכידוע בענין ותבוא בעדי עדים קה"ק (לקר"ת ד"ה
 אלה פקודי).

37 (37) ראה אוה"ת בלק ע' תתקכ.
 38 (38) יו"ד סק"ה ס"ה. וראה חולין צז, רע"א. וראה גם שיחת
 ערב פסח שנה זו ס"ד.
 39 (39) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 186.

(40) רמב"ם ריש הל' מעשר.

(41) רמב"ם שם פ"א הי"ד. ומקורו מאבות פ"א (הפרק דשבת
 זו) מט"ז: ואל תרבה לעשר אומדות (כמצויין בכס"מ לרמב"ם
 שם). – השקו"ט והדיעות בזה, ראה בארוכה תויו"ט לאבות שם.

(42) תרומות פ"א מ"ז.

(43) רמב"ם הל' תרומות פ"ג ה"ד. וראה גם ביצה יג, ריש
 ע"ב. וש"נ. ירושלמי תרומות שם ה"ד.

(44) רמב"ם הל' בכורות רפ"ו.

(45) משנה בכורות נח, ב – לדעת ת"ק. וכ"ה ההלכה –
 רמב"ם הל' בכורות רפ"ז.

(46) בחוקתי כז, לב. זח"ג צד, ב. וראה סידור עם ד"ח ר,
 ג ואילך. ועוד.

(47) ראה לקר"ש ח"ז ע' 362 ואילך. ח"יז ע' 333. וש"נ.

(48) משא"כ בקריאת פ' שמיני עצמה (פעם אחת וכיו"ב) –
 אף שיום השמיני בא לאחרי ובהמשך העבודה בשבעת ימי
 המילואים – עיקר ההדגשה היא על מעלת יום המיוחד דיום
 השמיני (ולא כ"כ ההמשך להשבעה שקדמו), כנ"ל בפנים.
 (49) ל' הכתוב – איוב יא, ו. וראה שמו"ד רפמ"ו.

(50) "בתלת זימני הוי חזקה" (ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ).

29 אלקות שלמעלה מעולם בעולם (כפי שזה הי' במשכן).

30
31 וכמודגש בהתחלת פרקי אבות (שמתחילים
32 ללמוד בשבת פ' שמיני, כנ"ל ס"א) – "משה קיבל
33 תורה מסיני ומסרה כו": משה הוא מקבל התורה
34 מהקב"ה בעצמו ("ומסרה וכו", והמשנה ממשיכה
35 למנות את סדר המסורה דקבלת התורה מדור
36 לדור⁶¹), ועל ידיו – מגיעה התורה לכל יהודי ולכל
37 בני" (תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב⁶²)
38 וע"י תורה (שקיבל משה מסיני) – חכמתו
39 ורצונו של הקב"ה⁶³, ואורייתא וקוב"ה כולא חד –
40 ארון הברית עם השם – נעשית השראת השכינה
41 (אלקות שלמעלה מהבריאה) במשכן; וע"י התורה
42 – יש בכחו של יהודי להמשיך אלקות בעולם, עד
43 גם אלקות שלמעלה מהבריאה.

44 וכחו של משה לכך בא מזה ש"משה קיבל
45 תורה מסיני" (כידוע הדיוק⁶⁴ שנאמר "מסיני" ולא
46 "מהקב"ה" וכיו"ב⁶⁵) – כיון ש"סיני" הוא "מכיך
47 מכל טורייא", ומשה קבל תורה "מסיני", הוא למד
48 "מסיני", שהי' בתכלית הביטול, "מכיך מכל
49 טורייא"⁶⁶, בכל מקום שהי' ענין כלשהו דגבהות
50 (אפילו) דקדושה – הי' הוא "מכיך" מזה, "עניו
51 מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"⁶⁷; ובהיותו
52 בטל בתכלית להקב"ה הי' בכחו להיות "קיבל תורה
53 מסיני", מקבל האמיתי, שנעשה ממוצע המזחבר
54 למסור את תורתו של הקב"ה לבני".

55 ה. ובפרטיות יותר – יש לומר שענין זה
56 (החיבור דבל"ג וגבול) מרומז גם בשמו של משה
57 [תיבה הראשונה שבמשנה וכל המסתא: "משה
58 קיבל תורה כו"]:

59 משה הוא ר"ת "משה שמאי הלל"⁶⁸, כנגד ג'
60 הקוים, קו הימין (חסד), קו השמאל (גבורה) וקו

1 [שהיא בהדגשה בכלל בשנה זו, כמדובר לעיל⁵¹];
2 פעם הרביעי – כנגד ד' רגלי הכסא שלמעלה
3 והשולחן, וד' רגלי המרכבה, שע"ז נעשה קיום
4 חזק בעמידת השולחן⁵²; פעם החמישי – כנגד בחי'
5 "החמישית לפרעה"⁵³, ש"אתפריעו ואתגליין מיני'
6 כל נהורין"⁵⁴; פעם השישי – [נוסף על החזקה
7 (שלשה) בכפליים, גם –] שלימות הבריאה
8 (שנבראה בששת ימים); פעם השביעי – המעלה
9 ושלימות ד"מנוחה" שמתוספת בשלימות העולם
10 (ביום השביעי²⁴), באופן שישנה השלימות דכל
11 שבעת ימי בראשית (שבהם מתסדר סדר
12 ההשתלשלות, כנ"ל ס"ג); עד לשלימות בפעם
13 השמיני – שלמעלה מסדר השתלשלות, כנ"ל
14 בארוכה.

15 ולהוסיף, ששמיני (בכללות) כולל גם תשיעי
16 ועשירי⁵⁵; ולכן, משמיני באים מיד לאח"ז
17 לתשיעי, ג' פעמים חזקה, ותשיעי נעשה הכנה הכי
18 קרובה – תיכף ומיד בלי הפסק – להעשירי הי'
19 קדש [משא"כ הדרגות שלפנ"ז, מא' עד ח', אע"פ
20 שמהם נעשה עשירי, מ"מ יש ביניהם הפסק], כולל
21 השלימות דגאולה הקשורה עם עשירי, כדלקמן
22 סעיף יא.

23 ז. הכח להמשיך את השכינה למטה "ביום
24 השמיני" בא דוקא ע"י משה רבינו⁵⁶, ע"י תפלתו
25 "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו"⁵⁷, יהי רצון שתשרה
26 שכינה במעשה ידיכם⁵⁸ – כיון שמשה, בהיות בו
27 שני הענינים דבלי גבול וגבול⁵⁹, הוא הממוצע
28 המחבר "בין ה' ובניכם"⁶⁰, שנותן כח להמשיך

(51) ראה מכתב י"א ניסן שנה זו. ועוד.

(52) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא (ממו"נ ח"ב פי"ט). וראה לקו"ש ח"ז ע' 202 ואילך. ח"ח ע' 322 ואילך. ועוד.

(53) מקץ מז, כד.

(54) זח"א ר"י, א.

(55) כידוע שבינה כולל הג"ר. קדש הקדשים (ראה לעיל הערה 36).

(56) ולהעיר שמשה – שהוריד השכינה למטה בארץ – הוא דור השביעי (שהש"ר רפ"ה), וכל השביעיין חביבין (כפי שמוסיף בהמשך ההלולא רד"ה באתי לגני הש"ת). וזהו ע"ד משנת"ל בפנים שגילוי בחי' שמיני הוא דוקא ע"י העבודה דשבעה.

(57) תהלים צד"ק, יז.

(58) פרש"י פרשתנו ט, כג. וראה גם פרש"י פקודי לט, מג. פרש"י עה"פ תהלים שם. וראה תו"ש עה"פ פקודי שם (אות לד).

וש"נ.

(59) ראה שיחת ש"פ צו, שבת הגדול שנה זו ס"ו ואילך.

(60) ואתחנן ה, ה.

(61) ובפרטיות – ארבעים דורות (כמבואר ומפורט בהקדמת הרמב"ם לספרו היד).

(62) ברכה לג, ד.

(63) ראה תניא פ"ה.

(64) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 277. ביאורים לפרקי אבות ע' 12 ואילך.

(65) שהרי הפירוש "מסיני" הוא – "ממי שנגלה בסיני" (פי' הרע"ב. הובא כפי' התויו"ט).

(66) מדרש תהלים סח, יז.

(67) בהעלותך יב, ג.

(68) ראה מגלה עמוקות אופן עד.

29 שמזה בא ההעלם והסתר דטבע העולם שמסתיר
30 על אלקות, טבע מלשון "טובעו (מכוסה ומוסתר)
31 בים סוף"⁷⁹

32 ואדרבה: השרש דמשה (גם כפי שהוא נמצא
33 בגלוי בעולם) הוא "מן המים", ע"ד המדובר לעיל
34 שדוקא ע"י מדידה והגבלה (ששרשו הוא למעלה
35 משרש הבל"ג) מגיעים גם לקליטת גילוי הבל"ג.

36 וכיון שאצל משה (קו האמצעי) ה' תכלית
37 הביטול (ע"ד "מכין מכל טוריא") הרי הוא מגלה
38 את המעלה דשני הקוים, עד שכולל ומחבר אותם
39 – בלי גבול ("שמיני") וגבול ("שמונה") ושניהם
40 יחד, וזה נותן כח להמשיך את השראת השכינה
41 (שלמעלה מעולם) למטה בעולם – הענין ד"שמיני
42 שמונה שמינה".

43 וממשה נמשך הכח לזה לכל יהודי – ובפרט
44 שבכל אחד מישראל יש בחי' משה שבקרבנו⁸⁰,
45 שפועלת על עבודתו בפועל (שאצל כל יהודי
46 "יראה מילתא זוטרתא היא"⁸¹) – כפי שהי' בזמן
47 הקמת המשכן, שתפלת משה פעל הש"ת שרה
48 שכינה במעשה ידיכם", "וירא כל העם וירונו ויפלו
49 על פניהם" – ביטול בתכלית (גם ד"פניהם", בחי'
50 פנימיות האדם); ומדור ההוא ה"ז נמשך בכל
51 הדורות, כידוע שכל דור (ובפרט הדור שיצא
52 ממצרים) כולל את כל הדורות שלפניו
53 ושלאחריו⁸².

54 ובפשטות – שממשה נמשך הכח לכל יהודי
55 להיות בבחי' "משה קיבל תורה מסיני", וכמקבל
56 התורה יתאחד הוא (ב"יחוד נפלא כו"⁶³) עם
57 התורה ועם נותן התורה – ישראל אורייתא וקוב"ה
58 כולא חד⁸³, עד באופן ד"והיו⁸⁴ ענין רואות את

1 האמצעי (תפארת): שמאי והלל הם כנגד ב' הקוים
2 דשמאל וימין שבתורה ("מימינו אש דת למו"⁶⁹),
3 שלכן הרי בית שמאי מחמירים ובית הלל מקילים,
4 "אלו אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלים ואלו
5 מכשירין"⁷⁰ כידוע⁷¹; ומשה הוא כנגד קו האמצעי,
6 שכולל ומחבר את שני הקוים⁷².

7 השרש דבלי גבול וגבול למעלה הוא – חסד
8 וגבורה⁷³ [ובזה גופא – חסד וגבורה שבתורה,
9 "מימינו אש דת למו"]:
10 מחסד נמשכת ההשפעה
11 שלמעלה ממדידה והגבלה, ומגבורה (וצמצום) –
12 השפעה מצומצמת, לפי הגבלת וכלי המקבלים;
13 ומשה – קו האמצעי (שהוא תכלית הביטול) –
14 כולל ומחבר את שני הקוים (ולכן הסדר הוא
15 שב"משה" באה קודם המ' – ר"ת משה קו
16 האמצעי) ואח"כ ש"ה, ר"ת שמאי הלל, שמאל
17 וימין⁷⁴.

17 והכח ע"ז בא מכך שבמשה ישנם שני הענינים
18 – כנרמז בשמו משה ע"ש "כי מן המים
19 משיתיהו"⁷⁵: יחד עם זה שבמשה היתה המעלה
20 דגילוי (חסד) – "משיתיהו" (שעל שם זה בעיקר
21 נקרא "משה"), כשעבד את עבודתו בגילוי (על
22 היבשה), יש בו גם המעלה ד"מן המים (משיתיהו),
23 גילוי הענינים הנעלמים שבמים – גילוי כח ההעלם
24 וכח הגבול דהקב"ה שנמצא בגבורה, עד בחי'
25 "ישת חושך סתרו"⁷⁶, העלם העצמי שלמעלה
26 (שמזה בא ההעלם דעולם)⁷⁷, כידוע שמים (מי
27 הים), שמכסים ומסתירים על מה שנמצא בתוך
28 הים, מרמז על כח ההעלם (צמצום) דהקב"ה⁷⁸

(69) ברכה לג, ב. וראה אגה"ק ס"ו. סי"ג.

(70) משנה יבמות יג, ריש ע"ב.

(71) ראה זח"ג (רע"מ) רמה, א. אגה"ק ס"ו. ג. לקו"ת קרח נד,

סע"א ואילך. שה"ש מח, ב ואילך. ובכ"מ.

(72) אוה"ת קרח ס"ע תשיו.

(73) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אוא"ס (ד) ס"ד. וש"נ.

(74) והטעם שמקדים שמאי להלל (נוסף על מחז"ל שהלל
ענוותן ה' ולכן הקדימן (עירובין יג, ב)) – יש לומר, מפני
המעלה שבכח הגבול (גבורה) לגבי כח הבל"ג גבול, כדלקמן.

(75) שמות ב, יו"ד.

(76) תהלים יח, יב.

(77) ראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפז. ועוד.

(78) וממנו נשתלשל עלמא דאתכסיא, שעל זה קאי "מן המים
משיתיהו" של משה, ששרש נשמתו הוא "מן המים", עלמא
דאתכסיא. ועלמא דאתגליא נשתלשל מכח הגילוי (חסד)
שלמעלה.

(79) בשלח טו, ד. וראה שו"ת חכם צבי ס"ח. הובא בלקו"ת

ראה כב, ג.

(80) תניא רפ"ב.

(81) ברכות לג, ב.

(82) שהרי מכיון ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא
העולם" (משנה סנהדרין לו, סע"א), ו"בראשית – בשביל ישראל..
שנקרא ראשית" (פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ), דקאי על כל
ישראל שבכל דור ודור – הרי, שקיום העולם במשך כל הדורות
היא ע"י עבודתם של בני" שבדור שבהווה. וא"כ, עבודת כל דור
שייכת וכוללת עבודת כל שאר הדורות.

(83) ראה זח"ג עג, א.

(84) ישע"י ל, כ.

29 (דקדושה), בענין ההעלם והגבול – ענין המלכות
30 – גאולה – שבגבורה⁹⁶.

31 עד שזה מתגלה אפילו בגבורה בפשטות,
32 בהעלם והסתר דעולם בכלל, ודגלות במיוחד –
33 כפי שנמשך מבחי' ישת חושך סתרו. עד שמתגלית
34 המלכות (גאולה) שבגבורה – הגילוי דקץ הגאולה
35 (ולבא לפומא לא גליא⁹⁷, שלמעלה מגדר גילוי),
36 וכידוע שע"י הכנסת האל"ף דאלופו של עולם
37 בגלות (גולה) – ע"י "מעשינו ועבודתינו כל זמן
38 משך הגלות" שבזה "תלוי" הגאולה – נעשה
39 מגלות גופא – גאולה⁹⁸. ואדרבה – כיון שזה בא
40 ע"י ההעלם והסתר דגלות, הרי גילוי הגאולה
41 האמיתית והשלימה הוא באופן דתגבורת החיות,
42 גאולה שאין אחרי' גלות⁹⁹, "ה' ימלוך לעולם
43 ועד".

44 י. עפ"ז יש לומר השייכות דשבת זו עם "מחר
45 חודש" – שבקביעות כזו, כאשר "שמיני שמונה
46 שמינה", והספירה בשבת זו היא הסיום דמלכות
47 שבגבורה (לאחרי שהספירה התחילה "ממחרת
48 השבת" כפשוטו, תמימות שבתמימות ע"ד "שמיני
49 שמונה") – חל שבת זה להיות תמיד בערב ראש
50 חודש אייר:

51 הענין ד"מחר חודש" מובן מתוכן ההפטורה¹⁰⁰
52 – "ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד
53 מושבך"¹⁰¹: "ונפקדת" הוא "לשון זכרון" ו"יפקד"
54 הוא "לשון חסרון"¹⁰², ו"ונפקדת כי יפקד מושבך"
55 הפירוש הוא¹⁰² – ש"כי", עי"ז ש"יפקד מושבך",
56 "שיהי' מושבך (של דוד) חסרה שאתה יושב בה",
57 יהי' "ונפקדת", "אבי יפקדך (שאל המלך יזכור
58 אותך) וישאל היכן אתה". וזה קשור עם "מחר
59 חודש": בערב ראש חודש נעשה העלם והסתר
60 הלבנה, עד שברגע שלפני המולד לא נשארת אפילו
61 נקודה ("יפקד מושבך" דדוד, מלכות, שרש

1 מוריך⁸⁵ (שמעין זה הי' במ"ת⁸⁶). ועי"ז – תתגלה
2 המעלה דבלי גבול ודגבול ודשניהם יחד.

3 ט. עפ"ז יובן גם השייכות עם הסיום ד"שני
4 שבועות לעומר" בשבת זו (פ' שמיני):

5 בסיום ד"שני שבועות לעומר" מסתיים
6 (העבודה ב)שני הקוים דחסד וגבורה (בשבוע
7 הראשון – חסד שבחסד עד מלכות שבחסד,
8 ובשבוע השני – חסד שבגבורה עד מלכות
9 שבגבורה), ז.א. שישנה השלימות דשני הענינים,
10 חסד וגבורה – שבשני קוים אלו ("מימינים
11 ומשמאילים"⁸⁷) מתחלקים בכללות⁸⁸ כל
12 הענינים⁸⁹, החל מתורה (מימינו אש), "אלו אוסרים
13 ואלו מתירין כו'" ("כנ"ל בנוגע להלל ושמאי), ומזה
14 נשתלשל בעולם, ובשרשו למעלה – קו הבלי גבול
15 וקו ההעלם והגבול (כנ"ל).

16 ובפרטיות – הסיום ד"שני שבועות לעומר"
17 (חסד וגבורה) עם מלכות שבגבורה: נוסף על
18 פירוש הפשוט בזה שמלכות שבגבורה הוא פרט
19 בגבורה – יש בזה גם הרמז⁹⁰, שמגבורה מתגלה
20 ענין המלכות – הגילוי ד"ה' ימלוך לעולם ועד"⁹¹,
21 "והי' ה' למלך על כל הארץ גו"⁹², "והיתה לה'
22 המלוכה"⁹³, בגאולה האמיתית והשלימה; ואדרבה
23 – גילוי מלכותו ית' באופן דגבורה (מלכות
24 שבגבורה) – תגבורת החיות⁹⁴, ע"ד הענין ד"מחי'
25 המתים" שבא מבחי' "אתה גבור" (בברכה שני'
26 דתפלה, כנגד גבורה⁹⁵).

27 זאת אומרת – שבשבת זו (הסיום ד"שמיני
28 שמונה שמינה") מתגלית המעלה שישנה בגבורה

(85 ולהעיר מדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע "אז מען
ויצט ביי זיך אין חדר און מען עפענט דעם לקו"ת פילט מען
עצמות א"ס" (סה"ש תש"ה ע' 85. ועד"ז סה"ש תש"ג ע' 63),
"ידעתי היותי" (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 263).

(86 תניא פל"ו (מו, א).

(87 לשון הכתוב – דה"א יב, ב.

(88 אף שבפרטיות נחלקים לג' קוים (כנ"ל בפנים). ובפרטיות
עוד יותר – לד', ה', עשרה, וכיו"ב.

(89 ראה ספר הערכים חב"ד שבהערה 73 ס"ז. וש"נ.

(90 ולהעיר מהמבואר בכ"מ (ראה שער היחוד פמ"ז),
שממלכות שבחסד נעשה חסד שבמלכות וכו', וכן בנוד"ד –
שממלכות שבגבורה, נעשה גבורה שבמלכות.

(91 בשלח טו, יח.

(92 זכרי' יד, ט.

(93 עובדי' בסופו.

(94 ראה תו"א נח ט, ג.

(95 ראה אוה"ת לך לך פו, ב. יהל אור ע' קיא.

(96 כידוע שלע"ל יהי' גילוי המעלה שבגבורה, ולכן יהי'
הלכה כב"ש (מק"מ לוח"א יז, ב. לקו"ת קרח נד, רע"ג).

(97 זר"ח בראשית ח, א. מדרש תהלים ט, ב. וראה גם סנהדרין
צט, א. – וראה שיחת ש"פ צו תש"נ ס"ה.

(98 ראה לקו"ת בהעלותך לה, ג. ועוד.

(99 מכילתא עה"פ בשלח טו, ב. תור"ה ה"ג ונאמר – פסחים
קטז, ב. ועוד.

(100 ולא כדעת האומרים שהשייכות דהפטורה זו לערב ר"ח
הוא רק מפני זה שסיפור ההפטורה אירע ב"מחר חודש".

(101 ש"א כ, יח.

(102 פרש"י עה"פ.

ועוד ועיקר: ע"י "מעשינו ועבודתנו כל זמן
משך הגלות" מביאים את הגאולה – כי הגם
שנמצאים בהעלם והסתור הגלות, עם כל המדידות
והגבלות הקשורות בזה (שבאות מבחי' גבורה),
דוקא בזה ישנו הכח להביא את הגאולה (מלכות
שבגבורה), כנ"ל בארוכה.

וע"ד "כל המקיים את התורה מעוני סופו
לקיימה מעושר"¹¹¹. ועד"ז – ע"י העבודה בעוני
הגלות, אין עני אלא בדעת, מקבלים את העשירות
האמיתית בדעת ועשירות בפשטות – בגאולה
האמיתית והשלימה.

ועאכו"כ לאחרי שכבר עברו "ויצאו יד"ח" כל
המדידות והגבלות ד"עוני" (בדורות שלפני זה),
וכעת ישנה חירות והרחבה בפשטות ממלכות
האומות, ויכולים ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך
מנוחת הנפש ומנוחת הגוף [ולזה נוסף בדורות
האחרונים גם הענין ד"עושר" בתורה – ע"י
הדפסת והפצת ריבוי ספרים ש(חלקם) היו גנוזים
עד עתה].

ומטעם זה (המעלה בעבודה בזמן הגלות) –
יהיו גם בגאולה זו שתי המעלות, הן מעלת
הגאולה והן מעלת הגלות¹¹² (המעלה דעבודה
מתוך אתכפיא, ומתוך מדידה והגבלה, "מעוני").
וע"ד האמור לעיל בנוגע לשלימות ב"שמיני
שמונה שמינה" – החיבור דמעלת הבל"ג ומעלת
הגילוי הגבול וההעלם [ועד"ז יהיו אז אראנו
נפלאות – הן בטבע והן בנס, כדלקמן].

יב. ומזה ישנה גם הוראה בנוגע לעבודת בני",
ובענין שהזמן גרמא – להביא את הגאולה
האמיתית והשלימה:

יהודי יכול הרי לטעון: כיון שהוא מדוד
ומוגבל, כולל מצד ההגבלות דטבע העולם, וחלק
חשוב מהיום הוא עסוק (ע"פ תורה) בדברי רשות
אכילה שתי' שינה, ובפרט בזמן הגלות כשישנם
כמה מדידות והגבלות והעלמות על עבודת ה'
בשלימות וכו' וכו' – אין לו לכאורה אפילו כח
לעשות עבודה קטנה יותר, עאכו"כ אין לו כח
להביא את הגאולה האמיתית והשלימה!?

אומרים לו – שביאת המשיח תלוי ב"מעשינו

1 הלבנה), ועי"ז נעשה אח"כ (מחר) חודש, מולד
2 הלבנה מחדש ("ונפקדת")¹⁰³.

3 וזהו ע"ד ענין הנ"ל ד"מלכות שבגבורה"¹⁰⁴:
4 דוקא ע"י "יפקד מושבך", ההעלם והסתור
5 (דגבורה), נעשה "ונפקדת", זכרון וגילוי ענין
6 המלכות (בית דוד), עד השלימות בזה – דוד מלכא
7 משיחא בגאולה האמיתית והשלימה, שגאולה
8 קשורה עם הענין ד"ונפקדת", כפי שהקב"ה אמר
9 למשה (במצרים)¹⁰⁵ "פקוד פקדתי אתכם", ש"סימן
10 זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם
11 נגאלים, יעקב אמר¹⁰⁶ ואלקים פקוד יפקוד אתכם,
12 יוסף אמר להם¹⁰⁷ פקוד פקוד אלקים אתכם"
13 ("מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך")¹⁰⁸,
14 וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות בגאולה
15 האמיתית והשלימה.

16 יא. ע"פ הנ"ל מובן גם השייכות דכל ענינים
17 אלו [שמיני שמונה שמינה", התחלת פרקי אבות,
18 סיום "שני שבועות לעומר", ו"מחר חודש" עם
19 הגאולה האמיתית והשלימה, שצריכה גם לבוא כבר,
20 ובפרט בעמדנו בשנת ה' תהא שנת אראנו נפלאות,
21 ובה גופא – בסיום חודש ניסן, ובסמוך לכניסה
22 לחודש אייר:

23 אע"פ שנמצאים בהעלם והסתור דגלות – הרי
24 אדרבה: דוקא עי"ז ש"יפקד מושבך", יהודי (שיש
25 בחי' דוד שבו) אינו נמצא במקום מושבו האמיתי,
26 סמוך על שולחן אביו, בארץ הקודש בירושלים עיר
27 הקודש בביהמ"ק – ודוקא עי"ז נעשה "ונפקדת",
28 שהקב"ה "מתמסר לגמרי" ב"זכירת" בני", פקוד
29 פקדתי אתכם", וגואל אותם בגאולה האמיתית
30 והשלימה ע"י משיח צדקנו; דוקא ע"י העלם
31 הלבנה (וישראל הדומין ומונין ללבנה¹⁰⁹) נעשה
32 מולד הלבנה מחדש, "שהם עתידין להתחדש
33 כמותה"¹¹⁰.

(103) ראה ד"ה ויאמר לו יהונתן תשכ"ח (קונטרס ב' אייר שנה
זו). וש"נ.

(104) ראה ד"ה ויאמר הנ"ל בסופו, שע"י "יפקד מושבך"
עצמו נעשה "ונפקדת" – גילוי מעלת הגוף (שלמעלה משרש
הנשמה).

(105) שמות ג, יז.

(106) ויחז, נ, כד.

(107) שם, כה.

(108) פרש"י שמות שם, יח.

(109) סוכה כט, א. ב"ר פ"ג, ג. זח"א רלו, ב.

(110) נוסח קידוש לבנה – סנהדרין מב, א.

(111) אבות פ"ד מ"ט.

(112) ועד שנאמר "אורך ה' כי אנפת בי" (ישעי' יב, א).

34 – כפי שהקב"ה מהוה כל נברא מאין ליש בכל רגע
35 ורגע מחדש¹²², באופן נפלא, כיון ש"הוא לבדו
36 בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"¹²³, עד גם
37 הנפלאות שישנם בהעלם והסתר דעולם וגלות (עד
38 – בחי' ישת חושך סתרו), שדוקא עי"ז נעשה
39 "ונפקדת".

40 ומעין נסים ונפלאות אלו כבר התחילו לראות
41 עכשיו בשנת אראנו נפלאות (אע"פ שעדיין
42 נמצאים בגלות), ובפרט בחודש אדר, ויתירה מזו
43 – בחודש ניסן, מלשון נס ונסי נסים, וההמשך של
44 זה בחודש אייר.

45 ובהדגשה – בעמדנו עתה בסוף חודש ניסן,
46 הבא לאחרי חודש אדר, וקרוב ממש לתחלת חודש
47 אייר: חודש אדר קשור בכללות עם נס פורים,
48 שהוא נס המלוכב בטבע. ובחודש אדר הרי "תקיף
49 ובריא מזלו" ובריאות היא ברכה בטבע. חודש ניסן
50 קשור עם נסים גלויים שלמעלה מדרך הטבע. ומזה
51 באים לחודש אייר – ר"ת¹²⁴ אברהם יצחק יעקב
52 רחל, ד' רגלי המרכבה (גילוי אלקות שלמעלה
53 מעולם), ור"ת¹²⁵ "אני ה' רופאך"¹²⁶, שהברכה
54 נמשכת בטבע העולם (רופאך), אבל באופן
55 שלמעלה ממדידה והגבלה כיון שהיא באה מ"אני
56 ה'", שבהיותה בעולם ובגלות שבהם שייך מצב
57 של חסרון ("יפקד מושבך") שצריך לרפואה –
58 נעשה "אני ה' רופאך" באופן שמלכתחילה "לא
59 אשים עליך"¹²⁶ – החיבור דשתי המעלות: נפלאות
60 בהעלם דטבע ובנסים.

61 ובפרט ששבת זו היא גם הספירה ד"מלכות
62 שבגבורה", גילוי מלכא משיחא מתוך גבורת
63 הגלות, ושבת פ' שמיני, שבה נפעלת השלימות
64 ד"שמיני שמונה שמינה" – שקשורה במיוחד עם
65 משיח צדקנו – ה"כנור של ימות המשיח" הוא
66 מ"שמונה נימין"¹²⁷, כיון שאז יהי' הגילוי דאלקות
67 שלמעלה מעולם, הגאולה מהמדידות והגבלות

1 ועבודתנו כל זמן משך הגלות" דוקא, וכיון
2 שהגאולה עדיין לא הגיעה, ה"ז גופא ראי' שהדבר
3 תלוי ב"מעשינו ועבודתינו" דדורנו זה.

4 ואדרבה: דוקא ע"י עבודה זו במדידות
5 והגבלות ובהעלם והסתר (שבאה מגבורה) – דוקא
6 בזה טמונים כחות נפלאים, שיש בכחם להביא את
7 הגאולה. וכפס"ד הרמב"ם¹¹³ שע"י מצוה אחת יש
8 בכחו של יהודי ל"הכריע את עצמו ואת כל העולם
9 כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

10 וכיון ש"אני נבראתי לשמש את קוניי"¹¹⁴ – כל
11 יהודי, אנשים נשים וטף, ו"אני מבקש כו' אלא
12 לפי כחן"¹¹⁵ [ולא רק ש"מבקש כו' לפי כחן" אלא
13 שהקב"ה גם מסייע בעבודה זו ו"הקב"ה
14 עוזרו"¹¹⁶] – מובן שלכל יהודי יש כחות לעשות
15 את "מעשינו ועבודתינו" לשמש את קונו,

16 ולעשות זאת בשלימות – לא רק כמסייע ועוזר
17 לזולת, אלא שהוא בעצמו עושה את העבודה, לפום
18 שיעורא דילי', בשלימות; עד שנעשה "שותף
19 להקב"ה" בעבודה זו, ושותף אמיתי אינו רק מסייע
20 וכיו"ב, אלא שהוא שותף בכל הפרטים וענינים
21 ובאחריות הדבר וכו'. – וכל זה הוא בהוספה על
22 כך שיהודי, בהיותו "חלק אלוהה ממעל ממש"¹¹⁷,
23 "חלק הוי' עמו"¹¹⁸, יש לו הכחות הגדולים
24 ביותר לפעול את הענינים הגדולים ביותר. עד שיש
25 לו הציווי "קדושים יהיו כי קדוש אני"¹¹⁹, וכידוע
26 הפירושו¹²⁰ בזה ש"יכול כמוני"¹²¹ בניחותא.

27 יג. נוסף על כללות כח הנ"ל שיש לכאו"א –
28 מתוסף בכל הנ"ל יותר כח מצד כללות השנה –
29 שנת אראנו נפלאות:

30 כיון ש"אראנו", הקב"ה בעצמו מראה, נפלאות
31 – הכל מתגלה: הן הנפלאות כפשוטן והן ההנהגה
32 נסית, נסים גלויים ונפלאים, הן הנפלאות שנמצאים
33 (בהסתר) בהנהגה טבעית – כולל כח הפועל בנפעל

(122) שעהיה"א פ"א.
(123) אנה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).
(124) מאור"א מערכת א' אות פד. ב"ש לאה"ע סקכו" ס"כ.
מגלה עמוקות אופן קבא.
(125) ראה ח"י חת"ס לשבת קמז, ב. שער יששכר (להרה"צ
כו' ממונקאטש) מאמר אייר (בשם סה"ק).
(126) בשלח טו, כו. וראה צפע"ג לרמב"ם הל' תשובה פ"ב
ה"ב (בסופו).
(127) ערכין יג, ב. וש"נ.

(113) הל' תשובה פ"ג ה"ד.
(114) משנה וברייתא סוף קידושין.
(115) במדב"ר פי"ב, ג.
(116) סוכה נב, ב. קידושין ל, ב. וראה תניא פי"ג.
(117) תניא רפ"ב.
(118) האזינו לב, ט.
(119) ר"פ קדושים. וראה פרשתנו יא, מד.
(120) מאור עינים עה"פ. וראה אוה"ת ר"פ קדושים. לקו"ש
ח"ז ע' 321.
(121) תו"כ עה"פ.

- 39 בפועל ממש!
- 40 ומזה מובן, שאין מקום כלל שבמקום לפעול
- 41 בעצמם יסמכו על אחרים או יטילו את העבודה על
- 42 אחרים – אלא שזו היא העבודה דכל אחד ואחד,
- 43 כאו"א צריך לעשות בעצמו את העבודה "לשמש
- 44 את קוני" (שלשמה "אני נבראתי"), ובודאי שיש לו
- 45 הכחות ע"ז (כיון ש"איני מבקש כו' אלא לפי כחן"
- 46 כנ"ל).
- 47 ובמה מתבטאת עבודה זו – הרי זה ג"כ
- 48 בפשטות: בהוספה בתורה ובמצוות, בלימוד
- 49 התורה – נגלה דתורה ופנימיות התורה, ובקיום
- 50 המצוות בהידור,
- 51 כולל ובמיוחד בענין שהזמן גרמא – קיום
- 52 המנהג (כמש"כ אדמו"ר הזקן בסידורו) לומר
- 53 וללמוד פרקי אבות (לאחר תפלת מנחה¹³³)
- 54 בשבתות בין פסח ועצרת, ובכל שבתות הקיץ.
- 55 ונוסף על הוספת עצמו בזה – צריכים להשפיע
- 56 גם על אחרים שיוסיפו [ובפרט אם אצלו (המשפיע)
- 57 בעצמו ה' חסר קודם בשלימות בקיום עבודתו,
- 58 צריך הוא הרי להוסיף בזה כפליים לתושי", כולל
- 59 ע"י השפעה על אחרים בזה], ובכללות העבודה
- 60 דהפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה
- 61 שמביאה במיוחד "אתי מר" דא מלכא משיחא.
- 62 וכל זה – מתוך הצפי' והתשוקה וכו' חזקה
- 63 להגאולה¹³⁴ – "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹³⁵, כפי
- 64 שאומרים בכל יום בתפלה: "ותחזינה עינינו
- 65 בשוכך לציון ברחמים", ו(כימי החול) – "את צמח
- 66 דוד עבדך מהרה תצמיח". וכמדובר כמ"פ.
- 67 ויה"ר שע"י כל החלטות טובות אלו דבנ"י בכל
- 68 מקום שהם להוסיף בעבודתם, ועאכו"כ ע"י קיום
- 69 ההחלטות בפועל – שזה יפעל כבר את פעולתו
- 70 ומיד, ויביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י
- 71 משיח צדקנו, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו
- 72 נפלאות,
- 73 ועוד ועיקר – תיכף ומיד ממש.
- 1 דגדרי העולם, וביחד עם זה כפי שזה נמשך בעולם
- 2 ("שמיני שמונה").
- 3 עד שזה מביא מיד את הענין דתשיעי ודעשירי
- 4 יהי' קדש – השלימות דעשרה בגאולה האמיתית
- 5 והשלימה ("עלי עשור"¹²⁸), "כנור של עשרה
- 6 נימין"¹²⁷ (שלמעלה מכנור של שמונה נימין).
- 7 ובהדגשה יתירה – מצד זה שמיד בתחלת
- 8 חודש אייר, בכ' אייר, חל יום ההולדת של כ"ק
- 9 אדמו"ר מהר"ש, וידוע הוראתו ונתינת כח שלו
- 10 בענין "מלכתחילה אריבער"¹²⁹ – שהוא דור הששי
- 11 (מהבעש"ט), חזקה בכפליים, ומזה מגיעים לדור
- 12 השביעי, דור השמיני, עד דורנו זה – דור התשיעי
- 13 (ג' פעמים ג' חזקה), שנעשה הכנה קרובה – בלי
- 14 הפסק כלל – לעשירי יהי' קדש בגאולה האמיתית
- 15 והשלימה.
- 16 יד. ובכל זה מקבל כאו"א תוספת כח
- 17 מאתפשטותא דמשה שבדורנו¹³⁰, כ"ק מו"ח
- 18 אדמו"ר נשיא דורנו, ובפרט שקראנו היום בבית
- 19 הכנסת שלו [שהוא בית משולש: של מעשים
- 20 טובים, תורה, ובעיקר – תפלה], כבכל הבתי-
- 21 כנסיות שבחול של בני" – בפעם השמינית את פ'
- 22 שמיני, באופן שנעשה "שמיני שמונה שמינה",
- 23 ומבית תפלה זה נמשך הכח גם מחוץ לבית זה,
- 24 עד בכל העולם כולו, גם בפינה נדחת (בגשמיות
- 25 וברוחניות) בעולם, עד שנעשה "ביתי בית תפלה
- 26 יקרא לכל העמים"¹³¹, ביחד עם "מקבץ נדחי
- 27 ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו"¹³², – וכפי
- 28 שמתקיים מעין זה בזמנים אלו (שנת נסים ושנת
- 29 אראנו נפלאות) – ה"מקבץ נדחי ישראל" ממדינה
- 30 ההיא בלי הגבלות (לא כפי שהי' קודם שבכדי
- 31 לצאת משם היו צריכים ליחוס מיוחד ודרישה
- 32 מיוחדת), והם מגיעים בארץ ישראל, גם בלי
- 33 הגבלות (לא כפי שהי' בזמן לפני זה, כידוע
- 34 ומפורסם) – וזהו מהגילויים שלמעלה ממדידה
- 35 והגבלה שבאים עוד בסוף זמן הגלות.
- 36 טו. ובפשטות:
- 37 כל יהודי, אנשים נשים ואפילו טף, יש לו
- 38 אחריות להוסיף בעבודתו להביא את משיח צדקנו

(133) ולהעיר מהמנהג המפורסם ללמוד ולחזור חסידות לאחר

תפלת מנחת שבת. אבל מובן, שזהו בהוספה על קיום דברי

אדה"ז בסידורו בנוגע אמירת פרקי אבות בשבתות אלו.

(134) בל' חז"ל – "צפית לישועה" (שבת לא, סע"א). וראה

רמב"ם הל' מלכים רפ"א: "כל מי שאינו מאמין בו (במלך

המשיח), או מי שאינו מחכה לביאתו כו". וראה לקו"ש וישב

תשמ"ז בסופו. וש"נ.

(135) נוסח "אני מאמין". וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

(128) תהלים צב, ד.

(129) אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תריז.

(130) זח"ג רעג, א.

(131) ישעי' נו, ז.

(132) שם, ח.

לקוטי שיחות פרשת שמיני כרך יז

27 שבעת ימי המילואים, שבסוף הפרשה הקודמת, ואילו
28 ל"זאת החיה" אין, לכאורה, כל קשר לכך. אבל כיוון
29 שלכל פרשה יש נקודה מיוחדת שבה היא שונה מכל
30 הפרשות האחרות, מובן, שלשתי הפרשיות "ויהי ביום
31 השמיני" ו"זאת החיה" יש תוכן מיוחד, שאיננו קיים
32 בפרשת "קח את אהרן..."⁷, ותוכן זה רמוז בשם
33 הפרשה – "שמיני".

ג.

הכנה ל"שמיני", וחלק מ"שמיני" עצמו

34 בשמה של פרשה זו אין רמז לכך שמדובר כאן
35 אודות שמיני למילואים, ואילו לא לכך שמדובר כאן
36 אודות היום השמיני, כי הפרשה איננה נקראת "יום
37 שמיני"⁸, אלא "שמיני" סתם – ומובן שיש לכך קשר
38 עם הענין הכללי של "שמיני", ולא לענין הפרטי של
39 מילואים או ימים, שבו הוא השמיני.

40 לפי ההסבר בסעיף ב' אודות ההבדל בין הקשר של
41 הפרשיה הראשונה בפרשת שמיני אל סופה של
42 הפרשה שלפניה, לבין הקשר שלה לפרשיה אחרת
43 בפרשה זו, יוצא שפרשיית "קח את אהרן", הכתובה
44 בפרשה הקודמת, מהווה רק הקדמה ל"שמיני", אך
45 איננה חלק מ"שמיני", כפי שבפשטות הענין היוו
46 "שבעת ימי המילואים" הכנה והקדמה ליום השמיני.
47 ואילו פרשיית "זאת החיה", הכתובה בפרשת שמיני,
48 היא חלק מ"שמיני" עצמו.

ד.

שני קצוות בתוכן של "שמיני" – מבטא את השלימות בגילוי האלקות

49 ויובן בהקדים: בתוכן המספר "שמיני" אנו מוצאים
50 שני קצוות. מצד אחד מורה המספר "שמיני" על ענין
51 שמופד מן השבעה שקדמו לו, כהסבר ה"כלי יקר"⁹,
52 שכל עניני הבריאה הם במספר שבע, והמספר "שמיני"
53 הוא "מיוחד אליו יתברך".

א.

לכל הפרשיות שבאותה פרשה (סדרה) יש נקודה משותפת הרמוזה בשם הפרשה

1 דובר כבר פעמים רבות אודות חלוקת הפרשות
2 בתורה – ג"ן סדרים דאורייתא¹ (נ"ג פרשות התורה),
3 שלמרות שבכל פרשה (סדרה) יש מספר פרשיות, וכל
4 פרשיה היא ענין בפני עצמו, בכל זאת העובדה שכל
5 הפרשיות הללו נמצאות בפרשה אחת, היא הוכחה לכך
6 שיש ביניהן נקודה משותפת.
7 כיוון שתוכנו של כל דבר נרמז ומתבטא ב"שמו
8 אשר יקראו לו בלשון הקודש"², מובן שהנקודה
9 המשותפת לכל עניני פרשה זו רמוזה בשם הפרשה, כי
10 שמות הפרשות הם שמות שעל-פי התורה³.

11 ולמרות שבקשר לתוכן הפרטי של כל פרשיה בפני
12 עצמה קיים הבדל גדול יותר בין הפרשיה הראשונה
13 לפרשיה האחרונה של אותה פרשה (סדרה), מאשר בין
14 הפרשיה הראשונה שבפרשה לפרשיה האחרונה
15 בפרשה (סדרה) שלפניה, כי פרשיות אלו סמוכות זו
16 לזו ("סמוכים" הוא דרך לימוד על-פי תורה⁴), בעוד
17 אשר בין הפרשיה הראשונה לבין הפרשיה האחרונה
18 באותה פרשה יש מספר פרשיות המפרידות ביניהן –
19 אבל הנקודה המשותפת שהזכרה לעיל נמצאת דוקא
20 בפרשיות אלו, שהן בפרשה אחת, גם אם אינן
21 סמוכות⁵.

ב.

לתחילת פרשת שמיני ולענין "זאת החיה" יש נקודה משותפת הרמוזה בשם הפרשה

22 כך מובן גם בקשר לפרשתנו: מצד אחד יש
23 לתחילת הפרשה "ויהי ביום השמיני" קשר הדוק הרבה
24 יותר לסיום הפרשה שלפניה, מאשר לפרשיות "זאת
25 החיה..."⁶, שנמצאת בסוף פרשת שמיני. קשר זה מובן
26 גם בפשטות, ש"ויהי ביום השמיני" בא כהמשך לענין

(1) ראה זח"א (מהנ"ע) קד, ב. ח"ב רז, ב. תקרו"ז תי"ג (כט, רע"ב). ועוד.

(2) ראה שער היחוד והאמונה פ"א.

(3) ראה בכל הנ"ל לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 58 ואילך.

(4) גם בפשטי"מ (וגם מסדרה אחת לסדרה לפנ"ז – ראה פרש"י ר"פ משפטים, ר"פ בהעלותך, ר"פ שלח). ולא רק במשנה תורה. וראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(5) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 118.

(6) יא, ב ואילך. והפרשיות שלפנ"ז כולם היו ביום שמיני למילואים ע"פ פשטות הכתובים. ולהעיר מפרש"י שם: את כולם השוה כו' לפי שהושוו בדמימה כו'.

(7) צו ח, ב ואילך.

(8) להעיר שברמב"ם בסדר תפלות כו' בסופו כ' ויהי ביום השמיני.

(9) ריש פרשתנו. וראה רבינו בחיי כאן.

26 כאשר הבשר "רואה" את כבוד ה' רק מפני
27 ש"כבוד ה'" הוא ללא גבול, ולכן הוא יכול לרדת גם
28 למטה-מטה, עד לידי כך ש"יראה" באמצעות בשר
29 גשמי¹⁸ [ולא בגלל תכונותיו של הבשר עצמו], הרי אז
30 גילוי האלקות בעולם, אפילו כאשר הוא בראה
31 מוחשית¹⁹, הוא באופן של "חידוש" והוספה בעולם,
32 כיוון ש"ראיית" כבוד ה' על ידי הבשר הגשמי איננה
33 מפני טבעו.

34 האופן ה"פשוט" האמיתי הוא, כאשר הבשר יראה
35 את "כבוד ה'" בגלל תכונותיו וטבעו של הבשר
36 עצמו²⁰, בדיוק כפי שעניי בשר רואות דברים גשמיים
37 בגלל תכונותיהן וטבען של עיני הבשר עצמן²¹.
38 זהו הקשר בין ימות המשיח לבין המספר
39 "שמונה": הענין של "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר"
40 מבטא את שני הקצוות, אשר כפי שהוזכרו לעיל
41 נמצאים ב"שמיני": "כבוד ה'" הוא נעלה ונפרד מן
42 הבריאה, שהיא במספר שבע, ואף-על-פי-כן הוא
43 יתגלה בעולם באופן שראיית הגילוי תהיה מפני טבע
44 העולם עצמו – ה"שמיני" ביחד עם ה"שבעה".

ו.

עצם מציאות העולם הוא הסתר לאלקות, וכיצד יבוא מצדו גילוי

45 יש להבין: הרי העולם נמצא היום במצב שאלקות,
46 ואפילו דרגת האלקות המתלבשת בבריאה, איננה
47 נראית בו, ועובדה זאת (אינה פרט צדדי, חיצוני,
48 שנוסף אל העולם, אלא) היא מפני שהעולם נברא
49 באופן זה, שההעלם וההסתור בו הוא מפני עצמו

הבשר גופא, משא"כ בעת קי"ס ה' זה "מצד הגילוי דאוא"ס ועד"ז
בביהמ"ק ש"הי גילוי אוא"ס" ולכן אמיתית הפשיטות תהי' לעת"ל, ראה
שם ע' תתקלו וביותר מזה יהי' לעתיד כו". וראה שם ח"ג ס"ע ארסג
ואילך.

(20) "וכמו"כ בגילוי הנבואה שיהי' לעתיד בכאו"א וכמ"ש ואשפוך
את רוחי על כל בשר גו' ולא כמו גילוי הנבואה בנביאים שיש בוה כמה
תנאים כו' ואחר כ"ז ה' גילוי הנבואה כדבר פלא שלמעלה מהטבע כו'
משא"כ לעתיד יהי' הנבואה כמו דבר טבעי" (המשך שם ע' תתקלו).
והיינו, אף שגילוי הנבואה הוא באופן של ראי' הרי מכיון שצריך לזה
כמה תנאים כהקדמה לזה "אין הנבואה חלה אלא על כו" (רמב"ם הל'
סוה"ת פ"ז ה"א) וגם לאחר כל התנאים האלו אין מתנבאין בכל עת
שירצו אלא מכוונים דעתם וכו' (שם ה"ד), וגם כשמכוונים דעתם "אפשר
שתשרה שכניה עליהן ואפשר שלא תשרה" (שם ה"ה), וגם בזמן גילוי
הנבואה צריך להיות ההכנה וכמו ויפשוט גו' ואראה ואפול על פני (כהובא
בהמשך שם), הרי מוכח, שלא רק שאי"ז בדרך פשיטות מצד טבע
המטה אלא גם ש"הטבע לא יוכל לקבל זאת וע"כ ה' צ"ל הפשטות
הגשמי וביטול החושים כו" – דבר חידוש.

(21) ראה בהמשך שם "דכמו שעכשיו תפיסת היש והמציאות הוא
דבר טבע, כמו"כ יהי' לעתיד תפיסת האלקות כדבר טבעי כו".

1 משמעות הדברים היא, כמוסבר במספר מקומות¹⁰,
2 שהמספר "שבעה" איננו כולל רק את עניני הבריאה
3 עצמה, אלא גם את האור האלקי ה"מתלבש"
4 בבריאה¹¹, ו"שמיני" רומז לאור האלקי הנעלה
5 מהתלבשות בעולם, האור שלמעלה מהשתלשלות¹².
6 אך מצד שני, משמעות המילה "שמיני" מראה על
7 כך שאין זה ענין בפני עצמו, אלא ענין הקשור ובא
8 כהמשך לענינים של "שבעה".

9 כך מבטא ה"שמיני" את השלימות בגילוי
10 האלקות: תכלית הכוונה היא שגם האור האלקי הנעלה
11 מהשתלשלות ירד וישפיע בגלוי בעולם, וזה רמז
12 במילה "שמיני" – גם מה שמפורד ונעלה מן הבריאה
13 (מן ה"שבעה", כדברי ה"כלי יקר"), יהיה באופן של
14 "שמיני", הקשור ל"שבעה" – לעניני הבריאה.

ה.

שמונה נימין בכינור של ימות המשיח

15 זהו ההסבר לכך ש"כנור של ימות המשיח"¹³ יהיה
16 בעל "שמונה נימין"¹⁴:
17 בימות המשיח יהיה החידוש של "ונגלה כבוד ה'
18 וראו כל בשר"¹⁵. למרות ש"כבוד ה'" הוא נשגב
19 באין-ערוך מן הבריאה¹⁶, בכל זאת הוא יתגלה באופן
20 של "וראו כל בשר" – בראה מוחשית של בשר
21 גשמי¹⁷, עד שגילוי דרגת כבוד ה' לא יהווה חידוש,
22 אלא כדבר "פשוט" בעולם הגשמי.
23 כלומר, העובדה שהבשר הגשמי יראה את "כבוד
24 ה'" תהיה לפי תכונת הטבע של המציאות הגשמית אז,
25 באופן האמיתי של "פשטות", כדלהלן:

(10) ראה ד"ה ויהי ביום השמיני דשנת תש"ד ותש"ה. לקו"ש ח"ג
(המתורגם) ע' 233.

(11) ראה תש"ד שם סוף סעיף יו"ד (ותש"ה) שבוה נכלל גם אור
הסוכ"ע.

(12) וכל' הכלי יקר "כי מספר זה מיוחד אליו ית".

(13) שהובא בכלי יקר שם.

(14) ערכין ג', ב. וראה לקו"ת תוריע כא, ד.

(15) ישעי' מ', ה. וראה כלי יקר שם "שלימות המשיח נגלה כבו' ה'
וראו כל בשר כי ה' אחד רוכב על ד' כו".

(16) ראה ד"ה מצה זו תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקל) דכבוד
ה' הוא מל' דא"ס כמו שהוא לפנה"צ.

(17) וראה תו"ח תצוה תפב, א ואלך. שער האמונה פכ"ה. ובתו"ח
שם: אפילו בהמות יכירו את בוראם ויבין כל יצור כו'.

(18) ראה המשך תער"ב שם ע' תתקלא שעד"ז ה' בעת מ"ת.

(19) בכללות כשהגילוי הוא באופן של ראי' הו"ע של פשיטות ולכן
הובא הדוגמא לזה (המשך תער"ב שם ע' תתקלה) מקי"ס וביהמ"ק:
בשעת קי"ס ראו הכל גילוי האוא"ס כו' וכן בביהמ"ק דכשם שבא לראות
כך בא ליראות (תגינה ב, א. וש"ג).

אמנם אמיתית הענין דבדרך פשיטות הוא כאשר בא מצד טבע

ה.

קיום המצוות - תכלית העולם, אך נראה כדבר שמחוצה לו

31 הטעם בדבר שמעשה המצוות בכללות פועלות
32 המשכה שמשנה את מהותו של העולם:

33 התכלית בכריאת העולם היא "בשביל התורה
34 ובשביל ישראל"²⁵, שבני ישראל יביאו באמצעות
35 התורה ומצוותיה לגילוי אלקות בעולם. יוצא מכך,
36 שגילוי האלקות בעולם באמצעות בני ישראל והתורה,
37 אינו ענין שבא כדבר הנוסף למציאותו של העולם,
38 שהרי גילוי זה הוא הכוונה והתכלית של העולם הזה
39 עצמו. כלומר, העולם עצמו, בפנימיותו, "דורש"
40 שתבצע תכליתו: גילוי האלקות בו באמצעות התורה
41 והמצוות של בני ישראל.

42 אך בכך עדיין אין די, שהרי "עולם" הוא מלשון
43 "העלם", כפי שצויין. כלומר, הבריאה מצד עצם
44 מציאותה היא כזאת שאין מורגשת בה התכלית
45 שצריכה להתבצע בה, אלא להיפך, מצד בריאתה
46 ענינה הוא העלם. לפיכך יוצא, שבקשר לעצם מציאותו
47 של העולם, הרי המשכת האלקות שעל-ידי המצוות
48 היא דבר הנוסף אליו, מחוצה לו?!

49 ושאלה זו מיושבת בכך שאומרים שהעובדה
50 שהגילוי שלעתיד נוצר באמצעות "מעשינו ועבודתנו"
51 – היא בעיקר "כל זמן משך הגלות" כדלהלן.

ט.

מדוע בגלות מתגלה יותר כח מסירות הנפש

52 מוסבר במספר מקומות בספרי החסידות²⁶, שבזמן
53 הגלות מאיר כוח מסירות הנפש יותר מאשר בזמן
54 שבית המקדש קיים, כי דוקא ההעלם וההסתור של זמן
55 הגלות מביאים לגילוי כוח מסירות הנפש.

56 כיצד יתכן ש"העלם" יביא לגילוי של מסירות נפש
57 – והלא "העלם" ו"גילוי" הם דברים נוגדים?

1 מציאותו²² [ולכן הוא נקרא "עולם" מלשון העלם]²³
2 (ושמו של כל דבר מבטא את תוכנו העיקרי), אם כך,
3 כיצד יתכן ש"וראו כל בשר" יהיה לעתיד-לבוא בגלל
4 עצם הענין של בשר גשמי, בעוד שהוא בניגוד
5 לתכונות (הבשר) העולם?

ז.

הגילוי בימות המשיח תלוי בקיום המצוות בזמן הגלות

6 אדמו"ר הזקן אומר²⁴, ש"גילוי אור-אין-סוף ב"ה
7 בעולם הזה הגשמי", אשר יהיה בימות המשיח
8 (ותחיית המתים) "תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן
9 משך הגלות".

10 ולכאורה: מדוע הוא מדייק ומציין דוקא "כל זמן
11 משך הגלות"? הרי באמצעות "מעשינו ועבודתנו" אנו
12 מביאים ל"גילוי אור-אין-סוף ב"ה בעולם הזה הגשמי"
13 מפני מעלתן של המצוות, כפי שהוא עצמו מציין שם
14 ש"בעשייתה (של המצוה) ממשיך האדם גילוי אור-אין-
15 סוף ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות בעולם
16 הזה", ומדוע יש לכך קשר דוקא ל"זמן משך הגלות"?
17 אחד מההסברים האפשריים על כך הוא כדלהלן:

18 הגילוי של ימות המשיח ותחיית המתים יורגש
19 מצד טבע העולם עצמו (כפי שהוסבר בסעיף ה'), רק
20 כאשר המשכת והורדת השפע האלקי באמצעות
21 המצוות (המשכה הבאה לידי גילוי לעתיד-לבוא),
22 איננה כדבר מחוץ לעולם [כלומר שהמצוות מביאות
23 לידי כך שהעולם יגיע אל האור האלקי, אבל העולם
24 עצמו נשאר כמו שהיה לפני כן, בהתהוותו, "עולם"
25 לשון העלם], אלא כאשר המשכה זו היא באופן כזה
26 שהיא משנה את גשמיות העולם הזה.

27 ולכן הגילוי של ימות המשיח "תלוי במעשינו
28 ועבודתנו כל משך זמן הגלות" – כי הענין הטמון
29 במצוות, שינוי העולם, מתהווה בעיקר על-ידי המצוות
30 שמקיימים אותן בזמן הגלות.

(ש)לא כמו שנכתב כ"ו.

(24) תניא רפ"ז.

(25) רש"י ר"פ בראשית. וראה גם ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

(26) ראה בארוכה ספר המאמרים אידיש בתחילתו. ד"ה אני ישנה

תש"ט. ובכ"מ.

(22) ראה תניא פל"ו "עד שנברא* עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' ותשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש" כ"ו. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 22 ואילך.

(23) לקו"ת שלח לו, ד. ובביאורו להצ"ע ע' שנה: עולם ל' העלם כמאמרז"ל (פסחים נ, א) ע"פ (שמות ג, טו) זה שמי לעלם (לשון העלם

(* ולא "שנעשה" (משא"כ במרו"ל בה"א נברא עוה"ז) – בהתחלת התהוות שלו הוא עוה"ז הגשמי.

24 וזוהי הסיבה³¹ לכך שהמשכת האלקות על־ידי
25 המצוות בזמן הגלות פועלת יותר ו"מתלבשת" יותר
26 במציאות של "גשמיות עולם הזה"³², עד שלעתיד־
27 לבוא מופיע הדבר בגלוי, ש"ונגלה כבוד ה' וראו כל
28 בשר" יהיה לפי תכונות וטבע הבשר עצמו.

י.

הקשר של פרשת שמיני לסוף פרשת צו ופרשת שמיני גופא לפרשיית "זאת החיה"

29 לפי האמור לעיל יובן ההבדל בין הקשר של פרשת
30 שמיני לסוף פרשת צו, לבין הקשר של פרשת שמיני
31 לפרשת "זאת החיה":

32 בשבעת ימי המילואים, שעליהם מסופר בסוף
33 פרשת צו, השיגו אהרן ובניו את כל מה שניתן להשיג
34 על־ידי עבודה שלמטה, וגם את ההמשכה של אלקות
35 הנמשכת על־ידי אתערותא דלתתא (התעוררות
36 מלמטה) – דבר הנכלל בדרגת "שבעה"³³.

37 אך כל זה היווה הנחה ל"כבוד ה'", להשראת
38 השכינה במשכן ביום השמיני למילואים, כדי שיהיה
39 זה באופן של "שמיני", כלומר, שדרגת האלקות
40 המובדלת לחלוטין מן הבריאה תקשר גם עם עניני
41 הבריאה שבמספר שבע³⁴.

42 פרשיית "וזאת החיה", שמדובר בה אודות חיות

1 ולמרות שלכאורה זהו דבר טבעי, כפי שידוע
2 המשל הגשמי לכך, שבעקב שברגל קיימת שליטת
3 רצון הנפש יותר מאשר בראש, הרי עדיין נדרש הסבר,
4 מדוע קבע הקדוש־ברוך־הוא כך את טבע הבריאה?²⁷
5 ההסבר לכך:

6 כדי שתתבצע כוונת הבריאה של "דירה לו יתברך
7 בתחתונים", שהעולם עצמו יהיה דירה לקדוש־ברוך־
8 הוא גם לפי טבעו²⁸, ברא הקדוש־ברוך־הוא את
9 העולם באופן שתשתקף בו הכוונה והתכלית, וכיון
10 שהכוונה בכך שהעולם נברא בהעלם והסתר היא כדי
11 שיבוא מכך גילוי נעלה יותר – "יתרון האור מן
12 החושך" – לפיכך נברא העולם באופן כזה, שדוקא
13 "העלם" זה יגלה ויהווה "כלי" לאור יותר נעלה²⁹.

14 וכיוון שגם בעולם עצמו, כמו שהוא עדיין "עולם
15 מלשון העלם", לפני שנתגלתה הכוונה שבו, משתקפת
16 הכוונה שהעלם העולם הוא כדי שירד אליו שפע נוסף
17 ויתרון אור על־ידי קיום המצוות, הרי לפיכך גילוי
18 האלקות בעולם על־ידי קיום המצוות קשור עם
19 מציאות העולם עצמו.

20 זהו ההסבר לכך שהגילוי שלעתיד "תלוי במעשינו
21 ועבודתינו כל זמן משך הגלות" – כי בעזרת מסירות
22 הנפש³⁰ שבזמן הגלות, מתגלה שהכוונה בהעלם
23 העולם היא גילוי האלקות על־ידי תורה ומצוות.

(שהרי אדרבה: ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעולם היא שאין לו שייכות לאלקות), ולכן: שייכות זו (של היש דעולם להעצמות) אינה מספיקה שמצד זה יהי בעולם גילוי העצמות. משא"כ להביאור שבפנים, ההעלם דעולם שייך (גם) לגילוי העצמות, מכיון שהעלם (בזמן הגלות) היא המעורר את גילוי כח המס'נ (שמצד עצם הנשמה המיוחדת בעצמותו ית').

(32) תניא שם.

(33) ראה לקו"ש ח"ב ע' 62 ואילך.

(34) לכא' א"מ: מכיון שהגילוי שביום השמיני האור שלמע' מהשתל', בא דוקא ע"י ההעלם*, כנ"ל בארוכה, איזו שייכות יש (ומהו הצורך) בהקדמה דעבודת המטה בו' ימי המילואים?

והביאור (בקיצור עכ"פ): בכדי שיהי' לו ית' דירה בתחתונים שאלקות יומשך ויאיר בעולם בגילוי ובפנימיות, צריך ב' אופני עבודה: עבודה דמס'נ; ועבודה דכוחות פנימיים, השגת אלקות אהו"ר וכו'.

בהגילוי דמס'נ מתבטא איך שהעלם דעולם כוונתו גילוי אלקות, אבל להיות שהעלם וישות זה הוא צד השוה שבכל הנבראים, הרי אינו פועל ומגלה שגם תכונות וגדרי הפרט דכל נברא הם כלים לאלקות [יעוד: מכיון שעבודה דמס'נ היא באופן שאין מתחשבים כ"א מתגברים על ההעלמות והסתרים – א"כ אי"ז שייך לעניני העולם עצמו], ולכן צריך להעבודה דהשגת ואהו"ר שגם גדרו הפרטי דכל נברא הוא כלי לאלקות. ולאידך: העבודה דהשגה ואהו"ר אינה מספיקה כי (נוסף ע"ז שהאור הנמשך ע"י זה הוא אור שבערך הבריאה, הרי) מצד העלם דעצם

(27) בר"ה אני ישינה שם (ועוד), לפי שכח השכל מעלים על הרצון – פשיטות הנפש, משא"כ בעקב, ולכא' כ"ה גם בנמשל בכח המס'נ שבזמן הגלות ע"ש. אבל ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 76 הע' 30, שממ"ש בתו"א ו"בבחינה זו נקרא הרגל ראש כו"ו משמע דהעקב (מצד פחיתותו) הוא כלי לבחינת תחלתן (וראה גם ד"ה אני ישנה סה"מ אידיש ספ"ד). וכן מוכח גם מהענין (דדירה בתחתונים) דדוקא התחתונים הם דירה לעצמותו מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעוה"ז, ומהו מוכן גם בכח המס'נ כדלקמן בפנים. וראה הע' 31.

(28) ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 73 ואילך.

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק הלשון בתניא פל"ו "שימות המשיח.. הם תכלית ושלמות בריאת עוה"ז שלכן נברא מתחלתו" – דלכא' מה מוסיף ב"שלכן נברא מתחלתו" – כי ע"י הוספה זו דוקא מוסבר איך שהגילוי דימהו"מ ותח"מ יהי' בהמציאות דעוה"ז גופא.

(30) להעיר מהמשך תער"ב ח"ג ס"ע א'רפא ואילך.

(31) בר"ה מצה זו תש"ז פ"ב (ועד"ו בהמשך תער"ב פ"ב. ובכ"מ), שביש הנברא יש דוגמת "ענין מציאותו מעצמותו ומענין נמצא בבחתי מציאות נמצא", ועפ"ז ה' אפשר לבאר (וראה לקו"ש ח"ב ע' 74 הע' 30), דזה מה שהעולם (מצד ענינו גופא) נעשה דירה לו ית' (אף שענין וגדר העולם הוא העלם) הוא לפי שגם בההעלם דעולם גופא (ההרגש דמציאותו מעצמותו) מתבטא מציאות העצמות,

אבל ביאור זה אינו מספיק עדיין, כי השייכות של היש דעולם (מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבו) להעצמות, אינה מתייחסת לענין הגילוי

19 הרי כל זה מביא לגילוי של "שמיני"⁴¹, שגילוי
20 האלקות הנעלה מן העולם מתגלה ב"שבעה" – הוא
21 נעשה "שמיני" – מתגלה ומתאחד עם הבריאה עצמה,
22 כפי שהוסבר לעיל בהרחבה⁴².

23 לפי זה מובנים דברי המדרש שמשמעות החיות
24 הטמאות היא "משה ראה את המלכיות בעיסוקן"⁴³,
25 כפי שהוא מפרש שם את החושך וההעלם של כל
26 גלות. וזאת מפני שההשפעה והגילוי של "זאת החיה...
27 להבדיל..." הוא הענין המתהווה באמצעות הגלויות,
28 וההמשכה מכך באה בגילוי לעתיד-לבוא, כנור של
29 "שמונה נימין",

30 וכך מסיים במדרש: "ואת החזיר זו אדום... ולמה
31 נקרא שמה חזיר שמחזרת עטרה לבעליה, הדא הוא
32 דכתיב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו
33 והיתה לה' המלוכה".

(משיחת ש"פ שמיני תשל"א ותשל"ד)

ש"פ אחרי ומאמר דאחש"פ* תשכ"ה)

(* נדפס בספר המאמרים – מלוקט ח"ב ע' מה

1 ובהמות טמאות ואודות איסור אכילתן וטומאתן,
2 שייכת ומהווה חלק מפרשת שמיני עצמה, כדלהלן:

3 הזיכוך של העולם, מלשון העלם, שבאמצעותו
4 מתגלה שכוונת בריאתו היא גילוי אלקות בדרגת האור
5 המובדל לחלוטין מן הבריאה, זיכוך זה נגרם על-ידי
6 כך שישנה מציאות של העלם גדול יותר, חיות ובהמות
7 טמאות וכדו', ובכל זאת קיים המצב של "להבדיל בין
8 הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר
9 לא תאכל"³⁵ [בדומה למאמר חז"ל³⁶ "אל יאמר אדם
10 אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי ומה אעשה אבי
11 שבשמים גזר עליי"], ובאמצעות זאת מזדכך גם ההעלם
12 המאפשר קיום חיות ובהמות טמאות. וכך אומר
13 המדרש³⁷ על הפסוק "זאת הבהמה": "לא ניתנו
14 המצוות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות"
15 [ב"צירוף" הכוונה היא כאן ל"זיכוך"]³⁸.

16 וכיוון שבהעלם זה משתקפת כוונתו ותכליתו, גילוי
17 האלקות – הרצון העצמי של בני ישראל ("אבי
18 שבשמים גזר עליי")³⁹ המתגלה על-ידי כך⁴⁰ –

דעולם הוא הוספה על עצם מציאותו, ולכן צריך להעבודה דמס' שמבטא שגם העצם העולם הוא כלי לאלקות ושיה' יתרון האור – בחי אור הבל"ג שלמע' מהשתל', שאי"ז הוספה על מציאותו שהיה ההעלם גופא מעורר גילוי כח המס'נ, ואי"צ ע"ז עבודה ויגיעה*.

ולכן ע"י הקדמת העבודה דהשגה ואהו"ר שנמשך האור שלפי"ע העולמות באופן גלוי ופנימי בפרטי גרדי הנבראים (אף שההמשכה היא כמו הוספה כנ"ל), – שבכללות היא גם העבודה שבזמן הבית (כבד"ה אני ישנה שם) – הרי כאשר נמשך לאח"ז אור הבל"ג – ועד, "ונגלה כבוד הוי" לעת"ל – הרי זה שייך לא רק לבחי' העלם וישות העולם (שההעלם מעורר אור הבל"ג – שבכללות הוא בזמן הגלות –) אלא גם בתכונות וגרדי הנבראים.

וכ"ה גם במשכן שהוא תיקון לסילוק שכניה להיות דירה בתחתונים (לקו"ת צו, י. ד. וראה המשך באתי לגני ה'ש"ית בתחלתו): ע"י עבודת המטה שמתחלקת בכללות בז', ז' ימה"מ, שנמשך האור שלפ"ע העולמות בתכונות וגרדי הנבראים הרי"ז ההקדמה שהשראת השכניה "וירא כבוד ה'" (פרשתנו ט, כג), האור הבל"ג שלמע' מהשתל' ביום הח' יהי' באופן של "שמיני", היינו לא רק בתחתונים" (עצם דהעלם העולם) אלא גם בפרטי גרדי הנבראים – שבמספר ז' (וראה פירש"י ט, יד "להשרות שכניתו במעשה ידיים כו"ו. ושם כט "כל הטרחה שטרחנו כו"ו).

(* להניר מהמשך תענ"ב שם (ח"ג) בהחילוק מה שהכיל ממשך אור וגילוי והוא ע"י העבודה דתומ"צ בכלל, לזה שהכיל עצמו נעשה אור וגילוי ע"י מס'נ כו'.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' ב

7 הרבים, וְהָכִי קָאָמַר, וְאִם בְּרִשׁוֹת בְּעָלִים הָיָא, וּרְצִיחָה הַלּוּקָה לַקְנוֹת
8 מִיָּד, אִם הָיָה פִּיקָתָה, שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמָהּ מִהַמוּכָר וּכְשֵׁמִינִיחָה שֵׁם אֶת
9 הַפִּירוֹת קוֹנֵה אוֹתָם בַּקֵּינִן חֲצֵר.
10 הַגְּמָרָא מְבַרְרָת בְּאִילוּ מְקוֹמוֹת נַחֲשָׁב הַכְּלִי שֶׁל הָאָדָם כַּחֲצִירוֹ: רַב
11 וְשְׂמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַרְוִיחָהוּ – שֶׁאִמְרוּ שְׁנֵיהֶם הִלְכָה זֶה,

1 הפירות וקונה אותם בקנין חצר, וא' מדובר שהפירות ב'רשות
2 הרבים, מִמָּאֵן אָגַר – ממי יכול הלוקח לשכור את רשות הרבים,
3 אלא ודאי מדובר בחצר השותפים, ושכר הלוקח את המקום
4 מהמוכר, או שמדובר בסימטא, ושכר את מקום הנחת הפירות
5 מבני המבוי הפתוח לסימטא זו. מתרצת הגמרא: לעולם רק
6 הרישא עוסקת ברשות הרבים, ואילו הסיפא אינה עוסקת ברשות

ילקוט לוי יצחק על התורה

בראשית לג, יב: וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָה וְאִלְכָה לְנִגְדְךָ:

ע

ביאור הגמ' (ע"ז ח:): כ"י שנים עשו הרומים (מבני עשו) שותפות עם בני (מיעקב), ומרומן בפרשה הפגישה של עשו ויעקב וכו'

כי אתא רב דימי אמר תלתין ותריין קרבי עבדי רומאי בהדי יוונים, ולא יכילו להו רומאי ליוונים עד דשתפניהו לישראל בהדייהו, והכי אתני בהדייהו, אי מינן מלכי מינייהו אפרכי, ואי מינייכו מלכי מינן אפרכי.

שלחו² להו רומאי ליוונאי עד האידנא עבדינן בקרבא, השתא נעביד בדינא, מרגלית ואבן טבא איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, שלחו להו מרגלית לאבן טבא. אבן טבא ואינך כו' אבן טבא לאינך. אינך וספר תורה כו' אינך לס"ת. שלחו להו א"כ אנן ישראל בהדן וס"ת גבן כפו להו. עשרין ושית שנין קמו בהימנותייהו בהדי ישראל מכאן ואילך אשתעבדו בהו. מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש, מעיקרא דרוש ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, ולבסוף דרוש יעבר נא לפני עבדו. עבודה זרה ח, ב

עד דשתפניהו, רומאי לישראל בהדייהו.
והכי אתנו, רומאי לישראל אי מינן מלכי כו'.

(1) [תרגום ללה"ק] כשבא רב דימי (מארץ ישראל) אמר ל"ב מלחמות עשו הרומים עם היוונים, ולא יכלו הרומים לנצח את היוונים, עד שהרומים לקחו עמהם ישראל בשותפות (כנגד היוונים). ואז ניצחו אותם, וכך היתנו הרומים עם ישראל, אם מאתנו יהיו המלכים אז מאיתכם יהיו המושלים, ואם מאיתכם יהיו המלכים אז מאיתנו יהיו המושלים.

(2) שלחו להם הרומים ליוונים, עד עכשיו עשינו ע"י מלחמות, עכשיו נעשה בדין, (ומה הדין) אם יש מרגלית ואבן טובה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו? שלחו להם, מרגלית (תיעשה בסיס) לאבן טובה, (שהיא יקרה ממנו). חזרו ושאלו, אם היתה אבן טובה רגילה ואינך (שהיא אבן יקרה מאד), איזה מהן יעשה בסיס לחבירו? והשיבו, אבן טובה לאינך. ושוב שאלו הרומים, אם היו אינך וספר תורה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, והשיבו אינך לספר תורה. שלחו להם הרומים, אם כן הרי אנו ספר תורה אצלנו וישראל אתנו (דע"י בני"ש שעמנו בשותפות הרי ס"ת אצלנו), "כפו להו", דכפו הרומים היוונים ולקחו מהם את השלטון.

עשרים ושש שנים עמדו להם — השותפות — הרומים (בנאמנותם עם) בני"ש, וקיימו את ההסכם ביניהם, מכאן ואילך השתעבדו בהם הרומים בישראל. ושואל הגמ', מתחלה מה דרשו בפסוקים ולבסוף מה דרשו. והגמ' מתרץ, מתחילה דרשו הפסוק "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" שעשו (רמז לרומיים) משווה עצמו ליעקב (לבני"ש), ולבסוף דרשו "יעבר נא לפני עבדו" שמשמע יעקב (רמז לבני"ש) משועבד לשלטון של עשו (הרומיים).

מרגלית, אינה חשובה כאבן טוב.

בסיס, פן, למושב חברתה להושיבה עלי, תרגום

פנו* (שמות לא, ט) בסיסי.

אינך, הוא נופך קרבונקל"א.

כפו להו, רומאי ליוונאי.

עשרין ושית שנין קמו, רומאי בהימנותייהו לישראל.

מאי דרוש, רומיים.

ואלכה לנגדך, יעקב ועשו שוין בגדולה.

לפני עבדו, דרך השר להלך לפנים.

דש"י

אמר תלתין ותריין קרבי עבדו רומאי בהדי יוונים ולא יכילו להו עד דשתפניהו לישראל וכו', ביאור ענין זה דמלכות רומי אין לה ממשלה כ"א לפי זכות וחובת ישראל כמ"ש (בראשית כז, מ) והי' כאשר תריד וגו' ולאום מלאום יאמץ וגו' (שם כה, כג), אמלאה החרבה וגו' (מגילה ו.), ולזה שתפו עם ישראל ואתנו בהדייהו אי מינן מלכי מינייכו אפרכי ואי מינייכו מלכי כו' לפי זכות וחובת ישראל, ששתיהן שוין במעלה אחת אי אפשר.

ולזה כשבא זמן ממשלת חי' הרביעית שראה דניאל ולא היו יכולין הרומיים לנצח היוונים במלחמה כי לא הי' להם ממשלה אלא לפי זכות וחובת ישראל, ולזה דימו ג' מלכיות הקודמים לפי מעלתם למרגלית ואבן טוב ואינך שכ"א נעשה בסיס וכפוף לחברו, ואמרו שהאינך שהוא הג' יהי' כפוף להם ע"י הספר תורה דאית בהדייהו שיהו מינייהו מלכי ומינייכו אפרכי לפי הזכות והחובה.

וע"פ שאמרו כי מעשה אבות סימן לבנים וז"ש עשו (בראשית לג, יב) ואלכה לנגדך דהיינו שוה לך ולא להשתעבד בך וכמו שהתנו הרומיים בתחלה, אך יעקב ראה שאפילו שוים קצת אי אפשר שיהו אלא דלפי מעשים של ישראל ישתעבד אחד בחברו שיעבוד גמור כדכתיב (שם כה, כג) ורב יעבוד צעיר שהכתוב אין לו הכרע כמ"ש מכאן ואילך נשתעבדו בהו, וע"כ אמר לעשו יעבר נא לפני עבדו וגו' לשון לפני הוא קודם בזמן כמו (יואל ג, ד) לפני בוא יום ה' וגו' שעשו יהי' האדון קודם וישראל העבד, ואח"כ יהי' ישראל האדון ועשו העבד, וכן הוא בב"ר פס"ג ט' מי תופס מלכות אחרינו א"ל ואחר כן יצא אחיו ע"ש ודו"ק.

חידושי אגדות מהרש"א

(* שמות ל, יח. "ועשית כבוד נחשת וכנו נחשת וגו'" ותרגום אונקלוס "וְתַעֲבֹד בְּיָדְךָ דְּנַחֲשָׁא וּבְסִימָהּ נַחֲשָׁא".

ידי כהן צדק שזכרו רבותינו במסכת סוכה מכלל ארבעה חרשים שראה זכרי' והוא מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אע"פ שאחרים לא פירשו כן ולעולם כהונה מחזרת על אכסניא שלה ולא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה דוק בקראי כרוך ותני ותשכח מרגניתא.

הרמ"ע מפאנו ז"ל – עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פ"כ – עם פירוש יד יהודה

י, ט – יין ושכר אל תשת אתה ובניך איתך בבואכם אל אוהל מועד ולא תמותו חוקת עולם לדורותיכם

ג. כשמדברים אודות ענינים של משיח, ישנם כאלו החושבים שזהו – כלשון הגמרא⁵ – "הילכתא למשיחא". צריכים לדעת שאין הדבר כן. ויש על זה ראי' מוכחת מנגלה דתורה:

יש דיעה⁶ שכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה, כי במהרה יבנה בית המקדש, ושיכור אסור בעבודה.

להפיג השכרות של יין – יכולים ע"י שני אופנים: (א) שינה, (ב) שהי' כדי מיל.

השיעור של מיל הוא י"ח דקות. והשיעור היותר גדול במיל הוא כ"ד דקות⁸.

הרי ראי' ע"פ נגלה, שבמשך זמן מועט ("א" קליינער וויילע"), פחות משיעור מיל, שזהו לכל היותר כ"ג דקות ונ"ט שניות, יכול לבוא משיח עם בית המקדש מוכן, כך שיוכלו מיד לגשת לעבודה...

תורת מנחם התוועדיות חלק יד – משיחות כ' מנחם אב ה'תשט"ו אות כ"ג

ט, א – ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקניי ישראל

א. ביחזקאל מ"ה: **כה אמר אד' אלקים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש.** פרש"י ז"ל פר בן בקר תמים הוא פר המלואים האמור בראש הענין ולימד כאן שזהו המלואים בא' בניסן, וכן תעשה בשבעה בחודש יש לומר כן תעשה כל שבעה וכן הוא אומר למעלה שבעת ימים יכפרו על המזבח עכ"ל.

וצריך לתת טעם למה במשכן היו המלואים קודם ניסן והשלימו ביום ר"ח ניסן שכן כתוב ויהי ביום השמיני שמיני למלואים, ולעתיד יתחילו בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו.

אמנם נלע"ד טעם נכון עם מה שפירשנו בדרוש לפ' שמיני שא"ל משה לאהרן ולבניו שמרו את האבל שבעת ימים עד שלא יגע בכס, כי יודע ה' דרך צדיקים שהיו ראויים לפגוע בהם מדת הדין ביום השמיני למלואים בחנוכת המשכן ולא רצה לערבב אותה השמחה, ולכן צוה שיעשו אבלות שבעת ימים קודם.

אך לעתיד שבלע המוות לנצח ולא יהיו המלואים לטעם זה אלא לחנך הבית כמו שעשה שלמה המלך ע"ה שבעת ימים והיו ימי שמחה לכן יהיו המלואים מתחילים בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו. ועוד טעם אחר כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל וא"כ בר"ח ניסן שבו התחילה הגאולה ולא קודם יחנכו את המזבח וישלימו כסדרן.

גבול בנימין' – ח"א דרוש ס"א

ט, ז – ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה'

ב. בגאולת מצרים נתחנכה כהונה ע"י אהרן במלואים, ועולי בבל ג"כ הקריבו מלואים בימי עזרא, ועתידים מלואים ליקרב בחנוכת הבית השלישי במהרה בימינו³ על

מאן נינהו ד' חרשי' אמר רב חמא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא זה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואלי' וכהן צדק פירש"י כהן צדק שם בן נח וכו' ע"ש, ולהרב נחא לפרש על אחד מן הכהנים מזרע אהרן שהיה' גלגול אהרן כמו עזרא וכדמסיק בסמוך.

(4) דוק בקראי כתיב עזרא בן זריה וגו', ותשכח מרגנית' שאהרן הכהן הוא עצמו עזרא והיינו בגלגול.

(5) סנהדרין נא, ב. וש"נ.

(6) ראה תענית יז, א. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז.

(7) עירובין סד, ב. שו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"ט ס"ב (ס"ג).

(8) שו"ע שם סתנ"ט ס"ב (ס"י).

(1) ר' בנימין הכהן – תלמוד הרמ"ז.

(2) ועתידים מלואים וכו', כמפורש ביחזקאל.

(3) ע"י כהן צדק וכו', במסכת סוכה פ' החליל (דף נ"ב ע"ב) ויראני ארבעה חרשי'

אף שהגן־עדן מצד־עצמו הוא בחינה נעלית ביותר, שנעשה על־ידי ויטע הוי' אלוקים, בכל זאת צריכה להיות בזה הוספה על־ידי ב' התנועות דלעבדה ברמ"ח מצוות־עשה, ולשמרה בשס"ה מצוות לא־תעשה

ממאמר שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

תכלית ומטרת כל התורה ומצוות היא – עניין הגאולה, גאולת בני ישראל וגאולת השכינה.

משיחת שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

כללות עניני הגלות הוא היפך המעלה ד"אדם", "אדמה לעליון", שכן, מקומו של ה"עליון" אינו בגלות חסיושלום!

משיחת שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

♦ יום ראשון כ' ניסן ♦

ט (א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
א וַהֲנִה בְיוֹמָא תְּמִינָא קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָוְהִי וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

הש"י « וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי • שְׁמִינִי לַמַּלְאָכִים, הוּא
רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִסָּן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַיּוֹם; וְנֻטַּל עֶשֶׂר
עֶטְרוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בַּ"סֹדֶר עוֹלָם". וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל •

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, כ' אדר שני התשס"ח)

ואף-על-פי שגם לפני יום השמיני למילואים היו כל עניני
המשכן בשלמותם, קרשי המשכן וכו' וכן כל כלי המשכן,
ועד שמשה רבנו הקריב קבר קרבנות, שהרי "כל שבעת
ימי המילואים (ש) העמידו משה למשכן ושמש בו" - הנה
כל עליונים אלו לא הספיקו עדין, והיה צורך בענין נעלה
יותר ("מעלין בקדש") - יום השמיני למילואים, שאז
נתקמה הברכה ד"ויהי נועם ה' אלקינו עלינו . . . ותשרה
שכינה במעשה ידיכם", כמו שכתוב "ותצא אש מלפני ה'
ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם ויראו".

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת כל אהד ואהד מישראל,
במשכן הפרטי שבו, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם", דקאי
על כל בית יהודי, שהוא בבחינת משכן ומקדש להקב"ה,
על-ידי-זה שהבית מתנהל וחדור באוירה יהודית, ומואר
באור ד"נר מצוה ותורה אור", על-ידי כל עניני התורה
ומצוותיה, ובמיוחד על-ידי הדלקת נרות-שבת-קדש -
שהעבודה בכל זה צריכה להיות באופן שאינו מסתפק
בהישגים הקודמים, אלא מוסיף ומעלה בקדש ביתר שאת
וביתר עוז.

ב) וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחַטָּאת
וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקְרִב לְפָנַי יְהוָה:
(ב) וַיֹּאמֶר לְאַהֲרֹן סֹב לָךְ עֵגֶל בֶּן תוֹרֵי
לְחַטָּאתָא וּדְבַר לְעֹלָתָא שְׁלָמִין וְקָרֵב קָדָם
יְיָ:

הש"י « קח-לך עגל • להודיע שמכפר לו הקדוש-ברוך-הוא על-ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות נרך כב עמ' 19)

בפפרה. (א) שנומחל לו לגמרי מה שעבר על מצות הפלך..
ונפטר לגמרי מן הדין". (ב) "שיהיה לרצון לפני ה', ומרצה
והביב . . . כקדם החטא . . . להיות נחת רוח לקונו".

קח לך עגל (ט, ב) להודיע שמכפר לו הקב"ה . . על
מעשה העגל (רש"י) יש לשאל, הרי בשבעת ימי המילואים
הקריב אהרן פר כדי לכפר על העגל (תצוה כט, א), ולשם
מה הקריב קרבן נוסף. ויש לומר, שיש כאן שני שלבים

א) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר יֹאמֶר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים
לְחַטָּאת וְעֵגֶל וְכִבֶּשׂ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:
ג) וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמִימְרֵי סִיבּוֹ צִפִּיר
בַּר עֵזִין לְחַטָּאתָא וְעֵגֶל וְאֶמֶר בְּנֵי שָׁנָה
שְׁלָמִין לְעֹלָתָא:

ד) וְיִשׁוּר וְאֵיל לְשָׁלְמִים לְזִבְחֵי לְפָנַי יְהוָה וּמִנְחָה
בְּלִילָה בַשָּׂמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם:
ה) וְיִשׁוּר וְאֵיל לְשָׁלְמִים לְזִבְחֵי לְפָנַי יְהוָה וּמִנְחָה
בְּלִילָה בַשָּׂמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם:

הש"י « כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֵלֵיכֶם • להשרות שכינתו במעשה ידיכם; לךך קרבנות הללו באין חובה ליום
זה. »

ה) וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל-פָּנָי אֶהֱלֵ מוֹעֵד
וַיִּקְרְבוּ כָל-הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי יְהוָה:
ה) וַיִּקְרְבוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְפָנָי אֶהֱלֵ מוֹעֵד
וַיִּקְרְבוּ כָל-הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי יְהוָה:

ה) וַיִּקְרְבוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְפָנָי אֶהֱלֵ מוֹעֵד
וַיִּקְרְבוּ כָל-הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי יְהוָה:

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן קָרַב לְמִדְבַּחַת וְעַבְד ית חֲטָאתְךָ וְיֵת עֲלֶיךָ וְכִפֶּר עֲלֶיךָ וְעַל עַמָּא וְעַבְד ית קָרְבַן עַמָּא וְכִפֶּר עֲלֵיהוֹן כְּמָא דִּי פְקִיד יי:

(ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קָרַב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת-חֲטָאתְךָ וְאֶת-עֲלֹתְךָ וְכִפֶּר בְּעֵדְךָ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קָרְבַן הָעָם וְכִפֶּר בְּעֵדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

איל. קָרְבַן הָעָם • שְׁעִיר עִדִים וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ. כָּל מְקוֹם שְׁנַאמֶר "עֵגֶל", בֶּן שָׁנָה הוּא, וּמִכָּאן אִתָּה לְמַד.

כס"ו • קָרַב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ • שְׁהִיָּה אַהֲרֹן בּוֹשׁ וְיֵרָא לְגִשְׁתָּ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: 'לְמָה אִתָּה בּוֹשׁ? לְכֹךְ נִבְחַרְתָּ!'. אֶת חֲטָאתְךָ • עֵגֶל בֶּן בְּקָר • וְאֶת-עֲלֹתְךָ •

ח וְקָרַב אַהֲרֹן לְמִדְבַּחַת וְנִכַּס ית עֵגֶלָא דְחֲטָאתָא דִּי לַה:

(ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת-עֵגֶל הַחֲטָאת אֲשֶׁר-לוֹ:

ט וְקָרְבָנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן ית דְּמָא לַה וְיִטְבַּל אֲצַבְעָה בְּדָמָא וַיֵּהָב עַל קַרְנֵת מִדְבַּחַת וְיֵת דְּמָא אַרְיֵק לִיסוּדָא דְּמִדְבַּחַת:

(ט) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבַּל אֲצַבְעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יִצַק אֶל-יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ:

י וְיֵת תְּרַבָּא וְיֵת פְּלִיתָא וְיֵת חֲצָרָא מִן כְּבֹדָא מִן חֲטָאתָא אֶסַק לְמִדְבַּחַת כְּמָא דִּי פְקִיד יי ית מֹשֶׁה:

(י) וְאֶת-הַחֵלֶב וְאֶת-הַכֶּלֶיִת וְאֶת-הַיִּתְרֹת מִן-הַכֶּבֶד מִן-תְּחִשָּׁאת הַקִּטּוֹר הַמִּזְבֵּחַה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:

יא וְיֵת בְּשָׂרָא וְיֵת מִשְׁפָּא אֹקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא:

(יא) וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר שָׂרָף בְּאֵשׁ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:

כס"ז • וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר וְגו' • לֹא מְצִינּוּ חֲטָאת חִיצוֹנָה נִשְׂרָפֶת אֶלָּא זֶה וְשָׁל מִלּוֹאִים; וְכֵלֶן עַל-פִּי הַדְּבָר.

יב וְנִכַּס ית עֲלֵתָא וְאִמְטִיאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן לַה ית דְּמָא וְיִרְקָה עַל מִדְבַּחַת סְחֹר סְחֹר:

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת-הָעֵלָה וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת-הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כס"ח • וַיִּמְצְאוּ • לְשׁוֹן הַשְּׁטֵה וְהַזְמָנָה.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (22 קוּטִי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ לֵב עַמ' 54)

"וַיִּמְצְאוּ" ("הוֹשְׁטָה וְהַזְמָנָה") רַק בְּעוֹלָה, שָׁפֵן עִם הוֹשְׁטָת הַדָּם לְאַהֲרֹן הָיָה הַדָּם מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְזָרִיקָה; וְאֵלּוּ בְּחֲטָאת הָיָה צָרָף בְּפִעֲלָה נוֹסֶפֶת לְאַחַר מִסִּירַת הַדָּם - טְבִילַת אֲצַבְע.

לְשׁוֹן הוֹשְׁטָה וְהַזְמָנָה (רש"י ט, יב) כָּאן נֹאמֶר "וַיִּמְצְאוּ", וְאֵלּוּ בְּחֲטָאת נֹאמֶר "וַיִּזְרְקוּהוּ". וַיֵּשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה זָרִיקַת דָּם חֲטָאת הָיְתָה בְּאִמְצָעוֹת טְבִילַת הָאֲצַבְע בְּדָם, וְאֵלּוּ זָרִיקַת דָּם הָעוֹלָה הָיְתָה בְּאִמְצָעוֹת כְּלֵי שִׁבּוּ נִתְּנוּ הַדָּם. לָכֵן נֹאמֶר

(יג) וְאֶת־הֶעֱלָה הַמִּצִּיאֹו אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאֵשׁ וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

יג וְנִתַּת עֲלֵתָא אֲמִטְיָאוּ לֵהּ לְאַבְרָהָא וְנִתַּת רִישָׁא וְאַסְק עַל מִדְבַּחָא:

(יד) וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל־הֶעֱלָה הַמִּזְבֵּחַ:

יד וְחִלִּיל יֵת גִּוָּא וְנִתַּת פְּרַעֲיָא וְאַסְק עַל עֲלֵתָא לְמִדְבַּחָא:

(טו) וַיִּקְרַב אֶת קָרְבַּן הָעֵם וַיִּקַּח אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וַיִּשְׁחָטְהוּ וַיַּחַטְּאֵהוּ כְּרֹאשׁוֹן:

טו וְקָרַב יֵת קָרְבַּן עַמָּא וְנִסִּיב יֵת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וְנִכְסָהּ וְכִפֵּר בְּדַמָּה קְקַדְמָאָה:

כ"ג • וַיַּחַטְּאֵהוּ • עָשָׂהוּ כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת. כְּרֹאשׁוֹן • כְּעֵגֶל שָׁלוֹ.

(טז) וַיִּקְרַב אֶת־הֶעֱלָה וַיַּעֲשֶׂה כְּמִשְׁפַּט:

טז וְקָרַב יֵת עֲלֵתָא וְעִבְדָּהּ וְעִבְדָּהּ כְּדָחִזִּי:

כ"ד • וַיַּעֲשֶׂה כְּמִשְׁפַּט • הַמְּפָרֵשׁ בְּעוֹלַת נִדְבָה בְּ"וַיִּקְרָא" (ביצה ט).

◆ יום שני כ"א ניסן ◆

(יז) וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ מִמִּנְחָה וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֲלֵת הַבֶּקֶר:

יז וְקָרַב יֵת מִנְחָתָא וּמְלֵא יָדָהּ מִנְחָה וְאַסְק עַל מִדְבַּחָא פִּר מַעֲלַת צִפְרָא:

כ"ה • וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ • הִיא קְמִיצָה. מִלֶּבֶד עֲלֵת הַבֶּקֶר • כָּל אֵלֶּה עָשָׂה אַחַר עוֹלַת הַתְּמִיד.

(יח) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעֵם וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יח וְנִכְסַת יֵת תּוֹרָא וְנִתַּת דְּכָרָא נִכְסַת קוּדְשִׁיא דִּי לְעַמָּא וְאַמִּטְיָאוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן יֵת דְּמָא לֵהּ וַיִּזְרְקָהּ עַל מִדְבַּחָא סְחוּר סְחוּר:

(יט) וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמִּכְסָּה וְהַפְּלִיָּת וַיִּתֵּרֶת הַכֶּבֶד:

יט וְנִתַּת תְּרַבִּיָּא מִן תּוֹרָא וּמִן דְּכָרָא אֲלִיתָא וְחִפִּי גִוָּא וְכִלְיָתָא וְחִצֵּר כְּבִדָּא:

כ"ו • וְהַמִּכְסָּה • חֶלֶב הַמִּכְסָּה אֶת הַקֶּרֶב.

(כ) וַיִּשְׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֹזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחַ:

כ כּוּשְׂוִיָּאוּ יֵת תְּרַבִּיָּא עַל חֹדוֹתָא וְאַסְק תְּרַבִּיָּא לְמִדְבַּחָא:

כ"ז • וַיִּשְׂימוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל־הַחֹזוֹת • לְאַחַר הַתְּנוּפָה נִתְּנָן כֹּהֵן הַמִּנְיָף לְכַהֵן אַחַר הַקְּטִירִם, נִמְצְאוּ הָעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה.

(כא) וְאֵת הַחֹזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הַנִּיף אֹהֶרֶן הַתְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:

כא וְנִתַּת חֹדוֹתָא וְנִתַּת שׁוֹקָא דִּימִינָא אַרְם אֹהֶרֶן אַרְמָא קָדָם יְיָ כְּמָא דִּי פְקִיד מִשָּׁה:

(כב) וַיִּשָּׂא אֱהֲרֹן אֶת־יָדָיו אֶל־הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחַטָּאת וְהַעֲלָה וְהִשְׁלָמִים:

כ"א - וַיְבָרְכֵם • בְּרַפְת כְּהֲנִים: יְבָרְכְךָ, יָאֵר, יִשָּׂא. וַיֵּרֶד • מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך כב, עמוד 39 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

בְּרַפְת כְּהֲנִים בַּפְּרָשָׁת שְׁמִינִי

ההלכה. כדמוכח בכמה מקומות בש"ס ש"ויברכם" קאי על מצות ברכת כהנים].

דהנה, השראת השכינה במשכן היתה הוכחה על פפרת חטא העגל, וכמו שכתב רש"י על הפסוק משכן העדות (סוף פרשת פקודי) "עדות לישאל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם".

וזהו תוכן הברכה שבירך אהרן את בני ישראל: **יברכה ה'** - הברכה תגיע מהקב"ה בעצמו, שאחרי פפרת חטא העגל, הודיע הקב"ה ש"פני ילכו" - "אני בעצמי" (תשא לג, יד ורש"י שם).

יאר - "יראה לך פנים שוחקות" (רש"י נשא ו, כה), והינו שתשכון ותשרה השכינה בין בני ישראל. והוא על-ידי ש"ישא" - "יכבד פסעו" (רש"י שם, כו), היינו שיכפר הקב"ה על חטא העגל.

כג ועל משה ואהרן למשכן זמנא ונפקו וברכו ית עמא ואתגלי יקרא דיני לבל עמא:

(כג) וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֱהֲרֹן אֶל־אֱהֹל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם:

נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישאל. ויצאו ויברכו את-העם. אמרו: "ויהי נעם ה' אליהנו עלינו" (תהלים ז), 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'. לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה: 'משה רבנו, כל הטרח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל!' לכה אמר להם: "זה הדבר אשר-צנה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'", אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו.

וישא אהרן את ידיו ויברכם
ויברכם - ברכת כהנים, יברכה, יאר, ישא (ט, כב. ובפירוש רש"י)

במפרשים הקשו על פרוש רש"י: א. הרי על מצות ברכת כהנים נצטוו רק לקמן בפרשת נשא, ומדוע מפרש שהברכה כאן היא ברכת כהנים. ב. מדוע מפרט "יברכה יאר ישא", הרי פשיטא שברכת כהנים פוללת ג' ברכות אלו. ותרצו בכמה אופנים (ראה רמב"ן, שפתי חכמים, משכיל לדוד, ועוד).

יש לומר בזה, דחדא מתורצת בחבירתה; והפונה ב"ויברכם", היא לא שקיים אהרן את מצות ברכת כהנים, אלא שבחר אהרן **ברצונו** לברך את ישראל באותה עת בפסוקי ברכת כהנים, "יברכה, יאר, ישא" [להעיר, שזהו רק לרש"י המפרש "פשוטו של מקרא", מה שאין-כן בדרך

כ"א - וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֱהֲרֹן וְגו' • למה נכנסו? מצאתי בפרשת מלואים בבריתא הנוספת על 'תורת כהנים' שלנו: למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. או, לא נכנס אלא לדבר אחר? הריני דן ירידה וביאה טעונות ברכה: מה ירידה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה. הא למדת, למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. דבר אחר: בין שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישאל, היה מצטער ואמר: 'ודע אני שפעס הקדוש-ברוך-הוא עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישאל!' אמר לו למשה: 'משה אחי, כף עשית לי, שנכנסתי ונתבישתי?' מיד

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 237)

השתלשלות. אף ביום השמיני היתה השראה זו מצד הקב"ה, ולכן נמשכה בחינה שלמעלה מסדר השתלשלות. ובהתאם לכלל שכל הגבוה יותר, יורד למטה יותר - הגיעו הגלוי גם לעם'.

וירא כבוד ה' אל כל העם (ט, כג) 'עם', מלשון גחלים עוממות, מורה על בחינה נמוכה. בשבעת ימי המלואים היתה השראת השכינה על ידי עבודת **ישאל** (הקרבנות קרבנות), ועבודת ה'מטה' ממשיכה אור מסדר

"בשבת ראש חודש מפטיירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטיירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע."

התוועדות חלק א תשמ"ה עמוד 351

עטרת מרים

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֱתֵדְבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֹתוֹ לְעַת וּקְנִיתוּ מִכֶּמֶת מִכֶּמֶת בְּיָמֵי אֶמְרַת יְהוָה סִלְעֵי מַחֲסֵי וּמִצְדֹתַי מִבְּצַר חֶזֶק וּמִפְלִטֵי לִי וּמִצִּיל אוֹתִי: ג אֱלֹהֵי צוּרֵי חֶזֶק אֲסַחֶסֶה מִתַּפְסַח בּוֹ מִגְּנֵי מִגְּנֵי לִי וְקִרְנֵי וְחֶזֶק יִשְׁעֵי מִשְׁגַּבֵּי וּמְנוּסֵי יַעַד לְגוֹם מַאִים הַאֲזִיב מִשְׁעֵי מַחֲסוֹם מֵאֲנָשֵׁי חַסֵּם תִּשְׁעֵנִי: ד פֶּאֶשֶׁר מִהַלֵּל בְּהַלֵּל כְּשֶׁאֵין מִתְהַלֵּל וְאֶקְרָא אֶל יְהוָה אִם וּמֵאִיבֵי אוֹשַׁע אֵין נוֹשֵׁעַ: ה כִּי אֶפְגֵּי מִשְׁבַּר־מֹות נַחֲלֵי בְלִיעֵל יִבְעַתְנִי: ו חֲבַלֵי פֶאֶי שְׂאוֹל סִבְגֵי קִדְמֵי אוֹיְבֵי לְשֵׁים בְּרַכֵּי מִקְשֵׁי הַמּוֹלִיכִים אֶת מְנוֹת: ז בְּצַר לִי אִם אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וְיִשְׁמַע מִהִכְלוֹ מִן הַשָּׁמַיִם קוֹלִי וְשׁוֹעֲתִי וְצַעֲקוֹתַי פֶּאֶה בְּאָזְנוֹ: ח וְיִתְנַעַשׂ נְעוּ וְתִרְעַשׂ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִרֹב הַמַּחֲרָה מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ וְיִתְרַדּוּ וְיִתְנַעְשׂוּ כִּי פֶאֶשֶׁר חֲרָה לֹא לִקְחַת מֵהֶם נִקְמַתוֹ: ט עֲלֵה עֵשֶׂן בְּאֶפֶס מִשֵּׁל עַל חֲרוֹן אַפֵּי אוֹיְבִים וְאֵשׁ מִמְנוֹת דַּבַּר מִפִּי תֹאכַל בְּרָשָׁעִים, גַּחְלִים בְּעֵרוּ מִמֶּנּוּ לְשׁוֹרֵף בְּשׁוּנָאֵי: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ לְהַקֵּם מֵאוֹיְבֵי וְעֶרְפֵל תַּחַת רַגְלֵי לַחַיִּים מוֹכֵן לַחֲפָרַע מֵהֶם: יא וַיִּרְכַּב אֶל־וַיִּרְכַּב פֶּאֶלוּ עַל־כְּרוֹב מִלֶּאֶד וַיַּעֲף בְּמַהֲרֵי וַיִּרְא הָיָה נִרְאָה כֹּא עַל־כְּנַפֵּי־רוּחַ: יב וַיִּשֶׁת שָׁם חֲשָׁךְ סְבִיבֹתָיו סְפוֹת לַחַיִּים מוֹכֵן לַחֲשָׁד לְאוֹיֵב, חֲשֶׁרֶת רַבִּי מִים

הפטרה ליום שביעי של פסח

בשמואל ב פרק כב

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֱתֵדְבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֹתוֹ מִכַּף פֶּל־אֹיְבֵי וּמִכַּף שְׂאוֹל: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעֵי מַחֲסֵי לִי וּמִצִּיל אוֹתִי: ג אֱלֹהֵי צוּרֵי חֶזֶק אֲסַחֶסֶה בּוֹ מִגְּנֵי מִגְּנֵי לִי וְקִרְנֵי וְחֶזֶק יִשְׁעֵי מִשְׁגַּבֵּי וּמְנוּסֵי יַעַד לְגוֹם מַאִים הַאֲזִיב מִשְׁעֵי מַחֲסוֹם מֵאֲנָשֵׁי חַסֵּם תִּשְׁעֵנִי: ד מִהַלֵּל אֶקְרָא אֶל יְהוָה אִם וּמֵאִיבֵי אוֹשַׁע אֵין נוֹשֵׁעַ: ה כִּי אֶפְגֵּי מִשְׁבַּר־מֹות נַחֲלֵי בְלִיעֵל יִבְעַתְנִי: ו חֲבַלֵי פֶאֶי שְׂאוֹל סִבְגֵי קִדְמֵי מִקְשֵׁי־מְנוֹת: ז בְּצַר־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וְיִשְׁמַע מִהִכְלוֹ קוֹלִי וְשׁוֹעֲתִי בְּאָזְנוֹ: ח וְיִתְנַעַשׂ וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ וְיִתְנַעְשׂוּ כִּי־חֲרָה לֹא: ט עֲלֵה עֵשֶׂן בְּאֶפֶס וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכַל בְּרָשָׁעִים, גַּחְלִים בְּעֵרוּ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ לְהַקֵּם מִכְּרוֹבֵי רַגְלֵי: יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיִּרְא עַל־כְּנַפֵּי־רוּחַ: יב וַיִּשֶׁת חֲשָׁךְ סְבִיבֹתָיו סְפוֹת

שי למורא (א) ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו, לעת וקנתו לאחר שעברו עליו כל צרותיו ונצל מכלם. פרוש אחר, בכל עת שאבה עליו צרה ונצל מכלם היה שר השירה הזאת. ומכף ש'אוֹל, לפי שהיה אויבו ורודפו מכלם, הזכירו לחיד. (ב) סלעי, חזקו, כמו סלע חזק. ומצדתי, מבצרי. ומפלטֵי לי, מפלט אותי עם צבא ישראל במלחמה. וגם בהיותי לבדי. (ג) צורי, חזקו, כמו צור וסלע. וקרן ישעי, הוא לי לעור כמו קרן לבעל הקרנים. משגבי, סומך אותי. ומנוסי, שהייתי גם אליו לעזרה. מחסום, מאנשי חסם. (ד) מהלל אקרא ה' וגו', פאשר אני קורא אל ה' בהלל, או אני נושע. (ה) אפגני, סבבני. משברי מות, צרות שוברות מובילות אל מות. פרוש אחר, גלי מות. נחלי בליעל, גיסות שוקפות בנחל, מאנשי בליעל. יבעתני, יבעתו ויחרדו אותי. (ו) חבלי שאול, מכאובי מות. "חבלי", כמו "חבלי יולדה" (חושע יג.ג). קדמני, באו לפני. (ח) ויתנעש ותרעש הארץ, געש ורעד ורעש תקפו את אויבי וישיבי הארץ. מוסדות השמים ירגזו, שהרעיש הקב"ה גם את צבא השמים בשבילי. כי חרה לו, פאשר חרה לו על מעשיהם ונקם מהם נקמתי. (ט) עלה עשן באפס, הוא ענן פעם. כמו "או עשן אף ה'" (דברים כט.ט). תאכל, תשרף את הקמים עלי. (י) ויט שמים וירד, נטה את השמים למטה לארץ וירד עליהם להתקרב אל שונאי להכות בהם. פלומר שהיה ממהר להפרע מהם. וערפל תחת רגליו, שירד קעב הענן להיות מוכן להפרע משונאי.

(יא) וירכב על כרוב וירא, הוא משל על מהירותו לבוא לעזרה. (יב) וישת חשך סביבותיו ספות, שם את החשך סביבותיו למטה להגן עליו. בענין שאמר "ויהי הענן והחשך" (שמות ט.י) שהיה מפקד בין המצרים לישראל. חשרת מים עבי שחקים, קשור המים בענני השמים, מהם בא החשך.

עטרת מרים

שי למורא

בטוה: לה מלמד ידי למלחמה להלחם בטוב ונחת נחת בי כח לשבר קשת נחושה ורעתי בעת המרחי לירוח: לו ותתן לי מגן ישעך ישעך היה לי למגן וענתך מידת ענותיך תרביני עשתה כאלו הייתי עם רב: לו תרחיב הרחבת צעדי פסיעותי תחתני ולא לכל ומערו קרסלי רגלי

בבהו וגדלתי. לה) ונחת קשת נחושה ורעתי, ונדרכה קשת נחושה על ידי ורועותי. "קשת נחושה" הוא פנוי לקשת עשויה מפתכת חוקה וגמישה. לו) מגן ישעך, ישעך היה לי למגן. וענתך תרביני, הענהו שפך להשיגיה בי, עשתה אותי כאלו הייתי עם רב. לו) תרחיב צעדי וגו', התרחבת פסיעותי, כדי שלא ומערו רגלי. כלומר, שלא נפלתי בידי שונאי. כו) ותורני חיל למלחמה, אורת אותי בכח להלחם. תכריע קמי תחתני, ואת שונאי מפיל לרגל תחתי. מא) תתה לי ערף, נתת אותם שינוסו ויתכני לי ערפם. משנאי ואצמיתם, וגם משנאי וגיסו, ועם כל זה אשיגם ואכרתם. מב) ישעו ואין מושיע וגו', כמו "ישעו אל ה' ולא ענם ואין מושיע", כי הם רשעים וקוראים אל ה' ולכם לא נכון עמו. אדקם ארקעם, אעשה אותם דק דק וארדד אותם על פני האדמה. מד) מריבי עמו, מאנשי מלחמתי אשר בכני עמי הלוחמים נגדי. תשמרני לראש גוים, שמרתי מיד כלם עד שהבאתני להיות לראש גוים. עם לא ידעתי, עמים אשר הם מארץ רחוקה. מה) לשמוע און ישמעו לי, מפני משמע אוננים בלבד, אפילו שלא בפני, יהיו נשמעים לי. כו) בני נכר יבלו, אויבי הגוים יבלו ויפגשו. ויחגרו מוסגרותם, ויהיו חגרים ברנליהם מפה שיהיו סגורים בדי בבבלי פרול. מז) וירם אלהי צור ישעי, והאלהים שהוא תקף ישע הוא רם על כל רמים, ולכן לא אירא מאיבי. מח) הנותן נקמות לי, הנוקם נקמתי. מט) ומוציאי מאויבי, ומצילני מאויבי. ומקמני תרוממני, וכן הקמים עלי תנביהני. נ) מגדול ישועות מלכו, מגדל ישועות הוא למלכו, שפגשם שאדם גם

ועל־במתי יַעֲמִידֵנִי: לה מְלַמֵּד יָדֵי לַמְלַחְמָה

וְנַחַת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה וְרַעְתִּי: לו וְתַתֵּן־לִי מִגֵּן

יִשְׁעֶךָ וְעֲנַתְךָ תִּרְבִּינִי: לו תִּרְחִיב צַעְדֵי תַּחְתָּנִי

וְלֹא מַעְדוֹ קִרְסָלָי: לה אַרְדְּפָה אֵיבֵי

וְאֲשִׁמִּידֵם וְלֹא אֲשׁוּב עַד־פְּלוֹתָם: לט וְאֲכַלְם

וְאֲמַחְצֵם וְלֹא יִקְוּמוּן וַיִּפְּלוּ תַּחַת רַגְלֵי:

מ וְתֵאזְרֵנִי חֵיל לַמְלַחְמָה תִּכְרִיעַ קָמִי תַּחְתָּנִי:

מא וְאֵיבֵי תַתָּה לִי עֲרַף מִשְׁנָאֵי וְאֲצִמִּיתָם:

מב יִשְׁעוּ וְאִין מוֹשִׁיעַ אֲלֵי־הֶהָרָה וְלֹא עָנָם:

מג וְאֲשַׁחֲקֵם כַּעֲפַר אֶרֶץ כְּטִיט־חֻצוֹת אֲדָקֵם

אֲרַקְעֵם: מד וְתִפְלְטֵנִי מִרִיבֵי עַמִּי תִשְׁמַרְנִי

לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם לֹא־יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי: מה בְּנֵי

נֶכֶד יִתְפַּחֲשׁוּ־לִי לְשִׁמְעַע אֲזֹן יִשְׁמְעוּ לִי: מו בְּנֵי

נֶכֶד יִבְּלוּ וַיִּחַגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם: מז חֵי־יִהְיֶה

וַיִּבְרֹךְ צוּרֵי וַיְרִם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי: מח הָאֵל

הַנֹּתֵן נִקְמַת לִי וּמְרִיד עַמִּים תַּחְתָּנִי:

מט וּמוֹצִיאֵי מֵאֵיבֵי וּמְקַמֵּי תְרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ

חֲמָסִים תִּצִּילֵנִי: נ על־פְּנֵי אֹרֶךְ יְהוָה בְּגוֹיִם

וּלְשִׁמְךָ אֲזַמְּרָה: נא מְגִדוֹל יִשׁוּעוֹת מְלֶכֶךָ

וְעִשְׂהָ־חֶסֶד לְמוֹשִׁיחוֹ לְדוֹר וּלְדוֹר עַד־עוֹלָם:

לנפול בארץ: לה ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד פלותם: לט ואכלם ואמחצם עם פצעים ולא יקומו ויפלו תחת רגלי: מה ותורני ותאזרני חיל כח למלחמה להלחם, ואת שונאי תכריע קמי מפיל לרגל תחתני: מא ואיבי שברחו לפני תתה לי הפכו לי ערף משנאי עם בני גיסו, אשיגם ואצמיתם אכרות אותם: מב ישעו ופנו אל מלכי האדמה ואין משיע לאחר זמן ופנו אליהנה להתפלל אלי, אבל ולא ענם: מג ואשחקם אכחש אותם להיות דק כעפר ארץ כטיט המושלך בחוצות אדקם אעשה אותם דק דק ארקעם ארקעם: מד ותפלטני מריבי עמי כמו שאלו ויבל ואחיתופל ואבשלום תשמרני מיד פולם, עד שהייתי לראש גוים עם אשר לא ידעתי והם יעבדני: מה בני נכר יתפחשו לי ויבנו לי מיראתם אותי, ויאמרו לא הטאנו לך, אפילו שלא בפני לשמע און ישמעו לי יהיו נשמעים אלי לכל אשר אצום: מו בני נכר יבלו יהיו אבדים ויחגרו ויהיו חגרים מוסגרותם מקושי יסורי מסגר שאני כמסרן בהם: מז חיייהנה העושה לי אלה וברוך על כל ברכה ותהלה צורי תקפי ותזקי וירם הוא רם על כל רמים אלהי צור ישעי וזה לא אירא שתקצר ידו מלהשיעני: מח האל הנותן נקמת לי הנוקם נקמתי ומריד עמים תחתני: מט ומוציאי ומציל

אותי מאיבי ומקמני יתר מן קמי תרוממני תשימו נשא ורם במשלה, מאיש חמסים חמם תצילני: נ על־פני אורך יהנה בגוים ולשמך אזמיר: נא דעו אשר ה' מגדול עושה ישועות גדולות למלכו ועשה חסד ועשה חסדים למשיחו: כו עשה לדוד ולזרעו עד־עולם:

במגדלעו והוא נצול מאויבי, כמו כן נסתי אליו וגושעתי מאויבי. ועושה חסד למשיחו, כלומר, לא בעבור תשלום גמול. כיראם בחסדו הגדול שהוא עושה למשיחו שהוא דוד המלך. ולזרעו עד עולם, כמו שעשה לדוד, כן יעשה לזרעו עד עולם.

◆ יום שלישי כ"ב ניסן ◆

עטרת מרים

לב מלך אשר אמר עוד היום בנב עלינו לעמוד כי משם נראת וירושלים ואו ינפך ידו עליה בדרך לעג כאומר הלא בנגל אכבשנה לתר בתציון גבעת ירושלים: לג אבל לא היה כמו שהשב כי הגה בלילה ההוא הארון יהיה צבאות מסעף פארה ברת ענפיו במערצה במשור, פלומר, שלח המלאך והכה בהם ורמי הקומה השרים הגדולים גדעים נכרתו והגבהים ישפלו: לד ונקף ויכרת סככי היער הענפים המסבכים זה קוח בפרול רוצה לומר: חילו הרב יומתו על ידי המלאך והלבנון מרבית חלותיו באדיר על ידי המלאך האדיר והחוק יפול: א אל התקחה מהפלא הגדול הנה שעשה בימי חזקיהו במפלת מחנה אשר כי יבוא זמן בימות המשיח שפילא לעשות עוד יותר מזה ויצא חטר שבט מלכה מנגוע ישי מנרע דוד הוא מלך המשיח ונצח נטע משרשיו יפרח עשה פרי: ב ונתה עליו רוח יהוה רוח נבואה רוח חכמה ובינה רוח עצה ונבוהה רוח דעת ויראת יהוה: ג והריחו במעט הנגה כמו ריח יריש ויבחו בכני אדם הטובים הנה אם רעים, והכל ביראת יהוה שיש לו ולא יצטרך למראה עיניו כדי שישפוט ולא למשמע אוניו כדי שיוכיח כי בלבבו יבין מדעתו: ד ושפט בצדק את משפט דלים והוכיח במישור כפי הראוי לענוי ארץ שלא יגזום עוד והכה רשעו ארץ בשבט בקללה פיו וברוח שפתיו ימית רשע: ה והיה צדק ונאמנה שמוק בהו יהיו לו אזור מתניו לחזק והאמונה אזור חלציו: ו וגר זאב עם-פבש ונמר עם-גדי ורפץ ונגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בהם: ז ופרה ודב תרעינה יחדו ורפצו ילדיהן ואריה בפקר ואכל-תבן: ח ושעשע יונק על-חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה: ט לא ירעו ולא ישחיתו בכל-חר קדשי כירמלאה הארץ דעה את-יהוה פמים לים מכסים: י והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לגם עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד: יא והיה ביום ההוא יוסף אדני ו שנית ידו לקנות את-שאר עמו אשר-ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומכוש ומעילם וממאי הים: יב ונשא גם לגוים יהודה וקבץ מארבע פנפות הארץ: יג ופרה קנאת אפרים לא תקנאו ביהודה וצררי יהודה הם

עטרת מרים

על-חר פתן אשר הפתן יושב שם ולא ירעו ועל מאורת חבקע שישב שם צפעוני גמול ידו הדה ישיט שם: ה הנחשים הרעים לא ירעו עוד ולא ישחיתו משהו בכל-חר קדשי המוכה הוה תתה כירמלאה הארץ דעה את-יהוה פמים לים מכסים: י והיה ביום ההוא משיח היצא משרש ישי אשר עמד לגם עמים ביום קבוץ גלויות אליו כל גוים ידרשו כדי לעשות מה שיצוים והיתה מנחתו לכבוד כי כל הגוים יכבדוהו ויעבדוהו: יא והיה ביום ההוא יוסף אדני ו שנית כנגד גאולת מצרים ידו לקנות את-שאר עמו את הנשארים בגולה אשר לא מתו אשר-ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומכוש ומעילם וממאי הים: יב ונשא גם לגוים לעורר לב הפרסים לשלוח את ישראל מן הגולה ויהו ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה וקבץ מארבע פנפות הארץ: יג ופרה קנאת אפרים לא תקנאו ביהודה וצררי יהודה הם למשמע אוניו יוכיח: ד ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי-ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע: ה והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו: ו וגר זאב עם-פבש ונמר עם-גדי ורפץ ונגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בהם: ז ופרה ודב תרעינה יחדו ורפצו ילדיהן ואריה בפקר ואכל-תבן: ח ושעשע יונק על-חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה: ט לא ירעו ולא ישחיתו בכל-חר קדשי כירמלאה הארץ דעה את-יהוה פמים לים מכסים: י והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לגם עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד: יא והיה ביום ההוא יוסף אדני ו שנית ידו לקנות את-שאר עמו אשר-ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומכוש ומעילם וממאי הים: יב ונשא גם לגוים יהודה וקבץ מארבע פנפות הארץ: יג ופרה קנאת אפרים לא תקנאו ביהודה וצררי יהודה הם

הפטרת אחרון של פסח לבני חו"ל

ישעיה פרק י

לב עוד היום בנב לעמוד ינפך ידו החר בתציון גבעת ירושלים: לג הנה הארון יהוה צבאות מסעף פארה במערצה ורמי הקומה גדעים והגבהים ישפלו: לד ונקף סככי היער בפרול והלבנון באדיר יפול: יא ויצא חטר מנגוע ישי ונצח משרשיו יפרח: ב ונתה עליו רוח יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה ונבוהה רוח דעת ויראת יהוה: ג והריחו ביראת יהוה ולא למראה עיניו ישפוט ולא

עטרת מרים

בני אפרים ויבנתו אפרים משיח בן יוסף לא יקנא את יהודה ויהודה את משיח בן דוד לא יצור את אפרים: יד ועפו בכתר פלשתים ומה במערכת של ארץ ישראל, יחדו יהודה ואפרים יבאו את בני קדם אדם ומואב משלוח ידם לבנים ובני עמון יסורו אל משמעתם לקבל מצותם:

עטרת מרים

בהקאת הטובה: ב הואיל הנה עמי אל ישועתי אבטח אשכון בטח ולא אפחד עוד כי עני השועה היתה למען הראות חוקי וזמרת יה ולמען אומר בשבחיו יהודה ויהי לי לישועה: ג וישאבתם מים בששון כמו השואב מים מן המעין הטובע כי לא ידאג מן יבול המים, מן תשאבו בששון את הישועה ממעני הישועה:

לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים: יד ועפו בכתר פלשתים ומה יחדו יבאו את בני קדם אדם ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם: טו והחרים יהודה את לשון ים מצרים והניף ידו עליהנהר בעים

ד ואמרתם ביום שהוא הודו ליהודה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו: ה זמרו יהודה כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ: ו צהלי ורני ישבת ציון כירגול בקרבך קדוש ישראל:

רוחו והפחו לשבעה נחלים והדרידו בנעלים: טז והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים: יז א ואמרת ביום שהוא אודך יהודה כי אנפת בן ישב אפך ותנחמני: ב הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עני וזמרת יה יהודה ויהי לי לישועה:

ג וישאבתם מים בששון ממעני הישועה: ד ואמרתם ביום שהוא הודו ליהודה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו: ה זמרו יהודה כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ: ו צהלי ורני ישבת ציון כירגול בקרבך קדוש ישראל:

כד וינפקת אשתא מן קדם יי ואכלת על מדבחה זת עלתא וית תרביא וחזא פל עמא ושבחיו ונפלו על אפיהון:

(כד) ותצא אש מלפני יהודה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא פל העם וירצו ויפלו על פניהם:

כ"ט • ירצו • פתרגומו.

א ויסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחמיתה ויחבו בהן אשתא ושויאו עלה קטרת וקריבו קדם יי אשתא נוכריא די לא פקיד יתהון:

י (א) ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחבתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני יהודה אש זרה אשר לא צוה אתם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נדב לב עמ' 99)

(קטרת מלשון התקשרות) עד שלא נזקקו לצווי: כל מעשיהם היו בדרך ממילא בהתאמה מלאה לרצון ה', כי רצונו הפך לרצונם שלהם.

אשר לא צוה אותם (י, א) כתב ב'אור החיים', שבני אהרן מתו מ'כלות הנפש', תשווקה עזה להקב"ה. ויש לשאל, הרי קתיב "אשר לא צוה אותם", ומשמע שעברו על רצון ה'. ויש לומר, שהיו בדרך פזו של התקשרות והתחברות לה'

(ב) וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ בַּיּוֹמָהּ אֲשֶׁתָּא מִן קָדָם יי וְאָכַלְתָּ יְתוּחַן לִפְנֵי יְהוָה:

שְׂאֵחַר מִיתַתְּנָן הַזְּהִיר הַנוֹתְרִים שְׁלֵא יִכְנָסוּ שְׂתוּנֵי יַיִן לִמְקַדָּשׁ. מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּה לוֹ בֶּן בֵּית וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּ"וִיקְרָא רַבָּה".

כִּי-יֵצֵא אִשׁ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֹא מָתוּ בְּגֵי אֶהְרֹן אֱלָא עַל-יַדֵּי שְׁהוּרוּ הִלְכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר: שְׂתוּנֵי יַיִן נִכְנָסוּ לִמְקַדָּשׁ. תַּדַּע,

~ נְקוּדוֹת מַשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (מַשִּׁיחַת שַׁבַּת פְּרֻשַׁת שְׁמִינֵי, מְבָרְכִים חֲזוּדוֹשׁ אִייר תַּשְׁכ"ו)

הַמְלָכִים הַקְּבָ"ה, וּמֵאֵן דְּמִחוּי בְּמַחֲוֹג קָמֵי מַלְכָּא וְכוּ' - שְׂצָרִיר לְהִיּוֹת בְּתַכְלִית הַבֵּיטוּל "כְּעַבְדָּא קָמֵי מְרִיָּה", אָבֵל עַבְדוּתוֹ וּיְגִיעַתוֹ בַּתּוֹרָה צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת בְּאֹפֹן דְּ"שְׂתוּנֵי יַיִן" שְׁכַל מְצִיאוֹתוֹ מְמוּלָּאֵת וְחֲדוּרָה בְּשַׁכַּל הַתּוֹרָה.

- וּכְמוֹ שְׂמַצִּינוּ בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֵילְעָאֵי שְׂאֵמְרָה לוֹ מְטֻרְוִינֵי תַּא, שְׂפָנֵיו הָיוּ דְּזוּמִים לִפְנֵי "שְׂתוּי יַיִן". וְאָמַר לֵה רַבִּי יְהוּדָה שְׂזָהוּ לְפִי שְׂתַלְמוּדוֹ מְצוּי בְּיָדוֹ - וְהִינּוּ דְזָה שְׂבָגְשָׁמִיּוֹת הִיָּה נִרְאָה כְּ"שְׂתוּי יַיִן", הֲרִי זֶה מְפָנֵי שְׂהַגְשָׁמִיּוֹת שְׁלוֹ הִיָּתָה כְּפִי הַרוּחָנִיּוֹת שְׁלוֹ, וּבְרוּחָנִיּוֹת הִיָּה "שְׂתוּי יַיִן" - חֲדוּר בְּהִבְנַת הַתּוֹרָה -

וְהִנֵּה זֶה שְׂבָזְמוֹן הַתְּפִלָּה (בְּמַקְדָּשׁ), מַתְבַּטֵּל הָאָדָם מִמְצִיאוֹתוֹ לְגַמְרֵי כְּנ"ל - הֲרִי זֶה נוֹתֵן כַּח וּפּוֹעֵל שְׂגָם עַבְדוּתוֹ אַחֲרֵי-כֵן בְּלִימוּד הַתּוֹרָה בְּשַׁכְלוֹ הוּא, תְּהִיָּה בְּבִיטוּל הַרְאוּי, עִם שְׂהִיא גַם בְּהִבְנָה וְהַשְׂגָּה כְּדָבְעֵי.

אֲמַנָּם נִשְׁאֵלֵת הַשְּׂאֵלָה: אֵיךְ יִתְכַּן הַחִיבוּר שֶׁל שְׁנֵי הַפְּכִים בְּלִימוּד הַתּוֹרָה: הַרְגֵּשׁ שְׁכָלוֹ וְהַבְּנָתוֹ שֶׁל הַלּוּמָד, וּבִיטוּל מְצִיאוֹתוֹ וְכוּ'? - הַתְּשׁוּבָה נִיתְּנָת בְּהַמְשָׁךְ פִּירוּשׁ רַש"י לְהֵלָן: "מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּה לוֹ בֶּן-בֵּית וְכוּ" - מְפִינּוֹן שְׂהַמְדוּבָר בְּבִיטוּל יִשְׂרָאֵל שְׂהֵם "בְּ"וִיקְרָא" שֶׁל מַלְךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּבָ"ה, הֲרִי הוּא יְתַבְּרָךְ נוֹתֵן לְהֵם הַכַּח לְחַבְרָ ב' הַהַפְּכִים, שְׂיִכְלוּ לְלַמּוֹד בְּהִבְנָה וְהַשְׂגָּה, וּבִיחַד עִם זֶה לְהִיּוֹת בְּבִיטוּל הַמַּתְאִים וְכוּ': עַד שְׂעַל-יַדֵּי-זֶה יִפְעֵלוּ אֶת הַחִיבוּר (דְּב' הַהַפְּכִים) שֶׁל עוֹלָם וְאֶלְקוֹת, הַעוֹלָם מִתְּנַהֵג עַל-יְפֵי פְּסַקְדִּין שֶׁל הַלּוּמָד וּמִסְקָנָתוֹ בְּלִימוּדוֹ, וְכַדְרֶשֶׁת רְבוּתֵינוּ ז"ל עַל הַפְּסוּק לֹא-ל גּוֹמֵר עָלֵי, וּמִקְרָב עַל-יַדֵּי-זֶה אֶת קִיּוּם הַעִוֵּד "וְנִגְלָה כְבוֹד הוֹי' וְרֵאוּ כָל בָּשָׂר יַחֲדָיו כִּי כִּי הוֹי' דְּבַר". בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ.

עִם הִיּוֹת שְׂמַדְרַגְתָּם שֶׁל נְדָב וְאֲבִיהוּא הִיָּתָה נְעֻלִית בְּיֹתֵר, וְעַד כְּדִי-כֵן שְׂאֵמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן: "שְׂהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי וּמִמֶּנִּי", וְהַקְּבָ"ה קִרְאַם "בְּקָרוּבֵי - בְּבַחֲרֵי", בְּכָל זֹאת נְעַנְשׁוּ בְּעוֹנֵשׁ חֲמוּר בְּיֹתֵר, בְּגֻלְל הַעֲדָר הַ"בֵּיטוּל" הַרְאוּי לְרַבָּם - שְׁהוּרוּ הִלְכָה בְּפָנָיו.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר - לְמִוֹת כַּחוּ הַרְבּ בַּתּוֹרָה כְּנ"ל - הוּא הָאוּמֵר שְׂ"הָאוּמֵר דְּבָר שְׁלֵא שְׂמַע מִפִּי רַבּוֹ, גּוֹרֵם לְשַׁכְּנִיָּה שְׂתַסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל", שְׂהַבֵּיטוּל לְרַבּוֹ הוּא דְּבָר הַנוֹגַע לְגִילּוּי הַשַּׁכְּנִיָּה לְכָלְלוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּמִזָּה הַהוֹרָאָה, שְׂאֵל יֹאמֵר אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל: לְמַדּוֹן אֲנִי וְתַלְמִיד-חֶכֶם הַנֵּנִי, וְאֵיךְ אֶהְיָה בְּטַל לְרַב וְלַחֲפוֹת שְׂיֹרָה לִי הַהִלְכָה בַּתּוֹרָה, וְכֵן בְּהַלִּיכוֹת עוֹלָם, וְהַדְרָךְ אֲשֶׁר אֵלַי בַּהּ בְּעַבְדוּת ה' - וְהֵלֵא בְּכוּחֵי הַלוּרוֹת לְעַצְמִי!

- כִּי מִי לָנוּ גְּדוֹל כְּנְדָב וְאֲבִיהוּא, וּבְכָל-זֹאת זֶה הִיָּה כָּל חֲטָאָם, "לֹא מָתוּ בְּגֵי אֶהְרֹן אֱלָא עַל-יַדֵּי שְׁהוּרוּ הִלְכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן", וְעַד כְּדִי כֵן - שְׂזָה נּוֹגַע לֹא רַק לְהֵם, אֱלָא שְׂגוֹרֵם לְהִיפֹךְ הַעֲנִין שֶׁל גִּילּוּי הַשַּׁכְּנִיָּה בְּיִשְׂרָאֵל.

לְאֵיךְ גִּיסָא: דוֹרְשִׁים מְכַל אַחַד וְאַחַד שְׂלִימוּד הַתּוֹרָה שְׁלוּ יְהִיָּה דוֹקָא בְּהִבְנָה וְהַשְׂגָּה בְּשַׁכְלוֹ הוּא - וְעַד שְׁכַל פּוּלוּ יְהִיָּה חֲדוּר בְּהִבְנַת הַתּוֹרָה.

- וְזֶהוּ שְׂמִמְשִׁיךְ רַש"י וְאוּמֵר "רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר שְׂתוּנֵי יַיִן נִכְנָסוּ לִמְקַדָּשׁ": יַיִן הוּא בְּחִינַת בִּינָה - הַבְּנָה וְהַשְׂגָּה, וְ"שְׂתוּנֵי יַיִן" פִּירוּשׁוֹ שְׂהָיוּ מְלָאִים וְחֲדוּרִים הַבְּנָה וְהַשְׂגָּה, וְהַחֲטָא הוּא - שְׂנִכְסוּ לִמְקַדָּשׁ בְּצִיּוּר זֶה: הַחֲסָרוֹן שֶׁל "שְׂתוּנֵי יַיִן" אֵינוֹ אֱלָא בַּעַת הַכְּפִיּוּסָה לִמְקַדָּשׁ - אָבֵל עַבְדוּת הָאָדָם לְקוּנוֹ שְׂשָׂאֵינוּ בְּמַקְדָּשׁ, הֲרִי אַדְרָבָה, צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּהִבְנָה וְהַשְׂגָּה:

מַקְדָּשׁ הוּא עֲנִין הַתְּפִלָּה, שְׂאֵז עוֹמֵד הָאָדָם לִפְנֵי מַלְךְ מַלְכֵי

~ נְקוּדוֹת מַשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כַּדָּךְ יב עַמ' 51)

וּמִזָּה שְׂלִשׁוֹן זֶה עֲצִמּוֹ מוּפִיעַ גַּם בְּבִי אֶהְרֹן, מוֹכַח שְׂאֵף עַבְדוּתָם גְּרָמָה גְּלוּי הַשַּׁכְּנִיָּה. לְכֵן מְפָרֵשׁ שְׂהַעֲבֹדָה כְּשְׂלַעְצָמָה הִיָּתָה כְּדָבְעֵי, אֱלָא שְׂהִיָּה חֲסָרוֹן בְּאֹפֶן הַנְּהַגְתָּם בְּעַבְדוּתָהּ ז.

שְׁהוּרוּ הִלְכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה . . שְׂתוּנֵי יַיִן נִכְנָסוּ לִמְקַדָּשׁ (רַש"י י, ב) יש לתמוה, הרי החטא מפרש בפתוב - הם הקטירו קטרת בנגוד לצווי ה'. ויש לומר, דהנה לעיל בסמוך נאמר לגבי השראת השכינה "ותצא אש מלפני ה";

~ נְקוּדוֹת מַשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כַּדָּךְ יב, עַמּוּד 49 - מַתּוּךְ 'לְקוּרַאת שַׁבַּת')

בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁל הַקְּבָ"ה

לִמְקַדָּשׁ, תַּדַּע שְׂאֵחַר מִיתַתְּנָן הַזְּהִיר הַנוֹתְרִים שְׁלֵא יִכְנָסוּ שְׂתוּנֵי יַיִן לִמְקַדָּשׁ, מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּה לוֹ בֶּן בֵּית וְכוּ'

וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וגו' וַתֵּצֵא אִשׁ - . . רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר שְׂתוּנֵי יַיִן נִכְנָסוּ

פְּדִיאֵתָא בְּיִקְרָא רַבָּה (י.ב. ובפירוש רש"י)

מְשַׁל לְמִלְךָ שְׁהִיָּה לוֹ בֵּן בֵּית נְאֻמָּן, מְצֵאוֹ עוֹמֵד עַל פֶּתַח חֲנוּיֹת וְהִתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ בְּשִׁתְּיָקָה, וּמָנָה בֶּן בֵּית אַחֵר תַּחְתּוּי, וְאִין אֲנוּ יוֹדְעִים מִפְּנֵי מַה הִרְג אֶת הָרֵאשׁוֹן, אֲלֵא מִמָּה שְׁמַצּוּהָ אֶת הַשְּׁנִי וְאָמַר לֹא תִּנְכַּס בְּפֶתַח חֲנוּיֹת, אֲנוּ יוֹדְעִים שְׁמַתוּף כִּף הִרְג אֶת הָרֵאשׁוֹן. (ויקרא רבה)

וְצִרִיף לְהַבִּין מַהי פִּנְנַת רִש"י בְּהַעֲתִיקָתוֹ מִדְּבַרֵי הַמְדַרְשׁ "מְשַׁל לְמִלְךָ שְׁהִיָּה לוֹ בֵּן בֵּית וְכוּ", דְּמַמְהֵינְפִשְׁךָ, אִם פִּנְנַתוֹ רַק לְצַיֵן לְדַבְרֵי הַמְדַרְשׁ, הִנֵּה לִיָּה לְקַצֵּר וְלוֹמַר "מְשַׁל לְמִלְךָ וְכוּ" פְּדִיאֵתָא בְּיִקְרָא רַבָּה", וְאִם בְּרִצּוֹנוֹ לְהוֹדִיעַ גַּם

אֶת תּוֹכָן הַמְשַׁל, הֲרִי אִין דִּי בַתְחַלַּת הַמְשַׁל שְׁהִבִיא? וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּבִדְבָרֵינוּ אֵלּוּ מִתְרַץ מִפְּנֵי מַה נְעַנְשׁוּ נָדָב וְאַבְיָהוּא, וְהֲרִי לֹא נִצְטוּוּ עַל הָאִסוּר דְּשִׁתִּיית יוֹן, וְעַל זֶה תִּרְיץ מִמְשַׁל לְמִלְךָ שְׁהִיָּה לוֹ בֵּן בֵּית, דְּזָה שְׁהַעֲנִישׁוּ הַמְלִיךְ, אַרְיֵעַל-פִּי שְׁלֵא הוֹרַהּ עַל כִּף, הוּא מִפְּנֵי שְׁבָהִיּוֹתוֹ "בֶּן בֵּית" שֶׁל הַמְלִיךְ הִיָּה צִרִיף לְהַבִּין מִעֲצָמוֹ - גַּם מִבְּלֵי אֲזַהֲרָה מִפּוֹרְשֵׁת - שְׁהַנְהִיגָה זֹה הִיא הַכִּף רְצוֹנוֹ שֶׁל הַמְלִיךְ. וְעַל-דִּרְרָזָה בְּעַנְיָנוּ, מִכִּיּוֹן שְׁבָנֵי אַהֲרֹן הָיוּ בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁל הַקֹּהֵן "בְּקִרְוֵי אֶקְדֵּשׁ", הִנֵּה מִעֲצָמָם יָדְעוּ הַנְּהַגוֹת בֵּיתוֹ, גַּם כְּשֵׁלֵא נִצְטוּוּ עַל זֶה בְּפִרוּשׁ.

ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֵּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל-הָעָם אֲפַבֵּר וְיָדָם אַהֲרֹן:

כ"ט - הוּא אֲשֶׁר-דִּבֶּר וְגו' • (ובחיים קטו) הִיכָן דִּבֶּר? "וְנִעַדְתִּי שְׁמָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי" (שמות כט). אֵל תִּקְרִי "בְּכַבְדִּי", אֲלֵא 'בְּמַכְבְּדִי'. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן: אַהֲרֹן אַחִי! יוֹדַע הִיִּיתִי שְׁתִּיקָדֵשׁ הַבֵּית בְּמִידְעִיו שֶׁל מְקוֹם, וְהִיִּיתִי סְבוּר: אוּ בִי אוּ בְךָ. עַכְשָׁיו, רוֹאֶה אֲנִי שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי וּמִמֶּךָ! (ת"כ. ויקרא רבה) • וַיָּדָם אַהֲרֹן • (שם ושם) קָבַל שְׂכָר עַל שְׁתִּיקָתוֹ,

וימה שְׂכָר קָבַל? שְׁנַתִּיחַד עִמּוֹ הַדְּבִוּר, שְׁנַאֲמָרָה לוֹ לְבַדּוֹ פְּרִשַׁת שְׁתַּיִי יוֹן. בְּקִרְבֵי • בְּכַחֲרֵי. וְעַל-פְּנֵי כָל-הָעָם אֲפַבֵּר • כְּשֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּצַדִּיקִים מִתְּנַרָא וּמַתְעַלָּה וּמִתְקַלָּס; אִם בֶּן בְּאֵלוֹ, כָּל-שְׂפָן בְּרִשְׁעִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (תהלים סח) "נִוְרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ" - אֵל תִּקְרִי "מִמִּקְדָּשֶׁיךָ", אֲלֵא 'מִמִּקְדָּשֶׁיךָ'.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (אגרות קודש ח"ח ע' קנב)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֵּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֲפַבֵּר וְיָדָם אַהֲרֹן (א. י.)

מִשְׁמַע מִהַפְּסוּק שְׁמוּשָׁה יָדַע עַל מַה שְׁעוֹמֵד לְהַתְרַחֵשׁ וְאֵלּוֹ אַהֲרֹן לֹא יָדַע. וְיֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם לְכִף: מִבְּאֵר בְּחִסְדֵיּוֹת שְׁמוּשָׁה הוּא "שׁוֹשְׁבֵינָא דְמִלְכָּא" - שְׁתַּפְּקִידוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֲלֵקוֹת בְּעוֹלָם. וְאַהֲרֹן הוּא "שׁוֹשְׁבֵינָא דְמִטְרוּנֵינָא" - שְׁתַּפְּקִידוֹ לְהַעֲלוֹת אֶת הָעוֹלָם לְמַעְלָה. עוֹד מִבְּאֵר, שְׁעַצְם

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-מִישָׁאֵל וְאֵל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיזָאֵל יָד אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קְרַבּוּ שְׂאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי-הַקֹּדֶשׁ אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:

ד וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְמִישָׁאֵל וְלְאֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיזָאֵל אַח אַבְוֵי דְאַהֲרֹן וְאָמַר לְהוֹן קְרִיבוּ טוּלוּ יָת אַחֵיכוֹן מִן קֳדָם אֲפִי קוּדְשָׁא לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא:

כ"ט - דָּד אַהֲרֹן • עֲזִיזָאֵל אַחִי עֲמָרָם הִיָּה, שְׁנַאֲמַר: "וּבְנֵי קָהֵת וְגו'". שְׂאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם וְגו' • (שמות ו)

כָּאֲדָם הָאוֹמֵר לְחִבְרֵי הָעֵבֶר אֶת הַמַּת מִלְפָּנֵי הַפֶּלֶא, שְׁלֵא לְעַרְבֵב אֶת הַשְּׂמִיחָה.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (על"פ לַקוּנְטְרִישִׁיחוֹת כַּדִּין עִמּוּד 107 וְאֵילֵך - מִתוֹךְ 'קִרְאֵת שַׁבַּת')

הַמְשִׁימָה שֶׁל כָּל לְוִי'

מִצִּיּוֹן שְׁבַמְעֵשָׂה זֶה ד' הָעֵבֶר אֶת הַמַּת - נִצְטוּוּ קְרִוֵי הַמַּת, הַלְוִיִּים. וּמִזָּה יֵשׁ לְלַמּוֹד הוֹרָאָה נְפִלְאָה בְּעַבְדֵּת הָאָדָם לְקוֹנוֹ:

עַל הַפְּסוּק "שְׂאוּ אֶת אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה" (ד, ט), מְפָרֵשׁ רִש"י כָּאֲדָם הָאוֹמֵר לְחִבְרֵי הָעֵבֶר אֶת הַמַּת מִלְפָּנֵי הַפֶּלֶא, שְׁלֵא לְעַרְבֵב אֶת הַשְּׂמִיחָה.

נתקדשו קדש קדשים, ועדו לא פקרו מעל צואתם
"החשבונות הרבים".
וזה משמיענו הכתוב, שפדי "לא לערבב את השמחה",
שהעולם יהיה מכוון ומדור לשבתו ותברך, צריך להעביר
את המת" ולאפיושי מאיסורא. ובצווי זה "שאו את אחיכם
מאת פני הקדש" נצטוו הלויים דוקא. דאף שהם מורמים
מעם, ומובדלים "לעמוד לפני ה' לשירתו ולעבדו" - עליהם
לעסוק בהעברת האיסור וה"לכלוף", "מלפני הפלה". ורק
באופן זה יכשר העולם להיות מכוון ומדור לשבתו ותברך.

כתב הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד
אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו
להבדל לעמוד לפני ה' לשירתו ולעבדו כו' ופרק מעל צוארו
עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה
נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונתלתו כו' כמו שזכה
לכהנים ללויים".
והנה איש זה ש"נדבה רוחו אותו" והוא בבחינת "לוי", יכול
לחשוב, שמפיון ש"נתקדש קדש קדשים" עליו לעסוק רק
בעניני תורה וקדושה, אף בענינים הקשורים ב"סור מרע"
ו"לאפיושי מאיסורא" - מוטב שיעסוק בזה אלו שעדין לא

ה) ויקרבו וישאם בכנתתם אל מחוץ למחנה
כאשר דבר משה:

כ"ט - בכנתתם • של מתים, מלמד שלא נשרפו בגדיהם, אלא נשמתם; כמין שני חיטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם (פנדרין נב. ת"ס).

ויואמר משה לאהרן ולאעזר ולאיתמר
בנוהי רישיכון לא תרבון פרוע ולבושיכון
לא תבזעון ולא תמותון ועל כל פנשתא יהי
רוגזא ואחיכון כל בית ישראל יכפון ית
יקנתא די אוקיד יי:

(י) ויאמר משה אל-אהרן ולאעזר ולאיתמר בניו
ראשיכם אל-תפרעו ויבגדיכם לא-תפרמו ולא
תמותו ועל כל-העדה יקצף ואחיכם כל-בית ישראל
יכפו את-השרפה אשר שרף יהוה:

תמותו. ואחיכם כל-בית ישראל • מכאן, שצרתן
של תלמידי-חכמים מטלת על הכל להתאבל בה.

כ"ט - אל-תפרעו • אל תגדלו שער. מכאן, שאבל
אסור בתספרת. (מ"ק יד ב) אבל אתם אל תערבבו
שמחתו של מקום. ולא תמתו • הא אם תעשו כן,

ויתרע משפן זמנא לא תפקון דילמא
תמותון ארי משח רבותא דיי עליכון ועבדו
כפתגמא דמשה:

(י) ומפתח אהל מועד לא תצאו פן-תמותו פי-שמון
משחת יהוה עליכם ויעשו פדבר משה: פ

ח ומליל יי לאהרן למימר:

(ח) וידבר יהוה אל-אהרן לאמר:

ט חמר ומרוי לא תשתי את ויבניך עמך
כמעלכון למשפן זמנא ולא תמותון קנים
עלם לדריכון:

(ט) יין ושכר אל-תשתו אתה ויבניך אתך בבאכם
אל-אהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדורתיכם:

ויואמר בקדוש ידים ורגלים: 'ביאת אהל מועד', מה
להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל-מועד, אף כאן
עשה גישת מזבח כביאת אהל-מועד.

כ"ט - יין ושכר • יין פדרף שכרותו. בבאכם
אל-אהל מועד • אין לי אלא בבואם להיכל,
בגשתם למזבח מנין? נאמר כאן 'ביאת אהל-מועד',

י ולאפרשא בין קודשא ובין חלא ובין
מסאבא ובין דכיא:

(י) ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין
הטהור:

כ"ט - ולהבדיל • כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחללת. הא למדת, שאם עבד - עבודתו פסולה (ובחים

(יא) וְלִהְיוֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

יא וְלֹא־לָפָא ית בני ישראל ית כל קממא די מליל יי להון בידא דמשה:

כ"ג - וְלִהְיוֹת • לְמַד שְׁאִסּוּר שְׂכוּר בַּהוֹרָאָה (ת"ס). יְכוּל הָא תַּיב מִיְתָה? תְּלַמוּד לומר: "אַתָּה וּבְנֶיךָ אַתְּוּ..."

וְלֹא תִמְתּוּ" (במדבר יח). כְּהֻנִּים בַּעֲבוּדְתָם בְּמִיְתָה וְאִין חֻכְמִים בַּהוֹרָאָתָם בְּמִיְתָה.

♦ יום רביעי כ"ג ניסן ♦

(יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֲלֻעֶזֶר וְאֶל־אִיתְמָר וּבְנֵי הַנּוֹתְרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מִצֹּת אֲצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:

יב ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנויה דאשתארו סיבו ית מנחתא דאשתארת מקרבנא דיי ואכלוה פטיר בסטר מדבחה ארי קדש קודשין היא:

כ"ג - הַנּוֹתְרִים • מִן הַמִּיְתָה. מְלַמֵּד, שְׂאֵף עֲלֵיהֶם נִקְנְסָה מִיְתָה עַל עֲוֹן הָעֶגְל. הוּא שְׁנַאֲמַר: (דברים ט) "וּבְאֶהְרֹן הַתְּאֵנָף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ", וְאִין 'הַשְׁמֵדָה' אֲלֹא כְּלוּי בְּנִים, שְׁנַאֲמַר: (עמוס ב) "וְאַשְׁמִיד פְּרִיּוֹ מִמֶּעַל"; וְתַפְּלוּ שֶׁל מֹשֶׁה בִטְלָה מְחֻצָּה, שְׁנַאֲמַר (דברים ט): "וְאַתְּפַלֵּל גַּם־בְּעַד אֶהְרֹן בְּעַת הַהוּא". קָחוּ

אֶת הַמִּנְחָה • אֶף־עַל־פִּי שְׂאֵתָם אוֹנְנִין, וְקֹדָשִׁים אֲסוּרִים לְאוּנְן. אֶת־הַמִּנְחָה • זו מִנְחַת שְׁמִינִי וּמִנְחַת נַחֲשׁוֹן. וְאִכְלוּהָ מִצֹּת • מה תְּלַמוּד לומר? לְפִי שְׁהִיא מִנְחַת צְבוּר וּמִנְחַת שְׁעָה וְאִין פִּיּוּצָא בְּהַ לְדוּרוֹת, הַצָּרֵף לְפִרְשׁ בְּהַ דִּין שְׁאָר מִנְחֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נר"ך ט עמ' 275)

וְתַפְּלוּ שֶׁל מֹשֶׁה בִטְלָה מְחֻצָּה (רש"י י"ב) ספר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שְׁמַהר"י סְלוֹנֵט שְׂאֵל אֶת הַרְבֵּי מַהר"ש, מְדוּעַ מְאַרְיָכִים חֲסִידִים כָּל־כָּף בַּתְּפִלָּה, וְעַנְהוּ, שְׂיִדְוְעָה הַפְּלוּגָתָא אִם תְּפִלָּה עוֹשָׂה מְחֻצָּה אוֹ כְּלָה, וְלָכֵן מְאַרְיָכִים

בַּתְּפִלָּה, כְּדִי שְׁגַם מְחֻצָּה תִסְפִּיק. וַיֵּשׁ לְפִרְשׁ: עַל יְדֵי אֲרִיכוֹת הַתְּפִלָּה מְגִיעִים בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, וְרַגְלֵי הַדַּרְגָּה הַעֲלִיוֹנָה הֵם כְּנֶגֶד כָּל הַדַּרְגּוֹת שְׁלֻמְטָה מְמַנָּה.

(יג) וְאִכְלָתֶם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה פִּי־כֵן צִוִּיתִי:

יג וְאִכְלָתֶם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה פִּי־כֵן צִוִּיתִי:

כ"ג - וְחֻק־בְּנֵיךָ • אִין לְבָנוֹת חֻק בְּקֹדָשִׁים. פִּי־כֵן צִוִּיתִי • בְּאִינּוֹת יִאֲכְלוּהָ (ת"כ. זכחים קא)

(יד) וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָּה וְאֵת שׂוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר וּבְנֵיךָ וּבְנֵיתֶיךָ אֲתַנְּךָ פִּי־חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יד וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָּה • שְׁל שְׁלָמֵי צְבוּר. תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר • וְכִי אֵת הָרֵאשׁוֹנִים אֲכָלוּ בְּמָקוֹם טְמֵא? אֲלֹא, הָרֵאשׁוֹנִים שְׁהֵם קֹדְשֵׁי קֹדָשִׁים, הַזִּקְקָה אֲכִילְתֶּם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ. אֲבָל אֵלוּ אִין צְרִיכִים תוֹךְ הַקְּלָעִים, אֲבָל צְרִיכִים הֵם לְהֶאֱכֹל תוֹךְ מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, שְׁהוּא טְהוֹר מְלַהֲפָנֵס שְׁם מְצַרְעִים (שם נח). מִכָּאן,

שְׂקֵדָשִׁים קָלִים נֹאֲכְלִין בְּכָל הָעִיר. אֵתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיתֶיךָ • (ת"כ) אֵתָהּ וּבְנֵיךָ בַחֲלֵק, אֲבָל בְּנוֹתֶיךָ לֹא בַחֲלֵק, אֲלֹא אִם תִּתְּנֵי לָהֶן מִתְּנוֹת, רִשְׁאוֹת הֵן לְאָכֹל בַּחֲזֵה וְשׂוֹק. אוֹ אִינוּ אֲלֹא אֶף הַבְּנוֹת בַּחֲלֵק? תְּלַמוּד לומר: "פִּי־חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ" — חֻק לְבָנִים וְאִין חֻק לְבָנוֹת.

טו שוקא דאפרשותא וחדנא דארמותא על קרבני תרפיא יתון לארמא ארמא קדם יי ויהי לך ולבניך עמך לקנם עלם קמא די פקיד יי:

(טו) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק-עולם פאשר צוה יהוה:

על אשי החלבים • מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה. וישוּב המקראות שלא יכתישו זה את זה, כּבר פּרשתי שלשֶׁתן ב"צו את אהרן".

כ"ט ◀ שוק התרומה וחזה התנופה • לשון "אשר הונף ואשר הורם". תנופה – מוליך ומביא, תרומה – מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק, ותנופה בחזה? לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה.

♦ יום חמישי כ"ד ניסן ♦

טז ונת צפירא דחטאתא מתבע תבעי משה והא אתוקד ורגז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר:

(טז) ואת | שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על-אלעזר ועל-איתמר בני אהרן הנותרם לאמר:

במנחה: "ואכלוה מצות". דרש דרש • שתי דרישות הללו: מפני-מה נשרף זה, ומפני-מה נאכלו אלו? כּף הוא ב'תורת פהנים' (ועיין זכחים ק"א הגירסא לא נאכלו אלו וכן גרס הרא"ם הכי ומפני מה לא נאכלו). על-אלעזר ועל-איתמר • בשביל כבודו של אהרן, הפך פניו כנגד הפנים וכעס. לאמר • אמר להם: השיבוני על דברי!

כ"ט ◀ שעיר החטאת • שעיר מוספי ראש-חדש. ושלושה שעירי חטאות קרבו בו ביום: שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש-חדש. ומכלן לא נשרף אלא זה. ונתלקו בדבר חכמי ישראל (בת"כ), יש אומרים: מפני טומאה שנגעה בו נשרף, ויש אומרים: מפני אגניות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות; אבל בקדשי שעה סמכו על משה, שאמר להם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 182)

מחלקת מפני שאין דעות בני אדם שוות, ולא מפני שאחד מהם טועה. אבל לאחר שלמדנו שם שטעה מפני הפעס, יש לפרש פן גם כאן.

ויקצף על אלעזר ועל איתמר (י, טז) בפרשת מטות (לא, כא) פרש רש"י: "ויקצף... בא לכלל פעס בא לכלל טעות". ומה שלא פתב פן כאן – יש לומר: החלוק בין קדשי שעה לקדשי דורות הוא דבר התלוי בסברא, ובזה אפשר שתהיה

יי מדין לא אכלתון ית חטאתא באתר קדיש ארי קדש קודשין היא ונתה יהב לכוין לסלקא על חובי כנשתא לכפרא עליהון קדם יי:

(י) מדוע לא-אכלתם את-החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה | נתן לכם לשאת את-עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה:

אותה? • ואתה נתן לכם לשאת וגו' • שהפנהנים אוכלים ובעלים מתפפרים. לשאת את-עון העדה • מכאן למדנו ששעיר ראש-חדש היה, שהוא מכפר על עון טמאת מקדש וקדשיו, שחטאת שמייני וחטאת נחשון לא לכפרה באו.

כ"ט ◀ מדוע לא-אכלתם את-החטאת במקום הקדש • וכי חוץ לקדש אכלוה, והלא שרפוה?! ומהו אומר "במקום הקדש"? אלא אמר להם: שמה חוץ לקלעים יצאה ונפסלה? כי קדש קדשים הוא • ונפסלת ביוצא, והם אמרו לו: לאו. אמר להם: הואיל ובמקום הקדש היתה, מדוע לא אכלתם

יח הא לא אתעל ית דמה לבית קודשא גנאה מיכל תיכלון יתה בקודשא קמא די פקדית:

(יח) הן לא-הובא את-דמה אל-הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש פאשר צויתי:

אף-על-פי שאתם אוננים. באשר צויתי • לכם
במנחה.

הן לא-הובא וגו' • שאלו הובא היה לכם
לשרפה, כמו שנאמר: (לעיל 1) "וכל-חטאת אשר יובא
מדמה וגו'". אכול תאכלו אתה • היה לכם לאכלה

יט ומליל אהרן עם משה הא יומא דין
קריובו ית חטאתהון וית עלתהון קדם יי
ויערעא יתי עקן פאלין אלו פון אכלית
חטאתא יומא דין תמקן קדם יי:

וידבר אהרן אל-משה הן היום הקריבו את
חטאתם ואת-עלתם לפני יהוה ותקראנה אתי
כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה:

קא אלא, אמר להם משה: שמא זרקתם דמה אוננים,
שהאונן שעבד חלל. אמר לו אהרן: וכי הם הקריבו,
שהם הדיוטות? אני הקרבתי, שאני כהן גדול ומקריב
אונן. ותקראנה אתי כאלה • אפלו לא היו המתים
בני, אלא שאר קרובים, שאני חיב להיות אונן עליהם
כאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים, שהכהן
משמא להם. ואכלתי חטאת • ואם אכלתי, הייטב
וגו' • היום • (ס) אכל אנינות לילה מתר, שאין
אונן אלא ביום קבורה. הייטב בעיני ה' • אם
שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות.

כט וידבר אהרן • אין לשון "דבור" אלא לשון
עו, שנאמר: (במדבר כא) "וידבר העם וגו'". אפשר,
משה קצף על אלעזר ועל איתמר, ואהרן מדבר?
הא ידעת, שלא היתה אלא מדרף כבוד. אמרו: אינו
בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו
בדין שיהא תלמיד משיב את רבו. יכול מפני שלא
היה באלעזר להשיב? תלמוד לומר: (שם לא) "ויאמר
אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא וגו'". הרי כשרצה,
דבר לפני משה ולפני הנשיאים! זו מצאתי בספרי
של פנים שני. הן היום הקריבו • מהו אומר? (ובתים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 106)

להמנע מאבלות אינה אלא לפני ה', במקום המזבח, אף
אכילת הקרבנות אינה לפני ה' ולכן אין לאוכלם (מלבד
קדשי שעה, שלגביהם היתה הוראה מיוחדת)..

אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות
(רשי י, יט) משה סבר שההתר לאכל קדשים באנינות הוא
כדי שלא לפגע בשמחה על ידי מנהגי אבלות (בדומה
לצווי "ראשיכם אל תפרעו"), ואם כן אין הבדל בין קדשי
שעה לקדשי דורות. על כך השיב לו אהרן, שההוראה

כ וישמע משה ושפר בעינוהי:

(ב) וישמע משה וייטב בעיניו: פ

כט וייטב בעיניו • (ת) הודה, ולא בוש לומר: 'לא שמעתי'.

♦ יום שישי כ"ה ניסן ♦

א ומליל יי עם משה ולא-אהרן למימר להון:

יא וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר
אלהם:

אומר: "דברו אל-בני ישראל", הרי דבור אמור
לישראל. הא מה אני מקים: "לאמר אלהם"? לבניו,
לאלעזר ולאיתמר.

הט אל משה ואל-אהרן • למשה אמר שיאמר
לאהרן. לאמר אלהם • אמר שיאמר לאלעזר
ולאיתמר. או אינו אלא "לאמר" לישראל? כשהוא

ב מלילו עם בני ישראל למימר דא חיקתא
די תיכלון מפל בעירא די על ארעא:

(ב) דברו אל-בני ישראל לאמר זאת החיה אשר
תאכלו מפל-הבהמה אשר על-הארץ:

חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות
חיים, לפיכך, הבדלים מן השמא ונזר עליהם מצות,
ולאמות העולם לא אסר כלום. משל לרופא שנגנס

הט דברו אל-בני ישראל • את כלם השנה להיות
שלוחים בדבור זה, לפי שהשון בדמימה וקבלו
עליהם גזרת המקום מאהבה. זאת החיה • לשון

מין ומין והרצה להם, וכן בעוף: "ואת אלה תשקצו מן-העוף", וכן בשרצים: "וזה לכם הטמא". זאת החיה. מפל הבהמה. מלמד שהבהמה בכלל חיה.

לבקר את החולה וכו' פדאיתא במדרש רבי תנחומא. זאת החיה • מלמד, שהיה משה אחזו בניה ומראה אותה לישראל: זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו. "את-זה תאכלו וגו'", אף בשרצי המים אחזו מפל

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, כ' אדר שני התשד"מ)

ממצרים הלך לפניו "עמוד ענן", שתפקידו היה "לנחותם הדרך", וכן להרוג נחשים ועקרבים. וכפי שידוע הבן-חמש למקרא אודות קיום מצות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", ובדאי הסביר לו אביו שהפונה "לענני כבוד" שהקיפו את מחנה בני ישראל. ומכיון שכן, מבין בפשטות שבפשטח דמחנה ישראל לא היו בנמצא נחשים ועקרבים. ולכן, ללל-לראש באו ענינים שהזמן גרמא - נדבת המשפן והקמתו כו', ורק אחר-כך נצטוו על איסור אכילת חיות ובהמות שאינן טהורות, דבר שיהיה נוגע לפועל בזמן שלאחר-זה - פאשר יתקברו למקום ישוב, לארץ סיחון ועוג, וכיצא בזה, שאז תהיה באפשרותם לקנות מתגרי אומות העולם, וכיצא בזה.

מה שלא נצטוו ישראל על האיסור דאכילת חיות ובהמות שאינן טהורות מיד לאחר מתן-תורה - אפשר לתרץ בפשטות, שבתקופה זו לא היה ענין זה נוגע למעשה בפועל:

במשך כל התקופה הסמוכה למתן-תורה - חנו ישראל בסביבות הר סיני, כלומר, במדבר סיני (עד לשנה הבאה). ומכיון שבמקום מדבר אינם בנמצא כלל בעלי-חיים, כגון: גמל, שכן וארנבת, וכן עופות, כמו "נשר" וכיצא בזה, ועל-אחת-כמה-זכמה "כל אשר במים" - אין צורך להזהיר מיד על איסור אכילתם, מכיון שבלא-יהי לא היתה קנימת אפשרות כלל לאכלם.

ובנוגע ל"נחש" ("כל הולך על גחון") שנמצא ב"מדבר" [וכמו שכתוב "המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו"'] - הרי הבן-חמש למקרא יודע שבצאתם

גל די סדיקון פרסתא ומטלפן טלפין פרסתא מסקא פשרא בכעירא תה תיכלון:

(ג) כל מפרסת פרסה ושפעת שפע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו:

כף שמו; ויתכן מגזרת: (שמאל ב די) "וכמים הנגרים", שהיא נגרה אחר הפה; ותרגומו: 'פשרא', שעל-ידי הגרה, האכל נפש ונמות. בבהמה • תבה זו תרה היא לדרשה, להתיר את השליל הנמצא במעי אמו. אתה תאכלו • ולא בהמה טמאה. והלא באזהרה היא? אלא לעבר עליה בעשה, 'ולא תעשה' (ובחיים לה) •

כש"כ מפרסת • כתרגומו: 'סדיקא'. פרסה • פלאנט"ה בלע"ז. ושפעת שפע • שמבדלת מלמעלה ומלמטה בשתי צפונין, כתרגומו: "ומטלפא טלפין", שיש שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואינן שסועות ומבדלות לגמרי, שמלמטה מחברות (חילוק עא) • מעלת גרה • מעלה ומקאה האכל ממעיה ומחזרת אותו לתוף פיה לכתשו ולטחנו הדק. גרה •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א עמ' 222)

שבוחן שוב ושוב האם המעשה שהוא עומד לעשות, הוא אכן, טוב ונחוץ. מי שיש בו שני 'סמנים' הללו - נפשו הבהמית היא 'בהמה טהורה'.

מפרסת פרסה • מעלת גרה (יא, ג) מפרסת פרסה - רמז לאדם שעובד את ה' בשני הקווים של חסד (מין מקרבת) וגבורה (שמאל דוחה), שאז מוכח שעושה זאת לשם שמים, לא מצד טבעו. מעלת גרה - רמז לאדם

ד ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון:

(ד) אך את-זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את-הגמל כי-מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרים טמא הוא לכם:

ה ית טפזא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון:

(ה) ואת-השפן כי-מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרים טמא הוא לכם:

(ו) וְאֶת־הָאֲרֻנֹת בַּיַּמַּעַלֹת גִּרְהָ הוּא וּפְרֹסָה לֹא
 הַפְרִיסָה טַמְאָה הוּא לָכֶם:

(ז) וְאֶת־הַחֲזִיר בַּיַּמִּפְרִים פְּרֹסָה הוּא וְשִׁמְעַ שִׁמְעַ
 פְּרֹסָה וְהוּא גִּרְה לֹא־יִגַּר טַמְאָה הוּא לָכֶם:

(ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טַמְאִים
 הֵם לָכֶם:

אל-הַפְרִיסָה וְגו' - כַּהֲנִים מְזַהְרִין וְאֵין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִין, קַל־וְחֹמֶר מַעֲתָה: וּמָה טַמְאָת הַמֵּת חֲמוּרָה - לֹא הִזְהִיר בָּהּ אֶלָּא כַּהֲנִים, טַמְאָת נִבְלָה קֵלָה - לֹא כָּל־שֶׁפֶן?! וּמָה תִּלְמוּד לֹמַר: "לֹא תִגְעוּ"? בְּרַגְלִי, וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ: חֲזִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלִי * (ר"ה ט')

כ"י - מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ. אֵין לִי אֶלָּא אֱלוֹהִים, שְׂאֵר בְּהֵמָה טַמְאָה שְׂאֵין לָהּ שׁוּם סִימָן טְהוֹרָה, מִנֵּינִי? אֲמַרְתָּ קַל־וְחֹמֶר: וּמָה אֱלוֹהִים, שְׂיֵשׁ בְּהֵן קֶצֶת סִימָנִי טְהוֹרָה אֲסוּרוֹת וְכו' (כל הענין בתורת כהנים). מִבְּשָׂרָם • עַל בְּשָׂרָם בְּאֻזְהָרָה, וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וּגְיָדִין וּקְרָנִים וְטַלְפִּים. וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ. יְכוּל יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים עַל מַגַּע נִבְלָה? תִּלְמוּד לֹמַר: (לקמן כא) "אָמַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות כרך לב עמ' 58)

עַל הָאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם בְּאֲכִילָתוֹ וּבִשְׂתִיתוֹ, מוּבָן שְׂעָלִיו לְהַטְהִיר, שְׁהָרִי אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה בְּטַמְאָה אֵין בְּכֹחַם לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם.

חֲזִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלִי (רש"י יא, ח) וְשׁ לְשָׂאֵל, מִנֵּינִי לֹא שְׂחֹבֵת הַטְהָרָה מִתִּיחֶסֶת לְרַגְלִי דְּוָקָא. וְשׁ לֹמַר, דְּהִנֵּה רִש"י פִּרְשׁ לְעֵיל בְּפִרְשֵׁת בֵּא עַל הַפְּסוּק "מִקְרָא קִדְשׁ" - "קִרְא אוֹתוֹ קִדְשׁ לְאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה וְכֹסוֹת". וּמֵאַחַר שְׂמֻטָּל

(ט) אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ
 סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם וּבְנִחְלִים אַתֶּם
 תֹאכְלוּ:

כ"י - סִנְפִיר • אֱלוֹ שִׁשְׁט בְּהֵם. קִשְׁקֶשֶׁת • אֱלוֹ קִלְפִין הַקְּבוּעִים בּוֹ, כְּמוֹ שְׂנַאָמַר: (שמואל א ט') "וְשִׁרְיוֹן קִשְׁקֶשִׁים הוּא לְבוּשׁ".

(י) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם וּבְנִחְלִים
 מִכָּל שֶׁרִץ הַמַּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם
 שִׁקְזָה הֵם לָכֶם:

כ"י - שֶׁרִץ • בְּכָל מְקוֹם מִשְׁמַעוֹ: דְּבַר נִמּוּף שְׂרוּחַשׁ וְנָד עַל הָאָרֶץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימת יט אלול תש"א - מתוך לקראת שבת)

סימני הכשרות - בעבודת האדם

וְשׁ לְבַאֵר זֹאת בְּעִבּוּדַת הָאָדָם לְקוּנוֹ: דְּגִים הַנִּמְצָאִים תְּמִיד בְּמִקּוֹם חַיּוּתָם - מַיִם, רוּמְזִים לְיוֹשְׁבֵי אֶהֱל שְׁעוּסָקִים בַּתוֹרָה שְׂנַמְשָׁלָה לְמַיִם, וְהִיא מְקוֹם חַיּוּתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְצָרִיף לְהִיּוֹת בְּהֵם קִשְׁקֶשִׁים וְסִנְפִירִים, שְׂשֻׁנִיהֶם אֵינָם מַעֲקָר הַדָּג, וְאֵינָם אֶלָּא טַפְלִים

אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם שִׁקְזָה הֵם לָכֶם: (יא, ט"ב) כָּל שִׁישׁ לֹא קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִיר, וְשׁ שִׁישׁ לֹא סִנְפִיר וְאֵין לֹא קִשְׁקֶשֶׁת (נדה נא, ב).

"אמר קרא משום יגדיל תורה ויאדיר", שהסנפיר ענינו יגדיל תורה - פח החידוש בתורה. והנה על-זה אמרו במסכת נדה, דג שיש לו קשקשת - תלמיד-חכם שהוא ירא-שמים - יש לו סנפיר, הוא בודאי יחדש בתורה והוא דג טהור - כף צריך לנהוג. אבל יש לו סנפיר ואין לו קשקשת - מי שמחדש בתורה בלא יראת-שמים הוא דג טמא, כמאמר רבותינו ז"ל "לא זכה נעשית לו סם המות".

וימשושים את הגוף: קשקשים שהוא לבוש המגן על הדג, וסנפירים שבהם הדג שט ממקום למקום. וזה מורה, על ענינים בלימוד התורה שאינם מגוף הלימוד, אבל נצרכים הם להלימוד: קשקשת - יראת שמים שמשמרת על הלימוד, כמו קב חומטין המשמרת את התבואה. וסנפירים שבהם הדג שט למקום אחר, מורה על פח החידוש בתורה, שאף הוא ענין המוכרח. וזהו הרמז במה דאמרו רבותינו ז"ל שלכאורה התורה לא היתה צריכה לכתוב סנפיר, כי כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, אלא

יא ושקצא יהיו לכוון מבסרהוין לא תיכלוין וית נבלתהוין תשקצוין :

(יא) וְשִׁקְצוּ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרְכֶם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׁקָצוּ:

סו לרבות יבחושיין שסננן. יבחושיין מושיירוונ"ש בלע"ז.

כ"ט"א וְשִׁקְצוּ יִהְיוּ • לְאָסֵר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם (חולין טז) • מִבְּשָׂרָם • אֵינּוּ מְזַהֵר עַל הַסְּנַפִּירִים וְעַל הַעֲצָמוֹת. וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׁקָצוּ • (שם)

יב כל די לית לה ציצין וקלפין במיא שקצא הוא לכוון :

(יב) כָּל אֲשֶׁר אֵינְלוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמֵי שִׁקְצוֹ הוּא לָכֶם:

אין-לו סנפיר וקשקשת במים, הא אם היו לו במים, אף-על-פי שהשירן בעליהו, מתר.

כ"ט"א כָּל אֲשֶׁר אֵינְ לוֹ וְגו' • (ת"ט) מַה תִּלְמוּד לומר? שִׁיכּוּל, אֵין לִי שִׁיחָא מִתֵּר אֵלָא הַמַּעֲלָה סִימָנִין שְׁלוֹ לִיבְשָׂה; הַשִּׁירָן בְּמֵי מַיִן? תִּלְמוּד לומר "כָּל אֲשֶׁר

יג וית אליו תשקצוין מן עופא לא יתאכלוין שקצא אנון נשרא וער ועזא :

(יג) וְאֵת-אֵלֶּה תִּשְׁקָצוּ מִן-הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקְצוֹ הֵם אֶת-הַנֶּשֶׁר וְאֶת-הַפֶּרֶס וְאֵת הָעֹזְנִיָּה:

שנאמר בו: "למינה", "למינו", "למינהו", יש באותו המין שאין דומין זה לזה, לא במראיהם ולא בשמותם, וכלן מין אחד.

כ"ט"א לֹא יֹאכְלוּ • (שבת קיד) לְחַיֵּב אֶת הַמַּאֲכִילֵן לְקַטְנִים, שִׁכְף מִשְׁמַעוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹאכְלִים עַל-יָדָךְ. או אֵינוֹ אֵלָא לְאִסְרֵן בַּהֲנָאָה? תִּלְמוּד לומר: (דברים יד) "לֹא תֹאכְלוּ", בְּאֲכִילָה אִסוּרִין - בַּהֲנָאָה מִתְרִין. כָּל עוֹף

יד ויתא וטרפיתא לזנה :

(יד) וְאֵת-הַדָּאָה וְאֵת-הָאִיָּה לְמִינָהּ:

טו וית כל עורבא לזנה :

(טו) אֵת כָּל-עֹרֵב לְמִינוֹ:

טז ונת בת נעמיא וציצא וצפר שקפא ונצא לזנהי :

(טז) וְאֵת בַּת הַיְעֲנָה וְאֵת-הַתְּחֻמִּים וְאֵת-הַשֹּׁחַף וְאֵת-הַנֶּץ לְמִינָהּ:

כ"ט"א הנץ • אישפרווי"ר.

יז וקריא ושלי נונא וקפופא :

(יז) וְאֵת-הַכּוֹס וְאֵת-הַשִּׁלְף וְאֵת-הַיְנִשׁוּף:

כ"ט וננשוף • הם צואיטי"ש הצועקים בלילה ויש להם לסתות כאדם, ועוד אחר דומה לו שקורין ייב"ו.

כ"ט"א הַשִּׁלְף • פֶּרֶשׁוֹ רַבּוּתִינּוּ: (חולין סח) זֶה הַשּׁוֹלֵה (פי' מַגְבִּיהַ) דְּגִים מִן הַיָּם. וְזֶהוּ שֶׁתְּרַגֵּם אוֹנְקָלוּס: וְשְׁלִינּוּא.

(יח) וְאֶת־הַתְּנֻשָׁמֹת וְאֶת־הַקָּאֵת וְאֶת־הַרְחֵם: יח וּבֹתָא וְקִאָמָא וּבִרְקִיקָא:

כ"י◀ תְּנֻשָׁמֹת • היא קלב"א שוריי"ץ וְדוּמָה לְעַכְבָּר וּפּוֹרְחַת בְּלִילָה; וְתְנֻשָׁמֹת הָאֲמוּרָה בְּשָׂרָצִים היא דוּמָה לָהּ, וְאִין לָהּ עֵינַיִם וְקוֹרִין לָהּ טַלְפָּא.

(יט) וְאֶת־הַחֲסִידָה הָאֲנַפָּה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוּכִיפָת וְאֶת־הָעֵטְלָף: יט וְחִדְרִיתָא וְאֲבוּ לְזִנְהָ וְנַגְרָא טוּרָא וְעֵטְלָפָא:

כ"י◀ הַחֲסִידָה • זו דְּיָה לְבָנָה צִיגוּנִי"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שְׁעוּשָׁה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִזְוָנוֹת. הָאֲנַפָּה • היא דְּיָה רְגִזְנִית. וְנִרְאָה לִי שֶׁהיא שְׁקוֹרִין לָהּ הִירוּ"ן. הַדּוּכִיפָת • תְּרַנְגוּל הַבֶּר וְכַרְבְּלָתוֹ כְּפוּלָה, וְכַלְע"ז הַרוּפ"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ דּוּכִיפָת? שֶׁהוּדוּ כְּפוֹת, וְזוֹ היא כְּרַבְּלָתוֹ. "וְנַגְרָא טוּרָא", נִקְרָא עַל שֵׁם מַעֲשִׂיו, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסְכֵּת גִּטִּין בְּפֶרֶק "מִי שֶׁאֲחִזּוּ" (דף ס"ג).

(כ) כָּל שֶׁרִץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע שֶׁקֵץ הוּא לָכֶם: כ כל רחשא דעופא דמהלף על ארבע שקצא הוא לכון:

כ"י◀ שֶׁרִץ הָעוֹף • הם הַדְּקִים הַנְּמוּכִים הַרוֹחֲשִׁין עַל הָאָרֶץ, כְּגוֹן: זְבוּבִים וְצִרְעִין וְיִתוּשִׁים וְחַגְבִּים.

(כא) אֵךְ אֶת־זוֹהִי תֹאכְלוּ מִכָּל שֶׁרִץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־לוֹ כְּרַעִים מִמֶּעַל לְרַגְלָיו לְנֹתֵר בְּהֵן עַל־הָאָרֶץ: כא בְּרַם ית דין תיכלון מפל רחשא דעופא דמהלף על ארבע די לה קרצולין מעלוי רגלוהי לקפצא בהון על ארעא:

כ"י◀ עַל אַרְבַּע • עַל אַרְבַּע רַגְלִים. מִמֶּעַל לְרַגְלָיו • סְמוּךְ לְצִוְאָרוֹ יֵשׁ לוֹ כְּמִין שְׁתֵּי רַגְלִים לְבַד אַרְבַּע רַגְלָיו, וְכִשְׂרוּצָה לְעוֹף וְלַקְפֹּץ מִן הָאָרֶץ, מִתְחַזֵּק בְּאוֹתָן שְׁתֵּי כְּרַעִים וּפּוֹרְחַת. וְיֵשׁ מִהֵן הַרְבֵּה, כְּאוֹתָן שְׁקוֹרִין לְנִגּוּשׁ"א, אֲבָל אִין אֲנִי בְּקִיאִין בְּהֵן, שְׂאֲרַבְעָה סִימְנֵי טְהֵרָה נֶאֱמָרוּ בְּהֵם: אַרְבַּע רַגְלִים

(כב) אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאֲרָבָה לְמִינוֹ וְאֶת־הַסֹּלֶעַם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרַגָּל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵהוּ: כב ית אלין מנהון תיכלון ית גובא לזנה וית רשונא לזנהי וית חרגולא לזנהי וית חגבא לזנהי:

(כג) וְכָל שֶׁרִץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע רַגְלִים שֶׁקֵץ הוּא לָכֶם: כג וכל רחשא דעופא די לה ארבע רגלין שקצא הוא לכון:

כ"י◀ וְכָל שֶׁרִץ הָעוֹף וְגו' • בָּא לְלַמֵּד שֶׁאֵם יֵשׁ לוֹ חֲמֵשׁ – טְהוֹר.

(כד) וְלֹא־אֵלֶּה תִּטְמְאוּ כָּל־הַנִּגְעַת בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעֵרֶב: כד וילאלין תסתאבון כל דיקרב בנבלתהון יהי מסאב עד רמשא:

כ"י◀ וְלֹא־אֵלֶּה • הַעֲתִידִין לְהֵאֱמַר לְמִשָּׁה בַּעֲנִין. תִּטְמְאוּ • כְּלוּמַר, בְּנִגְיעַתְם יֵשׁ טְמֵאָה.

כח וְכָל דִּיטוּל מִבְּלִתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִהְיֶה מִסָּאָב עַד רִמְשָׂא :
הָעֶרֶב:

כ"ט « וְכָל-הַנֶּשֶׂא מִבְּלִתֶּם • כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמָרָה טְמֵאת מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטְמֵאת מִגָּע, שֶׁהִיא טְעוּנָה כְּבוֹס בְּגָדִים.

כ"ו לְכָל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פְּרָסָה וְשִׁסַּע
אֵינְנָה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם
כָּל-הַנִּגְעַת בָּהֶם וְטָמֵא:
כ"ז « מִפְּרֹסֶת פְּרָסָה וְשִׁסַּע אֵינְנָה שֹׁסַעַת • כְּגוֹן
גָּמַל שֶׁפְּרֹסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעֲלָה, אֲבָל לְמַטָּה הִיא
וּבְעִנְיַן שֶׁבִּסוּף הַפְּרָשָׁה פָּרַשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוּרָה.

כ"ו וְכָל הַמִּלְחָה עַל יְדוּהִי בְּכָל חֲזָתָה
דְּמִהֲלָא עַל אַרְבַּע מִסָּאָבִין אֲנוּן לְכוּן כָּל
דִּיקָרְב בְּנִבְלִתְהוֹן יְהִי מִסָּאָב עַד רִמְשָׂא :

כ"ז « וְכָל הַלֶּחֶף עַל-כַּפָּיו בְּכָל-הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל-
אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל-הַנִּגְעַת בְּנִבְלִתֶּם וְטָמֵא
עַד-הָעֶרֶב:

כ"ט « עַל-כַּפָּיו • כְּגוֹן: כָּלֵב וְדָב וְחֲתוּל • טְמֵאִים הֵם לָכֶם • לְמַגַּע.

כח וְדִיטוּל יֵת נִבְלִתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהְיֶה
מִסָּאָב עַד רִמְשָׂא מִסָּאָבִין אֲנוּן לְכוּן:
כ"ח « וְהַנֶּשֶׂא אֶת-נִבְלִתֶּם יִכַּבֵּם בְּגָדֵיכֶם וְטָמֵא עַד-
הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: ם

כ"ט וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בְּשָׂרֵי הַיָּרֵיךְ עַל-הָאָרֶץ הַחֹדֶד
וְהַעֲכָפָר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ:
כ"ט « וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא • כָּל טְמֵאוֹת הַלְלוֹ אֵינָן לְאִסוּר
אֲכִילָה, אֲלֵא לְטְמֵאָה מִמֶּשׁ; לְהִיּוֹת טָמֵא בְּמַגָּעַן
וְנֶאֱסָר לְאָכַל תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים וְלִכְנֶס לְמִקְדָּשׁ.

ל וְהָאֲנָקָה וְהַפַּח וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט וְהַתְּנַשְׁמֹת:
כ"ט « וְהָאֲנָקָה • הַרִיצוּן • וְהַלְטָאָה • לִישֶׁרֶדֶה • וְהַחֲמֵט • לִימְצֵא • וְהַתְּנַשְׁמֹת • טַלְפֵּא •

לא אֱלֹהֵי הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל-הַשָּׂרֵיךְ כָּל-הַנִּגְעַת בָּהֶם
בְּמָתָם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:
כ"ט « לֹא אֱלֹהִים דְּמִסָּאָבִין לְכוּן בְּכָל רַחֲשָׂא כָּל
דִּיקָרְב בְּהוֹן בְּמוֹתְהוֹן יְהִי מִסָּאָב עַד
רִמְשָׂא:

לב וְכָל אֲשֶׁר יִפְלַעֲלֵי מֵהֶם בְּמָתָם וְטָמֵא מִכָּל-
כָּלִיעֵין אוֹ בְּגַד אוֹ-עוֹר אוֹ שֶׁק כָּל-כָּלִי אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
מִלְּאֲכָה בָּהֶם בְּמַיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהַר:
כ"ט « בְּמַיִם יוּבָא • (יִבְמוֹת עַה) וְאִף לְאַחַר טְבִילָתוֹ, טָמֵא הוּא לְתְרוּמָה. עַד הָעֶרֶב • וְאַחֲרֵי-כֵן - וְטָהַר • בְּהָעֶרֶב
הַשְּׂמֵשׁ.

לג וְכָל אֲשֶׁר יִפְלַעֲלֵי מֵהֶם בְּמָתָם וְטָמֵא מִכָּל-
כָּלִיעֵין אוֹ בְּגַד אוֹ-עוֹר אוֹ שֶׁק כָּל-כָּלִי אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
מִלְּאֲכָה בָּהֶם בְּמַיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהַר:
כ"ט « בְּמַיִם יוּבָא • (יִבְמוֹת עַה) וְאִף לְאַחֲרֵי טְבִילָתוֹ, טָמֵא הוּא לְתְרוּמָה. עַד הָעֶרֶב • וְאַחֲרֵי-כֵן - וְטָהַר • בְּהָעֶרֶב
הַשְּׂמֵשׁ.

לד וְכָל אֲשֶׁר יִפְלַעֲלֵי מֵהֶם בְּמָתָם וְטָמֵא מִכָּל-
כָּלִיעֵין אוֹ בְּגַד אוֹ-עוֹר אוֹ שֶׁק כָּל-כָּלִי אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה
מִלְּאֲכָה בָּהֶם בְּמַיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהַר:
כ"ט « בְּמַיִם יוּבָא • (יִבְמוֹת עַה) וְאִף לְאַחֲרֵי טְבִילָתוֹ, טָמֵא הוּא לְתְרוּמָה. עַד הָעֶרֶב • וְאַחֲרֵי-כֵן - וְטָהַר • בְּהָעֶרֶב
הַשְּׂמֵשׁ.

♦ שבת קודש כ"ו ניסן ♦

(ג) וְכָל-כְּלֵי-חָרֶשׁ אֲשֶׁר-יִפֵּל מֵהֶם אֶל-תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאִתּוֹ תִשְׁבְּרוּ:

כ"ג • אֶל-תּוֹכוֹ • אין כלי חרס מטמא אלא מאוירו (חולין כד). כל אשר בתוכו יטמא • הכלי חוזר ומטמא מה שבאוירו (ספרים אחרים: צריך לומר: 'בתוכו') • וְאִתּוֹ תִשְׁבְּרוּ • (ת"כ) • למד שאין לו טהרה במקוה.

(ד) מִכֵּל-הָאֵבֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיַּם יִטְמָא וְכָל-מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל-כְּלֵי יִטְמָא:

כ"ג • מִכֵּל-הָאֵבֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל • מוסב על מקרא העליון: כל אשר בתוכו יטמא.. מפל האכל אשר יאכל, אשר יבוא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא - יטמא; וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי והוא בתוך כלי חרס הטמא - יטמא. למדנו מכאן דברים הרבה: למדנו שאין אכל מכשר ומתקן לקבל טמאה עד שיבואו עליו מים פעם אחת, ומשבאו עליו מים פעם אחת, מקבל טמאה לעולם ואפלו נגוב; והיין והשמן וכל הנקרא משקה, מכשיר זרעים לטמאה פמים, שפף יש לדרש המקרא: 'אשר יבוא עליו מים, או כל משקה אשר ישתה בכל-כלי - יטמא האכל'. ועוד למדו רבותינו (פסחים ב) מכאן שאין גלד הטמאה מטמא בליים, שפף שנינו: 'כול יהיו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס? תלמוד לומר: 'כל אשר בתוכו יטמא... מפל-האכל', אכל ומשקה מטמא מאויר כלי חרס, ואין כל הכלים

(ה) וְכָל אֲשֶׁר-יִפֵּל מִנְבֵלָתָם וְעָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים יִתֵּן טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יְהִיוּ לָכֶם:

כ"ג • תַנּוּר וְכִירִים • (כלים יא) בליים המטלטלים הם, והם של חרס ויש להן תוף, ושופת את הקדרה על נקב החלל, ושניהם פיהם למעלה. יתן • שאין לכלי חרס טהרה בטבילה. וטמאים יהיו לכם.

(ו) אֵדָה מַעֲיָן וְבוֹר מְקוּה-מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנִגְעָ בְּנֵבֶלְתָם יִטְמָא:

כ"ג • אֵדָה מַעֲיָן וְבוֹר מְקוּה-מַיִם • המתקרים לקרקע, אין מקבלין טמאה; ועוד יש לה למד. יהיה טהור • הטובל בהם - מטמאתו. ונגע בנבלתם יטמא • (ת"כ) אפלו הוא בתוך מעין ובור ונגע בנבלתם,

לד מפל מיכלא דמתאבל די יצלון עלוהי מ'יא יהי מסאב וכל משקה די ישתתי בכל מאן יהי מסאב:

מטמאין מאויר כלי חרס, לפי שהשרץ אבי הטמאה והכלי שנטמא ממנו גלד הטמאה, לפיכך אינו חוזר ומטמא בליים שבתוכו. ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת: התנור - ראשון, והפת - שנייה; ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טמאה ותהא הפת תחלה, שאם אתה אומר כן, לא נתמעטו כל הכלים מלטמא מאויר כלי חרס, שהרי טמאה עצמה נגעה בהן מגבן; ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה מכשרת זרעים, אלא-אם-כן נפלו עליהן משנתלשו; שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחבר, אין לה שלא באו עליו מים. ומהו אומר: "אשר יבוא עליו מים"? ולמדנו עוד, שאין אכל מטמא אחרים, אלא-אם-כן יש בו כביצה (ת"כ י"ב), שנגמר: "אשר יאכל", אכל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים: 'אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת'.

לה וכל די יפל מנבלתהון עלוהי יהי מסאב תנור וכירים תרעון מסאבין אנון ומסאבין יהון לכון:

שלא תאמר: 'מצוה אני לנתצם', תלמוד לומר: "וטמאים יהיו לכם"; אם רצה לקימן בטמאתן - רשאי.

לו ברים מעין וגוב בית כנישות מ'א יהי דכי ודיקרב בנבלתהון יהי מסאב:

יטמא. שלא תאמר קל-וחמר: אם מטהר את הטמאים מטמאתם, קל-וחמר שיציל את הטהור מלטמא, לכה נאמר: "ונגע בנבלתם יטמא".

(ז) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-כַּלְיָרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע לְזֶרַע יִזְרַע יִפֹּל מִנִּבְלָתָהוֹן עַל כָּל פֶּר זֶרַע זְרוּעַ דִּי יִזְרָע דְּכִי הוּא : טָהוּר הוּא :

כ"ט - זרע זרוע • זריעה של מיני זרעונים. "זרוע" שם דבר הוא, כמו: (דניאל א) "ויתנו לנו מן הזרעונים". טָהוּר הוּא • לְמִדָּה הַכְּתוּב, שְׁלֵא הַכָּשֵׁר וְנִתְקַן לְקָרוֹת אֲכָל לְקַבֵּל טְמָאָה עַד שְׂבִיבֹאוּ עָלָיו מַיִם.

(ח) וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל-זֶרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֵם : מַטָּא לַח וְאֵרִי יִתְּיָבִיחַ מֵמָּא עַל (פ) זְרָעָא וְיִפֹּל מִנִּבְלָתָהוֹן עֲלוּהִי מִסָּאָב הוּא לְכוּן :

כ"י - וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל-זֶרַע • לְאַחַר שְׁנִיתֵשׁ. שָׂאָם תֹּאמַר: "יֵשׁ הַכָּשֵׁר בְּמַחְבְּר", אֵין לָךְ זֶרַע שְׁלֵא הַכָּשֵׁר!. מַיִם עַל זְרַע • בֵּין מַיִם בֵּין שְׂאָר מִשְׁקִין, בֵּין הֵם עַל הַזֶּרַע בֵּין הַזֶּרַע נִפֹּל לְתוֹכָן; הַכֹּל נִדְרָשׁ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים. וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו • אִף מִשְׁנֵבֶן מִן הַמַּיִם, שְׁלֵא הַקִּפְדָּה תוֹרָה אֵלָא לְהִיּוֹת עָלָיו שֵׁם אֲכָל, וּמִשְׁיָרָד עָלָיו הַכָּשֵׁר קִבְּלַת טְמָאָה פֶּעַם אַחַת, שׁוֹב אֵינֹו נִעְקָר הַיְמָנוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות כרך כו עמ' 74)

וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זְרַע . . טָמֵא הוּא לָכֵם (יא, לח) מֵאֲכָל יָבֵשׁ - רוּמָז לְעִבּוּדַת ה' 'בְּשֵׁה'. מֵאֲכָל רָטֵב - רוּמָז לְעִבּוּדָה מֵתוֹךְ חַיּוֹת וְלַחְלוּחִית'. וּמֵאֲכָל אֵינֹו מִקַּבֵּל טְמָאָה עַד שְׂבִיבֹאוּ עָלָיו מַיִם, שְׁכֵן הַטְּמָאָה נִמְשַׁכֶּת דְּיָקָא לְמָקוּם אֵלָא . . בְּמָקוּם קִדְשָׁה שְׁנִסְתַּלַּק".

(לט) וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לָכֵם לְאֶבְלָה הַנִּגָּע בְּנִבְלָתָהּ יִטָּמֵא עַד-הָעֶרֶב: לַט וְאֵרִי יָמוּת מִן בְּעִירָא דִּי הִיא לְכוּן לְמִיכָל דְּיִקְרַב בְּנִבְלָתָהּ יְהִי מִסָּאָב עַד רְמָשָׂא :

כ"ט - בְּנִבְלָתָהּ • (חולין קיח. ת"ס) וְלֹא בַעֲצָמוֹת וְגִידִים, וְלֹא בְּקַרְנִים וְטַלְפִּים, וְלֹא בְּעוֹר.

(מ) וְהֵאֱכַל מִנִּבְלָתָהּ יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְהִנְשֵׂא אֶת-נִבְלָתָהּ יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: מֵדִיכּוּל מִנִּבְלָתָהּ יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהִי מִסָּאָב עַד רְמָשָׂא וְדִיטוּל יֵת נִבְלָתָהּ יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהִי מִסָּאָב עַד רְמָשָׂא :

כ"י - וְהִנְשֵׂא אֶת-נִבְלָתָהּ • חֲמוּרָה טְמֵאת מִשָּׂא מִטְמֵאת מַגַּע, שְׁהַנּוֹשָׂא מִטְמֵא בְּגָדִים, וְהַנּוֹגֵעַ אֵין בְּגָדָיו טְמֵאִין, שְׁלֵא נֹאמַר בּוֹ: "יִכָּבֵס בְּגָדָיו". וְהֵאֱכַל מִנִּבְלָתָהּ • יְכוּל תִּטְמָאָנוּ אֲכִילתוֹ? כִּשְׁהוּא אוֹמַר בְּנִבְלַת עוֹף טָהוּר: (לִקְמוֹן כב) "נִבְלָה וְיִטְרַפָּה לֹא יֵאָכַל לְטְמָאָה-בָּהּ", אוֹתָהּ מִטְמָאָה בְּגָדִים בְּאֲכִילתָהּ וְאֵין נִבְלַת בְּהֵמָה מִטְמָאָה בְּגָדִים בְּאֲכִילתָהּ בְּלֹא מִשָּׂא, כְּגוֹן: אִם תִּחְבֶּה לוֹ חֲבֵרוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה; אִם-כֵּן מֵה תִּלְמוּד לומר "הֵאֱכַל"? לְתַן שְׁעוֹר לְנוֹשָׂא וְלַנוֹגֵעַ כְּדִי אֲכִילָהּ, וְהוּא כְּוִיַּת (נדה מט). וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב • אֶף-עַל-פִּי שְׂטֵבֶל, צְרִיף הָעֶרֶב שְׂמֵשׁ.

(מא) וְכָל-הַשְּׂרָץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ שֶׁקֵּץ הוּא לֹא יֵאָכַל: מֵא וְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשׁ עַל אֲרֻעָא שְׁקֻצָּא הוּא לֹא יִתְאָכַל :

כ"י - הַשְּׂרָץ עַל-הָאָרֶץ • (חולין סו) לְהוֹצִיא אֶת הַתְּיֹוֹשִׁין שְׂבִפְלִיסִין וְשִׁבְפוּלִין וְאֶת הַזִּיזִים שְׂבַעַדְשִׁים, שְׁהִרִי לֹא שָׂרְצוּ עַל הָאָרֶץ אֵלָא בְּתוֹךְ הָאֲכָל, אֲבָל מִשְׂרָצָאוּ לְאוּרִי וְשָׂרְצוּ, הִרִי נֶאֱסָרוּ. לֹא יֵאָכַל • לְחַיֵּב עַל הַמֵּאֲכִיל כְּאוֹכֵל. וְאֵין קְרוּי "שָׂרֵץ" אֵלָא דְּבַר נִמּוּךְ קְצָר רְגְלִים שְׂאֵינֹו נִרְאָה אֵלָא כְּרוּחֶשׁ וְנָד.

(מב) כָּל הוֹלֵךְ עַל-גְּחֹוֹן וְכָל הוֹלֵךְ עַל-אַרְבַּע עַד כָּל-מְרִבָּה רְגְלִים לְכָל-הַשְּׂרָץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי-שֶׁקֵּץ הֵם: מֵב כָּל דְּמַהֲלָךְ עַל מְעוּהִי וְכָל דְּמַהֲלָךְ עַל אֲרַבַּע עַד כָּל סְגִיאוֹת רְגְלָאִין לְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשׁ עַל אֲרֻעָא לֹא תִיכְלֵנוּן אֵרִי שְׁקֻצָּא אַנּוּן :

אשקרבו"ט בלע"ז ואת הדומה לדומה. מרבה רגלים. זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין צינטפיד"ש.

כ"י הולך על-גחון. זה נחש. ולשון "גחון", שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו. כל הולך. להביא השלשולין ואת הדומה לדומה. הולך על ארבע. זה עקרב. כל. להביא את החפושית

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כ"ד י, עמוד 122 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

העצה שלא להיות "נופל על מעיו"

ראשו ולהיות "הולך שח". ועל-די-זה יכול היצור-הרע להוריד את האדם, ורמנא-ליצלן, עד שלא זו בלבד שיהיה "הולך" על מעיו, אלא שיהיה "נופל על מעיו", דהינו שיהיה שקוע לגמרי בתאוות רמנא-ליצלן.

וקמאמר חכמינו ז"ל (שבת קה, ב) "כף אומנותו של יצור-הרע, היום אומר לו עשה כף וכו' עד שאומר לו עבוד עבודה-זרה". והעצה להנצל מזה היא להיות שקוע בעניני "מרום" ו"שמים" שהוא העסק בתורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט (ראה 'תורה אור' לבעל התניא בתחילתו. לקוטי שיחות חלק ד' עמוד 1038-9), דכש"מרים" ראשו ועוסק בתורה, הרי הוא נצול מ"הנחש דא יצור-הרע".

כל הולך על-גחון

זה נחש. ולשון גחון שחיה, שהולך שח, ונופל על מעיו (יא, מב. ובפירוש רש"י)

יש לפרש הטעם שנקט הפתוב מכל תכונות הנחש דוקא "לשון גחון שחיה, שהולך שח" - בדרך הדרוש: אמרו חכמינו ז"ל (זהר חלק א לה, ב) "נחש דא יצור-הרע". ומשמיענו הפתוב, שאין היצור-הרע בא לאדם לפתותו שיהיה "הולך על מעיו", שיהיה שקוע בתאוות האכילה ובענינים ארציים, אלא בראשונה אומר היצור-הרע לאדם שיהיה "הולך שח".

כלומר: בנגוד להוראת התורה "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ, כו), שהאדם צריך להעלות ראשו, ולהתבונן בגדלות האל, אומר היצור-הרע לאדם להוריד

מג לא תשקצו ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש ולא תסתאבון בהון ותסתאבון פון בהון:

אל-תשקצו את-נפשתיכם בכל-השרץ השרץ

ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם:

בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת מעלה.

כ"י אל-תשקצו. באכילתן, שהרי פתיב: "נפשתיכם". ואין שקרץ נפש במגע. וכן ולא תטמאו, באכילתם. ונטמתם בהם. אם אתם מטמאין בהם

מד ארי אגא יי אלהכון ותתקדשון ותהון קדישין ארי קדיש אגא ולא תסתאבון ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש על ארעא:

כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את-נפשתיכם

בכל-השרץ הרמש על-הארץ:

עליהם בלאוין הרבה; וכל לאו - מלקות. וזהו שאמרו בגמרא: אכל פוטיתא - לוקה ארבע, נמלה - לוקה חמש, צרעה - לוקה שש.

כ"י כי אני ה' אלהיכם. כשם שאני קדוש, שאני ה' אלהיכם, כך: "והתקדשתם", קדשו את עצמכם למטה. והייתם קדשים. לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא. ולא תטמאו וגו'. לעבר

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כ"ד לב, עמוד 66 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הזהירות בכל תשקצו לטהרת הנפש

ויש לעין מודע כתב הרמב"ם ש"הנזהר בדברים אלו" דוקא שהם הדברים שאסרום חכמים מפני "בל תשקצו", מביא קדושה וטהרה יתרה לנפשו, ולא כתב כן לגבי דברים המפורשים בקרא שהם "בל תשקצו"?

אל-תשקצו את-נפשתיכם גוי והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני

(יא, מג-מד)

כתב הרמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות, לאחרי שמונה את הדברים שאסרו חכמים מפני שהם "בכלל אל תשקצו את נפשותיכם", "כל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתרה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה, שאומר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".

ויש לומר, דבזה השמיענו גדר הזהירות מהדברים שהם "בל תשקצו" מדבריהם. דהנה הדברים שאסרו חכמים משום "בל תשקצו", הם

אלו צריכה להיות לא רק מצד טבע גופו, אלא מפני ש"הנזהר מדברים אלו מביא קדושה וטהרה ויתרה לנפשו וממרוק נפשו לשם הקב"ה" היינו שזה נוגע לקדושת וטהרת הנפש.

דברים "שנפש רוב בני אדם קהה מהן כו' מתאוננת מהם" (לשון הרמב"ם כאן הלכה כט), ואם כן יש מקום לתמוה, מה ראו חכמים להזהיר שצריך להמנע מדברים אלו, כאשר בלאו-הכי טבע רוב בני אדם להתרחק מהם? וזה משמיענו הרמב"ם, שכוננת האדם בזהירותו בדברים

מה ארי אָנא ?? דאָסק יתכוון מארעא דמצרים למתוהי לכוון לאלה ויהיו קדישין ארי קדיש אָנא :

(מה) פִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיטֵל לָכֶם לְאֱלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי:

העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין משמאין בשרצים פשאר אמות - דים, ומעליותא היא גביהו, והוא לשון "מעלה".

כט- פִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם • עַל-מִנַּת שְׁתַּקְבְּלוּ מִצּוֹתַי הַעֲלִיתִי אֶתְכֶם. [דבר אחר: "כי אני ה' המעלה אתכם", בכלן פתיב: "הוצאתי", וכן פתיב: "המעלה". תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא לא

מִדָּא אורייתא דבעירא ודעופא ודכל נפשתא חיתא דרחשא במיאי ולכל נפשא דרחשא על ארעא :

(מז) זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף וְכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת בַּמַּיִם וְלִכְלֵל-נֶפֶשׁ הַשְּׂרֵצַת עַל-הָאָרֶץ:

מִדָּא לאַפְרָשָׁא בֵּין מִסְאָבָא וּבֵין דְכִיָּא וּבֵין חִיתָא דְמִתְאָכְלָא וּבֵין חִיתָא דִּי לֹא מִתְאָכְלָא : פ פ פ

(מז) לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלֹת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכֵל: פפפ

של קנה לנשחט רבו. ובין החיה הנאכלת - צריך לומר בין צבי לערוד? והלא כבר מפרשים הם?! אלא בין שנולדו בה סימני טרפה פשרה, לנולדו בה סימני טרפה פסולה:

כט- לְהַבְדִּיל • לֹא בַלְבַד הַשּׁוֹנָה, אֲלֵא שֶׁתִּהְיֶה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר וּבָקִי בְהֵן. בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר • צָרִיךְ לֹאמַר בֵּין חֲמוֹר לְפָרָה? וְהֲלֹא כָּבֵר מִפְרָשִׁים הֵם?! אֲלֵא בֵּין טְמֵאָה לְךָ לְטָהוֹרָה לָךְ, בֵּין נֶשְׁחַט חֲצִיזוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקור"ש כד ז ע' 65, משיחת שבת פרשת שמייני תשכ"ח)

כִּיּוֹן שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִזְמֵן לְאָדָם, הֲרִי זֹאת כְּדִי שֶׁהָאָדָם יִבְרָר וְיִזְכֶּה אֶת הַנְּצוּץ הָאֱלֹקִי הַטְּמוּן בְּדָבָר, וְאִם כֵּן - טוֹעַן הַיֵּצֵר הַרַע - כִּיצַד תּוּכַל לְהִמָּנַע מִשְׂמוּשׁ בְּמֵאֵל וּלְדַחֹת אֶת הַנְּצוּץ הָאֱלֹקִי שָׁבוּ? אָמֵן, יֵשׁ סֶפֶק, שֶׁמֵּא הַדָּבָר אֲסוּר, אִךְ מִדּוּעַ עֲלֶיךָ לְחַשֵּׁשׁ לָךְ? וּבְכָל - כֵּן טוֹעַן הַיֵּצֵר הַרַע - כֹּאֲשֶׁר שׁוֹחֲטִים בְּהֵמָה, הֲרִי זוֹ שְׁחִטָּה כְּשֶׁרָה. רַב הַשְּׁחִטוֹת הֵן כְּשֵׁרוֹת, וּמִדּוּעַ הַעֲלוֹת חֶשֶׁשׁ וּמִשּׁוּם כֵּן לְדַחֹת אֶת הַנְּצוּץ הָאֱלֹקִי שֶׁבְּדָבָר? אִךְ כֹּאֲשֶׁר יֵשׁ לַיהוּדֵי דְרָגָה שֶׁל "שְׁמִינִי" שֶׁלְמַעַל מֵהַשְּׁתַלְשּׁלוֹת, יֵשׁ לוֹ רְצוֹן אֲמִתִּי שֶׁלֹּא לַעֲבֹר חֲסִי-וְשִׁלּוּם עַל רְצוֹן הָעֲלִיוֹן אִךְ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה, וְיֵשׁ לָךְ תִּקְוָה הַנְּעִלָה מֵהַגְּבֻלוֹת הַשֶּׁכֶל - אֲזַי אֵין נִכְנָעִים לַפְתּוּי הַיֵּצֵר, כִּי הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית אֵינָה יְכוּלָה לְהַכְנִיעַ אֶת הַרְצוֹן הָעֲצָמִי שֶׁל הַיְהוּדִי, שֶׁהוּא 'לְמַעַל מֵהַשְּׁתַלְשּׁלוֹת' בְּנֶפֶשׁ.

כָּבֵר הַסֵּבֵר פְּעָמִים רַבּוֹת, שֶׁשֵּׁם הַפְּרָשָׁה מְכִיל אֶת תְּכֵנָה שֶׁל כָּל הַפְּרָשָׁה וְהַפְּסוּקִים שָׁבָה, וְעַל-אֲחַת-פְּמָה-וּכְמָה אֶת סִימָה, בְּבַחֲנִית "נְעוּץ תַּחֲלָתוֹן בְּסוּפּוֹן וְסוּפּוֹן בְּתַחֲלָתוֹן". וְצָרִיךְ לְהִבִּין: מַהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין הַמַּלִּים וְהַמְשָׁמְעוֹת שֶׁל "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר" לְבֵין שֵׁם הַפְּרָשָׁה "שְׁמִינִי"? וְהַיֵּפֶךְ: "שְׁמִינִי" הוּא מְסַפֵּר מְקַדָּשׁ, וּמִפְּנֵי הַמַּעֲלָה שֶׁבְּ"שְׁמִינִי" - אִךְ, בְּיִנְיָה שֶׁל תּוֹרָה, מְלִשׁוֹן "שְׁמִין" - נִטַּל יוֹם זֶה עֶשֶׂר עֶטְרוֹת, וְכֹאֲשֶׁר מְדַבֵּר עַל דְּרָגָה כַּה נַעֲלָה, שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבְיָהּ "לֹא יְגוּרָךְ רַע", כִּיצַד תִּתְכַּן טְמֵאָה, שֶׁבְּגִינָה יֵשׁ צָרָה בְּהַבְדֵּלָה "בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר"?

כִּידּוּעַ בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁעַל סֶפֶק שֶׁל חֲטָא, הַתְּשׁוּבָה קִשָּׁה וְעִמְקָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל חֲטָא וְדַאי, וּמִשּׁוּם כֵּן עֲרַכּוּ שֶׁל קָרְבַן חֲטָאת הוּא דִּנְקָא (דְּנָקָא, אוֹ פְחוֹת), וְעֲרַכּוּ שֶׁל אֲשֶׁם - שְׁתִּים (שְׁנֵי סְלָעִים - 48 דִּנְקָא). וְכֵן גַּם לְגַבֵּי הַמְּנֻעוֹת מֵאֲסוּר מַלְכַתְחֵלָה, שֶׁכְּדִי לְהַשְׁמֵר מִסֶּפֶק אֲסוּר, וּבְמִיָּחַד

מִיָּחַדָּת, דְּנָקָא מֵהַדְּרָגָה הַנְּעִלִית שֶׁל "שְׁמִינִי": בְּדְרָגָה שֶׁל "שְׁבַעֲת יְמֵי הַבִּינִי", בְּדְרָגַת "הַשְּׁתַלְשּׁלוֹת", קִשָּׁה לְהַבְדִּיל כְּרֵאוֹי בְּסֶפֶק דַּק כְּחוּט הַשְּׁעָרָה. אֲדַרְבָּה: הַיֵּצֵר הַרַע, שֶׁהוּא הַ"פְּתַח", עוֹטָה "גְּלִימָה שֶׁל מִשִּׁי", אִיצְטָלָא דְקְדוּשָׁה, וְטוֹעַן כְּלִפֵּי הָאָדָם:

מספק שיש צורך להבדיל בו - יש צורך בדרגת "שמייני". זהו גם הקשר בין פרשת שמייני לפרשה שלאחריה - "אשה כי תזריע וילדה זכר": על-ידי שמעוררים את דרגת ה"שמייני" שבנפש, שאין בה שנויים, אף אפשר ההגיון שונה מהרצון העליון, בכל זאת עומדים בתקף וכו' - אז מגיעים ל"וילדה זכר", שיר חדש, בלשון זכר, בגאולה העתידה, גאולה שאין אחריה גלות (למעלה משנויים), בגאולה האמתית והשלמה, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

צ"א פסוקים, עבדי"ה סימן. חסלת פרשת שמייני

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפב - רפג

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

מר יצחק שיי וייל

שדה אלי (עמק בית שאן)

שלום וברכה!

נתעכב אישור קבלת מכתבו מפני הספקות שהיו אצלי, ועדין ישנם גם עתה, האם תהי' תועלת בדבר או להיפך. בכל זה הכרעתי מכמה סיבות לכתוב על כל פנים בקיצור, כיון שהמדובר הוא בענין עיקרי. ואקדים מראש שאין עליו לאשר קבלת מכתבי זה ופשיטא שאין צריך לענות עליו לא מפני הנימוס ולא מטעם אחר, כיון שכנראה זהו נגד מצפוני.

ונקודת המענה על כל סעיפי מכתבו היא, בהקדם משל, לאדם שיש לו איש קרוב ביותר שאינו בקו הבריאות ומשלה עצמו לומר שבריא הוא לגמרי ועוד זאת, בנוסח הנביא, שם חושך לאור, שעניני החולה שלו הם אדרבה סימני בריאות ולכן מוסיף בהם וכו'. הרי אפשרות בזה שתי גישות: (א) בכדי לשמור על היחסים, לומר לו "הצדק אתך, וישר כוחך, ולך בדרכך זו", או על כל פנים להשתמט מכל תגובה, ומה שיארע להקרוב החולה הזה הרי זה ענינו של אבינו שבשמים. (ב) כיון שהחולי אין כל סיכוי שיתרפא כל זמן שהחולה עומד בהחלטתו האמורה ואדרבה משתדל שכל אלה שבסביבתו יהיו במצב דומה לו, ובפרט שהמחלה היא מתדבקת, אזי אין להתחשב באם ימצא חן בעיני החולה או לא, ולהתחיל מתחילה בחשאי להסביר לו את המצב ולהעמידו על טעותו, ובאם זה לא יועיל, ועל אחת כמה וכמה אם יחריף המצב, לדבר עמו בגלוי יותר.

ההכרעה בין גישות האמורות ניתנה בתורתנו, תורת חיים, כמו שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך גו', מצות עשה מן התורה, ומכל שכן כשהמדובר בענינים עיקריים וכו', וכמבואר בפוסקים ריחוק מקום אינו מפריד בני ישראל זה מזה, וכלשון חכמינו ז"ל כל בני ישראל ערבים זה בזה, ולא עוד אלא שגם זו הוראה בתורה, שכל איש שיש בידו למחות ואינו מוחה כו' (שבת נה, א; עיין שם).

לצערי הגדול לא נשמעה כל תגובה לא ממנו ולא מחבריו כאשר שמו חושך לאור וקראו לענינים של חורבן הדת שזהו "הישג דתי", הכחישו "בכל תוקף" שישנו פס"ד, שנתקבל פה אחד, אף שנתפרסם וכו', כשלקחו כספי צדקה של בני ישראל לטובת בני ישראל בארץ ישראל והשקיעו להסתדרותם של אינם-יהודים, ביניהם צוררי ישראל ידועים, בארץ הקודש, בתירוצים ואמתלאות שונים ומשונים.

אין כוונתי להאשים את מישהו שאין זה מעניני, כי אם כולי האי ואולי סוף סוף יעמוד על האמת מה נגרם על ידי שתיקתו ושתיקת חבריו. כמובן שמה שמדברים ביניהם לבין עצמם ואין איש שומע, אין מזה תוצאות. ויהי רצון שיהי' זה בהקדם.

כאמור, אין לו בכלל לענות על מכתבי, כי זהו ענין בינו לבין מצפוני כלשון הרגיל עתה, ובלשון חכמינו ז"ל בינו לבין הקב"ה.

ברכה.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה"י לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ג ניסן פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>	<p>יום ראשון - כ' ניסן פרק כ, מפרק צז עד סוף פרק קג</p>
<p>יום חמישי - כ"ד ניסן פרק כ, מפרק קיג עד סוף פרק קיח</p>	<p>יום שני - כ"א ניסן פרק כ, מפרק קד עד סוף פרק קה</p>
<p>יום שישי - כ"ה ניסן פרק כ, מתחילת פרק קיט עד סוף פסוק צו</p>	<p>יום שלישי - כ"ב ניסן פרק כ, מפרק קו עד סוף פרק קז</p>
<p>שבת קודש - כ"ו ניסן פרק כ פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מוזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, אך אמנם אמרו... עד עמ' נה, החסדים.

נפשות כל ישראל - יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" - 45
מביא הדבר גם ל"המתקת הדינים, שה"גבורות" נהפכות 46
ל"חסדים", שיהיה חסד בלבד. דבר זה בא מהיחוד של המדות 47
למעלה, שחסד וגבורה, שהן הפכיות ומנוגדות זו לזו, יהיו לענין 48
אחד, על ידי המשכת אור 49

שלמעלה משתי מדות 50
אלו, עד ששתיהן בטלות 51
לעומת אור זה, והניגוד 52
שבין מדה אחת לחברתה 53
- מתבטל ממילא. אור זה, 54
המביא יחוד זה במדות, 55
הוא הרצון העליון הנמשך 56
על ידי קיום תורה ומצוות 57
- שכן, תורה ומצוות הן 58
הרי רצונו של הקב"ה 59
שלמעלה מעלה מהמדות 60
חסד וגבורה - וכשרצון 61
עליון זה, שהוא מקור 62
החסדים, נמשך ומתגלה 63
על ידי לימוד תורה וקיום 64

מצוות, מתאחדות מדות 65
אלו, ו"גבורה" נהפכת 66
ל"חסד". * (וְגַם עַל-יְדֵי 67
זֶה - על ידי קיום תורה 68
ומצוות, וְתִמְתְּקוּ גַם בְּן 69
הַגְּבוּרֹת בְּחֻסְדִּים - 70
התוקף של ה"גבורות" 71
יומתק **ממילא**, 72
בהתכללות - על ידי 73
התכללות, **המדות** 74
ויחודם, - שהמדות 75

למעלה יתאחדו ויתכללו אחת בשניה, **על-ידי גלוי רצון** 76
העליון ברוך-הוא, המתגלה למעלה באתערותא דלתתא, 77
- על ידי התעוררות מלמטה, הוא גלוי **למטה בעסק התורה** 78
והמצוה - בעסק זה מתגלה הרצון העליון, **שהן** - התורה 79
והמצוות, הן **רצונו ותבניתו**; - ובשעה שיהודי, ממשך ומגלה, 80
על ידי עיסוקו בתורה ובמצוות, את הרצון העליון למטה - 81
מתגלה גם למעלה במדות העליונות, הרצון העליון, וזה מביא 82
את ההתכללות וה"יחוד" במדות, שה"גבורות" נמתקות ונהפכות 83
ל"חסדים". **וקמו שכתוב באררא רבא וק'משנת חסידים'** 84
מסכת אריראנפין פרק ה, שתרי"ג מצות התורה נמשכות 85
מ"תורתא ד'אריראנפין", שהוא רצון העליון, מקור 86
החסידים: - אלו הן לשונות של "קבלה", ותוכן הוא כאמור, 87
שעל ידי לימוד תורה וקיום מצוות, נמשך חסד וטוב בעולם. 88

1 **אך אמנם אמרו רבותינו וזרונם לברכה**: "לעולם אל 1
2 **יוציא אדם עצמו מן הכלל**", - ולכן, לא די במה שהוא 2
3 מתכוון בשעה שהוא לומד תורה ומקיים מצוה, לדבק את נפשו 3
4 שלו בהקב"ה, אלא - **לכן יתבונן בעבודתו, ליחד ולדבקה בו** 4
5 **יתבדה, מקור נפשו** 5
6 **האלהית ומקור נפשות** 6

7 **כל ישראל, שהוא** - 1
8 מקור נפשו האלקית 2
9 ונפשות כל ישראל, הוא 3
10 **רוח פיו ותבדה, הנקרא** 4
11 **בשם "שכינה", על שם** 5
12 **ששוכנת ומתלבשת תוך** 6
13 **כל עלמין** - בתוך כל 7
14 העולמות, **להחיותן** 8
15 **ולקיימן, והיא** - 9
16 **ה"שכינה", היא** 10
17 **המשפעת בו** - באדם 11
18 הלומד תורה, **כח הדבור** 12

19 **הזה שמדבר בדברי** 13
20 **תורה, או כח המעשה** 14
21 **הזה לעשות מצוה זו**. - 15
22 שהוא עוסק בהן כעת - 16
23 הרי שעל-ידי לימוד 17
24 התורה או קיום המצוה, 18
25 יתכוון לדבק ולאחד באור 19
26 איך-סוף, את מקור כוח 20
27 הדיבור או כוח המעשה, 21
28 שהוא גם מקור נפשו 22
29 האלקית ונפשות כל 23
30 ישראל, **ויחוד זה**, - של 24
31 מקור נפשות ישראל באור

32 איך-סוף הוא **על-ידי המשכת אור איך-סוף ברוך-הוא** 32
33 **למטה, על-ידי עסק התורה והמצות שהוא** - אור איך-סוף 33
34 ברוך-הוא, **מלבש כהן**. - בתורה ובמצוות; **ויתבונן להמשיך** 34
35 **אורו ותבדה על מקור נפשו ונפשות כל ישראל ליחדו**, - 35
36 לאחד את מקור נפשו ונפשות כל ישראל באורו יתברך, **וקמו** 36
37 **שתבאר לקמן פרוש יחוד זה באריכות, עין שם. והו** 37
38 **פרוש "לשם יחוד קודשא בריך-הוא ושכינתה בשם כל** 38
39 **ישראל"**. - שאומרים לפני קיומן של מצוות, שעל ידי קיום 39
40 מצוות, יהיה יחוד קודשא בריך-הוא (הקב"ה). מקור התורה 40
41 והמצוות, ושכינה, וזאת "בשם כל ישראל", כי כאמור, שכינה 41
42 היא מקור כל נפשות ישראל. הנהגה בהגהה שאנו עומדים 42
43 ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שנוסף על הדבקות באור איך-סוף 43
44 ברוך-הוא, שלימוד התורה וקיום המצוה יוצרים בנפשו ובמקור

יום שני כ"א ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, ואף שלהיות כוונה... עד עמ' נה, באריכות.

47 לשם כך אהבה להקב"ה שמורגש בה מה שטוב לעצמו - אלא,
 48 לשם כך, נדרשת אהבה כזו שהיא כל כולה רק להקב"ה בלבד
 49 - לעשות נחת רוח לפניו לבר, ולא לרוות - צמאון, נפשו
 50 - הנפש שלו, הצמאה לה, אלא כבר דאשתדל בתר אביו
 51 ואמיה - כבן המסור
 52 ונמשך אחרי אביו ואמו,
 53 דרחים לון יתיר מנרמיה
 54 ונפשיה בו' - שהוא
 55 אוהב אותם יותר מאשר
 56 גופו ונפשו, [כמו]
 57 שנתבאר לעיל - בפרק
 58 י, בשם רעיא
 59 מהימנא], - שכך היתה
 60 אהבתו של משה רבנו,
 61 שמסר את נפשו לשם
 62 יחוד קודשא-בריך-הוא
 63 ושכינתיה, כבן המוסר את
 64 נפשו עבור אביו ואמו -
 65 כיצד, איפוא, אנו אומרים
 66 שעל כל אחד מישראל
 67 לכוון את הכוונה
 68 האמורה, בשעה שכדי
 69 שתהא זו כוונה אמיתית,
 70 נדרשת לכך מדריגה
 71 נעלה ביותר של אהבה?
 72 מפלמקום יש לכל
 73 אדם להרגיל עצמו
 74 בכונה זו, כי אף שאינה
 75 באמת לאמתו לנמר
 76 בלבד שיהפך בזה ככל
 77 לבו, - שכאמור, נדרשת
 78 לכך מדריגה נעלה ביותר של אהבה,
 79 - במדה מועטה לפחות, חפץ לבו בזה באמת, מפני אהבה
 80 הטבעית שבלב כל ישראל - ואהבה טבעית זו מניעה אותו
 81 לעשות כל מה שהוא רצון העליון ברוך-הוא, ויחוד זה -
 82 של מקור נפשות כל ישראל באור אין-סוף ברוך-הוא, הוא -
 83 הרי, רצונו האמתי, - של הקב"ה, והינו יחוד העליון
 84 שבאצילות, הנעשה באתערותא דלתתא, - על ידי
 85 התעוררות מלמטה, על-ידי יחוד נפש האלהית והתפללותה
 86 באור ה' המלבש בתורה ומצות שעוסקת בה, והיו -
 87 הנפש האלקית ואור ה', לאחדים ממש, - מאוחדים כדבר אחד
 88 ממש, כמו שנתבאר לעיל, - שעל-ידיה נעשה היחוד
 89 ב"עולם האצילות", כי על-ידיה מתחדים גם-כן מקור
 90 התורה והמצות, שהוא הקדוש-ברוך-הוא, עם מקור נפשו
 91 האלהית, הנקרא בשם "שכינה", - על ידי יחוד הנפש עם
 92 אור ה' שבתורה ומצוות, מתהווה היחוד של מקור הנפש -

1 למדנו, שבשעה שיהודי לומד תורה או מקיים מצוה, לא די
 2 שיכוון לדבק על-ידיה את נפשו בלבד עם הקב"ה, אלא, עליו
 3 גם לכוון לדבק ולאחד על-ידיה את מקור נפשות כל ישראל
 4 באור אין-סוף ברוך-הוא. אך, יש הבדל בין שני סוגי הכוונה:
 5 רצונו וכוונתו של יהודי
 6 לדבק את נפשו בהקב"ה -
 7 באים מהאהבה שישנה
 8 בכל אחד מישראל
 9 להקב"ה (שכן, מתוך שיש
 10 לו אהבה להקב"ה - הוא
 11 רוצה להיות דבוק בו),
 12 וממילא - כוונה זו היא
 13 בודאי אמיתית, ואילו, כדי
 14 לרצות שעל-ידי התורה
 15 והמצוות שלו יהיה יחוד
 16 מקור כל נפשות ישראל
 17 באור אין-סוף - יחוד
 18 קודשא-בריך-הוא
 19 ושכינתיה" - יש להזדקק
 20 כבר לאהבה גדולה
 21 ומיוחדת להקב"ה: לרצות
 22 גם לגרום נחת רוח
 23 להקב"ה, אי לכך, יתכן
 24 שכוונה זו לא תהיה בו כל
 25 כולה אמיתית - ובעבודת
 26 ה' יש להיזהר מדבר
 27 שאינו כולו אמת, כיצד,
 28 איפוא, אומרים שעל כל
 29 יהודי לכוון כוונה זו? -
 30 מסביר רבנו הזקן להלן,
 31 שגם אם אין כוונה זו אצל
 32 כולה אמת, אבל מכיון שיש בה קצת מן האמת - שהרי כל יהודי
 33 רוצה לקיים רצונו של הקב"ה (וענין זה, שיהיה יחוד קודשא-
 34 בריך-הוא ושכינתיה, הוא הרי רצונו האמיתי של הקב"ה), לכן,
 35 כל ימנע עצמו מלכוון כוונה זו, כי אין בכך משום רמיה עצמית,
 36 שהרי, מצד הנשמה גם כוונה זו היא אמיתית כולה.
 37 ואף שלהיות כונה זו אמיתית בלבד, שיהיה לבו חפץ
 38 באמת יחוד העליון הזה, - של מקור כל נפשות ישראל באור
 39 אין-סוף ברוך-הוא, צריך להיות בלבד אהבה רבה לה' לברו,
 40 - שכן, כל אהבה "חוזרת אל האוהב", כלומר: הוא אוהב דבר
 41 מה מפני שזה טוב לו, (והיינו שבעצם הוא אוהב את עצמו -
 42 את מה שטוב לעצמו); על-דרך-זה גם באהבתו של יהודי
 43 להקב"ה ורצונו להיות דבוק בו על ידי קיום תורה ומצוות - הרי
 44 גם זה נובע ממה שהוא רוצה את הטוב שלו, מה שטוב בנפש
 45 שלו. אך כדי לרצות שמקור נפשות כל ישראל יהיה דבוק
 46 בהקב"ה, והרי אין בכך משום ענין שטוב לו עצמו, שמספיקה

ליקוטי אמרים

הגהה

(וגם על ידי זה יתמתקו גם כן
 הנבורות בחסדים ממילא
 בהתכללות המדות ויחודם על ידי
 גילוי רצון העליון ב"ה המתגלה
 למעלה באתערותא דלתתא הוא
 גילוי למטה בעסק התורה
 והמצוה שהן רצונו ית' וכמ"ש
 באדרא רבא ובמשנת חסידים
 מסכת א"א פ"ד שתרי"ג מצות
 התורה נמשכות מחוורתא דא"א
 שהוא רצון העליון מקור
 החסדים):

יש לכל אדם להרגיל עצמו בכונה זו כי אף שאינה
 באמת לאמיתו לנמר בלבד שיהפך בזה ככל לבו
 מ"מ מעט מועד חפץ לבו בזה באמת מפני אהבה
 הטבעית שבלב כל ישראל לעשות כל מה שהוא
 רצון העליון ב"ה ויחוד זה הוא רצונו האמיתי והיינו יחוד
 העליון שבאצילות הנעשה באתערותא דלתתא ע"י
 יחוד נפש האלהית והתכללותה באור ה' המלוכש
 בתורה ומצות שעוסקת בהן והיו לאחדים ממש כמש"ל
 כי עי"ז מתיחדים ג"כ מקור התורה והמצות שהוא
 הקב"ה עם מקור נפשו האלהית הנקרא בשם שכינה

- 1 "שכינה", עם מקור התורה והמצוות - "קודשא בריך הוא", שהן
 2 - ביחס לאורות העליונים הכלליים: בְּחִינַת "מְמַלֵּא כָּל
 3 עֲלְמִין" וּבְחִינַת "סוּבֵב
 4 כָּל עֲלְמִין", כְּמוֹ
 5 שְׁנֵתִיבָא בְּמָקוֹם אַחַר
 6 בְּאֲרִיכוֹת. - אך, כל 1
 7 האמור הוא ביחס לכך 2
 8 שעל יהודי לכוון לפעול
 9 יחודו של מקור נפשות כל ישראל במקור התורה והמצוות,
 10 ולמרות שאין הוא נמצא במדריגה עילאית זו של אהבת ה'

יום שלישי כ"ב ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נח, אבל יחוד נפשו... עד עמ' 116, אתה וכה"ג.

- 21 אָבֵל יְחִוֵּד נַפְשׁוֹ וְהִתְכַּלְלֹתָהּ בְּאֹרֶה ה' - שהנפש שלו תהיה
 22 מאוחדת וכלולה לגמרי באור ה', לְהִיּוֹת - הנפש ואור ה'/
 23 לְאֶחָדִים, כִּזֶּה חֶפֶץ כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּאֵמַת לְאֵמַתוֹ לְגַמְרֵי
 24 בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ - ובא, מֵאַהֲבָה הַטְּבַעִית הַמְּסַתֶּרֶת כָּלֵב
 25 כָּל יִשְׂרָאֵל, לְדַבְּקָה בְּה',
 26 וְלֹא לְפַרְדֵּי וְלִהְיוֹת נִכְרֵת
 27 וְנִבְדֵּל חֲסִדוֹשְׁלוֹם
 28 מִיְחֻדוֹ וְאַחֲדוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ
 29 בְּשֵׁם אֵפֶן, אֵפֶלוֹ
 30 בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. -
 31 האהבה המסתורת שבלב
 32 כל אחד מישראל
 33 להקב"ה, מעוררת ויוצרת
 34 את הרצון להתאחד עם
 35 הקב"ה ושלא להיות בשום
 36 אופן נפרד ונבדל מאחדות
 37 ה', גם אם זה קשור
 38 במסירת נפש ממש,
 39 ולמשל: כשכופים עליו
 40 לעבוד חלילה עבודה-
 41 זרה, או אפילו רק
 42 להשתחוות בצורה
 43 חיצונית בלבד לעבודה-
 44 זרה - ימסור את נפשו
 45 שלא לעשות זאת, כדי
 46 שלא להיות נכרת מאחדות ה'. וְעֵסֶק הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת וְהַתְּפִלָּה
 47 הוּא גַם־כֵּן עֲנִין - של, מְסִירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, כְּמוֹ בְּצֵאתָה - של
 48 הנשמה, מִן הַגּוּף בְּמֵלֶאכֶת - לה, שְׂבָעִים שָׁנָה, שְׁאִינָה
 49 מִהִתְהַרְרֵת - או, בְּצַרְכֵי הַגּוּף, אֵלֶּא מִחֲשֻׁבְתָּה מִיְחֻדָּת
 50 וּמִלְבָּשֵׁת בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, שֶׁהֵן דְּבַר ה' וּמְחַשְׁבֹּתוֹ
 51 יִתְבַּרַךְ, וְהָיוּ - הנפש ואותיות התורה והתפילה, שהן דיבורו
 52 ומחשבתו של הקב"ה, לְאֶחָדִים מִמֶּשׁ, שֶׁהֵן כָּל עֵסֶק הַנְּשָׁמוֹת

ליקוטי אמרים

אבל יחוד נפשו והתכללותה באור

ה' להיות לאחדים כזה חפץ כל אדם מישראל באמת
 לאמיתו לגמרי בכל לב ובכל נפש מאהבה הטבעית
 המסתורת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד
 ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיחודו ואחדותו ית' בשום אופן
 אפי' במסירת נפש ממש ועסק התורה ומצות והתפלה
 הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף
 במלאת שבעים שנה שאינה מהרהרת בצרכי הגוף
 אלא מחשבתה מיוחדת ומלוכשת באותיות התורה
 והתפלה שהן דבר ה' ומחשבתו ית' והיו לאחדים ממש
 שזהו כל עסק הנשמות כג"ע כדאיתא בגמרא ובוזר
 אלא ששם מתענגים בהשגתם והתכללותם באור ה'
 וזהו שתקנו כתחלת ברכות השחר קודם התפלה אלהי
 נשמה וכו' ואתה נפחתה כו' ואתה עתיד ליטלה ממני
 כו' כלומ' מאחר שאתה נפחתה כי ואתה עתיד ליטלה
 ממני לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה
 באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא והיינו על ידי

- שוים. וְהָיוּ שְׂתַקְנֵנו - אנשי כנסת הגדולה, לומר בְּתַחֲלַת
 בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר קִדְּם הַתְּפִלָּה: "אֵלֹהֵי, נִשְׁמָה וְכוּ' וְאַתָּה
 נִפְחַתָּה כו' וְאַתָּה עֲתִיד לִמְלֶאכֶת מִמֶּנִּי כוּ", כְּלוּמַר - יהודי
 אומר: מֵאַחַר ש'אַתָּה - הקב"ה נִפְחַתָּה בִּי וְאַתָּה עֲתִיד לִמְלֶאכֶת
 מִמֶּנִּי, לִכֵּן מֵעַתָּה אֲנִי מוּסְרָה וּמְחֻזְרָה לָךְ לִייחֻדָּה
 בְּאַחֲדוּתְךָ, וּכְמוֹ שְׂכַתוּב¹⁸: "אֵלֶיךָ, ה', נִפְשֵׁי אֲשָׂא", -
 שהנפש תתאחד עם הקב"ה; וְהָיוּ עַל־יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת מִחֲשַׁבְתֵּי

1	במחשבתך - במחשבתו של הקב"ה, ודבורי גדבורה, במחשבתו ודיבורו של הקב"ה, ובפרט באמירה לה' לנכח,
2	באותיות התורה - באותיות התורה ומתקשרים
3	והתפלה, - שיהודי
4	חושב ומדבר בהן, 1 התקשרות מחשבתך ודיבורי בדיבורך
5	מתאחדים ומתקשרים 2 באותיות התורה והתפלה ובפרט באמירה לה' לנכח
6	מחשבתו ודיבורו 3 כמו ברוך אתה וכה"ג
7	
8	
9	
10	
11	
12	

יום רביעי כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 116, והנה בהכנה זו... עד עמ' נט, כנ"ל.

13	והנה, בהכנה זו של מסירת נפשו לה', - שהוא מוכן,
14	שתורתו ותפילתו תהינה באופן של מסירת נפשו להקב"ה, כמו
15	בשעה שיהודי נפרד מגופו, יתחיל - לומר, ברכות השחר,
16	"ברוך אתה כו" - ברכות השחר הן ראשיתה של עבודת
17	התפילה, וכן בהכנה זו
18	יתחיל ללמד שיעור
19	קבוע מיד אחר התפלה.
20	- שכן, הרי צריך להיות
21	"מבית הכנסת לבית
22	המדרש", שמיד אחרי
23	התפילה, עליו ללמוד
24	שיעור בתורה - יתחיל
25	ללמוד גם שיעור זה מתוך
26	ההכנה והכוונה למסור
27	את נפשו בכך להקב"ה,
28	וכן באמצע היום, קדם
29	שיתחיל ללמד, צריכה
30	- נדרשת, הכנה זו
31	לפחות, פגוע שיעור
32	ההכנה - והכוונה,
33	"לשמה" לעבב - באופן
34	הכרחי, ואי אפשר בלעדי
35	זאת, הוא בתחלת
36	הלימוד ב'בינונים', -

ליקוטי אמרים

46	להתבונן בהכנה זו הנזכרת לעיל בכל שעה ושעה
47	על-כל-פנים, - כלומר, מדי שעה עליו להתבונן שוב באמור,
48	כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות
49	עליונים להחיות התחתונים, והמשכת החיות - שנמשכה
50	מהעולמות העליונים,
51	שבשעה שלפניה חוזרת
52	למקורה [בסוד רצוא
53	ושוב" שבספר יצירה],
54	- שהחיות האלקית
55	המחיה את העולם, היא
56	באופן של רצוא ושוב,
57	היא נמשכת בעולם
58	וחוזרת למקורה בעולמות
59	העליונים, ומדי שעה
60	בשעה שבה למקורה
61	החיות של השעה
62	הקודמת, והיא שבה, עם
63	כל התורה ומעשים
64	טובים של - הנבראים
65	התחתונים, - שלמדו
66	וקיימו באותה שעה; כי
67	בכל שעה שלם צרופה
68	אחד מ"ב צרופי שם
69	הוי"ה ברוך הוא ב"ב
70	שעות היום, וצרופי שם אדנ"י בליה, פגוע. - שבשעות
71	היום שולטים בעולם צירופי שם הוי"ה ¹⁹ , ובלילה - צירופי שם
72	אדנ"י. ומכיוון שבכל שעה מאירה חיות אחרת - יש גם לחדש
73	בכל שעה לפחות, את ההכנה והכוונה של "לשמה". להלן,
74	מסביר רבנו הזקן, שעל אף שלימוד התורה, קיום המצוות
75	ועבודת התפילה נעשים אצלו מתוך מסירות נפש, בהשתחרר
76	מכל עניני הגוף והיותו מסור ונתון כל כולו בעבודה זו - תהיה
77	כוונתו במסירות נפש זו (לא לשם החזרת הנפש למקורה, אלא)
78	לגרום נחת רוח להקב"ה. והנה, כל פגועתו במסירת נפשו לה'
37	בשתחילת הלימוד יכוון שלימודו יהיה "לשמה", וכמו פגמ
38	וספר התורה, שצריכים - לכתוב אותם, "לשמה" - הרי זה,
39	לעבב, - שבאם לא נכתבו בכוונה "לשמה" - הם לא כשרים,
40	אך יחד עם זה - ריני שיאמר - הכותב, בתחלת הכתיבה
41	"הריני כותב לשם קדשת ספר התורה", - בתחילת כתיבת
42	ספר תורה, או - לומר בתחילת כתיבת גט, "לשמו" - של
43	איש זה, ו"לשמה" - של אשה זו כו'. - כך גם די לבינוני
44	לכוון, בתחילת לימודו, שהלימוד יהיה במסירה ונתינה
45	האמורות לעיל. ובשלוש שעות הרבה רצופות - יש לו

19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כן לכאורה אפ"ל. אבל אינו דהא באדנ"י יש כ"ד צירופים (נוסף ע"ז ששני ההי"ן דהוי"ה אינן שווין ברוחניותם - שזה נוגע כאן). ולכן נ"ל הפי' - שלא ברור כלל שכל הצירופים מאירים כו', כ"א שמ"ב צירופי כו' מאיר אחד בכל שעה, ועד"ו באד' - וישנם צירופים שלהם - שלא שייכים בכלל לענין השעות. - עד"ז נמצא בתפירות תשי" שהם 12 וכוונתם לייב צירופי אד' (משנת חסידים מס' תיקון תפלין פי"ג) המפורשים שם ואין שייכות לשאר הי"ב. ובע"ח השמות פ"ה ז' די"ב צירופים ראשונים דאד' הם בו"א וי"ב צירופים אחרונים במל"ו."

28 שלו למקורה (ולא כפי שלמדנו לעיל, כשהכוונה היא לאחד את
29 המקור של נפשות כל ישראל) לא נדרשת לשם כך אהבה
30 גדולה כל כך, אלא די באהבה מסותרת שבכל אחד מישראל
31 כדי לרצות לגרום להקב"ה נחת רוח כזו. ובלשון ה"תניא": **וְהֵנָּה,**
32 **בְּיוֹנָה זו** - לגרום להקב"ה
33 נחת רוח על ידי השבת
34 הנפש שלו למקורה, **הִיא**
35 **אֲמִיתִית בְּאֲמִית לְאֲמִיתוֹ**
36 **לְנִמְרֵי, כְּכֹל נֶפֶשׁ**
37 **מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכֹל עֵת וּבְכֹל**
38 **שָׁעָה,** - והיא באה
39 **מֵאֲהָבָה הַטְּבַעִית שְׁהִיא**
40 **יְרֻשָׁה לְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ.** -
41 שלא כמו שהדבר הוא
42 כשרוצים לגרום נחת רוח
43 להקב"ה על ידי יחוד מקור

44 כל נפשות ישראל להקב"ה, שרצון זה, כאמור, אינו בכל
45 ישראל, באמת לאמיתו, אלא ב"קצת" אמת. ואילו הרצון לגרום
46 נחת רוח להקב"ה על ידי השבת הנפש שלו למקורה - הוא אכן
47 באמת לאמיתו. רק - אין להסתפק באהבה הטבעית, אלא
48 **שְׂצִירֵךְ לְקִבּוּעַ עֵתִים לְהַתְּבוֹנֵן בְּגִדְלֹת ה', לְהַשִּׁיג דְּחִילוֹ**
49 **וְדַחִימוֹ שְׂכָלָיִים,** - יראה ואהבה שכליות בגדלות ה', וְכָלִי
50 **הָאֵי וְאוֹלָי וְכוּ',** ועל ידי כל זאת אולי יגיע גם ליראה ואהבה
51 שכליות, **בְּנִזְכָּר לְעֵיל:** - שלמרות ששוררת בקרב אהבה
52 מסותרת שבכוחה להביאו ללימוד תורה ולעבודת התפילה
53 באופן של מסירות נפש - בכל זאת, עליו להשתדל להגיע
54 ליראה ואהבה הבאות על ידי התעמקותו בגדלות ה'.

1 **עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, לְהַעֲלוֹת נִיצוּץ אֱלֹהוֹת שְׁבִתוּכָה**
2 - שבתוך הנפש, לְמִקְוֵוֹ - **תְּהֵא רַק בְּדֵי לַעֲשׂוֹת נְחַת רוּחַ**
3 **לְפָנָיו וְתִבְרָךְ,** - והנחת-רוח היא: **כְּמִשַׁל שְׂמַחַת הַמֶּלֶךְ בְּבוֹא**
4 **אֵלָיו בְּנוּ יַחֲידוֹ, בְּצִאֲתוֹ מִן הַשְּׂכֵינָה וּבֵית הָאֲסוּרִים, בְּנִזְכָּר**
5 **לְעֵיל.** - בפרק ל"א,
6 שהשבת הנפש למקורה,
7 על ידי לימוד תורה
8 ועבודת התפילה, היא
9 כמשל בן מלך המשתחרר
10 מבית הכלא ושב אל אביו
11 המלך - דבר המביא
12 לשמחה גדולה ביותר.
13 שכן, מבחינת הנפש
14 האלקית, יהודי הוא בן
15 מלך - "בנים אתם לה'
16 אלקיכם" - ובהיותה בגוף

17 ובנפש הבהמית, שבויה הנפש האלקית בכלא; וכשהנפש
18 האלקית שבה למקורה, להקב"ה, על ידי תורה ותפילה, הרי זה
19 שובו של בן המלך (מהכלא) אל אביו המלך, דבר הגורם למלך
20 שמחה עצומה. ואכן, זו צריכה להיות כוונתו בשעת לימודו
21 ותפילתו - לגרום בכך שמחה ונחת רוח להקב"ה. אך, הרי
22 למדנו, שכדי שהעבודה תהיה מתוך רצון אמיתי להביא נחת
23 רוח להקב"ה בלבד - כמו לרצות את היחוד של קודשא-בריך
24 הוא ושכינתיה - על האדם להיות במדרגה גבוהה מאד של
25 אהבת ה', מדרגה שרק צדיקים עומדים בה, כיצד, איפוא, שייך
26 דבר זה לכל אחד מישראל, גם כשאינו בדרגה של צדיקים? -
27 מסביר רבנו הזקן: כשהנחת-רוח מבוססת על שובה של הנפש

יום חמישי כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נט, פרק מב והנה... עד עמ' 118, ידע וגו'.

69 שנקרא "עבודה" - נחוצה לראיה זו. **וְהֵנָּה, כְּמָה שְׂנִתְפָּאֵר לְעֵיל**
70 **בְּעֵינֵי יִרְאָה תְּתָאָה,** - שהיא היראה הנדרשת לקיום תורה
71 ומצוות, ואשר כל יהודי יכול להגיע אליה, על ידי התבוננתו
72 איך הקב"ה "עומד" עליו וכו' - **יִזְכֵּן הַיִּטֵּב מֵה שְׂבִתוֹב**
73 **בְּנִמְרָאֵי עַל פְּסוּקֵי:**
74 **"וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה ה'**
75 **אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעַמְךָ כִּי**
76 **אִם לִירְאָה אֶת ה'**
77 **אֱלֹהֶיךָ"** - שואלת
78 הגמרא: **"אִמָּו יִרְאָה**
79 **מִלְּתָא וּזְמַרְתִּי הִיא? -**
80 וכי יראה היא דבר קטן?
81 שהרי הפסוק אומר שזאת בלבד ("כי אם") דורש הקב"ה מכל
82 אחד מישראל, כאילו הוא דבר קטן וקל. והגמרא עונה: **אֵין,**

55 **פְּרָק מַב.** בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שלעבודת ה' יש
56 צורך גם ביראה; והוסיף, שביכולת כל יהודי להגיע ליראה
57 הנדרשת ממנו בעבודת ה', לשם קיומן של מצוות ה'עשה'
58 ומצוות הלא-תעשה, וזאת, על ידי התבוננתו שהקב"ה "עומד"
59 עליו ובוחר כליות ולב, אם
60 עובדו כראוי. על ידי
61 התבוננות זו, ימשיך, את
62 ענין היראה, לכלל-הפחות
63 במוחו ובמחשבתו,
64 וביראה זו יתאפשר לו
65 ללמוד תורה ולקיים
66 מצוות; יראה זו - אומר
67 רבנו הזקן - נקראת בכלל "יראה תתאה", ומשמשת כהקדמה
68 לתורה ולמצוות, שכדי ללמוד תורה ולקיים מצוות באופן

ליקוטי אמרים

פרק מב והנה כמ"ש לעיל בענין יראה תתאה
יובן היטב מ"ש בגמ' על פסוק
ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה
את ה' אלהיך אמו יראה מילתא זומרתה היא אין לגבי

47 אַתְּ ה', - כלומר שהאלקות "תיקלט" ביהודי, שירגיש אלקות, 48 כֵּל אֶחָד כְּפִי הַשְּׁנַת נִשְׁמָתוֹ, - עד כמה ששכלו מבין ומשיג 49 אלקות - "ייקבעו" הדברים בקרבו וירגיש אותם, וְשָׂרְשָׁה 50 לְמַעְלָה, - ולפי רום שורש נשמתו למעלה; מי שנשמתו באה

51 משורש עליון יותר -

52 "נקבעת" אצלו אלקות

53 בצורה טובה יותר, ואילו

54 מי שנשמתו באה משורש

55 נמוך יותר - ה"קביעה" אצלו

56 קטנה יותר, ויניקתה -

57 ולפי יניקת נשמתו, מְשַׁרְשׁ נִשְׁמַת

58 מְשָׁה רַבְּנָנוּ עֲלֵי־הַשָּׁלוֹם,

59 - אם יניקתו משורש

60 נשמת משה רבנו, גדולה

61 או פחותה יותר,

62 הַמְשַׁרְשֵׁת - נשמת משה

63 רבנו, בְּרַעַת הָעֲלִיּוֹן

64 שְׂפָעָשֶׁר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, הַמְיֻחָדוֹת בְּמַאֲצִילֵן בְּרוּךְ־הוּא,

65 - כמו שאומרים ביחס ל"נברא", שהקב"ה הוא ה"בורא" שברא

66 את ה"נברא", כך אומרים ביחס ל"נאצל" (על ענין שמי'עולם

67 האצילות) שהקב"ה האציל אותו, כלומר, גילה והפריש אותו.

68 שכן, "אצילות" פירושה: האצלה והפרשה מאור אינוסוף ברוך

69 הוא, שְׁהוּא - הקב"ה המאציל, וְרַעַתוֹ אֶחָד, וְהוּא - הקב"ה,

70 הַמְדַע בּוֹ. - היודע והידוע - כפי שנתבאר בפרק ב', ששונה

71 הדבר בהקב"ה מאשר בבני אדם: ה"מדע", ה"יודע" וה"ידוע"

72 בנן אדם, הם שלשה דברים נפרדים - "מדע" - כוח־ההבנה

73 המביא אותו להבין את הדבר; "יודע" - נפש האדם המבין ויודע

74 על ידי כוח־ההבנה; "ידוע" - הדבר שהוא מבין ויודע; ואילו,

75 הקב"ה "הוא המדע, הוא היודע והוא הידוע" הוא עצמו, הוא

76 החכמה או הדעת, הוא עצמו, הוא מי שידוע, והוא עצמו, הוא

77 מה שהוא יודע. כך - ה"דעת" שלמעלה, היא דבר אחד עם

78 הקב"ה. ובבחינת דעת זו, מושרשת נשמתו של משה רבנו. ועל

79 ידי שיהודי מקבל את ענין הדעת מנשמת משה רבנו - "מונח"

80 אצלו אלקות, שיהיה באפשרותו לדעת ולהרגיש אלקות.

81 וכשיהודי משתמש בכוח הדעת, לדעת ולהרגיש אלקות - איך

82 הקב"ה עומד עליו ומביט במעשיו וכו' - קל לו לעורר בקרבו

83 יראה מהקב"ה. ברם, עד כאן למדנו על מה שכל אחד מישראל

84 מקבל ממשה רבנו, הרועה שמפרנס וממשיך בחינת הדעת בבני

85 ישראל. להלן יוסבר, שיש "תר על כן", ענין נעלה יותר במה

86 שמקבלים ממשה רבנו, והוא - בחכמים ובמנהיגים שבכל דור,

87 ישנם "ניצוצין" - ניצוצות - מנשמת משה רבנו ("ניצוץ" הוא הרי

88 חלק מהשלהבת, לא הארה בלבד שאיננה חלק מהמאור. כך -

89 שהניצוצות מנשמת משה רבנו שנמצאים בחכמי ומנהיגי הדור

90 - הם חלק מנשמת משה רבנו) וענינם הוא ללמד את העם

91 "דעת", שידעו גדולת ה', ושידיעה זו תביא אותם לעבוד את

92

1 לְבַנֵי מֹשֶׁה מִלְתָּא זוּמְרְתִי הִיא וְכוּ'. - הן! - לגבי משה 2 (רבנו) נחשבת יראה זו לדבר קטן. משמעות הדברים בפשטות 3 היא: פסוק זה הרי נאמר לבני ישראל על ידי משה רבנו, ולגבי 4 משה - יראה היא דבר קטן. דְּלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוּכָן הַתְרוּיָן, -

5 של הגמרא, שלגבי משה

6 מהווה יראה דבר קטן,

7 דְּהָא "שׂוֹאֵל מַעֲמֵךְ"

8 בְּתַיִב. - שהרי כתוב

9 "שׂוֹאֵל מַעֲמֵךְ" - מכל

10 אחד מישראל, ולגבי בני

11 ישראל בכלל, אין

12 ה"יראה" דבר קטן וקל

13 כזה. במה, איפוא, מתרצת

14 הגמרא את השאלה

15 בקבעה שלגבי משה זה

16 דבר קל? - בתשובה יסביר

17 רבנו הזקן להלן, שבמלים

18 "לגבי משה" אין הגמרא

19 מתכוונת שלגבי משה בלבד יראה היא דבר קל, אלא, לגבי

20 ה"משה" שבכל אחד מישראל - מה שמשה רבנו נותן כוח ודעת

21 לכל אחד מישראל, שיוכל לקשר את דעתו באלקות - ולגבי

22 בבחינת "משה" זו, שבכל אחד מישראל, יראה היא אכן דבר

23 קטן; שכן, כשיהודי משתמש בכוח זה של משה הנמצא בקרבו,

24 כלומר, כשהוא מקשר את ה"דעת" שלו באלקות, מהווה אז

25 "יראה", דבר קטן, ועל־ידי־זו קל להגיע ל"יראה". לכן אומרת

26 הגמרא "לגבי משה", למרות שהפסוק אומר "שואל מעמך" -

27 ממך, כי כאן מדובר אודות ה"משה" שישנו "עמך", בכל אחד

28 מישראל. ובלשון התניא; אֵלֶּא הָעֲנִיּוֹן הוּא, כִּי כֹל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ

29 מִבֵּית יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ מִבְּחִינַת מְשָׁה רַבְּנָנוּ עֲלֵי־הַשָּׁלוֹם, כִּי

30 הוּא - משה רבנו, מְשַׁבְעָה רוּעִים³ - שכל אחד מהם מפרנס

31 את בני ישראל בחיות ואלקות מבחינתו הוא: אברהם - מבחינת

32 חסד ואהבה שלו, וכך הלאה, הַמְשַׁמְשִׁיכִים חַיִּית וְאֵלֵהוּת

33 לְכָל־לֵלוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁלֵכֵן - הם, נִקְרָאִים בְּשֵׁם

34 "רוּעִים", - כמו רועה המפרנס את צאנו ובכך מכניס בהם

35 חיות, כך מפרנסים שבעת הרועים את נשמות ישראל בחיות

36 ואלקות. חסידים מספרים, שרבנו הזקן התעכב כאן שבועות

37 רבים וחשב אם לכתוב "חיות אלקות" (בלי ו' החיבור) -

38 שהרועים ממשיכים חיות של אלקות, או "חיות ואלקות" (עם ו'

39 החיבור), שהרועים ממשיכים חיות ואלקות, והחליט לכתוב

40 "חיות ואלקות". "חיות" - היינו אהבת ה' ויראת ה', כי הן

41 מכניסות חיות בקיום התורה והמצוות, ו"אלקות" - ענין הביטול,

42 להיות בטל אל הקב"ה. ו"שבעת הרועים" הם הם שממשיכים

43 "חיות ואלקות" לנשמות ישראל. וּמְשָׁה רַבְּנָנוּ עֲלֵי־הַשָּׁלוֹם

44 הוּא כְּלָלוֹת בְּלָם, - משה רבנו כולל את כל הרועים, וְנִקְרָא

45 רְעִיא מְהִימָנָא, הרועה הנאמן, דְּהֵינּוּ שְׂמַמְשִׁיךְ בְּחִינַת

46 הַדַּעַת לְכָל־לֵלוֹת יִשְׂרָאֵל לְיַדְע - שתהיה להם ידיעה והכרה,

ליקוטי אמרים

משה מילתא זומרתי היא וכו' דלכאורה אינו מוכן התירוץ דהא שואל מעמך כתיב. אלא הענין הוא כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללו' נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים ומשרע"ה הוא כללו' כולם ונקרא רעיא מהימנא דהיינו שממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת העליון שבו"ם דאצילות המיוחדות במאצילן כ"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע

שפָּעָשֶׁר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, הַמְיֻחָדוֹת בְּמַאֲצִילֵן בְּרוּךְ־הוּא, - כמו שאומרים ביחס ל"נברא", שהקב"ה הוא ה"בורא" שברא את ה"נברא", כך אומרים ביחס ל"נאצל" (על ענין שמי'עולם האצילות) שהקב"ה האציל אותו, כלומר, גילה והפריש אותו. שכן, "אצילות" פירושה: האצלה והפרשה מאור אינוסוף ברוך הוא, שְׁהוּא - הקב"ה המאציל, וְרַעַתוֹ אֶחָד, וְהוּא - הקב"ה, הַמְדַע בּוֹ. - היודע והידוע - כפי שנתבאר בפרק ב', ששונה הדבר בהקב"ה מאשר בבני אדם: ה"מדע", ה"יודע" וה"ידוע" בנן אדם, הם שלשה דברים נפרדים - "מדע" - כוח־ההבנה המביא אותו להבין את הדבר; "יודע" - נפש האדם המבין ויודע על ידי כוח־ההבנה; "ידוע" - הדבר שהוא מבין ויודע; ואילו, הקב"ה "הוא המדע, הוא היודע והוא הידוע" הוא עצמו, הוא החכמה או הדעת, הוא עצמו, הוא מי שידוע, והוא עצמו, הוא מה שהוא יודע. כך - ה"דעת" שלמעלה, היא דבר אחד עם הקב"ה. ובבחינת דעת זו, מושרשת נשמתו של משה רבנו. ועל ידי שיהודי מקבל את ענין הדעת מנשמת משה רבנו - "מונח" אצלו אלקות, שיהיה באפשרותו לדעת ולהרגיש אלקות. וכשיהודי משתמש בכוח הדעת, לדעת ולהרגיש אלקות - איך הקב"ה עומד עליו ומביט במעשיו וכו' - קל לו לעורר בקרבו יראה מהקב"ה. ברם, עד כאן למדנו על מה שכל אחד מישראל מקבל ממשה רבנו, הרועה שמפרנס וממשיך בחינת הדעת בבני ישראל. להלן יוסבר, שיש "תר על כן", ענין נעלה יותר במה שמקבלים ממשה רבנו, והוא - בחכמים ובמנהיגים שבכל דור, ישנם "ניצוצין" - ניצוצות - מנשמת משה רבנו ("ניצוץ" הוא הרי חלק מהשלהבת, לא הארה בלבד שאיננה חלק מהמאור. כך - שהניצוצות מנשמת משה רבנו שנמצאים בחכמי ומנהיגי הדור - הם חלק מנשמת משה רבנו) וענינם הוא ללמד את העם "דעת", שידעו גדולת ה', ושידיעה זו תביא אותם לעבוד את

35 שילמד לדעת ולהבין גדלות ה', כדי להגיע על-ידיה לעבוד
 36 את הקב"ה בלב ובנשמה, באהבת ה' וביראת ה'. ענין זה מה
 37 שמקבלים ממשוה רבנו על ידי חכמי הדור (הניצוצות ממשוה
 38 רבנו) – הוא ענין פנימי, השפעה פנימית בעבודת ה'. אך עקב
 39 הַדַּעַת – המביאה לעבוד

את ה' "בלב שלם ונפש
 40 חפיצה", אינה הַיְדִיעָה
 41 לַבְדָּה, שִׁדְעוּ גְדֹלַת ה'
 42 מִפִּי סוֹפְרִים וּמִפִּי
 43 סִפְרִים, – ממה שלומדים
 44 את עניני גדלות ה' מפי

החכמים והמנהיגים,
 45 הנקראים "סופרים", וממה
 46 שלומדים בספרים, אלא
 47 הַעֲקָר הוּא לְהַעֲמִיק
 48 דַּעְתוֹ – את ה"דעת"
 49 העצמית שלו, בענינים
 50 של גְדֹלַת ה', וְלַתְקַע
 51 מַחֲשַׁבְתּוֹ בַּעֲנִינִים של
 52 גדלות ה' בְּחֻזֵּק וְאִמּוּן
 53 הַלֵּב וְהַמֶּסֶח, עַד שֶׁתֵּהָא
 54 מַחֲשַׁבְתּוֹ מְקַשְׂרֵת בַּה'

בְּקִשְׁר אִמּוּן וְחֻזֵּק, כְּמוֹ שֶׁהָיָה – הַמַּחֲשַׁבָּה, מְקַשְׂרֵת בְּדָבָר
 55 גִּשְׁמִי שְׂרֹאָה בְּעִינֵי בֶּשֶׁר וּמַעֲמִיק בּוֹ מַחֲשַׁבְתּוֹ, – כלומר
 56 מחשבתו תהיה קשורה בה' באותה מדה שהיא קשורה בחפץ
 57 גשמי אותו הוא רואה בעיניו, שאז הוא קשור חזק באותו דבר
 58 ואינו יכול להינתק ממנו – כך צריכה מחשבתו להיות קשורה
 59 באלקות, על ידי התעמקותו בענין של גדולת ה'. כְּנֹדַע שִׁדְעַת
 60 הוּא לְשׁוֹן "הַתְקַשְׁרוֹת", כְּמוֹ – שכתוב: "וְהָאֲדָמָה יָדַע
 61 וְגו'". – "ידע" (דעת), במובן של "התקשרות", כלומר: "דעת"
 62 משמעה, לדעת באופן של להיות מקושר; וגם בענין ה"דעת"
 63 באלקות, לא די בידיעת אלקות בלבד – אם כי גם בכך יש משום
 64 מצוה: לדעת גדלות הבורא – אלא נדרשת ההתקשרות
 65 באלקות, על ידי התעמקות ה"דעת" בעניני גדלות ה'.

1 הקב"ה בלב שלם. ובלשון ה"תניא": וְעוֹד זֹאת יִתֵּר עַל כֵּן, –
 2 יותר מאשר למדנו – ישנו במה שמקבלים ממשמת משה רבנו:
 3 כָּכָל דּוֹר יוֹרְדִין נִיצוּצֵי מַנְשַׁמַּת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלֵיוּ
 4 הַשְּׁלֹם וּמִתְלַבְּשֵׁין בְּגוֹף וּנְפֶשׁ שֶׁל חַכְמֵי הַדּוֹר "עֵינֵי
 5 הַעֲרֵה", – מנהיגי העדה.

6 שלכן נקרא חכם בגמרא
 7 בשם משה: "משה שפיר
 8 קאמרת",⁴ מפני שבחכם
 9 ובגדול הדור, מלוכב
 10 ניצוץ ממשמתו של משה
 11 רבנו – ולא רק בנפש
 12 החכמים מתלבשים
 13 ניצוצות ממשוה רבנו,
 14 אלא גם בגופם.⁵ ולכן
 15 אומרים חסידים שאדם
 16 אינו מסוגל לרוות את
 17 צמאונו מלהסתכל על
 18 רבי, כי גם בגופו של רבי,
 19 מלוכב ניצוץ ממשוה רבנו.
 20 התלבשות זו של
 21 הניצוצות – מביאה את
 22 "חכמי הדור" ו"עניני

23 העדה": לְלַמַּד דַּעַת אֶת הָעָם, וְלִידַע גְדֹלַת ה', וְלַעֲבֹדוֹ בְּלֵב
 24 וּנְפֶשׁ, – "דעת" זו וידיעת גדלות ה', מביאים את האדם, לעבוד
 25 את הקב"ה במלוא הלב והנשמה – כִּי הַעֲבֹדָה שְׂבֻלָב –
 26 אהבת ה' ויראת ה' שביהודי, היא לְפִי הַדַּעַת, – בהתאם
 27 למדת הבנתו וידיעתו את גדלות ה', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "דַּע אֶת
 28 אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ – ועל-ידיה, וְעֲבַדְהוּ בְּלֵב שְׁלֵם וּנְפֶשׁ
 29 תְּפִצָּה", – כלומר: ה"עבדהו בלב שלם ונפש חפיצה" תלוי ב"דע
 30 את אלקי אביך", בידיעת והבנת גדלות ה', דבר זה לומדים בני
 31 ישראל מחכמי הדור, שיש בהם ניצוצות ממשוה רבנו. וְלַעֲתִיד
 32 – ורק לעתיד לבוא, הוּא אֹמְרֵי: "וְלֹא יִלְמְדוּ אִישׁ אֶת
 33 רַעְיוֹ לְאֹמֵר דַּע אֶת ה' כִּי כוֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי וְגו'". – אומר
 34 הקב"ה. כל זה יהיה רק לעתיד לבוא, ואילו כיום זקוקים ל"רבי"

יום שישי כ"ה ניסן

מזרה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 118, וכח זה ומדה זו... עד עמ' 8, שומעת כו'.

74 שיבין אותם, אלא שגם
 75 ירגיש אלקות, שאז הוא
 76 קשור באלקות – הרי כוח
 77 זה ומדרגה זו, יֵשׁ כָּכָל
 78 נְפֶשׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל,

וכח זה ומדה זו

לקשר דעתו בה' יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה

ליקוטי אמרים

69 וְכַח זֶה וּמְדָה זֹאת לְקִשְׁר
 70 דַּעְתוֹ בַּה', – שיהיה
 71 באפשרותו של יהודי,¹⁵
 72 לקשר את "דעתו" בעניני
 73 אלקות, שלא זו בלבד

4. שבת קא, ב ועוד. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועוד יותר בזה – שמדייק הסדר "בגוף ונפש" – שלא נאמר שההתלבשות כגוף היא לא באופן ישר, כ"א ע"י שמתלבשת מקורם בנפש החכמים, אלא – בלא ממוצע דנפשם, וע"ד דרוגמת שהי' במשה, ניצוץ מרע"ה מלוכב ישר כגוף החכם [ובזה יומתק דקרי ל'י משה – גם מצד הגוף]". 6. דברי הימים"א כח, ט. 7. ירמ'י לא, ל"ג. 8. ראה לעיל בפרק ג.

47 חיים סימן א': "כְּשֵׁי־תְבוּנַת הָאָדָם שֶׁהַמַּלְךְ הַגָּדוֹל מַלְךְ מַלְכֵי
48 הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרֹדְדֵי־הוּא, אֲשֶׁר "מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ בְּכַבֹּדוֹ",
49 עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו - מִיָּד יִגִּיעַ אֵלָיו הַנִּרְאָה כּוֹ".
50 - וכפי שמסיים שם, שהתבוננות זו תביא לו הכנעה ובושה

51 מהקב"ה. דבר זה אמור
52 להיות במי ששוכנת בו
53 נפש עדינה, ולכן הוא
54 אומר: "מיד יגיע אליו
55 היראה" - שכלי כל יגיעה,
56 אלא מיד יתעורר בו רגש
57 היראה מהקב"ה, מבלי
58 שיצטרך אף להקדיש
59 משך זמן להתבוננות; וְיֵשׁ
60 נֶפֶשׁ שֶׁפְּלָה בְּטַבְעָה
61 וְתוֹלְדָתָהּ, מִמְּקוֹר
62 הַחֵבֶה מִמְּדַרְגּוֹת
63 תַּחְתּוֹנוֹת דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת
64 דְּעֵשֶׂיִת, - שהוא העולם
65 התחתון ביותר, וב"עולם
66 העשיה" עצמו, באה
67 נפשו, מהמדריגות
68 התחתונות ביותר שבעשר
69 הספירות שבו, ושלכן נפש
70 זו בטבעה, היא "נפש
71 שפלה", שענין אלקי אינו
72 "מונח" בה, וְלֹא תוֹכֵל
73 לְמַצֵּא בְּמַחְשַׁבְתָּהּ - את
74 הָאֱלֹהוֹת, כִּי־אִם בְּקִשֵׁי

75 וּבְחֻזְקָה¹⁰, - לנפש זו דרושה, יגיעה רבה, כדי להתעמק
76 במחשבתה במשך שעה ארוכה, שתוכל לעורר בקרבה התגלות
77 של הארה אלקית, ש"יונח" בה ענין אלקי, עד כדי כך שתרגיש
78 בענין האלקי ועורר בה יראה מהקב"ה. וּבְפִרְטָא אִם - בנוסף
79 לנחיתותה של נפש זו בטבעה, הַטְּמָאָה בְּחַטָּאת נְעוּרִים, -
80 שאז, קשה לה עוד יותר, להרגיש אלקות במחשבתה, מפני
81 שְׁהַעֲזוֹת מִבְּדִילִים כּוֹ' [כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב בְּסִפְר חֲסִידִים' סִימָן
82 לח.]. - שהעוונות המבדילים בין יהודי להקב"ה, מפריעים לו
83 להגיע בקלות ליראת ה'. וּמִכְּלִי־מָקוֹם, בְּקִשֵׁי וּבְחֻזְקָה,
84 שְׁתַּתְּחוּק מֵאֵד מַחְשַׁבְתּוֹ בְּאִמִּין וְיִגִּיעַ רַבָּה וְעַמְּקֵי גְדוֹלָה,
85 לְהַעֲמִיק בְּגְדֻלַּת ה' שְׁעָה גְדוֹלָה - שעה ארוכה, - כפי שאמר
86 הרבי מוהר"י צ"ע באחת משיחותיו, ש"שעה גדולה" משמעה
87 גם: שעה היום ושעה מחר וכך הלאה, שעל ידי שהוא חוזר
88 ומתעמק באותו ענין יום יום, הרי אז - בְּיָדָאֵי תִּנְיָע אֵלָיו
89 עַל־כִּלְפָּנַיִם הַנִּרְאָה תַּתְּאָה הַנּוֹבְרֵת לְעֵיל, - מורא מהקב"ה,
90 שימנע אותו מלעשות דבר נגד רצונו של הקב"ה. [על דבריו
91 אלה של רבנו הזקן, שגם נפש שפלה כזו, וגם אם בנוסף לכך
92 עוונותיה מבדילים בינה לבין הקב"ה - בכל זאת, בהתאמצות

1 בְּיִנְיָקָתָהּ - על ידי שהיא מקבלת באופן של יניקה, מְנַשְׁמַת
2 מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלְיוֹהֶשְׁלֹם. - שעל-ידי-זוה מקבלת הנפש כוח
3 זה ומדה זו, שתוכל להרגיש אלקות ולהיות קשורה באלקות,
4 רק מאחר שְׁנִתְלַבְּשָׁה הַנֶּפֶשׁ בְּגוּף, צְרִיכָה לִיְגִיעָה רַבָּה

5 וְעִצּוּמָה כְּפוּלָה
6 וּמְכַפְּלָת. - כדי ש"יונח"
7 אלקות בנפש, ותהיה
8 קשורה באלקות. ואם כי
9 אמנם הכוח לכך מקבלת
10 הנפש על ידי יניקתה,
11 מנשמת משה רבנו (שכן),
12 בלעדי כוח זה, לא היתה
13 תועלת בשום יגיעה, אף
14 הגדולה ביותר, שהרי
15 כיצד יכול נברא להבין
16 ולהרגיש "בורא"? כיצד
17 יכולה נפש המלוכשת
18 בגוף, להרגיש אלקות
19 ולהיות קשורה באלקות?!)
20 אף, גם כשישנם כוח זה
21 ומדה זו, נדרשת יגיעה
22 עצומה, כפולה ומכופלת:
23 הָאֲחַת - היא יְגִיעַת
24 בְּשֵׁר, - יגיעה המסירה
25 את ההפרעות שמצד
26 הגוף, לְבִשּׁוֹת אֵת -
27 לשבור את גסות וחומריות
28 הַגּוּף וְלְהַכְנִיעוֹ שְׁלֵא

29 וְחִשְׁיָהּ עַל אֹר הַנֶּפֶשׁ, - שאור הנפש, שהוא יכולת הנפש
30 להבין ולהרגיש אלקות, יוכל להאיר, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְעֵיל'
31 בְּשֵׁם הַזֶּהר ד' גִּנוּפָא דְלֹא סְלִיק בֵּיה נְהוּרָא דְנִשְׁמָתָא
32 מִמְּבִשְׂיֵן לֵיה, - גוף שלא חודר בו אור הנשמה - מבטשין
33 אותו, וְהִינּוּ עָלְיָדֵי הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה מְעַמְּק הַלֵּב, כְּמוֹ
34 שְׁנִתְבָּאֵר שָׁם - שעל ידי הרהורי תשובה מעומק הלב,
35 מחלישים את חומריות וגסות הגוף, ואז מוחדר בו "נהורא
36 דנשמתא" - אור ואש הנשמה. זהו סוג אחד של יגיעה, הנקרא
37 "יגיעת בשר", המביא להרחקת הפרעות שמצד הגוף. וְהַשְׁנִית
38 - היא יְגִיעַת הַנֶּפֶשׁ, - כדי לגלות כוחות הנפש, שְׁלֵא תִּכְבֵּד
39 עָלֶיהָ הַעֲבֹדָה לִיְגַע מַחְשַׁבְתָּהּ, לְהַעֲמִיק וְלְהַתְּבוּנָה בְּגְדֻלַּת
40 ה' שְׁעָה גְדוֹלָה רְצוּפָה. - שבדרך כלל קשה מאוד להתעמק
41 שעה ארוכה בענין של אלקות; כִּי שְׁעוֹר שְׁעָה זו - הנדרשת
42 להתעמק בענין אלקי, כדי לעורר על-ידי-זוה בקרבו אהבת ה'
43 או יראת ה', אִינוּ שׁוֹה בְּכָל נֶפֶשׁ, - ישנם כאלה שנדרש מהם
44 זמן רב יותר, וישנם כאלה שנדרש מהם זמן פחות יותר; וְיֵשׁ נֶפֶשׁ
45 זְכָה בְּטַבְעָה, שְׁמִיד שְׁמֵתוֹבְנָת בְּגְדֻלַּת ה' - יְגִיעַ אֵלֶיהָ -
46 מִיָּד, הַנִּרְאָה וּפְחָד ה', כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב בְּ"שִׁלְחֵן עֲרוּד' אֶרְחֵד

9. פרק כ"ט בהתחלה. 10. "לשון הספר חסידים, וכן לקמן" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

39 הנזכרת לעיל. אלא, אם היראה היא טבעית ונמצאת תמיד
40 בקרבו של כל אדם מישראל, לשם מה, איפוא, עליו להזדקק
41 לפעולות שונות של התעמקות ה"דעת" בגדולת ה', כדי להגיע
42 ל"יראה"? – אומר על כך רבנו הזקן להלן, כי מכיוון שיראה זו
43 מוסתרת בלב, ולכן אין
44 בכוחה להשפיע במה
45 שנוגע למעשה בפועל,
46 שימנע מעשיית עבירה –
47 לפיכך זקוק האדם
48 לפעולות שונות, כדי
49 לגלות יראה זו, ושיהיה
50 בכוחה להשפיע בדברים
51 הנוגעים למעשה. ובלשון
52 ה"תניא": רק שְׂפָדִי
53 שְׂתָבֵא – היראה
54 האמורה, לְיָדֵי מַעֲשֵׂה
55 בְּבַחֲנֵית יְרֵאת הַמָּא, –
56 שירא לעשות חטא,
57 לְהֵיזֹת "סוּר מַרְע"
58 בְּמַעֲשֵׂה דְבוּר וּמַחֲשָׁבָה
59 – שלא יעשה, לא ידבר
60 ולא יחשוב את מה
61 שאסור, צָרִיף לְגִלּוֹתָהּ
62 את היראה, מִמַּצְפּוֹנֵי
63 בֵּינַת הַלֵּב שְׁלִמְעֵלָה

64 מְהוֹזֵן, לְהַכִּיָּא לְבַחֲנֵית מַחֲשָׁבָה מִמַּשׁ שְׂבִמָּה, לְהַעֲמִיק
65 בָּהּ מַחֲשַׁבְתּוֹ מִשָּׁךְ זְמַן מָה מִמַּשׁ, עַד שֶׁתִּצָּא פְּעֻלָּתָהּ
66 מִהַבְּחַ אֶל הַפְּעֵל מִמַּשׁ, – שכוח-הפועל שבאותה יראה,
67 שהיתה מקודם רק "בכוח", מוסתרת בנפש – תבוא עתה לידי
68 ביטוי ול"פועל", ולפעול בנפשו ובגופו של האדם; דְּהִינּוּ לְהֵיזֹת
69 "סוּר מַרְע וְעֵשֶׂה טוֹב" בְּמַחֲשָׁבָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂה, מִפְּנֵי ה'
70 הַצּוֹפֵה וּמְכִיט וּמְאֵזֵן וּמְקַשֵּׁב וּמְכִינּוּ אֶל כָּל מַעֲשָׂהוּ,
71 וּבוֹחֵן בְּלִוְתָיו וְלִפְנֵי, – כלומר: רעיונותיו הפנימיים. ומשום כך,
72 ימנע את עצמו מלעשות עבירה איזו שהיא וישתדל בעשיית
73 טוב. וּבְמֵאמֵר רַז"ל¹⁴: "הַסִּתְּכָל – בעיני השכל, בְּשִׁלְשָׁה
74 דְּבָרִים כּו' – ואין אתה בא לידי עבירה: עֵזֶן – של הקב"ה
75 כביכול, רוּאָה וְאוֹזֵן שׁוֹמְעֵת כּו'". – ההתבוננות איך הקב"ה
76 רואה ושומע את כל מעשיו – תימנע אותו מלעבור עבירה;

1 יתירה והתעמקות גדולה בגדלות ה' – תגיע בודאי גם "נפש
2 שפלה" זו ל"יראה תתאה" על-כּל־פנים – מעיר כ"ק אדמו"ר
3 שליט"א: "שמכך גם מובן, שבודאי תגיע גם – ועוד לפני זה –
4 להסרת ההבדלה מהעוונות המבדילים – כלומר: לחזור בתשובה

5 עליהם"¹¹. וּבְמֵוּ שְׂאֲמָרוֹ
6 רַז"ל¹²: "יִגְעֵתִי וּמִצָּאתִי
7 – תְּאֲמִינִי". – יגיעה –
8 עוזרת. וכהסברת הרבי
9 שליט"א, שיגיעה עוזרת
10 לא רק להשגת ענין שלפי
11 ערך היגיעה – כמו השכר
12 שאדם מקבל לפי ערך
13 העבודה שעשה – אלא
14 יגיעה עוזרת, ש"מצאתי":
15 הוא מוצא מציאה,
16 שאיננה כלל לפי ערך
17 היגיעה שיגיע בכך.
18 וּבְדַבְרֵי¹³: – וכמו
19 שכתוב לגבי "יראה",
20 שהביקוש והיגיעה ביחס
21 ליראה – מן ההכרח
22 שיעזרו: "אִם תִּבְקֶשְׁנָה
23 – את היראה, בְּכֶסֶף
24 וּבְמַטְמוֹנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה –
25 אִז תִּבְּיֵן יְרֵאת ה'",

26 פְּרוּשׁ כְּרִדָּה שְׂמַחֲשֵׁשׁ אֲדָם מִמַּטְמוֹן וְאוֹצֵר הַמַּטְמוֹן בְּתַחֲתִיּוֹת
27 הָאָרֶץ, שְׁחוֹפֵר אַחֲרָיו בִּיגִיעָה עֲצוּמָה – בהיותו בטוח,
28 שהאוצר טמון באותו מקום – לא יתעייף וימשיך ביגיעתו עד
29 למציאת המטמון, כִּדְ צָרִיף לְחַפֵּר בִּיגִיעָה עֲצוּמָה, לְגִלּוֹת
30 אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שָׁמַיִם, הַצּוֹפֵן וּמְסַתֵּר בְּבֵינַת הַלֵּב שֶׁל כָּל
31 אֲדָם מִיִּשְׂרָאֵל, – ומכיוון שהאוצר של יראת שמים, נמצא
32 בוודאי בתעלומות הלב היהודי, ב"בינת הלב" – אין לו לאדם
33 מישראל, לחדול ממאמצים בלתי נלאים לחפור ולחפש
34 התגלות האוצר של יראת שמים, שְׂהִיא – "בינת הלב" של אדם
35 מישראל, בְּחִינַה וּמְדִרְגָּה שְׁלִמְעֵלָה מְהוֹזֵן, – הרי שלא שייך
36 כלל לומר שבשעה מסוימת אין באפשרותו להגיע אליה,
37 שבשעה מסוימת האוצר לא נמצא – שכן, היא הרי בחינה
38 ומדרגה שלמעלה מן הזמן, וְהִיא הִירָאָה הַטְּבִיעִית הַמְּסַתֶּרֶת

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מה שאדה"ז בשו"ע שלו מדה"ת – שבה הענינים מבוארים – גם בגילוי – כפרטיות וכפני יותר – מוסיף על הכתוב בש"ע (הנ"ל בתניא, והועתק במהד"ק דשו"ע אדה"ז): 'ואם לא יגיע אליו מיד יעמיק הרבה וכו' וגם ישוב בתשובה שלימה... שהם המונעים מהגיע כו'". 12. מגילה י, ב. 13. משלי ב, דה. 14. אבות ג, א.

יום שבת קודש כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ס, וגם כי אין לו... עד עמ' 120, כנ"ל פ"ב.

43 שבעולמות, עליונים ותחתונים, להיות - מפני שהם כלם
44 משפעים - מקבלים השפעתם וחיותם, ממנו ותפרה, כמו
45 שכתוב: "כי ממך - מהקב"ה, הכל", - הרי, כשם
46 שהמוח - המקור שממנו נמשכת חיות לכל האברים - יודע

47 ומרגיש בכל המתרחש
48 באברים, כך, כביכול,
49 יודע הקב"ה - בהיותו
50 מקור חיותם וקיומם של
51 כל הנבראים - בכל
52 המתרחש בכל הנבראים;
53 וזהו שנאמר: "וגם כל
54 היצור לא נקחד ממך",
55 - מפני שכל היצור הרי
56 נוצר ממך, וכמו שכתב
57 הרמב"ם - על פי
58 חקירה, [הספיקו לזה
59 חכמי הקבלה, כמו
60 שכתב הרמ"ק - רבי
61 משה קורדוברו,
62 בפרד"ם] שבידיעת
63 עצמו כביכול - יודע -
64 הקב"ה, כל הנבראים
65 הנמצאים מאמתת

66 המצאו וכו'. - מכיון שהימצאותם של כל הנבראים באה
67 מאמתת הימצאו של הקב"ה, לכן יודע הקב"ה, כביכול, את
68 כל הנבראים, על ידי שהוא יודע את עצמו. אך, כשאנו
69 אומרים שהקב"ה יודע את כל הנבראים שהוא מחיה, באותה
70 מדה שגפש האדם יודעת וחשה בנעשה באברים המקבלים
71 חיותם ממנה - יכול להיות מקום לטעות ח"ו, לחשוב שכשם
72 שהנפש לבושה בגוף ומשום כך היא מתפעלת ממקרי הגוף
73 (שכן, "התלבשות" משמעה שהמלוכש מתפעל ממי שהוא
74 מלוכש בו), - אותו דבר, ח"ו, גם למעלה ביחס לחיות האלקית
75 שבנבראים - יוסבר להלן שבנקודה זו אין המשל דומה
76 לנמשל. שכן, החיות האלקית המחיה את העולם - אינה
77 מתפעלת מהעולם, ואין העולם וכל המתרחש בו גורם בה שום
78 שינוי. ובלשון ה"תניא": רק שמשל זה - של הנפש והגוף,
79 אינו אלא לשפך את האון, - להקל על האון ועל הרעיון
80 של האדם, "לקלוט", כיצד אפשר לדעת דבר מבלי לראותו
81 בעינים ולשמעו באזנים, אבל באמת אין המשל - של
82 הנפש והגוף, דומה לנמשל - של אלקות ועולם, כלל, כי
83 נפש האדם, אפלו השכלית והאלהית, היא מתפעלת
84 ממאורעי הגוף וצעריו, מחמת התלבשותה - של הנפש

1 וגם כי אין לו - להקב"ה כביכול, דמות הגוף - כיצד,
2 איפוא, שייך הענין של "נין" ו"און" למעלה, אברים השייכים
3 לחושי וציורי הגוף? - אלא, הרי אדרבה - אכן, משום כך
4 הכל גלוי וידוע לפניו, בטר שאת לאין קץ מראית העין
5 ושמיעת האון על-דרך-

6 משל, - כלומר: בשעה
7 שאומרים שלמעלה לא
8 קיים כלל דמות וציור של
9 "גוף" - הכוונה היא,
10 שלמעלה לא קיימים
11 ההגבלות והחסרונות
12 הנובעים מן הגוף; ולמשל:
13 העין הגשמית מוגבלת
14 לראות דברים גשמיים
15 בלבד, ולא עצמים
16 ורחניים; כוח הראיה של
17 העין, מוגבל בשטח וזקוק
18 לאור וכדומה. באותה
19 מדה ישנם הגבלות
20 וחסרונות גם בחוש
21 השמיעה של האון
22 הגשמית. ואילו ב"ראיה"
23 וב"שמיעה" למעלה - לא

24 קיימים כלל כל אותם חסרונות והגבלות שבראיה ובשמיעה
25 הגשמיות - למעלה קיימת רק המעלה והשלימות שבראיה
26 ובשמיעה; שכן, כל דבר של "שלימות" שישנו בנברא - ישנו
27 בודאי בבורא, רק הוא, - ה"ראיה" וה"שמיעה" למעלה, ומה
28 שהכל גלוי וידוע למעלה, הוא על-דרך-משל, כמו אדם
29 היודע ומרגיש בעצמו כל מה שנעשה ונפעל באחד מכל
30 רמ"ח אבריו, כמו קר או חם, - כהשפעתם של קור וחום
31 על כל אחד מאברי גוף האדם, שהוא יודע אותם וחש בהם,
32 ואפלו חם שבצפוני רגליו, על-דרך-משל, אם נכוה
33 באור, - כשאדם נוטל את צפורניו אין הוא חש בכאב כלל,
34 ואילו כשנכוות הצפרניים באש - מרגיש האדם בכאב; וכן
35 מהותם ועצמותם - של האברים עצמם - חש האדם בהם.
36 לפני כן למדנו שאדם יודע ומרגיש בכל המתרחש באבריו,
37 ואילו כאן אנו לומדים שהוא חש את האברים עצמם, וכל
38 מה שמתפעל - ומשתנה, בהם¹⁵ יודע - האדם, ומרגיש
39 במוחו, - הוא אינו צריך להשתמש לשם כך בעיניו ובאזניו,
40 אלא הוא יודע וחש את המתרחש באבריו מעצמו. ובעין
41 ידיעה זו, על דרך-משל, - בדומה לידעה זו למשל, יודע
42 הקדוש-ברוך-הוא - את כל הנפעל בכל הנבראים, -

ליקוטי אמרים

וגם כי אין לו דמות הגוף הרי
אדרבה הכל גלוי וידוע לפניו בטר שאת לאין קץ
מראית העין ושמיעת האון עד"מ רק הוא עד"מ כמו
אדם היודע ומרגיש בעצמו כל מה שנעשה ונפעל
באחד מכל רמ"ח אבריו כמו קור או חום ואפי' חום
שבצפוני רגליו עד"מ אם נכוה באור וכן מהותם
ועצמותם וכל מה שמתפעל בהם יודע ומרגיש במוחו
וכעין ידיעה זו עד"מ יודע הקב"ה כל הנפעל בכל
הנבראים עליונים ותחתונים להיות כולם מושפעי' ממנו
ית' כמ"ש כי ממך הכל וז"ש וגם כל היצור לא נקחד
ממך וכמ"ש הרמב"ם [והסכימו לזה חכמי הקבלה
כמ"ש הרמ"ק בפרד"ם] שבידיעת עצמו כביכול יודע
כל הנבראים הנמצאים מאמתת המצאו וכו' רק
שמשל זה אינו אלא לשכך את האון אבל באמת אין
המשל דומה לנמשל כלל כי נפש האדם אפי' השכלית
והאלהית היא מתפעלת ממאורעי הגוף וצעריו מחמת

15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) זה כבר נאמר לפני זה. (2) בזה צ"ל ה'ל' נפעל. פי' מתפעל - ראה ע"ב כמה פעמים. לולא
דמסתפינא אפ"ל שכאן טה"ד וצ"ל: מהם (וקאי על האדם בכללותו). ואז יתאים למשי"כ (רע"ב) שאין המשל דומה כלל. 16. דברי
הימים-א כט, יד. 17. במוסף ראש השנה.

17	העולמות, כך הוא יחיד ומיוחד גם אחרי שבראם. וְהִנֵּה, כְּדִי	1	השכלית והאלקית, מְמַשׁ בְּנַפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַמְלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף
18	לְהַשְׁכִּיל זֶה הַיָּמֵב בְּשִׁכְלָנוּ, - כיצד אין העולם פועל שינוי	2	מְמַשׁ, - הנפש החיונית, המחיה את הגוף, מלובשת ממש
19	בבורא, כְּכֹר הָאֲרִיכוֹ חֲכָמֵי הָאָמֶת - בעלי תורת הקבלה,	3	ומאוחדת עם הגוף, ובה מלובשת הנפש השכלית והאלקית.
20	בְּסַפְרֵיהֶם, אֲדָךְ כָּל	4	אָבֵל הַקְרוֹשׁ-פְּרוֹף-הוּא
21	יִשְׂרָאֵל מְאֻמְיָנִים בְּנֵי	5	- כביכול, אֵינוֹ מִתְפַּעֵל
22	מְאֻמְיָנִים - הם מאמינים	6	חֲסִי-וְשִׁלּוֹם מְאֻרְעֵי
23	בהיותם בנים לאבות	7	הָעוֹלָם וְשִׁנוּיָיו, וְלֹא
24	שהאמינו בקב"ה, בְּלִי	8	מִהָעוֹלָם עֲצָמוֹ, -
25	שום חֲקִירַת שִׁכְלֵי	9	הַקַּב"ה אֵינוֹ מִתְפַּעֵל
26	אֲנוּשֵׁי, וְאֻמְרִים ¹⁸ :	10	ממציאות (מהות)
27	"אֵתָהּ הוּא עַד שֶׁלֹּא	11	ועצמות ¹⁸) העולם, ואין
28	נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ", -	12	מציאות זו פועלת שינוי
29	"ואתה הוא משנברא	13	ח"ו בהקב"ה, שֶׁשֶׁלֶם -
30	העולם", בלי שום שינוי כלל, כלומר, יהודים מאמינים באמונה	14	כל העולמות והאירועים שבהם, אֵינֶן פּוֹעֲלִים בּוֹ -
31	שלימה, שאין העולם פועל שום שינוי בבורא, בְּנִזְכָּר לְעִיל	15	בהקב"ה, שוֹם שְׁנוּי חֲסִי-וְשִׁלּוֹם. - לא בהקב"ה ולא
32	פָּרָק כ:	16	באחדותו, אלא, כשם שהיה יחיד ומיוחד לפני שברא את

18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מתאים למש"כ במשל (סע"א).]'ההתהוות' אינה כמשל כלל, כי אין הנפש בוראה הגוף. ולכן לא מדבר בזה גם בהנמשל לשוללן". 19. בתפילת שהרית.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג הפסח, בו כותב שאינו רואה סימן ברכה בלימודו וכו' ועיי"כ יש לו סברות שונות בהנוגע להסתדרותו בעתיד וכותב הפרטים בזה.

והנה במי"ש שאינו רואה סימן ברכה בהלימוד, הנה עי"פ מרז"ל יגעת ומצאת תאמין, כוונה בזה יגיעה שלו, היינו לימוד באופן המתאים לכחותיו וכשרונותיו הוא יעמול ויגיע בתורה, ומובן שבעל כשרונות טובים אינו יוצא בזה כשלומד כהבעל כשרונות רגילים, שהרי בערכו אינו יגע, וכיון שאין אדם מעיד על עצמו, הנה אמת בזה יכול להודע מהר"י והמשפיע שלו שהרי מכירים הם אותו וכשרונותיו התמדתו ושקידתו.

בהנוגע להצעות שכותב אודותן, הנה עליו להתייעץ בזה עם שלשה מאנ"ש המכירים אותו ויודעים העניינים על אתר, והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון איך לייעצו כטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

יום ראשון

יום ראשון

כ ניסן, חמשה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, פ' ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: צדקג.
 תניא: וכו' . . . 118 כמ"ש שם.

פעם נכנס כ"ק הר' חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח לאמר גוט יום טוב. וסיפר אז - הרח"א - שרבינו הזקן אמר: פסח דארף איינער דעם אנדערען ניט מכבד זיין באכילה ושתי', אָבער נעמען אליין מעג מען.

פעם נכנס כבוד קדשת הרב חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח לאמר גוט יום טוב [= "חג שמח"]. וספר אז - הרב חיים אברהם - שרבינו הזקן אמר: בפסח אין לאָחד לכבד את זולתו באכילה ושתייה, אף לקחת לבד מתר.

יום שני

יום שני

כא ניסן, שביעי של פסח, ששה לעומר

ה'תש"ג

בצת קריאת השירה - עומדים.
 שיעורים. חומש: אחרי מות, שני עם פירש"י.
 תהלים: קדקה.
 תניא: והשנית . . . ס שומעת כו'.

אין ליובאוויטש פלעגט מען זיין אויף שש"פ - אויך שבועות און הושענא רבה. אז איך בין אלט געווען ניין יאהר האָב איך זיך שוין ניט געלייגט שלאָפען שש"פ - מ'דארף לערנען א גאנצע נאָכט.

בלויבאוויטש היו נעורים בשביעי של פסח - גם בשבועות והושענא רבה. כשהייתי בן תשע שנים, כבר לא שכבתי לישן בשביעי של פסח - יש ללמד לילה שלם.

יום שלישי

יום שלישי

כב ניסן, אחרון של פסח [בחול'ל], שבעה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: קרקו.
 תניא: וגם . . . 120 כנ"ל פ"ב.

ביום מהדרים: לקדש, אחר כך מתפללים תפלת המנחה, ואחרי־הן סעדת יום־טוב.
 הבעש"ט היה אוכל ג' סעודות באחש"פ.

סעודת אחרון של פסח היתה נקראת - אצל הבעש"ט - משיח'ס סעודה. אחש"פ איז משיח'ס סעודה, ווייל אחש"פ איז מאיר גילוי הארת המשיח.

בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחה"פ בהיכל הלימוד והי' אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחש"פ אכל אדמו"ר ביחד עם התלמידים, וציווה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: דאס איז סעודת משיח.

הבעל־שם־טוב היה אוכל ג' סעודות באחרון־של־פסח.

סעודת אחרון־של־פסח היתה נקראת - אצל הבעל־שם־טוב - "סעודת משיח". "סעודת משיח" היא באחרון־של־פסח, כי באחרון־של־פסח מאיר גילוי הארת המשיח.

בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחג הפסח בהיכל הלימוד. והיה אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחרון־של־פסח אכל אדמו"ר מורי ורבי [הרשב"ב] ביחד עם התלמידים, וצוה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: זוהי סעודת משיח.

יום
רביעי

יום רביעי כג ניסן, אסרו חג [בחור"ל], שמונה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קח־קיב.
תניא: והנה כל . . . סא לי"ח.

עס איז פאראן דער ענין וואָס אחש"פ איז דער גילוי פון משיח, וואָס איז שייך לכל ישראל. פסח איז דאָך דער מדלג און ליל שמורים, און בכלל הערט זיך חרות'דיק, און נאָכדעם פאלט מען אריין אין וועלט, איז דאָס איז דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואָס עס גיט אז מ'זאָל קענען געהן אין וועלט.

יִשְׁנֹו הָעֶנְיָן שְׁאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא גִלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, שְׁשִׁיךְ לְכָל יִשְׂרָאֵל. פֶּסַח הוּא הָרִי הַמְדֻלָּג וְלִיל שְׁמוּרִים. וּבְכֻלָּל, הַהֲנַהֲגָה הַיָּא שֶׁל בֶּן חוּרִין, וְאַחַר מִכֵּן נּוֹפְלִים לְעֶנְיָנֵי הָעוֹלָם - הָרִי זֶה הוּא הַגִּלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, הַתִּקְוָה הַנִּתְּנָה כְּדִי לְאַפְשֵׁר הַהֲלִיכָה בְּעוֹלָם.

יום
חמישי

יום חמישי כד ניסן, תשעה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיג־קית.
תניא: ועוד זאת . . . סא ידיו וכו'.
נוהגים שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר.

לא טוב האבען מיר אלע. שער לעזאזל איז געווען אן עבודה אין בית המקדש. ווי באַלד א נברא איז דאָ לא טוב, דארף מען עס אוועקשיקען אין ארץ גזרה.

'לא טוב' יש לַכְלִנו. שְׁעִיר לְעִזָּאזֵל הָיָה עֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִכֵּיּוֹן שְׁנַבְּנִבְרָא יִשְׁנֹו 'לא טוב', יש לשלחו לַאֲרֶץ גִּזְרָה.

יום
שישי

יום ששי כה ניסן, עשרה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וגם להיות . . . כמ"ש במ"א.

הַעֲבוּדָה הַיָּא בְּכָל אָדָם לְפִי מַהוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ. מִי שִׁישׁ בִּידוֹ לְנֻקַּב מְרַגְלִיּוֹת אוֹ לְלִטֵּשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת וְעוֹסֵק בְּעֲבוּדַת מְלֹאכֶת אֶפֶיַת לָחֶם - וּמוֹכֵן דְּגַמַּת כָּל זֶה בְּעֲבוּדָה - הֵגֵם שֶׁהִיא עֲבוּדָה וּמְלֹאכָה הַנִּנְצָרֶכֶת בְּמָאד, בְּכָל זֶה לְחֻטָּא יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא.

שבת
קודש

שבת כו ניסן, יא לעומר ה'תש"ג

מְבָרְכִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵיךְ. אָמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁבָּחָה יוֹם הַתְּנוּעָדוֹת. הַפְּטוּרָה: הָלוֹא כִּבְנֵי כְּשִׁיִּים.
שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאַנט אז ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואַשען דעם בשר, און אראַפֿשווייניקען דעם את בשרו, את הטפל

לבשרו, די אלע רגילות'ן, וועלכע בשר מאַכט, און דאן קען מען ערשט אַנטאָן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות ונהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי קדש הם, דאָס איז בגדים וועלכע מען האָט געגעבען מן הקדש, אבער דער ורחץ במים את בשרו דאָס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאָס גיט מען מלמעלה, אָבער אָפּוואַשען דעם טפל וואָס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאַכען פאר א בשר קדש, דאָס איז נאָר בכח עצמו. און דאָס מאנט חסידות, און אויף דעם האָט רבינו הגדול געהאַט מסירות נפש. ער האָט געעפענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אַדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות תובעת ש"ורחץ את בשרו במים ולבשם". זאת אומרת: השְׁכֵלֶת הַחֲסִידוֹת בְּהַכְרַח שְׁתַּרְחֵץ הַבֶּשֶׂר, וְתִשְׁטַף אֶת ה"אֶת בְּשָׂרוֹ", אֶת הַטָּפֶל לְבִשְׂרוֹ, כָּל הַהַרְגָלִים שֶׁהַבֶּשֶׂר מְרַגֵּל, וְרַק אִזּוֹ אֶפְשָׁר כָּבֵר לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ. מַחֲשַׁבֵּת וְדַבּוּר חֲסִידוֹת, וְהַנְהַגְתָּם שֶׁל חֲסִידִים בְּהַתְּבַנְנוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה, "בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם"; אֵלוּ בְּגָדִים שֶׁנִּתְּנוּ מִן הַקֹּדֶשׁ. אֵךְ אֶת ה"וְרַחֵץ בְּמִים אֶת בְּשָׂרוֹ", יֵשׁ לַעֲשׂוֹת לְבַד. לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ נִתְּנִים מִלְּמַעְלָה, אֵךְ רַחֲצֵת הַטָּפֶל שְׁנוֹצֵר מֵהַבְּשָׂרִיּוֹת, וְלִהְפֹךְ אֶת הַבֶּשֶׂר לְבִשְׂרׁוֹ קֹדֶשׁ – זֶהוּ רַק בְּכַח עֲצֻמוֹ. וְזֹאת תּוֹבֵעַת הַחֲסִידוֹת, וְעַל כֵּךְ הֵיטָה לְרַבְּנוּ הַגְּדוֹל מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. הוּא פִתַּח אֶת צְנוּר מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ עֲבוּר עֲבוּדַת ה' בְּתַפְלָה, כְּדֵי לְהִיּוֹת קְשׁוּרִים לְעֲצֻמוֹת אֵיךְ-סוּף. חֲסִידוֹת מְצִיבָה חֲסִיד פְּנִים אֶל פְּנִים מוֹל עֲצֻמוֹת אֵיךְ-סוּף.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ח ניסן, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב ניסן, בו כותב אודות חוות דעת הרופא שנמלך אתו שמייעצו לעשות זריקות ומפעולת הזריקות הוא גם כו'.

הנה יתחיל להתעסק בזה כשיתחיל להשתדל בעניני שידוכין, והשי"ת יזכהו ויצליחו להוסיף בהתמדה ושקידה בתורת הנגלה ובפרט בתורת החסידות מבלי חשבונות ומדידות והגבלות שהנהגה כזו מעוררות מדות הרחמים דלמעלה י"ג תקוני דיקנא, וכמבואר גם בדרושי אדמו"ר הצמח צדק על הכתוב והוא רחום וגוי נדפס גם בהוספה לתהלים יהל אור.

בודאי ישתדל מצדו וגם ע"י מכיריו ומיודעיו להשפיע על אחיו שי' בעניני התורה ומצות וכן בסביבתו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מוזכיר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קה

שליחות לחייב את המשלח אבל קיום המעשה אינו תלוי בשליחות.

והרמב"ם כאן מבאר תחילה את ההלכה הקודמת: כאשר השליח קיים את שליחותו לתת לאורחים בשר מן הדק הבית, מעל המשלח ולא האורחים כיוון שהשליחות חלה לענין קיום המעשה (המעילה הוציאה לחולין), וענין זה אכן שייך רק "במעילה לבדה".

ומוסיף לבאר גם את ההלכה השניה, כשהשליחות היא לתת לאורחים "בשר עולה וכיוצא בו - לא מעל אלא האוכל בלבד", כי בעולה קיים איסור נוסף על המעילה (ראה הל' מעה"ק פ"א ה"א), ובזה השליחות לא חלה (כי "אין שליח לדבר עבירה") בשתי המשמעויות: א. המשלח אינו חייב, ב. המעשה אינו חל, ומאחר שההוצאה לחולין נעשתה רק על ידי האוכלים, "לא מעל אלא האוכל בלבד".

ה"י. הל גר"א פ"ג ה"א. ואם כן מדוע כתב כאן "אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה"?

ומבאר ה'נודע ביהודה':
לדין 'אין שליח לדבר עבירה' יש משמעות כפולה: א. אין המשלח חייב על מעשה השליח. ב. המעשה שתלוי בשליחות אינו חל.

ובשלושת הדברים האמורים, מעילה יוצאת מן הכלל בכך שהמשלח חייב וגם המעשה קיים, ולכן האומר לשלוחו תן בשר הקדש לאורחים והשליח נתן והאורחים אכלו, המשלח מעל אבל האורחים לא מעלו, כי במעילת המשלח יצא הבשר לחולין, ואין מועל אחר מועלי (מעילה י"ט, ב) ויציאת ההקדש לחולין היא קיום המעשה, אבל בטביחה ומכירה יש שליחות לגבי חיוב המשלח אבל לקיום המעשה אין צורך בדין שליחות, כי השור טבוח לפנינו. וכן בשליחות יד – יש

שחיטת הפסח ליחיד יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ז

ומה שכתב הרמב"ם "יחיד ששחט את הפסח..." (לשן של ידעבד) אף שמותר לכתחילה, הרי זה משום שסיים "ומשתדלין שלא ישחט לכתחילה", אבל אין זה מצד הדין אלא לזירונו בעלמא (ליקוטי הלכות, פסחים צ"א, א, זבח תודה ד"ה אין שוחטין).

והנה, לדעת הרמב"ם שחיטת הפסח ליחיד כשרה רק אם יכל לאכול את כולו, כדי שלא יגרור לפסח לבוא לידי 'נותר', כמו שכתב להלן (ה"ד) שאין שוחטים את הפסח בחבורה שכולה חולים או זקנים "הואיל ואכילתם מעוטה שמה ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול" (נותר).

אבל לדעת רש"י (פסחים שם ד"ה ואפילו) שוחטים את הפסח ליחיד (לרבי יוסי) אף אם אינו אוכל אלא רק כזית ממנו, כמו שפירש את דין המשנה (שם, אליבא דרבי יוסי) שגם חבורה של מאה איש ורק אחד מהם אוכל כזית שוחטים עליהם את הפסח, ואף שאחר כך יבוא לידי 'נותר', אין לחוש לזה כיוון שהוא אנוס (ליקוטי הלכות שם).

הלכות קרבן פסח פרק ב, הלכה ב: ויחיד ששחט את הפסח לעצמו - פשר; והוא, שיהיה ראוי לאכול את פלו. ומשתדלין שלא ישחט לכתחילה על יחיד, שנאמר: "יעשו אותו". לדעת רבי יהודה אין שוחטים את הפסח על היחיד, ורבי יוסי מתיר (פסחים צ"א, א). וכתב ה'כסף משנה' שהרמב"ם פסק כרבי יוסי. ולפי זה תמה על המשך דבריו "ומשתדלין שלא ישחט לכתחילה על יחיד", הרי לדעת רבי יוסי מותר לכתחילה ליחיד לשחוט את הפסח?

וביאר:
לענין פסח שני, מבואר בגמרא (שם צ"ה, א) שלפי רבנן יש להשתדל שהיחיד לא ישחט את הפסח כי דורשים את הפסוק 'ככל חוקת הפסח יעשו אותו' (שנכתב בלשון רבים, רש"י). ו"כמה דאפשר לאהדורי (שישחטו אותו לפחות שנים) מהדרין". והדברים אמורים לפי רבי יוסי שאף שמתיר לשחוט את הפסח על היחיד, יש להשתדל שאדם נוסף ישתתף בפסחו, כי לדעת רבי יהודה אין לשחוט כלל את הפסח על היחיד ולא די בהשתדלות.

פסח שני - רגל בפני עצמו יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ז

חיוב בפני עצמו וכיון שלא קיים חיוב זה, חייב כרת. והרמב"ם פוסק כדעת רבי שאם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת, כי פסח שני הוא חיוב בפני עצמו, אך עם זאת יש ללמוד מדבריו שנחשב גם כהשלמה לפסח ראשון שהרי כתב שאם 'הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני, ואם לא הקריב בשני, אע"פ ששגג הרי זה חייב כרת'. ומזה מובן שאם כן הקריב בשני נפטר בכך מהכרת על אי הקרבת פסח ראשון, כי פסח שני מתקן חיסרון זה.

יתירה מכך: דווקא לדעת רבי שפסח שני הוא רגל בפני עצמו מודגש יותר כיצד בכוחו לתקן את חסרונו של הפסח הראשון, כי לפי הדעה שפסח שני הוא 'תשלומין דראשון' עיקר זמן הפסח הוא בפסח ראשון אלא שהאדם יכול לתקן

הלכות קרבן פסח פרק ה, הלכה ב: מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון - אם הזיד ולא הקריב בשני, תיב כרת; ואם שגג או נאנס אף בשני, פטור. הויד ולא הקריב בראשון, הרי זה מקריב בשני; ואם לא הקריב בשני - אף על פי ששגג, הרי זה תיב כרת.

בגמרא (פסחים צ"ג, א) יש שתי דעות בגדרו של פסח שני: לדעת רבי נתן הוא 'תשלומין דראשון', ולדעת רבי הוא 'רגל בפני עצמו'.

וההשלכה מכך היא לגבי אדם שלא הקריב פסח ראשון בשוגג, ובפסח שני לא הקריב במזיד: לדעת רבי נתן אינו חייב כרת כי בזמן עיקר החיוב בפסח ראשון היה שוגג, ואילו לדעת רבי חייב כרת משום שהקרבת פסח שני היא

מ'מצות'עשה בפני עצמו' (כלשון הרמב"ם בהלכה הקודמת שהקרכת פסח שני דוחה את השבת כי 'שחיטת פסח זה מצות'עשה בפני עצמו') שכן בכך באה לידי ביטוי העובדה שאין זה רק חיוב בפני עצמו ביחס ל'אדם, אלא גם ביחס לזמן עצמו, הנחשב מועד הקרכת הפסח ממש.

(לקוטי שיחות יח עמ' 126 ואילך)

את החסרון באמצעות הקרבה אחר כך שלא בזמנו, אך לדעת רבי שזהו 'רגל בפני עצמו', הרי התורה נתנה בנוסף לפסח ראשון רגל נוסף, וכאשר מקריב את הפסח ביום זה מתקיימת בכך מצות הקרכת הפסח במועדו ממש, והחסרון מתוקן בשלימות.

ובכך מבואר דיוק הלשון 'רגל בפני עצמו', ולא רק

יום שיש כ"ה ניסן ה'תשע"ז

טבול יום בהקרכת קרבן פסח

שוחטים עליהם כמו כל טבול יום.

ויש שרצו להביא ראייה לשיטת הרמב"ם:

הגמרא (סוכה כה, ב) לומדת ממאורע זה ש'עוסק במצוה פטור מן המצוה', כי אותם אנשים עסקו במצוות קבורת המת שבעה ימים לפני הפסח ונטמאו, אף שעל-ידי-זה נמנע מהם קיום מצוות קרבן פסח שהיא חמורה יותר (וחייבים כרת על ביטולה) - כי העיסוק במצוות קבורת המת פוטר את העוסקים בה ממצוות הפסח.

ואם נאמר כשיטת הראב"ד שאחר הזאה וטבילה יכולים היו לשחוט את הפסח, אלא שבתעות שחטוהו לפני כן ובאו לשאול לאחר שעבר זמן השחיטה, אין ראייה מזה שטימאו עצמם לפני הפסח ש'עוסק במצוה פטור מן המצוה' שהרי היו יכולים לטהר את עצמם מבעוד מועד ולהקריב את הפסח!

אבל לשיטת הרמב"ם שטמאו עצמם אף שידעו שבכך ימנע מהם מלהקריב את הפסח - הרי זו ראייה ש'עוסק במצוה פטור מן המצוה'.

(מהר"ץ חיות סוכה כה ב. מוזנה אפרים)

הלכות קרבן פסח פרק ו, הלכה ב: **מָמָא מַת שְׁחָל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ לְהוֹת בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר - אָף עַל פִּי שְׂמֵכַל וְהוּא עָלָיו, וְהָיָה הוּא רְאוּי לְאָכַל קִדְשִׁים לְעָרֵב - אִין שׁוֹחֲטִין עָלָיו, אֱלָא נִדְחָה לְפָסַח שְׁנִי, שְׁנַאמְרִי: "וְהָיָה אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר הָיוּ מִמָּאִים לְנַפְשָׁא אֲדָם, וְלֹא יָבִילוּ לְעִשׂוֹת הַפֶּסַח בְּיוֹם הַהוּא..." וְעַל זֶה שְׁאַלְנוּ, אִם יִשְׁחַט עֲלֵיהֶם וְהֵם יֵאָכְלוּ לְעָרֵב, וּפְרַשׁ שְׁאִין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם.**

לדעת הרמב"ם טמא שרץ 'טבול יום' שוחטין עליו אחר שיטבול ולערב כשיעריב שמשו אוכל את הפסח" (לעיל ה"א), אבל טמא מת גם לאחר טבילה והזאה "אין שוחטין עליו אלא נדחה לפסח שני". והראב"ד חולק כי בגמרא (פסחים ז, ב) משמע שכל טבול יום, גם טמא מת, שוחטים עליו את הפסח.

ולדעת הרמב"ם, האנשים במדבר היו טמאי מתים ולאחר הזאה וטבילה שאלו את משה ביום השביעי שלהם שחל בארבעה עשר בניסן, האם ישחט עליהם הפסח ויאכלוהו בערב והשיבם שאין שוחטים. אבל לדעת הראב"ד טעו ושחטו לפני הזאה וטבילה, ובאו לשאול לאחד שעבר זמן השחיטה, האם הקרבן שהביאו לפני ההזאה והטבילה עולה להם. והשיב שאינו עולה, אך אילו היתה הזאה וטבילה היו

שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ז

איסור אכילת קרבן פסח לנכרי

(ראה רמב"ם הלכות מלכים פ"ט ה"ו).

אך הצ"ח (פסחים עג, א) כתב שגם לדעת הרמב"ם האיסור הוא על הנכרי עצמו, ומה שכתב שהישראל המאכיל כזית מהפסח לנכרי עובר, כוונתו לאיסור 'לפני עוור לא תתן מכשול', שהרי הכשיל את הנכרי באיסור. ובוה מבאר הצ"ח את טעמו של הרמב"ם שאין לוקים על לאו זה, כי אין לוקים על איסור 'לפני עוור'.

אך לפירוש זה קשה: מדוע כתב הרמב"ם שהאיסור הוא רק בכזית, והרי הנכרי עצמו מוזנה על איסורים אפילו בכלשהו, כאמור, ונמצא שהיהודי מכשיל אותו גם כשמאכילו פחות מכזית?
ויש לבאר:

יסוד האיסור לנכרי לאכול מבשר הפסח הוא שהנכרי לא יאכל מהקרבן המיועד ומיוחד לישראל, ולכן בשונה משאר איסורים שהנכרי אסור בהם אף בכלשהו, איסור זה הוא רק כאשר אוכל בשיעור שהישראל היה יכול לצאת בו ידי חובתו, היינו כזית (ראה שרי חמד ה, ע' א'תרו).

הלכות קרבן פסח פרק ט, הלכה ז: **הַמְאָכִיל בְּיוֹת מִן הַפֶּסַח, בֵּין מִפֶּסַח רִאשׁוֹן בֵּין מִפֶּסַח שְׁנִי, לְמִשְׁמַד לְעִבּוּדָה וְזָה... הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; וְאִינוּ לֹזְקָה.**

ה'מנחת חינוך' (מצוה יד) דייק מלשון הרמב"ם כאן שאיסור אכילת בשר הפסח לנכרי אינו על הנכרי עצמו אלא על היהודי המאכיל אותו, אך הסמ"ג (לאוין שניד) כתב שהאיסור הוא על הנכרי עצמו.

וכתב שיש למחלוקת זו כמה השלכות:

א. לדעת הרמב"ם שהאיסור הוא על הישראל המאכיל – אסור להאכיל מהפסח גם לנכרי שוטה וקטן, אך לדעת הסמ"ג שהאיסור הוא על הנכרי עצמו, כיון ששוטה וקטן אינם מצווים על איסורים אפשר להאכילם מבשר הפסח.

ב. הרמב"ם כתב 'המאכיל כזית מן הפסח...' ונראה כי זהו רק לשיטתו שהאיסור הוא על הישראל המאכיל, כי לגבי ישראל אין אכילה פחותה מכזית, אך אם האיסור הוא על הגוי הרי הוא אפילו בכלשהו, שהרי 'לא ניתנו שיעורים לבני נח' והאיסורים המוטלים על הנכרים אסורים אף בכל שהוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – כ"ו ניסן תשע"ז

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ז

הלכות עבודת יום הכפורים

פרק רביעי

(1) יבאר סדר כל המעשים שביום הכיפורים איך היו.

אש מעל המזבח מן הסמוך למערב, שנאמר: מעל
 המזבח מלפני ה', יורד ומניחה על הרבד שבעזרה.
 ומוציאין לו את הפך וכלי מלא קטרת דקה מן
 הדקה⁸, וחופן ממנה מלא חפניו, לא מחוקות⁹ ולא
 גדושות¹⁰, אלא טפופות¹¹, הגדול לפי גדלו והקטן
 לפי קטנו, ונותן לתוף הפך. כבר בארנו, שהולכה
 בשמאל פוסלת בדם הקדשים ובשאר העבודות,
 ולפיכך היה מן הדין שילוף המחתה בשמאלו וכף
 הקטרת בימינו; אבל מפני כבוד המחתה, ועוד
 שהיא חמה, אינו יכול לסבלה בשמאלו עד הארון,
 לפיכך נוטל המחתה בימינו וכף הקטרת בשמאלו¹²,
 ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים.
 מצא הפרכת פרופה¹³. נכנס לקדש הקדשים עד
 שהוא מגיע לארון. הגיע לארון, נותן המחתה בין
 שני הכדים. ובבית שני, שלא היה ארון, היה
 מניחה על אבן השתיה¹⁴. ואוחז שפת הפך בראשי
 אצבעותיו או בשניו, ומערה הקטרת בגודלו לתוף
 חפניו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה. וזו
 היא עבודה קשה שבמקדש. וצובר¹⁵ את הקטרת על
 גבי הגחלים בידו לפניו במחתה, כדי שתהיה
 הקטרת קרובה לארון ורחוקה מפניו, שלא יפנה.
 וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויוצא. והוא
 מהלך אחרונות מעט מעט, פניו לקדש ואחוריו
 להיכל, עד שיצא מן הפרכת. ומתפלל שם בהיכל
 אחר שיצא תפלה קצרה, שלא להבעית את העם,
 שמא יאמרו מת בהיכל. וכך היה מתפלל: יהי רצון
 מלפניך ה' אלהינו, שאם תהיה שנה זו שחונה
 תהיה גשומה. ולא יסור שבט מבית יהודה. ולא
 יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה. ואל תכנס
 לפניה תפלת עוברי דרכים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"סדר כל המעשים שביום זה כך הוא... כשיגיעו לשחוט את התמיד פורסין סדין של בוץ כו".

וצריך להבין, מה נשתנו עבודות תרומת הדשן שידור המערכה ודישון המזבח שאינן צריכות להיעשות על-ידי הכהן הגדול אלא "מפיסין כדרך שעושין בכל יום".

ואין לומר שעבודות אלו אינן חשובות כל-כך שיצטרכו להיעשות על-ידי כהן גדול, הלא דברים קל-יחומר: "שחיתת קדשים כשרה בזרים אפילו קדשי-קדשים", ולא עוד אלא שאפילו "פר כהן-גדול של יום הכיפורים אע"פ שנאמר בו ושחט אהרן, אם שחטו זר כשר". ולעומת זאת, הרמת הדשן צריכה כהן, וכן זר שסידר את המערכה

א. סדר כל המעשים שביום זה כך הוא: פחצות
 הלילה מפסיין² לתרומת הדשן³. ומסדירין את
 המערכה, ומדשנין את המזבח, פדרף שעושין בכל
 יום על הסדר שבארנו, עד שגיעו לשחיטת התמיד.
 כשיגיעו לשחט את התמיד, פורסין סדין של בוץ⁴
 בין כהן גדול ובין העם. ולמה של בוץ? כדי שפיר
 שעבודת היום בכבדי בוץ. ופושט בגדי הל, וטובל,
 ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט
 בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה,
 ומקבל הדם וזורקו על המזבח ממצותו. ואחר כך
 נכנס להיכל ומקטיר קטרת של שחר ומטיב את
 הגרות. ומקטיר איברי התמיד והחבתין והנסכים,
 ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו. ואחר התמיד
 מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. ואחר
 כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל,
 ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל
 פרו. ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו
 לדרום ופניו למערב, והכהן עומד במזרח ופניו
 למערב. וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה.
 וכך היה אומר: אגא השם, חטאתי עויתי פשעתי
 לפניך אני וביתי. אגא השם, כבר נא לחטאים
 ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי
 לפניך אני וביתי. ככתוב בתורת משה עבדך לאמר:
 כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מפל
 חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואחר כך מגריל על שני
 השעירים, וקושר לשון של זהורית בראש המשתלח
 ומעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשחט כנגד בית
 שחיטתו. ובא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו
 על ראשו ומתודה ודוי שני. וכך הוא אומר: אגא
 השם, חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני
 אהרן עם קדושיך. אגא השם, כבר נא לחטאים
 ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי
 לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. ככתוב
 בתורת משה עבדך: כי ביום הזה וגומר. ואחר כך
 שוחט את הפר ומקבל את דמו, ונותנו למי שהוא
 מנדנדו שלא יקרש⁵, [ומניחה] על הרבד⁶ הרביעי
 של היכל מבחוץ. ונוטל את המחתה וחותה בה

8 בין בדי הארון, ויוצא ומניחו בהיכל על פנ¹⁸ הזהב
 9 שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל, ושוחט את
 10 השעיר ומקבל את דמו, ונכנס בו לקדש הקדשים,
 11 ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא
 12 ומניחו על פן הזהב שני שבהיכל. ואחר כך נוטל
 13 דם הפר מעל הפן ומזה ממנו על הפרכת כנגד
 14 הארון שמונה הזיות. ומניח דם הפר, ונוטל דם
 15 השעיר ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה
 16 הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך דם השעיר,
 17 ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר, כדי
 18 שיתערבו יפה יפה. ועומד לפני ממצב הזהב בין
 19 המזבח והמנורה, ומתחיל להזות¹⁹ מדם התערבת
 20 על קרנות מזבח הזהב, והוא מסבב והולך ומזה על
 21 הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית,
 22 לצפונית מערבית, למערבית דרומית, לדרומית
 23 מזרחית. ועל פלן הוא נותן מלמשן למעל²⁰, חוץ
 24 מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלן
 25 למשן, כדי שלא יתלכלכו פליו²¹. וחזתה הגחלים
 26 והאפר שבמזבח הזהב הילך והילך עד שמגלה
 27 זהבו, ומזה מדם התערבת על טהרו של מזבח שבע
 28 פעמים בצד הדרום, במקום ששלמו מתנות
 29 קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערבי
 30 של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר
 31 המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך
 32 הוא אומר: אגא השם, חטאו עווי ופשעו לפניך
 33 עמך בית ישראל. אגא השם, פפר נא לחטאים
 34 ולעונות ולפשעים שחטאו ושעווי ופשעו לפניך
 35 עמך בית ישראל. פפתוב בתורת משה עבדך: פי
 36 ביום הזה יכפר עליכם וגומר. ואחר כך משלח את
 37 השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס
 38 דמן לפניו ונותן פכלי, ומשלח השאר לבית הדשן
 39 לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר
 40 שנגיע השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט
 41 בגדי לבן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו
 42 ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מפלל
 43 קרפנות מוסף היום, ומקריב אילו ואיל העם;
 44 שנאמר: ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם.
 45 ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב
 46 תמיד של בין הערפים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו,
 47 ופושט בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לבן, ומקדש.
 48 ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הפך ואת
 49 המחטה. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לבן, וטובל,
 50 ולובש בגדי זהב, ומקדש. ומקטיר קטרת של בין
 51 הערפים, ומטיב את הנרות של בין הערפים, כשאר
 52 הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי
 53 זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל העם

"סידורה פסול". ועל-פי-זה אם שחטת התמיד ביוה"כ פ-
 צריכה כהן, תרומת הדשן וסידור המערכה על-אחת-כמה-
 וכמה!

ולאידך, אם עבודות אלו אינן מוכרחות כה"ג דווקא, מדוע
 תצטרך שחטת התמיד להיעשות בידי כהן-גדול?

(על-פי י"ן מלכות' הודשו, ספר עבודה ט"ו טג)

(2 מטילים גורל. 3) אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן
 הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא
 תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום
 הכיפורים כשרה בכהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב
 למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי בכהן גדול" זה
 בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית
 בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל
 המאור שם). (4) של פשתן, משנה שם. "ולמה של בויץ?
 כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בויץ" (גמרא שם לא:).
 (5) בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי
 הקטרה זו מקומה בין שחטת הפר ובין הזיית דמו.
 (6) שורת מרצפות (בלטות). (7) בזמן שכהן גדול מקטיר
 הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (8) בערב יום
 הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת
 להקטרה למחרת (כריתות ו:). (9) ראשי אצבעות היד
 נוגעות בכף היד. (10) בין האצבעות וכף היד מפסיקה
 כמות ניכרת של קטרת. (11) האצבעות מרוחקות קצת מכף
 היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח.), בערוך פירש: מידה
 נכונה ומדוייקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה
 טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (12) ואף על פי שהולכת
 דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים
 לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן
 התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום
 הכיפורים לא גזרו, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף
 משנה). (13) מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים
 בקרסים, משנה שם נב: ותנא קמא אומר שהיו שתי פרוכות,
 וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב.
 אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין
 היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח
 הייתה פרוכת אחת (שם נד.) ורבינו בבית ראשון מדבר,
 שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה
 ארון. (14) שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש
 הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתייה הייתה נקראת."
 (15) פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה
 (ברייתא שם יט:): היינו קרובה יותר לארון.

1 ב. בשעת הקטרת הקטרת¹⁶ בקדש הקדשים כל העם
 2 פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין
 3 האולם ולמזבח¹⁷; שאין פורשים מבין האולם
 4 ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל ככל יום ובשעת
 5 מתן דמים בהיכל, כמו שבארנו בהלכות תמידין.
 6 ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא מנדנדו, ונכנס
 7 בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ' ניסן – ספר עבודה – הלכות עבודת יוה"כ קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

2) משנה יומא ס. וכפירושו של ר' יהודה בברייתא שם.
3) בברייתא שם נאמר: "בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים". ופירוש רש"י, שהכוונה לקודש הקדשים, אבל בדברים הנעשים בהיכל אין שינוי סדר פוסל. אולם מדברי רבינו כאן יוצא שהוא מפרש "מבפנים" היינו היכל. ובלחם-משנה הקשה, הרי בזבחים מ. אמרו שלר' יהודה סדר הזאות אינו מעכב, והרי אין הזאות בעזרה? (וביומא מ. אמרו, שלר' יהודה אם הקדים דם הפר במזבח לדם השעיר בהיכל – כשר). ולא מצא יישוב לקושיא זו, ואומר שטעות סופר בדברי רבינו, וצ"ל "לפנים מן ההיכל", כלומר, בקודש הקדשים. 4) אבל עבודות שמחוץ להיכל, או לקודש הקדשים, כגון הגרלה, וידוי ושפיכת שירי הדם, אע"פ שהם נעשים בבגדי לבן (בארבעה בגדים) אין הסדר מעכב.

6. ב. קְטֹרֶת שְׁחַפְּנָה⁵ קָדִים שְׁחִיטַת הַפָּר - לֹא עֲשֶׂה⁶
7. כְּלוּם. אָף עַל פִּי שְׁהַחְפִּינָה בְּעֶזְרָה, צִרְיָה פְּנִים
8. בְּעִבּוּדֵי פְּנִים⁶ הִיא. וְכֵן שְׁעִיר שְׁשַׁחֲטוּ⁷ קָדִים מִתֵּן
9. דָּמוֹ שֶׁל פָּר - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם⁸. אָף עַל פִּי
10. שְׁהַחְפִּיטָה בְּעֶזְרָה, הָרִי דָמוֹ נִכְנָס לְפָנִים⁹.

5) מימרא של רב חנינא שם. 6) נימוק זה אמרו שם לפי דעת ר' יהודה, שרבינו פוסק כמותו. מכאן שדעת רבינו שהתורה הקפידה לא רק שלא יאחר עבודות פנים אלא גם שלא יקדימן, שאם לא כן היה עליו לנמק שהשחיטה היא צורך פנים. אבל בתוספות ישנים שם ס. ד"ה אבל, כתבו, שאם הקדימן – כשר. ולפי שיטתם, הפסול כאן הוא מפני שהשחיטה היא צורך פנים. 7) מימרא של עולא, שם סא. 8) כלומר, יזה דם הפר וישחוט שעיר אחר. 9) כלומר, ולפיכך השחיטה היא צורך פנים. בגמרא שם לא נמצא נימוק זה ואין אנו צריכים לו כאן, שהרי אפילו אם השחיטה דינה כעבודת חוץ לא עשה כלום, מפני שאיחר מתן דם הפר בקודש הקדשים, כמו שאמרו ביומא, שאם הקדים מתנות דם הפר שבהיכל למתנות דם השעיר בקודש הקדשים – פסול, ואע"פ שמתנות הפר הם דברים הנעשים מחוץ (ראה למעלה הערה ב גירסת הלחם-משנה, וראה תוספות ישנים שם מ. ד"ה נהי).

11. ג. אֵיל וְשְׁעִיר הַמוֹסְפִין שְׁעֲשֶׂה אוֹתָן קָדִים עֲבוּדֵי
12. הַיּוֹם¹⁰ - אֵינָן כְּלוּם¹¹.

10) פירוש, לפני הזאת דם הפר והשעיר, וזמנם אחר ההזאה ולפני הקטרת אימוריהם (ראה למעלה סוף פ"ד).
11) יעשה עבודות היום, וישחוט איל ושעיר מוסף אחרים. ואע"פ שהם דברים הנעשים בחוץ, נפסלו מפני שהזאת דם הפר והשעיר דברים הנעשים בפנים הם (ראה ההערה הקודמת). לפלא, שרבינו השמיט כאן את אילו של כהן גדול, והרי בסוף פ"ד פסק שזמנו אחר עבודות היום. וצ"ע.

13. ד. הַקָּדִים דָּם הַשְּׁעִיר¹² לְדָם הַפָּר בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים
14. קָדִים שְׁיִגְמָרוּ¹³ עֲבוּדֵתוֹ - יִזְהַ מִדָּם הַפָּר כְּמִצְוֹתוֹ¹⁴,
15. וְאַחַר כֵּן יָבִיא שְׁעִיר אַחֵר וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ וְיִזְהַ מִדָּמוֹ
16. בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כְּמִצְוֹתוֹ, וְיִפְסֹל הָרֵאשׁוֹן. הַקָּדִים דָּם

1 מְלִיץ אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ. וְיוֹם טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה עַל שְׁיָצָא
2 בְּשָׁלוֹם מִן הַקֹּדֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ויו"ט היה עושה על שיצא בשלום.."

ומקורו במשנה יומא (פ"ז מ"ד), וכתבו המפרשים שסיבת הגירסא "על שיצא" ולא כגירסא אחרת במשנה "בשעה שיצא", היא - שאין יכול לעשות יו"ט בשעה שיוצא שהיא עדיין יוה"כ"פ, אלא רק למחרת. אבל כבר הקשו על כך, שאפשר שהיה נמשך עד הערב אחר הטבת הנרות כו' באופן שכשהגיע לביתו היה לילה, וא"כ אפשר לגרוס "בשעה שיצא".

ונראה לומר, ששתי הגירסאות תלויות בשני הטעמים בסיבת היו"ט שהיה עושה הכהן הגדול. האם הוא בתור הודאה על שיצא ממקום סכנה, על-דרך "ארבעה שצריכים להודות כו'", שהרי אם לא היה ראוי לא היה יוצא בחיים, ולכן לא האריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל, או שהוא מצד שנתרצו מעשיו לפני ה' ברוך-הוא ויצא בשלום.

ובהתאם לזה, הן שתי הגירסאות "על שיצא" או בשעה שיצא, הגורסים "בשעה שיצא" הוא כטעם על שנתרצתה עבודתו, והיו"ט הוא בהמשך ליוה"כ"פ שמכפר עוונותיהם של ישראל. אבל הגורסים "על שיצא", סוברים שהטעם היו"ט הוא על שלא אירע מוות לכה"ג.

16) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שהכהן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. 17) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות. והאולם עצמו, שהוא כעין פרוזדור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינונו במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטורת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. 18) בסיס. 19) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרחוק. וכן יש לפרש "ומזה" לקמן. 20) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. 21) מכיוון שהקרן היא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוב הדם לשרוול כותנתו.

פָּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בבגד לבן בפנים, ודין הקדים דם השעיר לדם הפר.

3. א. כָּל עֲבוּדוֹת² שְׁעוּבֵי כְּבִגְדֵי לְבָן בְּפָנִים בְּהִיכָל³
4. צִרְיָה לְעִשׂוֹתָן עַל הַסֹּדֶר שְׁבִאֲרָנוּ, וְאִם הַקָּדִים בְּהִיכָל⁴
5. מְעֲשֶׂה לְחַבְרוֹ - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 השְׁעִיר לְדָם הַפָּר בַּמִּתְנֹת שְׁבִהִיכֵל עַל הַפְּרֹכֶת -
 2 יַחְזֹר וַיִּזְהַר מִדָּם הַשְּׁעִיר פַּעַם שְׁנִיָּה לְאַחַר דָּם הַפָּר.¹⁵
- 12 משנה שם ס. 13) כלומר, אע"פ שהתחיל להזות דם הפר אלא שלא גמר את כל ההזאות, והפסיק והזה דם השעיר - פסול. 14) תיבה זו הוסיף רבינו מדעתו, ואינה במשנה. והתכוון לומר שאינו מתחיל ממקום שפסק אלא נותן כל ההזאות כאילו לא נתן כלום. פסק כסתם משנה, ולא כר' אלעזר ור' שמעון בברייתא שם סא. וסובר שדין הקדים כדין נשפך (ראה לקמן בהלכה הסמוכה). 15) ואע"פ ששינוי הסדר אינו פוסל בהיכל (ראה למעלה הערה ב), צריך להזות לכתחילה, ורק בדיעבד אם לא חזר והזה - כשר (לחם-משנה בהלכה א). ולמה אינו כך בדין הקודם? מפני ששם הקדים שחיטת השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים, וזה אי אפשר לתקן, ולפיכך נפסל השעיר הראשון ומביאים אחר במקומו.
- 3 ה. נִשְׁפָּךְ הַדָּם¹⁶ עַד שְׁלֹא גָמַר מִתְנֹת שְׁבִהִיכֵל
 4 הַקְּדָשִׁים - יָבִיא דָּם אַחֲרָיו¹⁷ וַיַּחְזֹר וַיִּזְהַר בַּתְּחִלָּה
 5 בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים.
- 16) משנה שם ס. 17) פירוש, ישחוט בהמה אחרת.
- 6 ו. גָּמַר¹⁸ מִתְנֹת שְׁבִהִיכֵל הַקְּדָשִׁים וְהִתְחִיל בַּמִּתְנֹת
 7 שְׁבִהִיכֵל וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֲרָיו
 8 וַיַּתְחִיל מִתְחִלַּת הַזֵּיוֹת שְׁבִהִיכֵל¹⁹.
- 18) שם. 19) אבל אינו צריך לחזור ולהזות בקודש הקדשים, מפני שהן כפרה בפני עצמה ונעשתה כמצוותה (ראה בהלכה הסמוכה).
- 9 ז. גָּמַר²⁰ מִתְנֹת שְׁבִהִיכֵל וְהִתְחִיל לִתֵּן עַל מִזְבֵּחַ
 10 הַזֶּהָב וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֲרָיו
 11 וַיַּתְחִיל מִתְחִלַּת מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׂכָלָן כִּפְרָה בַּפְּנֵי
 12 עֲצָמָן הַזֶּה.²¹
- 20) שם. 21) ולפיכך אין אחד מעכב את השני.
- 13 ח. גָּמַר מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֲרָיו כֶּף נִשְׁפָּךְ הַדָּם - אֵינוֹ
 14 צָרִיךְ לְהִבִּיא דָּם אַחֲרָיו; שְׁשִׁפִּיכַת הַשִּׁירִים עַל מִזְבֵּחַ
 15 הַחֵיצוֹן אֵינָה מְעַכֶּבֶת²². וְאִם דָּם הַפָּר הוּא שֶׁנִּשְׁפָּךְ
 16 קֹדֶם שֶׁיִּגְמַר כָּל הַמִּתְנֹת²³ - הָרִי זֶה מִבִּיא פֶּר אַחֲרָיו
 17 וַיַּחְפֵּן קְטֹרֶת פַּעַם שְׁנִיָּה קֹדֶם²⁴ שְׁחִיטַת הַפָּר, וַיִּקְטֹרֶת
 18 הַקְּטֹרֶת, וְאַחֲרָיו כֶּף יָבִיא דָמוֹ וַיִּזְהַר מִמֶּנּוּ²⁵.
- 22) שם סא. ברייתא ומשנה זכאים מזו. 23) אפילו אם נתן כבר המתנות בקודש הקדשים ועל הפרוכת, ולא נתן כל המתנות על מזבח הזהב. 24) הכסף-משנה מגיה "אחר", שהרי למעלה בהלכה ב כתב: קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום. 25) לפי הסדר של הפר הראשון, שהקטורת קודמת להזאות. ובהלכות ה, ו, ז המדובר בדם השעיר.
- 19 ט. וְאֵין²⁶ מְטַמָּא בְּגֵדִים²⁷ וְאֵין נִשְׂרָף בְּבֵית הַדֶּשֶׁן²⁸
 20 אֲלֵא הַפָּר הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן שָׁבוּ נִגְמְרָה הַכִּפְפָּה.

26) שם סא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן, ופסק כרבנן. 27) כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים" (ויקרא טז, כח). 28) ראה למעלה פ, ג ה"ז הערה מח. והפר שדמו נשפך נשרף בעזרה (ראה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד).

י. נִתְעַרְבוּ לֹזֵף²⁹ דָּם הַפָּר בְּדָם הַשְּׁעִיר קֹדֶם שֶׁיִּגְמַר
 21 הַהֲזָיוֹת - נוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ לְמַטָּה לְשֵׁם
 22 פָּרָו³⁰, וַיַּחְזֹר וַיַּתֵּן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ לְמַטָּה לְשֵׁם
 23 שְׁעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְנֵי אַחֲרוֹנָה³¹ - נוֹתֵן אֶחָת
 24 לְמַטָּה³² לְשֵׁם פָּר, וַיַּחְזֹר וַיַּתֵּן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ
 26 לְמַטָּה לְשֵׁם שְׁעִיר.

29) מימרא של ר' ירמיה, שם נו. 30) המדובר כשנתערבו אחר שנתן דם הפר בקודש הקדשים. ומה שאמר אחת למעלה ושבע למטה, הכוונה להזאות שעל הפרוכת. אבל כשנתערבו לפני כן, הרי שחט את השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים ופסול (ראה למעלה הלכה ב), ולפיכך דייק רבינו, וכתב: "קודם שיגמור ההזאות" (כסף-משנה בשם הר"ר קורקוס). ורש"י שם פירש: קודם שנתן בפנים כלום. ובתוספות שם תמהו על פירושו זה. 31) פירוש, שנתן על הפרוכת מדם הפר, אחת למעלה ושם למטה (רש"י גורס "במתנות האחרונות", ופירש שנתן מדם הפר אחת למעלה ונתערבו הדמים). 32) כך היא גירסתו בגמרא שם נו: (ורש"י גורס: שבע למטה).

יא. נִתְחַלְפוּ³³ הַכּוֹסוֹת וְלֹא יָדַע אֵי זֶה הוּא כּוֹס דָּם
 27 הַפָּר וְאֵי זֶה הוּא כּוֹס דָּם הַשְּׁעִיר - נוֹתֵן מֵאֶחָד מֵהֶן
 28 אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ לְמַטָּה, וְנוֹתֵן מִן הַשְּׁנַיִם אֶחָת
 29 לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ לְמַטָּה, (וַיַּחְזֹר וַיַּתֵּן מִן הָרֵאשׁוֹן³⁴
 30 אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבֵעַ לְמַטָּה). נִמְצָא מִפְּלֵ מְקוֹם שֶׁנָּתַן
 31 מִדָּם הַפָּר וְאַחֲרָיו מִדָּם הַשְּׁעִיר.
 32

33) שם. 34) שמא הכוס הראשונה היא מדם השעיר, והזה אותו לפני דם הפר, ולכן חוזר וזוה ממנו עוד פעם אחר הזאת דם הפר, ראה למעלה ה"ד (למחוק את הסוגריים הסובכים בבא זו בטעות. לעיני בעל כסף-משנה היתה גירסא עם תוספת מוטעית: "והחזר ונתן מן השני, אחת למעלה ושבע למטה". ועל תוספת זו אמר: וצריך למוחק, אבל הכבא "והחזר ונתן מן הראשון" נשארת. ומי שרשם את הסוגריים, טעה בדברי הכסף-משנה).

יב. קָבַל דָּם הַפָּר בְּשִׁתֵּי כּוֹסוֹת, וְקָבַל דָּם הַשְּׁעִיר
 33 בְּשִׁתֵּי כּוֹסוֹת, וְנִתְעַרְבוּ³⁵ מִקְצַת הַכּוֹסוֹת³⁶ וְלֹא נִודַע
 34 כּוֹס דָּם הַפָּר מִכּוֹס דָּם הַשְּׁעִיר - הָרִי זֶה מִזֶּה כָּל
 35 הַהֲזָיוֹת כְּמִצְוַת מִן הַכּוֹסוֹת שְׁלֹא נִתְעַרְבוּ, וְשׁוּפָךְ
 36 שְׁרִירֵי אֵלוֹ שֶׁהִזָּה מֵהֶן עַל הַיְסוּד כְּמִצְוָה, וְאוֹתָן
 37 הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְשִׁפְכוּ לְאַמָּה³⁷.

35) שם. 36) כלומר, שתי כוסות הוא מכיר איזו דם הפר ואיזו דם השעיר, ושתים האחרות נתחלפו לו, ואינו יודע איזוהי דם הפר ואיזוהי דם השעיר (ורש"י פירש שהדמים מעצמם נתערבו, ולשון הגמרא מוכיחה כפירושו, שאמרו:

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ' ניסן - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25 עד שִׁפְתָאָבו, וַיִּמְכְרוּ וַיִּפְּלוּ דְמִיָּהּ לְנִדְבָהּ. וְכֵן אִם
26 נִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוּנִים קֹדֶם שִׁיִּקְרְבוּ אֵלָיו - יִקְרְבוּ
27 הָרָאוּשׁוּנִים⁵¹, וַיִּרְעוּ הַשְּׂנִיִּים עַד שִׁיִּפְּלּוּ בְּהֵן מוֹם,
28 וַיִּפְּלוּ דְמִיָּהּ לְנִדְבָהּ. שְׂאִין חֲטָאת הַצְּבוּר מֵתָה.

50 ברייתא שם נ: כר' אליעזר ור' שמעון, נגד דעת ר' יהודה האומר: ימותו. (51) כרב, ראה הלכה טו, והערה מז.

29 יז. הַמוֹם פּוֹסֵל⁵² בְּשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלַּח, אֶפְלוּ מוֹם
30 עוֹבְרִי⁵³. וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה מְחֻסַּר זְמַן⁵⁴ - נִפְסָל⁵⁵. כְּגוֹן
31 שֶׁנִּשְׁחַטָה אָמוּ לְחֻלָּה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. שֶׁדִּחְתָּו
32 לַעֲזֹאֵל הִיא שְׁחִיטָתוֹ⁵⁶.

52 שם סג: (53) שיתרפא אחר זמן. (54) עכשיו אינו ראוי, וכשיעבור זמן מסויים יהיה ראוי. (55) שם. (56) והתורה אמרה (ויקרא כא, כח): "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ולפיכך הוא מחוסר זמן, דברי רבא שם סד. [והמדובר כשנשחטה אמו אחרי ההגדלה, כי אם נשחטה לפני כן אין אנו צריכים לריבוי מיוחד לשעיר המשתלח מהכתוב קרבן לה', שהרי הוא פסול מפני ששני השעירים צריכים להיות ראויים לה', היינו לקרבן חטאת, ראה שם בגמרא ג:].

33 יח. הִיָּה טְרֵפָה - פְּסוּל; שֶׁנֶּאֱמַר: יַעֲמֵד חַי⁵⁷.

57 וטריפה אינה חיה. דין זה מקורו בחולין יא: ושם נימקו: מפני שאין הגורל קובע לעזאזל אלא את הראוי לה', וטריפה פסולה לקרבן. ורבינו הוסיף נימוקו, מפני שהטעם שאמרו בגמרא, כוחו יפה בנטרף לפני ההגדלה בלבד, ומן הכתוב אנו לומדים שאפילו אם נטרף אחרי ההגדלה - נפסל. (משנה-למלך). מפרשי הרמב"ם לא מצאו מקור לדרשה זו, ונראה שמדעת עצמו למד זאת מהכתוב המובא.

34 יט. חֵלָה⁵⁸ הַשַּׁעֲרֵי וְאִין יָכוֹל לְהֵלֵף - מְרַפְּיָבו עַל
35 כְּתָפוֹ, וְאֶפְלוּ בְּשֵׁבֶת.

58 שם סו:

36 כ. חֵלָה הַמְּשַׁלַּח⁵⁹ - הָרִי זֶה מְשַׁלְּחוּ בְּיַד אַחֵר⁶⁰.

59 שם. (60) אע"פ שלא הוזמן לכך מאתמול. ראה פ"ג הלכה ז.

37 כא. נְטֵמָא⁶¹ הַמְּשַׁלַּח - הָרִי זֶה נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ⁶²
38 וְנוֹטְלוֹ וַיֹּצֵא; שֶׁנֶּאֱמַר: בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְּדַבְּרָה -
39 בְּיַד זֶה שֶׁהוֹכֵן, אֶפְלוּ נְטֵמָא.

61 שם. (62) ואע"פ שטמא הנכנס למקדש חייב כרת, אין שולחים את השעיר בידי אחר טהור. שם דרשו דין זה מהכתוב.

40 כב. דִּחְפוּ וְנִפְּלוּ הַשַּׁעֲרֵי וְלֹא מֵת - יֵרַד אַחֲרָיו
41 וַיִּמְתָּנוּ⁶³ בְּכָל דָּבָר שֶׁמְמִיתוֹ. וְאִיבְרִי שַׁעֲרֵי זֶה
42 מִתְרִין בְּהִנְיָה⁶⁴.

63 שם. (64) סז. מחלוקת בין רב ושמואל, ורבא

"מקצת דמים" נתערבו, ולא אמרו "מקצת כוסות". וכנראה גירסא אחרת היתה לפני רבינו. (37) כעין מרוב היה באמצע רצפת העזרה, שלתוכה שופכים את הדמים שנפסלו, והם יוצאים לחוץ דרך חור שבכותל העזרה. כרב פפא, שהכוסות שנתערבו אין עליהם דין שיריים הנשפכים על היסוד, מפני שאינן ראיות למזבח.

1 יג. פֶּרֶשׁ³⁸ יוֹם הַכַּפּוּרִים, אָף עַל פִּי שֶׁפָּהֶן גְּדוֹל קוֹנֵה
2 מְשֻׁלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ - הַמְקוּם
3 הַפְּקִיר מְמוֹנוּ בּוֹ לְכָל אֲהִיו הַפְּהִינִים; שֶׁאֵלּוּ לֹא הָיָה
4 לָהֶן בּוֹ שְׁתַּפּוֹת - לֹא הָיוּ מִתַּפְּרִין בּוֹ. לְפִיכָּה, אִם
5 מֵת פָּהֶן גְּדוֹל קֹדֶם שִׁשְׁחַט הַפֶּר - הַפָּהֶן שֶׁעוֹמֵד
6 תַּחְתָּיו אֵינוֹ מְבִיא פֶּר אַחֵר, אֶלָּא שׁוֹחֵט אֶת שֵׁל
7 רֵאשׁוֹן. וְאֵינוֹ חֲטָאת שִׁמְתוֹ בְּעֻלְיָה שֶׁתְּמוֹתוֹ³⁹, שֶׁאִין
8 חֲטָאת הַרְבִּים מֵתָה. שֶׁחֵט אֶת הַפֶּר וּמֵת קֹדֶם שִׁיִּכְפֹּר
9 בְּדָמוֹ - הַפָּהֶן הָאֲחֵר נִכְנָס בְּדָם זֶה וּמְכַפֵּר בּוֹ⁴⁰.

38 שם נא: (39) ראה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשים הלכה א. (40) שם מט: נחלקו ר' חנינא וריש לקיש בדין זה, ופסק רבינו כריש לקיש, מפני שרב אשי (שם נ.) סובר כמותו.

10 יד. שְׁנֵי שַׁעֲרֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים⁴¹ מְצוֹתָן שִׁיְהִיו שְׁוִין
11 בְּמִרְאָה⁴² וּבְקוֹמָה⁴³ וּבְדַמִּים⁴⁴, וְלִקְרִיתָתָן כְּאַחַת. אָף
12 עַל פִּי שֶׁאִין שְׁוִין - כְּשִׁרִין⁴⁵. לְקַח אֶחָד מֵהֶן הַיּוֹם
13 וְאֶחָד לְמָחָר - כְּשִׁרִים.

41 משנה שם סב. (42) שלא יהיה אחד שחור והשני לבן. (43) שלא יהיה אחד גבוה מהשני. (44) שיהיה מחירם שוה. בגמרא שם: דרשו דין זה מהכתוב. (45) שם.

14 טו. מֵת אֶחָד מֵהֶן⁴⁶: אִם עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל מֵת - יִקַּח
15 זוּג לְשָׁנִי; וְאִם מִשְׁהִגְרִיל מֵת - יִבִּיא שְׁנַיִם וַיִּגְרִיל
16 עֲלֵיהֶן בַּתַּחֲלָה⁴⁷. וְרוּאָה אִי זֶהוּ שִׁמְתָה: אִם הָיָה שֵׁל
17 שָׁם - אוֹמֵר: זֶה שֶׁעֲלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשָׁם תִּקְיִם
18 תַּחְתָּיו; וְאִם הָיָה הַמֵּת שֵׁל עֲזֹאֵל - יֹאמֵר: זֶה
19 שֶׁעֲלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַעֲזֹאֵל - תִּקְיִם תַּחְתָּיו. וְהַשְּׂנִי
20 מִן הַשְּׂנִיִּים שֶׁהִגְרִיל עֲלֵיהֶן בְּסוּף⁴⁸ - יִרְעָה עַד שִׁיִּפְּל
21 בּוֹ מוֹם, וַיִּמְכְרוּ וַיִּפְּלוּ דְמִיָּהּ לְנִדְבָהּ⁴⁹; שְׂאִין חֲטָאת
22 הַצְּבוּר מֵתָה.

46 משנה שם. (47) כמו בהגדלה ראשונה. (48) במשנה כתוב: "והשני ירעה", ורבינו הוסיף: "מן השנים שהגדיל עליהם בסוף". בגמרא שם, נחלקו רב ור' יוחנן בדבר איזה מהם קרב ואיזה רועה. רב אומר: השני שבזוג ראשון יקרב, והשני שבזוג שני ירעה. ור' יוחנן אומר להיפך, ופסק רבינו כרב בניגוד למקובל, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (ביצה ד.). וכן פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כג, ראה הערה שם (ראה לחם-משנה). (49) ראה שם פרק ד הלכה א, והערה שם.

23 טז. פֶּר וְשַׁעֲרֵי⁵⁰ שֵׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁאָבְדוּ, וְהַפְּרִישׁ
24 אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶן וְקָרְבוּ, וְנִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוּנִים - יִרְעוּ

קִיב שִׁיעוּרֵי רַמב"ם ג' פְּרָקִים לְיוֹם - יוֹם רֵאשׁוֹן כ' נִיסָן - סֵפֶר עֲבוּדָה - הַלְכוֹת מְעִילָה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדבר, למה לא כתב שזה ספק, כמו שכתב בדינים שבהלכה כח (כסף-משנה).

16 כח. חֶפֶן בְּרֵאשִׁי אֶצְבְּעוֹתַי, או מִן הַצְּדָדִין, או
17 מִמְּטָה לְמַעְלָה⁷⁹, או שְׁחָפֵן בְּיָדוֹ זוֹ וּבְיָדוֹ זוֹ וְקָרַב
18 זוֹ לְזוֹ⁸⁰, או שְׁנַחֲפֹזָה קְטַרְתַּת מִיָּדוֹ עַל הָאָרֶץ
19 וְאֶסְפָּה⁸¹, או שְׁחָפֵן חֲבָרוֹ וְנָתַן לְחַפְנֵי⁸², או שְׁחָפֵן
20 וְמָת וְנָכַס שְׁנֵי בָמָה שְׁחָפֵן רֵאשׁוֹן⁸³ - כָּל אֵלוֹ סָפֵק,
21 וְלֹא יִקְטִיר, וְאִם הִקְטִיר - הִרְצָה.

(79) החפינה הנכונה היא כשגב יד הכהן על הקטורת, ומוליכה בלחיצה כשאצבעותיו פשוקות, והקטורת נכנסת לכף ידו. ואם תחב אצבעותיו לתוך הקטורת והעלה לכף ידו - פסולה. (80) שלשה דינים אלה הן בעיות שלא נפשטו (שם מ:ז). (81) בעיא שלא נפשטה - שם מח. (82) שם מט. (83) שם. בגמרא אמרו שהבעיא היא רק לדעת הסוברים שהכהן הגדול אינו חופן שנית את הקטורת בקודש הקדשים, ומכיון שרבינו פסק (למעלה פ"ד ה"א) שחזור וחופן אין שם בעיא כלל, אלא מחלוקת רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. ורבינו לא הכריע כאן הלכה כמי, ולכן אמר שהוא ספק. ראה לחם-משנה.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא

הַלְכוֹת מְעִילָה

יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת: אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשֵׁלֶם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסַפַּת חֹמֶשׁ וְקָרְבָן. וְזֶהוּ דִין הַמוֹעֵל. (ב) שְׁלֹא לַעֲבֹד בְּקֹדֶשִׁים. (ג) שְׁלֹא לְגַזֵּז קֹדֶשִׁים. וּבְאִוָּר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפְרָקִים אֵלוֹ:

פְּרָק רֵאשׁוֹן

1) יבאר שאסור ליהנות מקדשי השם והנהנה מהם מעל, ואם מעל במזיד או בשוגג.

22 א. אָסוּר לְהִדְיוּט² לְהַנּוֹת מִקְדָּשֵׁי הַשֵּׁם³, בֵּין
23 מִדְּבָרִים הַקְּרִבִּין עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ בֵּין מִקְדָּשֵׁי בְּדָק
24 הַבֵּית⁴. וְכָל הַנְּהַנְּה בְּשֵׁנָה פְּרוּטָה⁵ מִקְדָּשֵׁי הַשֵּׁם -
25 מַעֲלָה⁶.

(2) המונח "הדיוט" כולל כאן כל אדם מישראל. כי לגבי ה' כולם הדיוטות. (3) זה מבואר בתורה (ויקרא ה, יד-טז). (4) משנה, מעילה טו, א. דברים שהם רכוש הקדש ועומדים להשתמש בהם לצרכי תיקונים או שיפורים בבנין המקדש וכדומה, נקראים קדשי בדק הבית. (5) משנה, שם יח, א. הפרוטה היא המטבע הקטנה ביותר בזמן חכמי התלמוד, ופחות משווה פרוטה נידון כחסר ערך. לקמן פ"ז ה"ח וה"ט, כותב רבינו, שפטור רק מקרבן ומהוספת חומש, אבל עבר על איסור תורה ומחויב להחזיר את הקרן. (6) מלשון הכתוב (שם, יד): "ומעלה בו מעל".

26 ב. דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ בְּאִכְלֵיהֶם⁷ מִן הַקְּרָבָנוֹת, כְּגוֹן בָּשָׂר
27 חֲסֵאת וְאֶשֶׁם אַחַר זְרִיקַת דָּמָן או שְׁתֵּי הַלָּחִם אַחַר

מכריע (שם סז): שמתירים "שלא אמרה תורה שלח לתקלה", פירוש שאם תאמר שהם אסורים בהנאה, אפשר שייכשלו בהם בני אדם שימצאום ולא ידעו שאיברי שעיר המשתלה הם וייהנו מהם.

1 כג. נִפְתָּחָה תְּקֵרָה שֶׁל הַיֵּכָל - לֹא הָיָה מִזֶּה;
2 שְׁנֵאמַר: בְּאֵהָל מוֹעֵד⁶⁵.

(65) ואין אוהל בלי הכיסוי שלמעלה. זבחים מ.

3 כד. מִזְבֵּחַ⁶⁶ שְׁלֹא נִתְחַנַּף בְּקַטְרֵת - לֹא יִזָּה עָלָיו;
4 שְׁנֵאמַר: מִזְבֵּחַ קְטַרְתַּת הַסַּמִּים.

(66) משנה מנחות מט. שאין מחנכים את המזבח אלא בקטורת הסמים. ובגמרא נ. משמע שגרסו במשנה "של בין הרבים", ובברייתא שם נאמר: בקטורת של שחר. ורבינו כאן סתם והסתמך על מה שכתב למעלה בפ"ג מה' תמידין ומוספין ה"א "בקטורת של בין הערבים", כהכרעתו של אב"י.

5 כה. חֲסֵר⁶⁷ מִן הַקְּטַרְתַּת אֶחָד מִסַּמְנֵיהָ⁶⁸ או מַעְלָה
6 עָשׂוֹן⁶⁹ - חֵיב מִיתָה עָלֶיהָ; שְׁנֵאמַר⁷⁰: וְלֹא יָמוּת כִּי
7 בְּעֵנָן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת. וְכֵן חֵיב מִיתָה עַל בִּיאָתוֹ
8 בְּלֹא מִצְוָה⁷¹. לְפִיכָף, אִם שָׁגַג בְּבִיאָה⁷² וְהִזִּיד
9 בְּקַטְרֵת⁷³, או שְׁנֵכַס בְּקַטְרֵת שְׁלֵמָה עִם הַחֲסֵרָה⁷⁴ -
10 חֵיב מִיתָה.

(67) בברייתא שם נג. (68) אחד עשר מיני סממנים היו בקטורת (פ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב). בגמרא כריתות ו: אמר רב הונא שדבר זה הלכה למשה מסיני, והסמיכו את ההלכה על הכתוב (שמות ל): קח לך סמים. (69) מין צמח שמעלה עשן רב כשמבעירים אותו, ואינו במנין אחד עשר הסממנים. שם למדו מן הכתובים שמוסיפים גם מעלה עשן, שאינו ממיני צמחי בושם. (70) נימוק למעלה עשן. בגמרא שם מובא גם הפסוק וכסה ענן הקטורת, ואמר רב אשי: חד למצוה וחד לעכב. ויש לתמוה למה הביא רבינו רק את הכתוב הראשון בלבד. (71) שהרי לא קיים מצוות הקטרה. (72) שלא ידע שאסור להכנס לקודש הקדשים בלי מצוה. (73) ידע שאסור להקטיר קטורת חסרה. (74) וא"כ ביאתו היתה עם מצוה, אבל עבר והקטיר קטורת חסירה.

11 כו. הִקְטִיר מִן הַקְּטַרְתַּת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים פְּזִיזַת
12 בְּהֵיכָל - חֵיב מִיתָה⁷⁵.

(75) זבחים קט: משמע שלדעת חכמים החולקים על ר' אליעזר במשנה שם, חייב על הקטרת כזית, ואע"פ ששיעור הקטרה בקודש הקדשים הוא מלא חפניו. והטעם מפני שבהיכל כזית הקטרה היא.

13 כז. חֲפִינַת הַקְּטַרְתָּה⁷⁶ - עֲבוּדָה, וְהַמְחֻשְׁבָּה⁷⁷ פּוֹסְלַת
14 בָּהּ. וְכֵן חֲתִילַת הַגְּחָלִים⁷⁸ לְקַטְרֵת נִפְסְלַת בְּמַחְשְׁבָּה,
15 שְׁמִכְשִׁירֵי קָרְבָן בְּקָרְבָן.

(76) בעיא שנפשטה ביומא מח. (77) בהלכות פסולי המוקדשים פ"ג ה"א מבואר מה הן המחשבות הפוסלות. (78) בעיא שנשארה בתיקו. שם מח: ופסק לחומר. ופלא

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום - יום ראשון כ' ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 בתורה (שם) כתוב: "והביא את אשמו לה' איל וגו' בערכך כסף שקלים". וב'תורת כהנים' פרשת ויקרא פ"כ, דרשו: יכול (כלומר, יכול מי שהוא לפרש) דינרים? תלמוד-לומר "שקלים": יכול שקלי נחושת? תלמוד-לומר כסף" (גירסת הגר"א). וכן במשנה כריתות כב, א - יביא אשם בשני סלעים. סתם סלע האמור בתלמוד הוא שקל הכתוב בתורה, וערכו ארבעה דינרי כסף ורומאיים.

20 ד. תשלום הקרן²¹ והבאת האשם²² מעפכין הפפרה,
21 ואין החמש מעפכ; שנאמר: באיל האשם - איל
22 ואשם²³ מעפכין, ואין החמש מעפכ.

21 ברייתא, בבא-קמא קיא, א. 22 הקרבן. 23 בגמרא שם למדו מהמקרא, שאשם הנאמר כאן פירושו - הקרן.

23 ה. הביא מעילתו²⁴ עד שלא הביא אשמו²⁵ - לא יצא²⁶. נסתפק לו²⁷ אם מעל או לא מעל - פטור מן המשלומין ומן הקרבן²⁸. והחמש הרי הוא פתחלת ההקדש, ואם נהנה בו - מוסיף חמש על החמש²⁹. וכבר בארנו³⁰ כמה פעמים, שהחמש אָחַד מארבעה³¹ מן הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמשה.

24 פירוש, קרבן מעילה. 25 קרן (ראה הלכה הקודמת). 26 הגירסה שלפנינו בברייתא שם, היא להיפך: "מנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא?" והעיר על זאת הראב"ד בהשגותיו, אולם אינו חולק על רבינו בדין עצמו, כי אשם בברייתא פירושו קרבן האשם, ומעילתו היינו קרן (ראה פירוש רש"י שם), ורבינו הודיע לנו כבר בהלכה הקודמת שאשם האמור בתורה במקום זה הכוונה לקרן, ולכן נקט הסגנון המתאים (ראה כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). וגם הברייתא עצמה מפרשת בסופה, שהאשם היינו קרן. 27 במשנה כריתות כב, א - מחייב רבי עקיבא אשם תלוי על ספק מעילה, כמו בספק חייבי כריתות. וחכמים חולקים עליו. ופסק כחכמים. 28 לפי הענין, מסיימת כאן ה"ה. 29 בבא-מציצה נד, ב. אמרו דין זה בור האוכל תרומה ובגואל שדהו שהקדיש, ומשם למדנו לחומש של מעילה. 30 ה' תרומות פ"י ה"כ, ומעשר שני פ"ה ה"א. 31 גמרא, שם נד, א. ובלשון התלמוד: חומשא מלכר.

30 ו. יש דברים שאין חייבין עליהן מעילה מדברי תורה³², אכל אסור להנות בהן מדברי סופרים. והנהנה מהן - משלם קרן בלבד, ואינו מוסיף חמש³³ ואינו מביא אשם.

32 במעילה פ"ג שנינו שיש דברים שאסור ליהנות מהם ואין בהם דין מעילה, "לא נהנין ולא מועלין", ומפרש רבינו לא נהנין היינו מדרבנן, וכן פירשו בגמרא תמורה ג, א - את הברייתא "קדשי גויים לא נהנין ולא מועלין". 33 מעילה ב, ב. דאורייתא משלמים חומש, דרבנן לא.

34 ז. פל קדשי מזבח, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים, אסורין בגזה ועבודה. שנאמר: לא תעבד

1 זריקת דם שגני הפכשים - אין בהן מעילה⁸. אפלו
2 אכל הזר מאלו וכיוצא בהן, הואיל והן מתרין
3 למקצת בגי אדם להנות בהן - פל הנהנה מהן לא
4 מעל. ואפלו נפסלו ונאסרו באכילה⁹, הואיל והיתה
5 להן שעת התר - אין חייבין עליהן מעילה.

7 משנה, מעילה ב, א. 8 כולם נאכלים לכהנים, ולפיכך אינם נקראים קדשי ה'. והתורה אמרה (שם): וחטאה בשגגה מקדשי ה'. 9 במשנה, שם: "כלל אמר רבי יהושע, כל שהיה לה שעת היתר לכהנים - אין מועלים בה, וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - מועלים בה. איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה ושיצאה". מובן, שמדובר כשנפסלו אחר זריקת הדם והותרו באכילה.

6 ג. פל המועל בזדון - לוקה¹⁰, ומשלם¹¹ מה שפגם¹² מן הקדש בראשו¹³. ואזהרה¹⁴ של מעילה מזה שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגומר ונדריך. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה¹⁵, הואיל וכלו לשם¹⁶. והוא הדין לשאר פל קדש¹⁷ שהוא להשם לבדו, בין מקדשי המזבח בין מקדשי בך הבית. אם נהנה בהן שנה פרוטה - לוקה. מעל בשגגה¹⁸ - משלם מה שנהנה ותוספת חמש¹⁹, ומביא איל בשני סלעים²⁰ ומקריבו אשם ומתפפר לו. וזהו הנקרא אשם מעילות. שנאמר: וחטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו וגומר. ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו וגומר. ושלום הקרן בתוספת חמש עם הבאת הקרבן - מצות עשה.

10 ואינו חייב מיתה בידי שמים. פסק כחכמים בברייתא, פסחים לג, א. 11 לכאורה משמע שנוסף על המלקות, על המועל גם לשלם. אבל אי אפשר לפרש כך, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' נערה בתולה ה"א, וכן בפ"ד מהל' חובל ומזיק ה"ט שאין אדם לוקה ומשלם. ובספר 'הר המוריה' מפרש: לוקה או משלם. פירוש, במזיד והתרו בו למלקות - לוקה אבל אינו משלם, כרבי יוחנן בכתובות לב, ב - נגד דעת עולא, הסובר לוקה ומשלם. וכשלא התרו בו משלם ואינו לוקה, כרבי יוחנן שם לד, ב - בניגוד לדעת ריש לקיש. 12 מה שהפסיד להקדש, אבל אם נהנה והקדש לא הפסיד - פטור מלשלם. 13 פירוש, הקרן בלבד בלי כל תוספת. לשון המקרא שם (ה, כד): ושלם אותו בראשו, אבל בשוגג מוסיף חומש. 14 כלל בידינו, שאין עונשים אלא על דבר שהתורה הזהירה שלא לעשותו, ובפרשתנו המובאת למעלה אין כל אזהרה. 15 מכות ז, א. ואפילו לאחר זריקת הדם. 16 מקטירים אותה על המזבח. 17 לומדים מעולה (כסף-משנה). אמנם במסכת תמורה לב, ב - לומד רבי דין מעילה בחטאת ואשם, מהכתוב (ויקרא ג, טז): "כל חלב לה'", אבל שם המדובר בשוגג לחייבו קרן וחומש ואשם, אבל לא מלקות במזיד. 18 דינו מפורש במקרא (שם ה, יד-טז). 19 ראה לקמן ה"ה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעל מום. (51 כלומר, עד שיישחטו. ראה למעלה הערה מג. (52 מקור הלכה זו בברייתא מועד קטן יב, א: "תנו רבנן, אין מרביעים בהמה בחולו של מועד, כיוצא בו (בדומה לכך) אין מרביעים בבכור ולא בפסולי המוקדשין". ופירש רש"י שם, שהטעם משום איסור עבודה בקדשים. ומשמע מדברי רבינו כאן שרק איסור יש בזה, אבל אינו לוקה. והטעם, מפני שהאדם אינו עושה עבודה רק הוא גורם שהבהמה תעבוד (מסנה-למלך, ראה השגותיו החמורות על הכסף-משנה שהביא מקור אחר). (53 קדשים שנפל בהם מום ואסורים בגיזה ועבודה, כנאמר למעלה ה"ט. רבינו עוסק כאן בדיני מעילה ואיסורי עבודה בקדשים ועל איסור זה אינו לוקה, כמו שכתוב בהערה הקודמת, אבל לוקה הוא משום מרביע כלאים כמו שכתב בפ"ט מהל' כלאים ה"א. ראה שם טעמו של דבר.

- י. מתר לתלש⁵⁴ את השער לכתחלה מן הקדשים²¹
 פדי להראות המום לממחה. ואותו השער שתלש²²
 או שפשו מן הבהמה⁵⁵ או מן הבכור והמעשר - הרי²³
 זה אסור בהניה, אפלו לאחר שישחטו מפני מומן;²⁴
 גזרה שפא ושהה אותן⁵⁶, הואיל ואינן באין²⁵
 לכפרה⁵⁷. אבל צמר הנושר מן החטאת והאשם -²⁶
 מתר בהניה⁵⁸ לאחר שחיתתן מפני מומן; הואיל²⁷
 ולכפרה הן באין, אינו משהה אותן⁵⁹. ואם נתלש²⁸
 מן העולה - הרי זה ספק⁶⁰. וכל שיתלש מפל²⁹
 הקדשים⁶¹ אחר שנפל בהן מום - הרי הוא מתר³⁰
 בהניה, שהרי לא תלש פידו; חוץ מן הבכור³¹
 והמעשר⁶², שאף הנתלש ממנו אחר שנפל בו מום³²
 אסור בהניה.³³

(54 משנה, בכורות כד, ב. (55 שהקדישה לשלמים או לתודה, ומדובר כשנשר לפני שנפל בה מום, אבל כשנשר לאחר שנפל בה מום, כותב רבינו בסוף ההלכה שבכל הקדשים מותר חוץ מבכור ומעשר. ראה בהערה שם. (56 כדי להשתמש בצמר שינשור מהם. פסק חכמים במשנה, שם כה, ב. (57 ולא איכפת לו אם יישארו בחיים זמן רב. (58 ואפילו נשר לפני שנפל בה מום, דין זה למד רבינו מהאיבעיא של רבי ינאי שם בעולה תמימה שנתלש ממנה צמר, ואמרו שם שבחטאת ואשם אין כל ספק שהצמר מותר, ומזה יוצא שאפילו נתלש לפני שהוממו מותר (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ודוקא הנושר, אבל אם תלש בידים אסור. זה מבואר בגמרא שם: "תולש מי איכא מאן דשרי?" (הלא אין מי שיתיר תולש?). (59 כי מעוניין הוא למהר ולהתכפר. (60 איבעיא, שם. עולה עיקרה לא לכפרה, אבל היא מכפרת עבירות על מצוות-עשה, ולפיכך יש פנים לכאן ולכאן. והאיבעיא לא נפשטה. (61 אפילו עולה ותודה ושלמים, רבי ינאי שם שאל מהו דין הצמר שנתלש מעולה תמימה. ומשמע שאם נתלש מבעלת מום, ידוע היה לו שמותר. ראה למעלה הערה נז. (62 משנה, שם כה, א. אסרו חכמים בפירוש את הצמר שנתלש מבכור בעל מום, והוא-הדין למעשר, שהרי קדושת הגוף חלה עליו אפילו כשהבהמה היא בעלת מום כמו בבכור, ראה בהלכה

- בבכר שורף ולא תגז בכור צאנה. והוא הדין לשאר¹
 קדשים³⁴. והגוזז את השור או העובד בצאן -²
 לוקה³⁵ מן התורה. ותולש אינו פגוץ³⁶. ויראה לי,³
 שאינו לוקה עד שיגזז פדי רחב הסיט³⁷ כפול. לא⁴
 יהיה זה חמור משבת³⁸.⁵

(34 קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן (לקמן ה"ב). (35 ברייתא, בכורות כה, א: "מנין ליתן את האמור של זה בזה, ושל זה בזה? תלמוד-לומר לא תעבוד ולא תגוז". ופירש רש"י: וא"ו מוסיף על ענין ראשון, וילמדו שניהם זה מזה. (36 שם. וראה משנה, שם כד, ב. (37 שתות הזרת. כך פירש רבינו בהל' ערלה פ"ג, ובהל' שבת פ"ג, אולם בפ"ט מהל' שבת ה"ז, כתב שהסיט כשני שלישי זרת. ראה הערה בהל' פסולי המוקדשין פ"ט ה"ב. (38 שאינו חייב עד שיגזוז כשיעור זה. ראה בהערה הקודמת.

- ח. ספק קדשים³⁹, פגון בהמה שהיא ספק בכור⁶
 וכיוצא בה - הרי הן אסורין בגיזה ועבודה, והגוזז⁷
 או העובד בהן - אינו לוקה⁴⁰.⁸

(39 ברייתא, נדרים יט, א. ובבא-מציעא ו, ב. (בכסף-משנה ציין מקור הדין בכורות יח, ולפלא שהסתמך על דיוק מגמרא, ודילג על ברייתא מפורשת). (40 אין לוקים על ספק עבירה.

- ט. בהמת הקדשי⁴¹ שנפל בה מום ונפדת פמו⁹
 שבארנו⁴² - אינה מתרת בגיזה ועבודה, והרי היא¹⁰
 באסורה⁴³ עד שתשחט. נשחטה אחר פדיונה -¹¹
 התרה באכילה⁴⁴. במה דברים אמורים? בשקדם¹²
 הקדשין את מומן⁴⁵ או קדם מום עובר⁴⁶ להקדשין;¹³
 אבל המקדיש בעלת מום קבוע למזבח - אינה¹⁴
 אסורה בגיזה ועבודה אלא מדבריהם⁴⁷; נפדת - הרי¹⁵
 זו כחלין לכל דבר, ותצא לחלין להגזז ולהעבד⁴⁸.¹⁶
 חוץ מן הבכור⁴⁹ והמעשר⁵⁰, שהקדשה חלה על¹⁷
 גופן אף על פי שהן בעלי מומין קבועין מתחלתן,¹⁸
 ואינן יוצאין לחלין להגזז ולהעבד לעולם⁵¹. ואסור¹⁹
 להרביע בכור⁵² או בפסולי המקדשין⁵³.²⁰

(41 משנה, בכורות יד, א. (42 פ"א מהל' איסורי מזבח ה"י. (43 בגמרא שם טו, א - למדו דין זה מהמקרא. (44 והוא-הדין בגיזה. כך משתמע ממה שכתב למעלה "עד שתשחט", וכך כתבו ה'תוספות' בפירוש בכורות כה, א - ד"ה שער. (45 וירדה עליהם קדושת הגוף חמורה. (46 מום שיתרפא אחר זמן מסוים. (47 מגזירת חכמים. שם יד, א. (48 מפני שלא חלה עליה מעולם קדושה חמורה אלא קדושת דמים בלבד, שהרי לא היתה ראויה למזבח. (49 עם לידתו חלה על גופו קדושה שאין לה פדיון, ואינו יוצא לחולין לעולם. (50 מצוות-עשה לעשר כל שנה את הבקר והצאן שנולדו באותה שנה (פ"ו מהל' בכורות ה"א), ואמרה תורה (ויקרא כז, לב): "לא יגאל", שאינו יוצא לחולין על-ידי פדיון אלא נאכל במומו כבכור

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"א ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ז

פָּרָק שְׁנַיִ

1) יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה, ודין כל הקדשים מאימתי מועלים בהם .

- 15 א. קְדָשִׁים קְלִים - אֵין מוֹעְלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרַק
16 הַדָּם.² נִזְרַק הַדָּם - מוֹעְלִין בְּאַמּוּרֵיהֶן עַד שְׁיִצְאוּ
17 לְבֵית הַדְּשָׁן, שְׁהָרִי הֵן לְאֲשִׁים,³ וְאֵין מוֹעְלִין בְּדָבָר
18 הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. אֶפְלוּ הַעֲלָה הָאִמּוּרִין שְׁלֵהֶן
19 לְמִזְבֵּחַ קִדְם זְרִיקָה - אֵין מוֹעְלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרַק
20 הַדָּם. הוֹצִיא אִמּוּרֵיהֶן לְחוּץ קִדְם זְרִיקָה - אֵין
21 מוֹעְלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרַק הַדָּם; נִזְרַק הַדָּם, אָף עַל פִּי
22 שְׁעָרָיו הֵן בְּחוּץ וְלֹא הַחֲזִירָן - מוֹעְלִין בָּהֶן.⁴
23 שְׁהִזְרִיקָה מוֹעֵלֶת לִיִּצְאָא בֵּין לְהַקְלֵם⁵ בֵּין לְהַחְמִיר.⁶

2) אבל אסור מן התורה (משנה למלך). (3) עומדים להקטרה על המזבח. (4) כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. (5) כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שיזרוק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. (6) באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה).

- 24 ב. כָּל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים מוֹעְלִין בָּהֶן מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ עַד
25 שְׁיִזְרַק הַדָּם. נִזְרַק הַדָּם - מוֹעְלִין בָּהֶן בְּדָבָר שְׂפָלוֹ
26 לְאֲשִׁים עַד שְׁיִשְׂרַף וְיִצְאָ לְבֵית הַדְּשָׁן, וְאֵין מוֹעְלִין
27 בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

7) אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

- 28 ג. כִּיצַד? הַעוֹלָה, אֶחָד עוֹלֵת הָעוֹף וְאֶחָד עוֹלֵת
29 בְּהֵמָה, וְהַקְּמִיץ⁸ וְהַלְבוֹנָה,⁹ וּמִנְחַת כֹּהֲנִים¹⁰
30 וְהַחֲבִיתִין¹¹ וּמִנְחַת נְסִכִים¹² - מוֹעְלִין בָּהֶן מִשְׁעַת
31 הַקְּדָשָׁן עַד שְׁיִצְאוּ אַחַר שְׂרַפְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ לְבֵית
32 הַדְּשָׁן.

8) המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו ומקטיר על המזבח והשיריים נאכלים לכהנים. (9) מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. (10) כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". (11) כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. (12) רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח.

- 33 ד. וְכֵן פָּרִים הַנְּשָׂרְפִין וְשְׂעִירִים הַנְּשָׂרְפִין¹³ -
34 מוֹעְלִין בָּהֶן מִשְׁעַת הַקְּדָשָׁן עַד שְׁיִשְׂרְפוּ וְתִגְמָר

הקודמת. ובסיכום הדינים שנאמרו בהלכה זו, יש לקבוע, שבנוגע לצמר של בהמות קדשים מחלק רבינו את הקרבנות לשלשה סוגים: א. בכור ומעשר: ב. שלמים ותודה. ג. חטאת ואשם. עולה אינה סוג בפני עצמו אלא ספק סוג ב' ספק סוג ג'. ופרטי דיניהם הם: צמר שנתלש בידים אסור בכל שלושת הסוגים. נשר מאליו כשהבהמה תמימה - סוג א' וב' אסור, וסוג ג' מותר. נשר מאליו אחרי שנפל בה מום - ב' וג' מותר, א' אסור. עולה היא כאמור ספק ב' או ג', והולכים לחומרא. פירושו זה מסלק את תמיהתם של האחרונים שכאלו דברי רבינו כאן סותרים למה שאמר למעלה בהלכה זו עצמה: "או שנשר מן הבהמה", והציעו למחוק את התיבות "מן הבהמה", ולפי פירושו אין כל סתירה.

- 1 יא. הַשׁוֹחֵט⁶³ בְּכוֹר או שְׂאֵר מְקַדְשִׁין - תּוֹלֵשׁ אֶת
2 הַשְּׂעִר מִפָּאן וּמִפָּאן לְעֵשׂוֹת מְקוּם לְסַפֵּין, וּבִלְבַד
3 שְׂלֵא יִזְיוּנו⁶⁴ מִמְּקוֹמוֹ.

(63) משנה, שם כד, ב. (64) פירוש, שלא יזיז ממקומו את הצמר שתלש אלא יניחו כך שהוא מסובך בצמר הקבוע בעור.

- 4 יב. קְדָשֵׁי בְּדֵק הַבֵּית⁶⁵ אִסּוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מְדַבְּרֵי
5 סוֹפְרִים⁶⁶, אֲכָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אִסּוּרִין. לְפִיכָּה,
6 הַגּוֹזֵז אוֹתָן אוֹ הַעוֹבֵד בָּהֶן - אֵינוֹ לוֹקֵה, אֲכָל מִפִּין
7 אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת⁶⁷.

(65) מימרא של רבי אלעזר, שם כה, א. (66) כך פירשו שם את דברי רבי אלעזר. (67) מלקות מדרבנן כפי שיקול דעת בית הדין.

- 8 יג. הַמְּקַדֵּשׁ⁶⁸ עֶבֶר לְמִזְבֵּחַ⁶⁹ - אִמּוֹ אִסּוּרָה בְּעִבּוּדָה
9 מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. מִפְּנֵי שְׁעִבּוּדָתָהּ מְכַחֶשֶׁת אֶת הָעֶבֶר,
10 גְּזָרוּ בָּהּ. וְהָרִי הִיא מִתְרַת בְּגִזָּה, שְׂאִין בְּזֵה הַפֶּסֶד
11 לְזָלֵד. הַקְּדִישׁ אֲבָר אֶחָד⁷⁰ מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבִדָּק
12 הַבֵּית⁷¹ בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי הַדְּבָר סֶפֶק אִם אִסּוּרָה
13 כְּלָה בְּגִזָּה⁷² וְעִבּוּדָה⁷³ אוֹ אֵינָה אִסּוּרָה, לְפִיכָּה אֵין
14 לוֹקֵין עָלֶיהָ.

(68) תמורה יא, ב. (69) משמע שאם הקדיש העובר לבדק הבית, אמו מותרת בעבודה, ואע"פ שאמר בהלכה הקודמת, שקדשי בדק הבית אסורים בעבודה. והטעם, מפני שבנידון דלפנינו איסור העבודה הוא מדרבנן, לא גזרו על קדשי בדק הבית, שכל איסור העבודה בהם הוא רק מדרבנן. (70) בעיא (שם) שלא נפשטה. (71) הבעיא שם היא אם היא אסורה מן התורה, ואם נאמר שהתורה אסרה גם בהקדיש אבר אחר, גם בקדשי בדק הבית שאסור מדרבנן הדין כך, שכל שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו (ה' המוריה). (72) אבל האבר שהקדיש, פשוט שאסור בגיזוה. וב'שיטה מקובצת' שם פירש שהאיבעיא היא על אותו אבר. (73) בגמרא שלפנינו הבעיא היא בגיזוה בלבד, ומשמע שבעבודה לא היה השואל מסופק כלל, שהרי גם אותו האבר יכחיש ע"י העבודה, וכן פירש רש"י שם. ואולי טעות-סופר כאן, ויש למחוק את המילה "ועבודה".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

8 מוֹעֲלִים בְּכֶלֶן מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ עַד שְׂיִזְרַק הַדָּם; וְנִזְרַק הַדָּם
9 - מוֹעֲלִין בְּאִמּוּרֵיהֶן עַד שְׂיִצְאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן, וְאֵין
10 מוֹעֲלִין בַּבֶּשֶׂר. וְכֵן חֲטָאת הָעוֹף - מוֹעֲלִין בָּהּ
11 מִשְׁהַקְדָּשָׁה עַד שְׂיִזְהָ דָמָה; הִזָּה דָמָה - אֵין בָּהּ
12 מְעִילָה. אֲבָל אָסוּר לְהַנּוֹת בְּמִרְאָתָהּ¹⁹ וְנוֹצְתָהּ²⁰,
13 וְהַנְהִיגָה בָּהֶן אַחַר הִזָּה - לֹא מְעַל.

18) בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם קדשי קדשים לכל דבר. (19) הזפק. (20) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לד. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כשאר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה.

14 ז. הַמְנַחֵת - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ, אֶף עַל פִּי
15 שְׂעִדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי שֶׁרַת, עַד שְׂיִקְטֹרֶת הַקֶּמֶץ.
16 קָרַב הַקֶּמֶץ - הִתְרוּ הַשְּׂיָרִים בְּאֲכִילָה. וְאִם נִפְסְלוּ
17 הַשְּׂיָרִים אוֹ חֲסָרוּ וְאַחַר כֵּן הִקְטִיר הַקֶּמֶץ, הוֹאִיל
18 וְהִקְטִירָה זוֹ אֵינָה מִתְּרַת הַשְּׂיָרִים בְּאֲכִילָה - הֲרִי
19 הַדָּבָר סֶפֶק אִם יִצְאוּ יָדֵי מְעִילָה אוֹ לֹא יִצְאוּ.

20 ח. לַחֵם הַפָּנִים²¹ - מוֹעֲלִין בּוֹ מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ, אֶף עַל פִּי
21 שְׂעִדִין לֹא נֶאֱפָה, עַד שְׂיִקְטֹרֶת הַבְּזִיכִין. הִקְטִיר
22 הַבְּזִיכִין - הִתְרוּ בְּאֲכִילָה. וְכֵן שְׂתֵי הַלֶּחֶם²² - מוֹעֲלִין
23 בָּהֶן מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ, קֹדֶם שְׂיִצְאֻהוּ, עַד שְׂיִזְרַק דָּם הַכִּבְשִׁים.
24 נִזְרַק דָּם הַכִּבְשִׁים - הִתְרוּ בְּאֲכִילָה.

21) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל דין מעמידים שני בויכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. (22) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים.

25 ט. הַנְּסֻכִים - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ. יָרְדוּ
26 לְשִׂיתִין²³ - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. מֵיִם שְׂמֹנְסֻכִים בְּחַג
27 הַסְּפֹת, קָל זָמַן שֶׁהֵן בְּפִד²⁴ שֶׁל זֶהָב - אֵין נִהְיִין²⁵
28 בָּהֶן, וְהַנְהִיגָה - לֹא מְעַל²⁶; נִתְּנוּ אוֹתָן בְּצִלוּחִית -
29 מוֹעֲלִין בְּכֶלֶן²⁷, שְׂהָרֵי הֵן מִפְּלֵי הַנְּסֻכִים.

23) חלל תחת המזבח שלתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). (24) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים, ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה

1 שְׂרַפְתָּן בְּבֵית הַדָּשָׁן¹⁴ וְיִתְפָּשׂוּ¹⁵ הַבֶּשֶׂר; אֲבָל קֹדֶם שְׂיִתְפָּשׂוּ
2 - מוֹעֲלִין בּוֹ וְהוּא בְּבֵית הַדָּשָׁן.

13) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. (14) כאימורי קדשי קדשים. (15) ימס, יתפרק.

3 ה. וְכֵן פָּרָה אֲדָמָה - מוֹעֲלִין בָּהּ מִשְׁהַקְדָּשָׁה עַד
4 שְׂתַעֲשֶׂה אָפֶר. אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקֹדֶשִׁי בְּדֵק הַבֵּית¹⁶,
5 הֲרִי נֶאֱמַר בָּהּ: חֲטָאת הִיא. וְהִנְאִי בֵּית דִּין הוּא,
6 שְׁלֹא יִמְעַל אָדָם בְּאָפֶר הַפָּרָה¹⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"פרה ארומה מועלין בה משהוקדשה עד שתיעשה אפר, אע"פ שהיא קדשי בדק הבית, הרי נאמר בה "חטאת היא", ותנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה".

והקשו מפרשי הרמב"ם: א. מהו הלשון "אע"פ שהיא קדשי בדק הבית", וכי אין מעילה בקדשי בדק הבית? ב. מהמילים "תנאי בית-דין הוא, שלא ימעול אדם באפר הפרה", משמע שמדין תורה כן מועלים בה אחר שנעשתה אפר. ולא היא, שהרי לומדים ממה שנאמר "חטאת היא" מלמד שיש מעילה גם באפרה.

ותירצו שמה שכתב "שהיא קדשי בדק הבית", הכוונה שאינה ממש כמותם, וכיון שאינה קדשים ממש לא היה מן הדין שימעלו בה "אלא דקריי" רחמנא חטאת". ובנוגע למה שכתב "תנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה", איתא בגמ' ש"שתי תקנות הוון, דאורייתא בה מועלין, באפרה אין מועלין", וכיון שראו חכמים שמזלזלים בה גזרו בה מעילה, וכיון שראו שנמנעים מספק הזאות מפני חשש מעילה העמידה על דאורייתא.

אמנם גם תירוצים אלו קשים:

א: שאם זו כוונת הרמב"ם, היה לו לכתוב בפירוש ובלשון ברורה "אע"פ שאינה קדשי בדק הבית", ולא לכתוב בלשון המשתמעת להיפך "אע"פ שהיא קדשי בדק הבית".

ב: פשטות הלשון "תנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה" הוא שמדרבנן אין מועלין באפרה, אבל מהתורה מועלין גם באפרה.

(על-פי ז"ל מלכות" טפר עבודה ט' טו)

16) כלומר, אינה קדשי בדק הבית ממש, אלא כעין קדשי בדק הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. (17) משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בכשרה אבל לא באפרה ומכיוון שראו חכמים שמשתמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסרבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוהו על דין תורה.

7 ו. חֲטָאת בְּהֵמָה וְאִשָּׁם וְזִבְחֵי שְׁלָמִי צְבוּר¹⁸ -

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום - יום שני כ"א ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קיז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

37) עד שיירוק הדם, אבל אחר שנזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה).
38) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. 39) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים.
40) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. 41) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. 42) קפצו ונפלו על הרצפה. 43) דין זה נאמר במשנה שם גבי אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרבינו משווה עצמות לאיברים.

23 יג. גַּחְלַת שִׁפְקָעָה מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין לִפְנֵי חֲצוֹת בֵּין
24 לְאַחַר חֲצוֹת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעְלִין. אֲבָל גַּחְלַת
25 שֶׁל קֹדְשֵׁי בְדֵק הַבַּיִת - מוֹעְלִין בָּהּ. וְהַשְּׁלֵהֶבֶת - לֹא
26 נִהְיִין וְלֹא מוֹעְלִין.

27 יד. דֶּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן⁴⁴, בֵּין קֹדֶם הֶרְמַת הַדֶּשֶׁן
28 בֵּין אַחֵר הֶרְמָה⁴⁵ - מוֹעְלִין בּוֹ.

44) כשעודנו על המזבח. 45) ואף על פי שאין מועלים בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה".

29 טו. דֶּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדֶשֶׁן הַמְּנוֹרָה - לֹא
30 נִהְיִין וְלֹא מוֹעְלִין⁴⁶.

46) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן אצל מזבח החיצון במקום שמניחים תרומת הדשן של מזבח החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו.

31 טז. כָּל בְּהֵמַת קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים שֶׁהִיא בְּעֵלַת מוֹם, בֵּין
32 שֶׁקָּדַם מוֹם קְבוּעַ לְהַקְדִּישָׁהּ בֵּין שֶׁקָּדַם הַקְדִּישָׁהּ
33 לְמוֹם קְבוּעַ, וְאִפְלוּ הִיָּתָה מְחַסֵּר זְמַן⁴⁷ - מוֹעְלִין
34 בָּהֶם מִשְׁהֻקְדָּשׁוֹ עַד שִׁפְדוֹ. אֲבָל תוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
35 זְמַנָּם⁴⁸ וְכִנִּי יוֹנָה שֶׁעֵבֵר זְמַן וְהֵן קֹדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, אִף
36 עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַנּוֹת בָּהֶן - הַנְּהַגָה לֹא מְעַל⁴⁹.
37 הוֹאִיל וְאִינָן רְאוּיִין לְפָדְיוֹן - הֲרִי הֵם פְּחֻטָּאוֹת
38 הַמַּתוֹת, לְפִיכָף אֵין מוֹעְלִין בָּהֶן.

47) עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסויים תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז): "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה וגו'". וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת. 48) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק קטנים כשרים. 49) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא שם יב. מנמקים את הבדל דין הבהמה מדין העוף, מפני שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל

מנסכים. 25) מפני שנלקחו לצורך הקדש. 26) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. 27) מצוה לנסך שלושה לוגין ואם היו בצלוחית יותר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכלם.

1 י. לֹג שֶׁמֶן²⁸ שֶׁל מִצְרַע - מוֹעְלִין בּוֹ מִשְׁהֻקְדָּשׁ בְּכָלִי
2 עַד שִׁיזְרַק דָּם הָאֵשֶׁם²⁹. נִזְרַק דָּם הָאֵשֶׁם - לֹא נִהְיִין
3 וְלֹא מוֹעְלִין עַד שִׁיִּתְּנוּ מִמֶּנּוּ מִתְּנוּתוֹ. נִתְּנוּ מִמֶּנּוּ
4 הַמִּתְּנוֹת - הִתְּרוּ הַשְּׂרִירִים³⁰ בְּאֲכִילָה³¹ כִּבְשׂוֹר חֻטָּאת
5 וְאֵשֶׁם.

28) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיצק על כפו שבע הזאות ואחר כך נותן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נותן על ראשו (ויקרא יד). 29) כחכמים נגד דעת רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. 30) השמן שנשאר בלוג. 31) לכהנים.

6 יא. כָּל דָּמֵי שִׁחִיטַת הַקֹּדְשִׁים³² - אֵין מוֹעְלִין בּוֹ, בֵּין לִפְנֵי כַּפָּרָה בֵּין לְאַחֵר כַּפָּרָה, עַד שִׁיִּצֵּא לְנַחַל
7 קִדְרוֹן³³. יִצֵּא לְנַחַל קִדְרוֹן - מוֹעְלִין בּוֹ³⁴, מִפְּנֵי
8 שֶׁהִיא נִמְכָּר לְגִנוֹת וְדָמֵי הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל הַמְקִיז דָּם
9 לְבְהֵמַת קֹדְשִׁים - הֲרִי הוּא אֲסוּר בְּהִנְיָה וּמוֹעְלִין
10 בּוֹ³⁵; הוֹאִיל וְאִינָהּ יְכוּלָה לְחַיּוֹת בְּלֹא דָם, הֲרִי הוּא
12 כְּגֹפְסָה³⁶.

32) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. 33) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. 34) הראב"ד בהשגותיו כותב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביומא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן. 35) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. 36) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה.

13 יב. הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְּרָנִים וְהַטְּלָפִים שִׁפְרָשׁוּ
14 מִקֹּדְשֵׁי קֹדְשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים - מוֹעְלִין בָּהֶן³⁷;
15 פִּרְשׁוּ לְאַחֵר זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעְלִין בָּהֶן³⁸.
16 עֲצָמוֹת הָעוֹלָה שִׁפְרָשׁוּ לִפְנֵי זְרִיקָה - אֵין מוֹעְלִין
17 בָּהֶן לְאַחֵר זְרִיקָה³⁹, שֶׁהַזְרִיקָה מְתַרַת אוֹתָם⁴⁰; וְאִם
18 פִּרְשׁוּ אַחֵר זְרִיקָה - מוֹעְלִין בָּהֶן לְעוֹלָם⁴¹. עֲצָמוֹת
19 הָעוֹלָה שִׁפְקָעוּ⁴² מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם חֲצוֹת הַלֵּילָה -
20 מוֹעְלִין בָּהֶן⁴³; לְאַחֵר חֲצוֹת - אֵין מוֹעְלִין בָּהֶן. אִף
21 עַל פִּי שִׁפְקָעוּ קֹדֶם חֲצוֹת, פִּינָן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלֵּילָה
22 וְנַעֲשׂוּ כָּל הָאֵיבָרִים כְּמִי שֶׁנִּתְּאָפְלוּ וְנַעֲשׂוּ אִפְרָר.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כסף-משנה ורדב"ז שם. ונראה שרבינו התכוון כאן למעט כשהקדיש בהמה בעלת מום - "קדשי מזבח" משמע קדשים הראויים למזבח - וסובר כר' יוחנן בתמורה לג. שאינה צריכה העמדה והערכה, שנאמר (שם) "אותה", ולא שקדם מומה להקדשה, והכל מודים שנפדית. וכן משמע מלשונו בהלכות ערכין שם, שכתב: אם נפל בהם מום. אמנם יש להקשות, הלא אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, אבל זה קשה גם על הגמרא עצמה. וראה תוספות פסחים שם ד"ה אין פודים, שפירשו, שקדשי בדק הבית פודים מן התורה, ובמעילה שם ד"ה ואפילו, כתבו, שקדשי בדק הבית מותר לפדות להנאות אחרות חוץ לאכילת כלבים]. (4) במשנה מעילה ב. כתוב סתם: "כל שהיה לה שעת היתר לכהנים אין מועלים בה", ובגמרא שם ה. נחלקו חזקיה ור' יוחנן בפירוש המשנה. חזקיה אומר היתר זריקה שנינו, כלומר, אם השחיטה וקבלת הדם נעשו כמצוותן, ומותר היה לזרוק את הדם - אין מועלים בבשר. ור' יוחנן אמר היתר אכילה שנינו, כלומר, כשנזרק הדם והותר הבשר באכילה אין מועלים בו, אבל כל זמן שלא נזרק הדם - מועלים. ופסק רבינו כר' יוחנן, ואע"פ שהוא תלמידו של חזקיה, מפני שבגמרא שם הביאו כמה ראיות לשיטתו, וגם במנחות קב. כל הסוגיא נאמרה לפי שיטתו (כסף-משנה). (5) בדרומו של מזבח, וטעונים שחיטה וקבלת דמם בצפונה (משנה זבחים מז.). רבינו מפרט כאן שורה ארוכה של פסולים, ועל כולם הוא אומר שאין בהם מעילה מן התורה אלא מדברי סופרים. מקור הדין במעילה ב: [אמנם שם פירשו כך את המשנה רק לפי דעת רבה, שאם העלה אימורי הפסולים על המזבח צריך להורידם, אבל דעת רבינו שגם הסוברים אם עלו לא ירדו, מודים לפירוש זה, ולפיכך פסק כאן שאין בהם מעילה מן התורה, ואין בזה ניגוד לדעתו (פסולי המוקדשים פ"ג ה"ו) שלא ירדו (לחם-משנה, ראה כסף-משנה). (6) לעבודת הקרבנות, כגון מי שאינו מזרע אהרן או בעל מום. (7) כלומר, או הבשר. במשנה שם ו: אמר ר' עקיבא שזריקה מועלת ליוצא להוציא מידי מעילה, ובגמרא שם מפרש ר' יוחנן שר' עקיבא לא אמר אלא ביצא מקצתו, אבל ביצא כולו מועלים בו, ורב פפא (שם ז.) אומר: לא אמר ר' עקיבא אלא שיצא בשר, אבל דם אין זריקה מועלת ליוצא. פירוש, אם זרק אותו הדם שיצא אין הזריקה מתרת את הבשר, ולפיכך מועלים בו (רש"י שם). (8) פירוש, בבשר, אבל בדם עצמו אין מעילה כלל (למעלה פרק ב הלכה יא.). (9) אפילו לאחר שנזרק הדם. (10) לא נתפרש מה ענין אימורים לכאן? הלא באימורים מועלים משעה שהוקדשו עד שיצאו לבית הדשן (כלמעלה פ"ב ה"ב), ומהו ההבדל בין נפסלו לפני זריקת הדם או לאחריה. ראה הגהות חזון-איש. (11) טעות סופר, ויש למחוק את המלה "שאר", ולגרוס אין מועלים בבשרם (חזון-איש), שהרי גם מקצת הבשר שיצא אין בו מעילה (ראה רש"י שם ד"ה איתמר). (12) למעלה בהלכה זו.

לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין פדיון לעוף.

פָּרָק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר קדשי מזבח שמתו אם יצאו מידי מעילה ואם הותרו שעה אחת.

- 1 א. קְדָשִׁי² מִזְבֵּחַ³ שָׁמְתוּ - יֵצְאוּ מִיַּדִּי מֵעִילָה דְּבַר
- 2 תּוֹרָה, אֲבָל מוֹעֲלִין בְּהֵן מְדַבְּרֵי סוּפְרִים. וְכֵן אִם
- 3 נִפְסְלוּ בְּדָבָרִים שִׁפְסְלוּ בְּהֵן הַקְּרִבָּנוֹת, שֶׁקָּבַר
- 4 בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין בְּהֵן מְדַבְּרֵי סוּפְרִים. בְּמָה דְּבָרִים
- 5 אֲמוּרִים? בְּשֵׁלָא הִיָּה לְהֵן שְׁעַת הֵתֵר לְאַכִּילַת
- 6 כְּהֵנִים; אֲבָל אִם הִיָּה לְקֹדְשֵׁי קְדָשִׁים הַנְּאָכְלִים שְׁעַת
- 7 הֵתֵר וְאַחַר כֵּן נִפְסְלוּ וְנִאֲסְרוּ בְּאַכִּילָה, הוֹאִיל וְהֵתֵרוּ
- 8 שְׁעָה אַחַת - אִין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ דְּבַר שֶׁהִיָּה רְאוּי
- 9 לְאַכִּילָה⁴, כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ. כִּיצַד? קְדָשֵׁי קְדָשִׁים
- 10 שֶׁנִּפְסְלוּ קֹדֶם שִׁיגִיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ פְּהִלְכְתוּ, כְּגוֹן
- 11 שֶׁשְׁחָטוּן בְּדְרוֹם⁵ אִף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצִפּוֹן, או
- 12 שֶׁשְׁחָטוּן בְּצִפּוֹן וְקָבַל בְּדְרוֹם, או שֶׁשְׁחַט בַּיּוֹם וְזָרַק
- 13 בְּלִילָה, או שֶׁשְׁחַט בְּלִילָה וְזָרַק בַּיּוֹם, או שֶׁעֲשָׂאן
- 14 בְּמַחְשֶׁבֶת הַזְּמַן או בְּמַחְשֶׁבֶת הַמָּקוֹם, או שֶׁקָּבַלוּ
- 15 הַפְּסוּלִין⁶ אֶת דְּמֵן אִף עַל פִּי שֶׁזָּרְקוּהוּ כְּשָׂרִים, או
- 16 שֶׁזָּרְקוּהוּ פְּסוּלִין אִף עַל פִּי שֶׁקָּבְלוּהוּ כְּשָׂרִים, או
- 17 שֶׁיֵּצֵא הַדָּם וְהַבֶּשֶׂר כְּלוֹ קֹדֶם זְרִיקַת הַדָּם, או שֶׁלֵּן
- 18 הַדָּם - בְּכָל אֱלוֹ מוֹעֲלִין⁸ כְּכֹלֵן לְעוֹלָם⁹, שֶׁהָרִי לֹא
- 19 הִיָּה לְהֵן שְׁעַת הֵתֵר. אֲבָל אִם הִגִּיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ
- 20 כְּמִצְוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן לֵן הַבֶּשֶׂר או הָאֲמוּרִין, או שֶׁנִּטְמָא
- 21 הַבֶּשֶׂר או הָאֲמוּרִין, או שֶׁיֵּצֵא הַבֶּשֶׂר או הָאֲמוּרִין¹⁰
- 22 לַחוּץ, או שֶׁיֵּצֵא מִקְצַת הַבֶּשֶׂר קֹדֶם זְרִיקַת דָּמִים -
- 23 בְּכָל אֱלוֹ וְכִיֵּצֵא בְּהֵן אִין מוֹעֲלִין בְּשָׂאָר בְּשֶׁרֶן¹¹,
- 24 שֶׁהָרִי הִיָּה לוֹ שְׁעַת הֵתֵר לְאַכִּילָה, כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ¹².

(2) מימרא של ר' יוחנן, מעילה יב. (3) ר' יוחנן אמר סתם "קדשים שמתו", ורבינו הוסיף "מזבח" ומכאן ראה שלדעתו, קדשי בדק הבית שמתו יש בהם מעילה, וכן אמרו (שם טו.): "במאי? (על איזה קדשים אמר ר' יוחנן שאם מתו יצאו מידי מעילה), אילימא (שמא תאמר) בקדשי בדק הבית וכו' לא יהא אלא דאקדיש אשפה (יהיה זה כמו שהקדיש אשפה לבדק הבית)?" ונימוקו של ר' יוחנן נאמר בתמורה לב: מפני שאינם ראויים לכלום, לפדותם אי אפשר, כי בהמת הקדש אינה נפדית בלי העמדה לפני הכהן והערכה, כמו שנאמר (ויקרא כז, יב-יג): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך אותה", ואת המתה אי אפשר להעמיד. ובפסחים כט. אמרו נימוק שני, מפני שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ונבילה אינה ראויה לאדם מישראל אלא לכלבים. [ויש לתמוה על רבינו כאן שפסק שקדשי בדק הבית שמתו מועלים בהם, ובפרק ה מהלכות ערכין הלכה יב כתב בפירוש שגם קדשי בדק הבית טעונים העמדה והערכה, ומסיים שם: ולפיכך אם מתה הבהמה קודם שתיערך ותפדה, אין פודים אותה אלא תקבר. ראה

25 ב. קְבָלוּ¹³ הַפְּסוּלִין אֶת הַדָּם¹⁴ וְזָרְקוּהוּ, וְחִזְרוּ

26 הַכְּשָׂרִים לְעִבּוּדָה וְקָבְלוּ שְׂאָר דָּם הַנִּפְסָל¹⁵ וְזָרְקוּהוּ

27 - אִין מוֹעֲלִין בְּבִשְׂרָן; שְׂאִין הַפְּסוּלִין עוֹשִׂין שְׂאָר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"א ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 ואחר כף נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות, 19
20 ושחט שתיהן כאחת³³ וזרק דם אחת מהן - אין
21 מועילין לא בכשר זו שגזרקה דמה ולא בכשר
22 חברתה, ואף על פי שאינו³⁴ ראוי לאכילה, הואיל
23 ואם רצה מזה זורק ואם רצה מזה זורק. אבל אם
24 שחט זו אחר זו - אין דמה³⁵ מועיל לבשר
25 חברתה³⁶, ואפלו לאחר זריקה, שהרי לא היתה לה
26 שעה הראויה להתיר בשורה³⁷.

(32 שם ז. ז. : 33) כגון ששחטן שני כהנים (רש"י שם).
(34 השני. 35) של אותה ששחט קודם. (36) להוציא
מידי מעילה. (37) מפני שאסור לזרוק דם החטאת
שנשחטה באחרונה.

27 ז. פל חטאת עוף³⁸ או עולת עוף שגפסלה בשנוי
28 עשיתה³⁹ או בשנוי מקום עשיתה⁴⁰ - מועילין בה;
29 חוץ מעולת העוף שנמלק למטה פמליקת חטאת
30 לשם חטאת, שאף על פי שלא עלתה לבעלים לשם
31 חובה⁴¹ - אין מועילין בה⁴², הואיל ושנה שמה
32 ומקום עשיתה ושנה מעשיתה לשם דבר שאין בו
33 מעילה⁴³.

(38) משנה זבחים סו. סו: (39) הבדיל הראש מן הגוף
בחטאת, וכן אם לא הבדיל בעולה (ראה הלכות מעשה
הקרבנות פרק ו הלכה כ, ופרק ז הלכה ו). (40) עולת
העוף מזים דמה במחיצתו העליונה של המזבח, ושל חטאת
העוף במחיצתו התחתונה, ואם שינה - פסול. וכן אם מלק
עולת העוף למטה - פסולה, אבל חטאת העוף מליקתה
כשרה בכל מקום (רבינו שם הלכה ט). (41) על הבעלים
להביא עולה אחרת (פרק טו מהלכות פסולי המוקדשים
ה"א). (42) כר' יהושע שם סו: (43) חטאת העוף
שעשה למטה לשם חטאת אין בה מעילה, ולפיכך גם
עולת העוף שנעשתה כך אין מועלים בה.

34 ח. מנחה⁴⁴ שנתפגלה⁴⁵ או שנעשית במחשבת
35 המקום⁴⁶, וכן שתי הלחם ולחם הפנים שנתפגלו או
36 שגפסלו במחשבת המקום - מועילין בהן, שהרי לא
37 היתה להן שעת התיר⁴⁷.

(44) קרבן קמח. (45) ראה הלכה ג. (46) לזרוק את הדם
או להקטיר אימורים שלא במקומם. ההבדל בדין שתי
מחשבות פסולות אלו הוא: מחשבת הזמן, האוכל בשר
הקרבן חייב כרת. ומחשבת המקום, אין כרת באכילתו.
בדרך כלל קוראים לקרבן שנפסל במחשבת הזמן "פיגול",
ולנפסל במחשבת המקום - "פסול", ולפעמים כשאין הבדל
בדינם, נכללים שניהם במונח "פיגול" או "פסול".
(47) כלמעלה בהלכה א.

38 ט. וכן⁴⁸ קמץ שיצא לחוץ או לן וחסר והקטירו -
39 מועילין בשגורים, שהרי לא היה שם שעת התיר. אבל
40 אם נטמא הקמץ⁴⁹ והקטירו - אין מועילין בשגורים;
41 שהצייץ⁵⁰ מרצה⁵¹ על הטמא, ואינו מרצה לא על

1 דם הנפש שיריבם¹⁶. חוץ מן הטמא, הואיל וראוי
2 לעבודת צבור¹⁷, עושה שאר דם שיריבם¹⁸.

(13) שם ה: (14) פירוש, מקצת הדם. (15) ולא דם העור
או הבשר. (16) הדם הנשאר בכלי או בצואר הבהמה אחר
זריקת הדם שנתקבל בכלי, נקרא שיריב ומצוותו לשפכו
על יסוד המזבח ופסול לזריקה. ומשמיענו רבינו שאם זרקו
פסולים לעבודה מקצת הדם, לא נעשה שאר הדם שיריבם
(ראה פרק א מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כח ובהערות
שם), ולפיכך הזריקה השניה כשרה ומוציאה מידי מעילה.
(17) שבקרבנות ציבור דוחים את הטומאה (פרק ד מהלכות
ביאת מקדש הלכה ט). (18) אפילו בקרבנות יחיד, שאינם
דוחים את הטומאה.

3 ג. כיצד? קבל הטמא וזרק, אף על פי שחזר
4 הפשר¹⁹ וקבל שאר דם הנפש וזרקו - הרי אלו לא
5 היתה²⁰ להן שעת התיר ומועילין בכלן; שנה הדם
6 שיריבם הוא, ואין זריקת השיריבם מועלת. כבר
7 בארנו²¹, שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ
8 מאמורייהן אחר זריקת הדם. והוא²² שתהיה זריקה
9 המועלת; אבל קדשים קלים שנתפגלו²³, אף על פי
10 שגזרקה דם - אין מועילין²⁴ באמורייהן. וכן אם יצא
11 הדם, אף על פי שהחזירו וזרקו²⁵ - אין מועילין
12 באמורייהן.

(19) כלומר, כהן טהור. (20) הבשר לא הותר באכילה, מפני
ששתי הזריקות פסולות. (21) למעלה פרק ב הלכה א.
(22) בתנאי. (23) שחישב באחת מארבע העבודות לזרוק
את הדם או להקטיר את האימורים למחר, והוא הדין
במחשבת שלא במקומם (ראה הלכות פסולי המוקדשים
פרק יג הלכה א). (24) שם ג: אמר רב גידל אמר רב,
זריקת פיגול וכו' ואינה מביאה לידי מעילה בקדשים קלים.
ודין זה לא הופרך שם (הר"י קורקוס, מביאו כסף-משנה).
(25) ברייתא שם ז.

13 ד. פל חטאות המתות²⁶, כגון וולד חטאת ותמורתה²⁷
14 וכיצא בהן²⁸ - אסור להנות בהן, ואם נהנה - לא
15 מעיל²⁹.

(26) שאסור להקריבן ואין להן פדיון. ראה דינן בהלכות
פסולי המוקדשים פרק ד הלכה א. (27) היו לפניו בהמת
חולין ובהמה שהוקדשה לחטאת, ואמר על בהמת החולין
הרי זו תמורת זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג):
ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש.
(28) חטאת שמתו בעליה, ושכיפרו בעליה באחרת.
(29) משנה שם י:

16 ה. וכל חטאת³⁰ שתירעה³¹ עד שיפול בה מום -
17 מועילין בה עד שתתפדה.

(30) שם יא: (31) כגון שעברה שנתה לפני שכיפרו הבעלים
באחרת.

18 ו. המפריש³² חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתייה,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהוכיחו, שבנפסל לפני זריקה הכל מודים שמועלים בו, ולפיכך פירשו שהמדובר כשנהנה אחרי זריקה מהבשר שנטמא לפני זריקה. והוכחה לדבריהם אנו מוצאים בגירסא שלפנינו בגמרא שם: "נהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא לפני זריקה". ונראה שיש להזיז כאן ממקומם את המלים "קודם זריקה", ולהעמידן אחרי המלה "שנטמא", ובהתאם לגירסא שבגמרא, והמדובר כשנהנה לאחר זריקה, וכשם שזריקה מועלת ליוצא כך מועלת לטמא].

13 **יב. קְדָשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ 62 - חֲלָבִין וּבִיצֵיהֶן אֶסוּר לְהֵנוֹת**
 14 **מֵהֶן, וְהִנְהִינָה - לֹא מֵעַל 63. לְפִיכָּה, וְלֹד הַקְּדָשִׁים 64**
 15 **וְכֵן וְלֹד הַמַּעֲשֵׂר לֹא יִינַק מֵאִמּוֹ, אֲלֵא מִבְּהֵמָה אַחֶרֶת**
 16 **חֲלִין. וַיֵּשׁ לְאָדָם לְהִתְנַדֵּב וְלוֹמַר: חֲלֵב בְּהֵמָה זֶה**
 17 **הַחֲלִין יִהְיֶה הַקְּדָשִׁים 65 לְלוֹדוֹת הַקְּדָשִׁים שֶׁיִּנְקוּהוּ כְּדִי**
 18 **שְׁלֹא יָמוּתוּ.**

62) משנה מעילה יב. (63) מפני שאינם ראויים למזבח (ראה הלכה יג). (64) משנה שם יג. בתוספות פירשו, שהמדובר בוולד שנולד לפני שהבעלים הקדישו את הבהמה, וכן "ולד המעושרת" פירושו שנולד לפני שעושרה. ורבינו סתם, ויש מקום לפרש שהכוונה גם לוולד שנולד לאחר ההקדש, ואסור לו לינק מאמו מפני שזה כעבודה בקדשים. רבינו בפירושו על המשנה אומר נימוק זה. (65) פירוש, יהיה מזומן (ראה רב"ד וספ"ה-משנה).

19 **יג. הַקְּדִישִׁים 66 בְּהֵמָה וְעוֹף לְמִזְבֵּחַ קְדֻשַׁת דָּמִים, כְּגוֹן**
 20 **שְׂאֵמֶר: דָּמֵי בְּהֵמָה זֶה לְנִסְכִּים 67, וְדָמֵי בֶּן יוֹנָה זֶה**
 21 **לְשִׁלְמִים 68 - הֲרִי הֵן הַקְּדָשִׁים בְּדֵק הַבַּיִת וּמוֹעֲלִין**
 22 **בְּחֲלָבִין וּבִיצֵיהֶן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.**

66) שם יב: (67) אבל אם אמר דמי בהמה זו לעולה או לשלמים, חלה עליה קדושת הגוף והיא עצמה תוקרב (רבא, כריתות ה. וכן פסק רבינו בהלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה ה). (68) אין עוף קרב שלמים, ולפיכך דינה כקדשי בדק הבית. ראה בהערה הקודמת.

פֶּרֶק רְבִיעִי

1) יבאר המפריש מעות לחטאת או לעולה או לשלמים אם מועלים בהן.

24 **א. הַמַּפְרִישׁ 2 מעות לחטאתו לעולתו ולאשמו**
 24 **ולתורין ובגני יונה - מוֹעֲלִין בְּהֵן מִשְׁעָה שֶׁהַפְּרִישׁ.**
 25 **הַפְּרִישׁ לְשִׁלְמִים - אֵין מוֹעֲלִין בְּהֵם 3.**

2) תוספתא, מעילה פ"א ה"ד: מועלים בדמי חטאת ובדמי עולה, ואין מועלים בדמי שלמים. (3) אינם עדיפים משלמים עצמם שקדושת הגוף עליהם.

26 **ב. הַקְּדִישִׁים 4 אֶכֶר אַחַד לְדָמֵי 5 לְמִזְבֵּחַ - הֲרִי זֶה סֶפֶק**
 27 **אִם פֶּשְׁטָה קְדֻשָׁה בְּכֶלֶן או לֹא פֶּשְׁטָה, לְפִיכָּה תִקְרָב**
 28 **וְלֹא יִפְדָּה 6. וְאִם נִפְדָּה - אֵין מוֹעֲלִין 7 בְּפִדְיוֹנוֹ.**

4) בעיא שלא נפשטה (תמורה יא:). (5) אם הקדישו למזבח, אין כל ספק שקדושת הגוף פשטה בכולה אם היה זה אבר שהנשמה תלויה בו, כגון לב או ראש וכדומה (ראה

1 **הַלֵּן 52 וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. יֵצֵאוּ הַשְּׂרִירִים 53 או נְטָמָאוּ**
 2 **וְאַחַר כֵּן הַקְּטִיר הַקֶּמֶץ, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן אֶסוּרִין**
 3 **בְּאֵכִילָה - אֵין מוֹעֲלִין בְּהֵן 54, שֶׁהֲרִי קָרֵב הַקֶּמֶץ**
 4 **כְּמִצְוֹתוֹ.**

48) משנה מנחות כה. (49) דינו כדם בקרבנות בעלי חיים. ראה למעלה הלכה א דין הדם. (50) ציץ הזהב שהכהן הגדול נושא על מצחו. (51) בדיעבד, אם הקריבו קרבן יחיד שנטמא, שנאמר (ויקרא כח, לח): ונשא אהרן את עוון הקדשים. (52) במשנה שנינו "על היוצא", אבל בתוספתא מנחות פרק ד הלכה ח, נאמר: שאין הציץ מרצה על הלין ועל היוצא. (53) פירוש, מקצת השיריים, אבל אם יצאו כולם - מועלים בהם, כמו בבשר שיצא כולו (למעלה בהלכה א). שהרי בכל מקום דין שיריים במנחה כדין בשר בקרבנות בעלי חיים (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק א הלכה ל, ופרק יא הלכה כ). כספ"ה-משנה בשם הר"י קורקוס. (54) כר' עקיבא שם בתוספתא, שהקטרת הקומץ מועלת ליוצא להוציא את השיריים מידי מעילה. בהלכות פסולי המוקדשים פרק ב הלכה ז, כתב רבינו: "ואם נפסלו השיריים או חסרו השיריים וכו' הרי הדבר ספק אם יצאו מידי מעילה". והר"י קורקוס (מובא כאן בכספ"ה-משנה) רואה כאן סתירה גלויה לדבריו שם. ונראה שרבינו התכוון שם לפסול אחר, כגון התליעו (הר המוריה).

5 **י. הִנְהִינָה מְקַדְשֵׁי קְדָשִׁים כָּלֵם לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים או**
 6 **מֵאִמּוֹרֵי קְדָשִׁים קָלִים לְאַחַר זְרִיקָה, או שְׁנֵהֶנָּה מִן**
 7 **הַעוֹלָה כָּלָה או מִן הַקֶּמֶץ וְהַלְבוּנָה וּמִנְחַת כֹּהֲנִים**
 8 **וְהַחֲבֹתִין - יִפֹּל מֵה שְׁנֵהֶנָּה 55 לְנִדְבָה 56. מֵעַל**
 9 **בְּקָרְבָּנוֹת הַצֵּבּוּר - יִפֹּל מֵה שְׁנֵהֶנָּה לְלִשְׁכָּה 57.**

55) הקרן והחומש. ראה פרק א הלכה ג. (56) לקרבנות נדבת ציבור. (57) לבדק הבית (כספ"ה-משנה בשם הרא"ש). בתוספתא סוף מעילה, אנו שונים להיפך: קרבנות ציבור לנדבה והמנויים למעלה ללשכה, כנראה גירסא אחרת היתה לעיני רבינו.

10 **יא. נִהְנָה 58 קֶדֶם זְרִיקָה 59 מִבְּשַׂר קְדָשֵׁי קְדָשִׁים**
 11 **שֶׁנְטָמָא, או שְׁנֵהֶנָּה מֵאִמּוֹרֵי קְדָשִׁים קָלִים, אִף עַל**
 12 **פִּי שֶׁהֵעֵלֵן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ 60 - הֲרִי זֶה פְּטוּר 61.**

58) מימרא של רבא מעילה י. (59) וכלשכן אחר זריקה (רש"י שם). (60) לפני זריקת הדם, ואע"פ שאמרנו (בהלכות פסולי המוקדשים פרק ג הלכה יב) שנעשו לחמו של מזבח ולא ירדו, אין אנו אומרים שההעלאה מבררת החלק שהוא "אשי ה'" ומביאה לידי מעילה (ראה אור-שמח). [דין זה נאמר כבר למעלה בפ"ב ה"א. ואולי כאן המדובר באימורים שנטמאו ולאחר זריקה?]. (61) הטעם אמרו בגמרא שם, מפני שאינו מביא כל הפסד לגבוה, שהרי אינם ראויים לכלום, וגם נעשית כל מצוותם. [מלשונו של רבינו משמע שפטור לגמרי, ואין בהם מעילה אפילו מדברי סופרים, וזה מנוגד למה שכתב למעלה בהלכה א שאם נטמא בשר קדשי קדשים אחר זריקה אין מועלים בו, ומכאן שנטמא לפני זריקה מועלים. וראה תוספות שם ד"ה הכל,

19) מפני שנהנה בדמי העולה. (20) אולי נהנה בדמי שלמים בלבד (בגמרא שם הגירסא: והשאר "לשאר" נזירות, וכן גם בתוספתא מעילה פ"א. כלומר, לכל שאר הקרבנות שעליו להביא, היינו עולה ושלמים, ומכאן שאם אמר והשאר לנזירות, אין מעילה אפילו בנהנה בכל המעות, כמו שאמרנו בתחילת הלכה זו בהפריש מעות לנזירות. ויש לתמוה על רבינו, למה השמיט את המילה "לשאר". ונראה שהושמטה בטעות על-ידי המעתיקים). (21) מפני שנהנה בדמי עולה, בין מת בין לא מת, ובדמי חטאת - אם לא מת, כמו שנתבאר למעלה בהלכה זו. (22) ושמא נהנה בדמי שלמים בלבד. (23) פירוש, אם נהנה בדמים העולים על דמי השלמים (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס), אבל אם נהנה בכסום פחות מדמי השלמים לא מעל, שמא נהנה מדמי השלמים בלבד. (24) תוספתא, מעילה פ"א ה"ה.

ד. אַחַד מִמְּחֵיבֵי קִנְיִן²⁵ שֶׁהִפְרִישׁ מְעוֹת וְאָמַר: אֵלוֹ לְחוֹבָתִי - מוֹעֲלִין בְּכֶלֶן וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן²⁶. וְאִם מֵתוּ - יִפְּלוּ לְנִדְבָה²⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּנִזְיֹרוֹת²⁸, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן.²⁹

25) כגון זב וזבה ויולדת, שמחויבים להביא שני עופות, אחד לחטאת ואחד לעולה. (26) מפני ששני הקרבנות יש בהם מעילה. (27) בניזיר כו, א - אמרו שההלכה למשה מסיני שהובאה למעלה בהלכה הקודמת, נאמרה גם במחויבי קנינים. (28) בדין נזירות, למעלה ה"ג.

ה. הַמִּפְרִישׁ²⁹ חֲטָאת עַל אֲכִילַת חֶלֶב וְהִבְיָאָה עַל אֲכִילַת דָּם - הֲרִי זֶה לֹא כִפּוּר³⁰, לְפִיכָף לֹא מְעַל³¹. הַפְּרִישׁ מְעוֹת³² לְחֲטָאת חֶלֶב וְקָנָה בָּהֶן חֲטָאת דָּם: בְּשׁוּגָג - כִּפּוּר³³, לְפִיכָף מְעַל; בְּמִזִּיד - לֹא כִפּוּר,³⁴ לְפִיכָף לֹא מְעַל³⁴.

29) כריתות כז, ב. (30) כתוב בתורה (ויקרא ד, כח): "קרבנו... על חטאתו", ודרשו במשנה שם, שהקרבן צריך להיות לשם אותו החטא, ולא יעבידנו מחטא זה לחטא אחר. (31) במעשה השני, שהרי לא נהנה כלום. (32) שם. ההבדל בין מעות לבהמה הוא, שבהמה היא קדושת הגוף ואינה יוצאה לחולין לעולם, ולפיכך אין הבעלים יכולים לשנות בה כלום, מה שאין-כן דמים שיוצאים לחולין אם מועל בהם או כשקונה בהם בהמה לקרבן. (33) בגמרא שלנו, נאמר סתם "מעל וכיפר". אבל בתוספתא כריתות פ"ד ה"ו, אנו שונים כדברי רבינו. (34) בגמרא שם תולים את הכפרה במעילה, מפני שמעל - כיפר. ורבינו אומר להיפך (כסף-משנה).

ו. הַמִּפְרִישׁ³⁵ שְׁתֵּי סֻלְעִים לְאִשָּׁם וְלָקַח בָּהֶן שְׁנֵי אֵילִים לְחֻלִּין, הוֹאִיל וְקָנָה חֻלִּין בְּדָמֵי אִשָּׁם - מְעַל. וְחֵיב לְשֵׁלֶם עֲשָׂרָה דִּינָרִים³⁶, שֶׁהֵן שְׁתֵּי סֻלְעִים וְחִמְשָׁי³⁷, וְיָבִיא בָּהֶן אִשָּׁם, וְיָבִיא קֶרֶן אִשָּׁם עַל מְעִילָתוֹ. לְפִיכָף, אִם הִיָּה אֶחָד מִשְׁנֵי הָאֵילִים שֶׁקָּנָה יָפָה שְׁתֵּי סֻלְעִים וְהִשְׁנִי יָפָה עֲשָׂרָה דִּינָרִין - יָבִיא הַשְּׁוֹהַ עֲשָׂרָה אִשָּׁם תַּחַת הַמְּעִילָה עִם הַחִמְשָׁי³⁸, וְיָבִיא הַשְּׁוֹהַ שְׁתֵּי סֻלְעִים אִשָּׁם עַל מְעִילָתוֹ. לָקַח

ה' מעשה הקרבנות פט"ו ה"ב), אבל בהקדיש את האבר לדמיו לצורך קרבן שבהמה זו ראויה לו, שאל רבא שם מהו הדין, וצדדי הבעיה הם: ברור, שאם הקדיש כל הבהמה לדמיה - חלה עליה קדושת הגוף, וברור היה לו לרבא גם-כן שאם הקדיש את האבר קדושת הגוף פשטה הקדושה בכולה. ומסופק היה באבר אחד לדמיו, אם אנו אומרים מתוך שחלה על האבר קדושת דמים חלה עליו קדושת הגוף, ומתוך שקדש אבר אחד קדשה כולה, או אין אומרים שני "מתוך". בלשון התלמוד: "חד מיגו - אמר, תרי מיגו - לא אמר". ויוצא מזה, שמדובר כאן באבר שהנשמה תלויה בו, שאילו אבר שאין הנשמה תלויה בו פסק רבינו פט"ו מהל' מעשה הקרבנות, שאפילו בהקדישו קדושת הגוף לא פשטה הקדושה בכל הבהמה. אולם בפ"ה מהל' ערכין ה"ב כותב רבינו דין זה באומר "דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח". ראה כסף-משנה ולחם-משנה שם. (6) שאין פדיון לקדשים תמימים. (7) משום שאינו ראוי לפדיון, שמא פשטה קדושה בכולה, לפיכך אין הקדושה עוברת על הדמים (ראה ראב"ד וכסף-משנה בשם הר"י קורקוס).

ג. הַמִּפְרִישׁ⁸ מְעוֹת לְנִזְיֹרוֹת⁹ - אֶסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן, וְאִם נִהְיָה - לֹא מְעַל; מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְבּוֹא כְּלָם שְׁלָמִים¹⁰, וְאִין בְּשָׁלְמִים מְעִילָה אֵלָא בְּאִמּוּרֵיהֶן אַחַר זְרִיקַת דָּמִים¹¹. מֵת¹² - יִפְּלוּ לְנִדְבָה¹³. הֵיוּ מִפְּרָשִׁים¹⁴: דְּמֵי חֲטָאת - יִלְכוּ לָהֶם הַמְּלַח¹⁵, וְלֹא יִהְיֶינּוּ וְלֹא מוֹעֲלִין; דְּמֵי עוֹלָה - יָבִיאוּ עוֹלָה, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן¹⁶. אָמַר: אֵלוֹ לְחֲטָאתִי וְהִשְׁאָר לְנִזְיֹרוֹתִי, אִם נִהְיָה בְּכֹל הַשְּׂאָר¹⁸ - מְעַל¹⁹; נִהְיָה בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מְעַל²⁰. וְכֵן אִם אָמַר: אֵלוֹ לְעוֹלָתִי וְהִשְׂאָר לְנִזְיֹרוֹתִי, וְנִהְיָה בְּכֶלֶן - מְעַל²¹; נִהְיָה בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מְעַל. שְׂאִין בְּדָמֵי שְׁלָמִים מְעִילָה²². הַפְּרִישׁ מְעוֹת וְאָמַר: אֵלוֹ לְעוֹלָתִי וְאֵלוֹ לְחֲטָאתִי וְאֵלוֹ לְשָׁלְמִים, וְנִתְעַרְבוּ - מוֹעֲלִין בְּכֶלֶן וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן²³. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה²⁴? יִקַּח שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת, וּמְחַלֵּל דְּמֵי חֲטָאת בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל הַחֲטָאת, וְדָמֵי עוֹלָה עַל הָעוֹלָה, וְדָמֵי שְׁלָמִים עַל שְׁלָמִים.

8) משנה, מעילה יא, א. 9) אחר שמלאו ימי נזרו, מביא הנזיר שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים. 10) מפני שאמר סתם "לנזירות" יכול לקנות בכולם שלמים ('תוספות' שם ד"ה הפריש). 11) כמו שנתבאר למעלה פ"ב ה"א. 12) הנזיר לפני שקנה בהמות בדמים אלה, וגם לא קבע איזה כסף הוא לחטאת ואיזה לעולה ולשלמים. 13) לעולות נדבת ציבור, ואע"פ שמעורבים בהם דמי חטאת שדינם השלכה לים המלח, הלכה היא למשה מסיני בניזיר (רבי יוחנן, בניזיר כה.). 14) לפני שמת, פירש אלו דמי חטאת, אלו דמי עולה ואלו דמי שלמים. 15) כדין דמי חטאת שמתו בעליה (פ"ה מהל' פסולי המוקדשין ה"א), ומה שאמר רבי יוחנן: "הלכה היא בניזיר", היינו במעות סתומות. 16) ומובן שבדמי שלמים אין מועלים (למעלה ה"א). 17) נזיר כו, ב. 18) בכל הדמים שנשארו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפריש חטאת ואברה, והפריש אחרת ונמצאת הראשונה ולא בא להמלך בבית-דין ושחט אחת מהן, שאמרנו שם פ"ד ה"ג שהשניה תמות, מפני שדחה אותה בידים). 54 כשנודע לו שמעל לפני שקרבה חטאתו, היה עליו להפריש מעילתו ולהוסיפה על דמי החטאת ולא היו הולכים לאיבוד, ולפיכך כשלא עשה כך הרי זה כדמי חטאת שכיפרו בעליה, אבל אם נודע לו אחרי כפרה, הרי הקרן והחומש שיפריש עכשיו נקבע גורלם מראש לאיבוד. 55 ראה למעלה ה"ו ובהערות.

ח. המזכיר⁵⁶ עולתו ושלקמיו - לא עשה פלוס⁵⁷. ודין תורה, שיתחזרו המעות חלין כמו שהיו⁵⁸; וקנסו אותם⁵⁹ חכמים, שישללו המעות לנדבה. אפלו היתה הבהמה שוה ארבעה ומקרה בחמשה - החמשה פלו⁶⁰ ישללו לנדבה⁶¹. ואין פאן מעילה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

56 תוספתא, פסחים פ"ז ה"ז (לפי גירסת הגר"א) וברייתא שם פט, ב. 57 ומקריבים הקרבן לשם בעליו הראשונים (רש"י שם). ראה משנה-למלך. 58 והמוכר יחזירן לקונה. 59 את הקונה, מפני שקנה קרבן של אחרים, כעין החרמת הכסף שנעשה בו משא ומתן בלתי הוגן, אבל את הקרבן אי-אפשר להחריס, שהרי קדושת הגוף עליו. ורש"י פירש, שקנסו את הקונה בהתאם לפתגם העממי: "לא עכברא גנב, אלא חורא גנב" (לא העכבר הגנב, אלא החור שהוא נמלט שם). 60 ואין אנו אומרים שהדינר החמישי מתנה היא למוכר (רש"י שם). 61 לנדבת ציבור.

ט. יש מעילה בנדרים⁶². ביצד? האומר: כפר זו עלי קרבן או הקדש⁶³, ואכלה - מעל⁶⁴, אף על פי שהיא מתרת לאחרים. לפיכך⁶⁵ אין לה פדיון, שהרי אינה קדש אלא לזה בלבד. אומר: כפר זו קדש⁶⁶ או קרבן, ואכלה, בין הוא בין אחר - מעל. לפיכך⁶⁷ יש לה פדיון⁶⁸. היתה לפגיו⁶⁹ כפר של הפקר⁷⁰ ואמר: כפר זו הקדש, נטלה על מנת לאכלה - מעל לפי פלה; על מנת להוריש - מעל לפי טובת הגנה⁷¹ שבה.

62 נדרים לה, א. מחלוקת רבי מאיר ורבנן, ופסק כרבי מאיר מפני שרב נחמן שם סובר כן. ועוד, שבשבעות כב, ב - אמרו שיש להפוך את השיטות, היינו חכמים אומרים מעל, ורבי מאיר אומר לא מעל (ר"ן נדרים, שם). 63 פירוש, שאמר "עלי" הקדש. 64 ומשלם להקדש קרן וחומש (נדרים, שם). 65 מפני שהיא מתרת לאחרים, ואינה ממון של הקדש. 66 והוא הדין אם אמר: כפר זו הקדש. 67 מפני שהיא אסורה לכל אדם ונעשית רכושו של הקדש. 68 ככל קדשי בדק הבית. 69 מימרא של רבא, שם לר, ב. 70 מדובר כשהיכור מונחת בתוך ארבע אמותיו של המקדיש, וארבע אמות של אדם קונות לו (בבא-מציעא י:), ולפיכך יכול לזכות בה להקדש, כדין המגביה מציאה לחבירו (בשביל חבירו) - קנה חבירו. 71 שמין ערך ההנאה שבנו מוכן לתת לו, כדי שיוריש לו את היכור, ואת הסכום הזה וחומש, ישלם להקדש.

1 אחד לאשם ואחד לחלין³⁹, אם היה של אשם יפה
2 שתי סלעים⁴⁰ - יביא אותו לאשמו הראשון⁴¹, וכן
3 אם היה זה החלין יפה שתיים - יביא אותו אשם
4 מעילתו⁴², שהרי מעל בסלע אחת מדמי האשם;
5 וישלם חמשה דינרים⁴³ ויפלו לנדבה⁴⁴.

35 משנה, שם כו, ב. כפי שנתפרשה בגמרא שם. 36 סלע הוא ארבעה דינרים. 37 ראה למעלה פ"א ה"ג. 38 ובוזה השיב להקדש את מה שגזל ותוספת חומש, ואע"פ שהאיל עלה לו רק בסלע אחד, והטעם מפני שהרווח הוא שלו, שהרי האילים הם חולין. 39 ומעל רק באחד. 40 באשם נאמר "כסף שקלים", ולמדו מזה שאין להביא אשם בפחות משני שקלים. שקל שבתורה הוא סלע שבמשנה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד הכ"ב. 41 כאן הרווח להקדש, שהרי לא מעל בדמי אשם זה. 42 ואע"פ שלא הוציא עליו אלא סלע אחד ונתייקר, כלמעלה בהערה לו. 43 הסלע שמעל, וחומשו. וכסף זה יביא מביתו. 44 שהרי הם מותר אשם שנופלים לנדבה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד ה"ד.

6 ז. הנהגה⁴⁵ מדמי חטאת עד שלא קרבה חטאתו -
7 יוסיף חמש על מה שנהנה ויביא בדמיו⁴⁶ חטאתו⁴⁷,
8 ויביא קרבן אשם על מעילתו. וכן אם נהנה מדמי
9 אשם עד שלא קרב אשמו - יוסיף חמש ויביא
10 בדמיו אשמו, ויביא אשם אחר למעילתו. שקרבנות
11 המזבח⁴⁸ - מעילתן לקרבנות המזבח, וקדשי בדק
12 הבית - מעילתן לבדק הבית. נודע לו שמעל⁴⁹ ואחר
13 כך קרבה חטאתו⁵⁰ ועדין לא הפריש מעילתו⁵¹, או
14 שהפרישה ולא פללה בדמי חטאתו⁵² - יולוף
15 המעילה וחמשה לים המלח⁵³. נודע לו שמעל אחר
16 שקרבה חטאתו - יפלו מעות המעילה וחמשה
17 לנדבה; שאין מפרישין בתחלה לאבוד⁵⁴. ובין כך
18 ובין כך יביא אשם מעילתו. ובאשם, בין שנודע לו
19 שמעל קדם שקרב אשמו או אחר שקרב - תפל
20 מעילתו וחמשה לנדבה, מפני שהוא כמותר אשם⁵⁵.
21 ויביא אשם מעילתו.

45 ברייתא, מעילה ט, ב. 46 דמי הקרן עם החומש. 47 בהמה יותר יפה. 48 הקרן והחומש הם למזבח. כלומר, לקנות בהם קרבן כזה שמעל בו. 49 בחלק מן הדמים. 50 שנקנתה בדמים שנשארו. 51 מה שנהנה וחומשו. 52 אלא קנה בדמים שנשארו בלבד. 53 כדין מותר חטאת (שם יא). אמר אביי, שדין זה הוא לפי דעת רבי שמעון שכל חטאת שכיפרו בעליה תמות, אבל לרבנן הסוברים שאינה מתה אלא אם אבדה וכיפרו בעליה באחרת ואח"כ נמצאה, המעות יפלו לנדבה. ומכיון שרבינו פסק בהל' פסולי המוקדשין פ"ד ה"א כרבנן, למה כותב כאן: ילכו לים המלח? והר"י קורקוס (מובא כאן ה"ז בכסף-משנה) מתרץ שמכיון שידע שמעל יהיה עליו להפריש מה שנהנה וחומשו ולהוסיף על דמי החטאת, ולא עשה כך אלא הקריב חטאתו מהדמים שנשארו, הרי זה כדחייה בידים כמו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ב ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

3) להוציא בעלי חיים תמימים הראויים למזבח, שאין להם פדיון.

ב. כל קדשי בְּדָק הבית עם דְּבָרִים שְׂמוּעֵלִין בָּהֶן 27
מקדשי מזבח - מצטרפין זה עם זה למעילה, ואם 28
נהנה בשוה פְּרוּטָה מְכַלֵּם - מעל. 29

ג. אכל והאכיל את חברו או נהנה ומהנה חברו, 30
אכילתו והנחת חברו או אכילת חברו והנחתו - פְּלֵן 31
מצטרפין למעילה, ואם נעשה מן הפל הננה 32
בפרוטה - מעל. 33

ד. המעילה מצטרפת לזמן מרבּה. 4. פיצד? נהנה 34
היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים בהעלם 35
אחד. 5 - הרי אלו מצטרפין לפרוטה ומעל. 36

4) באיסורים אין שתי אכילות מצטרפות אלא אם אכל כזית שלם בכדי אכילת פרס (שלוש ביצים), אבל במעילה למדו שם (יח): מהכתוב שמצטרפות אפילו לזמן מרובה. 5) שלא נודעה לו הנאה ראשונה לפני שנהנה שנית, אבל נודע לו בינתיים אין ההנאות מצטרפות.

ה. אין מעילה אלא בתלוש 6 מן הקרקע, אכל 37
הנהנה בקרקע עצמה או במחבר לה - לא מעל, 38
אפלו פגם. פיצד? החורש שדה הקדש או הזורע 39
בה - פטור. נטל מאבקה? ונהנה בה ופגמה 8 - מעל. 40
הדש בשדה הקדש - מעל; שהאבק שלה מועיל 41
לשדה, והרי נהנה באבק ופגם השדה. וכן אם חרש 42
שדה הקדש כדי להעלות אבק לעשב שנתן בה, 43
ונטל העשב - מעל. 9. הדר במקרת הקדש או בצל 44
אילן או שובך של הקדש, אף על פי שנהנה - לא 45
מעל. 10. וכן המקדיש בית בנוי, הדר בו - לא מעל. 11. 46
אכל המקדיש עצים ואבנים ובהן בית, הדר שם 47
- מעל, כמו שיתבאר. 48

6) למדו בגזירה שווה מתרומה, מה תרומה בתלוש אף מעילה בתלוש. 7) האבק שנטל נתלש מן השדה. 8) ואם נהנה ולא פגם - לא מעל. 9) שהאבק תלוש הוא. מובן שהמדובר בפגם, כלמעלה בדישה. 10) מפני שנהנה מן המחובר. 11) ואף על פי שרבינו פסק (בהלכות עכו"ם פרק ח הלכה ד) שהמשתחוה לבית בנוי לשם עבודה זרה אסור, חומרא יתירה היא בעבודה זרה (כסף משנה).

ו. גדולי הקדש - מועלין בהן. 12. פיצד? הקדיש 49
שדה והוציאה עשבים, אילן ועשה פרות - מועלין 50
בהן. אכל המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא 51
מים, הקדיש אשפה ואחר כך נתמלאת זבל, שובך 52
ונתמלא יונים, הואיל ואינן גדולי הקדש - אין 53
מועלין בהן. 13. וכן הזבל והפרש שבחצר הקדש. 14 - 54
לא נהנין ולא מועלין. ומה יעשו בהן? 15. ומכרו 55
ויפלו דמיהן ללשפה. 16. מעזן שהוא יוצא מתוך 56

י. האומר לחברו: 72. פְּרִי עֲלֶיךָ הַקֹּדֶשׁ, וְחֹזֵר וְנִתְּנָה 1
לו - המקבל מהנה זו מעל. 73 לְכַשְׁיֹצִיא, 74 שְׁהָרִי 2
הַנּוֹתֵן אֵינָה אֲסוּרָה עָלָיו. 75. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה 3
מִשְׁאָר הַקּוֹנְמוֹת. 76. יֵשׁ בָּהֶן מַעֲיֵלָה לְנֹאסֵר בָּהֶן. וְכָל 4
דְּבָרִים הַנּוֹאסְרִין עָלָיו מִגְּדֵר בְּזֵה מִצְטָרְפִין, וְאִם 5
נִהְיָה מְכַלֵּם 77 בְּשׂוּה פְּרוּטָה - מעל. 6

72) שם, בעיא שנפשטה. 73) ואין אנו אומרים, שמכין שהכיכר יצאה מרשות הנותן פקע איסורה, מפני שאינה כיכרו. 74) כשיהנה בה. 75) לו היתה אסורה גם עליו, היה הוא מועל בה. 76) פירוש, אם לא אמר "הקדש" או "קרובן" אלא "קונם" ושאר הכינויים שנמנו במשנה שם י, א. 77) בכל אחד לא היה שוה פרוטה, אבל בכל הדברים יחד היה שוה פרוטה.

יא. האומר: 78. הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְפָן אִם אֵינָן 7
נִקְצָצוֹת הַיּוֹם, וְטִלִּית זֶה קָרְפָן אִם לֹא תִשְׁרַף הַיּוֹם, 8
וְעָבַר הַיּוֹם וְלֹא נִקְצָצוּ וְלֹא נִשְׂרַפָה הַטִּלִּית - הַרִי 9
הֵם הַקֹּדֶשׁ, וְיִפְדוּ בְּשֹׂאֵר הַהִקְדָּשׁוֹת וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה 10
בָּהֶן. אָבָל אִם אָמַר: הַרִי הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְפָן עַד 11
שִׁיקָצוּ - אֵינּוּ יְכוּלִים לְפָדוֹתָן; שִׁבְכָל עֵת שִׁיפְדוּ 12
יִחְזְרוּ הַקֹּדֶשׁ. 79 עַד שִׁיקָצוּ, וְכִינּוּן שִׁנְקָצוּ אֵינּוּ 13
צְרִיכִין פְּדִיּוֹן. 80, אֲלֵא נִהְיִין בָּהֶן מִיָּד. בְּמָה דְּבָרִים 14
אָמּוּרִים? בְּשִׁפְדָן הַמְּקַדֵּשׁ; אָבָל אִם פְּדָאן אַחַר - 15
הַרִי אֵלוֹ יוֹצֵאִין לְחֵלְיָן. 81 אִף עַל פִּי שְׁעֲדִין לֹא 16
נִקְצָצוּ, וְיִהְיֶה מְפָרִין אִף לְמַקְדִּישׁ. 17

78) משנה וגמרא, שם כח, א. וכח, ב. 79) כרב פדא שם. רבינו סובר שבזה מודה עולה לבר פדא (ראה הערה הבאה). 80) שהרי לא הקדיש אותן אלא עד שיקצו, ולפיכך יצאו לחולין אחרי הקציעה, כעולא שם נגד דעת בר פדא. 81) שהרי הנטיעות הן רכושן של הפודה, והוא לא הקדיש אותן. מימרא של רבי יוחנן, שם ל, א.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ז

פרק חמישי

1) יבאר המקדיש לברק הבית דבר הראוי למזבח או איפכא, ודין קדשי בדק הבית וקדשי מזבח אם מצטרפים למעילה.

א. אחד המקדיש לְבִדָק הבית דְּבַר הָרָאוּי לְחִזּוֹק 18
הַבְּדָק, כְּגוֹן אָבֶן או קוֹרָה, או הַמְּקַדֵּשׁ לְבִדָק הבית 19
דְּבַר הָרָאוּי לְמִזְבֵּחַ, כְּגוֹן כִּבְשִׁים וְתוֹרִים, או 20
הַמְּקַדֵּשׁ לְמִזְבֵּחַ דְּבַר הָרָאוּי לְבִדָק הבית, כְּגוֹן אָבֶן 21
וְקוֹרָה, או הַמְּקַדֵּשׁ לְזֵה וְלָזֵה דְּבָרִים שְׂאֵינָן רָאוּיִן 22
לָזֵה וְלָזֵה, כְּגוֹן הַמְּקַדֵּשׁ תְּרַנְגוּלִין וְחִמְצִין 23
וְצִיר או קְרָקַע, אֲפֹלוֹ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁפָה מְלֵאָה זָבָל או 24
עָפָר או אָפֶר - מוֹעֲלִין בְּכֻלָּן מִשְׁעָה שֶׁהִקְדָּשׁוּ עַד 25
שִׁיפְדוּ דְּבָרִים הָרָאוּיִם לְהַפְדוֹתָן. 3. 26

2) אלא למוכרם ולקנות בדמיהם דברים הראויים.

מזונותיהם - מותרים. (24) מפני שגם בקן עצמו אין מעילה, והרי כל האיסור ליהנות בהם הוא מפני שהם זקוקים לקן.

ח. המקדיש²⁵ את היער - מועלין בכלו, בין באילנות בין בכל קן שפראש האילנות או שביניהן.

(25) משנה שם: "המקדיש את החורש מועלים בכלו". ומפרש רבינו שגם הקינים בכלל והטעם, מפני שבעל היער זכה בהם בקניין חצר וכשהקדיש את היער כל מה שבתוכו הקדיש.

ט. גזברים ששפוי²⁶ עצי הקדש²⁷ וקצצו אותן - מועלין באותן העצים הקטנים שחתכו מעת שקצצו²⁸; אבל אין מועלין לא בשפוי²⁹ ולא בנסרת³⁰ ולא בנבכיה של עצים, והוא הגוף הקשה העגל שבתוף העץ³¹ הדומה ליפלת, שלא יצלה למלאכה.

(26) החליקו במעצר. (27) שקנאו אותם ביער של חולין. (28) אחרי שקצצום והעבירום לרשות הקדש חתכו מהם במגירה חתיכות קטנות, כדי להתאימם לבניין. (29) השבבים הדקים הנופלים כשמחליקים ומישרים את העצים. (30) פירושי עץ שהמגירה מפילה. (31) במקום שיוצא ענף חדש (רש"י וראב"ד פירשו: עלים הנובלים ונופלים מאליהם).

י. המקדיש עבדו - אין מועלין בו³² ולא בשערו, אף על פי שהוא עומד להגזוז, מפני שהוא מחבר לו, וכל זמן שהוא מחבר הולף ומשפית.

(32) עבדים דינם כקרקעות.

יא. הזורע פרות הקדש - פודה אותן בשעת זרעו³³. ואף על פי שלא פדה - הרי הגדולין חלין³⁴, ואין מועלין בהן, ואין משלמין מהן קרן וחמש³⁵, ותיבין בתלה.

(33) פירוש, בשעה שהוא זורע את הפירות צריך לפדות אותם, אבל אחרי שזרעום וצמחו אי אפשר לפדותם מפני שהם חולין. (34) ואין זה דומה לפירות שגדלו באילן של הקדש, שאמרנו למעלה בהלכה ו שמועלים בהם, כי האילן קיים כמו שהיה והפירות הם תוספת על האילן, אבל פירות שזורעו בקרקע נשתנו ומה שצמח הוא דבר חדש לגמרי. ולא נתבררה דעתו של רבינו בפירות שאין זרעם כלה, אם דינם כפירות האילן או כזרעים. (35) פירוש, אם מעל בהקדש אחר אינו רשאי לשלם את הקרן והחומש מגידולים אלה. בתוספת תרומות פרק ח הלכה א שנינו שמותר לשלם לפי חשבון כלומר, אם זרע סאה הקדש וגדלו סאתים ורוצה לשלם מזה את מעילתו, חייב הוא לתת שתי קרנות ושני חומשים, כדי שיהיו בתשלומים אלה קרן וחומש נוסף על דמי ההקדש. ורבינו סתם ואמר: "ואין משלמים" ולא בירר את דבריו.

יב. שמרים³⁶ של הקדש שנתן עליהם מים: ראשון

1 שדה הקדש¹⁷ - אסור להנות במים שיוצאין ממנו
 2 בתוף השדה, והנהנה - לא מעל. יצאו המים חוץ
 3 לשדה - מותר להנות בהן. ערכה הגדלה בשדה
 4 הקדש - לא נהנין ולא מועלין¹⁸. אילן של הדיוט¹⁹
 5 הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים בתוף
 6 השדה²⁰: אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש
 7 עשרה אמה - הרי אותן השרשין שבתוף השדה
 8 אסורין, והנהנה מהן לא מעל; הנה האילן רחוק
 9 יתר על שש עשרה - הנהנה בהן מעל. אילן של
 10 הקדש הסמוך לשדה הדיוט ושרשיו יוצאין בתוף
 11 השדה²¹: אם היה בתוף שש עשרה אמה - מועלין
 12 בהן; הנה רחוק יתר על שש עשרה אמה - אותן
 13 השרשין שבתוף שדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין.

(12) כרבי יוסי במשנה שם יג. נגד דעתו של תנא קמא והטעם, מפני שבתוספתא מעילה פרק א הלכה ט נאמר שהתנא קמא הוא רבי מאיר, וכלל בדיניו שהלכה כרבי יוסי נגד רבי מאיר. (13) בתוספתא שם: "אמר רבי יוסי רואה אני בכלן (פירוש, בהקדיש בור ונתמלא מים, ושוכך ריק ונתמלא יונים וכדומה) את דברי רבי מאיר (שאינן מועלים) חוץ מן השדה והאילן שדרכם להתמלאות. ובתוספות מעילה שם דיבור המתחיל אבל, הסבירו את ההבדל, שהמים והיונים באו מן ההפקר ולא זכה בהם הקדש, שאין קניין חצר להקדש, אבל שדה ואילן המתמלאים מגוף ההקדש הם ממון הקדש. (14) כלומר, זבל ופרש מבהמות הקדש. (15) בזבל ופרש זה. (16) לשיירי לשכה (כסף משנה). השקלים שנגבו כל שנה (מחצית השקל לגולגולת) הוכנסו לאחת מלשכות המקדש וממלאים שלוש קופות גדולות ומכסף שבקופות קונים קרבנות שהם חובת ציבור, כגון שני תמידים בכל יום ומוספים בשבת ומועדים, ומה שנשאר בלשכה אחר מילוי הקופות נקרא "שיירי לשכה". (17) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר במעיין הנובע בשדה הקדש עצמו, אבל רש"י מפרש שהמעיין נובע בשדה חולין והמים באו לשדה של הקדש. (18) מפני שאינה ראויה לשום דבר. (19) במשנה שם שנינו: שרשי אילן של הדיוט הבאים בשל הקדש ושל הקדש שבאים בשל הדיוט לא נהנים ולא מועלים ובגמרא בבא בתרא כו: הסבירו, שהשרשים שאינם מרוחקים שש עשרה אמה מן האילן, דינם כאילן מפני שהוא יונק דרך אותם השרשים אבל המרוחקים יותר פסק הקשר שבינם ובין האילן ולפיכך הם שייכים לקרקע. עיין שם. ומכאן המקור להלכה זו. (20) של הקדש. (21) של הדיוט.

ז. קן שפראש האילן של הקדש, שפנה אותו העוף
 14 מעצים²² ועשבים וכיוצא בהן - פל תקן עם
 15 הביצים²³ שבו עם האפרוחים הצריכין לאמן אין
 16 נהנין בהן, והנהנה - לא מעל²⁴.

(22) שהביאם ממקום אחר. (23) מפני שהביצים צריכים לאילן דינן כאילן וכן גם אפרוחים הצריכים לאמן. אבל האפרוחים שאינם צריכים לה, שיוודעים לפרוח ולמצוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ב ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. יש דברים² שהאדם נהנה בהן ולא יפגמו, כגון
 המשתמש בכלי זהב טהור, ויש דברים שיפגמו,
 כגון בגדים וכלי כסף ונחשת וברזל וכיוצא בהן.
 והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש שאינו מחבר
 בקרקע: אם נהנה בדבר שאין בו פגם, כגון
 שושפתמש בכלי זהב של הקדש - מעל; נהנה בדבר
 שפגם, כגון שלבש בגדי הקדש או קנע בקרדום -
 לא מעל עד שיפגם³ בהקדש בשוה פרוטה באותו
 דבר עצמו⁴ שנהנה בו, ויתפון להנות, ויפגם ויהנה
 כאחת⁵. נהנה בכחצי פרוטה ופגם בכחצי פרוטה,
 או שנהנה בשוה פרוטה ופגם בשוה פרוטה בדבר
 אחר ולא נהנה במה שפגם ולא פגם במה שנהנה
 - הרי זה לא מעל, עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגם
 באותה הנהיה בשוה פרוטה בדבר עצמו. מיצד? הרי
 שהתיר מטלית מבגד הקדש ותפרה בבגדו ולבשה
 ונהנה בה בשוה פרוטה, והפסיד בבגד שהתירה
 ממנה בשוה פרוטה, ולא הפסיד במטלית פלוס -
 הרי זה לא מעל, מפני שנהנה בדבר אחד ופגם
 בדבר אחר. וכבר בארנו⁶, שנהנה ומהנה חברו -
 מצטרף, ואפלו לזמן מרבה.

(2) משנה מעילה יח. בקיאים היו חז"ל בתכונות המתכות,
 וידעו שהזהב קשה ואינו נפגם בשימוש קל. (3) כחכמים
 שם. (4) גמרא שם יח. (5) כל התנאים הכתובים כאן
 נאמרו בגמרא שם. (6) למעלה פרק ה הלכה ד.

ב. קדשי קדשים⁷ התמימים שתלש מצמרן - פיון
 שנהנה בפרוטה מעל, אף על פי שלא פגם; שהרי
 הן דומים לכוס של זהב שאינו נפגם, שאין תלישת
 הצמר פוסלת אותן מלקרב. אבל אם נפל בהן מום,
 הואיל ולמכירה עומדים והגזה פוגמת דמיהן⁸ - לא
 מעל עד שיהנה ויפגם⁹ בפרוטה. תלש מהן אחר
 שמתו - פיון שנהנה מעל, שאין פגם למתה¹⁰.
 ומעילה זו מדבריהם, כמו שבארנו¹¹.

(7) משנה שם. (8) שאם יש יותר צמר יעלה מחירם.
 (9) כרב פפא שם יט. ראה ראב"ד וחסף-משנה. (10) משמע
 בין תמימה ובין בעלת מום. וכן פירש רש"י שם. וראה מה
 שכתבנו למעלה בפרק ג הלכה א. (11) שם.

ג. המועל בקדשי פדק הבית, פיון שמעל בשגגה -
 נתחלל¹² הקדש¹³, וזה שנהנה אחריו פטור¹⁴. מעל
 בזדון, הואיל ואינו חייב בקרבן מעילה - לא נתחלל
 הקדש, אלא הרי הוא בהיתו¹⁵, ואם בא אחר ונהנה
 בו בשגגה - מעל. במה דברים אמורים?¹⁶ קשמעל
 בקדש והוציאו בתורת חלין והקנהו לאחר; אבל אם
 נהנה בו ופגמו¹⁷ ולא הקנהו לאחר - יש בו מועל
 אחר מועל¹⁸.

(12) פקעה קדושתו. (13) מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה

ושני ושלישי¹⁷ - אסור להנות בו, והנהנה לא
 מעל¹⁸; רביעי - מתר. במה דברים אמורים? בקדשי
 פדק הבית; אבל קדשי מזבח, אף מרביעי ואילך -
 לעולם אסור¹⁹.

(36) שמרי יין ונותנים עליהם מים ואחרי כמה ימים המים
 תוססים ומקבלים טעם יין קלוש. ומשקה זה נקרא "תמד"
 בלשון התלמוד. (37) אחרי שהסירו את התמד נותנים על
 השמרים מים שנית וגם מזיגה שנייה זו יש בה טעם של
 יין, ויש עושים כך בפעם שלישית ורביעית. (38) שאיסורו
 רק מדרבנן. (39) בקדושת הגוף התמורה אסרו לעולם.

יג. המקדיש תרנגולת למזבח - מועלין בה
 ובביצתה. הקדיש תמור למזבח - מועלין בה
 ובחלב⁴⁰. הקדיש תורים לבדק הבית⁴¹ - מועלין
 בהן ובביצתן, כמו שבארנו.

(40) והטעם, מפני שתרנגולת וחמורה אינן ראיות למזבח
 וקדשו קדושת דמים, כלומר, למכור ולקנות בדמיהן דברים
 הראויים למזבח וגם הביצים והחלב ראויים לכך.
 (41) אבל אם הקדישם למזבח אין ביצתם ראוייה לכולם ואין
 מועלים בה.

יד. פתנות פנהה שבלו⁴² - מועלין בהן בשאר
 קדשים. והקדשים, הואיל ונתנו להנות בהן⁴³ - אין
 מועלין בהן.

(42) ואינן ראיות ללבשן בשעת העבודה. (43) שאי אפשר
 להם לכהנים לפשוט את בגדי הכהונה כהרף עין עם גמר
 עבודתם ונהנים מהם ולפיכך מתנים עליהם, בשעה
 שמקדישים אותם, שלא ימעלו כשיהנו בהם.

טו. קדשי עובדי פוככים⁴⁴: אם לבדק הבית
 הקדישו - מועלין בהן; ואם קדשי מזבח הן - אין
 בהן מעילה מן התורה, שגאמר בקרבנות: דבר אל
 בני ישראל, אבל אסור להנות בהן מדברי סופרים.

(44) שהגוי הקדישם לגבוה.

טז. קול⁴⁵ ומראה⁴⁶ וריח⁴⁷ של הקדש - לא נהנין
 ולא מועלין. במה דברים אמורים? קשהריח בקטרת
 אחר שעלתה התימרת⁴⁸; אבל אם הריח בקטרת
 קשתעלה התימרתה - מעל⁴⁹.

(45) אם נהנה מקול כלי הנגינה שבמקדש. (46) אם נהנה
 מיופי בניין המקדש או כלי השרת. (47) ריח הקטורת.
 (48) עשן הקטורת, מפני שעמוד הקטורת עולה בקו ישר כעץ
 התמר נקרא "תימורת", ולאחר שעלה העשן כבר נגמרה
 מצוותו וכלל בידניו: אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים
 בו. (49) שהרי טרם נגמרה מצוות ההקטרה. ובקול ומראה
 אין מועלים לעולם מפני שאין בהם ממש.

פרק ששי

(1) יבאר הנהנה בדבר שנפגם או שאינו נפגם, קדשי קדשים
 שתלש מצמרו אע"פ שלא נפגם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 מְעַלּוּ²⁸. וְכֵן אִם נִתְּנָה לְחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ לְחִבְרוֹ - פֶּלֶן
21 מְעַלּוֹ. וַיִּרְאֶה לִי²⁹, שְׂדֵינִי הַמִּנְחוֹת וְהַעֹפּוֹת וְהַנְּסָכִים
22 וְכִלְי שְׂרֵת כְּדֵין הַבְּהֵמָה, שֶׁפֶלֶן קִדְשֵׁת הַגּוֹף הֵן.

26 הכוונה לקדשי קדשים, שהרי קדשים קלים אין בהם מעילה לפני זריקת הדם (למעלה פ"ב ה"א). (27 לשון המשנה מעילה יט: . ראה הערה בהלכה הקודמת. (28 תוספתא שם פרק ב הלכה א. (29 בתוספתא אמרו: ובעולה וכו' נתנו לחבירו וכו' כולם מעלו, ורבינו לומר מעולה לכל הדברים שהם קדושת הגוף, ולפיכך אמר "יראה לי".

23 ו. בְּהֵמַת קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים שֶׁנִּפְלָ בָּהּ מוֹם, הוֹאִיל
24 וְהִיא עוֹמְדַת לְפִדְיוֹן³⁰ - הֲרִי הִיא כְּקִדְשֵׁי בְדָק הַבַּיִת
25 שֶׁהִיא קִדְשֵׁת דְּמַיִם; וְאִם נִתְּנָה לְחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ
26 לְחִבְרוֹ - הֲרֵאשׁוֹן בְּלֶבֶד מְעַל.

30 המדובר כשהבהמה חיה, ואפשר להעמידה לפני הכהן להערכה. אבל אם מתה או אפילו שחטה, אין לה פדיון מפני שהיא טעונה העמדה והערכה. ראה למעלה פ"ג הערה א.

27 ז. אֲמָרוּ חֲכָמִים³¹, שֶׁהַנוֹטֵל אֶבֶן אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
28 וְנִתְּנָה לְחִבְרוֹ - שְׂגִיָּהּ מְעַלּוֹ. וְאִם נִתְּנָה לְזֶה הַגֹּזֵר
29 שֶׁהִיָּתָה פִּתְחַת יָדוֹ - הוּא מְעַל, וְהַגֹּזֵר לֹא מְעַל.
30 וַיִּרְאֶה לִי, שְׂאִין אֵלוֹ הַדְּבָרִים אֲמֹרִים אֲלֵא בְּמוֹעֵל
31 בְּזֶדוֹן³², שֶׁהֲרִי לֹא נִתְחַלֵּל הַקֹּדֶשׁ. הַנוֹטֵל פְּרוּטָה שֶׁל
32 הַקֹּדֶשׁ עַל דַּעַת שֶׁהִיא שְׁלוּ³³ - לֹא מְעַל עַד שִׁוּיָא
33 אוֹתָהּ בַּחֲפְצָיו אוֹ עַד שִׁיָּתַן אוֹתָהּ בְּמִתְּנָה. נִתְּנָה
34 לְחִבְרוֹ - הוּא מְעַל, וְחִבְרוֹ לֹא מְעַל; שְׂאִין מוֹעֵל
35 אַחֵר מוֹעֵל בְּשָׂאֵר הַקִּדְשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו³⁴. וְכֹל
36 פְּיֻצָּא בְּזָה.

31 שנינו שם (יט:): "נטל אבן או קורה של הקדש, הרי זה לא מעל. נתנה לחבירו - הוא מעל, וחבירו לא מעל". ובגמרא שם שאלו: "מאי שנא (מהו ההבדל) הוא, ומאי שנא חבירו?" ומתוך שמואל: בגזבר המסורות לו. ומפרש רבינו, שהמדובר במועל בזדון ולא נתחללו האבן והקורה, ולפיכך שאל, למה לא מעל חבירו, הרי במועל בזדון למדנו בה"ג שכולם מעלו? ומתוך שמואל שהמדובר כשהמועל הראשון נתנה לגזבר, אבל אם נתנה לאחר מעלו שניהם. ומכאן דבריו שבהלכה זו, אבל רש"י וראב"ד פירשו אחרת (ראה כסף-משנה). (32 ומה שאמרו: "מעל", הכוונה שעבר על איסור מעילה בקדשים, אבל אינו מביא אשם ואינו מוסיף חומש (ראה למעלה פרק א הלכה ג). ומה הכריחו להעמיד דין זה במעילה בזדון? מפני שקדשי בדק הבית מתחללים אחרי מעילתו של הראשון ואין השני מועל, כמו שנתבאר כמה פעמים. (33 אבל אם התכוון לגזולה - אע"פ ששגג ולא ידע שהוא של הקדש - מעל חבירו. (34 כמה פעמים בפרק זה.

37 ח. נִטֵּל אֶבֶן³⁵ אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - לֹא מְעַל, שֶׁהֲרִי
38 לֹא נִתְּנָה עֲדֵינִי. בְּנָה אוֹתָהּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - מְעַל³⁶. נִתְּנָה

במשנה קידושין נב:, ובגמרא שם נד: אמרו שהלכה כר' יהודה בהקדש, האומר: בשוגג מתחלל, במזיד אינו מתחלל. (14 שהרי נהנה בחולין. (15 כמו שהיה לפני המעילה. (16 שבשוגג אין מועל אחר מועל. (17 אפילו פגמו, ומכל-שכן אם נהנה ולא פגם. (18 ראה פרק ד וה.

1 ד. וְאִין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל בְּמִקְדָּשִׁים אֲלֵא
2 בְּבְהֵמָה¹⁹ וְכִלְי תְּשֻׁמִּישׁ בְּלֶבֶד. פִּיֻצָּד? בְּקַע בְּקִרְדָּם
3 שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנִתְּנָה בְּפְרוּטָה וּפְגָם, וְכֹא חִבְרוֹ וּבְקַע
4 בוֹ וְנִתְּנָה וּפְגָם - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נִטֵּל הַקִּרְדָּם וְנִתְּנָה
5 לְחִבְרוֹ - הוּא מְעַל, אֲבָל חִבְרוֹ לֹא מְעַל. שֶׁתָּה
6 כְּכֹס שֶׁל זָהָב וְנִתְּנָה בְּפְרוּטָה, וְכֹא חִבְרוֹ וְשֶׁתָּה
7 וְנִתְּנָה, וְכֹא חִבְרוֹ וְשֶׁתָּה וְנִתְּנָה - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נִטֵּל
8 הַכֹּס וְנִתְּנָה לְחִבְרוֹ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ - הוּא מְעַל,
9 וְחִבְרוֹ לֹא מְעַל. רִכַּב עַל גְּבִי הַחֲמוֹר וְנִתְּנָה
10 בְּפְרוּטָה וּפְגָם, וְכֹא חִבְרוֹ וְרִכַּב עָלָיו וְנִתְּנָה
11 וּפְגָם²⁰, וְכֹא חִבְרוֹ וְרִכַּב עָלָיו וְנִתְּנָה וּפְגָם - פֶּלֶם
12 מְעַלּוֹ. נִתֵּן הַחֲמוֹר לְחִבְרוֹ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ אוֹ
13 הַשְּׁפִירוֹ²¹ - הוּא מְעַל, וְחִבְרוֹ לֹא מְעַל. וְכֵן
14 הַמְּשָׁאֵל²² קִרְדָּם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - הוּא מְעַל לְפִי טוֹבַת
15 הַנְּאָה²³ שָׁפוּ, וְחִבְרוֹ מִתֵּר לְבִקְעָה בוֹ לְכַתְּחִלָּה²⁴.
16 וְהוּא הִדִּין לְבְּהֵמָה²⁵.

19 הלכה זו היא המשך להלכה הקודמת, והמדובר בבהמה טמאה, ולמטה כותב רבינו בפירוש "החמור". כל הדינים האמורים בפרק זה בהלכות ג, ד וה, הם לפי התוספתא מעילה פרק ב הלכה ט, ולא ע"פ המשנה מעילה יט: העוסקת בקדושת הגוף כמו כלי שרת שבמשנה, ולפיכך שינה רבינו וכתב: "כלי תשמיש", ודעתו שהתוספתא אינה מנוגדת למשנה (ראה ראב"ד וסף-משנה), ומפרש את התוספתא האומרת: "בקע בקורדום של הקדש, ובא חבירו ובקע בו, כולם מעלו" כגון ששגג וחשב שהקורדום הוא שלו ולא נתכוון כלל להוציא מרשות לרשות, ולכן גם השני מעל. ומשנתינו מדברת, כשידע שאינו שלא והתכוון לגזול, אבל לא ידע שהוא של הקדש (אם ידע שהוא של הקדש, הרי הוא מזיד ואפילו קדושת דמים אינו מתחלל), ולפיכך אמרו: אין מועל אחר מועל אלא בקדושת הגוף (ראה הלכה ה), אבל בקדושת דמים במתכוון לגזול אע"פ שאינו יודע שהחפץ הוא הקדש, מכיון שהתכוון להוציאה מרשות לרשות הוא מעל וחבירו לא מעל. וכן פירשו התוספות קידושין נה. ד"ה אין (ראה גירסת הב"ח שם. וגם לפי גירסתו אפשר ליישב דברי רבינו). (20 נחלש. (21 לזמן מסוים. שכירות דינה כמכר. (22 מימרא של רב אמי, בבבא מציעא צט. (23 שוויה של הנאת המשאיל בזה שעשה טובה לשואל. (24 מפני שהקורדום יצא כולו לחולין ע"י מסירתו לרשות השואל. (25 המשאיל בהמה שקדושת דמים עליה.

17 ה. בְּהֵמַת קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ²⁶ אֵינָה כֵן, אֲלֵא יֵשׁ בָּהּ מוֹעֵל
18 אַחֵר מוֹעֵל עַד כְּמָה פְּעָמִים. פִּיֻצָּד? תִּלְשׁ מִן
19 הַחֲטָא²⁷, וְכֹא חִבְרוֹ וְתִלְשׁ, וְכֹא חִבְרוֹ וְתִלְשׁ - פֶּלֶן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ב ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 49) אבל לפני הזריקה לא נהנה, כמו שאמרנו בהלכה הקודמת.

2 יג. המפריש⁵⁰ שקלו והוציאו בשאר צרכיו⁵¹, בין
3 הוא בין חברו - מעל⁵². נתנו לחברו⁵³ לשקלו על
4 ידו⁵⁴, הלף ושקלו על ידי עצמו⁵⁵: אם כבר נתרמה⁵⁶
5 התרומה - מעל השוקל⁵⁷; שהתורם תורם על
6 העתיד להגבות⁵⁸, כמו שבארנו בשקלים⁵⁹, ובאלו
7 הגיע שקל זה ללשכה, ולפיכך מעל⁶⁰. ואם עדין
8 לא נתרמה תרומה - לא מעל⁶¹. ולעולם אין מועלין
9 בשני הלשכה⁶².

10 (50) תוספתא מעילה פרק א הלכה יג. (51) צרכי חולין.
11 (52) ראב"ד וכסף-משנה מפרשים כוונת רבינו, שאם נתנו
12 לחבירו וזה נהנה בו שניהם מעלו. והכסף-משנה מוסר מקור
13 הדין בתוספתא מעילה שם. בתוספתא שלפנינו גירסא
14 אחרת, המפריש שקלו לחבירו הרי זה מעל. (53) משנה
15 שקלים פרק ב, ב. (54) בשביל המשלח. (55) בשביל
16 עצמו. (56) בשעה ששקל. (57) השליח ששקל בשביל
17 עצמו. (58) ולפיכך זכה הקדש בשקל זה בשעה שתרמו
18 הראשון. (59) פ"ב ה"ט. (60) ההנאה היא שאם לא שקל,
19 בית-דין ממשכנים אותו וגובים ממנו. וקיום מצוות מתן
20 השקל אינה מעילה, מפני ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו"
21 (קיום מצוה אינה הנאה, אלא מילוי חוב שהטילה עליו
22 התורה. רבינו בפירושו על המשנה לפי הירושלמי שם).
23 (61) מפני שהשקל עדיין לא היה ברשות הקדש, בשעה
24 ששקלו בשביל עצמו. (62) מחלוקת ר' יהודה ור' מאיר
25 בקידושין נד. ופסק כר' (בירושלמי שם אמרו שמשנתנו ר'
26 מאיר שנאה, שסובר מועלים בשיריים. ויש לתמוה על
27 רבינו, שפסק כמשנתנו, ומסיים שאין מועלים בשיריים,
28 וצריך עיון).

פרק שביעי

1) יבאר מי ששגג ולקח הקדש ונתנו לשליח בתורת חולין מי מעל, ודין אם עשה השליח מדעת עצמו.

2 א. מי ששגג² ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו
3 לשליח להוציאו בתורת חולין: אם עשה השליח
4 שליחותו - המזלח הוא שמעל; ואם לא עשה
5 שליחותו, אלא עשה השליח מדעת עצמו³ - השליח
6 הוא שמעל⁴. ביצד? בעל הבית שאמר לשלוחו: תן
7 (לי) מאותו פשר לאורחיו, הלף ונתן להן פקר; או
8 שאמר לו: תן להן פקר, ונתן להן פשר; אמר
9 לשלוחו: הבא לי מן החלון, והביא לו מן המגדל; או
10 שאמר לו: הבא מן המגדל⁵, והביא לו מן החלון -
11 השליח מעל. וכן כל פיוצא פזה. הלף השליח והביא
12 מן החלון כמו שאמר לו, אף על פי שאמר השולח:
13 לא תהי בלבי שביא אלא מן המגדל - בעל הבית
14 מעל; שהרי עשה שליחות מאמרו, ודברים שבלב
15 אינן דברים. ואפלו תהי השליח חרש או שוטה או
16 קטן שאין להן שליחות⁶, אם עשה פמאמרו - בעל

1 על גפי חלון שפתקרה ולא חברה - לא מעל עד
2 שידור תחתיה בשנה פרוטה, שאין זו הננה
3 הנפרת³⁷.

37) משנה שם. (36) אף-על-פי שלא דר תחתיה. והטעם,
מפני ששינה את הקורה וגם נהנה ממנה הנאה ניכרת.
(37) הנחת הקורה בלי חיבור אינה הנאה ניכרת, שהרי אפשר
לומר שלא לצרכי עצמו הניחה, גמרא שם.

4 ט. נטל³⁸ פרוטה של הקדש ונתנה לבלן, אף על פי
5 שלא רחץ - מעל, שהרי נהנה בהיותו רוחץ בכל
6 עת שירצה. וכן אם נתנה לאחד מבעלי אמונות -
7 מעל, אף על פי שעדין לא עשו מלאכתו.

(38) משנה שם.

8 י. קנה בה הפיץ³⁹ ולא משף: אם מן העובד פוככים
9 - מעל⁴⁰, ואם מן ישראל - לא מעל⁴¹.

39) ושילם מחירה למוכר. (40) בקנה מן הגוי, מעות קונות
לדברי הכל. (41) שלא קנה את החפץ כל זמן שלא משך
אותו. וסובר רבינו, שאע"פ שמן התורה מעות קונות, כיון
שתיקנו חכמים שלא יקנה בלי משיכה, הרי לא יצא הכסף
מרשות המוכר (ראה כסף-משה. ולפלו האחרונים בזה,
אם תקנת חכמים מועילה לבטל דין תורה בכעין זה. וצריך
עיון).

10 יא. המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן
11 חלין⁴², אף על פי שלא הוציאן בדברי חל - מעל.
12 ביצד? המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש,
13 וכן מחסר פפרה⁴³ שהביא פפרתו מן ההקדש -
14 מעל. וכלם אין מועלין עד שירק הדם⁴⁴. לפיכך,
15 המביא מנחות⁴⁵ ונסכים ולחם תודה מן ההקדש,
16 אף על פי שעבר עברה - לא מעל, שאין פאן זריקת
17 דם לכפר עליו.

42) סבור היה שהמעות חולין. (43) כגון זב וזבה ויולדת
שמחוייבים להביא קרבנות אחר טהרתם. (44) ואז נהנה,
כי הזריקה מכפרת, מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון במעילה
יט. ופסק כר' יהודה. (45) חוץ למנחת חוטא, שהרי
הקטרת הקומץ מכפרת.

18 יב. נתן⁴⁶ שקלו⁴⁷ ממועות הקדש - פשיתרמו⁴⁸
19 התרומה ויקנו ממנה אפלו בהמה אחת וירק דמה
20 למעל השוקל, שהרי חלקו באותה בהמה שגזר
21 דמה⁴⁹.

46) משנה שקלים פרק ב, ב. (47) מחצית השקל, שכל
אדם מחויב לתת לבית המקדש אחת בשנה, כדי לקנות
קרבנות חובת ציבור. (48) שלוש פעמים בשנה היו
ממלאים שלוש קופות גדולות מהשקלים שנצטברו בלשכה,
ומה שהכניסו לקופות נקרא "תרומת הלשכה", ומה קונים
קרבנות, ומה שנשאר בלשכה נקרא "שירי הלשכה".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כמותו אלא על ההנאה שנהנה מהבשר או מהדמים.
ובפנימיות העניינים, הסיבה שרק במעילה מצינו דין שליוח הוא, מכיון שכל יהודי הוא שלוחו של הקב"ה לעשות מכל דבר שבעולם ענין של קדושה ודירה לקב"ה, אבל כדי שיהודי יעשה זאת בכוחו ומרצונו, חייבת להיות הבחירה החופשית - אפשרות של מעילה, מתוך תקוה ובטחון שסוף-סוף לא ידח ממנו נידח. ומשום כך אומרים אנו בכל התורה כולה יש שליח לדבר עבירה חוץ בממעילה, כי בזה מתבטא תפקידו של יהודי להיות שלוחו של הקב"ה ולשמור על ענייני הקדושה שעשה בעולם, ושאר אחד לא יפגום בזה ח"ו.

(על-פי י"ן מלכות' החדש, ספר עבודה ט"ו סז)

12) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ב. 13) דברים העומדים להקטרה. 14) שהרי נהנה. 15) נימוק למה לא מעל המשלח. 16) פלא, הלא גם בגנב וטבח יש שליח לדבר עבירה. ראה פ"ג מהל' גניבה ואבידה ה"ו, וב'משנה למלך' שם. 17) שאסור לאכול בשר עולה וכיוצא בו. ראה הל' מעשה הקרבנות פי"א (ראה משנה-למלך שם).

ג. הנותן¹⁸ פרוטת הקדש לשלוחו ואמר לו: הֲבֵא לִי בַחֲצֵיהַ גְרוֹת וּבַחֲצֵיהַ פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא לִי בַכֶּלֶה גְרוֹת אוּ בַכֶּלֶה פְּתִילוֹת; אוּ שְׂאֵמַר לוֹ: הֲבֵא לִי בַכֶּלֶה גְרוֹת אוּ בַכֶּלֶה פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא בַחֲצֵיהַ גְרוֹת וּבַחֲצֵיהַ פְּתִילוֹת - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. בַּעַל הַבֵּית לֹא מַעַל - שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ בַּפְּרוּטָה¹⁹; וְהַשְּׁלִיחַ לֹא מַעַל - שֶׁהָרִי לֹא עָקַר שְׁלִיחוֹתוֹ בַּפְּרוּטָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: הֲבֵא לִי בַחֲצֵיהַ גְרוֹת מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי וּבַחֲצֵיהַ פְּתִילוֹת מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֲלֹךְ וְהִבִּיא גְרוֹת מִמָּקוֹם פְּתִילוֹת וּפְתִילוֹת מִמָּקוֹם גְרוֹת - הַשְּׁלִיחַ מַעַל²⁰.

18) משנה, שם כא, א. 19) ואין מעילה בפחות מפרוטה. 20) מפני ששינה בכל הפרוטה.

ד. נִמְן²¹ לוֹ שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת וְאָמַר לוֹ: הֲבֵא לִי אֶתְרוֹג, וְהֲלֹךְ וְהִבִּיא לוֹ בַּפְּרוּטָה אֶתְרוֹג וּבַפְּרוּטָה רִמּוֹן - הַשְּׁלִיחַ מַעַל, וּבַעַל הַבֵּית פְּטוּר, שֶׁהָרִי שְׁלָחוֹ לְקָנוֹת לוֹ אֶתְרוֹג שְׁשׂוּה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה הָאֶתְרוֹג שֶׁהִבִּיא לוֹ בַּפְּרוּטָה אַחַת שְׁנֵה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת - שְׁנֵיהֶם מַעַל²².

21) משנה, שם. מחלוקת תנאים, ופסק כרבי יהודה. 22) גמרא, שם כא, א.

ה. הַשּׁוֹלֵחַ²³ פְּרוּטָה בְּיַד שְׁלֹחוֹ לְקָנוֹת לוֹ פֶּה חֲפִיץ, וְנִזְכַּר בַּעַל הַבֵּית שֶׁהִיא הַקֶּדֶשׁ קִדְּם שֶׁתִּגְיַע לִיד הַחֲנֻנִי - הַשְּׁלִיחַ מַעַל, שֶׁהוּא שׁוֹגֵג²⁴, וּבַעַל הַבֵּית כָּבֵר נִזְכַּר, וְאִין הַמִּזִּיד חָיִב בְּקָרְבַן מַעֲלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי²⁵. נִזְכַּר אִף הַשְּׁלִיחַ וְיָדַע שֶׁהִיא הַקֶּדֶשׁ קִדְּם

1 הַבֵּית מַעַל⁷, וְאִם לֹא עֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ - בַּעַל הַבֵּית פְּטוּר. אָמַר לְשִׁלּוּחוֹ: תֵּן לְאוֹרְחֶיךָ חֲתִיכָה חֲתִיכָה⁸ שֶׁל בָּשָׂר, הֲלֹךְ הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶן: טָלוּ⁹ שְׂתִים שְׂתִים - בַּעַל הַבֵּית מַעַל, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה דְבָרוֹ, וְהַשְּׁלִיחַ פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל שְׁלִיחוֹתוֹ בַּעַל הַבֵּית וְלֹא עָקַר הַשְּׁלִיחוֹת¹⁰. אֲבָל אִם אָמַר לָהֶם הַשְּׁלִיחַ: טָלוּ שְׂתִים שְׂתִים מִדַּעְתִּי - שְׁנֵיהֶן מַעַל¹¹. נָטְלוּ הָאוֹרְחִים שֶׁלֹּשׁ שְׁלֹשׁ - אִף הָאוֹרְחִין מַעַל, מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן עֲשֶׂה שְׁלִיחוֹת חֲבָרוֹ וְהוֹסִיף מִדַּעְתּוֹ. נִמְצָא חֲבָרוֹ חָיִב, לְפִי שֶׁנַּעֲשֶׂה דְבָרוֹ וְלֹא נַעֲקָרָה הַשְּׁלִיחוֹת, וְהוּא חָיִב עַל זֶה שֶׁהוֹסִיף מִדַּעְתּוֹ.

2) משנה, מעילה כ, א. 3) ושינה ממה שאמר המשלח. 4) מכיון שינה, אינו שליחו של המשלח במעשה זה, אבל אם לא שינה אלא הוסיף, מבאר רבינו דינו למטה בהלכה זו. אמנם כלל בדינו, שאין שליח לדבר עבירה, ואין מחייבים את המשלח, אבל מעילה יוצאה מן הכלל הזה. בקידושין מב, ב - למדו שבאיסור מעילה יש שליח לדבר עבירה. 5) במשנה, הגירסא: "לא היה בלבו מזה אלא מזה", ופירושו ב'תוספות', כגון שהיו שם כמה חלונות, ואומר בעל הבית לא נתכוונתי לחלון זה שהבאת ממנו אלא לחלון אחר, ונראה שגם רש"י מפרש כך, ופירושו מתקבל על הדעת. ואולי גירסא אחרת היתה לפני רבינו. 6) ואפילו שלא בדבר עבירה, אין אנו אומרים שידו כיד משלחו. 7) מפני שנעשה רצונו ונהנה בזה. 8) חתיכה לכל אחד. 9) קחו. 10) כפירוש של רב ששת, שם כ, ב. 11) בעל הבית מעל, מפי שנעשה רצונו. והשליח מעל, מפני שעשה על דעת עצמו ממש, והדגיש בפירוש שזה לא על דעת בעל הבית, אבל אם לא פירש שעושה על דעת עצמו, אפשר שחשב שבעל הבית אינו מקפיד על ההוספה, ומה שאמר "חתיכה", התכוון שלא יפחות (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס).

ב. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? כְּשֶׁהָיָה הַחֲתִיכוֹת מִקְדָּשִׁי בְּדֶק הַבֵּית; אֲבָל אִם הָיָה בָּשָׂר עוֹלָה¹² וְכִיּוֹצֵא בּוֹ¹³ - לֹא מַעַל אֲלָא הָאוֹכֵל¹⁴ בְּלִבּוֹ. שֶׁהָרִי הוּא חָיִב בְּאִסוּר אַחַר יְתָר עַל הַמַּעֲלָה¹⁵, וּבְכָל הַתּוֹרָה כֶּלֶה אִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבָרָה¹⁶, אֲלָא בַּמַּעֲלָה לְבָדָה שֶׁלֹּא יִתְעַרֵב עִמָּה אִסוּר אַחֲרָי¹⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי ששגג ולקח הקדש או מעות... המשלח הוא שמעל... אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה".

וידועה הקושיא הרי ישנם עוד מקומות בהם מצינו שליח לדבר עבירה, בשליחות יד, בפיקדון ובטביחה ומכירה, ומדוע כתב שרק במעילה יש שליח לדבר עבירה. ותירצו שחיוב המשלח במעילה הוא מדין שליחות, אבל בשליחות יד וטביחה ומכירה החיוב אינו מצד שליחות אלא מתורת פושע, היינו שהפשיעה היא בדיבור עצמו שאמר לשלוח יד, וכן בטביחה ומכירה אין החיוב מצד שלוחו של אדם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ג ניסן - ספר עבודה - הלכות מעילה קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 שְׁתַּגִּיעַ לַחֲנוּנִי - שְׁנִיָּהֶם פְּטוּרִים²⁶ מִקְּרָבִין מְעִילָה, וְהַחֲנוּנִי חֵיב כְּשִׁיּוּצֵיָא אוֹתָהּ פְּרוּטָה שְׁנַתְּעַרְבָּה
2 בְּמַעֲוֵתָיו, שְׁהָרִי הוּא שׁוֹגֵג. הוֹדִיעֵנו לַחֲנוּנִי שְׁפְרוּטָה
3 שְׁנַתְּנוּ לוֹ הַקֹּדֶשׁ - שְׁלֹשֶׁת פְּטוּרִין, וְנִתְּפַס הַמִּקְח
4 לְהַקְדֵּשׁ²⁷.
5

(23) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ג. (24) במשנה, שם כא, א - נאמר: שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנווני, חנווני מעל. ורבינו כאן כותב "שליח מעל", ובפירושו על המשנה שם, מפרש שהמשנה מתכוונת לנזכרו שניהם, המשלה והשליח. ראה רש"י שם, שפירש אחרת. (25) למעלה פ"א ה"ג. ומפני שלא נתחייב בקרבן מעילה, לא נתחללה הפרוטה. (26) שהרי כולם מזידים. (27) תוספתא, שם. ובמשנה-למלך כתב, שדין זה פלא בעיניו.

28) משנה, מעילה פ"ב ה"ג. (24) במשנה, שם כא, א - נאמר: שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנווני, חנווני מעל. ורבינו כאן כותב "שליח מעל", ובפירושו על המשנה שם, מפרש שהמשנה מתכוונת לנזכרו שניהם, המשלה והשליח. ראה רש"י שם, שפירש אחרת. (25) למעלה פ"א ה"ג. ומפני שלא נתחייב בקרבן מעילה, לא נתחללה הפרוטה. (26) שהרי כולם מזידים. (27) תוספתא, שם. ובמשנה-למלך כתב, שדין זה פלא בעיניו.

6 ו. וְכִיצַד²⁸ יַעֲשֶׂה²⁹ פְּדִי לְהַצִּיל הַחֲנוּנִי מִן הַחֲטָא עַד
7 שְׁיִהְיֶה מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעֲוֹת? נוֹטֵל פְּרוּטָה
8 שֶׁל חֶלְוִין אוֹ כְּלֵי כָּל שֶׁהוּא וְאוֹמֵר: פְּרוּטָה שֶׁל
9 הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיא מְחַלֶּלֶת עַל זֶה; וְהַעֲשֶׂה
10 אוֹתָהּ פְּרוּטָה אוֹ הַפְּלִי הַקֹּדֶשׁ, וְיִתֵּר הַחֲנוּנִי
11 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעֲוֹת. וְכֵן פְּרוּטָה³⁰ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
12 שְׁנַתְּעַרְבָּה בְּכָל הַכִּיס, אוֹ שְׁאֵמֵר: פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה
13 הַקֹּדֶשׁ - מְחַלֵּל אוֹתָהּ³¹ וְאֵחָר כִּף יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִיס. וְאִם
14 הוֹצִיא וְלֹא חָלַל - לֹא מְעַל עַד שִׁיּוּצֵיָא אֶת כָּל
15 הַכִּיס³².

(28) משנה, שם. (29) בעל הבית שזכר. מדובר כשהחנווני שוגג. (30) משנה, שם כא, ב. (31) ואינה בטלה ברוב, מפני שמטבע חשוב, ודבר חשוב אינו בטל אפילו באלף (תוספות' שם ד"ה פרוטה. וראה משנה-למלך). (32) כל זמן שלא הוציא כל הפרוטות שבכיס, אפשר שהפרוטה של הקדש נשארה בו. פסק כחכמים, שם.

16 ז. אָמֵר: כִּיס מְפִיסִים³³ הַקֹּדֶשׁ, וְשׁוֹר מְשׁוּרֵי הַקֹּדֶשׁ -
17 מוֹעֲלִין בְּכָלֶן³⁴ וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן³⁵. כִּיצַד עוֹשֶׂה?
18 מְבִיא אֶת הַגְּדוֹל שֶׁבֵּהֶם וְאוֹמֵר: אִם הַקֹּדֶשׁ הוּא -
19 הָרִי הוּא הַקֹּדֶשׁ, וְאִם לֹא - הַהַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם
20 שֶׁהוּא מְחַלֵּל עַל זֶה; וְיִהְיֶה בְּקָטָן.

(33) תוספתא, מעילה פ"א ה"ז. (34) אם הוציא את כולם. (35) אפילו הוציא רק מקצתם. ה'כסף משנה' מתפלא, שהרי זה סותר דברי עצמו בפס"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. ויש להוסיף ולשאול, מה בין זה לדין שבהלכה הקודמת שלא מעל עד שיוציא את כל הכיס? וצ"ע.

21 ח. הַמוֹעֵל בְּפָחוֹת מְשׁוּה פְּרוּטָה, בֵּין בְּדוֹן בֵּין
22 בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם אֶת הַקָּרָן³⁶, וְאִינוּ חֵיב חֲטָא וְלֹא
23 קָרָן. וְיִרְאֶה לִי, שְׁאִינוּ לוֹקְחֵי³⁷ עַל פָּחוֹת מְשׁוּה
24 פְּרוּטָה, אִם הִיָּה מְזִיד.

(36) ברייתא, בבא-מציעא נה, ב: "ואת אשר חטא מן הקודש" (ויקרא ה, ז) לרבות פחות משווה פרוטה להישבון.

37) משמע, שאסור מן התורה, אלא שאין בו מלקות (ראה כסף-משנה למעלה פ"ב ה"טז).

ט. הַמִּפְקִיד³⁸ מַעוֹת אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת³⁹ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן
וְהוֹצִיא - בַּעַל הַבַּיִת מְעַל; שְׁהָרִי אֵין לוֹ רְשׁוּת
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וּבַעַל הַמִּפְקָדִין לֹא הִרְשָׁהוּ.

(38) משנה, מעילה כא, א. (39) בין אם המעות קשורות ובין אינן קשורות.

י. הַמִּפְקִידִן אֶצֶל שְׁלֹחֲנֵי אוֹ חֲנוּנִים⁴⁰ וְלֹא הָיוּ חֲתוּמִין
וְלֹא קִשְׁוִרִין קָשֶׁר מְשֻׁנָּה⁴¹, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת מִן
הַדִּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, אִם הוֹצִיאָו - שְׁנִיָּהֶן פְּטוּרִין⁴²; וְ
בַּעַל הַמִּפְקָדִין פְּטוּר - שְׁהָרִי לֹא אָמַר לוֹ הַשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶן, וְהַחֲנוּנִי פְּטוּר - מִפְּנֵי שְׁאִינֶן קִשְׁוִרִין קָשֶׁר
מְשֻׁנָּה וְלֹא חֲתוּמִין, וְכֹאֵלוּ הַשְׁתַּמֵּשׁ בְּרְשׁוּת.

(40) מי שמפקיד מעות אצל חנווני או שולחני, דעתו על-מנת שישתמשו בהן. (41) אם היו קשורים קשר משונה (בלתי רגיל) גילה המפקיד דעתו, שאינו רוצה שישתמש בהם השולחני. (42) הר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מקשה על רבינו מברייתא בבא-מציעא מג, ב - ששנינו: "מעל הגזבר" (המפקיד). ונראה שרבינו מסתמך על משנתנו שנאמר בה סתם לא מעל, ולא אמרו: המפקיד מעל. ומשמע שאין כאן מעילה כלל.

יא. הָאֵשֶׁה⁴³ שֶׁהִכְנִיסָה מַעוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ⁴⁴ לְבַעֲלָהּ,
אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ מוֹרִישָׁהּ וְנָמַת וְנִפְּלוּ לָהּ הַקֹּדֶשׁוֹת
בִּירִשָּׁה⁴⁵ - לְכְּשִׁיּוּצֵיָא הַבַּעַל הַמַּעוֹת בְּחִפְצָיו
יִמְעַל⁴⁶.

(43) מימרא של רבא, בבא-מציעא צו, ב. (44) שהיו בידה לפני שנישאת. (45) אחר שנישאת. (46) אם לא ידע שהן נכסי הקדש, אבל לפני כן אינו מועל אע"פ שנכנסו לרשות ע"פ תקנת חכמים, שהבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם. והטעם, מפני שאינו רוצה לזכות בנכסי הקדש, והאשה גם כן אינה מועלת מפני שאינה מקנה לבעלה את הנכסים מרצונה אלא חכמים הקנו לו.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ז

פָּרֶק שְׁמִינִי

1) יבאר הפועלים בהקדש שפסקו עמהם מזונות אם יאכלו מגרוגרות של הקדש.

א. הַפּוֹעֲלִים שֶׁהֵן עוֹשִׂין בְּהַקְדֵּשׁ, אֵף עַל פִּי שְׁפָסְקוּ
עִמָּהֶן מְזוֹנוֹת² - לֹא יֵאָכְלוּ מִגְּרוּגְרוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ,
וְאִם אָכְלוּ - מְעַלּוּ. אֲלֵא הַהַקְדֵּשׁ נוֹתֵן לָהֶם דָּמִי
מְזוֹנוֹת.

(2) במשנה אמרו סתם: הפועלים לא יאכלו מן גרוגרות הקדש, ופירש רש"י אף על פי שכתבה תורה (דברים כג, כה) "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך" היינו בחולין אבל לא של הקדש. ובבבא מציעא פז: דרשו "רעך"

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14) האיברים (אימורים) שמקטירים על המזבח טעונים מליחה שנאמר (ויקרא ב, יג): על כל קרבן תקריב מלח. 15) בכל דבר העומד להקטרה על המזבח. בגמרא מנחות שם למדו דין זה מהכתוב (יחזקאל מג, כד) "והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם לה" משמע שגם המלח נקרא עולה. 16) בתוספתא שם אמרו, שאת הקומץ מולחים על הכבש (המעלה, שבה עולים הכהנים למזבח). 17) מפני שהמלח אינו ראוי לכלום (רש"י במנחות שם).

ולא של הקדש. ורבינו מוסיף שאפילו אם הקדש חייב במזונותיהם אסור להם לאכול מהפירות שהם עסוקים בהם.

1 ב. הַדֵּשׁ פְּרִשְׁיֵי הַקֹּדֶשׁ - הָרִי זֶה חוֹסֵם אֶת הַפֶּה. 2 שְׁנֵאמַר: לֹא תַחֲסֵם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ - דִּישׁ הָרְאוּי לִוִּי.

3) בגמרא: "ולא דיש של הקדש", ואם נפרש הדברים כפשוטם יצא שהתיבה "בדישו" משמעותה דיש של השור והלא הוא של בעל הבית? ולכן פירש רבינו "דישו" - הראוי לו.

3 ג. אִין מַחְלִין אֶת הַקֹּדֶשׁ עַל הַמְּלֶאכָה, אֲלֵא עַל הַמַּעוֹת. פִּיזָד? אֲמַן שְׁעֵשָׂה מְלֶאכָה בְּהַקְדֵּשׁ בְּמִנְה 4 - אִין נוֹתְנִין לוֹ בְּהַמַּת הַקֹּדֶשׁ אוֹ טְלִית הַקֹּדֶשׁ 5 בְּשִׁכְרוֹ, עַד שְׁמַחְלִין אוֹתָן עַל הַמַּעוֹת⁵, וְאַחַר 6 שְׁעֵשׂו חֲלִין נוֹתְנִין אוֹתָן לְאֲמַן בְּשִׁכְרוֹ, אִם רְצוּ, 7 וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין מִמֶּנּוּ בְּהַמָּה מִתְרוֹמַת הַלְּשָׁפָה. 8

4) דברים הראויים להקדש. 5) פירוש, בתחילה מפרשים שכרם ממעות הקדש ויצאו המעות לחולין ואחר כך מחללים את הבהמה על אותן המעות. 6) כל זה עושים לטובת ההקדש, כדי שאפשר יהיה להקריב את הבהמה לתמידים ומוספים, שהרי אין מקריבים קרבנות חובה של ציבור, אלא כשנקנו משקלים שנתרמו באותה שנה.

9 ד. כְּשִׁבוּנִין בְּמַקְדֵּשׁ - אִין לוֹקְחִין עֲצִים וְאֹבָנִים מִן 10 הַהַקְדֵּשׁ, וְלֹא בּוֹנִין אֶת הַבִּנְיָן עַל דַּעַת שֶׁהוּא קֹדֶשׁ, 11 אֲלֵא בּוֹנִין הַכֹּל מִן הַחֹלִי; גִּזְרָה שְׁמָא יִהְיֶה בְּצֵל הַבִּנְיָן 12 אוֹ יִשְׁעֵן עַל אֹבֵן אוֹ קוֹרָה בְּשַׁעַת מְלֶאכָה. וְאַחַר 13 שִׁיְשַׁלֵּם הַבִּנְיָן מִחֲלָלִין מַעוֹת הַהַקְדֵּשׁ עַל הַבִּנְיָן⁸, וְאִם 14 צָרְכוּ הַגִּזְבְּרִין לְעֲצִים לְקֹדֶשׁ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלִבְד - 15 לוֹקְחִין אוֹתָן מִמַּעוֹת הַהַקְדֵּשׁ; שְׁהֵרִי אִינָן מִתְאַחֲרִין 16 יָמִים פְּדֵי שְׁנַחוּשׁ לְהֵן שְׁמָא יִשְׁעֵן אֲדָם עֲלֵיהֶן וְיִמְעוּל.

7) קונים במעות חולין או בהקפה. 8) ומשלמים במעות הללו, שיצאו לחולין.

17 ה. כְּשִׁפּוֹסְקִין⁹ עִם הָאֲמִנִין לְבָנוֹת בְּמַקְדֵּשׁ וּבְעֲזָרוֹת 18 - פּוֹסְקִין עִמָּהֶן כֶּף וְכַף אִמָּה בְּכַף וְכַף סֹלַע בְּאִמָּה 19 בַּת עֲשָׂרִים אֲצַבְעוֹ¹⁰, וּכְשִׁמוֹשְׁחִין¹¹ לְהֵן מָה שְׁבָנוּ - 20 מוֹשְׁחִין וּמַחֲשִׁבִין לְהֵן בְּאִמָּה גְדוּלָה בַּת עֲשָׂרִים 21 וְאַרְבַּע¹² אֲצַבְעוֹת, פְּדֵי שְׁלֹא יָבוֹאוּ לְיַדֵי מַעֲלֵלָה, 22 מִפְּנֵי שְׁאִין מְדַקְדְּקִין בְּמִשְׁחָה¹³.

9) קובעים שכרם. 10) היינו חמשה טפחים. 11) כשמודדים. 12) באמה גדולה בת ששה טפחים. 13) כלומר, אי אפשר לצמצם ולמדוד בדיוק.

23 ו. תְּנֵאֵי בֵּית דִּין שִׁיְהִיו הַכֹּהֲנִים נְאוֹתִין בְּמִלַּח 24 וּבְעֲצִים בְּאִכִּילַת קְרָבְנוֹת שְׁאוּכְלִין בְּחֻלְקָן; אֲבָל לֹא 25 יִתְנוּ מִלַּח הַמַּקְדֵּשׁ בְּחֻלְקֵין שְׁלֵהֶן.

26 ז. מִלַּח שְׁעַל גְּבֵי הָאֲבָרִי - מוֹעֲלִין בּוֹ¹⁵; שְׁעַל גְּבֵי 27 הַכֶּבֶשׂ¹⁶ וְשְׁעַל רֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ¹⁷ - אִין מוֹעֲלִין בּוֹ.

28 ח. רְאוּי לְאֲדָם לְהַתְּבוּנָן בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה 29 וְלִידַע סוּף עֲנִינָם כְּפִי כְחוֹ. וְדָבָר שְׁלֹא יִמָּצֵא לוֹ 30 טַעַם וְלֹא יֵדַע לוֹ עֲלֵה¹⁸ - אֵל יְהִי קָל בְּעֵינָיו¹⁹. וְלֹא 31 יִהְיֶה²⁰ לְעֹלֹת אֵל ה', כִּן יִפְרוֹץ בּוֹ. וְלֹא תֵהָא 32 מִחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ כְּמִחֲשַׁבְתּוֹ בְּשִׁאָר דְּבָרֵי הַחֹל. בּוֹא וּרְאֵה 33 כְּמָה הַחֲמִירָה תּוֹרָה בְּמַעֲלֵלָה! וּמָה אִם עֲצִים 34 וְאֹבָנִים וְעֶפֶר וְאֶפֶר, כִּיִּן שְׁנִקְרָא שֵׁם אֲדוֹן הָעוֹלָם 35 עֲלֵיהֶם בְּדָבָרִים בְּלִבְד²¹ נִתְקַדְּשׁוּ, וְכֹל הַנּוֹהֵג בְּהֵן 36 מִנְהַג חֹל - מְעַל בָּהּ, וְאִפְלוּ הִיָּה שׁוֹגֵג צָרִיף 37 בְּפִרְהָ²²; קָל וְחֹמֶר לְמַצּוֹת שְׁחַקֵּן לָנוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּף 38 הוּא, שְׁלֹא יִבְעַט הָאָדָם בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁלֹא יֵדַע טַעַמָן, 39 וְלֹא יַחֲפֵה דְבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן עַל הַשֵּׁם, וְלֹא יַחֲשַׁב 40 בְּהֵן מִחֲשַׁבְתּוֹ כְּדָבָרֵי הַחֹל. הָרִי נֵאמַר בַּתּוֹרָה: 41 וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפְּטֵי וְעֲשִׂיתֶם 42 אֹתָם. אֲמָרוּ חֻכְמַיִם: לִתֵּן שְׁמִירָה וְעֲשִׂיָה לְחֻקִּים 43 כְּמִשְׁפָּטִים. וְהַעֲשִׂיָה יְדוּעָה, וְהִיא שְׁעֵשָׂה הַחֻקִּים. 44 וְהַשְׁמִירָה - שְׁיִזְהַר בְּהֵן וְלֹא יִדְמָה שֶׁהֵן פְּחוּתִין מִן 45 הַמִּשְׁפָּטִים. וְהַמִּשְׁפָּטִים הֵן הַמַּצּוֹת שֶׁטַעַמָן גְּלוּי 46 וְטוֹבַת עֲשִׂיתָן בְּעוֹלָם הַזֶּה יְדוּעָה, כְּגוֹן אֲסוּר גִּזְל, 47 וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְכַבּוּד אָב וְאִם. וְהַחֻקִּים הֵן הַמַּצּוֹת 48 שְׁאִין טַעַמָן יְדוּע. אֲמָרוּ חֻכְמַיִם: חֻקִּים חֻקֹּתַי לָךְ, 49 וְאִין לָךְ רְשׁוּת לְהַרְהֵר בְּהֵן. וְיִצְרוּ שֶׁל אָדָם נּוֹקְפוֹ 50 בְּהֵן, וְאֲמוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶן. כְּגוֹן אֲסוּר בְּשׂוֹר 51 חֲזִיר וּבְשׂוֹר בְּחֻלְב, וְעִגְלָה עֲרוּפָה, וּפְרָה אֲדָמָה, 52 וְשִׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח. וְכְמָה הִיָּה דוּד הַמְּלֶאךְ מִצְטַעַר מִן 53 הַמִּינִים וּמִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שֶׁהִיוּ מְשִׁיבִין עַל 54 הַחֻקִּים. וְכֹל זְמַן שֶׁהִיוּ רוֹדְפִין אוֹתוֹ בַּתְּשׁוּבוֹת 55 הַשֶּׁקֶר שְׁעוֹרְכִין לְפִי קֶצֶר דַּעַת הָאָדָם, הִיָּה מוֹסִיף 56 דְּבָקוֹת בַּתּוֹרָה. שְׁנֵאמַר: טַפְלוֹ עֲלֵי שֶׁקֶר זָדִים, אֲנִי 57 בְּכֹל לֵב אֲצַר פְּקוּדֵיךְ. וְנֵאמַר שֵׁם בְּעֵינָן: כָּל מַצּוֹתֶיךָ 58 אֲמוֹנָה, שֶׁקֶר רְדִפוּנִי, עֲזָרְנִי. וְכֹל הַקְּרָבְנוֹת כְּלֵן 59 מִכָּלֵל הַחֻקִּים הֵן²³. אֲמָרוּ חֻכְמַיִם²⁴, שְׁבִשְׁבִיל עֲבוּדַת 60 הַקְּרָבְנוֹת הָעוֹלָם עוֹמֵד. שְׁבַעֲשִׂית הַחֻקִּים 61 וְהַמִּשְׁפָּטִים זֹכִינן הַיְשָׁרִים לְחֵי הָעוֹלָם הַבָּא. 62 וְהַקְּדִימָה תּוֹרָה צְוִי עַל הַחֻקִּים, שְׁנֵאמַר: וּשְׁמַרְתֶּם 63 אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפְּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי 64 בְּהֵם.

18) סיבה, נימוק. 19) אל יזלזל בו. 20) על פי הכתוב

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

35 לְחֵדֶשׁ נִסָּן² אַחַר חֲצוֹת³. וְאִין שׁוֹחֲטִין אֶלָּא מִן
36 הַקֶּבֶשִׁים אוֹ מִן הָעֵזִים בְּלֶבֶד זָכַר בְּן שָׁנָה⁴. וְאֶחָד
37 הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה חֵיבִין בְּמִצְוָה זוֹ⁵.

2) כמו שנאמר (שמות יב, ו) "והי' לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אותו וגו'". (3) כמו שנאמר (שם) "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים". ובין הערבים נקרא משעה שהצל נוטה, והוא משש שעות ולמעלה (רש"י שמות שם). ובמכילתא בא: ר' אומר הרי הוא אומר (דברים טז, ו) שם תזבח את הפסח בערב, שומע אני כמשמעו ת"ל (שם) מועד צאתך ממצרים, אימתי יצאו (שמות יב, מא). ר' נתן אומר מנין לבין הערבים שהוא משש שעות ולמעלה, אע"פ שאין ראוי לדבר, זכר לדבר "קדשו עלי' מלחמה קומו ונעלה בצהריים, או לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב" (ירמי' ו, ד). (4) שנאמר (שמות שם, ה) "שה תמים זכר בן שנה יהי' לכם, מן הכבשים ומן העזים תקחו". (5) כרבי יהודה ורבי יוסי שלמדו כן ממה שנאמר (שם שם, ד) "במכסת נפשות", ולא נאמר "במכסת אנשים", הרי שגם נשים במשמע (פסחים צא: ורש"י שם). ולענין פסח שני, עיין להלן בפ"ב הלכה ד, פ"ה הלכה ה, ופ"ז הלכה ג.

38 ב. ומי שִׁבְטֵל מִצְוָה זוֹ בְּזֶדוֹן וְעֵבֶר יוֹם אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר
39 וְלֹא הִקְרִיב, וְהוּא לֹא טָמֵא וְלֹא בְּדָרְךָ רְחוּקָה - הֲרִי
40 זֶה חַיֵּב פְּרֹת⁶. וְאִם בְּטֻלָּה בְּשִׁגְגָה - פְּטוּר⁷.

6) שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה". וכנראה שאף אם הקריב פסח שני, כיון שהזיז בראשון חייב כרת. וכן מפורש בספר המצוות (עשה נו) וז"ל: "וכך גם כן הזיז בראשון והקריב בשני הוא חייב לדעת רבי, לפי שאין אצלו השני תשלומין לראשון, וההלכה בכל זה כרבי" (פסחים צג.). אבל להלן בפרק ה"ב, כתב: "הזיז ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני, ואם לא הקריב בשני אע"פ ששגג הרי זה חייב כרת, שהרי לא הקריב במועדו והיה מזיז". הרי שאם הקריב בשני, אינו חייב כרת על הראשון. (7) מכרת. ואינו מביא קרבן "שכל עבירה שחייבין על זדונה כרת, חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות וכו' הפסח והמילה מפני שהן מצוות-עשה, וחטאת אין מביאים אלא על שגגת לא-תעשה" (פ"א מהלכות שגגות ה"ב).

41 ג. אִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח אֶלָּא בְּעֶזְרָה⁸, כִּשְׁאָר
42 הַקֶּדָּשִׁים⁹. אִף בְּשִׁעַת הַתָּר הַבָּמוֹת לֹא הִיזוּ מִקְרִיבִין
43 אֶת הַפֶּסַח בְּבִמַת יְחִיד¹⁰. וְכָל הַמִּקְרִיב אֶת הַפֶּסַח
44 בְּבִמַת יְחִיד - לוֹקָה; שְׁנָאֲמַר: לֹא תוּכַל לְזַבַּח אֶת
45 הַפֶּסַח בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ. כִּפִּי הַשְּׂמוּעָה¹¹ לְמַדוּ, שֶׁזֶו
46 אֲזַהְרָה לְשׁוֹחֲטֵי בְּבִמַת יְחִיד אֶפְלוּ בְּשִׁעַת הַתָּר
47 הַבָּמוֹת.

8) כן הוא במשנה (זבחים נו:): "הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיתתן בכל מקום בעזרה", משום שנאמר (דברים טז, ו) "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אליך

במתן תורה (שמות יט, כד): "אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם". (21) שאמר הרי זה קודש. (22) מחוייב להביא קרבן אשם. (23) שלא נתגלו טעמם. (24) אבות פרק א משנה ב: "על שלושה דברים העולם עומד ... ועל העבודה" ופירש רבינו שם: עבודת הקרבנות.

1 סִלְקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת מְעִילָה בְּסִיעֶתָא דְשַׁמְיָא
2 נְגַמְר סִפְר שְׁמִינִי, וְהוּא סִפְר עֲבוּדָה.
3 הַלְכוֹתֵיו תִּשְׁעוּ, וּפְרָקֵיו חֲמִשָּׁה וְתִשְׁעִים, וְאֵלוֹ הֵן:
4 הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה - שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים. הַלְכוֹת פְּלִי
5 הַמִּקְדָּשׁ - עֶשְׂרֵה פְּרָקִים. הַלְכוֹת בֵּיאַת הַמִּקְדָּשׁ -
6 תִּשְׁעָה פְּרָקִים. הַלְכוֹת אֶסוּרֵי מְזִבַּח - שְׁבַע
7 פְּרָקִים. הַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת - תִּשְׁעָה עֶשֶׂר
8 פְּרָקִים. הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין - עֶשְׂרֵה פְּרָקִים.
9 הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין - תִּשְׁעָה עֶשֶׂר פְּרָקִים.
10 הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַפְּפוּרִים - חֲמִשָּׁה פְּרָקִים.
11 הַלְכוֹת מְעִילָה - שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים.
12 לֶךְ אֲזַבַּח זָבַח תּוֹדָה וּבָשָׂם ה' אֶקְרָא

סֵפֶר תְּשִׁיעֵי וְהוּא

סֵפֶר קְרָבָנוֹת

13 הַלְכוֹתֵיו שֵׁשׁ. וְזֶהוּ סִדוּרָן:
14 א. הַלְכוֹת קְרָבָן פֶּסַח. ב. הַלְכוֹת חֲגִיגָה. ג. הַלְכוֹת
15 בְּכוֹרוֹת. ד. הַלְכוֹת שְׁגָגוֹת. ה. הַלְכוֹת מְחַפְרֵי
16 כִּפְרָה. ו. הַלְכוֹת תְּמוּרָה.

הַלְכוֹת קְרָבָן פֶּסַח

17
18 יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת. אֲרֻבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה,
19 וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א)
20 לְשַׁחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ. (ב) שְׁלֹא לְזַבַּח אוֹתוֹ עַל
21 הַחֶמֶץ. (ג) שְׁלֹא תֵלִין אִמּוּרָיו. (ד) לְשַׁחֵט פֶּסַח שְׁנִי.
22 (ה) לְאַכֵּל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל חֲמִשָּׁה
23 עֶשֶׂר. (ו) לְאַכֵּל פֶּסַח שְׁנִי עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל
24 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לְחֵדֶשׁ הַשְּׁנִי. (ז) שְׁלֹא יֵאכַל נָא
25 וּמִבְשָׁל. (ח) שְׁלֹא יוֹצִיא מִבְּשֵׂר הַפֶּסַח חוּץ
26 לְחִבּוּרָה. (ט) שְׁלֹא יֵאכַל מִמֶּנּוּ מוּקְמָר. (י) שְׁלֹא יֵאכַל
27 מִמֶּנּוּ תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵיר. (יא) שְׁלֹא יֵאכַל מִמֶּנּוּ עֶרֶל. (יב)
28 שְׁלֹא יִשְׁבֵר בּוֹ עֵצִים. (יג) שְׁלֹא יִשְׁבֵר עֵצִים בְּפֶסַח
29 שְׁנִי. (יד) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקָר. (טו) שְׁלֹא
30 יִשְׁאִיר מִפֶּסַח שְׁנִי לְבָקָר. (טז) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִבְּשֵׂר
31 חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי.
32 וּבְאוּר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפְרָקִים אֵלוֹ:

פְּרָק רְאִשׁוֹן

1) יבאר שמצוות-עשה לשחוט הפסח בארבעה עשר בניסן, ומאיזה מין יהיה והיכן שוחטין אותו.

34 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשַׁחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּאֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ג ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 וְשֹׁפְכִים דָּמוֹ מִפְּשֵׁיטִים אוֹתוֹ²⁸ וְקוֹרְעִין אֶת בְּטָנוֹ
19 וּמוֹצִיאִין אֶת אֲמוֹרֵיהֶם²⁹ וּמְקַטְרִין אוֹתוֹן חֲלָבִין כֹּל
20 זָבַח וְזָבַח לְבַד³⁰ וּבַעַל הַזָּבַח נוֹטֵל פְּסָחוֹ עִם הָעוֹר
21 שְׁלוֹ³¹ וּמְבִיא לְבֵיתוֹ לִירוּשָׁלַיִם³² וְצוֹלְהוּ וְאוֹכְלִים
22 לְעֵרֵב³³.

26 בנחת מן המזרק לקיר המזבח, ולא לזרוק מרחוק מן המזרק למזבח (זבחים לז. 27) של המזבח (פסחים סד.). והיינו בשלש זוויות המזבח חוץ מקרן מזרחית דרומית שלא היה לה יסוד, כמבואר במדות פ"ג משנה א. (28) מפשיטים את עורו מעליו. (29) משנה פסחים סד: (30) "שלא יערב חלביו של זה בזה" (גמ' שם). משום שנאמר (ויקרא ג, יא) והקטירו בלשון יחיד (שם). (31) שם סה: "תנא, כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו". (32) משנה זבחים נו: "הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים וכו' ונאכלין בכל העיר (=ירושלים)". ועיין להלן בפ"ד ה"ג: "הפסח שיצא מירושלים ישרף מיד". (33) כמו שנאמר (שמות יב, ח): "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש".

23 ז. הַמְנִיחַ אֲמוֹרֵים³⁴ וְלֹא הִקְטִירָן עַד שְׁלוֹנוֹ³⁵ וְנִפְסְלוּ
24 בְּלֵינָה³⁶ - הֲרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאמַר: לֹא
25 יִלִּין חֲלָב תִּגִּי עַד בִּקְרָה. וְאַף עַל פִּי שְׁעָבַר - אֵינוֹ
26 לֹאקָה, לְפִי שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה³⁷.

34 של פסח, וה"ה לשאר קרבנות (ספר המצות ל"ת קטז).
35 היינו שעלה עמוד השחר, ראה להלן הלכ ח.
36 כלומר בלינה בלבד אינו עובר בלא-תעשה, אלא-אם-כן פסלתם לינה זו. כי ישנה לינה שאינה פוסלת, כגון בראשו של מזבח, שאם לא ירדו מקטירים אותם לעולם (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יא). (37) ו"כל לאו שאין בו מעשה, אין לוקין עליו" (פי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב.).

27 ח. וּמְקַטְרִין חֲלָבֵי פְּסָחִים כֹּל הַלֵּילָה³⁸ עַד שְׁעֵלָה
28 עֲמוּד הַשֶּׁחֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוֹרֵים³⁹? כְּשֶׁחָל אֲרָבֶעָה
29 עֶשֶׂר לְהֵיוֹת בְּשַׁבַּת, שְׁהָרִי חֲלָבֵי שַׁבַּת⁴⁰ קָרִיבִין בְּיוֹם
30 טוֹב; אֲכָל אִם חָל אֲרָבֶעָה עֶשֶׂר לְהֵיוֹת בַּחֹל - אֵין
31 מְקַטְרִין חֲלָבֵי חֹל⁴¹ בְּיוֹם טוֹב.

38 פסחים נט: פירוש, מן התורה. אבל חכמים גזרו שלא יקטירו אלא עד חצות (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב.). (39) פסחים שם. (40) חלבי קרבנות שקרבו בשבת. (41) חלבי קרבנות שקרבו בערב שבת.

32 ט. הַפֶּסַח נִשְׁחַט בְּשֶׁלֶשׁ תְּפוֹת⁴². שְׁנֹאמַר: וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ כֹּל קֶהֱל עֲדַת יִשְׂרָאֵל - קֶהֱל, וְעֵדָה, וְיִשְׂרָאֵל.⁴³
34 וְאֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁלֹשִׁים בְּנֵי אָדָם בְּכָל פֶּת וְכַת⁴⁴.

42) משנה פסחים סד. וכל זה למצוה, אבל בדיעבד אם שחטו בבת אחת - הפסח כשר, ראה להלן הלכה יא. (43) שהם ביחד תשעים בני אדם. שאין עדה פחותה מעשרה, שהרי כתוב אצל המרגלים (במדבר יד, כז) "עד מתי לעדה הרעה הזאת", והרי יצאו יהושע וכלב, ונשארו רק עשרה ונקראו עדה. וסמכו לומר שאף "קהל" ו"ישראל",

לשכן שמו, שם תזבח את הפסח" (קריית ספר). (9) כמבואר בזבחים פרק איזהו מקומן. (10) משנה במגילה ט: "אין בין במה גדולה (=במה ציבורית) לבמה קטנה (=במת יחיד) אלא פסחים" (שאין מקריבים אותו בכמת יחיד). (11) זבחים קיד:

1 ד. שְׁחִיטַת הַפֶּסַח - אַחַר חֲצוֹת¹²; וְאִם שִׁחְטוּ קֹדֶם
2 חֲצוֹת - פְּסוּלוֹ¹³. וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ אֲלָא אַחַר תְּמִיד
3 שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים¹⁴. אַחַר שְׁמֵקְטִירִין קִטְרֵת שֶׁל בֵּין
4 הָעֶרְבִים וְאַחַר שְׁמֵטִיבִין אֶת הַנְּרוֹת¹⁵ מִתְחִילִין לְשַׁחֵט
5 אֶת הַפְּסָחִים עַד סוֹף הַיּוֹם. וְאִם שִׁחְטוּ אַחַר חֲצוֹת¹⁶
6 קֹדֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים - כְּשֶׁר. וְיִהְיֶה אֶחָד מִמָּרַס
7 בְּדָם הַפֶּסַח¹⁷ עַד שְׁיִזְרַק דָּם הַתְּמִיד, וְאַחַר כֵּן יִזְרַק
8 דָּם הַפֶּסַח¹⁸ אַחֲרָיו. וְאִם נִזְרַק דָּם הַפֶּסַח קֹדֶם דָּם
9 הַתְּמִיד - כְּשֶׁר¹⁹.

12) ראה למעלה הלכה א והערה ב. (13) משנה פסחים סא: "שחטו קודם חצות פסול, משום שנאמר (שמות יב, ו) בין הערבים". (14) פסחים נח: "יאוחר דבר (=פסח) שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים", לדבר (=תמיד) שלא נאמר בו בערב, אלא בין הערבים". (15) מהטעם הנ"ל שיאוחר דבר וכו', ואף בקטורת והטבת הנרות לא נאמר אלא "בין הערבים" (שם נט. כברייתא השניה). (16) משנה שם סא. שאע"פ שצריך לאחורו - אין זה אלא למצוה, אבל אין זה פוסל בדיעבד (רש"י שם). (17) "ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש" (פירוש המשניות פסחים שם). וראה להלן הלכה יג והערה נח. (18) המדובר כשכבר שחט התמיד, אבל לכתחילה צריך להקריב הפסח ואחר-כך לשחוט התמיד (פרק ט מהלכות תמידין ומוספין הלכה ג - הגר"א). (19) פסחים שם. וכמבואר למעלה בסמוך.

10 ה. הַשׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּזַמְנוֹ²⁰ וְהָיָה לוֹ כְּזֵית חֲמִץ
11 בְּרִשּׁוֹתוֹ - לֹאקָה²¹; שְׁנֹאמַר: לֹא תִזְבַּח עַל חֲמִץ דָּם
12 זָבָחִי - שְׁלֹא יִזְבַּח הַפֶּסַח וְהַחֲמִץ קָנִים²². אֶחָד²³
13 הַשׁוֹחֵט וְאֶחָד הַיִּזְרַק אֶת הַדָּם וְאֶחָד הַמְקַטֵּר אֶת
14 הָאֲמוֹרֵין²⁴, אִם הָיָה בְּרִשּׁוֹת אֶחָד מֵהֶם אוֹ בְּרִשּׁוֹת
15 אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה שְׂאוֹכְלִין פֶּסַח זֶה כְּזֵית חֲמִץ
16 בְּשִׁעַת הַקְּרִבָּתוֹ - הֲרִי זֶה לֹאקָה, וְהַפֶּסַח כְּשֶׁר²⁵.

20) ש"בעת שחיטת הפסח והוא בין הערבים לא יהיה ברשותו חמץ" (ספר המצוות ל"ת קטז). (21) במשנה (שם סג.): "השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא-תעשה", וכיון שהוא לאו שיש בו מעשה ואינו ניתק לעשה - לוקים עליו. ומשמע מירושלמי פסחים פ"ה הלכה ד שאינו לוקה אלא בכזית. (22) שם ה. (23) שם סג: (24) "אימורין נקראים הנתחים הנשרפים מן הקרבן על גבי המזבח, והם מקרבן פסח האליה הדבוקה בעצם העצה והחלב המכסה את הקרב והכליות וחלביהן ויותרת הכבד עמהן" (פיה"מ פסחים סד:), ו"אימורים" הוא מלשון אמירה, שאמר ה' לשורפם (הקדמת הרמב"ם לפיה"מ לסדר קדשים). (25) תוספתא פ"ד דפסחים, וירושלמי פ"ה דפסחים ה"ד.

17 ו. דָּם הַפֶּסַח טְעוֹן שְׁפִיכָה²⁶ כִּנְגַד הִסּוּד²⁷. וְאַחַר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

17 יג. הפהנים⁵⁸ עומדים שורות שורות ובידיהן מזרקי
18 כסף ומזרקי זהב. שורה שפלה כסף - כסף, שורה
19 שפלה זהב - זהב. ולא היו מערבים, פדי שיהיה
20 להם נוי⁵⁹. ולא היו למזרקין שולים⁶⁰, פדי שלא
21 יניחום ויקרש הדם⁶¹.

58 משנה פסחים שם. 59 שם סד: 60 שם סד. אלא שתחתיתם עגולה. 61 יקפא הדם ולא יהיה ראוי לזריקה (רש"י שם). [שכן אמרו במנחות כא. בדם חטאות הפנימיות שקרש: "וטבל והזה אמר רחמנא, והאי לאו בר טבילה והזאה הוא". והוא-הדין שאינו ראוי לשפכה]. וראה למעלה הלכה ד והערה טז.

22 יד. שחט השוחט⁶² וקבל הפהין⁶³, נותנו לחברו
23 וחברו לחברו, פדי שיתעסקו רבים במצוה⁶⁴, עד
24 שניגיע הדם אצל פהן הקרוב למזבח, שופכו שפיקה
25 אחת פנגד היסוד⁶⁵, ומקבל מזרק אחד מלא ואחר
26 כף מחזיר את הריקון⁶⁶. ותולין ומפשיטין את כלו⁶⁷,
27 וקורעו⁶⁸ וממחה את קרביו עד שמיסיר מהן הצואה
28 והפרש⁶⁹, ומוציא את האמורין⁷⁰ ונותנן בכלי⁷¹
29 ומולחין⁷² ומקטידין הפהין⁷³ על גבי המזבח. וכיצד
30 תולין⁷⁴ ומפשיטין? מסמרות של ברזל היו קבועין
31 בפתלים ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי
32 שלא מצא מקום לתלות - מקלות דקים וחלקים⁷⁵
33 היו שם, מניח על פתפו ועל פתף חברו ותולה
34 ומפשיט.

62 אפי' ישראל, שהשחיטה כשרה בזר (פ"ט מהלכות ביאת מקדש ה"ו). 63 שמקבלה ואילך מצוה על הכהן ואסור בישראל (ביאת מקדש שם). 64 כמו שנאמר (משלי יד, כח) "ברוב עם הדרת מלך" (פסחים סד:). 65 ראה למעלה הלכה ו. 66 ולא להיפך, משום שאין מעבירין על המצוות, מצוה שבאה לידך אל תחמיצנה, אלא עשה אותה מיד, עיין פסחים שם. 67 מסתימת הלשון נראה שגם ב"ד שחל להיות בשבת עשו כן, וכדעת חכמים של ר"י בנו ר' יוחנן בן ברוקא, שאף-על-פי שאין זה צורך להוצאת האמורים להקטרה - הרי זה לכבוד הקרבן שלא יסריח (שבת קטו: וראה בכס"מ). 68 כלומר, את בטנו. ראה למעלה הלכה ו. 69 בפסחים סח. "מאי מיחוי קרביו, רב הונא אומר שמנקבן (למעיו) בסכין (כדי שתצא הצואה), רב חייא בר רב אמר שירקא דמעייא דנפקא אגב דוחקא (הליחא הדבוקה למעיים שיוצא רק על-ידי שדוחק בסכין). ורבינו כלל את דברי שניהם: "שמסיר מהן הצואה והפרש". 70 ראה למעלה הלכה ו. 71 משנה שם סד: 72 כמו שכתוב (ויקרא ב, יג) "על כל קרבנך תקריב מלח" (מנחות כ. ופ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יא). 73 אבל זר פסול להקטיר (פסחים סה: ופ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכות ב"ד). 74 שם סד. במשנה. 75 משופין (פיה"מ שם).

35 טו. שלמו מלהקריב, פותחין דלתות העזרה
36 ויוצאת פת הראשונה ונכנסה שניה. יצאת שניה,

הסמוכים במקרא "עדה", הם כל אחד ואחד עשרה, שהם ביהד שלשים (מאירי פסחים שם). ומפני שאנו מסופקים אם "קהל עדה וישראל" (שהם שלשים בני אדם) צריכים להיות בבת אחת, או שכוונת התורה לשלש כתות של עשרה לכל כת, בזה אחר זה, לכך עושים שלש כתות ובכל כת שלשים בני אדם להוציא מן הספק, דממה-נפשך עשו: גם בבת אחת וגם בזה אחר זה (שם סד:).

1 י. היו הכל חמשים⁴⁴ - נכנסים בתחלה שלשים
2 ושוחטין, ויוציאים עשרה ונכנסין עשרה, וחוזרין
3 ויוציאין עשרה ונכנסין עשרה⁴⁵.

44 אין צורך להמתין עד שיגיעו עוד בני אדם כדי להשלים עד למספר תשעים, אלא נכנסים וכו'. 45 פסחים שם. ומה שיוציאים העשרה בעת שנכנסים העשרה, הוא כדי שיהיה ניכר שיש כאן שלש כתות, שאם לא כן יראה הדבר כאילו עשרה אלו רק נוספו על אלו שבפנים ואין כאן ג' כתות (מאירי פסחים שם).

4 יא. היו פחות מחמשים - אין שוחטין את הפסח
5 לבתחלה⁴⁶. [ואם שחטו - פשר⁴⁷]. ואם שחטו פלן
6 בבת אחת⁴⁸ - פשר⁴⁹. פיצד נשחט⁵⁰ נכנסה הפת
7 הראשונה עד שתתמלא העזרה, ונועלין דלתות
8 העזרה ומתחילין לשחט את פסחיהן. וכל זמן שהן
9 שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל⁵¹. אם
10 גמרו ההלל ועדין לא שלמה הפת מלהקריב -
11 שונים⁵²; ואם שנו ולא שלמו להקריב - משלשין.
12 ומעולם לא שלשו⁵³.

46 פסחים שם. שבפחות מחמישים אי-אפשר שיהיו שלוש כתות. 47 בדפוס רומי ובכ"י תימן ליתא. וכן נכון שזה כלול בהא דלהלן. 48 בדפוס רומי: "בבת אחת". 49 קידושין מא: "מנין שכל ישראל כולן יוצאין בפסח אחד, שנאמר (שמות יב) ושחטו אותו" (אור שמח). ובמכילתא דרשב"י (יב, מז): "יכול, אם שחטו בבת אחת יחא פסול, תלמוד-לומר כל עדת ישראל יעשו אותו". 50 משנה בפסחים סד. 51 תופסתא פסחים פ"ד. 52 קוראים הלויים פעם שניה. 53 לא הספיקו לגמור את כל ההלל בפעם השלישית (רש"י סוכה נד:), "לפי שהיו שם כהנים מרובין ומהירים במלאכתן" (פסחים שם, רש"י).

13 יב. על פל קריאה וקריאה⁵⁴ תוקעין שלש תקיעות
14 בתצוצרות⁵⁵: תקיעה תרועה ותקיעה⁵⁶. הואל ואין
15 לו נסכים לתקע בשעת נסוף, תוקעין בשעת
16 שחיתה⁵⁷.

54 של ההלל. שכתוב (דברי הימים-ב ה, יג) "ויהי כאשר למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה" (קריית ספר). 55 שכתוב (במדבר י, י) "ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם", ובספרי זוטא: "על עולותיכם, אלו עולות חובה. ועל זבחיכם, זו זבחת הפסח". 56 משנה פסחים סד. "תקעו הריעו ותקעו". 57 ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה: "תמיד שיש לו נסכים תוקעים לנסכים, פסח שאין לו נסכים תוקעין לשחיתתו".

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ג ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

85) ראה למעלה הלכה יד. (86) אף כי אפשר להקטירם במוצאי שבת - אין ממתנים להם עד שתחשך, משום שחביבה מצוה בשעתה (פסחים סח:). (87) משנה שם סה: (88) "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו", ובגמ' (סו): "נאמר מועדו בפסח, ונאמר מועדו בתמיד (=להקריב לי במועדו - במדבר כה, ב) מה תמיד דוחה את השבת (שכתוב (במדבר שם) "עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה", שמשמע שתמיד דוחה את השבת), אף פסח דוחה את השבת". (89) מחוץ לעיר דרך רשות הרבים לעזרה, שאסורה מן התורה, שלא אמרו "החי נושא את עצמו" אלא בנושא את האדם ולא בנושא את הבהמה (ראה בפיה"מ לפסחים סה: ונג: , ובפ"ח מהלכות שבת הלכה טז). וגם ההעברה בירושלים גופא שאינה אסורה אלא מדרבנן (ראה למעלה הערה עח) - לא הותרה, כיון שאין זה במקדש (ראה למעלה שם). (90) להביאו ברגליו (אף בלי להרכיבו). (91) שהוא אלפיים אמה מחוץ לעיר שאיסורו מדרבנן, וכיון שהוא חוץ למקדש אסור גם שבות (ראה למעלה). וכל-שכן מחוץ לשנים עשר מיל, שאיסורו מן התורה, כמפורש בפ"ח מהלכות שבת הלכה א (מאירי). (92) שהיא מום (ויקרא כב, כב). ובחתיכתה מכשירים את הקרבן להקריבה, ראה להלן. (93) נראה להלן בדברי רבינו שחתיכה בכלי אסורה מן התורה, ואע"פ שאין כאן מלאכת גזוז (פ"ט מהלכות שבת הלכה ח) - יש כאן מלאכת "מכה בפטיש", שהרי בזה מכשירו לקרבן, עיין שם עמוד סד הערה ס בשם צפת-פענח. (94) שאין הדרך לחתוך בכך כ"אם בסכין, ואין כאן איסור דאורייתא אלא חכמים אסרו זאת משום שבות (רש"י בעירובין קג). (95) במקדש ולא במדינה (עירובין שם במשנה). (96) במקדש. משנה (עירובין שם ופסחים סח:): חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה, ואם בכלי כאן וכאן אסור", וכ"חד דאמר" בגמרא שם כשהיבלת לחה. אבל יבשה, חותך במקדש גם בכלי, שאין איסורה אלא מדרבנן. (97) אף שהיה אפשר לעשות מערב שבת, כיון שהוא במקדש. ורק הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום (למעלה), וכן הקדשתו (להלן הלכה יט שלא הותרה אלא מפני שקבוע לה זמן) לא הותרו, משום שהם חוץ למקדש, ועיין לחם-משנה. (98) פסחים סה:

יט. שֶׁכַּח וְלֹא הֵבִיא סַפִּינִי - לֹא יִבְיָאָה בְּשַׁבָּת⁹⁹; 24
אֶלֶּא נֹתְנָה בֵּין קֶרְנֵי הַכֶּבֶשׂ אוֹ בְּצִמְרוֹ¹⁰⁰ וּמְכִישׁוּ עַד 25
שֶׁמְבִיאוּ לְעִזָּה וּמְקַדְּשׁוּ שָׁם. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא 26
מִחֲמַר בְּשַׁבָּת¹⁰¹ - מִחֲמַר כִּלְאִתְרֵי יָד הוּא¹⁰², וּמִפְּגִי 27
הַמְצִיָּה מִתָּר¹⁰³. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כִּשְׁלֹא 28
הַקֶּדֶשׁ פִּסְחוּ עֲדִין¹⁰⁴ וְלֹא אָמַר 'זֶה פִּסְחִי'; אֲבָל אִם 29
הַקֶּדֶשׁ - לֹא יָבִיא סַפִּינֵי עָלָיו, מִפְּגִי שֶׁהוּא עוֹבֵד 30
בְּקִדְּשִׁים¹⁰⁵. וּמִפְּגִי מָה הַתִּירוּ לְהַקְדִּישׁ פִּסְחוּ 31
בְּשַׁבָּת¹⁰⁶? הוֹאִיל וְקָבֹעַ לוֹ זְמַן¹⁰⁷, מִתָּר לְהַקְדִּישׁוּ 32
בְּשַׁבָּת. וְכֵן מְקַדְּשׁ אֲדָם חֲגִיגָתוֹ¹⁰⁸ בְּיוֹם טוֹב וְאִינוּ 33
חוֹשְׁשִׁים¹⁰⁹. 34

(99) לא דרך רשות הרבים ולא דרך כרמלית (ראה למעלה), שהרי היה אפשר לו להביאו מערב שבת (פסחים סו. סו:). (100) בגמ' (שם סו.) "אמרו, מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו.

1 וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית. כְּמַעֲשֵׂה רֵאשׁוֹנָה כֶּף מַעֲשֵׂה 2
שְׁנֵי וּשְׁלִישִׁית. שְׁלֵמָה כַּת שְׁלִישִׁית וְיִצְאָתָה, 3
רוֹחֲצִים אֶת הָעִזָּה⁷⁶.

(76) פסחים סד. אמת המים היתה עוברת בעזרה, וכשרוצים להדיח את העזרה היו פוקקין (=סותמין) את נקב יציאתה, והמים עולים על גדותיה ומדיחין את כל העזרה, ואחרי כן היו פותחין את הסתימה והמים יורדים ויוצאים (רש"י שם).

4 טז. חֵל⁷⁷ אֲרִבְעָה עָשָׂר לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת - כְּמַעֲשֵׂהוּ 5
בְּחֵל כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בְּשַׁבָּת. וְרוֹחֲצִין אֶת הָעִזָּה בְּשַׁבָּת. 6
שְׁאִין אִסוּר שְׁבוֹת בְּמִקְדָּשׁ⁷⁸ אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִינוּ צָרָךְ 7
עֲבוֹדָה⁷⁹. אִסוּר שְׁבוֹת בְּמִקְדָּשׁ הֵתֵר הוּא⁸⁰.

(77) פסחים שם. (78) כרבנן של רבי אליעזר (שם סה.). שאיסור זה אינו מן התורה אלא מדרבנן בלבד, שמא יבוא להשוות גומות. ואסרו כן גם בקרקע מרוצף (ראה בפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה י, שהעזרה היתה מרוצפת) שמא יבוא להשוות גומות בקרקע שאינו מרוצף (פכ"א מה' שבת הל' ג). (79) שאפשר להניח אצטבאות לעבור עליהם ולא להדיח בשבת. (80) שלא כדעת ר' נתן, הסובר (שם) ששבות שאינה צריכה לא התירו אף במקדש, לפי שרבים חולקים עליו (כסף-משנה).

8 יז. אִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מוֹלִיךְ אֶת פִּסְחוֹ לְבֵיתוֹ 9
בְּשַׁבָּת⁸¹. אֶלֶּא כַּת הָרֵאשׁוֹנָה יוֹצְאִין בְּפִסְחֵיהֶם 10
וְיוֹשְׁבֵין בְּהַר הַבַּיִת, וְהַשְׁנֵיָה יוֹצְאִין בְּפִסְחֵיהֶם 11
וְיוֹשְׁבֵין בְּחֵיל⁸², וְהַשְׁלִישִׁית עוֹמְדִין⁸³ בְּמִקְוֵי 12
בְּעִזָּה. וְשׁוֹהִים הַכֹּל עַד מוֹצְאֵי שַׁבָּת, וְהוֹלִיךְ כָּל 13
אֶחָד בְּפִסְחוֹ לְבֵיתוֹ⁸⁴.

(81) כן הוא במשנה (שם סד:). ואף-על-פי שאין איסור דאורייתא בהוצאה זו, שהרי ירושלים דינה ככרמלית (עירובין קא.) - כיון שזהו חוץ למקדש, לא התירו שבות (מאירי). (82) שהיה בין העזרה להר הבית (פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה ג). (83) כן לשון המשנה שם: "והשלישית במקומה עומדת", שאע"פ ששתי הכיתות הראשונות יושבות - זאת אינה יושבת, לפי שהיא בעזרה ואסור לכל אדם לישוב בכל העזרה. כמש"כ בפ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה ו (אור שמח). (84) שבירושלים (ראה למעלה הלכה ו).

14 יח. שְׁחִיטַת הַפִּסְחָ וְזִרְיקַת דָּמוֹ וּמַחֲוֵי קֶרְבָּיו⁸⁵ 15
וְהַקְטֵר הַלְבָבִיו⁸⁶ - דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת⁸⁷; שְׁאִי אֶפְשָׁר 16
לְעֲשׂוֹתָן קִדְּם הַשַּׁבָּת, שֶׁהִרֵי קָבֹעַ לוֹ זְמַן, שְׁנֹאֲמַר: 17
בְּמוֹעֲדוֹ⁸⁸. אֲבָל הִרְפָּתוֹ⁸⁹ וְהַבָּאתוֹ⁹⁰ מִחוּץ לְתַחוּם⁹¹ 18
וְתַחֲתֵיכָת יִבְלָתוֹ⁹² בְּכָל־יָד⁹³ - אֵינָן דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת; 19
שֶׁהִרֵי אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹתָן קִדְּם הַשַּׁבָּת. וְאִם יָכוֹל לְחַתֵּךְ 20
בְּבִלְתוֹ בְּיָדוֹ⁹⁴ בְּשַׁבָּת - חוֹתֵךְ⁹⁵. וְאִם הִיָּה יְבִשָּׁה - 21
חוֹתֵךְ אֶפְלוּ בְּכָל־יָד⁹⁶. שְׁאִין שְׁבוֹת בְּמִקְדָּשׁ כָּל־לֵךְ⁹⁷. 22
וְכֵן צְלִיתוֹ וְהִדְחַת קֶרְבָּיו - אֵינָן דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת; 23
שֶׁהִרֵי אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹתָן לְאַחַר הַשַּׁבָּת⁹⁸.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

10 שְׁחֵטָה רְאִי לְאֹכְלֹתָ אֶת פְּלוֹיָךְ. וּמִשְׁתַּדְּלִין שְׁלֵא
11 יִשְׁחָטוּ לְכַתְחִילָה עַל יְחִידָה⁸, שֶׁנֶּאֱמַר: יַעֲשׂוּ אֹתוֹ⁹.

6 בפסחים צא, א - נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי, ופסק כרבי יוסי (שהלכה כמותו נגד רבי יהודה) ש"יחיד ויכול לאכול, שוחטין עליו", לפי שנאמר (שמות יב, ד): "איש לפי אכלו", הרי שיחיד ויכול לאכול, מותר לשחוט לו את הפסח. 7) בברייתא שם: "יחיד ויכול לאכול - שוחטין עליו, עשרה ואין יכולין לאכול - אין שוחטין עליהן", וב'ספרי' פ' (ראה (דברים טז, ה) "רבי יוסי אומר, פעמים שהוא אחד ושוחטים אותו עליו, ופעמים שהם עשרה ואין שוחטים אותו עליהם כו' עשרה ואינן יכולים לאוכלו אין שוחטין אותו עליהן, שלא יביאו את הפסח לידי פסול". הרי שמדובר באכילת כולו. ורש"י שם פירש: "יחיד ויכול לאכול כזית". 8) פסחים צה, א: "ורבנן, האי יעשו אותו (הנאמר במדבר ט, יב לענין פסח שני) מאי עבדי ליה, מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד, דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן (= שכל מה שאפשר להשתדל שלא לשחוט על היחיד - משתדלים). וסובר רבינו שסוגיא זו היא לפי דברי רבי יוסי שמתיר לשחוט על היחיד, ואף-על-פי-כן יש להשתדל עד כמה שאפשר, שלא לשחוט על היחיד. שאילו לרבי יהודה הסובר שאין שוחטין על היחיד, אין צורך לפסוק זה, שהרי כבר למדו כן מן הפסוק "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד", וגם שייך לומר "כמה דאפשר לאהדורי מהדרינן", שהרי זהו מצד הדין. ולפי"ז למדו פסח ראשון מפסח שני, שכשם שפסח שני אין שוחטין לכתחילה ביחיד, כן הדין בפסח ראשון, וכן כתבו ה'תוספות' שם ד"ה מיבעי, וראה בכסף-משנה. (וכן נראה ביומא נא. שאף למאן-דאמר שפסח ראשון אין שוחטין על היחיד - פסח שני שוחטין על היחיד, הרי שהפסוק "יעשו אותו" אינו אלא לכתחילה. וצריך לומר שזוהי מצוה שאינה על גופו, ראה שם צה.) 9) שני פסוקים נאמרו בלשון זו: א', בפסח ראשון, שמות יב, מז: "כל עדת ישראל יעשו אותו", וב' בפסח שני, במדבר ט, יב: "ככל חוקת הפסח יעשו אותו". ולפי הסוגיא בפסחים צה, א שנזכרה למעלה - הכוונה לפסוק השני, ועי' בכסף-משנה מה שכתב בשם הרב ר' אברהם בנו של רבינו.

12 ג. אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי
13 לְאֹכְלָהּ¹⁰. הִיָּה אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה קָטָן¹¹ או זָקֵן או
14 חוּלָה: אִם יָכוֹל לְאֹכֵל פְּזִית - שוֹחֲטִין עָלָיו¹², וְאִם
15 לֹא - אֵין שוֹחֲטִין עָלָיו¹³; שֶׁנֶּאֱמַר: אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ
16 - עַד שְׁחֵטָה רְאִי לְאֹכְלֹתָ. אֶפְלוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה
17 וְאֵין פֶּל אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְאֹכֵל פְּזִית - אֵין שוֹחֲטִין
18 עָלֶיהָ¹⁴.

10) משנה, פסחים סא, א. והיינו: כזית, דלהלן. 11) סוכה מב, ב: "יכול (קטן) לאכול כזית צלי שוחטין עליו את הפסח, שנאמר (שמות יב, ד) איש לפי אכלו", ואף-על-פי שקטן אינו בכלל "איש" - הוא בכלל "במכסת נפשות" (מכילתא דרשב"י). וראה גם במכילתא (שמות פ' בא) המובאת להלן בסמוך. 12) משנה, פסחים צא, א.

מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו". 101) מנהיג בהמה טעונה משא. ואיסורו בשבת ממה שנאמר (שמות כ, י) "לא תעשה כל מלאכה אתה וגו'", והוא מחמר אחריה (שבת קנג: ורש"י שם, ופ"כ מהלכות שבת הלכות א"ב). 102) שאין דרך הכבש והגדי במלאכה זו. 103) שלא לבטלו ממצות הקרבת הפסח. ואע"פ שחזן למקדש הוא, וכל שבות אחר לא התירו אם היה יכול לעשותו מערב שבת (ראה למעלה) - כיון שעושהו בשינוי הקילו בו (מאירי). 104) שם סו: 105) וכתוב (דברים טו, יט) "לא תעבוד בכבוד שורך, ולא תגזו בכור צאנך". ובספרי (שם): "מלמד שהבכור אסור בגיזה ועבודה. אין לי אלא בכור, שאר קדשים מנין, ודין הוא וכו' שאר קדשים וכו' אינו דין שיהיו אסורין בגיזה ועבודה. 106) אפילו שלא במקדש (ראה למעלה הי"ח). 107) לבו ביום (פסחים שם, ופכ"ג מהלכות שבת הלכה יד). 108) קרבן חגיגה שצריך להקריב ביום-טוב הראשון של חג בבואו להראות לפני ה'. 109) פסחים שם, ופכ"ג מהלכות שבת שם.

1 כ. הַשׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח וְנִמְצָא בְּעַל מוֹם או טְרֵפָה -
2 הָרִי זֶה שׁוֹחֵט אַחֵר, בֵּין בַּחַל בֵּין בְּשֶׁפֶת. אֶפְלוּ מֵאָה
3 זֶה אַחֵר זֶה שׁוֹחֵט וְהוֹלֵף, עַד שֶׁיִּכְשַׁר אֶחָד¹⁰ או עַד
4 שְׁתַּחֲשֵׁף. וַיִּדְחָה לְשָׁנִי, שְׁהָרִי אָנוֹס הוּא¹¹.

110) מתבאר קצת במשנה פסחים סוף פרק אלו דברים (כסף-משנה). 111) [צריך עיון: הרי "נמצא בעל מום", שבו התחיל, אינו אנוס אלא שוגג, כמפורש בפסחים ע"א: ופ"ב מהלכות שגגות הלכה י. ועוד העיר הרה"ג יעקב קצנלבויגין: הרי הזיד בראשון ולא הקריב בראשון מקריב בשני, כמפורש להלן פ"ה הלכה ב].

פֶּרֶק שְׁנַיִם

1) יבאר שאין שוחטים הפסח אלא למנוייו ועל מי שראוי לאכול, ודין שחטו למי שראוי ולמי שאינו ראוי.

5 א. אֵין שוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח אֶלָּא לְמִנוּיָיו². שֶׁנֶּאֱמַר:
6 תִּכְסֹּו עַל הַשֶּׁה³ - מְלַמֵּד, שֶׁמִּתְמַנִּים עָלָיו כְּשֶׁהוּא
7 חִי⁴. וְאֵלוּ הַמִּתְמַנִּים עַל הַפֶּסַח הֵם הַנִּקְרָאִים בְּנֵי
8 חֲבוּרָה⁵.

2) לשם בני החבורה שנמנו עליו כשהוא חי, ולא לשם בני חבורה אחרת (פסחים סא). וראה להלן ה"ה אם עבר ושחטו. 3) וגם כתוב (שם) "במכסת נפשות", ותכוסו ובמכסת הם לשון מנין, כמו שכתוב (ויקרא כז, כג) "את מכסת הערכך" (רש"י פסחים, שם). 4) כן למדו במכילתא שם מן הפסוק הזה שמדובר בשם חי. ובמכילתא דרשב"י: "נאמר כאן שה, ונאמר להלן שה. מה שה אמור להלן - שה חי ולא שה שחוט, אף שה אמור כאן - שה חי ולא שחוט". וב'ילקוט מעין גנים' כת"י: "ונאמר להלן (משור עד חמור עד) שה חיים (שמות כב, יג), מה שה אמור להלן חי וכו'" (תורה שלמה' שם אות קיד). 5) שם סא, א. ובעוד כמה מקומות.

9 ב. יְחִיד שֶׁשְׁחָט אֶת הַפֶּסַח לְעַצְמוֹ - כֶּפֶּשׁ. וְהוּא

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

חובה ודוחה את השבת", אבל השני אינו דוחה, כנ"ל. ועי' 'אור שמח'. (18) שהעבד שווה לאשה במצוות (כסף-משנה). (19) ראה למעלה ה"ג. (20) ויביאווה לידי נותר ('אור גדול' על משניות פסחים פ"ח מ"ז). (21) משנה, שם צא, א. (22) מי שמת לו אחד משבעת הקרובים – ביום המיתה הוא אונן. והוא שמת לאחר חצות, שכבר חלה עליו חובת הפסח קודם האנינות, אבל אם מת קודם חצות היום הוא נדחה לפסח שני, כמבואר בפסחים צ"א. א. וראה להלן פ"ו ה"ט. (23) כלומר, כל אחד מהם יכול לאכול כזית, ואף האונן מותר לו לאכול בערב (להלן פ"ו ה"ט). (24) כלומר, אכילתם של הזקן והחולה מועטה. וכמו כן האונן, שמא לא יאכל דבר לגדול אבילותו (רבינו בפירוש המשניות, שם). (25) שהרי יכולים לאכול כזית. וכן הוא במשנה, שם: "לפיכך אם אירע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני". "רוצה לומר, אם שחטו פסח ונזרק עליהם הדם, ואע"פ שלכתחילה אין ראוי לשחוט עליהם, ואחר-כך אירע פסול באלו האוננים או החולים או הזקנים ונטמאו במת, שאינם יכולים לאכול בלילה, פטורין הן מלעשות פסח שני, לפי שהם שחטוהו והם ראויים לעשות פסח". וראה ב'אור גדול' על משניות שם, שמפרש כי זה מוסב גם על חבורה של קטנים, ודלא כה'תוספות יום-טוב'. (26) שם צא, ב. (27) משום שאינן בני תורה יחמירו עליו לדקדק ויפסלוהו על חנם (רש"י שם). ובכתי' תימן: "שמא לא ידקדקו", וכן בדפוס וויניציאה, והוא על-פי ה'ירושלמי' פסחים פ"ח ה"ז: "אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין אין מדקדקינן בו והם מביאין אותו לידי פסול". ועי' ב'תוספות' שם ד"ה שמא. (28) נלמד מחולים וזקנים שלמעלה (ה' המוריה").

ה. שְחָטוּ²⁹ שְלֹא לְמִנְיֵי³⁰ או לְמִי שְאִין פֶּל אֶחָד¹³ מֵהֵן יָכוֹל לֶאֱכֹל פְּזִית³¹ או שְשָחֲטוּ לְעֶרְלִים³² או לְטִמְאִים³³ - פְּסוּל³⁴. שְחָטוּ לְמִי שְיָכוֹל לֶאֱכֹל וְלְמִי שְאִינוּ יָכוֹל לֶאֱכֹל פְּזִית, לְמִנְיֵי וְשְלֹא לְמִנְיֵי, לְמוֹלִים³⁵ וְלְעֶרְלִים, לְטְהוּרִים וְלְטִמְאִים - פְּשָר³⁶; שְאֵלוּ הָרְאוּיִין לוֹ אוֹכְלִין פְּהֶלְכָה, וְהָאֲחֵרִים פְּאֵלו¹⁸ לֹא חֲשַב עֲלֵיהֶם.¹⁹

(29) משנה, פסחים סא, א. (30) ברייתא, שם: יכול שחטו שלא למנויי, יהא כעובר על המצוה וכשר, ת"ל במכסת תכוסו, שנה עליו הכתוב לעכב. (31) כגון שהקרבן אינו מספיק לכל בני החבורה לכל אחד ואחד כזית (ראה למעלה ה"ב), או כגון שהיו חולים או זקנים שאינן יכולים לאכול כזית. והיינו "שלא לאוכליו" שבמשנה, שם. ובגמ' שם: אשכחן שלא למנויי, שלא לאוכליו מנא לן (שהוא פסול), אמר קרא (מות יב, ד) "איש לפי אכלו תכוסו" איתקש אוכלין למנויי. (32) ישראלים שלא נימולו, שאסורים לאכול הפסח, כמו שנאמר (שם, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". וראה להלן פ"ט ה"ח שערל שאכל כזית מבשר הפסח – לוקה. (33) שאסורים בפסח ונדחים לפסח שני, כמו שנאמר (במדבר ט, ו) "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא". (34) משנה, שם. (35) ישראלים שנימולו. (36) שם. וראה להלן.

(13) מכילתא, שמות פ' בא: "ת"ל איש לפי אכלו, יצאו החולה והקטן שאינן יכולין לאכול כזית, שאין שוחטין עליהן". ואם "שחטו למי שיכול לאכול, ולמי שאינו יכול לאכול וכו' כשר" (להלן ה"ה). (14) פסחים, שם. ו"אפילו" זה, כן הוא פירושו: אם החבורה קטנה, בוודאי שאין שוחטים עליהם את הפסח, כשאין כל אחד מהם יכול לאכול כזית, שהרי יביאו את הפסח לידי פסול, אלא אפילו ישנם בחבורה מאה בני אדם, שאין חשש שיביאו את הפסח לידי פסול, שבוודאי יאכלו אותו – בכל זאת אין שוחטים עליהם, כיון שאין כל אחד מהם יכול לאכול כזית.

ד. אִין עוֹשִין חְבוּרָה נְשִים וְעַבְדִים או קְטָנִים וְעַבְדִים¹⁵, מִפְּנֵי שְלֹא תִהְיֶה קְלוּת רֹאש בִּינְיָהוּן¹⁶. אֲבָל עוֹשִים חְבוּרָה פְּלָה נְשִים, אֶפְלוּ בְּפֶסַח שְנִי¹⁷, או פְּלָה עַבְדִים¹⁸. וְשׁוֹחְטִין עַל הַקְטָנִים שְיָהוּ מִפְּלָל בְּנֵי הַחְבוּרָה¹⁹, לֹא שְתִהְיֶה חְבוּרָה פְּלָה קְטָנִים, שְאִין בְּנֵי דַעַת²⁰. וְכֵן²¹ אִין עוֹשִין חְבוּרָה פְּלָה חוֹלִים או זְקָנִים או אוֹנְנִים²², אֶף עַל פִי שְהֵן כְּוֹלִין לֶאֱכֹל²³; הוֹאִיל וְאֶכְלֶתֶם מְעוּטָה²⁴, שְמָא יִשְאִירוּ הַפְּסַח וְיִבְיָאוּהוּ לְיַד פְּסוּל. וְאִם עֶבְרוּ וְשָחֲטוּ עַל חְבוּרָה זו - פְּשָר²⁵. וְכֵן אִין עוֹשִין חְבוּרָה פְּלָה גְרִים²⁶, שְמָא יִדְקְדְקוּ בּוֹ²⁷ וְיִבְיָאוּהוּ לְיַד פְּסוּל. וְאִם שָחֲטוּ עֲלֵיהֶן - פְּשָר²⁸.

(15) משנה וגמ' שם. (16) וקלות ראש מביאה לידי ערוה (אבות פ"ג מ"ג, ופ"ב מהל' דעות ה"ז). ובגמרא שם: "נשים ועבדים משום תפלות (עבירה, רש"י), קטנים ועבדים משום פריצותא" (דמשכב זכור, רש"י). (17) שחל בחול, אבל אם חל בשבת - אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שפסח שני להם רשות ואינו דוחה את השבת (להלן פ"ה ה"ח). והנה בברייתא (פסחים צא): נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי: לפי רבי יהודה "אשה בראשון (= פסח ראשון) שוחטין עליה בפני עצמה, ובשני (= פסח שני) עושין אותה טפילה לאחרים". ולרבי יוסי "אשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה, ואין צריך לומר בראשון". ולפי דעת רבינו מדובר שם כשחל י"ד בשבת. אבל אם חל בחול, גם לרבי יהודה שוחטין עליה בפני עצמה, ופסק רבינו הלכה כרבי יהודה ('קרית ספר' להלן פ"ה, וראה בכסף-משנה ולחם-משנה שם). (ויתכן גם כי רבי יהודה סובר שגם בחול אין שוחטין עליה בפני עצמה, ורבינו פסק כרבי אלעזר (שם), שאמר שאינו דוחה שבת, הרי שבחול שוחטין עליה. וזה תלוי בפלוגתא שנחלקו בה רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בראש השנה לג, א - שלדעת רבי יהודה נשים אין סומכות - רשות, שנאמר "דבר אל בני ישראל – בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות", וכמו כן לענין פסח שני, שנאמר חטאו ישא האיש ההוא, איש ולא אשה (פסחים שם, דברי רבי יהודה), אבל לדעת רבי יוסי ורבי שמעון שנשים סומכות - רשות, והלכה כוותיהו (כמו שכתב רבינו בפ"ג מהל' ציצית ה"ט, וראה ביאור הגר"א לאו"ח סי' יז ס"ק ד) – כמו כן נשים מקריבות פסח שני - רשות ושוחטין עליהן בפני עצמן. וזוהי כוונת רבי אלעזר שם שאמר "בשני רשות", כלומר מותר לה להקריב פסח שני בחול, "ובראשון

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 ו. שְׁחָטוּ לְמוֹלֵים וְזָרַק הַדָּם לְשֵׁם מוֹלֵים וְעֲרָלִים -
 2 פְּסוּלִים³⁷; שֶׁהֲזִיקָה חֲמוּרָה, שֶׁהִיא עֶקֶר הַקָּרְבָּן³⁸.
 3 שְׁחָטוּ לְמוֹלֵים שֶׁיִּתְפַּרְוּ³⁹ בּוֹ עֲרָלִים - פְּסוּל; שֶׁהָרִי
 4 יֵשׁ מִחֻשְׁבֵּת עֲרָלִים בְּזִיקָה⁴⁰. שְׁחָטוּ לְאוֹכְלָיו לְזָרַק
 5 דָּמוֹ שְׁלֵא לְאוֹכְלָיו⁴¹ - הִפְסַח פְּשָׁרִי⁴², וְאִין אָדָם
 6 יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹבְתָו⁴³, לְפִי שְׁאִין מִחֻשְׁבֵּת אוֹכְלִים
 7 בְּזִיקָה⁴⁴.

8 ז. מִי⁴⁵ שֶׁהוּא פְּרִיא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְחוּלָה בְּשַׁעַת
 9 זְרִיקָה, אוֹ חוּלָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה⁴⁶ וּבְרִיא בְּשַׁעַת
 10 זְרִיקָה - אִין שׁוֹחֲטִין⁴⁷ וְזִרְקִין עֲלָיו⁴⁸, עַד שֶׁיִּהְיֶה
 11 בְּרִיא מְשַׁעַת שְׁחִיטָה עַד שַׁעַת זְרִיקָה⁴⁹.

12 ח. שׁוֹחֵט אָדָם⁵⁰ עַל יְדֵי⁵¹ פְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים⁵² וְעַל
 13 יְדֵי עֶבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים⁵³ בֵּין מִדְּעַתָּן בֵּין שְׁלֵא
 14 מִדְּעַתָּן⁵⁴; אֲבָל אֵינוֹ שׁוֹחֵט עַל יְדֵי פְּנוֹ וּבִתּוֹ
 15 הַגְּדוֹלִים⁵⁵ וְלֹא עַל יְדֵי עֶבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִים⁵⁶ וְלֹא
 16 עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ⁵⁷ אֲלָא מִדְּעַתָּן. וְאִם שְׁתָּקוּ וְלֹא מָחוּ
 17 - הָרִי זֶה מִדְּעַתָּן⁵⁸.

18 50 פסחים פח, א. 51 בשביל. 52 שמוטל עליו לחנכן
 19 (רש"י שם). 53 מפני שסומכין עליו, ועל כרחם ימשכו
 20 אחריו (רש"י שם). 54 בעל כרחן. כמו שכתוב (שמות
 21 יב, ג) "ויקחו להם וכו' שה לבית". משמע שבעל הבית
 22 יקחנו לכל בני ביתו ואין צריך לדעתם, שהרי אינם יכולין
 23 למחות (פסחים, שם). 55 אפי' אם סמוכין על שולחן
 24 אביהם, משום שיש בידם למחות (תוספות' שם ד"ה ע"י).
 25 56 אף כי שפחה עברית אינה יכולה להיות כ"אם
 26 בקטנותה, שהרי היא יוצאת לחפשי בהבאת סימני גדלות -
 27 אין שוחטין בשבילה אלא מדעתה, כיון שאין עליו לחנכה,
 28 יכולה למחות (רש"י שם). 57 משום שגם היא יכולה
 29 למחות, שהרי קיימא-לן (גיטין עז:): יכולה אשה שתאמר
 30 לבעלה איני ניוונת ואיני עושה לצרכך (רש"י, שם).
 31 58 פסחים, שם.

18 ט. שְׁחַט עַל יְדֵי פְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים וְעַל יְדֵי עֶבְדּוֹ
 19 וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, וְהִלְכוּ וְשָׁחֲטוּ הֵן לְעֶצְמָן -
 20 יוֹצֵאִין בְּשֵׁל רֶבֶן⁵⁹.

21 59 ואין יוצאין בשל עצמן (פסחים, שם).
 22 י. שְׁחַט עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ וּבָנוּ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים וְעַל יְדֵי
 23 עֶבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִים, וְשָׁחֲטוּ הֵן לְעֶצְמָן⁶⁰ - אִין
 24 לָף מָחוּי גְּדוֹל מָזֶה, וְאִין יוֹצֵאִין אֲלָא בְּשֵׁל עֶצְמָן⁶¹.

25 60 אף כי לא מיחו בפירושו. 61 פסחים, שם.
 26 יא. הָאִשָּׁה⁶² שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ⁶³, שְׁחַט עָלֶיהָ אֲבִיהָ
 27 וְשָׁחַט עָלֶיהָ בַּעְלָהּ⁶⁴ - תֹּאכַל מִשֵּׁל בַּעְלָהּ⁶⁵. הֵיחָה
 28 נַחֲפֹת לְלֶכֶת לְבֵית אֲבִיהָ בְּרִגְלָהּ הָרֵאשׁוֹן הַסְּמוּךְ
 29 לְנִשְׁוֹאִיָּה פְּדִרְךָ כָּל הַבְּנוֹת, וְשָׁחַט עָלֶיהָ אֲבִיהָ וְשָׁחַט
 30 עָלֶיהָ בַּעְלָהּ - תֹּאכַל מִשֵּׁל אֲבִיהָ⁶⁶. מִפָּאן וְאִילָף⁶⁷ -
 31 תֹּאכַל מִמְּקוֹם שֶׁהִיא רוֹצֶה⁶⁸. וְהוּא שֶׁתְּבָרַר לָהּ מְקוֹם
 32 שֶׁתִּרְצֶה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה⁶⁹. וְכֵן יתוּם שֶׁשָּׁחֲטוּ עָלָיו
 33 אֶפְסוּרִים⁷⁰ - יֹאכַל מִמְּקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה⁷¹. בְּמָה
 34 עוֹד בּוֹחִים ד, א.

37 פסחים סא, ב - כרב חסדא שפירש שם בכרייתא,
 כדלהלן: נאמר בתורה (שמות, שם) "כל ערל לא יאכל בו",
 "וכל ערל" משמע כולה ערלה (= שכולם ערלים), אבל
 מקצתה (= שיש בהם גם מולים וגם ערלים) - לא פסלה,
 ושוב נאמר שם (יב, מג) "זאת חוקת הפסח", ללמדנו שאין
 הדברים אמורים אלא בשחיטה, אבל בזריקה פוסלת גם
 מקצת ערלה. ואף-על-פי שרב אשי בתרא (= מן האחרונים)
 סובר ש"וכל ערל" משמע אפילו מקצת ערלה, והכתוב השני
 "זאת חוקת הפסח" בא ללמד שדוקאו "כולה ערלה" בין
 בשחיטה בין בזריקה - אין הלכה כרב אשי, אע"פ שכלל
 הוא "הלכה כבתרא", משום שכבר נחלקו רבי יהודה בן
 בתירא ורבנן בסנהדרין עח, א - כבענין זה שרבי יהודה בן
 בתירא סובר ש"כל נפש" הוא נפש כל שהוא, וחכמים
 סוברים "כל הנפש", ופסק רבינו (פ"ד מהל' רוצח ה"ו)
 כרבנן. וכמו כן כאן "וכל ערל", היינו כולה ערלה (לחם-
 משנה). 38 פסחים שם, לרב חסדא: "ומאי חומריה
 דזריקה דלא מקבע פיגול (חושב לאכול את הקרבן לאחר
 זמן אכילתו) אלא בזריקה", ומפרש רש"י שלא מקיים פיגול
 אלא בזריקה וכו' כהרצאת כשר, כך הרצאת פסול.
 39 על-מנת שיתכפרו. 40 שהחושב בשעת הזריקה לשם
 ערלים, פוסל את הקרבן (שם, כרב חסדא). 41 זקנים או
 חולים. 42 ברייתא, שם עח, ב - לפי נוסחת כת"י ב'
 ב'דקדוקי סופרים' שם, וכן הוא בר"ח. וכן היה גם לפני
 ה'תוספות' למעלה סא, א - ד"ה שחטו, עיי"ש. וכן הוא
 ב'ירושלמי' פ"ה דפסחים ה"ב. 43 כן הנוסחא גם בכת"י
 תימן ובדפוס רומי. וכן הביא המ'אירי' בפסחים סא, א (נד
 ע"ד מדפי הספר) בשם רבינו (וראה בהגהות 'טורי אבן',
 וב'אור שמח' וב'חזון איש'). ואע"פ שבכרייתא שם מפורש:
 "אדם יוצא בו ידי חובתו", נראה שלפי רבינו היתה הנוסחא
 שם "ואין אדם יוצא וכו'", וכן נראה מלשון הכרייתא שם:
 "הפסח עצמו כשר ואדם יוצא וכו'". ואינו מובן: אם כשר
 הוא - בוודאי שיוצאים בו, ומה בא להשמיענו? אלא
 על-כרחן שהנוסחא: "ואין אדם יוצא וכו'". וכעין זה מצינו
 בזבחים מו, ב - בחטאת ששחטה לשם חולין, שכשרה ולא
 עלתה לבעלים לשם חובה, וכמו כן כל הזבחים שזבחהו
 שלא לשמן - כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה (זבחים
 ב). 44 החושב בשעת הזריקה בשביל "חולים וזקנים"
 שאינם יכולים לאכול כזית, אין זה פוסל את הקרבן. ומפרש
 רש"י (פסחים, שם) שהפסוק "איש לפי אכלו תכוסו"
 (שלומדים ממנו שלא לאוכליו פסול) נאמר בשחיטה. כמו
 שאמרו (פסחים סא). "רבי אומר, "תכוסו" לשון סורסי הוא,
 כאדם שאומר לחבירו כוס לי (שחוט לי) טלה זה". וראה
 עוד בזבחים ד, א.

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"ג ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שם: "ולא תירצו בזה מאי רוצה בשעת שחיטה, שמאחר שהוא קטן אין רצונו רצון". ולפי"ז מה שאמרו "יאכל במקום שהוא רוצה", אין זה משום שעל-ידי שרוצה הוברר הדבר שזהו הפסח שלו, שהרי "אין ברירה", ועוד שאין רצונו של הקטן רצון, אלא הרי הוא כנמנה על שני פסחים כאחד, שעל-פי הדין אינו אוכל אלא מן הראשון כדלהלן, ואעפ"כ הקילו בו להתיר לו לאכול במקום שהוא רוצה מאחר שהוא קטן. (72) שאין שוחטים עליו שלא מדעתו (ראה למעלה ה"ח). וכיון ששניהם הודיעו לו הרי הוא כנמנה על שני פסחים כדלהלן. (73) "ירושלמי" פסחים פ"ח ה"א. (74) לאכול משניהם. (75) "ירושלמי" שם, וה"ב: "תני ר' חייא, הנמנה על שני פסחים כאחד, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון". ומה שמפורש בבבלי (פסחים פ"ח:) שאין נמנין על שני פסחים כאחד, ואם נשחטו עליו לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני (ראה להלן פ"ג ה"א) – אין זה סותר לדברי ה'ירושלמי', כי שם בבבלי מדובר שמתכוון לאכול רק אחד מהם, מאיזה שירצה בשעת האכילה, ולפי ש"אין ברירה", לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני, אבל ב'ירושלמי' מדובר שבדעתו לאכול משניהם גם מזה וגם מזה, ולכן יאכל רק מן הראשון ('בית זבול' ח"א סי' כג אות ג).

יב. עבד⁷⁶ של שני שתפין⁷⁷: בזמן שמקפידין זה על זה שלא יגבנו⁷⁸ - לא יאכל משל שניהן; ואם אינן מקפידין - ממקום שירצה יאכל⁷⁹.

(76) כנעני, שהוא חייב במצוות כאשה (ראה פ"א ה"א, ולמעלה ה"ד) ורבו שוחט עליו שלא מדעתו, ראה למעלה ה"ח. (77) ושניהם ישחטו עליו כל אחד ואחד בנפרד. (78) בפסחים פז, א - תנן: "עבד של שני שתפין, לא יאכל משל שניהם". ומקשה הגמרא מן הברייתא, דתניא: "עבד של שני שתפין, רצה מזה אוכל, רצה מזה אוכל", ומתרצת שדברי המשנה הם כשמקפידים הבעלים זה על זה. ומפרש רש"י שאינם רוצים להנות אחד מן השני, ואם העבד אוכל מאחד הקרבנות האלו, הרי שמחצית העבד השייך לבעל השני נהנה מן הבעל הראשון. ורבינו מפרש, שקפדי זה על זה "שלא יגבנו", שכל אחד חושש שאם העבד יאכל משל השני ימשוך אליו עי"ז את לב העבד ויגבנו (כספ-משנה). ובכת"י תימן, בכת"י אברבנאל ובדפוס ווינציאה, חסרות המלים "שלא יגבנו". (79) אף כי לא בירר בשעת שחיטה, שהרי בעל העבד שוחט עליו שלא מדעתו, ראה למעלה ה"ח.

יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין⁸⁰ - לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו⁸¹, עד שיעשה פלו בן חורין.

(80) אם היה עבד של שני שתפין ושחררו אחד מהם, או אם היה לו אדון אחד וקיבל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על-ידי שטר, הרי זה אינו כלום, לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה, וזהו בשטר" (רבינו בפי"מ גיטין מא. וראה בפ"ח מהל' עבדים ה"ד).

1 דְּבָרִים אֲמֹרִים? פִּתּוּם קָטָן; אֶבֶל גְּדוֹל⁷² - נַעֲשֶׂה
2 כִּמְמַנָּה עֲצָמוֹ עַל שְׁנֵי פְּסָחִים⁷³, וְהַמְמַנָּה עֲצָמוֹ עַל
3 שְׁנֵי פְּסָחִים⁷⁴ - אֵינוֹ אוֹכֵל אֶלָּא מִן הַנְּשַׁחַט
4 רֵאשׁוֹן⁷⁵.

(62) משנה, שם פז, א. (63) שכבר נשאה ואינה נחפזת ללכת לבית אביה (גמרא, שם). (64) ולא ביררה לעצמה בשעת שחיטה מאיזה קרבן רצונה לאכול ('תוספות' שם, ד"ה האשה). (65) אף ברגל הראשון הסמוך לנישואיה, מכיון שאינה נחפזת ללכת לבית אביה. וכן פירש ה'מאירי' שם את דברי המשנה "האשה בזמן שהיא בבית בעלה ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, תאכל משל בעלה", שמדובר גם ברגל הראשון הסמוך לנישואיה, ובאופן שאינה נחפזת ללכת לבית אביה. ודברי הסיפא "הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה וכו' תאכל במקום שהיא רוצה", היינו שכבר עבר הרגל הראשון הסמוך לנישואיה, ופסח זה הוא מן הרגלים שלאחר הרגל הראשון, אלא שהיא נחפזת ללכת לבית אביה, ולפיכך תאכל מאיזה שתרצה, ובגמ' מקשים על הרישא של המשנה שברגל הראשון אוכלת משל בעלה, ובברייתא מפורש שברגל הראשון אוכלת משל אביה, ומתרצת הגמ': לא קשיא, כאן (בברייתא) ברדופה (נחפזת) לילך (לבית אביה, משום כך אוכלת משל אביה), כאן (ברישא של המשנה) בשאינה רדופה (אינה נחפזת ללכת לבית אביה, משום כך אף ברגל הראשון תאכל משל בעלה, והסיפא של המשנה מיירי כמו הסיפא של הברייתא ברגלים אחרים שאינם סמוכים לנישואיה, והיא נחפזת ללכת לבית אביה, לכן תאכל מאיזה שתרצה). נמצא שיש שלשה דינים: א) אינה נחפזת – תאכל בבית בעלה, גם ברגל הראשון הסמוך לנישואין. והיינו רישא דמתניתין, כנ"ל. ב) נחפזת וברגל ראשון – תאכל משל אביה, והיינו רישא דברייתא. ג) נחפזת ובשאר הרגלים – תאכל מאיזה שתרצה, והיינו סיפא דמתניתין וסיפא דברייתא. והוסיף שם ה'מאירי' "שכן נראה לנו בה דעת גדולי המחברים (= הרמב"ם)". ולפי כל הנ"ל, לא השמיט רבינו שום דין מן המשנה, ומסתלקת קושיית הכסף-משנה. (66) רישא דברייתא, שם. (67) ברגלים שאינם סמוכים לנישואיה, אבל היא נחפזת ללכת לבית אביה. (68) סיפא דמתניתין וסיפא דברייתא. (69) ואם לא גילתה דעתה בשעת שחיטה, אע"פ שגילתה דעתה אחר-כך, אינה אוכלת לא משל בעלה ולא משל אביה, לפי ש"אין ברירה" בענין של תורה (גמרא, שם), וראה להלן בהערה סט. (70) שני אפוטרופסין, וכל אחד מהם שחט את פסחו גם בשביל היתום. אפוטרופוס הוא בלשון יוון 'אבי ילדים' ('ערוך'). (71) משנה, שם. ובגמרא שם פח, א - הקשו: "שמעת מינה, יש ברירה?" (כלומר, על ידי רצונו מתברר שפסח זה הוא שלו), ומתוך רבי זירא: "שה לבית מכל-מקום". כלומר, מאחר שהיתום הוא קטן, הרי הוא אצל אפוטרופוס כבני הבית, וכבר אמרו (שם פח.) ששוחט אדם על בניו הקטנים שלא מדעתו ('מאירי'). וכן הוא בפירוש ר"ח שם "שה לבית מכל-מקום, בין מדעתו בין בעל-כרחו. תניא נמי הכי (וכן גם בכת"י מינכן, אבל בגמרא שלפנינו: "תנו רבנן") שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים וכו' בין מדעתו בין שלא מדעתו". והוסיף ה'מאירי'

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי כ"ד ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

12 מְשַׁלְּחֵן וְהוּא אוֹכֵל חֶלְקוֹ עִם הָאֲחֵרִים שְׂמֵנָה עָלָיו
13 בַּחֲבוּרָה שְׂנֵיָהּ⁹⁰. וְכֵן פְּנֵי הַחֲבוּרָה שְׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶם
14 גְּרָגְרָן⁹¹ - רְשָׁאִים לְהוֹצִיאָו מִן⁹², וְנוֹתְנִין לוֹ חֶלְקוֹ
15 וְיֹאכְלֵהוּ בַּחֲבוּרָתָו⁹³. וְאִם אֵינּוּ זוּלָּל - אֵינֶן רְשָׁאִין
16 לְחֶלְקָו⁹⁴.

87) שם פט, ב - במשנה. 88) שהפסח נצלה כשהוא שלם ולא נצלה כשהוא חסר אבר (תוספתא פסחים פ"ה, ולהלן פ"ה הי"א). 89) (כלומר, אף-על-פי שבשעת אכילה אין מוציאים בשר הפסח מחבורה לחבורה, ראה להלן פ"ט ה"א הערה ג - מותרים הם להחלק ולאכול כל אחד ואחד לחוד, וראה להלן). 90) (מדובר כשכולם אוכלים בבית אחד, ואין שום מחיצה מפסקת ביניהם, שאם לא כן - אסור, שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן פ"ט ה"ה). וראה ב"מעשה רוקח"). 91) זולל, שאוכל הרבה. 92) פסחים, שם. 93) לעצמו, ראה למעלה. 94) שם. ראה להלן פ"ט ה"ו.

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) יבאר האומר לעבדו לך ושחוט לך עלי את הפסח, ואם קבע גדי או טלה.

17 א. הָאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ: צֵא וּשְׁחוֹט עָלַי אֶת הַפֶּסַח, אֶף
18 עַל פִּי שְׂדֵרְךָ רֶבּוֹ לְשַׁחֵט טֹלָה בְּכָל שָׁנָה וְהִלֵּךְ וּשְׁחַט
19 עָלָיו גְּדִי, אוֹ שְׁהִיָּה דְרָפּוֹ לְשַׁחֵט גְּדִי וְהִלֵּךְ וּשְׁחַט
20 עָלָיו טֹלָה - הֲרִי זֶה יֹאכֵל מִמֶּנּוּ; שְׁהֲרִי לֹא פָּרַשׁ
21 וְאָמַר לוֹ שְׁחוֹט לִי מִמֵּין פְּלוּנִי. הִלֵּךְ וּשְׁחַט גְּדִי
22 וְטֹלָה² - אֵינּוּ אוֹכֵל מִשְׁנֵיהֶן, אֲלֵא יֵצְאוּ לְבֵית
23 הַשְּׂרָפָה; שְׂאִין גַּמְגִּין עַל שְׁנֵי פְּסָחִים³. וְאִם הִיָּה
24 מִלֶּךָ אוֹ מִלִּפְנֵי וְאָמַר לְעַבְדּוֹ לְשַׁחֵט עָלָיו וּשְׁחַט גְּדִי
25 וְטֹלָה - יֹאכֵל מִן הָרֵאשׁוֹן, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּתָו.

2) שרבו יאכל מאיזה מהם שיבחר. 3) כדי לאכול מאיזה מהם שירצה בשעת אכילה, לפי ש"אין ברירה" ושמא בשעת שחיטה לא הייתה דעתו על זה. (רש"י שם). אבל אם נמנה על שני פסחים כדי לאכול משניהם - אוכל מן הנשחט ראשון. 4) ומפרש רבינו שמשום שלום מלכות הקלו בה מפני שדעתם קלה לכעוס (מאירי וכסף משנה). וצריך לומר לדעת רבינו שמה שאמרו "אין ברירה" - אין זה מן התורה, אלא מגזירת חכמים, ומשום שלום מלכות לא גזרו.

26 ב. הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ: צֵא וּשְׁחוֹט עָלַי אֶת הַפֶּסַח,
27 וְקָבַע לוֹ גְּדִי אוֹ טֹלָה, וּשְׂכַח מָה אָמַר לוֹ רֶבּוֹ - הֲרִי
28 זֶה שׁוֹחֵט גְּדִי וְטֹלָה וְאָמַר: אִם גְּדִי אָמַר לִי - גְּדִי
29 שְׁלוֹ וְטֹלָה שְׁלִי, וְאִם טֹלָה אָמַר לִי - טֹלָה שְׁלוֹ וְגְּדִי
30 שְׁלִי. שְׂכַח הַשְּׁלוּחַ⁵ מָה אָמַר לוֹ - שְׁנִיָּהֶן יֵצְאוּ לְבֵית
31 הַשְּׂרָפָה⁶. וְאִם שְׂכַח הַשְּׁלוּחַ קֵדָם שְׁנִיָּהֶן הַדָּם⁷ -
32 תִּיבִין לְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי⁸; שְׂכַח אֶחָד שְׁנִיָּהֶן הַדָּם⁹ -
33 פְּטוּר מִלְּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי¹⁰. וְכֵן הִדִּין בְּאוֹמֵר

81) במשנה (פסחים פז). תנן: "מי שחציו עבד וחציו בן-חורין, לא יאכל משל רבו", ובגמרא (פח). מקשה: "משל רבו הוא דלא יאכל, אבל משל עצמו יאכל, והא תניא לא יאכל לא משלו ולא משל רבו?" ומתרת הגמרא: "לא קשיא, כאן במשנה ראשונה, וכאן במשנה אחרונה, דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה. ב"ש אומרים: תקנתם את רבו (שאינו מפסיד כלום מהראוי לו - רש"י) ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אינו יכול שכבר חציו בן חורין (שצד החירות שבעבד אסור בשפחה), לישא בת חורין אינו יכול שעדיין חציו עבד (ובת חורין אסורה לעבד). יבטל? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה וכו', אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו", ומפרש רבינו, שהמשנה שנראה בה שהוא אוכל משל עצמו היא כמשנה ראשונה שתיקנו שעובד אצל עצמו יום אחד ואצל רבו יום אחד, תיקנו גם שיצא ידי חובת פסח ע"י שיאכל משל עצמו. והברייתא שמפורש בה שאינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו, היא כמשנה אחרונה (שהלכה כמותה - פ"ח מהל' עבדים ה"ז) שביטלו את התקנה שיאכל משל עצמו כדי שזה לא יהיה גורם לעיכוב שחרורו, שאומרים לו לאדון מהר ושחרר אותו כדי שלא ימנע מן המצוה (כסף-משנה בשם רבינו אברהם, בנו של רבינו). וכעין זה כתב רבנו בעצמו בפיה"מ: "ואמרו לא יאכל משל רבו, וכמו כן לא יאכל משל עצמו, לפי כי עוד יתבאר לך כי הוא לא יניח עבד חציו בן חורין וחציו עבד (שהרי כופין אותו לשחררו), ולפיכך לא יאכל ממנו בשום פנים עד שיעשה בן חורין, ומה שאמר כאן (במשנה) לא יאכל משל רבו שיראה ממנו שהוא אוכל משל עצמו, זהו דעת האומר מניחין אדם חציו עבד וחציו בן-חורין".

1 יד. עַד פְּמָה נִמְנָים⁸² עַל הַפֶּסַח? עַד שְׁהִיָּה בּוֹ פְּזוּת
2 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד⁸³. וְנִמְנִין עָלָיו וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן
3 מִמֶּנּוּ עַד שְׁיִשְׁחַט⁸⁴. פִּיּוֹן שְׁנִשְׁחַט אֵינּוּ יָכוֹל לְמַשֵּׁךְ
4 אֶת יָדוֹ, שְׁהֲרִי נִשְׁחַט עָלָיו⁸⁵. נִמְנּוּ עָלָיו וְחִזְרוּ
5 אֲחֵרִים וְנִמְנּוּ עָלָיו: רֵאשׁוֹנִים, שֵׁשׁ לָהֶם פְּזוּת -
6 אוֹכְלִים, וּפְטוּרִים מִלְּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי; וְאֲחֵרוֹנִים,
7 שְׂרַבּוּ עַד שְׁלֹא נִמְצָא בּוֹ פְּזוּת לְכָל אֶחָד - אֵינֶן
8 אוֹכְלִין, וְתִיבִים לְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי⁸⁶.

82) כמה אנשים אפשר למנות עליו. 83) משנה, פסחים פט, א. 84) משנה, שם: "נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט. רבי שמעון אומר (מושכין ידיהן) עד שישורוק את הדם", ופסק חכמים. 85) בגמרא שם למדו כן ממה שכתוב (שמות יב, ד) "ואם ימעט הבית מהיות משה - מחיותיה דשה". כלומר: אם באו לימעט ולימשך - מהיות משה, יתמעטו בעוד השה החי (רש"י שם). 86) ברייתא, שם עח, ב. אבל אם נמנו כאחת ואין לכל אחד ואחד - אין אוכלין (כל בני החבורה) (תוספתא פסחים פ"ז).

9 טו. הַמְּמָנָה⁸⁷ אֲחֵרִים עֲמוּ עַל חֶלְקוֹ וְלֹא יָדְעוּ בְּהֵן
10 פְּנֵי הַחֲבוּרָה - הֲרִי פְּנֵי הַחֲבוּרָה רְשָׁאִין לְתֵן לוֹ חֶלְקוֹ
11 אֶחָד שְׁיִצְלָה⁸⁸ בְּעַת הָאֲכִילָה⁸⁹, וּבְנֵי הַחֲבוּרָה אוֹכְלִין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מן הקרבן, ומשום כך השני יישרף שהוא פסח בלא בעלים, ראה רש"י שם. (19) שהרי משכו ידיהם מן הקרבן האבוד לפני שנשחט. (20) שהרי הוא לא נמנה איתם על הקרבן השני. (21) שאי אפשר לצמצם ואחד מהם נשחט תחילה. (22) שהרי הוא אוכל משלו בכל אופן. (23) שמא שלהם נשחט ראשון, ונמצא שמשכו ידם מזה ששחט השליח ואסורים לאכלו, כי הפסח אינו נאכל אלא למנוייו. (24) שמא שלו נשחט ראשון והם נמנו על שלו ולא על שלהן, ודין פסח שאין לו בעלים - בשריפה. (25) (ובדברי רבינו יש לומר שמסך על מה שכתב למעלה בהלכה ב, שרק אם שכח לאחר הזריקה פטור מלעשות פסח שני, כמו כן כאן מה שאמר "אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת" אין הכוונה שבעת זריקה לא ידעו, אלא שידעו ולבסוף נשכח ושוב לא ידעו, באופן שבני החבורה אינם יכולים לאכול לא משלו ולא משלהם. ומכיוון שבעת הזריקה היה ידוע - פטורים הם מלעשות פסח שני.]

ה. אָמַר לָהֶם זֶה שְׁשַׁלְּחוּהוּ לְבִקְשׁ פֶּסַח שְׂאֵבֶד וּלְשַׁחֲטוֹ: ²⁶ אִם אֶחְרַתִּי - שְׁחַטוּ אֹתָם עָלַי, הֲלֹךְ וּמִצָּא וְשַׁחַט, וְהֵם לָקְחוּ וְשַׁחְטוּ: אִם שְׁלָחֶן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הֵם אוֹכְלֵי מִשְׁלָחָם, וְהוּא אוֹכֵל עִמָּהֶם, וְהַשְּׂנִי יִשְׂרָף; וְאִם שְׁלוֹ נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵן אוֹכְלֵי מִשְׁלָחֶן: ²⁷ אִין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד ²⁸ - הֵן אוֹכְלֵי מִשְׁלָחֶן, וְהוּא אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן: ²⁹ וְשְׁלוֹ יִצָּא לְבֵית הַשְּׂרִפָּה ³⁰, וּפְטוּר מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׂנִי. ²⁸

(26) לא שאמרו לו שישחוטו בשבילם אלא רק שיחפש את הפסח וכשימצאו יביאנו אליהם והם ישחטוהו (כסף משנה). (27) שהם לא אמרו לו שישחוט להם. ונמצא שמשכו ידם מהקרבן שלו. (28) שאי אפשר לצמצם ואחד מהם נשחט תחילה. (29) כי שמא שלו נשחט ראשון ולא נמנה כלל על שלהן. (30) שמא שלהם נשחט ראשון והוא נמנה עמהם, ושלו הוא פסח שאין לו בעלים, שהוא לשריפה.

ו. אָבֵד לָהֶן פֶּסַחָם, וְאָבֵד לוֹ פֶּסַחוֹ, וְאָמַר לָהֶן: צָאוּ וּבִקְשׁוּ וְשַׁחְטוּ עָלַי ³¹, וְאָמְרוּ לוֹ: צָא וּבִקְשׁ וְשַׁחְטוּ עָלֵינוּ, וְהֲלֹךְ וּמִצָּא וְשַׁחַט, וּמִצָּאוּ הֵם וְשַׁחְטוּ - פֶּלֶם אוֹכְלֵי מִן הָרֵאשׁוֹן ³², וְהַשְּׂנִי יִשְׂרָף ³³. וְאִם אֵין יָדוּעַ אֵי זֶה נִשְׁחַט תְּחִלָּה אוֹ שְׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד ³⁴ - שְׁנֵיהֶן יִשְׂרָפוּ ³⁵, וּפְטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׂנִי. הֲלֹךְ הוּא לְבִקְשׁ וְהִלְכוּ הֵם לְבִקְשׁ וְלֹא אָמְרוּ זֶה לְזֶה פְלוֹם, אִף עַל פִּי שְׁהִיָּה פֶלֶם שְׁיִשְׁחוּט כֹּל אֶחָד מֵהֶן עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ שְׁהִיָּה שֵׁם רְמִיזוֹת וּדְבָרִים שְׂאֵמֵדֵן הַדַּעַת בְּהֵן שְׁפַל אֶחָד שְׁיִמְצָא יִשְׁחוּט עַל חֲבֵרוֹ ³⁶, הוּאִיל וְלֹא פָּרְשׁוּ וְלֹא אָמְרוּ זֶה לְזֶה פְלוֹם - אֵינֶן אֶחְרָאִין זֶה לְזֶה ³⁷.

(31) חפשו את הפסח שאבד לכם ושחטו אותו גם בשבילי. (32) שהרי כולם נמנו עליו, ומשנשחט אין למשוך את ידיהם

1 לְעִבְדוֹ ¹¹: צָא וְשַׁחְטוּ עָלַי, וְקָבַע לוֹ, וְשָׂכַח הָעֶבֶד
2 מֵה אָמַר לוֹ רְבוּ. וְהוּא שְׁתִּיתָן לוֹ רוּעָה שֶׁל רְבוּ גְדִי
3 וְטָלָה וְאִמַּר לוֹ: שַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶן, כְּדִי שְׁתִּשְׁחוּט כְּמוֹ
4 שְׂאֵמֵר לָךְ רַבֶּךָ, וְהָרִי אֶחָד מֵהֶן שְׁלָךְ עַל מִנְתַּ שְׂלֵא
5 יְהִיָּה לְרַבֶּךָ בּוֹ פְלוֹם ¹². אִם עָשָׂה הָרוּעָה כֶּן, אַחַר
6 כֶּן יְהִיָּה אֶפְשָׁר לְעֶבֶד לְהַתְנוֹת כְּמוֹ שְׂבָאֲרִנוֹ ¹³.

(5) אחר ששחט השניים (רש"י). בין ששכח קודם שזורק הדם ובין ששכח אחר שזורק הדם. (6) שהרי אינו ידוע איזה הוא של השולח ואיזהו של השליח, ואינם יכולים לאכלם, כי אין הפסח נאכל אלא למנוייו. (7) שבשעת הזריקה לא היו שניהם ראויין לאכילה. (8) שם בגמרא מימרא של אביי: "שכח (רבו) לפני זריקה דכי איזריק דם לא הוה חזי לאכילה חייביין לעשות פסח שני". וכחכמים של ר' נתן (פסחים עח:): שאכילה (אם לא היה הקרבן ראוי לאכילה בשעת זריקה) מעכבת את כשרות הקרבן. (9) שבשעת הזריקה היו ראויים לאכילה. (10) משנה שם ומימרא של אביי בגמרא: "פטורין מלעשות פסח שני - ששכח אחר זריקה דבעידנא (בשעה) דאיזריק דם הוה חזי לאכילה". ואף לרבנן הסוברים "אכילה מעכבת", אין זה אלא באופן שאינו ראוי לאכילה בשעת זריקה. וראה לחם משנה להלן הלכה ד. והוא הדין שפטורים מלעשות פסח אחר אם יש עוד שהות בי"ד בניסן. (11) כלומר, עבד כנעני. (12) שאם לא אמר לו כן, הרי מה שקנה עבד כנעני קנה רבו (גמרא שם). וכוונת רבינו שאמר לו בלשון המועיל שלא יקנה רבו, כגון שאמר לו: על מנת שתאכל אתה הפסח. (13) ששוחט גדי וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי.

7 ג. בְּנֵי חֲבוּרָה שְׂאֵמְרוּ לְאֶחָד: צָא וְשַׁחְטוּ לָנוּ אֶת
8 הַפֶּסַח, וְאָמַר הוּא לָהֶן: וְאֹתָם שַׁחְטוּ עָלַי, וְשַׁחְטוּ
9 הֵם וְשַׁחַט הוּא - פֶּלֶם אוֹכְלֵי מִזֶּה שְׁנִשְׁחַט רֵאשׁוֹן,
10 וְהָאֶחְרֹון יִצָּא לְבֵית הַשְּׂרִפָּה ¹⁴.

(14) דברים פשוטים הם, ונלמדים ממה שמתבאר בהלכות שבסמוך (כסף משנה).

11 ד. חֲבוּרָה שְׂאֵבֶד פֶּסַחָהּ, וְאָמְרוּ לְאֶחָד ¹⁵: צָא
12 וּבִקְשׁ ¹⁶ וְשַׁחְטוּ עָלֵינוּ ¹⁷, הֲלֹךְ וּמִצָּא פֶּסַח שְׂאֵבֶד
13 וְשַׁחְטוּ, וְהֵם לָקְחוּ פֶסַח אַחַר וְשַׁחְטוּהוּ: אִם שְׁלוֹ
14 נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵן אוֹכְלֵי עִמּוֹ,
15 וְהַשְּׂנִי יִשְׂרָף ¹⁸; וְאִם שְׁלָחֶן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הֵן
16 אוֹכְלֵי מִשְׁלָחֶן ¹⁹, וְהוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ ²⁰. אִין יָדוּעַ אֵי
17 זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד ²¹ -
18 הוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ ²², וְהֵן אֵינֶן אוֹכְלֵי עִמּוֹ ²³, וְשְׁלָחֶן
19 יִצָּא לְבֵית הַשְּׂרִפָּה ²⁴, וּפְטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׂנִי ²⁵.

(15) מבני חבורתם (רש"י בקידושין מא:). (16) חפש את הפסח האבוד. (17) כלומר: כשתמצאו, תשחטנו בשבילנו. (18) כיוון שאמרו לו שחטו עלינו, הרי נמנו על הקרבן הזה וכיוון שנשחט כבר אין יכולין למשוך את ידיהן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ד ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

43) שאם לא כן, לא יוכל להתנות אחד עם השני ולומר לו
אם שלך הוא הפסח הזה אני מושך ידי משלי כי על ידי כך
הוא מניח את פסחו בלא בעלים, ולמנות עצמו על של חבירו
וחבירו על שלו לפני שימשכו את ידיהן משלהן אי אפשר,
לפי שאין נמנים על שני פסחים כאחד (רש"י שם).
44) משמע שאפילו שני המנויין הראשונים יכולים ללכת כל
אחד לפסח של השני ולהשאיר על פסחם את זה שמינו מן
השוק. 45) אבל לא יאמר להיפך: נמנית על שלי וידיך
משוכות משלך, שכל זמן שלא משך ידו משלו, אינו יכול
להימנות על פסח אחר, שאין נמנים על שני פסחים כאחד.
46) שאף אחד מן הקרבנות אינו יוצא לבית השריפה.

ט. חמשה⁴⁷ שנתעברו עורות פסחיהן ונמצאת
יבלת⁴⁸ בעור אחד מהן - פלם יצאו לבית השריפה⁴⁹.
ואם נתעברו קדם זריקת דמן⁵⁰ - חזקין בפסח
שני⁵¹; נתעברו אחר זריקה - פטורין מלעשות פסח
שני⁵². שאם הקריבו פסח שני - נמצא זה שקרב
בראשון קרבן פשר מביא חלין לעזרה⁵³. ואם נמנו
כלן על פסח אחד⁵⁴ - נמצא נשחט שלא למחיקה⁵⁵,
וזה פמי שנשחט שלא למנוייו⁵⁶. ואם התנה כל
אחד מהן ואמר: אם אינו פסח יהיה שלמים - דם
הפסח בשפיכה ודם השלמים בזריקה, והנתנין
בזריקה אל יתגם בשפיכה לכתחלה⁵⁷. לפיכך
פטורין מפסח שני.

47) ברייתא שם פח: ונקט חמישה והוא הדין לפחות וליותר.
48) היא אחד מן המומין הפוסלים בקרבן. 49) שכל אחד
ואחד מהם בספק, שמא הוא הבעל-מום. 50) וכל זה
כשמינו מן הסדר, והפשיטו את עורותיהן לפני ששפכו את
הדם על יסוד המזבח, שהרי הסדר הוא ש"אחר ששופכים
דמו מפשיטין אותו". 51) שהרי בשעת זריקה לא היו
הקרבנות ראויין לאכילה מצד ספק בעל מום, ונמצא שכולם
פסולים. 52) שהרי ארבעת הקרבנות היו ראויין לאכילה
בשעת הזריקה, ורק אחד הוא פסול, ואין לחייב כולם מספק.
53) ואין מביאין חולין לעזרה (קדושין נז:), משום שנאמר
(דברים יב, כא) "וזבחת מבקרך ומצאנך וכו' בשעריך" (רש"י
שם). 54) ואין מביא על ידי כך חולין בעזרה שהרי אחד
מהם בוודאי מחוייב בקרבן הפסח. 55) שהרי מן הדין
כולם פטורים. 56) וראה למעלה פרק ב הלכה א ש"אין
שוחטין את הפסח אלא למנוייו". 57) אף על פי שביעבר
יצא.

פרק רביעי

1) יבאר פסח הנשחט במחשבת שינוי השם והשוחט על בני
חבורה, ואמר: הפסח ששחטתי שלא לשמו היה.

א. כבר נתבאר בהלכות פסולי המקדש², שהפסח
אינו נשחט³ אלא לשם פסח ולשם בעליו⁴; ואם
שחטו במחשבת שנוי השם⁵ - פסול⁶. השוחט את
הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן⁸: אותו
הפסח ששחטתי עליכם - שלא לשמו שחטתי, אם
היה נאמן להן - סומכין על דבריו⁹, ואם לאו -

ממנו. 33) כדין פסח שאין לו בעלים. 34) שוודאי אחד
מהם נשחט תחילה. 35) משום שלא ידוע איזה מהם הוא
שנמנו עליו. 36) במשנה שם: "לא אמר להן ולא אמרו
לו", ומפרש רבינו שהיו שם רמיוזות, שאם לא כן, הדבר
פשוט ואין למשנה להשמיע לנו זאת (כסף משנה).
37) ואין להם לחשוש איזה מהן נשחט ראשון, אלא זה אוכל
משלו אף אם שלהן נשחט ראשון, וכן הם אוכלים משלהם,
אף אם שלו נשחט ראשון (רש"י שם).

ז. שתי חבורות שנתעברו פסחיהן קדם שישחטו³⁸
- חבורה זו לוקחין פבש אחד מן התעורבות
והשניה לוקחין השני, ואחד מפני חבורה זו בא
אצל אלו³⁹ ואחד מפני שניה בא אצל הראשונה,
וכל חבורה מהן אומרת לזה האחד שבא אצלם:
אם שלנו הוא הפסח הזה - ידיך משוכות משלך
ונמנית על שלנו, ואם שלך הוא הפסח הזה - ידינו
משוכות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות
של חמשה חמשה⁴⁰ בני אדם, או עשר חבורות של
עשרה עשרה - מושכין להן אחד מפל חבורה
לחבורה האחרת⁴¹, וכך הם מתנים ואומרים⁴², ואחר
כך שוחטין.

38) והיינו מפני שאז אפשר עדיין למשוך ידיהם מן הפסח.
ומכיוון שאין הפסח נאכל אלא למנויין, ואלו אינם יודעים על
איזה נמנו, לכן עושים כדלהלן. 39) במשנה שם. והוצרך
לכך משום שכתוב (שמות יב, ד) "ואם ימעט הבית משה",
ומזה למד ר' יהודה (פסחים צט.) "שמתמעטין והולכין
(אנשי חבורה מושכין את ידיהן מן הקרבן) ובלבד שיהיה
אחד מבני החבורה קיים (נשאר)". 40) בגמרא פסחים שם
אמרו ש"חמשה חמשה" דווקא הוא, אבל של חמשה
וארבעה לא, שהרי אם יתפזרו הארבעה אלו לארבע חבורות,
יישאר הפסח החמישי בלי אף אחד מבני החבורה שלו.
41) כלומר, שכל חמשת האנשים שבכל חבורה וחבורה
מתפזרים לחמשת הפסחים, באופן שלא יישאר אף פסח אחד
שלא יהיה בו אחד מבני החבורה הראשונים. 42) הארבעה
שבחבורה החדשה לחמישי: אם שלך הוא פסח זה ידי
ארבעתנו משוכות מארבעת הפסחים שלנו בכל מקום שהם
ואנו נמנים עמך, וכן הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה
לכל אחד שבחבורה וכן כל חבורה וחבורה (רש"י שם).

ח. שנים שנתעברו פסחיהן - זה לוקח פסח אחד
מן התעורבות וזה לוקח לו אחד, וזה ממנה על
פסחו אחד מן השוק והאחר ממנה עמו אחד מן
השוק⁴³, כדי שיהיו שתי חבורות, ואחר כך יבוא
אחד משניהם אצל אלו ויבוא אחד מאלו אצל
האחר⁴⁴, ומתנה כל אחד עם חברו שבא אצלו
מחבורה שניה ואמר: אם שלי הוא פסח זה - ידיך
משוכות משלך ונמנית על שלי⁴⁵, ואם שלך הוא -
ידי משוכה מפסח שלי ונמנית על שלך. ונמצא
שלא הפסידו פלוים⁴⁶.

1 שורת הדין¹⁰ שאינו נאמן. והרוצה להחמיר על
2 עצמו¹¹ - הרי זה משבח, ויביא פסח שני¹².

13 משנה בפסחים עח: כחכמים של רבי נתן שאכילה מעכבת. וראה למעלה פרק ג הלכה ב. (14) וכיון שנטמא הבשר ואינו ראוי לאכילה - אינו זורק את הדם. (15) וחייב לעשות פסח שני. (16) ופטור מלעשות פסח שני. (17) פסחים פ: במשנה. (18) כדברי רבינו בגמרא שם. (19) בתוספתא פסחים פרק ו: נטמאו חלבים והבשר קיים, אם יש כזית לכל אחד ואחד, יזרוק. ואם לאו, לא יזרוק. ומשמע לו לרבינו דבנטמא קצת הבשר עסקינן, מדקתני אם יש כזית לכל אחד ואחד (כסף-משנה). (20) במשנה שם עח: "נטמא החלב והבשר קיים, זורק את הדם". (21) שאם נטמאו לפני שנשחט - אין שוחטים עליו, ראה להלן פ"ה הלכה א, ופ"ו הלכה א. (22) כלומר, אף אם לא נודע עד שנזרק הדם. (23) שם פ: במשנה. (24) מת שלא ידוע עליו, ורק אחר שנטמא נודע שיש שם מת (ברייתא בפסחים פא:). ובמשנה שם: "נטמא טומאת התהום, הציץ מרצה". ויאזוהי טומאת התהום? כל שאין אדם מכירה אפילו בסוף העולם, ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד, אבל הרוג לא, שהרי יודע בו זה שהרגו" (פ"ו מהלכות נזירות הלכה יח). (25) פ"ד הלכה ו. ושם כתב רבינו שאף אם נודע לו שהוא טמא טומאת התהום קודם שיזרוק הדם, וזרק אח"כ את הדם - הורצה, שהציץ מרצה על טומאת התהום אע"פ שהוא מזיד.

16 ג. הפסח שיצא מירושלים²⁶ או שנטמא בארבעה עשר
17 עשר - ישרף מייד²⁷. נטמאו הבצלים או מתו²⁸ או
18 משכו את ידיהם²⁹, אפלו נטמאו או מתו קדם זריקת
19 הדם³⁰ - מניחין אותו עד שתעבר צורתו³¹ ואחר כך
20 ישרף. זה הכלל³²: כל שפסולו בגופו³³ - ישרף
21 מייד³⁴; בדם או בפעלים³⁵ - תעבר צורתו ואחר כך
22 ישרף. לפיכך, אם שחטו אחר שנודע שמשכו
23 הבצלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח
24 שני - הרי זה ישרף מייד³⁶. במה דברים אמורים
25 שישרף אם נטמאו הבצלים? שפשוטו כל בני
26 החבורה; אבל אם נטמאו מקצתן - זכו טהורים
27 בחלקם של טמאים³⁷. אף על פי שנטמאו מקצתן
28 אחר שהתחילו לאכל³⁸ - זכו הטהורים שעדיין לא
29 התחילו³⁹. אבל אם התחילו כלן ונטמאו מקצתן -
30 לא זכו טהורים בחלקן של טמאים; אלא הטהורים
31 אוכלין חלקם, וחלק הטמאים ישרף⁴⁰. והוא הדין
32 אם מתו מקצתן⁴¹. נטמא שלם⁴² או רבוי⁴³ - שורפים
33 אותו לפני הבירה⁴⁴ בפני הכל, כדי לבישן עד
34 שיזהרו בו⁴⁵. ושורפין אותו מעצי המערכה⁴⁶, כדי
35 שלא יחשדו אותן ויאמרו מעצי המערכה נבנו⁴⁷.
36 לפיכך, אם ישרפוהו בקז ובקנים⁴⁸ ורצו לשרף
37 משל עצמן - שורפין⁴⁹. נטמא מעוטו⁵⁰ וכן הנותרי⁵¹
38 - שורפין אותו בחצרותיהן⁵² מעצי עצמן⁵³, אבל לא

(2) פט"ו הלכות א, ג, יא. (3) וכמו כן קבלת הדם והולכתו וזריקתו, ראה שם. (4) שנאמר (דברים טז, א) "שמור את חודש האביב ועשית פסח" - שיהיה כל עשיותיו לשם פסח, הרי שינוי קודש (=שעשאו לשם קרבן אחר). ועוד נאמר (שמות יב, כז) "ואמרתם זבח פסח הוא", שתהא זביחה לשם פסח, אם אינו ענין לשינוי קודש, תהא ענין לשינוי בעלים (זבחים ז:). (5) שלא לשם פסח או שלא לשם בעליו, ראה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א. (6) משנה בזבחים ב. ופט"ו שם הלכות ג-יא. (7) תוספתא תרומות פ"ב ופסחים פ"ג, בשינוי לשון קצת. ובמאירי לגיטין נד: (עמוד 224) הביא כלשון רבינו, מכאן עד סוף ההלכה, בשם ברייתא בפסחים. (8) בתוספתא שם ושם ליתא, אבל כן הוא במאירי שם בלשון הברייתא. והוא לדעת אב"י בגיטין שם שכל שבידו, נאמן. ואם אינו בידו, אינו נאמן. וכן כתב רבינו בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה טו: "היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו נתפלגו - נאמן; זבחים שהקרבתי לך באותו היום נתפלגו - אם היה נאמן לו סומך על דבריו וכו'" [ומה שכתב בפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ח: "היה עושה עמו בטהרות, ולאחר זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו, טהרות שעשיתי עמך נטמאו, הרי זה נאמן" - היינו אם הוא נאמן לו, וכמו שכתב כאן ובהלכות פסולי המוקדשין שם. ועיין בכסף-משנה שם]. (9) קידושין טו. בההוא סמיא שאמר לו עד אחד: אשתו זינתה, ובה לשאל את מר שמואל, ואמר לו מר שמואל אם הוא נאמן לו - יגרשנה. וכן כתב רבינו בהלכות פסולי המוקדשין שם. (10) "כלומר, הדין נותן" (רש"י גיטין שם). (11) ולעשות לפני משורת הדין. (12) כן בלשון הברייתא במאירי שם. והראב"ד כתב: "אין כאן שבח, שאם היה פטור אינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים", רוצה לומר, כמו שכתב רבינו בסוף פרק ג, שהניתנין בזריקה אל יתנם בשפיכה לכתחילה. והלחם-משנה מתרץ שרק בחמשה אמרו כן למעלה, שאינו בדין שכולם יעברו על איסור לכתחילה כדי לזכות לאחד שחייב בפסח, אבל כאן הוא עצמו חייב בספק והוא עצמו יעבור על איסור לכתחילה כדי להקריב קרבן פסח.

3 ב. בשר הפסח שנטמא ונודע לו קדם זריקה, אף
4 על פי שהאמורין טהורין - לא יזרק את הדם¹³;
5 שאין הפסח בא אלא לאכילה¹⁴. ואם זרק - לא
6 הרצה¹⁵. ואם לא נודע לו עד שגזר הדם -
7 הרצה¹⁶; שהציץ מרצה¹⁷ על שגגת הבשר שנטמא,
8 ואינו מרצה על הזדון¹⁸. נטמאו מקצת האיברים -
9 שורף את הטמאים ואוכל את הטהורים¹⁹. נטמאו
10 האמורים והבשר קים - זורק את הדם והבשר נאכל
11 לערב²⁰. נטמאו הבצלים אחר שגשחט²¹ - לא יזרק
12 את הדם. ואם זרק - לא הרצה²². לפיכך חייבין
13 בפסח שני. שאין הציץ מרצה על טמאת הגוף²³

1 מַעְצֵי הַמַּעֲרָכָה, שְׁלֹא יִשְׁאָרוּ מֵהֶן אֲצֵלָם וְיִמְעָלוּ
2 בָּהֶן.⁵⁴

להלן פ"ט הלכה א והערה ג, ולמעלה הערה כה, ובפ"ב הלכה טו הערה פז) וכיון שנטמאו מקצתם שאינם יכולים עוד להצטרף, נתפרדה החבילה, והרי הם מעתה כשתי חברות, ואסור לטהורים לאכול מחלקם של הטמאים, לפי ש"אינו אוכל אלא בחבורה אחת" (להלן פ"ט הלכה א), אבל אם לא התחילו כולם לאכול, זכו הטהורים בחלקם של טמאים, שהם קובעים חברותם במקומם. וכן נראה קצת בירושלמי שם שסמכו לדין הנ"ל ענין של שתי חברות. (41) תוספתא שם: "בני חבורה שמתו מקצתן או נטמאו מקצתן, השאר אוכלין ואין חוששין". (42) פירוש, כל הקרבן. (43) רוב הקרבן, ויש כאן פשיעת בעלים, לפיכך שורפין אותו לפני הבירה. (44) משנה בפסחים פא: וכל המקדש כולו נקרא בירה (רש"י שם), ויש שם הרבה אנשים. (45) גמרא שם: "מאי טעמא, א"ר יוסי בר חנינא כדי לביישן", "כדי שישמרו להבא ולא יבואו לידי טומאה" (פירוש המשניות שם). (46) משנה שם. והם עצי הקדש, שהוקדשו לשריפת קרבנות על המזבח, והתירו חכמים לעשות כן, כי כן הוא תנאי ב"ד מתחילה כשהקדישו את העצים, שישתמשו בהם גם לשם שריפת פסח שנטמא (תוס' שם ד"ה נטמא). (47) כרבא, ולא כרב יוסף שאמר "שלא לבייש את מי שאין לו [עצים]" (שם פב). ופירושו של דבר: אם נצריכהו לשרוף במקדש בעצים שלו, - כשישארו לו עצים ויקחם לבייתו, יחשדו בו הרואים שמעצי המערכה גנב. (48) שאין בהם חשד, שהרי "אינם ראויים למערכה, כדתנן בתמיד (כט). באלו היו רגילים במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן" (רבינו חננאל שם). ויש שכתבו שהם פסולים למערכה (מאירי), וכן נראה מלשון הגמרא בפסחים שם "דאייתי קני וחרייתא דלא חזי למערכה", ועיין רש"י שם). (49) שם בגמרא: "מאי בינייהו (בין טעמו של רב יוסף לבין טעמו של רבא)? איכא בינייהו דאייתי קני וחרייתא (שהביא קנים וענפי דקל) דלא חזי למערכה". לטעם של "חשד" - מותר, שאין חשד. ולטעם "שלא לבייש את מי שאין לו" - אסור, שהרי גם בקש ובקנים יש בושה למי שאין לו, ורבינו פסק כרבא שהטעם הוא משום "חשד". משום כך מותר לשרוף בקש וקנים של עצמן. (50) של הקרבן, ואין כאן פשיעה כל-כך (מאירי). (51) מן הקרבן. (52) כיון שלא פשעו, אין לביישן לשרוף בבירה בפני קהל רב. (53) שבחצרותיהן אין חשד שיאמרו שגנבו מעצי המערכה. וגם זה במשנה שם. (54) שם פב. "דילמא פיישן מינייהו, ואתי בהו לידי תקלה".

3 ד. הַמַּפְרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ אוּ זָכַר בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים⁵⁵ -
4 יִרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בּוֹ מוֹם, וְיִמְכַר וְיָבִיא בְדָמָיו פֶּסֶח.
5 וְאִם לֹא נָפַל בּוֹ מוֹם עַד שֶׁהִקְרִיב פֶּסְחוֹ - יָבִיא
6 בְדָמָיו שְׁלָמִים.⁵⁶

(55) והרי "אין שוחטין אלא מן הכבשים ומן העזים בלבד, זכר בן שנה" (למעלה פ"א הלכה א). (56) משנה בפסחים פז: "המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה לשלמים", ובתוס' ד"ה המפריש, וז"ל: אומר ר"ת דהא דקתני ויביא בדמיה שלמים, היינו בשנשתיירה אחר הפסח, אבל קודם הפסח יביא בדמיה פסח, וכן מפורש בבבביתא תמורה יט. וראה בלח"מ

(26) משנה בפסחים פב. "הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד", ומפרש רבנו בפיה"מ "שיצא מן הבית שנאכל בו", וחזר בו רבינו כאן והעתיק "שיצא מירושלים", שהרי המדובר כשיצא ביום ארבעה-עשר, כמו שכתב רבינו: "שיצא וכו' שנטמא בארבעה עשר", וכן מוכח מזה שאמרו "ישרף מיד". ואילו בליל חמשה עשר, אסור לשרוף, שאין שורפין קדשים ביום-טוב (פ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ה). ואם כן, על-כרחינו שיצא מירושלים, שאילו יציאה מחבורתו אינה אסורה אלא בליל חמשה עשר, כמו שנראה מדבריו להלן פ"ט הלכה א. ועיין שם הערה ג. ועיין 'תוספות יום טוב' ותפארת ישראל. (27) ואינו צריך עיבור צורה (ראה להלן), משום שהפסול הוא בגוף הבשר. (28) משנה שם, וכחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא. והמדובר כשנטמאו או מתו לפני שחיטה, שלא נודע על זה אלא לאחר שחיטה, ראה להלן. (29) לפני שנשחט, שהרי לאחר שנשחט אינם יכולים למשוך את ידיהם, ראה למעלה פ"ב הלכה יד, אלא שלא נודע עד לאחר שנשחט, שמשכו ידיהם לפני השחיטה. וכל אלה כשלא נודע שנטמאו, שמתו ושמשכו ידם על לאחר זריקה, וראה להלן. (30) שם פב: כרב יוסף לפי הלשון השניה, ואליבא דחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא, שאפילו לפני זריקה אין זה פסול הגוף אלא פסול בעלים. (31) מניח את הבשר עד שיסריח, או משאירו לילה אחד ונפסל בלינה. אחרת - אין לשרפו, משום ביוון קדשים. (32) פסחים עג: (33) כגון שנטמא הבשר. (34) ואין צריך להניח עד שתעובר צורתו, משום שהבשר נפסל ואין זה מבזה קדשים. (35) שנטמא הדם או נטמאו הבעלים. (36) שזה נחשב פסול בגוף הקרבן (כסף-משנה). ואף-על-פי שבפסחים עג: נראה מפורש, שאף אם לא נודע אלא לאחר שחיטה, ישרף מיד - סמך רבינו על דברי הירושלמי פסחים סוף פרק ו, שנראה משם, שאם לא נודע אלא אחר שחיטה - אין זה פסול הגוף (אור שמח). [ועיין בספר "הר המוריה" להלן פ"ב, מהלכות שגגות הלכה י]. (37) תוספתא פסחים פ"ז, וירושלמי שם סוף פרק ז. (38) כלומר, הטמאים התחילו לאכול (ירושלמי שם). (39) [כלומר, הטהורים עדיין לא התחילו. ובירושלמי שם מפורש, שכל-שכן אם התחילו הטהורים ולא התחילו הטמאים, שזכו הטהורים בחלקם של הטמאים. והמאירי שם פא: (עמ' 130) כתב "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול, לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו' וכן היא בתלמוד המערב". ונראה שיש לתקן דבריו: "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול [זכו בחלק הטמאים, אבל אם התחילו לאכול] - לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו'"], שהכל תלוי באכילת הטהורים. וכן הוא ברמב"ם כ"י תימן להלן בסמוך: "אבל אם התחילו ונטמאו קצתן וכו'", ותיבת "כולן" חסרה. ולפי זה, הכל תלוי באכילת הטהורים כנ"ל. וכן מוכח מזה שרבינו השמיט ולא כתב למעלה דין התחילו הטהורים, אבל הלא בירושלמי שלפנינו מפורש להיפך כנ"ל, וראה עוד להלן]. (40) [שכיון שהתחילו כולן לאכול - נקבעה חברותם (ראה

קמד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ד ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ויש להסתפק מה יהיה הדין באשם שאבד, האם הוא כמו קרבן פסח או כמו פר ושעיר של יוהכ"פ. ונראה שבכגון דא שלא נמצא מפורש, יש למצוא סימוכין ממקום אחר ולא חידוש, וכיון שנאמר הכלל "כל שבחטאת מתה - באשם עולה, וכל שבחטאת מתה - בפסח קרב שלמים", והדין שווה בשניהם, נמצא הדין באשם כבפסח, ולא כדין פר ושעיר של יוהכ"פ.

(על-פי "לקו"ש חל"ז עמוד 147)

66) כדברי חכמים בברייתא יומא (סד). (67) כדברי ר' ליעזר בירושלמי פסחים פ"ט ה"ו, ומה ששנינו במשנה פסחים צו: "הפסח שנמצא קודם שחיתת הפסח, ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים", אינו אלא למאן-דאמר "בעלי חיים נדחים", אבל לפי מה שפסק רבינו, ש"בעלי חיים אינם נדחים" (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כג), - השני עצמו קרב שלמים (כסף-משנה, ועיין ראב"ד). וראה למעלה הלכה ח והערה נט. (68) שם במשנה פסחים צו: "נמצא אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים". שכיון שנמצא לאחור שחיתה - לא קבעתו שעת השחיתה בשם פסח ואינו דחוי. (69) שאמר: זו תמורתו, זו שדין הוא שהתמורה אף היא קודש. (70) שם במשנה, "אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים וכן תמורתו". (71) בהתחלת הלכה זו. (72) אף-על-פי שסובר רבינו "אין בעלי חיים נדחים" - כיון שאין לשני קדושה אחת בלבד אלא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים, אין בו כח להתפיס לתמורתו להיקרב בעצמו, אלא ירעה עד שיסתאב (כסף-משנה, עיין שם).

ז. פסח שֶׁעֲבָרָה שְׁנָתוֹ 73 וּשְׁלָמִים הַבָּאִים מִחֲמַת 18
הַפֶּסַח 74 - הַרְיֵה הֵם בְּשִׁלְמִים לְכָל דְּבָרָה 75: טַעוּנֵינוּ 19
סְמִיכָה 76 וְנִסְכִּים 77 וְתַנּוּפֵת חֲזָה וְשׁוֹק 78, מֵה שְׂאִין בֶּן 20
בְּפֶסַח 79. 21

73) כלומר, הופרש בתוך שנתו, ולפני שהגיע זמן ההקרבה מלאה לו שנה, וראה למעלה פ"א הלכה א, שאין שוחטין אלא בן שנה. וראה להלן. (74) כגון תמורת הפסח או פסח שאבד שנתכפרו בעליו באחר, או חגיגת ארבעה עשר (רש"י פסחים צו:). (75) פסחים שם. ואין זה דומה להפריש פסח בן שתי שנים שירעה עד שיפול בו מום (למעלה הלכה ד) - ששם דחהו בידיים, אבל כאן שהפרישו בתוך שנתו ומלאה לו שנה, אינו דחוי בידיים, אלא נדחה ממילא, ועיין שם בלחם-משנה. (76) שצריך לסמוך ידיו על ראש הקרבן כשהוא חי. (77) שיביא יין עם הקרבן. (78) "מפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה ושוק על ידי הבעלים, וכזה מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח" (פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ו). (79) ראה בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, שאין הפסח טעון סמיכה, ובפ"ב שם הלכה ג שאינו טעון נסכים, ובפ"ט שם הלכה כה, שאינו טעון תנופת חזה ושוק.

ח. פֶּסַח שֶׁנִּתְעַרַב בְּשִׁלְמִים - יִקְרָבוּ בְּלֶךְ שְׁלָמִים 80. 22
נִתְעַרְבוּ 81 בְּזִבְחֵים אַחֲרֵים 82 - יִרְעוּ עַד שִׁיפֹל בְּהָן 23

כאן שמקשה על רבינו שפסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כג, ובפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד שאין בעלי חיים נדחים (היינו, שאין אומרים שבהמה שנדחתה בחיים לקרבן שהיא לא ראויה לו, שתידחה גם לקרבן שהיא כן ראויה לו. לדוגמא, בהמת נקבה שהופרשה לפסח, שהיא לא ראויה לזה, אין אומרים שמשום כך לא יקריבו אותה קרבן שלמים שהיא ראויה לזה) ה' לו לפסוק כאן לענין נקבה שהפרישה לפסח שהיא עצמה תיקרב שלמים, ולמה פוסק שיביא בדמיו שלמים. וראה מה שתיירן שם, ובתוספות יו"ט פסחים פ"ט מ"ז בביאור דברי הרמב"ם.

ה. הַפְּרִישׁוּ 57 פֶּסַח וְנִתְּ 58 - לֹא יִבְיָאֲנוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו 1
לְשֵׁם הַפֶּסַח 59, אֲלֵא לְשֵׁם שְׁלָמִים 60. וְאֵם הִיָּה מִמֶּנָּה 2
עִם אָבִיו עָלָיו - וְיִבְיָאֲנוּ לְשֵׁם פֶּסַח 61. בְּמָה דְּבָרִים 3
אֲמֹרִים 62? כְּשֵׁמַת אָבִיו אַחַר חֲצוֹת אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרִים 63; 4
אֲבָל קֹדֶם חֲצוֹת - הָרִי זֶה נִדְחָה לְפֶסַח שְׁנִי, מִפְּנֵי 5
שֶׁהוּא אוֹגֵן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֲרָה 64, וְיִבְיָא פֶּסַח זֶה בְּשִׁנֵּינוּ 65. 6

57) משנה בפסחים צא. (58) ואין עליו מנויים אחרים זולתו. (59) שהרי אין לו מנויים. וראה למעלה פ"ב הלכה ה. (60) שכל מותר הפסח קרב שלמים, ראה להלן הלכות ר"ז. ואין להקריבו אחר תמיד של בין הערבים, משום "עליה השלם כל הקרבנות". ראה פרק א מהלכות תמידין ומוספין הלכה ג (מאירי שם). (61) שהרי יש לקרבן עדיין בעלים, ואין זה פסח שמתו בעליו (ברייתא שם). (62) שיביאנו לשם פסח, אם הוא ממונה עליו. (63) ולא חלה עליו אנינות, שמשעת שחיתת הפסח כיוס-טוב הוא חשוב, שאומר בו הלל, לפיכך לא חלה עליו אנינות (רבינו חננאל שם), וכל זה הוא שם בגמרא על דברי הברייתא. (64) להלן פ"ו הלכה ט. (65) ודין זה הוא גם למ"ד בעלי חיים נדחים, שמכיון שמת קודם חצות לא נקבע כלל לקרבן פסח, ולדברי הכל אינו נדחה, ואפשר להקריבו בפסח שני, ראה שם בגמרא בתירוץ רבה.

ו. מִי שְׂאָבַד פֶּסַח וּמָצָאוּ אַחַר שֶׁהִפְרִישׁ פֶּסַח אַחַר 7
וְהָרִי שְׁנִיָּהּ עוֹמְדִין - יִקְרִיב אִי זֶה מִהֵן שִׁירְצָה 8
לְשֵׁם פֶּסַח 66, וְהַשְּׂנִי יִקְרַב שְׁלָמִים 67. מָצָאוּ אַחַר 9
שֶׁשָּׁחַט פֶּסַחוֹ - הָרִי זֶה יִקְרַב שְׁלָמִים 68. וְכֵן אִם 10
הַמִּיר בָּזָה הַנִּמְצָא 69 אַחַר שְׁחִיטָה - הָרִי תְּמֹרָה זֶה 11
תִּקְרַב שְׁלָמִים 70. אֲבָל אִם מָצָאוּ קֹדֶם שְׁחִיטָה זֶה 12
שֶׁהִפְרִישׁ, הוֹאִיל וְזֶה הַנִּמְצָא רָאוּי לְהִקְרִיבוּ פֶּסַח 13
וְרָאוּי לְהִקְרִיבוּ שְׁלָמִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ 71, אִם הַמִּיר 14
בָּזָה הַנִּמְצָא, בֵּין קֹדֶם שְׁחִיטָה הַמְּפָרֵשׁ תַּחְתּוֹ בֵּין 15
אַחַר שְׁחִיטָה - אִין תְּמֹרָתוֹ קִרְבָּה, אֲלֵא תִרְעָה עַד 16
שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם, וְיִבְיָא בְּדַמֶּיהָ שְׁלָמִים 72. 17

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר, והרי שניהם עומדין - יקריב איזה מהם שירצה בו".

אבל באותו מקרה בפר ושעיר של יוהכ"פ שאבדו, פסק הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ פ"ה הט"ו) שיקרבו הראשונים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ד ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

94) שאז אינו ראוי לפסח, ראה להלן פ"ט הלכה ז.
 95) כלומר, חצי עבד כנעני וחצי בן חורין, שאינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו, עד שיעשה כולו בן חורין (למעלה פ"ב הלכה י"ג), ובהגהות "טוב ירושלים" על הירושלמי שם נדחק בזה. 96) קטן שהפריש פסח כדי להקריבו לאחר שיגדיל והגדיל. והמדובר כשהיה בן שתיים-עשרה שנה ויום אחד, שהוא "מופלא סמוך לאיש" שנדרו נדר והקדשו הקדש (ראה בכסף-משנה למעלה פ"ב הלכה ד). 97) אע"פ שבשעה שהפרישו לא היו מחוייבים, ועכשיו כשהשתחרר או נתגדל או נתגייר, הוא כאדם אחר, יכול להקריב את הפסח הזה, משום שבעלי חיים אינם נדחים, וראוי עכשיו הפסח להקרבה. ואילו היה דבר זה לאחר שחיטה היה הקרבן נדחה, אבל אם הקריבו עליו כשהיה קטן, ושוב גדל - יצא בקרבן שהקריבו עליו בקטנותו (לקמן פ"ה הלכה ז). 98) בירושלמי פסחים פ"ח ה"ב: "א"ר יוחנן, הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר; עד שלא נשתחרר ונשתחרר; עד שלא הביא ב' שערות והביא ב' שערות, צריך להמנות על פסח אחר", וסובר רבינו שזה אינו אלא למאן-דאמר בעלי חיים נדחים, ור' יוחנן לשיטתו שסובר כן ביזמא סד (אור שמח). אבל לדעת רבינו שאין בעלי חיים נידחין, הרי זה מקריבו לשם פסח (כסף-משנה). 99) פ"ג הלכה כג.

13 י. המפריש מעות לפסחו והותירו¹⁰⁰ - יביא המותר
 14 שלמים¹⁰¹. הממנה אחרים¹⁰² על פסחו ועל
 15 חגיגתו¹⁰³ - הרי המעות שייקח מהן בחלקם חלין¹⁰⁴.
 16 אף על פי שזה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש
 17 מעות לפסחו, ולקח ממנו המעות ומנהו על
 18 פסחו¹⁰⁵ - הרי המעות חלין; שעל מנת פן הקדישו
 19 ישראל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן
 20 וְחִגְּגֵתָן¹⁰⁶.

100) הפריש סכום כסף כדי לקנות שה או כבש לקרבן פסח, והשיג שה או כבש בפחות מן הסכום שהפריש. 101) פסחים ע: "אמר רב נחמן וכו' מנין למותר הפסח שקרב שלמים, שנאמר (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר, וכי פסח מן הבקר בא, והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר (שהוא שלמים). 102) פסחים פט: בברייתא. שהפרישו מעות לשם קניית פסח או חגיגה, והלך הוא ומינה אותם על שלו, והם נתנו לו את המעות כל אחד לפי חלקו. 103) חגיגת ארבעה עשר, שאף היא באה לכל המנויים (רש"י). [והמאירי שם כתב: "שלא היתה נאכלת אלא למנויים". אבל זה אינו אלא לבן תימא (פסחים ע.), אבל לדעת חכמים אין דינה כפסח, ראה להלן פרק י הלכה יב, ובפ"ח מהלכות חמץ ומצה ולחם-משנה שם, ובצל"ח פסחים ע.]. 104) שקדושת המעות (שהפרישו לשם פסח או חגיגה) נתחללה על הטלה שנמנו עמו, והמעות יוצאות לחולין. 105) כלומר, אין חילול אלא כשהקדש נתפס על דבר של חולין, אבל אם שניהם הקדש אין מתחלל הקדש על הקדש, וכאן הרי הוקדש הפסח והוקדשו המעות. 106) שאם ימנו אחד על

1 מום, ויביא בדמי היפה שפיהן ממין זה⁸³ ובדמי
 2 היפה שפיהן שלמים⁸⁴, ויפסיד המותר מביתו⁸⁵, כמו
 3 שבארנו בפסולי המקדשין⁸⁶. נתערב⁸⁷ בככורות -
 4 ירעו הכל עד שיפול בהן מום⁸⁸, ויאכלו כככור בעל
 5 מום⁸⁹; ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שפתערוכות⁹⁰
 6 ויאמר: פל מקום שהוא הפסח - קדשתו תחול על
 7 זו⁹¹. ויקריבה שלמים, אם קרב פסחו⁹².

80) "זה פשוט על-פי מה שנתבאר דמותר פסח קרב שלמים (כסף-משנה). ומה שאמרו בתוספתא פסחים פ"ט, וזבחים פ"ח: "שלמים שנתערבו עם שלמים הבאים מחמת הפסח ירעו עד שיסתאבו", אין זה אלא לדעת האומרים שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה (פסחים פט.), ואם יקריבם לשלמים נמצא מביא שלמים, הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, לבית הפסול. אבל מדברי רבינו שהשמיט דברי הגמרא הנ"ל, ולא הביא שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה - נראה שסובר שדינו כשלמים ונאכל לשני ימים ולילה אחד (ראה בצ"ח לפסחים ע:). ולפיכך פסק שיקרבו כולם שלמים. וראה בשער המלך פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יח וב"ה המוריה" וב"אור שמח" כאן. וכתב המאירי (פסחים צח.): "ויקרבו כולן שלמים לאחר זמן הפסח ולא בזמן הפסח, מפני שהשלמים טעונין סמיכה, ופסח אינו טעון סמיכה. ואם סומך בה, עובד עבודה בקדשים". 81) משנה בפסחים צח. 82) כגון באשם ובעולה, שאף הם זכרים. ואינם שווים לא בענין אכילה ולא בענין מתן דמים. 83) פירוש, כשאין דמי הבהמות שוים, יביא עולה בסכום כסף שהיה שוה הקרבן היפה, שמה העולה היתה היותר חשובה, וכמו כן האשם יביא בדמי היפה, שמה הוא היה השוה יותר. 84) זהו בשביל הפסח שקרב עתה לשם שלמים, שמותר הפסח קרב שלמים, שמה הוא החשוב ביותר. 85) כגון שהיה אחד מהם שוה דינר אחד, השני שנים והשלישי שלשה, בסך-הכל ששה דינרים, והוא צריך לקנות כל אחד מהם בשלשה, בסך-הכל תשעה, ונמצא מפסיד שלשה דינרים. 86) פרק ו הלכה ה. 87) פסחים צח: לדעת רבנן החולקים על ר' שמעון. 88) "ולמה לא יקרבו? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והככור לשני ימים, ואינו נאכל אלא לכהנים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול ואין ממעטים באכילתם" (פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יב). 89) ראה פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. 90) שמה הפסח היה היפה שבהם. 91) שהפסח שנפל בו מום, יש לו פדיון. אבל בכור בעל מום אינו נפדה (פ"ג מהלכות תמורה הלכה ב). 92) שמותר הפסח מקריבו שלמים, ואם לא קרב פסחו - מקריבו פסח.

8 ט. המפריש⁹³ פסחו עד שלא נתגייר⁹⁴ ונתגייר, עד
 9 שלא נשתחרר⁹⁵ ונשתחרר, עד שלא הביא שתי
 10 שערות והביא⁹⁶ - הרי זה מקריבו לשם פסחו⁹⁷;
 11 שאין בעלי חיים נדחין⁹⁸, כמו שבארנו בפסולי
 12 המקדשין⁹⁹.

93) לפי ירושלמי פסחים פ"ל הלכה ב, ראה להלן.

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ד ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. ראה להלן. (10) משנה, שם צה, א. שכל שנאמר בו "במועדו" דוחה את השבת (פסחים סו). ופסח שני נאמר בו (במדבר שם, יג) "כי קרבן ה' לא הקריב במועדו". ולדעת רבי, שהיא מצוה בפני עצמה, הכוונה לפסח שני (שם צג). וראה רש"י שם צה: ד"ה דוחה. (11) על פסח שני, כרבי (שם צג). הסובר ש"וחדל לעשות הפסח ונכרתה", היינו שלא עשה פסח ראשון, ו"כי קרבן ה' לא הקריב במועדו", היינו שלא עשה פסח שני שחייב כרת בשניהם. ואילו לרבי נתן, שאמר "פסח שני תשלומין לראשון" - אין חייבין כרת על השני, ו"לא הקריב במועדו" היינו ראשון (שם צג:).

ב. פיצד? 12? מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון, אם הזיד ולא הקריב בשני - חיב כרת¹³; ואם שגג או נאנס אף בשני - פטור¹⁴. הזיד ולא הקריב בראשון - הרי זה מקריב בשני¹⁵; ואם לא הקריב בשני, אף על פי ששגג - הרי זה חיב כרת¹⁶, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד. אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון, אף על פי שהזיד בשני - אינו חיב כרת, שפכר נפטר בפסח ראשון מן הכרת¹⁷.

(12) חיוב הכרת בשני. (13) שם צג, ב: "שגג בראשון והזיד בשני, לרבי חייב". (14) שם: "שגג בזה ובזה, דברי הכל פטור". (15) שם בגמרא, שגם מזיד בכלל. ובירושלמי (פ"ט ה"א) אמרו: "מזיד מניין (= שמביא פסח שני), אמר רבי זעירה, "והאיש" לרבות את המזיד". (16) שם צג, ב: "הזיד בראשון ושגג בשני, לרבי ולרבי נתן חייב". וראה למעלה פ"א ה"ב ובמה שכתבנו שם. (17) במשנה, שם: "אם כן, למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה, שאלו פטורין מהכרת, ואלו חייבין בהכרת". וכתב רבינו בפירוש המשניות, שם: "שטמא ושהיה בדרך רחוקה בפסח ראשון ולא עשו את השני אף במזיד, אינו חייב כרת, שכבר נפטר מפסח ראשון שנאמר בו לשון כרת, ונדחה לפסח שני שלא נאמר בו לשון כרת, ואם שגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת, כי לשון התורה כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח כלל חייב כרת". וראה בהשגת הראב"ד. ואף-על-פי שבגמרא שם הקשו: "ואלו חייבין בהכרת וכו' אילמא אשוגג ונאנס, שוגג ונאנס בני כרת ניהו?" ולא פירשו כדברי רבינו הנ"ל, - היינו, משום שרצו ליישב המשנה גם לדעת רבי נתן, שאין חיוב כרת בפסח שני, אבל לפי ההלכה שיש חיוב כרת בפסח שני, וכדעת רבי, המשנה מתפרשת היטב כנ"ל (לחם-משנה). וראה להלן ה"ט ובהערה.

ג. ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו¹⁸ את הקדש, אף על פי שפא לערב - לא הרצה, וחיב בפסח שני¹⁹.

(18) שלוחיו. (19) פסחים צב, ב. כדעת רב ששת, שזה שהוא בדרך רחוקה נדחה הוא מן הפסח כמו טמא, ולפיכך אם שחטו וזרקו עליו - לא הורצה (ויתכן, כי מי שהיה בירושלים והיה חולה ברגליו שהרי הוא אנוס ואינו בדרך

פסחו, שיהיו המעות חולין ביד מי שימנו. ולא רק לצרכי הפסח, כמו עצים לצלייתו ומצה ומרור, אלא אפילו לקנות בגד לעצמו. וכרבי בפסחים צ. וכמאן דמיקל בפלוגתא דרבה ורבי זירא. ולמדו כן גם מהפסוק "אם ימעט הבית מהיות משה" - "החיה עצמך מן השה", כלומר: קנה לעצמך כל צרכיך. וראה משנה-למלך.

1 יא. עצים של צליית הפסח - בפסח. וכן מצה
2 ומרור, הואיל והן מכשירי הפסח - הרי הם בפסח.
3 ואם לקח ממעות הפסח ממי שקמנה אותו עמו פדי
4 למנותו עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעצים
5 שצולה בהן - הרי המעות חלוקין¹⁰⁷.

(107) המדובר כאן כשקיבל המעות שהפריש חברו לפסח - עבור עצים או עבור מצה ומרור (משנה-למלך). והשמיענו בזה, שלא רק אם מקבל המעות עבור הפסח, המעות חולין, אלא אף אם מקבל המעות עבור עצים או עבור מצה ומרור - המעות מתחללים, שהמצה ומרור והעצים לצלייה הם כפסח עצמו. ודבר זה לא נזכר בגמרא, ולמדו מתוך מה שאמרו בסוגיא שם אליבא דמאן דמיקל (שרבינו פוסק כמותו, ראה למעלה), שהמחלוקת של רבי וחכמים אינה אלא לקנות במעות חלוק וטלית שאינם צרכי הפסח, אבל בעצים ומצה ומרור, אפילו חכמים מודים שמותר לקנות - הרי שהם כפסח עצמו (משנה-למלך). וצריך לומר שגם זה משום על-מנת כן הקדישו ישראל את מעות פסחיהם, כנ"ל.

פרק חמישי

1 יבאר קרבן פסח-שני ומי חייב להביאו ואם דוחה שבת, ואם מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו מעכבים הפסח.

6 א. מי שהיה² טמא³ בשעת שחיטת הפסח, שאין
7 שוחטין עליו⁴, או שהיה בדרך רחוקה⁵, או נאנס
8 באנס אחר, או ששגג⁶ ולא הקריב בראשון - הרי
9 זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני⁷ בין
10 הערבים⁸. ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני
11 עצמה⁹, ודוחה את השבת¹⁰; שאין השני תשלומין
12 לראשון, אלא רגל בפני עצמו. לפיכך חייבין עליו
13 כרת¹¹.

(2) משנה, פסחים צב, ב. (3) שנאמר (במדבר ט, י"א) "איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני". (4) כלומר: זבים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות, שאינם יכולים לאכול את הפסח בליל חמשה עשר בניסן, שאין שוחטים עליהם, שאילו הנוגע בנבילה ושרץ הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול (להלן פ"ו ה"א). וההבדל ביניהם לענין כרת, ראה להלן ה"ב-ד. (5) שנאמר (במדבר שם) "איש איש כי יהיה וגו' בדרך רחוקה וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני". (6) משנה, שם. ונלמד מן הכתוב (שם) "איש איש כי יהיה טמא", "איש איש, ריבה אנוסים ושוגגים" (ירושלמי פ"ט ה"א). (7) חודש אייר. (8) כמו שנאמר (במדבר שם) "איש איש וגו' ועשה פסח לה' בחודש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו". (9) בכת"י תימן ובדפוס רומי: "בפני עצמה". וכרבי, שם צג,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי כ"ד ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מעכבת גם לאכילתו (להלן פ"ט ה"ט) וגם לעשייתו, כמבואר כאן, כמו כן טבילה בשפחות.

רחוקה (להלן ה"ט) – אם שחטו עליו, הורצה, וראה להלן ה"ז והערה לו).

13 ו. הקטן - אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו
14 מעכבתו מלהמנות על הפסח³²; שנאמר: וכל עבד
15 איש³³ - להוציא את הקטן³⁴.

1 ד. טמא שיכול לטהר בפסח ראשון²⁰ שלא טבל
2 אלא ישב בטמאתו עד שעבר זמן הקרבן, וכן ערל²¹
3 שלא מל עד שעבר זמן הקרבן - הרי זה מזיד
4 בראשון²². לפיכך, אם לא עשה את השני אפלו
5 בשגגה - חיב פרת²³.

32 עם בני חבורה גדולים. ראה למעלה פ"ב ה"ד:
"ושוחטין על הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה."
33 וגו': "מקנת כסף ומלתה אותו או יאכל בו".
34 מכילתא דרשב"י (שם): "יכול אף עבדי קטן יהו
מעכבין אותו לאכול פסח, ת"ל עבד איש, עבדי איש
מעכבין אותו לאכול פסח, ואין עבדי קטן מעכבין אותו
לאכול פסח" (ובמכילתא דרבי ישמעאל, מפורש שעבדי
קטן מעכבין אותו, ראה בכסף-משנה), וסובר רבנו דמגזירה
שוה: של "אדאז" למדים שגם להקריב את הפסח אין
מעכבין אותו מילת עבדיו וטבילת אמהותיו של הקטן.

20 כגון הנוגע בנבילה ושרץ וכיוצא בהן, שהם טובלים
ושוחטים עליהם אחר טבילתם (להלן פ"ו ה"ב). וראה
למעלה ה"א והערה ג. 21) ישראל, אבל גוי שנתגייר ומל
וטבל בערב הפסח - אין שוחטין עליו, ראה להלן פ"ו ה"ז.
22 ברייתא, פסחים סט, ב: "יכול לא יהא ענוש כרת אלא
שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה, ערל וטמא שרץ ושאר
כל הטמאים מנין? תלמוד-לומר והאישי". 23) כדין הזיד
בראשון, למעלה ה"ב.

16 ז. גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן
17 שהגדיל בין שני פסחים³⁵ - חיבין לעשות פסח
18 שני³⁶. ואם שחטו עליו³⁷ בראשון - פטור³⁸.

6 ה. פשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח²⁴, כך
7 מילת פניו הקטנים²⁵ ומילת כל עבדיו²⁶, בין גדולים
8 בין קטנים²⁷, מעכבת אותו; שנאמר: המול לו כל
9 זכר ואז יקרב לעשת²⁸. ואם שחט קדם שמימול
10 אותם - הפסח פסול²⁹. וכן טבילת אמהותיו לשם
11 עבדות מעכבתו³⁰. ודבר זה מפי הקבלה, שהטבילה
12 לשפחות כמילה לעבדים³¹.

35) בין פסח ראשון לפסח שני. 36) כרבי, בפסחים צג, א
- שאין פסח שני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו,
ראה למעלה ה"א. 37) כלומר, על הקטן (כסף-משנה).
38) אף כי בעת ששחטו עליו הראשון לא היה בר חיוב -
פטור הוא לעשות פסח שני, מכיון ששוחטין עליו וממנים
אותו על הפסח, שנאמר (שמות יב, ג) שה לבית אבות,
מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים וכו'
(פסחים פח). נפטר הוא בכך מלהקריב פסח שני (כסף-
משנה בשם הר"י קורקוס). (ואסמכתא לכך, מה שאמר רב
נחמן (שם צב:): שמי שהיה בדרך רחוקה שפטור מקרבן
פסח ושחטו וזרקו עליו, הורצה ופטור מפסח שני, משום
ש"מיחס הוא דחס רחמנא עליו, ואי עביד תבוא עליו
ברכה" (אלא שאין הלכה כדבריו, אלא כדעת רב ששת,
שמי שהיה בדרך רחוקה הרי הוא כטמא ונדחה, ראה
למעלה ה"ג) - הרי שכל שהוא פטור רק משום שהתורה
חסה עליו - אם עשה הורצה ופטור מפסח שני, והרי גם
קטן אינו פטור מעונש אלא משום "דרחמנא הוא דחס
עליה" (סנהדרין נה:): והרי הוא כמו שהיה בדרך רחוקה
לדעת רב נחמן, שאם שחטו עליו הורצה ופטור מפסח שני
(וראה למעלה ה"ג והערה יח). אבל יש להבין איך יצא ידי
חובתו בפסח שהקריבו עליו כשהיה קטן. וראה ב"מגן
אברהם' סי' רסז ס"ק א, ד"ה וצ"ע).

24) שנאמר (שמות יב, מח): "וכל ערל לא יאכל בו".
ובמכילתא (שם): "למה נאמר, לפי שנאמר כל בן נכר לא
יאכל בו, אבל ישראל ערל - שומע אני יהא כשר לאכול
פסח, ת"ל וכל ערל לא יאכל בו". ואין שוחטין את הפסח
אלא על מי שראוי לאכול, ראה למעלה פ"ב ה"ג.
25) שחייב למולם. אבל גדולים אינו חייב למול, שהרי הם
חייבים למול עצמם (פ"א מהל' מילה ה"ב). ועי' בפירוש
המשניות, שבת פ"ט מ"ו. וראה ב'מנחת חינוך' מצוה ב
אות ב. 26) הכנענים. 27) שחייב למול גם הקטנים וגם
הגדולים. 28) במכילתא, שם: "המול לו כל זכר, מגיד
שמילת זכרים מעכבתו וכו' מילת עבדים מנין, הרי אתה דן:
נאמר כאן "אז", ונאמר להלן "אז" ("וכל עבד איש מקנת
כסף ומלתה אותו או יאכל בו"), מה להלן מילת עבדים,
אף כאן מילת עבדים". וראה ביבמות ע, ב. עא, א.
29) למד כן מדברי הגמרא ביבמות עא, א - שאלו, למה
הוצרך פסוק מיוחד למילת זכריו שמעכבתו מאכילת הפסח,
והלא כבר עכבוהו בשעת ההקרבה, הרי שאף בדיעבד פסול
(אור שמח). 30) כן הוא בתוספתא פסחים פ"ח: "מי
שהיו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין
אותו מלאכול". וכן במכילתא דרשב"י (שמות יב, מד)
"ומלתה אותו או יאכל בו, זה רבו, שאם היו לו עבדים שלא
מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו לאכול פסח". וראה
להלן שכשם שמעכבין מלאכול, כן מעכבין מלעשות.
31) ראה יבמות מו, ב: "ורבי יהושע, טבילה באמהות מנלן,
סברא הוא, דא"כ במה נכנסו תחת כנפי השכינה". ומכיון
שהטבילה בשפחות כמילה בעבדים - כשם שמילה בעבדים

19 ח. נשים שנדחו לשני, בין מפני האנס והשגגה בין
20 מפני הטמאה ודרך רחוקה - הרי פסח שני להם
21 רשות: רצו שוחטין, רצו אין שוחטין. לפיכך אין
22 שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני³⁹. אבל
23 אם היתה האשה אחת מפני חבירה - מתיר⁴⁰. ואי
24 זו⁴¹ היא דרך רחוקה? תמשה עשר מיל⁴² חוץ
25 לחומת ירושלים⁴³.

39) אבל בחול שוחטין עליהן בפני עצמן אפילו בפסח שני,

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי כ"ד ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בסמוך. (48) ב"ירושלמי" פסחים פ"ט ה"ב: "ותניי תמן, היה נתון מן המודיעית ולפנים, ורגליו רעות, יכול יהא חייב ת"ל וחלד, יצא זה שלא חדל". וראה מה שנכתוב בהלכה זו בסמוך. (49) שתי הברייתות הנ"ל שבבבלי ו"ירושלמי" נראות לכאורה כסותרות: הברייתא בבבלי מחייבת את זה שעמד לפנים מן המודיעים, ואינו יכול ליכנס מפני הגמלים, ואילו הברייתא ב"ירושלמי" פוטרת את זה שנתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות (ועי' ברש"י שם צד). וכדי ליישב, פירשן רבינו כדלהלן: הברייתא בבבלי מדברת באופן שהזיד בשני, והיא משמיעה לנו שבאופן זה אינו כדרך רחוקה שפטור אף אם הזיד בשני (ראה למעלה ה"ב), אלא דינו כאונס אחר (ראה למעלה שם). ואילו הברייתא ב"ירושלמי" מדברת באופן ששגג בשני, והשמיעה לנו שדינו כאונס אחר ופטור מן הכרת כששגג בשני, וראה בראב"ד וכסף-משנה. (50) משנה, פסחים צא, א: "מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים וכו' שוחטין עליהן". (51) שאין להביא את הפסח לשם, שהרי אסור להוציא את הפסח מירושלים, ואם יצא פסול (להלן פ"ט ה"ב). לכך אין שוחטין עליו רק אם הבטיחוהו לצאת מהמאסר, אבל אם היה חבוש בתוך חומת ירושלים אפילו לא הבטיחוהו לצאת - שוחטין עליו, שהרי אפשר להכניס את הפסח לשם ('ירושלמי' פסחים פ"ח ה"ו: "בנתון חוץ לירושלים, אבל בנתון בתוך ירושלים אפילו לא הבטיחו כמי שהבטיחו"), ואפילו חבשוהו גויים שוחטין עליו בפני עצמו, שהרי אפשר להכניס לשם את הפסח (פסחים, שם). (52) בפני עצמו (לחם-משנה). וראה להלן בסמוך. (53) כדי לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון. אי נמי, כדתניא (כתובות לג:): אם יקום ויתהלך בחוץ וגו' מלמד שחובשין אותו עד שנראה מה תהא עליו (רש"י שם) – אז שוחטין עליו בפני עצמו (בבלי פסחים שם, מימרא של רבי יוחנן). (54) בפני עצמו. פסחים, שם: "לא שנו אלא בית האסורים דעכו"ם (שכתוב בתהלים קמד, ח, אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר, 'ירושלמי' שם, ולא יקיימו הבטחתם להוציאו והפסח יבוא לידי פסול), אבל בית האסורים של ישראל שוחטין בפני עצמו, כיון דאבטחינהו – מפיך ליה, דכתיב (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". (55) שמא יביאו את הפסח לידי פסול (משנה, שם). ויש להבין למה לא העתיק רבינו שעם אחרים מותר לשחוט עליו, כמפורש במשנה שם (לחם-משנה). (56) משנה, שם. (57) שמת לו מת אחר חצות היום ושכבר נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו מת קודם חצות – אין שוחטין עליו, אלא ידחה לפסח השני, ראה להלן פ"ו ה"ט. (58) כזית, שוחטין עליהם עם אחרים ולא בפני עצמן (משנה שם, ולמעלה פ"ב ה"ג-ד) "הואיל ואכילתם מעוטה, שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול" (למעלה שם ה"ד). ובכת"י תימן: "וכן האונן והחולה והזקן שאינן יכולין לאכול", וכ"ה בדפוס רומי. והיינו שאינן יכולין לאכול הרבה. (59) בפני עצמן. (60) משנה, שם: "על כולם אין שוחטין עליהם בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול, לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני". וכתב רבינו בפירושו המשנה, שם: "וכאשר הודיענו שהם ראויים, אמר לפיכך אם אירע בהם פסול, ר"ל אם

ראה למעלה פ"ב ה"ד, ובהערות שם. (40) כרבי יהודה (פסחים צא:): שאמר: אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה, ובשני עושין אותה טפילה לאחרים". וראה למעלה שם. (41) בכת"י תימן, מתחילה כאן הלכה חדשה. וכן נראה בדפוס רומי. (42) משנה, פסחים צג, ב: "איזו היא דרך רחוקה, מן המודיעים ולחוץ וכמתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר וכו'" והלכה כרבי עקיבא (פירוש המשנה, שם). ואמר עולא (שם): "מן המודיעים לירושלים, חמשה עשר מילין". (43) (ולא תלו הדבר בקרבת מקום לעזרה, אלא לחומת ירושלים, שצריך שיהא ראוי להיות בשעת התחלת השחיטה (ראה להלן) במקום שראוי לאכילת הפסח). וכן מורה לשון הגמרא שם: "מן המודיעים לירושלים".

ט. מִי שֶׁהָיָה בֵּינוּ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם יוֹם אֶרְבַּעַת עָשָׂר
 2 עִם עֲלִית הַשֶּׁמֶשׁ⁴⁴ חָמֵשָׁה עָשָׂר מִיֵּל אוֹ יָתֵר - הָרִי
 3 זֶה דֶרֶךְ רְחוֹקָה. הָיָה בֵּינוּ וּבֵינָה פְּחוֹת מִזֶּה - אֵינּוּ
 4 בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יְכוֹל לְהִגִּיעַ לְיְרוּשָׁלַיִם
 5 אַחַר חֲצוֹת⁴⁵ פְּשִׁיחֵי הַבֶּרֶךְ בְּרִגְלָיו בְּנַחֲת⁴⁶. הֲלֵךְ וְלֹא
 6 הִגִּיעַ מִפְּנֵי שֶׁעֲבָוְהוּ הַבְּהֵמוֹת בְּדַחְקָם⁴⁷, אוֹ שֶׁהָיָה
 7 בְּיְרוּשָׁלַיִם וְהָיָה חוֹלָה בְּרִגְלָיו וְלֹא הִגִּיעַ לְעִזְרָה עַד
 8 שֶׁעָבַר זְמַן הַקֶּרְבָּן⁴⁸ - הָרִי זֶה אָנוּס וְאֵינוּ בְּדֶרֶךְ
 9 רְחוֹקָה⁴⁹. מִי שֶׁהָיָה חֲבוּשׁ⁵⁰ חוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם⁵¹
 10 וְהִבְטִיחוּהוּ לְצֵאת לְעָרֵב - שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁵², וְכִשְׁנִיצָא
 11 לְעָרֵב - יֵאָכֵל. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? פְּשִׁיחֵי חֲבוּשׁ
 12 בִּיד יִשְׂרָאֵל⁵³; אָכַל אִם הָיָה חֲבוּשׁ בְּיַד עוֹבְדֵי
 13 נֹכְבִּים - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו⁵⁴ עַד שִׁיצָא⁵⁵. וְאִם
 14 שִׁחְטוּ עָלָיו וְיָצָא - הָרִי זֶה אוֹכֵל; וְאִם לֹא יָצָא -
 15 פְּטוּר מִלְּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי, שֶׁהָרִי נִשְׁחַט עָלָיו⁵⁶. וְכֵן
 16 הָאוֹנֵן⁵⁷ וְהַחֹלָה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְאָכֵל⁵⁸
 17 שֶׁשִּׁחְטוּ עָלֵיהֶן⁵⁹, וְאַחַר שֶׁנִּזְרַק הַדָּם נִטְמָאוּ בְּמַת
 18 וְהָרִי אֵינֶן יְכוֹלִין לְאָכֵל - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִלְּעֲשׂוֹת
 19 פֶּסַח שְׁנִי⁶⁰.

(44) כן משמע בגמרא שם, שמה שאמרו חמשה עשר מילין, הוא משעת הנץ החמה ולא מעלות השחר. (45) כן מפרש רבינו, מה שאמר עולא (שם צג:): "כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה", דהיינו בשעת התחלת זמן השחיטה. (וכן נראה שם בסוגיא, מדברי רבי יהודה שאמר: "כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה", והיינו ודאי בשעת התחלת זמן אכילה, כמו שכתבו ה'תוספות', שהרי הלכה כרבי עקיבא שהפסח נאכל כל היום מן התורה (להלן פ"ח ה"טו), ולמה לא נתנו לו מרחק של שלשה מיל? אלא על-כרחך שמדובר בתחילת זמן אכילה, ואם כן הוא-הדין ש"בשעת שחיטה" לעולא, היינו תחילת זמן שחיטה. ועוד שאם לדברי עולא – סוף זמן שחיטה, מה בינו לבין רב יהודה? ועי' 'תוספות' שם ד"ה רב יהודה). (46) אבל אם אינו יכול להגיע אלא בסוסים ובפרדים, הרי זו דרך רחוקה (שם צה). (47) שם צד, א: "היה עומד לפנים מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרנות המעכבות אותו, יכול לא יהא חייב, ת"ל (במדבר ט) ובדרך לא היה. הרי לא היה בדרך". וראה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ה ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

8) שעליו נאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים". 9) טבל במקווה והוזה עליו מי חטאת, כמו שנאמר (שם, יט) "והוזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכיבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב". 10) שהרי נאמר (שם): "וטהר בערב". 11) אף על פי ששוחטין וזורקין על טבול יום אחר - טבול יום זה חמור יותר. 12) ספרי במדבר פרשת בהעלותך: "ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, לא היו יכולין לעשות בו ביום אבל היו יכולים לעשות ביום שלאחריו. נמצינו למדים שחל ז' שלהם להיות ערב הפסח". 13) למשה רבינו. 14) אף על פי שכבר טבלו והוזה עליהם. שאין לומר שכאן היה לפני הטבילה, אבל לאחר טבילה שוחטין וזורקין על טבול יום זה, - למה אמר להם משה שיעשו פסח שני, יטבלו בו ביום וישחטו עליהם? (ראה בתוספות פסחים צ: דיבור המתחיל שחל). ודעת הראב"ד שכאן מדובר ששחטו עליהם לפני הטבילה ואחר שעבר זמן השחיטה באו ושאלו למשה. אבל לאחר הזאה וטבילה שוחטין וזורקין עליהם כעל כל טבול יום אחר. ויש הוכחה לדעת רבינו ממה שאמרו (פסחים זס.) "איש איש כי יהיה טמא נפש" - "איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחה לפסח שני", ואם הפסוק מדבר לפני טבילה והזאה, איך אמרו "איש נדחה ואין צבור נדחים", הלא הלכה היא "טומאה דחוייה בצבור", שאם אפשר לעשות בטהרה מחזרים לעשות בטהרה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכות יד-טז), ואם כן גם כאן צריך לטבול ולהזות, ואז אין איש נדחה, שגם על יחיד שוחטין וזורקין כשהוא טבול יום, וכשאין היחיד נדחה אין הציבור עושים בטומאה (ראה בזבחים כב:), אלא על כרחנו שהמדובר לאחרי טבילה והזאה וגם אז אין שוחטין על היחיד. 15) שנאמר (במדבר ו, ט) "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגלח ראשו" וגו'. וראה בפרק ז מהלכות נזירות על אלו מן הטומאות הנזיר מגלח.

ג. זב שרצה שתי ראיות¹⁶, וספר שבועה ימים¹⁷ 21
וטבל בשביעי¹⁸ - שוחטין עליו והוא אוכל לערב. 22
ואם רצה זב¹⁹ אחר שזרק הדם - הרי זה פטור 23
מלעשות פסח שני²⁰. וכן שומרת יום פגגד יום²¹ - 24
טובלת ביום השמור²², כמו שבארנו פביאות 25
אסורות, ושוחטין עליה²³ והיא אוכלת לערב. ואם 26
ראתה דם אחר שזרק דם הפסח - פטורה מלעשות 27
פסח שני²⁴. ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה²⁵, 28
שהרי אינה טובלת עד ליל שמני²⁶, ואינה ראויה 29
לאכל קדשים עד ליל תשיעי²⁷. 30

16) של זיבה, שצריך לספור שבעה ימים שלא יראה בהם ראייה של זיבה ולטבול, ואינו צריך להביא קרבן. 17) ויום השביעי חל ב"ד ניסן. 18) אבל לא לפני שטבל, וכרב יהודה אמר רב שאמר שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ורבינו פוסק כמותו. 19) הזב בעל שתי הראיות ראה ראייה שלישית של זב. 20) ברייתא בפסחים פא. שבעת שזרקו את הדם היה טהור ויצא ידי חובתו בפסח זה. 21) היא זבה קטנה שראתה

שחטו פסח ונזרק עליהם הדם ואעפ"י שלכתחילה אין ראוי לשחוט עליהם ואחר-כך אירע פסול באלו האוננים או החולים או הזקנים ונטמאו במת שאינם יכולים לאוכלו בלילה, פטורים הם מלעשות פסח שני, לפי שהם שחטוהו והם ראויין לעשות פסח".

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ז

פרק ששי

1) יבאר אי זהו טמא שנדחה לפסח שני, ומי שחל שביעי שלו להיות בשבת.

א. אי זהו טמא שנדחה לפסח שני? כל מי שאינו 1
יכול לאכל את הפסח פלילי חמשה עשר פניסין 2
מפני טמאתו, כגון זבים² וזבות³, נדות ויולדות⁴ 3
ובועלי נדות⁵. אבל הנוגע בנבלה ושרץ ופיוצא פהן 4
ביום ארבעה עשר⁶ - הרי זה טובל, ושוחטין עליו 5
אחר שיטבל⁷, ולערב פשיעריב שמשו אוכל את 6
הפסח. 7

2) ברייתא בפסחים צג. "הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחליי החללים שהיא מתקבצת בהן וכשיוצא הזוב אינו יוצא בקושי כשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים כהה כלובן ביצה המזורת". 3) "אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלושה ימים זה אחר זה בלא עת נדתה". 4) והיא כרבי יהודה האומר נשים בפסח שני רשות. 5) שהן כנידות, כמו שכתוב (ויקרא טו, כד) "ואם שכוב ישכב איש אותה ותהי נידתה עליו וטמא שבעת ימים". וכל אלו טמאין בטומאה ארוכה (=כלומר, טומאתם אינה טומאת ערב - רש"י שם). וכגון שנטמאו ביום י"ד או לפני יום י"ד ויום י"ד אינו יום האחרון לטומאתם. 6) שהוא טמא רק טומאת ערב, ואינו מחוסר כיפורים (=אינו צריך להביא קרבן). 7) ואף על פי שאינו טהור עד שיעריב שמשו - הרי שוקע מאליו ואינו מחוסר מעשה טהרה, אבל לפני הטבילה אין שוחטין עליו, שהרי הוא מחוסר מעשה הטבילה, והוא כרב יהודה אמר רב שאמר (פסחים צ. צ:): "שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ".

ב. טמא מת⁸ שחל שביעי שלו להיות בארבעה 8
עשר, אף על פי שטבל והזה עליו⁹ והרי הוא ראוי 9
לאכל קדשים לערב¹⁰ - אין שוחטין עליו¹¹, אלא 10
נדחה לפסח שני. שנאמר: ויהי אנשים אשר היו 11
טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום 12
ההוא. מפני השמועה למדו, ששביעי שלהן היה¹², 13
ועל זה שאלו¹³ אם ישחט עליהן והם יאכלו לערב, 14
ופרש להן שאין שוחטין עליהן¹⁴. במה דברים 15
אמורים? בשנטמא בטמאות מן המת שהנזיר מגלח 16
עליהן¹⁵; אבל אם היה טמא בשאר טמאות מן המת 17
שאינן הנזיר מגלח עליהן - שוחטין עליו בשביעי 18
שלו אחר שיטבל ויהי עליו, וכשיעריב שמשו אוכל 19
פסחו. 20

שיש בה כרת - שפסח שיש בו כרת, חמור הוא בעיני בני אדם ולא יבואו לידי פשיעה. וראיה לכך, שלא נזכר בגמרא חשש זה של "שמא יפשע" אלא בקרבנותיהם ולא בפסח. (30) להלן (הלכה ט) באונן כתב רבינו: "שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל". (31) "חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו מעות שבשופרות".

8 ה. מִצְרַע שְׁחָל שְׂמִינֵי שְׁלוֹ³² לְהִיּוֹת בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
9 וְרֹאֵה קָרִי³³ בּוֹ בַּיּוֹם - הֲרֵי זֶה טוֹבֵל וְנִכְנָס לְעֶזְרַת
10 נְשִׁים וּמְבִיא קְרָבָנֹתָיו. וְאֵף עַל פִּי שְׁטָבוּל יוֹם אֶסוּר
11 לְהַפְגֵּס לְעֶזְרַת נְשִׁים, הוֹאִיל וְאֶסוּרוֹ לְהַפְגֵּס שֵׁם
12 מְדַבְּרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדְּשׁ, וַיּוֹם
13 זֶה הוּא יוֹם הַקְּרִבַת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵד³⁴ - יְבוֹא עֲשֵׂה³⁵
14 שְׂשֵׁשׁ בּוֹ פֶּרֶת וַיְדַחֶה אֶסוּר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם³⁶.

(32) דין המצורע לטבול ביום השביעי שלו, כמו שנאמר (ויקרא יד, ט) "והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר". וביום השמיני שלו מביא קרבנותיו, כמו שנאמר (שם יד, י) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וגו' והעמיד כהן המטהר את האיש המיטהר ואותם לפני ה' פתח אהל מועד". (33) שהוא משתלח חוץ לשתי מחנות: מחנה שכינה ומחנה לוייה ועזרת נשים מחנה לוי היא. (34) ואם לא יוכל להיכנס לעזרת נשים להקריב קרבנותיו, לא יוכל להקריב את הפסח. (35) של הקרבת הפסח. (36) איסור כניסתו של הטבול-יום לעזרת נשים.

15 ו. טָמֵא מֵת³⁷ שְׁחָל שְׂבִיעֵי שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּשֶׁבַת³⁸ -
16 אֵין מְזִין עָלָיו³⁹ אֲלֵא לְמַחֲרָ⁴⁰. וְאֶפְלוּ חָל שְׂבִיעֵי
17 שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּשִׁלְשָׁה עֶשְׂרֵי בְּנִסָן וְהוּא שֶׁבַת - יְדַחֶה
18 לַיּוֹם אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי⁴¹; וּמְזִין עָלָיו, וְאֵין שׁוֹחֲטִין
19 עָלָיו⁴², כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ⁴³, אֲלֵא יְדַחֶה לְפֶסַח שְׁנֵי.
20 וְהָלֹא אֶסוּר הִזְיָה בְּשֶׁבַת מְשׁוּם שְׁבוּת, וְהַפֶּסַח
21 בְּכִרְת, וְהֵיאָף עֲמִידוֹ דְּבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם פֶּרֶת⁴⁴? מִפְּנֵי
22 שְׂבִיּוֹם שֶׁהוּא אֶסוּר בְּהִזְיָה מְשׁוּם שְׁבוּת⁴⁵ אֵינוֹ זִמְן
23 הַקְּרָבָן⁴⁶ שְׁחֵיבִין עָלָיו פֶּרֶת, לְפִיכָף הַעֲמִידוֹ דְּבָרֵיהֶן
24 בְּמָקוֹמָן, אֵף עַל פִּי שֶׁהַדָּבָר גּוֹרֵם לְעֵתִיד לְבוֹא
25 לְעַמּוֹד בְּמָקוֹם פֶּרֶת.

(37) שטמא שבעת ימים, כמו שנאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים" וצריך להזות עליו מי חטאת בשלישי ובשביעי שלו. (38) וצריך להזות עליו בו ביום. (39) משנה בפסחים סה: וכרבי עקיבא שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים (שם סט.). וכן פסק רבא שהזאה אינה דוחה את השבת. (40) שהוא יום שמיני שלו. וסובר רבינו שאין צריך להזות ביום השביעי דווקא. וכן כתב בפרק י"א מהלכות פרה אדומה הלכה ב: "מי שהזוה עליו בשלישי ולא הזוה עליו בשביעי ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה, ומזין ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה, אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנץ החמה". והראב"ד חולק עליו גם כן וגם שם (כסף משנה). (41) במשנה בפסחים סה:

דמ יום אחד בלבד או שני ימים בימי הזיבה, שהם אחד עשר יום שלאחרי שבעת ימי הנידה. ונקראת שומרת יום כנגד יום, מפני שאותו היום שראתה בו דם, כולו טמא, ומשמרת כל הלילה, ואם לא ראתה דם בלילה משכמת למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשמרת כל היום, אם לא ראתה כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי היא מותרת לבעלה לערב. (22) ואינה צריכה לחכות לטבול לערב. (23) אחר שטבלה. אבל זבה גדולה שהיא חייבת בקרבן אין שוחטין עליה. (24) משום שאינו צריך שיהיה יום השני, שהוא יום השימור, טהור כולו, כי אם מקצתו, שמקצת היום ככולו, ומכיוון שבעת שזרקו את הדם הייתה טהורה יצאה ידי חובתה בפסח זה. (25) שם צ: אף כי אינה מחוסרת כיפורים, שאין עליה להביא קרבן, בכל זאת אין שוחטין, כדלהלן. (26) כמו שנאמר (ויקרא טו, יט) "שבעת ימים תהיה בנידתה", ודרשו בבבלי פסחים שם "תהא בנידתה כל שבעה", והרי היא עתה מחוסרת טבילה ואין שוחטין עליה. (27) כלומר, חוץ מהטעם הנ"ל יש עוד טעם נוסף, שאפילו למי שסובר שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אין זה אלא אם הוא ראוי לאכול לערב, אבל זו אינה ראוייה לאכול לערב, עד ליל תשיעי, וכן הוא בגמרא שם.

1 ד. מְחַסְרֵי פְּפוּרִים²⁸ שְׁחָל יוֹם הַבָּאָת קְרָבָנֹתֵיהֶן
2 בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי - שׁוֹחֲטִין עָלֵיהֶן, וּמְקַרְבִּינֵן
3 קְרָבָנֹתֵיהֶן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי בְּנִסָן בֵּין קֵדָם שְׁחִיטַת
4 הַפֶּסַח בֵּין אַחַר שְׁחִיטָתוֹ²⁹, וְאוֹכְלִין פֶּסַחֵיהֶן
5 לְעֶרְבֹ³⁰. וְאֵין שׁוֹחֲטִין עָלֵיהֶן עַד שְׁיִמְסְרוּ
6 קְרָבָנֹתֵיהֶם בְּיַד בֵּית דִּין³¹, שְׁמָא יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִקְרִיבוּ
7 אוֹתָם.

(28) הן הזבה והיולדת, הזב (=שראה שלוש ראיות של זב) והמצורע. ונקראו מחוסרי כפרה, שאף על פי שטהרו מטומאתם וטבלו והעריב משמם, לא גמרה טהרתם לאכול בקדשים עד שיביאו קרבנם (למחר). (29) אחר שחיטת הפסח. ומשמיענו שאף על פי שאסור לשחוט שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים משום שנאמר (ויקרא ו, ה) "והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים" ודרשו חז"ל (פסחים נח:): "השלמים, עליה (על של שחר) השלם כל הקרבנות כולם" - באה עשה של הקרבת פסח שיש בה כרת ודוחה עשה של "השלמה" (שם נט). והלכות תמידין ומוספין שם הלכה ד) שאם לא יקריב קרבנותיו ולא יהיה ראוי לאכול הפסח אין הפסח כשר, והרי עבר בעשה שיש בה כרת. [ובדין "שוחטין ומקריבין - קודם שחיטת הפסח" משמיענו, שאף על פי שאין שוחטין הפסח עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמא יפשעו ולא יקריבו אותם, אין זה אלא בהקרבת קרבנותיו, שיטעו לחשוב שכיוון שכבר שחטו עליהם קרבן פסח, שוב אין עליהם כרת אף על פי שלא יקריבו קרבנותיהם ולא יאכלו הפסח, שהרי אכילת פסחים אינה מעכבת (כשאיירע לו פסול לאחר הזריקה), אבל מותר להקריב קרבנותיהם לפני שחיטת הפסח, ולא חששו שמא יפשעו ולא יקריבו הפסח, ונמצא עבר על עשה של "השלמה" מבלי שייקיים עשה של פסח

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ה ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לשנה הבאה ויאמר: אשתקד מי לא טבלתי ואכלתי, עכשיו נמי אטבול ואוכל, ולא ידע שאשתקד היה גוי ולא קיבל טומאה, ועכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. (51) וכאן אין מקום למה שכתב למעלה הלכה ו "שביום שהוא אסור בהזייה אינו זמן הקרבן", כי כאן הגזירה היא לאותו יום שעליו להקריב את הקרבן, שהוא י"ד בניסן. (52) כן הוא בפרק י"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ו "גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול".

ח. מִי שָׁפַא בְּבֵית הַפֶּרֶס⁵³ - הֲרִי זֶה מְנַפֵּחַ וְהוֹלֵף⁵⁴,
 16 וְאִם לֹא מְצָא עֲצָם⁵⁵ וְלֹא נִטְמָא - שׁוֹחֵט וְאוֹכֵל
 17 פֶּסַח⁵⁶ וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִלֵּךְ בְּבֵית הַפֶּרֶס. שֵׁטְמָאָת בֵּית
 18 הַפֶּרֶס מְדַבְּרִיהֶן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת טְמָא מֵת,
 19 וְלֹא הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם פֶּרֶת⁵⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵⁸.
 20 וְכֵן בֵּית הַפֶּרֶס שְׁנֵדוּשׁ⁵⁹ - טְהוֹר לְעוֹשֵׂה פֶּסַח⁶⁰.
 21

(53) "איזהו בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה וגזרו טומאה על כל השדה שנחרש בה הקבר." (54) יקח את העפר שהלך עליו וינפחהו. (55) בגודל שעורה, שהוא מטמא במגע ובמשא. (56) משנה אהלולת פרק י"ח הלכה ד "ומודים בית שמאי לבית הלל שבדוקין לעושה פסח." ובפסחים צב: "מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך." (57) פסחים צב. "אמר רבא וכו' אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת." (58) למעלה הלכה ה לעניין מצורע. (59) ברגל, שדריסת הרגליים העבירתן (רש"י פסחים צב:). (60) פסחים שם, "ר' יהודה בר אבבי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור." ובכתובות כח: "מאי טעמא? - אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל".

ט. הָאוֹנֵן⁶¹ רְאוּי לְאָכֵל הַפֶּסַח לְעֶרְבֵי⁶². מִפְּנֵי
 22 שְׂאֵנִינּוֹת לִילָה מְדַבְּרֵיהֶם⁶³, לֹא הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶם
 23 בְּמָקוֹם פֶּרֶת בְּדָבָר זֶה⁶⁴; אֲלֵא שׁוֹחֵטִין עָלָיו וְטוֹבֵל
 24 וְאַחַר כֵּן אוֹכְלֵם⁶⁵, כְּדִי שִׁפְרֵשׁ מְאֵנִינּוֹתָו וְלֹא יִסִּיחַ
 25 דַּעְתוֹ⁶⁶. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? שְׁמַת לוֹ הֵמֶת אַחַר
 26 חֲצוֹת, שֶׁכָּבֵר נִתְחַיֵּב בְּקִרְבָּן פֶּסַח⁶⁷; אֲבָל אִם מֵת לוֹ
 27 הֵמֶת קֹדֶם חֲצוֹת⁶⁸ - אֵין שׁוֹחֵטִין עָלָיו⁶⁹, אֲלֵא יִדְחָה
 28 לְשֵׁנִי⁷⁰. וְאִם שִׁחְטוּ עָלָיו וְזָרְקוּ הֶדֶם - טוֹבֵל וְאוֹכֵל
 29 לְעֶרְבֵי⁷¹. מֵת לוֹ מֵת בְּשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר וְקִבְרוּ בְּאַרְבָּעָה
 30 עֶשֶׂר - הֲרִי הוּא בְּיוֹם קְבוּרָה אוֹנֵן מְדַבְּרֵיהֶם⁷², וְאֵינוֹ
 31 תוֹפֵס לִילוֹ מְדַבְּרֵיהֶם⁷³. לְפִיכֶן שׁוֹחֵטִין עָלָיו וְטוֹבֵל
 32 וְאוֹכֵל לְעֶרְבֵי אֵף בְּשֵׁאֵר הַקִּדְּשִׁים⁷⁴. וְיוֹם שְׁמוֹעָה⁷⁵
 33 וְיוֹם לְקוּט עֲצָמוֹת⁷⁶ - הֲרִי הוּא בְּיוֹם קְבוּרָה⁷⁷.
 34 לְפִיכֶן, מִי שֶׁלֶקֶט עֲצָמוֹת מֵתוֹ⁷⁸ בְּיוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר⁷⁹
 35 אוֹ שִׁשְׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת - שׁוֹחֵטִין עָלָיו⁸⁰ וְטוֹבֵל⁸¹
 36 וְאוֹכֵל בְּקִדְּשֵׁים לְעֶרְבֵי.
 37

(61) בפרק ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ט כתב רבינו: "אי זהו אונן? זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן, ביום המיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה

"השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה היא משום שבות", ומפרש רש"י "הזאה תוכיח שהיא מצוה, בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו". אבל לדעת רבינו שפוסק למעלה הלכה ב שטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח אין שוחטין עליו מגזירת הכתוב, על כרחנו שדברי המשנה מתפרשים כשביעי שלו חל להיות בשבת י"ג ניסן, וכן כתב רבינו בפירושו המשניות שם. [אבל צריך עיון, שהרי גם לדעת רבינו אם נטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו (למעלה הלכה ב) וכאן אמרו סתם שהזאה אינה דוחה שבת ומשמע שגם באופן הנ"ל שביום ההזאה הוא גם זמן חיוב הכרת. ונראה שזוהי כוונת הראב"ד בהשגתו על רבינו, ועיין כסף משנה]. (42) הפסח. (43) למעלה הלכה ב, שטמא מת שחל שביעי שלו בי"ד אין שוחטין עליו. (44) כלומר, למה קיימו דבריהם ולא ביטלום מחמת עשה שיש בו כרת כשם שעשו כן במצורע (למעלה הלכה ה), בבית הפרס (להלן הלכה ח) ובאונן (להלן הלכה ט). (45) יום השבת שחל בי"ג ניסן. (46) שהרי זמנו למחר ביום י"ד.

ז. יִשְׂרָאֵל עָרְלָל⁴⁷ שֶׁמֶל בְּעֶרְבֵי הַפֶּסַח - שׁוֹחֵטִין עָלָיו
 1 אַחַר שֶׁמֶל⁴⁸. אֲבָל גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּיוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר
 2 וְמֶל וְטָבֵל - אֵין שׁוֹחֵטִין עָלָיו; שְׂאֵינוֹ אוֹכֵל לְעֶרְבֵי,
 3 וְהֲרִי הוּא כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקִּבְרֵי⁴⁹ שֶׁצִּירֵף שְׁבָעָה יָמִים
 4 וְאַחַר כֵּן יִטְהַר. גְּזֵרָה שֶׁמֶא יִטְמָא גֵּר זֶה לְמַת לְשִׁנָּה
 5 הַבְּאָה⁵⁰ בְּיוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר וְיִטְבֵּל וְיֹאכֵל לְעֶרְבֵי,
 6 וְיֹאמֵר: אֲשַׁתְּקַד כֶּן עָשׂוֹ לִי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמְלֵמֵי
 7 טְבִלְתִּי וְאוֹכְלְתִי לְעֶרְבֵי. וְהִלּוֹא גְזֵרָה זֹו מְדַבְּרֵיהֶם,
 8 וְכִפְסָה בְּקֶרֶת, וְהִיאֵף הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם פֶּרֶת
 9 בְּיוֹם הַקִּרְבָּן שֶׁהוּא יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר⁵¹? מִפְּנֵי שְׂאֵין
 10 הֵגֵר מִתְחַיֵּב בְּמִצְוֹת עַד שִׁימּוֹל וְיִטְבֵּל⁵², וְאֵינוֹ טוֹבֵל
 11 עַד שִׁיפְרֵא מִן הַמִּילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּעֵנֵן הַגְּרוֹת,
 12 לְפִיכֶן הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם זֶה, שֶׁהֲרִי זֶה הֶמֶל
 13 יֵשׁ לוֹ שֶׁלֹּא לְטָבֵל עַד שִׁיבְרִיא וְלֹא יְבוֹא לִידֵי חַיִּיב
 14 כָּלָל.
 15

(47) שנמנע מלמול מחמת איזה סיבה ואסור לו לאכול מן הפסח, כמו שנאמר (שמות יב, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". (48) בפסחים צב. "אמר רבה בר בר חנא אמר רב יוחנן וכו' דברי הכל ישראל טובל ואוכל את פסחו לערב". ותמחה בתוספות שם דיבור המתחיל אבל, דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן, אבל המאירי ביבמות עא: פירש "שנטמא במת והזה שלישי ושביעי קודם שימול ואחר הזאת שביעי מל בערב הפסח וטבל לטומאתו - שאין אומרים שהזאתו שנעשית כשהוא ערל אינה הזאה". (49) משנה פסחים צב. "גר שנתגייר בערב פסח בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב ובית הלל אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר". ופוסק כבית הלל. (50) שם בגמרא: אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן מחלוקת בערל נכרי, שבית הלל סברי גזירה שמא יטמא

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום - יום שישי כ"ה ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כדי להוציא. (84 בפני עצמו, אבל ביחד עם אחרים אין חשש - ומותר. (85) ונמצא שבעת שחפר האהיל על הטומאה. (86) ואין שוחטין עליו, אלא הוא נדחה לפסח שני. (87) כלומר, עברו ושחטו. (88) שהגל מכסה רק את המת ולא יותר, שבוודאי האהיל עליו. (89) כגון שהיה גל ארוך, שמכסה את המת וגם יותר מזה. (90) שם בגמרא: "אמר רבה בר בר חנא לא שנו אלא גל עגול, אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני, אימא טהור היה בשעת שחיטה (וזריקה)", ואין להקריב מספק.

יא. מי שעבר בדרך, ומצאו מת⁹¹ משכב לרחבה של דרך, אם היה המת טמא התהום⁹², אף על פי שהיה טמא לתרומה - הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו⁹⁴. ואף על פי שאפשר שנגע, הואיל והיא טמאת התהום - טהור לפסח⁹⁵. ואף על פי שהמת שלם⁹⁶ והוא מן הקצה אל הקצה⁹⁷ - הרי זה עושה פסחו, עד שיעד בודאי שנטמא בו. במה דברים אמורים? כשהיה מהלך ברגליו⁹⁸, שהרי אפשר שלא יגע; אבל אם היה רוכב או טעון משאו⁹⁹ - הרי זה טמא אף על פי שהיא טמאת התהום, לפי שאי אפשר שלא יגע וישל אסיט¹⁰⁰ וישל אהיל. וכבר בארנו טמאת התהום בהלכות נזירות.

(91) פירוש, לאחר שעבר מצאו שם מת. (92) "אי זהו טומאת התהום? כל שלא הכיר בה (=יודע בה) אחד בסוף העולם. הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום, וכו'" (ברייתא בפסחים שם). "ונקראת טומאת תהום שהטומאה היא נעלמת מן הכל כאילו הייתה בתהום". (93) זה שעבר בדרך. (94) כלשון שני של רב אשי (פסחים שם), שאפילו אם נודע לו לפני זריקה (שהמת שם) הציץ מרצה, ומשמע לו לרבינו שאפילו לכתחילה שוחט קרבן פסח, שהוא קרבן חובה והיא מצוה עוברת, אבל בשאר קרבנות, אם נודע לו קודם זריקה לא יזרוק לכתחילה ורק אם זרק בדיעבד הורצה. (95) בגמרא פסחים פא: אמרו שטומאת התהום הלכתא גמירא לה. (96) שאלו היה משובר ומפורק היה מקום לתלות שעבר בין החלקים, אבל כיוון שהוא שלם אין לומר כן והוא טמא לתרומה, ובכל זאת הוא טהור לענין פסח. (97) לשון הברייתא שם: "שאינו לו מקום לעבור". (98) ברייתא שם. ומפרש רבינו שזה מוסב על הרישא שם, שאמרו שאם מושכב לרחבו של דרך שטהור לעושה פסח, אף על פי שהמת מושכב לרוחב הדרך מן הקצה אל הקצה והוא שלם, ועל זה אמרו שזהו רק במהלך ברגליו, שאפשר שנטה קצת מן הדרך ולא נגע ולא הסיט ולא האהיל. ולרש"י שם זה מוסב על הסיפא, כשמצאו משובר שהוא טהור לתרומה. (99) "ועל כרחו הולך הוא נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו" (רש"י שם). (100) שלא יניד את המת, וראה בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ז שמיטי בכלל נושא הוא.

יב. מי שעשה פסח פחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהיה טמא בטמאת התהום - אינו חיב

הוא אונן מדברי סופרים". ואונן אסור לאכול בקדשים כמו שכתוב (דברים כו, יד) "לא אכלתי באוני ממנו". (62) משנה בפסחים צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (63) שנאמר (ויקרא י, יט) "הן היום הקריבו וכו' ואכלתי חטאת היום" - היום אסור ולילה מותר (זבחים ק:). (64) שם צב. בגמרא: "קסבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת". (65) משנה שם צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (66) בפרק י"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה טו כתב: "ומפני מה הצריכום (=לאונן ומחוסר כיפורים) טבילה לקודש. שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקודש והסיחו דעתן ושמא נטמאו הם ולא ידעו". (67) והאנינות אינה דוחה אותו מלשלם חיובו שנתחייב מכבר. (68) שעדיין לא חל עליו חיוב קרבן פסח. (69) ממה שנאמר (דברים כו, ז) "זבחת שלמים ואכלת" ודרשו חכמים (זבחים ט:): "שלמים כשהוא שלם מביא, ואינו מביא כשהוא אונן, ומנין לרבות בכור מעשר ופסח (שאונן אין מביאין) מרבה אני בכור מעשר ופסח שכן אינן באין על חטא (כמו שלמים)". (70) לפסח שני בי"ד אייר. (71) כן אמר רבא (זבחים ק:): "אידי ואידי אחר חצות - כאן קודם ששחטו וזרקו עליו, כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו", כלומר, אם עברו ושחטו וזרקו - כשר (כסף משנה). (72) בזבחים צט: "רב אסי אמר וכו' כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד, יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן". ופירש רש"י שיום קבורת גופו מדרבנן וכו' ולילו לא תפיס אפילו מדרבנן. (73) כלומר, בליל ט"ו אינו אונן אף מדרבנן. (74) כאוקימתא דרב אסי שם. ואילו מת ביום י"ד אינו אוכל לערב שאר קדשים, חוץ מן הפסח, שבליילה הוא אונן מדרבנן, ורק בפסח שהוא בכרת לא העמידו דבריהם, אבל בקדשים שאין שם אלא עשה בלבד - העמידו דבריהם במקום עשה (פסחים צב). (75) שבאה לו שמועה שמת לו קרוב, והמדובר הוא ששמע בתוך שלושים יום מיום מותו. (76) של אביו ואמו ומוליכין למקום אחר לקוברן בקברות אבותם (רש"י מועד-קטן ח.). שביום זה נוהג אבילות. (77) והוא אונן מדרבנן (רש"י פסחים צא:). (78) פירוש שציווה לאחר ללקוט את העצמות והוא בעצמו לא נטמא, אבל אם לקט בעצמו, הרי הוא טמא שבעת ימים - פסחים צב. בגמרא. (79) כתב כן בכדי לכלול גם קרבן פסח. (80) משנה שם: "השומע על מתו והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים". (81) כדן אונן שטובל.

י. מי שחופר בגל⁸² לבקש על המת⁸³ - אין שוחטין עליו⁸⁴, שמא ימצא שם המת בגל⁸⁵ והרי הוא טמא בפשעת שחיטה⁸⁶. שחטו עליו⁸⁷ ולא נמצא שם מת - הרי זה אוכל לערב. נמצא שם מת אחר שזרק הדם: אם נודע לו בודאי שהיה טמא בפשעת זריקת הדם, כגון שהיה גל עגול⁸⁸ - הרי זה חיב בפסח שני; ואם ספק הדבר⁸⁹ ושמא לא היה עומד על הטמאה בעת זריקה ולא נטמא אלא אחר זריקה - הרי זה פטור מפסח שני⁹⁰.

(82) של אבנים שנפלו על אדם. (83) מחפש למצוא שם מת

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום - יום שישי כ"ה ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחרת, כגון זבים וזבות וטמאי שרץ ונבלה, שלעולם אין עושין בטומאה בראשון אלא נדחים לפסח שני (להלן בסוף ההלכה, ובפ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יב.) (4) דוקא טמאי מת, אבל הטמאים בטומאה אחרת - נדחים ואינם עושים בטומאה, ראה להלן. (5) שהרי אי-אפשר בלא כהנים ובלא כלי שרת (תוספות יו"ט). (6) משנה בפסחים שם. ובגמרא שם מפרש למה גם המיעוט שהם טהורין עושין ביחד עם הטמאים בטומאה - משום שאין קרבן ציבור חלוק, "כלומר, מאחר שרוב הציבור עושין אותו, גנאי הוא להם שהטהורין שבהם פורשין מהן ונזהרין מהן" (מאירי שם). (7) שם סז. וספרי במדבר פרשת בהעלותך. (8) בפסחים שם למדו ממה שנאמר (במדבר שם) "לנפש" - שרק בטמא מת עושין הציבור את הפסח בטומאה, אבל בשאר טומאות אין הציבור עושין בטומאה. (9) פ"ד הלכה יב.

ב. הוּ הַקֹּהֵל מִחֻצָה טְהוֹרִים וּמִחֻצָה טְמָאֵי מֵת - 22
כֵּלָן עוֹשִׂין בְּרֵאשׁוֹן, וְהַטְּהוֹרִים עוֹשִׂין לְעֶצְמָן 23
בְּטַהֲרָה, וְהַטְּמָאִים עוֹשִׂין לְעֶצְמָן בְּטַמְאָה¹⁰ וְאוֹכְלִין 24
אוֹתוֹ בְּטַמְאָה¹¹. וְאִם הָיוּ טְמָאֵי הַמֵּת עוֹדְפִין עַל 25
הַטְּהוֹרִים אֶפְלוּ אַחַד - יַעֲשׂוּ כֵּלָן בְּטַמְאָה¹². 26

(10) שם פט. כדעת רב "שמחצה כרוב". ומכיון שלשניהם דין רוב - עושים הטמאים בטומאה, כדן רוב שאינו נדחה לפסח שני, והטהורים עושים בטהרה ואינם בטלים כלפי הטמאים. (11) משנה שם עו: "הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה". וראה להלן הלכה ח. (12) מחלוקת תנאים בברייתא (שם עט:): ופסק רבינו כתנא קמא, שגם היחיד מכריע את הציבור.

ג. הָיוּ הָאֲנָשִׁים¹³ מִחֻצָה טְמָאֵי מֵת וּמִחֻצָה טְהוֹרִים, 27
וּבִזְמַן שֶׁאֵתָה מוֹנֶה הַנָּשִׁים בְּכֻלָּל הָאֲנָשִׁים יְהִיוּ הָרֹב 28
טְהוֹרִים - הַטְּהוֹרִים עוֹשִׂים אֶת הָרֵאשׁוֹן, וְהַטְּמָאִין 29
אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרֵאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׁנִי. אֵין 30
עוֹשִׂין רֵאשׁוֹן - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְעוּט¹⁴; וְאֵין עוֹשִׂין אֶת 31
הַשְּׁנִי - מִפְּנֵי שֶׁהַנָּשִׁים בְּשָׁנֵי רְשׁוּת¹⁵, וְנִמְצְאוּ 32
הַטְּמָאִים מִחֻצָה, וְאֵין מִחֻצָה עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁנִי¹⁶. 33

(13) הגברים. (14) שהרי נשים בראשון חובה (למעלה פ"א הלכה א), והן מצטרפות עם האנשים להיות רוב טהורים (שם עט:), ומיעוט קהל אינם עושים בטומאה (למעלה הלכה א). (15) למעלה פ"ה הלכה ח. ואינן מצטרפות להיות רוב (שם). (16) ראה למעלה הלכה ב. וכל הלכה זו היא ברייתא שם עט: "הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, טהורין עושין את הראשון, וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני". ולפי דעת רב "שמחצה כרוב" (ראה למעלה), פירשו שם ברייתא זו באופן שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין, והנשים עודפות על הטהורים, וכנ"ל.

ד. הָיוּ רֹב הַקֹּהֵל זָבִים וּמִצְרַעִים וּבוֹעֲלֵי נְדוּת¹⁷, 34
וּמְעוּטָן טְמָאֵי מֵת - אוֹתָן טְמָאֵי מֵת אֵינָן עוֹשִׂין 35
בְּרֵאשׁוֹן, לְפִי שֶׁהֵן מְעוּט¹⁸; וְאֵין עוֹשִׂין הַשְּׁנִי, שְׁאֵין 36

בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁰¹. וְדָבָר זֶה הֵלְכָה מִפִּי הַקֹּהֵל¹⁰². אֲבָל 1
אִם נוֹדַע לוֹ שֶׁהָיָה טְמָא בְּטַמְאָה יְדוּעָה - חֵיב בְּפֶסַח 2
שְׁנִי¹⁰³. 3

(101) תוספתא פסחים פרק ו: "היה הולך לשחוט פסחו וכו' אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית וכו' ונודע לו וכו' משהביא פסחו אינו צריך לעשות פסח שני". (102) שם פא: התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא (כסף משנה). (103) דתנן בפרק בתרא של נזיר (סג. במשנה) נזיר שגלה ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר את הכל וכיוון דבטומאת התהום שווים נזיר ועושה פסח, כדתניא בברייתא (פסחים פא: ונזיר סב.) הכי נמי שווים הם גם בטומאה ידועה לעניין סותר גם כן בעושה פסח, וחייב בפסח שני.

יג. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת וְהָיָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, 4
וּבְשִׁבְעֵי שָׁלוֹ נִטְמָא בְּקֶבֶר הַתְּהוֹם וְלֹא יָדַע, וְעָשָׂה 5
פֶּסַח¹⁰⁴ בְּחֻזַּק שֶׁהוּא טְהוֹר וְאַחַר כֵּן נוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא 6
טְמָא בְּטַמְאָת הַתְּהוֹם - אֵינוֹ חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי; שְׁכִינָן 7
שֶׁטָּבַל בְּשִׁבְעֵי פֶּסְקָה טְמָאָה הָרֵאשׁוֹנָה¹⁰⁵. אֲבָל אִם 8
נִטְמָא בְּטַמְאָת הַתְּהוֹם בְּשִׁשִּׁי לְטַמְאָתוֹ¹⁰⁶ וְלֹא יָדַע 9
עַד שֶׁעָשָׂה הַפֶּסַח - הָרִי זֶה חֵיב בְּפֶסַח שְׁנִי; שֶׁחֻזַּק 10
הַטְּמָא - טְמָא, עַד שֶׁהָיָה טְהוֹר וְדָאֵי, שְׂרָגְלִים 11
לְדָבָר¹⁰⁷. 12

(104) אם המדובר כשהוא בערב הפסח, על כרחנו שנטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה, ואם המדובר בכל הטומאות, על כרחנו שביעי שלו היה ב"ג ניסן. (105) מימרא של רב המנונא בניזיר סד: שטומאת התהום אינה סותרת את טהרתו אחרי שטבל והוזה עליו, וטומאת התהום גופא אינה מחייבתו בפסח שני אם נודע לו אחר כך שהיה טמא. (106) שעדיין לא נטהר מטומאת המת הידועה. והוא הדין אם נטמא בטומאת התהום בשביעי לפני שהוזה וטבל (כסף משנה). (107) שוודאי נטמא, כיוון שהוחזק בטומאה.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר אם היו רוב הצבור טמאים או הכהנים או כלי שרת, אם נדחים.

א. רַבִּים שֶׁהָיוּ טְמָאֵי מֵת בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן: אִם הָיוּ 13
מְעוּט הַקֹּהֵל - הָרִי אֵלּוֹ נִדְחִין לְפֶסַח שְׁנִי בְּשֵׁאֵר 14
הַטְּמָאִים; אֲבָל אִם הָיוּ רֹב הַקֹּהֵל טְמָאֵי מֵת⁴, או 15
שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים או פְּלִי שֶׁרֵת טְמָאִים⁵ טְמָאֵת מֵת - 16
אֵינָן נִדְחִין, אֲלֹא יִקְרִיבוּ כֵּלָן הַפֶּסַח בְּטַמְאָה, 17
הַטְּמָאִים עִם טְהוֹרִים⁶. שְׁנֵאמַר: וְהָיוּ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר 18
הָיוּ טְמָאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם - יְחִידִים נְדָחִים, וְאֵין 19
הַצְּבוּר נִדְחָה⁷. וְדָבָר זֶה בְּטַמְאָת הַמֵּת בְּכֹבֵד⁸, כְּמוֹ 20
שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּבִיאת הַמִּקְדָּשׁ⁹. 21

(2) משנה בפסחים עט. "נטמא מיעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני". (3) בטומאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נכנסים לעזרה. (26) ירושלמי פסחים פ"ז ה"ו: "לטומאה הילכו אחר רוב הנכנסים לעזרה", ומה שאמרו בבבלי פסחים צד: "בטמאין הלך אחר רוב העומדין בעזרה", היינו דוקא לר"י ב"ר יהודה, הסובר שהעומד בחוץ לעזרה הרי הוא כבדרך רחוקה, אבל אין הלכה כמותו, ראה למעלה פ"ה הלכה ט (הר המוריה). (27) שם בירושלמי: "מה בכל כת וכת משערין או אין משערין אלא כת הראשונה כלבד, אמר רבי יוסה ברבי בון עד שהן מבחוץ הן משערין עצמן". פירוש, לפני שנכנסה כת הראשונה משערין בכל העומדין בחוץ כדי להיכנס לעזרה.

ז. יחיד שנטמא בספק רשות היחיד, כמו שיתבאר במקומה²⁸, הרי זה ידחה לפסח שני²⁹ פשאר טמאי מת³⁰. וצבור שנטמא בספק רשות היחיד - יעשו פלן בטמאה³¹.

(28) בפ"ט מהלכות אבות הטומאה הלכה ח: "היתה ברה"י, ספק נגע בה ספק לא נגע בה, ספיקו טמא". (29) כרבי הושעיה רבה, בירושלמי פסחים פ"ח הלכה ח. (30) שנטמא בוודאי. (31) ירושלמי שם: "ציבור שנטמא בספק רשות היחיד בפסח, רבי יוחנן אמר יעשו בספיקן. רבי הושעיה רבה אמר, יעשו בטומאה", ופסק כרבי הושעיה שהוא רבו של ר' יוחנן (כסף-משה). [ואע"פ שאמרו שם "אף רבי הושעיה מודה שיעשו בספיקן, לא אמר רבי הושעיה אלא לחומרו" - סובר רבינו שלדעת הבבלי אינו כן, שהרי אמרו בנדה ג. שספק טומאה ברשות היחיד שלמדו מסוטה הוא כמו סוטה: כשם שסוטה עשאה הכתוב כוודאי, כמו כן ספק טומאה ברשות היחיד הרי הוא כוודאי. ועיין תוספות נזיר נו. ד"ה באומר].

ח. פסח שהקריבוהו בטמאה - הרי זה נאכל בטמאה³², שמתחלתו לא פא אלא לאכילה³³. ואינו נאכל לכל טמא, אלא לטמאי מת, שנדחת להם הטמאה הזאת, ולכיוצא בהן מטמאי מגע טמאות³⁴. אבל הטמאים שהטמאה יוצאה עליהן מגופן, כגון זבים וזבות³⁵, נדות ויולדות ומצרעים³⁶ - לא יאכלו ממנו. ואם אכלו - פטורין³⁷. מפני השמועה למדו³⁸, שהנאכל לטהורים³⁹ - תיבין עליו משום טמאה, והנאכל לטמאין⁴⁰ - אין תיבין עליו משום טמאה. אפלו אכלו טמאי המת⁴¹ מהאומרים שלו - פטורין⁴². במה דברים אמורים שהפסח יאכל בטמאה? פשנטמאו הצבור קדם זריקת הדם⁴³; אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם - לא יאכל.

(32) משנה בפסחים עו: (33) שם במשנה. ופירש"י "כשנצטוה עיקר פסח, לאכילה נצטוה, דכתיב (שמות יב, ד) "לפי אכלו", וכי שרייה רחמנא למיתי בטומאה וכו' אדעתא למיכליה שרייה", בניגוד לשאר קרבנות ציבור הקרבים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה, שאינם באים בעיקר לצורך אכילה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יא). (34) שנטמא בשאר טמאות שאינם מן המת, על-ידי

1 היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רב
2 הקהל את הראשון, וכאן, הואיל ולא עשה רב
3 הקהל בראשון - לא יעשו אלו המעוט הטמאים
4 למת את השני¹⁹.

(17) שאינם עושים בטומאה בראשון, שהרי טומאת מת כלבד הותרה. ראה למעלה הלכה א. וגם בשני אינם עושים שאין הציבור נדחה לפסח שני (ראה למעלה הלכות א-ג). (18) ראה למעלה הלכה א. (19) מימרא של רב בפסחים פ.

ה. הרי רב הקהל טמאי מת ומעוטן זבים וכיוצא בהן - טמאי מת עושין את הראשון²⁰, והזבין וכיוצא בהן אינן עושין את הראשון ולא את השני. אינן עושין בראשון - שאין נדחית בצבור אלא טמאת המת כלבד²¹; ואינן עושין בשני - שאין עושין פסח שני אלא אם פא הראשון בטרהרה, אבל אם נעשה ראשון בטמאה - אין שם פסח שני²².

(20) כמבואר למעלה הלכה א. (21) כמבואר למעלה שם. (22) פסחים (שם) כרב הונא, שאין תשלומין לפסח שבא בטומאה.

ו. הרי שליש הקהל טהורים, ושליש זבים וכיוצא בהם, ושליש טמאי מת - אותן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את השני. אינן עושין ראשון - שהרי הן מועטים לגבי טהורים עם הזבים²³; ובשני לא יעשו - שהרי מעוט עשו בראשון, כמו שבארנו²⁴. כיצד משערים הפסח לידע אם רב הקהל טמאים או טהורים? אין משערין בכל האוכלין, שאפשר שיהיו עשירים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו פיד אחד לשהט עליהן²⁵, אלא משערין בכל הנכנסים לעזרה²⁶. ועד שהן מבחוץ קדם שתפגס פת הראשונה משערין אותן²⁷.

(23) ומיעוט טמאי מתים אינם עושין בטומאה אלא נדחין לפסח שני, ראה למעלה הלכה א. (24) למעלה הלכה ד "שאינן היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון". [והנה בגמרא שם אמרו: "בשני לא עבדי, נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון, הווי להו רובא, ורובא לא מדחו לפסח שני". ופירש"י: "דהואיל וטהרו זבין עכשיו, נמצאו רוב ציבור צריכין לו". אולם לפי טעמו של רבינו - אפילו אם לא טהרו הזבים, אין טמאי מת עושים פסח שני, הואיל ובראשון לא היו אלא מיעוט הציבור (וראה בצ"ח ובהגהות הגרע"א על הרמב"ם). וסבור רבינו שר' מני בר פטיש אינו סובר כרב (שם פ). ש"כ היכי דלא עבדי ציבור בראשון, לא עביד יחיד בשני", ולפיכך דיבר רק באופן שהזבים נטהרו, אבל אליבא דרב שרבינו פוסק כמותו (למעלה הלכה ד) - אפילו אם לא טהרו אין עושין טמאימת את השני, כנ"ל]. וכתב המאירי שם: "שאף הזבים אין עושין את השני, כטעם טמאי מת, אלא שבטמאי מתים הוצרך לפרש הטעם מפני מה אינו עושה את הראשון, אבל בזבים אינו צריך". (25) ואינם

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום שישי כ"ה ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קנה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

44 שיאמרו: "אשתקד לא נטמאנו? – ואכלנו, השתא נמי ניכול". ולא ידעי דאשתקד בעת שורקו את הדם הבעלים היו טמאים, וזה נחשב לפסח הבא בטומאה שנאכל בטומאה, אבל השתא הבעלים שהורין הם בעת זריקת הדם, ואין זה פסח הבא בטומאה, ואסור לבעלים שנטמאו אח"כ לאכול את הפסח (פסחים עח:). אבל מצד הדין, היה מותר לאכול אם נטמאו הבעלים לפני זריקת הדם, ראה למעלה הלכה ח. 45) ראה למעלה הלכה א, שאם כלי שרת נטמאו במת, עושין את הפסח בטומאה. 46) שהרי הכלי אם נגע בשרץ, הוה הכלי ולד הטומאה שנטמא רק אוכלין ולא אדם. 47) להלן בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ז. 48) הבשר. 49) שכתוב (ויקרא ז, ט) "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". 50) שנאמר (שם, כ) "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". ובין בקודש טמא ובין בקודש טהור חייב כרת (פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג). וכל זה כדברי רב חסדא בפסחים (עט.). 51) שם.

פָּרָק שְׁמִינִי

1) יבאר שאכילת בשר פסח בליל חמשה עשר מצות-עשה, ואם מצה ומרור מעכבין.

11 א. אֲכִילַת בֶּשֶׂר הַפֶּסַח בְּלֵיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר - מִצְוֹת
12 עֲשֵׂה, שְׁנָאֲמַר: וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צְלִי
13 אֵשׁ וּמִצְוֹת עַל מְרִירִים יֵאָכְלוּ.

14 ב. וְאֵין מִצְה וּמְרֹר מְעַכְבִּין. אִם לֹא מִצְאוּ מִצְה
15 וּמְרֹר - יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבְתָן בְּאֲכִילַת בֶּשֶׂר הַפֶּסַח
16 לְבַדוֹ. אֲבָל מְרֹר בְּלֹא פֶסַח אֵינוֹ מִצְוָה, שְׁנָאֲמַר:
17 עַל מִצְוֹת וּמְרִירִים יֵאָכְלוּ.

2) במכילתא פ' בא: "מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הן יוצאין ידי חובתן בפסח, תלמוד-לומר (שמות יב, ח) "יאכלוהו", "כלומר, הבשר לבדו" (ספר המצוות מצות-עשה נו). 3) מן התורה, אלא מדרבנן. בפסחים קכ, א: "אמר רבא, מצה בזמן הזה דאורייתא, ומרור דרבנן וכו' דכתיב (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו, בזמן דאיכא פסח יש מרור, ובזמן דליכא פסח ליכא מרור". וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ב. אבל מצה בלא פסח מצוה בפני עצמה היא, אע"פ שכתוב, על מצות ומרורים יאכלוהו" – הרי חזר וכתב (שמות יב, ח): "בערב תאכלו מצות", ולא הזכיר שם פסח (פסחים שם, ופ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א).

18 ג. מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר לֵאָכֵל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח אֲכִילַת
19 שְׁבַע. לְפִיכָּה, אִם הִקְרִיב⁵ שְׁלָמֵי חֲגִיגָה בְּאַרְבַּעַת
20 עֶשֶׂר - אוֹכֵל מִהֶן תְּחִלָּה וְאַחַר כֶּף אוֹכֵל בֶּשֶׂר
21 הַפֶּסַח, כְּדֵי לְשַׁבַּע מִמֶּנּוּ⁶. וְאִם לֹא אָכַל אֲלֵא כְּזִית
22 - יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתָו⁷. וְכֵן אֲכִילַת בֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנֵי בְּלִילֵי
23 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר⁸ לְחֹדֶשׁ אֶיךָ - מִצְוֹת עֲשֵׂה, שְׁנָאֲמַר בּוֹ:
24 עַל מִצְוֹת וּמְרִירִים יֵאָכְלוּהוּ.

מגע. ומקור הדברים במשנה פסחים צה: "הפסח שבא בטומאה, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות". ואמרו בכורות לג. שלא מיעטה המשנה אלא אלה שהטומאה יוצאה מגופם, אבל שאר טמאין שאין הטומאה יוצאה מגופם - אוכלים (כסף-משנה). ולענין הקרבת הפסח לטמאי מגע טומאות, ראה בהלכות ביאת מקדש שם הלכה יב, ובספר "הר המוריה" שם. 35) צריך לומר, שכל אלה נטמאו אחרי השחיטה, שאם נטמאו לפני השחיטה, הרי אין שוחטין עליהן (ראה למעלה הלכה ח), ואם כן אסורין לאכול הפסח משום "שאיין הפסח נאכל אלא למנויו", כמפורש בזבחים נו: (צל"ח). אולם עצם איסור אכילת הפסח שלא למנויו אינו מפורש בדברי רבינו, שהרי למעלה פ"ב הלכה א כתב: "אין שוחטין את הפסח אלא למנויו", ולא כתב מאיסור אכילה כלל. וראה להלן פ"ט הלכה ז בכסף-משנה. ועיין בשו"ת בית זבול חלק א סימן כג אות יא בסוף. 36) במשנה פסחים שם ליתא, אבל כן הוא בכורות לג. בהבאת דברי המשנה הנ"ל. וצריך לומר שהמדובר כשעבר על דין שילוח מחנות, ונכנס לירושלים באיסור. וראה בצל"ח ובתפארת ישראל במשניות. 37) [במשנה שם: "פטורין מכרת". וכתב הצ"ח שאינם פטורים אלא מכרת, אבל חייבים מלקות. ומדבר רבינו נראה שפטורים גם ממלקות]. 38) ממה שנאמר (ויקרא ז, י"ט) "כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (גמרא שם). 39) קרבן שנקרב בטהרה. 40) קרבן פסח שרוב הציבור נטמאו, שמקריבין אותו בטומאה. 41) כן בגמרא שם (ראה להלן), ולא נתברר מה הדין אם אכלו זבין וזבות מהאימורים שלו, אם יש בהם כרת או לא. 42) בגמרא שם: "בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה, מהו - מדאישתרי טומאת בשר, אישתרי נמי טומאת אימורין. או דילמא מאי דאישתרי אישתרי, מאי דלא אישתרי לא אישתרי. אמר רבא, מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר, דכתיב (ויקרא שם) "אשר לה" לרבות את האימורין, כל היכא דאיתיה לטומאת בשר, איתיה לטומאת אימורין. כל היכא דליתיה לטומאת בשר, ליתיה לטומאת אימורין". 43) שאז נאכל בטומאה מדין התורה, אבל מדרבנן אסור באכילה (להלן הלכה ט). וראה למעלה שהמדובר כאן כשנטמאו אחר שחיטה, לפני זריקה.

1 ט. שְׁחִטוּהוּ בְּטָהֳרָה וְנִטְמְאוּ רַב הַצְּבוּר קָדָם זְרִיקָה
2 - זֹרֵק אֶת הַדָּם וְהַפֶּסַח לֹא יֵאָכֵל. גְּזֵרָה שְׁמָא
3 יִטְמְאוּ אַחַר זְרִיקָה בְּשֵׁנָה אַחֲרַת וְיֵאָכְלוּהוּ
4 בְּטִמְאָה⁴⁴. הֵיוּ פְלִי שָׂרֵת טְמָאִים בְּשֶׁרֶץ⁴⁵ וְכִיּוֹצֵא
5 בּוֹ, הוֹאֵיל וְאֵינֶן מִטְמְאִין אֶת הָאֲדָם⁴⁶ כְּמוֹ
6 שְׂחִיבָאָר בְּמִקְוֵמוֹ⁴⁷, אֵף עַל פִּי שְׂמִטְמְאִין אֶת
7 הַבֶּשֶׂר - לֹא יַעֲשׂוּהוּ אֲלֵא הַטְּהוֹרִים, וְיֵאָכֵל אֵף
8 עַל פִּי שְׂהוּא⁴⁸ טְמָא. מוֹטָב שְׂיֵאָכֵל בְּטִמְאָת בֶּשֶׂר
9 שְׂהִיא בְּלֹא⁴⁹, וְלֹא יֵאָכְלוּהוּ טְמָאֵי הַגּוֹף שְׂהֵם
10 בְּכֶרֶת⁵⁰, כְּמוֹ שְׂבַאֲרֵנוּ בְּפִסְוֵלֵי הַמְּקַדְשִׁין⁵¹.

קנו שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום שישי כ"ה ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"יכול אכל כזית וכו' ת"ל וכו' נא ובשל, אמרתי לך (שהאוכל כזית חייב)". (11) שנצלה מעט ועדיין אינו ראוי לאכילת אדם, ראה להלן ה"ו. וכן מפורש שם צה, ב - שגם בפסח שני, יש לאו של "אל תאכלו ממנו נא". (12) בפסחים מא, א (לפי גירסת רבינו ב'ספר המצוות' כלל תשיעי עמ' לו) "אמר אביי, אכל נא לוקה שתיים, מבושל לוקה שתיים, נא ומבושל לוקה שלש" ("וזה מפני שסבר לוקין על לאו שבכללות, ובשעה שאכל נא עבר על שני לאוין, האחד מהן אל תאכלו ממנו נא, והשני לאו הבא מכלל, כאילו אמר אל תאכלו אלא צלי, והרי אכלו שלא צלי. ואם אכל נא ומבושל לוקה לדעתו שלש, אחת על אכילתו נא, ושנית על אכילתו מבושל, ושלישית על אכילתו שלא צלי" – ב'ספר המצוות' שם), ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי חדא מיהא לקי. ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי, משום דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה". "כלומר, אמרו יתעלה (דברים כה, ד) לא תחסום שור בדישו, שהוא לאו אחד המזהיר על דבר אחד, אבל לאו זה המזהיר על שני דברים, נא ומבושל, אין לוקין עליו. וכבר ידעת שהתבאר בגמרא סנהדרין (ג.ג.) אין לוקין על לאו שבכללות, ולכן נדחים דברי אביי. והנכון, שהוא לוקה אחת בין שאכל נא או מבושל או נא ומבושל – אחת בלבד לוקה" ('ספר המצוות' שם, ובהשגות הרמב"ן משיג עליו). וראה גם בפ"ח מהל' סנהדרין ה"ג, שרבינו מפרש גם שם שהפסוק אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל הוא לאו שבכללות, ואין לוקין על הנא והמבושל שתיים כ"אם רק אחת. וראה 'מאירי' בפסחים שם. (13) היינו בלילה, ראה להלן ה"ה. (14) כל זה בפסחים מא, ב.

"אכילת בשר הפסח בליל חמשה-עשר מצות-עשה, וכן אכילת בשר 'פסח שני' בלילי חמשה-עשר לחודש אייר מצות-עשה כו"

ידוע פתגם אדמו"ר הר"י צ' שעניינו של 'פסח שני' הוא שאין מקרה אבוד, ותמיד אפשר לתקן, ולא רק את הרגע הנוכחי אלא גם את הזמן שכבר עבר. החילוק שבין פסח ראשון לשני הוא שהראשון ניתן מלכתחילה מלמעלה בציווי ה', אבל השני התחדש על-ידי בקשת עם ישראל "למה נגרע", והוא החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת בעלי-תשובה, צדיקים נולדו מלכתחילה באופן זה או שעבודתם נעשתה טבע בנפשם, משא"כ בעלי-תשובה שעבודתם היא בבחינת חידוש בכח עצמם.

וזהו גם החידוש ב'פסח שני' ש"חמץ ומצה עמו בבית", כי כיון שמדובר על עבודת בעלי-תשובה, הרי שזדונות הנפכים לו לזכויות, והחמץ גופא נהפך לקדושה. בנוסף, שונה קרבן פסח משאר קדשים, שאכילתו היא מצות-עשה מיוחדת ולא כבשאר הקרבנות שהיא מצוה כללית של אכילת קדשים, כי עניין זה חודר בפנימיותו של יהודי ובאופן של שביעה, דם ובשר כבשרו, באופן של גדלות כדרך המלכים, ובהרחבה מתוך שמחה וטוב לבב דוקא.

(על-פי 'זין מלכות' החדש, ספר קרבנות ט"א)

(4) במכילתא, שם: "על מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר שם), מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע, ואין מצה ומרור נאכלים אכילת שובע". "כלומר, אחר אכילת מצה ומרור יאכלוהו" (כסף-משנה). (5) ראה להלן פ"י ה"ג, שחגיגת ארבעה עשר אינה אלא רשות, ולכן כתב "אם הקריב". (6) כן הוא בפסחים ע, א: "חגיגה הבאה עמו נאכלת תחילה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע". (7) אף-על-פי שלא אכל על השובע, כי "כך דינה של סתם אכילה", ובמשנה פרק האשה (פסחים צא.) ואפילו חבורה של מאה שאינם יכולים לאכול כזית, והכי משמע מדאמרינן ב'פ' כיצד צולין (שם פה:) כזיתא דפסחא בביתא, והלילא פקע באיגרא" (כסף-משנה). (וכן הוא ב'סיפרא' אחרי, פ"ב ה"ב שאין אכילה פחותה מכזית). (8) כן הוא בפסחים צה, ב - שהוא נאכל בלילה, ולפיכך אין אומרים הלל באכילתו, שאין לילה זה מקודש לחג.

- ה. אַכַּל מִמֶּנּוּ פְּזִית צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם - עֵבֶר עַל מִצְוֹת 9
עֲשֵׂה; שְׁנֵאמַר: וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה - בְּלִילָה 10
וְלֹא בַיּוֹם, וְלֹא הִבָּא מִפְּלֵל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה הוּא¹⁵. 11
- (15) מחלוקת רבנן ורבי יהודה (שם מא: מב.) אם הוא 'עשה' או לאו, ופסק כרבנן שהוא 'עשה'.
- ו. נֵא¹⁶ שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה הוּא הַבֶּשֶׂר שֶׁהִתְחִיל 12
בּו מְעֵשֶׂה הָאוֹר וּנְצָלָה מְעֵט וְאִינוּ רְאוּי לְאָכִילת 13
אָדָם עֲדִין¹⁷. אַבָּל אִם אַכַּל מִמֶּנּוּ בֶּשֶׂר חֵי - אִינוּ 14
לִזְקָה, וּבִטָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה¹⁸; שְׁנֵאמַר: צָלִי אֵשׁ, הָא 15
שְׁאִינוּ צָלִי - אָסוּר. צָלָהּ כֹּל צָרְפוּ עַד שְׁנַתְּחַרְךָ¹⁹ 16
וְאָכְלוּ - פְּטוּר²⁰. 17

- ד. וְשִׁנְיָהּ אֵינָן נִאָּכְלִין אֶלָּא צָלִי אֵשׁ. וְהָאוֹכַל מִהֵן 1
פְּזִית¹⁰ נֵא¹¹ אוּ מִבֶּשֶׂל בְּלִילִי פְּסָחִים - לִזְקָה, 2
שְׁנֵאמַר: אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֵא וּבִשָּׁל מִבֶּשֶׂל בְּמִים. 3
אַבָּל נֵא וּמִבֶּשֶׂל פְּאֶחַת - אִינוּ לִזְקָה אֶלָּא אֶחַת, לְפִי 4
שְׁשִׁנְיָהּ נִבְלָלוֹת בְּלֹא אֶחָד¹². אַבָּל מִמֶּנּוּ נֵא אוּ 5
מִבֶּשֶׂל מִבְּעוֹד יוֹם - אִינוּ לִזְקָה. שְׁנֵאמַר: פִּי אִם צָלִי 6
אֵשׁ; בִּשְׁעָה שְׁמִצְוָה לְאָכְלוּ צָלִי¹³ - חֵיב עַל אָכִילת 7
נֵא וּמִבֶּשֶׂל, אַבָּל מִבְּעוֹד יוֹם - פְּטוּר¹⁴. 8

(16) ראה למעלה ה"ד. (17) שם מא, א: "היכי דמי, נא? אמר רב, כדאמרי פרסאי אברנים". כגון שנצלה מעט (רבינו חננאל). (18) בפסחים, שם: "ת"ר, יכול אכל כזית חי יהא חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל, נא ובשל אמרתי לך ולא חי, יכול יהא מותר ת"ל כ"אם צלי אש". (19) שגשרף. (20) בפסחים, שם: "ת"ר, יכול צלאו כל צרכו יהא חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים, נא ובשל מבושל אמרתי לך, ולא שצלאו כל צרכו. היכי דמי, אמר רב אשי, דשויה חרוכא" (= שרוף - רש"י).

- ז. מִבֶּשֶׂל שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה²¹ - בֵּין שְׁנַתְּבִשָּׁל 18

(9) משנה, שם צה, א. (10) שאין אכילה פחותה מכזית (למעלה הערה 1). וכן נראה בפסחים מא, א - שאמרו:

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי כ"ה ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קנז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 בְּמִים²² בֵּין שְׁנֵי מִשְׁכָּבֵי בְּשָׂרָה מְשַׁקֵּין אוּ בְּמֵי פְּרוֹת²³ ;
2 שְׁנֵי אֲמָרִים : וּבְשֵׁל מִבְּשָׂל - רִבְּה הַכֹּל²⁴.

21 ראה למעלה ה"ד. 22 שאיסורם מפורש בתורה: "אל תאכלו וגו' ובשל מבושל במים" (פסחים, שם). 23 "כל רטיבות היוצאת מפירות שמכשירה לקבל טומאה, כיון ושמן (ראה להלן ה"ח), נקרא משקין, וכל רטיבות היוצאת מתותים ורמונים או תפוחים ושאר פירות שאינה מכשירה, נקרא מי פירות" ('תפארת ישראל' פסחים פ"ב מ"ח). 24 משנה, פסחים מ, ב: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות", ובגמרא שם (מא). "תנו רבנן, במים - אין לי אלא במים, שאר משקין מנין. אמרת קל-וחומר, ומה מים שאין מפגיין טעמן (= אין נוהנין טעם בתבשיל) אסורין, שאר משקים שמפגיין טעמן, לא כל-שכן. רבי אומר וכו' תלמוד-לומר, ובשל מבושל מכל-מקום". ופסק רבינו כרבי, נגד חכמים, מפני שכן סובר גם רבי עקיבא, במכילתא פרשת בא, ובירושלמי שם. וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם, וזה לשונו: "ואמר הש"י בפסח ובשל מבושל במים, ולפי ששינה איסור הבישול בלשון מקור (= ובשל), קיבלנו שבא לרמוז ולאסור בישולו במי פירות". וראה להלן ה"ח הערה כה בדין צלי קדר.

3 ח. צִלְהוּ וְאָחֵר קָף בְּשָׁלוֹ, אוּ שְׁבִשְׁלוּ וְאָחֵר קָף
4 צִלְהוּ²⁵, אוּ שְׁעִשְׂהוּ צָלִי קְדָרָה²⁶ וְאָכְלוּ - חֵיב. אָבָל
5 מִתָּר לְסוּף אוֹתוֹ²⁷ בֵּינָן וְשִׁמְן וְדָבָשׁ²⁸ וּבְשָׂרָה
6 מְשַׁקֵּין²⁹ וְמֵי פְּרוֹת חוּץ מִן הַמִּים³⁰. וְמִתָּר לְטַבֵּל
7 הַבָּשָׂר אַחֵר שְׁנֵי צִלְהוּ³¹ בְּמִשְׁקִים וּבְמֵי פְּרוֹת³².

25 בגמרא (פסחים, שם): "ורבנן (שלומדים שאר משקין מקל-וחומר, ראה בהערה הקודמת) האי בשל מבושל מאי עבדי להו, מיבעי ליה לכדתניא: בשלו ואח"כ צלאו, או שצלאו ואח"כ בשלו חייב, בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב, דהא בשליה. אלא צלאו ואח"כ בשלו, הא צלי אש הוא אמאי. אמר רב כהנא, הא מני רבי יוסי, דתניא: יוצאין (ידי-חובת מצה) ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, דבר רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח (כיון שבישלו יצא מתורת אפוי והרי הוא כמבושל, כך זה הבשר אע"פ שצלאו כיון שבשלו אח"כ יצא מתורת צלי והרי הוא כמבושל - ר"ח בפירושו כאן). עולא אמר אפילו תימא רבי מאיר, שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מכל-מקום". ויש לתמוה שלכאורה משמע מדברי הגמ', שדין זה שצלאו ואח"כ בשלו או בשלו ואח"כ צלאו חייב, הוא רק לרבנן דדרשי ל' מיתור הפסוק של בשל מבושל, ואע"פ שרבינו פסק כרבי, שמרבה מהיתור של "ובשל מבושל" משקין ומי פירות (למעלה ה"ז) וצלי קדר (להלן בסמוך) ואין ללמוד מפסוק זה גם על צלאו ואח"כ בשלו - אין זה אליבא דרבי מאיר, הסובר שאין בישול מבטל אפיה, אבל לרבי יוסי שרבינו פסק כמותו (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ו), שבישול מבטל אפיה, כמו כן הוא מבטל צלי ואין צריך לזה לימוד מיוחד (לחם-משנה). 26 והוא שמבשלין אותו בקדירה בלא מים ובלא שום משקה אלא (ב)מים הנפלטין משמנו (רש"י פסחים מא.). וחייב "צלי קדר" נלמד אף הוא, כמו משקין

ומי פירות, מן הפסוק "ובשל מבושל" אליבא דרבי (גמרא שם), שרבינו פוסק כמותו למעלה ה"ז, חוץ ממה שהוא נאסר גם באיסור 'עשה' של "צלי אש, ולא צלי דבר אחר" כדלהלן ה"ט. וראה ב'תוספות' שם ד"ה איכא. 27 משנה (שם מ:): "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות וכו' אבל סכין אותו בהן". וברש"י שם: "סכין בשעת צלייתו", וראה להלן הערה ל. (ואף-על-פי שלא מצינו בגמרא שום מקור להלכה זו, ובוודאי סברא היא שסיכה בשעת צלייתו אינה כבישול - יש לזה מקור לדעת הסוברים שצלי אינו צריך הדחה (ראה ביו"ד סי' עו ס"א, וברמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ב, ובמגיד-משנה וכסף-משנה שם), הרי שאע"פ שנמצא עליו דם בעת צלייתו, אינו כבישול). 28 בכת"י תימן ובדרפוס רומי, ליתא. 29 (היינו דם, ראה למעלה בהערות הקודמות). 30 במשנה, שם שנו: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות, אבל סכין ומטבילין אותו בהן". הרי שלא התירו לסוך ולהטביל אלא במשקין ובמי פירות. וכן נראה בתוספתא (פסחים פ"ה) "פסח שסכו יין ושמן אע"פ שמנטף ממעלה למטה, אין בו משום בישול", משמע מזה שדווקא יין ושמן ולא מים. וב'חסדי דוד' שם מבאר שהתוספתא היא לפי דעת רבי, שלמד את האיסור לבשל את הפסח במי פירות ושאר משקין, מיתור הפסוק "ובשל מבושל". ולפי זה, יש מקום לסברא שמים קרובים יותר לענין בישול מכל יתר המשקין, אבל לרבנן שלמדו מקל-וחומר, אדרבא שאר משקין גרועים ממים. ורבינו שפסק בה"ז כרבי, פסק כאן כדברי התוספתא, שאסור לסוך במים בשעת צלייתו. 31 בפירושו המשניות, כתב רבינו: "אבל סכין ומטבילין אותו בהן אחר שנצלה". ונראה ש"אחר שנצלה" שכתב אינו אלא על "מטבילין", אבל "סכין" היינו בשעה שנצלה כמו שפירש רש"י, ראה למעלה הערה כו. 32 חוץ מן המים ('מאיר').

8 ט. אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח עַל גְּבֵי פְּלִי אָבָן אוּ פְּלִי
9 מִתְּכֹת³³; שְׁנֵי אֲמָרִים : צָלִי אֵשׁ - לֹא צָלִי דָבָר אַחֵר³⁴.
10 לְפִיכָף, אִם הָיָה פְּלִי מִנְקָב פְּדִי שֶׁתְּשַׁלֵּט בוֹ הָאוֹר -
11 צוֹלִין עָלָיו³⁵. וְאֵין צוֹלִין אוֹתוֹ בְּשִׁפּוֹד שֶׁל מִתְּכָת³⁶,
12 שֶׁהָרִי הַשִּׁפּוֹד כֹּלֵו חֵם וְצוֹלָה מְקוּמוֹ³⁷.

33 במשנה (פסחים עד.): "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא (= טס של ברזל)". ובמשנה שניה (להלן עה:): "נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו" (להלן ה"א), ומשמע בין תנור של אבן ובין תנור של מתכת (כסף-משנה כאן). 34 שם עד, א - בגמרא. 35 במשנה, שם: "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא". ובגמרא (שם עה.) אמרו: "מעשה לסתור? - חסורי מחסרה והכי קתני, ואם אסקלא מנוקבת - מותר". וכתב הראב"ד: "והוא שלא יגע בכלי, שהרי אמרו נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו". ואפשר שגם רבינו כוונתו שלא יגע בכלי, ורק נקט לשון הגמרא (כסף-משנה בלשון אחד). 36 משנה, שם. 37 בגמרא, שם: "אידי דחם מקצתו חם כולו, וקמטוי

קנה שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום שישי כ"ה ניסן – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כדאיתא שם בגמרא, ומדברי רבינו ז"ל נראה דאפילו מדרבנן שרי כל עץ, ולכתחילה הוא שהיו בוררין של רימון" (קריית ספר). ובמלאכת שלמה על המשנה כאן כתב, שרבינו פירש את דברי המשנה "מביאין שפוד של רימון" שהוא למצוה מן המוכתר, שכן נראה מדברי המשנה: "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא" שהם של מתכת, משמע שבשפוד של כל עץ מותר. (51) כי שפוד מעץ אחר על ידי שיוצא מהם ענפים וחוטכין בסכין, יוצא מהם מים דרך החתך, ואילו עץ רימון חלק הוא ואין בו ענפים, ואין המים יוצאים ממנו אלא מראשו ששם נחתך, וראשו יוצא חוץ לקרבן הפסח (גמרא, שם).

12 יא. נגע הפֶּשֶׁר בְּחֶרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר - יִקְלַף אֶת
13 מְקוֹמוֹ⁵², מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָלִי הַחֶרֶס⁵³.

(52) משנה, שם עה, ב. (53) ולא צלי אש הוא (פסחים עה).

14 יב. נֶטֶף מִרְטָבוֹ⁵⁴ עַל הַחֶרֶס⁵⁵ וְהִזַּר עֲלָיו⁵⁶ - יִטַּל
15 אֶת מְקוֹמוֹ⁵⁷; שֶׁכָּל הַמֶּרֶק וְהַלֶּחֶה⁵⁸ שֶׁתִּפְרַשׁ מִמֶּנּוּ
16 כְּשֶׁיִּצְלָה אֲסוּרָה, שֶׁהִרִי אֵינָה בְּשָׂר צָלִי.

(54) משנה, שם. (55) חרס רותח של התנור (גמרא, שם). (56) על בשר הפסח. (57) שנבלע שם, ואין להסתפק כאן בקליפה דקה כבנגע הבשר בחרס (למעלה הי"א), אלא צריך נטילה יפה יפה בעובי אצבע, שהשומן של הרוטב נבלע בתוכו הרבה (רש"י שם). ובכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף את מקומו", ועי' כסף משנה' שכתב שטעות-סופר היא, וכי בנוסחא מדוייקת מצא: "טול את מקומו" כלפנינו. (58) (בכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף (ראה למעלה) את מקומו מפני שהוא צלי החרש שנטף, שכל המרק והחלה וכו'". ולפי זה נראה שכל הקטע הזה "שכל המרק וכו' שהרי אינה בשר צלי", אינו שייך לכאן, אלא להלן הי"ג גבי סולת, שהרי כאן אסר "מפני שהוא צלי החרש שנטף". ובחרש של תנור, שהיא רותחת, הדברים אמורים, וכמבואר למעלה וכמפורש בגמרא שם. וראה להלן בהערה הבאה).

17 יג. נֶטֶף מִרְטָבוֹ עַל הַסּוּלָת - יִקְלַף אֶת מְקוֹמוֹ
18 וְיִשְׁלַחֲכֶנּוּ⁵⁹.

(59) (כנראה שכאן שייך הקטע שבהלכה יב: "כל המרק והליחה כו' שהרי אינה בשר צלי" (ראה בהערה הקודמת). ונראה שמדובר בסולת צוננת, וכמו שאמרו בגמרא שם בענין נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו שאם החרס צוננת אין צורך אלא בקליפה (לפי גירסת הספרים שהובאה ברש"י שם ד"ה אקורי) ואע"פ שהחרס צונן, צריך קליפה, מפני שהמרק שיצא מהפסח אינו בשר, והוא אסור ואוסר הפסח (וראה ב'תוספות' שם). וכמו כן בנטף מרוטבו על הסולת שהיא צוננת – צריכה קליפה, כנ"ל. ואמנם כן הוא בפירוש המשניות שם על נטף מרוטבו על הסולת, וז"ל: "כי אסור לאכול ממנו אלא מה שנשאר בעצמותו, אבל מה שיוזב ממנו הרי הוא כמרק". אבל יש להבין למה לא הביא רבינו כמסקנת הגמרא לפירוש המשנה, שברוטב רותח צריך לקמוץ את מקומו. ואמנם בכת"י תימן: "יקמוץ את מקומו".

מחמת השפוד, ורחמנא אמר (שמות יב) צלי אש, ולא צלי דבר אחר". פירוש: כשמתחממים הקצוות של השפוד שאין עליהן בשר, מתחמם גם החלק שהוא תחוב בבשר, ונצלה הבשר מחמת החום ולא מחמת האש. וראה להלן ה"י שצולים אותו בשפוד של עץ.

1 י. הִסִּיק אֶת הַתַּנּוּר וְגָרַף אֶת כָּל הָאֵשׁ וְתָלְהוּ
2 בַּתַּנּוּר³⁸ וְצָלְהוּ³⁹ - הִרִי זֶה אֲסוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי
3 אֲשֶׁר⁴⁰. חֲתָכוּ⁴¹ וְתָלְהוּ⁴² עַל גְּבֵי גַחְלִים - הִרִי זֶה צָלִי
4 אֲשֶׁר⁴³. צָלְהוּ עַל גְּבֵי סִיד אוֹ חֶרְסִית⁴⁴ אוֹ חֲמִי
5 טְבֻרִיהָ⁴⁵ - הִרִי זֶה אֲסוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי אֲשֶׁר בִּיצַד
6 צוֹלִין אוֹתוֹ?⁴⁶ תוֹחְבוּ מֵתוֹךְ פִּי עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ
7 בְּשִׁפּוּד שֶׁל עֵץ⁴⁷ וְתוֹלְהוּ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר וְהָאֵשׁ
8 לְמִטָּה⁴⁸. וְתוֹלָה כְּרַעְיוֹ וּבְגֵי מַעֲיוֹ בַּתַּנּוּר הוֹצֵא לּוֹ.
9 וְלֹא יִתְּנֵם בְּתוֹכוֹ, שְׂזֵה כְּמִין בְּשׁוּל הוּא⁴⁹. וְשִׁפּוּד
10 שֶׁל רִמּוֹן הָיָו בּוֹרְרִין לְצִלְתּוֹ⁵⁰, פְּדִי שְׂלֹא יִזְרַק אֶת
11 מִימּוֹ וַיִּבְשְׁלֵהוּ⁵¹.

(38) בגמרא, שם: "תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח, אין זה צלי אש". ה'מאירי' שם כתב: ודבר זה אתה מפרשו בשתלאו, שאם תאמר שהניחו בקרקע התנור, לא הוצרך ללמדה, שהרי נתבאר במשנתנו שאפילו נגע בחרסו של תנור קולף את מקומו. (39) מחום התנור. (40) אלא תולדות אש, והתורה הקפידה שיעלוהו על האש דוקא ולא על תולדות האש, שהרי כתבה פעמיים "צלי אש" (שמות יב, ח-ט): "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש כו' אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש" (בגמרא, שם). (41) קורעו לבטנו להעמידו שטוח על הגחלים ('מאירי' פסחים שם). ורש"י מפרש חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו, וראה להלן פ"י הי"א שלכתחילה אין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם. (42) בגמרא שם: "ונתנו על גבי גחלים". וכן בתוספתא שם פ"ה. ואפשר שבא להשמיענו שרק גחלים לוחשות (=בוערות), שאפשר לצלות עליהם גם על-ידי תליה, הם "צלי אש", אבל גחלים עמומות (כבויות) אינם "צלי אש". וכן נראה בגמרא שם עה, ב. ובכת"י תימן: "וצלחו". (43) ברייתא שם, בשם רבי. ומשמע שם בגמרא, שאין הדברים אמורים אלא בגחלים של עץ, אבל לא בגחלים של מתכת, וכן כתב ה'מאירי'. (44) חרסית היא מין סיד ('ערוך' ערך חרס א). ובגמרא שם: "בסיד רותח בגפסית רותח". ושם מבואר שבלי ריבוי מיוחד, אין דינם כאש. (45) פסחים מא, א. וכגון שהביאום לירושלים ונשתמר חומם ('אגלי טל'). (וראה ב"סיני" כרך מד עמ' 10). (46) שם עז, א. (47) שאם מתחמם ראש השפוד אינו מתחמם כולו ואינו כשפוד של מתכת, ראה למעלה ה"ט. וראה להלן בסוף הלכה זו. (48) שאם גרף את כל האש אין זה צלי אש, ראה בתחילת הלכה זו. (49) במשנה, שם: "ונותן את כרעיו ובני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, כמין בישול הוא זה, אלא תולין חוצה לו". והלכה כרבי עקיבא מחבירו. (50) במשנה, שם: "מביאין שפוד של רימון", "וכל עץ שרי מדאורייתא, אלא מדרבנן הוא דאמר שיהא של רמון דמחזי כמבושל, אי הוה עץ אחר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ו ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בני החבורה בשינה, אבל אם רק נתנמנו (שם קוראים להם הם עונים, פסחים קכ:) כל בני החבורה או שנשתקעו בשינה רק מקצת מבני החבורה - חוזרין ואוכלין אחר שניעורו (פ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ד). ומקור הלכה זו, במשנה פסחים קכ, ב: "ישנו מקצתן - יאכלו, כולן - לא יאכלו. רבי יוסי אומר: נתנמנו - יאכלו, נרדמו - לא יאכלו". ומפרש רבינו שרבי יוסי חולק על הסיפא ואומר שרק אם נשתקעו כולן בשינה - לא יאכלו, אבל נתנמנו כולן - יאכלו. ואינו חולק על הרישא, והוא שאף אם נשתקעו בשינה מקצת מבני החבורה יאכלו, ורשב"ם מפרש שרבי יוסי חולק על הרישא ועיי"ש בהל' חמץ ומצה, עמוד תמד הערה סא.

כמפורש במשנה וכמסקנת הגמרא בסולת רותחת, ועי' (כסף-משנה).

- 1 יד. סכין⁶⁰ בשמן⁶¹ של תרומה: אם חבורת הפהנים
- 2 - יאכלו⁶²; ואם של ישראל⁶³: אם חי הוא⁶⁴ -
- 3 ידיהונו⁶⁵ וינגב⁶⁶, ואם צל⁶⁷ - יקלף את החיצוין⁶⁸.
- 4 סכו בשמן של מעשר שני⁶⁹ - לא יעשו דמים על
- 5 בני חבורה; שאין פודין מעשר שני בירושלים⁷⁰,
- 6 כמו שבארנו במקומו⁷¹. ואין צולין שני פסחים
- 7 באחת⁷², מפני התערבות⁷³. אפלו גדי וטלה⁷⁴.

(60) את הפסח. משנה, שם עה, ב. (61) ראה למעלה ה"ח שמותר לסוך אותו ביין ושמן וכר. (62) שהרי הם מותרים בתרומה. (63) שאסורים בתרומה. (64) כלומר חי וצונן, ונוכר לפני הצליה שסכו בשמן של תרומה. (65) בצונן דיו בהדחה, ראה שם עו, א. (66) המים מעל הבשר, שלא יצלה עמהם. וראה למעלה ה"ח שאסור לסוכו במים. (67) שסך בעת הצליה או אחר הצליה בעוד הבשר חם ('מאירי' פסחים עה:;) וב'תוספות' (שם) ד"ה ואם, כתבו שאפילו אחר הצליה וכבר נצטנן הבשר, הוא בולע, מתוך שהוא רך. (68) הקליפה החיצונה. (69) שהוא מותר לישראל בירושלים ('מאירי'). (70) משנה, שם עה, ב - לפי הנוסחא שלפנינו, ו"יש ספרים" שב'תוספות' שם ד"ה לפי, וראה ברש"י שם, ולפי זה נראה שמדובר שפודה את השמן על המעות, ראה ב'תוספות' שם. (71) פ"ב מהל' מעשר שני ונטע רבעי ה"ח. (72) ברייתא, פסחים עו, ב. (73) שמה יתחלפו הקרבנות, ונמצא שהפסחים נאכלים שלא למנויהם. (74) שאין החילוף מצוי בהם כל-כך. ובתוספתא פסחים פ"ה נאמר הטעם "מפני הרגל", כלומר שלא יתרגלו לצלות גדי וגדי כאחד. וכן פירש רבינו חננאל שם.

- 8 טו. ככר בארנו בכמה מקומות⁷⁵, שאין הפסח
- 9 נאכל אלא עד חצות, כדי להרחיק מן העברה⁷⁶,
- 10 ודין תורה שאיכל כל הלילה עד שיעלה עמוד
- 11 השחר⁷⁷. וכבר בארנו בהלכות חמץ ומצה⁷⁸, שהוא
- 12 טעון הלל בשעת אכילתו⁷⁹, ושאין בני חבורה
- 13 חוזרין ואוכלין אחר שנגדמו בשנה⁸⁰, אפלו
- 14 בתחלת הלילה.

(75) לא נמצא כן בדברי רבינו אלא במקום אחד, ואף שם אינו בפסח אלא בשאר הקרבנות, ראה פ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. (76) שלא יבוא לאכול אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת, ראה רש"י בברכות ב, א. וראה פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א ובהערה ד שם. (77) כרבי עקיבא, ולא כרבי אלעזר בן עזריה (ברכות ט. ועוד). שסתם משנה במגילה כ, ב - כוותיה. ואף-על-פי שסתם משנה בזבחים נו, ב ובפסחים קכ, ב ועוד מקומות היא כראב"ע, מה לי חד סתמא, מה לי תרי סתמא, וההלכה כרבי עקיבא מחבירו ('מאירי' פסחים קכ, ב. ומגיד-משנה פ"ו מהל' חמץ ומצה שם). (78) פ"ח ה"י, לענין הלל. ושם הי"ד לענין נרדמו. (79) משנה, פסחים צה, א - שפסח ראשון טעון הלל באכילתו. וראה להלן פ"י הט"ו. (80) כלומר, נשתקעו כל

יום ש"ק כ"ו ניסן ה'תשע"ז

פרק תשיעי

(1) יבאר שהפסח אינו נאכל אלא בחבורה, ואם מוציאין מחבורה לחבורה.

- 15 א. פל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה
- 16 אחת². ואין מוציאין ממנו מן החבורה³ שאיכל
- 17 בה⁴. והמוציא ממנו פזית⁵ בשר מחבורה לחבורה
- 18 בליל חמשה עשר⁶ - לוקה; שנאמר: לא תוציא
- 19 מן הבית מן הבשר חוצה. והוא שנייחנו בחוץ;
- 20 שהוצאה כתובה בו בשבת, לפיכך צריך עקירה
- 21 והנחה פהוצאת שבת. ואין מוציא אחר מוציא
- 22 בפסח⁷, שניין שהוציא הראשון נפסל. מן האגף⁸
- 23 ולפנים - פלפנים⁹; מן האגף ולחוץ - פלחוץ¹⁰;
- 24 והאגף עצמו, שהוא עבוי הפתח - פלחוץ¹¹.
- 25 החלונות¹² ועבוי הפתלים - פלפנים. הגגים
- 26 והעליות - אינן בכלל הבית¹³.

(2) בפסחים פו. "תניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם (שמות יב, ז) מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות (שני בני אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים, שנאמר: "יאכלו" - שניים. "אותו" - פסח אחד. "בתים" - שניים - רש"י שם). יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות (אדם אחד אוכל בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות את פניהם, רש"י שם) תלמוד לומר בבית אחד יאכל (שמות שם, מו) וכו' דברי ר' יהודה (ר' יהודה סובר: יש אם למסורת - "יאכל" כתיב, משמע אדם אחד אוכלו בבית אחד ולא בשני בתים, אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה - רש"י). ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם בלבד, שהאוכל אוכל בשתי מקומות (ר' שמעון סובר: יאכלו כל אחד ואחד מהאוכלים ולא כר' יהודה ש"יאכלו" - שניים - על פי רש"י). יכול יהא נאכל בשתי חבורות תלמוד לומר בבית אחד יאכל" (סבר ר' שמעון יש אם למקרא וקרינן יאכל, היינו הפסח). וכתב המאירי (שם): "לענין פסק הלכה כדברי שניהם להחמיר ואין הפסח נחלק ליאכל בשתי חבורות אלא בחבורה אחת לבד, וכן אותה חבורה משהסבו אין רשאים לשנות מקומם". (3) בפסחים פה: "תניא לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 פֶּלַח חֲבוּרָה מֵהֵן לַעֲשׂוֹת לָהּ הַקֶּף; שְׁנֵאמַר: מִן
15 הַבָּשָׂר חוּצָה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לָתֵן לוֹ
16 חוּצָה לְמָקוֹם אֲכִילָתוֹ.²⁵ וְאֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן
17 אֵילָף²⁶ וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן אֵילָף
18 וְאוֹכְלִין, פְּדֵי שְׂלֵא יֵרְאוּ מְעַרְבִים.²⁷

24 משנה שם פו. והעמידה בגמרא שם כר' יהודה שאמר: הפסח נאכל בשתי חבורות. ולפי ההלכה שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן הלכה ה), צריך לפרש משנה זו בשתי חבורות האוכלות כל אחת את פסחה. (25) "לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, תן חוצה לאכילתו". (26) שם פו. במשנה. ופירש רש"י שם שהם רשאים לעשות כן. ואף על פי שנראים כשתי חבורות - לא איכפת לן. (27) כחבורה אחת. שצריך שיפרסמו שאינן מעורבות זו בזו, שלא יהא נראה זו כאוכלת משל חברתה, אלא אלו הופכין פניהם למזרח ואלו למערב או אלו לצפון ואלו לדרום.

19 ד. הָיוּ הַמֵּים שְׂמוּזְגִים בּוֹ יַיִנָם בְּאֲמַצְעַ הַבַּיִת²⁸ בֵּין
20 שְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת - כְּשֶׁהִשְׁמֵשׂ עוֹמֵד לְמִזְגָּו,²⁹ קוֹפֵץ אֶת
21 פִּירוֹ³⁰ וּמְחִזֵּיר אֶת פְּנֵיו³¹ עַד שֶׁמִּגִּיעַ אֶצְלַח חֲבוּרָתוֹ
22 וְאַחַר כֵּן אוֹכֵל מֵהַ שְׂבִפּוֹ; שְׂאִסוֹר לְאוֹכֵל לְאָכֵל
23 בְּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת. וּמִתֵּר לְפָלֵה לְהַחֲזִיר פְּנֵיהָ מִבְּנֵי
24 חֲבוּרָתָהּ וְאוֹכְלָתָהּ,³² מִפְּנֵי שֶׁהִיא בּוֹשָׁה לְאָכֵל
25 בְּפְנֵיהֶם.

28 משנה שם פו. "והמיחם באמצע כשהשמש עומד וכו'". ומפרש רש"י "שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין". "והיו רגילים, כשהיו הרבה חבורות בבית אחד להיות מצמצמים להספיק לכולם במדורה אחת ובשמש אחד". (29) לבני החבורה האחרת. (30) סוגר את פיו ואינו אוכל. (31) מחבורתו לכיוון החבורה האחרת, כלומר, כיון שקופץ פיו מותר לו להחזיר פניו לצד החבורה האחרת. (32) כלומר, אף על פי שאינה קופצת פיה.

26 ה. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת³³ שֶׁנִּפְרָצָה מִחִיצָה מִבְּיַנְיָהֶן - אֵינָן
27 אוֹכְלִין.³⁴ וְכֵן אִם הֵיטָה חֲבוּרָה אַחַת וְנִעְשִׂית מִחִיצָה
28 בְּיַנְיָהֶן - אֵינָן אוֹכְלִין עַד שֶׁתִּסְתַּלַּק. שְׂאִין הַפֶּסַח
29 נֶאֱכָל בְּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת³⁵, וְאֵינָן נִעְקְרִין מִחֲבוּרָה
30 לְחֲבוּרָה.³⁶

33 מאחר שפסק רבינו להלן שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, צריך לפרש כאן ששתי החבורות אכלו כל אחת ואחת פסח שלה. (34) בפסחים פו: "היו יושבין ונסתלקה מחיצה מביניהם לדברי האומר (ר' שמעון) האוכל אוכל בשני מקומות - אוכלין, לדברי האומר (ר' יהודה) אין האוכל אוכל בשני מקומות - אין אוכלין". ופסק רבינו כר' יהודה. (35) בגמרא שם: "היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר (ר' יהודה) פסח נאכל בשתי חבורות - אוכלין, לדברי האומר (ר' שמעון) אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אין אוכלין". ופסק רבינו כר' שמעון. וזה מוסב על הדין השני של "וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה

מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, חוץ לאכילתו". (4) כן הוא במכילתא דרשב"י שם (שמות יב, מו): "יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, בשעת אכילה חייב ואינו חייב שלא בשעת אכילה". (5) כן הוא בתוספתא שם ושם, בירושלמי שם ובבבלי שם פה. ובמכילתא דרשב"י שם: "יאכל, לא תוציא מן הבית חוצה על כרי אכילה הוא חייב ואינו חייב על פחות מכזית". (6) בשעת אכילה. (7) כלומר, לאחר שהוציאנהו חזרו והכניסוהו ושוב הוציאנהו. (8) משנה בפסחים שם. ופירשה רבינו במוציא בשר הפסח מן הבית. ו"אגף הוא מקום הדלתות כשסוגרין אותן הדלתות נבדל החיצון (של המזווה) מן הפנימי". (9) של הבית ואם הניח שם כזית מן הפסח אינו נקרא מוציא את הפסח לחוץ. (10) ואם הניח שם את הפסח עובר על לאו, ונפסל. (11) כן אמרו בגמרא שם לענין הוצאה מירושלים. (12) של הבית. (13) והמוציא כזית מבשר הפסח לשם - לוקה ונפסל. וראה בפרק ו מהלכות בית הבחירה הלכה ז שגגים ועליות לא נתקדשו. ואין אוכלים שם קרבן פסח (פסחים פה: פו).

1 ב. בְּשֵׁר הַפֶּסַח שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְחֲבוּרָתוֹ, בֵּין בְּדוֹן בֵּין
2 שְׂגָגָה - נֶאֱסָר בְּאִכְלָהּ, וְהָרִי הוּא כְּבָשָׂר קָדְשִׁי
3 קָדְשִׁים שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְעִזְרָה אוֹ בְּשֵׁר קָדְשִׁים קָלִים
4 שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְחֻמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִפֵּל כְּטָרְפָה¹⁴
5 וְלוֹקֵין עַל אֲכִילָתוֹ¹⁵, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוּ בְּמַצְעָה
6 הַקְּרָבָנוֹת¹⁶. אֲבָר שֶׁיֵּצֵא מִקְצָתוֹ - חוֹתֵף הַבָּשָׂר¹⁷
7 וְיֹרֵד עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְעֵצָם, וְקוֹלֵף אֶת הַבָּשָׂר¹⁸; כֹּל
8 שְׂבִפְנֵים - יֵאָכֵל, וְכֹל שְׂבִחוּץ - יִשְׂרָף. כֶּשֶׁהוּא מִגִּיעַ
9 לְעֵצָם - חוֹתֵף בְּקוֹפִיץ¹⁹, אִם הָיָה שְׂאֵר קָדְשִׁים;
10 וְאִם הָיָה פֶּסַח, שְׂאִסוֹר לְשַׁבֵּר בּוֹ עֵצָם²⁰ - קוֹלֵף²¹
11 עַד הַפֶּרֶק²², וּמִפֶּרֶק הָאֲבָר שֶׁיֵּצֵא מִקְצָתוֹ מִן הַפֶּרֶק
12 וּמִשְׁלִיכוֹ לְחוּץ²³.

14 "והשם אמר ובשר בשדה טריפה (שמות כב) וקבלנו (חולין סח:): כי עניין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו שהיא בשדה והיא טרפה וכאילו אמר ובשר שיצא לשדה, טרפה היא, ולפיכך כשיוציא אדם מבשר קדשי הקדשים חוץ לעזרה או כלום מבשר קדשים קלים חוץ לירושלים או כלום מבשר הפסח חוץ לבית, נאסר אותו הבשר שיצא והוא אסור באכילה". (15) במכות יח. "ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", והיינו אם אכל ממנו כזית. (16) שם. וכתב שם שאף על פי שחזר הבשר למקומו אסור לאוכלו. (17) עד מקום שיצא. (18) במשנה שם לא הוזכר "קולף את הבשר" אלא בפסח, שאסור לשבור בו עצם, אבל בשאר קדשים שאפשר לחתוך בקופיץ, אין צורך בקליפה אלא כדי להבדיל בין הבשר הטעון שריפה לבין העצמות שאינם טעונים שריפה. (19) "סכין גדול". (20) שנאמר (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו". (21) את הבשר. (22) מקום שמתחברים העצמות. (23) שעצמות אינם טעונים שריפה, אלא משליכם (פסחים פג:).

13 ג. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת²⁴ שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבֵית אֶחָד - צָרִיכָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ו ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומצוה יד (וראה במנחת חינוך מצוה יג אות ב). וראה בפרק י מהלכות נדרים הלכה יג, שהמדיר אשתו מהנאה ומהנה אותה לוקה, וזה סותר למה שכתב כאן (הגאון ר' עקיבא איגר), ועיין עוד בפרק י מהלכות כלאיים הלכה לא, שהמלביש חבירו כלאיים, והיה הלושב שוגג - המלביש לוקה. והצל"ח (פסחים עג). כתב שכל האיסור כאן הוא משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שאין לוקין עליו, ראה בחינוך מצוה רלב. (49) כלומר, משומד לעבודה זרה. והמקור בתרגום אונקלוס שם: "כל בר ישראל דישתמד". וכן במכילתא דרשב"י שם: "כל בן נכר זה ישראל משומד שעבד עבודה זרה". ובמכילתא דר"י: "אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע". (50) כן הוא במכילתא שם: "תושב זה גר תושב, שכיר זה הגוי". והמדובר בערבי מהול וגבעוני מהול (מכילתא שם), שאם לא כן הרי הוא בכלל ערל לא יאכל בו, ראה כסף משנה. והראב"ד פירש פסוק זה בתושב ושכיר ישראל, כלומר עבדים עבריים הקנויים קניין עולם או קניין שנים, שאינם ממונים עם הבעלים על פסחם שלא מדעתם.

ח. ערל⁵¹ שאכל פזית מבשר הפסח⁵² - לוקה; ²⁰ שְׁנֵאמַר: כָּל עֶרֶל לֹא יֹאכַל בּוֹ. בּוֹ הוּא שְׂאִינוֹ אוֹכֵל, ²¹ אֲבָל אוֹכֵל הוּא מִצֵּה וּמְרֹרֵר⁵³. וְכֵן מִתֵּר לְהֹאכִיל ²² מִצֵּה וּמְרֹרֵר לְגַר תּוֹשֵׁב וּלְשִׁכְרִי⁵⁴. ²³

(51) ישראל שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י פסחים כח:). (52) כי פחות מכזית אינה נחשבת "אכילה". (53) פסחים קכ. "דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור", וכתב המאירי (יבמות ע) "מותר הוא במצה ובמרור. ויש מפרשים שחייב בהן - וגדולי המחברים (הוא רבינו) ז"ל כתבו שמותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב". (54) מכילתא דרשב"י שמות יב, מה: "תושב ושכיר לא יאכל בו, בו אינו אוכל, אוכל הוא במצה ומרור". ובתוספות פסחים כח: דיבור המתחיל כל, העירו: האם מצה קדושה יש בה?

ט. פֶּשֶׁם שֶׁמִּילַת בָּנָיו וְעַבְדָּיו מְעַכְּבָתוּ מִלְּשַׁחַט ²⁴ הַפֶּסַח⁵⁵, כִּף מְעַכְּבָתוּ מִלְּאֹכַל; שְׁנֵאמַר⁵⁶: וּמִלְּתָה ²⁵ אֹתוֹ אִזּוֹ יֹאכַל בּוֹ⁵⁷. כִּי־עַד⁵⁸? קָנָה עֶבֶד אַחַר שֶׁנִּשְׁחַט ²⁶ הַפֶּסַח, אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהַמּוֹל אֲלֵא ²⁷ אַחַר שְׁחִיטַת הַפֶּסַח - הָרִי זֶה אָסוּר לְאֹכַל עַד ²⁸ שְׁיִמּוֹל אוֹתָן. וְכִי־עַד יִהְיֶה הַבֶּן רְאוּי לְמִילָה אַחַר ²⁹ שְׁחִיטַת הַפֶּסַח וְלֹא יִהְיֶה רְאוּי קִדְּם שְׁחִיטָה? כְּגוֹן ³⁰ שֶׁחָלְצָתוּ חֻמָּה⁵⁹, שְׁצִרְיָה שֶׁכַּעַת גְּמִים מְצֵת לְעַת ³¹ מִיּוֹם הַכְּרֵאתָ⁶⁰; וְכְגוֹן שֶׁכָּאָבָה עֵינָיו וְנִרְפְּאת אַחַר ³² שְׁחִיטָה⁶¹; אוֹ שֶׁהָיָה טְמֻטוֹם וְנִקְרַע אַחַר שְׁחִיטַת ³³ הַפֶּסַח וְנִמְצָא זָכָר. ³⁴

(55) ראה למעלה פרק ה הלכה ה: "מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו וכו' מעכבים אותו, שנאמר (שמות יב, לט), אצל בניו) המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ובמכילתא (בא) וביבמות עא. למדו שגם עבדיו שלא מלו מעכבים אותו מלעשותו, כלומר, מלהקריבו, מגזירה שווה "אז אז":

בניהן". (36) כלומר, אין האוכל אוכל בשתי חבורות, וכו' יהודה שם. וזה מוסב על הדין הראשון של "שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם".

1 ו. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁנִּכְנְסוּ שְׁלֹשָׁה מֵהֶן אוֹ יֵתֵר לְאֹכֵל ¹ ² פֶּסַחֵיהֶן וְלֹא בָּאוּ שְׁאָר בְּנֵי חֲבוּרָה³⁷, אִם נִכְנְסוּ ³ בְּשֵׁעָה שְׁדִרְךָ בְּנֵי אָדָם לְאֹכֵל הַפֶּסַחִים³⁸, וְחָזַר ⁴ הַמְעוֹרֵר לְכַלֵּן עַל הַשְּׂאֵר³⁹ וְלֹא בָּאוּ - הָרִי אֵלוֹ ⁵ שֶׁנִּכְנְסוּ אוֹכְלִין עַד שִׁישְׁבָּעוּ וְאִין מִמֵּיתִים לְשְׂאָר. ⁶ וְאִפְלוּ בָּאוּ הַמִּתְאַחֲרִין אַחַר כִּף וּמְצָאוּ אֵלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה ⁷ שְׁאֵכְלוּ הַפֶּל - אִין מְשַׁלְּמִים לְהֶן כְּדֵי חֲלָקִים⁴⁰. אֲבָל ⁸ אִם נִכְנְסוּ שְׁנַיִם בְּלֶבֶד - הָרִי אֵלוֹ מִמֵּיתִים⁴¹. בְּמָה ⁹ דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשַׁעַת פְּנִיסְתָּן לְאֹכֵל; אֲבָל בְּעַת ¹⁰ שֶׁנִּסְפְּרִין⁴² - אִין אָדָם צְרִיף לְהִמָּתִין לְחֲבֵרוֹ. אִפְלוּ ¹¹ גַּמְר אַחַד בְּלֶבֶד מִלְּאֹכֵל - יֵצֵא וְאִינוֹ צְרִיף ¹² לְהִמָּתִין⁴³.

(37) בפסחים שם: "אמר רב הונא: בני חבורה נכנסין בשלושה ויוצאין אפילו באחד. (38) שם: "והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל". (39) השמש של החבורה הלך אצל השאר לזרון שיבואו, ומשמע בדברי רבינו חננאל שם, שבמקום "והוא דרגש בהו דיילא" גרס "והוא דשגרו בהו דיילא", כלומר ששלחו השמש לעוררן לבוא לאכול. (40) "אלא שמכל מקום נראה לי וכו' שצריכים על כל פנים להשאיר להם כזית לכל אחד". (41) עד שיבוא השלישי. (42) יוצאין. (43) כתב הראב"ד, שמה שכתב רבינו בסוף דבריו אין בו טעם. ואמנם דברים אלו דחוקים, שמהיכא תיתי יצטרך אחד להמתין ביציאתו על חבירו, וייתכן כי היה מקום לסברא שכיוון שנשתתפו ונתחברו, צריך הוא להמתין עד הסוף לצוותא בעלמא שלא יישאר יחידי.

13 ז. הַמְּאֹכִיל פְּזִית מִן הַפֶּסַח, בֵּין מִפֶּסַח רֵאשׁוֹן בֵּין ¹³ ¹⁴ מִפֶּסַח שְׁנַיִם⁴⁴, לְמוֹמֵר לְעַבּוּדָה זְרָה⁴⁵ אוֹ לְגַר תּוֹשֵׁב⁴⁶ ¹⁵ אוֹ לְשִׁכְרִי⁴⁷ - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִינוֹ ¹⁶ לּוֹקֵה⁴⁸, אֲבָל מִפִּין אוֹתוֹ מִפַּת מְרֻדוֹת. וְכֵן נִכְר ¹⁷ הָאֲמֹר בַּתְּרָה - זֶה הַעוֹבֵד אֶל נִכְרֹת⁴⁹. וְאִין מְאֹכְלִין ¹⁸ מִמֶּנּוּ לְנִכְרִי, אִפְלוּ גַר תּוֹשֵׁב אוֹ שִׁכְרִי; שְׁנֵאמַר: ¹⁹ תּוֹשֵׁב וְשִׁכְרִי לֹא יֹאכַל בּוֹ⁵⁰.

(44) משום שנאמר בו (במדבר ט, יב) "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", וכל המצוות שבגופו, נוהגות בו כפסח ראשון (פסחים צו). ולהלן פרק י הלכה טו). (45) כן כתב בספר המצוות (לא-תעשה קבח) "שהוזהרנו מלהאכיל את הפסח לישראל שנשתמד". (46) גוי שקבל עליו שבע מצוות, שנצטוו בני נח ואינו עובד עבודה זרה. (47) "זה הגוי". (48) שהרי הפסוק "תושב ושכיר לא יאכל בו" וודאי נאמר לישראל שלא יאכיל לגוי, וגם הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" המדבר בין בישראל מומר ובין בגוי (מכילתא שם) - גם הוא נאמר, על כרחך, לישראל, שעל גוי לא ציוותה התורה, ומכיוון שלא הוזהרה בלשון "לא תאכילום" אינו לוקה (כסף משנה). והמאירי ביבמות ע: כתב "שאינו לוקה, אחר שלא עשה הוא מעשה" וכן כתב החינוך מצוה יג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להלן הלכה ו, שפסח שהיתה לו שעת הכושר ונפסל - יש בו משום שבירת עצם.

ב. לְפִיכָהּ⁹ שׁוֹרְפִין¹⁰ עֲצָמוֹת הַפֶּסַח בְּכָל הַנּוֹתָר⁹ מִבְּשָׂרוֹ¹¹, פְּדֵי שְׂלֵא יבֹאוּ בְהֵן לִידֵי תַקְלָה¹².

9) לפי שאסור לשבור את העצם גם לאחר כמה ימים. 10) פסחים פג. בברייתא: "כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח, מפני התקלה". 11) כנראה שהמדובר כשאין בעצמות לא בשר ולא מוח, וכן מפורש בפי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: "כל עצמות הקדשים שאין בהן מוח, אינן טעונין שריפה, חוץ מעצמות הפסח" (ועיין בראב"ד שם) וראה להלן. 12) כלומר, שמא יבואו לידי איסור שבירה, כן מפרש רבינו דברי הברייתא בפסחים פג. (הובאה למעלה). וסבור רבינו, שכשם שיש איסור שבירה בפסול שהיה לו שעת הכושר (להלן הלכה ו), כן יש איסור בעצם שהיה עליו כזית בשר וניטל ממנו. וכן נראה בגמרא שם שהקשו על הברייתא הנ"ל, "הני עצמות היכי דמי, אילימא דלית בהו מוח, עצמות קדשים למה להו שריפה" (כן הנוסחא בדפוס וויניציאה ובסיליאה, ולפנינו "למה להו שריפה". ובכ"ב ב: "עצמות הפסח למה להו שריפה"). כלומר: פשיטא שעצמות קדשים אינם צריכים שריפה, ואילו על עצמות הפסח לא קשה לו למה צריכים שריפה, הרי שאף עצמות שאין בהם מוח צריכים שריפה בפסח, שמא יבוא לידי תקלה של שבירת עצם, כנ"ל (אור שמח).

ג. אֵין תְּבִינן אֱלָא עַל שְׁבִירַת עֲצָם שְׁיֵשׁ עָלָיו כְּזֵית בְּשָׂר¹³ או שְׁיֵשׁ בּוֹ מִח¹⁴; אֲכָל עֲצָם שְׁאִין בּוֹ מִח וְשְׁאִין גְּעָלָיו כְּזֵית בְּשָׂר - אֵינוֹ חַיֵּב עַל שְׁבִירָתוֹ. הֵינָה עָלָיו כְּזֵית בְּשָׂר וְשְׁבִירַת הָעֲצָם שְׂלֵא בְּמִקּוֹם הַבְּשָׂר - חַיֵּב, אִף עַל פִּי שְׁהִמְקוֹם שְׁשִׁבֵר פְּנוּי מִבְּשָׂרוֹ¹⁵.

13) פסחים פד: "רבינא אמר, כל כי האי גוונא (באבר שאין עליו כזית בשר) לית ביה משום שבירת עצם, דבעינן שיעור אכילה", משום שנאמר: "בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו) - יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם, אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם (שם). 14) היינו כזית מוח, כמפורש שם פה. "ויש עליו כזית בשר מבפנים", והיינו כזית מוח. וכן מפורש בר"ח שם, וכן פירש"י. 15) מחלוקת שם בין ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, ופסק כר' יוחנן.

ד. הַשּׁוֹבֵר אֶחָד הַשּׁוֹבֵר¹⁶ בְּעֲצָם אֶחָד - לֹוּקָה.¹⁶ 16) כלומר, אחרי שהראשון שבר עצם, בא שני ושבר גם הוא אותו עצם, או שאדם אחד שבר עצם והתרו בו, ושבר שבר. וכן הוא בירושלמי פסחים פ"ז ה"א: "אבל בשתי התריות, שכן אפילו עצם אחד ושברו, וחזר ושברו חייב שתים". ולהלן שם בהלכה יג "ווירא אמר, דא יש שובר אחר שובר". וראה למעלה פ"ט הלכה א והערה ח.

ה. הַשּׁוֹרֵף עֲצָמוֹת וְהַמְחַתֵּף גִּידִים¹⁷ - אֵינוֹ חַיֵּב מִשּׁוֹם שְׁבִירַת עֲצָם¹⁸.

כתב בבבוי "ואז יקרב לעשותו" וכתב בעבדיו (שם, מד) "וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". 56) אצל עבדיו. 57) במכילתא בא: "אין לי אלא מילת עבדיו (שמעכבת את האכילה), מילת זכריו מנין? הרי אתה דן: נאמר כאן "אז" ונאמר להלן (אצל זכריו) "אז" מה להלן מילת זכרים (מעכבת מלהקריב את הפסח) אף כאן מילת זכרים (מעכבת לאכול את הפסח)". 58) באיזה אופן ישנה אפשרות שבשעת אכילה מעכבים בניו ועבדיו, שלא נימולו, מלאכול את הפסח, ובשעת השחיטה לא עכבוהו. 59) שהיה לתינוק חום ונחלץ ממנו. 60) ולפי זה ייתכן שבשעת השחיטה לא מלאו לו עוד שבעה ימים מעת לעת ולא הגיע הזמן למולו, ורק אחר ששחטו מלאו לו שבעה ימים מעת לעת, ואז מעכב הוא את אביו לאכול את הפסח. 61) יבמות שם, שמפני זה לא יכלו למולו בשעת השחיטה. ואין צורך לחכות שבעה ימים אלא במקרה של חום, ראה שבת (קלז).

פָּרֶק עֲשִׂירִי

1) יבאר השובר עצם בפסח טהור, ועל איזה עצם חייב, ושלא ישאיר מהבשר עד הבוקר.

- 1 א. הַשּׁוֹבֵר עֲצָם בְּפֶסַח טָהוֹר - הֲרִי זֶה לֹוּקָה²;
- 2 שְׁנֵאמַר: וְעֲצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ³ בו. וְכֵן נֶאמַר בְּפֶסַח
- 3 שְׁנֵי: וְעֲצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ בו. אֲכָל פֶּסַח שְׂפָא בְּטַמְאָה⁴,
- 4 אִם שְׁבֵר בוֹ עֲצָם - אֵינוֹ לֹוּקָה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ:
- 5 לֹא תִשְׁבְּרוּ בו - בְּטָהוֹר וְלֹא בְּטַמְאָה⁵. אֶחָד הַשּׁוֹבֵר
- 6 אֶת הָעֲצָם בְּלִילֵי חֲמֻשָּׁה עָשָׂר⁶, או שְׁשִׁבֵר בוֹ עֲצָם
- 7 מִבְּעוֹד יוֹם⁷, או שְׁשִׁבֵר אֶחָד פְּקָה יָמִים⁸ - הֲרִי זֶה
- 8 לֹוּקָה.

2) משנה פסחים פד. 3) צ"ל: "לא ישברו" [וטעות סופר כוז נפלה גם בגמרא פסחים פה. בכתיב-יד ובדפוסים ישנים (ראה בדקדוקי סופרים שם עם קצט הערה ט) ותוקנה בדפוסים חדשים]. 4) כגון שהיו רוב הקהל טמאי מת, שמקריבים כולם הפסח בטומאה, ראה למעלה פ"ז הלכה א, אבל היה הפסח טהור ונטמא אחר-כך - חייבים עליו משום שבירת עצם, ראה להלן הלכה ו. 5) בפסחים שם בברייתא: "ת"ר ועצם לא תשברו בו, בכשר ולא בפסול". ופירש"י שם: "האי פסול הוא שנעשה בפסול, דטומאה דחוויה היא בציבור [ולא הותרה]". וכלשון רבינו כן הוא במכילתא דרשב"י (שמות יב, מו), ולפי זה אין צורך לדברי רש"י. ואף בפסח שני למדו כן שם צו. "לא ישברו בו" ככשר, ולא בפסול". 6) של ניסן, שהוא פסח ראשון, ושל אייר שהוא פסח שני. 7) שם פד: "ת"ר ועצם לא תשברו בו (שמות יב), בכשר ולא בפסול. ר' אומר, בבית אחד יאכל (שמות שם) ועצם לא תשברו בו, כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם, ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם, מאי בינייהו וכו' אביי אמר כו' אלא שבירת העצם מבעוד יום, איכא בינייהו. למ"ד כשר, הא כשר הוא. למ"ד ראוי לאכילה, השתא לאו ראוי לאכילה וכו'. רב פפא אמר, כל כי האי גוונא, כ"ע יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא, לאורתא (=לערב) מיחזי לאכילה". 8) ראה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ו ניסן - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17) של הפסח. (18) פסחים שם בבביתא: "השורף עצמות והמתחך גידים - אין בו משום שבירת העצם".

15 בַּשּׁוּר הַגְּדוֹל אַחַר שְׂחִיבָאֲשֶׁל³⁶ - הוּא שְׂמַתָּר לְאָכֹל
16 כְּנִגְדּוֹ מִן הַגְּדִי הַרְף אַחַר צְלִיתוֹ³⁷, כְּגוֹן רֵאשֵׁי כְּנָפִים³⁸
17 וְהַסְחוּסִים³⁹.

1 ו. פֶּסַח שְׂהוּא נֶא¹⁹ או מְבַשֵּׁל²⁰ וְשִׁבַּר בּו אֶת הַעֲצָם
2 - לּוֹקָה²¹. אֶפְלוּ נִפְסַל בְּטַמְאָה²² וַיִּצְיֵאָה²³ וַכִּי־יֵצֵא
3 בָּהֶם - יֵשׁ בּו אֶסּוּר שְׂבִירַת הַעֲצָם. בְּמַה דְּכָרִים
4 אֲמוּרִים? פְּשָׁתָהּ לּו שְׁעַת הַפֶּשֶׁר וְנִפְסַל²⁴; אֶכֶל
5 אִם לֹא הִתְהַ לּו שְׁעַת הַפֶּשֶׁר, כְּגוֹן שְׁנַתְפַּגֵּל²⁵ או
6 נַעֲשֶׂה בְּמַחְשְׁבַת זְמַן²⁶ או מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם²⁷ -
7 אֵין בּו מְשׁוּם שְׂבִירַת הַעֲצָם.

(32) משנה וגמרא שם. (33) שאכילת העצם הרך הוא שבירה. (34) משום "ועצם לא תשברו בו". (35) הוא בכלל האיסור של "ועצם לא תשברו בו". (36) פירוש, שור הגדול שנתקשו עצמותיו, אלא שאחרי בישול רב, הם ראויים לאכילה. (37) אף כי בשור הגדול אין אפשרות לאוכלם ע"י בישול בינוני, וכ"ש על ידי צלייה. (38) "פירושו בכאן קצוות. כלומר, ראשי העצמות שיש בהרבה מהן קליפה דקה של עצם, ואדם נוטלה בשינוי ולועסה" (מאירי פסחים פד.). (39) ראה למעלה הלכה ח. וזהו פירושו של רבינו לדברי המשנה פסחים פד. "כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך וראשי כנפיים והסחוסים", ובגמרא, "רבה רמי. תנן, כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, ושאינו נאכל לא. אימא סיפא, ראשי כנפיים והסחוסים, והא הני לא מיתאכלי בשור הגדול וכו'". רבא אמר, מה הן קתני, והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול בשלקא (בישול רב) יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן ראשי כנפיים והסחוסים, ותניא כוותי דרבא וכו'". ומפרש רש"י שהמדובר הוא לענין מינוי, שאין מותר להתמנות אלא בדבר שבשור הגדול יוכלו לאכול אחרי שנתבשל (וכן נראה מדברי רבינו בפירוש המשנה) והראב"ד בהשגות מפרשה לענין נותר, שמה שאפשר לאכול ע"י בישול רב בשור הגדול, יש חיוב לאכלו. ואם אינו אוכלו, עובר על לא תותרו ממנו עד בוקר. ורבינו מפרשה לענין איסור שבירת עצם.

(19) שנצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין (למעלה פ"ח הלכה ו), ואסור לאכול משום שנאמר "אל תאכלו ממנו נא" (שם הלכה ד). והוא בפסחים (שם) רנב"י אמר, כל כי האי גוונא (שבירת העצם כנא) יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי לי ואכל לי'. (20) שאסור לאכול, משום "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים" (למעלה שם הלכה ד). (21) בנא הוא חייב, מפני שהוא ראוי לאכילה אחר שיצלה יפה (שם מדברי רב נחמן בר יצחק). ומבושל שאינו ראוי לעולם, שהרי גם "בשלו ואחר צלהו" חייב עליו (למעלה שם הלכה ח) - כיון שהיתה לו שעת הכושר, שנעשו עבודותיו בהכשר, חייבים עליו, כרב יוסף אליבא דתנא-קמא של רבי (שם). (22) לאחר זריקת הדם. (23) חוץ לחבורתו, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (24) שם כדברי רב יוסף וכתנא-קמא, ראה למעלה בהלכה זו. (25) [שחשב לאכול חוץ למקומו, שזה נקרא פיגול (זבחים כט.) ועיין למעלה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א, וראה להלן]. (26) כגון שחשב בשעת השחיטה, או בשעת קבלת הדם במזרק, או בשעת הולכת הדם למזבח, או בשעת זריקה, שיאכל ממנו חוץ לזמן המותר לאכילה, שיקריב ממנו חוץ לזמן המותר בהקרבה (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א). ובהגהות "בן אריה" מציע להגיה "מחשבת מקום". ולפ"ו "שנתפגל" שכתב מקודם היינו מחשבת חוץ לזמנו. (27) ששינה שמו לשם זבח אחר או לשם בעליו (שם פ"ט הלכה יא).

18 י. גִּידִין⁴⁰ הַרְפִּין שְׁסוּפִין לְהַקְשׁוֹת⁴¹, אַף עַל פִּי שְׁהָן
19 רְאוּיִין לְאִכִּילָה עֲתָה⁴² וְנֶאֱכָלִין⁴³ בְּפֶסַח - אֵין נִמְנִין
20 עֲלֵיהֶן. וְנִמְנִין עַל מַח שְׁפָרָאשׁ⁴⁴, מִפְּנֵי שְׂחִיבָא
21 לְהוֹצִיא⁴⁵ בְּלֹא שְׂבִירַת עֲצָם; וְאֵין נִמְנִין עַל מַח
22 שְׂבִיבָלִית⁴⁶, וְהוּא הַעֲצָם הַסְּתוּם מְשֻׁנֵי רֵאשֵׁי, שְׁהָרִי
23 אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶלָּא בְּשְׂבִירַת עֲצָם⁴⁷.

8 ז. שְׁבַר עֲצָם הָאֵלִיה²⁸ - אֵינוּ לּוֹקָה, שְׁהָרִי אֵינוּ רְאוּי
9 לְאִכִּילָה²⁹.

(40) פסחים שם. כריש לקיש, ואף ר' יוחנן הודה לו. (41) להיות קשים ולא יהיו ראויים אז לאכילה, וכגון "גידים הצוואר, ובגדי ובטלה הם רכים, אבל אם היה מזקין סופם להיות קשים" (רש"י שם). (42) בעוד הגדי רך וקטן. (43) שמותרין באכילה. (44) שם פד: "רבי אומר, נמנין על מוח שבראש וכו'". (45) "לגוררו בקיסם דרך האף" (רש"י שם). (46) שם: "רבי אומר וכו' ואין נמנין על מוח שבקולית". (47) והשובר את העצם לוקה (למעלה הלכה א).

(28) זנב הכבש. (29) פסחים שם: "רב אשי אמר, כל כי האי גוונא (=שבירת עצם האליה) ודאי אין בו משום שבירת העצם (גם לרבי וגם לתנא-קמא) דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל", שהרי היא עומדת להקטרה על גבי המזבח (שם). וראה בהשגת הראב"ד ובכס"מ.

24 יא. כְּשֶׁאֲדָם אוֹכֵל אֶת הַפֶּסַח - חוֹתֵף הַפֶּשֶׁר וְאוֹכֵל,
25 וְחוֹתֵף הַעֲצָמוֹת מִן הַפֶּרֶק וּמִפְּרָקָן אִם רָצָה⁴⁸.
26 וְכִשְׂיָגִיעַ לְגִיד הַנְּשָׂה⁴⁹ - מוֹצִיא וּמְנִיחוֹ עִם שְׂאֵר
27 הַגִּידִים וְהַעֲצָמוֹת וְהַקְרוּמוֹת⁵⁰ שְׂיוּצֵאִין בְּשְׁעַת
28 אִכִּילָה⁵¹. שְׂאֵין מְנַקִּין אוֹתוֹ פְּשָׂר הַפֶּשֶׁר⁵² וְאֵין
29 מְחַתְּכִין אוֹתוֹ⁵³, אֶלָּא צוֹלִין אוֹתוֹ שְׁלֹם⁵⁴. וְאִם חָתְכוּ

10 ח. הַסְּחוּסִים, שְׁהֶם כְּמוֹ עֲצָמִים רַפִּים³⁰ - הָרִי אֵלוֹ
11 מְתָרִין לְאֶכְלָן³¹.

(30) שם פד. והם "אותן שבראש הכתף" (פיה"מ שם). (31) ואין בהם משום שובר עצם. וראה להלן הלכה ט.

12 ט. הִיָּה גְדִי³² קָטָן וְרַף שְׂעָצְמוֹתָיו רַפִּים - לֹא יֵאֲכֹל
13 אוֹתָן, שְׁזֶה שׁוֹבֵר עֲצָם³³. וְאִם אֶכֶל - לּוֹקָה³⁴; שְׂאֵחָד
14 הַשׁוֹבֵר עֲצָם קָשָׂה אוֹ עֲצָם רַךְ³⁵. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל שְׂנֵאֲכָל

הלכה יא. (64) ואינו יוצא בה משום חובת חגיגת חמשה עשר (פ"א מהלכות חגיגה הלכה י). (65) "והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר צאן ובקר? צאן לפסח ובקר לחגיגה" (ספרי פ' ראה ופסחים ע:). אבל צריך עיון, שבריינתא זו היא אליבא דמאן-דאמר שחגיגה זו היא חובה ודוחה את השבת. אבל לדידן, פסוק זה מדבר במותר הפסח, וראה בצל"ח לפסחים ע: (66) משנה פסחים שם. (67) הפסח. (68) ש"ד בניסן חל ביום חול. (69) שהפסח קרב בטהרה. (70) שהרבה נמנו על הפסח, ולא מספיק להם כדי שיאכלו כולם ממנו על השובע (ראה למעלה פ"ח הלכה ג, שמצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע). (71) שרק הפסח דוחה שבת (למעלה פ"א הלכה יח) וטומאה (למעלה פ"ז הלכה א). אבל לא חגיגה שאינה חובה (פסחים ע:). (72) ויש בהם כדי אכילת שובע לכולם.

19 יג. חגיגת ארבעה עשר - רשות ואינה חובה⁷³.
20 ונאכלת לשני ימים ולילה אחד⁷⁴, ככל זבחי
21 שלמים⁷⁵. ואסור להניח⁷⁶ מבשר חגיגת ארבעה
22 עשר ליום השלישי⁷⁷, שנאמר: ולא ילין מן הבשר
23 אשר תזבח בערב פיום הראשון לבקר. מפי
24 השמועה למדו⁷⁸, שעה אזהרה למניח בשר חגיגת
25 ארבעה עשר ליום ששה עשר; שנאמר: לבקר⁷⁹ -
26 עד בקר של יום השני⁸⁰. והמותיר⁸¹ - אינו לוקה;
27 אלא ישרף הנותר ממנה, כשאר הנותרים⁸².

(73) שם סט: "א"ר אשי, שמע מינה, חגיגת ארבעה עשר לאו חובה היא. דאי סלקא-דעתך חובה, תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה". (74) ואינה כפסח שאינו נאכל אלא עד חצות (משנה שם, ודלא כבן-תימא שאמר שדינה כפסח). (75) פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (76) להשאר. (77) מיום הקרבנות, שהוא יום ששה עשר בניסן. (78) שם עא. עא: (79) כלומר: אילו היו כתוב "בוקר" בלא "למד" היינו מפרשים בוקר הראשון, ומזה שנאמר "לבוקר" דרשו לבוקר שני (שם עא:). (80) שהוא יום ששה עשר בניסן. (81) מחגיגת י"ד ליום ששה עשר בניסן. (82) ראה למעלה הלכה יא.

28 יד. בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
29 התבשילין העולים עמו על השלחן מתבשרין עמו⁸³,
30 ואינן נאכלים אלא עד חצות⁸⁴ כפסח עצמו⁸⁵. גזירה
31 מפני התערבות⁸⁶.

(83) תוספתא פסחים פ"ה, וירושלמי שם פ"ו הלכה ד. (84) אף כי כל בשר החגיגה נאכל לשני ימים ולילה אחד (למעלה הלכה יג) - זה שעלה על שלחן אחד עם הפסח, אינו נאכל אלא עד חצות. (85) למעלה פ"ח הלכה טו. (86) כלומר, שמא נתערב בהם מן הפסח. [ואף-על-פי שהאיסור בפסח עצמו אינו מן התורה אלא כדי להרחיק מן העבירה (למעלה בפ"ח שם). אין זו "גזירה לגזירה" שלא גזרו כן (שבת יא: ועוד), כי כמה פעמים מצאנו שגזרו גזירה לגזירה, ואמרו חכמים כי "חדא גזירה היא", כלומר

1 חתיכות חתיכות - פשר⁵⁵. והוא שלא יחסר אבר.
2 צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד
3 בקר, שנאמר: לא תותרו ממנו עד בקר. וכן בשני,
4 שנאמר: לא ישאירו ממנו עד בקר. ואם השאיר
5 ממנו, בין בראשון בין בשני - עבר בלא תעשה.
6 ואינו לוקה על לאו זה, שהרי נתק לעשה⁵⁶,
7 שנאמר: והנותר ממנו באש תשרפו.

(48) ואין זו שבירת עצם, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (49) שהרי צולחו שלם בעוד הגיד בו, כדלהלן. ואף שהגיד אסור בהנאה, צולחו ביחד עם הבשר, משום שאין בגידין בנותן טעם (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז). ולשומן הגיד שאינו אסור אלא משום מנהג (חולין צב:). לא חששו כאן, שהרי אין מחתכין אותו, כדלהלן (כסף משנה). וראה בהשגת הראב"ד. (50) שאינם אסורים. (51) כלומר, שבני האדם אין רגילים לאוכלם. (52) אלא רק מהדברים האסורים מן התורה ושיש בהם בנותן טעם (כסף-משנה). (53) לחתיכות. (54) כמו שכתוב (שמות יב, ט) "כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו", והוא בתוספתא פסחים פ"ה "הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתיכות". (55) תוספתא שם: "רצה מנתחו, ומטילו אבר אבר על גבי גחלים". (56) כלומר, שהעובר בלאו זה מתחייב בעשה. ולאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, ראה בפ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב. ומקור הדבר בפסחים פד. בדברי רבי יהודה. וכן כתב בפ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. ולמעלה פ"א הלכה ז גבי אימורים כתב, שאם הניחם ונפסלו בלינה ועבר על "לא ילין חלב חגי עד בוקר" - "אינו לוקה לפי שאין בו מעשה". כדעת רבי יעקב שם, וראה בכסף-משנה כאן ובמשנה-למלך בהלכות פסולי המוקדשין שם.

8 יב. כשמקריבין את הפסח בראשון⁵⁷ - מקריבין
9 עמו⁵⁸ שלמים⁵⁹ פיום ארבעה עשר מן הבקר או מן
10 הצאן⁶⁰, גדולים או קטנים⁶¹, זכרים או נקבות⁶²,
11 ככל זבחי השלמים⁶³. וזו היא הנקראת חגיגת
12 ארבעה עשר⁶⁴, ועל זה נאמר בתורה: וזבחת פסח
13 לה' אלהיך צאן ובקר⁶⁵. אימתי מביאין עמו חגיגה
14 זו? בזמן שהוא⁶⁷ בא פה⁶⁸ ובטהרה⁶⁹ ובמועט⁷⁰;
15 אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת, או
16 שבא הפסח בטמאה⁷¹, או שהיו הפסחים מרבים⁷²
17 - אין מביאין עמו חגיגה, ואין מקריבין אלא
18 הפסחים בלבד.

(57) כלומר בפסח ראשון, אבל לא בפסח שני, ראה להלן הלכה טו. (58) כן הוא במשנה פסחים סט: ומקריבים אותה לפני תמיד של בין הערבים (משנה-למלך פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה ט). (59) קרבן שלמים. (60) משנה שם. (61) פירוש החגיגה אינה כפסח שבא בן שנה, אלא באה בת שנה וגם בת שנים ויותר, וכן הוא בתוספתא פסחים פ"ה: "ובאה בת שנתה בת שתיים". (62) משנה שם. (63) ראה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בלילה (בשעת אכילה) אין אומרים הלל בפסח שני שאין לילו מקודש לחג, ראה למעלה. אבל ביום אין צריך קדושת חג (גמרא שם צה. 101) משנה שם צה. וראה למעלה פ"ח הלכה ד. (102) כלומר בחבורה אחת ובמקום אחד, ראה למעלה פ"ט הלכה ה, שרבינו פוסק להחמיר כשניהם, כר' יהודה וכו' שמעון (פסחים פו.). וכנראה שלרבינו היתה הגירסא בגמרא פסחים צה. באופן שגם בפסח שני הדין שנאכל בבית אחד, ראה למעלה הערה צה. (103) משנה פסחים שם. (104) ראה למעלה הלכה יא. (105) ראה למעלה הלכה א. (106) בפסח שני. (107) משום שבבמדבר שם, אחרי שכתב ככל חוקת הפסח, מפרט שם המקרא כמה פרטי דינים של פסח שני, כמו "ועצם לא תשברו", "ולא ישאירו ממנו עד בוקר", וכן "על מצות ומרורים יאכלוהו". (108) כלומר, דברים שפירט אותם הכתוב. (109) כמו "לא ישאירו ממנו עד בוקר", "ועצם לא תשברו", וכן שאר מצוות שבגוף הקרבן, כמו צלי. אבל דברים שאינם בגוף הקרבן, לא שוה השני לראשון. ומצה ומרור שאינם בגוף הקרבן, מפרש המקרא באופן מיוחד, שגם פסח שני נאכל על מצה ומרור, ראה הסוגיא בפסחים צה. (110) השני. (111) אולי צ"ל "וכלל" זה [ובכ"י תימן: חוקת הפסח שכלל]. ואחר-כך מתחילה הלכה חדשה: "זה שנאמר וכו'". (112) בפסח שנעשה במצרים. (113) בעשור לחודש ניסן, כמו שנאמר (שמות יב, ג): "בעשור לחודש הזה, ויקחו להם איש שה וכו'". (114) (שם, כב.). והוא: ג' קלחין של מין ירוק ישיש לו גבעולים (רש"י שם). (115) כמו שנאמר (שם) "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף, והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות". (116) כמו שכתוב (שם, יא) "ואכלתם אותו בחפזון". (117) בפסחים של כל הדורות. (118) משנה בפסחים צו.

סליקו להו הלכות קרבן פסח בסייעתא דשמיא

הלכות חגיגה

- 22 יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה, ושתיים
23 מצות לא תעשה, וזה הוא פסח: א) להראות פני
24 ה'. ב) לחג בשלש רגלים. ג) לשמח ברגלים. ד)
25 שלא יראה ריקם. ה) שלא יעזב לוי מלשמחו ולתן
26 לו מתנותיו ברגלים. ו) להקהיל את העם בחד
27 הספות במוצאי שמטה.
28 ובאור מצות אלו בפרכים אלו:

פרכ ראשון

1) יבאר ששלש מצוות נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים, ומה הן, ואם הנשים חייבות בהן.

- 29 א. שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל:
30 משלש רגלים³, ואלו הן: הראיה, שנאמר: יראה כל
31 זכורך; והחגיגה, שנאמר: תחג לה' אלהיך; ו
32 והשמחה, שנאמר: ושמחת בחדך. הראיה האמורה
33 בתורה היא: שראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון
34 של חג, ויביא עמו קרבן עולה⁸, בין מן העוף בין

כשגזרו גזירה ראשונה גזרו גם על השניה, כי אילולא הא - לא קיימא הא, ראה ביצה ג. וחולין קד:.

- 1 טו. מה בין פסח ראשון לפסח שני?⁸⁷ הראשון
2 אסור בחמץ בכל יראה ובל ימצא⁸⁸, ואינו נשחט
3 על חמץ⁸⁹, ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה⁹⁰,
4 וטעון הלל באכילתו⁹¹, ומביאין עמו חגיגה⁹²,
5 ואפשר שיבא בטמאה, אם נטמא רב הקהל טמאת
6 מת, כמו שבארנו⁹³. אבל פסח שני - חמץ ומצה
7 עמו בבית⁹⁴, ואינו טעון הלל באכילתו⁹⁵, ומוציאין
8 אותו חוץ לחבורתו⁹⁶, ואין מביאין עמו חגיגה⁹⁷,
9 ואינו בא בטמאה⁹⁸. ושניהם דוחין את השבת⁹⁹,
10 וטעונין הלל בעשייתן¹⁰⁰, ונאכלין צלי¹⁰¹ בבית
11 אחד¹⁰² על מצה ומרור¹⁰³, ואין מותרין מהין¹⁰⁴,
12 ואין שוברין בהן את העצם¹⁰⁵. ולמה לא ישוה
13 השני לראשון לכל הדברים, מאחר שנאמר¹⁰⁶: ככל
14 חקת הפסח יעשו? לפי שפרש בו מקצת חקת
15 הפסח¹⁰⁷, ללמד שאינו שוה לראשון אלא בדברים
16 שנתפרשו בו¹⁰⁸, והן המצות שבגופו¹⁰⁹, והם 'חקת
17 הפסח'¹¹⁰ שכלל זה¹¹¹ שנאמר במצרים¹¹² שילקח
18 הפסח מבעשור¹¹³, ושהוא טעון הגעת דם באגדת
19 אזוב¹¹⁴ למשקוף ולשתי המזוזות¹¹⁵, ושנאכל
20 בחפזון¹¹⁶ - אין אותן הדברים נוהגים לדורות¹¹⁷,
21 ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד¹¹⁸.

(87) משנה בפסחים צה. (88) ראה בפ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ח הערה מג, שלדעת רבינו עובר על "בל יראה ובל ימצא" משש שעות ולמעלה בי"ד. וכן משמע הלשון: "הראשון" - "השני" שמדובר על קרבן הפסח ולא על חג הפסח. (89) ראה למעלה פ"א הלכה ה, שהשוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי. (90) ראה למעלה פ"ט הלכה א, שהמוציא כזית מבשר הפסח מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר לוקה, שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. (91) משנה שם, ולמעלה פ"ח הלכה טו. (92) למעלה הלכה יב. (93) למעלה פ"ז הלכה א. (94) משנה שם. וגם נשחט על החמץ (שם צה.). (95) משנה שם, שאין אומרים הלל בלילה, אלא-אם-כן הוא מקודש לחג, שנאמר (ישעיה ל, כט) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (שם צה.). (96) הכסף-משנה תמה על דברי רבינו, ממה שמפורש בפסחים צה. "בכלליה דלא ישאירו ממנו עד בוקר, מאי קא מרבה לא תוציא ממנו". הרי שגם בפסח שני אסור להוציא חוץ לחבורתו. אבל ראה במאירי פסחים כאן על דברי המשנה, שכתב וז"ל: "והשני מוציאין חוץ לחבורה כמו שיתבאר בגמרא". נראה מדבריו כי היתה כאן בגמרא גירסא אחרת. (97) תוספתא פסחים פרק ח. (98) תוספתא שם. (99) שאם חל יום י"ד ניסן או י"ד באייר ביום השבת שוחטין בו את הפסחים, והוא במשנה שם ובתוספתא שם. וראה למעלה פ"ה הלכה א. (100) בשעת הקרבת פסח ראשון ופסח שני, צריך לומר הלל (משנה שם) - שרק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בעופות ובמנחות, ודין הוא וכו' אף ראייה האמורה לגבוה - זבחים (ולא עופות ומנחות). הרי מפורש שעולת ראייה אינה אלא מן הבהמה ולא מן העוף, אבל במכילתא (פ' משפטים) במקום "או אינו אלא בעופות ובמנחות" נאמר: "או אינו אלא בכספים", ולפי זה אינו ממעט עופות, שגם הם בכלל הזבחים (ראה 'מאירי' חגיגה ז. ובכסף-משנה כאן בשם מהר"י קורקוס). (10) צריך לומר "ולא". (11) וכל זה אינו אלא אם לא השלים בשאר הימים, אבל אם והשלים והביא קרבן בשאר הימים, הרי הם תשלומין של הראשון ואינו עובר על ה'לאו' ועל ה'עשה' ('קריית ספר'). (12) ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו (פי"ח מהל' סנהדרין ה"ב). (13) תוספתא חגיגה פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמ' 22, 232) "איזו היא חגיגה, שלמים הבאים לחגיגה". וכ"ה במדרש הגדול (שמות כג, יד) "תחוג לי, שיקריב שלמי חגיגה". (14) חגיגה ט, א: "דתניא, וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים (ויקרא כג, מא) יכול יהא חוגג והולך כל שבעה, ת"ל אותו, אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה, א"כ למה נאמר שבעה – לתשלומין". (15) שם ו, ב: "רבי יוסי הגלילי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל: ראייה וחגיגה ושמחה". (16) ולא מן העוף, ראה פ"א מהל' מעשה הקרבנות הי"א: "השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר וכו' ואין העוף בא לשלמים". (17) שם ו, ב: "דתניא, רבי יוסי הגלילי וכו' יש בשמחה מה שאין בשתייהן, שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים, מה שאין בשתייהן". שהן מצוות-עשה שהזמן גרמא, והכתוב לא ריבה אותן במיוחד כמו שריבה אצל שמחה (רש"י). ושם ד, א - אמרו "זכור, להוציא את הנשים". (18) כלומר, נוסף לשלמי חגיגה, מקריב גם שלמי שמחה. (19) פסוק זה לא נאמר בשמחת החג אלא בהר עיבל, הרי שנראה מכאן שהשמחה היא בזבחת קרבן שלמים, כמו כן אצלנו שמחת החג היא ע"י זבחת שלמים, שכן למדנו ב'ספרי' (דברים טז, יא) "נאמר כאן שמחה, ונאמרה להלן (בהר עיבל) שמחה. מה שמחה האמורה להלן – שלמים, אף שמחה האמורה כאן – שלמים". (20) של שמחה (חגיגה ו:): "דתניא, רבי יוסי הגלילי וכו' יש בשמחה מה שאין בשתייהן (בחגיגה וראי') שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים", שנאמר (דברים יד, כו) "ושמחת אתה וביתך" (רש"י שם). וכרבי זירא (ראש השנה ז:): שהחיוב עליה. ולא כאביי שאמר (שם) "אשה בעלה משמחה", שאין החובה עליה אלא על בעלה (לחם-משנה פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הי"ד. וראה בראב"ד וכסף-משנה כאן).

14 **ב. הָרְאִיָּה**²¹ וְהַחֲגִיגָה²² אֵין לָהֶן שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה, 15 **שְׁנָאֲמַר:** אִישׁ כְּמִתְנַת יְדוֹ²³ וְגוֹמֵר. אֲבָל מִדְּבָרֵי 16 **סוֹפְרִים**²⁴, שְׁלָא יְהִי קֶרְבֵּן עוֹלֵת רְאִיָּה פְּחוֹת מְשֹׁה 17 **מְעָה כֶּסֶף**²⁵, וְלֹא שְׁלָמֵי חֲגִיגָה פְּחוֹת מְשֹׁה שְׁתֵּי 18 **כֶּסֶף**²⁶. וּמִצְוָה לְהַבִּיאַת כְּפֵי עֶשְׂרוֹ²⁷, שְׁנָאֲמַר: כְּמִתְנַת 19 **יְדוֹ**²⁸.

(21) פאה פ"א מ"א: "ואלו דברים שאין להם שיעור כו' הראיון וכו'". (22) בחגיגה ז, א - על דברי המשנה, פאה שם: "אמר רבי יוחנן, כסבורין אנו לומר הראיון אין לו

1 מִן הַבְּהֵמָה⁹. וּמִי שְׁפָא לְעֹזְרָה בְּיוֹם רְאִשׁוֹן וְלֹא 2 הַבִּיא עוֹלָה - לֹא דִּיּוֹ שְׁלָא עֲשָׂה מִצְוַת עֲשֵׂה, אֲלֵא 3 עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנָאֲמַר: לֹא¹⁰ יִרְאוּ פְּנֵי 4 רִיקָם¹¹. וְאִינוּ לוֹקָה עַל לֹא זֶה, שְׁהָרִי לֹא עֲשָׂה 5 מְעֵשָׂה¹². הַחֲגִיגָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה הִיא: שְׁיִקְרִיב 6 שְׁלָמִים¹³ בְּיוֹם טוֹב הָרְאִשׁוֹן שְׁל חֲג¹⁴ כְּבוֹאוֹ 7 לְהָרְאוֹת¹⁵. וְהַדְּבָר יְדוּעַ, שְׁאֵין הַשְּׁלָמִים בָּאִים אֲלֵא 8 מִן הַבְּהֵמָה¹⁶. וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלוֹ, שְׁהֵן הָרְאִיָּה 9 וְהַחֲגִיגָה, אֵין הַנְּשִׂים חַיִּבוֹת בָּהֶן¹⁷. וְהַשְּׁמִחָה 10 הָאֲמוּרָה בְּרַגְלִים הִיא: שְׁיִקְרִיב שְׁלָמִים יְתֵר עַל 11 שְׁלָמֵי חֲגִיגָה¹⁸, וְאֵלוֹ הֵם הַנְּקָרָאִים שְׁלָמֵי שְׁמִחַת 12 חֲגִיגָה; שְׁנָאֲמַר: וְזָבַחַת שְׁלָמִים וְאֶכְלַתְּ שֶׁם וּשְׁמִחַתָּה 13 לְפָנָי ה' אֲלֵהֶיךָ¹⁹. וְנְשִׂים חַיִּבוֹת בְּמִצְוָה²⁰ ז.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שלש מצוות-עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן: הראייה והחגיגה והשמחה. הראי'... יביא עמה קרבן עולה. החגיגה... יקריב שלמים ביום-טוב ושתי מצוות אלו.. אין הנשים חייבות בהן והשמחה האמורה.. ונשים חייבות במצוה זו".

והשיג עליו הראב"ד שהרי אין הנשים חייבות בקרבן שמחה אלא "בשמחה שתשמח עם בעלה שתעלה עמו והוא ישמח אותה". ומקורו במסכת קידושין "אמר אביי אשה בעלה משמחה".

והכס"מ הביא דעת רש"י ש"אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה במאכל ומשתה וכלי פשתן", ודעת התוס' "אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלוו" ומסיים "ואין תפיסה על הרמב"ם למה לא האריך לבאר זה".

ותירוצו צריך עיון שהרי הקושיא על הרמב"ם היא לא על שלא האריך לבאר ענין זה אלא שפסק היפך דברי הגמרא ש"אשה בעלה משמחה" ופסק ש"נשים חייבות במצוה זו".

(על פי יין מלכות החדש ספר קרבנות סימן ג)

(2) חגיגה ו, ב: "דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל". (3) פסח, שבועות וסוכות. (4) שם נאמר: "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני הארון ה'". (5) ב'ספר המצוות' (מצוות-עשה נב) כתב: "והוא אמרו יתעלה (שמות כג, יד), שלש רגלים תחוג לי בשנה". (6) פסוק זה נאמר בחג הסוכות. ובחג השבועות נאמר (דברים טז, יא): "ושמחת לפני ה' אלוךך", וב'ספרי' (שם, יב) אמרו: "זוכרת כי עבד היית בארץ וכו' מלמד שכל שנוהגים בעצרת, נוהגים בפסח וכו'". (7) אבל שאר הימים, אינם אלא תשלומין של ראשון (להלן ה"ד). (8) אבל אם בא לעזרה בשאר ימים (אחרי שקיים כבר חובת הראייה ביום הראשון של החג) – אינו חייב להביא קרבן עולה, וכרבי יוחנן (חגיגה ז). (9) בברייתא שם ז, א: "ולא יראה פני ריקם, בזבחים. אתה אומר בזבחים או אינו אלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

36) מכילתא, פרשת בא: "רבי יוסי הגלילי אומר, שבעת ימים תחוג לה' אלוך (דברים טז) להביא שבעת ימי הפסח שיטענו חגיגה, או אינו אלא בחג (=הסוכות), כשהוא אומר וחגותם אותו חג לה' (ויקרא כז) הרי חג אמור, ומה אני מקיים שבעת ימים תחוג לה', להביא שבעת ימי הפסח שיטענו חגיגה". וכן בחגיגה ט, א. ואע"פ שפסוק זה נאמר בחגיגה ולא בראיה - למדו ראייה מחגיגה לענין זה ('תוספות' שם ב. ד"ה תשלומין). וראה ב'קריית ספר' כאן. 37) עיקר המצוה להקריב ביום ראשון של החג (ראה למעלה ה"א, ולהלן ה"ה), ורק אם לא הקריב בראשון חייב להשלימן באחד מימות הרגל, כדעת רבי יוחנן במס' חגיגה שם, ודלא כרבי אושעיא.

14 ה. וּמִצְוָה לְהַקְרִיב וּלְהַקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן³⁸. לֹא הֶקְרִיב
15 בְּרֵאשׁוֹן, בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מְזִיד³⁹ - יִקְרִיב בְּשֵׁנֵי⁴⁰. וְכָל
16 הַמֵּאֲחֵר - הֲרִי זֶה מִגְּנֵה⁴¹, וְעָלִיו נֶאֱמַר: נוֹגֵי מִמוֹעֵד
17 אֶסְפְּתִי⁴².

38) אף כי אפשר להשלים במשך שאר ימי החג, מצוה להקדים ולהקריב בראשון שהוא עיקר החיוב, ראה למעלה ה"א. 39) (במשנה (חגיגה שם): "מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג, חוגג את כל הרגל". ולשון "מי שלא חג", שנאמרה סתם, משמעה בין בשוגג בין במיזיד. וכן לענין פסח שני, שאף הוא תשלומין לפסח ראשון אליבא דרבי נתן, גם מזיד מביא פסח שני (כן נראה בפסחים צג. שהברייתא אמרה שגם מזיד מביא פסח שני, והגמרא שם אינה מחלקת בין רבי לרבי נתן). ומה שאמרו בברכות כו, א - שאם ביטל תפילת שחרית במזיד אינו משלים במנחה, היינו משום שעבר זמנה של שחרית, אבל כאן כל הרגל זמנו הוא. 40) ולא יאחר בשלישי וכו' וכו'. 41) ובחגיגה ז, ב - נקרא פושע (הגהות 'יד איתן' על הרמב"ם, והגהות הרש"ש מגילה ח.). 42) ברכות כח, א: "כדמתרגם רב יוסף, תברא אתי על שונאיהון דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים", פירוש: שבר יבוא על שונאיהם של ישראל (בלשון סגי נהור) על אשר אחרו את זמני המועדים בירושלים. ומפרש רבינו, שזמני המועדים הם קרבנות הרגלים שאחרו ולא הקריבו בזמנן, ביום ראשון, ולא כדברי 'תוספות' שם ד"ה כדמתרגם (הגהות 'יד איתן', וחידושים ומקורים להרש"ש על הרמב"ם).

18 ו. עֵבֶר הַרְגָל⁴³ וְלֹא חֲגָה⁴⁴ - אֵינּוּ חַיִּב בְּאַחֲרֵיתוֹ⁴⁵.
19 וְעַל זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ⁴⁶ נֶאֱמַר: מְעֹתָ לֹא יִכָּל לְחַקֵּן.

43) משנה, חגיגה ט, א. 44) לא הביא קרבנות החג. 45) כיון שעבר הרגל אינו מחויב להקריבם. אבל מביאם בתור נדבה, ואם אבדו או מתו אינו חייב באחריותם, כדין קרבנות נדבה (ראה 'טורי אבן' חגיגה שם). 46) הוא מה שאמר רבי שמעון בן מנסיא במשנה, שם: "איזהו מעוות שאינו יכול להתקן, זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר", וראה ב'מאירי' חגיגה שם שכתב, שרבי שמעון בן מנסיא לא בא אלא להוסיף: שכל העובר עבירה שאי-אפשר לו להשיבה, הוא בכלל מעוות לא יוכל לתקן.

שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה, עד שבא רבי הושעיא ברבי, ולימד אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה. אבל חכמים אומרים, הרא"י מעה כסף והחגיגה שתי כסף, הרי שגם החגיגה אין לה שיעור מן התורה, וראה להלן. 23) "מפשות הפסוק נראה שאין כאן שיעור אלא כפי מה שירצה, והפסק הזה מוסב על הפסוקים הקודמים של מצות קרבן ראייה וקרבן חגיגה" ('קריית ספר'). 24) דברי רבי יוחנן (חגיגה שם, הובאו למעלה). 25) משקלו שש עשרה שעורות כסף. ראה מה שכתב רבינו בפירוש המשניות, בתחילת מס' חגיגה. 26) שתי מעות כסף, שלשים ושתים שעורות (פירוש המשניות, שם). ופסק כבית הלל (משנה, חגיגה ב.). ולא כבית שמאי הסוברים ההיפך מזה: שהחגיגה היא מעה כסף והראיה שתי כסף. 27) שהשיעור של מעה כסף ושתי כסף זהו רק "לפחות", אבל למי שידו משגת - מצוה עליו להביא כפי השגתו. 28) משנה, חגיגה ח, ב.

1 ג. שְׁלָמִי שְׂמַחָה לֹא נִתְּנוּ בֵּהֶן חֲכָמִים שְׁעוֹר²⁹. בַּעַת
2 שְׂיַעֲלָה אָדָם לִירוּשָׁלַיִם לְחַג, אִם הָיָה בְּיָדוֹ קָרְבָּנוֹת
3 הָרֵאִיָּה - וְיֵבֵא, או יַעֲלָה עִמּוֹ כֶּסֶף³⁰ לְקָנוֹת בּוֹ
4 הַקָּרְבָּן. וְאִם אֵין בְּיָדוֹ כֶּסֶף - לֹא יֵבֵא שָׂוָה כֶּסֶף³¹.
5 אֶפְלוּ הָיָה בְּיָדוֹ שָׂוָה כֶּסֶף הַהוֹבִיִּים - אֶסְרוּ³² לוֹ
6 לַעֲלוֹת רִיקָם בְּלֹא כֶּסֶף וְלֹא קָרְבָּן. וְלָמָּה אֶסְרוּ
7 שְׂיַעֲלָה בְּיָדוֹ שָׂוָה כֶּסֶף? גִּזְרָה שְׂמָא לֹא יִמְצָא
8 לְמַכֵּר, או שְׂמָא יִמְצָאוּ הַמְּעוֹת סִיגִים³³.

29) שהרי במשנה (חגיגה ב.) לא הוזכר שיעור אלא לענין חגיגה וראיה, אבל לא לענין שמחה. ומשום כך ודאי שאין לשלמי שמחה שום שיעור (לחס-משנה). ומצוה להביא שלמי שמחה כפי עשרו" ('מאירי' חגיגה, על המשנה). 30) מטבע של כסף. 31) בכורות מט, ב - במשנה: "וכולן וכו' בכסף ובשוה כסף חוץ משקלים", ובגמרא (שם נא): "תנא, חוץ מן השקלים ומעשר והראיין (= עולת ראייה)". 32) מדרבנן. 33) בכורות, שם: "והראיין, תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה", ומפרשה רבינו כפירוש 'תוספות' (שם ד"ה והראיין), שזוהי נתינת טעם על זה שלא יביא שוה כסף, שמא ימצאו סיגים בחתיכת הכסף ולא תשווה שתי מעות. ומה שכתב רבינו "שמא לא ימצא למכור" לא נזכר שם בגמרא. (ומה שכתב "המעות" צריך לומר, שכונתו לשווה המעות).

9 ד. מִי שְׁלֹא הֶקְרִיב בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן³⁴ עוֹלַת רֵאִיתוֹ
10 וְשְׁלָמִי חֲגִיגָתוֹ³⁵ - הֲרִי זֶה מִקְרִיבֵן בְּשֵׁאֵר מְוֹת
11 הַרְגָל; שְׁנֹאֲמַר: שְׁבַעַת יָמִים תַּחַג לְה' אֱלֹהֶיךָ -
12 מְלַמֵּד שְׁפָלָן רֵאוּיִין לְחֲגִיגָה³⁶. וְכָלֵן תְּשַׁלְּמוּי רֵאשׁוֹן
13 הֵם³⁷.

34) של חג הפסח, וראה להלן ה"ז לענין חג הסוכות וחג השבועות. 35) ושלמי שמחה לא כתב כי בכל ימי החג הוא חייב בשמחה, ואין זה מטעם תשלומין ('תוספות יום-טוב' חגיגה פ"א מ"ו). (וזוהי כוונת התוספתא פ"א שם (עמוד 22, 23) "שמחה נוהגת וכו' כל שבעה, מה שאין-כן בשתייהם". ועי' 'תוספות' שם ז: ד"ה יש בשמחה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ובעולת חובה נאמר (שם ט, טז) "ויקרב את העולה ויעשה במשפט". ואמרו בברייתא (ביצה כ.). "כמשפט עולת נדבה, למד על עולת חובה שטעונה סמיכה", וגם אצל שלמי חובה כתוב (שם ג, א-ב) "ואם זבח שלמים קרבנו – וסמך ידו", ולמדו בית הלל (ביצה שם) משלמי נדבה ועולת חובה, - ששלמי חובה אף הם טעונין סמיכה. (58 חגיגה טז, ב. 59) שאם לא סמך, גם-כן נתכפר (מנחות צג. במשנה ובברייתא שם צג.). (60 פ"ג הי"ב. 61) שגזרו חכמים, שלא לעלות באילן ולא לרכוב על גבי בהמה בשבת וכיום טוב (ביצה לו:), וכשסומך בכל כחו הרי הוא משתמש בבעלי חיים, ואף-על-פי-כן לא גזרו בה משום שבות, וראה בחגיגה טז, ב.

י. המפריש עולת ראיתו ומת - היורשין חייבין להביאה⁶². מתר להקריב בחלו של מועד נדרים ונדבות⁶³; שגאמר: אלה תעשו לה' במועדיכם לזכר מנדריכם ונדבותיכם⁶⁴, מפלל שקרבין ברגל⁶⁵. לעלתיכם - כמו עולת מצרע ועולת יולדת⁶⁶. ולמנחותיכם - להביא מנחת חוטא ומנחת קנאות⁶⁷. ולשלמיכם - לרבות שלמי נזיר⁶⁸. הפל קרבין במועד⁶⁹, ואין קרבין ביום טוב.

(62) בכורות נא, ב. וראה גם בירושלמי חגיגה פ"א ה"א. (63) תמורה יד, ב. ביצה יט, ב. חגיגה ז, א. (64) וגו' לעולותיכם ולמנחותיכם ולנסיכם ולשלמיכם. (65) תמורה, שם. (66) תמורה, שם. שהמצורע והיולדת מביאים קרבן עולה בעת טהרתם (ויקרא יב, ו לענין יולדות, ושם יד, כ לענין מצורע). (67) תמורה, שם. מנחת חוטא, היא המנחה שמקריב העני כשיתחייב חטאת ולא הגיעה ידו (שם ה, יא), ומנחת קנאות היא מנחת סוטה, כשמשקין את הסוטה מביא בעלה מנחה (במדבר ה, טו). (68) תמורה, שם. שביום מלאות לו ימי נזירותו מביא איל לשלמים (במדבר ו, יד). (69) כלומר, בחולו של מועד.

יא. ומי שהיה לו אוכלים מרבים⁷⁰ ונכסים מועטין - מביא שלמי חגיגה מרבין ועולות ראיה מועטין⁷¹. הויו לו אוכלין מועטין⁷² ונכסים מרבין - מביא עולות ראיה מרבות ושלמי חגיגה מועטות⁷³. הויו זה וזה מועט - על זה אמרו⁷⁴: לא יפחת ממעה לעולה ושתי פסו לשלמים. זה וזה מרבה - על זה נאמר: כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך.

(70) כלומר, בני ביתו מרובים. (71) משנה, חגיגה ה, ב. (72) שם במשנה. (73) הואיל והאוכלים מועטין, שמא ישאירו ויבוא לבית הפסול ('מאיר'). (74) ראה למעלה ה"ב.

ז. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסופות⁴⁷ - חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני⁴⁸. ואף השמיני תשלומי ראשון הוא⁴⁹. וכן מי שלא חג ביום חג השבועות - חוגג כל שבועה, ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר חג השבועות. ודבר זה מפי השמועה נאמר, שחג השבועות פתח המצות לתשלומין⁵⁰.

(47) משנה, חגיגה שם. ולענין חג הפסח, ראה למעלה ה"ד. (48) שמיני עצרת. (49) אף-על-פי שלענין פז"ר קש"ב הוא כרגל בפני עצמו (סוכה מז.). לענין תשלומין הרי הוא תשלומין של ראשון, ולמדו כן מפסוק מפורש בגמרא שם. (50) בחגיגה יז, א: "א"ר אלעזר וכו' מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבועה, שנאמר (דברים טז) בחג המצות ובחג השבועות וכו' מקיש חג השבועות לחג המצות. מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבועה, אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבועה".

ח. עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת⁵¹ ולא את הטמאה⁵², לפי שאין להן זמן קבוע בקרבנות הצבור; שאם אינו חוגג היום - חוגג למחר⁵³, כמו שבארנו⁵⁴. אבל דוחין את יום טוב⁵⁵. ואף על פי שאין מקריבין ביום טוב נדרים ונדבות⁵⁶ - מקריבין עולת ראיה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה; שאין אלו נדרים ונדבות, אלא חובות.

(51) שלעולם אין מקריבין אותם בשבת שבחג. (52) אם נטמאו הבעלים או הכהנים או כלי השרת, אין מקריבים אותם. (53) שכל קרבן שקבוע לו זמן דוחה את הטמאה ואת השבת, ואלו אין קבוע להם זמן, שהרי יש להם תשלומין כל שבועה, "וכיון דאית להו תשלומין כל שבועה, לא דחו את השבת. ומכיון שלא דחו שבת, לא דחו טומאה" (פסחים עו:). והוא-הדין לעולת ראיה, שאף היא יש לה תשלומין (כסף-משנה). (54) למעלה ה"ד וה"ז. (55) כדעת בית הלל (חגיגה יז). ואף כי אין קבוע להם זמן ואפשר להשלים בשאר ימי הרגל - יש לחוש שמא יפגע או יאנס בשאר ימי המועד ולא יביא (ביצה כ: ורש"י שם). (56) מחלוקת (שם יט: כ:). ופסק לחומרא. כיון שאין קבוע להם זמן, ואפשר להקריבן אחר החג (שם).

ט. כשמקריב המקריב עולת ראיתו ושלמי חגיגתו ושמחתו ביום טוב - סומך עליהן⁵⁷ בכל כחו⁵⁸, בדרך שעושה בשאר הימים. אף על פי ששמחה אינה מעפכת⁵⁹, כמו שבארנו במעשה הקרבנות⁶⁰, לא גזרו עליה משום שבות⁶¹.

(57) בעולת נדבה נאמר (ויקרא א, ד) "וסמך את ידו",

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"כ"ו ניסן תשע"ז

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ז

הלכות עבדים

פרק יג

1 (1) ביאר בו רבינו דיני קניין עבד עברי שמכרוהו בבית דין או מכר עצמו או נמכר לגוי, ודיני יציאתם לחירות.

- 1 א. עבד² עברי שִׁמְכְרוּהוּ בֵּית דִּין³ [וְהַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ]⁴
- 2 נִקְנָה בְּכֶסֶף וּבִשְׂוֵה כֶּסֶף⁵ וּבִשְׂטֵר⁶. פִּיֵּצַד בְּשֵׁטֶר?
- 3 פּוֹתֵב לוֹ עַל הַנִּגְרָא אוֹ עַל הַחֶרֶס⁸: הֲרֵינִי מְכוּר לָךְ⁹,
- 4 הֲרֵינִי קָנוֹי לָךְ; וְנוֹתֵן לוֹ הַשְּׂטֵר.

(2) קידושין יד: במשנה. (3) שם יד: וטז. למדו קנין כסף ושטר בעבד עברי מאמה העבריה, שהרי הקישם הכתוב "כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה" (דברים טו, יב) ופסוק זה מדבר במכרוהו בית-דין. (4) בדפוסים עתיקים ליתא,

ונוסף על-פי ספר מוגה שהביא הכסף-משנה, שהרי למדו (שם יד:): גזירה-שוה "שכיר שכיר" מוכר עצמו ממכרוהו בית-דין לגבי קנין כסף, וכן צריך לומר לגבי קנין שטר. וכן כתב הרמב"ן (שם טז). [ובכ"י תימן: "עבד עברי שמכרוהו ב"ד, נקנה בכסף ובשוה כסף. והמוכר עצמו, נקנה בכסף ובשוה כסף ובשטר". ולפי"ז אין קנין שטר במכרוהו ב"ד אלא במוכר עצמו, וזה היפך ממה שכתבנו למעלה. ובמדרש הגדול (ויקרא כה, לט) "ונמכר לך, מוכר עצמו נקנה בכסף ובשוה כסף ובשטר, מכרוהו ב"ד נקנה בכסף בלבד", נראה שאף לפניו היתה הנוסחא הנ"ל בדברי רבינו, וצ"ע. וראה להלן הלכה יב והערה עה]. (5) בגמרא שם טז. למדו שהעבד קונה את עצמו בשוה כסף כמו בכסף, ממה שנאמר (ויקרא כה, נא) "ישיב גאולתו" - "לרבות שוה כסף ככסף" [וסובר רבינו שהוא-הדין שהוא נקנה בשוה כסף ככסף, שהרי מ"כסף מקנתו" שנאמר באותו פסוק ("ישיב גאולתו מכסף מקנתו"). למדו (שם יד:): שהוא נקנה בכסף, וכן מפורש שם ח. ועיין להלן הלכה ח והערה נ]. (6) שם טז.

למדו כן מאמה עבריה, ראה למעלה. (7) בכרייתא שם ט. לגבי שטר קידושין. (8) שם נוסף: "אע"פ שאין בו שוה פרוטה". (9) שם טז. כרב חסדא שאמר: שטר אמה עבריה - אב כותבו. והוא-הדין לעבד עברי המוכר עצמו שהוא עצמו כותבו. והשמיט רבינו נוסח שטר של בית-דין. ובמאירי קידושין יד: (עמ' 96) כתב: "ובמכרוהו בית-דין, כותבין לו בית-דין הרי זה קנוי לך". וראה למעלה הערה ג.

- 5 ב. מְכָרוּהוּ¹⁰ בֵּית דִּין¹¹ - עוֹבֵד שֵׁשׁ שָׁנִים מִיּוֹם
- 6 מְכִירָתוֹ, וּבִתְחִילַת הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁלוּ¹² יֵצֵא פֶּן
- 7 חוֹרֵין. וְאִם פָּגְעָה בּוֹ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה כְּכֹלל הַשָּׁשׁ -
- 8 הֲרֵי זֶה עוֹבֵד בְּהָ¹³. אֲבָל אִם פָּגְעָה בּוֹ שְׁנַת יוֹבֵל,
- 9 אֲפֹלוּ נִמְכַּר שָׁנָה אַחַת לְפָנָי הַיּוֹבֵל - הֲרֵי זֶה יֵצֵא
- 10 לַחֲרוּת. שְׁנָאֵמַר: עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ¹⁴; בְּשְׁנַת
- 11 הַיּוֹבֵל הַזֹּאת וְגוֹמְרֵי¹⁵.

(10) קידושין יד: במשנה. (11) ודין מוכר עצמו - להלן הלכה ג. (12) היינו, שצריך לעבוד שש שנים שלמות מיום מכירתו עד יום צאתו לחירות, ואם נמכר יום לפני ראש-השנה - לא אמרו שיום זה חשוב שנה ואינו עובד אלא חמש שנים נוסף על היום הזה, אלא עובד שש שנים מלאות ושלמות, ערכין יח: ועיין משנה-למלך. (13) ספרא בהר פרק ג הלכה ו "בשנת היובל הזאת, זו מוציאה עבדים, ואין השביעית (=שנת השמיטה) מוציאה עבדים", וכן הוא ב'ספרי' פ' ראה על הפסוק "וזה דבר השמיטה" (דברים טו, ב). (14) צ"ע, שהרי פסוק זה מדבר במוכר עצמו, וכן הביאו רבינו להלן בהלכה ג. ובכ"י תימן נשמט פסוק זה. ועיין לחם-משנה. (15) בקידושין טו. בכרייתא דר' אליעזר בן יעקב, הובא הפסוק "ושב אל משפחתו" (ויקרא כה, מא) ללמד על מכרוהו בית-דין שיוצא ביובל, והפסוק "בשנת היובל הזאת וגו'" אינו מדבר כלל בעבד הנמכר, אלא בשדות. ועיין לחם-משנה.

- 12 ג. הַמּוֹכֵר¹⁶ עֲצָמוֹ - יֵשׁ לוֹ לְמוֹכֵר עֲצָמוֹ לִיתֵר עַל
- 13 שֵׁשׁ. הֲרֵי שְׁמֵכֶר עֲצָמוֹ לְעֶשֶׂר שָׁנִים אוֹ לְעֶשְׂרִים
- 14 שָׁנָה, וּפְגַע בּוֹ יוֹבֵל, אֲפֹלוּ אַחַר שָׁנָה - הֲרֵי זֶה יֵצֵא
- 15 בַּיּוֹבֵל¹⁷; שְׁנָאֵמַר: עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ.

(16) בכרייתא בקידושין יד: וכדברי חכמים ולא כרבי אליעזר. (17) [אין לזה מקור מפורש (וראה ב'מנחת חינוך' מצוה מב), אבל יש ללמוד זאת מן הכרייתא בקידושין יד: שלא אמרו אלא "המוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש, מכרוהו ב"ד אינו נמכר לשש", ולא אמרו גם: המוכר עצמו נמכר עד היובל ולאחר היובל, מכרוהו ב"ד אינו נמכר אלא עד היובל - מכאן שגם מוכר עצמו אינו יכול למכור עצמו אלא עד היובל, ורק לענין שדה אמרו (בבא-מציעא עט) שאם מכרה לששים שנה, שאינה חוזרת ביובל, משום שמפורש בה: "והארץ לא תמכר לצמיתות", ומזה למדו (שם) - "מי שאין שם יובל - נצמתת, יצתה זו שאע"פ שאין שם יובל - אינה נצמתת".]

- 16 ד. אֲחֵר¹⁸ הַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ אוֹ שְׁמֵכְרוּהוּ בֵּית דִּין וּבְרַח
- 17 - חֵיב לְהַשְׁלִים שֵׁשׁ¹⁹. וְאִם²⁰ פָּגַע בּוֹ יוֹבֵל - יֵצֵא
- 18 לַחֲרוּת.

(18) קידושין טז: ויז. ושם למדו כן ממה שנאמר "שש שנים יעבוד", כלומר צריכות לעבור עליו שש שנות עבודה. וא"כ אם ברח חייב הוא להשלים. אבל הפסוק הנ"ל מדבר במכרוהו בית-דין, ומוכר עצמו נלמד ממכרוהו בית-דין בגזירה-שוה "שכיר", "שכיר". (19) כלומר, כל מה שהחסיר בימי הכרייה. (20) כן אמר רב ששת שם, על הסתירה שבין שתי הכרייתות.

- 19 ה. חָלָה²¹, בֵּין שְׁחָלָה שָׁנָה אַחַר שָׁנָה אוֹ שְׁחָלָה
- 20 חָלָאִים מְקֻטְעִים²²: אִם הִפֵּל פְּחוֹת מְאַרְבַּע שָׁנִים²³
- 21 - עוֹלִין לְמַנְּן שֵׁשׁ; אֲבָל אִם חָלָה אַרְבַּע שָׁנִים²⁴ -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בית-דין כופין על כל מצוה, כמפורש בכתובות פו. (רדב"ז).
 36) כן כתב רבינו גם בפ"ח מהלכות מתנות עניים הלכה יג, שמי שמכר עצמו ובניו לגויים - מצוה לפדותם בפעם ראשונה ובפעם שנייה, ועיין כסף-משנה כאן. ומקור דבר זה הוא בקידושין טו: "או דודו או בן דודו יגאלנו - זה גאולת קרובים, ונגאל - זו גאולת אחרים". ואע"פ שלענין גאולת קרובים, אמרו (שם כא): ששנה עליה הכתוב לקבעה חובה וכופין עליה, כמבואר למעלה, בגאולת אחרים לא מצאנו שתהא חובה ושיכפו עליה, ואינה אלא "מצוה".
 37) ואינו משועבד לאלה שפדאוהו. קידושין טו: כחכמים (= הוא רבי) ולא כרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, וראה למעלה הלכה ו. 38) [בקידושין כא. אמר רבינא שעבד הנמכר לגוי אינו לווה וכו' (ראה להלן)], ופירש"י שם משום שנאמר והשיגה ידו. ודעת רבינו שלפי המסקנא שגאולת קרובים חובה (ראה למעלה) ואין זה אלא אם לא השיגה ידו (ראה למעלה הערה לא), מתפרש הפסוק "והשיגה ידו". כלומר: אם השיגה ידו, אין לחייב הקרובים. ולא בא ללמד שאם לא השיגה ידו אינו יכול ללוות ולגאול את עצמו, אבל בשדה אחוזה שאין גאולת קרובים חובה (פי"א מהלכות שמיטה ויובל הלכה יח) על כרחינו שמה שנאמר שם "והשיגה ידו", בא ללמד שאם לא השיגה ידו אינו יכול ללוות ולגאול, שכיון שגאולת קרובים אינה חובה, אין הבדל בין השיגה ידו ללא השיגה ידו. ולא מסתבר לומר שבא ללמד שאם השיגה ידו אין הקרובים יכולים לגאול. 39) שם כ: בעיא שרב ששת פתרה לשלילה, שאין גואל לחצאין, וכן מפורש בדברי רבינא, שם כא. אבל רבינו סמך על מה שאמר רב אשי (כן הנוסחא במאירי שם עמוד 120) אם תמצי לומר נגאל לחצאין (מאיר שם). 40) [כלומר, אין חייבים לפדותו (כסף-משנה). וכדעת רבי, שאמר (שם טו: וכו'). "ומה מי שאינו נגאל באלה" (=נמכר לישראל, אינו נגאל בקרובים)]. וכל זה אינו אלא לענין חיוב, אבל יכולים הם לפדותו, שהרי רבי עצמו אמר (שם כ.) "ונמכר לגר תושב" שגר זה - גר צדק הוא, ושם מפורש "או דודו או בן דודו יגאלנו" הרי שיש גאולת קרובים בעבד הנמכר לגר צדק שהוא כישראל גמור לכל דבריו, והוא-הדין לענין זה, שהרי אין בו הטעם "שלא יטמע" (אלא שאינו קונה העבד כישראל הקונה עבד, בבא-מציעא עא. עיין שם, ועיין כסף-משנה להלן הלכה יב) ועל כרחינו שלענין גר צדק (והוא-הדין לענין ישראל) מתפרש הכתוב "או דודו וגו'" לענין רשות לגאול, וראה להלן. 41) [שהרי נאמר "או השיגה ידו ונגאל", ולענין נמכר לגר צדק (שדינו כישראל), שאין מחייבים הקרובים לפדותו, כנ"ל, אי-אפשר לפרש "או השיגה ידו וגו'" כמו שפירשנו לענין נמכר לגוי (ראה למעלה הערה לא) אלא כמו שפירשנו לענין מוכר שדה אחוזה (ראה למעלה שם) שאינו לווה וגואל ואינו גואל לחצאין].

ח. אַחַד 42) הַמּוֹכֵר עֲצָמוֹ, בֵּין לְיִשְׂרָאֵל בֵּין לְעוֹבֵד
 כּוֹכְבִים, וְאֶחָד שֶׁמְכַרְוֵהוּ בֵּית דִּין 43) - הָרִי זֶה מְגֵרַע 44)
 מִפְּדִיּוֹנוֹ יוֹצֵא. פִּיצֵד? הָרִי שֶׁמְכַרְוֵהוּ בְּשָׂשִׁים 45)
 דִּינָרִים, וְעַבֵּד אֲרַבְעֵ שָׁנִים, וּמִצָּאָה יָדוֹ - הָרִי זֶה
 נוֹתֵן עֲשָׂרִים 46) דִּינָרִים 47) וְיוֹצֵא לְחֵרֹת. וְכֵן אִם מְכַר 26

1 חַיֵּב לְהַשְׁלִים כָּל יְמֵי הַחֲלִי; שְׁנָאֲמַר: פְּשָׁכִיר 25)
 2 כְּתוּשָׁב. וְאִם פָּגַע בּוֹ יוֹבֵל - יֵצֵא 26). בְּמַה דְּכָרִים
 3 אֲמֹרִים 27) שְׁמַחְשָׁבִין יְמֵי הַחֲלִי? פְּשָׁתָהּ חֲלִיוֹ כְּבֵד,
 4 שְׂאִינוֹ יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה; אֲבָל אִם לֹא הָיָה חֲלִיוֹ
 5 כְּבֵד, אֲלֵא יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה מַחֲטָט 28), אֲפִלּוֹ חֲלָה
 6 כָּל שָׁשׁ - עוֹלֵין לוֹ.

21) שם יז. ברייתא. 22) כן נראה בסוגיא שם, שהביא שתי ברייתות סותרות זו את זו, ולא חלקו בין חולה לחולה (כסף-משנה). 23) גם בגמרא שם אמרו "חלה ארבע חייב להשלים", ואעפ"כ כתבו ה'תוספות' שם ד"ה חלה, שאינו עולה למנין שלש אלא אם עבד שלש שנים כשני שכיר, ויתכן כי כן גם כוונת רבינו, שהרי להלן הביא הפסוק "כשכיר כתושב" (ראה בהערה כד), ומה שכתב פחות מארבע שנים, רוצה לומר שעוד לא נכנסה השנה הרביעית ולא חלה אלא שלש שנים בלבד, ראה במשנה-למלך. וכן הבין המאירי קידושין שם (עמ' 106). 24) כלומר, שנכנסה השנה הרביעית - משנה-למלך. 25) ושכיר, זמנו שלש שנים, שהרי נאמר בישיעה (טז, יד) "שלש שנים כשני שכיר, ועבד עובד "משנה שכר שכיר" (דברים טו, יח) כלומר שש שנים ('תוספות' שם ד"ה חלה), וראה בהערה כב. 26) נלמד בקל-וחומר מברח שלמעלה (כסף-משנה). 27) שם, בשם רב ששת. 28) שהוא מעשה קל.

7 ו. הַמּוֹכֵר 29) עֲצָמוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִם לֹא נִפְדָּה -
 8 אֵינוֹ יוֹצֵא אֲלֵא בַּיּוֹבֵל 30); שְׁנָאֲמַר: וְאִם לֹא יִגְאֵל
 9 בְּאֵלָה, וְיֵצֵא בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ.

29) קידושין טו: כרבי, שרבי חייא בר אבא קראו שם בשם "חכמים" (כסף-משנה). 30) ולא בשש, אלא במיתת הארון - יוצא (להלן הלכה יב. ועיין רדב"ז).

10 ז. הַנִּמְכָּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים 31), אִם לֹא הִשְׁיָגָה יָדוֹ
 11 לְגֵאֵל - קְרוֹבֵיו פּוֹדִין אוֹתוֹ 32). וְקְרוֹב קְרוֹב קוֹדֵם 33);
 12 שְׁנָאֲמַר: אוֹ דָדוֹ אוֹ בֶן דָּדוֹ יִגְאֵלְנָהּ 34). וּבֵית דִּין כּוֹפִין
 13 אֶת קְרוֹבֵיו 35) לְפִדּוֹתוֹ, שְׁלֵא יִטְמַע בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים.
 14 לֹא פְדָאוּהוּ קְרוֹבָיו, אוֹ שְׂאִין יָדָם מִשַּׁגַּת - מִצָּוָה
 15 עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל לְפִדּוֹתָהּ 36). וּבֵין שְׁפָדָאוּהוּ
 16 קְרוֹבִים בֵּין שְׁפָדָאוּהוּ שְׂאֵר אָדָם - יֵצֵא לְחֵרֹת 37). וְיֵשׁ
 17 לוֹ לְלוֹת 38) וְלִגְאֵל אֶת עֲצָמוֹ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים.
 18 וְגוֹאֵל לְחֻצְאִין 39). אֲבָל הַנִּמְכָּר לְיִשְׂרָאֵל - אֵין
 19 הַקְּרוֹבִים פּוֹדִין אוֹתוֹ 40), וְאֵין לָוֶה וְגוֹאֵל, וְאֵינוֹ גּוֹאֵל
 20 לְחֻצְאִין 41). אֲלֵא פִיצֵד דִּינוֹ? אִם הִשְׁיָגָה יָדוֹ לְתֵן כְּפִי
 21 הַשָּׂנִים הַנּוֹתְרוֹת - נוֹתֵן וְיוֹצֵא; וְאִם לֹאוֹ - לֹא יֵצֵא.

31) בדפוס רומי: "לגר". 32) [שהרי נאמר (ויקרא כה, מט) "או דודו או בן דודו יגאלנו וגו'" או השיגה ידו ונגאל", מכאן שאם השיגה ידו - אין כופים את קרוביו לפדותו, וראה להלן הערה לז]. 33) קידושין כא. מימרא של רב נחמן בר יצחק. 34) הרי שדודו שהוא אחי אביו, קודם לבן דודו שהוא בן אחי אביו. וראה בספרא בהר פרק ח הלכה ב. 35) בקידושין כא: אמרו שהיא חובה, והרי

26 שֶׁהָן מֵאָה, וְנִשְׁתַּף, וְהָרִי עֲתָה שְׁוֹה מֵאָה - נוֹתֵן לוֹ
27 חֲמִשִּׁים, שֶׁהָן דְּמֵי חֲצִי הַנְּשֹׂאָר. וְנִמְצָא שְׁנֵתֵן מֵאָה
28 וְחֲמִשִּׁים, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא עֲתָה שְׁוֹה מֵאָה.

(58) קידושין כ: מימרת אביי או רב אשי כפי נוסחת המאירי שם, ראה למעלה הערה לח. (59) למעלה הלכה ז. (60) שאם לא היה כן בשעת הקנין, הרי כבר נאמר בהלכה הקודמת, שמחשבין להקל כפי שהיה בשעת הקנין, ועיין שם בגמרא. (61) ומה שנתן חמשים על החצי הראשון - נתן, שהרי גואל לחצאין.

29 יא. הֲרֵבֶה⁶² שֶׁמִּחַל לְעֶבֶד עַל הַכֶּסֶף שֶׁנִּשְׁאָר לוֹ לְעֶבֶד
30 כְּנִגְדּוֹ - אֵינּוּ מְחֻלָּל לֹא⁶³, עַד שִׁיכְתֹּב לוֹ שְׁטָר
31 שְׁחָרוּר. כִּיצַד? הָרִי שֶׁקָּנְהוּ בְּשִׁשִּׁים, וְעֶבֶד שְׁנֵה אוֹ
32 שְׁנֵתִים, וְאָמַר לוֹ: שְׂאָר הַדְּמִים מְחֻלָּלִין לָךְ, לָךְ
33 לְדַרְבָּךְ! - לֹא נִפְטָר מִשְׁעֲבוּדוֹ עַד שִׁיכְתֹּב לוֹ שְׁטָר.

(62) קידושין טז. והסברתה על-ידי רבא. (63) שעבד עברי גופו קנוי לאדונו, ואין מחילה אלא על שעבוד חוב, ולא על קנין הגוף.

34 יב. אֲדוּן⁶⁴ שְׁמֵת: אִם הֵנִיחַ בֶּן זָכָר - הָרִי⁶⁵ הַעֲבָד⁶⁶
35 עוֹבֵד הַבֶּן⁶⁷ עַד סוֹף הַשָּׁשִׁים⁶⁸, אוֹ עַד סוֹף הַשָּׁנִים
36 שֶׁמָּכַר עֲצָמוֹ לְהֵן⁶⁹, אוֹ עַד שִׁיפְגַע בּוֹ יוֹבֵל, אוֹ עַד
37 שִׁיגְרַע פְּדִיוֹנוֹ וַיִּתֵּן הַשְּׂאָר; אֲבָל אִם לֹא הֵנִיחַ בֶּן
38 זָכָר - הָרִי זֶה יִצָּא לְחֵרוֹת, וְאֵינּוּ עוֹבֵד לֹא אֶת הַבֵּת
39 וְלֹא אֶת הָאָח, וְאֵין צָרִיף לֹמַר שְׂאִינוֹ עוֹבֵד שְׂאָר
40 הַיְיֹרְשִׁין⁷⁰. וְהַנְּמָכָר לְגַר צָדֵק⁷¹ אוֹ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים⁷²
41 - אֶפְלוּ הַבֶּן⁷³ אֵינּוּ עוֹבֵד, אֲלֵא פִּיּוֹן שְׁמֵת הָאֲדוּן
42 יִצָּא לְחֵרוֹת. נִמְצָאת אֹמֵר, שֶׁעֶבֶד עֲבָרִי נִקְנָה⁷⁴
43 בְּכֶסֶף אוֹ בְּשִׁטְרָא⁷⁵, וְקוֹנֶה אֶת עֲצָמוֹ בְּחֻמְשָׁה דְּבָרִים:
44 בְּשָׁנִים⁷⁶, אוֹ בְּיוֹבֵל, אוֹ בְּגִרְעוֹן כֶּסֶף, אוֹ בְּשִׁטְר
45 שְׁחָרוּר⁷⁷, אוֹ בְּמִיתַת אֲדוּן בְּלֹא בֶן⁷⁸; וּבְעוֹבֵד
46 פּוֹכְכִים אוֹ בְּגַר - אֶפְלוּ הֵנִיחַ בֶּן⁷⁹. מִצָּוָה לֹמַר לוֹ
47 'צֵא' בְּשַׁעַת צִיאָתוֹ⁸⁰. אִף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר לוֹ -
48 הָרִי הוּא יוֹצֵא בְּחֻמְסָם, וְאֵינוֹ צָרִיף שְׁטָר. אֶפְלוּ חֲלָה
49 וְהוֹצִיא רַבּוֹ עָלָיו הוֹצֵאת הַרְבֵּה - אֵינוֹ חָיֵב לוֹ
50 פְּלוּם; שְׁנֵאֲמַר: יִצָּא לְחַפְשֵׁי חֻמְסָם⁸¹.

(64) שם יז: בברייתא, ובגמרא למדו זאת מן הכתובים. (65) שם בברייתא. (66) ולא האמה, ראה להלן פ"ד הלכה ב. (67) שנאמר שש שנים יעבוד, אפילו לבן (גמרא שם). (68) במכרוהו בית-דין, שאינו נמכר אלא לשש. (69) והוא הרי יכול למכרו את עצמו אפילו ליתור משש (למעלה הלכה ג). (70) שם בברייתא: "ועבדך שש שנים, לך ולא ליורש". (71) וכל-שכן גר תושב. בבבא-מציעא עא. השווה דין גר צדק כדין הגוי, וראה כסף-משנה כאן, ולמעלה הלכה ז והערה לט. (72) בברייתא, קידושין שם. והוא-הדין לגר תושב, וכל-שכן הוא מגר צדק (כסף-משנה). (73) [בגר צדק, המדובר אפילו בכך שהורתו ולידתו בקדושה, שאם לא כן הרי אין הגר יורש את אביו הגר כלל,

1 עֲצָמוֹ פְּאַרְבַּעִים דִּינָרִין לְעֶשֶׂר שָׁנִים⁴⁸ - הָרִי זֶה
2 מְגַרַע אַרְבַּעַה דִּינָרִין לְכָל שָׁנָה שְׁעֶבֶד, וְנוֹתֵן הַנְּשֹׂאָר
3 כֶּסֶף אוֹ שְׁוֹה כֶּסֶף⁴⁹, וְיוֹצֵא. וְכֵן הַנְּמָכָר לְעוֹבֵד
4 פּוֹכְכִים - מְחַשְׁבֵּי הַדְּמִים לְפִי הַשָּׁנִים הַנִּשְׁאָרוֹת עַד
5 שְׁנַת הַיּוֹבֵל⁵⁰; שְׁנֵאֲמַר: וְחָשַׁב עִם קָנְהוּ מְשַׁנַּת
6 הַמְּכָרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל. כִּיצַד? מָכַר עֲצָמוֹ בְּמֵאָה,
7 וְנִשְׂאָר לְיוֹבֵל מְשַׁנַּת מְכִירָה עֶשֶׂר שָׁנִים - מְחַשְׁבֵּי
8 עֲשָׂרָה לְכָל שָׁנָה שְׁעֶבֶד, וְגוֹרַע הַדְּמִים וּמְשִׁיב הַשְּׂאָר
9 כֶּסֶף, לֹא תְבוּאָה וְלֹא פְּלוּם; שְׁנֵאֲמַר: כֶּסֶף מְמָכְרוֹ
10 - בְּכֶסֶף הוּא נִגְאָל מִיַּד הַעוֹבֵד פּוֹכְכִים, וְאֵינוֹ נִגְאָל
11 בְּשְׁוֹה כֶּסֶף⁵¹.

(42) קידושין יד: במשנה, ושם נאמרו הדברים בצורה סתמית, משמע שזה כולל כל מיני עבדים (כסף-משנה). וראה למעלה הלכה ז. (43) [כאן לא כתב "בין לישראל בין לגוי", וראה למעלה פרק א הלכה ג והערה לח]. (44) מנכה את השנים שעשה כבר. (45) הרי עשרה דינרים כל שנה, שהרי אינו נמכר אלא לשש שנים. (46) בעד השנתיים הנותרות, לפי החשבון של עשרה דינרים לשנה. (47) להלן בסמוך כתב שיכול לתת גם שוה כסף. (48) שהרי מוכר עצמו יכול למכור את עצמו ליתור משש (למעלה הלכה ג). (49) קידושין טז. בברייתא. וראה להלן הערה נ. (50) שהרי אינו יוצא בשש (למעלה הלכה ו). (51) ספרא פ' בהר פ' הלכה ז, וירושלמי קידושין פרק א הלכה ב. אבל בבבלי קדושין ח. וטז. אמרו: "ישיב גאולתו אמר רחמנא - לרבות שוה כסף ככסף". וממקור זה שאב רבינו מה שכתב למעלה בנמכר לישראל ששוה כסף ככסף, ואם-כן דברי רבינו סותרים זה את זה, ועיין לחם-משנה.

12 ט. כָּל עֶבֶד⁵² עֲבָרִי⁵³ אוֹ עֲבָרִיָּה שִׁנְאָא⁵⁴ בְּגִרְעוֹן
13 כֶּסֶף, וְהַבְּרִיא וְהוֹסִיפוּ דְּמִיו, אוֹ נִשְׁחַף⁵⁵ וּפְחַתוּ
14 דְּמִיו - מְחַשְׁבֵּין לוֹ לְהִקָּל עָלָיו. כִּיצַד? הָרִי שֶׁנְּמָכְרָה
15 בְּמֵאָה, וְהָרִי הוּא עֲתָה שְׁוֹה מֵאָתִים - אֵינוֹ מְחַשְׁבֵּי
16 עִם אֲדוּנָיו אֲלֵא לְפִי מֵאָה⁵⁶; נִמְכַּר בְּמֵאָתִים, וְהָרִי
17 הוּא שְׁוֹה מֵאָה - מְחַשְׁבֵּי עִמּוֹ עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרוֹת
18 לְפִי מֵאָה⁵⁷.

(52) קידושין כ. בברייתא. (53) בין נמכר לגוי ובין לישראל (גמרא שם). (54) [נראה שצריך לקרוא "שיוצא"]. (55) חלה במחלת השחפת. (56) כפי מה שהיה שוה בעת הקנין, "שנאמר מכסף מקנתו" (גמרא שם). (57) כפי שהוא שוה עכשיו, "שנאמר כפי שניו" (שם).

19 י. הַנְּמָכְרָה⁵⁸ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לְגֹאֵל עֲצָמוֹ
20 לְחֻצְאִין כְּמוֹ שְׂבָאֲרִינוֹ⁵⁹, פְּעָמִים יְהִיָּה לְהִקָּל וּפְעָמִים
21 לְהַחְמִיר. כִּיצַד לְהִקָּל? קָנְהוּ אוֹתוֹ בְּמֵאָתִים⁶⁰,
22 וְנִשְׁתַּף, וְהָרִי הוּא עֲתָה שְׁוֹה מֵאָה, וְנָתַן לוֹ חֲמִשִּׁים,
23 חֲצִי דְּמִיו, וְהַבְּרִיא, וְהָרִי הוּא שְׁוֹה מֵאָתִים - נוֹתֵן
24 לוֹ מֵאָה, שֶׁהֵן חֲצִי דְּמִיו הַנְּשֹׂאָר, וְיוֹצֵא⁶¹. כִּיצַד
25 לְהַחְמִיר? קָנְהוּ אוֹתוֹ בְּמֵאָתִים, וְנָתַן לוֹ חֲצִי דְּמִיו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כל זמן שאן להם להתפרנס משל עצמם, ואפילו הם גדולים ממש (משנה-למלך). [ואע"פ שגם על העבד עצמו אין חיוב מן התורה לפרנס בניו אלא עד שש שנים (ראה בפ"ב מהלכות אישות הלכה יד, והערה נוספת גג) - כיון שהעבד נוהג לפרנסם, חל החיוב על האדון. ראה למעלה הערה ד.] (9) קידושין שם, ומכילתות שם. (10) קידושין ומכילתא שם, וספרא בהר פרק ז הלכה ג. ושם לא הובא הפסוק הזה הנאמר בנמכר לגוי, ועיין רש"י על התורה שם (ויקרא כה, נד). [ואע"פ שבמכרוהו בית-דין נאמר רק "אשתו" ולא "בניו", ובמוכר עצמו ובנמכר לגוי נאמר רק "בניו" ולא "אשתו" - צריך לומר שלמדו זה מזה בגזירה-שוה ד"שכיר - שכיר", שבכולם חייב גם במזונות אשתו וגם במזונות בניו]. (11) מכילתא דרשב"י שם. ולמדו כן ממה שנאמר "אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו" - "שתי נשים כאן ("אשה" ו"אשתו") - אחת עד שלא לקחו רבו, ואחת משלקחו רבו" (שם). (12) מכילתא דרשב"י וספרא שם.

ב. אף על פי שהאדון חייב במזונות אשתו ובניו - אין לו במעשה ידיהם פלוס¹³, אלא הרי מעשה האשה ומציאתה לבעלה. וכל שזוכה הבעל באשתו¹⁴ - זוכה זה, אף על פי שהוא עבד עברי¹⁵.

(13) מכילתא דרשב"י שם (הביאו הרמב"ן על התורה שם. ועיין בדבריו שפירש המכילתא באופן אחר, ראה להלן). (14) לרבות ירושה ופירות נכסי מלוג שלה. ראה פ"ב מהלכות אישות הלכה ג. (15) שנאמר: "אם בעל אשה הוא" - "הרי הוא (=העבד) כבעל, מה הבעל זכאי במציאתה ובירושתה של אשתו, אף זה (העבד) זכאי במציאתה וירושתה של אשתו" (מכילתא דרשב"י שם).

ג. מי שמכרוהו בית דין¹⁶ - יש¹⁷ לרבו לתן לו שפחה פנענית. בין האדון בין בנו¹⁸ של אדון, אם מת אביו - הרי זה נותן לו שפחה. וכופהו¹⁹ על זה, כדי שיווליד ממנה²⁰ עבדים²¹. והרי היא מתרת לו כל ימי עבדות²²; שנאמר: אם אדניו יתן לו אשה וגומר²³. והמוכר עצמו - אסור²⁴ בשפחה פנענית²⁵ כשאר כל ישראל²⁵.

(16) ולא מוכר עצמו, כדלהלן בסוף ההלכה. וכתנא-קמא בברייתא קידושין יד: ולא כרבי אליעזר שם. (17) כלומר, הרשות בידו, ולא חובה (מכילתא ומכילתא דרשב"י). (18) מכילתא דרשב"י, שם. (19) קידושין טו. וראה להלן. (20) [קידושין שם: "כי משנה שכר שכיר עבדך - עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה - מכאן שרבו מוסר לו שפחה כנענית" - הרי שכל עיקר מסירת שפחה כנענית לעבד עברי, הוא כדי להוליד ולדות]. (21) שהרי נאמר "האשה וילדיה תהיה לאדוניה" ומכאן שוולד שפחה כמותה (קידושין סו: וסח.). (22) כלומר כשנשאר בו שוה פרוטה, שאם לא כן, שוב אינו עבד - כמפורש להלן הלכה י. וזוהי כוונת הירושלמי קידושין (פ"א הלכה ב): "א"ר חייא בר אדא, הכל מודים בעבד עברי עד שיהא שם שוה פרוטה". וראה באור-שמח]. (23) מכאן שרבו מוסר לו שפחה כנענית. (24) קידושין שם, כרבנן ולא כרבי אליעזר. (25) [שאסורים

לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים (קידושין שם, ופ"ו מהלכות נחלות הלכה י), ועיין כסף-משנה]. (74) קידושין יד: במשנה. (75) כאן לא חילק רבינו בין מוכר עצמו למכרוהו בית-דין, הרי ששניהם נקנים בכסף ובשטר, וראה למעלה הערה ג. (76) שש שנים במכרוהו בית-דין, או לפי התנאי במוכר עצמו. (77) ברייתא, שם טז. (78) כמבואר למעלה בהלכה זו. (79) כמבואר למעלה. (80) כשהוא יוצא בשנים. "שנאמר וכי תשלחנו חפשי מעמך וגו' (דברים טו, יג) מלמד שמצוה לומר לו צא" (מכילתא דרשב"י שמות כא, ב). (81) כל הנ"ל במכילתא שם.

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) כלל בו רבינו דין חיוב מזונות לעבד עברי, ושרבו מוסר לו שפחה כנענית, וכמו כן דין הענקה.

א. פל עבד עברי² - הרי האדון חייב במזונות אשתו הנשואה לו, ולא ארוסה⁴ ושומרת⁵ יבם. והוא שתהיה מתרת לו; אבל אם היתה מאסורי לאוין, אפלו שניה⁶ - אינו חייב במזונותיה. שנאמר: אשתו עמו - אשה הראויה לעמד עמו⁷. וכן חייב במזונות בניו ובנותיו⁸. במכרוהו בית דין נאמר: אם בעל אשה הוא, ויצאה אשתו עמו. וכי תעלה על דעתך, שפיון שנקנה זה נשתעבדה אשתו? ! אבל לא בא ללמד אלא שהאדון חייב במזונותיה⁹. ובמוכר עצמו נאמר: ויצא מעמך הוא ובניו עמו¹⁰. ובנמכר לעובד פוכבים נאמר: ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו. אחד¹¹ אשה ובנים שהיו לו בשעת מכירה, או אשה ובנים שהיו לו אחר מכירתו. והוא¹² שיקנה מדעת האדון; אבל אם לקחה שלא מדעת רבו - אינו חייב במזונותיה.

(2) בין מוכר עצמו ובין מכרוהו בית-דין, בין נמכר לישראל ובין נמכר לגוי, כמו שמפרש רבינו בסמוך. (3) קידושין כב. ברייתא דרבי שמעון, וכן הוא במכילתא ובמכילתא דרשב"י שמות כא, ג, וב'ספרא' בהר פרק ז הלכה ג. (4) שנאמר "ויצאה אשתו עמו", וזו אינה "עמו" (מכילתות שם). (5) אשת אחיו שמת, והיא מחכה לו שייבם אותה - מפני שאינה "אשתו" (מכילתא שם). ואלמלא נתמעטו שתי אלה, היינו אומרים שחייב לזון אותן, ואע"פ שהעבד עצמו אינו חייב במזונות ארוסתו - כיון שנוהג הוא לתת לה מזונות - היה אפשר לחייב את האדון (אור-שמח, ועיין רמב"ן על התורה שמות כא, ג). (6) במכילתא דרשב"י שם מפורש: "גרושה וחלוצה לכהן הדיוט", והרי חלוצה אינה אסורה אלא מדרבנן (משנה-למלך). (7) מכילתא דרשב"י שם. שאם היא אסורה עליו, חייב הוא להוציאה. ואף זו שאיסורה מדרבנן, אינה בכלל "עמו", שהרי סוף-סוף חייב הוא להוציאה. (8) קידושין שם, ומכילתות שם. ולא ציין רבינו עד איזה גיל חייב במזונותם. וראה בכסף-משנה. ומסתימות לשון רבינו משמע שאין כאן גבול, והחיוב הוא

קעגן שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני כ"א ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פירושו של רב נחמן בר יצחק הוא אליבא דכולא עלמא (משנה-למלך).

- 14 ו. המוכר³⁹ עצמו - אינו נרצע. אָבֵל מְכַרְהוּ בֵּית
15 דִּין, וְעַבְדֵי יָשׁ וְלֹא רָצָה לְצִאת - הָרִי זֶה נִרְצָע,
16 וְעוֹבְדֵי⁴⁰ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל, או עַד שְׁיָמוּת הָאָדוֹן.

(39) קידושין יד: בברייתא, וכתנא-קמא ולא כרבי אליעזר, ראה למעלה הלכה ג. (40) משנה, שם יד:

- 17 ז. אָף עַל פִּי שְׁהֵנִיחַ בֶּן - אֵין הַנִּרְצָע עוֹבֵד אֶת
18 הַבֵּן⁴¹. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה⁴² לְמַדוּ⁴³: וְעַבְדוֹ - לוֹ וְלֹא
19 לְבָנוּ; לְעַלְמֵם - לְעוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל⁴⁴. נִמְצְאָתָ לְמַד,
20 שְׁהַנִּרְצָע אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת עַצְמוֹ אֲלֵא בַּיּוֹבֵל וּבְמִיתַת
21 הָאָדוֹן⁴⁵.

(41) קידושין יז: וכו': (42) המסורת. (43) שם כא: (44) אבל לא במוכרו של "נצח" או עולמית. (45) אבל לא בגרעון כסף ולא בשטר שחרור (משנה-למלך).

- 22 ח. עֶבֶד⁴⁶ עֶבְרִי כִּהְיָ אֵינוֹ נִרְצָע, מִפְּנֵי שְׁנַעֲשָׂה בְּעַל
23 מוֹם⁴⁷. וְהָרִי הוּא אוֹמֵר: וְשָׁב אֶל מְשַׁפְּחָתוֹ⁴⁸ -
24 לְחֻזְקָה שְׁהֵיחָ בָּהּ, וְאֵינוֹ שָׁב לְשִׁרְרָה⁴⁹ שְׁהֵיחָ בָּהּ.

(46) קידושין כא: בברייתא, וכחכמים ולא כרבי אליעזר בשם רבי יודן ברבי. (47) שהרי הוא נרצע בגופו של און (להלן הלכה ט, וכחכמים ולא כרבי אליעזר בשם רבי יודן ברבי). וכיון שניקב סחוס האוזן הרי הוא בעל מום (בכורות לו. ופ"ז מהלכות ביאת המקדש הלכה ג.) ובירושלמי (קידושין פ"א ה"ב) הקשו: "וירצע הסחוס פחות מן הכרשינה" (= שאינו נעשה בעל מום אלא-אם-כן ניקב כשיעורי כרשינה. בכורות שם והלכות ביאת מקדש שם) ומתוך: "שמה יבוא לידי כרשינה", ועיין משנה-למלך. ומדברי רבינו שכתב סתם "שנעשה בעל מום", נראה שאין זה חשש שמה יבוא לידי כרשינה, אלא הוא נעשה בעל מום בכל רציעה שהיא, וכן נראה מסתימת לשון הבבלי בקידושין שלא הביאו סברת הירושלמי, וצריך לומר שכיון שמצוה היא לרצוע, כלומר לנקב אזנו - מיגו דהוי נקב לענין רציעה. הוי נקב חשוב לענין מום אע"פ שאין בו כרשינה, וכעין זה בסוכה (ז). "מיגו דהויא דופן לענין סוכה, הויא דופן לענין שבת". וכן כתב בישועות-יעקב (אורח-חיים סימן יג ס"ק א, וסימן כה ס"ק ז) לענין קשר של ציצית לענין כלאים, וקשר של תפילין לענין שבת. שאע"פ שהם קשרים שאינם של קיימא - אסורים לענין כלאים ולענין שבת, מיגו דהוי קשר לענין ציצית ותפילין, הוי קשר לענין כלאים ולענין שבת. ויתכן כי הירושלמי הנ"ל שלא תירץ כן, סבר כשיטת אב"י בסוכה שם, החולק על 'מיגו' זה]. (48) קידושין שם בשם רב בר שילא. והעיר המשנה-למלך: הרי הפסוק הנ"ל אינו מדבר בנרצע, ולמה לא הביא הפסוק "ואיש אל משפחתו תשובו" (ויקרא כה, י) שהוא נדרש לנרצע (קידושין טו.). (49) מכות יג. כרבי יהודה ולא כרבי מאיר. וראה בפ"ז מהלכות רוצח הלכה יד.

- 25 ט. בִּיצֵד רוֹצְעֵין? מְבִיאֵי לְבֵית דִּין שֶׁל שְׁלֹשָׁה⁵⁰,
26 וְאוֹמְרֵי דְבָרֵינוּ⁵¹ לְפָנֵיהֶם. וּמְגִישֵׁי לְסוֹף שֵׁשׁ⁵² אֶל

בשפחה כנענית מדברי סופרים (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה יא). ומה שאמרו (קידושין שם): "לו ולא למוכר עצמו" - היינו שלמוכר עצמו אינו יכול לתת שפחה כנענית בעל כרחו, אבל אם רצה - מותר בה מן התורה אלא שחכמים גזרו עליה, ובמכרוהו בית-דין שמפורש בתורה שרבו מוסר לו שפחה כנענית - לא אסרו חכמים (ועיין בחמרא וחיי לסנהדרין יט.) זוהי כוונת רבינו בהלכות איסורי ביאה הלכה יב, שכתב: ולא גזרו חכמים בדבר זה". וראה במשנה-למלך, ובמה שכתב בשם הריטב"א].

- 1 ד. אֵין²⁶ עֶבֶד עֶבְרִי מִתֵּר בְּשַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית עַד שְׁתַּהֲיֶה
2 לוֹ אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וּבָנִים²⁷; אָבֵל אִם אֵין לוֹ אִשָּׁה
3 וּבָנִים - אֵין רַבּוֹ מוֹסֵר לוֹ שַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית²⁸. וְדָבָר זֶה
4 קָבֵלָה²⁹ הוּא. אִפְלוּ הָיָה הַנְּמַכֵּר כֹּהֵן³⁰ - הָרִי זֶה מִתֵּר
5 בְּשַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית כָּל יָמֵי עַבְדוּתוֹ³¹.

(26) קידושין כ. ברייתא דרבי אליעזר. (27) כלומר, שתהיה לו עכשיו, אבל אם היתה לו אשה מקודם ומתה אחר-כך, אסור הוא בשפחה כנענית (אור-שמח, ועיין משנה-למלך). (28) אף כאן הכוונה שאין רבו יכול לכופו, אבל אינו אסור בה מן התורה, אלא מדברי סופרים. (29) דברים שקיבלו איש מפי איש עד משה, וצריך-עיון הרי מקרא מלא הוא בפי רבי אליעזר בן יעקב (קידושין שם) "אם בגפו יבוא, בגפו יצא" - "אם יחידי נכנס, יחידי יצא". ועיין רדב"ז. (30) אף שעליו הטילה התורה חובות יתירות. כרב נגד שמואל (שם כא:). שהלכה כמותו בעניני איסור. (31) ראה למעלה הלכה ג. והערה כא.

- 6 ה. אִם³² הָיוּ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, אָף עַל פִּי שְׂמוֹסֵר לוֹ
7 רַבּוֹ שַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית - אֵינוֹ יוֹכֵל לְהַפְרִישׁוֹ מֵאִשְׁתּוֹ
8 וּבָנָיו; שְׁנֹאֹמֵר: אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ³³. וְאֵינוֹ³⁴ יוֹכֵל לְתַן לוֹ
9 שְׁתֵּי שַׁפְּחֹת, וְלֹא³⁵ לְתַן שַׁפְּחָה אַחַת לְשְׁנֵי עֶבְדָּיו
10 הָעֶבְרִים כְּדָרְךָ שְׁנוֹתָן לְכַנְעֲנִים³⁶; שְׁנֹאֹמֵר: יִתֵּן לוֹ
11 אִשָּׁה³⁷. נִרְצָע שְׂמוֹסֵר לוֹ רַבּוֹ שַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית, וְהִגִּיעַ
12 יוֹבֵל, וְהָיָה רַבּוֹ מְסַרְבֵּב לְצִאתָ, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְצִאתָ,
13 וְחָבַל בּוֹ - פְּטוֹר, שְׁהָרִי נֹאסֵר בְּשַׁפְּחָה³⁸.

(32) מכילתא דרשב"י (משפטים כא, ג) הביאו הרמב"ם שם. (33) במכילתא דרשב"י שם נוסף: "ולהלן הוא אומר ויצא מעמך הוא ובניו עמו (ויקרא כה, מא) אל תפרישו מבניו". ורבינו כתב בתחילת דבריו "אינו יכול להפרישו מאשתו ובניו", והשמיט סוף דברי המכילתא הנ"ל. (34) מכילתא דרשב"י שם. (35) שם. (36) [כמו שכתב רבינו בפ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה יט]. (37) אשה אחת ולא שתיים. ועוד: אשה המיוחדת לו, שלא תהא כשפחת הפקר. וכמו שאמרו במכילתא דרבי ישמעאל שם. וראה במשנה-למלך. (38) ורשאי להכות חבירו כדי להפרישו מאיסור. כן הוא בבבא-קמא כח. בברייתא, וכפירושה ע"י רב נחמן בר יצחק. ואע"פ שפירוש זה לא נאמר אלא למי שסובר "לא עביד איניש דינא לנפשיה", ורבינו פוסק בפ"ב מהלכות סנהדרין הלכה יב "שיש לאדם לעשות דין לעצמו - אע"פ שלא היה שם הפסד בנכסיו" - סובר רבינו שלא הותר אלא לקחת את שלו מחבירו, אבל לא לחבול בחבירו, ואם כן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולא בסוף שש - אינו נרצע, שנאמר "אם אמור יאמר העבד". אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת [שש] - אינו נרצע, שנאמר "לא אצא חפשי", אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש - אינו נרצע, שנאמר "אם אמור יאמר העבד", עד שיאמר כשהוא עבד" (תורה שלמה פ' משפטים פרק כא אות ק). ונראה שנוסחת רבינו היתה כדלהלן: "תנו רבנן: אם אמור יאמר" עד שיאמר וישנה, "העבד" עד שיאמר כשהוא עבד. אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש - אינו נרצע, שנאמר "אם יאמר (ותיבת "העבד" יש למחוק, וכן אינה בכ"י שם ד"ה ה"ג לפי הגירסא השניה, וכמו כן יש למחוק תיבות "אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת [שש] אינו נרצע, שנאמר לא אצא חפשי"). אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש - אינו נרצע, שנאמר "אם אמור יאמר העבד", עד שיאמר כשהוא עבד". וזהו פירוש הדברים: "אמר בתחילת שש, כפי מסקנת הסוגיא, היינו בתחילת פרוטה אחרונה, פעם אחת, ולא אמר בסוף שש, כפי מסקנת הסוגיא, היינו בסוף פרוטה אחרונה - אינו נרצע, שנאמר "אם אמור יאמר", כלומר עד שיאמר וישנה. אמר בסוף שש, היינו בסוף פרוטה אחרונה, ואפילו אמר אז פעמיים (ועיין רש"י שם) ולא אמר בתחילת שש בתחילת פרוטה אחרונה - אינו נרצע, שנאמר וכו' "העבד" עד שיאמר כשהוא עבד". אבל אם אמר גם בתחילת פרוטה אחרונה, שאז עודנו עבד וגם המשיך לומר פעם שניה בסוף פרוטה אחרונה, כיון ששתי האמירות היו ביחד, זו אחרי זו, הכל מצטרף ביחד, וכאילו אמר הכל בתחילת פרוטה האחרונה בעודנו עבד]. (73) [כלומר, אמירה ראשונה בתחילת הפרוטה, ואמירה שניה אחריה בתוך הפרוטה האחרונה, והכל מצטרף לאמירה ראשונה, וכאילו היה הכל בתחילת הפרוטה בעודנו עבד, כמבואר למעלה]. ומכיון שכתב רבינו למעלה הלכה ט שרוצעים אותו מעומד, מוכח מזה שרוצעים בליה, ושלא כדברי הספרי' פ' ראה (לדברים טו, טו). וראה בכסף-משנה]. (74) [בעת אמירה ראשונה, כנ"ל. ודינה של אמירה באמצע שנות העבדות לא נתברר, כי לנוסחא הנ"ל בגמרא לא נזכרה כלל הדרשה מהפסוק "לא אצא חפשי", שעל פיה למדו, לפי הנוסחא שלנו, שאמירה אינה מועילה אלא בזמן יציאתו לחרות ולא קודם לכן, ויתכן כי לפי הנוסחא הנ"ל גם אמירה זו מועילה, אם תבוא אמירה נוספת בתחילת הפרוטה האחרונה. וכל עיקר הדין של שתי האמירות בסוף העבדות, לא נאמר אלא להשמיענו כי במקרה של שתי אמירות רצופות מועילה גם זו שנאמרה בסוף הפרוטה האחרונה, כנ"ל].

1 הַדֵּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה כְּשֶׁהָ עוֹמְדִין בְּבִנְיָן⁵³. בֵּין
2 דֵּלֶת וּמְזוּזָה שֶׁל אֲדוּן בֵּין שֶׁל כָּל אָדָם⁵⁴. וְנוֹקֵב אֶת
3 אֲזוּזוֹ הַיְמָנִית⁵⁵, בְּגוּפָהּ שֶׁל אֲזוּזָה⁵⁶, בְּמַרְצֵעַ שֶׁל
4 מִתְּכֶת⁵⁷, עַד שֶׁיִּגְיַע לְדֵלֶת⁵⁸; שְׁנֵאמַר: וְנִתְּתָ בְּאֲזוּזוֹ
5 וּבִדְלֶת. וְלֹא נֵאמַר מְזוּזָה⁵⁹, אֶלֶּא⁶⁰ שֶׁהִיָּה עוֹמְדִי⁶¹
6 בֵּין אֶצֶל דֵּלֶת בֵּין אֶצֶל מְזוּזָה; וּמֵה⁶² מְזוּזָה⁶³
7 כְּשֶׁהִיא עוֹמְדֶת⁶⁴, אִף דֵּלֶת כְּשֶׁהִיא עוֹמְדֶת⁶⁵; אֶבֶל
8 הַרְצִיעָה - בְּדֵלֶת, אִף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם מְזוּזָה⁶⁶.
9 הָאֲדוּן⁶⁷ הוּא שְׂרוּצֵעַ בְּעַצְמוֹ; שְׁנֵאמַר: וְרָצַע אֲדָנָיו
10 - לֹא כִּנּוּ וְלֹא שְׁלוּחוֹ וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאֵין⁶⁸
11 רוֹצֵעִין שְׁנֵי עֲבָדִים כְּאֶחָד, שְׂאִין⁶⁹ עוֹשִׂין מִצְוֹת
12 חֻבְּלוֹת חֻבְּלוֹת⁷⁰.

(50) מכילתא דרשב"י (שמות כא, ה). (51) אהבתי את אדוני וגו' (רדב"ז). (52) ראה להלן הלכה י. (53) קבועים בתוך הבנין, ולא כשהם עקורים ותלושים מן הבנין ומנוחים מן הצד. וראה בסמוך, מנין לנו זה. (54) לא צויין המקור לכך. (55) מכילתא ומכילתא דרשב"י (שמות כא, ו) וקידושין טו. (56) היינו, בתנך ולא בעור הרך (אלה). וכן מסקנת החכמים בקידושין כא: מההלכה הקודמת, שאין עבד כהן נרצע שלא ייעשה בעל מום, שאם באליה הרי אין הכהן נעשה בעל מום על-ידי-זה. (57) קידושין שם בבביתא, וכרבי שאמר: "מה מרצע מיוחד של מכתת, אף כל של מתכת", ומרצע לאו דוקא אלא בכל דבר שהוא של מתכת (כסף-משנה, וכן בגמרא שם). (58) אך לא יגע בדלת (קידושין כב: בבביתא). (59) היינו, שמה שכתוב בתורה: "מזוזה", הוא ללמוד שני דברים נפרדים לענין ההגשה: א' שיכול להגישו אצל הדלת או אצל המזוזה, אבל לא שהרציעה תהיה אצל המזוזה. ב' שהדלת צריכה להיות עומדת כדוגמת המזוזה. (60) וזה הדבר הראשון. (61) העבד. (62) וזהו הדבר השני. (63) מכילתא ומכילתא דרשב"י (שמות כא, ו), וקידושין שם בבביתא. (64) שאחרת אינה מזוזה כלל (רש"י שם). (65) קבועה בבנין, ולא מונחת מקרקע ותלושה מן הבנין. (66) מכילתא דרשב"י שם. (67) מכילתא ומכילתא דרשב"י שם. (68) סוטה ת. בבביתא. (69) כן בבביתא שם. (70) אגודות אגודות, כמה ביחד, שנראה כאילו הם כמשא, ורוצה להפטור מהם מהר.

13 י. וְאִם אָמַר יֹאמַר הָעֶבֶד - עַד שֶׁיֹּאמַר וַיִּשְׁנֶה⁷¹.
14 הָעֶבֶד - עַד שֶׁיֹּאמַר כְּשֶׁהוּא עֶבֶד; אֶבֶל אִם אָמַר
15 אַחַר שֵׁשׁ - אֵינוֹ נִרְצָע, עַד שֶׁיֹּאמַר וַיִּשְׁנֶה כְּסוּף
16 שֵׁשׁ⁷² בְּתַחֲלַת פְּרוּטָה אַחֲרוֹנָה⁷³. כִּיצַד? כְּגוֹן
17 שֶׁנִּשְׁאַר מִן הַיּוֹם שֶׁהוּא פְּרוּטָה מִדְּמֵי מַכִּירְתּוֹ אוֹ יָתַר
18 מֵעֵט. אֶבֶל אִם נִשְׂאָר פְּחוֹת מִשְׁוֶה פְּרוּטָה⁷⁴ - הָרִי
19 זֶה כְּאוֹמַר אַחַר שֵׁשׁ.

20 יא. הִיתָה⁷⁵ לְעֶבֶד שֶׁפָּחָה כְּנֻעָנִית וְלוֹ מִמְּנָה כְּנִים,
21 וְלָרְבוּ אֵין אִשָּׁה וּבְנֵים⁷⁶ - אֵינוֹ נִרְצָע; שְׁנֵאמַר: כִּי
22 אֶהְבֶּךָ וְאֶת בִּיתְךָ⁷⁷. לָרְבוּ אִשָּׁה וּבְנֵים, וְלוֹ אֵין אִשָּׁה
23 וּבְנֵים - אֵינוֹ נִרְצָע; שְׁנֵאמַר: אֶהְבֹּתִי אֶת אֲדָנִי אֶת
24 אִשְׁתִּי וְאֶת כָּנִי. הוּא אוֹהֵב אֶת רְבוֹ, וְרְבוֹ אֵינוֹ אוֹהֵב
25 - אֵינוֹ נִרְצָע; שְׁנֵאמַר: כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ. רְבוֹ אוֹהֵבוֹ,
26 וְהוּא אֵינוֹ אוֹהֵב אֶת רְבוֹ - אֵינוֹ נִרְצָע; שְׁנֵאמַר: כִּי
27 אֶהְבֶּךָ. הוּא חוֹלֵה, וְרְבוֹ אֵינוֹ חוֹלֵה - אֵינוֹ נִרְצָע;
28 שְׁנֵאמַר: כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ. רְבוֹ חוֹלֵה, וְהוּא אֵינוֹ

(71) קידושין כב. בבביתא, וכן במכילתא ומכילתא דרשב"י, ו'ספרי' פ' ראה (לדברים טו, יז). (72) [בכתב-יד מינכן בקידושין שם: "תנו רבנן: אם אמור יאמר", עד שיאמר וישנה. "העבד" עד שיאמר כשהוא עבד. אמר בתחילת שש

קצה שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני כ"א ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ויש לתרץ ובהקדים: זה שהענקה נהגת רק במכרוהו בית-דין, אפשר לפרש בשני אופנים: (א) ש"אין לך בו אלא חידושו" וכל מה שחידשה תורה הוא חיוב ההענקה במכרוהו בית-דין, ובמילא אין הענקה ב"מוכר את עצמו".

(ב) החידוש שחידשה תורה "לו ולא למוכר את עצמו" בא למעט הענקה למוכר את עצמו.

ואם נלמד כפי האופן השני הרי לא מיעטה תורה הענקה לשכיר שהרי אינו בגדר - "מוכר את עצמו" ממילא אפשר ללמוד דין הענקה מצד המוסר מדין הענקה למי שמכרוהו בית-דין גם בזמן הזה שאם שכר מבני ישראל ועבדו שצריך להעניק לו מאשר ברכו ה', ולא יקשה החינוך מהרמב"ם כאן.

ועוד יש לומר ששני אופני ההסברה הנ"ל במצות הענקה תלויים בשני אופני ההסברה שבכללות מצות הענקה.

(א) שהיא בגדר של שכר פעולה, ומה שחידשה תורה במי שמכרוהו ב"ד הוא שגם הענקה היא חלק משכר פעולתו. (ב) שהיא בגדר של צדקה שנותן האדון כהכרה על עבודתו של העבד.

והנה ב'מניין המצות', סידר הרמב"ם מצות הענקה מיד לאחר מצות צדקה, ומזה משמע שלדעתו גדר מצות הענקה הוא כאופן השני היינו צדקה. ועל פי זה אין הכרח לומר שהחינוך "נוטה מדעת הרמב"ם" כי הגם שהתורה מיעטה מוכר את עצמו מהענקה, אפשר ללמוד ממכרוהו בית-דין (שהענקה לו היא מצד צדקה) גם הענקה לשכיר בזמן הזה מצד המוסר והטוב.

(על פי לקו"ש ח"י"ט ע' 153)

79) דברי סיכום של רבינו. (80) למעלה הלכה ו. (81) למעלה הלכה ג. (82) ראה למעלה פ"א הלכה ג. (83) 'ספרא' בהר פרק ז הלכה א. ולמעלה בפ"א שם לא הביא רבינו את המקור הזה, ורק כאן בדברי הסיכום הביאו, וצ"ע. (84) למעלה פ"ב הלכה ב"ג. (85) כדעת תנא-קמא בברייתא קידושין יד: ולא כרבי אליעזר, ודרשו כן ממה שנאמר "הענק תעניק לו" - "לו ולא למוכר עצמו" (שם טו.) וראה במשנה-למלך שהעיר על הסתירה בדברי רבינו. (86) וטעם ההבדל בין מוכר עצמו למכרוהו בית-דין הוא, מפני שמכרוהו בית-דין בגניבתו, כשיוצא אין בידו כלום, וחסה התורה עליו וציוותה להעניק לו. אבל מוכר עצמו, כיון שיכול למכור עצמו לשנים מרובות, בזמן שיוצא אינו יוצא בידיים ריקניות ('יקר תפארת' להרדב"ו).

14 יג. מפי השמועה למדו, שאין האשה נרצעת. וכן
15 יראה מענין הפתוב, שהרי אומר בנרצע: אהבתי את
16 אדני את אשתי ואת בניו. ומהו? שנאמר: ואף
17 לאמתך תעשה פן? להעניק. שפ"ש שמצות
18 עשה להעניק עבד עברי, פן מעניק אמה העבדית.

87) ב'ספרי' ובגמרא שם, למדו זאת מהפסוק "ואם אמור

1 חולה, או שהיו שניהם חולים⁷⁸ - אינו נרצע;
2 שנאמר: פי טוב לו עמך - עד שהיה שניהם
3 בטובה.

75) קידושין שם בברייתא. 76) יש אומרים כי "בנים" אצל אדון לאו דוקא, שהרי לא נאמר בו אלא "ביתך", ו"ביתו זו אשתו" (יומא ב.). אבל בנים לא נכללו בזה (תוספות הרא"ש, ומהרי"ט שם). 77) [אין ללמוד זאת מהפסוק "אהבתי את אדוני", שאינו עוסק אלא בדברים שהעבד אומר, ויתכן כי לבו בל עמו. אבל כאן זוהי עדות התורה האומרת "כי אהבך". ומכיון ש"אהבתי את אדוני את אשתי ואת בניו" אינם אלא דברי העבד, אין מקור שצריך לאהוב אשתו ובניו (של עצמו). ולא למדו מהפסוק "כי אהבך ואת ביתך" שצריך שיאהב את אשת רבו, שהרי הפסוק הראשון השמיט "ביתו", ואמר רק "אהבתי את אדוני", וראה משנה-למלך]. 78) זו היא בעיא בגמרא שם, וצדדי הספק הם: אם ההדגשה היא על "עמך", וכאן שניהם שווים, או "כי טוב לו". [ואע"פ שהבעיא לא נפתרה - פסק רבינו שאינו נרצע, שהרי רציעה חבלה היא, ומספק אסור לחבול בו אף ברשותו של העבד, שהרי אסור לאדם שיחבול בעצמו, כמפורש בבבא-קמא צא: ופ"ה מהלכות חובל ומזיק הלכה א, וראה בכסף-משנה וביקר תפארת].

4 יב. מה⁷⁹ בין מוכר עצמו למכרוהו בית דין? מוכר
5 עצמו - אינו נרצע, ומכרוהו בית דין - נרצע⁸⁰.
6 מוכר עצמו - אסור⁸¹ בשפחה פנענית, ומכרוהו בית
7 דין - רבו מוסר לו שפחה פנענית. מוכר עצמו -
8 נמכר לעובד כוכבים, ומכרוהו בית דין - אינו נמכר
9 אלא לישראל⁸²; שנאמר: פי ימכר לך אחיך - אין
10 בית דין מוכרין אותו אלא לך⁸³. מוכר עצמו - נמכר
11 לשש ויתר על שש, מכרוהו בית דין - אינו נמכר
12 אלא לשש⁸⁴. מוכר עצמו - אין מעניקין לו⁸⁵,
13 מכרוהו בית דין מעניקין לו⁸⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מוכר עצמו אין מעניקין לו".

בנוגע למצות הענקה, כתב החינוך (מצוה תפ"ב בסופה) שגם בזמן הזה שאין היובל נוהג ואין נוהגים דיני עבד עברי "ישמע חכם ויוסיף לקח שאם שכר מבני ישראל ועבדו.. שיעניק לו בצאתו מעמו מאשר ברכו ה' יתברך". והקשה עליו ב'מנחת חינוך' שהוא נגד דעת הרמב"ם כי דבריו אלו יכולים להתקיים רק להדעה שמצות הענקה היא גם במוכר את עצמו וגם במכרוהו בית דין, אבל לדעה שחיוב הענקה היא רק במכרוהו בית-דין, אין לומר שנוהגת גם בזמן הזה מצד המוסר כי אז אין לחלק בין מוכר עצמו ומכרוהו בית-דין, שהלא המוסר מחייב ליתן לשניהם והלא הרמב"ם פסק כדעה הזו שחיוב הענקה הוא רק במכרוהו בית-דין, ולא שכיח "שהרב המחבר (דעת החינוך) יהיה נוטה מדעת הרמב"ם אם לא שפירש להדיא".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעלי חיים שמתרבים בוולדות, או אפילו פרדות, שגופם הולך ומשתבח, וכדעת רבי שמעון ולא כרבי אליעזר בן יעקב (קידושין שם). (102) "כספים" נזכרו כברייתא שם, ואילו "בגדים" הוסיף רבינו מדעתו שהרי שניהם אינם מתברכים מעצמם, ואם נתמעטו כספים שעומדים לעיסקא ולרווח, כל-שכן שנתמעטו בגדים שאינם עומדים לרווח כלל ("יקר תפארת' להרדב"ז). (103) כלומר, אם אין לו אלא כספים ובגדים, אינו חייב בהענקה כלל. וראה במשנה-למלך. (104) שם יז. כברייתא. (105) כרבי יהודה ולא כרבי מאיר ורבי שמעון (שם), בהתאם לכלל שרבי מאיר ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה, רבי שמעון ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה (עירובין מו: - משנה-למלך). (106) כן בדברי רבי מאיר שם, ולא מצאנו שרבי יהודה חולק על זה (משנה-למלך). (107) ההשוואה בגמרא שם. (108) וכאן נאמר "תתן לו", ולמדו גזירה-שוה "נתינה - נתינה" (קידושין שם). (109) 'ספרי' פ' ראה שם. הובא בקידושין יז: וכתנא-קמא ולא כרבי אלעזר בן עזריה. (110) 'ספרי' וגמרא שם. (111) אם נתברך הבית בשבילו הרבה, תוסיף על הענקתו, ואם לאו - אל תפחות מן הכתוב (רש"י שם).

- טו. אם¹¹² פרח¹¹³, ופגע בו יובל כשהוא פורח,²⁰
 ויצא לחרות - אינו חייב להעניקו; שְׁנֵאמַר: וכי²¹
 תשלחנו וגומר¹¹⁴. עניק¹¹⁵ עבד עברי - לעצמו, ואין²²
 בעל חוב גובה הימנו¹¹⁶. ועניק¹¹⁷ אמה העבירה, וכן²³
 מציאתה¹¹⁸ - לאביה¹¹⁹. ואם מת אביה קדם שייבוא²⁴
 לידו¹²⁰ - הרי הן של עצמה, ואין לאביה בהם²⁵
 כלום¹²¹; שאין אדם¹²² מודיש זכות שיש לו בבתו²⁶
 לבנו.²⁷

(112) קידושין טז: כברייתא, וכפירושה ע"י רב ששת (שם יז.). (113) שחייב להשלים שנות עבודתו (גמרא שם, וכ"ה למעלה פ"ב הלכה ד). (114) כלומר, אע"פ שיציאתו עלי-ידי היובל - כיון שברח, אינו בכלל "וכי תשלחנו" (שם). (115) שם טז: כברייתא. (116) שנאמר: "העניק תעניק לו" - "לו ולא לבעל חובו" (שם טו. וטז:). ומשמע שאף לאחר שבאה הענקה ליד העבד, אין בעל-חוב גובה הימנו, לא כדברי רש"י (שם ד"ה ולא לבעל חובו) שאין האדון חייב להגבות את ההענקה לבעל-חוב, שמשמע מדבריו שלאחר שבא לידו - בעל-חובו גובה הימנו. וכן לענין מעשר שני, שעליו אמרו בתוספתא פאה פ"ד (הוצאת הגר"ש ליברמן (עמ' 59, 61): "מעשר שני [ענין] אין גובין ממנו מלוה וחוב", לפי דעת ראבי"ה (באור-זרוע הלכות צדקה סימן יא) הכוונה למעשר עני שביד העני, שלצורך העני ניתן לא לפריעת חוב (תוספתא כפשוטה שם, והוא-הדין להענקה, וראה במשנה-למלך). (117) ברייתא שניה, שם. (118) [בעודה אמה (פט"ז מהלכות אבידה הלכה יג), ומקור הדברים מהברייתא שם]. (119) [זכותו בענק הוא כזכותו במציאתה, ולא כזכותו במעשה ידיה (כתובות מו:), ואע"פ שענק הוא כשכר פעולה (קידושין טו.) - שהרי מעשי ידיה למדו ממה שנאמר (שמות כא, ז) "וכי ימכור איש את בתו לאמה" - "מה אמה מעשה ידיעה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה" (שם, מו.), וזה לא שייך בענק,

יאמר העבד" - "עבד ולא אמה". אבל שם יד: וטו. מבורר שלדעת תנא-קמא של רבי אליעזר, שהלכה כמותו, דרשו מ"העבד" שתי דרשות, ולכן נוח לו לרבינו להביא מ"אהבתי את אשתי וגו'". (88) כל השקלא-וטרביא ב'ספרי' ובקידושין יז: (89) שלכאורה נראה שגם האמה נרצעת, שהרי בתחילת הפסוק הנ"ל מדובר על רציעה. (90) ואם כן "אף" זה אינו מוסב על הפסוק הנ"ל, אלא על מה שנאמר בפסוק קודם בפרשה הנ"ל "הענק תעניק לו" (שם פסוק יד).

- יד. כל המשלח עבדו ואמתו ריקם - עובר בלא¹
 תעשה, שנאמר: לא תשלחנו ריקם. והרי הפתוב²
 נתקו לעשה⁹¹, שנאמר: העניק תעניק לו. אחד⁹²
 היוצא בסוף שש⁹³, או שיצא פיובל, או במיתת⁴
 האדון⁹⁴, וכן האמה העבירה שיצאת באחד מכל⁵
 אלו או בסימנין⁹⁵ - הרי אלו מעניקין להם⁹⁶. אבל⁹⁷
 היוצא בגרעון כסף - אין מעניקין להם. שנאמר:⁷
 וכי תשלחנו חפשי מעמך; וזה לא שלחו חפשי,⁸
 אלא העבד נתן שאר הדמים שנסאר לו לעבד בהן⁹
 ואחר כך יצא⁹⁸. העניק תעניק לו מצאנך מגרונך¹⁰
 ומיקבך - בענין⁹⁹ צאן גרן וקרב, דברים שיש בהם¹¹
 ברכה¹⁰⁰ מחמת עצמן¹⁰¹, הוא שחייב להעניק לו מהם;¹²
 אבל הכספים והבגדים¹⁰² - אינו חייב לתן לו מהם¹⁰³.
 וכמה¹⁰⁴ נותן לו? אין פחות משוה שלשים סלע¹⁰⁵,
 בין ממין אחד בין ממינין הרבה¹⁰⁶; בשלשים¹⁰⁷ של¹⁵
 קנס העבד, שנאמר בו: יתן לאדניו¹⁰⁸. בין¹⁰⁹ שנתברך¹⁶
 הבית בגללו בין שלא נתברך; שנאמר: העניק תעניק¹⁷
 לו - מכל מקום. אם פני¹¹⁰, למה נאמר: אשר ברכך?¹⁸
 הכל לפי הברכה תן¹¹¹.¹⁹

(91) כתב כן שלא נאמר שלאחר שעבר ושלחו בלי הענקה - שוב אינו חייב להעניק, כדעת רבי יהודה במצות שילוח הקן, שלאחר שלקחה - שוב אינו מצווה לשלחה (חולין קמא. במשנה), אלא גם לאחר מכן חייב הוא להעניק לו. וכדעת חכמים בענין שילוח הקן (חולין שם). ולפי"ז אינו חייב מלקות על הלאו, שהרי לאו הניתק לעשה - אין לוקין עליו. (92) 'ספרי' פ' ראה (לדברים טו, יג) הובא בקידושין טז: (93) למעט את היוצא בגרעון כסף, באמצע שש, כבסמוך. (94) בלא בן (למעלה פ"ב הלכה יב), או נרצע שאינו עובד גם את הבן (למעלה הלכה ז). (95) סימני נערות. (96) אע"פ שבפסוק לא מפורש לענין הענקה אלא היוצא בשש, למדו כן ב'ספרי' ובגמרא שם ממה שנאמר בפסוק הנ"ל פעמיים "תשלחנו", לרבות כל מיני שילוח. (97) כתנא-קמא שם, ולא כרבי מאיר. (98) ואם שחרר עבדו מרצונו, יתכן שחייב להעניקו. [יתכן גם ששחרור מרצון אף הוא בא עלי-ידי התעוררות של העבד, שעשה לאדון איזה נחת-רוח וכיוצא בזה, ואין זה "שילוחו מעמך"]. (99) בכ"י תימן, ובדפוס רומי: "כענין" כלומר: כעין. (100) ריבוי. שנאמר "אשר ברכך ה' אלקיך" (דברים טו, יד), ומכאן למדו לכל שיש בו ברכה, אע"פ שאינו צאן גורן ויקב (קידושין יז. כברייתא). (101) שהם בעצמם מתרבים, כגון

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ב ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קעז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ב מהלכות אישות הלכה כה). (17) שיש לו גם זכרות וגם נקבות (שם הלכה כד). (18) שמא נקבות הן ואין האשה נמכרת בגניבתה וכן אינה מוכרת עצמה (למעלה פרק א הלכה ב), וראה משנה למלך. (19) שמא זכרים הם, ואין לאב זכות בבנו למוכרו.

- 10 ב. אֵינִי ²⁰הָאֵב רֵשָׁאֵי לְמַכְרָ אֶת בְּתוּ, אֶלְא אִם פֶּן
- 11 הָעֲנִי וְלֹא נִשְׁאָר לוֹ פְּלוּס, לֹא קָרַקַע וְלֹא
- 12 מִטְּלָטְלִין ²¹, וְאֶפְלוּ פְּסוּתָ ²² שְׁעָלוּ. וְאֵף עַל פִּי כֶן ²³
- 13 כּוֹפֵין אֶת הָאֵב לְפְדוּתָ ²⁴ אַחַר שְׁמִכְרָה, מְשׁוּם פְּגָם
- 14 מְשֻׁפְּחָה ²⁵. בְּרַח הָאֵב אוֹ שְׁמַת ²⁶ אוֹ שְׁלֵא הָיָה לוֹ
- 15 לְפְדוּתָה - הָרִי זֶ עוֹבְדָת עַד שְׁתַּצָּא ²⁷.

20) יוצא מתוך הברייתא שהביא רבי יוסי בר חנינא בקידושין כ. [וכן מפורש בתוספתא ערכין פרק ה: "אין אדם רשאי למכור את בתו וכו' אלא אם כן העני"]. (21) כן הוא בקידושין שם, שאדם מוכר מטלטלין ואחר כך שדהו, ואחר כך ביתו, ורק אחר כך בתו. (22) ראה למעלה פרק א הלכה א. (23) כלומר, אף על פי שמכרה מחמת עוני, שלא נשאר לו כלום, כנ"ל. (24) אם מצאה ידו (יקר תפארת, וכן כתב רש"י בקידושין יח.). ומקור הדבר בברייתא בקידושין שם: "ומפדין אותה בעל כורחו, מה שאין כן בעבריי". ואף על פי ששם פירשו ברייתא זו לדעת רבי שמעון שאומר אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות, ולפיכך כופין באמה העבריייה, ולא בעברי, שיכול למכור עצמו שוב פעם אחרי הפדייה, אבל לרבנן שמוכר אותה לשפחות אחר שפחות שאין תועלת בכפייה זו, שהרי יחזור וימכרנה, נראה שאין כופין אותו לפדותה, והרי רבינו פוסק להלן הלכה יג כרבנן - סוגייה זו שלא חילקה בין עבריייה לעברי ושאלו: "אי הכי עבד עברי נמי", ומתוך זה באו לידי החילוק הנ"ל שעבד עברי יכול למכור עצמו עוד הפעם, ואמה עבריייה אינה נמכרת ונשנית כדעת רבי שמעון - סוגייה זו אינה לפי ההלכה, שהרי רבי סובר שם טו: שעבד עברי הנמכר לישראל אינו נגאל בקרובים, כלומר, אין כופין את קרוביו לפדותו, וכן פסק רבינו למעלה פרק ב הלכה ז, ולפי זה מתפרשת ברייתא זו בפשיטות, שרק באמה העבריייה כופין את האב ואילו בעבד עברי אין כופין את קרוביו לפדותו, ולפי זה אפילו לדעת חכמים של רבי שמעון הסוברים, שמוכר את בתו לשפחות אחר שפחות, כופין אותו לפדותה, ומה שאין כופין בעבד עברי אין זה מפני שנמכר ונשנה, אלא שבעבד עברי אין דין כפייה כלל, וראה במשנה למלך. (25) שם בקידושין בסוגיית הגמרא. (26) כאן רמז רבינו שאמה עבריייה אינה יוצאה לחירות במיתת האב, ודלא כריש לקיש בקידושין טו. שדבריו נשארו בתיובתא שם טו: וראה באור שמת. (27) בדרכים הרגילות, להלן הלכה ד וה. ואין אנו כופים את הקרובים לפדותה (כסף משנה). וראה למעלה פרק ב הלכה ז.

- 16 ג. אָמָה ²⁸ הָעֲבֵרָה נִקְנִית בְּכֶסֶף ²⁹ אוֹ בְשׂוּה פְּסָן ³⁰
- 17 וּבְשֻׁטָ ³¹, וְאֵינָה נִקְנִית בְּפְרוּטָה ³², מִפְּנֵי שְׁצָרֶיהָ
- 18 לְקַנּוּתָהּ פְּדָמִים שְׂרָאוּיִין לְגִרְעוֹן, פְּדִי שְׁתַּגְרַע
- 19 פְּדִינָה וְתַצָּא ³³. מִיֵּצֵד בְּשֻׁטָ? כּוֹתֵב עַל הַנִּיר אוֹ עַל

שהרי גם לרבה אין חלק אלא במעשה ידיה ממש ולא בהענקות מעין אלה, שוודאי דינן כמציאה שהיא של אביה אף בעודה אמה, כנ"ל. אלא ודאי דין ענק כדין מציאה, שתיקנו לו לאב משום איבה (כתובות שם), שאם לא תתן לו מציאותיה, לא יתן לה מזונות (רש"י שם), והוא-הדין לענק, וראה להלן]. (120) כלומר, לרשותו. ובא לידה כבא לידו (כסף-משנה) וראה להלן. (121) [אף שלענין מעשה ידיה, אמרו (כתובות מב. במשנה): "אף-על-פי שלא גבתה, מת הרי הן של אחין" - אין זה אלא במעשה ידיה, שהם שלו מן התורה (שם מז.), אבל ענק שאינו שלו אלא מתקנת חכמים משום איבה, כנ"ל - לא זכה בו האב אלא משעה שגבתה, ועיין משנה-למלך]. (122) שם מג.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק רְבִיעִי

1) נתבארו בו דיני מכירת אמה עבריייה ואופני יציאתה, ודיני מצוות ייעוד, לו ולבנו.

- 1 א. אָמָה ² הָעֲבֵרָה הִיא הַקְטָנָה ³ שְׁמִכְרָה אָבִיהָ ⁴.
- 2 וּמִשְׁתַּבֵּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת אַחַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה ⁵
- 3 וְתַעֲשֶׂה נְעֵרָה ⁶ - אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְמַכְרָה ⁷, אֵף עַל פִּי
- 4 שְׁעֵדֵן יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת בָּהּ, וְיֵשׁ לוֹ לְקַדְּשָׁה לְכָל מִי
- 5 שְׁרִיצָה ⁸. אֵף ⁹ הַקְטָנָה שְׁהִיא אֵילּוּנִית ¹⁰ בְּסִמְנִיהָ ¹¹
- 6 וְאֵינָה רְאוּיָה לְהִבָּאֵת שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת ¹² - יֵשׁ לְאָבִיהָ
- 7 לְמַכְרָה ¹³ פֶּלֶא זְמַן שְׁהִיא קְטָנָה ¹⁴. אֶבֶל ¹⁵ הַטְּמֻטּוֹם ¹⁶
- 8 וְהַאֲנָדוּגִינוֹס ¹⁷ - אֵינֶנּוּ נִמְכָּר לֹא פְּעֻבָד ¹⁸ עֲבָרִי וְלֹא
- 9 פְּדִין הָאָמָה הָעֲבֵרָה ¹⁹.

2) כתובות מ: במשנה. (3) עד גיל שתים עשרה שנה ויום אחד, ואפילו הביאה שתי שערות בתוך הזמן הזה (פרק ב מהלכות אישות הלכה א). (4) שאילו היא עצמה אינה יכולה למכור עצמה, שהרי היא קטנה, ואפילו כשהיא נערה אינה יכולה למכור עצמה (למעלה פרק א הלכה ב) ואמה אינה יכולה למכרה (מכילתא לשמות כא, ו). (5) ויום אחד (הלכות אישות שם הלכה ג). (6) והיא תקופה הנמשכת שישה חדשים (שם הלכה ב). (7) משנה שם. וקל וחומר הוא: אם המכורה כבר, יוצאת בסמינים (להלן פרק ד הלכה ה) - אינה מכורה אינו דין שלא תימכר (ערכין כט:). (8) כתובות מו: ופרק ג מהלכות אישות הלכה יא. (9) קידושין ד. בברייתא ופירושה בגמרא שם. (10) מלשון איל, שיש בה תכונות גבריות, וראה פרק ב מהלכות אישות הלכה ג. (11) כגון שקולה עבה וכדומה (ראה בהלכות אישות שם הלכה ו). (12) כגון שהיא בת שש עשרה ויש לה סימני איילוניות ולא הביאה שתי שערות, שדינה כקטנה עד שתהא בת עשרים (הלכות אישות שם הלכה ג), וראה להלן הלכה ה. (13) ואין אנו אומרים, שמכיוון שאין בה נערות, אין בה דין מכירה (גמרא שם). (14) היינו, עד גיל עשרים, אם יש בה סימני איילוניות, או עד גיל שלושים וחמש אם אין בה, ראה בהלכות אישות שם הלכה ד. (15) תוספתא ביכורים פרק ב. וראה בפרק ב מהלכות נזירות הלכה יא. (16) אטום, שאין לו לא זכרות ולא נקבות (פרק

1 הַחֶרֶס׃ בְּתֵי מְכוּרָה לָךְ, בְּתֵי קְנוּיָה לָךְ; וְנִתְּנָן בְּיַד
2 הָאֲדוֹן. וְשִׁטְר אִמָּה הָעֶבְרִיָּה - הָאֵב פּוֹתְבוֹ³⁴.

19 נְעֻרוֹת, אֶלְא יוֹצֵאת מִקְטְנוּתָהּ לְבָגֵר - פִּינּוֹן שִׁפְגָּרָה
20 תֵּצֵא לְחֵרוֹת⁴⁴.

42) כברייאתא קידושין ד. אמרו: "ויצאה חנים אלו ימי בגרות, אין כסף אלו ימי נערות". ועיין כסף משנה כאן ורש"י שם יד: במשנה שאף הם הביאו מוציאה חנים על ימי נערות וברש"י על התורה שמות כא, א. נראה שמה שאמרו "ויצאה חנים אלו ימי בגרות" אין זה אלא אם לא נכתב "אין כסף", אבל עכשיו שנכתב "אין כסף" לרבות נערות, שוב נלמדו ימי נערות מ"ויצאה חנים" וימי בגרות מ"אין כסף". וראה בתורה תמימה שם אות פט. (43) ככלל נערה. (44) שם ד. אמרו שאין צריך לכך לימוד מיוחד, שהרי קל וחומר הוא: אם סימנים שאינם מוציאים מרשות האב - מוציאים מרשות האדון, בגרות שמוציאה מרשות האב - אינו דין שמוציאה מרשות האדון. וכל הפסוק הנ"ל (ויצאה חנים אין כסף) לא בא ללמד אלא על עיקר מכירת איילוניות, שבלי הפסוק היה מקום לומר שכיוון שאינה מביאה סימנים אינו יכול למכרה כלל. וראה למעלה הלכה א. [והמדובר כשנמכרה בהיותה בת שש עשרה והיו לה סימני איילוניות ולא היו לה שתי שערות שדינה כקטנה עד שתהא בת עשרים (פרק ב מהלכות אישות הלכה ג) ואז היא יוצאת בתור בוגרת. ואין אנו אומרים שנעשית איילונית למפרע ולא הייתה מכירתה מכירה כלל (ראה משנה למלך למעלה הלכה א), שרדת רבינו לפסוק כשמואל ביבמות פ. שאינו נעשה סריס למפרע, והוא הדין לאיילוניות. וכן נראה מדבריו בהלכות אישות שם. וכן נקט בדעתו, הנוודע-ביהודה מהדורא קמא אבן העזר סימן ו].

ו. אִין אִמָּה הָעֶבְרִיָּה יוֹצֵאת בְּרֵאשִׁי אֵיבָרִים; שְׁנֵאמַר: לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים. וְכֵן עֶבֶד עֶבְרִי, אִם הִפִּיל לוֹ שֵׁנוֹ אוֹ סִמָּא לוֹ עֵינָיו - מְשַׁלֵּם לוֹ פְּדִיָּן הַחֹבֶל בַּחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהַלְכוֹת חוֹבֶל⁴⁵. נִמְצְאתָ לְמוֹד, שֵׁאִמָּה הָעֶבְרִיָּה נִקְנִית בְּשָׁנֵי דְבָרִים: בְּכֶסֶף אוֹ בְּשִׁטְר; וְקוֹנָה עֲצֵמָה בְּשִׁשָּׁה דְבָרִים⁴⁶: בְּשָׁנִים, וּבְיוֹבֵל, וּבְגֵרְעוֹן כֶּסֶף, וּבְשִׁטְר שְׁחֵרוֹר, וּבְמִיתַת הָאֲדוֹן, וּבְסִימָנִין.

45) פרק ד הלכה י. אבל לחירות אינו יוצא שהוקש עברי לעברייה (מכילתא משפטים פרשה א, וכאן בפרשה ג נתקצרו הדברים), וראה בכסף משנה ולחם משנה כאן. 46) ואילו עבד עברי אינו קונה עצמו אלא בחמישה דברים בלבד, לפי שאינו יוצא בסימנים. ראה למעלה פרק ב הלכה יב.

ז. יַעֲד⁴⁷ אוֹתָהּ הָאֲדוֹן לְעַצְמוֹ אוֹ לְבָנוֹ - הֲרִי הִיא כְּשֵׁאֵר אַרוֹסוֹת⁴⁸, וְאִינָהּ יוֹצֵאת בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ, אֶלְא בְּמִיתַת הַבַּעַל אוֹ בְּגִט. וּמִצְוֹת⁴⁹ יַעֲדוּ קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת פְּדִיָּה⁵⁰. כִּי־עַד⁵¹ מִצְוֹת יַעֲדוּ? אוֹמֵר לָהּ בְּפָנֵי שָׁנִים: הֲרִי אֶתְּ מְקַדְּשֶׁת לִי, הֲרִי אֶתְּ מְאַרְסֶת לִי, הֲרִי אֶתְּ לִי לְאִשָּׁה⁵²; אֶפְלוּ⁵³ בְּסוֹף שֵׁשׁ סָמוּךְ לְשִׁקִּיעַת הַחֶמֶה⁵⁴. וְאִינוּ צְרִיךְ לִתֵּן לָהּ כְּלוּם, שִׁמְעוֹת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת לְקִדּוּשֵׁין נִתְּנִין⁵⁵. וְנוֹהֵג⁵⁶ בָּהּ מְנַהֵג

28) קידושין יד: במשנה. 29) בשקלא וטריא שם, למדו קניין כסף באמה ממה שנאמר בה "והפדה", שמגרעת פדיונה ויוצאת - הרי שנקנית בכסף. 30) שם טז. כברייאתא. וראה למעלה פרק ב הלכה א. 31) משנה שם יד: 32) שם יא: יב. 33) ופרוטה אינה ראוייה לגירעון, שהרי הגירעון יהיה פחות משווה פרוטה, שאין בו כל ערך (קידושין שם). ובעבד עברי לא כתב רבינו (למעלה פרק ב הלכה א) שאינו נקנה בפרוטה, משום שקניין עבד עברי בכסף נלמד מעבד הנמכר לגוי, שבו נאמר "מכסף מקנתו", מלמד שכסף קונה (כסף משנה). 34) קידושין טז. וכרב חסדא ולא כרב הונא. וטעמו משום שקניין שטר באמה העברייה נלמד מקניין שטר בעבד כנעני, שדינו כקרקע, ושם המוכר כותב השטר, שנאמר (ירמיה לב, יא) "ואקח את ספר המקנה", שירמיה הלוקח קיבל את ספר המקנה מידי חנמאל המוכר. וראה ביקר תפארת להרדב"ז.

ד. אִמָּה הָעֶבְרִיָּה עוֹבְדַת שֵׁשׁ שָׁנִים, כְּעֶבֶד שִׁמְכוּרוֹהוּ בֵּית דִּין³⁵; שְׁנֵאמַר: כִּי יִמְכַר לָךְ אֶחִיךָ הָעֶבְרִי אוֹ הָעֶבְרִיָּה³⁶. וְיוֹצֵאת בְּתַחֲלַת שָׁבַע. וְאִם פָּגַע בָּהּ יוֹבֵל בְּתוֹךְ שֵׁשׁ - יוֹצֵאתָ חֲנָם, כְּעֶבֶד³⁷. מֵת הָאֲדוֹן, אִף עַל פִּי שְׁהֵנִיחַ בֵּן - יוֹצֵאתָ חֲנָם, כְּנֹרֵעַ; שְׁנֵאמַר: וְאִף לְאִמָּתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵן. וְכֵן מְגֵרַעַת מִפְּדִיּוֹנָהּ³⁸ יוֹצֵאתָ. וְאִם³⁹ קָתַב לָהּ שִׁטְר שְׁחֵרוֹר וּמַחֲל עַל הַשְּׂאֵר⁴⁰ - יוֹצֵאתָ חֲנָם, כְּעֶבֶד⁴¹.

35) שאינו נמכר אלא לשש, ואילו מוכר עצמו נמכר גם ליותר משש (למעלה פרק ג הלכה יב). 36) וגומר: "ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעימך". 37) כלומר, ככל העבדים העבריים (בין מוכר עצמו ובין מכרוהו בית דין) שיוצאים ביובל (למעלה פרק ב הלכות ב"ג). ומקור הלכה זו במשנה בקידושין יד: 38) ככתוב (שמות כא, ח): "והפדה". ומזה למדו אף לעבד (קידושין טז). וכן מפורש במשנה שם יד: שגם העבד וגם האמה יוצאים בגירעון כסף. 39) שם טז. כברייאתא. 40) ובמחילה בלי שטר אינה יוצאה, כמבואר למעלה פרק ב הלכה יא. 41) כברייאתא שם אמרו שעבד קונה עצמו בשטר. וברור שהוא הדין לאמה, שהרי כל עיקר יציאה בשטר נלמד מעבד כנעני, שכתוב בו "או חופשה לא ניתן לה" ולמדו בגזירה שווה "לה-לה" מגט אשה שנאמר בה "וכתב לה" (רש"י שם), ואם כן אין לחלק בין עבד לאמה.

ה. תִּתְּרָה אִמָּה הָעֶבְרִיָּה, שֶׁהִיא יוֹצֵאת בְּסִימָנִין. כִּי־עַד? כְּגוֹן שֶׁהִבִּיאה סִימָנִין וְנַעֲשִׂית נְעֵרָה - יוֹצֵאת לְחֵרוֹת בְּלֹא כֶסֶף. אֶפְלוּ הִבִּיאה סִימָנִין מֵאַחַר יוֹם שִׁלְקָתָהּ - הֲרִי זוֹ יוֹצֵאת לְחֵרוֹת. שְׁנֵאמַר: יוֹצֵאת חֲנָם⁴² - רָבָה לָהּ הַכְּתוּב יַצִּיאה אַחֲרַת בְּחֲנָם יִתֵּר עַל הָעֶבֶד. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמוֹדוֹ, שֶׁהִיא הִבָּאת סִימָנֵי נְעֻרוֹת. וְתַחֲזֹר לְרֵשׁוֹת אֲבִיהָ, עַד שֶׁתִּבְגֵּר וְתֵצֵא מִרְשׁוֹת אֲבִיהָ⁴³. הִיתָה הַבַּת אֵילוֹנוּת, שְׁאִין לָהּ יָמֵי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ב ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קעט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שכן) וראה להלן הלכה יב. (63) כדברי רב נחמן בר יצחק שם. (64) גם זה מדברי רב נחמן בר יצחק שם. (65) יערה לשון דיעה (רש"י שם דיבור המתחיל שאני הכא). ויש מפרשים שדרשו כן בהיפוך אותיות: ידעה - יערה, כמו כבש - כשב, שמלה - שלמה (תורה תמימה שם). (66) הוא דבר פשוט (כסף משנה). (67) משמע שלולא זה היה יכול ליערה, וראה למעלה הלכה ז, שדין ייעוד הוא על ידי האב דווקא.

1 אִישׁוֹת, וְאִינוּ⁵⁷ נוֹהֵג בָּהּ מְנַהֵג שְׁפָחוֹת. וְאִינוּ מְיַעַד
2 שְׁתֵּים כְּאַחַת; שְׁנֵאמַר: יַעֲדָהּ. וְכִי־עַד מְיַעַד לְבָנוּ?
3 אִם הִיא⁵⁸ בְּנוּ גְדוּלוֹ⁵⁹, וְנָתַן רִשׁוֹת לְאָבִיו לְיַעֲדָהּ לֹ
4 - הֲרִי הָאָבִיב⁶⁰ אֹמֵר לָהּ בְּפָנָי שְׁנִים: הֲרִי אֶת מְקַדְשֶׁת
5 לְבָנִי.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומצות יעוד קודמת למצות פריה"

והדין הוא ש"אין אמה עבריה נמכרת אלא למי שיש לה עליו או לבנו קידושין כדי שתהיה ראויה ליעוד" (ה"א). מכאן נראה גודל הכבוד והעילוי של בת ישראל שבכדי למכור עבד מספיק שאם גנב ו"אין לו ונמכר בגנתו", אבל באמה עבריה נאמרו כמה וכמה תנאים: האחד שאינה נמכרת בגנתה, ורק אם אביה עני ולא מצא מה יאכל ולא נשאר לו כלום לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו כסות שעליו, רק אז מותר לו למכור את בתו לאמה לזמן קצר כדי שתסייע בפרנסה וגם אח"כ יוצאת בסימנים. ובנוסף, אין למכרה למי שאין לו יעוד עליה ואינו יכול לשאתה לאשה כי בבית ישראל נראית בגלוי תכליתה, עניין החתונה והקמת בית בישראל.

(על פי לקו"ש חלק כ"ו ע' 372)

(47) קידושין ית. כברייאתא וכפירושה על ידי רב ששת. (48) ראה לקמן הלכה ט, שהייעוד כאירוסין ואינו כנישואין. (49) בכורות יג. במשנה. ושם למדו מן הכתוב: אשר לא יעדה והפדה", הרי שהפדיון בא רק אחרי שלא התקיים הייעוד. (50) שאף הפדייה היא מצוה, ראה בספר המצוות, עשה רלה. (51) קידושין יט: בריתא כלשונה. (52) לשון זו אינה כברייאתא שם, אבל נזכרה שם ה: כברייאתא, לעניין קידושי אשה. (53) לשון הברייאתא שם. וכתנא קמא ולא כרבי יוסי בר יהודה. (54) שלא נשאר עוד שיעור עבודה, שתמורתה פרוטה. (55) והרי זה דומה למקדש מעכשיו ולאחר שלושים יום, שמקודשת לסוף שלושים יום למפרע. (56) בריתא שם, כלשונה. (57) מסכת עבדים פרק א הלכה ז. וראה במכילתא משפטים פרשה ג. (58) ולא אותה ואת חברתה. (59) ולא קטן. קידושין יט. בעייה של ריש לקיש, שנפתרה על ידי רבי אייבו בשם רבי ינאי. (60) בשמות (כא, ט) מפרש רש"י, שהבן אומר לה הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמיך. ומדברי רבינו נראה שדין הייעוד על ידי האב (ועיין לחם משנה, וראה להלן הלכה ח).

11 ט. הייעוד⁶⁸ - פְּאִרוּסִין⁶⁹, וְאִינוּ פְּנִשׁוּאִין. לְפִיכָּה⁷⁰,
12 אִינוּ מְטַמֵּא לָהּ⁷¹ וְלֹא יִירָשְׁנָה⁷² וְלֹא מִפְּרִי⁷³ נְדָרֶיהָ
13 עַד שֶׁתִּכְנַס לְחַפְּהָ. וְאִם שָׁלַשׁ אֲלֶיהָ⁷⁴ לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ
14 - לֹא יַעֲדָהּ⁷⁵ לוֹ, וְלֹא יַעֲדָהּ לְבָנוּ, וְלֹא נְפִדִית בְּגִרְעוֹן
15 כֶּסֶף; וְיַצֵּאָה חֲנָם - בְּהִבָּאת סִימָנִין, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ⁷⁶,
16 יִתֵּר עַל אוֹתָן הַדְּרָכִים שֶׁקֹּנָה בָּהֶן עֲצָמָה כְּעֶבֶד
17 עֲבָרִי⁷⁷.

(68) קידושין יח: בעייה של רבה בר אבוה שנפתרה. (69) כקידושין. (70) ההבדלים הנ"ל בין אירוסין לנישואין הובאו בגמרא שם. (71) אם כהן הוא, שכהן אינו מתטמא אלא לאשתו הנשואה ולא לארוסה (פרק ב מהלכות אבל הלכה ז). (72) שהבעל יורש אשתו נשואה ולא ארוסה (פרק כ"ב מהלכות אישות הלכות א-ג). (73) היינו, לבדו בלי האב, ראה בפרק י"א מהלכות נדרים הלכה ט. (74) כלשון הכתוב בשמות כא, יא. (75) מכילתא שם. (76) למעלה הלכה ה. (77) למעלה הלכה ד.

18 י. אִין הָאָדוֹן⁷⁸ יְכוּל לְמַכֵּר אִמָּה הָעֲבָרִיָּה, וְלֹא לְתַנָּה
19 לְאִישׁ אַחֵר, בֵּין רְחוּק בֵּין קְרוֹב⁷⁹. וְאִם מָכַר אוּ נָתַן
20 - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם⁸⁰. שְׁנֵאמַר: לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל
21 לְמַכְרָהּ בְּכַגְדוֹ כֹּה. וְכֵן עֶבֶד עֲבָרִי⁸¹ לֹא יְכוּל לְמַכְרוֹ
22 לְאַחֵר וְלֹא לְתַנּוּ. וְיִרְאֶה לִי, שְׁלֹא הֲצַרָּה הַפְּתוּב
23 לְאִסּוֹר דָּבָר זֶה [בְּאִמָּה], אֲלֵא מִפְּנֵי שֵׁיט לֹא לְיַעֲדָהּ
24 לְבָנוּ, לְכָף נֶאֱמַר: לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמַכְרָהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

שורש ורוחניות ענין אמה עבריה - "כי ימכור איש את בתו לאמה כו" - הוא ירידת הנשמה בגוף, וכשם שאין למכור אמה למי שאין לו עליה יעוד, כך אין הנשמה יורדת בגוף אם לא שנראית מיד בתחילת הירידה התכלית שהיא לצורך עליה, יחוד הקב"ה וכנסת ישראל - שלימות עניין הדירה לעצמותו ית' בתחתונים.

ולכן דווקא באמה עבריה ישנו התנאי של יעוד כי עבודתה של האשה היא שלימות העבודה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ודווקא היא המביאה חטים ופשתן לעשות מהם לבושים ומאכלים לאדם שמהם מקבל החיות והכח לעבודת ה' ועד לתכלית השלימות הולדת בנים ובנות על ידי יחוד איש ואישה תכלית השלימות לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

(על פי לקו"ש חלק כ"ו ע' 372)

6 ח. אִין⁶¹ הָאָדוֹן מְיַעַד אִמָּה הָעֲבָרִיָּה לֹא לוֹ וְלֹא
7 לְבָנוּ אֲלֵא מְדַעְתָּה⁶², אָף עַל פִּי שֶׁכָּבַר קָבַל אֲבִיהָ
8 מְעוֹתָיָהּ⁶³; שְׁהֲרִי⁶⁴ הוּא אֹמֵר: יַעֲדָהּ - מְדַעְתָּה⁶⁵.
9 וְאִם⁶⁶ מֵת הָאָדוֹן - אִין בְּנוּ יְכוּל לְיַעֲדָהּ לוֹ, שְׁהֲרִי
10 יוֹצֵאָה לְחֵרֶת בְּמִיתַת הָאָדוֹן⁶⁷.

(61) קידושין שם, כפירוש השני של הגמרא למימרא של רבי אייבו בשם רבי ינאי. (62) יש אומרים מרצונה (כסף משנה וכן כתב המאירי, ועיין תוספות קידושין ה. דיבור המתחיל

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

90 קידושין יח. בברייתא, וכתנא קמא וכרבי עקיבא הדורש "לא ימשול למכרה בבגדו בה" - "כיוון שפירש טליתו עליה (כלומר כיוון שנמסרה לאישות - רב נחמן בר יצחק שם), שוב אינו רשאי למכרה" ולא כרבי אליעזר הדורש "בבגדו בה" - "כיוון שבגדו בה", כלומר, שמכרה לשפחה. 91 שהרי ייעוד הוא כאירוסין (למעלה הלכה ט) ואינה יוצאת מרשותו של אב. 92 [ראה למעלה הלכה יב, שרבינו סובר שיעוד אינו אישות לעניין זה, שהרי אינו מייעדה אלא מרצונה ואין זה אלא שפחות בלבד]. 93 בדפוס רומי וכתב"ד תימן: לכהן גדול. 94 ושוב מת היבם ובטלה זיקתה. [ואילו יבמה וגירשה, הרי היא נשואה, ושוב אין לאביה רשות בה]. 95 כמפורש בפרק ד מהלכות ייבום וחליצה הלכה טז. 96 כמפורש שם הלכה כו. 97 אפילו לכהן גדול (רדב"ז), וכוונת רבינו לומר: אף על פי שהיא חליצה פסולה ובכל זאת הרי נפסלה מן הכהונה והיה מקום לומר שאסור לו למכרה לכהן שהרי יש בה שני איסורים גם אלמנה וגם חלוצה, ובכל זאת יש למכרה לכהן גדול. 98 למעלה הלכה יב.

יד. המוכר את בתו, ויצאה בשנים או ביוכל או בגרעון כסף, ועדין היא קטנה - יש לו לחזור ולמכרה פעם שניה, כמו שבארנו⁹⁹.

99 למעלה הלכה יג, שמוכרה שפחות אחר שפחות.

טו. המוכר¹⁰⁰ את בתו, ואחר כך הלך וקדשה לאחר: אם רצה האדון ליעד - מיעד¹⁰¹; ואם לא יעד האדון לא לו ולא לבנו - פשתא מרשות האדון יגמרו קדושיה ותעשה אשת איש.

100 קידושין יט: כתנא קמא בברייתא ולא כרבי יוסי בר רבי יהודה. 101 שהרי המעות הראשונות שלו, לקידושין ניתנו (למעלה הלכה ז). משל למי שקידש אשה מעכשיו ולאחר שלושים יום אם ירצה, ובא אחר וקידשה בינתיים, שמקודשת לראשון, אם רוצה (גמרא שם).

טז. המוכר¹⁰² את בתו, ופסק על האדון על מנת שלא ליעד אותה, אם רצה האדון ליעד - מיעד; שתתנה על מה שפתוב בתורה, שתנאו בטל.

102 ברייתא שם וכתנא קמא ולא כרבי מאיר.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ז

פרק חמישי

1 נכללו בו דיני עבד כנעני במה הוא נקנה ואיך הוא יוצא לחירות.

א. עבד פנעני² נקנה בחמשה דברים, וקונה את עצמו בשלשה. נקנה בכסף, או בשטר, או בחזקה³, או בחליפין⁴, או במשיכה⁵. וקונה את עצמו בכסף⁷, או בשטר⁸, או בראשי איברים⁹. ועבד קטן¹⁰ - הרי הוא פכהמה, ונקנה במשיכה¹¹ כמשיכת הבהמה¹². וכבר בארנו בתחלת ספר זה¹³ פל הדרכים שהעבדים נקנין בהן¹⁴.

78) כל דברי רבינו מפורשים במכילתא דרשב"י שמות כא, ח. ויש שהביאו מגמרא מפורשת בערכין כח. "יכול יחרים אדם בנו ובתו עבדו ושפחתו העבריים ושדה מקנתו תלמוד לומר בהמה, מה בהמה יש לו רשות למכרה אף כל שיש לו רשות למכרה" - הרי שאין לו רשות למכור עבדו ושפחתו העבריים. וראה בכסף-משנה למעלה פרק ב הלכה יב שכתב כדברי רבינו כאן בשם הרלב"ג. 79) במכילתא דרשב"י שם למדו כן ממה שנאמר "לעם נכרי לא ימשול וגו'" - "לעם לא ימשול למכרה", כלומר, לקרובים, ולנכרי לא ימשול למכרה" - לרחוקים. 80) כן הוא במכילתא דרשב"י (תורה שלמה שם סימן קפד). 81) במכילתא דרשב"י (תורה שלמה שם) למדו כן בקל וחומר: "אם אמה העבריייה שהוא רשאי ליעדה לו ולבנו, אינו רשאי למכרה, עבד עברי שאין לו בו רשות כלל, על אחת כמה וכמה". וראה בכסף משנה.

1 יא. אין⁸² אמה העבריה נמכרת אלא למי שיש לה עליו או לבנו⁸³ קדושין, כדי שתהא ראויה ליעוד. 2 כיצד? מוכר⁸⁴ אדם את בתו לאבי⁸⁵; שאף על פי שאין האדון יכול ליעדה⁸⁶ - ראויה היא לבנו, שהרי האמה בת אחיו. אבל אינו יכול למכר את בתו לבנו; מפני שאינה ראויה לאדון, שהרי היא אחותו, ולא לבנו, מפני שהיא אחות אביו.

82) קידושין יח: בברייתא וכתנא קמא ולא כרבי אליעזר. 83) אף על פי שהוא עצמו אינו יכול ליעדה - שמספיק אפשרות כל שהיא של ייעוד (שם כ.). 84) שם כ. ברייתא ראשונה, וכפירושה בגמרא. 85) ויש לו בן, כדלהלן. 86) שהרי אסורה לו משום בת בנו (ויקרא יח, י).

8 יב. יש⁸⁷ לאדם למכר בתו לפסולין, כגון אלמנה⁸⁸ לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט; שאף על פי שהן בלאו, קדושין תופסין בהן⁸⁹.

87) שם יח: בברייתא. 88) מן האירוסין אבל אלמנה מן הנישואין אינה עוד ברשות האב למכרה (פרק ג מהלכות אישות הלכה יב). והוא הדין לגרושה וחלוצה דלהלן הן מן האירוסין, ואף ייעוד הוא כאירוסין (למעלה הלכה ט). 89) כמבואר בפרק ד מהלכות אישות הלכה יד. והמדובר כשאין לו בן לכהן הגדול, שאם יש לו בן, הרי היא ראויה לבן, כמבואר למעלה הלכה יא (יקר תפארת).

11 יג. המקדש⁹⁰ את בתו פשהיא קטנה, ונתארמלה או נתגרשה - אינו יכול למכרה; שאין אדם יכול למכר את בתו לשפחות אחר אישות. אבל מוכרה לשפחה אחר שפחות. כיצד? מוכרה לשפחות תחלה, ויעד⁹¹ אותה האדון, ומת האדון או גרשה, וחזרה לרשות האב פשהיא קטנה - הרי האב מוכרה פעם שניה⁹², אפלו לכהן⁹³. וכן אם נפלה לפני יבם מן היעוד, וחזן לה⁹⁴, אף על פי שהיא חליצה פסולה מפני שהיא קטנה⁹⁵ - הרי נפסלה מן הפהמה⁹⁶; ויש לו למכרה לכהן⁹⁷, הואיל וקדושין תופסין בה, כמו שנתבאר⁹⁸.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ג ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עצמו לו בשוה כסף כמבואר למעלה (הלכה א והערה טו), כמו כן יכול לקנותו בשוה כסף.

ג. פיצד בשטר? פותב לו על הנגר או על החרס²³:
 הריי²⁴ את בן חורין, או הרי את של עצמך, או אין
 לי עסק בך²⁵, וכן כל פיוצא בזה בענין זה²⁶, שזה²⁷
 הוא גופו²⁸ של גט שחרור, ומוסר לו את השטר
 בפני שני עדים²⁹, או שהיו העדים חתומים בו
 ומסרו לו בינו לבינו - הרי זה יצא לחרות³⁰, שהרי
 גטו וידו³¹ פאין פאחד³². אמר לו שלא בכתב³³: הרי
 את בן חורין, הרי את של עצמך, אף על פי שהעידו
 עליו עדים בבית דין, ואף על פי שקנו מידו³⁴ -
 עדין לא נשתחרר; שאין העבד יוצא לחרות אלא
 בכסף או בשטר³⁵ או פראשי איברים³⁶. והפותב³⁷
 לשפחתו: הרי את מתרת לכל אדם - לא אמר
 כלום³⁸.

23) כן הוא בקידושין ט. לענין שטר קידושין, ושם כו. לענין
 שטר מכירה בשדה. וסובר רבינו שהא-הדין בעבד.
 24) גיטין פה: במשנה. 25) גיטין מג: בברייתא. ושם פה:
 וקידושין ו: בעיא שנפתרה מברייתא זו. 26) כל דיבור
 שמשמעותו חרות, המתאים לעבד. 27) משנה, שם.
 28) עיקרו, יסודו. 29) הם הנקראים "עדי מסירה", וראה
 בפ"א מהלכות גירושין הלכה טו שתקנת חכמים היא שיהיו
 העדים חותמים על הגט, נוסף על זה שנתנו לה בפני עדי
 מסירה. 30) בהלכות גירושין שם הלכה טז, כתב רבינו
 "חתמו בו שנים ועבר ונתנו לה בינו לבינה וכו' הרי זה
 כשר", ואם כן גם כאן בעבר ומסר. 31) כלומר, היותו
 ברשות עצמו. 32) קידושין כג. שאם לא כן אינו משוחרר,
 שהרי לא יצא הגט מרשותו של האדון, שיד העבד כידו.
 33) בגיטין מ: "האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, עשוי
 בן חורין; הרי הוא בן חורין - הרי הוא בן חורין - אמר
 רבי יוחנן, וכולן בשטר" (וראה להלן פרק ו הלכה ב) - הרי
 שבאמירה בלבד אינו משתחרר. ויש שלמדו זאת מגזירה-
 שוה "לה" "לה" מאשה - מה אשה אינה יוצאת אלא בכתב
 ולא בדיבור, אף עבד כן (רדב"ז). 34) בקנין סודר. ואע"פ
 שעבד נקנה בחליפין (=קנין סודר), כמבואר למעלה הלכה
 א - סובר רבינו שכיון שלא נזכר בגמרא קנין חליפין אלא
 לגבי זה שהוא נקנה (קידושין כב): ולא לגבי זה שהוא קונה
 עצמו, נראה שאין העבד קונה עצמו בחליפין, וראה להלן.
 ומה שאמרו בגיטין ט: במעשה של שפחה כנענית שאדונה
 נתן לה כובע, ואמר לה: קני הכובע וקני נפשך, ואמרו שם
 שלא יצאה לחירות מפני שהאדון נתן לה, ולא היא נתנה
 לו - הרי שהיא קונה עצמה בקנין חליפין אילו היתה היא
 הנותנת - סובר רבינו שהמדובר בקנין כסף (ראה למעלה
 הערה טו) ולא בקנין חליפין, והראב"ד חולק על רבינו,
 וכתב "שהקנין הוא ככסף מההוא מעשה דכומתא".
 35) שנזכרו במשנה, שם כב: 36) שנזכרו בברייתא, שם
 כד. ואילו קנין סודר לא נזכר בדין קונה עצמו. 37) גיטין
 פה: וקידושין ו: 38) שזהו לשון גט אישות, ולא לשון
 גט שחרור.

2) קידושין כב: במשנה. כל גוי שנמכר לישראל הרי הוא
 עבד, אלא שכל העבדים נקראו על שם כנען, שכתוב בו
 (בראשית ט, כה) ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו (רש"י
 שם). 3) משנה, שם. ולמדו זאת משדה אחוזה: כשם
 ששדה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה, כן עבד כנעני
 נקנה (גמרא שם). 4) ברייתא שם. 5) מימרא של
 שמואל שם. 6) משנה, שם. 7) [אין לקנין כסף מקור
 בתורה, אבל סברא היא: כשם שיכול למכרו לאחר, כן יכול
 למכרו לו, כלומר לעבד עצמו. וראה גיטין ט: בברייתא
 של רבי ובקידושין כג. בדברי אביי: "כסף הואיל וקני ליה
 וכו' מקני ליה"]. 8) נלמד בגזירה-שוה "לה" "לה" מגט
 אשה. 9) ברייתא שם כד. 10) שם כב: מימרא של רב
 אשי. 11) כלומר אף במשיכה, אבל הוא נקנה גם בכסף,
 בשטר ובחזקה ככל העבדים (יקר תפארת). 12) שקורא
 לה והיא באה. מה-שאיין-כן בעבד גדול, כיון שיש לו דעת,
 וכשהוא קורא לו הוא בא על דעת עצמו אינו נקנה במשיכה
 הנ"ל, אלא בתקפו בכח (שם). 13) כלומר, בספר קנין.
 והוא בפ"ב מהלכות מכירה הלכה א-ד. 14) ולפיכך לא
 בא לבאר כאן אלא הדרכים שהוא קונה עצמו בהן, כדלהלן.

ב. פיצד¹⁵ קונה את עצמו בכסף? פגון שנתן אחד
 לרבו מעות, ואמר לו: על מנת שייצא עבדך בהם
 לחרות - פיון שקבל הרב את הכסף או שוה כסף¹⁶
 יצא העבד לחרות. ואין צריך דעת העבד¹⁷; ושזכות
 היא לו¹⁸, וזכין לאדם שלא בפניו. וכן¹⁹ אם נתן
 אחד לעבד מעות, ואמר: על מנת שתצא בהן
 לחרות²⁰; אם רצה האדון²¹ לקבל המעות - יצא
 העבד לחרות; ואם לא רצה - לא קנה העבד
 המעות, שלא נתן לו אלא על מנת שייצא בהם
 לחרות. ואחד הכסף או שוה כסף בין לקנות²² בין
 להקנות עצמו לו.

15) שם כב: במשנה, כחכמים (ולא כרבי מאיר, ולא כרבי
 שמעון בן אלעזר, שם כג.). שלפי דבריהם עבד יוצא בכסף
 על-ידי עצמו, אם נתנו לו כסף על-מנת שיצא בו לחירות,
 שבאופן זה לא קנה ממנו האדון (פ"ג מהלכות זכיה ומתנה
 הלכה יג-יד) בשטר על-ידי עצמו, שגיטו וידו באין כאחת,
 וכמו כן יוצא בין בכסף ובין בשטר - על-ידי אחרים, אף
 שלא מדעתו, שזכות היא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות.
 ויבואר להלן. 16) [כן נראה בגיטין ט: שאם נתן העבד
 כומתא (=כובע) לרבו - שיצא לחירות, ומדין כסף הוא, ולא
 מדין חליפין, שאין העבד יוצא בחליפין, לדעת רבינו. ועיין
 רמב"ן בחידושי שם, ולהלן הלכה ג ובהערות כא ולג שם].
 17) אבל בעל-כרחו של עבד אין לפדותו (לחם-משנה).
 18) שיוצא מתחת רבו לחירות, כחכמים ולא כרבי מאיר
 (שם). 19) משנה, שם כב: כחכמים. 20) שאם לא התנה
 כן - כל מה שקנה עבד קנה רבו (קידושין כג: ופ"ג מהלכות
 זכיה ומתנה הלכה יג). 21) כן מפורש במכילתא
 (משפטים, סוף פרשה ט) "רבי ישמעאל אומר, עבד כנעני
 אין לו פדיון לעולם ואינו יוצא אלא לרצון, שנאמר
 והתנחלתם אותם - שעבד כנעני כשדה אחוזה לעולם"
 (הגר"א יורה-דעה סימן רסז ס"ק טו). 22) שכיון שמקנה

1 "הכה עבד חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה - לוקה", לא
 2 בא להוציא מכלל זה את המכה עבדו, אלא שבעבד חבירו
 3 אינו לוקה אלא בהכאה שאין בה שוה פרוטה. אבל בשיש
 4 בה שוה פרוטה, שחייב לשלם, משלם ואינו לוקה. ואילו
 5 בעבדו, לוקה אפילו בהכאה שיש בה שוה פרוטה, שהרי
 6 הוא שלו ופטור מלשלם לו, כמו שכתב רבינו בפ"ד
 7 מהלכות חובל ומזיק הלכה י' (ב"ח בחושן-משפט שם,
 8 ובביאור הגר"א שם ס"ק ו'). ומה שכתב רבינו בפ"ב
 9 מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה יב: "שעבדו יש לו רשות
 10 להכותו" (ראה 'מנחת חינוך' מצוה מט) - ברור כי אין זה
 אלא בשבט ובמקל ורצועה וכיוצא בהן, כמו שכתב שם
 הלכה יג לענין רציחה, אבל לעקור שיניו ולהוציא עיניו או
 לחתוך ראשי איבריו - לא ניתנה לו רשות (אלא שיש
 להעיר, הלא אפילו באופן שלא נתכוין להזיק הוא יוצא
 לחירות כדלהלן הלכה יג, וצ"ע). וכן כתב רש"י בגיטין כא:
 על מה שאמרו שם "בשלמא יד דעבד, לא אפשר למקצייה"
 - "דשייך במצוות ואינו רשאי לחבל בו, ואם חבל בו יוצא
 לחירות בראשי איברים, אלמא אינו רשאי לחבל בו". וכן
 מסתבר, שהרי יציאה בראשי איברים היא קנס (ראה
 בבא-קמא עד: ולהלן הלכה יז) ואם אין איסור לחבול בו,
 לא שייך לקנסו, אבל עד שנשאר בגיותו שאין בו איסור
 "לא יוסיף להכותו" - אינו יוצא בראשי איברים].
 51 משנה בנגעים, והובאה בקידושין כה. 52 אבל ראשי
 דדים שבאיש אינם בולטים כל כך, ואינם מום שבגלוי,
 כדעת תנא-קמא בברייתא שם, ולא כרבי יהודה (כן נראה
 ב"יקק תפארת' להרדב"ז, אבל עיין לחם-משנה).
 53 כלומר, ואינם כלולים במנין כ"ד אברים.

18 ו. היתה⁵⁴ לו אצבע יתרה וחתכה, אם⁵⁵ נספרת⁵⁶ על
 19 גב היד - עבד יוצא בה לחרות. היתה⁵⁷ עינו סמויה
 20 וחתטה⁵⁸ - עבד יוצא בה לחרות, שהרי חסרו
 21 אבר⁵⁹. והוא הדין לאחד מראשי איברים⁶⁰ שהוא
 22 בטל ואינו עושה בו מלאכה, שאם חתכו - הרי
 23 חסרו אבר, ויצא לחרות.

54 קידושין כד: - כה. מימרא של רבי חייא בר אשי בשם
 רב. 55 מימרא של רב הונא, שם. 56 מונחת בשורת
 האצבעות. 57 מימרא של רב ששת, שם כד:
 58 כלומר, הוציאה מן הגוף. 59 ההנמקה שם.
 60 דוקא אחד מכ"ד ראשי איברים, אבל שן שאינה בכללם
 (כדלעיל הלכה ו') - אינה בכלל זה, שהרי אינו בכלל איברי
 האדם, ואינו מחוסר אבר אם הפיל לו שן נודדת שלא היה
 משתמש בה מקודם, כדלהלן הלכה ט (הרדב"ז).

24 ז. הפה⁶¹ על עינו וסמאה⁶², על אָזְנוֹ וְחַרְשָׁה⁶³ -
 25 עבד יוצא בהן לחרות⁶⁴. הפה⁶⁵ פִּנְגֵד עֵינוֹ וְאֵינוֹ
 26 רוֹאֵה, פִּנְגֵד אָזְנוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - אֵין עֶבֶד יוֹצֵא בָהֶן
 27 לְחֵרוֹת⁶⁶.

61 קידושין כד: 62 אף שלא חסרה, כיון שהוציאה
 מהשימוש - הרי זה מום שבגלוי. 63 וחרשות היא מום
 גלוי, כי התנהגות החרש מעידה על חרשותו. ועוד שהאוזן
 היא בגלוי (כספ-משנה בשם ה'תוספות'). 64 שהרי הוא

1 ד. פִּיעַד בְּרָאשֵׁי אֵיבְרִים? הַמְּפָה אֶת עֶבְדוֹ פְּכוּנָה³⁹,
 2 וְחִסְרוֹ⁴⁰ אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים רָאשֵׁי אֵיבְרִים⁴¹
 3 שְׂאִינָן חוּזְרִין - יֵצֵא לְחֵרוֹת, וְצִרְיָה גַט שְׁחֵרוֹר⁴².
 4 אִם פֶּן⁴³, לְמָה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה⁴⁴ שֵׁן וְעֵין? לְדוֹן מֶהֶן:
 5 מֶה שֵׁן וְעֵין - מוֹמִין שֶׁבְּגֵלוֹי וְאִינָן חוּזְרִין⁴⁵, אִף כֹּל
 6 מוֹמִין שֶׁבְּגֵלוֹי וְאִינָן חוּזְרִין - יֵצֵא הָעֶבֶד בּוֹ לְחֵרוֹת.
 7 אֲבָל הַמְּסֵר עֶבְדוֹ בְּפִיעִים⁴⁶, אוֹ הַחוֹתֵף לְשׁוֹנוֹ -
 8 אֵינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת, שְׂאִינָן מוֹמִין שֶׁבְּגֵלוֹי⁴⁷. וְכֵן⁴⁸
 9 הַמְּפִיל שֵׁן הַקָּטָן - אֵינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת, שְׁהָרִי סוֹפוֹ
 10 לְחֵזֵר.

39 כלומר: לנגוע באיברי העבד, אע"פ שלא נתכוין להזיק,
 כמו שכתב רבינו להלן הלכה יג. ומקור הדברים בקידושין
 כד: בברייתא, כחכמים וכרבי אליעזר ולא כרשב"ג.
 40 הזיקו. או כפשוטו, שהוציא את האבר, וראה לקמן.
 41 לקמן הלכה ה, נמנו כולם. 42 קידושין כד: ברייתא,
 וכרבי שמעון ורבי אליעזר ורבי עקיבא (ולא כרבי מאיר
 ורבי טרפון). ולמדו זאת בגזירה-שוה "שילוה" "שילוה"
 מאשה - "מה אשה בשטר (=בגט), אף עבד נמי בשטר"
 (גמרא שם). ונראה מדברי רבינו בפ"ד מהלכות חובל ומזיק
 הלכה יא, שגם היוצא בשן ועין צריך גט שחרור, ושלא
 כדעת המכריעים בין רבי טרפון ורבי עקיבא, שבשן ועין
 צריך גט שחרור, וככ"ד ראשי אברים צריך גט שחרור. וראה
 בעינים למשפט' שם. 43 שם כד. וכד: 44 שמות כא.
 כר"ז. 45 מבריאים, חוזרים לברייתם. 46 מסתימת
 לשון רבינו נראה שאין חילוק בין נשאר תלויים בכיס לבין
 ניתקו לגמרי. אבל הרא"ש מבדיל ביניהם (כספ-משנה).
 47 אף-על-פי שרבי אומר שהמסרס בביצים יוצא לחירות
 (קידושין פס), ובן עזאי אומר שהחותף לשונו יוצא לחירות
 (שם) - פסק רבינו כתנא-קמא שבברייתא שם, שאמר
 שבכ"ד ראשי אברים יוצא לחירות. ומשמע מדבריו שאינו
 יוצא לא בביצים ולא בלשון. וראה בכספ-משנה, ובתוספות
 המיוחדות לר"י הזקן שם. 48 שם כד: ולמדו כן מ"עין",
 מה "עין" שאינה חוזרת, אף "שן" שאינה חוזרת, יצאה "שן"
 חלב" (שן של קטן) שחוזרת.

11 ה. אֵין יוֹצֵא בְּרָאשֵׁי אֵיבְרִים אֲלָא עֶבְדִים שְׁמָלוֹ
 12 וְטָבְלוֹ, שְׁהָרִי יִשְׁנֵן בְּמִקְצֵת מְצוֹת⁴⁹; אֲבָל הָעֶבֶד
 13 שֶׁהוּא פְּגִיחוֹתוֹ - אֵינוֹ יוֹצֵא בְּרָאשֵׁי אֵיבְרִים⁵⁰. אֲלֹי⁵¹
 14 הֵן רָאשֵׁי אֵיבְרִים שְׂאִינָן חוּזְרִין: אֲצַבְעוֹת יָדִים
 15 וְרַגְלִים - עֶשְׂרִים, רָאשֵׁי הָאָזְנִים, וְרָאשֵׁי הַחֻטָּם,
 16 וְרָאשֵׁי הַגְּוִיָּה, וְרָאשֵׁי הַדִּדִין שֶׁבְּאִשָּׁה⁵². אֲבָל הָעֵינַיִם
 17 וְהַשְּׁנַיִם - הֵרִי הֵן מְפָרְשִׁין בַּתּוֹרָה⁵³.

49 כאשה (חגיגה ד). 50 [שעבד שהוא מחויב במצוות
 הוא בכלל "לא יוסיף פן יוסיף להכותו וגו' ונקלה מאחיק".
 כי אחיק הוא במצוות (בבא-קמא פח.) וכן מפורש במכות
 ח: שהמכה עבד לוקה, וכן פסק רבינו בפט"ז מהלכות
 סנהדרין הלכה יב. וכן הוא בשו"ע חושן-משפט סימן תכ
 סעיף ב: "הכה עבד כנעני לוקה הוא, שהרי חייב במצוות".
 ומה שכתב רבינו בס"ה מהלכות חובל ומזיק הלכה ג:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ג ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קפג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יוצא לחירות, כיון שלא נתכוין כלל לעין, וכן פסק רבינו להלן הלכה יב, והוא הדין בהפילה, שלא נתכוין לעין כלל (תוספות המיוחסות לר"י הזקן שם, וכסף-משנה ולחם-משנה). וראה ב'תוספות' לבבא-קמא וקידושין שם, שהעירו על הסתירה שבין הסוגיא בבבא-קמא לבין הסוגיא בקידושין. (81) בגמרא שם למדו כן מ"ושחתה", אבל במכילתא דרשב"י שם - כדברי רבינו.

16 יב. הושיט⁸² ידו למעי שפחתו וסמא עין העבד
17 שפמעייה - לא יצא לחרות; שהרי לא ידע דבר
18 שיתפון לו⁸³.

82 קידושין שם, ברייתא של רבי אליעזר. (83) ומודים
בזה רבנן דרשב"ג (קידושין שם).

19 יג. הרי⁸⁴ שהיה רבו רופא, ואמר לו: כהל לי עיני,
20 וסמאיה; תתר לי שני, והפילה - שחק באדון, ויצא
21 לחרות. שאף על פי שלא נתפון להזיק, הרי נתפון
22 לנגע באיברי העבד, ונסתפון⁸⁵ בהן. ואין צריך
23 לומר, אם היתה עין העבד פואבת, והיה רבו אמן
24 ועקרה⁸⁶ לו, שהרי יצא⁸⁷ לחרות.

84 שם ברייתא, וכחכמים ולא כרשב"ג. (85) שהתכוון
לטובה, לרפא, ונכנס מתוך כך בסיכון, והפיל את האבר.
[ובכ"י תימן: "לסכן", ואולי צ"ל "לתקן"]. (86) שהתכוון
להוציא את האבר, ואע"פ שכוונתו היתה לטובת העבד.
(87) כלומר: שיצא.

25 יד. המפיל⁸⁸ שן עבדו וסמא את עינו - הרי יצא
26 לחרות בפשנו, ונותן לו דמי עינו⁸⁹. וכן כל פיוצא
27 בזה⁹⁰.

88 גיטין מב. ברייתא כלשונה. (89) [בפ"ד מהלכות חובל
ומזיק הלכה יא, כתב רבינו: "המפיל שן עבדו ואחר-כך
סימא עינו, יוצא בשינו ואינו נותן לו דמי עינו, ואם תפס
אין מוציאין מידו", שספק הוא אם מעוכב גט שחרור (ראה
למעלה הלכה ד) קנסו של רבו או קנסו של עצמו (גיטין
שם, וכן בדברי רבינו שם). וכאן לא נחית רבינו אלא
להשמיענו שלא נטעה ונאמר, שהמפיל שינו ועינו יוצא
בשתיהן ואין כאן תשלומין כלל, כקושיית רבי זירא
בבבא-קמא עד. עד: ואמנם במפיל שתי שיניו או סימא שתי
עיניו "הרי זה יוצא בן חורין ואינו נוטל כלום", כמפורש
במכילתא, ולכן השמיע לנו רבינו שהמפיל שינו וסימא עינו
- אינו כמפיל שתי שיניים וסימא שתי עיניים, אלא יוצא
לחירות ונותן לו דמי עינו, וכמו שאמר אביי בבבא-קמא
שם: "תחת עינו ולא תחת עינו ושינו, תחת שינו ולא תחת
שינו ועינו", אבל לא נחית להשמיענו למי שייך הקנס, אם
לרב אם לעבד, וסמך על מה שכתב בפ"ד מהלכות חובל
ומזיק שם, שספק הוא ואם תפס אין מוציאין מידו, ועיין
כסף-משנה ורדב"י]. (90) כגון סימא את עינו והפיל את
שינו (ראה בבא-קמא שם). והוא הדין לחסרו שנים מראשי
איכריו שיוצא בראשון ונותן לו דמי השני.

טו. מי⁹¹ שחציו עבד וחציו בן חורין⁹², ועבד של⁹³

עשה מעשה, שטמאו וחרשו. (65) כלומר, הכה בכותל
ונבעת מחמת הקול. וכן להלן ב"הכהו כנגד אזנו" (רש"י
שם). (66) שהעבד עצמו הביא עליו את העיוורון ואת
החרשות על-ידי הודעזותו (גמרא שם).

1 ח. הפהו⁶⁷ על עינו וחסרה⁶⁸ מאורה, על שנו
2 ונדדה: אם יכול להשתמש בהם - אינו יוצא
3 לחרות⁶⁹; ואם לאו⁷⁰ - יצא לחרות.

67 שם בברייתא. (68) בכ"י תימן: "וחסר". (69) שאין
זה מום גמור. (70) שאז הוא מום גמור.

4 ט. היתה⁷¹ עינו פהה וחסר מאורה או שנו נודדת,
5 והפיהו האדון והפיל השן הנודדת או סמא העין
6 הפהה: אם היה משתמש בהן כל שהוא⁷² - יצא
7 לחרות; ואם לאו⁷³ - לא יצא לחרות⁷⁴.

71 ברייתא שם. (72) מקודם, לפני שהפילה או סמאה,
שאם כן היה מקודם אבר בעל שימוש. (73) שהיה האבר
מבוטל מקודם. (74) ואין כאן משום חיסור אבר, שבעין
מדובר שסמאה ולא חטטה (ראה למעלה הלכה ו), ובשן
אין חסרון אבר, כמו שכתבנו למעלה שם הערה נט. ויש
שכתבו עוד, ששן נודדת כיון שעומדת ליפול הרי היא
כאילו כבר נפלה ואין זה חיסור אבר (מהר"י בי רב).

8 י. הפהו⁷⁵ על ידו וצבתה⁷⁶ ידו וסופה לחזר - אינו
9 יוצא לחרות⁷⁷. תלש⁷⁸ בזקנו ודלדל בו עצם מן
10 הלחי - יצא לחרות; שהרי בטל מעשה השנים
11 הקבועות באותו העצם⁷⁹.

75 שם בברייתא. (76) נתנפחה, ובגמרא שם "וצמתה",
כלומר "יבשה". (77) כמבואר למעלה הלכה ד. ואם אין
סופה לחזור - יצא לחירות, שהרי ביטל ראשי איברים
(רדב"ז). (78) אף זה בברייתא, שם. (79) כלומר, אף-על-
פי שהעצם אינו מום שבגלוי (ראה למעלה הלכה ד) - הרי
ביטל מעשה השיניים, שהן מום שבגלוי. וכן מפרש רבינו
בסוגיית הגמרא בקידושין שם. ועיין כסף-משנה ותוספות
המיוחסות לר"י שם בגליון.

12 יא. הפיל את שנו או סמא את עינו בלא פונה, כגון
13 שזרק אבן לבהמה ונפלה בעבד והפילה את שנו
14 ותחכה אצבעו - לא יצא לחרות⁸⁰; שנאמר: אם שן
15 עבדו או שן אמתו נפיל⁸¹ - עד שיתפון.

80 בבבא-קמא כו: אמר רבה, שדין זה תלוי בפלוגתת
רשב"ג ורבנן בברייתא שם, בענין "היה רבו רופא ואמר לו
לכחול עינו וסימאה וכו'", שרובנן יצא לחירות, ולרשב"ג
לא יצא עד שיתכוין לשחתה (הובאה גם בקידושין כד:).
והוא הדין להפיל אבן שלא בכונה, שרובנן יצא לחירות,
ולרשב"ג לא יצא לחירות. ולפי"ז אין להבין דברי רבינו,
שהרי הוא פסק (להלן הלכה יג) כרבנן, בענין היה רבו רופא
וכו', ולמה פסק כאן שלא יצא לחירות? צריך לומר, שרבינו
סמך על הסוגיא בקידושין שם, שאמרו שמודים רבנן
בהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה, שאינו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לו: וכל זה לענין הדין, שאינם יכולים לדון אלא אם הם סמוכים, אבל אם העבד תפס ומחזיק בעצמו כבן חורין - יצא לחירות, כמפורש בפ"ה מהלכות סנהדרין הלכה יז, שתפיסה מועילה בקנס אפילו בזמן שאין סמוכין ונראה להלן פ"ח הלכה ד, והערה כה]. (104) בכ"י תימן: "אומר לא", ובדפוס רומי: "אומר לו לא". והיינו שנשבע שלא הפיל שינו ולא סימא עינו, וכן כתב בכסף-משנה. ומקור הלכה זו במשנה שבועות שם, וראה בפ"ח מהלכות שבועות הלכה ב. (105) מקרבן שבועה. (106) ואם כן, לא הפסידו מומן בשבועתו. (107) פרק א הלכה ה.

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ז

פרק שש

(1) ביאר בו רבינו דיני שחרור עבד כנעני, ולא נשלמו ההלכות.

- 16 א. הפותב גט שחרור לעבדו, וזכה לו בו על ידי
- 17 אחר, ואמר: זכה בגט זה לפלוני עבדי - יצא
- 18 לחרות, אף על פי שלא הגיע גט לידו; שזכין
- 19 לאדם שלא בפניו.⁴ אבל אם אמר: תנו גט זה
- 20 לעבדי - אינו יכול לחזור בו,⁵ ולא יצא העבד לחרות
- 21 עד שיגיע הגט לידו.⁶ לפיכך, האומר: תנו גט זה
- 22 לעבדי, ומת - לא יתנו לאחר מיתה.⁷

(2) קידושין כב: גיטין יא: כחכמים ולא כרבי מאיר. (3) כיון שהשתמש בכיטוי זה: "זכה", כוונתו לזכות לו מיד. וראה להלן לענין הכיטוי "תן". (4) כלל מפורסם בתלמוד, והוא בגיטין שם במשנה ובעוד כמה מקומות. (5) גיטין שם. וכחכמים ולא כרבי מאיר. (6) יוצא מתוך ההלכה המבוארת להלן. (7) שהרי אינו משוחרר עד שיבוא הגט לידו, ומכיון שמת, אין גט שחרור לאחר מיתה. מקור הלכה זו במשנה. ובכדי ליישב את הסתירה בין משנה זו למשנה הקודמת, שם יא: שלדברי חכמים אם אמר תנו גט שחרור זה לעבדי אינו יכול לחזור בו, מפני שזכות הוא לו, כתב הר"ף שאינו יכול לחזור בו - אינו משוחרר עד שיגיע הגט לידו. וכל זה באומר "תנו", שכיון שלא אמר "זכו", בוודאי אינו רוצה לשחררו אלא משעה שיתנו השטר לידו, אבל אם אמר "זכו" - זכו לו מיד. וזוהי דעת רבינו. וראה ברש"י לגיטין ט: . ובמשנה שם יג. חזר בו ופירש אחרת, וראה ב'תוספות' ט: ד"ה לא יתנו.

- 23 ב. הפותב בשטר⁸: עשיתי פלוני עבדי בן חורין, או
- 24 נעשה פלוני עבדי בן חורין, או הרי הוא בן חורין
- 25 - הרי זה יצא לחרות. כתב בשטר: אעשנו בן חורין
- 26 - לא יצא לחרות.⁹

(8) גיטין מ: בכרייתא. כפירושו של רבי יוחנן שם. (9) שיהו לשון עתיד, שהוא מביטיח לעשותו בן חורין, ולא שעושה אותו מיד. וכדעת חכמים בכרייתא שם ולא כרבי.

- 27 ג. האומר¹⁰: עשיתי פלוני עבדי בן חורין, והוא
- 28 אומר: לא עשאי - חוששין שמת זכה לו על ידי

1 שני שתפין - אינו יוצא בראשי איברים⁹³, לפי
2 שאינו מיוחד לרבו⁹⁴ שחבל בו.

(91) בבא-קמא ז. ברייתא, שזיהו אותה עם שיטת רבי אליעזר. (92) ראה להלן פ"ז הלכה ד. (93) יש להבין בחצי עבד וחצי בן חורין, מה לנו אם יוצא בראשי איברים או לא, הלא כל חצי עבד וחצי בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין (להלן פ"ז הלכה ז) אף זה שאינו יוצא בראשי איברים, ואף אם נפסוק שהוא יוצא בראשי איברים, לא יוציאנו בלי גט שחרור, שהרי כל היוצא בראשי איברים צריך גט שחרור (למעלה הלכה ד), ואם כן מה לנו אם חצי עבד וחצי בן חורין יוצא בראשי איברים או לא, הלא בין כה וכה צריך הוא גט שחרור? - הבדל גדול בדבר, שאם אינו יוצא בראשי איברים, כותב העבד שטר על חצי דמיו ונותן לאדון (להלן פ"ז שם), אבל אם יוצא בראשי איברים אינו צריך לכתוב שטר על חצי דמיו (רדב"ז). (94) שאין לו בו אלא חצי בלבד, והתורה אמרה "עבדו", והיינו עבדו המיוחד לו (בבא-קמא שם).

- 3 טז. עבדי צאן ברזל⁹⁵ - יוצאין בראשי איברים, אם
- 4 חסרן הפעל, אבל לא האשה. ועבדי מלוג⁹⁶ - אינן
- 5 יוצאין בראשי איברים. לא אם הפיל הפעל, שהרי
- 6 אין לו בהם אלא פרות⁹⁷; ולא אם הפילה אותן
- 7 האשה⁹⁸, מפני שאינן מיוחדין לה⁹⁹.

(95) שהבעל מקבל אחריות מלאה עליהם (פ"ז מהלכות אישות הלכה א), והרי זה עבדו המיוחד לו (רדב"ז), כן יוצא מתוך הסוגיא בבבא-קמא פט: שלא דיברו אלא על עבדי נכסי מלוג כדלהלן, משמע שעבדי צאן ברזל הם שלו בלבד. (96) בבא-קמא שם. וראה הלכה אישות שם הערה ט. (97) וקנין פירות אינו קנין הגוף (פ"ד מהלכות ביכורים הלכה ו), ואפילו אם הוא קנין הגוף, הרי גם לאשה חלק בהם, שהלא הגוף נשאר בידה, ואם כן אינו עבדו המיוחד לו. וראה בבא-קמא ז. ב'תוספות' ד"ה רבי מאיר. (98) אע"פ שהגוף שלה. (99) כרבי אליעזר, שם.

- 8 יז. יציאת העבד בראשי איברים נוהגת בכל
- 9 מקום¹⁰⁰ ובכל זמן¹⁰¹. ואין דנין בו אלא בבית דין
- 10 סמוכין¹⁰², מפני שהוא קנס¹⁰³. לפיכך, העבד שאמר
- 11 לרבו: הפלת את שני וסמית את עיני, והאדון אומר
- 12 לה: עשיתי זה - פטור¹⁰⁵. שאם יודה מעצמו -
- 13 אינו חייב להוציאו לחרות בלא עדים. שהמודה
- 14 בקנס - פטור¹⁰⁶. כמו שפארנו בהלכות גנבה¹⁰⁷,
- 15 שכל מודה בקנס - פטור מלשלמו.

(100) בין בארץ ובין בחוצה לארץ. (101) בניגוד לעבד עברי שאינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג (למעלה פרק א' הלכה י). (102) איש מפי איש עד משה רבינו (פ"ד מהלכות סנהדרין הלכה א). [ואעפ"כ כתב למעלה שיציאת עבד בראשי איברים נוהגת בכל זמן, שלפי שיטתו יתכן שבכל זמן יהיו בתי דינים סמוכים, אם יסכימו עליהם כל החכמים שבארץ ישראל, כמו שכתב בהלכות סנהדרין שם הלכה יא]. (103) כן מבואר בבבא-קמא עד: ובשבועות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ד ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קפה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חדשים הדפיסו בטעות: "עכו"ם"]. וכותים הם הגויים שהושיב מלך אשור בשומרון (מלכים ב יז, כד) והתגירו, ודינם כגרים גמורים (בבא-קמא לח:) אלא שאין בקיאים בדקדוקי מצוות. וראה להלן שאחר-כך גזרו עליהם ועשאום כגויים. (26) בכ"י תימן: "המשוחרר". וכעין זה ב'שולחן ערוך' יורה-דעה סימן רסז סעיף מה: "המשוחרר". (27) הלכה זו היא טעם להלכה הקודמת, ש"כשרים בעד כותי", ואעפ"כ מנה רבינו ששה דברים ששוים שחרורי עבדים לגטי נשים, סוף-סוף יש כאן שש הלכות. (28) [כאן צריך להעמיד את סימן ההלכה, ולא להלן לפני המלים "כל שטר". וכו"ה בכ"י תימן]. (29) גיטין י: במשנה כדעת תנא-קמא ולא כרבי שמעון, והמדובר בשטרי מכו, שהקנין נגמר ע"י הכסף, והשטר אינו אלא לראיה בלבד (גמרא שם). (30) פרק כז הלכה א. (31) וכיוצא בהם: שטרות שגופם קנין, כגון שטרי מתנה, ראה בהלכות הלוואה שם.

- 22 ו. פל שטר³² שיש עליו אפלו עד אחד פותי -
- 23 פסול³³, חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים, שהן
- 24 פשרין בעד אחד ישראל ועד אחד פותי³⁴. והוא
- 25 שהיה פותי חבר³⁵. ובזמן הזה³⁶, שהפותים פעובדי
- 26 פוכבים לכל דבריהם³⁷, אנו למדין מהן לצדוקים³⁸.
- 27 שהצדוקים בזמן הזה כמו פותים פאותו הזמן, קדם
- 28 שגזרו עליהם שהיו פעובדי פוכבים לכל דבריהם.
- 29 בגט אשה³⁹ הוא אומר: וכתב לה - לשמה; ובגט
- 30 שחרור הוא אומר: או חפשה לא נתן לה⁴⁰ - עד
- 31 שכתב לשמה. בגט אשה הוא אומר: וכתב ונתן -
- 32 מי שאינו מחסר אלא נתינה, יצא הכותב במחבר
- 33 ואחר כך קצין, שהרי מחסר קציצה ונתינה⁴¹; ובגט
- 34 שחרור הוא אומר: נתן לה⁴² - לא יהיה מחסר אלא
- 35 נתינה. אחד⁴³ גטי נשים ושחרורי עבדים אינן
- 36 חותמין עליהם אלא זה בפני זה. וכבר בארנו טעם
- 37 הדבר בהלכות גרושין⁴⁴.

(32) גיטין י. במשנה. (33) [שחשודים הם על עדות שקר (רש"י שם). כלומר, לחתום אף על מה שלא ראו]. (34) שהרי אין העדים חותמים בגט אלא זה בפני זה, ורואה הוא כי הכותי הזה חותם על מה שראה, ולא הזכיר רבינו מה שאמרו בגמרא שם שהישראל חתם לבסוף אלא פסק כדעת הירושלמי (גיטין שם), שאפילו אם חתם כותי בסוף כשר, וראה לחס'משנה. ובמרכבת המשנה' כתב שכן גם דעת רב פפא בבבלי שם. וכן נראה בחידושי הרמב"ן שם]. (35) [כלומר, שידוע הוא לחבר, שאם אינו ידוע לחבר, הרי הוא בחזקת עם-הארץ (ברכות מז:), ועם-הארץ פסול לעדות (פסחים מט: וקידושין מ:)] שהוא בחזקת רשע ועובר על רוב העבירות (פי"א מהלכות עדות הלכה א). ואעפ"כ אין להכשירו בשאר שטרות, סוף-סוף כותי הוא, וחשוד לחתום על מה שלא ראה. ולפי הדיעה הראשונה בגמרא לא חששו שמא משקר הוא, אלא שמא עם-הארץ הוא, ולכן כשחתם הישראל בסוף ונתברר שהכותי חבר, שוב אין כאן שום חשש. אבל לפי תירוצו של רב פפא חששו שמא משקר

- 1 אחר¹¹. אמר¹²: פתבתי גט שחרור ונתתי לו, והוא
- 2 אמר: לא פתב ולא נתן - הודאת בעל דין כמאה
- 3 עדים¹³, והרי זה עבד עד שישחררנו בפנינו.
- (10) ברייתא שם. (11) ואין כאן הודעת בעל-דין מצד העבד, כדלהלן, כי הרי העבד לא ידע כלל משחרור זה. ויש אומרים כי הוא משוחרר בוודאות, ומצאנו לשון "חוששין" שהיא בתורת ודאי ('תוספות' שם ד"ה חיישינן). ויש שכתבו כי כן דעת רבינו ('יקר תפארת', ועיין שם בהערות).
- (12) ברייתא שם. (13) שכיון שאומר שכתב ונתן לו, והוא אומר שלא קיבל - הודאת העבד כמאה עדים. והודאת הנותן אינה חשובה כי סבור לפעמים שקיבל והוא לא קיבל ('תוספות' שם ד"ה הודאת).

- 4 ד. מ¹⁴ שצוה בשעת מיתתו: פלונית שפחתי אל
- 5 ישמעאלו ביה יורשי - הרי זו שפחה כשהיתה¹⁵,
- 6 ואסור ליורשים להשתעבד בה¹⁶, מפני שצוה
- 7 לקיים דברי המת. וכן¹⁷ אם אמר: עשו לה קרת רוח
- 8 - כופין את היורשין ואין משתעבדין בה אלא
- 9 במלאכה שהיא רוצה בה¹⁸. צוה ואמר: שחררוה -
- 10 כופין את היורשין לשחרר אותה¹⁹.

(14) שם מ. וכרבי אמי ורבי אסי בתשובתם למימרת רב דימי בשם רבי יוחנן, ושרבי יוחנן הסכים להם מתוך שתיקה. (15) שאין זה לשון שחרור. (16) אבל בניה - עבדים. (17) שם, מימרא של רב שמואל בר יהודה בשם רבי יוחנן. (18) אבל אין כופין את היורשים לשחררה, אף-על-פי שהיא דורשת זאת מהם. ודעת רש"י שם, שאם לא נתקרה דעתה עד שישחררה - כופים אותה לשחררה. (19) שמצוה לקיים דברי המת.

- 11 ה. בששה²⁰ דברים שוין שחרורי עבדים לגטי
- 12 נשים, ובשאר דברים הרי הן כשאר פל השטרות²¹.
- 13 ואלו הן הששה²²: פסולים בערפאות²³ של עובדי
- 14 פוכבים²⁴. וכשרין בעד פותי²⁵. וצריכין פתיבה לשם
- 15 המשחרר²⁶ עצמו. ואין נכתבין במחבר. ואין
- 16 חותמין עליהם אלא זה בפני זה²⁷. אחד גטי נשים
- 17 ואחד שחרורי עבדים שוין למוליק ולמביא.
- 18 ²⁸ כיצד? פל השטרות²⁹ העולים בערפאות של עובדי
- 19 פוכבים - פשרים, בכל התנאים שאנו מבארים
- 20 בהלכות הלואה³⁰, חוץ מגטי נשים ושחרורי
- 21 עבדים³¹.

(20) מקור הדברים בגיטין ט. במשנה ובברייתא, ושם ט: וי. בסוגיית הגמרא, וראה להלן הערה כו. (21) היינו, לענין רישום לעדים שאינם יודעים לחתום, שלא התיירו אלא בגטי נשים, כדי שלא יהיו בנות ישראל עגונות, אבל לא בשאר שטרות ולא בשחרורי עבדים (שם י: ברייתא של רשב"ג. וראה בפ"א מהלכות גירושין הלכה כג). (22) כולם מפורשים להלן בדברי רבינו. (23) בבתי משפט. (24) כשחותמיהם עדים גוים. (25) [כן צריך להיות (ראה להלן), וכן בכ"י תימן ובדפוסים רומי וויניציאה, ובדפוסים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 לַחֲרוֹת וְהִתְקַדְּשִׁי בּוֹ - אֵין פְּלִשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן
19 שְׁחֹרֵר, וְאֵינָהּ מְקַדְּשֶׁת⁶² וְלֹא מְשַׁחֲרֶרֶת.

56) הכל כשרים לכך חוץ מן הגוי והעבד (וראה להלן לענין גט שחרור) והחרש והשוטה והקטן (גיטין כג. במשנה, ופ"ו מהלכות גירושין הלכה ו). 57) אף זה נלמד ממה שאמרו (שם ט. במשנה) ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים (כסף-משנה). 58) שלענין גט אשה אינו נעשה שליח, כמבואר למעלה, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין (שם כג.). 59) גט שחרור לעבד-כנעני אחר (גיטין שם), שכשם שיכול לקבל גט שחרור לעצמו, כן יכול לקבל לאחר. 60) היינו, כששניהם עבדים של אותו אדון, ואחד מקבל בשביל השני - אינו יכול לקבל בשבילו, לפי שידו כיד רבו, והרי זה כאילו לא יצא עוד השטר מרשות האדון. ואין זה דומה לעבד המקבל בעצמו את השחרור, שאז אנו אומרים: "גיטו וידו באים כאחד" (למעלה פ"ה הלכה ג). 61) גיטין מ. ברייתא וכחכמים, ולא כרבי מאיר. 62) כיון שאינה משוחררת אינה מקודשת, שאין קידושין תופסין בשפחה (קידושין סו: - "קר תפארת").

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1) ביאר בו עוד כמה דיני שחרור, והמשחרר חצי עבד ודיני חצי עבד וחצי בן חורין.

א. גִּטּוֹ שְׁחֹרֵר צָרִיף שְׁיִיְהִי עֲנִינוּ דְּבַר הַכּוֹרֶת³ בֵּינוּ לְבֵין אֲדוֹנָיו⁴, וְלֹא יִשְׁאַר לְאֲדוֹן בּוֹ זְכוּת. לְפִיכֹה, הַכּוֹתֵב לְעֵבֶדוֹ: עֲצֹמָךְ⁶ וְכָל נְכָסֵי קְנוּיִין לָךְ, חוּץ מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי, אוֹ חוּץ מִטְּלִית פְּלוֹנִית⁷ - אֵין זֶה כּוֹרֶת⁸, וְהִגֵּט בְּטֹל; וּמִתּוֹךְ שְׁאִינוֹ גִּט - אֵין הָעֵבֶד מְשַׁחֲרֵר, וְלֹא קָנָה מִן הַנְּכָסִים פְּלוֹם. וְכֵן פֶּלַי יוֹצֵא בְּזֶה.

2) גיטין ט. מימרא של רב אשי. 3) חותך באופן סופי ומוחלט. 4) כמו שאמרו בגט אשה (פרק א מהלכות גירושין הלכה א). 5) פאה פרק ג משנה ח והובאה בכמה מקומות בתלמוד. 6) במשנה שם: "הכותב כל נכסיו לעבדו - שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין". אך לפי הטעם דלהלן ש"אין זה כורת", אין הבדל בין הכותב "כל נכסיו" סתם, לבין הכותב "עצמך וכל נכסיו", וראה להלן בדעת רש"י. 7) כן אמרו בבבא בתרא קמט: שמה שאמרו במשנה "שייר קרקע כל שהוא" הוא לאו דווקא, והוא הדין לשייר מטלטלין. 8) אף על פי שאין ספק בשיור זה, שוודאי אין כוונתו לשייר לעצמו את העבד, אף על פי כן כיוון שיש איזה שיור שהוא בגט, אינו גט. ורש"י שם ט. דיבור המתחיל התם, פירש, שכל הריעותא בשיור הוא שמה נתכוון לשייר את העבד ואמנם אם אמר מפורש "עצמך ונכסיו" אין השיור מקלקל שהרי וודאי אין כוונתו לעבד.

ב. עֵבֶד⁹ שֶׁהִבִּיא גִּט, וְכָתוּב בּוֹ: עֲצֹמָךְ וְנְכָסֵי קְנוּיִין לָךְ - עֲצֹמוֹ קָנָה¹⁰, וְהָרִי הוּא פֶּן חוֹרִין; וְאָבַל הַנְּכָסִים לֹא קָנָה עַד שְׁיִתְקַיֵּם הַגִּט בְּחֹתְמָיו, כִּשְׁאָר

הוא, ולזה אין תקנה, אפילו אם חתם הישראל בסוף - שמה חתם הכותי על מה שלא ראה, ולעומת זה אין לנו בכך שום בירור שאינו עם-הארץ, כיון שלא חתם הישראל בסוף, ולפיכך כתב רבינו: "והוא שיהיה כותי חבר", כלומר שידוע הוא לחבר. 36) אחר שמצאו להם דמות יונה בהר גריזים שהיו עובדים אותה (חולין ו. ופ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה י). 37) חולין שם. 38) תלמידי צדוק ובייתוס שאינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וראה בפ"ד מהלכות שחיטה הלכה טז. 39) תוספתא גיטין פ"ב (הוצאת צוקרמנדל עמ' 325, 19). 40) ולמדו גזירה-שוה "לה" "לה", "מה" "לה" האמור להלן (בגט אשה) לשמה, אף "לה" האמור כאן (בשחרור העבד) - לשמה" (תוספתא שם). 41) גיטין כא: 42) צריך להיות: "לא ניתן לה", וכן הוא בסמ"ג (לחם-משנה). ולמדו כן בגזירה-שוה "לה" "לה" מגט אשה, כמו שכתבנו למעלה (מרכבת-המשנה, ועיין לחם-משנה). 43) גיטין שם מימרא של רב פפא. 44) פ"א הלכה כד.

ז. וְכִיצַד שְׁוִין בְּמוֹלֵךְ וּמִבִּיא⁴⁵ שֶׁהִמְבִּיא⁴⁶ גִּט שְׁחֹרֵר בְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל - אֵין צָרִיף לֹאמֵר: בְּפִנֵּי נִתְּבַב וּבְפִנֵּי נִחְתָּם⁴⁷. וּבַחוּצָה לְאָרְץ, אִם אֵין עֲדִים מְצוּיִין לְקִימוֹת⁴⁸, וְאָמַר הַשְּׁלִיחַ: בְּפִנֵּי נִתְּבַב וּבְפִנֵּי נִחְתָּם - זֶהוּ קִימוֹת⁴⁹; וְאִם פֶּא הָאֲדוֹן וְעָרְעַר אַחַר כֹּף - אֵין מְשַׁגְּיחִין בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּגִטֵּי נָשִׁים⁵⁰. כִּשְׁם⁵¹ שֶׁהָאִשָּׁה עֲצֹמָה מִבִּיאָה גִטָּה וְאֵינָה צָרִיכָה לְקִימוֹת⁵², הוֹאִיל וְהִגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָה; פֶּךְ הָעֵבֶד⁵³ שֶׁשְּׁטַר שְׁחֹרֵר יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ - אֵינוֹ צָרִיף לְקִימוֹ. וְכִשְׁם שֶׁהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: בְּפִנֵּי נִתְּבַב וּבְפִנֵּי נִחְתָּם, אִם הִתְּנָה עָלֶיהָ⁵⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמִקְוֹמוֹת⁵⁵; פֶּךְ הָעֵבֶד שֶׁהִבִּיא גִּט וְאָמַר: בְּפִנֵּי נִתְּבַב וּבְפִנֵּי נִחְתָּם - נֶאֱמָן עַל אוֹתוֹ הַדֶּרֶף, וְאֵין צָרִיף קִיּוֹם.

45) שם ט. במשנה. 46) שם ב. במשנה. וראה בפ"ז מהלכות גירושין הלכה א והלכה ה. 47) ששיירות מצויות שם, וימצאו עדים לקיימו. 48) ראה בהלכות גירושין שם הלכה ח. 49) בגט אשה האמינו לעד אחד, כדי שלא תשאר עגונה (גיטין ג.). ובעבד כדי להתירו בבת חורין ולהכניסו בעול כל המצוות ('תוספות' שם ט. ד"ה שו). 50) הלכות גירושין, שם הלכה ז. 51) גיטין כג: המשנה, וכן הוא בפ"ז מהלכות גירושין הלכה כד. 52) כלומר, לומר בפני נכתב ובפני נחתם. 53) אין זה מפורש בגמרא, ולמדה רבינו מן הסברא, שאף דין זה בכלל מה שאמרו (שם ט. במשנה) "אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים - שוו למוליק ולמביא" (כסף-משנה). 54) שלא תתגרש אלא עם הבאת הגט לבית-דין פלוני, שאז דינה ככל השלוחים (גיטין כד.). 55) פ"ז מהלכות גירושין, הלכה כג.

ח. כָּל הַכֹּשֶׁר לְהִבִּיא גִּט הָאִשָּׁה⁵⁶ - כִּשְׁר לְהִבִּיא גִּט הָעֵבֶד⁵⁷. וְהָעֵבֶד⁵⁸ מְקַבֵּל גִּט לְחִבְרוֹ⁵⁹ מִיַּד רֵבּוֹ שֶׁל חִבְרוֹ, וְאָבַל לֹא מִיַּד רֵבּוֹ שֶׁל מְקַבֵּל⁶⁰. הַפּוֹתֵב⁶¹ שְׁטַר אַרוֹסִין לְשִׁפְחָתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁאֵמַר לָהּ: צְאִי בּוֹ

או כגון שכתב כל זה בשטר אחד (כסף משנה בשם הר"ן).
 (23 שם מא: מב. מימרא של רבינא. 24) שהרי לא שיר
 בחלקו כלום.
 ה. הפותב²⁵ לשפחהו מעבדת: הרי את בת חורין²⁹
 וולדך עבד - דבריו קמימין²⁶. הרי²⁷ את שפחה וולדך³⁰
 בן חורין - לא אמר פלום, שזה פמי שמשחרר³¹
 חציה.³²

(25 קידושין טז. בברייתא. וכחכמים ולא כרבי יוסי הגלילי.
 (26 והולד, עבד. ואין לזה דין של משחרר חצי עבד
 שדווקא אם משחרר הולד ומשאר השפחה, הרי זה
 "משחרר חציה" כבסמוך, שלא אמרו אלא "עובר ירך
 אמו", כלומר, העובר נמשך אחרי האם, אבל לא אמרו "אם
 ירך עוברת", שהאם אינה נמשכת אחרי וולדה (רדב"ז ולחם
 משנה). (27 תמורה כה: ברייתא שהיא הפוכה מדברי
 רבינו, אלא ששם בשקלא וטריא העמידה כרבי, הסובר
 שאפשר לשחרר חצי עבד, ורבינו לשיטתו, שפסק כחכמים.)

ו. שפחה²⁸ חרופה²⁹, אם רצה לשחרר חציה הנשא³³
 ותעשה אשת איש גמורה³⁰ - הרי זה משחרר³¹ בין³⁴
 בכסף בין בשטר, שאף³² הכסף גומר שחרורה³³.

(28 גיטין מג: 29) זו שחציה שפחה וחציה בת חורין
 שקדשה עבד עברי (פרק ד מהלכות אישות הלכה יז) וכן
 כתב הראב"ד כאן. (30 לבעלה הראשון, העבד העברי,
 וכרבי זירא בשם רב נחמן ולא כרב יוסף בר חמא בשמו
 (גיטין שם) ועיין בהלכות אישות שם הלכה טז. (31 שאין
 כאן שום שיעור בשחרור, שהרי אין לו בה אלא חציה.
 (32 גיטין לט: כרבי, שנפסקה הלכה כמותו ולא כרבי
 שמעון. (33 להוציא מדברי רבי שמעון שאמר משום רבי
 עקיבא ש"שטר גומר בה ואין הכסף גומר בה" (שם לט:)
 וכן פסק שם רבי יוחנן, שאין הלכה כרבי שמעון.)

ז. מי³⁴ שחציו עבד וחציו בן חורין, הואיל ואינו³⁶
 מתר לא בשפחה³⁵ ולא בבת חורין³⁶ - פופין את רבו³⁷
 ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר עליו בפחצי
 דמיו. במה דברים אמורים? בפעבד, מפני שהאיש
 מצוה על פריה ורביה³⁷; אבל השפחה³⁸ - תשא³⁹
 פמות שהיא³⁹, ועובדת את רבה יום אחד ואת עצמה
 יום אחד⁴⁰. ואם נהגו בה⁴¹ החוטאים מנהג הפקר -
 פופין את רבה לשחרר, וכותב עליה שטר בפחצי
 דמיה.⁴⁴

(34 שם מא: משנה ככית שמאי, שאף בית הלל הודו להם.
 (35 מפני שיש בו צד חירות. (36 מצד העבדות שבו,
 "והלא לא נברא העולם אלא לפרייה ורבייה" (במשנה שם).
 (37 פרק ט"ו מהלכות אישות הלכה ב. (38 שאין האשה
 מצווה על פרייה ורבייה (הלכות אישות שם). (39 גיטין
 מג: 40) שם מא. במשנה לגבי עבד לדברי בית הלל.
 (41 שם מג: ולח. לח: ולהלן פרק ט הלכה ו.)

ח. מי⁴² שחציו עבד וחציו בן חורין, שעמד רבו⁴⁵
 והקנה חציו לבנו הקטן, פדי שלא יכפו אותו בית⁴⁶

1 השטרות. וכן¹¹ אם היה פתוב בו: פל נכסי¹² קנויין
 2 לך - קנה עצמו, ולא קנה הנכסים עד שיתקיים הגט
 3 בחתמיו. שחולקים הדבור¹³ ואמרים: עצמו קנה,
 4 מפני שהוא נאמן להביא גט שחרורו ואינו צריך
 5 לקנימו; אבל הנכסים, שאין אדם קונה אותם אלא
 6 ברציה ברורה, לא יקנה אותם עד שיתקיים השטר.

(9 שם ח: בברייתא. (10 שהרי עבד המביא גטו, נאמן
 לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואינו צריך לקיימו (למעלה
 פרק ו הלכה ז). (11 שם, בעייה שנפתרה על ידי רבא.
 (12 שכאן אין שני דיבורים נפרדים, והכל, קנין העבד
 והנכסים, כלול בדיבור אחד. (13 תרגום עברי למונח
 התלמודי הידוע: "פליגין דיבורא" (שם).

7 ג. המשחרר¹⁴ שני עבדים בשטר אחד - לא קנו
 8 עצמן, אלא פותבין שטר לכל אחד ואחד¹⁵.
 9 לפיכך¹⁶, הפותב פל נכסיו לשני עבדיו בשטר אחד
 10 - אף עצמן לא קנו. ואם¹⁷ כתב בשני שטרות - קנו,
 11 ומשחרין זה את זה. במה דברים אמורים? בשפכתב
 12 בכל שטר משניהם: פל נכסי נתונים לפלוני ופלונני
 13 עבדי; אבל¹⁸ אם כתב: חצי נכסי לפלוני עבדי,
 14 וחצי נכסי לפלוני עבדי - אף בשני שטרות לא קנו
 15 כלום. שהעבד מפלל נכסים, והרי שני ב¹⁹ חציו,
 16 ואין זה שחרור; וכיון שלא נפתח, לא קנה מן
 17 הנכסים פלום.

(14 גיטין מב. (15 שכשם שבאשה נאמר "וכתב לה ספר
 כריתות" ודרשו: "לה ולא לה ולחברתה" (גיטין פז. ופרק
 ד מהלכות גירושין הלכה יט) כמו כן בגט שחרור של עבד
 (רש"י שם מב. דיבור המתחיל בשטר אחד). (16 ברייתא
 שם. (17 שם בשקלא וטריא, וכפירוש השני. (18 המשך
 הברייתא שם, ולפי הפירוש השני. (19 והרי יש שיעור
 בשטר של כל אחד ואחד. וראה להלן הלכה ד.)

18 ד. המשחרר²⁰ חצי עבדו בשטר - לא קנה העבד
 19 חציו, והרי הוא עבד פשהיה. אבל אם שחרר חציו
 20 בכסף, כגון שלקח חצי דמיו על מנת לשחרר חציו
 21 - קנה, ונמצא חציו עבד וחציו בן חורין. במה
 22 דברים אמורים? בששחרר חציו בשטר והניח חציו;
 23 אבל²¹ אם שחרר חציו ומכר חציו, או ששחרר חציו
 24 ונתן חציו במתנה, הואיל ויצא העבד פלו מרשותו²²
 25 - קנה העבד חציו, והרי זה חציו עבד וחציו בן
 26 חורין. וכן²³ עבד של שני שתפין, ושחרר אחד מהן
 27 חלקו, בין בכסף בין בשטר - קנה העבד חציו²⁴,
 28 והרי הוא חציו עבד וחציו בן חורין.

(20 שם מא: בברייתא, כחכמים ולא כרבי, וכפירושו של
 רבה, שהמדובר בשטר, מפני שלמדו מגט אשה שאינה
 מתגרשת לחצאין. (21 שם מה. מימרא של רבה.
 (22 והמדובר כגון שמכר חציו או נתן חציו לפני ששיחרר
 חציו, באופן שבשעת השחרור לא היה שום שיעור לעצמו,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לוי, וכפי הלשון השני שם. (5) שם מג: בכרייתא. (6) שם מד. שעשרה דוקא. (7) [לפדותו עד עשרה בדמיו. אבל אם ברח - יצא לחירות, שכן הוא בכל הקנסות, שאע"פ שאין דנין אלא בב"ד מומחין - אם תפס אין מוציאין מידו (פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה יז), וכאן תפוש העבד בעצמו (וראה למעלה פ"ה הלכה יז בכסף-משנה שם, ולהלן הלכה ד בלחם-משנה). ויש חולקים על זה וסוברים, שקנס שקנסו חכמים לעשות סייג לתורה, דנין בכל בתי הדין אע"פ שאינם מומחים (רא"ש שם סימן מא). אבל יש ראייה לדברי הרי"ף ורבינו, ממה שאמרו בבבא-קמא כז: בקנס של רכובה שלוש ובעיטה חמש, שאין גובין אותו בבבל אע"פ שאינו אלא מדרבנן. וראה ביאורי הגר"א לחושן-משפט סימן א, ס"ק כה]. (8) סמוכים. כבכל הקנסות (הלכות סנהדרין שם הלכה ח, ולמעלה פרק ה שם), כן כתב הרי"ף שם בשם גאון. (9) בעיא שנפטשה שם מד: (10) [כלומר, לפדותו. אבל אם ברח יצא לחירות, שקנס זה היה על האב מיד בעת המכירה, כמו שכתבו ה'תוספות' בגיטין מד: ד"ה לחוצה לארץ].

ב. ל"ה¹¹ על עבדו מן העובד פוכבים: אם קבע לו זמן ואמר לו: אם הגיע זמן פלוני ולא אשלם לך, תקנה גוף עבד זה - הרי זה יצא לחרות מיד¹²; ואם אמר לו: תקנה מעשה ידיו - לא יצא לחרות¹³. גבאי¹⁴ עובד פוכבים בחובו¹⁵, או שפאו על האדון מצרים ובקשו להרגו, ופדה עצמו מידן בעבדו - לא יצא לחרות, מפני שגלוקח ממנו שלא פרצונו¹⁶.

(11) שם מג: בכרייתא. (12) כן יוצא מתוך השקלא-טריא שם. (13) כן מפורש בסוגיא שם, שאם לא אמר לו: תקנה גופו, אלא: סירותיו (=מעשה ידיו) - לא קנסוהו. (14) שם מד. בכרייתא. (15) חוב שהגיע לו מישראל, בלי שזה משכן לו את העבד. (16) ואין כאן מקום לקנס.

ג. מכרו¹⁷ עבדו לאחד מעבדי¹⁸ המלך או מגדוליו, אף על פי שהוא מתירא מהם - יצא העבד לחרות, מפני שהיה יכול לפיסו במקומו אחר¹⁹.

(17) מימרא של רב, שם. (18) זהו פירושו של רבינו למילה: "פרהנג" שם, וראה ברש"י ו'תוספות' שם. (19) שם בגמרא.

ד. מכרו²⁰ לעובד פוכבים לשלשים יום, מכרו חוץ ממלאכתו²¹, חוץ מן המצות²², חוץ משבתות וימים טובים²³ - הרי זה ספק אם נשתחרר או לא נשתחרר. לפיכך, אם תפס העבד פדי דמיו²⁴ לרבו²⁵, פדי שייצא בהן לחרות מיד העובד פוכבים - אין מוציאין מידו²⁶.

(20) שם מד. בעיות שלא נפתרו. (21) כלומר, שלא ישתעבד בו, שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו להוליד וולדות (כסף-משנה בשם רש"י). (22) כלומר, שלא יבטל מן המצוות שחייב בהן העבד. (23) שאינו מופקע משמירת שבת ויום-טוב. (24) [נראה מזה, שאע"פ שקנסו אותו עד

1 דין לשחררו - מעמידין בית דין לקטן אפוטרופוס, וכותב⁴³ לו האפוטרופוס גט שחרור, וכותב לו שטר חוב בפי דמיו. ואם נצטרף הקטן בעבד, ויש לו געגועין עליו - מפליגין⁴⁴ אותו ממנו במעות, שדעתו של קטן קרוב⁴⁵ אצל מעות.

(42) גיטין מ. מימרא של רב פפא על רקע עובדה מסוימת. (43) שם נזכר בלשון סתמית: "וכתב", ולא צויין מי כותב, ולדעת רבינו והיא דעת הרי"ף ועוד ראשונים, הכוונה לאפוטרופוס, שהוא הכותב. ואף על פי שאין אפוטרופוס רשאי להוציא עבדים לחירות (גיטין נב). ופרק יא מהלכות נחלות הלכה ח) - כיוון שעשה שלא כהוגן להקנותו לבנו קטן, הפקירוהו בית דין ונתנוהו לאפוטרופוס לשחררו (תוספות שם מ: דיבור המתחיל וכתב). (44) מרחיקין. (45) בכתב יד תימן: "קרובה".

ט. שכיב מרע⁴⁶ שכתב⁴⁷ כל נכסיו לעבדו, ועמד⁴⁸ - חזרו⁴⁹ בנכסים, ואינו חוזר בעבד; שהרי יצא עליו שם בן חורין⁵⁰.

(46) גיטין ט. מימרא של רב יוסף בר מניומי בשם רב נחמן, וראה למעלה פרק ח מהלכות זכיה ומתנה הלכה כב. (47) כדין שכיב מרע בלי קניין. (48) והבריא. (49) כדין שכיב מרע (הלכות זכיה שם הלכה יד). (50) ואף על פי שמתנת שכיב מרע אינה אלא לאחר מיתה (הלכות זכיה שם הלכה ב) ואין גט שחרור לאחר מיתה (למעלה פרק ו הלכה א) - תקנת חכמים היא שלא יחזור בעבד, מאחר שיצא עליו שם בן חורין, ובוודאי הייתה כן גם כוונת האדון, כדעת חכמים, שישחרר מעכשיו.

יום ש"ק כ"ו ניסן ה'תשע"ז

פרק שמיני

(1) נתבאר בו דין המוכר עבד כנעני לגוי או לחוצה-לארץ ולטוריא, ועבד שברח, והמפקיר עבדו.

א. המוכר² את עבדו לעובד פוכבים - יצא בן חורין³; וכופין⁴ את רבו לחזר ולקנותו מן העובד פוכבים עד עשרה בדימיו, וכותב⁵ לו גט שחרור ויוצא. ואם לא רצה העובד פוכבים למכרו אפלו בעשרה בדימיו - אין מחיבין אותו יתר⁶. וקנס⁷ זה אין גובין אותו ודנין אותו אלא בבית דין ממחין⁸. ואם⁹ מת המוכר - אין קונסין את היורש להחזירו¹⁰.

(2) גיטין מג: משנה וברייתא. (3) שם. ורוצה לומר, שיצא בן חורין משעבודו של האדון היהודי, אבל לא משעבודו של הגוי, אלא כופים את האדון הראשון לפדותו מהגוי והוא יוצא לחירות, וכן אם ברח מן הגוי יצא לחירות (כסף-משנה בשם רש"י). וראה להלן שצריך גט שחרור. וכן מצאנו גם במפקיר עבדו (להלן הלכה יג), שיצא לחירות וצריך גט שחרור. (4) שם מד. מימרא של רבי יהושע בן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ו ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קפט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רבי חייא בר אבא מדברי רבי מאיר, במשנה שם ב. שעכו כחור"ל לענין מכירת עבדים.

ז. בְּכַלֵּל³⁹ שֶׁנֶשֶׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר⁴⁰, וְהַכְנִיסָהּ לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת⁴¹ - הָרִי אֵלָיו סֶפֶק, אִם הֵם כְּמִי שֶׁמְכָרָה אוֹתָם לַחוּצָה לְאֶרֶץ, הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ הַפְּרוֹת, אוֹ אֵינָן כְּמִכּוּרֵינָן לוֹ, שֶׁהָרִי הַגּוֹף שְׁלֵהָ⁴².

(39 שם מד: בעיא שנשארה בתיקו. (40 לחוצה לארץ. (41 של נכסי צאן ברזל שאחריותם עליו (ראה בפט"ז מהלכות אישות הלכה א). כן פירשו רש"י והמאירי, ועיין אור-שמש. (42 שהרי אם גרשה או מת, הם חוזרים לאשה (רש"י שם). ומכאן שעל עצם הוצאתם לחוצה לארץ לא קנסוהו להוציאם לחירות, אם אין כאן מכירה לחוצה לארץ (מאירי שם). וכאן לא כתב רבינו שאם תפס העבד אין מוציאין מידו, כמו שכתב למעלה בהלכה ד, לפי ששם יש חסרון ממון. וכאן, שמכרו לישראל אין חסרון ממון ולא מועילה התפיסה (ראה למעלה הערה כה, ועיין באור-שמש).

ח. עֶבֶד⁴³ שֶׁנֶשֶׂא אֶתְר רַבּוֹ לְסוּרְיָא, וּמְכָרוּ שָׁם - אֵבֶד אֶת זְכוּתוֹ⁴⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? ⁴⁵ כְּשֶׁנֶשֶׂא רַבּוֹ עַל מְנַת שְׁלֵא לַחֲזוֹר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל אִם דַּעַת רַבּוֹ לַחֲזוֹר, וַיֵּצֵא אֶתְרֵי, וּמְכָרוּ שָׁם - יֵצֵא לַחֲרוֹת⁴⁶, וְכּוֹפִין אֶת הַלּוֹקֵחַ לְשַׁחְרוֹו.

(43 גיטין שם, ברייתא דרבי חייא. (44 לצאת לחירות עם המכירה לחור"ל, אחרי שמדעתו יצא ושלא על-מנת לחזור, ראה להלן. (45 כן בשקלא-וטרביא שם. (46 מימרא של רבי אבהו שם בשם רבי יוחנן.

ט. עֶבֶד⁴⁷ שֶׁאֲמַר לְעֵלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ לְעֵלוֹת עִמּוֹ, אוֹ יִמְכַר אוֹתוֹ לְמִי שֶׁיַּעֲלוּהוּ לְשָׁם⁴⁸. רִצָּה הָאֲדוֹן לְצַאת לַחוּצָה לְאֶרֶץ - אֵינוֹ יְכוּל לְהוֹצִיא אֶת עֶבְדּוֹ, עַד שֶׁיִּרְצֶה⁴⁹. וְדִין זֶה - בְּכָל זְמַן, אִפְּלוּ בְּזְמַן הַזֶּה⁵⁰ שֶׁהָאֲרֵץ בְּיַד עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁵¹.

(47 כתובות קי: במשנה: "הכל מעלין לארץ ישראל", ואמרו בגמרא "הכל מעלין - לאתווי עבדים". ועיין רש"י שם שפירש באופן אחר. (48 כן פירש רבינו את המילה "מעלין": או הוא בעצמו יעלה או ימכרהו לאחר ויעלהו. (49 שם אמרו שאפילו ברח מחור"ל לא"י אי-אפשר להוציא (ראה להלן הלכה י), וכל-שכן אם לא היה מעולם בחוצה לארץ. (50 [כן נראה בגיטין מה. במעשה שעבד ברח מחוצה לארץ, ופסקו בו הלכה למעשה שיצא לחירות, ומעשה זה היה לפני רבי אמי, הרי שגם בזמן הזה נוהג דין זה]. (51 כן כתב ב"פ בהלכות מלכים הלכה יב: לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה גויים - שכל היוצא לחוץ-לארץ כאילו עובד עבודה-זרה, ועיין בפ"ג מהלכות אישות הלכה יט.

י. עֶבֶד⁵² שֶׁבָּרַח מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ - אֵין מַחֲזִירִין לוֹ לְעִבְדוֹתָו. וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר⁵³: לֹא תִסְגֵּיר עֶבֶד אֶל

עשרה בדמיו (למעלה הלכה א) - לא אמר רבינו כאן "אין מוציאין מידו" אלא "כדי דמיו", אבל יותר מכדי דמיו מוציאין מידו. ומכאן שמודה רבינו להראב"ד שבמקום שאין חסרון ממון אין תפיסה מועילה בקנס, ורק בכדי דמיו מועילה תפיסה, שמה שהגוי ירדנו בפרך ויכחישו ממנו זהו החסרון (ראה להלן), אבל ביחס ליותר מכדי דמיו אין כאן חסרון. וראה בגליון מהרש"א ליו"ד סימן רסו פן. (25 כלומר: מרבו. (26) ומכל-שכן שאם ברח מן הגוי, שיצא לחירות (ראה למעלה הערה ב). שהרי הוא תפוס בעצמו (ראה למעלה הערה ו). שאם לא כן, מה מועיל אם יפדה עצמו מן הגוי, הרי משועבד הוא לרבו ראשון? וראה בלחם-משנה ובביאורי הגר"א ליו"ד סימן רסו ס"ק קנד. והראב"ד חולק על עצם הדין, וסובר שלא מועילה תפיסה בקנס (בבא-קמא טו: ופ"ה מהלכות סנהדרין הלכה יז) אלא למי שחסרו ממון, [ונראה שמקורו מזה שלא מצאנו בגמרא שמועילה תפיסה בקנס אלא בחצי נזק של שור תם (בבא-קמא טו: ופד). שיש בהם חסרון כיס אלא שאינם שכיחים, ואילו בדבר שהוא שכיח ואין בו חסרון כיס (ראה שם פד: -) בזה לא מצאנו שתהא תפיסה מועילה]. וייתכן כי גם רבינו מודה לו בזה (ראה למעלה הערה כג), אלא שהוא סובר שמה שהגוי רודה בו בפרך יותר מרבו ישראל ומכחישו בגופו ובממונו, אין לך חסרון גדול מזה (כסף-משנה בשם מגדל-עוז), וראה להלן הלכה ז והערה מא.

ה. אֶחָד מוֹכֵר עֶבְדוֹ לְעוֹבְד כּוֹכָבִים עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, אוֹ שֶׁמְכָרוֹ לְגֵר תּוֹשֵׁב²⁷, אִפְּלוּ לְכוּתֵי²⁸ - הָרִי זֶה יֵצֵא לַחֲרוֹת. מְכָרוֹ לְיִשְׂרָאֵל מוּמָר²⁹ - הָרִי זֶה סֶפֶק. לְפִיכָף, אִם תִּפְס פְּדֵי דְמִיּוֹ מִרַבּוֹ רֵאשׁוֹן, פְּדֵי לְצַאת בְּהֵן מִיַּד הַמוּמָר - אֵין מוֹצִיאִין מִיְּדוֹ³⁰.

(27 שם, בעיא שנפתרה. והוא גוי שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה-זרה. (28 שם בעיא שלא נפתרה. ברם רבינו, כנראה, מדבר על כותי שאחרי הגזירה, ואז נחשב לעכו"ם גמור (ראה למעלה פ"ו הלכה ו). והבעיא בגמרא היתה, ללא ספק, על הזמן שלפני הגזירה (כסף-משנה). (29 שם בעיא שלא נפתרה. (30) כמבואר למעלה בהלכה ד.

ו. הַמוּכָר³¹ עֶבְדוֹ לַחוּצָה לְאֶרֶץ - יֵצֵא בֵּן חוֹרֵינָן³²; וְכּוֹפִין³³ אֶת רַבּוֹ הַשָּׂנֵי לְכַתֵּב לוֹ גִּט שְׁחָרוּר, וְאֵבֶדוּ הַדְּמִים³⁴. וּמִפְּנֵי³⁵ מָה קָנְסוּ פֶּאֶן הַלּוֹקֵחַ לְבָדוֹ? שְׁאֵלוּ לֹא לְקַח זֶה, לֹא יֵצֵא הָעֶבֶד לַחוּצָה לְאֶרֶץ. הַמוּכָר עֶבְדוֹ לְסוּרְיָא³⁶, וְאִפְּלוּ לְעַפּוֹ³⁷ - כְּמוֹכֵר לַחוּצָה לְאֶרֶץ³⁸.

(31 גיטין מג: במשנה. (32) קנסוהו חכמים על שהוציאו לחוצה לארץ (רש"י שם). [ולא קנסו אלא כשמכרו לחוצה לארץ, אבל אם יצא והוציאו לשם - לא קנסוהו, ראה להלן הערה מא). (33 שם מד: בברייתא: "וצריך גט שחרור". [ובגמרא שם בענין מוכר עבד בסוריא, מפורש: "וכופין אותו"]. (34 שם, מימרא של שמואל, וכמו שהסבירה רב יוסף. (35 שם מה. שאלת אביי ותשובת רב יוסף. (36 שם ח. בעיא שנפתרה. (37) שחציה בתחום ארץ ישראל ('תוספות' שם ב. ד"ה ואשקלו). (38) כן מדייק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 אֲדַנְיוּ. וְאוֹמְרֵי לְרַבּוֹ, שֶׁיִּכְתַּב לּוֹ גִּט שֶׁחָרָר, וְיִכְתַּב
2 לּוֹ שֵׁטֶר חוֹב בְּדָמָיו, עַד שֶׁתִּשְׁיַג יָדוֹ וְיִתֵּן לוֹ. וְאִם⁵⁵
3 לֹא רָצָה הָאֲדוֹן לְשַׁחֲרוֹ - מִפְּקִיעֵין בֵּית דִּין שֶׁעֲבָדוֹ
4 מְעַלְיו וְיִלְךָ לוֹ.
- 52) גיטין שם. (53) כך דרש רבי אחי בר יאשיה, שם.
54) כן אמר רבי אמי, שם. (55) כך פסק רבי אמי במעשה
שהיה, שם.
- 5 יֵא. עֶבֶד זֶה⁵⁶ שֶׁפָּרַח לְאָרֶץ - הָרִי הוּא גֵר צָדֵק⁵⁷.
6 וְהוֹסִיף לוֹ הַפְּתוּב אֲזַהֲרָה אַחֲרָת לְמִי שֶׁמֵאַנְהָ אֹתוֹ,
7 מִפְּגִיעֵי⁵⁸ שֶׁהוּא שֶׁפֶל רוּחַ יוֹתֵר מִן הַגֵּר, וְצָוָה עָלָיו
8 הַפְּתוּב שֶׁנֶּאֱמַר: עֲמֹף לִשְׁב בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שַׁעֲרֵיךָ
9 בְּטוֹב לוֹ, לֹא תוֹנְנוּ - זוֹ אֵף הוֹנֵיַת דְּבָרִים⁵⁹. נִמְצְאָתָ
10 לְמַד, שֶׁהֵמְאָנָה אֶת הַגֵּר הַזֶּה - עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוּיִן:
11 מְשׁוּם וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ⁶⁰, וּמְשׁוּם וְגַר לֹא
12 תוֹנֶה⁶¹, וּמְשׁוּם לֹא תוֹנְנוּ. וְכֵן עוֹבֵר מְשׁוּם וְלֹא
13 תִּלְחָצְנוּ⁶², כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּעֵנֵן הוֹנֶה⁶³.
- 56) ראה ב'מנחת חינוך' מצוה תקסט, כי המדובר לפני
ששחררו אותו, ואז עוברים עליו על לאו ד'לא תוננו'.
57) כן כתב ב'ספר המצוות' לא-תעשה רנה. (58) כן לשון
רבינו גם ב'ספר המצוות' שם. (59) לשון 'ספרי', הביאו
רבינו שם. (60) זה נאמר בכל ישראל, ואף הגר ככללם
(ראה למעלה פ"ד מהלכות מכירה הלכה טו).
61) בהלכות מכירה שם, הביא רבינו באונאת דברים בנר
גם את הפסוק "אל תונו איש את אחיו" הנאמר באונאת
ממון, לפי שבגר ישנה גם אונאת ממון בכל אונאת דברים,
שעל-ידי אונאת דברים הוא מזיק גם ממון (ראה שם
בהערה סה בשם אור-שמח). ואולי עבד אף-על-פי שהוא
ככלל "אחיו" (בבא-קמא פת. וראה למעלה פ"ה הלכה ה
והערה מט) אינו ככלל אונאת ממון, שהרי מה שקנה עבד
קנה רבו (ראה למעלה הערה נה בשם 'מנחת חינוך' שכאן
מדובר לפני השחרור, אלא שלדעת 'מנחת חינוך' שם, אף
לפני השחרור הרי הוא כמופקר, עיין שם). והאור-שמח שם
לא הרגיש בזה, ועיין לחם-משנה]. (62) 'צריך עיון, שהרי
פסוק זה עוסק באונאת ממון, כמפורש בהלכות מכירה,
שם]. (63) בהלכות מכירה, שם.
- 56) ראה הקוּנָה⁶⁴ עֶבֶד מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים סֵתָם⁶⁵, וְלֹא
15 רָצָה לְמוֹל וּלְקַבֵּל מִצְוֹת הָעֲבָדִים⁶⁶ - מְגַלְגֵּלִין עִמּוֹ
16 כָּל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי הַדֵּשׁ, וְאִם לֹא רָצָה - חוֹזֵר וּמוֹכְרוֹ
17 לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים אוֹ לְחוֹצֵה לְאָרֶץ⁶⁷. וְאִם הִתְנַהֵּן⁶⁸
18 הָעֶבֶד עָלָיו תִּחְלָה שְׂלֵא יְמוּל - הָרִי זֶה מִתֵּר לְקִמּוֹ⁶⁹
19 כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצָה בְּגִיּוּתוֹ, וּמוֹכְרוֹ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים אוֹ
20 לְחוֹצֵה לְאָרֶץ. וְכֵן⁷⁰ עֶבֶד שֶׁמָּל וְטָבַל לְשֵׁם עֲבָדוֹת,
21 וְאַחַר כֵּן הִפִּיל עֲצָמוֹ לְגִסּוֹת⁷¹, וְאִין רַבּוֹ יָכוֹל
22 לְהוֹצִיאֵו לֹא בְּדִיגֵי שֶׁיִּשְׂאֵל וְלֹא בְּדִיגֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם
23 - הָרִי זֶה מִתֵּר לוֹ לְטַל דָּמָיו מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים⁷²,
24 וְכֹתֵב וּמְעַלָּה בְּעֶרְכָּאוֹת⁷³ שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים, מִפְּגִיעֵי
25 שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם.
- 64) יבמות מ: מימרא של רבי יהושע בן לוי וכתנא-קמא
בברייתא ולא כרבי שמעון בן אלעזר. (65) שלא התנה עמו
העבד תחילה שלא ימול, ראה להלן. (66) שהעבד חייב
במצוות כנשים. (67) לפי שאסור לו לקיימו אצלו (פ"א
מהלכות מילה הלכה ו, ופי"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה
ט). והמכירה לגוי או לחוצה לארץ אין בה איסור, לפי
שעדיין לא מל ולא קיבל מצוות. (68) מימרא של רבין
בשם רבי אילעאי, שם. (69) "ובלבד שיקבל עליו שבע
מצוות שנצטוו בני נח ויהיה כגר תושב - ואין מקבלין גר
תושב אלא בזמן שהיובל נוהג" (פ"א מהלכות מילה, ופי"ד
מהלכות איסורי ביאה שם, ועיין כסף-משנה). (70) גיטין
מד. מימרא של רבי אמי. (71) חבורות של ליסטים.
72) אע"פ שבאופן אחר אסור למכור עבד לגוי. (73) בתי
דין. ואע"פ שבזה הוא מחשיבים (רש"י).
- יג. המְפַקֵּיר⁷⁴ עֶבְדוֹ - יִצָּא לְחֵרוֹת, וְצָרִיף גִּט
26 שֶׁחָרָרוֹ⁷⁵. וְאִם⁷⁶ מֵת הָאֲדוֹן שֶׁהִפְקִירוֹ - הַיּוֹרֵשׁ פּוֹתֵב
27 לוֹ גִּט שֶׁחָרָרוֹ.
28
- 74) שם לח: מימרא של רב חייא בר אבין בשם רב, ושם
לט. מימרא של עולא בשם רבי יוחנן. (75) וכופין את רבו
על כך, כדלהלן הלכה יד (מאירי לח: עמוד 163).
76) שם מ. כרבינא, שנפסקה הלכה כמותו, ולא כאמימר.
- יד. עֶבֶד⁷⁷ שֶׁפָּרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִין, אִם נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ
29 רַבּוֹ - יִצָּא לְחֵרוֹת; וְכּוֹפִין⁷⁸ אֶת רַבּוֹ וְכּוֹתֵב לוֹ גִּט
30 שֶׁחָרָרוֹ.
31
- 77) שם לח. מימרא של רב שמן בר אבא בשם רבי יוחנן,
וכהסתייגות שהוסיפו בשקלא-וטריא לפי שיטת אביי.
78) כדי שיוכל לשאת ישראלית.
- טו. עֶבֶד⁷⁹ שֶׁנִּשְׁפָּה: אִם נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן -
32 כָּל הַפּוֹדָה אוֹתוֹ לְשֵׁם עֶבֶד יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ, וְהָרִי הוּא
33 שְׂלוֹ; וְאִם⁸⁰ פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין - הָרִי זֶה בֶּן
34 חוֹרִין. וְאִם לֹא נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן - הַפּוֹדָה
35 אוֹתוֹ לְשֵׁם עֶבֶד נוֹטֵל פְּדִיּוֹנוֹ מִרַבּוֹ, וְחוֹזֵר לְרַבּוֹ;
36 וְאִם פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין - חוֹזֵר לְרַבּוֹ הָרֵאשׁוֹן פְּלֵא
37 כְּלוּם.
38
- 79) גיטין לז: במשנה, כדעת תנא-קמא וכפירושו של רבא.
וכן כתב הר"ף שם בשם גאון. (80) תוספתא גיטין פ"ג
הוצאת צוקרמנדל פ"ד עמ' 327,6) כתנא-קמא ולא כרבן
שמעון בן גמליאל. ופירושה הראשונים בשלא נתייאש
ממנו, ולפיכך חוזר הוא לרבו.
- טז. עֶבֶד⁸¹ שֶׁעֲשָׂאוֹ רַבּוֹ אֲפוֹתִיקֵי⁸² לְבַעַל חוֹבוֹ,
39 וְשַׁחֲרוֹ - הָרִי זֶה מְשַׁחֲרֵר⁸³, וְכּוֹפִין⁸⁴ אֶת בַּעַל חוֹבוֹ
40 לְשַׁחֲרוֹ⁸⁵. גַּם זֶה מִפְּגִיעֵי תְקוּן הָעוֹלָם, שְׂלֵא יִפְגַּע בּוֹ
41 לְאַחַר זְמַן וְיֵאמַר לוֹ: עֲבָדִי אַתָּה.
42
- 81) גיטין מ: במשנה. (82) לשון רבינו בפירושו המשניות:
"מילה מורכבת, פה תקנה", כלומר, שאין בעל החוב גובה
אלא ממנו. (83) מימרא של רבא (שם), שהשחרור מוציא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ו ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קצא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- מידי שעבוד. (84 משנה, שם. 85) אבל המשחרר חייב לשלם לבעל חוב, שהרי גרם לאבד ממנו (פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה יא).
- 1 יז. עֶבֶד⁸⁶ שֶׁשָׂאוּ רִבּוֹ⁸⁷ בַּת חוֹרִין⁸⁸, או שֶׁהֵנִיחַ⁸⁹
 2 לוֹ רִבּוֹ תַּפְלִין בְּרֵאשׁוֹ⁹⁰, או שֶׁאָמַר לוֹ רִבּוֹ⁹¹ לְקָרוֹת
 3 שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין⁹² בְּסֵפֶר תּוֹרָה בְּפָנָי צָבוּר, וְכֵן כָּל
 4 פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים שֶׁאֵינִי חַיֵּב בָּהֶן אֲלֵא בֶּן
 5 חוֹרִין⁹³ - יִצָּא לְחֵירוֹת⁹⁴, וְכּוֹפֵין⁹⁵ אֶת רִבּוֹ לְכַתֵּב לוֹ
 6 גִּט שְׁחָרוּר. וְכֵן אִם נָדַר נָדַר שְׁפוּפִין עָלָיו אֶת
 7 הָעֶבְדִּים⁹⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּנִדְרִים⁹⁷, וְאָמַר לוֹ רִבּוֹ:
 8 מוֹפֵר לָךְ⁹⁸ - יִצָּא לְחֵירוֹת⁹⁹; שֶׁפִּינֵן שְׁלֵא כְּפָה אוֹתוֹ
 9 בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְכַפּוֹתוֹ, גְּלָה דַעְתּוֹ שֶׁהִפְקִיעַ
 10 שְׁעָבוֹדוֹ. מִכָּאן אָנִי אוֹמֵר: שֶׁהִמְשַׁחֵר עֶבֶדוֹ בְּכָל
 11 לְשׁוֹן, וְהוֹצִיא דְּבָרִים מִפִּי שֶׁמְשַׁמְעֵן שְׁלֵא נִשְׂאָר לוֹ
 12 עָלָיו שְׁעָבוֹד כָּלֵל, וְשֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ לְדַבֵּר זֶה - שֶׁאֵינִי
 13 יְכוֹל לְחַזֵּר בוֹ, וְכּוֹפֵין אוֹתוֹ לְכַתֵּב לוֹ גִּט שְׁחָרוּר,
 14 אֲף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא פָתַב. אֲכָל אִם לֹוּה¹⁰⁰ מְעַבְדוֹ,
 15 או שֶׁעָשָׂהוּ אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס, או שֶׁהֵנִיחַ תַּפְלִין בְּפָנָי רִבּוֹ
 16 או שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַקְּנֶסֶת בְּפָנָי רִבּוֹ
 17 וְלֹא מִקְּדָה בוֹ - לֹא יִצָּא לְחֵירוֹת¹⁰¹.
- (86 שם לט: ומ. מימרא של רב אשי בשם רבי. (87 כלומר, עזר לו לישא אשה, כן הוא שם מ. (88 עבד אסור בה, ולא היה האדון מכשיל את העבד באיסור, אם לא שכוונתו עתה לשחררו. ואע"פ שעדיין מעוכב הוא גט שחרור, ועדיין אסור הוא בבת חורין עד שיקבל גט שחרור - בכל זאת קל יותר האיסור במעוכב גט שחרור מבעבד גמור (אור-שמח, וכן איתא במאירי). (89 שם, מימרא של רבי יהושע בן לוי, לפי מה שפירשה רבה בר רב שילא. (90 שאין דרך העבדים להניח תפילין, שהרי מצות-עשה שהזמן גרמא היא (רש"י ו'תוספות' שם). [ולא אמרו כן אלא בתפילין שבראש, שעליהם נאמר (דברים כח, י) "וראו ככל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" - "אלו תפילין שבראש" (ברכות ו.), אבל תפילין של יד דינם ככל מצות-עשה שהזמן גרמא שאין העבד יוצא על ידן לחירות, כמו שכתבו ה'תוספות' שם]. (91 שם בבביתא נאמר שאם קרא שלשה פסוקים בבית-הכנסת בפני רבו לא יצא לחירות, אבל למד כן רבינו מדין תפילין, שכשם שבתפילין חילקו בין הניח בעצמו לבין הניח לו רבו, כמו כן יש לחלק בקריאה בין קרא בעצמו לבין אמר לו רבו לקרוא (כסף-משנה). (92 שאין העולה לתורה בציבור קורא פחות משלשה פסוקים (פ"ב מהלכות תפלה הלכה ג). (93 שאין לקרוא עבדים כנענים לתורה (הגהות מיימוניות הלכות תפלה שם, הלכה יז אות ט). (94 כלומר, גילה דעתו בפעולה זו שהוא משחררו, כמו שכתב רבינו להלן. והרי זה כאילו הפקירו, ועיין אור-שמח. (95 שם מ. בסמיכות למימרת רבי לפי גירסת הרי"ף. (96 כלומר, נדרים שחלים על העבד ושיכול הרב לכפותו על ביטולם. (97 פ"ב מהלכות נזירות הלכה ית. (98 לשון הפרה בעבד אינה יעילה, כי רק הבעל והאב מפירים ולא האדון, אך יש
- בזה גילוי דעת מצד האדון כי אינו רוצה לכפותו. (99 סב: במשנה: "היפר לעבדו, יצא לחרות ומשלים נזירותו". ולראב"ד גירסא ושיטה אחרת. (100 גיטין מ. (101 כיון שהעבד עשה כן בעצמו, ולא הרב.
- 18 יח. וְאָסוּר לְאָדָם לְלַמַּד אֶת עֶבְדוֹ תּוֹרָה¹⁰². וְאִם
 19 לְמַדּוֹ - לֹא יִצָּא לְחֵירוֹת¹⁰³.
- (102 מימרא של רבי יהושע בן לוי, במס' כתובות כח. (103 נלמד מהמבואר למעלה, שדווקא אם אמר לו רבו לקרוא בספר תורה בפני ציבור יצא לחירות, אבל באופן אחר - לא. ראה כסף-משנה ולחם-משנה.
- 20 יט. הַלּוֹקְחַ¹⁰⁴ עֶבֶד מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְכִים, וְקָדַם
 21 הָעֶבֶד¹⁰⁵ וְטָבַל בְּפָנָי רִבּוֹ לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין - יִצָּא
 22 לְחֵירוֹת¹⁰⁶; שְׁלֵא בְּפָנָי רִבּוֹ - צָרִיף לְפָרְשׁ¹⁰⁷.
 23 לְפִיכָף¹⁰⁸ צָרִיף רִבּוֹ לְתַקְפוֹ¹⁰⁹ בְּמִים.
- (104 יבמות מה: מו. מימרא של רב חמא בר גוריא בשם רב, ובריייתא שם בענין בלוריא הגיורת. וראה בסמוך. (105 שעשה מעשה וחשב בלבו לשם חירות, בלי שאמר מפורש בפיו. (106 לפי שלגוי לא היה בעבד קנין הגוף אלא למעשה ידיו (לקמן פ"ט הלכה ה), ואת זה הקנה לישראל. וטבילת העבד לשם חירות מפקיעה את השעבוד, שכשם שהקדש מפקיע מידי שעבוד בעל חוב, כן מפקעת קדושת ישראל את שעבודו (גמרא שם). [ואע"פ שטבילה בלי מילה אינה מכנסת אותו לכלל ישראל (פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ו) - כיון שהתחיל ונכנס קצת בדת יהודית (כעין זה כתב הרשב"א ביבמות עא. ד"ה אלא לאתויי, לענין מל ולא טבל) - יש בכוחה של התחלה זו להפקיע את השעבוד]. (107 מימרא של רבא שם, וכגירסת הרי"ף שם. (108 בכדי להקדים את העבד. (109 לתת עליו עול מלאכה בעת הטבילה כסמל השעבוד, שאז לא תועיל הכוונה והאמירה של העבד (רש"י שם ד"ה לתקפו).
- 24 כ. יִשְׂרָאֵל¹¹⁰ שֶׁתַּקְּףָ¹¹¹ עוֹבֵד פּוֹכְכִים קָטָן¹¹², או
 25 מִצָּא תֵינּוֹק עוֹבֵד פּוֹכְכִים¹¹³, וְהִטְבִּילוֹ¹¹⁴ לְשֵׁם גֵּר¹¹⁵
 26 - הָרִי זֶה גֵּר¹¹⁶; לְשֵׁם עֶבֶד - הָרִי זֶה עֶבֶד¹¹⁷; לְשֵׁם
 27 בֶּן חוֹרִין¹¹⁸ - הָרִי זֶה בֶּן חוֹרִין¹¹⁹.
- (110 ירושלמי יבמות פרק ח הלכה א: "מצא וכו' תינוק מושלך, הטבילו לשום עבד את מוהלו לשום עבד, לשום בן חורין את מוהלו לשום בן חורין" (אור-שמח). [וכל הלכה זו נעתקה במדרש הגדול על הפסוק בשמות יב, מח, וראה במכילתא דרשב"י שם הוצ' רי"ג אפשטיין]. (111 [תקיפה היא בעל-כרחו של הקטן, וראה להלן בתניוק]. (112 שאין לו הורים, כעין מצא תינוק דלהלן. [זוכה בו על-ידי תקיפתו זו כזוכה מן ההפקר (ראה להלן פ"ט הלכה ד). ועיין לעיל פ"ה הלכה א, שעבד קטן נקנה במשיכה כמו בהמה. ודקדק לכתוב "קטן", לפי שגדול זוכה בעצמו, ואינו הפקר]. (113 [בתניוק אינו זקוק לתקיפה, בעל כרחו, אלא זוכה בו ככלל מציאה אחרת]. (114 הפיסקא "והטבילו לשם גר הרי זה גר", אינה

מתוך מהדורת חזק

118] היינו, שכיון בטבילה זו גם לגירות וגם לשחרור, ראה למעלה הלכה יז, שכתב רבינו: "אני אומר שהמשהחורר עבדו בכל לשון, והוציא דברים מפיו שמשמען שלא נשאר לו עליו שעבוד כלל - כופין אותו לכתוב לו גט שחרור", וכאן אינו צריך לכתוב שטר שחרור, מפני שאינו קנוי לו אלא למעשה ידיו, כל זמן שלא טבל, ראה להלן פ"ט הלכה ה בכסף-משנה, ועיין רשב"א ליבמות מה: ד"ה וקדם].

119] כלומר, חוץ ממה שהוא גר, הרי הוא גם בן חורין, ואינו ראוי להשתעבד בו ('יקר תפארת' להרדב"ז). וצריך למוהלו לשם בן חורין להשלמת גירותו, כמפורש בירושלמי הנ"ל.

1 **כא. גר¹²⁰ שְׁקִדְמוּ עֲבָדָיו וְשִׁפְחוּתָיו וְטָבְלוּ לְפָנָיו¹²¹**
2 - קָנוּ עֲצָמָן בְּנֵי חוֹרִין.

120] כלומר, גוי שעומד להתגייר]. ומקור הלכה זו ביבמות שם. 121] בכ"י תימן, ובדפוס רומי: "בפניו", וכגירסת הרי"ף שם, ראה למעלה בהלכה יט. ועיין לחם-משנה שהעיר שזהו מה שכתב רבינו למעלה בהלכה יט, ומה חידש בהלכה זו?

בירושלמי שם. 115] היינו, שכיון בטבילה זו שיהיה גר, ועדיין ישאר בעבודתו ('יקר תפארת' להרדב"ז). 116] כלומר, הועילה טבילה זו, שאם תבוא אחריה מילה, יהיה גר גמור (ראה במגיד-משנה בפ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ה, שאם טבל קודם מילה - הרי זה גר). [ואע"פ שגר קטן מטבילין אותו על דעת בית-דין (פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ז) כיון שקנה אותו במשיכה או בחזקה הרי הוא שלו, ויכול לגיירו אפילו שלא על דעת בית-דין, בתנאי שיהיה הדבר לפני בית-דין ככל גירות (שם הלכה ו), ולפיכך, אע"פ שגר קטן שהטבילוהו על דעת בית-דין, יכול למחות כשהגדיל (כתובות יא. ופ"י מהלכות מלכים הלכה ג), מפני שכל תקפו של הבית-דין לא היה אלא מפני שזכות היא לו (כתובות שם, והלכות איסורי ביאה שם) - כאן, שזכה בו בקנין, ראשי לעשות בו כבממונו, ואפילו יהא זה לחובתו. ולפיכך אינו יכול למחות כשיגדיל, ועיין לחם-משנה. ומכיון שלא כיון לשחררו ראשי הוא להשתעבד בו ('יקר תפארת' להרדב"ז). ואע"פ שהגר אינו נקנה בעבד עברי (למעלה פ"א הלכה ב) - משתעבד בו כפועל שכיר]. 117] וצריך למולו לשם עבד, כבירושלמי הנ"ל.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"כ"ו ניסן תשע"ז

12 בקדשים (כגון: לחרוש בבהמת קדשים) והוא אָמְרוּ? תַעֲלֶה: 12
13 "לא תַעֲבֹד בְּכֹכֵר שׁוֹרְךָ" (דברים טו, יט), וְלִמְדָנוּ שָׁאָר
14 קִדְשִׁים מִן־הַכֹּכֹר שִׁיְהִיו פְּלִם אֲסוּרִים בְּעֹבְדָה. וְכִבֵּר
15 נִתְבָּאָר בְּסוֹף מִסְכַּת מִפּוֹת (כא:), שֶׁהַעֹבֵד בְּאֶחָד מֵן־
16 הַקִּדְשִׁים — לֹאֵהָ.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קיד.

17 הַמִּצְוָה הַקִּי"ד — הַאֲזַהֵרָה שֶׁהַזֵּהָרָנוּ מִלְגֹז (לגוז)
18 אָמְרוּ הַקִּדְשִׁים וְהוּא אָמְרוּ: "וְלֹא תִגְזֹר כְּכֹד צֹאנְךָ" (דברים
19 טו, יט), וְלִמְדָנוּ שָׁאָר קִדְשִׁים מִן־הַכֹּכֹר שִׁיְהִיו פְּלִם
20 אֲסוּרִים בְּעֹבְדָה וְגִזָּה. וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִינֵי שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת
21 הָאֵלֶּה פְּלוּמָר: גִּזָּה וְעֹבְדָה, בְּמִסְכַּת כְּכוּרוֹת. וְגַם הַגִּזּוֹז
22 דְּבָר (כמות קטנה ביותר) מִן־הַקִּדְשִׁים — לֹאֵהָ.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קיד. מצות עשה נה.

מצות לא תעשה קטו. קטז.

הַמִּצְוָה הַקִּי"ד נִדְפְּסָה בְּיוֹם הַקּוֹדֶם.

23 הַמִּצְוָה הַנִּזְכָּרָה — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְיָנוּ לְשַׁחֵט כֶּבֶשׂ
24 הַפֶּסַח בְּיוֹם י"ד בְּנִיסָן, וְהוּא אָמְרוּ? תַעֲלֶה: "וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה מט. קיח.

הַמִּצְוָה הַמִּט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְיָנוּ בְּעֹבְדַת הַיּוֹם,
פְּלוּמָר: פְּל־הַקִּדְשִׁים וְהַדְּוִינֵי שֶׁהֵן חוֹבָה בְּיוֹם צוּם כְּפּוֹר
לְכַפֵּר בָּהֶם פְּל־הַעֲוֹנוֹת, כְּמוֹ שָׁאָמְרוּ הַכְּתוּב. וְהִיא פְּל־
הַחֲקָה הָאֲמוּרָה בְּאַחְרֵי מוֹת' (ויקרא טו, א). וְהַקִּי"ח
שֶׁהִפְלַ מִצְוָה אַחַת, אָמְרוּ בְּסוֹף פֶּרֶק ה' מִכְּפּוּרִים (ט:):
"כֹּל־מַעֲשֵׂה יוֹם הַכְּפּוּרִים הָאֲמוּר עַל הַסֵּדֶר, הַקִּדְשִׁים
מַעֲשֵׂה לְחִבְרוֹ — לֹא עֲשֵׂה פְּלוֹם". וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ פְּל־דִינֵי
מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת הַמִּיחָדָת לָהּ, וְהִיא מִסְכַּת יוֹמָא.

3 הַמִּצְוָה הַקִּי"ח — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְיָנוּ שֶׁפְּל־הַהֲנִיחָה
4 מִן־הַהַקְדָּשׁ אוֹ אוֹכַל קֹדֶשׁ, פְּלוּמָר: תְּרוּמָה בְּשִׁנְגָה —
5 יִחְזִיר מֶה שָׁאֲכַל אוֹ כְּדֵי מֶה־שִׁנְגָה עִם תּוֹסֶפֶת חֲמִשׁ,
6 וְהוּא אָמְרוּ? תַעֲלֶה: "וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם
7 וְאֵת־חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עֲלָיו" (ויקרא ה, טז), וְאָמְרוּ עוֹד:
8 "וְהָאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁנְגָה וְגו' (שם כב, יד). וְכִבֵּר
9 נִתְבָּאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת מְעִילָה (טו). וְגַם בְּמִסְכַּת
10 תְּרוּמוֹת (פרק ז).

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קיג.

11 הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַאֲזַהֵרָה שֶׁהַזֵּהָרָנוּ מִלְעֲבֹד

1 שפכר נחלקו חכמים בפסח שני, אם הוא המִשְׁפָּךְ דִּינִי 43
 2 הראשון או שהוא צווי מִיַּחַד בַּעֲצָמוֹ. ופסק הַהֲלָכָה, 44
 3 שהוא צווי מִיַּחַד בַּעֲצָמוֹ — וּלְפִיכֶךָ רְאוּי לְמִנּוּתוֹ בַּפְּנֵי 45
 4 עֲצָמוֹ. וּבִגְמָרָא פְּסָחִים (גג.) אָמְרוּ: "חֵיב פֶּרֶת עַל 46
 5 הָרֵאשׁוֹן וְחֵיב פֶּרֶת עַל הַשֵּׁנִי — דְּבָרֵי רַבִּי; רַבִּי נֶתָן 47
 6 אָמַר: חֵיב פֶּרֶת עַל הָרֵאשׁוֹן וּפְטוּר עַל הַשֵּׁנִי; רַבִּי חֲנַנְיָהּ 48
 7 בֶן־עֲקֵבְיָא אָמַר: אַף עַל הָרֵאשׁוֹן אֵינּוּ חֵיב פֶּרֶת אֲלֵא־ 49
 8 אִם־כֵּן לֹא עָשָׂה שְׁנֵי". אַחֲרָכֶךָ שָׁאֵל הַתְּלָמוּד וְאָמַר: 50
 9 "בְּמֵאֵי קָא מְפַלְגִי? רַבִּי סָבַר: שְׁנֵי רְגַל בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ הוּא, 51
 10 וְרַבִּי נֶתָן סָבַר: שְׁנֵי תְּשֻׁלוּמִין לְרֵאשׁוֹן הוּא". הֵנָּה נִתְבָּאֵר 52
 11 מֵה־שְׂרָמְזוֹנוֹ עֲלֵיו. וְשֵׁם נֶאֱמַר: "הַלֶּכֶךָ הַזֵּיד בְּזָה וּבְזָה — 53
 12 כְּלוּמַר לֹא הִקְרִיב פֶּסַח רֵאשׁוֹן וְלֹא פֶּסַח שְׁנֵי בְּדוּדָן — 54
 13 דְּבָרֵי הַכֹּל חֵיב; שְׁגַג בְּזָה וּבְזָה — דְּבָרֵי הַכֹּל פְּטוּר; 55
 14 הַזֵּיד בְּרֵאשׁוֹן וְשְׁגַג בַּשֵּׁנִי — לְרַבִּי וְרַבִּי נֶתָן חֵיב, וְלְרַבִּי 56
 15 חֲנַנְיָהּ בֶן־עֲקֵבְיָא פְּטוּר". וְכֵן גַּם כֵּן אִם הַזֵּיד בְּרֵאשׁוֹן 57
 16 וְהִקְרִיב בַּשֵּׁנִי — הוּא חֵיב לְדַעַת רַבִּי, לְפִי שְׁאֵין אֲצִלוֹ 58
 17 הַשֵּׁנִי תְּשֻׁלוּמִין לְרֵאשׁוֹן; וְהַהֲלָכָה בְּכָל־זֶה כְּרַבִּי. וּמִצְוָה 59
 18 זו אֵין הַנְּשִׂים חֵיבוֹת בָּהּ, לְפִי שְׁנִתְבָּאֵר שֵׁם (פְּסָחִים צא): 60
 19 שְׁאֵשָׁה בַּשֵּׁנִי רְשוּת. וְכֵכָּר נִתְבָּאֵרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ 61
 20 בְּגְמָרָא פְּסָחִים (צב.). 62

21 הַמִּצְוָה הַקֵּט"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְּהָרָנוּ מִלְּשַׁחוּט כֶּבֶשׂ 15
 16 הַפֶּסַח עַל הַחֶמֶץ וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא־תִזְבַּח עַל־חֶמֶץ 16
 17 דָּם־זִבְחִי" (שמות כג, יח), וְכֵכָּר נִכְפַּל לֹא זֶה בְּלִשׁוֹן זֶה 17
 18 עֲצָמוֹ ("..על חמץ דם זבחי"): לֹא־תִשְׁחַט וְכוּ' (שם לד, כה), 18
 19 וְעַנְיָנוּ: שְׁמִזְמֵן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְהוּא בֵּין הָעֲרֻבִים, לֹא 19
 20 זֶה אֶבְרָהָם וְזֶה יִצְחָק, לֹא בְּרֵשׁוֹת הַשְּׁחוּטִים וְלֹא בְּרֵשׁוֹת 20
 21 הַזְּרוּקִים וְלֹא בְּרֵשׁוֹת הַמִּקְטָרִי וְלֹא בְּרֵשׁוֹת אֶחָד מִבְּנֵי 21
 22 חַבְרֹנָה (על ה"פסח" הַיּוֹ נִמְנִים "חַבְרוּת"; כַּמָּה מִשְׁתַּתְּפִים עַל 22
 23 קַרְבֵּן אַחֵר); וְכֹל־אֶחָד מֵאלוֹ שֵׁישׁ בְּרֵשׁוֹתוֹ חֶמֶץ בְּאוֹתָהּ 23
 24 הָעֵת — לֹחֶק. וּבִמְכַלְתָּא (פְּרִשְׁתָּ מִשְׁפָּטִים שֵׁם): "לֹא־ 24
 25 תִּשְׁחַט עַל־חֶמֶץ דָּם־זִבְחִי" — לֹא תִשְׁחַט הַפֶּסַח וְצִדֵּן 25
 26 הַחֶמֶץ קִנְיָם. וְכֵכָּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ה' 26
 27 מִפְּסָחִים (גג.). 27

28 הַמִּצְוָה הַקֵּט"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְּהָרָנוּ מִלְּהַשְׂאִיר 28
 29 אֲמוּרֵי הַפֶּסַח בְּלֵי הַקְּרִיבָה עַד שִׁפְסוּלוֹ וְיַעֲשׂוּ נֹתֵר, וְהוּא 29
 30 אָמְרוּ: "וְלֹא־יִלֵּין חֲלִב־תְּחִי עַד־בֶּקֶר" (שם כג, יח). וּלְשׁוֹן 30
 31 הַמְּכַלְתָּא (פְּרִשְׁתָּ מִשְׁפָּטִים שֵׁם): "לֹא־יִלֵּין" בָּא הַכְּתוּב 31
 32 לְלַמֵּד עַל הַחֲלִבִים שֶׁהֵם נִפְסָלִים בְּלִינָה עַל גְּבֵי הַרְצָפָה 32
 33 (לִמְעַט אִם לֹנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ גַּם לֹלֵא הַקְּטָרֶה). וְכֵכָּר נִכְפַּל 33
 34 הֵלָא בַּעֲנֵן זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר, וְהוּא אָמְרוּ: "וְלֹא־יִלֵּין 34
 35 לְבֶקֶר וְזָבַח חַג הַפֶּסַח" (שם לד, כה). 35

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ז
מצות עשה נז. נו. נח.

36 הַמִּצְוָה הַנ"ז — הוּא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיָנוּ עַל שְׁחִיטַת 36
 37 פֶּסַח שְׁנֵי (בִּי"ד אִיר) לְמִי שְׁנִמְנַע מִמְּנוּ פֶּסַח רֵאשׁוֹן, וְהוּא 37
 38 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בַּחֲדָשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין 38
 39 הָעֲרֻבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" (בַּמְדַּבֵּר ט, יא). גַּם כֵּן רְאוּי לְמַקְשָׁה 39
 40 שְׁיִקְשָׁה בְּדְבָרֵי וְיֹאמַר לִי: מִדּוּעַ תִּמְנַגַּה פֶּסַח שְׁנֵי וְזֶה 40
 41 סוֹתֵר מֵה־שְׁהַקְדַּמְתָּ בְּכָל־לְשׁוֹנֵי הַשְּׁבִיעִי בְּאַמְרֶךָ, שֶׁהַלְכוֹת 41
 42 הַמִּצְוָה אֵינָן נִמְנוֹת בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ? יַעֲשֶׂה הַמַּקְשָׁה קִשְׂיָא זוֹ, 42

1 כל קהל עַד־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֻבִים" (שמות יב, ו). וְכֹל־ 1
 2 הַעוֹבֵר עַל מִצְוָה זוֹ וְנִמְנַע מִלְּהַקְרִיבוֹ בְּזִמְנוֹ בְּמִזִּיד — 2
 3 הָרִי זֶה חֵיב פֶּרֶת, בֵּין שֶׁהוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. לְפִי שֶׁכֵּכָּר 3
 4 נִתְבָּאֵר בְּגְמָרָא פְּסָחִים (צא), שֶׁפֶּסַח רֵאשׁוֹן חוֹבָה לְנָשִׁים 4
 5 וְדוּחָה אֶת־הַשֶּׁבֶת. כְּלוּמַר, הַקְּרִיבָתוֹ בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר שָׁחַל 5
 6 לְהִיּוֹת בַּשֶּׁבֶת, כְּמוֹ כָּל־אִישׁ וְאִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל. וּמֵאֲמַר 6
 7 הַתּוֹרָה בּוֹ הוּא פֶּרֶת, וְהוּא אָמְרוּ: "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא 7
 8 טְהוֹר וּבִדְרֹךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִקְרָתָהּ" 8
 9 (בַּמְדַּבֵּר ט, יג). וּבְרִישׁ מִסְּכַת פֶּרֶתוֹת (פְּרַק א מִשְׁנַה א), 9
 10 כְּאֲשֶׁר מְנוּ אֵת הַמִּצְוֹת שֶׁהַעוֹבֵר עֲלֵיהֶן חֵיב פֶּרֶת — וְהֵן 10
 11 בְּלֵן מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה — אָמְרוּ: "וְהַפֶּסַח וְהַמִּילָה 11
 12 בַּמִּצְוֹת עָשָׂה". וְכֵכָּר הַקְדַּמְנוּ הַקְדַּמָּה זוֹ (ב"הִקְדַּמָּה" 12
 13 שְׁבוּתָה הַכֹּלִים). וְכֵכָּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְּכַת 13
 14 פְּסָחִים. 14

15 הַמִּצְוָה הַקֵּט"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְּהָרָנוּ מִלְּשַׁחוּט כֶּבֶשׂ 15
 16 הַפֶּסַח עַל הַחֶמֶץ וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא־תִזְבַּח עַל־חֶמֶץ 16
 17 דָּם־זִבְחִי" (שמות כג, יח), וְכֵכָּר נִכְפַּל לֹא זֶה בְּלִשׁוֹן זֶה 17
 18 עֲצָמוֹ ("..על חמץ דם זבחי"): לֹא־תִשְׁחַט וְכוּ' (שם לד, כה), 18
 19 וְעַנְיָנוּ: שְׁמִזְמֵן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְהוּא בֵּין הָעֲרֻבִים, לֹא 19
 20 זֶה אֶבְרָהָם וְזֶה יִצְחָק, לֹא בְּרֵשׁוֹת הַשְּׁחוּטִים וְלֹא בְּרֵשׁוֹת 20
 21 הַזְּרוּקִים וְלֹא בְּרֵשׁוֹת הַמִּקְטָרִי וְלֹא בְּרֵשׁוֹת אֶחָד מִבְּנֵי 21
 22 חַבְרֹנָה (על ה"פסח" הַיּוֹ נִמְנִים "חַבְרוּת"; כַּמָּה מִשְׁתַּתְּפִים עַל 22
 23 קַרְבֵּן אַחֵר); וְכֹל־אֶחָד מֵאלוֹ שֵׁישׁ בְּרֵשׁוֹתוֹ חֶמֶץ בְּאוֹתָהּ 23
 24 הָעֵת — לֹחֶק. וּבִמְכַלְתָּא (פְּרִשְׁתָּ מִשְׁפָּטִים שֵׁם): "לֹא־ 24
 25 תִּשְׁחַט עַל־חֶמֶץ דָּם־זִבְחִי" — לֹא תִשְׁחַט הַפֶּסַח וְצִדֵּן 25
 26 הַחֶמֶץ קִנְיָם. וְכֵכָּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ה' 26
 27 מִפְּסָחִים (גג.). 27

28 הַמִּצְוָה הַקֵּט"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְּהָרָנוּ מִלְּהַשְׂאִיר 28
 29 אֲמוּרֵי הַפֶּסַח בְּלֵי הַקְּרִיבָה עַד שִׁפְסוּלוֹ וְיַעֲשׂוּ נֹתֵר, וְהוּא 29
 30 אָמְרוּ: "וְלֹא־יִלֵּין חֲלִב־תְּחִי עַד־בֶּקֶר" (שם כג, יח). וּלְשׁוֹן 30
 31 הַמְּכַלְתָּא (פְּרִשְׁתָּ מִשְׁפָּטִים שֵׁם): "לֹא־יִלֵּין" בָּא הַכְּתוּב 31
 32 לְלַמֵּד עַל הַחֲלִבִים שֶׁהֵם נִפְסָלִים בְּלִינָה עַל גְּבֵי הַרְצָפָה 32
 33 (לִמְעַט אִם לֹנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ גַּם לֹלֵא הַקְּטָרֶה). וְכֵכָּר נִכְפַּל 33
 34 הֵלָא בַּעֲנֵן זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר, וְהוּא אָמְרוּ: "וְלֹא־יִלֵּין 34
 35 לְבֶקֶר וְזָבַח חַג הַפֶּסַח" (שם לד, כה). 35

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה נז. נו. נח.

36 הַמִּצְוָה הַנ"ז — הוּא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיָנוּ עַל שְׁחִיטַת 36
 37 פֶּסַח שְׁנֵי (בִּי"ד אִיר) לְמִי שְׁנִמְנַע מִמְּנוּ פֶּסַח רֵאשׁוֹן, וְהוּא 37
 38 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בַּחֲדָשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין 38
 39 הָעֲרֻבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" (בַּמְדַּבֵּר ט, יא). גַּם כֵּן רְאוּי לְמַקְשָׁה 39
 40 שְׁיִקְשָׁה בְּדְבָרֵי וְיֹאמַר לִי: מִדּוּעַ תִּמְנַגַּה פֶּסַח שְׁנֵי וְזֶה 40
 41 סוֹתֵר מֵה־שְׁהַקְדַּמְתָּ בְּכָל־לְשׁוֹנֵי הַשְּׁבִיעִי בְּאַמְרֶךָ, שֶׁהַלְכוֹת 41
 42 הַמִּצְוָה אֵינָן נִמְנוֹת בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ? יַעֲשֶׂה הַמַּקְשָׁה קִשְׂיָא זוֹ, 42

מתוך מהדורת חזק

42 עקירה בלבד, שהרי) 'הוצא'ה' כְּתוּבָה בּוֹ (ב"פסח". ודינו
43 שווה למקום נוסף שכתוב לשון זה; כְּשֶׁבֶת"; וְאִם הֵנִיחַ אֹז
44 יְתַחֵב מְלָקוֹת. ויִכְבֵּר נִתְבָּאָרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ז'
45 מִפְּסָחִים.

46 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ח — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהֻאֲכִיל
47 אֶת-הַפֶּסַח לְיִשְׂרָאֵל שְׁנֹשְׁתַּמְד, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כֹּל-
48 בֶּן-נָכָר לֹא-יֹאכַל בּוֹ" (שם, מג). אָמַר הַמֶּתְרַגֵּם ("אונקלוס")
49 עַל-פִּי הַקְּבִלָּה: כֹּל-כֹּר יִשְׂרָאֵל דִּישְׁתַּמְד. וְלִשׁוֹן
50 הַמְּכַלְתָּא: "כֹּל-בֶּן-נָכָר — זֶה יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַד שְׁעַבַד
51 עֲבוּדָה זָרָה."

52 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהֻאֲכִיל לָגֵר
53 תּוֹשֵׁב (בן נח שקיבל עַל-עַצְמוֹ וְהַמְצוּת) מִן-הַפֶּסַח, וְהוּא
54 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא-יֹאכַל בּוֹ" (שם, מה).

55 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַר הָעָרֵל מִלְּאָכֹל
56 הַפֶּסַח, וְהוּא אָמְרוּ: "יִכְלֶה-עָרֵל לֹא-יֹאכַל בּוֹ" (שם, מח);
57 וְהֹאֲכִלוּ עָרֵל — לֹאֲקָה.

58 הַמִּצְוָה הַקַּכ"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּשָׁבוֹר עֲצֵם
59 מַעֲצָמוֹת קָרֵב בֶּן-פֶּסַח, וְהוּא אָמְרוּ: "וְעֲצֵם לֹא-תִשְׁבְּרוּ-בּוֹ"
60 (שם, מו); וְהַשׁוֹבֵר עֲצֵם מַעֲצָמֵי — לֹאֲקָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ
61 (פסחים פד): "הַשׁוֹבֵר אֶת-הָעֲצֵם בְּפֶסַח טְהוֹר — הָרִי זֶה
62 לֹאֲקָה."

63 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּשָׁבוֹר עֲצֵם
64 מַעֲצָמוֹת פֶּסַח שְׁנֵי גַם בֶּן, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה בּוֹ: "וְעֲצֵם
65 לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ" (במדבר ט, יב); וְהַשׁוֹבֵר בּוֹ — גַּם הוּא
66 חַיֵּב מְלָקוֹת. וּבִגְמָרָא פְּסָחִים (פה). אָמְרוּ: "כִּשֶׁהוּא אוֹמֵר
67 "וְעֲצֵם לֹא-תִשְׁבְּרוּ בּוֹ" בְּפֶסַח שְׁנֵי, שְׁאִין תִּלְמוּד לֹמַר
68 (אינו בא רק למשמעות הפשוטה כי זאת כבר ידענו); שְׁכָבֵר
69 נֶאֱמַר (שיש לנהוג בפסח שני), כְּכֹל-חֲקַת הַפֶּסַח (הראשון)
70 (שם) — הָאֵנִי (ומה שיש בכל זאת ללמוד מכאן ש) אֶחָד
71 עֲצֵם שֵׁשׁ בּוֹ מִחַ (השמן שבתוך העצמות) וְאֶחָד עֲצֵם שְׁאִין
72 בּוֹ מִחַ". וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי שְׁבִירַת הָעֲצֵם בְּפֶרֶק ז'
73 מִפְּסָחִים (פג).

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קיז. קיט. קיח.

מצות עשה נג. נב.

74 הַמִּצְוָה הַקִּי"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהוֹתִיר דָּבָר
75 מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח לְמַחְרַת הַיּוֹם, כְּלוֹמַר לַיּוֹם תִּמְשָׂה עֶשֶׂר,
76 וְהוּא אָמְרוּ: "וְלֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר" (ויקרא יב, י).
77 וּכְבָר בְּאֵרְנוּ (מצות עשה צא) שְׁלָאוּ זֶה הוּא לֹא שְׁנַתֵּק
78 לַעֲשֵׂה (מתבטל עַל-יְדֵי קִיּוֹם הָעֵשָׂה), לְפִי שְׁאָמַר: "וְהִנְתֵּר
79 מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ" (שם). וּבִמְכַלְתָּא אָמְרוּ:
80 "וְהִנְתֵּר מִמֶּנּוּ" — בָּא הַכְּתוּב לִתֵּן עֲשֵׂה עַל לֹא-תַעֲשֵׂה,
81 לֹמַר: שְׁאִין לֹאֲקִין עֲלוֹ.

1 מִצְוֹת עֲשֵׂה, אִם לְמִדַּת שְׂאֵם אֵין לְהֵם מִצְוָה וּמְרוֹר הֵם
2 יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבְתָם בְּפֶסַח, כֵּן אִם אֵין לְהֵם פֶּסַח יוֹצְאִין
3 יְדֵי חוֹבְתָם בְּמִצְוָה וּמְרוֹר? תִּלְמוּד לֹמַר: יֹאכְלֵהוּ". וְשֵׁם
4 נֶאֱמַר: "יֹאכְלֵהוּ — מִכָּאֵן אָמְרוּ: הַפֶּסַח נֶאֱכַל אֲכִילַת
5 שְׁבַע (שישבע ממנו, ואם אינו מספיק לכדי שביעה יאכל לפני
6 זה מבשר החגיגה), וְאֵין מִצְוָה וּמְרוֹר נֶאֱכִלִים אֲכִילַת
7 שְׁבַע", (ומדוע דווקא על בשר הפסח צריך להיות על השובע
8 —) לְפִי שְׁעָקַר הַמִּצְוָה אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר, כְּמוֹ שְׁאָמַר:
9 "וְאֹכְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה"; וְהַמְרוֹר מְטַפְּלֵי בֶּשֶׂר
10 הַפֶּסַח וְחוֹבוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר מֵאֲמָרוֹת אֵלוֹ לְמִי
11 שְׁהִינְנָן וְהָרְאִיָּה הַבְּרוּרָה בְּנֵה הוּא הַיְסוּד שְׁאָמַר
12 הַתִּלְמוּד, וְהוּא אָמַרְם (פסחים קכ): "מְרוֹר בְּזִמְן הַזֶּה
13 דְּרַבְנָן", לְפִי שְׁמִין-הַתּוֹרָה אֵין חוֹבָה לְאֹכְלוֹ בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ
14 אֲלֵא נֶאֱכַל עִם בֶּשֶׂר הַפֶּסַח. וְזוֹ רְאִיָּה בְּרוּרָה וּמְפָרֶשֶׂת,
15 שֶׁהוּא מְטַפְּלֵי הַמִּצְוָה, לֹא שְׁאֲכִילָתוֹ מִצְוָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה.
16 וְגַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ מִבְּאֵרִים בְּמִסְכַּת פְּסָחִים.

17 הַמִּצְוָה הַנ"ח — הַצּוּי שְׁנֹשְׁטֵינּוּ לְאָכֹל בֶּשֶׂר פֶּסַח
18 שְׁנֵי בְּלִיל ט"ו בְּאֵיר עַל מִצְוָה וּמְרוֹר, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה
19 גַּם עַל זֶה: "עַל-מִצְוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֵהוּ" (שם). וְגַם דִּינֵי
20 מִצְוָה זוֹ נִתְבָּאָרוּ בְּפְסָחִים (צה). וּכְרוֹר, שְׁאִינוּ חוֹבָה
21 לְנִשְׂיָם, כִּי כִּשְׁם שְׁשֻׁחִיטָתוֹ אֵינָה חוֹבָה לְהֵן — כְּמוֹ
22 שְׁבִאֲרָנוּ (מצות עשה נו) — כֵּן [גַּם לֹא] אֲכִילָתוֹ בְּלִי
23 סְפָק.

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קכה. קכג. קכח.

קכו. קכז. קכא. קכב.

24 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאָכֹל קָרֵב
25 הַפֶּסַח מִבֶּשֶׂל אוֹ נָא (מבושל לחצאי), אֲלֵא צְלִי בְּלִבְד,
26 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבִשַׁל מִבֶּשֶׂל"
27 (שמות יב, ט). וּכְבָר נִתְבָּאָר לָךְ בְּכֹלל הַתְּשִׁיעִי מִמֵּאֲמַר זֶה,
28 שֶׁהַעוֹבֵר עַל לֹאוֹ זֶה — לֹאֲקָה.

29 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהוֹצִיא
30 כְּלוֹם מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח מִן-הַמְּקוֹם שֶׁנִּתְקַבְּצוּ הַחֲבוּרָה
31 (החברים הנמנים על ה"פסח") לְאֹכְלוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
32 "לֹא-תוֹצִיא מִן-הַבַּיִת מִן-הַבֶּשֶׂר חוּצָה" (שם, מז). וְלִשׁוֹן
33 הַמְּכַלְתָּא: "חוּצָה" — חוּץ לְמִקְוֵם אֲכִילָתוֹ. וְהַדְּבָר
34 הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֶסוֹר לְאֹכְלוֹ וְהוּא בְּמִדְרַגַּת טְרֵפָה (שהיא
35 בעלת חומרות יתרות). וּבִגְמָרָא פְּסָחִים (פה). אָמְרוּ:
36 "הַמּוֹצִיא בֶּשֶׂר הַפֶּסַח מִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה, אֶף-עַל-פִּי
37 שֶׁהוּא בְּלֵא-תַעֲשֵׂה — טְהוֹר (אף שרובן גזר על פסולי
38 קדשים כמו פיגול ונותר שיטמאו את הידים), וְהֹאֲכִלוּ הָרִי
39 זֶה בְּלֵא-תַעֲשֵׂה". וְשֵׁם (פה): אָמְרוּ: "הַמּוֹצִיא בֶּשֶׂר פֶּסַח
40 מִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה — אֵינּוּ חַיֵּב עַד שְׁיִנִּיחַ (במקום
41 שֶׁנִּמְצְאָת הַחֲבוּרָה הַשְּׁנִיָּה אוֹ מִחוּץ לְבֵית, וְאֵינָה מִסְפִּיקָה

22 אַת־פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים טז, טז). וְעִנְיָן מִצְוָה זו, שִׁיעֲלָה
 23 הָאָדָם עִם כָּל־בֶּן זָכָר שֵׁשׁ לוֹ, שֶׁאֶפְשֶׁר לוֹ לְהִלָּף לְבָדוֹ
 24 — יַעֲלֶהוּ לַמִּקְדָּשׁ וַיִּקְרֹב קָרְבֵן עֹלָה כְּשִׁיעֲלָהּ. וְהִקְרַב
 25 הַזֶּה שֶׁמִּקְרִיב בְּעֹלֹתוֹ — הוּא הַנִּקְרָא עֹלֹת רֵאֵה. וַיִּכְבֶּר
 26 הַקֹּדֶמְנוּ וְהַזְכָּרְנוּ אִמְרָם (חגיגה ו): "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת נִצְטוּ
 27 יִשְׂרָאֵל בְּרִגְלָהּ: חֲגִיגָה, רֵאֵה וְשִׁמְחָה". וַיִּכְבֶּר נִתְבָּאֲרוּ גַם
 28 דִּינֵי מִצְוָה זו. כְּלוּמַר, מִצְוֹת רֵאֵה, בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה (ד.).
 29 וְגַם זוֹ אֵין הַנְּשִׂים חֲיָבוֹת בָּהּ.

30 הַמִּצְוָה הַנ"ב — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לַעֲלוֹת לְרִגְלָהּ
 31 לַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְהוּא אִמְרוּ יִתְעַלָּה: "שֶׁלֶשׁ
 32 רִגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה" (שמות כג, יד). וַיִּכְבֶּר נִתְבָּאֲרַ בְּכַתּוּב,
 33 שֶׁהַעֲלִיָּה הַזֹּאת הִיא שִׁיעֲלָה עִם קָרְבֵן לְהִקְרִיבוֹ. וַיִּכְבֶּר
 34 נִכְפַּל צְוִי זֶה בְּמָה פְּעָמִים. וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (דברים טז, יא):
 35 "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת נוֹהֲגוֹת בְּרִגְלָהּ, וְאֵלוֹ הֵן: חֲגִיגָה וְרֵאֵה
 36 וְשִׁמְחָה". וְכֵן גַּם אִמְרוּ בְּגִמְרָא חֲגִיגָה (ו): "שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת
 37 נִצְטוּ יִשְׂרָאֵל בְּרִגְלָהּ: חֲגִיגָה, רֵאֵה וְשִׁמְחָה". וְעִנְיָן חֲגִיגָה
 38 זוֹ — שִׁמְחָה קָרְבֵן שְׁלָמִים, וְאֵין הַנְּשִׂים חֲיָבוֹת בָּהּ.
 39 וַיִּכְבֶּר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה.

1 הַמִּצְוָה הַקִּי"ט — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרְנוּ גַם כֵּן
 2 מִלְּהִשְׁאִיר דָּבָר מִבֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנֵי (הַנִּקְרָב בִּיד בַּאֲיִיר עַל־יַדִּי
 3 מִי שֶׁהִיא אֲנוֹס בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן) עַד בֶּקֶר, וְהוּא אִמְרוּ עָלָיו:
 4 "לֹא־יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר" (במדבר ט, יב). וְגַם זֶה נִתַּן
 5 לַעֲשֵׂה פְּרֵאשׁוֹן.

6 הַמִּצְוָה הַקִּי"ח — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרְנוּ מִלְּהִשְׁאִיר
 7 מִבֶּשֶׂר חֲגִיגָה הַקְּרֹבָה בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֲרַ
 8 בְּפֶרֶק ו' מִפְּסָחִים (עא.), לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי (לְהַקְרֹבָה), אֲלָא
 9 תֵּאָכַל בְּמִשְׁךָ שְׁנֵי הַיָּמִים. וְהוּא אִמְרוּ: "לֹא־יִלִּין מִן־
 10 הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרֶב בְּיוֹם הַרֵאשׁוֹן לְבֶקֶר" (דברים טז,
 11 ד.). וְכֵא הַפְּרוּשׁ הַמִּקְבֵּל בְּפֶסֶק זֶה כָּף: "לֹא־יִלִּין
 12 מִן־הַבֶּשֶׂר וְגו'" — בְּחֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח הַכֹּתוּב
 13 מִדְּבַר שֶׁתֵּאָכַל לְשְׁנֵי יָמִים. כֹּלֹל לְיוֹם אֶחָד? כִּשֶׁהוּא
 14 אוֹמֵר: "לְבֶקֶר" — לְבִקְרוּ שֶׁל שְׁנֵי. וְעָלִיָּה אוֹמֵר יִתְעַלָּה:
 15 "וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר" (שם, ב). וְהַנּוֹתֵר
 16 מִחֲגִיגָה זוֹ שֶׁל אַרְבָּעָה עָשָׂר לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי — יִשְׂרָף
 17 בְּאֵשׁ לְפִי שֶׁהוּא בְּכֹלֹל נוֹתֵר — וְלִפְיֵךְ אֵין לוֹקִיִן עָלָיו.
 18 וַיִּכְבֶּר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ, כְּלוּמַר: חֲגִיגַת י"ד בְּלֶבֶד,
 19 בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת מִמִּסְכַּת פְּסָחִים (עא.) וּמִסְכַּת חֲגִיגָה (זח.).

20 הַמִּצְוָה הַנ"ג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַיְנוּ עַל הַרֵאֵה, וְהוּא
 21 אִמְרוּ יִתְעַלָּה: "שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל־זָכָר וְכָרְךְ

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אודות מצב בריאות..

והנה ע"פ המבואר בחסידות המיחוש אודותו כותב, ברוחניות שייך הוא לעניני דבור ובעיקר לעניני מחשבה, ולכן צריך הי' הנ"ל לחזור בעל פה בדבור ולעבור על זה גם כן במחשבה איזה פרקים תנ"ך וביחוד תהלים, איזה פרקים משניות, ומה טוב לכל הפחות פרק אחד תנאי, וגם אם כמו שכותב במכתבו הוא בסוג אנשים פשוטים שלא יבין הענינים הנ"ל לעמקם הרי טוב שיחזור האותיות שהם האותיות שניתנו למשה מסיני ואשר כמאמר רז"ל בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים.

מובן שנוסף על כל הנ"ל צריך הוא למלאות הוראת הרופא מומחה במקצוע זה כי הרי לכל דבר צריך להיות אחיזה גם בדרך הטבע, ויצליח השי"ת אותו כשם שהי' שליח להובאת בקשה זו להיות גם כן מבשר טובה מהטבת המצב בהנ"ל.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

61 שֵׁשׁ בו נְסוּת הַרוּחַ, אֵין עֲפָרֹ נִנְעָר - אינו קם לתחיית המתים,
 62 שְׁנֵאמַר "הַקִּיצוּ וְרִנְנוּ שְׁכֵנֵי עֵפֶר", ומדייקים מכך ששכני עֵפֶר
 63 לֹא נִאָמְרוּ, אֵלֶּא שְׁכֵנֵי עֵפֶר, שלא כל מי ששכב עפר יקום לתחיית
 64 המתים, אלא רק מי שִׁנְעָשָׂה שָׁבוֹן לְעֵפֶר כְּתוּבָה - שהשפיל עצמו
 65 כעפר. וְאָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כָּל אִדָּם שֵׁשׁ בו נְסוּת הַרוּחַ שְׁכִינָה
 66 מְלִילָת - מקוננת ובוכה עליו, שְׁנֵאמַר "וְנִבְחָה מִמַּרְחָק יִידְעוּ",
 67 ודורשים שמי שמגביה את עצמו, כבר 'מרחק' עוד לפני שבא
 68 הפורענות, יידע' השכינה בוכה ומתאוננת עליו.
 69 דָּרַשׁ רַב עֲזַרְיָה וְאִיתִימָא - ויש אמרים שדרש זאת רבי אֱלֵעָזָר,
 70 בֵּא וְרֵאָה שְׁלֵא כְּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשָׂר וְדָם, מִדַּת
 71 בְּשָׂר וְדָם נְבִיחָה וְרֵאָה אֵת הַנְּבִיחָה - החשוב והמכובד מחשיב ומקרב
 72 את השווה לו בחשיבותו, אבל וְאֵין נְבִיחָה וְרֵאָה - מחשיב ומקרב
 73 אֵת הַשְּׁפֹל, אֲבָל מִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ בֵּן, אלא הוא נְבִיחָה
 74 ואף על פי כן וְרֵאָה אֵת הַשְּׁפֹל, שְׁנֵאמַר "בֵּי רַחֵם ה' וְשִׁפְלֵי וְרֵאָה".
 75 אָמַר רַב חֲסִידָא וְאִיתִימָא מִר עוֹקְבָא, כָּל אָדָם שֵׁשׁ בו נְסוּת
 76 הַרוּחַ, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין אֵין וְהוּא יוֹבְלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם
 77 יחַד, שְׁנֵאמַר "מִלְשָׁנִי כִסְתֵר רַעְיוֹ אֹתוֹ אֲצַמִּית, נִבְחָה עֵינַי וְרַחֵב
 78 לִבִּי אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל" אֵל תִּקְרֵי אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל אֵלֶּא אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל
 79 - כלומר שה' אינו יכול להיות יחד עם המתנאה בעולם. אֵיבָא
 80 דְּמִתְנֵי לָהּ - את הדרשה שלא יכול ה' לדור איתו יחד בעולם,
 81 אֲמַסְפְּרֵי - על מספרי לשון הרע, שְׁנֵאמַר בתחילת הפסוק "מִלְשָׁנִי
 82 כִסְתֵר רַעְיוֹ אֹתוֹ אֲצַמִּית", אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ בו
 83 בו נְסוּת הַרוּחַ, אֲפִילוּ רוּחַ קִימָעָא - פורענות קלה שבאה לעולם
 84 עוֹבְרָתָא - טורפת ומאבדת אותו מהעולם, שְׁנֵאמַר "וְהִרְשָׁעִים בָּיָם
 85 נִגְרָשׁ וְכו' ויגרשו מימיו רפש וטיט" - בעלי גאוה הם כמו הים אשר
 86 משליך רפש סביבו ועובר את מימיו. ודורשים, וְמָה יָם שֵׁשׁ בו כְּמָה
 87 רִבְעִיּוֹת לוגים של מים, אף על פי כן אנו רואים שרוח קִימָעָא
 88 עוֹבְרָתָא - מערבת את מימיו, אָדָם שְׂאֵין בו אֵלֶּא רִבְעִיּוֹת אַחַת
 89 של דם שעל ידה הוא מתקיים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׂרוּחַ קְלָה של
 90 פורענות ווכרת ומאבדת אותו מהעולם.
 91 אָמַר רַבִּי תִימָא בְּרַי אֲשֵׁי אָמַר רַב תַּלְמִיד חֲכָם צְרִיךְ שֵׁיחָא בו
 92 אַחַד מִשְׁמֹנֶה בְּשִׁמְנֵית - כלומר, שלא יהיה שפל ביותר אלא
 93 תהיה בו מידה קטנה של גאוה, כדי שהתקבלו דבריו לבני עירו ויוכל
 94 להוכיחם. אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְּרַבִּי יוֹשֻׁעַ, וְעַמְרָא לִיהַ - אותה
 95 מעט גאוה מוסיפה נוי לתלמיד חכם בִּי סַאסָא לְשִׁבּוּלְתָא - כמו
 96 ראש השיבולת שמוסיף נוי לשיבולת. אָמַר רַבָּא בְּשִׁמְתָא - בנידוי
 97 יהיה דְּאִית בִּיהַ - תלמיד חכם שיש בו גאוה, וְכַשְׁמָתָא - ובנידוי
 98 יהיה דְּלִית בִּיהַ - תלמיד חכם שאין בו מעט גאוה. דעה חולקת,
 99 אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרַי אֱלֵעָזָר לֹא מִינָה וְלֹא מִקְצָתָה - שלא תהיה
 100 בתלמיד חכם אפילו מעט גאוה, מִי וּזְכָר דְּכְתִיב בִּיהַ - וכי קטן הוא
 101 בעינינו מה שכתוב על בעל גאוה "תִּעֲבֹת ה' כָּל נִבְחָ לֵב".
 102 אָמַר חֻזְקִיָּה אֵין תַּפְּלִיתוֹ שֵׁל אָדָם נְשִׁמְעַת ומתקבלת, אֵלֶּא אִם בֵּן
 103 מִשִּׁים לְבוֹ כְּבֶשֶׂר - שלבו רך כבשר ולא קשה כאבן כמו בעל גאוה,
 104 שְׁנֵאמַר "וְהָיָה מַדִּי הַדָּשׁ בְּהַרְשׁוֹ [וְגו']" וְכֹא כָּל בְּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת
 105 וְגו' - ולא כתוב כל אדם, וכדלהלן. אָמַר רַבִּי יוֹרָא, בְּשָׂר כְּתִיב בִּיהַ
 106 וְנִרְפָּא - כאשר כתוב בתורה על בשר שיש בו נגע צרעת כתוב גם
 107 שְׁנִפְא. אבל כאשר כתוב על אָדָם שיש בו נגע לא כְּתִיב בִּיהַ וְנִרְפָּא.
 108 ולומדים מכך שמי שהוא רך ועניו כבשר יש רפואה למכאוביו, אך מי
 109 שלבו קשה כאדם, כלומר כאדמה, אֵין רפואה למכאוביו.
 110 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְמָה נִקְרָא הָאָדָם בְּשֵׁם אָדָם, מִשּׁוֹם שְׁרִמּוֹ בְּרַאשֵׁי
 111 הַתִּיבּוֹת שֶׁל שָׁם זֶה, שהאדם יש בו אָפֶר - יסודו מעפר, דָּם - שגורם
 112 למהלות רבות וּמְרִירָה - שכאשר היא מתגברת על האדם בא חולי
 113 ומכאוב על האדם, כלומר שהאדם כולו הבל ושפלות ולכך אין לו
 114 להתגאות. ולמה נקרא בשר האדם בשם בְּשָׂר, שְׁרִמּוֹ בְּרַאשֵׁי
 115 הַתִּיבּוֹת, שלאחר מות האדם יש לו בְּשִׂיחָה - ביום הדין, סְ"דוּחָה - גופו
 116 סרוח וְ"מָה - שגופו מאכל לתולעים. אֵיבָא דְּאָמְרֵי שְׁבָאוֹת 'ש'
 117 בשם בשר נרמזת המילה שְׂאוּל - שסופה על האדם להיות בקבר. ואין
 118 לפרש שרמזת המילה סרוחה, משום דְּכְתִיב בֵּשֶׁר בְּשִׁין וְלֹא בִשָּׁן.
 119 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ בו נְסוּת הַרוּחַ לְסוּף לְסוּף מִתְמַעַט
 120 מחשיבותו ונעשה פחות שבאשים, שְׁנֵאמַר לגבי נגעים

1 אֲפִילוּ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ אִדָּם צְדָקָה בְּסִתְרָא - ויד ליד' הוא מלשון נתינה,
 2 שנותן צדקה מידו ליד העני, דְּכְתִיב על כך "מִתֵּן בְּסִתְרָא לְכַסֵּה אֶף
 3 וְגו'". אף על פי כן לֹא יִקְרָה מִדִּינָה שֶׁל יִגְהַבּוּ.
 4 שואלת הגמרא, אֲזַוְרָה לְגַפֵּי הַרוּחַ - שלא להתגאות, מִנְיָן,
 5 ומשיבה, אָמַר רַבָּא אָמַר וְעִירֵי מִהַפְסוֹק "שָׁמְעוּ וְהִיאֲוִינוּ אֵל
 6 הַתְּנַבְּהוּ", הרי כאן אזהרה שלא להתגאות. רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק אָמַר
 7 מְהֵבָא - שהאזהרה היא מהפסוק "וְרָם לְבַבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֵת ה'
 8 אֱלֹהֶיךָ", כלומר שהמתנאה בא לידי שכחת ה', וְכְתִיב "הַשְׁמַר לְךָ
 9 פֶּן תִּשְׁכַּח אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ" - שמוחר האדם שלא לשכוח את ה',
 10 וממילא יש כאן אזהרה שלא להתגאות, שהרי הגאווה מביאה
 11 לשכחת ה'. וְכִדְרַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֱלִיעָזָר - מה שאמרנו שהלשון
 12 'השמר פן תשכח' הוא לא נעשה, זה על פי דברי רבי אבין בשם רבי
 13 אילעא, דְּאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֱלִיעָזָר כָּל מְקוּם שְׁנֵאמַר
 14 בתורה לשון של הַשְׁמַר, פֶּן וְאֵל, אֵינוֹ אֵלֶּא לומר שהעובר על ציווי
 15 זה, הרי הוא עובר בלא תַעֲשֶׂה.
 16 דָּרַשׁ רַב עֲזַרְיָה, וְמִנֵּין אָמַר לָהּ - פעמים אמר דרשה זו מִשְׁמִיחָה
 17 דְּרַב אֲסִי, וְמִנֵּין אָמַר לָהּ מִשְׁמִיחָה דְּרַב אֲמִי, כָּל אָדָם שֵׁשׁ בו
 18 נְסוּת הַרוּחַ, לְסוּף מִתְמַעַט - סופו שמתמעט מחשיבותו, שְׁנֵאמַר
 19 "רִזְמוּ מִקְעָט" - ודורשים שאם מתרומם ומתגאה סופו להתמעט.
 20 מִשְׁמִיחָה הגמרא, לבאר את המשך הפסוק, וְשָׁמָא תֵּאמְרֵי יִשְׁנֵוּ
 21 בְּעוֹלָם - שחי בכל האדם, תלמוד לומר "וְאֵינֵנוּ" - שמת קודם ומנו.
 22 וְאֵם חוּרֵי בו נַעֲשֶׂה עֵינֵי, הרי הוא נֶאָסֶף - מת בְּזַמַּן כְּמָה אָמַר
 23 אֲבִינוֹ הַאֲבוֹת, שְׁנֵאמַר "וְהִקְמוּ כִּפְלִי קִפְצוֹן" - ודורשים את
 24 המילה 'והומכו', שאם נעשה עניו ומך, מתקיים בו 'ככל יקפצון' -
 25 שימות מות ישרים בְּאִדְרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב דְּכְתִיב בְּהוּ בְּכָל מְבֹל
 26 בְּל', והיינו כיכל יקפצון, כמו האבות שכתוב בהם 'כל', וְאֵם לֹא -
 27 אם לא נעשה עניו, מתקיים בו המשך הפסוק וְיִכְרָאשׁ שְׁבִלְתָּ יִמְלוֹ
 28 - שישבר ויפול כמו שיבולת, וכדלהלן.
 29 שואלת הגמרא, מָאֵי וְיִכְרָאשׁ שְׁבִלְתָּ - מה כוונת הפסוק שבעל
 30 גאוה יפול כמו שנופר ראש השיבולת. ומשיבה שנחלקו בזה רַב
 31 הוֹנָא וְרַב חֲסִידָא, חַד אָמַר - אחד מהם אמר שיפול בִּי סַאסָא
 32 דְּשִׁיבּוּלְתָא - כמו החלק העליון של השיבולת שנופל ונשבר מאיליו.
 33 וְחַד אָמַר בְּשִׁיבּוּלְתָּ עֲצָמָה שְׁנוּפְלַת בזמן הלקיטה. מקשה הגמרא,
 34 בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר בִּי סַאסָא דְּשִׁיבּוּלְתָא - כראש השיבולת,
 35 הֵינֵנוּ דְּכְתִיב - מובן מה שנכתב בפסוק שהמתנאה יפול 'וְיִכְרָאשׁ
 36 שְׁבִלְתָּ, אֵלֶּא לְמָאן דְּאָמַר בִּי שְׁבִיבּוּלְתָא עֲצָמָה, קשה מָאֵי וְיִכְרָאשׁ
 37 שְׁבִלְתָּ' - והרי הדימוי הוא לנפילת השיבולת עצמה. מִתְרַצַּת
 38 הגמרא, אָמַר רַב אֲסִי וְבֵן תַּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, מִשֵּׁל לְאָדָם
 39 שְׁנַכְנַם לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ לִקְטַט שיבולות, נְבִיחָה נְבִיחָה הוּא מְלַקֵּט -
 40 דרכו להתחיל לקטט את השיבולים הגבוהים שבולטים למעלה,
 41 וממנה הפסוק שיכרת בעל הגאווה כמו שכורחים ושבורים תחילה
 42 את השיבולת שראשה גבוה.
 43 מביאה הגמרא פסוק נוסף שמדבר על ענוה, "מרום וקדוש אשכּוֹן
 44 וְאֵת דְּבָא וְשִׁפְלֵי רוּחַ", נחלקו רַב הוֹנָא וְרַב חֲסִידָא בביאור המילה
 45 זְאוֹת, חַד אָמַר אֵתִי דְּבָא - ה' מגביה את הרכא ושפל רוח אליו
 46 שישכנו עמו. וְחַד אָמַר אֵין אֵת דְּבָא - ה' מרכזן את שכנינו לשכּוֹן
 47 אתם. אומרת הגמרא, וְכַשְׁמָתָא בְּמָאן דְּאָמַר אֵין אֵת דְּבָא -
 48 שמוריד שכנינו אליהם, שְׁהָרֵי מְצִינוּ בְּמִתָּן תּוֹרָה שְׁתַּקְדִּישׁ בְּרוּךְ
 49 הוּא הַיְיִת כָּל הַיְיִת וְנִבְעוּתוֹ וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינַי הַנְּמוּר,
 50 וְלֹא נְבִיחָה הַר סִינַי לְמַעְלָה - ולא הגביה ה' את הר סיני להשרות
 51 עליו את השכינה, הרי מצאנו שמוריד ה' את השכינה לעניו. אָמַר
 52 רַבִּי יוֹסֵף לְעוֹלָם לְמַד אָדָם מְדַעַת קוֹנֵו לֵאחֹב את השפלות
 53 והענוה, שְׁהָרֵי בְּמִתָּן תּוֹרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיְיִת כָּל הַיְיִת
 54 וְנִבְעוּתוֹ וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינַי שְׁהִידָה עֵינֵי. (וְהַיְיִת כָּל
 55 אֵילָנוֹת מוֹבּוֹת וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּסָנֵה - באילן שלא נותן פירות).
 56 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ בו נְסוּת הַרוּחַ רֵאִיו לְגִרְעוּ -
 57 לשברו ולעקרו בְּאִשְׁרָה - כמו שצריך לשבור ולעקור מהשורש עץ
 58 שעבדו אותו לבעול זרה. ונלמד מכך שבשניהם נאמר לשון גדיעה,
 59 כְּתִיב עָבָד - לגבי בעל גאוה. "וְרִמֵּי הַקּוֹמָה נְיוּעִים", וְכְתִיב הַתֵּם
 60 - לגבי עבדה זרה, "וְאִשְׁרֵיהֶם תַּגְדְּעוּן". אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כָּל אָדָם

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד א

רש"י

אפילו עושה צדקה בפתר. שנותן מקדו לידו של העני, והכי משמע יד הנותנת ליד הוא אף לא יקנה דכתיב ביה מתן כפתר בו. לאו דשיקר האי קרא בקרא דלעיל, אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף ותקוה אינו מכפר על גסות הרוח: אוהרה. שלא יהא גס רוחו ורם ללבו ושבחה. אלקמא מגבה לב בא לירי שכחה ששוכח את בוראו, ובשכחה הוא מוקד השמר לק פן תשכח מתעט. מחשיבותו רופו מעט. כיון שרומז מתעט: ישנו בעולם. מתקיים והכבו. ואם חזר ונעשה עניו שממיר את עצמו: ככל. באותו שנאמר בהן כל: יקפצו. מן העולם, ימורו מות ישרים. אברהם כתיב ביה ור' ברוך את אברהם בכל, יצחק כתיב ביה ואוכל מפל, יעקב כתיב ביה כי חנני אלהים וכי ילי כל, והכי מפרש בהדיא בבראשית רבה (דבשלקמא

ב"ל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נעור. תימה אמאי לא חשיב האי במשנת חלק והא דאמר פרק בתרא דכתובות (קף ק"ה) מתיים שבחור'ל אינו חיים ותו גרסינן התם ע"ה אינו חיים אמ"כ הינו תלמידי חכמים ומלוו וברביבתו רביית מציעו באגדה שאינו חיים לעולם הבא. תוס' ר"י: אדם שאין בו אלא רביעית דם. פ"ח הוא דם הדמיון ששמונו משותף הלב אין בו אלא משקל כ"ה סלעים שהיא רביעית הלוג: דא

אפילו עושה צדקה בפתר, דכתיב 'מתן כפתר יכפה אף וגו' לא יקנה מדינה של גיהנם. אוהרה לנפי הרוח מנין, אמר רבא אמר ועירי, 'שמעו והאזינו אל הגבהו'. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא 'ורם ללבך ושכחת' וכתוב 'השמר לך פן תשבח את ה' אלהיך' וכדרכי אבין אמר רבי אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא, כל מקום שנאמר 'השמר פן ואל' אינו אלא בלא תעשה. דרש רב עזריא, זמנין אמר לה משמיה

דרב אפי וזמנין אמר לה משמיה דרב אפי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף מתמעט, שנאמר 'ורמו מעט' ושמו תאמר ישנו בעולם, תלמוד לומר 'ואיניו'. ואם חוזר בו, נאספך בזמנו באברהם אבינו שנאמר 'והמכו ככל יקפצו', באברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו 'בכל מכל כל' ואם לאו 'וכראש שבלת ימלו'. מאי 'וכראש שבלת', רב הונא ורב חסדא, חד אמר כי סאסא דשיבילתא וחד אמר בשיבולת עצמה, בשלקמא למאן דאמר כי סאסא דשיבילתא, היינו דכתיב 'וכראש שבלת'. אלא למאן דאמר 'כי שובלתא עצמה' מאי 'וכראש שבלת'. אמר רב אפי וכן תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם ששכנס לתוך שדרו גבוהה גבוהה הוא מלקט: 'ואת דבא ושפל רוח' רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דבא וחד אמר אני את דבא, ומסתברא כמאן דאמר 'אני את דבא' שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה. אמר רבי יוסף, לעולם ילמד אדם מידעת קונו שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני (והניח כל אילנות טובות והשרה שכניתו בפניה). אמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, ראוי לנגדע באשירה, כתיב הכא 'ורמי הקומה גדועים' וכתוב התם 'ואשירהם תגדעו'. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אין עפרו נעור, שנאמר 'הקיצו ורננו שכני עפר' שכבי בעפר לא נאמר אלא שכני עפר, מי שנעשה שכן לעפר בחייו. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח שכניו מיללת עליו, שנאמר 'וגבה ממרחק ידע'. דרש רב עזריא ואיתומא רבי אלעזר, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם גבוה וראה את הגבוה ואין גבוה וראה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, הוא גבוה וראה את השפל, שנאמר 'כי רם ה' ושפל ידאה'. אמר רב חסדא ואיתומא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר 'מלשני כסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל' אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל. איפא דמתני לה אמספרי לשון הרע, שנאמר 'מלשני כסתר רעהו אותו אצמית'. אמר רבי אלכסנדר, כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעת עוכרתו, שנאמר 'והרשעים פים נגרש' ומה ים שיש בו פמה רביעיות, רוח קימעת עוכרתו. אדם שאין בו אלא רביעית אחת, על אחת פמה נכמה. אמר רבי תיאי בר אשי אמר רב, תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמיניות. אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא. אמר רבא, בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה. אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה, מי וזטר דכתיב ביה 'תועבת ה' כל גבה לב'. אמר חזקיה, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים לבו כבשר, שנאמר 'והיה מדי חדש בחדשו [וגו'] [בוא כל בשר להשתחות וגו'] אמר רבי זורא, בשר פתיב ביה ונרפא, אדם לא פתיב ביה ונרפא. אמר רבי יוחנן, אדם - א"כר ד"ם מ"רה, ב"ש"ר - ב"ושה ס'רוחה ר"מה, איפא דאמרי, שאול דכתיב בשון. אמר רב אשי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף נפתח, שנאמר

אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נעור. תימה אמאי לא חשיב האי במשנת חלק והא דאמר פרק בתרא דכתובות (קף ק"ה) מתיים שבחור'ל אינו חיים ותו גרסינן התם ע"ה אינו חיים אמ"כ הינו תלמידי חכמים ומלוו וברביבתו רביית מציעו באגדה שאינו חיים לעולם הבא. תוס' ר"י: אדם שאין בו אלא רביעית דם. פ"ח הוא דם הדמיון ששמונו משותף הלב אין בו אלא משקל כ"ה סלעים שהיא רביעית הלוג: דא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד ב

תוספות

רש"י

הא גופא קשיא. תימה לרבי אמאי לא נטק הכא לישנא דריש מס' מכות (ף ג. כ"ד) העדים נעשים וזממין כ"ד אין העדים נעשים וזממין מבעי ליה הכא נמי הוה ליה למימר הכי כ"ד מקנא לה כ"ד אין מקנא לה מבעי ליה והתם מתרץ שפיר אבל הכא אפילו לפי היתרוך הוה ליה למינני כ"ד אין מקנא לה ונראה דלהכי לא פריך הכא משום דמצי למימר אל תדברי דרישא פירושו סתירה

וְלִשְׁמַת וְלִסְפַּחְתָּ, וְאִין 'שְׂמַת' אֵלָא לְשׁוֹן גְבוּהָ, שְׂנַאמְר 'וְעַל [כָּל] הַהָרִים הַרְמִים וְעַל [כָּל] הַגְּבוּעוֹת הַנְּשֻׂאוֹת, וְאִין סְפַחְתָּ אֵלָא מְפִילָה, שְׂנַאמְר 'סְפַחְנִי נָא אֵל אַחַת הַהֶהָנוֹת לְאָכַל פֶּת לֶחֶם'. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, בָּא וְרָאָה פְּמָה גְדוּלִים גְּמוּכֵי הַרוּחַ לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂבִשְׁעָה שְׂבִית הַמְקַדְשׁ קַיִם, אָדָם מְקַרֵּיב עוֹלָה שְׂכַר עוֹלָה בְּיָדוֹ, מִנְחָה שְׂכַר מִנְחָה בְּיָדוֹ, אָבֵל מִי שְׂדַעְתּוֹ שְׂפֵלָה מְעֹלָה עָלָיו הַתְּחוּב פְּאִילוֹ הַקְרִיב כָּל הַקְּרִבּוֹת פּוֹלֵם שְׂנַאמְר 'בְּחֵי אֱלֹהִים רוּחַ גְּשֵׁרָה'. וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׂאִין תְּפִילָתוֹ נִמְאָסָת, שְׂנַאמְר 'לֵב נִשְׁבַּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִכְבְּה'. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, כָּל הַשֵּׁם אֲוֹרְחוֹתָיו בְּעוֹלָם הָהָא, זוֹכֵה וְרוֹאֵה בִישְׁעוֹתָי שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂנַאמְר 'וְשֵׁם דְרָךְ אֲרָאָנוּ בִישְׁעֵי אֱלֹהִים' אֵל תִּקְרִי 'וְשֵׁם' אֵלָא 'וְשֵׁם דְרָךְ': [כִּיצַד מְקַנָּא לֵה כו']. הָא גּוֹפָא קְשִׁיָא, אֲמַרְתָּ אָמַר לֵה כִּפְנֵי שְׁנִים אֵל תִּדְבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי זֶה, אֲלָמָא 'דְּבוּר' סְתִידָה הוּא, וְהַדְר תִּגְי דִּיבְרָה עִמּוֹ עֲדִין מוֹתֶרֶת לְבִיתָהּ וּמוֹתֶרֶת לְאָכּוֹל בְּתוֹרָמָה, אֲלָמָא 'דְּבוּר' לֹא כְלוּם הוּא. אָמַר אַבְיִי, הַכִּי קְאָמַר אֵל תִּדְבְּרִי וְדַבְּרָה, אֵל תִּדְבְּרִי וְנִסְתַּרְתָּה (וְלֹא כְלוּם), אֵל תִּסְתַּרְתָּי וְדַבְּרָה עִמּוֹ עֲדִין מוֹתֶרֶת לְבִיתָהּ וּמוֹתֶרֶת לְאָכּוֹל בְּתוֹרָמָה, נִכְנָסָה עִמּוֹ לְבִית הַסֵּתֵר וְשִׁתְּתָה בְּרִי טוֹמְאָה אֲסוּרָה לְבִיתָהּ וְאֲסוּרָה לְאָכּוֹל בְּתוֹרָמָה: וְאִם מַת חוֹלְצָת: אֲמַאי, תְּתִיבָם נְמוּ יְבוּמִי. אָמַר רַב יוֹסֵף, אָמַר קְרָא 'וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיָה לְאִישׁ אַחֵר' לְאִישׁ אַחֵר וְלֹא לְיָבָם. אָמַר לִיה אַבְיִי, אֵלָא מַעֲתָה חֲלִיצָה נְמוּ לֹא תִבְעִי. אָמַר לִיה, אִילוֹ אִיתִיהָ לְבַעַל, מִי לֹא בְעִיָא גַּם, הַשְׁתָּא נְמוּ תִבְעִי חֲלִיצָה. וְאִית דְּאָמְרִי אָמַר רַב יוֹסֵף, רַחֲמֵנָא אָמַר 'וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיָה לְאִישׁ אַחֵר' דְּלֹא לִיסְתַּרְתִּיהָ לְבִיתָהּ, וְאֵת אֲמַרְתָּ תְּתִיבָם נְמוּ יְבוּמִי. אָמַר לִיה אַבְיִי, אֵלָא מַעֲתָה לְאַחֵר לֹא תִנְשָׂא דְלֹא תִסְתַּרְתִּיהָ לְבִיתָהּ. אָמַר לִיה, מ

1 וְלִשְׁמַת וְלִסְפַּחְתָּ. על ידי שמנשא עצמו בא לידי ספחת, שאינו עקר בגנישים אלא נספח
2 וטפול: מפלה. דבר שאינו חשוב בעצמו אלא נטפל באחרים: ספחני נא. אספני נא. בגבואת
3 בית עלי משתעי קרא. אעמיד בהגים גדולים אתרים שיוציאו את פניו וירעו מגדלכם,
4 ויצטרכו לבקש מהם לאספם ולקלטם אצלם: אל אחת ההגנות. באחת מן המשמרות:
5 שָׂכַר עוֹלָה בְּיָדוֹ, ולא שָׂכַר קָרָן אַחֵר: וְכֵחִי. כל
6 הוֹבְחִים בְּמִשְׁמֵ: השם אֲרִיחוֹתָיו. מחשב הפסד
7 מִצְוָה כְּגַד שְׂכָרָה: (אָמַר לֵה כִּפְנֵי שְׁנִים אֵל
8 תִּדְבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי וְדַבְּרָה עִמּוֹ, שלא כפחות:
9 עֲדִין מוֹתֶרֶת לְבִיתָהּ. לשמש. ביתה לשון
10 תְּשִׁימֵשׁ הוּא: אֲסוּרָה לְבִיתָהּ וְאֲסוּרָה לְאָכּוֹל
11 בְּתוֹרָמָה. עד שתשתה. ולקמן בפ' בשם שהמים
12 בודקין (ף טו) לִדְחִי מוֹתְמָאָה וְנוֹטְמָאָה שֶׁלֶשׁ
13 פְּעֻמִּים, אַחַד לְבַעַל וְאַחַד לְבֹלְעַל וְאַחַד
14 לְתוֹרָמָה: וְאִם מוֹת כִּלָּא גְּנִיָם. עד שלא השקה:
15 חוֹלְצָת וְלֹא מוֹתְמָמָת. בְּמִנְחָא מְקַרְשֵׁי טַעְמָא: הָא
16 נִשְׂאָא קְשִׁיָא אֲמַרְתָּ בְּיָדִי מְקַנָּא לֵה אֲמַר לֵה כִּפְנֵי
17 שְׁנִים כו'. קס"ד אָמַר לֵה כו' הִינְנוּ פּוֹרְשֵׁי דְּכִיצַד
18 מְקַנָּא לֵה אָמַר לֵה כִּפְנֵי שְׁנִים כו', וְאֲשׁוּמְעִין
19 דְּהוּוּ קְשִׁיָּה: אֲלָמָא דְּבוּר סְתִידָה הִיא. אַבְיִי
20 מִדְּבַרְתָּ עִמּוֹ בְּשׁוֹק סְתִידָה חֲשִׁיב לֵה מְדַקְאָמַר
21 זֶה הַקְּשִׁיָּה, דְּאִי לֹא דְסְתִידָה הוּא וְלֹא מִיתְפָּקָא
22 בְּה מַאי קְשִׁיָּה אִיבָא וְלִמָּה לִי דְבַמְתַּרָה כּוּה: וְתִירַד
23 תִּנְי. דְכִי עֲבָרָה עַל הַתְּרַחְתּוֹ וְדַבְּרָה עִמּוֹ מוֹתֶרֶת
24 לְבִיתָהּ: אָמַר אַבְיִי הַכִּי קְאָמַר. אָמַר לֵה לֹא
25 פּוֹרְשֵׁי דְּכִיצַד מְקַנָּא לֵה הוּא, אֵלָא תְּרַחֲמֵי קְתִיבָה
26 דְּחִי, אָמַר לֵה אֵל תִּדְבְּרִי וְנִסְתַּרְתָּה או דַּבְּרָה
27 אַעִי"פ שְׂעָבְרָה עַל קְשִׁיָּה אֲצִל דְּבוּר, או אם דַּבְּרָה
28 עִמּוֹ אַחֵר קְשִׁיָּה גְּמוּר דְּאֵל תִּסְתַּרְתִּי. עֲדִין בְּאֲחַת
29 מִשְׁתֵּי אֵלוֹ מוֹתֶרֶת לְבַעַלְהָ. אָבֵל עֲבָרָה עַל קְשִׁיָּה
30 אֲצִל סְתִידָה, כְּגוֹן שְׂאמֵר לֵה אֵל תִּסְתַּרְתִּי וְנִכְנָסָה
31 עִמּוֹ לְבִית הַסֵּתֵר כו': וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ. לעיל מנייה
32 כְּתִיב כִּי מְצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר וְגו' וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ
33 וְגו' לְאִישׁ אַחֵר, לְמָה לִי מִתְּכַבֵּב, אִי לְמִשְׁרָחִי
34 לְאֲנוּטָא. על ידי גַּם כְּרִיתוֹת לְכַתּוּב וְיִצְאָה
35 מִבֵּיתוֹ וְהָיָה לְאִישׁ אַחֵר, לְמָה לִי לְמִתְּכַבֵּב לְאַחֵר,
36 אֵלָא לְמַעֲשֵׂי יְבָמָה הִיבָא דְלֹא גְרָשָׁה בַעַל אַחֵר
37 שְׂמָצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר, וְהַכִּי מִשְׁתַּמְעֵי קְרָאִי כִּי
38 מְצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר וְגְרָשָׁה בְּסַפֵּר כְּרִיתוֹת
39 וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ, כְּלוּמַר וּבְכַל צַד שְׂמָצָא מִבֵּיתוֹ בִּין
40 עִי" גִירוּשִׁין בִּין עִי" מִיָּתָה, אִם בָּאת לְנִשְׂאָ,
41 לְאִישׁ אַחֵר תִּשְׂמָצָא וְלֹא לְיָבָם, שְׂאִינוּ אַחֵר אֲצִל
42 נִשְׂאִין שֶׁל זו, שְׂמַכְתָּ שְׂנֵאוֹי רֵאשׁוֹן הִיא נִקְּחָתָה
43 לו: אִי הַכִּי חֲלִיצָה נְמוּ לֹא תִבְעִי. דְּהָא עֲפָרָה
44 רַחֲמֵנָא וְשִׁרְיָה לְאִישׁ אַחֵר כְּבַל עֲנִין שְׂמָצָא
45 מִבֵּיתוֹ אַחֵר שְׂמָצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר: אִילוֹ אִיתָהּ
46 לְבַעַל. מִי מִשְׁתַּרְתִּיא כִּלָּא גַּם, הָא כְּתִיב וְכַתֵּב לֵה
47 סֵפֶר כְּרִיתוֹת, אַבְיִי מְצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר כְּרִיתוֹת
48 בְּעִיָא, הַשְׁתָּא נְמוּ בְּעִיָא חֲלִיצָה, דִּיבָם בְּמִקּוּם בַּעַל קָאִי: אִית דְּאָמְרִי. דְּהַכִּי שִׁנִּי רַב יוֹסֵף
49 לְעַל, רַחֲמֵנָא אָמַר כו' צָדָה לְבַעַלְהָ לְגְרָשָׁה מִבֵּיתוֹ כְּשִׂמְצָא בָּה עֲרוֹת דְּבַר כִּי הַכִּי דְלֹא
50 תִסְתַּרְתִּיהָ לְבִיתָהּ, כְּדָאמַר לְעַל וְנוֹתָא בְּבִיתָא כִּי קְרָאִי לְשׁוֹמְשָׁא:

מ

איתיה לבעל מי לא בעיא גט. הקשה רבי בשם ר' אברהם בר מרדכי דל הוא סוטה ודאית ואיילונית היבא דהכיר בה ואשת סריס רבעו גט מבעל היבא דאיתיה ואפ"ה פטורות מיבם בלא חליצה ויש לתרץ סוטה ודאית לא דמאי להבא כיון דטומאה וכתיב בהו) סתם הרי היא כערה גמורה דגירות הכתוב הוא דפטורות ואשת סריס ואיילונית היבא דאיתיה לבעל שרו ליה ואפ"ה אימעוט בפ"ק דיבמות מדין יבום דלא עריך בהו ככל אבל סוטה ספק לא אימעוט אלא גבי איסורא דבעל וקמשמע לן קרא כיון דבא מכת נשואי אחיו הרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אבל חליצה בעיא:

דלא ליתסירה לבייתה ואת אמרת תתייבם נמי יבומי. רבינו חננאל הוסיף דבריו ופירש ודרמנא אמר אשר אל יבנה לבנות ולא לסותר:

מ

מממון בסוף מסכת גיטין (ף ג. טו) וסוטה דאיי אומר בפ"ק דיבמות (ף וף טו) דפטורה בלא חליצה משום דכתיב בה טומאה כעירות תריץ דלאחר לא איצטרך למכתב אלא ליוצאת משום סתירה כיון דנפקא לן סוטה ודאית מטומאה דכתיב בה:

אִילוֹ אִיתָהּ לְבַעַל מִי לֹא בְעִיָא גַט. הקשה רבי בשם ר' אברהם בר מרדכי דל הוא סוטה ודאית ואיילונית היבא דהכיר בה ואשת סריס רבעו גט מבעל היבא דאיתיה ואפ"ה פטורות מיבם בלא חליצה ויש לתרץ סוטה ודאית לא דמאי להבא כיון דטומאה וכתיב בהו) סתם הרי היא כערה גמורה דגירות הכתוב הוא דפטורות ואשת סריס ואיילונית היבא דאיתיה לבעל שרו ליה ואפ"ה אימעוט בפ"ק דיבמות מדין יבום דלא עריך בהו ככל אבל סוטה ספק לא אימעוט אלא גבי איסורא דבעל וקמשמע לן קרא כיון דבא מכת נשואי אחיו הרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אבל חליצה בעיא:

דלא ליתסירה לבייתה ואת אמרת תתייבם נמי יבומי. רבינו חננאל הוסיף דבריו ופירש ודרמנא אמר אשר אל יבנה לבנות ולא לסותר:

מ

דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא - שמעלתם ודרגתם היא למעלה מעולם הבא.

משיחת שבת פרשת שמיני התשד"מ

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

35 שהרי לא התיחדה עמו. נמצא שתחילה אמר התנא 'דיבור' והתכוון
 36 ליחוד ובהמשך אמר 'דיבור' והתכוון לדיבור כפשוטו. מתרצת
 37 הגמרא, **אמר אפי' הכי קאמר**, אם אמר לה אל **תדברי** עם פלוני
 38 **ודברה** עמו, או שאמר לה אל **תדברי ונסתרה** - התייחדה עמו,
 39 (ולא כלום). וכן אם אמר לה אל **תסתרי** עם פלוני **ודברה עמו**
 40 דיבור בעלמא אך לא התייחדה עמו, אינה נחשבת סוטה אלא **עדיין**
 41 **מוותרת לביתה** - לשמש עם בעלה, ומוותרת **לאכול בתרומה** -
 42 אם בעלה כהן. אבל אם אמר לה אל תסתרי, הרי זה קינוי, ואם עברה
 43 על ציווי ונכנסה עמו לבית הסתר ושקתה שם עמו **פרי מוטאה**,
 44 נחשבת סוטה, ודינה שאסורה לביתה ואסורה **לאכול בתרומה**.
 45 שנינו במשנה, **ואם מת בעלה** של הסוטה ואין לו בנים, הסוטה
 46 חולצת לאחיו ולא מתייבמת. שואלת הגמרא, **אמאי** יכולה רק
 47 לחלוץ, **תתייבם נמי יבומי** - מדוע אינה מתייבמת. מתרצת הגמרא,
 48 **אמר רב יוסף** דין זה נלמד ממה שאמר קרא לגבי אשה שגירשה
 49 בעלה מפני שמצא בה ערוות דבר, **"ויצאה מבייתו והלכה והיתה**
 50 **לאיש אחר"**, ודורש בה מהיתור של 'איש אחר', שאשה שנמצא בה
 51 דבר ערוה יכולה להנשא רק **לאיש אחר**, אך **ולא ליבם**. מקשה
 52 הגמרא, **אמר ליה אביי, אלא מעתה** - שאמרה התורה שתלך
 53 לאיש אחר, **חליצה נמי לא תיבעי** שהרי התירה התורה למי
 54 שנמצא בה דבר ערוה להנשא לאחר. מתרצת הגמרא, **אמר ליה**
 55 **רב יוסף** אינה מותרת בלא חליצה, שהרי גם אילו **איתיה לבעל** -
 56 אם בעלה היה בחיים, **מי לא בעיא גט** - האם לא הייתה צריכה גט
 57 כדי להנשא לאחר, **השתא נמי שמת ואחיו עומד במקומו, תיבעי**
 58 **חליצה** - היא צריכה חליצה כדי להיות מותרת לשוק להנשא.
 59 **ואת דאמרי אמר רב יוסף** - יש אומרים שרב יוסף למד דין זה
 60 שסוטה אינה מתייבמת, באופן אחר, **רישא חמר** - התורה ציותה
 61 למי שמצא באשתו דבר ערוה **"ויצאה מבייתו והלכה והיתה לאיש**
 62 **אחר"** - כלומר שיגרשנה כדי **דלא ליסתריה לביתה** - שלא
 63 תחריב את ביתו, **ואת אמרת תתייבם נמי יבומי** - ודאי שאין לומר
 64 שמצוה לאחיו לייבמה ולגרסם שתחריב את ביתו. שואלת הגמרא,
 65 **אמר ליה אביי** לרב יוסף **אלא מעתה לאחור לא תינשא** - יהיה
 66 אסור לאותה אשה שזינתה להינשא גם לאחר, כדי **דלא תיסתריה**
 67 **לביתה**, ואילו התורה אמרה 'הייתה לאיש אחר'. **אמר ליה** רב
 68 יוסף **לאביי**,

1 **"ולשאת ולספחת"** ודורשים, **ואין שאת אלא מלשון גבוה**, כמו
 2 **שנאמר** **"ועל [כל] ההרים הרמים ועל [כל] הנבעות הנשאות"**,
 3 הרי ששאת' הוא לשון של התנאות והתרוממות.
 4 **אלא מלשון מפילה**, כמו **שנאמר** **"ספחני נא אל אחת ממשמרות**
 5 **הכהנות לאכל פת להם"**. הרי ש'ספחת' הוא מלשון דבר הנטפל
 6 ונספח, ויש ללמוד מכאן שכל המתנשא על אחרים סופו שלא יהיה
 7 חשוב אלא נטפל לאחרים.
 8 **אמר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח** -
 9 השפלים והענוים לפני הקדוש ברוך הוא, **שפשעה שבית המקדש**
 10 **קנים, אדם שמקריב עולה, שכר של הקרבת קרבן עולה בידו, וכן**
 11 **המקריב מנחה שכר של הקרבת קרבן מנחה בידו, אך אין להם**
 12 **שכר יותר ממה שהקריבו בפועל. אבל מי שדעתו שפלה, מעלה**
 13 **עליו חתוב כאלו הקריב את כל הקרבנות פולם, שנאמר** **"ובחי**
 14 **אלהים רוח נשברה"**, ונדרש משום שזבחי' משמע הרבה זבחים.
 15 **ולא עוד אלא שאין תפילתו של מי שדעתו שפלה נמאסת לפני**
 16 **ה', שנאמר** **"לב נשבר ונרבה, אלהים לא תבזה"** - שלא יבחו
 17 לתפילתו. **ואמר רבי יהושע בן לוי כל השם אורחותיו בעולם הזה**
 18 **- שמחשב את מעשיו, הפסד של מצווה כנגד שכרה אם יקיימה,**
 19 **זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר** **"ישם דרך**
 20 **אייאנו בישע אלהים, אל תקרי ישם אלא ישם דרך, שמחשב**
 21 **את דרכיו.**
 22 שנינו במשנה, **[ביצי מקנא לה כו']** אמר לה בפני שנים אל תדברי
 23 עם איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת וכו'. מקשה הגמרא, **הא**
 24 **ניפא קשיא** - גוף דברי המשנה סותרים, בתחילה **אמרת** - אמר
 25 התנא שפלוני היינו שאמר לה בעלה בפני שנים אל **תדברי עם**
 26 **איש פלוני זה, אלמא** - ממה שאמר שכך הוא לשון קינוי, משמע
 27 שמה שאמר התנא שאסר עליה **דיבור**, **סתירה הוא** - שציוה עליה
 28 לא להתייחד עם פלוני, אלא שהתנא דיבר בלשון נקיה וקרא ליחוד
 29 דיבור. ואילו **והדר תני** - המשך התנא ואמר שאם עברה האשה
 30 על ציווי זה **ודברה עמו** - עם אותו פלוני, **עדיין מותרת לביתה**
 31 **ומוותרת לאכול בתרומה** - שאינה נאסרת כדף סוטה, **אלמא** -
 32 משמע ש'דיבור' שדיבר עליו התנא אינו יחוד, שאם כן מדוע אינה
 33 נאסרת כדף סוטה והרי קינא לה ונסתרה, אלא ודאי **דיבור** לא
 34 **כלום הוא** - שמתפרש כפשוטו מלשון דיבור, ולכן אינה נאסרת

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שישי לעומר עמ' א

1 **הים** אין המים בודקים אותה, נמי נמצא **אתה מוציא שם רע על**
 2 **המהורות ששפתו** ולא ארע להן דבר משום שלא זנו, **והן אומרים**
 3 **ממאות היו** - ויאמרו עליהן שבאמת זינו, **אלא שיש להן עדים**
 4 **במדינת הים** - מה שלא ארע להן דבר, זהו משום שאין המים
 5 מועילים לבדוק כיון שיש עדים שיוודעים שזינו. אלא מוכח מדברי
 6 רבי שמעון שהמים בודקים גם במקרה שיש עדים שיוודעים שזינתה,
 7 וקשה על רב ששת. מתרצת הגמרא, **לרבי שמעון קאמרת** - וכי
 8 מרבי שמעון אתה מוכיח שלא כדברי רב ששת, **לרבי שמעון**
 9 **מדוכות לא תליא עדים נמי לא תלו** - לדעת רבי שמעון הסובר
 10 שאם אף יש בידה זכות מועילים המים לבדוקה, והוכיח דבריו, שאם
 11 לא כן יצא לעז על נשים כשרות, אכן גם באופן שיש עדים שיוודעים
 12 שזינתה המים בודקים אותה. ורב ששת אמר את דינו לדעת רבי
 13 ורבנן שלא חששו ללעז זה.
 14 מקשה הגמרא על רב ששת, **מתיב רב** שנינו במשנה להלן, **ואלו**
 15 **שמנחותיהן נשפזות** - אלו הן הנשים הסוטות ששורפים את
 16 מנחותיהן, ולא ניתן לפדותן או להוציאן לחולין.

1 זכות היא מתנוונת. **ורב יוסף סבר, לרבי הויה מתנוונה** - רק לרבי
 2 היא מכחישה והולכת, אך **לרבנן לא הויה מתנוונה** - אלא מפני
 3 הזכות לא ניכר עליה דבר. וממילא אין להוכיח מהמשנה, שלעולם
 4 יתכן שהמים בודקים אותה גם באופן שיש עדים, ומה שלא אירע לה
 5 דבר הוא משום שהייתה לה זכות.
 6 מקשה הגמרא על רב ששת, **מתיב רב שימי בר אשי**, שנינו במשנה
 7 שם **רבי שמעון אומר אין זכות תולה במים המרים** - חולק על
 8 רבי ורבנן, וסובר שאין זכות של האשה מועילה כלל למנוע ממנה
 9 את העונש הראוי לבוא על ידי המים המרים, **ואם אתה אומר זכות**
 10 **תולה במים המרים** - אם תאמר שזכות מועילה שלא תענש, נמצא
 11 **מדהא אתה את המים בפני כל הנשים השוות** - הסוטות לא
 12 יפחדו מלשלות את המים. ועוד, **ואתה מוציא שם רע על**
 13 **המהורות ששפתו** ולא אירע להן דבר משום שלא זנו, **והן אומרים**
 14 **ממאות היו** - ויאמרו עליהן שבאמת זינו **אלא שתלה להן זכות** -
 15 מה שלא ארע להן דבר זהו מחמת זכות שבידם. וקשה, **ואם איתא**
 16 - אם נאמר כרב ששת, מחמת דין זה שאם יש לה עדים **במדינת**

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לבודקה, שכיון שבא עליה באיסור אין המים בודקים אותה אם
 זינתה.
 גמרא. אָמַר רַב עֲמֵרָם, הָא מִילְתָּא - הדין שלהלן אָמַר לְן רַב
 שְׁשֵׁת, וְאָנְהָר לְן עֲיִינוּן מִפְּתִינִיתִין - והאיר את עניינו בכך שהביא
 ראיה לדבריו ממשנתנו. סוֹפָה שְׁשֵׁל לָהּ עֲרִים בְּמִדְּיַת הָרִים
 שיוודעים שזינתה עם מי שקינא לה בעלה, אף אם אותם עדים לא
 מעידים על כך, אִין הָמִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ - אין שתית המים מועילה
 לבדוק אם זינתה. מבאר רב ששת, מֵאֵי מַעֲמָא שאין שתית המים
 מועילה לבודקה, משום דְאָמַר קָרָא "וְנִסְתַּרְהָ וְהָיָא נִמְטָמָה וְעַד
 אִין בְּהָ", ודורשים, שדוקא אם וְעַד אִין בְּהָ, כלומר דְלִיכָא דִידַע
 בְּהָ - שאין בשום מקום עדים שיוודעים שזינתה. באופן זה נאמרה
 הפרשה "והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו", ושנבדקת על ידי
 המים המרים. לְאִפְסָקִי הָא - למעט מקרה כזה שיש עדים שזינתה,
 דְהָא אִיכָא דִידַע בְּהָ - שהרי יש מי שיוודע שזינתה. וְאָנְהָר לְן עֲיִינוּן
 מִפְּתִינִיתִין - והביא רב ששת ראיה לדינו ממשנתנו, דְקִתְנִי וְשָׂבָאוּ
 לָהּ עֲרִים שְׁהָיָא מְטָמָה אסורה לאכול תרומה ועולם. והנה יש
 לברר, דְהָאֵתוּ עֲרִים אֵימַת - מתי באו העדים והעידו שזינתה, אֵי
 נִימָא מִקְמֵי דְהַשְׁתֵּי - אם נאמר שבאו לפני ששתה הסוטה את
 המים, מדוע הוצרכה המשנה לומר שאינה אוכלת בתרומה, אין כזה
 חידוש כלל, שהרי זִנְתָּ הָיָא, וכבר אמרה המשנה שאם הודתה
 האשה שזינתה אסורה לאכול בתרומה, וכל שכן אם באו עדים.
 אִלָּא בהכרח צריך לומר שבאו העדים לְבִתְרֵי דְהַשְׁתֵּי - אחרי שכבר
 שתתה את המים המרים, וחידשה המשנה שאף על פי שלא אירע
 לה דבר על ידי שתית המים, נאמנים העדים לומר שזינתה. מבאר
 רב ששת את ההוכחה מהמשנה, אֵי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא שאם יש עדים
 שיוודעים שזינתה אִין הָמִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, שְׁפִיר - מובן הדבר שאף
 ששתתה ולא אירע לה דבר אין זו ראיה שלא זינתה, שכיון שהיו
 עדים שיוודע שזינתה, אין המים מועילים לבודקה. אִלָּא אֵי אָמַרְתָּ
 שֶׁהִמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ גם באופן שיש עדים שיוודעים שזינתה, אם
 כן, כיון ששתתה והוכיח שלא זינתה, תִּנְגְּלִי מִילְתָּא לְמַפְרַע דְהַתְּדִי
 שְׁקִירֵי נִינְהוּ - יתברר שהעדים שמעידים שזינתה הם עדי שקר,
 ומדוע נאסרת בתרומה. אלא מוכח, שבאופן שיש עדים שיוודעים
 שזינתה - אין המים בודקים אותה.
 דוחה הגמרא את ראיית רב ששת. אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף, לְעוֹלָם אֵימַת
 לָךְ - ניתן לומר שגם אם יש עדים שיוודעים שזינתה הָמִים בּוֹדְקִין
 אוֹתָהּ, וְהָא - ומה שמאמינים לעדים שזינתה אפילו אם כבר שתתה
 ולא אירע לה דבר, הוא משום שְׁאִימור וְכֹזֶת נִזְלָה לָהּ - יתכן
 שזכות מעשים טובים שבידה עמדה לה שלא אירע לה דבר,
 וכדלהלן, ואין מנך הוכחה שלא זינתה והם עדי שקר.
 שואלת הגמרא, מֵאֵי קְמִיפְלָגֵי רַב שֵׁשֶׁת ורב יוסף, אם יש להוכיח
 ממשנתנו שאין המים בודקים את האשה באופן שיש עדים שיוודעים
 שזינתה או לאו. ומשיבה, נחלקו בְּמַתְנוּנְהָ דְרַבֵּי, דְתַנְן רַבֵּי אוֹמְרֵי
 וְכֹזֶת נִזְלָה בְּמִים הַמְּרִים - סוטה שזינתה אלא שיש לה זכות של
 מעשים טובים, מועילה הזכות לענין שלא תזדה בטנה מתנפחת
 וירכה נופלת בשעה ששותה את המים, אך אף שיש לה זכות וְאֵינָהּ
 יוֹלְדַת וְאֵינָהּ מְשַׁבַּחַת - אינה יולדת עוד ואינה מבריאה ומתחוקת,
 אִלָּא מַתְנוּנָה - מכחישה והולכת, וְלִסְוֶף - סופה שְׁהָיָא מֵתָה
 בְּאוֹתָהּ מֵימָה שבאה על ידי שתית המים, שבטנה צבה וירכה
 נופלת. מבארת הגמרא את החילוקים, רַב שְׁשֵׁת סָבַר בֵּין לְרַבֵּי וּבֵין
 לְרַבְּנַן שחולקים על רבי, הֵוֵיא מַתְנוּנָה - הרי היא מכחישה
 והולכת מזמן שתיית המים, אלא שְׁלַרְבֵי סוּפָה שמתה באותה מיתה,
 ולרבנן מתה במיתה רגילה. והנה במשנתנו לגבי סוטה שבאו עדים
 שזינתה לאחר שכבר שתתה, לא מבואר שהאשה התנונה לאחר
 שתית המים, ולכן הוכיח רב ששת שאם יש עדים שיוודעים שזינתה
 אין המים בודקים אותה, שאם המים בודקים אותה אלא שאשה זו
 הייתה לה זכות, מדוע לא התנונה, שהרי התבאר שגם אם יש לה

סברא זו אינה שייכת אלא לגבי יבום, שכיון שאשה זו עלולה
 להחריב את הבית לא מסתבר שתצווה התורה ליבמה, וזממילא היא
 אסורה על היבם באיסור אשת אח. אך אין זו סברא לאסור אותה
 להינשא לאחר, משום שמי קָא רְמִינֵי לָהּ עֲלֵיהָ פְּעַל בְּרַחֲמֵיהָ - וכי
 אנו מכריזים את האחר לישא אותה, אם ירצה ישאנה.
 וְאִיכָא דְאָמְרֵי אָמַר רַב יוֹסֵף, הָדִין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים
 אינה מתיבמת נלמד מסברא, שהרי הַכְּתוּב קָרָא - למי שנשוא
 אשה שמצא בה בעלה הראשון ערות דבר - 'אָחֵר', כלומר, שְׂאִין
 הבעל השני בֵּן וּזְנוּ שֶׁל רֵאשֹׁן - שאינו דומה לו, משום שְׁוֹה -
 הראשון הוֹצִיא רֵשָׁעָה מִבֵּיתוֹ, וְזֶה - ואילו השני הַכְּנִים רֵשָׁעָה
 לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, ומפני שאינו דומה לראשון נקרא 'אחר'. וְאֵת אָמַרְתָּ
 תְּתִיבֵם נְמִי יְבוּמִי, ודאי שאין שייך לצוות את היבם ליבמה, ויקרא
 'אחר' משום שמכניס רשעה לתוך ביתו. שואלת הגמרא, אָמַר לִיה
 אֲבִי לרב יוסף, אִלָּא מַעֲתָה - לדברך, גם אם הלכה אותה אשה
 שמצא בה בעלה ערות דבר וגירשה ונשאָת 'אָחֵר', וְמַת האחר
 בְּלֹא בָנִים, אֵלָּא תְּתִיבֵם לאחיו של האחר, משום דְהַכְּתוּב קָרָא -
 אם ישא אשה רשעה זו 'אָחֵר', מתרצה הגמרא, באופן זה יש דין
 יבום, כיון שְׁלַבְיָה דְהָא - לגבי האח של הבעל השני מִיָּהָא בְּשֵׁם
 טוֹב הָיָה קְרִימָא משום שלא זינתה תחת הבעל שהיה לפניו, ויש
 לומר שחזרה בה ממעשיה הרעים, ואם יבמה לא יקרא 'אחר'.
 רַבָּא אָמַר הָדִין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים אינה מתיבמת נלמד
 מְקַל וְחוֹמֵר, שאם נִאֲסַרְהָ מחמת שנעשתה סוטה בְּמוֹתֵר לָהּ -
 לבעלה שהייתה מותרת לו, אם כן בְּאִסוּר לָהּ - לאחיו שהייתה
 אסורה עליו בחיי בעלה, לֹא בְּלִ שְׁבִין שתיאסר להתיבם לו מחמת
 שנעשתה סוטה תחת אחיו, ולכן אין הסוטה מתיבמת. שואלת
 הגמרא, אָמַר לִיה אֲבִי לרבא אִלָּא מַעֲתָה - לדברך, צריך להיות
 דִּין בְּבִתְרֵי דְגוֹל שְׁקִירֵישׁ אֵת הָאִלְמָנָה שאסורה לו, וְמַת בלי בנים,
 וְיֵשׁ לוֹ אֵת בְּתֵן הַדְּיוּמָה שמתה באלמנה, שלא תְּתִיבֵם לכהן גדילו.
 משום שיש לומר קל וחומר כעין זה, אִם נִאֲסַרְהָ כשהייתה נשואה
 בְּמוֹתֵר לָהּ - לבעלה הכהן הגדול, אם כן בְּאִסוּר לָהּ - לאחיו
 שהייתה אסורה עליו בחיי בעלה לֹא בְּלִ שְׁבִין שתיאסר להתיבם לו.
 דוחה הגמרא, אין נידון זה דומה לסוטה, שהסוטה הייתה מותרת
 לבעלה ונאסרה מחמת שנעשתה סוטה, אך באלמנה לכהן גדול, וכי
 האלמנה נִאֲסַרְהָ עליו, הָא אִסוּרָא וְקִינְיָמָא - מעולם לא הייתה
 מותרת לו. וכן מה שאמרת שנאסרה במוֹתֵר לָהּ, הרי הכהן גדול
 אִסוּר לָהּ הוּא, ולכן לא שייך בזה הקל וחומר. אִלָּא כן הקשה אבי
 לרבא, לדברך צריך להיות הדין בְּאִשְׁתֵּי בְּתֵן שִׁנְאָנְסָה ונאסרה בזה
 על בעלה, וְמַת בעלה בלי בנים, וְיֵשׁ לוֹ אֵת חֵלְל - שמוותר לו לישא
 אשה שפסולה לכהונה, שלא תְּתִיבֵם לאח החלל, משום שיש לומר
 את אותו קל וחומר, אִם נִאֲסַרְהָ מחמת שנאנסה בְּמוֹתֵר לָהּ -
 לבעלה שהייתה מותרת לו, אם כן בְּאִסוּר לָהּ - לאחיו שהייתה אסורה
 לו בחיי בעלה, לֹא בְּלִ שְׁבִין שתיאסר להתיבם לו מחמת שנאנסה
 תחת אחיו. דוחה הגמרא, גם נידון זה אינו דומה לסוטה, שאיסור
 סוטה נוהג גם באח, וגם אם הייתה נעשית סוטה תחתיו הייתה נאסרת
 עליו. אך בנידון זה, הדין הוא שְׁאִוְנָם בְּיִשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרִי -
 כלומר, שרק אשת כהן כשר שנאנסה נאסרת לבעלה, אך אשת
 ישראל וכן אשת כהן חלל שנאנסה מותרת, וְנִבִּי דְהָאֵי (מִיָּהָא)
 לִיכָא אִיפְסוּרָא - וכיוון שאם הייתה נאנסת תחתיו לא הייתה נאסרת,
 לא נאסרת להתיבם לו מחמת שנאנסה תחת אחיו.
 מַשְׁנֵה. וְאֵלוּ הם הנשים הסוטות שנשואות לכהנים וְאִסוּרוֹת
 מְלֹאכֹל בְּתְרוּמָה לעולם, משום שלא ניתן לבודקן על ידי המים
 המרים. הָאוֹמַרְתָּ מַמָּה אֲנִי לָךְ - שמוודה האשה שזינתה תחתיו,
 וְשָׂבָאוּ עֲרִים שמעידים עליה שְׁהָיָא מְטָמָה - שזינתה, וְהָאוֹמַרְתָּ
 אֲנִי שׁוֹתָה - שאינה רוצה לשתות את המים ולהיבדק, וְשָׂבַעְלָה
 אֲנִי רֹצֵחַ לְהַשְׁקוּתָהּ את המים. וְשָׂבַעְלָה בָּא עֲלֵיהָ כשהיו בְּרַדְרָךְ

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד א

רש"י

תוספות

מי קא רמינן עליה בעל כרחיה. הכא הוה מצי למיפריך כדפריך לבסוף דאמר אלא מעתה נשאת לאחר ומת בלא בניים לא תתייבם דלא נסתייהא לביתיה. אשת כותן שנאנסה. וא"ת אמאי לא תני לה בפרק יש מותרות (יבמות דף פז.) גבי אסורות לבעלה ומוותרות ליבמיהו יס לומר לא תני ליה דייבי לאוין וכו' מחייבי לאוין כדאמר בפרק הבא על יבמתו (טז דף) הכל

הוה בכלל אחרי אשר הוטמאה וגו' והכי מתרץ החם דפריך מפצוע דכא אבל יש לתמוה אמאי לא פריך הבא ישראל שנשא כשרה ונעשה פצוע דכא ויש לו אח כשר דרמי למתני מאי הוה ליה לתרוצי: האומרת טמאה אני לך. אי קשיא בשלהי מס' נדרים (דף טז) דפליגי רבה ורב ששת באומרת טמאה אני לך דרב ששת אומר אוכלת בתרומה וכו' תריץ דהבא מיירי אחר קנינו וסתירי דרגלים לדבר אפילו רב ששת מודה הכי מפרש לה בירושלמי.

ושבאי לה עדים ואמרו שנטמאה. מספקא לרבי אי דוקא נטק עדים שנים אבל עד אחד לא מהימן דמוקמינן ליה בגמרא דמיירי לאחר ששתיה דדוקא קודם ששתיה האמינה תורה לעד אחד ורב ששת דאמר בגמרא סוטה שיש לה עדים במדינת הים דאין המים בודקין אותה דוקא עדים נטקו ולא עד א' או ידלמא כיון דהאמינה תורה לעד אחד אחר קנינו וסתירה ליכא חילוק בין אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה לעד אחד כדעולא דאמר בפרק מי ששמר (שקנא) (קמ"ג דף) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים:

אם אתה אומר וכות תולה מדחה אתה את המים. וא"ת לרב ששת דאמר בין לרבי בין לרבנן מתנונה א"כ אודכאי קאי ר"ש דאמר מדחה אתה והלא יראו דמתנונת והדאן יוכלו להוציא שם רע על הסחורות ששתו כשלא יתנונו יש לומר הנשים העומדות משום ייסור ולא יראו ניכר אלאחר כשעומדת בעורה נתנונה יוציא שם רע ודוהובעל יגיד להם שקלקל עמה ולא ידעי שזו מתנונת ואי נמי לא תילו נתנונה במים המרים וכן היא לא תלה במים המרים אלא בחולי אחר.

כי

מי קא רמינן עליה בעל כרחיה. ויאיבא דאמרי אמר רב יוסף, הכתוב קראו 'אחר' שאין זה בן זוגו של ראשון, שנה הוציא רשעה מביטו, וזה הכניס רשעה לתוך ביתו, ואת אמרת תתייבם נמי יבומי. אמר ליה אביי, אלא מעתה נשאת לאחר, ומת בלא בניים, לא תתייבם דהכתוב קראו 'אחר', גביה דהאי מיהא בשם טוב הוה קיימא. רבא אמר, קל וחומר, אם נאסרה במותר לה, באסור לה לא כל שפן. אמר ליה אביי, אלא מעתה, כהן גדול שקידש את האלמנה ומת ויש לו אח כהן הדיוט לא תתייבם, אם נאסרה במותר לה, באסור לה לא כל שפן. הא אסורא נאסרה לה, באסור לה הוא. אלא אשת כהן שנאנסה ומת ויש לו אח חלל לא תתייבם, אם נאסרה במותר לה, באסור לה לא כל שפן. ואנס בישאל מישארא שרי, וגבי דהאי (מיהא) ליבא איסורא: משננה ואלו אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לך, ושבאי עדים שהיא טמאה, והאומרת אני ושבעה אינו רוצה להשקותה ושבעה בא עליה בדרך: גמרא אמר רב עמרם, הא מילתא אמר לן רב ששת ואנחר לן עיינין ממתניתין, סוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה, מאי טעמא, דאמר קרא ונסתרה והיא נממאה ועד אין בה דליבא דידע בה, לאפוקי הא, דהא איבא דידע בה, ואנחר לן עיינין ממתניתין, דקתני ושבאי לה עדים שהיא טמאה, דאתו עדים אימת, אי נימא מקמי דתשתי, וזנה היא, אלא לכתר דשתי, אי אמרת בשלמא אין המים בודקין אותה, שפיר. אלא אי אמרת מים בודקין אותה, תיגלי מילתא למפרע דסתדי שקריי ניהו. אמר ליה רב יוסף, לעולם אימא לך מים בודקין אותה, והא אימור וכות תולה לה. במאי קמפליגי במתנונה דרבי, דתנן רבי אומר וכות תולה במים המרים ואינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנונה והולכת, לסוף שהיא מתה באותה מיתה. רב ששת סבר, בין לרבי ובין לרבנן הווי מתנונה, ורב יוסף סבר, לרבי הווי מתנונה, לרבנן לא הווי מתנונה. מתיב רב שימי בר אשי, רבי שמעון אומר אין וכות תולה במים המרים, ואם אתה אומר וכות תולה במים המרים, מדרה אתה את המים בפני כל הנשים השותרות ואתה מוציא שם רע על הסחורות ששתו והן אומרים טמאות היו אלא שתלה לך וכות, ואם איתא, יש לה עדים במדינת הים נמי אתה מוציא שם רע על הסחורות ששתו והן אומרים טמאות היו אלא שיש לך עדים במדינת הים. לרבי שמעון קאמרת, לרבי שמעון מדוכות לא תליא, עדים נמי לא תלו. מתיב רב, ואלו שמתנונה נשרפות, האומרת

למינסקה בעל כרחיה. דאלו ליבם אמרין ליה מצות יבום קודמת למצות חליצה, אבל בנא אסור למימר ליה. וממילא אשמועינן קרא דאסור ליבמה, דלא שייך בה יבום, והויא באשת אח שלא במקום מצוה: הכתוב קראו אחר. למי שנושאה, ואת אמרת תתייבם ותרמי עליה בעל כרחיה: נשאת לאחר. שגרשה ראשון שמצא בה ערות דבר וניסת בו לא תתייבם. דהשתא נמי

אחר הוא ואין וזהו בן זוגו של ראשון אם ישאנה, וקרמית ליה עליה במצות יבום: גביה דהאי. אחר, אחיו של זה: בשם טוב הוה קיימא. ואיבא למימר הדרה בה, ואין קרוי אחר אלא הנושאה מתוך אלמנות או גרושין על מי שקלקלה תחתיה: רבא אמר. האי דקתני מהניתיך ולא מתייבמיה, קי דאם נאסרת בסתייה וזו במותר לה, כבעלה שהיה מותר לה ונתקלקלו בכשיו השואנין ליאסר עליה: באסור לה. דהיינו יבמה שהיא אסור לה בהי בעלה, לא כל שפן. שנאסרו נשואי הראשון שלא להתייבם מכה אותן והשואנין שקרשו את האלמנה. שהיא אסורה עליה: לא תתייבם. מכה ק"ו זה, אם נאסרה בו, ולקמן מפרש מאי נאסרה ומאי מותר לה הלא אסור היה מתחלתו. אלא הכי פריך, אשת כהן שנאנסה ונאסרה עליה, דאשת כהן אסורה בעלה בנאם אבל אשת ישראל בתן דכתיב (מקד"ט) והיא לא נתפשה היא נתפשה מתרת, ומדכתיב והיא מיעוטת הוא ומשמע דיש אחרת שאפלו נתפשה אסורה: ויש לו אחיו. ומאבו והוא חלל שגולד לאביו מן הגרושה ונתחלל מן הכהונה, ומתו בניי בנשים הפסולות לכהונה כדכתיב בכתובים הנושאין פסולות ולא יחלל ויעו (ויקרא טו) אלקם ויעו חלל. לא תתייבם. מקיז זה אם נאסרה כבעלה זו לבעלה שהיה מותר לה, ביבמה האסור לה באותה פעה לא כיש שנאסרו עליו נשואי אחיו שלא ליבמה כגמרו נשואין: ליבא אסורא. ואיצלו וההתר

מחור ואין זה ק"ו. אבל בנותה פרעון שובעל ותקבם שוין באסור זה אם היתה תחתיו הרי ק"ו. שקרי מהמת נשואין הראשונים היא נזקקת ליבום, ואם על הבעל נתקלקלה ק"ו ליבום: מתני' לאכול בתרומה. אם הוא כהן: ושבעה בא עליה בדרך. דשוב אין המים בודקין אותה כדלקמן (דף כ"ג) ונקח האיש מעון. בזמן שהאיש מנקה כשלא בא עליה מאחר שנאסרה עליו זה האשה ההיא תשא את עונה, אין האיש מנקה מעון אין המים בודקין את אשתו. גמ' ואנחר לן עייני. הביא לנו ראייה לרבנו ממתניתין. סוטה שיש לה עדים במדינת הים. שראו שנטמאה מזה ועד אין בה. ע"ג דדרשין לעיל לעד אחד נאמן בסוטה ולסוטה דראית שלא תשתה עמו. אין מקרא יוצא מידי פשוט ודרשין ליה נמי הכי, ועד אין בה הוא דאמר והביא האיש את אשתו וכל הפרשה. הא יש בה עד אין המים בודקין אותה. ואנחיהו לעייני. משום דקראי לאו ראייה הוא כל כך דהא דרשיניה לסוטה דראית שיש בה עד אחד ולפינו וללמך שלא תשתה: וזנה היא. ופשיטא דאסורה בתרומה דהא תנא ליה האומרת טמאה אני: אלא לכתר דשתי. ומשום הכי לא מוקיף להו בשקרי, דמשום דהוה ידעי בה לא בודקי לה מני: וכות תולה לה. דאמר לקמן (דף טז) וכות תולה במים המרים: וקמפליגי. רב ששת ורב יוסף: במתנונה. דקאמר לקמן (דף כ"ג) גבי אשה שתלה לה וכות: וכות תולה. שלא יצבה בטנה מידי. אבל אינה יולדת לעולם ואינה משבחת: אלא מתנונה והולכת: באותה מיתה. צבי בטנה ונפול וכו'. רב ששת סבר, לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא שסוף שהיא מתה באותה מיתה לחוד, אבל במתנונה לא איפולג דכל מי שכות תולה לה מנונה היא, והוה אויל ולא מתנונה לא תלה לה וכות אלא שאינה ראויה לבודק בכל משום עדים: ורב יוסף סבר. ראויה לבודק היא אלא וכות תולה לה. ואי משום דלא נתנונה היא מני רבנן היא דאמר לקמן וכות תולה לה דקסברי לא הווי מתנונה כולל: מדרה את המים בפני הנשים. שלא יהו יראות מהם להודות שהיא טמאה ולא ימחה שם הקדוש על המים: ואי איתא. דיש לה עדים לא מידבקה. השתא נמי על ידי זו נמי איבא לעו על הסחורות ששתו בו: מדוכות לא תליא. משום האי טעמא דתיישא הוה ללעו על הסחורות. עדים נמי לא תלו: שמתנונה נשרפות. מנחות קגאת שלה עשירית האיקפה קמח שערים נשפרות למטה על בית הישן, שאין ראיות לקרב ולא לפדות וליצא לחליץ:

האומרת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד ב

תוספות

רשי"י

כ"י קדוש מעיקרא שפיר קדוש משום הכי נשרפת. קשיא כיון דהוא היה מביא מנחתו עליה
 אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפרק ודובמסכת נזיר (ף ק) האשה שנדרה בניזר
 והפרישה את בחמתה בניזר והיפר לה בעלה אם שלו היתה הבחמה תצא ותירעה בערר ואם
 שלה היתה הבחמה חטאת תמות וא"ע דבשעת הקדש הות בת מקדש דק"ל דבעל מיזג
 גיזו ואפ"ה אמר כיון דמשלו היתה תצא ותירעה

בערר דנפקא לחולין ותנן גמי החם בפרק בית
 שמואי (ס"ג ק"ג) מי שנדר בניזר והלך להביא
 בחמתו אם עד שלא נגבה בחמה נדר הרי הוא
 נזיר ואם משנגבה בחמה נדר אינו נזיר והכי נמי
 הוה עדים בעולם קודם הקדש ולא אדעתא דהכי
 הקדוש ועוד אמאי נשרפת כיון דק"ל בבית הלל
 דאמרי בפרק יש נוחלין (כ"ג ק"ד ק"ה) ובפרק ב"ש
 במסכת נזיר (ף ק"ה) דיש שאלה להקדש למה אינו
 נשאל עליה ותצא לחולין. **דבי** קדוש מעיקרא
 בטעות קדוש ואין להקשות הוה אשם תלוי אי"נ
 דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש דלא חזי לכפר
 מיד היכא דלא חטא ואפ"ה תנן בפרק בתרא
 דכריתות (ף ק"ג) המביא אשם תלוי ונודע שלא
 חטא ירעה עד שיסתאב דהא מפרש החם טעמא
 משום ולכו נקפו גמר ומקדיש:

גזירה שמוא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין.
 ואי תקשה כל הני דתנן תצא ותירעה
 בערר נגזרו שמוא יאמרו מוציאין מקדשות הגוף
 לחולין תריץ החם לא מוכחא מילתא וליכא
 היכרא בין קדושת פה לקדושת הגוף ויאמר
 קדושת הפה היה אבל הבא איכא היכרא בין
 קדושת הפה לקדושת כלי שרת וצ"ע בפרק שתי
 מדות (מנחות ק"ג ט"ז) ובפרק התודה (ס"ג ק"ט ע"ג):

קרב הקומץ ולא הספיק בו. ר"ה דהוה הדין
 אם קרב הקומץ ובאו עדים שנטמאה
 דאמר נמי כיפרה ספיקה דהכי אמר בפרק בתרא
 דכריתות (ף ק"ט) גבי טהרת העוף הבא על הספק
 אם משמיצה דמו נודע לה שילדה אסורה אפילו
 בהנאה שעל הספק באת כיפרה ספיקה.
נמצאו עדים וזממין. ר"ה דאקדשה בכלי
 קאי וקודם שחטפה לה לחרהר הקמיצה
 איכא איסורא דרבנן ונשרפת דמוקמינן גמי החם
 הא דתנן משנמלקה נודע לה הרי זו תקבר בנודע
 לה שלא ילדה ובדין הוא דתורתא בהנאה ומואי
 טעמא תקבר מדרבנן:
וטהורה ולא טהורה לה זכות. מהכא משמע
 דבעלה מותרת בה אלאחר ולא אמרי'

ימתן עד שלש שנים שמוא זכות תלחה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מצויה למיקרי בה
 ונקתה ונורעה וז"ע וכן הראני רבי בירושלמי נזקה האיש מעון אינה ואיננו חושש שמוא תלה
 זכות ואיתאי כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת:

עון הוא ולא חזקתו עון, אלא כפרה תראייה לה קאמרינן, שעשיתה מנחה זו בשעת הקטרת קמצה כל מה שיש עליה לעשות, שהרי בהכשר קרבה, יבא ויסקה אותה ותבדק, ויבין
 דבהכשר קרבה שהריה נאכלין כל זמן שלא אירע בזה פסול בגופו, באו לה עדים שהיא מנאפה, אמעקרא קאי, קדם הקטרה: **נמצאו** עדיה וזממין. עדי שתירעה שעל ידיהם באה לכה
 מנחתה חלין, לא קדשת פה ולא קדשת כלי, ואין מועלין בה דבטעות יהוה, אלמא לא אמרינן תשרף מדרבנן כי נמצאו עדיה וזממין שמוא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול, ושו"מ כי
 קתני באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת מדאורייתא קאמר, דבת מקדש תנאי קלא אית לחו, הכל יודעין שהקדשה טענה: כוונתיה **רב** ששת. דאין המים בודקין סוטה שיש
 לה עדים: ולא **טעמיה**. ודע אין בה, ודהוה לאו לספק סוטה מידריש אלא לסוטה ודאית בעד אחר, אלא מקרא אחרתא נפקא: כוונתיה. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה
 ותורעה ורע, והנה ליה למכתב ואם לא נטמאה ונקתה ונו, וטהורה היא לדרשה למדרש הכי, טהורה נודעה ורע ולא שנוצלת מן המים מפני שהיו עדים בטמאתה: וטהורה, ור"י ור"ת
 למעוטי שהלכה לה זכות, דהבא לא אמר קרא ונורעה ורע: היא, ולא הוצלת מן המים על ידי שהיה לקולה מפרסם לכל, שכבר היו נושאות ונותנות בה לזכר בה. מוזרות פלגנה.
 נשים טוות בלגנה: ורבי שמעון, דאמר אין זכות תולה, נהי דר"י לא דריש מיהו יש לה עדים נפקא מקרא, קשיא דאקתה מוציא שם רע על הטהורות ויאמרו עדים ליה לקה:
 לא

האומרת מנאפה אני. שהודתה לכית דין על לקולחה, שהיו מאימין עליה כדתני מתני:
 מקמי דתקדוש. בכלי שרת: תיפוס לחלין. בפדין, שלא היה קדשת הנוף אלא קדשת פה
 וכל המנחות נפרות כל זמן שלא קדשו בכלי אלא לכתר דקדוש. דכ"ל שרת מקדשין את
 הראוי להם שלא לצאת עוד לחלין כדתנן כל הנוגע בהם יקדשו, ולקרב אינה ראיה
 שהרי אינה באה אלא להקביר עונה של זו

שתבדק והרי היא בודקה ועומדת, ולנדה נמי
 לא חזיא להקריבה דמנחת שעורים אינה כשרה
 אלא לסוטה ולעמרה: אי אומרת בשלמא מים
 בודקין אותה, אם שתקה עד שלא באו עדים,
 אלמא קישעה שנתקה בכלי ראיה היתה לכלי
 שרת, ודהייא שעמא בת מיקדשא ומיקרב היא
 מספק כשאר מנחת סוטה, הלכך כי קדיש בכלי
 שפר קדיש ומשום הכי כי אנו עדים אפסלא
 מהקרה מכאן ולהבא ולא נפקא לחלין
 ונשרפת: אלא אי אומרת אין המים בודקין אותה.
 הואיל ולא לבדק עומדת ולא ראיה היא
 למנחה: תיגלי מילתא בפעמי, דלא היתה ראיה
 לכלי, ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם
 כדאמר בבבא בתרא (ף ט"ז) ותיפוס לחלין, בלא
 פדין, שקדשת פה שלה וקדשת כלי שלה וכל
 בטעות, שהיינו סבורים שהיא טענה מנחה
 ואינו כן, והקדש טעות אינו הקדש: שניגתה
 בעונה. לאחר שקדשה בכלי, ועל גנות זה באו
 העדים ולא על טמאה של סתיחה ראשונה,
 הלכך כי קדשה בכלי בת מקדש ומקרב הוא,
 דלא הוה לה עדים: שנגרבה לנגבית, והייתה
 ותלכה ונתנה: דאבו פרחי בהנה בבבא. של
 ראשה תלויים לה שלא תשטמ מידם: לעולם
 כדאמרינן מעקרא. כדהה סלקא דמתיבא ברישא
 שעל טמאת סתיחה ראשונה באו, ואפלו הכי
 לא קשיא לרב ששת. דהא דקאמר דכיון דלא
 חזיא לקדוש תיפוס לחלין, אין הכי נמי
 מדאורייתא יצאת לחלין, ומדרבנן היא נשרפת
 לפי שאין הכל בקיאין בהלכות לידע בשבטיל
 שהיו לה עדים לא היתה ראיה לקדשה, ואנו
 למימר מוציאין דבר שקדשו בכלי שרת לחלין:
 הרי היא ככל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשו
 בכלי ותפדה ויבא בדמיה את המנחה: קדש
 הקמיץ. שקמצה ונתן הקמץ בכלי שרת קדש
 בקדשת קמץ, שהמנחה טענה ארבע עבודות
 כנגד ארבע עבודות של דם וזכחים, קמיצה מתוך
 כלי שרת כנגד שחיטה, שהספיק של כלי שרת

האומרת מנאפה אני ושבאו לה עדים שהיא מנאפה,
 דאתו עדים אימת, אולימא מקמי דתקדוש, תיפוס
 לחולין. אלא לכתר דקדוש, אי אומרת בשלמא מים
 בודקין אותה, אלמא בת מקדש ומקרב היא, וכי קדוש
 מעיקרא שפיר קדוש, ומשום הכי מנחתה נשרפת.
 אלא אי אומרת אין המים בודקין אותה, תיגלי מילתא
 למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ותיפוס
 לחולין. אמר רב יהודה מדיסקרתא, כגון שניגתה
 בעונה, דכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש. מתקוף לה
 רב משרשיא, והלא פירחי כהונה מלון אותה, שניגתה
 מפירחי כהונה עצמן. רב אשי אמר, כגון שנגרבה
 לנגבית, דאבו פירחי כהונה בכיפה תלי לה. רב פפא
 אמר, לעולם פדאמרינן מעיקרא, ודקאמרת תיפוס
 לחולין מדרבנן, גזירה שמוא יאמרו מוציאין מכלי שרת
 לחול. מתיב רב מרי, נטמאת מנחתה עד שלא קדשה
 בכלי, הרי היא ככל המנחות ותפדה. משקדשה בכלי
 הרי היא ככל המנחות ותשרף. קדש הקומץ ולא

הספיק להקריבו עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי
 היא ככל המנחות ותשרף. קרב הקומץ ולא הספיק
 לאכול שירים עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי
 היא ככל המנחות ותאכל, שעל הספק באת מתחילה,
 כיפרה ספיקה והלכה לה. באו לה עדים שהיא
 מנאפה, מנחתה נשרפת. נמצאו עדיה וזממין, מנחתה
 חולין. עדים וזממין קאמרת, עדים וזממין קלא אית
 להו. תנאי כוונתיה דרב ששת ולא מפעמייה, וטהורה'
 ולא שיש לה עדים במדינת הים. וטהורה' ולא
 בלגנה. ורבי שמעון, נהי דר"י לא דריש והא איפא,

מקדש את הדם, ומתן כלי להקדיש הקמץ בכלי שרת שני כנגד קבלת דם, וחלכה כנגד
 חלכה, והקטרת הקמץ כנגד זריקת הדם: שפת הוא. ושוב אינה שותה, דאמאן בעינן
 למשרייה: הרי היא ככל המנחות. שאירע בזה פסול בין קמיצה להקטרה ותשרף למטה:
 ולא הספיק, כיון לאכול את השירים: כפרה. מנחה זו את ספקה. האי כפרה לאו כפרת

יש
 יש

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקדוש יקנו מנחה אחרת. אבל אם נטמאה משקדושה בכלי - שחלה
עליה קדושת הגוף שאינה ניתנת לפדיון, הרי היא ככל המנחות
שנטמאו לאחר שקדשו, וְתִשְׂרֹף. אם קָנַשׁ הַקּוֹמֵץ - הניח הכהן את
הקומץ מהמנחה בתוך כלי שרת והתקדש הקומץ, וְלֹא הִסְפִּיק
לְהַקְרִיבוֹ - להקטיר את הקומץ, עַד שְׁמַת הוּא - הבעל, וממילא
אין צורך להשקותה שהרי אין למי להתיירה, או עַד שְׁמַתָּהּ הִיא -
הסוטה, הרי היא ככל המנחות שאירע בהן פסול בין הקמיצה
להקטרה, וְתִשְׂרֹף. אבל אם כבר קָרַב הַקּוֹמֵץ - הקטירו את קומץ
המנחה, וְלֹא הִסְפִּיק הַכֹּהֵן לְאָכְלוֹ את השריית עד שמת הוא או
עַד שְׁמַתָּהּ הִיא, ולא ישקו אותה, הרי היא ככל המנחות שנטמאו
השרייתם שלהם לאחר הקטרת הקומץ, וְתִאָּכַל המנחה לכהנים
כדינה. והטעם שאם כבר הוקטר הקומץ נאכלים השרייתם אף על פי
שלא ישקו את האשה, הוא משום שְׁעַל הִסְפֵּק בָּאת מִתְחִילָה -
שהרי מקריבים את המנחה מספק שמא זינתה האשה, בִּפְרָה -
סְפִיקָה וְהִלְכָה לָהּ - עשתה המנחה מה שהיה עליה לעשות,
כלומר, שהוקרבה כדון והכשירה את האשה שהידיה ניתן להשקותה,
ואף שלמעשה לא ישקו אותה מפני שמת הוא או מתה היא, מכל
מקום כל קרבן שהוקרב כדינו, נאכלים השרייתם לכהנים. ואם בָּאוּ
לָהּ עֵדִים לפני שהוקטר הקומץ, והעידו שֶׁהִיא טְמֵאָה - שזינתה,
מִנְחָתָה נִשְׂרְפָת. ואם נִמְצְאוּ עֵדֶיהָ - העדים שהעידו שנסתרה עם
אותו פלוני שקינא לה בעלה שלא תסתר עמו זִמְמִין - שהוזמו
ונמצאו שקרנים, מִנְחָתָה חוֹלֵין - המנחה יוצאת לחולין, כיון
שמתברר שהקדושה חלה בטעות, משום שבטלה עדות העדי סתירה
ואינה נחשבת לסוטה. וקשה על רב פפא שאמר שאף במקום
שהתברר שהקדש חל בטעות שורפים את המנחה מדרבנן, שאם
כן, מדוע באופן שנמצאו העדי סתירה וזממין חזרת המנחה להיות
חולין ולא גזריים מפני הוראים. מותרת המנחה, וְזִמְמִין
קְאָמְרָת - אתה מקשה מעדים שנמצאו זוממים, עֵדִים זִמְמִין קָלָא
אֵית לְהוּ - מתפרסם הדבר שהוזמו וממילא אינה סוטה כלל, ושוב
לא יבאו לטעות ולומר שניתן להוציא לחולין מנחה שהוקדשה כדון,
והגזירה היא רק באופן שבאו עדים שזינתה, כיון שאין האנשים
בקיימים בדון של רב ששת, שאם יש עדים שיודעים שזינתה אין
המים בודקים אותה, ולכן אינם יודעים שהקדש היה בטעות.
תִּנְיָא בְּנֻתִיה דְּרַב שֶׁשֶׁת וְלֹא מִטְעָמִיה - בברייתא מבואר כדינו
של רב ששת אך לא מטעמו. שנאמר בפסוק "ואם לא נטמאה האשה
וטהורה היא, ונקתה ונזרעה זרע", והמילים 'וטהורה היא' מיותרות
שהרי כבר כתוב שלא נטמאה, ודורשת מכך הברייתא, מְהוֹרָה -
דוקא אם ניצלה מהמים משום שהיא טהורה, מתקיים בה המשך
הפסוק 'ונקתה ונזרעה זרע', וְלֹא אם ניצלה משום שיש לה עֵדִים
בְּמִדַּת הַיָּם. וְמְהוֹרָה - מדינתור של האות וי"ו בתחילת המילה
דורשים, שהיא מנוקה רק אם ניצלה משום שלא זינתה, וְלֹא אם
ניצלה משום שְׁתִּלְתָּהּ לָהּ זְכוּת. ומיה' דורשים, וְלֹא שִׁישָׁאוּ
וְיָתְנוּ פָּה מוֹדוֹת פִּלְבָנָה - למעט סוטה שניצלה משום שהיה
מפורסם רבים שזינתה, ואף הנשים שטוות חוטים לאור הלכנה
מספרות זאת האחת לחברתה.
שואלת הגמרא, וְרַבֵּי שְׁמֻעוֹן שאומר שאין זכות תולה לאשה, אלא
אם זינתה אף אם יש לה זכות נענשת על ידי המים, נְהִי דַּוְי' - את
הייתור של האות וי"ו במילה 'וטהורה' לא דַּוְיִישׁ - שאינו דורש את
הייתור של האות וי"ו, ולכן חולק על התנא של הברייתא וסובר שגם
אם יש לה זכות המים בודקים אותה. אך קשה עליו וְהָא אֵיכָא

הַאֲמֵרְתָּ מֵמָּאָה אָנִי - שהודתה שזינתה, וְשָׂבָאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא
טְמֵאָה - שהעידו שזינתה, שורפים את מנחתן, ויש לברר לגבי
המקרה השני במשנה, דָּתָו עֵדִים אֵימַת - מתי באו העדים והעידו
שזינתה, אֵילִמָּא מְקַמֵּי דְתִקְדוּשׁ - לפני שהניח הכהן את המנחה
בכלי שרת, אם כן מדוע שורפים את המנחה, תִּיפּוּק - תצא המנחה
לְחוֹלִין על ידי שיפדה אותה בדמים, וכמו כל דבר הקדוש בקדושת
דמים שאפשר לפדותו. אֵלָּא ודאי שהעידו לְבִתְרָה דְקָדוּשׁ - אחרי
שהכהן הניח את המנחה בכלי שרת, וחלה עליה קדושת הגוף שאי
אפשר לפדותה. מבארת הגמרא את הקושיא על רב ששת, אֵי
אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא מִיָּם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ - את האשה שיש עדים
שיודעים שזינתה, אֵלִמָּא בַּת מְקַדְשׁ וּמְקַרְבָּהּ הִיא - נמצא שמנחתה
היא כמנחת שאר סוטות, וראויה להיות קדושה ולהקרבה על גבי
הזמבה, וְכִי קָדוּשׁ מְעַקְרָא - ולכן כשהונחה בכלי שרת לפני שבאו
העדים, שְׁפִיר קָדוּשׁ - חלה עליה קדושת הגוף כדון, וּמְשׁוּם הָכִי -
ולפיכך כשבאו אחר כך עדים ולא ניתן להשקותה, מִנְחָתָה נִשְׂרְפָת
כיון שלא ניתן להקריבה. אֵלָּא אֵי אֲמַרְתָּ כִּרְב שֶׁשֶׁת, שאם יש עדים
שיודעים שזינתה אין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, אם כן, לאחר שבאו
העדים לפני בית דין, תִּנְיָא מִיָּתְמָא לְמַפְרַע דְּכִי קָדוּשׁ מְעַקְרָא
בְּמַעוֹת קָדוּשׁ - יתברר למפרע שהקדושה שחלה על המנחה היתה
בטעות, שהרי כבר באותו זמן לא היה ניתן לבדוק את האשה על ידי
המים, וממילא לא ניתן להקריב את המנחה, וְתִיפּוּק לְחוֹלִין - ותצא
המנחה לחולין, ומדוע אמרה המשנה שמנחתה נשרפת.
מתרצת הגמרא, אָמַר רַב הַיְהוּדָה מִדִּיקְרָתָא, אין כוונת המשנה
שהעידו שזינתה בזמן שנסתרה לראשונה עם אותו פלוני, אלא בְּגוֹן
שהעידו שְׁזִינְתָה בְּעוֹרָה לאחר שכבר הוקדשה מנחתה, דְּכִי קָדוּשׁ
מְעַקְרָא שְׁפִיר קָדוּשׁ - שהקדושה שחלה עליה מתחילה חלה כדון,
כיון שבאותו זמן היתה יכולה להיבדק על ידי המים וממילא ראויה
להקריב מנחה, ולכן כאשר העידו שלאחר מכין זינתה בעורה
ומעתה אין סיבה להשקותה, נשרפת המנחה. מקשה הגמרא, מִתְחִילָה
לָהּ רַב מְשַׁשְׁיָא, כיצד יתכן שזינתה בעורה לאחר שהביאה
מנחתה, וְהִלָּא הֲרִין הוּא שְׁפִירְחֵי בְּהוֹנָה מְלִין אוֹתָהּ משהגיעה
לעזרה, ודאי שהיו מונעים ממנה לזנות. מתרצת הגמרא, שמעידים
העדים שְׁזִינְתָה מִפִּירְחֵי בְּהוֹנָה עֲצָמָן. רַב אִשִּׁי אָמַר לְתַרְץ, בְּגוֹן
שֶׁנִּצְרְבָה לְנִקְבֵיהָ - ובאותו זמן אין הפריז כהונה נלווים לה, דָּאִמְנו
פִּירְחֵי בְּהוֹנָה בְּכִיפָה תְּלִי לָהּ - וכי הפריז כהונה מחזיקים בכיפה
שעל ראשה שלא תלך מהם, ובאותו זמן זינתה.
תירוץ נוסף על קושית רב, רַב פֶּפְאָ אָמַר, לְעוֹלָם בְּדָאֲמִרְיָן
מְעַקְרָא - כפי שלמדנו מתחילה, שמעידים שזינתה בסתירה
הראשונה שמחמתה נעשית סוטה, וְדִיקְרָתָא שֶׁלְדַעַת רַב שֶׁשֶׁת
קשה מדוע נשרפת המנחה, והרי לאחר שבאו עדים התברר
שהקדש היה בטעות, כיון שבזמן שהניחו בכלי שרת לא היתה
ראויה להיבדק על ידי המים ולהביא מנחה, ואם כן תִּיפּוּק המנחה
לְחוֹלִין. דין זה בְּדִרְבָּנָן הוּא, שאמרו לשרפה גְּזִירָה שְׁמָא יֵאֲמְרוּ
הרואים שהמנחה חוזרת להיות חולין, שמוציאין מְכִילֵי שְׂרָת לְחוֹל
- שניתן לפדות ולהוציא קרבן קדוש לחולין, והם אינם יודעים
שהתברר שהמנחה לא היתה קדושה.
מקשה הגמרא על רב פפא, מִתִּיב רַב מְרִי, שינוי בברייתא, אם
נִמְמָאת מִנְחָתָהּ של הסוטה עַד שְׁלֹא קָדְשָׁה בְּכִלֵי - לפני שהניחה
בכלי שרת, שעדיין לא חלה עליה קדושה, הַרִי הִיא כְּכָל מִנְחָתוֹת
שנטמאו לפני שקדשו, וְתִשְׂרֹף המנחה בכסף ותצא לחולין, ובכסף

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

57 על לאה, לא תמירא ליה ולא מהימן - אינו חמור בעיניו, ולכן אינו
58 נאמן שלא יבוא עליה, ואסור לו להתייחד עמה בלא שני עדים.
59 מקשה הגמרא על הברייתא שהביאה, ורבי יהודה מכלל וְהוּמָר
60 מִיִּיתָהּ לָהּ - וכי רבי יהודה למד שהבעל נאמן מקל וחומר, והא רבי
61 יהודה מקפריא מִיִּיתָהּ לָהּ - והרי מצאנו שלמד זאת מפסוק. דְתַנְבֵּיא
62 בברייתא אחרת, נאמר בפסוק לגבי סוטה "וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ
63 אֶל הַכְּהֵן, מבוואר שפון התורה האיש לבדו מביא את אשתו הסוטה
64 לבית דין הגדול, ואין צריך שנים שילווחו. אַבְל אֲמַרו חכמים -
65 מדרבנן מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמַיִם, משום שחוששים שפא יבא
66 עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. רַבִּי יוֹסֵף חוֹלֵק וְאֹמֵר, אף מדרבנן אין צריך שנים
67 שילווחו, אלא בעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ שלא יבוא עליה, ולומד זאת מִכָּל
68 וְהוּמָר, ומה נדה שהיא בקרת, בעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ, סוֹמְהָ שְׁהִיא
69 בְּלֵאָו, לא כל שפון שנאמן. אֲמַרו לוֹ חכמים לרבי יוסי, לא - אין
70 ללמוד מהקל וחומר משום שיש לפורכו, אִם אֲמַרְתָּ בְּנֵדָה - מה
71 שמצינו לגבי נדה שבעלה נאמן הוא משום שפון יש לה היתר -
72 שתהיה מותרת לו לאור זמן קטובלת, ולכן לא חוששים שיבוא
73 עליה באיסור, תֵּאמַר בְּסוֹמְהָ שְׁאִין לָהּ הִיתָר - אין ללמוד משם
74 שיהיה נאמן גם לגבי איסור סוטה, שהרי אם יתברר שזינתה תהיה
75 אסורה עליו לעולם, ולכן יש יותר חשש שיבוא עליה בדרך. וְאֹמֵר
76 - וכן לגבי סוטה יש יותר חשש, כפי שאומר הפסוק "מִיָּם וְנִגְבוּיָם
77 וְיִתְקוּ וְגו', דהיינו, שיש מתקוות לאדם דווקא בדבר האסור לו,
78 ולכן אין הבעל נאמן שלא יבוא עליה. ממשגיב הברייתא, רַבִּי
79 יְהוּדָה אֹמֵר, מִן הַתּוֹרָה הָאִישׁ לְבַדּוֹ מְבִיא אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכְּהֵן,
80 שְׁנֵאמַר "וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ". ואם כן קשה, שבברייתא הזו
81 מבוואר שרבי יהודה למד מפסוק שהבעל נאמן והולך לבדו, ואילו
82 בברייתא הראשונה מבוואר שלמד כן מקל וחומר. מתרצת הגמרא,
83 אֲמַר לְהוּוּ קַל וְהוּמָר בְּרִישָׁא - בתחילה אמר להם רבי יהודה שהבעל
84 נאמן מקל וחומר, ופְּרַבְּוּהּ - ופרכו לו את הקל וחומר, וְהִרְדּוּ אֲמַר
85 לְהוּוּ קְרָא - וחזר ודרש להם כן מהפסוק.
86 שואלת הגמרא על הברייתא השנייה, רַבִּי יְהוּדָה הֵינִי תַנָּא קַמָּא -
87 שניהם הרי לומדים מהפסוק שהבעל לא צריך עדים, ובמה הם
88 חולקים. מתרצת הגמרא, אֵינָא בִּינְיִיהוּ אַבְל אֲמַרו - שתנא קמא
89 הוסיף 'אבל אמרו חכמים', שמדרבנן צריך שני שלוחים, ואילו רבי
90 יהודה לא סבר תקנה זו.
91 המשנה תבאר את סדר הדברים שהיו עושים לה בבית דין הגדול
92 ובבית המקדש קודם שהשקו אותה.
93 משנה. הוּי הבעל והשליחים מַעְלִין אותה - את האשה לְבֵית דִּין
94 הַגְּדוֹל של שבעים ואחד דינים שְׁבִירוּשָׁלַיִם, וְמֵאִימִין עֲלֶיהָ -
95 מפחדים אותה ממי הסוטה, כדי שאם נבעלה תודה בכך ולא
96 תצטרך להיבדק, בְּדֶרֶךְ שְׁמֵאִימִין על עֲדֵי נְפִשׁוֹת - כמו שמצינו
97 שמפחדים עדים שעל פי עדותם הורגים אדם. וְאֹמֵר לָהּ הַדִּין כְּדִי
98 לפתוח בפניה דרך להודות, בְּתֵי, יתכן שאכן זנית תחת בעלך,
99 שְׁהִרְבַּת יַיִן עוֹשָׂה - גורם לבא לידי עבירה, וכן הִרְבַּת שְׁחִיךְ עוֹשָׂה,
100 הִרְבַּת יְלִידוֹת עוֹשָׂה, הִרְבַּת שְׁכֵנִים תְּרָעִים עוֹשִׂין, ואם אכן זנית, אל
101 תגרמי לעצמך מיתה מנוולת הבאה על ידי שתיית המים, אלא תודי
102 בכך. וכן אומר לה, עֲשֵׂי - אם אכן זנית, תודי לְשֵׁמוֹ הַגְּדוֹל שְׁנִכְתַּב
103 בְּקְדוּשָׁה - למען כבוד שם השם שנכתב על המגילה שלא ימחה על
104 הַמִּיָּם - שכך היו עושים. כמו כן וְאֹמֵר לְפָנֶיהָ דְּכָרִים שְׁאִינָם כְּרִי
105 לְשִׁמּוֹנָן - שאין ראוי לה שתשמע אותם, על הצדקים שחטאו והודו
106 כפי שיתבאר בגמרא, הִיא - משמעם בפניה וְכָל מִשְׁפַּחַת בֵּית אֲבִיהָ
107 - ובפני משפחתה, בשביל שתודעה. אִם השתכנעה האשה להודות
108 וְאִמְרָה מִמָּאָה אֲנִי - שזינתה תחת בעלה, הרי היא שוֹבֵרַת כְּתוּבָתָהּ
109 - כותבת שובר שזינתה והפסידה את כתובתה, וְיוֹצֵאת מִבְּעֵלָה בַּגֵּט.
110 ואם אף לאחר כל מה שאמרו לה, עמדה על דבריה וְאִמְרָה מְהוּרָה
111 אֲנִי, הוּי מַעְלִין אותה לְשַׁעַר הַמּוֹרָה - השער החיצוני של הר הבית,
112 שְׁעַר פֶּתַח שַׁעַר נִקְנָזוּ - ומשם לשער העזרה הנקרא שער ניקנור,

1 - אך הרי נדרש מהמילה 'טהורה', שאם יש לה עדים בְּמִדְּיַת הַיָּם
2 אין המים בודקים אותה, ולדבריו נמצא אתה מוציא שם רע על
3 הנשים הטהורות. מתרצת הגמרא, עדים שיוודעים שזינתה ולא
4 העידו לא שְׁכִיתָהּ - אינו מצוי, ולכן אין לחשוש שיאמרו האנשים
5 שמפני כך לא אירע לה דבר.
6 משנה. אשה שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם פלוני ונסתרה עמו,
7 אך אומרת שלא זינתה, בְּיַצֵּד עוֹשָׂה לָהּ בעלה לבדוק אם זינתה,
8 מוֹלִיכָה לְבֵית דִּין שְׁבֵאֲתוֹ מְקוֹם - שנמצא בו, ומוֹסְרִין לוֹ - הבית
9 דין לבעל שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמַיִם שישמרו אותו בדרך לירושלים, מפני
10 שחוששים שפא יבא עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ - והרי היא אסורה עליו משעה
11 שנסתרה. דעה חולקת, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר לא היו צריכים שנים
12 ללוותה, משום שבעֲלָה נֶאֱמָן שלא יבוא עליה, ובגמרא יתבאר טעם
13 מחלוקתם.
14 נמרא. מדייקת הגמרא, מבוואר במשנה שבית דין מוסרים לבעל שני
15 תלמידי חכמים ללוותה, תְּרֵי וְאֵיהוּ - שני השלוחים והבעל, הֵא
16 תְּלָתָא - נמצא שלושה הולכים עם הסוטה לירושלים. לְיָמָא
17 מְסִינֵי לִיה לְרַב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדינו של רב לגבי
18 ייחוד, דְּאֹמֵר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב, לא שנו שמוטר לאשה להתייחד
19 עם שני אנשים, אֵלָא בְּעֵיר, אַבְל בְּדֶרֶךְ - מחוץ לעיר, אסורה
20 להתייחד עִד דְּאֵינָא שְׁלֵשָׁה אנשים, משום שאם יהיו רק שנים, יש
21 לחשוש שפא יצטרף אַחֵר מִהוּן לְנִכְבְּיוֹ וילך להתפנות בריחוק מקום
22 משום צניעות, וְנִמְצָא אַחֵר מִהוּן - השני מתייחד עם הַעֲרֻוֹת -
23 האשה שאסורה עליו. וממה שמבוואר במשנה, ששלחו עם הבעל
24 והאשה שני שלוחים ולא די בשליח אחד, מוכח כדברי רב. דוחה
25 הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב, וְהָכָא - במשנה הֵינִי
26 מַעְלָמָא שלא מספיק שליח אחד, אין זה משום איסור יחוד, אלא כִּי
27 הִכִּי דִלְחִיזוּ עֲלֶיהָ סְתֵרִי - שאם יבוא עליה בעלה בדרך, יעידו על
28 כך בבית דין הגדול ולא ישקו אותה את המים.
29 מדייקת הגמרא, תַּלְמִידֵי חֻכְמַיִם אֵין - שלחו בית דין דווקא תלמידי
30 חכמים, אבל בּוֹלֵי עֲלָמָא - סתם אנשים, לא היו שלוחים. לְיָמָא
31 מְסִינֵי לִיה לְאִדְרֵךְ דְּרַב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדין אחר
32 שאמר רב לגבי ייחוד, דְּאֹמֵר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב, לא שנו שמוטר
33 לאשה להתייחד עם שני אנשים, אֵלָא בְּשָׂרִין - עם אנשים
34 שמוחזקים כשרים, אַבְל פְּרוּצִין - עם אנשים שפרוצים בעריות,
35 אֲפִילוּ עם עֲשָׂרָה נְפִי לא - אסורה להתייחד, כיון שאינם מתביישים
36 אחד מהשני, וחוששים שיבואו לידי איסור. ואכן מַעְשָׂה הִיא
37 וְהוֹצִיאָהָ עֲשָׂרָה מְבַטְּהָ - עשרה אנשים פרוצים הוציאו אשת אה
38 מהעיר במיטה כדי לזנות עמה, הרי שאינם מבטיחים בדבר. וממה
39 שמבוואר במשנה ששלחו עם הבעל והאשה דווקא תלמידי חכמים,
40 מוכח כדברי רב. דוחה הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב
41 אלו, וְהָכָא - במשנה הֵינִי מַעְלָמָא ששלחו דווקא תלמידי חכמים,
42 משום דִּדְרָעֵי לְאִתְרוּנֵי בֵיה - שאם יראו שרוצה בעלה לבוא עליה
43 בדרך, ידעו לשכנעו ולומר לו שאם יבוא עליה לא ישקו אותה.
44 שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר בְּעֲלָה וְכו', אין מוסרים לו שלוחים
45 כיון שנאמן שלא יבוא עליה בדרך. תַּנְבֵּיא רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר בְּעֲלָה
46 נֶאֱמָן, ולומד זאת מִכָּל וְהוּמָר, ומה נדה שהיא בקרת - שאסורה על
47 בעלה באיסור חמור שעונשו כרת, אף על פי כן בְּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ -
48 שלא יבוא עליה בזמן שהיא נדה. סוֹמְהָ שְׁהִיא בְּלֵאָו - שאסורה על
49 הבעל באיסור לא שהוא איסור יותר קל, לא כל שפון שיהיה הבעל
50 נאמן שלא יבוא עליה. ושואלת הגמרא, וְרַבֵּן הַסְּבֵרִים שהבעל לא
51 נאמן וצריך שני שלוחים, מה ישיבו על הקל וחומר. משיבה הגמרא,
52 רבנן סוברים שְׁהִיא הַנּוֹתְנָת - החילוק שהבאת בין חומר האיסור
53 בנדה לחומר האיסור בטוטה, הוא הסיבה לומר שהדין כפי שאנו
54 אומרים, שְׁנֵדָה דְּכָרְתָה - כשהיא נדה שאם בא עליה עונשו כרת,
55 הַמִּירָא לִיה וְמֵהֵימָן - האיסור חמור בעיניו ולכן נאמן שלא יבוא
56 עליה. אך סוֹמְהָ דְּלֵאָו - כשהיא סוטה ואם יבוא עליה לא עבר אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד א

רש"י

תוספות

1 יש לה עדים במדינת חם לא שכחא. וה"ה בא עליה בעלה בדרך נמי לא שכח: כי הכי
 2 ידיעו לאתרוי ביה. והכי אמרינן נמי בפ' אלו חן הגולין (מנחם טז טז) גבי גולף לעיר
 3 מקלט ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שזנו וירגו בדרך דריק בגמרא מאי לאו דאתרו ביה
 4 דאי קטיל בר קטלא הוא אלמא גבי התראה בעינן תלמידי חכמים: **נדה** שהיא בברת
 5 בעלה נאמן עליה. תימה דמשמע בפרק אין
 6 מעמידין (נ"ד טז טז) דיהוד דעריות דאורייתא אם
 7 כן יהוד נדה מנלן דשרי ויש לומר דוקא יהוד
 8 דעריות דאורייתא דיהוד דומיא דבן עם אמו אסרה
 9 דהיא אכל נדה לא:

10 **היא** הנותנת. היא היא הנותנת לא דמי כלל
 11 להחיות דפרק קמא דעירובין (ק"ג טז) **אמר**
 12 להו ק"ו ופרכתה. יש לומר דוקא בפירכא שכן יש
 13 היתר לאיסורותיו פרכותו אבל בהיא הנותנת לא
 14 פרכותו ולכן הוצרכוהו לפירכא אחריתי
 15 דאשכחן בדוכתי סיניא דמריא להו לאינשי
 16 עבירה קלה ומסתפו מינה טפי מעבירה חמורה
 17 כגון בפ"ק דכתובות (ק"ד טז) דחמירא להו אבילות
 18 דלא הוי אלא מדרבנן מנדה שהיא בברת ובפ'
 19 הנזקין (טעין ק"ד טז) באתריה רבני יהודה חמירא
 20 להו שביעית דליכא אלא לאו משבת שהיא
 21 בסקילה ובריש פ"ק דביצה (ק"ד טז) אמר האי דקיל
 22 צריך הרחקה טפי דאמר מ"ש גבי שבת דסתם לן
 23 תנא כרבי שמעון וזכי וזכי טוב כרבי יהודה שבת
 24 דחמיר סתם לן כר"ש י"ט דקיל סתם לן כרבי
 25 יהודה אלמא זימנן בדילי מקילתא טפי מחמירתא
 26 זימנן איפכא והשתא צריך ליישב הברייתא לפי
 27 הירושלמי היתוספתא דהכי מיתניא בתוספתא
 28 (פ"א ר') יהודה חמירא נאמן עליה בעלה מקל וחומר
 29 ומה נדה שחייב על ביאתה כרת וכו' ר' יוסי אומר
 30 הכתוב האמינו שני' והביא האיש את אשתו וגו'
 31 ובירושלמי מיתניא הכי רבי יהודה אומר בעלה
 32 נאמן וכו' אמרו לו לא אם אמרת בנדה שיש לה
 33 היתר וכו' אמר להם רבי יהודה גזירת הכתוב הוא
 34 הביא האיש את אשתו וגו' אמרו לו ובלבד
 35 בעדים והשתא את לן ללמנא דבהיתאי תוספתא
 36 פרכותו וחדר אמר להו קרא כהיא דירושלמי
 37 אבל ובמדברי יוסי איכא לתמוה (לממר איפכא)
 38 דמעיקרא אמר להו קרא וחדר אמר להו קל
 39 וחומר: **ואומר** מים גנובים. נראה דהאי ואומר
 40 פירושו הכי כלומר מאי תלי בהכי שאין היתר
 41 לאיסורה חודא דיצרו ותופק מאחר שאין היתר
 42 לאיסורה אין מתון בדבר אם לא כעשוי אימתי
 43 וא"ת לא יתקפנו יצרו על אשתו הואיל ובעלה
 44 כבר מים גנובים ימותק:

מה

1 **לא שכחא**. ולא מסקי אינשי אדעתיהו למחשדיהו לטהורות בהכי. והא דשני לעיל לר'
 2 שנתנו מדוכות לא תלה עדים נמי לא תלה. משום דאפתי לא הוה קיימא לן דרשא דהאי
 3 קרא: מהני' **שפא יבא עליה פרהו**. שצריך להשקותה בירושלים בב"ד הגדול כדלקמן:
 4 **נאמן עליה**. שלא יבא: **נמי**. לא שני. הא דתנן בקדושין אכל אשה מתייחדת עם שני
 5 אנשים: **שפא יצטרך בו**. הכא נמי הואיל
 6 והשניה אסורין בה לא סגי בתרי, שפא יצטרך
 7 הבעל או שליח ביד לנקבו בו: **דליתיה עליה**
 8 **פתרי**. אם יבא עליה יעידו עליו ובלבד להגדול
 9 ולא ישקתו ל"ש. דאשה מתייחדת עם שני
 10 אנשים: והוציאוה עשרה. לאשת איש חוץ לעיר
 11 במשה בחוקת מטה לקלקל עמה: **דירעי לאתרוי**
 12 בית. ולומר לו מן התורה שאין האיש מנקה
 13 מעון. שפא עליה משנאסרה עליה אין המים
 14 בודקין את אשתו: בעלה נאמן עליה. ואין צריך
 15 להעמיד עדים אצלו: סוטה שהיא בלאו. דלא
 16 יוכל בעלה הראשון וגו'. דאמרין ביבמות בפ"ק
 17 (ק"ג טז) מה אני מקים אחרי אשר הטמאה לרבות
 18 סוטה שנסתרה: והיא הנותנת. המדה הזאת
 19 שהבאת ראיה לדבריה. היא הנותנת את הדין
 20 שאנו אומרים שצריך עדים: נדה שהיא בברת
 21 חמורה עליו ואינו בא עליה: שכן יש לה היתר.
 22 לכשתתירה. לפיכך אין יצרו ותופק משפטס הוא
 23 לאחר זמן: שאין לה היתר. אם תמצא טמאה
 24 ולפיכך לבו רודף אחריה: גנובים. כלומר דבר
 25 האסור לו יצרו רודף אחריה: ופרכות. כדאמר
 26 שכן יש לה היתר: היינו ת"ק. דברייתא: אבל
 27 אמרו לר' יהודה לית להי' מהני ומאימין עליה.
 28 שתתא מודה: על ערי נפשות. כדאמרין
 29 בסנהדרין. הו' יודעין שלא ברני ממונות דיני
 30 נפשות כו'. בפרק אחד דיני ממונות (ק"ג טז) הרבה
 31 ילדות עושה. וגורם לערעה לךה שתבא לידי
 32 קלקול. ושפא אמת הדבר. אל תביאי עצמך
 33 לידי מיתה מנולת זו: שכנים רעים. יודעים
 34 לפתות ומצוין לה תמיד: שאינה כדאי לשקנו.
 35 אינה ראיה לה. שאומר לקניה דברי הוואתא
 36 צדיקים הראשונים. אלא כפי שתודה על
 37 קלקולה כדאמרין לקמן יהודה הודה ולא בוש'
 38 שוברת קבתה. כותבת שובר על קבתה. וזוהי
 39 והפסדתי קבתה. ונותנת ביד בעלה שלא
 40 תבענה לאחר זמן. ואינה נהרגת. שלא התרו
 41 בה עדים בשעת מעשה: לשער מורת. שער
 42 הדיעון שבו נכנסין לרה הבית. ומשים לשער
 43 נקנור הוא שער העליון שבחומה שפין עזרת
 44 ישראל לעזרת נשים: ששם משקין את הסוטה.
 45 מפני שלא נתקרב בקדשת עזרה עבי חלל אורו
 46 השער. מפני המצורעין שמכניסין ידיו
 47 לכהונת לתן מדה האיש על בנה ידו. ומתקרב
 48 כפופים שנקט לעזרה בברת. לפיכך לא קרשה
 49 שיוכל לעמוד בחלל השער. שאם היה כהן
 50 מוציא את דם האיש חוץ לעזרה הרי הוא נפסל
 51 ביוצא. לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל
 52 העזרה. וביאת מקצת שרא רחמנא: נקנור. אדם
 53 גדול היה. והביא דלתות נחשת מאלכסנדריא
 54 של מצרים לאתו שער ונעשו בו נסים כדנתן
 55 בסדר יומא (ק"ג טז) ונקראו על שמו: ששם משקין
 56 סוטות. דבעינן להי' פדלית לקמן: ומתהרין
 57 את הילדות. לקמן מפרש מאי היא: אוחה
 58 בכנרת. בבית הצואר שלה: אם נקנור. אינו חושש: ואם נפרטו. אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמיניצ"ר בלע"ז כמו האי דפרים סלקא (ק"ג טז): עד
 59 שפנלה את לבה. ולקמן זלף לה מקרא: וסותר את שערך. מקליעתו. ולקמן זלף לה:

1 על ערי נפשות ואומרים לה בתה. הרבה יין עושה. הרבה שחוק עושה. הרבה הרבה ילדות
 2 עושה. הרבה שכנים רעים עושים. עשי לשמו הגדול שכתב בקדושה שלא ימוחה על
 3 המים. ואומר לפניך דברים שאינה כדאי לשומעו. היא וכל משפחת בית אביה. אם אמרה
 4 ממאה אני. שוברת כתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני. מעלין אותה לשער המזרח
 5 שעל פתח שער נקנור ששם משקין את הסוטות ומטהרין את הילדות ומטהרין את
 6 המצורעין. וכהן אוחז בכנרתה. אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מנלה את
 7 לבה וסותר את שערך. רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מנלה. ואם היה
 8 שערך נאה לא היה סותר. היתה מתפסה בלבנים מכסה בשחורים. היה עליה כלי זהב
 9 וקטליאות

10 פרמה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמיניצ"ר בלע"ז כמו האי דפרים סלקא (ק"ג טז): עד
 11 שפנלה את לבה. ולקמן זלף לה מקרא: וסותר את שערך. מקליעתו. ולקמן זלף לה:

וקטליאות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 וקנאיות. תכשיט הוא כמין חצי עגול פתוח, וסוגרת בו את חלוקה ומקוץ את גרוגזה מן
2 הצדדין; הכל המצרי. עשוי מצדדין דקל, מסיב הגדול קיבי הגדול וכו' וקושר
3 למעלה מדידה. כדי שלא ישמטו בגדיה לארץ; שלמה גם מה. כשאדם רואה בני ביתו
4 דעתו מתגברת עליו ולא תיאר ולא תודה, ואנן מקבשין שותרה לאל ימנה שם הקדש
5 על הפנים: וכל הנשים בתירות לראותה. לקנן

6 פריך והא תנא רישא כל הרוצה לראות בה
7 רואה ואפלו אנשים: ונאסר כל הנשים. מקרא
8 הוא בירחוקא: גמי מנא הני מלי. דבעיא ביד
9 הגדול, נהי דבירושלים בעינן להשקותה
10 כדכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה', אבל
11 ביד הגדול דהיינו שבשים ואחד מנלן ולא
12 נתכשרו בה אהר משני בתי דינין שהיו שם של
13 עשרים ושלשה. אהר יושב על פתח הר הבית
14 ואהר יושב על פתח העזרה כדאמר בסנהדרין
15 וף ט: מה להלן. כגון ממרא: בשבשים אהר.

16 דכתיב (קג"ס טו ז) המקום ההוא. מקום מזה, ו
17 דהיינו לשבת הגדולה שאפלו מציין אפי פני
18 המרה עליהן וליפנין מניה דאין המראתו
19 המראה (ספ"ק דף טז:) עמדי על בוריה. הסמכי
20 על נקייתיה: קדם שנתחקה מנהלה. כדי שלא
21 ימנח השם מאימיו שלא לשותה. ולאחר
22 שנמקה אומרים לה דברי תנחומין לשותה אם
23 נקה היא כדי להתירה לבעלה, שלא תיאר מן
24 המים ותאמר טמאה אני והיא שותרה ותוציא
25 לעו על עצמה ועל בנייה בכתובים הראשונים.
26 כדברים הכתובים בתורה שגששו בימים
27 הראשונים. כגון הגדה זו דאשר חקמים יגידו
28 ויודו על הטאם ולא כחדו עונם מאבותיהם. וגי
29 חם, ראובן במעשה בלהה פדלקמן, ויהודה
30 במעשה תמר צדקה ממני: להם ללקנן נתת
31 האינו. ויהודה ובה למלכות בתוספתא דברכות
32 (פ"ח) ראובן נטל חלק תחלה בארץ בעבר הידיו:
33 ולא עבר יד בתוכם. דרש רבי תנחומא, אימתי
34 לא עבר יד בתוכם, כשאב משה לברכה. וי'
35 ראובן וזאת ליהודה. אין לך בברכה כל השבטים
36 מתחלת וזאת חוץ מזה: עצמותיהי של יהודה
37 מתחלתין בארץ. עצמות כל השבטים העלו
38 ממעריד: והוא שאמר יוסף והעליתם את
39 עצמותי מזה אתכם (מ"ט ט) עם עצמותיכם, והיו
40 עצמות כל השבטים שלחן קיימת. והיה
41 איברו מתפרקן ומתגלגלין בארנו מפני שגדה
42 את עצמו בערבנו של בנימין וחסאיה לך כל
43 הקמים (תלפ"ט טג) אפי' לעולם הבא. ומוקנא

44 נפקא לן (מ"ט דף י"א) נדרי של חכם אפלו על תנאי
45 הוא בא: מי גרם לראובן שיהיה. במעשה יצועי
46 אביו: יהודה. שיהיה במעשה תמר. וכן היה
47 מסורת ביניהם. ומרש אנדה דר' תנחומא,
48 כשאמר יהודה צדקה ממני עמד ראובן ואמר
49 בלבתי יצועי אבי, ועקשו יחי ראובן שלחן
50 קיימת כאלו הוא חי, וזאת ליהודה שהוא
51 מתגלגל: לשפא. למקום שנתקו משם, כמו דשף
52 מדוכתיה (ת"ז דף ט"ב): למתיבתא. לשא ולתן עם
53 שאר החכמים: למשקל ומסרה. לשא ולתן: דיו
54 רב לו. וזו לא נצחון לריב ריבו, והיא דכתיב דיו
55 לשון מלחמה הוא מלחמתה של תורה: אלבא

56 דהלתא. לא היה וזכה לומר דבר המתקבל: מאן דספריט חסאיה. רכבים נראה שאינו ובוש ונבלם כדבר: ולא ליהשו אחוהי. שלא ידו שאר אחיו חשדו מאביבתם שפע מנה ביתבין
57 שובר. ופולגתא דרבי יהודה ורבי יוסי היא בבבא בתרא וף ט: דקאמר רבי יהודה אין פותבין שובר אלא יקרו את השטר, דאם כן צריך זה לשמור שוברו מן העכברים: הני ספרים
58 שטר בתקתה: פקום שאין פותבין בתקתה. אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו להתולה מאתים ולא למנה מנה ובשמרשה מוציאה גשה וגובה בה, וכשנתאלמנה מביאה עדי מיתה
59 וגובה, והקם כיון ולא אפשר מודי רבי יהודה שפותבין שובר, יטוב לו שיהא בידו קצת ראיה שפרע כדי שלא תחזור ותביא עדי מיתה אחרים בבית דין אחר ותבענה
הם

1 מה להלן בשבעים ואחד. תימה אמאי לא תני להו לסוטה חקן ממרא בפ"ק דסנהדרין וף
2 ז. בהדי הני דהוו בב"ד של שבעים ואחד וי"ל משום דגמר של סוטה חקן ממרא לא
3 היה בבית דין של שבעים ואחד: מה. להלן בבית דין של שבעים ואחד. קשיא כיון דילפנין
4 מקן ממרא את לך למימר גבי סוטה שהמקום גורם כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין
5 אותה ללשכת הגזית א"כ פסקו המים המרים

6 מיום שגלתה סנהדרין וישבה לה בחנות כדאמר
7 בפרק היו בודקין (מס"ק דף מ"ח), לפי שלא רצו
8 לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורם ובפרק בתרא
9 המכילתין (ל"ק דף מ"ז) אמרינן דרבן יוחנן בן ובאי
10 דבסיקן וקודם גלות סנהדרין אומר בפרק היו
11 בודקין (ס"מ מ"ח) דרבן יוחנן בן ובאי תלמיד יושב
12 לפני רבו היה ולא מקרי רבן ונראה דאיים לא
13 היה מעבב ואם לא היו מאימיו כולל אעפ"כ
14 היתה שותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאחר
15 גלות:

16 לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י בשם רבי שמואל
17 היינו בחלוקת יחזקאל שראובן והתורה
18 שכנים: שמעת מניה כותבין שובר. תימה הוא
19 הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה
20 כותבתי במה יכופ אותה להחזיר כותבתה
21 בשלמא לזה בעלמא מעבב הפרעון עד שיחזיר
22 מלוה את השטר אבל כאן אין פרעון שהרי כאן
23 אבדה כותבתה וזאת אבדה לא אפשר אבד הכל
24 כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אצלו עד
25 שתחזיר לו הכותבה אבל תמיה לפום מאי דמסיק
26 במקום שאין כותבין כותבה כותבין שובר למה לי
27 למיכתב שובר יקרע הגט ויכתוב עליו גיטא דנן
28 דקערתוהו לא משום הדיטא פסולא הוא אלא
29 דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אתריתי כדאמרין
30 בפ' הכותב (מ"ט דף ט"ז) ובפרק קמא דבבא
31 מצינא (ף י"א) וי"ל דהכא מיירי מן הסכנה ואילך
32 דאמר בפרק הכותב (מ"ט דף ט"ז) דגובה בעדי
33 גירושין אפילו בלא גט:

34 אמר רבא במקום שאין כותבין כותבה עסקינן.
35 מקשים איהו במקום שכותבין אין כותבין
36 שובר ובגט פשוט (כ"ז ד' קפ"ח) אמר ה"נ מסתברא
37 דכותבין שובר דאי אין כותבין יבאל הלה חדי
38 א"ל אביי אלא מאי כותבין אבד שוברו יבאל
39 הלה חדי א"ל רבא אין עבד לזה לאש מלה
40 אלמא דקבל אותה כרביא כותבין ונראה דרבא
41 ס"ל כותבין אבל הכא דחיה בעלמא הוא דליכא
42 למשמע מהכא דכותבין שובר: ששם

32 'שמע ה' קול יהודה, על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל
33 עמו תביאנו, ולא הוה קא ידע משקל וממרה בשמעתא בהדי רבנן דדיו רב ל', לא הוה קא
34 סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועור מוצריו תהיה. בשלמא יהודה דאודי, פי היכי דלא
35 תישורף תמר, אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציו עלי (בר ישראל) דמפריט
36 חסאיה, פי היכי דלא ליחשדו אחוהי: אם אמרה טמאה אני וכו': שמעת מניה פותבין שובר.
37 אמר אביי, תני מקרעת. אמר ליה רבא, והא שוברת קתני, אלא אמר רבא, במקום שאין
38 פותבין פתובה עסקינן: ואם אמרה תהורה אני מעלין אותה לשערי מורח: מעלין אותה,
הם

39 מי גרם לראובן שהורה, יהודה וזאת ליהודה מיד
40 משעה ובקש עליו רחמים, אמר לפניו, רבוננו של עולם,
41 מי גרם לראובן שהורה, יהודה וזאת ליהודה מיד
42 'שמע ה' קול יהודה, על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל
43 עמו תביאנו, ולא הוה קא ידע משקל וממרה בשמעתא בהדי רבנן דדיו רב ל', לא הוה קא
44 סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועור מוצריו תהיה. בשלמא יהודה דאודי, פי היכי דלא
45 תישורף תמר, אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציו עלי (בר ישראל) דמפריט
46 חסאיה, פי היכי דלא ליחשדו אחוהי: אם אמרה טמאה אני וכו': שמעת מניה פותבין שובר.
47 אמר אביי, תני מקרעת. אמר ליה רבא, והא שוברת קתני, אלא אמר רבא, במקום שאין
48 פותבין פתובה עסקינן: ואם אמרה תהורה אני מעלין אותה לשערי מורח: מעלין אותה,
הם

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

דכתיב כששלחה אליו תמר את הסימנים "ויבר יהודה ויאמר צדקה
ממני" הרי שהודה. אלא ראובן מנלן דאודי - היכן מצאנו שהודה
מעצמו במעשה בלחה. משיבה הגמרא, דאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב 'הו ראוהו ואל ימת' 'וזאת
ליהודה' - מפני מה שונה ברכת יהודה ומתחילה ב'וזאת ליהודה',
לומר לך שכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של
יהודה שהעלו ישראל ממצרים מגולגלין פארון - מתגלגלים
ומתפרקים בארון, עד שעמד משה ובקש עליו רחמים לפני הקב"ה
ואמר לפניו, רבוננו של עולם, מי גרם לראובן שהודה על מעשה
בלחה, יהודה - שכיון שראה את יהודה מודה על מעשה תמר הודה
הוא על מעשה בלחה, ועל זה אמר משה 'וזאת ליהודה' - שיהודה
אבריו מפורקים ואילו ראובן שלדו קיים. מיד 'שמע ה' קול יהודה'
- התקבלה תפילתו של משה על יהודה, ועל אכיריה לשפא - וחורו
אבריו למקום חיבורם. ולא הוה קא מעיילין ליה למיתבתא דרקינא
- אך עדיין לא הכניסו את יהודה לשיבה של מעלה, עד שהתפלל
משה 'ואל עמו תביאנו, והכניסוהו לשיבה של מעלה. ולא הוה קא
ידע משקל וממרח בשמעתא פתרי רבנן - אך עדיין לא היה יודע
יהודה לשאת ולתת בדברי תורה עם החכמים, עד שהתפלל משה
'דיןו רב לו' - שיהיה לו כח לנצח במלחמתה של תורה, ואחר
שהתפלל כך, ידע לשאת ולתת בדברי תורה. אך לא הוה קא שללא
ליה שמעתא אליבא דהילכתא - עדיין לא היה זוכה יהודה לומר
דברים שיתקבלו להלכה, עד שהתפלל משה 'ועור מצריי תהיה'.
הרי מפורש שראובן הודה על חטאו.
מקשה הגמרא, בשללא יהודה דאודי - מוכן שהודה, כי היכי דלא
תישרף תמר - שעל ידי הודאתו נמנעה שריפתה. אלא ראובן למה
ליה דאודי - מפני מה הודה, והרי והאמר רב ששת הצניף עלי (בר
ישיראל) דמפריש חמיה - המודה ברבים שחטא הרי הוא חצוף,
שמראה שלא מתבייש בדבר. מתרצת הגמרא, שראובן הודה כי
היכי דלא ליחשדו אחוהי - כדי שלא יחשוד יעקב בשאר האחים
שהם חטאו ובלבלו את מיטתו.
שנינו במשנה, אם אמרה סמאיה אני וכו', כותבת ונותנת לבעל שטר
שכתוב בו זניתי והפסדתי את כתובתי. שמעת מינה - נלמד מדברי
המשנה שפותרין שובר - ולא כשיטת רבי יהודה בבבא בתרא,
שיכול הלווה לומר שאינו פורע את חובו עד שיחזיר לו המלווה את
שטר ההלוואה כדי שלא יוכל לתבוע אותו שוב, ואינו מסתפק בכך
שיכתוב המלווה שובר שפרע לו הלווה את החוב, מפני שיכול לטעון
שאינו יכול לשמור את השטר כל ימיו שלא יאכלו אותו העכברים
וכדומה. וממה שמבואר במשנה שהאשה כותבת לבעל שאינו חייב
לה כתובה, ולא מצריחה את האשה להחזיר לבעל את כתובתה,
משמע כשיטת רבי יוסי שחולק שם. אמר אביי אין ראייה מהמשנה
סוברת כרבי יוסי, משום שהני מקרעת - ניתן לשנות במשנה
מקרת כתובתה, דהיינו שצריכה לקרוע את כתובתה ואכן לא די
בכתיבת שובר. שואלת הגמרא, אמר ליה רבא לאביי, והא שוברת
קתני - הרי שנינו במשנה 'שוברת כתובתה' ולא ניתן לשנות
שקורעת. אלא אמר רבא אין ראייה מהמשנה סוברת כרבי יוסי,
משום שבמקום שאין כותבין כתובה לאשה, אלא סומכים על
מקום שנהנו שלא לכתוב כתובה לאשה, אלא סומכים על תקנת
חכמים שאם מת הבעל או גירשה חייב לה כתובה, ובמקום כזה שאין
כתובה לקרוע, גם לפי רבי יהודה תכתוב לו שובר
שנינו במשנה, ואם אמרה מהודה אני מעלין אותה לשערי מורה.
מקשה הגמרא, מעלין אותה - וכי היא הייתה מוחזק לעורה שיש
צורך להעלותה לשם,

וקמליאות - תכשיט המקיף את הצוואר מלפניה, נזמים ומכעוה,
מעבירין - מסירים אותם ממנה כדי לנוללה, בשביל שתודה. ואחר
כך - אחר שקרע הכהן את בגדה עד כנגד הלב, מביא הכל מצרי -
העשוי מסיב הגדול סביב הדקל, וקושרו למעלה מדייה בשביל שלא
יפלו בגדיה עוד כלפי מטה. וכל הרוצה לראות את הסוטה בבזיונה
ובבושתה בא לראות, חוץ מעבדיה ושפחותיה, שמפני שלכה גם
בהן היא לא תודה בבניהם. וכל הנשים מותרות לראותה בשעת
ניוללה, שנאמר 'ונקרוו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה' - על
ידי שיראו הנשים מה שעושים לסוטה, ישמרו עצמם שלא לבוא
לידי זימה חזונה.
נמרא. שנינו במשנה, שהיו מביאים את הסוטה לבית דין הגדול
בירושלים. שואלת הגמרא, מהני מילי - שלגבי סוטה צריך בית דין
של שבעים ואחד ידינים. ומשיבה, אמר רבי הירא בר גמרא אמר רבי
יוסי ברבי חנינא, אהיא - לומדים בגזירה שווה 'תורה' 'תורה',
בתיב הא - לגבי סוטה 'ועשה לה בהתן את כל התורה' וכתוב
התם - לגבי זקן ממרא 'על פי התורה אשר יודו', ולומדים מה
להתן בשבעים ואחד - שזקן ממרא חייב דווקא אם הורה כנגד בית
דין הגדול, אף כאן - השקאת הסוטה היא בשבעים ואחד.
שנינו במשנה, ויאמין עליה וכו' כדי שאם זינתה תודה ולא ישקו
אותה. מקשה הגמרא, ורמינהו, בדרך שמאמין עליה שלא תשתה
כך מאמין עליה שתשתה, שאומרים לה בתי, אם ברור לך הדבר
שמהודה את ולא נבעלת בסתירה, עמדי על בורייך - תסמכי על כך
שאת נקייה מעוון, ושרי את המים ולא תינוקי מהם, לפי שאין מים
המרים דמין אלא לם יבש שמונה על בשר חי, אם יש שם מכה
והבשר תתה, הרי הסם מתקלף ויורד לגוף, אך אם אין שם מכה,
אינו מועיל בלום - שאינו מחלחל לתוך הבשר, וכמו כן המים
המרים לא עושים דבר לאשה שלא זינתה. וקשה שהרי במשנה
מבואר שמאמינים עליה רק כדי שלא תשתה. מתרצת הגמרא, לא
קשרא, פאן - מה שמבואר במשנה שמאמינים עליה כדי שלא תשתה,
היו עושים כן קודם שנמחקקה המניקה שכתוב בה שם השם בתוך
המים, ולכן היו מאמינים עליה שלא תשתה בשביל למנוע את מחזיקת
השם. פאן - מה שמבואר בברייתא שמאמינים עליה גם כדי
שתשתה, היו עושים כן לאחר שנמחקקה המניקה ונמחק כבר שם
השם, היו אומרים לה דברי תחנונים, כדי שאם היא טהורה לא
תודה שזינתה מחמת שתפחד מהמים.
שנינו במשנה, ואמר לפניה דברים שאינם כדאי לשומען וכו'. תנו
רבנן מה הם הדברים שהיה אומר לסוטה, אומר לפניה דברים של
הנה וימעשים שארעו וכתובים בכתובים - בתורה, אשר נעשו
בימים הראשונים, כגון, דברי הגדה על הפסוק 'אשר חכמים יגידו
ולא כחידו מאבותם' - שהחכמים ספרו את חטאם והודו עליו ולא
הסתירו אותם. החכמים הם יהודה וראובן, שיהודה הודה שבא על
תמר ולא בוש להודות, ומה היה סופו, שזכה ונתחל חיי העולם הבא.
וראוהו הודה על מעשה בלחה ולא בוש להודות, ומה היה סופו,
זכה ונתחל חיי העולם הבא. וכגון אלו הדברים היו אומרים לסוטה,
כדי לשכנעה להודות אם זינתה. שואלת הברייתא, ומה שכתבן - מה
השכר שקיבלו ראובן ויהודה על מה שהודו. מפסיקה הגמרא
ומקשה על הברייתא, מה שכתבן - מה כוונת הברייתא ששאלה מה
שכרן, כדקא אמרינן - והרי התבאר שנחלו חיי העולם הבא.
מתרצת הגמרא, אלא כוונת הברייתא בשאלתה, מה שכתבן שקיבלו
בעולם הזה. משיבה הברייתא, קיבלו שכרם אף בעולם הזה, שנאמר
עליהם 'להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם'.
שואלת הגמרא על הברייתא, בשללא ביהודה אשכחן דאודי,

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

58 **הָתָם קָרְיָא** - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת
 59 הגזית, שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, **הַמְּסַקִּינָן לָהּ**
 60 **וּמְחַתְּנִין לָהּ כְּדֵי לַיַּנְעוּתָהּ** - מעלים אותה ומורדים אותה כדי לייגעה,
 61 כלומר שלאחר שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ
 62 להר הבית כדי שתתייגע, ומתוך כך תודה אם זינתה. וכעין מה
 63 שמצאנו לגבי עדים הבאים להעיד כדי להרוג אדם, **דִּתְּנִינָא, רַבִּי**
 64 **שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אֹמֵר, בֵּית דִּין מְסִיעִין אֶת הָעֵדִים הַבָּאִים לְהַעֲדִי**
 65 **כְּדֵי לְהַרוּג אֶדָם, מְמָקוֹם לְמָקוֹם** - שאומרים להם לא כאן נקבל את
 66 עדותכם אלא בחדר אחר וכן הלאה, **כְּדֵי שֶׁתִּטְרַף דַּעְתָּן עֲלֵיהֶן,**
 67 **וַיְחַזְּרוּ בָּהֶן** - ומתוך כך יחזרו בהם מלהעיד אם הם שקרנים.

68 שנינו במשנה, **שֶׁשָּׁם** - בשער ניקנור **מְשַׁקֵּין אֶת הַפּוֹטוֹת** ומסחרין
 69 את היולדות ומסחרין את המצוערין **וְכוּ'. שוֹאֵלֶת הַגַּמְרָא, בְּשִׁלְמָא**
 70 **סוֹמְתָה, מַה שְׁצָרִיכוֹת לְעוֹמֵד בְּשַׁעַר נִיקְנוֹר, נִלְמַד מִדְּבַרְתִּיב בְּפִרְשָׁת**
 71 **סוֹטָה 'וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָי ה'"** - ולפני ה' מתקיים על
 72 ידי שעומדת בכניסה לעזרה, והיינו בשער ניקנור. **וּמְצוֹרְעִין נְמִי,**
 73 **מַה שְׁצָרִיכִים לְעוֹמֵד בְּכַנְסִיהָ לְעוֹרָה נִלְמַד מִדְּבַרְתִּיב בְּפִרְשָׁת מִצְוֵרָה**
 74 **'וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְּטַהֵר וְנָו' לְפָנָי ה'". אֵלָּא יוֹלְדֵת מֵאִי מְעַמָּא**
 75 **צָרִיכָה לְעוֹמֵד בְּשַׁעַר נִיקְנוֹר, אִילִימָא מְשוּם דְּאִתְּנִין וְכַיִּמִּין**
 76 **אֶקְוִרְבְּנֵיהוּ** - אם נאמר שהטעם הוא משום שצריכות לעמוד ליד
 77 הקרבן בשעת הקרבתו, **וּכְדִתְּנִינָא אִין קְרַבְנָו שֶׁל אָדָם קְרַב אֵלָּא**
 78 **אִם בֶּן עוֹמֵד עַל גְּפוֹ -** שעומד סמוך לקרבנו בזמן הקרבתו, ולכן
 79 היו עומדות היולדות בשער ניקנור. **אִי הָבִי** - אם כן, **וְכִין וְכוּבֵת נְמִי**
 80 - גם זו או זבה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו לעמוד שם,
 81 ואילו המשנה הזכירה רק יולדת. מיישבת הגמרא, **אִין הָבִי נְמִי** -
 82 אכן גם זבים חבות צריכים לעמוד בשער ניקנור, מפני הטעם שאין
 83 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם. **וְתַנָּא הֲרָא מִיְנֵיהוּ נִקְטָא**
 84 **-** ולכן שהתנא הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד
 85 שם, ולא חזר וזכיר יולדת.

86 **תַּנּוּ רַבְּנֵי אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹמְתוֹת בְּאֶחָת** - הנמצאות בעזרה ביחד,
 87 **כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָּהּ גַּם בְּהַקְרִיתָהּ** - שיתכן שאחת מהן טמאה,
 88 ומתוך שתראה את השנייה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה,
 89 יתגבר עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. **רַבִּי**
 90 **יְהוּדָה אֹמֵר לֹא מִן הַשֶּׁם הוּא זֶה** - אין זה עיקר הטעם שלא
 91 משקים שתי סוטות ביחד, **אֵלָּא אֲמַר קָרָא** - נלמד מהפסוק "והשביע
 92 אוֹתָהּ הַכֹּהֵן", שמשמע שבדוקים רק סוטה זו לְבָדָה. שואלת הגמרא,
 93 **וְתַנָּא קָמָא** שלמד זאת מסברא שלא יהיה לבה גם בחברתה, והרי
 94 **הַבְּתִיב אוֹתָהּ,** ולמה לא למד זאת מהפסוק. מתרצת הגמרא, אכן
 95 גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק, אלא שהתנא קמא בברייתא **רַבִּי**
 96 **שְׁמַעוֹן הָיָא, דְּרָרִישׁ מַעַם דְּקָרָא** - ומה שאמר את הסברא שלא יהיה לבה גם
 97 במחברתה, הוא טעם לדברי התורה, **מַה מַּעַם הַתּוֹרָה שֶׁמְשִׁבַּע הַכֹּהֵן**
 98 **אוֹתָהּ לְבָדָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָּהּ גַּם בְּהַקְרִיתָהּ.**

99 שואלת הגמרא, **מֵאִי בְּיַנְיְהוּ** - מה החילוק לדין בין רבי שמעון
 100 שדרש את הטעם שאין משקים שתי סוטות ביחד לבין רבי יהודה שלא
 101 דרש. ומשיבה, **אִיכָּא בְּיַנְיְהוּ יֵצֵא חִילוּק בֵּינֵיהֶם לְדִין בְּאוּפֵן שֶׁהִסוּטָה**
 102 **רוֹתְתָת** - מפחדת ורועדת מהבדיקה ואף על פי כן לא הודתה. לדעת
 103 רבי שמעון שהטעם שאין משקים שתי סוטות יחד הוא כדי שלא יהיה
 104 לבה גם. באופן זה הרי אנו רואים שאין לבה גם בה, ואם כן ניתן
 105 להשקותה יחד עם סוטה אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם
 106 התורה אלא זו גזירת הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה
 107 הגמרא, **רוֹתְתָת מִי מְשַׁקֵּין** - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן
 108 שהיא רותנת משקים שתי סוטות יחד, כיון שאין את החשש שהיא
 109 לבה גם בה. **וְהָא** - והרי יש סיבה נוספת שלא יהיו משקים שתי
 110 סוטות יחד, שהרי כלל הוא בידינו **שְׁאִין עוֹשִׂין מִצְוֹת הַכְּבִילוֹת**
 111 **הַכְּבִילוֹת**, - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי שלא יראה שעשיית
 112 המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר ממנו, וסיבה זו
 113 שייכת אף באופן זה. **וּכְדִתְּנִין אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹמְתוֹת בְּאֶחָת, וְאִין**

112 **מְסַתְּרִין שְׁנֵי מְצוֹרְעִין בְּאֶחָת** - לא מתעסקים בטהרת שני מצורעים
 113 יחד, **וְאִין רוֹצְעִין** באזנכם של שני עֲבָרִים עבריים שאינם רוצים לצאת
 114 לחופשי לאחר שש שנים בְּאֶחָת, **וְאִין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עֲגִלוֹת** של עגלה
 115 ערופה בְּאֶחָת, **לְפִי שְׁאִין עוֹשִׂין מִצְוֹת הַכְּבִילוֹת הַכְּבִילוֹת.** הרי מפורש
 116 שלא ניתן להשקות שתי סוטות ביחד משום שאין עושים מצוות חבילות
 117 חבילות. מתרצת הגמרא, **אֲמַר אַבְבִּי וְאִיתִימָא** - ויש אומרים שתיריך
 118 זאת רב בְּהֵנָּא, **לֹא קָשְׁיָא, בְּאֵן** - הברייתא שאמרה שאין משקים שתי
 119 סוטות יחד משום שאין עושים מצוות חבילות חבילות, דיברה בְּכֹהֵן
 120 אֶחָד, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, **בְּאֵן** - שיטת רבי שמעון
 121 שניתן לפעמים להשקות שתי סוטות יחד, נאמר בְּשֵׁנֵי בְּהֵנִים - שכל
 122 כזן ישקה סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.

123 שנינו במשנה, **וְהַכֹּהֵן אוֹחֵז בְּכַנְיָהּ וכו'** עד שהוא מגלה את לבה,
 124 וסותר את שערך. **תַּנּוּ רַבְּנֵי נִאֲמַר בְּתוֹרָה 'וַיִּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה',**
 125 **אִין לִי אֵלָּא רֹאשָׁה** - שגמורש בפסוק רק שיגלה את ראש הסוטה,
 126 **גּוֹפָה מִנֵּין** - מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו
 127 במשנה. **תְּלַמּוּד לוֹמַר 'הָאִשָּׁה'** - נלמד מהייתור שכתוב ראש
 128 'האשה' ולא כתוב ופרע את ראשה. ממשכיה הברייתא ושואלת, **אִם**
 129 **כֵּן מַה תְּלַמּוּד לוֹמַר 'וַיִּפְרַע אֶת רֹאשָׁה'** - מה בא לרבות הייתור של
 130 'את'. ומשיבה, יתור זה מְלַמֵּד, **שֶׁהַכֹּהֵן סוֹתֵר אֶת שְׁעָרָה** - שלאחר
 131 שיגלה את ראשה מוסיף וסותר את קשירת השער כדי להרבות
 132 בגילוייה בכך ששערה מתפורר.

133 שנינו במשנה, **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אִם הָיָה לָּהּ נָאֵה לֹא הִיא מְגַלְהָ**
 134 **וְכוּ'. לְמִימְרָא** - עולה מדברי המשנה דְּרַבִּי יְהוּדָה חֵיִישׁ לְהַרְהוּרָא
 135 - שחושש לכך שהרואים את הסוטה יתגרה יצרם ממנה, ולכן סובר
 136 שאם היא נאה לא היו מגלים את כשרה. ואילו **וְרַבְּנֵי לֹא חֵיִישִׁי** -
 137 אינם חוששים לכך, ולכן סוברים שגם אם היתה נאה היה מגלה את
 138 גופה. מקשה הגמרא, **וְהָא אִיכָּא שְׁמַעִין לָהּ** - שבברייתא להלן
 139 אמרו להיפך, **דְּתַנָּא לְגַבֵּי הַיּוֹצֵא לְהִיּוֹרָה בְּסִקְלָהּ, הָאִישׁ שִׁיּוּצָא**
 140 **לְהִיִּסְקָל, מְכַסִּין אוֹתוֹ פֶּרֶק אֶחָד מִלְּפָנָיו** - בחתיכת בד מלפניו כנגד
 141 מקום הערוה, **וְהָאִשָּׁה שְׁנֵי פֶּרְקִים אֶחָד מִלְּפָנֶיהָ אֶחָד מִלְּאַחֶיהָ**
 142 **-** ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד גם מאחוריה, **מְכַסִּין**
 143 **שְׁבוּלָה עֲרֻנָּה** - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל שאר גופם היה
 144 ערום בשעה שנסקלים, **דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ**
 145 **נִסְקָל עֲרוּם,** וכדברי רבי יהודה, אבל **וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקָלַת עֲרוּמָה**
 146 **אֵלָּא בְּבָגִידִים.** הרי שלרבנן חוששים שהרואים אותה ערומה יתגרה
 147 יצרם בה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו לרבי יהודה לא חוששים לכך
 148 ולכן נסקלת ערומה, וחזו סתירה לשיטתם במשנתנו. מתרצת
 149 הגמרא, **אֲמַר רַבֵּה הֵבָא** - לגבי בסוטה **מְעַמָּא מֵאִי** - מה טעם דברי
 150 רבי יהודה שחוששים שיתגרו ממנה, משום **שְׁמִיא תִּצָּא מִבֵּית דִּין**
 151 **וְכַאֲתֵי -** תיבדק ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, **וַיִּתְּרוּ בַּהּ פֶּרֶחִי**
 152 **בְּהַנְיָה** - ויש לחשוש שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן
 153 סובר רבי יהודה שאם היא נאה אין לגלות את גופה. אבל **הָתָם** -
 154 **בְּיוֹצֵאת לְהִיִּסְקָל, הָא מְסַתְּרִיקָא** - הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין
 155 לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. **וְכִי תִימָא אֶתִי לְאַיְרֵיהִי**
 156 **בְּאֶתְרֵיהִי** - ואם תאמר שאף שלא יתרהרו בנסקלת, אך עדיין יש
 157 לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה אחרת, יש להשיב
 158 שאין לחשוש מכך, שהרי **הָאֲמַר רַבָּא גְּמִירִי** - מסורת בידי מרבנן,
 159 **דְּאִין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט אֵלָּא בְּמַה שְׁעִינֵי רוֹאוֹת** - באותה אשה
 160 שראה האדם, ולכן ביוצאת להיסקל שהיא מתה מיד לא חשש רבי
 161 יהודה שיתגרו ממנה הרואים.

162 מקשה הגמרא, **אֲמַר רַבָּא, דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה קָשְׁיָא דְּרַבְּנֵי**
 163 **אֲדַרְבֵּנֵי לֹא קָשְׁיָא** - וכי הסתירה שהקשתה הגמרא הייתה רק
 164 בדברי רבי יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את
 165 הסתירה בדברי רבי יהודה, אבל לא תירץ את הסתירה בדברי רבנן.
 166 **אֵלָּא אֲמַר רַבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה לֹא קָשְׁיָא, כְּדִשְׁנִין**
 167 **כְּמוֹ שְׁחִילֵק רַבָּה בֵּין הַיּוֹצֵאת לְהִיִּסְקָל שֶׁהִיא מֵתָה מִיָּד, לְבִין סוֹטָה**
 168 **שֶׁאִם הִיא טְהוֹרָה וְתִצָּא זְכָאִית יְבוֹאוּ הַרואִים לְהַתְּגַרְתָּהּ בַּהּ.**

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד א

רש"י

ההם נתימא. בלשבת הגזית פדאמרת שיאימו עליה ביד הגדול. ולשבת הגזית בעורה
היתה, חזקה בקדש וחזקה בחל כדאמר בוימא פרק שני דף ס"א. ומהתינו לה. מכל דר
הבית לאור שיאימו עליה: כ"ד לייגעה. ותראג מן המים ותודה פשתראה בצרחה: מסייעין
היו את העדים. שמעידים עדות נפשות, וכשבדוקין אותן היו מסייעין אותן מפנה לפנה
ומלשכה ללשכה: לפני ח'. והוא הפתח שבו דרך

בניסה ויצאה לכל באי עורה: אסורבנייהו.
בשמקריבים את קרבן קפיהם לטהרם באכילת
קדשים, ומצוה על האדם שיעמוד וישמרו על
קרבנו, ונפקא לן בספרי מתשמרו להקריב לי
במועדו (ומקרי כח), ומי שיכול לבטל בעורה בנס, י
ואלו שלא היו יכולות מפני שהיו מקוררות כפרה
עומדות בחלל שער נקודו שלא נתקדשו: וזין
וזכות נפי. בשמקריבין קרוביהם חן מוסרי
כפרה ואין יכולין לבטל: שלא ימא לכה גם
בפירחתה. שקא האחת עומדת על בוריה ואינה
מודה לומר טמאה אני, חבירתה שהיא טמאה
רואה את זו שאינה מודה וסובלת את בשתה
ולכה מתגבר עליה לעשות כמו זו ואינה מודה:
לא מן השם הוא זה. לא זהו הטעם שאמרת
העקר הנאמר בדבר: איתיה והשביע איתיה
הכחה: רש"י יחיד טעמי לקראי בב"מ דף קטו. דקא
אמר לא תחבל בגד אלמנה בענייה נאמר לך
בעשיה, דטעם הקמרא שאם אתה ממשכנה
ואתה חייב להחזיר לה ואתה בנכס שחריט לשלו
וערבת להחזירו משיאה שם רע בשבטותיה:
מאי בינייהו. בין רבי יהודה לרבי שמעון, אי
משום לכה גם זה ואי משום גזירת הכתוב:
איכא בינייהו. איהו שאנו רואים בה שהיא
רוחמת מאימת המים שהיא רואה מודה, למד שלא
יהא לכה גם זה וזו אנו רואין שאין לכה גם זה,
ולמאן דלא דריש טעמא דקרא אלא גזירת
הכתוב אין משקן עמה אחרת: ורוחמת מי
משקין. עמה אחרת, נתי דאין לכה גם זה
האיכא משום גשית מצות חבילות כדנתיבא: ו
חבילות מאימת המים שגראה בני שהיו עלי
למשאוי וממהר לפרק משאו: ככהן אחד. היו
חבילות, וכן לגבי עבדים כב"ד אחד ובאדון
אחד: ופרע. בכל מקום לשון גלוי הוא: גופה
מנין. דרתגן מגולה את לבה: חותר את שעה.
מרבא בגלגלה שותרת קלעיתה: תיש לתרחיק.
שלא יתנו הרואין את לבם בה: האיש מכסים
אותו. כשנסקל: פרוק אחד. חתיכת בגד מלפניו
ושאר כל גופו ערום: שפלה ערוה. אחוריה
וקניה, שבית הבשת נראה משני צדדי: הכא
היינו טעמא דר' יהודה, שקא תמצא מב"ד ופאה.
ששהורה תמצא ולא יבדקה המים ויתגרו בה
והיו דורפים אחריה ל: מיה: פרוי כהנה. נקט
על שם שהיו מצויין בעורה ויתר משאר העם:
ובי לאניו אתי לאניו פאחוריה. על ד:
שקרא את זו עקמה מתגרה יצרם בגשים אחרות:
גמרי. מסורת בידי מרבתי: דרבנן אדרבנן לא
קשיא. בתמיה, דשינת רבי יהודה ולא תישית
לשניו דרבנן.

הבא

התם נתימא. דמסקינן לה ומחתינן לה כ"ד לייגעה,
דתינא רבי שמעון בן אלעזר אומר, בית דין מסייעין
את העדים במקום למקום כ"ד שחמרה דעתו עליהן
ויחזרו בהן: ששם משקין את הפסולות וכו': בשלמא
סומות, דכתיב 'העמיד הכהן את האשה לפני ה'.
מצורעין נמי, דכתיב 'העמיד הכהן המטהר וגו'.
אלא יולדת מאי טעמא, אילימא משום דאתין וקנימין
אסורבנייהו, דתינא אין קרבנו של אדם קרב אלא אם
בן עומד על גביו, אי הכי וזין וזכות נמי, אין הכי
נמי ותינא חדא מינייהו נקט. תגו רבנן, אין משקין
שתי סומות פאחתה, כ"ד שלא ימא לכה גם בפירחתה.
רבי יהודה אומר, לא מן השם הוא זה, אלא אמר
קרא 'אותה' לבודה. ותינא קמא, הכתיב 'אותה', תנא
קמא רבי שמעון היא דדריש טעם דקרא, ומה טעם
קמא, מה טעם אותה לבודה כ"ד שלא ימא לכה
גם בפירחתה. מאי בינייהו, איכא בינייהו רוחמת.
ורוחמת מי משקין, והא אין עושין מצות חבילות
חבילות, דתנן אין משקין שתי סומות פאחת ואין
מטהרין שני מצורעין פאחת ואין רוצעין שני עבדים
פאחת ואין עורפין שתי עגלות פאחת לפי שאין עושין
מצות חבילות חבילות. אמר אביי ואיתימא רב פהנא,
לא קשיא, פאן ככהן אחד, פאן בשני פהנים: והכהן
אוחז בכגריה: תגו רבנן ופרע את ראש האשה, אין
לי אלא ראשה, גופה מנין, תלמוד לומר 'האשה, אם
בן מה תלמוד לומר ופרע את ראשה', מלמד שהכהן
סותר את שעה: רבי יהודה אומר אם היה לכה
וכו': למימרא דרבי יהודה חייש להרהורא ורבנן לא
חיישי, והא איפכא שמעון להו, דתינא האיש מכסין
אותו פרק אחד מלפניו והאשה שניו פרקים אחד
מלפניה ואחד מלאחריה מפני שפולה ערוה דכרי רבי
יהודה. והכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה
נסקלת ערומה. אמר רבה, הכא טעמא מאי, שקא
תמצא מבית דין ופאתו ויתגרו בה פרוי כהנה. התם
הא מסתלקא, וכי תימא אתי לאניו פאחוריה, תא,
האמר רבא, גמורי דאין יצר הרע שולט אלא
במה שעיניו ראות. אמר רבא, דרבי יהודה אדרבי
יהודה קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא. אלא אמר
רבא, דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא. כ"ד שניו.

רבנן

תוספתא

ששם משקין את הסומות. בתוספתא (פ"ב) שנה' (מללס ח' ט) את אשר יחטא איש לרעהו
ונשא בו אלה להאלותו ובא אלה לפני מוכרן בבית הוה חזק להרשיעו
וצבתה בטנה ולהצדיק צדיק ולתת לו כבודתו שנאמר ואם לא נטמאה האשה וטהרה וזיא
ונקתה ונורעה זרע היא עומדת מבפנים הכהן עומד מבחוץ שנאמר והעמיד הכהן את
האשה לפני ה' האשה לפני ה' ואין כהן לפני ה':
אין משקין שתי סומות כאחת. נראה לפרש
שיעמיד שתיקן בעורה בבת אחת להשקות
אע"פ שאין שוות כאחת וכן ריעהה ובתוספתא
דפרה (פ"ג) תנא נמי אין שתי פרות נאכלת כאחת
משנעשית אפר מביא אחרת ושרופה על גבה
ותימה וכי היה אוסר בכ"ה לשחוט שני ובחסם
כאחד כגון שני עולות או שני טהרות שיעמיד
שניהן בעורה ושחוט א' ואחר כך ישחוט השני והא
דאמר' בפ"ב דשחיטת חולין (ק"ט) וס' תובחחו
שלא ימא א' שחוט שני ובחסם מיירי שיתחנן שני
צוארין כאחד ואיסור דאורייתא אכלת בבחי'ג
לא מיירי חתם ובפ' ערה המאורסה (מללס ע"ג).
בגדרים בעי מהו שיפר אדם לשתי נשיו כאחד
אותה דוקא או לאו דוקא ופשטי ליה מהבא:
איכא ביניהו רותנת. נראה דהוה מצי למימר
איכא ביניהו אשה אחרת שאינה סוטה
לר' שמעון מותר לר' יהודה אסור להעמיד אצלה
שום אשה בשער נקודו דאמר בפרק טוף בבלפי
(וימא דף מ"ג) דפליגי נמי הכי רבי יהודה ורבי
שמעון בקרא דהוציא אותה דכתיב גבי פרה
ואמר איכא ביניהו חמור דלרבי יהודה דאמר
אותה לבדה אסור להוציא עמה חמור:
והא אין עושין מצות חבילות. תימה מאי פריך
והלא אין עושין מצות חבילות ליכא אלא
איסור מדרבנן משום דמיחיו עליה כבשא ואינהו
פליגי בקרא:
כאן בשני כהנים. רש"י פירש וכן גבי עבד בב"ד
אחד ואדון אחד ותימה והא סותר ב'
מצורעין דמי לשני עבדים של שני בני אדם:
והכהן אוחז בכגריה. בפרק אלו חן הלוקין
(מסוף דף כ"ג) תניא נמי הכי חן הובכסת
אוחז בכגריו כו' ונראה משום דכתיב בו ונקלה
מצוה לנוולו בתוספתא (פ"ב) כהנים מטילים
גורלות וכל מי שעלה גורלו אפילו כ"ג יוצא
ועומד בצד סוטה ואוחז בכגריה:
אם היה לבה נאה. אע"ג דגזירת הכתוב הוא
שב ואל תעשה לאו מעיקר הוא כדאיתא פ'
האשה רבה (יבמות ג').
האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה.
תימה מאי קשיא דרבנן אדרבנן הוא
מפרש טעמא בפרק נגמר דרין (סאלקין דף מ"ה) משום
דכתיב אותו ולא כסוהו ואין אותה בלא כסותה
אי"כ למה היה לנוולו מאחר שהכתוב אומר
שלא לנוולה אם היתה מטולין אותה אי"כ אנו
עוקרין הכתוב בידיים י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן
דאותר לא בא אלא למעט על הבסות שלו הילכך
לרבנן לא שמענו מן התורה מה דינה הרושות ביד
בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי
פליגי להכי קשיא דרבנן אדרבנן כ"ד לא חיישין
להרהורים היה לנוולו משום יסור:
ויתגרו בה פרוי כהנה. תימה כיון דלאו חובה לאנשים לראותה יתלו סדין של בוץ בינה לבין האנשים ויסתור שעה כדאמר קרא ואי משום כהן המשקה אותה יחפון פניו לצד אחר
והכי תני בספרי בחדיא ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פורש בינו לבין העם כהן פונה לאחוריו ופורעה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וי"ל לר'
יהודה אם יהו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בושה מפני חברותיה ולא יסתר: גמרי
רואות. מקשי מפרק אין דורשין (גיטין י"ח) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפש יצרייהו ולא קשיא מידי דהתם ה"פ מאחר שראה הערה פעם אחת שוב מהרדרו אחריה לעולם אפי'
שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהרדרו אחר אחרת:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

ואחר כך מביא חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצריה באין משירי הלשכה בחומת העיר ומגוללה ולא ידענא אי סודר שנתקב בו וסיף שנהרג בו דאמרין פרק נגמר הדין (פסגלוין דף מ.) בדאין משל צבור אי פירושו נמי משירי הלשכה כי

הכא:

תנינא ואחר כך מביא חבל המצרי. ולא ידענא

מאי פשיט מהכא טפי מהא דקתני היא גזרה לו בצלצול המשמע דחבל מצרי בעינן ממש ועל כרחק לבתחילה למצוה בעינן אבל לאו דוקא לעכב דהייכא כתיב חבל המצרי או שום קשירה בתורה ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק בפירושו רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו קמבעיא ליה אי משום מדה במדה דוקא חבל או משום שמיטת בגדים הואיל וצריך לקשור צלצול לקשור חבל כדי לפרע ממנה מיהו היכא דליכא חבל המצרי ואיכא בצלצול לא מהדרנא יותר מדאי בתר חבל:

מיום שחרב בתמ"ק וכו'. וה"ה דבזמן הבית

הגה דין ד' מיתות מן שנתחייב בהן בלא עדים והתראה שלא יהיו יוכרין לדנו בסנהדרין כדאמר בפי' אחד דיני ממונות (דף ק"ג) מעשה רבי שמעון בן שטח שהיה בומן הבית דתניא אמר רבי שמעון בן שטח איראא בחנומה אם לא ראיתו וכו' עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא התני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע מיתות לגומרי. מ' שנתחייב סקילה. מקשי מפרק השוכר את הפועלים (כ"ט דף ק"ג) דרבי אלעזר רבי שמעון היה תפיס נבני יומא חד פגע בההוא כובס אמר ליה תפסוהו ותפסוהו (זקפיהו) וזקפיהו וקא בני אמר לו רבי אל ירע לך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביהדי' וזה שנתלה נתקן ואמאי לא פריך תאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל לפי' לא קשיא מידי דפירש החם משום הכי נתלה משום דכל התסקלין תלתי ריש לומר דלאו דוקא נקט נופל מן הגג או היה דורסתו אלא מעין מיתה שנתחייב בה ידורג ויש מפרשים דבנו בעל תחילה והויא לה בעולה דמיתתו הויא בחנן אבל קשיא רבי מהא דאמר בפרק אלו הן הגולין (מט"ו) דרש ריש לקיש והאלהים אנה לידו זה שחרג במזיד וישב תחת הסולם וזה שחרג בשוגג עולה ונפול והורגו והא לאו בר סקילה הוא ותריך אפי' דלאו בר סקילה מיהו מדה במדה היא דוורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב (מזכ"ל) ופל עליו וימות ואלו מתים דרך ירידה ואם הרגו בסיף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין אחר:

מנימין

הכא טעמא טאי. אמרי רבנן שמעיה לבי'שה ואפלו היא שחורה, משום ונסורו כל הנשים, שלא יביאו עצמן לידי חשך ותהינה צנועות. התם. שהיא נסקלת אין לה יסור גדול מזה לאחרות. תרמי. מיתה ובושה. פר קבר ביזנא עירי' ליה. חשוב על האדם ושני לו טפי מצערא דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לו לסקל לבוש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממחר למוות, ולא לסקל ערום ויתבזה, ורבי יהודה סבר צערא דגופא עדיף ליה, וזו היא מיתה יפה לו לסקל ערום ואע"פ שמתבזה, ולא יסקל בלבדו וימשך צערו, כתיב את לה ביזנא טפי. שהיא צרמה עד לבה וראשה פרוט וימת עליה תכשיט זהב גנאי הוא לה, שדרך בני אדם להתלוצץ באדם ערום ומנעלו ברגליו ואמרי שליח ערטיל וקיים מסאני. שליח - סמטש, כדמתרגומין ופשת ושלח. ערטיל - ערום: משום דאמר מר. לקמן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו: היא תקרה לו, תקרה את עצמה בצלצול גאה להתנאות בפניו. צלצול בנידיל בעלע: הניתוח. דעקר הבאותו אינו אלא כדי שלא ישמטה תרומתו. לרישא דקתני כל הרוצה אנשים: תרומתו. פרש אותה: מתני' ודך התחיל בעברה תחלה. בדרך שמיש הירך הנהגה תחלה בקרוב בשי' לפיכך תלקח דרך תחלה לקלל אותה, דכתיב בפתח ד' את ירכב ונפלת ואת בעתך עבה (פמ"ד ס"ו) גמ' ואת' דעברה. עצמה בטלה, שפסקו ארבע מיתות בית דין, בקמה לא בטיל. שמודדין לקם לעוברי עברה במדה שמתחייבים בה ומתים בדוגמת אותה מיתה: דאמר רב יוסף. הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן תני בר' דין ארבע מיתות. דין שמים שהיא דוגמתו: נופל מן הגג. דמניא דסקילה, לא (פסגלוין דף מ.) בית הסקילה היה גבה שתי קומות אחד מן העדים כאו ודחפו בו: תיה דורשתו. ארי דורסו בצפרניו ומפילו לארץ, וגם זה דומה לנסקל: נחש מכי'שו. והאריס שורפו: נמסר לפלכות. ומיתת מלכות מתיין את ראשו בסיון ודבר נמי סוף הוא כדאמרין בסנהדרין (דף כ"ג): סרנכי. בזמנא, והוא חלי בגרונה: כסאסאה בתוך אותה סאה עצמה כשאתה משלחה לאבידון תריבנה: ואין לי אלא סאה. עברה גדולה: תריב. חצי סאה, תרי וקב, דהיינו ג' קבין: תמן ועובלא. משקלות קטנים הן ושעורן בבבא בתרא בהמוכר את הספיה (דף ט"ו) וזנין שקל פרוסה ופרוטה וכו'. ואע"פ שלא נפרע ממנו פעם ראשונה ושניה ולא תרו על עליהם, אלא מצטרפין לו אותו לחשבון: לראות לו: פסקה לו. כנגדה: כפתה. עיקר.

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא, הכא טעמא טאי משום ונסורו כל הנשים, התם אין לה יסור גדול מזה, וכי תימא לעביד בה תרמי, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, אמר קרא ו'אהבת' לרעה פמוד' פרוז לו מיתה יפה. לויא דרב נחמן תנאי היא, לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן, והכא בהא קמיפלגי, מר סבר ביזנייה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה, ומר סבר, צערא דגופיה עדיף ליה טפי מביוזניה: היתה מכוסה לבנים וכו': תנא אם היו שחורים נאים לה, מכסין אותה בגדים מכוערים: היו עליה פלי וזה וכו': פשיטא, השתא נוול מנוויל לה, הני מבעיא. מהו דתימא, כתיב אית לה ביזנא טפי, כדאמרי אינשי, שליח ערטיל וקיים מסאני, קא משמע לן: ואחר כך מביא חבל וכו': בעא מוניה רבי אבא מרב הונא, חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה, משום שלא ישמטו בגדיה מעליה הוא ובצלצול קמן נמי סגי, או דילמא משום דאמר מר היא הגרה לו בצלצול לפיכך בהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדריה, מעכב. אמר ליה, תניתוה ואחר כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדריה כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא, אמרת כל הרוצה לראות בה רואה, אלמא לא שניא גברי ולא שניא נשי, והדר תני כל הנשים מותרות לראותה, נשים אין, אנשים לא. אמר אביי, תרגמה אנשים. אמר ליה רבא, והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני, אלא אמר רבא, כל הרוצה לראות בה רואה, לא שניא גברי ולא שניא נשי, ונשים חייבות לראותה שניאמר ונסורו כל הנשים ולא תעשינה פומתכנה: משנה במדה שאדם מודד בה מודדין לו, היא קשטה את עצמה לעבירה, המקום נוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה תחילה, ואחר כך הכתין, לפיכך תלקח הירך תחילה ואחר כך הכתין ושאר כל הגוף לא פלטי: גמרא

אמר רב יוסף, אף על גב דמדה בטילה, במדה לא בטיל. דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא, מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שבלמה סנהדרי, ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו, אלא דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה, או נופל מן הגג או תיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכי'שו. מי שנתחייב הריגה, או נמסר לפלכות או ליסמין באין עליו. מי שנתחייב הניקה, או טובע בנהר או מת בסרנכי. תניא היה רבי אומר, מינן שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, שניאמר כסאסאה בשלחה תריבנה, אין לי אלא סאה, מינן לרבות תרקיב וחצי תרקיב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, תומן ועובלא מינן, תלמוד לומר /פי כל סאון סאון ברעש'. ומינו שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, תלמוד לומר אחת לאחת למצא חשבון. וכן מצינו בסוטה שבמדה שמודדה בה מדדו לה, היא עמדה על פתח ביתה לראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקנו ומראה קלונה לכל. היא פסקה לו סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נוטל פכה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פניה, לפיכך

כניה

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 מצרי מעבב, שדווקא בו היא מתגנה. פושטת הגמרא את הספק, 58 אמר ליה - רב הונא לרב אבא, תניתיה - למדנו במשנתנו, ואחר 59 כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדידה כדי שלא 60 ישממו בנדיה מעליה, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו 61 הבגדים, ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי. 62 שנינו במשנה, וכל הרוצה לראות פה יראה וכו' וכל הנשים 63 מותרות לראותה. מקשה הגמרא. הא נופא קשיא - דברי המשנה 64 סותרים, אמרת - בתחילה אמרה המשנה שכל הרוצה לראות פה 65 רואה, אלמא - משמע שלא שנתא נכרי ולא שנתא נשי - אין הבדל 66 בין אנשים לנשים, אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה 67 שמנוולים אותה. ואילו וחדר קני - בהמשך המשנה למדנו שכל 68 הנשים מותרות לראותה, ומשמע נשים אין - דווקא לנשים מותר 69 לראות את הסוטה, אבל אנשים לא. מתרצת הגמרא, אמר אביי 70 תרנמה - נפרש את דברי המשנה כך, מה שאמרה המשנה שכל 71 הרוצה לראות יראה, היינו אנשים - נאמר רק על נשים. דוחה 72 הגמרא, אמר ליה רבא לאביי והא כל הרוצה לראות פה רואה 73 קתני - הרי כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם 74 אנשים. אלמא מתרצת הגמרא, אמר רבא, אכן תחילת דברי המשנה 75 שכל הרוצה לראות פה רואה, נאמרה על כולם לא שנתא נכרי ולא 76 שנתא נשי, ומוסיפה המשנה, ונשים חייבות לראותה - הנשים 77 שנמצאות בעורה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניוולה, לקיים 78 את מה שנתאמר ונקשרו כל הנשים ולא תעשינה פומבתינה' - עלי 79 ידי שיראו הנשים מה עונשה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל. 80 לאחר שלמדנו במשנה הקודמת אין היו מנוולים ומביזים את הסוטה, 81 באה המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד 82 מדה. 83 משנה. במדה שאדם מודד בה מודדין לו - כשמענישים את האדם 84 משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג 85 בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שהיא קשמה את עצמה לעבירה - 86 בשביל העבירה, למצוא חן בעיני הבעול, כנגד זה, המקום נזילה - 87 התורה ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שהיא גלתה את עצמה 88 לעבירה - שישבה בפתח הבית וגלתה את עצמה כדי שהבעול יראה 89 אותה ויעבור איתה עבירה, כנגד זה, המקום גלה עליה - התורה 90 ציוותה שתהיה מגולה לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער 91 ניקור. בדרך התחילה הכהן שותף לה, ואחר כך הפסג - דרך 92 התשמיש הוא שהירך נהנה הראשון מהקירוב בשר לבויה, ואחר כך 93 הבטן. לפיכך מקללה הכהן שותף לה, תרד תחילה ואחר כך הפסג 94 שנאמר 'בת ה' את ירכך ונפלת ואת בתך צבה', ושאר כל הגוף 95 לא פלט - ואף שאר אברי הגוף אינם נמלטים מן החולי והכאב 96 לאחר הירך והבטן. 97 גמרא. אמר רב יוסף, אף על גב דמדה בטילה - שפסקו להעניש 98 בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום במדה לא בטייל - עונש 99 כדוגמת אותה מיתה לא פסקי, אלא מודדים משמים לעוברי עבירה 100 שימותו במיתה שהתחייבו בה, וכדלהלן. דאמר רב יוסף וכן קני 101 רבי תימא, מיזם שחרב בית המקדש, אף על פי שבטלה סנהדרין 102 ולא דנים עוד דיני נפשות, מכל מקום ארבע מיתות לא בטלו. 103 שואלת הגמרא, והא בטלו - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. משיבה 104 הגמרא, אלמא דין ארבע מיתות לא בטלו - דין שמש להעניש את 105 החוטא בארבע מיתות בית דין לא בטל. ולכן נענש במיתה דומה 106 להם, כגון, מי שנתחייב סקילה - מי שעשה עבירה שהעונש עליה 107 היא סקילה, או נופל מן הגג או תיה דורסתו ומפילתו לארץ. מי 108 שנתחייב שריפה, או נופל בדיקה ונשרף, או נחש מבישו והארס 109 שורף אותו מבפנים ומת. מי שנתחייב הריגה - סייף, או נמסר 110 למלכות או לסקסין באין עליו, ודרכם להרוג בחרב. מי שנתחייב 111 הניקה, או טובע בנהר ונחנק בתוך המים, או מת בסרנופי - על ידי 112 חולי בגרון, ונחנק בחוליו.

1 דרנן אדרנן נמי לא קשיא הסתירה בין הדינים, שלעולם לא 2 חששו רבנן להרחור, אלא שהבא - לגבי סוטה מעמא מאי - הטעם 3 שמגלים את גופה, הוא משום שנאמר 'ונקשרו כל הנשים' - ולכן 4 מצווה לביישה, כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג 5 בצניעות ולא להביא את עצמם לידי חשד שזנו. אך קתם - לגבי 6 יוצאת להיסקל, אין צריך לביישה כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו 7 כמותה, שהרי אין לה יסור גדול מזה - שרואות אותה כשהיא 8 נסקלת. וכן תימא לעבד פה תרת - ואם תאמר שיראו גם שהיא 9 נהרגת וגם שמביישים אותה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, 10 אין עושים כן, משום שאמר קרא ואהבת לרעה במוד, ונלמד 11 מכאן שרור לו - יש לברור ליוצא להיחרג מיתה יפה - שלא 12 יתייש כשמיתים אותו. 13 שואלת הגמרא, לימא רב נחמן תנאי היא - האם נאמר שהדין 14 שאמר רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תלויה במחלוקת רבי 15 יהודה ורבנן לגבי היוצאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן 16 סוברים שיש לברור מיתה יפה ולכן סוברים שאין האשה נסקלת 17 ערומה, ורבי יהודה חולק על דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה. 18 דוחה הגמרא, לא - דברי רב נחמן לא תלויים במחלוקת רבי יהודה 19 ורבנן, אלא דכילי עלמא אית להו דרב נחמן - שיש לברור ליוצא 20 להיחרג מיתה יפה, והבא פהא קמיפליגי - אלא שנחלקו מה היא 21 המיתה היותר יפה לה, מר סבר - רבנן סוברים, כיוניה עדיף ליה 22 טפי מצערא דנפשיה - יותר חשוב לאשה שלא תתבוז משלא 23 תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה יעכב את 24 המיתה ויגרם לה להצטער יותר, מאשר להתבוז ולהיסקל כשהיא 25 ערומה, וממילא זו היא המיתה היפה לה. וימר - רבי יהודה סבר, 26 צערא דנפשיה עדיף ליה טפי מכיוניה - יותר חשוב לאשה שלא 27 תצטער משלא תתבוז, ולכן מעדיפה יותר להתבוז ולהיסקל 28 ערומה, מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה 29 להצטער יותר. וממילא זו היא המיתה היפה לה. 30 שנינו במשנה, היתה מכוסה לבנים מתכסה בשחורים וכו'. תנא - 31 למדנו בבבליה שאם היו גם בגדים שחורים נאים לה, מכוסין 32 אותה בבגדים מכוסים, בשביל שתתנוול ותתבוז. 33 שנינו במשנה, היו עליה כלי זהב וכו' מעבירין ממנה כדי לנוולה. 34 שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פשימא 35 שמסירים ממנה את התכשיטים, השתא נזילי מנוויל לה - שהרי 36 עושים מעשים לנוולה, הני מיבעיא - וכי צריך לומר שמסירים ממנה 37 את התכשיטים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא, מהו 38 דתימא - היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את התכשיטים 39 משום שבהיה אית לה כיון טפי - שאם יהיו עליה תכשיטים בזמן 40 שהיא ערומה עד כנגד ליבה ושערה מגולה ומפור, יש בכך יותר 41 בויה, וכדאמרי אינשי שליח ערטיל ופיסין מסאני - וכמו שדרך 42 האנשים לצחוק על מי שהולך ערום ולובש רק נעליים, כך אשה זו 43 כולה מנוולת והולכת עם תכשיטי זהב. קא משמע לן - חידשה לנו 44 המשנה שמכל מקום יותר בויה לה להיות בלי תכשיטי זהב. 45 שנינו במשנה, ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה 46 וכו', פעה מיניה רבי אבא מרב הונא - שאל רב אבא את רב הונא, 47 חבל המצרי מהו שיעעבב בסוטה - האם הקשירה חבל מצרי זה 48 מעכב את השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל 49 אחר וישקו אותה. וצדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא משום 50 שלא ישממו בנדיה מעליה הוא - בשביל שלא ימשכו הבגדים 51 כלפי מטה לאחר שקרע אותם הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה ובצלצול 52 קסין נמי סגי - בחבל קטן גם מספיק, או דילמא שהטעם לקשירה 53 הוא משום דאמר מר להלן, שבמדה שאדם מודד מודדים לו, ולכן 54 כיון שהיא חנה לו בצלצול - הסוטה חגרה כנגד נאה להתנאות 55 בפני מי שנסתרה עמו, לפיכך בהן מביא חבל המצרי - שהוא גס 56 ועבה וקושר לה למעלה מדידה כדי שתתבוז, ולפי טעם זה חבל

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

47 הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא
 48 בר פפא. וְכִי הֵימָּא - ואם תאמר לתרץ, שהנהגה אֲדוּדוּ - האומה
 49 המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי, והני אַחֲרֵינוּ נִינְהוּ -
 50 והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות שהתיישבו אחר כך
 51 במצרים. דוחה הגמרא, וְהִתְנַיָא אִמְר רַבִּי יְהוּדָה, מְנַמְנִין גַּר
 52 הַמְצָרִי הֵיָּת לִי חֶבֶר - היה לי חבר ומימין שמו שהיה גר מצרי, והוא
 53 מִתְלַמְּדֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אמר מְנַמְנִין גַּר הַמְצָרִי על עצמו, אֲנִי
 54 מְצָרִי רֵאשׁוֹן - מצרי שהתגייר, וְנִשְׁאַתִּי מְצָרִית רֵאשׁוֹנָה - גיורת
 55 מצרית, אֲשֵׁיא לְבָנִי מְצָרִית שְׁנִיָּה - מצרית בת גרים, כְּדִי שֵׁיחָא בֶן
 56 בְּנֵי מוֹתֵר לְבָא בְּקַהֲלָ - כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא
 57 לכשרה. ומכך שנמנין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח
 58 שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכה
 59 אותם ה'. אֲלָא מִסִּיקָה הגמרא מכח הקושיא, אִי אִיתְמַר הַכִּי
 60 אִיתְמַר - אם נאמרו הדברים, כך נאמרו, אִמְר רַבִּי חִינְנָא בְּר פִּיפְא,
 61 אִין תְּקִדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הַמְלַךְ שֶׁל הָאוּמָה, עַד שֶׁעָתָּה
 62 שְׂיִלוּחוֹ - שנפסקת מלכותו, שְׁנַאֲמַר 'בְּסִפְאָהָ בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה
 63 וְגו' ונדרש על מלך.
 64 אִמְיָמַר מִתְנִי לְהָא דְרַב חִינְנָא בְּר פִּיפְא אָהָא - אמימר למד את
 65 דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומחפסוק
 66 שלהלן, מֵאִי דְבִתְבִיב - מה כוונת הכתוב 'כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי
 67 וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם', ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אֲנִי ה'
 68 לֹא שְׁנִיתִי' לֹא הִכִּיתִי לְאוּמָה וְשְׁנִיתִי לָהּ - שלא הכיתי אומה
 69 מאומות העולם וחזרתי שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם
 70 אני מאבדם. ואילו 'וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם' - את עם ישראל
 71 אני מכה ולא משמיד, וְהִנְנִי דְבִתְבִיב 'חֲצִי אֲכֹלָה בָּם' - בישראל,
 72 שחצִי בְּלִין - מכותי כלות, אבל וְהִנְנִי אִין בְּלִין.
 73 אִמְר רַב הַמְנוּנָא, אִין תְּקִדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הָאָדָם -
 74 להענישו על חטאיו, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא סִתְאוֹ - שירבו עונותיו, שְׁנַאֲמַר
 75 'בְּמִלְאוֹת סִפְקוֹ יֵצֵר לוֹ וְגו'' - כאשר התמלא רצונותיו ותאוותיו,
 76 יֵצֵר לוֹ - יבואו עליו הצרות והעונשים.
 77 דְרִשׁ רַבִּי חִינְנָא בְּר פִּיפְא, מֵאִי דְבִתְבִיב 'רִנְנִי צְדִיקִים בְּה' לִישְׁרִים
 78 נְאוּה תְהִלְהוּ', אֵל תְּקִרִי נְאוּה תְהִלְהוּ, אֲלָא נוּה תְהִלְהוּ - ומתפרש
 79 הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישרים יהללוהו
 80 בְּנוֹה בְּתִים שֶׁהֵם בְּנוּ. ומי הם הצדיקים, זֶה מִשֶּׁה רִדוּ שְׁלֹא שְׁלֹמִי
 81 שׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, דְּוִד דְבִתְבִיב 'לְבָעוּ בְּאֵרֵן שְׁעָרֵיהּ' - שבנה
 82 שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם, מִשֶּׁה, אִמְר מַר, מִשְׁבַּכְנָה מְקִדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְגַנְזוּ אֶהֱל
 83 מוֹעֵד קְרָשִׁי קְרָשִׁי וְכִרְחִיו וְעִמּוּדָיו וְאֲדָרְיוֹ - ולא יכלו האויבים
 84 לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, הֵיבָא
 85 - היכן גנזו אוהל מועד. ומשיבה, אִמְר רַב הַסְדָּא אִמְר אַבְיָמִי, תַּתַּת
 86 מְחִילוֹת שְׁל תִּיבְלָ בֵּית הַמְקִדָּשׁ.
 87 תְּנִי רַבְנִי, כּוּמָה תְנָה עֵינֶיהָ בְּמֵי שְׂאִינוּ רְאוּי לָהּ - שנבעלה למי
 88 שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שְׂמָה שְׂבִיקְשָׁה לֹא נִיתַן לָהּ
 89 - שאסורה על הבעל לעולם. ומה שְׂבִידָה נְטִלוּהוּ מִמֶּנָּה - ואף
 90 נאסרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שְׂכַל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּמָה
 91 שְׂאִינוּ שְׁלוֹ, מַה שְׂמַכְבֵּשׁ אִין נּוֹתֵנִין לוֹ וְמה שְׂבִידוֹ נְטִילִין חִימְנוּ.

1 פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הִיא בְּהִלָּה לֹא עֵינֶיהָ, לְפִיכָּךְ עֵינֶיהָ בּוֹלְמוֹת -
 2 שבזמן ששוחה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. הִיא קְלָעָה
 3 לֹא אֶת שְׁעָרָה - שקלעה את שערה בעבור הבעל בשביל להתנאות
 4 בְּבִנּוּי, לְפִיכָּךְ בְּהֵן סוֹתֵר - פורע את שְׁעָרָה. הִיא הִרְאָתָה לוֹ
 5 בְּאֶצְבָּע - לרמוז לו שיבוא אליה, לְפִיכָּךְ צִיפְרִינָה נְזוּשָׁרוֹת. הִיא
 6 הִנְדָּה לוֹ בְּצִיבְלוֹ - גגורה נאה, לְפִיכָּךְ בְּהֵן מְבִיא הַכֵּל הַמְצָרִי
 7 וְקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעְלָה מוֹדִיחִי. הִיא פְּשִׁטָה לוֹ אֶת יְרִיכָה לַמַּעֲשֵׂה
 8 הַעֲבִירָה, לְפִיכָּךְ יְרִיכָה נּוֹפֶלֶת. הִיא קִיפְלָתוֹ עַל בְּרִיכָה בַמַּעֲשֵׂה
 9 הַעֲבִירָה, לְפִיכָּךְ בְּמִנְה צָבָה - מתנפחת, כמו שכתוב "וצבתה בטנה
 10 ונפלה ירכה". הִיא הִאֲכִילָתוֹ מַעֲדֵי עוֹלָם בִּשְׁבִיל לַפְתּוֹתוֹ לַעֲבִירָה,
 11 לְפִיכָּךְ קָרְבָנָה מֵאֲכָל בְּהֵמָה - שעורים. הִיא הִשְׁקָתָהוּ יוֹן מְשׁוּבָּח
 12 בְּכּוֹסוֹת מִשׁוּבָּחִים, לְפִיכָּךְ בְּהֵן מִשְׁקָה אוֹתָה מֵיַם הַיָּמִים בְּמִקְדָּה
 13 שְׁל חֶרֶשׁ - בכלי חרס. הִיא עֲשָׂתָה אֶת מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה בְּסִתְרָה, כִּגְד
 14 זֶה ה' שְׁהוּא יֹשֵׁב בְּסִתְרָה עֲלִיוֹן שֶׁם בַּהּ פְּנִים - מתפנה כדי להיפּרע
 15 מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר "וְעֵין נֹאף שְׁמָרָה נִשְׁף לֹא תִשׁוּרְנִי עֵין
 16 וְגו' וסתר פנים ישים" - שהנואף מצפה להשחית הלילה לעבור את
 17 הַעֲבִירָה בְּסִתְרָה, וְה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִתְרָה יִשִּׁים פְּנֵיו לַהִיפְרַע מִמֶּנּוּ. דְּבָר
 18 אַחֲרֵי - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה
 19 הַסּוֹטָה אֶת מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה בְּסִתְרָה, הִיא עֲשָׂתָה בְּסִתְרָה, כִּגְד זֶה
 20 הַמְּקוֹם פִּירְסוּמָה בְּגִלּוּי - שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך
 21 מתפרסמים מעשיה, וכמו שְׁנַאֲמַר "תִּפְסַח שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאֵן תְּגַלֶּה
 22 רַעְתּוֹ בְּקַהֲלָ (וְגו')". - המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על
 23 יְדֵי שְׁעוּשָׁה אוֹתָם בַּחֲשָׁךְ וּמְסוּתוֹ, סוּפוּ שְׂמֹגְלָה ה' אֶת מַעֲשָׂיו הָרַעִים
 24 לְרַבִּימַי.
 25 הַבְּרִייתָא לַמְּדָה מִפְּסוּקִים שֶׁבַמְּדָה שָׂאֵדָם מוֹדֵד מוֹדֵדִים לוֹ. שׁוֹאֲלַת
 26 הַגְּמָרָא, וּמֵאֲחֵר דְּנִפְקָא לִיה מ'אֲחַת ל'אֲחַת ל'מִצָּא חֲשָׁבוּן - שכבר
 27 לַמְּדָנוּ מִפְּסוּק זֶה שֶׁמְצַטְרִפִים הַחֲטָאִים לַחֲשׁוֹבֵן בִּשְׁבִיל לַהִיפְרַע, אִם
 28 כֵּן הַפְּסוּק 'כִּי כָל סֵאוֹן סֵאוֹן בְּרַעֲשׁ לְמָה לִי' - בשביל מה נכתב, הִרִי
 29 אִין בּו צוֹרֵךְ לַלְמַד עַל עֲבֵרוֹת קְטָנוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, לְכַמְדָּה -
 30 מִפְּסוּק זֶה לּוֹמְדִים שֶׁגַם עַל חֲטָאִים קְטָנִים נַעֲנָשִׁים בְּמִדָּה כִּגְד מְדָה,
 31 שֶׁהַעוֹשׁ יִהְיֶה כַּעַן חֲטָא. מְמַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא לַהֲקָשׁוֹת, וּמֵאֲחֵר
 32 דְּנִפְקָא לִיה מ'כִּי כָל סֵאוֹן סֵאוֹן בְּרַעֲשׁ' שֶׁמַּעֲנִישִׁים בְּמִדָּה כִּגְד
 33 מְדָה, אִם כֵּן 'בְּסִפְאָהָ בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה' לְמָה לִי - בשביל מה
 34 נכתב, הִרִי אִין בּו צוֹרֵךְ לַלְמַד לַמְּדָה כִּגְד מְדָה כְּפִי שֶׁדְּרַשָׁה מִמֶּנּוּ הַבְּרִייתָא
 35 בְּתַחֲלִיל. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, פְּסוּק זֶה הוֹצֵרֵךְ לְדְרֹשׁ לְכַדְרֵב חִינְנָא בְּר
 36 פִּיפְא, דְאִמְר רַבִּי חִינְנָא בְּר פִּיפְא אִין תְּקִדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן
 37 הָאוּמָה - אינו מעניש אומה עַד שְׁעָתָה שְׂיִלוּחָה - עד שמגיעה השעה
 38 שֶׁמֵּאֲבָדָה לַגְּמָרִי מִהָעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר 'בְּסִפְאָהָ בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה וְגו'
 39 - שֶׁמַּעֲנִישׁ אוֹתָם ה' עַל כֹּל הַעֲבֵרוֹת בְּשֶׁעָה שֶׁמִּשְׁלַח אוֹתָם לַאֲבֹדוֹן.
 40 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, אִינִי - איך ניתן לומר כך, שֶׁרַק בּוֹמֵן שֶׁה' מֵאֲבֹדָם
 41 מִהָעוֹלָם הוּא מַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְהָאִמְר רַבָּא שְׁלֵשָׁה בּוֹסוֹת הָאֲמוּרוֹת
 42 בְּמִצְרַיִם - בַּחֲלוּמוֹ שֶׁל שֶׁר הַמְּשִׁקִּים, לְמָה - על מה רומזים. כּוֹס
 43 יִסוּרִים אֲחַת, שְׁשִׁתָּת - ששתתה מצרים בְּמֵי מִשָּׁה - עֲשֵׂרֵת הַמְּכוֹת
 44 וְקִרְעַת יַם סוּף בּוֹמֵן שִׁיבָא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְאַחַת, שְׁשִׁתָּת בְּמֵי
 45 פְּרַעַה נְבָה - שהכה נבוכדנאצר מלך בבל את מצרים. וְאַחַת, שְׁעֵתִידָה לְשִׁתּוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ - בימות המשיח. וּנְמַצָּא, שֶׁהַעֲנִישִׁים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שביעי לעומר עמ' א

8 שערה מקשירתו לאחר שגילה את שערה, כדי לנוולח ויגרום לה
 9 שתודה. רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאוֹמַר, שֶׁאִם הִיָּה לְבָה נָאָה לֹא הִיָּה
 10 מְגַלְהוּ, וְאִם הִיָּה שְׁעָרָה נָאָה לֹא הִיָּה סוֹתֵר, כְּדִי שֶׁלֹא יִתְגַרֵּב בָּה
 11 הַכּהֲנִים. אִם הִיָּתָה מְתַפְסַח בְּלְבָנִים - אם היתה לבושה בגדים
 12 לְבָנִים, מְכַסֶּה בְּשָׂחוּרִים - מלבישים לה בגדים שחורים כדי לנוולה.
 13 וכן היה הִיָּה עֲלֶיהָ כְּלִי וְהֵב - בכשיתי זהב,

1 שֶׁשֶׁם הוּא הַמְּקוֹם שֶׁבוּ הִיוּ מִשְׁקָנִין אֶת הַפּוֹסוֹת, וּמְסַתְרִין אֶת
 2 הַיּוֹלְדוֹת - שהיו עומדות שם היולדות בשעה שמקריבים את קרבן
 3 טהרתם, וּמְסַתְרִין אֶת הַמְּצוֹרְעֵין - מזים את הדם על ידם ורגלם.
 4 וְכֵהֵן אוֹחִיו בְּכַנְיָה - בפתח הצואר, וּמוֹשֵׁךְ כִּלְפֵי מִטָּה, אִם יִקְרָעוּ
 5 בְּגָדֵיהֶם מַחֲמַת מְשִׁיבָה, נְקָרְעוּ וְאִינוּ מִקְפִּידֵי עַל כֵּךְ, וְאִם נִפְרְמוּ -
 6 ואף אם נפרמו לקרעים רבים, נִפְרְמוּ, וכך מוֹשֵׁךְ הַכּוֹהֵן אֶת בְּגָדוֹ עַד
 7 שֶׁהוּא מְגַלֵּה אֶת לְבָהּ, וְכֵן וְסוֹתֵר אֶת שְׁעָרָה - מתיר הכהן את

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד א

רש"י

פניה מוריקות. הכי תני לקפו, אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: הראתה לו באצבעותיה. רמזה לו לבא אצלה מאכל בהמה. שערות: כפקידה של חרש. פחותה מנגה שבבוטות: שם קב פנים. פניא לפרע מנקה, ושמתו אני את פני ונקלה ס ונתתי (את) פני ס' (י) בלן לשון פונה אני מכל עסקי ועסקני בהן: תפסה שפאה כמשאון. (שנאמר במשאון) המכסה דבר השנוי למקום.

במשאון בחשר כמו שפאה (וי"ו ס). שעושה מעשיו בחשה: כי כל שאון, שבא אלמדנו שאף עברות קטנות נפרעות הימנו: למה לי. מאחת לאחת נקא: והלמדנו שממדה שמודר מודדן לו, כפקידה. ולמדנו מעין החטא: שילוחה. אברהה מן העולם: ג' בוסות. בהלמו של שר המשקים: כישי פרעה נבה. לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: עם הכריתיה. לימות המשיה, אלמא לא נטרדה במקרה ראשונה: ובי תימא תקי אודי. הראשונים כלו כלן ואלו מאמות אחרות היו שנתשבו בארץ מצרים: מצרי ראשון. הוא עצמו נתגבר: אשיא לבני מצריה שניה. בת מצריה גיורת וגר מצרי שתהא היא שנה לגירות כדי שיהא בן בני שליש וראוי לשא בת ישראל, דכתיב (ויקני ט) בגיסי אשר ילדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה', שאם הייתי מאשי לבני מצריה ראשונה היה בן בני שני מצד מאי, דאמר ביבמות (קף טו) ובקדושין (קף ס) ובגסי אשר ילדו להם הלך אחר פסולן, אלמא ידיון מצרים הם, דאלו שאר אמות מותרין לבא בקהל מיד. מנימין לית ליה הא דאמר בבבכות (קף כח) שהעמונים והמצרים מותרין לבא בקהל שבקר עלה סנחריב ובלבל את כל האמות, והכי נמי קתני בת דתך מילתא בתוספתא דקדושין, אמר לו ר"ע מנימין טעית שבקר עלה סנחריב ובלבל בו: אהא. מן המקרא הנה: חצי בלים, מכותי כלות במלאות ספקו. כל רצונו: יצר לו. תבואנו קרה אלמא גוה תהלה על עסקי גוה בתים שבנו יהלילה: שלא שלטו שונאיהם במעשה ידיהם. להיות נהנים מהם: דוד דכתיב כעני בארץ שערית. לעיל מזה כתיב חשב ה' בהשחית חומת בת ציון, ועלה כתיב טבעו בארץ, ומצדת ציון היא עיר דוד וביתו דכתיב בספר שמואל (טו כ) וכשפאו צרים בימי צדקתו טבעו השערים, דלתות השערים שהיו של בחושת אל שו וכסף וזהב, כדי שלא יאמנם אוביים, ועצים לא נשא אתם: מה שפקשה לא נתן לה. שאסורה לבעול: ומה שכתוב: נטלו הקנה: אם שותה מים מתה, ואם הודתה נאסרה לבעול והפסידה כהבתה:

נחש

פניה מוריקות. היא פחלה לו עיניה, לפיכך עיניה בולטות. היא קלעה לו את שערות, לפיכך פהן סותר את שערות. היא הראתה לו באצבע, לפיכך ציפורניה נושרות. היא הנרה לו בצלצול, לפיכך פהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדריה. היא פשטה לו את יריכה, לפיכך יריכה נופלת. היא קיבלתו על פריסה, לפיכך בטנה צבה. היא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. היא השקתה יין משובח בכוסות משובחים, לפיכך פהן משקה מים המרים במקודה של חרש. היא עשתה בפתח, איש בסתר עליון שם בה פנים, שנאמר ועין נאף שמרה נשף לאמר לא תשרוני עין וגו'. דבר אחר, היא עשתה בפתח, המקום פירסמה בלוי שנאמר תפסה שפאה במשאון תגלה רעתו בקהל וגו'. ומאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצא חשבון, כי כל שאון סאן ברעש למה לי, לכמדה. ומאחר דנפקא ליה מ'כי כל שאון סאן ברעש, בכסאסה בשלחה תריבנה למה לי, לכדב חנינא בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר בכסאסה בשלחה וגו'. איני, והאמר רבא, שלשה פוסות האמורות במצרים למה, אחת ששחת בימי משה, ואחת ששחת בימי פרעה נבה, ואחת שעתידה לשתות עם חבוחניה. וכי תימא הנך אודו והני אחריני ניהו, והתניא אמר רבי יהודה, מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, אמר מנימין גר המצרי, אני מצרי ראשון ונשאתי מצריה ראשונה, אשיא לבני מצריה שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל, אלמא אי איתמר הכי איתמר, אמר רבי חנינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן הפולך עד שעת שילוחו, שנאמר בכסאסה בשלחה תריבנה וגו'. אממר מתני להא דרב חנינא בר פפא אהא, מאי דכתיב כי אני ה' לא שניתו ואתם בני יעקב לא בליתם, אני ה' לא שניתו' לא הביתי לאומה ושניתו לה, ואתם בני יעקב לא בליתם' חצי אכלה בס' חצי פלון והן אינן פלון, אמר רב חמנא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר במלאות ספקו יצר לו וגו'. דרש רבי חנינא בר פפא, מאי דכתיב ר'ננו צדיקים בה' לישירים נאנה תהלה אל תקרי נאנה תהלה אלמא גוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב מבעו בארץ שעריה. משה, דאמר מר, משונבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו קרסיו וגריהיו ועמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו רבנן, סומה נתנה עיניה כמי שאינו ראו לה, מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממונה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נטמלין הימנו.

תוספות

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (מכילתא דף קח). דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המקדש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו ר'ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מומר אתה א"ל ר'ג והלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר'ג וכו' עמון ומואב במקומם הן וישבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל העולם כולו א"כ אפילו מנימין היה מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אהויה דתפלת השחר דאמר פ"ק דמגילה (קף יב) ויל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא ארורדיא שנאמר שאנן מואב מנעוריו וגו' מידו הוא בשמעתין לא קשיא מיד פשוטי דמנימין היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא בתוספתא דפ' תרוא דקדושין אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית הלכה כבר עלה סנחריב ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא עמונים ומואבים במקומם אלא עמון שאנן מצריה ומצרי נושא עמונית ואחד מן אלו מותר בכל משפחות האדמה ואחד מכל משפחות האדמה נושא את אלו והכא הכי פירושה עד כאן ל"פ אלא אם נתבלבלו אי לא אבל כולי עלמא מדוד דישנן בעולם אבל ההיא דמגילה תיקשה ופרת' דסנחריב אע"פ שבלבל את כל העולם כולו ארץ מצרים לא בבלב כדכתיב (מלכים טו) בפרעה נבה ולא הוסיק עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בבלב (ומצרים) והכי גמא בסדר עולם מימם שעלה מלך בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל עמון (ומואב) בבלב דכל הנהו לא אשכחן בהדיא עמון בבלבן כדכתיב (ישעיה ו) מי בכל אלדי הארצות וגו' ובמצרים אשכחן בהדיא שלא בבלבן אלא שטפן כדאמר' בסדר עולם כשהלך לתרהוקה מלך בוש ועל אותה שעה אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית וכו' וגמרא שלנו לא חש להוכיח לפי שעתה היה כביש גמור אלא כשתיפת שבנא וסיעתו וגם מאבא שטף כדאמרין ואף מלאך המת אץ לו ונקלה כבוד מואב (ישעיה טז) סנחריב שטפן אבל כביש ובלבל לא הוה ובמואב אשכחן בהדיא דלא בבלב כדכתיב שאנן מואב מנעוריו וכי אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא בבלב ובמגילת גרסין זיל גבי מואב דיתבי אדוכתייהו עמון דמלך און לא יתבי אדוכתייהו ובבבכות (קף כח) אמרין וכו' עמון ומואב במקומן הן וישבין ל"ג מואב חורבן נבוכדנצר לא חשיב בבלב דכי היה מחרים נבוכדנצר היה מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרין בפ' תרוא (קמן טו) גבי לוח היא לוח שלא בבלב סנחריב ולא החריב נבוכדנצר ואף מלאך המת אץ לו רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בבלב בסנחריב חורבן נבוכדנצר ולפום רהיטא גרס עמון בהדי מואב וליחא כדפרישת ותו לא מיד ע"כ פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומם הם וישבין יש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני לא מלואבים במקומם ואי לא מואבים בתוספתא ועמון במגילה לא קשיא מיד: לא הכיתי לאומה ושניתו. היה דאזא הוה מצי למיפרך הא דרבא הוא דמנימין ועיקב קאמר ובאומה שלימה מיירי:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

תוספות

רש"י

1 נחש הקדמוני. נתן עינו בחיה ובא עליה. והיינו דכתיב (מלאכי ג) הנחש השיאני, לשון תשמיש ונשואין הוא: נפלו הימנו. קומה וקופה: והא מלך. שלךך עשאו ערום מכל: אני אמרתי
 2 יחלך בקומה וקופה. מקללנו אתה למד, וכן כל אלה אתה למד מקללתו: פניו. נתן עינו בתאומה יתרה שנולדה עם הבל, ששתי תאומות נולדו עמו, והיינו דכתיב (מלאכי ז) את אחיו
 3 את הבל, שני אחים שני רביים: קרה. על הכהנה ונבלע: בלעם. בממנו של בלק לקלל את ישראל, ונתרג במדון שהלך לטול שכר עשרים וארבעה אלף שפנלו מישךל בעצתו:
 4 דואג. אביר הרועים וגדול שבתלמידים הקה, ונתקנא בדרך שראוהו בבו דבר ואיש תאר ומראה פנים בהלכה כדכתיב (שמואל ב טו) והנה ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו', ואמר באגדה
 5 יחלך (הפ' ט) דכל חסוקס הזה דואג אמרו בלשון
 6 הרע: ואחיתופל. נתן עינו במלוכה כדאמר
 7 בחלק (הפ' ט) קאה אש יוצא מאמותו ונסכבר
 8 שעתיך למלוך, ומה שבידו נטלו הימנו לא יחצו
 9 ימיהם: נתי. בקמנו של נקמן ודפצרט ואייתה.
 10 באבישג ונתרג: ענינה. בכהנה. ודפצרט ודפצרט
 11 על מצחו (הפ' ט) כי ליים בו, וקללה היא
 12 תחלת הפורענות: מיהו כי ברקו מיהו כי
 13 אורחיהו ברקו. שבמיעים נכסכו תחלה
 14 ומקלקלות אותן ואח"כ נפולת לרף: שלא
 15 להוציא לעו. שאמרו לא עשו כסדר האלה ואין
 16 פורענות זו על דן: מתי"י שפשונו הלך אחר
 17 עינו. כדז"ל קמנו: על עשר פלגשי אביו.
 18 כדכתיב בספר שמואל (ו טו) ויעזוב עשר נשים
 19 פלגשים לשמור הכיני לזניבות. הניתות: לב
 20 אביו ולב כ"ד. כדכתיב (טס) אלקה נא ואשלמה
 21 את נדרי וגו', וכתיב את אבשלום הלכו מאתים
 22 אש קרואים והולכים לתקם, ואמרין בסיסה
 23 דירושלמי קרואים מדוד שעל ידי מצות דוד
 24 הלכו עמו, אמר לו כהו בו שילכו עמי אותן
 25 שנים שאבחר וכתב לו, והיה מראה חומתו של
 26 דוד לשנים והולכים אתריו וכן לשנים אתרים
 27 עד שבסג מאתים וכלן ראשי סנהדראות, הרי
 28 לב אביו ולב ב"ד וכל אנשי ישראל דכתיב שבט
 29 איש להשתחות וגו', כדכתיב גש ושימני שופט
 30 בארץ, וכתיב ויגוב אבשלום את לב אנשי
 31 ישראל: ואין באחיו גדול ממנו. שהיה מלך, הרי
 32 מדה שמדד שנקבר אביו בגדולים וכו במדה
 33 מדדו לו שנקבר הוא בגדולים: כי לנו. לענין
 34 כבוד בקורה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא
 35 נלקעס בו אלא משה שהוא גדול מישראל ואין
 36 בישראל גדול ממנו. הרי שבמדה שמדד לקבר
 37 את יוסף ע"י גדול בה מדדו לו, שאין גדול
 38 כבודו קבור משה שלא נתעסק בו אלא
 39 הק"ה: מני בעינו כד. ע"י עינו מרד בבורא:
 40 כי מה' הוא. שחשק באותה אשה כדי להתגרות
 41 בפלשתים: והכתיב ויגר שמשון מתקנה. וקרא
 42 בשלש מנבות פלשתים ותיטב בעיני שמשון,
 43 ומעשה של זו שבתמנת קודם למעשה של זו
 44 שבעזה: תחלת קלקולו מיהא בעזה הוה. דההיא
 45 דתמנת לאו קלקול הוא כלי תאי, שלקחה לו
 46 לאשה ולא בא עליה בנות: שרדלה. עקרה.
 47 כמו אבני הר שנדלדלו: מנא. דעה. הלא כמה
 48 כזבים אמר לה קום לבן ומצאוהו שרן: פנין
 49 דכ"י. מתקבלין ומקושבן דבריהם: געין
 50 אפניהם. קאתה שערך גדול ולא היה שותה יין,
 51 והבינה שהדברים האחרונים שאמר לה שדברך
 52 הזה היה כהו גדול אמת הו: ותאלצהו. לשון
 53 דחק ומצוקה: בשעת גמר ביאה. תאת האדם
 54 מקרה: דרים האסורים לגיו. משרת ענבים,
 55 כגון גור ששרד ענבים במים יגש בהם טעם יין,
 56 דלא נפקא מכל אשר יעשה מנפן היין ומפקי יין,
 57 מכתש. מקום קביעות השן: אוה לדבר טמא.
 58 לשא תב אל נכר: גדרך טמא. לודי המטה
 59 שאלמלא הוא היה מת בצמא: רוח ה'. רוח
 60 נבואה ששרתה על יעקב: מקשקשת לפניו.
 61 ללוותו באשר חולק.

1 וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עינו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה
 2 שבידו נטלוהו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה ותיח,
 3 ועכשו ארוך הוא מקל הבהמה ומכל חית השדה. אני אמרתי יחלך בקומה וקופה, עכשו
 4 על גחזו לך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשו עפר יאכל. הוא אמר אהרוג את
 5 אדם ואשא את חיה, עכשו איכה אשית בינך ובין האשה ובין ורעך ובין ורעה. וכן מצינו
 6 בקון וקרה ובלעם ודואג ואחיתופל ונחשו ואבשלום ואדוניהו ועוניהו והמן שנתנו עיניהם
 7 במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם: בירך התחילה
 8 בעבירה וכו': מנא הני מילי, אילמא משום דכתיב 'בתת ה' את יריכך נפלת ואת במתך
 9 צבה', והכתיב 'יצבתה כמנה ונפלה ירכה'. אמר אב"י, כי לויט לויט תחילה ירד והדר כפון
 10 לויט, ומנא כי כדן, כי אורחיהו כדן, כפון ברישא והדר ירד. בקללה נמי פתיב 'לצבות
 11 כפון ולנפל ירד', ההוא דמודע לה כהו דכפון ברישא והדר ירד, שלא להוציא לעו על מום
 12 הקרים: מוצנה. שמשון הלך אחר עינו לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שצאמר 'ויאחזוהו
 13 פלשתים ונקרו את עינו'. אבשלום נתנאה בשערו לפיכך נתלה בשערו, ולפי שבא על
 14 עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לזניבות, שצאמר 'ויספו עשרה אנשים נשאי בלי
 15 יואב'. ולפי שגנב שלש גבכות, לב אביו ולב בית דין ולב ישראל (שצאמר 'ויגנב אבשלום
 16 את לב אנשי ישראל') לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים, שצאמר 'ויקח שלשה שבטים בכפו
 17 ויתקעם בלב אבשלום'. וכן לענין הטובה, מרים המתינה למושה שענה אחת, שצאמר 'ותתצב
 18 אחתו מרחק', לפיכך נתעכבו לה ישראל ו' ימים במדבר, שצאמר 'והעם לא נסע עד האסף
 19 מרים'. יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו, שצאמר 'ויעל יוסף לקבר את
 20 אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים'. מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה.
 21 משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שצאמר 'ויקח משה את עצמות יוסף
 22 עמו'. מי גדול ממושה שלא נתעסק בו אלא המקום, שצאמר 'ויקבר אתו בניא'. לא על
 23 משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שצאמר 'יהלך לפניך צדקך כבוד ה' ואספד':
 24 גמרא. תנו רבנן, שמשון בעינו מרד, שצאמר 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי
 25 היא ישרה בעיני' לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שצאמר 'ויאחזוהו פלשתים ונקרו את
 26 עינו'. איני, והכתיב 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא'. כי אול, מיהא בתר ישרותיה אול.
 27 תניא רבי אומר, תחילת קלקולו בעזה, לפיכך לקה בעזה. תחילת קלקולו בעזה, דכתיב
 28 'ויחך שמשון עתה וירא שם אשה זונה וגו', לפיכך לקה בעזה, דכתיב 'ויורידו אותו עתה'.
 29 והכתיב 'יירד שמשון תמנתה', תחלת קלקולו מיהא בעזה הוה. 'ויהי אחרי כן ויאהב אשה
 30 גנחל שורק ושמה דלילה, תניא רבי אומר, אילמלא (לא) נקרא שמה דלילה, ראויה היתה
 31 שתקרא דלילה, דילדה את כהו, דילדה את לבו, דילדה את מעשיו. דילדה את כהו,
 32 דכתיב 'ויסר כהו מעליו'. דילדה את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'.
 33 דילדה את מעשיו, דאיסתלק שכינה מיניה, דכתיב 'הוא לא ידע כי ה' סר מעליו'. 'ותרא
 34 דלילה כי הגיד לה את כל לבו' מנא ידעה, אמר רבי חנין אמר רבי, ניפרין דברי אמת.
 35 אב"י אמר, ידעה בו באותו צדיק דלא מפיך שם שמום לבטלה, פינן דאמר 'עור אלהים
 36 אני' אמרה השתא ודאי קושטא קאמר. 'ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו'
 37 מאי 'ותאלצהו', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו. 'עתה
 38 השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא' מאי 'כל טמא', ותו עד השתא דברים
 39 טמאים קאכלה, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים האסורים בגויה. 'ויבקע אלהים את
 40 הפכתש אשר בלח', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, הוא איזה לדרב טמא, לפיכך נתלו
 41 חיו בדבר טמא. 'ותח ל רוח ה' וגו' אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה נבואתו של יעקב
 42 אבינו, דכתיב 'יהי דן נחש עלי דרדך'. 'לפעמו במתנה דן' אמר רבי יצחק דבי רבי אמי,
 43 מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כוונ, פתיב הקא 'לפעמו במתנה דן', וכתיב התם
 44 'לפעמן ורימון'. 'בין צרעה ובין אשתאול' אמר רבי אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים
 45 היו ונקרן שמשון ויתתן זה בזה. 'הוא יחל להושיע את ישראל' אמר רבי חמא ברבי חנינא,
 הוהל

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

55 וְכֵן מְצִינּוּ בְּנֶחֱשׁ הַקְּרָמוּנִי - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
 56 שְׁנָתָן עֵינָיו כְּמַה שְׂאִינּוּ רְאוּי לֹא - בחוה, ובא עליה. מַה שְׂבִיקֶשׁ
 57 לֹא נִתְּנוּ לֹא - שאסור בה, וְמַה שְׂבִידֹד - שהיה בקומה זקופה,
 58 וּבְדַלְהֵן, נְמַלְוֵהוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אֲמַרְתִּי
 59 שֶׁהַנַּחֲשׁ יִהְיֶה עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעַכְשָׁיו - עוֹנֵשׁ שְׂאִירוֹ
 60 הוּא אֵיךְ הַבְּהֵמָה וּמְכַל תַּיִת הַשְּׂדֵה. אֲנִי אֲמַרְתִּי יִחַלְדַּךְ בְּקוֹמָה
 61 זְקוּפָה, עַכְשָׁיו, עַל נְחֹנּוּי לְךָ. אֲנִי אֲמַרְתִּי הֵא אֲמַכְלוּ מֵאֵל
 62 אֲדָם, עַכְשָׁיו, עֵפֶר יֵאֱכַל. הוּא אָמַר אֲהַרְגוּ אֶת אָדָם וְאִשָּׁא אֶת
 63 הַחַיָּה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת,
 64 ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עַכְשָׁיו, 'אֵיבָה אֲשִׁית בֵּינֶךָ וּבֵין
 65 הָאִשָּׁה וּבֵין זְרַעֲךָ וּבֵין זְרַעֲהָ' - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
 66 האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
 67 וְכֵן מְצִינּוּ בְּקָזָן - שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
 68 לְקָרָח - בכהונה של אהרון, וסופו שנבלע באדמה. וּבְלָעַם - בכסף
 69 שֶׁל בַּלַּק, וסופו שנהרג כשהלך ליטול את הכסף. וְדוֹאָג - שקינא
 70 בְּדוֹדוֹ, וְאֶחָיוּפֶל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְנַחֲזִי - כממון נהגו,
 71 וְנַצְטַרְעוּ, וְאֶבְשָׁלוּם - במלוכה, וְנַהַרְגוּ. וְנַהַרְגוּ - באבישג, וְנַהַרְגוּ.
 72 וְעוֹזְיָהוּ - בכהונה גדולה, וְנַצְטַרְעוּ וְהַפְסִידוּ גַם אֶת הַמְּלוּכָה. וְהָמֵן.
 73 שְׂכַל אֵלּוּ שְׁנָתָנוּ עֵינֵיהֶם כְּמַה שְׂאִינּוּ רְאוּי לָהֶם, מַה שְׂבִיקֶשׁוּ לֹא
 74 נִתְּנוּ לָהֶם, וְמַה שְׂבִידֹד נְמַלְוֵהוּ מֵהֶם.
 75 שִׁנֵּינוּ בַּמַּשְׁנָה, בְּיַד הַתְּחִלָּה פְּעֻבְרָה וְכו', לִפְיֵךְ תִּלְקַח הַיֵּרֶךְ
 76 תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּךְ הַבֶּטֶן. שְׂוֹאֵלֵת הַגַּמְרָא, מָנָא הֵינִי מִיָּלִי - מניין
 77 שְׂלֹקָה הַסוּטָה תְּחִלָּה בִּירַךְ, אֵילִמָּא מִשּׁוּם דְּכַתִּיב - נלמד ממה
 78 שֶׁמִּשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי שְׂוֹתָהּ וְאוֹמֵר, 'בְּתַת ה' אֶת
 79 יְרִיבְךָ נִפְלֵת וְאֶת כְּמִנְיָה צְבָה' - שְׂקוּדִים יֵרַךְ וְאַחַר בֶּטֶן, וְהַכְּתִיב -
 80 הֵרִי לֵאחַר שְׂוֹתָהּ וְנִמְצָא שְׂוִיתָהּ כְּתוּב 'וְצְבָתָה כְּמִנְיָה נִפְלֵת
 81 יְרִיבָה' - נִמְצָא שְׂלֹקָה הַבֶּטֶן תְּחִלָּה. מִתְּרַצַּת הַגַּמְרָא, אָמַר אֲבִינִי בִּי
 82 לֵימִי, לֵימִי תְּחִלָּה יְרַךְ וְהַרְדַּ בְּמֵן לֵימִי - כאשר מקלל הכהן את
 83 האשה ומשביעה על מה שיקרה לה אם ימצא שזינתה, מְקַלְלָה
 84 תְּחִלָּה עַל הַיֵּרֶךְ וְאַחַר כֵּךְ עַל הַבֶּטֶן, וּמִשּׁוּם שֶׁבִירַךְ הַתְּחִלָּה
 85 בְּעִבְרָה. וּמָיָא בִּי בְּרַךְ, בִּי אֹרְחִיתִיהוּ בְּרַךְ - אך כאשר המים
 86 בּוֹדְקִים אוֹתָהּ, הֵם בּוֹדְקִים לִפְיֵה הַסֹּדֵר שֶׁנִּכְסְּסִים לְגוּף, בְּמֵן בְּרִישָׁא
 87 וְהַרְדַּ יְרַךְ - קוּדִים הַבֶּטֶן וְאַחַר כֵּךְ הַיֵּרֶךְ. וְאַמְרָה הַמַּשְׁנָה שְׂלֹקָה הַיֵּרֶךְ
 88 תְּחִלָּה, כִּיֵּן שֶׁהַקְּלָלָה הִיא תְּחִלַּת הַפּוֹרְעוֹת. שְׂוֹאֵלֵת הַגַּמְרָא,
 89 בְּקַלְלָה נְמִי - בַּפְּסוּקָה אַחַר כְּתִיב 'לְצַבּוֹת בְּמֵן וְלִנְפֵל יְרַךְ' - הֵרִי גַם
 90 בְּקַלְלָה מִצְאָנוּ שְׂקוּדִים הַבֶּטֶן לֹקֵה. מְשִׁיבָה הַגַּמְרָא, הֵהוּא דְּמוֹדַע
 91 לְהַ בְּרַךְ - בַּפְּסוּקָה זֶה מוֹדִיעַ הַכֹּהֵן לְסוּטָה, בְּמֵן בְּרִישָׁא וְהַרְדַּ יְרַךְ -
 92 שֶׁבְּפוּעַל, קוּדִים תִּלְקַח הַבֶּטֶן וְאַחַר כֵּךְ הַיֵּרֶךְ, וְאִין פְּסוּקָה זֶה חֲלַק
 93 מִהַקְּלָלָה, וּמִבְּאֵרֵת הַגַּמְרָא, שְׂוֹרַךְ הַלְהוּדִיעַ לֵה כֵן, כַּדִּי שְׂלָא
 94 לְהִצְיָא לְעוֹ עַל מִים הַמְּרִים - שִׂיאֲמְרוּ שְׂמַה שְׂקְרָה לֵה אִינוּ קַשׁוּר
 95 לְשִׁתִּית הַמִּים, מִפְּנֵי שֶׁלֹא נִגְרַם לֵה עַל פִּי סֹדֵר דְּבִרְיוּ.
 96 הַמַּשְׁנָה מְבִיאָה עוֹד מִקּוֹמוֹת שֶׁהַעוֹנֵשׁ הוּא בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁחֲטָאוּ, וְכֵן
 97 לְטוֹבָה שֶׁמְקַבְּלִים שֶׁכֵּךְ מִדָּה כְּנֵגַד מִדָּה.
 98 מַשְׁנָה. שְׂמִשּׁוֹן הַלֵּךְ אַחַר עֵינָיו - מִנְשַׁךְ אַחֲרֵי מִרְאָה עֵינָיו, לְפִיכְךָ
 99 נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שְׂנַאָמַר 'וְיִאֲחֹזְוֵהוּ פְּלִשְׁתִּים וְיִנְקְרוּ אֶת
 100 עֵינָיו, אֶבְשָׁלוּם נִתְּנָא בְּשַׁעְרֵי, לְפִיכְךָ נִתְּלָה בְּשַׁעְרֵי - שֶׁהַסַּחֲבָר
 101 שְׂעָרוֹ נִתְּלָה בְּאֵילָן, וְאוֹ הַרְגוּ אוֹתוֹ. וְלִפְיֵה שְׂבָא אֲבִשְׁלוּם עַל עֵשֶׂר
 102 פְּלִינְשֵׁי אֲבִיו לְפִיכְךָ נִתְּנוּ בּוֹ עֵשֶׂר לֹזְנֵבוֹת - חֲנִיתוֹת, שְׂנַאָמַר
 103 'וְיִכְסְבוּ עֵשֶׂרָה אֲנָשִׁים נִשְׂאִי כָּלִי יוֹאֵב וְכוּ אֶת אֲבִשְׁלוּם'. וְלִפְיֵה
 104 שְׂנַנְבֵּי אֲבִשְׁלוּם שְׂלָשׁ גְּנֻבוֹת, אֶת לֵב אֲבִיו וְלֵב בֵּית דִּין - שֶׁבַּכֵּךְ
 105 מִדּוּד לְכַתּוּב לֹא שְׁשֵׁנִי אֲנָשִׁים שְׂהוּא יִבְחַר בְּחָם יִלוּ אוֹתוֹ לְהַקְּרִיב
 106 אֶת קֶרְבָּנוּ יִהְיוּ צְרִיכִים לְבַא עֵמוּ, וְהַלֵּךְ אֲבִשְׁלוּם וְהִרְאָה זֹאת לְשָׁנִים
 107 וְעוֹד שְׁנַיִם, עַד שֶׁאֲסַף מֵאִתָּם רֵאשֵׁי סְנַהֲדְרִין, וְכַכֵּךְ גַּב לֵב אֲבִיו וְלֵב
 108 בֵּית דִּין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שְׂנַאָמַר 'וְיִנְבֵּב אֲבִשְׁלוּם אֶת לֵב אֲנָשִׁי

יִשְׂרָאֵל') - שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דן אותם היה
 מוכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לְפִיכְךָ נִתְּקַעוּ בּוֹ שְׂלִשָּׁה
 שְׂבָטִים - שְׂרַבִּיטִים, שְׂנַאָמַר 'וְיִקַּח שְׂלִשָּׁה שְׂבָטִים בְּכַפּוֹ וְיִתְּקַעֵם
 בְּלֵב אֲבִשְׁלוּם'.
 וְכֵן לְעֵזְבֵן הַפּוֹזְבָּה, מִצְאָנוּ שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַשֶּׁכֶר בְּאוֹתוֹ עֵינָיו שֶׁל
 הַמַּצְוֵה. מְרִים הַמִּתִּינָה לְמַשָּׁה שְׂעָה אַחַת, כִּשְׁהִיָּה בְּתוֹךְ הַתִּיבָה
 בִּיאוּר, שְׂנַאָמַר "וְתִתְּצַב אַחֲתוֹ מִדְּחַק", לְפִיכְךָ קִיבְלָה שֶׁכֵּר
 וְנִתְּעַכְבוּ לֵה יִשְׂרָאֵל ו' יָמִים בְּמִדְּבָר בִּזְמַן שֶׁהִיָּתָה מִצְרַעַת, שְׂנַאָמַר
 "וְהָעַם לֹא נָסַע עַד הָאָסֶף מְרִים". יוֹסֵף זָכָה לְקַבֵּר אֶת אֲבִיו, וְאִין
 בְּאֲחָיו גְּדוּל מִמֶּנּוּ - שְׂוִסֹף הִיָּה מֶלֶךְ וְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרַת יַעֲקֹב,
 שְׂנַאָמַר "וְעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת אֲבִיו וְעַל עֵמֹו גַּם רַכֵּב גַּם
 פְּרָשִׁים", ובאותה מדה מדדו לו, שֶׁהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרָתוֹ גְּדוּלִים, שֶׁהֵרִי
 מִי לְנֹו גְּדוּל מִיוֹסֵף שְׂלָא נִתְּעַפֵּק בּוֹ אֵילָא מִשָּׁה, כִּדְלַהֲלֵן. וְכֵן מְצִינּוּ
 בַּמַּשָּׁה, שֶׁזָּכָה בְּעֻצְמוֹת יוֹסֵף וְאִין בִּישְׂרָאֵל גְּדוּל מִמֶּנּוּ - הַתְּעַסֵּק
 בְּעֻצְמוֹ בַּהֲעֵלָת עֻצְמוֹת יוֹסֵף מִמְּצַרִּים, אֵף שֶׁלֹא הִיָּה גְּדוּל מִמַּשָּׁה
 בִּישְׂרָאֵל, שְׂנַאָמַר "וְיִקַּח מִיֹּסֵף אֶת עֻצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", ובאותה
 מדה מדדו לו בַּפְּטִירָתוֹ, שְׂמִי גְּדוּל מִמַּשָּׁה שְׂלָא נִתְּעַפֵּק בּוֹ אֵילָא
 הַמְּקוֹם - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֻצְמוֹ נִתְּעַסֵּק בְּקַבּוּרָתוֹ, שְׂנַאָמַר
 "וְיִקְבֵר אֹתוֹ בְּנִיא". מְסִימַת הַמַּשְׁנָה, שְׂלָא עַל מִשָּׁה בְּלִבָּר אָמַר
 שֶׁהִתְעַסֵּק ה' בּוֹ, אֵילָא עַל כָּל הַצְּדִיקִים, שְׂנַאָמַר "וְהַלֵּךְ לְפָנֶיךָ צְדִיקָךָ
 כְּבוֹד ה' יִאֲסַפְךָ" - שְׂוִסֹף ה' אֶת נַשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים בְּמוֹתם לְהַבִּיאֵם
 לְגֵן עֵדֶן.
 גְּמֵרָא. תְּנוּ רַבְּנַן שְׂמִשּׁוֹן בְּעֵינָיו מְרָד, שְׂנַאָמַר "וְיִאֲמַר שְׂמִשּׁוֹן אֵל
 אֲבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִי הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינִי", לְפִיכְךָ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים
 אֶת עֵינָיו שְׂנַאָמַר "וְיִאֲחֹזְוֵהוּ פְּלִשְׁתִּים וְיִנְקְרוּ אֶת עֵינָיו". מִקְּשָׁה
 הַגַּמְרָא, אֵינִי, וְכִי שְׂמִשּׁוֹן נִשְׂאָה לִפְיֵה שְׁנָתָן בַּה עֵינָיו, וְהַכְּתִיב "וְאֲבִיו
 וְאִמּוֹ לֹא יִדְעוּ כִי מוֹת הִיא" - שִׁישָׁא אוֹתָהּ, הֵרִי שְׂמִשְׁשִׁים רַצָּו
 שִׁישָׁא אֶת הַפְּלִשְׁתִּים. מִתְּרַצַּת הַגַּמְרָא, כִּי אֲזַל מִיְהָא בְּתַר יִשְׂרָוּתִיהּ
 אֲזַל - שְׂמִשּׁוֹן לֹא יִדַע שׂוּה רַצּוֹן ה', אֵלֹא הֵלֵךְ אַחֲרֵי מִרְאָה עֵינָיו.
 תְּנִיָא רַבִּי אוֹמַר, תְּחִלַּת קְלָקוּלוֹ שֶׁל שְׂמִשּׁוֹן הִיָּה בְּעוֹה, לְפִיכְךָ
 לָקַח בְּעוֹה, תְּחִלַּת קְלָקוּלוֹ בְּעוֹה, דְּכַתִּיב "וְיִלְכֵךְ שְׂמִשּׁוֹן עוֹתָהּ
 וְיִרָא שֵׁם אִשָּׁה זֹנָה וְגו' וְיָבֵא אֵלֶיהָ. לְפִיכְךָ לָקַח בְּעוֹה, דְּכַתִּיב
 כִּאֲשֶׁר תִּפְסֹו אוֹתוֹ הַפְּלִשְׁתִּים "וְיִוִּידוּ אוֹתוֹ עוֹתָהּ". שְׂוֹאֵלֵת
 הַגַּמְרָא, וְהַכְּתִיב "וְיִרָד שְׂמִשּׁוֹן תְּמַנְתָּהּ וְגו'" וְלֹקַח לֹו אִשָּׁה מִשָּׁם,
 וְכַפִּי שְׂבִיאָרָה הַגַּמְרָא לְעִיל שְׂמִשְׁם נִלְמַד שֶׁמִּרְד בְּעֵינָיו. מִיִּישַׁבַּת
 הַגַּמְרָא, תְּחִלַּת קְלָקוּלוֹ מִיְהָא בְּעוֹה הִיָּה - שֶׁהַקְּלָקוּל הִיָּה בְּעוֹה
 שְׂבָא עֲלֶיהָ בִּזְנוּת, אֲבֵל מַה שְׂבָא לְתַמְנַת הִיָּה דֶרֶךְ נְשׂוּאִים וְאִינוּ
 קְלָקוּל.
 דּוֹרְשַׁת הַגַּמְרָא אֶת הַפְּסוּקִים בְּמַעֲשֵׂה שְׂמִשּׁוֹן. "וְיִהִי אַחֲרֵי כֵן וְיִאָּהֵב
 אִשָּׁה בְּחַל שׂוֹרֵךְ וְשָׂמָה דְּלִילָה", תְּנִיָא רַבִּי אוֹמַר אֵילִמָּא (לֹא)
 נִקְרָא שְׂמָה דְּלִילָה - גַּם אִם לֹא הִיָּה שְׂמָה דְּלִילָה, רְאוּיָה הִיָּתָה
 שְׂתַקְרָא דְּלִילָה - שְׂשֵׁם זֶה רִמּוֹז עַל מַעֲשֵׂיהָ, שֶׁכֵּן דְּלִילָה אֶת כְּחוֹ
 שֶׁל שְׂמִשּׁוֹן, וְכֵן דְּלִילָה אֶת לְבוֹ, וְכֵן דְּלִילָה אֶת מַעֲשָׂיו. וְדִילְדָּה
 אֶת כְּחוֹ, דְּכַתִּיב 'וְיִסַּר כְּחוֹ מַעֲלִיו' - עַל יְדֵי שְׂגִילָחָה אֶת שְׂעָרוֹ,
 וְדִילְדָּה אֶת לְבוֹ, דְּכַתִּיב 'וְתִרָא דְּלִילָה בִּי הַגִּיד לֵה אֶת כָּל לְבוֹ'
 - שְׂסוּד כּוּחוֹ בְּנִיּוֹתוֹ, דְּלִילָה אֶת מַעֲשָׂיו, דְּאִסְתַּלַּק שְׂכִיבָה
 מִיְנִיָה, דְּכַתִּיב 'וְהוּא לֹא יִדַע בִּי ה' סַר מַעֲלִיו' - לְאַחַר שֶׁנִּפְסְקָה
 נִיּוֹרָתוֹ. 'וְתִרָא דְּלִילָה בִּי הַגִּיד לֵה אֶת כָּל לְבוֹ' שְׂוֹאֵלֵת הַגַּמְרָא,
 מָנָא יִדְעָה שְׂבִאוֹתוֹ הַפַּעַם אֲבָן גִּילָה לֵה מִנִּין כּוּחוֹ. מְשִׁיבָה הַגַּמְרָא,
 אָמַר רַבִּי תַנִּין אָמַר רַבִּי, נִיבְרִין דְּבָרֵי אִמְתָּר - שְׂרֵאֲתָה שְׂאֲבָן שְׂעָרוֹ
 מִגּוֹדֵל וְאִינוּ שׂוֹתָהּ יִין. תִּירוּץ נוֹסָף, אֲבִי אָמַר - יִדְעָה בּוֹ שְׂעָרוֹ
 צְדִיק דְּלֹא מְפִיק שֵׁם שְׂמִים לְכַמְלָה, וּבִיּוֹן דְּאִמְתָּר 'נִיּוֹר אֱלֹהִים
 אֲנִי מִבְּטָן אִימִי אִם גּוֹלְחִיתִי וְסַר מִמִּנִּי כּוּחִי', אָמַרְהָ הַשְּׂמָא וְדָא
 קוּשְׂמָא קָאמַר - עַכְשָׁיו וְדָא הוּא אוֹמַר אֲמַת, וְלִכֵּן מוֹכִיר שֵׁם

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 נְקָרָא, שְׁנָאֵמַר "בִּי שְׁמֵשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹהִים וְגו'" - כלומר ש'משמ'
 58 הוא אחד משמותיו של הקדוש ברוך הוא, ונקרא משמשן על שם זה.
 59 שואלת הגמרא, אֵלָּא מַעֲתָה - שנקרא ממש על שמו של הקדוש
 60 ברוך הוא, אם כן לֹא וְמַחָה - יהיה אסור למחוק את המילה שמשון.
 61 עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על שמו של הקדוש ברוך הוא,
 62 אֲלָא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה בו מַעֲיִן שָׁמוֹ - תכונתו
 63 שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁמֵהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִגֵּין עַל כָּל
 64 הַעוֹלָם כּוֹלוֹ, אִף שֶׁמִּשְׁשׁוֹן הָיָה מִגֵּין בְּדוּרוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבִּי
 65 יוֹחֲנָן, בְּלָעָם חִיגַר בְּרַגְלֵי אַחַת הָיָה, שְׁנָאֵמַר "וַיִּקְרָךְ שֵׁפ" - שפוף
 66 וחיגר ברגלו האחת. שְׁמִשְׁשׁוֹן חִיגַר בְּפִשְׁתֵּי רַגְלָיו הָיָה, שְׁנָאֵמַר
 67 "שְׁשִׁיפִין עַלֵי אֶרֶץ" - שפיפה כפולה, שהיה חיגר בשתי רגליו.
 68 תַּנּוּ רַבְּנָן, חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם נִבְרָאוּ מִעֵין הוֹנָמָא שֶׁל מַעֲלָה -
 69 שנשתנו בבריאתם לתפארת מיתר הברואים, וְכוּלָן - כל חמישה
 70 אלו, לָקוּ בְּתָן - באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני
 71 אדם, שְׁמִשְׁשׁוֹן, הִיָּה מַעֲיִן דּוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה בְּכַחוֹ - בגבורתו. שְׁאוּל,
 72 הִיָּה מַעֲיִן דּוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה בְּצַוָּארוֹ - שהיה צווארו נאה מאוד.
 73 אַבְשָׁלוֹם, הִיָּה מַעֲיִן דּוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה בְּשַׁעְרוֹ - שהיה שערו עבה.
 74 צְדָקָה, הִיָּה מַעֲיִן דּוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה בְּעֵינָיו - שהיטיב לראות בהם
 75 יותר מהרגיל. אַסָּא, הִיָּה מַעֲיִן דּוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה בְּרַגְלָיו - שהיה לו
 76 ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה הגמרא ראייה שכל אלו
 77 לקו במעלותיהם, שְׁמִשְׁשׁוֹן לָקַח בְּכַחוֹ, דְּכֵתִיב "וַיִּסַּר כַּחוֹ מִעֵלְיוֹ".
 78 שְׁאוּל לָקַח בְּצַוָּארוֹ, דְּכֵתִיב "וַיִּקַּח שְׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפְּל עָלָיו",
 79 הִיָּה שֶׁנִּהְיָה בְּצוּאָרוֹ. אַבְשָׁלוֹם לָקַח בְּשַׁעְרוֹ, בְּדַעֲוֵינָן לְמִיטְרָא קָמָן
 80 - כפי שתבאר הגמרא להלן. צְדָקָה לָקַח בְּעֵינָיו, דְּכֵתִיב "וְאֵת
 81 עֵינָיו צְדָקָהּ עוֹר". אַסָּא לָקַח בְּרַגְלָיו, דְּכֵתִיב "רַק לַעַת וְקִנְתוּ
 82 חֶלְה אֶת רַגְלָיו", וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, מִחֲלַתּוֹ הִיָּה שְׁאֵחֲתוֹ
 83 פְּדֻגְרָא - סוג חולי הרגלים. אָמַר לִיָּה מִר וּזְמִירָא בְּרִיָּה דְרַב נַחֲמָן
 84 לְרַב נַחֲמָן, הִיָּבֵי דְמֵי פְּדֻגְרָא - מהי ההרגשה בחולי זה, אָמַר לִיָּה
 85 הִרְגַּשְׁתוּ הִיא בְּמַחְמָה הַדּוֹקֵרֶת בְּבִשְׂרֵי הַתִּי. שואלת הגמרא, מִנָּא יָדַע
 86 - מנין ידע רב נחמן שזוהי ההרגשה. ומשיבה, אֵיבָא דְאָמְרֵי, מִיָּחַשׁ
 87 הָיָה חֵשׁ בִּיָּה - רב נחמן חלה בזה והרגיש את הכאב. וְאֵיבָא
 88 דְאָמְרֵי מְרִבִּיָּה שְׁמַע לִיָּה - כך קיבל מרבו. וְאֵיבָא דְאָמְרֵי, "סוֹד
 89 ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
 90 דְרַשׁ רַבָּא, מִפְּנֵי מַיָּה עֲנַשׁ אַסָּא וְחֵלָה, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה אֲנִיגְרָא -
 91 עבודת המלך, בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁנָאֵמַר "הִיָּה מְהִלָּה אַסָּא הַשְּׁמַעֲיָ
 92 אֶת כָּל יְהוּדָה אֵין יָקָן" - הרמזה ענינה בעשא מלך ישראל. ומבארת
 93 הגמרא, מַאי אֵין יָקָן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, אֵפִילוּ תַתָּן
 94 מְחַדְרֵי וְכֵלָה מְחַוְּפָתָה שְׁנָאֵמַר בְּהֵם "נָקִי יְהִיָּה לְבִיתוֹ שְׁנָה אַחַת",
 95 לא נפטרו מהכרות אסא, וכל שכן שלא פטר את התלמידי חכמים.
 96 הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. פְּתִיב "וַיִּבְרַךְ
 97 שְׁמִשְׁשׁוֹן תְּמַנְתָּה", משמע שתמנת הייתה בעמק, וּכְתִיב לְגַבֵּי תַמֵּר,
 98 "הִנֵּה חִמְדֵי עֲלֵה תְּמַנְתָּה", משמע שהייתה על הר. מתרצת הגמרא,
 99 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שְׁמִשְׁשׁוֹן שְׁתַּנְּנָה בָּהּ - שהתגנה במעשה זה,
 100 שנשא שם אשה אסורה לו, מבנות פלשתים, בְּתִיב בִּיָּה וְרִידָה -
 101 נאמרה בו לשון ירידה. ואילו יְהוּדָה שְׁתַּנְּעֵלָה בָּהּ - שהתעלה
 102 במעשה זה, שהרי ממעשה זה נולדו פרץ ורחש שהעמידו מלכים.
 103 ונביאים בישראל, בְּתִיב בִּיָּה עֲלֵיָה - נאמרה לו לשון עליה. רַבִּי
 104 שְׁמוּאֵל פֵּר נַחֲמָנֵי אָמַר - מיישב באופן אחר, שְׁתֵּי תְּמַנְאוֹת הָיוּ -
 105 שני מקומות נקראו תמנת, תְּמָא בִּירִידָה וְתְּמָא בְּעֲלֵיָה - אחת מהם
 106 הייתה בירידה, ואחת מהם הייתה בעליה. רַב פְּסָא אָמַר - מיישב
 107 באופן נוסף, תְּמָא תְּמַנְהָ תְּוָא - באמת הייתה רק עיר אחת שנקראת
 108 תמנת, אלא שהייתה ממוקמת באמצע צלע הר, דְאֵתֵי מְהַאי גִּיסָא
 109 - לבא מצד זה הייתה זו וְרִידָה, וְדְאֵתֵי מְהַאי גִּיסָא - ולבא מצד
 110 האחר, הייתה זו עֲלֵיָה, כְּגוֹן וְרִידָנְיָא, וְכִי פְּאֵרֵי, וְשׁוֹקָא דְנִרְשָׁא.
 111 הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. "וַתִּשָּׁב בְּפִתָּה

1 כוונת הפסוק, שהחל - בטלה שבועתו של אבימלך דְכֵתִיב "אם
 2 תִּשְׁקַר לִי וּלְגִינִי וּלְגִבְדִּי", - שנשבועו אברהם ואבימלך שלא ימשול
 3 אחד על גניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים
 4 עברו עליה תחילה.
 5 נאמר בפסוק, "ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון וַיִּגְדַּל הַנְּעַר
 6 וַיִּכְרְבֵהוּ ה'", שואלת הגמרא, בְּמָה בְּרַבּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
 7 רַב, שֶׁבְּרַבּוֹ בְּאֵמָתוֹ, שהייתה אֵמָתוֹ כְּבִנֵי אָדָם - כשאר בני אדם,
 8 וְזוּרְעוֹ הִיָּה רַב בְּנַחַל שׁוּמְרָה.
 9 נאמר בבבאי שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
 10 ששבוהו, התפלל לה' שיהיה בעורו, הגמרא דורשת את תפילתו,
 11 "וַיִּקְרָא שְׁמִשְׁשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים וּבְרִינִי נָא וְחֻקֵּינִי נָא אֶדָּ
 12 הַפְּעֵם הַזֶּה וְאִנְקָמָה נָקַם אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינֵי מַפְלְשָׁתִים" - שאקבל
 13 שכר ניקור עיני האחת בעולם הזה על ידי שאנקם מפלשתים. אָמַר
 14 רַב, אָמַר שְׁמִשְׁשׁוֹן לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּזוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּר
 15 לִי עֲשֵׂרִים (וְשֵׁתִים) שְׁנָה שֶׁשְׁפַמְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמַרְתִּי לְאֶחָד
 16 מֵהֶם הַעֲבֵר לִי מִקָּל מִמְּקוֹם לְמִקְוֵם, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו
 17 שימוש קל כזה, נמצא שעיוורון עיני אינו כעונש על לקחת שוחה,
 18 ולכן יותן שרבי בעד זה להינקם מפלשתים.
 19 "וַיִּקְרָךְ שְׁמִשְׁשׁוֹן וַיִּלְבַּד שְׁלֹשׁ מְאוֹת שׁוּעָלִים", שואלת הגמרא, מַאי
 20 שְׁנָא שׁוּעָלִים - מדוע צד דווקא שוועלים. ומשיבה, אָמַר רַבִּי אִיבּוֹ
 21 פֵּר נְגִידֵי אָמַר רַבִּי חִיָּיא פֵּר אַבָּא, אָמַר שְׁמִשְׁשׁוֹן, זָבֵא מִי שְׁחֹזֵר
 22 לְאַחֲרָיו - השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא
 23 מסובב דרכו עקלקלות ובורח, וַיִּפְרַע מַפְלְשָׁתִים שְׁחֹזְרֵי שְׁבֻבְעֵתָן.
 24 תַּנּוּ אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד, בֵּין בְּתַפְּסֵיוֹ - רוחב כתפיו של
 25 שְׁמִשְׁשׁוֹן, שְׁשִׁים אַמָּה הָיָה, שְׁנָאֵמַר "וַיִּשְׁכַּב שְׁמִשְׁשׁוֹן בַּעֲזָה עַד חֲצִי
 26 הַחֲלִילָה, וַיִּקַּם בְּחֲצֵי הַחֲלִילָה, וּמִצָּא אֶת דַּלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וְעוֹלוֹת,
 27 וַיֵּאָחֶז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וּבְשִׁתֵּי הַמַּזוּזוֹת - עמודי הפתח, וַיִּסְעַם
 28 - ויעקם ממקומם עם הַבְּרִית, וַיִּשָּׁם עַל בְּתִיפָיו וַיַּעַלֵם אֶל רֹאשׁ
 29 הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי חֲבָרוֹן", וְגַמְרֵי - מסורת בידינו מרבותינו, דְאֵין
 30 לְדַלְתוֹת עֵזָה פְּחֹזוֹת מִשְׁשִׁים אָמַר רַבָּא.
 31 הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. "וַיְהִי
 32 מִטוֹחַן בְּבֵית הָאֲסוּרִים", אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן אֵין מְחִינָה אֱלָא לְשׁוֹן
 33 עֲבִירָה, וְכֵן הוּא אָמַר - ומצינו לשון זה בפסוק "תִּטְחַן לְאֶחָד
 34 אֲשֵׁתִי". לְמַלְמַד - העבירה היא, שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנָשִׁים פְּלִישְׁתִּים
 35 הִבִּיא לּוֹ אֶת אֲשֵׁתוֹ לְבֵית הָאֲסוּרִים כְּדִי שִׁבּוּא עֲלֵיהֶן וְעַל יָדֵי כֵן
 36 יוֹתֵשׁ כּוּחָהּ, וְכֵן בְּרִי שְׁתַּתְּעֵבֵר הִיָּמְנוּ וְתַלְדוּ בָנִים גִּיבּוּרִים כְּמוֹתוֹ.
 37 אָמַר רַב פְּסָא, הִיָּינוּ דְאָמְרֵי אִנְשֵׁי - זהו שאומרים הבריות, לפני
 38 כל אדם מביאים מה שהוא רגיל בו, כְּמִי דְשִׁתֵּי חֲמֵרָא חֲמֵרָא - לפני
 39 הרגיל בשתיית יין מביאים יין, כְּמִי רַפְּקָא - לפני אדם עובד אדמה
 40 ועודר בניגות שרגיל לאכול ירק, גְּרִידָא דוּבְלָא - מביאים סל מלא
 41 ירק, וכן שמשון, שהייתה דרכו להדווג עם ננות פלשתים, גם בבית
 42 האסורים לא חסר לו הדבר.
 43 וְאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן, כָּל אָדָם הַמּוֹנֶה עִם נָשִׁים, אֲשֶׁתוֹ מוֹנְנָת עָלָיו -
 44 מונה עם אחרים, שְׁנָאֵמַר "אם נפתח לפני על אשה ועל פתח רעי
 45 אֲיָכֵתִי" - אם היה לבי נפתח מהיצר הרע על אהבת אשה, ואם
 46 ארבותי על פתח רעי לאחור אחר אהבת אשתו לזנות עמה. וּכְתִיב כֵּן
 47 העונש על כך הוא הנאמר בפסוק הבא, ש"תִּטְחַן לְאֶחָד אֲשֵׁתִי
 48 וְעֲלֵיָה יִכְרְעוּן אַחֲרָיו" - שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת
 49 בריחיים, וישכבו עמה אחרים. וְהִיָּינוּ דְאָמְרֵי אִנְשֵׁי, זהו שאומרים
 50 הבריות, אֵיחּוּ בִי קִאָרֵי - הוא עסוק בדלעת גדולה, וְאִתְּתִיָּה בִי
 51 בּוֹנְצֵינִי - ואשתו עסוקה בדלעת קטנה, כלומר שניהם עסוקים באותו
 52 ענין.
 53 וְאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן, שְׁמִשְׁשׁוֹן דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאִיְהִים שְׁבַשְׁמִים -
 54 במשפט צדק, שְׁנָאֵמַר בברכת יעקב, "וְיֵן דְרִין עֲמוֹ בְּאֶחָד וְגו'" -
 55 משבט דן ועמוד אדם שידון את ישראל כביחידו של עולם, ונאמר על
 56 שמשון. וְאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן, שְׁמִשְׁשׁוֹן עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

תוספת

הוחל שבועתו של אבימלך. בטלה, לשון לא יחל דברו ומפניו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה; כשהם ברכו, כל ברכה שבמקרא לשון רבוי הוא, דבר הברכה ומצוי בו שבע פיישין בלע"ז. ומה ברכה נמצא בו, לא מצוינו עשר בשמשו, שברכו. באמתו, להיות ורעו כנהל שופט. למה שנראה נהגו: נקם אחת משתי עיניו. שכר אחת מעיניו תן לי כנגמה זו, ושכר האחרת לעולם הבא: שחזור לאחוריו. כשצדין אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עקלקלות: שער העיר. בושערו ענה משתעי קרא: על כתפיו. כשיערו כתפיו: כפי דשתי המקרא המקרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותי יין מביאין יין; כפי רפואא גרדיא דובלא. לפני עובד אדמה וחופר בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין סל מלא ירק. דובלי מין ירק הוא: קארי ובוציני. מין אחד הוא, אלא

אלא מעתה לא ימחה. תימה לרבי מאי שנא משלום דאמר בפ"ק דשבת (ף ע"ג) אמר רב המנונא משמיה דרעלא אסור לאדם שיתן שלום להבירו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלום בדכתיב ויקרא לו ה' שלום ולא קא חשיב ליה בנס' סופרים (פ"ח) בהדי שמות שאין נמחקין ונראה דחנא ושייר ועירפי מתנן ורחום דאמר בפרק שבתע דהערות (שש"ט ע"ג) דנמחק דלא אשכחן שקרא הקב"ה שמו כך חנון חכא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה נקרא משמע דשמו נקרא כך היינו דקא דחי אלא שמו שמו כמו חנון על שם שהוא חנון ומרחם על בריותיו:

בריותיו: נח

אבא, אמר שמשון, יבא מי שחזור לאחוריו ופרע מפלשתים שחזרו בשבועתן. תניא אמר רבי שמעון הקסיד, בין כתיפיו של שמשון, ששים אמה היה, שנאמר וישכב שמשון עד חצי הלילה, ויקם בחצי הלילה, ויאהז בדתלות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם חבריו, וישם על כתיפיו, וימורו דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה. ויהי טוהן בבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אומר תטחן לאחר אשתי, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו. אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, כפי דשתי תמרא, תמרא. כפי רפוקא, גרדיא דובלא. ואמר רבי יוחנן, כל המנונה, אשתו מוננת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי וכתוב 'תמחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו', והיינו דאמרי אינשי, איהו כי קארי ואיתתיה כי בוציני. ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר 'דן דין עמו באחד וגו'". ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר 'כי שמש ויגן ה' אלהים וגו'". אלא מעתה, לא ימחה. אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מנון על כל העולם כולו, אף שמשון מנון בדרו על ישראל. ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברנלו אחת היה, שנאמר וילך שפי'. שמשון חיגר בשתי רגליו היה, שנאמר 'שפיפן עלי ארצו'. תנו רבנן, חמישה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכילין לקו בהן. שמשון ככהו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, אסא ברנליו. שמשון ככהו, ויכר כהו מעליו. שאול בצוארו, דכתיב ויקח שאול את החרב ויפל עליה. אבשלום בשערו, בדבעין למימר קפון. צדקיה בעיניו, דכתיב ואת עיני צדקיהו עור'. אסא ברנליו, דכתיב רק לעת זקנתו חלה את רגליו, ואמר רב יהודה אמר רב, שאותו פדגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בכשר החי. מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש הוה חש ביה. ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמודי חכמים, שנאמר והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי'. מאי 'אין נקי', אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. פתיב וירד שמשון תמנתה, וכתוב 'הנה חמוף עליה תמנתה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתגנה בה, פתיב ביה ירידה. יהודה שנתעלה בה, פתיב ביה עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה. רב פפא אמר, חדא תמנה הואי, דאיתי מהאי גיסא - ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש. ויתשב כפתח עינים, אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אומר 'תפוח והעינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה. כשתכעבה, אמר לה, שמא נברית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה גיורת אני. שמא קיבל פך אביך קידישין, אמרה ליה יתומה אני. שמא טמאה את, אמרה ליה טהורה אני. ויטע אשל בבאר שבע' אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב ויטע, אלא למאן דאמר פונדק, מאי ויטע, דכתיב ויטע אהלי אפדנו וגו'. ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי ויקרא, אלא

אלא

הוחל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולעני ולגבדי'. ויגדל הנער ויברכהו ה' כמה ברכו, אמר רב יהודה אמר רב, שברכו באמתו, אמתו כפינו אדם, ונרעו כנהל שופט. ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני נא וחקוני נא אף הפעם הוה וינקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים. אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם וכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפמתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל מקומם למקום. וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים, אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחזור לאחוריו ופרע מפלשתים שחזרו בשבועתן. תניא אמר רבי שמעון הקסיד, בין כתיפיו של שמשון, ששים אמה היה, שנאמר וישכב שמשון עד חצי הלילה, ויקם בחצי הלילה, ויאהז בדתלות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם חבריו, וישם על כתיפיו, וימורו דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה. ויהי טוהן בבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אומר תטחן לאחר אשתי, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו. אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, כפי דשתי תמרא, תמרא. כפי רפוקא, גרדיא דובלא. ואמר רבי יוחנן, כל המנונה, אשתו מוננת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי וכתוב 'תמחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו', והיינו דאמרי אינשי, איהו כי קארי ואיתתיה כי בוציני. ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר 'דן דין עמו באחד וגו'". ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר 'כי שמש ויגן ה' אלהים וגו'". אלא מעתה, לא ימחה. אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מנון על כל העולם כולו, אף שמשון מנון בדרו על ישראל. ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברנלו אחת היה, שנאמר וילך שפי'. שמשון חיגר בשתי רגליו היה, שנאמר 'שפיפן עלי ארצו'. תנו רבנן, חמישה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכילין לקו בהן. שמשון ככהו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, אסא ברנליו. שמשון ככהו, ויכר כהו מעליו. שאול בצוארו, דכתיב ויקח שאול את החרב ויפל עליה. אבשלום בשערו, בדבעין למימר קפון. צדקיה בעיניו, דכתיב ואת עיני צדקיהו עור'. אסא ברנליו, דכתיב רק לעת זקנתו חלה את רגליו, ואמר רב יהודה אמר רב, שאותו פדגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בכשר החי. מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש הוה חש ביה. ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמודי חכמים, שנאמר והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי'. מאי 'אין נקי', אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. פתיב וירד שמשון תמנתה, וכתוב 'הנה חמוף עליה תמנתה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתגנה בה, פתיב ביה ירידה. יהודה שנתעלה בה, פתיב ביה עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה. רב פפא אמר, חדא תמנה הואי, דאיתי מהאי גיסא - ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש. ויתשב כפתח עינים, אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אומר 'תפוח והעינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה. כשתכעבה, אמר לה, שמא נברית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה טהורה אני. ויטע אשל בבאר שבע' אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב ויטע, אלא למאן דאמר פונדק, מאי ויטע, דכתיב ויטע אהלי אפדנו וגו'. ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי ויקרא, אלא

שאלו גדולים ואלו קטנים. כלומר כמה שהוא עוסק היא עסקה; באחי. ביחודו של עולם במשפט צדק: שמש לשון חומה, כמו ושמתי ברכוהו שמשותקי וקטניו; על שמו של הקב"ה. משמע שבשמו של הקב"ה ממש: מעין שמו. שאין שמש שם ממש, אלא מגן ומציל: שפי. אטלווישיש, כמו דשף מדוכתיה ויפן דף מנ: שפיפון. שפיה כפולה: מעין דונגא כו'. נשתנו מן התחנות לתפארת: ויכר כהו. לא מייתי ראיה אלא דכלן לקה. שאול בצוארו. ויגבה מקל העם משכמו (שמואל א' י' ויפל עליה. מקום שהוצרך בחרב ויחינו צואר: צדקיה בעיניו. לא ידעא מנלן דנשתנה לשבת, וכן אסא ברנליו, אלא כן שמו מרוב: פדגרא. שם חלי הוא שאוחז ברגלים וקרא לו פדגרא: נענש אבא. לחלות אנגריא. עבודת המלך השמיע את כל יהודה. הועיקו, וישאו את אבני הקרע שהיה מלך ישראל בונה עליה ברוך בבלתי תת יוצא וקא לאסא: חתן. שכתוב בו נקי יקרה לביתו וגו' (דקיים מנא פתיב וירד שמשון תמנתה. אלקא תמנת בירידה, וכתוב עולה תמנתה אלקא עליה היא, ושמשון יהודה תרתייהו בארץ ישראל הוה שנתגנה בה. נקשא מנונת פלשתים האסורות לו: יהודה נתקלה. שמשם נולדו פרץ ורחב שהעמידו מלכים וגיבאים בישראל: דאחי מהאי גיסא. שהיה מישבת באמצע שפוע ההר. הכא לה מראש ההר יורד, הכא לה ברנליו ההר עולה: כגון וירדני ובי בארי וירש. עיירות הן היושבות בשפוע הים: מצפות לראותו. שהיו רגילין להתקבל שם ללון, והיה חביב עליהם: שנתנה עינים לדבריה. דונגא ופתח התר נתנה לעצמה שאין עברה בדרך: גיורת אני. ואיני עובדת כוכבים, וראיה לה: גיורת אני. ומתרת לכל אדם: ויתמה אני. והייתי קטנה והישיאני אמי ואחי ואין נשואין לער ואנון כלום אסור עלי ממש פלתי, ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה אלא קבא וזבה בה כדכתיב את בתי נתיי לאיש הזה וקיים כו'. וליך כקרא לאו בתו של שם היה, שמשנת ששים לעקב כלו שנותיו של שם, ועקב כבר היה יותר מן מאה ועשר: מהורה אני. מנדה ונטע בו. להננות עוברים וסבים: פונדק. ללון שם אורחים, ושון אשל נטרירקו הוא. אבילה שתיה ליהוה. שהיה מאבילן ומשקו ואיכא מלחה אותה: ויטע אהלי אפדנו. פסוק הוא בדניאל על אחד מהמלכים: אלא

אבא, אמר, חדא תמנה הואי, דאיתי מהאי גיסא - ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש. ויתשב כפתח עינים, אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אומר 'תפוח והעינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה. כשתכעבה, אמר לה, שמא נברית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה טהורה אני. ויטע אשל בבאר שבע' אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב ויטע, אלא למאן דאמר פונדק, מאי ויטע, דכתיב ויטע אהלי אפדנו וגו'. ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי ויקרא, אלא

תוספות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד ב

רש"י

1 נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש. כדאמר ב"ב הוזהב (נ"ח דף נ"ח) כל הורדוך
 2 לנהיג עולין חוץ משלשת חוד מנייהו המלביץ פני חבריו ברבים ואומר נמי (נ"ט ע"ט)
 3 נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנלן ונראה האי
 4 דלא חשיב ליה (פסחים ס"ז ע"ב) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים
 5 וגילו ערוות ושפיכות הדמים משום דעבירת

1 אלא ויקריא. למד לפירות לקרות שם בשם ה' אל עולם: כיצד לאחר שאכלו ושתו. משלו
 2 היו עומדין לברכו לאברהם, והוא אומר להם וכי משלי אכלתם: שפסחה פניה בבית
 3 חמיתה. ולא ראה אותה כל הימים שגדלה בביתו. לפיכך לא הזכיר בה: אמרין. אביו של
 4 ישעיהו ואמצינה מלך יהודה אחים הוו. ואמצינה מרע דוד היה ואמרו אחיו בניא היה
 5 אלקמא נביאים נפיק מנה: היא מותצאת. הוי

6 הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא
 7 עבירות המפורשות:
 8 יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים.
 9 בשלהי נסכת מכות (נ"ג ע"ב) מסיק דהבי
 10 גמירי לה:

6 משמע לשון הוצאה בעל פה. הרי היא מוצאת
 7 משמע לשון מציאה: סימניה. ותומנו ופיתלים
 8 ומטה, שבא סמאל שהוא שר של אדם וריחקן
 9 כדי שתשרוף ולא יצא דוד ממנה המפכה את
 10 אדום בניא מלת: ינת אלם רחוקים. על עסקי

11 דקרב רישא לגבי גופיה. תימה רבי מאיר
 12 דאמר בחלק (פסולין דף ק"ג) אבשלום
 13 אין לו חלק לעולם הבא א"כ סבירא ליה דקרב
 14 רישיה לגבי גופיה ולא סבירא ליה דאיתיה
 15 לעלמא דאתי מכל מקום אסקיה משבעה מדורי
 16 גדיהם ואם כן אמאי לא חשיב ליה בהדי אבו
 17 ואחזיה דאמר (ס"ג ע"ב) לא חוין ולא נידונין וי"ל
 18 דלא חשיב אלא מלכים:

11 אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אביו לשמו
 12 של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב. כיצד,
 13 לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו, אמר להם, וכי
 14 משלי אכלתם, משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבתו

19 דאיתיה לעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו
 20 בחלק (פסולין דף ק"ג) ברא מזכי אבא
 21 אבא לא מזכי ברא כדכתבי ואין מידי מעיל אין
 22 אברהם כותבי את ישמעאל ולא יצחק את עשו
 23 אבל הן מעיל את אבא כגון חשיב ליה בהדי אבו
 24 את אמון וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו

15 וברכו למו שאמר והיה העולם. ויוראה יהודה ויחשבה
 16 לזונה כי כפרה פניה, משום דכפרה פניה השבה
 17 לזונה, אמר רבי אלעזר, שפסחה פניה בבית חמיה,
 18 דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, כל
 19 פלה שהיא צנועה בבית חמיה, זכה ויוצאין ממנה
 20 מלכים ונביאים. מנלן, מתקמ. נביאים, דכתיב 'חיון

19 דאיתיה לעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו
 20 בחלק (פסולין דף ק"ג) ברא מזכי אבא
 21 אבא לא מזכי ברא כדכתבי ואין מידי מעיל אין
 22 אברהם כותבי את ישמעאל ולא יצחק את עשו
 23 אבל הן מעיל את אבא כגון חשיב ליה בהדי אבו
 24 את אמון וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו

11 ישעיהו בן אמון. מלכים, מדרו. ואמר רבי לוי, דבר
 12 זה מסורת בידינו מאבותינו, אמון ואמצינה אחים היו.
 13 הוא מוצאת' היא מותצאת מיפעי ליה, אמר רבי
 14 אלעזר, לאחר שנמצאו סימניה, בא סמאל וריחקן, בא
 15 גבריאלי וקורבן, היינו דכתיב 'למנצח על יונת אלם

25 בעולם הוה שנהרג במיתה משונה הועילה לו
 26 תפלת אביו דומיא דיהויקים דאמר התם שהיה
 27 כותב על גולגולתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו
 28 לאחר מיתה לא מנו אותו ועוד אבשלום לא עבד
 29 עבודת כוכבים א"כ מנין למימר הא דאמר אבא
 30 לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מנתעין
 31 מלמנותו עם רשעים בלא תפלה אבל תפלה

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

32 מועלת דוד התפלל על אבשלום:
 ולעולם

11 ישעיהו בן אמון. מלכים, מדרו. ואמר רבי לוי, דבר
 12 זה מסורת בידינו מאבותינו, אמון ואמצינה אחים היו.
 13 הוא מוצאת' היא מותצאת מיפעי ליה, אמר רבי
 14 אלעזר, לאחר שנמצאו סימניה, בא סמאל וריחקן, בא
 15 גבריאלי וקורבן, היינו דכתיב 'למנצח על יונת אלם

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

32 מועלת דוד התפלל על אבשלום:
 ולעולם

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

27 ב'הכר' בישור - הכר נא התנתת בנדך הוא, ב'הכר' בישורוהו - הכר נא למי, נא, אין נא'
 28 אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה מומך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר
 29 יהודה ויאמר צדקה ממנו, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסדיא, יוסף

15 רחוקים לדוד מכתם'. אמר רבי יוחנן, משעה שנתרחקו
 16 סימניה, נעשית פיונה איקמת. לדוד מכתם' שיצא
 17 ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. דבר אחר 'מכתם'
 18 שהיתה מכתו תמה, שגולד בשהוא מהול. דבר אחר,
 19 'מכתם' בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מו שגדול

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

55 ברמו, כדי שאם ירצה להודות, יגלה הדבר בעצמו, ואם לא, תישרף
56 ולא תגלה את הדבר.
57 בהמשך הפסוק נאמר, "ותאמר ה'רָבִי נָא לְמִי הַחַתְּמַת וְהַפְתִּילִים
58 וְהַמְטָה אֱלֹהִים, אֲמַר רַבִּי הֲמָא רַבְּבִי חֲנִינְא, בְּ"הַרְבֵּי בִישָׁר יְהוּדָה
59 לְאֶבְיָו דְּבַר שְׁגָרָם לֹא צַעַר, וְכַגְּדֵי כֵךְ, בְּ"הַרְבֵּי בִישָׁרוֹהוּ - אֵת
60 יְהוּדָה. וּמְבַאֵר, בְּ"הַרְבֵּי בִישָׁר לְאֶבְיָו, שֶׁכֵּן אָמַר לֹא אֹדוּת יוֹסֵף "הַרְבֵּי
61 נָא הַקְּתַנְתָּ בְּנֶדֶךְ הוּא", בְּ"הַרְבֵּי בִישָׁרוֹהוּ, שֶׁאִמְרָה לֹא תִמַּר "הַרְבֵּי
62 נָא לְמִי הַחַתְּמַת וְלִמֵּי הַפְתִּילִים", שֶׁכֵּשֶׁם שְׂרִימָה אֵת אֲבִיו עַל יְדֵי
63 הַכְּתָנָה וְצִיעָרוֹ לְחֻשׁוֹב שֶׁנִּטְרָף יוֹסֵף, נִעְשָׂה אִף הוּא שְׂרִימָתָה אֹתוֹ
64 תִּמַּר בְּכַלְוֵי עַד שֶׁיִּצְטָעֵר לְחֻפְשָׁה לְמוֹרָצָא. דּוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא אֵת
65 הַמִּילָה "נָא", אִין "נָא" אֵלָּא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה. וּמְבַאֵר, שֶׁאִמְרָה לִיהֵא
66 תִּמַּר לִיהוּדָה, אִין אִם תִּרְצָה לְכַפּוֹר בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה וּבִסְמִינִים, לְפִי
67 שֶׁלֹּא הָיוּ עֲדִים, בְּקִבְּשָׁה מְקֻדָּה - מִבְּקִשְׁתָּ אֲנִי מִמֶּךָ, שֶׁאִף עַל פִּי כֵךְ,
68 הַרְבֵּי פְּנֵי בּוֹרְאֵךְ יְחִידוֹ וְעַד בְּדַבְּרֵךְ, וְאֵל תַּעֲלִים עֲנִידָךְ מִמֶּנִּי.
69 בַּפְּסוּק הַבָּא נֹאמַר, "וַיְבָרַךְ יְהוָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי", חֲיִינוּ - זְהוּ
70 דְּאֲמַר רַב חֲנִינִי בְּרַב בִּיּוֹנָא אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, יוֹסֵף שְׁקִירֵשׁ
71 שֵׁם שְׁמִים פְּסִיטָר - בְּעַמְדוֹתָיו בְּנִסְיוֹן בְּמַעֲשֵׂה אֶשֶׁת פּוֹטִיפָר, זָכָה
72 וְהוֹסִיפוֹ לֹא אֹת אֶתָּה מִשְׁמֹו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכָתִיב
73 "עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ", הָרִי שֶׁנִּתְחַסְּפָה לֹא הָאֹת הִיא, וְאֵילוּ יְהוּדָה,
74 שְׁקִירֵשׁ שֵׁם שְׁמִים בְּפִרְחֵיָא - שְׁהוּדָה לְדַבְּרֵי תִמַּר וְאֲמַר "צְדָקָה
75 מִמֶּנִּי", זָכָה וְנִקְרָא כּוֹלָל עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמוֹסִיפָה
76 הַגְּמָרָא לְדֹרֶשׁ, בִּיּוֹן - לְאֹדֵר שְׁהוּדָה יְהוּדָה וְאֲמַר "צְדָקָה מִמֶּנִּי",
77 יִצְתָּה בַּת קוֹל וְאֲמַרְהָ, אֶתָּה הַצְּלֵתָ אֶת תִּמַּר וְיִשְׁנֵי בְּנֵיהֶן מִן הָאוֹר
78 - מִן הָאֵשׁ, חֲיִיד שְׁאֵנִי מִצִּיל בְּכּוֹבְדֵךְ אֶת שְׁלֹשׁ מִבְּנֵיךְ מִן הָאוֹר,
79 מֵאֵן נִינְהוּ, חֲנִינְהָ מִישָׁאֵל וְעוֹרְהָ.
80 לְאַחַר שֶׁרָאָה יְהוּדָה אֶת הַסִּמְנִים, אֲמַר "צְדָקָה מִמֶּנִּי", שׁוֹאֵלֶת
81 הַגְּמָרָא, מִנְּאָ יָדַע - מֵהֵיכֵן יָדַע יְהוּדָה שֶׁמִּמֶּנּוּ הִרְתָּה, שְׁמָא אִף
82 אַחֲרִים בָּאוּ וּמִזֶּם הִרְתָּה. וּמִשִּׁיבָה, שֶׁיִּצְתָּה בַּת קוֹל וְאֲמַרְהָ, מִמֶּנִּי
83 יִצְאוּ כְּבוֹשִׁים - דְּבָרִים עֲלוּמִים וְנִסְתָּרִים אֵלּוּ, שֶׁנִּגְדָּר מִלְּפָנֵי שִׁיבָא
84 מִתַּמַּר מַלְכִים, וְהָרִי אִי אֲפֻשֶׁר שֶׁיִּצְאוּ מַלְכִים אֵלָּא מִיְהוּדָה, וְלִכֵּן
85 סוֹבֵב הַדְּבַר שִׁיבּוֹא עֲלֵיהָ יְהוּדָה.
86 נֹאמַר בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק, "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעְתָּה", אֲמַר שְׁמוּאֵל כְּבָא,
87 חֲמוּתָה דְּרַב שְׁמוּאֵל בְּרַב אֲמִי מִשְׁמִיחָה דְּרַב שְׁמוּאֵל בְּרַב אֲמִי, כּוֹוֹנָה
88 הַפְּסוּק, שֶׁבִּיּוֹן שְׁדִיעָה - מֵאַחַר שֶׁהִכִּיר בֵּה יְהוּדָה שֶׁהִיא צְדָקָה וְלֹשֶׁן
89 שְׁמִים נִחְבּוֹנָה, שׁוֹב לֹא פִּסְק מִמֶּנָּה - לֹא פִּסְק מִלְּבוֹא עֲלֵיהָ. וּמְבִיא
90 רֵאִיָּה לְדַבְּרֵי, שְׁכָתִיב הֵבֵא "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעְתָּה" וְכָתִיב הֵתָם -
91 בַּמִּתְּן תּוֹרָה, "אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' וְגוֹ' קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסֵּף"
92 - וְכַמוֹ שֶׁשֶׁם הַבִּיאוֹר הוּא שֶׁלֹּא פִּסְק, כֵּךְ כֵּאֵן..
93 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה, אֲבִשְׁלוֹם נִתְנָאָה בְּשַׁעְרוֹ וְכוּ'. תְּנִי רַבְּנֵן, אֲבִשְׁלוֹם
94 בְּשַׁעְרוֹ מְרָד - חֲטָא, שְׁנֹאמַר "וְכִאֲבִשְׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יִפָּה וְגוֹ'
95 וְכִגְלַחְתּוּ אֶת רֵאשֵׁי וְגוֹ')", וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לְיָמִים אֲשֶׁר יִגְלַח - עַת
96 גִּלְחוּ הָיָה פֶּעַם בְּשִׁנָּה, כִּי כָבֵד עָלָיו וְגִלְחוּ - וּמִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבֵד עֲלָיו
97 שֶׁעָרָו לִכֵּן הָיָה מִגְּלַחוֹ, וְשָׁקַל אֵת שַׁעַר רֵאשֵׁוֹ - וְהָיָה שׁוֹקֵל אֶת שַׁעַר
98 רֵאשֵׁוֹ, וְעֵלָּה מִשְׁקָלוֹ מֵאֲתָתִים שְׁקָלִים כְּאֵבָן הַמְּלֶכֶת" - בְּמִשְׁקַל הַמְּלֶכֶת.
99 תְּנָא, אֲבָן הַמְּלֶכֶת הִיא אֵבָן שְׁאֵנְשֵׁי מְבָרִיא וְאֲנִשֵׁי צִיפּוּרֵי שׁוֹקָלִים
100 כְּהָ. וְלְפִיכֵךְ - כִּיּוֹן שֶׁתְּחַתָּא אֲבִשְׁלוֹם בְּשַׁעְרוֹ, נִעְשָׂה וְנִתְלָה בְּשַׁעְרוֹ
101 שְׁנֹאמַר "וַיִּקְרָא - וְיִזְמַן, אֲבִשְׁלוֹם לְפָנֵי עֲבָדֵי דָוִד, וְאֲבִשְׁלוֹם רַבְּבִי
102 עַל הַפָּרָד, וַיְבֵא הַפָּרָד תּוֹךְ כִּזִּי מְרוֹצָתוֹ, נִתְחַת שׁוֹבֵךְ - הַסְּתַבְּכוֹת
103 עֲנֵפֵי הָאֵלֶּה הַגְּדוּלָּה, וַיֹּאחֲזוּ [וַיִּתְּחוּ] רֵאשֵׁוֹ בְּאֵלָּה - וַיִּסְתַּבְּכוּ
104 שַׁעְרוֹתָיו שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם וְנֹאחַז רֵאשֵׁוֹ בְּאֵלָּה, וַיִּתֵּן בֵּין הַשְּׁמִים וּבֵין
105 הָאָרֶץ - נוֹתַר תְּלוֹי בְּאוֹרֵי, וְהַפָּרָד אֲשֶׁר תִּתְּחִיו עֲבָר', [שְׁקַל
106 סְפִסְרָא - נִטַּל אֲבִשְׁלוֹם אֶת חֲרָבוֹ, בְּעָא לְמִפְּסִיקָה - וְרִצָּה לְחַתּוֹךְ
107 אֶת שַׁעְרוֹתָיו]. תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְלָא, כְּאוֹתָהּ שַׁעָה שְׁהִיא
108 אֲבִשְׁלוֹם תְּלוֹי בֵּין שְׁמִים וְאַרְץ נִבְּקַע שְׁאֵל - נִפְעַר הַגִּיהֶנֶם

1 אֵלָּא "וַיִּקְרָא", מִלְּמַד שֶׁהַקְּרִיאָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ לְשֵׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
2 בְּרוּךְ הוּא בְּפָה כָּל עוֹבֵר וְשֹׁב - לִימַדָם לְקִרְוֹת בְּשֵׁם ה'. בִּיצָר,
3 לְאַחַר שֶׁאֲכַלּוּ וְשָׂתוּ אוֹרְחָיו שֶׁל אֲבָרְהָם מִזְּהַמְאֵל וּמִשְׁתַּה שֶׁנִּתְּן
4 לָהֶם, וְעָמְדוֹ לְכַרְכְּבוֹ - לְהוֹדוֹת לוֹ, אֲמַר לָהֶם, וְכִי מִשְׁלִי אֲכַלְתֶּם,
5 הָרִי מִשְׁלִי אֲלֵיהֶם עוֹלָם אֲכַלְתֶּם, וְאִם כֵּן הוֹדוּ וְשִׁבְּחוּ וְכַרְכְּבוּ לְמִי
6 שְׁאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם - לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבָרָא אֶת הָעוֹלָם
7 בְּמֵאמְרוֹ.
8 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְבֹאֵר פְּסוּקִים נוֹסְפִים בְּמַעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתִמַּר. נֹאמַר
9 "וַיִּרְאֶה יְהוָה וַיַּחֲשֹׁבָה לְזוֹנָה כִּי בִּסְתָה פְּנֵיהֶ", שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
10 הָאִם מִשׁוֹם דְּכִפְתָּהּ תִּמַּר אֵת פְּנֵיהֶ חֲשֹׁבָה יְהוּדָה לְזוֹנָה, וְהָרִי אִין
11 דְּרַךְ הוֹזְנוֹת לְכִסּוֹת פְּנֵיהֶ. אֲמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, אִין פִּירוּשׁ הַפְּסוּק
12 שֶׁחֲשָׁבָה לְזוֹנָה מִשׁוֹם שֶׁכִּסְתָה פְּנֵיהֶ בַּעַת שֶׁרָאָה אֹתָהּ יְהוּדָה עַל אִם
13 הַדְּרַךְ, אֵלָּא שֶׁכִּיּוֹן שֶׁכִּפְתָּהּ פְּנֵיהֶ בְּבֵית הַמִּוֶּה - יְהוּדָה, וְלֹא רָאָה
14 אֹתָהּ בְּכָל הַיָּמִים שֶׁהִיָּתָה בְּבֵיתוֹ, לִכֵּן לֹא הִכִּירָה כְּשֶׁהִיָּתָה עַל אִם
15 הַדְּרַךְ וְחֲשָׁבָה לְזוֹנָה. וּמְצִינוּ שֶׁהִיָּתָה צְנוּעָה, דְּאֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ
16 נַחְמָנִי אֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל בְּלָה שֶׁהִיא צְנוּעָה בְּבֵית הַמִּוֶּה, זוֹכָה
17 וַיִּוְצְאוּן מִמֶּנָּה מַלְכִים וְנְבִיאִים. מְנַלּוּ, מִתְּמָר, שֶׁבּוֹכּוֹת צְנוּעוֹת
18 בְּבֵית חַמְדָּה, זְכָתָה וְיִצְאוּ מִמֶּנָּה מַלְכִים וְנְבִיאִים. מְבַאֵר הַגְּמָרָא,
19 יִצְאוּ מִמֶּנָּה נְבִיאִים, דְּכָתִיב "חֲזוֹן יִשְׁעֵיהֶן בֵּן אֲמוּזִי", וְאִף מַלְכִים
20 יִצְאוּ מִמֶּנָּה מְדוּד שֶׁהִיא מְרוֹצָה. וְאֲמַר רַבִּי לִוִי, דְּבַר זֶה מְסוֹרֶת
21 בְּדִיּוֹנֵי מַאֲבֹתֵינוּ, שֶׁאֲמוּזִי אֲבִי יִשְׁעֵיהֶן, וְאֲמוּצֵיהֶן מֶלֶךְ יְהוּדָה, אֲחִים
22 הֵיוּ - הִיוּ אֲחִים, וְאֲמוּצֵיהֶן הָיָה מְרוֹצָה דָוִד, וְאֲמוּזִי אֲחִיו הָיָה נְבִיא, הָרִי
23 שֶׁיִּצְאוּ מִתַּמַּר נְבִיאִים וּמַלְכִים.
24 נֹאמַר בַּפְּסוּק אֹדוּת הַיּוֹצֵאת תִּמַּר לְשִׁרְפָה, "הִיא מוֹרָצָת וְהִיא שִׁלְחָה
25 אֶל חַמְדָּה לְאֲמַר וְגוֹ", שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵדוּעַ נֹאמַר "הִיא מוֹרָצָת"
26 שֶׁמִּשְׁתַּמַּע לְשׁוֹן מְצִיאָה, הִיא מִיְתוּצָצָת - שֶׁהוֹצָאָה בְּעַל כְּרַחֵה,
27 מִיִּבְעֵי לִיָּה - הִיָּה לְפִסּוֹק לּוֹמַר. אֲמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, אֲמַרָה הַתּוֹרָה
28 'מוֹרָצָת' לְדֹרֶשׁהּ, שֶׁלְאַחַר שֶׁנִּמְצָאוּ סִימְנֵיהֶ - הַחֻתּוֹם, הַפְּתִילִים
29 וְהַמְטָה, שֶׁנִּתְּן לָהּ יְהוּדָה, כָּאֵם סְמָאֵל - שֶׁר שֶׁל אֲדוּם, וַיִּרְחֲקוּ, כִּזִּי
30 שֶׁתִּשְׂרַף תִּמַּר וְלֹא יִצְאוּ מִמֶּנָּה דוֹד הַעֲתִיד לְהַכּוֹת אֶת אֲדוּם, וְכָאֵ
31 בְּקִרְיָאֵל וְקִרְבָּן. לְפִי דְּבָרֵי רַבִּי אֲלֵעָזָר, דּוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת הַפְּסוּק
32 הַבָּא עַל תִּמַּר. חֲיִינוּ דְּכָתִיב - זְהוּ וְכָתוּב, "לְמַנְצָתָ עַל יוֹנָת אֵלֶם
33 רְחֻקִים לְרוֹד מִכֶּתֶם", אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן - מְבַאֵר כִּיצַד כִּיצַד דּוֹרֵשִׁים אֶת
34 הַפְּסוּק, עַל יוֹנָת אֵלֶם רְחֻקִים - שֶׁמִּשְׁעָה שְׁתַּרְחֲקוּ סִימְנֵיהֶ שֶׁל
35 תִּמַּר עַל יְדֵי סְמָאֵל, נְעֻשִׂית תִּמַּר בִּיּוֹנָה אֵילִמָּת - שֶׁלֹּא הִיָּה בְּפִיהֶ מַה
36 לְחַשֵּׁב. לְדוֹד מִכֶּתֶם' - שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנָּה דוֹד שֶׁהִיָּה מְרָד - עֲנִיו, וְתָם
37 - תָּמִים בְּדַרְכֵי לְבָל. דְּבַר אַחַר - בִּיאוֹר אַחַר, נִקְרָא "מִכְּתָם" לְפִי
38 שְׁהִיָּתָה מִכְּתוֹ תְּמָה - שֶׁמִּקּוּם הַמִּילָה הִרְאוּ לְמַכָּה, הִיָּה תָם וְשֵׁלֶם
39 אֲצִלוּ, מִפְּנֵי שֶׁנּוֹלַד בְּשָׂהוּא מְהוּל. דְּבַר אַחַר, "מִכְּתָם", שֶׁהִיָּתָה
40 מְכּוּתָ - עֲנוּתוֹתָהּ, תְּמָה, שֶׁמִּתְחִילָתוֹ וְעַד סוֹפוֹ לֹא נִחְסְרָה עֲנוּתוֹתָהּ
41 וְלֹא נִשְׁתַּתָּה, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁכִּפְתְּנוֹתוֹ - לְפָנֵי שְׁמֶלֶךְ, הַקְּטִינִי דוֹד עֲצֻמוֹ
42 אֲצִל מִי שְׁגָדוֹל מִמֶּנּוּ - אֲצִל מִפִּיבוּשׁ, כִּזִּי לְלַמּוֹד תּוֹרָה, כֵּךְ גַּם
43 בְּגִדְלָתוֹ, לְאַחַר שְׁמֶלֶךְ, הַקְּטִינִי אֶת עֲצֻמוֹ כִּזִּי לְלַמּוֹד תּוֹרָה מִמִּי
44 שְׁגָדוֹל מִמֶּנּוּ.
45 נֹאמַר עוֹד בְּהוֹצֵאת תִּמַּר לְשִׁרְפָה, "וְהִיא שִׁלְחָה אֶל הַמִּוֶּה לְאֲמַר
46 לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָּה לֹא אֲנִכִּי הָרָה", שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵדוּעַ תִּמַּר אֲמַרָה
47 לְשִׁלְחֵי שִׁיאֲמַר לִיהוּדָה לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָּה לוֹ, לְרַמּוֹז לוֹ שֶׁהִרְתָּה
48 מִמֶּנּוּ, וְתִימָא לִיָּה מִיּוֹמֵר - תֹּאמַר לְשִׁלְחֵי שִׁיגִיד לִיהוּדָה בְּפִירוּשׁ
49 שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיא הָרָה. מִישְׁבַּת הַגְּמָרָא, אֲמַר רַבִּי זְוִטְרָא בְּרַ מְזִכִּיָּה אֲמַר
50 - בְּשֵׁם רַבִּי, וְאֲמַרְיָ לָה - יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲמַר זֹאת רַבִּי תְּנָא בְּרַ בִּיּוֹנָא
51 אֲמַר - בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, וְאֲמַרְיָ לָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוֹם
52 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן יוֹחֵי, נוֹחַ לוֹ לְאָרְם שְׁפִיל עֲצֻמוֹ לְתוֹךְ כְּבִשְׁן הָאֵשׁ
53 וְאֵל יִבְכּוּ פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים, מְנַלּוּ, מִתְּמָר - שֶׁהַעֲדִיפָה לְהִישְׂרַף
54 בְּאֵשׁ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לְהַלְבִּין אֶת פְּנֵי יְהוּדָה, וְלִכֵּן שִׁלְחָה וְאֲמַרָה לוֹ כֵּן

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

57 זה אותו מלך. ואף שנאמר "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף", ואם היה זה
58 אותו מלך, איך לא הכירוהו, הביאור שם הוא דַּהּוּהוּ דְּמִי פְּמָאן דְּלֵא
59 יָדַע לִיה בְּלֵל - שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את
60 כל הטובה שעשה יוסף למצרים.
61 "וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוּ הַנְּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". הַנָּא, הוּא - פרעה, הַתְּחִיל
62 בַּעֲצָה שֶׁל הַשִּׁיעֵבוּד הַתְּחִילָה, לְפִיכָּךְ לָקַח הוּא תְּחִילָה. ומבאר
63 הגמרא, הוּא הַתְּחִיל בַּעֲצָה הַתְּחִילָה, דְּבַתְּיָב "וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוּ",
64 לְפִיכָּךְ לָקַח תְּחִילָה, בְּדָבָרְתֵיב "וַיִּכְבַּח לְמִוְשֵׁינָן וַיְכַל עֲבָדֵיהּ יַעֲלוּ
65 הַצַּפְרָדַעִים" - הרי שהתחילה המכה בו.
66 "הַכְּבָה נִתְחַכְּמָה לֹו", שואלת הגמרא, לְהֵם מִיבְעֵי לִיה, שהרי דיבר
67 על כללות עם ישראל. ומשיבה, אֲמַר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי הֲנִינְא, אמר
68 פרעה ליועציו, בְּאוּ וְנַחֲמֵם לְמוֹשֵׁינָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּבִיָּה, לבקש
69 חכמה כנגדו כדי שלא יוכל להענישנו על שנהרג את ישראל. אמרו,
70 בְּמָה נְדוּנָם - באיזו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגו על
71 כן באותה מיתה. שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה. אם
72 נְדוּנָם בְּאֵשׁ, בְּתִיב "כִּי הִנֵּה ה' בְּאֵשׁ יִבֹּא" וּבְתִיב "כִּי בְּאֵשׁ ה'
73 נִשְׁפָּט גֹּו", ואם כן יענישנו מדה כנגד מדה באש. ואם נמית אותם
74 בְּחֵרֶב, בְּתִיב ["וַיַּחֲרֹב אֶת כָּל בְּשָׂרָה"]. אֵלָּא בּוֹאוּ וְנִדְוּנוּ בְּמִים
75 - נשליכם ליאור, שְׂכַבְרָה שְׂבַע קְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂבַעֲתֵי מִבְּיָא
76 מְבוּל לְעוֹלָם, שְׂנַאֲמַר "כִּי מִי יָדָא לִי אֲשֶׁר שְׂבַעֲתֵי מַעֲבוּר מִי
77 נח וגו'" וממילא לא יוכל להענישנו מדה כנגד מדה במים. אולם וְהָן
78 אֵינִי יוֹדְעִין, שְׁעַל כָּל הַעוֹלָם בּוֹלוּ אֵינִי מְבִיא מְבוּל, אֲבָל עַל
79 אוֹמְתָא אַחַת הוּא מְבִיא, ואם כן יוכל להענישם במים. אֵי נְמִי - אף
80 אם אינו מביא מבוּל אפילו על אומה אחת, אך לא נשבע אלא שהוּא
81 אֵינִי מְבִיא. אֲבָל הָן עַצְמָם בְּאֵין וְנִפְלִין בְּתוֹכֵוּ - בתוך המים, ודבר
82 זה אינו כלול בשבועה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר - שנענשו במים, כמו שכתוב
83 "מִצְרַיִם נָסִים לָקְרָאתוּ". וְהֵינֵנו דְּאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאֵי דְבַתְּיב
84 "כִּי בְּדָבָר אֲשֶׁר וָדוּ עֲלֵיהֶם", וְדוּ הוּא מַלְשׁוֹן בִּישׁוּל, כלומר,
85 שֶׁבְּקִרְיָה שְׂבִישְׁלוּ הַמְצַרִּים, שְׁדַנו אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהַשְׁלַכַת בְּנֵיהֶם
86 לַיָּאֹר, כֶּה נִתְפַּשְׁלוּ הֵם, שְׁטַבְעוּ וְנַתְּשְׁלוּ בִּים סוּף בְּבַקְדִירָה.
87 שואלת הגמרא, מֵאֵי מַשְׁמַע דְּהָא - מהיכן שמענו לרבי אלעזר
88 ש'דו' לִישְׁנָא דְּקִרְיָה הוּא, ומשיבה, דְּבַתְּיב "וַיִּוָּד יַעֲקֹב נְיֹוד" -
89 שיבשל יעקב תבשיל בקדרה.
90 כיון שהובא לעיל שטיכסו פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושיען
91 של ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
92 אֲמַר רַבִּי הֵינֵא בְּרַ אַבָּא אֲמַר רַבִּי סִימְאֵי, שְׁלִישָׁה הִיוּ בְּאוֹתָהּ
93 עֲצָה שֶׁל הִבֵּה נִתְחַכְּמָה לֹו, וְהֵם, בְּלֵעָם וְאִיב וְיִתְרוֹ. בְּלֵעָם שְׁיַעֲזֵן
94 לְדוּנָם בְּמִים, נְהַרְגֵי. אִיב שְׁשִׁתְּקָא לֹא מַחֵה, נִידוּן בְּיוֹפְרוּן. יִתְרוֹ
95 שְׂבַרְתָּ, וְלֹא רָצָה לִיעֲזֵר לַעֲשׂוֹת רַע לְיִשְׂרָאֵל, וְכֹו מְגַנֵּי בְּנֵיו שְׂיִשְׁבוּ
96 בְּלִשְׁבַת הַגְּזִית בַּעֲצַת הַסְּנַהֲדְרִין וַיעֲשׂוּ מִשְׁפַּט בְּרַשְׁעִים, שְׂנַאֲמַר
97 "וּמִשְׁפַּחֹת סַפְרִים - חַכְמִים מְתוּרָה, יוֹשְׁבֵי יַעֲבִין - תַּלְמִידֵי יַעֲבִין
98 שְׂהִיָּה אֲדָם גְּדוּל בְּתוּרָה, וְהִיָּה שֶׁם מִשְׁפַּחְתָּם, תְּרַעְתֵּים - על שם
99 שִׁמְעוּ תְרוּעָה בְּהַר סִינַי, וְכֵן עַל שֶׁם שְׁהִיו יוֹשְׁבֵים וְדִנָם בְּשַׁעֲרֵי
100 יְרוּשָׁלַיִם, שְׂמַעְתֵּים - שִׁמְעוּ מִצוֹת אֲבִיהֶם, (סוֹבְרִים) [שׁוֹבְרִים]
101 - שְׁהִיו יוֹשְׁבִים בְּסוֹכוֹת, הַקָּה הַקִּינִים - הֵם בְּנֵי הַקִּינֵי, הַבָּאִים
102 מִחַמַּת אֲבִי בֵית רַבְּבִי - שְׁנולְדוּ מִחַמַּת, שְׂהִיָּה מְבִית רַבְּבִי. וּבְתִיב
103 "וּבְנֵי קִינֵי הַתָּן מִשָּׁה וְגו'", הרי שהקיני הם בניו של יתרו, וקראם
104 הַבְּנִיא "מִשְׁפַּחַת סוֹפְרִים", דְּהֵינֵנו סְנַהֲדְרִין, וְכֵן "תְּרַעְתֵּים", דְּהֵינֵנו זְקֵנֵי
105 שַׁעֲרֵי.
106 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, "וְיִלְחָם בְּנֵו
107 וְעֵלָה מִן הָאָרֶץ", שואלת הגמרא, וְעֵלָנוּ מִיבְעֵי לִיה, שהרי פחדם
108 של המצרים היה פן יגרשוּם ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם.
109 מתרצת הגמרא, אֲמַר רַבִּי אַבָּא בְּרַ בְּהֵנָא, בְּאֵרָם שְׂמַקְלָל אֶת
110 עַצְמֹו וְתוֹלָה אֶת קַלְתּוֹ בְּחִבְרֵוּ - שהחבוננו אכן שהם עצמם
111 יצטרכו לעלות, אלא שאמרו כן על ישראל.
112 "וַיִּשְׁמְעוּ עֲלָיו שְׂרֵי מַסִּים", שואלת הגמרא, עֲלֵיהֶם מִיבְעֵי לִיה -

1 דְּבַתְּיב "הֲנִינִי מִקִּים עֲלֵיהּ רַעָה מְבִיתָה", וכוננת הפסוק, שאבשלום
2 לקח את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע,
3 שנאמר לו "הנני מקים עליך רעה מביתך", והציב את אותה עצה
4 וקיימה, וגרם לאותה רעה שתקרא על שמו, וזה הוא המקח הרע
5 שלקח לעצמו.
6 בְּיוֹצֵא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמֵר, כַּעֲזֵן דְּרַשָׁה זוּ יֵשׁ לְדַרוּשׁ עַל הַנֶּאמַר בַּעַת
7 שְׁשִׁלָּח יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף לְרֹאוֹת אֶת שְׁלוֹם אַחִיו, ושעל ידי כן התגלגל
8 הדבר וירדו אבותינו למצרים, וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֵק חֲבֵרוֹן, אֲמַר רַבִּי
9 הֲנִינְא בְּרַ שְׂפָא, מהו מעמק חברון, בַּעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק
10 - אברהם, שְׂקַבְרָה בְּחֲבֵרוֹן. דְּבַתְּיב - בְּבֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שאמר
11 הַקְּבִיָּה לְאֲבֵרָהָם, "יָדַע תְּדַע כִּי גַר יִהְיֶה יָרַעַךְ בָּאָרֶץ לֹא לְהֵם וְגו'",
12 ועל ידי שנמכר יוסף למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
13 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כִּי
14 אֲמַר אֵין לִי בֵן", שואלת הגמרא, וְלֹא הוּוּ לִיה בְּנִי - האם לא היו
15 לאבשלום בנים, וְהַבְּתָרִיב "וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלִישָׁה בְּנִים וְבַת
16 אַחַת". מתרצת הגמרא, אֲמַר רַב יַצְחָק בְּרַ אַבְדִּימִי, אֵין הַכוּוּנָה
17 שֶׁלֹא הִיוּ לוֹ בְּנִים, אֵלָּא שְׁלֵא הָיָה לוֹ בֵן הַגֹּו - ראוי לְמַלְכוּת, ולכן
18 חפץ להנציח את שמו לדורות על ידי המצבת. רַב הִסְדָּא אֲמַר,
19 מֵיִישֵׁב בְּאוֹפֵן אַחַר, גְּמִירֵי - מסורת בדינו מרבותינו, שְׂכָל הַשׁוֹרֵף
20 אֶת תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, נַעֲשֵׂה בְּמִדָּה כְּגַד מִדָּה וְאֵינֵו שְׂכָל הַשׁוֹרֵף
21 לְיִוְרְשָׁה, וְאִיהוּ - באבשלום, קָלִיָּה לְדִיוּבָב - שדה את תבואתו של
22 יואב, דְּבַתְּיב "וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו רֹאוּ חֲלָקָה יוֹאֵב אֶל יָדֵי וְלוֹ שֵׁם
23 שְׁעָרִים לְבוֹ וְהַצִּיתוּהָ בְּאֵשׁ, וַיַּצֵּתוּ עֲבָדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶת הַחֲלָקָה
24 בְּאֵשׁ", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
25 שִׁנִּינוּ בְּמַשְׁנֵה וְכֵן לְעֵנֵן הַטּוֹבָה מִקִּים וְכוּ, שאף לענין הטובה,
26 במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שמצינו אצל מרים. שואלת
27 הגמרא, מִי דְמִי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמדד
28 לה, הרי הָתָם - מה שהמתנה למשה, הָרָא שְׁעָתָא - היה שעה
29 אחת, ואילו הָרָא - ההמתנה שהמתינו לה בעת שנצטרעה, היתה
30 שְׂבַעֵת יוֹמִי, נִמְצָא שְׂקִיבָלָה הִרְבָּה מְעַבֵר לְמִדָּה שְׁמַדְדָה. מתרצת
31 הגמרא, אֲמַר אֲבִי, אִימָא - יש לבאר את המשנה, שוֹלְעֵנֵן הַטּוֹבָה
32 אֵינֵו בֵן, אֵין מוֹדִידִים לוֹ בְּאוֹתָהּ מִדָּה שְׁמַדְדָה כְּמוֹ בְּמִדָּה רַעָה. אֵלָּא
33 בִּיּוֹתָר מִמָּה שְׁמַדְדָה. אֲמַר לִיה רַבָּא לַאֲבִי, הָא וְכֵן לְעֵנֵן הַטּוֹבָה
34 קָתְנִי, ומשמע שכמו שלענין הרעה נמדד מדה במדה כמו כן לענין
35 הטובה. אֵלָּא אֲמַר רַבָּא - מֵיִישֵׁב בְּאוֹפֵן אַחַר, הַכִּי קָתְנִי, וְכֵן לְעֵנֵן
36 הַטּוֹבָה - דְּבִאוֹתָהּ מְדָה, הַדְּמִיּוֹן בֵּין מִדָּה טוֹבָה לְרַעָה הוּא, שכמו
37 שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן ההנהגה היא גם לגבי
38 הטובה, וְלַעוֹלָם מְדָה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמְּדַת שְׁוִיעוֹנָתָה, אולם אין זה
39 דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר ממה שעשה, כיון
40 שְׁמַדְדָה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמִּידַת פּוֹרַעוֹתָה.
41 נאמר לגבי מרים "וַתִּתְצַב אַחֶתוֹ מִרְחָק", אֲמַר רַבִּי יַצְחָק, פְּסוּק
42 זֶה כּוּלֹו - כל מילה בו, עַל שֵׁם שְׂבִינָה נֶאֱמַר, שְׂהַשְׂכִּינָה הַנִּקְרָאת
43 אַחֹות לְיִשְׂרָאֵל - כיון שמצויה עמם בגלות, היתה ניצבת שם.
44 מצינו לגבי השכינה את המילה "וַתִּתְצַב", דְּבַתְּיב "וַיִּבֹא ה' וַתִּצַּב
45 וְגו'". אַחֹותוֹ, דְּבַתְּיב "אֲמַר לְחַכְמָה אַחֶתִי אֶת". מִרְחָקוֹ,
46 דְּבַתְּיב "מִרְחָק ה' נִרְאָה לִי". לְרַעָתָה, דְּבַתְּיב "כִּי אֶל רַעוֹת ה'".
47 מְדָה, דְּבַתְּיב "מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ". עֲשָׂה, דְּבַתְּיב "כִּי
48 לֹא עֲשָׂה [הו'] אֱלֹהִים דְּבָר". לֹו, דְּבַתְּיב "וַיִּקְרָא לוֹ ה' שְׁלוֹם".
49 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
50 במצרים. "וַיִּקָּם מִלֶּךְ חֲדָשׁ וְגו'". נַחֲלָקוּ רַב וְשְׂמוּאֵל בְּבִיאֹר כּוּוֹנַת
51 הַפְּסוּק, חֲדָ אֲמַר, חֲדָשׁ מְמָשׁ - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
52 במצרים, חֲדָ אֲמַר שְׂהִיָּה זֶה אוֹתוֹ מֶלֶךְ שִׁשְׁלַט קוֹדֵם לְכֵן בְּמִצְרַיִם.
53 אֵלָּא שְׂנַתְחַדְּשׁוּ נְיִוְרוֹתָיו - שְׁחִידָשׁ גְּזִירוֹת וּפּוֹרַעוֹת עֲלֵיהֶם.
54 ומבאר הגמרא, מֵאֵן דְּאֲמַר חֲדָשׁ מְמָשׁ, לְמַד זֹאת מִדְּבַתְּיב "חֲדָשׁ",
55 וכפשוטו של מקרא. וּמֵאֵן דְּאֲמַר שְׂנַתְחַדְּשׁוּ נְיִוְרוֹתָיו, נִימְקוּ הוּא
56 דְּלֹא בְּתִיב וַיִּמָּת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו אַחַר, ולכן משמע שהיה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

תוספות

הני מקום וגו' הציב אבשלום אותה עצה וקומה מצבת דבריו של הקב"ה כדכתיב לעולם ה' דברך נצב (הלאס ויט). והקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה שהקרא על שמו. והקרא לה די אבשלום, כך היא נקראת: וישלחתי מעמך הקב"ו. ביוסף משתעי קרא. כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירידת ישראל למצרים: של אותו צדיק

שקבור בהקב"ו, אברהם: אינו בן, דיותר ממה שהוא מודד מודדים לו: דבאותה מדה. דהונגא מעין אותו ענין, ומידו יותר ממה שעשה משתלם, דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת פורענות: אמור להקב"ה, שהיא אצל הקב"ה ומפיו: שצאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ומפיו כי דלא פתיב ונתת. מלך מצרים וימלוך תחתיו אחר: ונתחכם למושעו. לבקש לנו חכמה כנגדו: במה נדונם. שלא יוכל לרין אותנו בו, שידענו מדרךיו שפודד מדה כנגד מדה לדור המבול ולאנשי סדום: כי באש ה' נשפט. וכן ישיב לנו גמול: שבשלו. לשון ודד נעקב נוד (בגלות סא) באותה עצה. דנתחכמה לו: יושבי יעבזו. תלמידו יעבזו, אדם גדול בתורה היה כדכתיב (הלאס ז) והקרא יעבזו לאלהי ישראל (ולאמר) אם בך תרכיבו בתורה והרביית את גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר שאל (ומכיו סא). תרעתים. מפרש בספרי, ששמעו תרועה בחד שנה. ל"א תרעתים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתיים. ששמעו מצות אביהם, דבכני יונקד בן רבב משתעי קרא. והם היו מבני בניו של יתרו כדמפרש ואזיל המה דכתיב: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות כדכתיב (קמ"ה לו) ונשב באהלים, וקרי להו משפחת סוכרים דהיינו סוכדותו. וכן תרשנו זקני שער: ועליו מן הארץ מבני ליה. וירשנו מן הארץ, מאי ועלה, הלאי שיצאו שונאיהם מארצם הואיל ויראים מפניהם: מלבן. כמין דפסו שבו עושין הלבנים שממלאין אותו טט ומתליקין אותו והיא הלבנה: ותלו לו לפרעה. דעליה קאי קרא ומנהי סליק, ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו' וישמו עליו שרי מדינת אכסניים. מעמך ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיים. דבר שמשום רדיו של שומה שמרגלין ומשימין לעבודה, אותו מלבן שתלו לו היה לישראל רדיו של השמה: למען ענותו לפרעה. ובשיל סבלותם דשעל שטו שכם לסבול: שמשפנותו פתעיתו. שאל ידי אותן הערים ואתו, עבודה נסתתנו מצרים לטבע בים: שמשפנותו. מדלדלות כדכתיב וינצלו את מצרים, ובשיל עבודה זו אירע להו. ולהאי לשנא אל גריסין דאמר מר ביבמות כל העוסק בבגנו מתמספו. ומאן דגריס לה מתרגמין להך דרב ושמואל נמי אכל בגינים של כל אדם מסבנות. פתעיתו שופל מהבגנו ומת. וישמנו מביעני ליה, דאמר מר כל העוסק בראשון ראשון מתמספו. ראשון ראשון מתמספו. כשהיו בונין קצת היה מתרוסס ונפול, והחזין ובונין והוא נופל: פי התחום בולעו. ובלע בארץ. ריח הקדש כששתקו. לישראל ואמר למצרים אין מועיל לכם, וכן היה תמיד וכן יפרוץ: וקוצו היה דומה להן. כאלו עיניהם נוגפים מלאים קוצים בראותם את ישראל פרים ורבים: כפרד

ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה (נכ"ס לו) גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה (ויקרא טו) וי"ל דעדין גבי מדת פורענות מיירי ובוריפה ולא ובוריפה אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו אריבכם לפניהם לחרב. מספר הישר.

מרים המתינה למשה שעה אחת. לאו דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי הוא במרגלים נפרע מהם יום לשנה יום לשנה אם כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים ועוד בפ"ק דחגיגה (ק"ב) דדרש רבי יוחנן אתו יום יום וירושון שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עוסק כל השנה כולה וכן במדת פורענות כתיב (מלכ"ז) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מ' יום וגו' אלמא דכי הוה יום יום שדיתה

באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש: וכן לענין הטובה מרים וכו': מי דמי, התם קרא שעתא, הקא שבועה ימיו. אמר אפי' אימא, ולענין הטובה אינו בן. אמר ליה רבא, הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אמר רבא הכי קתני, וכן לענין הטובה, דבאותה מדה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ויתחבב אחתו מרחק' אמר רבי יצחק, פסוק זה בולו על שם שכינה נאמר, ויתחבב, דכתיב ויבא ה' ויתחבב וגו'. אחותו, דכתיב אמר להקב"ה אחתי את'. מרחוק, דכתיב מרחוק ה' נראה לי. לדעת, דכתיב כי אל דעות ה'. מה, דכתיב מה ה' אלהיך שאל מעמך. יעשה, דכתיב כי לא יעשה ה' אלהים דבר. לו', דכתיב ויקרא לו ה' שלום: ויקם מלך חדש וגו' רב ושמואל, חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב חדש' ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, דלא כתיב ויבא וימלך. אשר לא ידע את יוסף, דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל תנא, הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב ויאמר אל עמו, לפיכך לקה תחילה, כדכתיב ויבכה ובעמד ובכל עבדיו. הבה נתחכמה לו, להם מיבעי ליה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, באו ונחכם למושעו של ישראל. במה נדונם, נדונם באש, פתיב כי הנה ה' באש יבוא וכתוב כי באש ה' נשפט וגו'. כחרב, פתיב (ובחרבו את כל בשר). אלא בואו ונדונם בפנים, שפבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מכול לעולם, שצאמר כי מי נח זאת לי וגו', והו איון יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא, אבל על אומה אחת הוא מביא. אי נמי, הוא אינו מביא אבל הו נאיון ונאיון בתוכו, וכן הוא אומר ומצרים נסים לקראתו, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב כי ברבך אשר דוד עליהם' בקדירה שבישלו בה נתבשלו. מאי מושמע דהאי 'ודו' לישנא דקדירה הוא, דכתיב ויוד יעקב נוד. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעין נהרי, איוב ששתק, נידון ביסורין. ויתרו שפבר, וכו מבני בניו שישבו בלשפת הנזית שצאמר ומשפחות ספרים יושבי יעבזו תרעתים שמעתיים (סוכתים) [שוכתים] המה הקינים הפאים מחמת אבי בית רכב, וכתיב ויבני קניי חתן משה וגו': ונלחם בנו ועלה מן הארץ' ועלינו מיבעי ליה, אמר רבי אבא בר פהנא, פאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו. וישמינו עליו שרי מסיים' עליהם מיבעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר ברבי שמעון, מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד אחד מישראל שאמר להם איסמנים אני, אמרו לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה. שרי מסיים' - דבר שמשום (לבנים). למען ענתו בסבלתם' [ענותם מיבעי ליה], למען ענתו לפרעה בסבלותם דישאל. ויבן ערי מסבנות לפרעה' רב ושמואל, חד אמר שמסבנות את בעליהן וחד אמר שמסבנות את בעליהן. דאמר מר, כל העוסק בבגנו מתמספו. את פתם ואת רעמסם' רב ושמואל, חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסם, שראשון ראשון מתרוסס. וחד אמר רעמסם שמה ולמה נקרא שמה ריח, וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרץ' בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אמר ריש לקיש, ריח הקדש כששתקו' בן ירבה וכן יפרץ: וקוצו כפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים. ויעבדו מצרים את בני ישראל כפרד

פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו. וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרץ' בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אמר ריש לקיש, ריח הקדש כששתקו' בן ירבה וכן יפרץ: וקוצו כפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים. ויעבדו מצרים את בני ישראל כפרד

תוספות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד ב

רש"י

1 כפרך קשה ר"י. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה כפריכה. בשברון גוף ומתנים וזקוקה ח"י בעבודה קשה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן שהיו מוליפין וכו'.
 2 וזו היא קשה. שלא היו רגילים בקר. ולמאן דאמר. כפרך קמא כפה רך, האי כפרך בתרא ודאי פריכה היא דהכתיב וקמרו: ושפלותו. כשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיותה.
 3 אחת של חמין. לרחוץ רגלי בעליהן בשדה: בין שפתיים. בין מצרי השדות. מקומות צנועים. מצר גבול השדה גבה מקנא וקמרו וקריין באמצע. ויהי. ישראל שאמר יוניה תמתי
 4 (ש"י ו) עורתיך. לצאת ממעי אמה: הבלתי. לשון חבלי יולדה והעץ יגו כפך. מנסה: משפר. כמו שעושין לחינוכות לישב את אבריהם ולהקטן. שנתקין מצער הלידה: לא כרת ששה.
 5 לא היה לך מילדת לחתוך טבור הולד. למשע.

6 **שהיתה** פועה לולד. פירש רבינו חננאל
 7 לחושת לחישה ורצא הולד כמו
 8 שעושים אלו עכשיו באוני האשה
 9 אחרים
 10 **כפרך** רבי נחמני אמר רבי שמואל בר נחמני
 11 אמר כפריכה. וימרו את תייהם בעבודה קשה כחמור
 12 ובלבנים וגו' אמר רבא, פתחילה כחומר ובלבנים'
 13 ולכסוף ויככל עבודה בשדה. את כל עבודתם אשר

14 עבדו בהם כפרך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, שהיו מחליפין מלאכת אנשים
 15 לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ולמאן דאמר גמי התם כפה רך, הכא ודאי כפריכה. דרש
 16 רב עורא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות
 17 לשאוב מים, הקדוש ברוך הוא מוזמן להם דגים קטנים בכדיהן, ושואבות מהחצ מים
 18 ומחצה דגים, ובאות ושופתות שתי קדירות, אחת של חמין ואחת של דגים, ומוליכות אצל
 19 בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן, ומאכילות אותן ומשקות אותן, וניקקות להן
 20 בין שפתיים, שנאמר 'אם תשכבון בין שפתיים וגו'', בשכר 'תשכבון בין שפתיים' וכו' ישראל

21 לביות מצרים, שנאמר 'כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ' וכיון שמתעבדות,
 22 באות לבתיהם, וכיון שמיגע זמן מולדיהן, הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, שנאמר
 23 'תחת התפוח עורתיך וגו'', והקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמקור ומשפיר
 24 אותן, כהיה זו שמשפרת את הולד, שנאמר 'ומולדותיך ביום הולדת אתך לא כרת שרף
 25 ובמים לא רחצת למשעי וגו''. ומלקט להן שני עגולין, אחד של שמן ואחד של דבש,
 26 שנאמר 'ונקחה דבש מסלע ושמן וגו'', וכיון ששפירין בהן מצרים באין לחוץ, ונעשה להם
 27 גם ונבלעין כפרקע, ומכיאין שוורים וחורשין על גבן, שנאמר 'על גבי חרשו חרשים וגו''.

28 לאחר שהולכין, היו מכבצצין ויוציין פעשב השדה, שנאמר 'רכבה בצמח השדה נתתיך'
 29 וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר 'ותרפי ותגדלי ותבאי בעדי עדרים' אל
 30 חקרי 'בעדי עדרים', אלא 'בעדי עדרים'. וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים, הם הכירוהו
 31 תחלה, שנאמר 'זה אלי ואנוהו'. ויאמר מלך מצרים למילדת העברית וגו' רב ושמואל, חד
 32 אמר אשה ובתה, וחד אמר פלה וחמותה. מאן דאמר אשה ובתה, ויכבד ומרים. ומאן דאמר
 33 פלה וחמותה, ויכבד ואלישבע. תנא כמאן דאמר אשה ובתה, דתניא, 'שפרה' זו ויכבד,
 34 ולמה נקרא שמה שפרה, שמשפרת את הולד. דבר אחר, 'שפרה' שפרו ורבו ישראל בימיה.

35 פועה זו מרים, ולמה נקרא שמה פועה, שהיתה פועה (ומוציאה את הולד). דבר אחר,
 36 פועה, שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 37 ויאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי אבנים, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן. אמר להן,
 38 בשעה שפורעת לילד ירכותיה מצמנות פאבנים. ואית דאמר פדכתיב 'וארד בית היוצר
 39 והנה הוא עשה מלאכה על האבנים' מה יוצר זה, ירד מפאן וירד מפאן ופדן באמצע, אף
 40 אשה ירד מפאן וירד מפאן ותולד באמצע. אם בן הוא ותמתן אתו' אמר רבי חנינא, סימן
 41 גדול מסר להן. בן, פניו למטה. בת, פניה למעלה. 'ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו

42 באשר דבר אליהן וגו' להן מוכיב ליה, אמר רבי יוס' ברבי חנינא, מלמד שתבען לדבר
 43 עבירה ולא נתבעו. 'ותחיינן את הילדים' תנא, לא דיין שלא המיתו אותן אלא שהיו מספיקות
 44 להם מים ומזון. 'ותאמרן המילדת אל פרהה פי לא כנשים וגו' מאי 'חיות', אילמא חיות
 45 ממש, אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאלודיה, אלא אמרו לו, אופה זו כהיה נמשלה,
 46 יהודה גור אריה, דן 'הי דן נחש', נפתלי 'אילה שלחה', יששכר 'חמר גרם', יוסף 'בכור שור', בנימין 'זאב יטרף', דכתיב ביה,
 47 כתיב ביה. ודלא כתיב ביה, כתיב ביה) "מה אכף לבאי בין אריות רבצה וגו'". ויהי כי יראו המילדת את האלהים ויעש
 48 להם בתים' רב ושמואל, חד אמר בתי פהוה ולויה וחד אמר בתי מלכות. מאן דאמר בתי פהוה ולויה, אהרן ומושה. ומאן
 49 דאמר בתי מלכות, דוד גמי ממרים קאתי, דכתיב 'ותמת עזובה (אשת פלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור', וכתיב
 50 'ודוד בן איש אפרתי וגו'. 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת ירעוא ואלה בניה ישר ושובב וארדון'. 'בן חצרון' בן
 51 יפנה' הוא בן שפנה מעצת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא, דכתיב 'ויולדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא, חורגו דקנו הוה.

מאמר:

ריקא

1 ריקא
 2 ריקא
 3 ריקא
 4 ריקא
 5 ריקא
 6 ריקא
 7 ריקא
 8 ריקא
 9 ריקא
 10 ריקא
 11 ריקא
 12 ריקא
 13 ריקא
 14 ריקא
 15 ריקא
 16 ריקא
 17 ריקא
 18 ריקא
 19 ריקא
 20 ריקא
 21 ריקא
 22 ריקא
 23 ריקא
 24 ריקא
 25 ריקא
 26 ריקא
 27 ריקא
 28 ריקא
 29 ריקא
 30 ריקא
 31 ריקא
 32 ריקא
 33 ריקא
 34 ריקא
 35 ריקא
 36 ריקא
 37 ריקא
 38 ריקא
 39 ריקא
 40 ריקא
 41 ריקא
 42 ריקא

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

הפירושה תחלה, כיון שכבר ראו את השכינה בעת לידתם, שגאמר
 "זה אלי - שראיתיו כבר, ונאנוהו".
 "ויאמר מלך מצרים למלילדת העברית וגו'", נחלקו רב ושמואל
 מי היו המילדות, חד אמר אשה וכתה, וחד אמר בלה וחסותה.
 מאן דאמר אשה וכתה, הו' יוכבד ומרים בתה, ומאן דאמר בלה
 וחסותה, הו' יוכבד ואלישבע אשת אהרן. תניא - בברייתא מבואר
 כמאן דאמר אשה וכתה, דתניא, 'שפרה' זו יוכבד, ולמה נקרא
 שמה שפרה, מששפרת את הולד - מיישרת איבריו. דבר אחר,
 'שפרה' שפרו ורבו ישראל במינה. פועה זו מרים, ולמה נקרא
 שמה פועה, שהיתה פועה - משעשעת ושוחקת לולד, (ומציאה
 את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה - מדברת, ברוח
 הקדוש ואימרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 "ויאמר בנגדון את העבריות וגו'", שואלת הגמרא, מאי
 "אבנים". ומשיבה, אמר רבי תנן, סימן גדול מסר להן פרעה
 למיילדות, שעל ידי זה ידעו שהולכת האם ללדת, ולא תוכל
 להכחיש ולומר שהולד היה נפל, אמר להן, בנשעה שפונעת האשה
 לילד ירכותיה מצטננות באבנים. ואית דאמר - יש מי שאמר
 שלפכך נקרא משמבר שילודת עליו האשה אבנים, כדכתיב
 "וארד בית היוצר - אומן עושה חרס, והנה הוא עשה מלאכה על
 האבנים - כלי המיוחד לעשיית כלי חרס", כלומר, מה יוצר זה, ויהי
 מכאן וירד מכאן, וספן - עץ עבה שעליו מייצר ומעצב האומן את
 כלי החרס באמצע, אף אשה ירד מכאן וירד מכאן ותולד
 באמצע.
 "אם בן הוא והמתן אתו", אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן
 פרעה למיילדות, שיוכלו לראות מיד אם הולד בן או בת, ולא יוצרכו
 להגביהו ולבודקו, בן נולד כשפניו למטה - בדרך תשמישו, בת
 פניה למעלה - בדרך תשמישה.
 "ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן וגו'",
 שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'אליהן' להן מיבעי ליה - היה לו לומר
 כלשון שנכתב בשאר הפרשה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד
 שתבקעו פרעה למיילדות לדבר עבירה - לבוא עליהן ולא נתבקעו -
 ולא הסכימו.
 "ותתיון את הילדים, תנא, מכך שלא נאמר "ולא המיתו" את
 הילדים, אלא "ותתיון", יש ללמוד שלא דיין שלא המיתו אותן
 המיילדות, אלא שהיו גם כן מספיקות להם מים ומזון, ועל זה טען
 לוחן פרעה, לא די שלא המתן אותן, אלא אתן אף מספקות להם
 מזון.
 "ותאמרן המילדת אל פרעה כי לא בנשים כי חיות הנה וגו'",
 שואלת הגמרא, מאי 'חיות', אילימא חיות ממש - מיילדות, אטו
 חיה מי לא צריכה חיה אחרת? לאולודה - וכי מיילדת אינה
 זקוקה למיילדת אחרת שתיילד אותה. ומשיבה, אלא כך אמרו לו,
 אומה זו - ישראל בניה נמשלה שאינה זקוקה למיילדת, וכן אומה
 זו יולדת תחת התפוח בסיוע מלאך משמים, ואף מספק לילדיהם שני
 עיגולי מזון שמוה הם נוזים. מבארת הגמרא היכן נמשלו ישראל
 לחיה, יהודה, שנאמר "גור ארצה יהודה". דן, שנאמר "יהי דן
 קחש". נפתלי, שנאמר "נפתלי אילה שלחה". יששכר, שנאמר
 "יששכר חמר גרם". יוסף, שנאמר "בכור שור". בנימין, שנאמר
 "בנימין זאב ימרה". דכתיב ביה בתיב ביה - מי מהשטים שנכתב
 בו שנקרא בשם בהמה וזהו, הרי כתוב בו, ודלא בתיב ביה - ואף
 מי שלא כתוב לגביו בפירוש, בתיב (ביה) - הרי כל כנסת ישראל
 נמשלו לחיות, שנאמר "מה אמך לביאי בין אריות רכצה וגו'".
 "ויהי כי ראו המילדות את האלהים ונעש להם בתים". נחלקו רב
 ושמואל מה הם הבתים שעשה להם, חד - אחד מהם אמר בתי
 בהונה ולויה - שבניהם היו כהנים ולוים, וחד אמר בתי מלכות,
 שהמלכות יצאה מצאצאיהם. מאן דאמר שעשה להם בתי בהונה

בפרך, מבארת הגמרא מהו 'בפרך', רבי אלעזר אמר כפה רך -
 משכו אותם בדברים רכים ובשכר, עד שהרגילום בעבודה, רבי
 שמואל בר נחמני אמר בפרכה - העבידום בחזקה בעבודת פרך
 השוברת את הגוף והמוותניים. "וימררו את תייהם בעבדה קשה
 בחמר ובלבנים וגו'", אמר רבא, בתחילה שיעבדום בחומר
 ובלבנים, ולבסוף יבבל עבדה בפרה, ולבסוף, את כל
 עבודתם, דהיינו בכל מיני עבודה. "את כל עבודתם אשר עבדו
 בהם בפרך", אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, ביאור
 הפסוק, שהיו מחליפין המצרים לישראל מלאכת אנשים לנשים
 ומלאכת נשים לאנשים. ומבארת הגמרא, ולמאן דאמר נמי התם
 - ואף רבי אלעזר המפרש את הפסוק "ועבידו מצרים וגו' בפרך" -
 בפה רך, הכא ודאי - בפסוק זה יפרש שביאור המילה "בפרך" הוא
 בפרכה, בעבודת פרך, שהרי במפורש נאמר כאן "וימררו את
 חייהם".
 דרש רב עוקרא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו
 ישראל ממצרים קודם זמנם, ומה היה מעשיהם, בשעה שהולכות
 לשאוב מים, היה הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים
 בקריה, ושואבות בכדיים מן החצה דגים, ובאות
 ושופות - מושבות על גבי הכירה שתי קרייות, אחת של מים
 חמין, כדי לרוחץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים, ומוליכות
 אותן אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן,
 ומאכלות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן בין שפתים - בין
 מיצרי השדות, במקום צנוע, שגאמר "אם תשכבון בין שפתים
 וגו'", כלומר שהיו שוככות ונוקקות לבעליהן בין גבולות השדה.
 מסיפה הגמרא, בשכר תשכבון בין שפתים - בשכר שלא נתנו
 נשים שבאותו הדור עיניהם למצוא חן באחרים להזיק להם, ונוקקו
 רק לבעליהן, וכו' ישראל לביות מצרים - זכו למציאת חן בעת
 שבאו לשאול כלי כסף וכלי זהב משכיניהם המצרים, ועל ידי כן זכו
 לביות מצרים, שגאמר בהמשך הפסוק, "בנפי יונה - כנפיה של
 ישראל, המשולה ליונה. נחפה בכסף, מחופות בכסף, ואברותיה
 בנדקת חרוץ" - וכנפיה מחופות בזהב.
 וכו'ן שמתעברות - לאחר שהיו מתעברות, היו באות לבתיהם,
 ולא שימשו עור, וכו'ן שמוניע זמן מולדתהן - זמן לידתהן, היו
 הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, מפחד המצרים, שגאמר
 "תחת התפוח עורתיך" - לצאת ממעי אמך וגו', והקדוש ברוך
 הוא היה שולח משמי מרים מי שגמגמי ומשפיר אותן - מלאך
 שמנקה ומעמיד את איבריהם, כחה זו - כיולדת מששפרת את
 הולד, שגאמר "ומולדותיך - ההולדה שלך, ביום הולדת אתך -
 ביום שנולדת, לא ברת שרף - לא היו לך מיילדות לחתוך טבור
 הולד, ובמים לא חצפת למשע" - ולא מי שרחצך במים כדי
 להחליק את הבשר וגו', והקדוש ברוך הוא סיפק כל הצרכים הללו.
 ומלמט להן המלאך שני עגולין - כעין ככרות עגולים, אחד של
 שמן - לטיכה, ואחד של דבש - להנקה, שגאמר "ונקחיה דבש
 מסלע ושמן וגו'", וכו'ן שפמירין בהן מצרים - וכיון שהיו
 המצרים רואים את התינוקות, היו באין להורגן, ונעשה להם גם
 ונגלעין פקרקע, וסברו המצרים שהוא מעשה כשפים, ומביאין
 שוורים וחורשין על גבן, כדי שייכנסו בעומק, שאין הכשפים
 שולטים שם. שגאמר "על גבי חרשו הרים וגו'". לאחר שהולכין
 המצרים, היו התינוקות מבצצין ויוצאין מהקרקע בעשב השדה,
 שגאמר "דכבה צמח השדה נתתיך" - עשיתי לכם נס שהייתם
 גדלים מן הארץ בצמח השדה. וכו'ן שפתגלילין אותם שהייתם
 היו באין עדרים עדרים - קבוצות קבוצות לבתיהן, שגאמר בהמשך
 הפסוק, "ותרבי ותגדלי ותבאי - לבית אביך, בעדי עדיים" אל
 תקרי בעדי עדים, אלא בעדרי עדרים. ובשנגלה הקדוש ברוך
 הוא לישראל על הים - בקריעת ים סוף, הם - אותם התינוקות,

המשך ביאור למס' סוטה ליום התשיעי לעומר עמ' ב

17 כשהלך למות מצמא, נעשה לו הנס על ידי לחי החמור שהוא דבר
18 טמא.
19 דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון "ותחל רוח ה' פעמנו במחנה
20 דן בין צרעה ובין אשתאול וגו'". אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה
21 – התקיימה נבואתו של יעקב אבינו, דברתיב שהתנבא יעקב 'הי דן
22 נחש עלי דרך' – והולך על שמשון שהיה משבט דן. 'לפעמו במחנה
23 דן', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה
24 מקשקשת לפניו – מלווה אותו בזוג – כמו פעמון הקשור לאדם,
25 ונלמד מכך שברתיב הקא – אצל שמשון 'לפעמו במחנה דן', וברתיב
26 התיב – לגבי המעיל של כהן גדול 'פעמן ורימן'. בין צרעה ובין
27 אשתאול, אמר רבי אפי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו
28 – כך שם של ההרים, ועקרון שמשון וסחנן זה בזה.
29 דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, 'והוא יחל להושיע
30 את ישראל מיד פלשתים', מהו הלשון 'יחל', אמר רבי חמא ברבי
31 חנינא

1 שמים. "ויהי כי הציקה לו בדרךיה כל הימים ותאלצהו" – דלילה
2 הציקה לשמשון ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא,
3 מאי ותאלצהו? – איך אילצה אותו. ומשבה אמר רבי יצחק דבי
4 רבי אמי, בשעת זמר ביהא – שתאוות האדם גדולה, נשמטה
5 מתחתיו שלא יוכל לסיים את המעשה, ואז אילצה אותו לומר לה.
6 כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שילד להם בן, הוזייר
7 את אשת מנוח ואמר לה, "ועתה השמרי נא ואל תשתי וין וצבך
8 ואל תאכלי כל טמא כי הנך הרה וילדת בן", שואלת הגמרא, מאי
9 כל טמא – מה הם הדברים הטמאים שהוזייר אותה לא לאכול, ותו
10 עד השתא דבריי טמאים קאכלה – ועוד יש להקשות, וכי עד
11 עכשיו היא אכלה דברים טמאים. משיבה הגמרא, אמר רבי יצחק
12 דבי רבי אמי, דברים האסורים פנייר – שלא רק מיין תשמר, אלא
13 אפילו ממים ששרו ביין, וכדומה. "ויבקע אלהים את המכתש אשר
14 בלחי" – נעשה לשמשון נס בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החמור
15 יצאו מימם, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי הוא איה לדרך טמא –
16 שמשון חשק להינשא לנכרית, לפיכך נתלו תיו בדרך טמא – לכן

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' א

17 כלה לחמיה. אמר לה יהודה, שפא טמאה את – שמא נדה את,
18 אמרה ליה מהורה אני.
19 מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישבה תמר במקום בו היה אברהם
20 מכניס אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם.
21 "ויטע אשל בבאר שבע", אמר ריש לקיש מלמד שעשה אברהם
22 פדים ונטע בו כל מיני פדים – מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו
23 מהם העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר
24 שאשל הוא פדים, וחד אמר שהוא פונדק – אכסניה, וכוננת הפסוק
25 לומר שבנה שם אברהם פונדק להכניס אורחים שילוו בו. שואלת
26 הגמרא, בשלמא למאן דאמר שמשון שישבת שייכת נטיעה, אלא
27 גומבן מה שכתוב בפסוק "ויטע", שבאילנות שייכת נטיעה, אלא
28 למאן דאמר פונדק מאי "ויטע". מתרצת הגמרא. מצונו לשון
29 נטיעה באוהלים, בברתיב "ויטע אהלי אפרנו וגו'".
30 נאמר בהמשך הפסוק, "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", אמר ריש
31 לקיש, אל תיקרי "ויקרא", שאברהם עצמו קרא בשם ה',

1 עינים", אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה תמר וישבה לה
2 בפתחו – בפתח ביתו, של אברהם אבינו, שהוא מקום שכל
3 העינים צופות לראותו מרוב חיבה. רבי חנין אמר בשם רבי, אין
4 צורך לדרוש כך, אלא מתפרש כפשוטו, מקום הוא שמשון עינים,
5 וישבה תמר בפתחו של אותו מקום, וכן הוא אומר – מצונו שהיה
6 מקום בשם זה, שנאמר "תפוח וועינים". רבי שמואל בר נחמני
7 אמר – דורש את הפסוק באופן שונה, "פתח עינים" היינו שנתנה
8 תמר עינים – פתחי היתר, לבריה, בשתבעה יהודה, ואמרה לו
9 שאין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר אמר לה
10 יהודה, שפא נכרית את, אמרה ליה תמר גזירת אני – איני עובדת
11 עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצוות בני נח. אמר לה יהודה, שפא
12 אשת איש את ואת אסורה עלי, אמרה ליה פנייה אני, ואם כן אני
13 מותרת לך. אמר לה יהודה, שפא קיבל בך – עבורך, אביך קידושין
14 מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אמרה ליה יתומה אני – אבי מת
15 בהיותי קטנה, והשיאוני אחי ואמי, ואין להם זכות להשיאני, ולכן
16 נישואי לער ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדן

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' א

17 כל העוסק בכנין מתמסס – בא לידי עניות. במה שנאמר שבנו
18 "את פתם ואת רעמסם", אין אלו שתי ערים אלא עיר אחת,
19 ונחלקו רב ושמואל, חד אמר פיתום הוא שמה של העיר, ולמה
20 נקרא שמה רעמסם, כיון שראשון ראשון מתרוסס – כל קצת
21 שהיו בונים, היה מתמוטט ונופל, וחזרו ובנוהו ושוב נפל. וחד אמר
22 רעמסם שמה של העיר, ולמה נקרא שמה פיתום, כיון שראשון
23 ראשון פי תהום בולעו – כל קצת שהיו בונים, היה נבלע באדמה.
24 "וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן ירין", שואלת הגמרא, בן רבו
25 וכן פרו מביעי ליה. מתרצת הגמרא, אמר ריש לקיש, רוח
26 הקדש מברשתן לישראל, ואומרת למצרים לא תועיל עצתכם
27 למעט את ישראל, אלא "בן ירבה וכן ירין".
28 "ויקצו מפני בני ישראל", דורשת הגמרא, ויקצו' הוא מלשון
29 קוצים, מלמד שהיו ישראל דומין בעיניהם של המצרים בקוצים,
30 שבראותם שישראל פרים ורבים היה נדמה להם כאילו עיניהם
31 וגופם מליאים קוצים.
32 "ועבדו מצרים את בני ישראל"

1 שהרי על ישראל מינו שרי מיסים. מתרצת הגמרא, תנא דבי רבי
2 אלעזר ברבי שמעון, וישימו עליו – היינו על פרעה, מלמד
3 שהביאו מלכן – דפוס שבו מייצרים את הלבנים, ותלו לו לפרעה
4 בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני –
5 ממונק אני ואיני יכול לעשות מלאכה, אמרו לו כלום איסמנים
6 אתה יותר מפרעה המשתתף אף הוא בעשיית המלאכה. לפי דרשה
7 זו מוסיפה הגמרא לדרוש, 'שרי מיסים' – דבר שמשים (לבנים),
8 המלכן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את הבריות בעבודה.
9 כיוצא בזה יש לשאול על הפסוק "למען ענתו בסבלתם", וענתם
10 מיבעי ליה, אלא יש לבאר, למען ענותו – לפיעה – בסבלותם
11 דישראל – המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף ישראל
12 יטו שכמם לסבול ולעבוד.
13 "ויבן ערי מסקנות לפרעה", רב ושמואל נחלקו בביאור הפסוק,
14 חד מהם אמר, שמסקנות את בעליהן – שעל ידי העבודה
15 שהעבידו המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים
16 לטבוע בימם, וחד אמר שמסקנות – מדלדלות את בעליהן – שעל
17 ידי עבודה זו נגרם למצרים שרוקנם ישראל מנכסיהם. דאמר מר,

ישעיה פרק מא א-ז

א החרישו אלי אִיִּים וּלְאִמִּים יַחְלִיפוּ כַח יְגִשׁוּ אֶזְרָא יִדְבְּרוּ יַחְדָּו לְמִשְׁפַּט נִקְרָבָה: ב מִי הָעִיר מְמוֹרָה צָדֵק יִקְרָאָהּוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדּוּ יִתֵּן כַּעֲפָר חֲרִבּוֹ פִּקֵּשׁ נִדְף קִשְׁתּוֹ: ג יִרְדְּפֶם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרַגְלֵיו לֹא יָבֹא: ד מִי־פָעַל וְעִשָּׂה קְרָא הַדְּרוֹת מְרֹאֵשׁ אֲנִי יְהוָה רֹאשׁוֹן וְאֶת־אֲחֵרֹנִים אֲנִי־הוּא: ה רָאוּ אִיִּים וַיִּירָאוּ קִצּוֹת הָאָרֶץ יַחְדָּו קָרְבוּ וַיֵּאֲתִיּוּ: ו אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזֹר וּלְאֲחֵיו יֹאמֶר חֲזֹק:

רש"י

אותם: אורח ברגליו לא יבא. דרך אשר לא בא קודם לכן ברגליו, לא יבא לא היה רגיל לבא: (ד) מי פעל ועשה. לו את זאת מי שהוא קורא הדורות מראש לאדם הראשון הוא עשה לאברהם גם את זאת: אני ה' ראשון. להפליא פלא ולעזור: ואת אחרונים אני הוא. אף עמכם בנים אחרונים אהיה ואעזור אתכם: (ה) ראו איים. עובדי עכו"ם הגבורות שאעשה ויראו: קרבו ויאתיון. זה אצל זה נאספים להלחם כשיראו הגאולה: (ו) איש את רעהו וגו'. יאמר חזק למלחמה אולי יעמדו להם אלהים: איש את רעהו יעזור. זה עוזר את זה בכרכו' ברוך אברם (בראשית יד) וזה עוזר את זה במתנות (שם) ויתן לו מעשר מכל:

(א) החרישו אלי. כדי לשמוע דבר: איים. אומות של עכו"ם: יחליפו כח. יתקשטו ויתחזקו בכל גבורתם אולי יעמדו בדין בכח: יגשו. הלום ואז משיגשו ידברו: למשפט נקרבה. להוכיח' על פניהם: (ב) מי העיר ממזרח. אותו שצדק יקראהו לרגלו מי העיר את אברהם להביאו מארם שהוא במזרח וצדק שהיה עושה היא היתה לקראת רגליו בכל אשר הלך: יתן לפניו גוים. מי שהעירו ממקומו להסיע הוא נתן לפניו ארבעה מלכים וחיילותיהם: ירד. ירדה: יתן כעפר חרבו. רמא כעפרא קטולין קדם חרביה, נתן את חרבו ועושה חללים רבים כעפר ואת קשתו נתן מרבה הרוגים ונופלים כקש נדף: (ג) ירדפם יעבור שלום. הלך על מעברותיו בשלום לא נכשל ברדפו

מצודת ציון

(א) החרישו. ענין שתיקה כמו יחרישו באהבתו (צפניה ג): (ב) העיר. מל' התעוררות: ירד. ענין שלטנות כמו רדה בקרב אויביך (תהלים קז): נדף. ענין כתישה כמו אל ידפנו (איוב לב): (ג) אורח. מסילה ודרך: (ד) ויאתיון. ענין ביאה כמו אתא בוקר (לעיל כא):

מצודת דוד

(א) החרישו אלי איים. יושבי האיים החרישו לשמוע אלי כי המדבר לא ישמע ולא יאזין: יחליפו כח. יחדשו כח להתאמץ בטענות אם יוכלו להשיבני: יגשו אז ידברו. יגשו אלי לשמוע אמרי ואז אחרי שמעם ידברו דבריהם אם ימצאו מענה: יחדו. אני והם נקרב למשפט על מה שהם אומרים שאין היכולת בידי להציל את עמי מידם: (ב) מי העיר ממזרח. אברהם שהיה במזרח מי העירו ללכת משם ולמאס באלילי ארץ מולדתו: צדק יקראהו לרגלו. בכל מקום מדרך כף רגלו היה קורא את הצדק לעזוב האלילים ולהאמין בה' וכאומר ומי העירו הלא אנכי ה': יתן לפניו גוים. ר"ל מי הוא הנותן לפניו גוים הם כדרלעמר והמלכים אשר אתו: ומלכים ירד. השליטו במלכים: יתן כעפר חרבו. חרבו נתן הרוגים מרובים כעפר הארץ וקשתו הרבה חללים כקש נדף: (ג) ירדפם. רדף אחריהם ועבר בשלום אם כי רדפם באורח שלא בא ברגליו מעולם ולא היה רגיל באורח ההוא: (ד) מי פעל. מי הוא שפעל ועשה את זאת הלא ה' עשהו הקורא הדורות מראש קודם שיהיו ר"ל שיודע כל הדורות הבאים ויקרא לכל דור לעמוד בעתו: אני ה' ראשון. ראשון לכל הדורות שעברו ואני הוא עם הדורות האחרונים אשר יהיו: (ה) ראו איים. יושבי האיים ראו הנס שעשיתי לאברהם ופחדו גם השוכנים בקצות הארץ חרדו בשמעם הנס: קרבו ויאתיון. קרבו ובאו לפני אברהם לשאול ממנו מתנת חנם ולא באו במלחמה כמ"ש ויאמר מלך סדום וכו' תן לי הנפש וכו' (בראשית יד): (ו) איש את רעהו יעזור. ועכ"ז אף שראו פלאי האל מ"מ עזרו זה לזה לעשות הפסילים: לאחיו. כ"א אמר לאחיו חזק בעשיית הפסל וכפל הדבר במ"ש:

הבחינה הנעלית של שבת נמשכת דווקא לאחר עבודה שקדמה לה.

איוב פרק כא ל-לד

ל פִּי לַיּוֹם אִיד יִחַשְׁדָּךְ רַע לַיּוֹם עֲבָרוֹת יוֹבְלֹ: לא מִיִּיגִיד עַל־פְּנֵי דְרָכֹ וְהוֹא־עֲשֶׂה מִי יִשְׁלֹם־לֹ: לֵב וְהוֹא לְקַבְרוֹת יוֹבְלֹ וְעַל־גְּדִישׁ יִשְׁקוֹד: לֵג מִתְקוֹלוֹ רִנְבֵי נַחַל וְאַחֲרָיו פְּלֵאדָם יִמְשׁוֹד וְלִפְנָיו אֵין מִסְפֵּר: לֵד וְאִיד תִּנְחַמוּנֵי הַבֵּל וְתִשׁוּבְתִיכֶם נִשְׂאֲר־מְעַל:

איוב פרק כב א-ד

א וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתְּמַנִּי וַיֹּאמֶר: ב הֲלֹאֵל יִסְפְּן־גַּבֵּר פְּרִי־יִסְפֵּן עֲלֵימוֹ מִשְׁפִּיל: ג הַחֲפֵץ לִשְׂדֵי פִי תִצְדַּק וְאִם־פָּצַע פִּי־תַתֵּם דְרָכֶיךָ: ד הַמִּירָאֲתָךְ יִכִּיחַךְ יָבֹוא עֲמָךְ בְּמִשְׁפָּט:

רש"י

החכמה ותשובותיכם לא נשארה בידכם אלא תשובת מעל, מעל שם דבר הוא לכך נקד כולו קמץ וטעמו למעיל כ"ש:

(א) (מענה אליפז): (ב) הלאל יסכן גבר. הלצורך ולהנאת היוצר יועיל גבר ויהנה כאשר ילמד דעת אל הבריות וחכמה, יסכן הראשון לשון הנייה כמו ותהי לו סוכנת (מלכים א א) והשני לשון לימוד, כמו ההסכן הסכנתי (במדבר כב) וגם הראשון יתכן להיות נפתר לשון לימוד, הלטובת היוצר ולצרכו ילמד גבר כאשר ילמד השכל: (ג) החפץ לשדי. כמו כי מה חפצו בביתו אחריו (לעיל כא) ההנאה וחשש לו אם תצדיק מעשיך בהתווכח לפניו שיבא עמך להתווכח בדבריך: ואם בצע. ממון לו אם תתם דרכיך: (ד) המיראתך יוכיחך. או אם מיראה שיירא מפניך יבא ויתווכח עמך:

מצודת ציון

(ל) איד. מקרה רע: יחשך. ימנע: עברות. מלי עברה וזעם: יובלו. יובאו כמו יובל שי (ישעיה יח): (לב) גדיש. הוא כרי מאלומות התבואה: ישקוד. ימהר כמו כי שוקד אני (ירמיה א): (לג) רגבי. צרוות עפר כמו ורגבים ידבקו (לקמן לח): נחל. עמק וגיא: (לד) מעל. שקר כי ומעלה מעל (ויקרא ה) ת"א וישקר שקר:

(ב) יסכן. ענין תועלת והנאה כמו הוכח בדבר לא יסכון (לעיל ט): (ג) החפץ. ענין צורך כמו אם כלי אין חפץ בו (ירמיה כב): בצע. ענין הנאת ממון כמו מה בצע כי נהרוג את אחינו (בראשית לו):

יתמהמהו בקבורתו למען לא יתבזה אחר המיתה (וקראו גדיש ע"ש סופו כי אחר הקבורה נעשה תל וכן (ישעיה מז) וטחני קמח): (לג) מתקן לו. צרוות עפר הנחל אשר יקבר בה הלא ימתק לו קבר במקום המעולה והנבחר ואף כבוד יעשו לו במותו כי אחר ארונו ימשך כל האדם ללותו וגם לפניו ילכו בלי מספר להכין כל צרכי קבורתו וכדרך אשר עושים לגדולים וחשובים: (לד) ואיך. כאומר ובהיות כן נראה א"כ שאין משגיח ואין גמול ואיך תנחמו אותי באמרי הבל לומר כשאשוב ישגה אחריתי ומה יועיל תשובה אם אין משגיח: ותשובותיכם. מה שהשבתם לי מגמול הרשעים הנה הכזבתי אותם כי מעטים המה אשר יוגמלו רע ומרובים מהם יקבלו הטוב ונשאר א"כ תשובתכם מעל ושקר (העולה מהמענה היא לסתור דברי צופר אשר יוכיח ההשגחה מהפלגת פורעניות הרשעים כי ישיב אמרים לומר הלא מעטים המה אשר יגיע להם הפורעניות ורובם יבלו בטוב ימיהם ולא יחושו במה שיהיה לבניהם אחריהם וכעבור כי יראו אשר ביום רעה המה בטובה לא יפחדו משום פחד והוא שמח בהצלחתו אשר לו בחייו ובהכבוד אשר יעשו לו כמותו כדרך הגדולים): (ב) הלאל. וכי לאל יועיל ויהנה הגבר בצדקו אלא המשכיל יועיל ויהנה אל עצמו ובהיות כן מה לו להשיב לך בכדי שתעמוד בצדקתך הלא מה לו בזה: (ג) החפץ. וכי מה צורך בא לשדי אם תהיה צדיק וכי בצע כסף בא לו אם תלך בדרך תם וכפל הדבר במ"ש: (ד) המיראתך. וכי בעבור יראתו אותך לבל תרשיע יתווכח עמך ויבוא עמך במשפט הלא מה לו אם תרשיע:

(ל) כי ליום. אמרו לכם אשר ליום איד יחשך רע, הרשע מונע ונחשך מרעה ושמור ליום הקבוע לאידו כמו אשר חשכתי לעת צר (לקמן לח) הצנעתיים וחשכתיים להודיעם עד יום קרב ומלחמה: (לא) מי יגיד על פניו דרכו. מי הוא המלך הגדול אשר יגיד על פניו דרכו ולא יראו ממנו כמה הוא נשגב זה הקב"ה שעשה: ומי ישלם לו. וגמול רשעו מי ישלם לו: (לב) והוא לקברות יובל. סופו יובל לקבר: ועל גדיש ישקוד. כשהוא נקבר בשדות אצל הגדישים: (ועל גדיש ישקוד. ידונו אותו על שלא קיים המצות השייכים בשדה לקט שכחה ופאה ושאר מצות הנוהגים בעומר ובגדיש ולכן שקדו וימהרו עליו הפורענות הג"ה מר"ע): (לג) רגבי. בלשט"ו בלע"ו: ולפניו אין מספר. לנמשכים לאותו דרך כל אלה מזימות תחמסו עלי: (לד) ואיך תנחמוני הבל. מאחר שתשובותיכם נשאר מעל נשכחה ואבדה מכם תשובות

מצודת דוד

(ל) כי ליום איד. והנה הם סיפרו אשר לעת בוא איד בעולם הנה הרשע ורע יחשך ממנה ולא עליו תהיה: ליום עברות יובלו. מוסב על יחשך רע לומר שהרע נחשך לעת אשר יבואו עברות וכעסים וכפל הדבר במ"ש וכאומר הלא בעבור זה יאמץ לבבו ולא יחת ולא יפחד והמה מנגדים לדבריכם ולא תאמרם: (לא) מי יגיד. ובעבור רוב הצלחתו מי א"כ יוכל להגיד דרכו לפניו ולהוכיחו ולהפחידו מן העונש כי הלא למאד ילעג למו: והוא עשה. ועם כי הוא עשה את הרע אשר חשב לעשות אין מי ישלם לו גמול: (לב) והוא לקברות יובל. כשיבוא יומו יזכה לקבורה כדרך כל הארץ: ועל גדיש ישקוד. ימהר לשכוב על תל הקבר העשוי כגדיש כי לא

פ ר ק ת ש ע ה ע ש ר

א רבי אליעזר אומר: אם לא הביא כלי מערב שבת – מביאו בשבת מגולה; ובספנה – מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר: כורתין עצים לעשות פחמין ולעשות כלי ברזל. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת – אינה דוחה את השבת; ושאי אפשר לעשותה מערב שבת – דוחה את השבת.

ב עושין כל צרכי מילה בשבת: מוחלין, ופורעין, ומוציין, ונותנין עליה אספגנית וכמון. אם לא שחק מערב שבת – לועס בשניו ונותן. אם לא טרף יין ושמן מערב שבת – ינתן זה בעצמו וזה בעצמו. ואין עושין לה חלוק לכתחלה, אבל פורף עליה סמרטוט. אם לא התקין מערב שבת – פורף על אצבעו ומביא, ואפלו מחצר אחרת.

פירוש ברטנורא

א רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי. אימל למול את התנוק; **מביאו בשבת מגולה.** להודיע שחביבה מצוה זו שמחלים עליה את השבת; **ובספנה.** שגורו גורה על המילה: מכסהו ע"פ עדים. שיעירו שאימל של מצוה הוא מביא, ולא יחשדוהו שהוא נושא שאר חפציו: **ולעשות ברזל.** כדי לעשות אימל למילה: **כל מלאכה שאפשר לעשותה.** כגון מכשירי מילה הואיל ואפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת, ופליג אדרבי אליעזר: **שאי אפשר לעשותה מערב שבת.** כגון מילה עצמה שאי אפשר לה לעשות, דומנה בשמיני דוחה שבת. והלכה כרבי עקיבא: **ב מוחלין.** חותך את הערלה: **ופורעין.** העור המכסה ראש הגיד: **ומוציין.** את הרם, ואע"פ שהוא עושה חבורה שאין הרם ניתק מחיבורו אלא ע"י מציצה: **אספגנית.** תחבושת: **לועס בשניו.** דכל מה דאפשר לשנות משנה: **אם לא טרף יין ושמן.** רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שמורפים ביצים בקערה: **חלוק.** חתיכה של בגד נקובה, ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזור העור ויכסה את הגיד: **לא התקין.** לא המיין: **כורד על אצבעו.** דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בחול: **אפילו מחצר אחרת.** לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אע"פ שלא ערב, אלא אפילו לחצר אחרת שאינה מעורבת עמהם:

משניות מבוארות – קהתי

י ו ס ר א ש ו ן

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה – כפי שהוכרנו כבר בסוף המשנה הקודמת – עוסק בהלכות צרכי מילה בשבת. משנתנו דנה במכשירי מילה, אם דוחים הם את השבת כמצוות המילה עצמה, ונחלקו בזה רבי אליעזר ורבי עקיבא.
רבי אליעזר אומר: אם לא הביא כלי מערב שבת – אם זמן המילה חל בשבת, ולא הביא המוחל את סכין המילה מערב שבת, **מביאו בשבת מגולה** – שיהיו הכל רואים, שהוא מביא את סכין המילה. בגמרא מבואר הטעם, כדי להראות לכל שמצוות מילה חביבה ודוחה את השבת. **ובספנה** – ובשעת הסכנה, היינו בזמן שגזרו הגויים על ישראל שלא ימולו את בניהם, **מכסהו על פי עדים** – שיעידו שהביא את הסכין למילה, ולא יחשדוהו שהביא חפץ אחר בשבת. **ועוד אמר רבי אליעזר:** כורתין עצים לעשות פחמין – אם אין סכין למול, מותר אפילו לכרות עצים בשבת לעשות מהם פחמין, **ולעשות כלי ברזל** – כדי לעשות סכין למילה, שלדעת רבי אליעזר אפילו מכשירי מילה דוחים את השבת כמילה עצמה. **כלל אמר רבי עקיבא** – רבי עקיבא חולק על רבי אליעזר וסובר, שאסור להביא בשבת את סכין המילה ברשות הרבים ואסור לעשות סכין למילה, שכן כלל אמר רבי עקיבא: **כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת** – כגון מכשירי מילה, הואיל ואפשר לעשותם מערב שבת, אינם דוחים את השבת, **ושאי אפשר לעשותה מערב שבת** – כגון המילה עצמה, שזמנה קבוע ביום השמיני, **דוחה את השבת** – כמו שארנו לעיל (בסוף המשנה הקודמת). והלכה כרבי עקיבא. כלל זה שני גם בענין קרבן פסח (פסחים ו, ב), וגם בענין מנחת כהן גדול (מנחות יא, ג).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו מפרטת את צרכי המילה שעושים בשבת. **עושין כל צרכי מילה בשבת:** מוחלין – מלים וחותכים את הערלה, ופורעין – את העור הדק שתחת הערלה, שקורעים אותו

ומגלים את ראש הגיד, **ומוציין** – את הרם, **ונותנין עליה אספגנית** – תחבושת, **וכמון** – מין צמח (קומיניור"ם), לשם רפואה. ברם, צריך לשחוק את הכמון מערב שבת. **אם לא שחק מערב שבת** – את הכמון, **לועס בשניו ונותן** – על מקום המילה, שכל מה שאפשר לעשות בשניו עושים. **אם לא טרף יין ושמן מערב שבת** – רגילים היו לערבב יין ושמן לשם רפואה על מקום המילה, ואף זה צריך להכין מערב שבת, ואם לא ערבבם מערב שבת, **ינתן זה בעצמו וזה בעצמו** – כלומר שנותן בקערה זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ואינו טורפם (בוחשם), ואם נתערבו נתערבו (התאירי); **תוספות רבי עקיבא איגו.** ואחר כך נותן מהם על מקום המילה. **ואין עושין לה** – למילה, **חלוק לכתחלה** – שהיו עושים כמין חלוק קטן ומכניסים בו את ראש הגיד, שלא יחזור העור ויכסנו; ואסור לעשותו לכתחילה בשבת, שיש בזה משום תיקון כלי, **אבל פורף עליה סמרטוט** – אם לא הוכן החלוק מערב שבת. **אם לא התקין מערב שבת** – אם גם לא הכין סמרטוט, ולא נמצא במקום שהוא מוהל שם, **פורף על אצבעו ומביא** – כלומר שהולך להביא סמרטוט מבית אחר וכורכו על אצבעו דרך מלבוש, כדי לשנות מדרך ההוצאה ביום חול, **ואפלו מחצר אחרת** – לא רק מבית שבאותה חצר מותר להביא, אף על פי שהחצר אינה מעורבת, אלא אפילו מחצר אחרת, שלא עשו לה עירוב (שתוף) עם חצר זו, מותר. ומכל מקום דרך רשות הרבים אסור להביא (ימגן אברהם"ם שלא, א; ועיין **תוספות רבי עקיבא איגו**). ויש סוברים, שאפילו דרך רשות הרבים מותר להביא (הר"ן בשם הרמב"ם), הואיל והוא מביאו דרך מלבוש (התאירי).

בגמרא אמרו, שהפסיקה הכוללת המתחילה את משנתנו – "עושין כל צרכי מילה בשבת" – באה לרבות מה ששנו בברייתא: המל, כל זמן שהוא עוסק במילה, חוזר בין על הציצין (נימי העור שנשתתרו מן הערלה) המעכבין את המילה, בין על הציצין שאין מעכבין את המילה (כמבואר להלן משנה ו בפרקנו); פירש (לאחר שסייג המוהל ידו מן המילה), על ציצין המעכבין את המילה – חזור, על ציצין שאין מעכבין את המילה – אינו חוזר (שבת קלג, ב).

ג מרחיצין את הקטן, בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומזליפין עליו ביד, אבל לא בפלי. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לה, כה): "ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים". ספק ואנדרוגינוס – אין מחללין עליו את השבת; ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס. ד מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את שני תינוקות אחד למול

פירוש ברטנורא

ג מרחיצין את הקטן. האי מרחיצין לאו כדרכו הוא, דתנא סיפא לפרושי רישא כיצד מרחיצין כגון לזוף ביד אבל בכלי אפילו לזוף אסור וכ"ש לרחוץ כדרכו: ראב"ע כו'. פליג את"ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה, וביום השלישי למילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עצמו דסכנת נפשות היא, והלכה כראב"ע: ספק. בן ח' חרשים ספק בן ט'. דאי בן ח' כאבן בעלמא הוא ואין מילתו דוחה שבת: ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס. מרכיב (בראשית ט"ז) המול לכם כל זכר לרבות אנדרוגינוס. ות"ק, ערלתו כתיב, מי שהוא כולו ערל, יצא זה שחציו נקבה. ואין הלכה כר"י:

ד מי שהיו לו שתי תינוקות וכו'. פליגי אמוראי בגמרא בנרסת משנה זו, והגרסא שחפסו רבותי עיקר. כך היא, מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול

משניות מבוארות – קהתי

המילה. ספק – יש מפרשים: וולד שהוא ספק בן שבעה חדשים ספק בן שמונה, כלומר שאין ידוע אם נולד בחודש השביעי לעיבורו והוא בן קיום או שנולד בחודש השמיני ואינו בן קיום, או וולד שהוא ספק בן שמונה חדשים ספק בן תשעה, והלכה היא בבן שמונה, הואיל ואינו בן קיום, שאין מילתו דוחה שבת (דש"י; רי"ף); יש מפרשים: 90 – ספק הוא אם יום מילתו בשבת, כגון שנולד בערב שבת בין השמשות, ואין ידוע אם יום השמיני הוא בערב שבת או בשבת (המאירי; תוספות רבי עקיבא איגור). ואנדרוגינוס – שיש לו סימני זכר ונקבה כאחד, אין מחללין עליו את השבת – ואין מלים אותם בשבת. ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס – למולו בשבת, שנאמר (בראשית יז, ט): "המול לכם כל זכר", ודורש רבי יהודה: "כל זכר" לרבות אנדרוגינוס. ברם, תנא קמא לומד ממה שנאמר (ויקרא יב, ג): "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", מי שהוא כולו ערל – יום השמיני שלו דוחה שבת, יצא אנדרוגינוס שחציו נקבה, שאין מילתו דוחה שבת. והלכה כתנא קמא.

בארנו את הרישא של משנתנו כפירושה של רב יהודה ורבה בר אבהו בגמרא. אבל רבא מפרשה בדרך אחרת: מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה – ביום הראשון כדרכו; ומזליפין עליו ביד אבל לא בכלי – היינו ביום השלישי שחל להיות בשבת, שאין מרחיצין אותו כדרכו אלא דרך זליפה בלבד. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת – כלומר שאף ביום השלישי למילתו מרחיצין את הקטן בשבת כדרכו. ברם, בגמרא מובא, שרבא בעצמו מודה כי משמעות לשון המשנה היא כפירושה של רב יהודה ורבה בר אבהו (עיינין שבת קלד, ב). אף על פי כן נוקטים מפרשים אחדים (המאירי; תפארת ישראל) דווקא את פירושו של רבא, שכן בגמרא מובאת ברייתא כדבריו.

בענין "ספק" השנוי במשנתנו הבאנו שני פירושים. אבל יש מקשים על הפירוש הראשון, שכן בגמרא מתבאר שספק בן שבעה ספק בן שמונה מילתו דוחה שבת. וכן גם פוסק הרמב"ם: "ספק בן שבעה ספק בן שמונה מלין אותו בשבת על כל פנים – אם בן שבעה הוא ושלם הוא, בדין הוא שידחה שבת, ואם בן שמונה הוא הרי זה שטל נמחתך בשר הוא. לפי שזה נפל אם הוא בן שמונה" (הל' מילה א, יד). מכאן כותב בעל "כסף משנה" ש"ספק" השנוי במשנתנו, שאין מחללים עליו את השבת, הוא לענין מכשירי מילה, ומשנתנו היא כדברי רבי אליעזר הסובר, שאף מכשירי מילה דוחים את השבת, ואילו בוולד שהוא ספק בן שבעה ספק בן שמונה אין מכשירי המילה דוחים את השבת (כמבואר בגמרא שבת קלו, א), או ש"ספק" זה עניינו נולד בין השמשות (כפירוש השני שהבאנו).

באור משנה ד

אין מילה דוחה שבת אלא כשהיא נעשית בזמנה, שנאמר (ויקרא יב, ג): "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ודרשו: אפילו יום השמיני חל בשבת מצוותו דוחה שבת. אבל מילה שלא בזמנה, היינו שלא ביום השמיני, אינה דוחה שבת. משנתנו דנה במי ששגג ומל בשבת מילה שלא בזמנה, אם הוא חייב שבת. חטאת. מי שהיו לו שני תינוקות – כגון מוהל שהיו לפניו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת – שיום השמיני שלו חל ביום ראשון,

יום שני

באור משנה ג

מרחיצין את הקטן – במים חמים, בין לפני המילה ובין לאחר המילה – ביום המילה. יש מפרשים, שלפני המילה אין מחממים לו מים בשבת, ואין מרחיצים אותו אלא במים שהוחמו מערב שבת, ואילו לאחר המילה, הואיל ויש בו סכנה, מותר אפילו לחמם לו מים בשבת (המאירי; שו"ת אליהו). ומזליפין עליו ביד – בגמרא מובא, שפיסקה זו באה לפרש את הרישא: כיצד מרחיצין את הקטן? מזליפין עליו ביד – כלומר שאין מרחיצים אותו כדרכו אלא בשניו, כגון בוליפה, שזורקים עליו המים ביד, אבל לא בפלי. אפילו דרך זילוף (בבטנורא). רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי – למילתו, שחל להיות בשבת – רבי אלעזר בן עזריה חולק על תנא קמא בשני דברים: א. שמרחיצין את הקטן כדרכו; ב. שלדעת תנא קמא אין דין זה נוהג אלא ביום המילה. והוא סובר, שאף ביום השלישי שחל להיות בשבת מרחיצים אותו, בין במים חמים שהוחמו מערב שבת בין במים שהוחמו בשבת, לפי שיש בו סכנה, שנאמר – באנשי שכס שמלו: "ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים" – הרי שביום השלישי יש לנימול כאבים חזקים, והוא בחזקת סכנת נפשות. ואמנם אין זו ראייה גמורה אלא זכר לדבר (כדלעיל ט, ג). מכל מקום מסקנת הגמרא היא, שהלכה כרבי אלעזר בן עזריה, בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו בערב שבת, בין הרחצת כל גופו, בין הרחצת מילה, מפני שסכנה היא לו (שבת קלד, ב). יש מפרשים כדברי רבי אלעזר בן עזריה: מרחיצין את הקטן אף ביום השלישי. וכל שכן בשני הימים הראשונים, שהסכנה בהם מרובה מביום השלישי, ולא נאמר "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים" אלא לומר שעדיין היו כואבים (המאירי), או שבאותו יום היו חלושים ביותר, ולא היו יכולים לברוח ולהילחם, ואילו בשני הימים הראשונים, אף על פי שהם מסוכנים ביותר, מכל מקום עדיין לא תשכחם (הרי"ף). אבל מדברי הרמב"ם (הל' מילה ב, ח) משמע, שלא ברבי אלעזר בן עזריה להוסיף על תנא קמא אלא יום השלישי למילתו, כלומר שאף לדעתו אין מרחיצין את הקטן אלא ביום המילה או ביום השלישי למילה, אבל ביום השני למילתו אין מרחיצין אותו, שאין בו סכנה. וכן משמע מדברי הרי"ף (בסוגייתנו), שמביא בשם הגאונים: "הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ביום שלישי (כמו שהבאנו לעיל מהגמרא), וכל שכן בראשון שמרחיצין אותו כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה, בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מערב שבת" (ועיינין בר"ן וברא"ש שמפרשים דברי הרי"ף: "בין לפני המילה" – היינו דווקא בחמין שהוחמו מערב שבת, והפיסקה "בין בחמין שהוחמו בשבת" אינה מוסבה אלא על הרחיצה שלאחר

בשבת – חיב; אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר.

ה קמן נמול לשמונה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר – לא פחות ולא יותר. הא כיצד? פדרכו – לשמונה; נולד לבין השמשות – נמול לתשעה; בין השמשות של ערב שבת – נמול לעשרה; יום טוב לאחר השבת – נמול לאחד עשר; שני ימים טובים של ראש השנה – נמול לשנים עשר. קמן החולה – אין מזהלין אותו עד שיבריא.

ו אלו הן ציצין המעכבין את המילה: בשר החופה את רב העטרה; ואינו אוכל בתרומה. ואם היה בעל בשר – מתקנו מפני מראית העין, מל ולא פרע את המילה – פאלו לא מל.

פירוש ברטנורא

אחר שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חיב. אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחיב חטאת ורבי יהושע פוטר. והכי פירושה, שכח ומל את של אחר השבת בשבת חיב לדברי הכל, שהרי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה כשהקדים ומל את של אחר השבת בשבת, ובהא אפילו ר' יהושע מודה: אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, ר' אליעזר מחיב חטאת. המילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת. ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה, ואף בזה עשה מצוה שהרי ראויה למול אלא שאינו דוחה שבת, מ"ל לרבי אליעזר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת חיב: ורבי יהושע פוטר. דסבירא ליה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת פטור, כיון דסבור היה שברשות בית דין הוא עושה. והלכה כר"י:

ה נולד בין השמשות נמול לתשיעי. שהרי יום שמיני של מחר הוא נמול, ושכח בין השמשות יום הוא נמול לתשיעי. היה היום ערב שבת א"א למול בשבת הבא דשכח תשיעי הוא והוא לא מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת, וצריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי: חל יום טוב להיות אחר השבת. אין מילה שלא בזמנה דוחה אותו ונמול לאחד עשר: שני ימים טובים של ראש השנה. קדושה אחת הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום טוב השני של ראש השנה, נמול ל"ב: עד שיבריא. ועברו עליו ד' ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא, ואח"כ מלין אותו:

ו ציצין. כמין נימין של בשר שנשארו מן הערלה: עטרה. היא שפה בגובה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפץ ויורד לראשו. ובשר החופה את [רוב] העטרה דקתני מתינית, לא תימא רוב הקיפה אלא אפילו רוב גבהה במקום אחד: ואינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא, דכהן ערל אסור לאכול בתרומה. נאמר בפסח (שמות י') תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כ"ב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו, מה פסח אסור לערל אף תרומה אסורה לערל:

משניות מבוארות – קהתי

תשיעי; בין השמשות של ערב שבת – ספק ביום ששי נולד, ספק בליל שבת, נמול לעשרה – לפי שיום השמיני שלו חל בשבת, אבל הואיל והוא ספק שמיני ספק תשיעי, כלומר ספק אם זו מילה בזמנה או שלא בזמנה, לפיכך אין מילתו דוחה את השבת, ומלים אותו לאחר השבת, נמצא שנימול בספק עשירי; יום טוב לאחר השבת – אם חל יום טוב להיות ביום ראשון אחר השבת, נמול לאחד עשר – שמילה שלא בזמנה אף יום טוב אינה דוחה, ולכן הוא נימול ביום שלאחר יום טוב שהוא ספק אחד עשר; שני ימים טובים של ראש השנה – אם חלו שני ימי ראש השנה להיות ביום ראשון וביום שני אחר השבת, נמול לשנים עשר – שמילה שלא בזמנה אינה דוחה אף את היום השני של ראש השנה, ולפיכך הוא נימול ביום שלאחר שני ימי החג שהוא ספק שנים עשר. קמן החולה, אין מזהלין אותו עד שיבריא – בגמרא מבואר, שמונים לו מעת שיבריא מחליו שבעה ימים שלמים מעת לעת, כדי שיתחזק, ואחר כך מלים אותו. במה דברים אמורים? במחלה שתקפה את כל גופו, אבל אם אחזו ככא בדבר מאבריו, כגון בעינו וכיוצא בזה, אין ממתנים לו אלא עד שיבריא בלבד (רמב"ם הל' מילה א. טז).

בענין "שני ימים טובים של ראש השנה" יש מבארים הטעם לפי שהם נחשבים כיום ארוך אחד וקדושה אחת להן, הלכך אין מילה שלא בזמנה דוחה גם את היום השני של ראש השנה, אבל ביום טוב שני של גלויות מותר למול אפילו מילה שלא בזמנה (רמב"ם: ש"ך). ויש מבארים, שמשנתנו נקטה שני ימים טובים של ראש השנה, לפי שבזמננו לא היו עושים שני ימים אלא בראש השנה בלבד, אבל הוא הדין לשני ימים טובים של גלויות, שכן מילה שלא בזמנה אף יום טוב שני של גלויות אינה דוחה (הרא"ש: "בית יוסף").

באור משנה ו

אלו הן ציצין – נימי העור שנשארו מן הערלה, המעכבין את המילה – שכל זמן שלא הוסרו, אין התינוק נחשב ככהול: בשר החופה את רב העטרה – אם נשאר מעור הערלה עור המכסה את רוב גובהה של העטרה, היינו השפה הגבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משתפע ויורד לראשו; וכבר הזכרנו שהסרת עור זה

ואחד למול בשבת – שזמן מילתו היה בשבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת – התינוק שצריך היה למולו אחר השבת, הקדים ומל אותו בשבת, חיב – קרבן חטאת, שהואיל ומל תינוק לפני יום השמיני, נמצא שטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, שהרי עדיין לא הגיע זמן חיובו למול, הילכך חיב משום חילול שבת. **אחד למול בערב שבת –** שיום השמיני שלו חל בערב שבת, ואחד למול בשבת – שזמן מילתו היה בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – והרי זו מילה שלא בזמנה, שאינה דוחה שבת, כמו שבארנו לעיל, רבי אליעזר מחיב חטאת – אף על פי שטעה מתוך טירדתו בדבר מצוה, ועשה מצוה, שהרי ראויה תינוק זה לימול, מכל מקום הואיל ומצוה זו אינה דוחה את השבת, לפיכך סובר רבי אליעזר שחיב עליה. ורבי יהושע פוטר – מחטאת, שאף על פי שחילל את השבת על ידי מילה שלא בזמנה שאינה דוחה את השבת, מכל מקום הואיל וטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי מיום שמיני ואילך יש חיוב למול, הרי הוא פטור מחטאת. והלכה כרבי יהושע.

יום שלישי

באור משנה ה

לאחר ששינו לעיל (משנה ג), שספק אין מחללים עליו את השבת, באה משנתנו ללמד, שמשום ספק יש ומלים תינוק ביום התשיעי להיוולדו, ויש שמלים אותו בעשירי, ויש ביום האחד עשר, ויש בשנים עשר, אבל לא יותר מזה.

קמן נמול לשמונה – ביום השמיני להיוולדו, לתשעה – ויש שנימול ביום התשיעי, ולעשרה – ויש לעשרה ימים, ולאחד עשר – ויש לאחד עשר יום, ולשנים עשר – ויש לשנים עשר יום, לא פחות – ממשונה, ולא יותר – על שנים עשר יום. הא כיצד? פדרכו – בדרך הרגילה, לשמונה – נימול התינוק לשמונה ימים; נולד לבין השמשות – שהוא ספק יום ספק לילה, כגון נולד ביום ראשון בין השמשות, ספק ביום ראשון נולד, ספק בליל שני, נמול לתשעה – שמתחילים למנות שמונה ימים מהלילה שלאחריו, כגון במשל שנקטנו מונים שמונה ימים מיום שני, ונמצא שנימול בספק

פ ר ק ע ש ר י מ

א רבי אליעזר אומר: תולין את המשמרת ביום טוב, ונותנין לתלויה בשבת. וחקמים אומרים: אין תולין את המשמרת ביום טוב, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביום טוב.

ב נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו, ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית, ונותנין ביצה במסננת

פירוש ברטנורא

ואם היה בעל בשר. שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנמלה הערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הנד: מתקנו. ומשפע באומל מאותו עובי: מפני מראית העין. שלא יהא נראה כערל: ולא פרע. לא גילה: כאילו לא מל. וישבו ויפרעו, ואפילו סלק ידו ממנה. וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת חותך בין ציצין המעכבין בין ציצין שאין מעכבין, לאחר שסלק ידו, על ציצין המעכבין חוזר, על ציצין שאין מעכבין אינו חוזר:

כ א רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמסננים בה שמרי יין, ומותח את פיה לכל צד בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי. ואע"ג דעביד אהל שרי ביום טוב, דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב מותר לעשותן ביום טוב. אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא, אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין, דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל עראי ומחוי כמעשה חול: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהוה תולדת בורר או מרקד. והלכה כחכמים:

ב נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו, שהיו השמרים צלולים ויוזב כל יינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים מעם היין ומוציאין אותן כשבת ושותרים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לבנים שמתהווים בו: בסודרין. המיוחדין לכך. וליכא למיזר דלמא סחיט לתו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא כפי הכלי כדי שירד היין במדרון, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי מצורי הדקל. והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי התחתון טפה, שלא יעשה אהל עראי: ונותנים ביצה במסננת. שנתנו בה חרדל להסתקן, שרגילין ליתן ביצה טרופה בדברים העכורים והם מתלבנים ומדוככים על ידה: יצמולין. יין ודבש

משניות מבוארות – קהתי

הכלי, מותר ביום טוב, שסובר רבי אליעזר: מכשירי אוכל נפש, אף שאפשר לעשותם מערב יום טוב, מותר לעשותם ביום טוב; ונותנין לתלויה בשבת – כלומר שבשבת אסור לתלות לכתחילה את המשמרת על הכלי משום עשיית אוהל, אבל אם היא תלויה מערב שבת מותר לתת השמרים לתוכה בשבת, ואינו כבורר בשבת, משום שאין זו דרך ברירה. וחקמים אומרים: אין תולין את המשמרת ביום טוב – שמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב אסור לעשותם ביום טוב, וכיון שדומה לעושה אוהל, אסור הוא ביום טוב; ואין נותנין לתלויה בשבת – אפילו כשהמשמרת תלויה מערב שבת, אסור לתת לתוכה את השמרים לסינון היין, שלדעת חכמים אף מלאכה זו היא תולדת ברירה או הרקדה. אבל נותנין לתלויה ביום טוב – אם המשמרת תלויה על הכלי מערב יום טוב, מותר לתת השמרים לתוכה ביום טוב, שהואיל וצורך אוכל נפש הוא מותר לעשותו ביום טוב. והלכה כחכמים.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

נותנין מים – בשבת, על גבי השמרים – הנתונים במשמרת מערב שבת, בשביל שיצלו – שיעשו השמרים צלולים ויוזב כל יינם דרך המשמרת. פירוש אחר: נותנים מים על גבי השמרים – שנשארו בחבית, בשביל שיצלו – כלומר שהיין שבתוך השמרים יצול ויתערב במים וישתמשו בהם לשתייה בשבת, ואין בזה משום בורר, שאינו אלא כמוזג מים לתוך יין (המאירי; ברטנורא: "תוספות יום טוב"). ומסננין את היין – בשבת, כדי שיהא צלול ביותר, בסודרין – בגמרא המיוחדים לסינון, ולכן אין חוששים שמא יבואו לידו סחיטה; בגמרא אמרו: "ובלבד שלא יעשה גומא" בסודר שבפי הכלי, משום שינוי, שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ובכפיפה מצרית – בסל העשוי מנצרים (ענפים) של דקל, ואמרו בגמרא: "ובלבד שלא יגביה (את הכפיפה) מקרקעיתו של כלי טפח" (כמדת אוהל); טעם ההיתר בזה, שאין זה ברירה, והואיל ואדם יכול לשתות את היין גם מבלי לסננו, והסינון בסודרין או בכפיפה מצרית הרי דרך שינוי הוא (ה"ו; המאירי). ויש מבארים, שמדובר כאן בכגון שהסודרים מתוחים ונתונים על הכלי מערב שבת, וכן הכפיפה נתונה בתוך הכלי מערב שבת (עיי' "תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"). ונותנין ביצה במסננת של חרדל – מותר לתת בשבת ביצה טרופה לתוך החרדל שבמסננת, אף על פי שהיא קולטת את הפסולת, לפי שאין עושים כך

דוחה את השבת, כלומר שאף לאחר שכבר סילק המוהל את ידו מן המילה בשבת, הריהו חוזר ומסיר את העור שנשארו, הואיל והוא ציצין המעכב את המילה. ברם, אם לא נשאר מן העור אלא מעט שאינו חופה את רוב גובהה של עטרה, זהו ציצין שאינו מעכב את המילה, ואמנם כל זמן שהמוהל עוסק במילה בשבת, חוזר אף על הציצין שאינם מעכבים, אבל לאחר שסילק ידו מן המילה בשבת, על ציצין שאינם מעכבים אינו חוזר (עיי' לעיל משנה ב בפרקנו). ואינו אוכל בפתרומה – אם הנימול הוא כהן, ונשאר עליו עור החופה את רוב העטרה, דינו ככהן ערל, ולמדים בגזרה שווה תרומה מקרבן פסח שכהן ערל אסור לאכול בתרומה, שנאמר בפסח (שמות יב, מח): "תושב כהן ושכיר לא יאכל בו", וכן בתרומה נאמר (ויקרא כב, י): "תושב כהן ושכיר לא יאכל קודש", מה פסח אסור לערל, שנאמר (שמות יב, מח): "וכל ערל לא יאכל בו", אף תרומה אסורה לכהן ערל. ואם הנהיה בעל פשר – אם התינוק היה שמן, ולאחר שניטלה הערלה כולה נראה עדיין כאילו חופה העור את רוב העטרה, קתקנו – ומסיר את הבשר מן העטרה, מפני מראית העין – שלא יהא נראה כערל, מל ולא פרע את המילה – לעיל (משנה ב) למדנו, שמוחלין. היינו שחותכים את כל העור המכסה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה, ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור, על שייראה בשר העטרה; ואם מל ולא פרע את המילה, פאלו לא מל – והייב לחזור ולפרוע. ואף על פי שכבר שנינו ברישא שבשר החופה את רוב העטרה מעכב את המילה, מכל מקום באה הסיפא להשמיענו, שאם מל בשבת ולא פרע, לא קיים מצוות מילה, ונמצא שחילל את השבת, שהרי עשה חבורה שלא במקום מצווה (המאירי; ועיי' תוספות שבת קלו, ב).

יום רביעי

ב א ו ר מ ש נ ה א

יום טוב אסור בכל מלאכת עבודה חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה ("צורך אוכל נפש"), שנאמר (שמות יב, טז): "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם." – משנתנו דנה במכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב, אם מותר לעשותם ביום טוב, ונחלקו בזה רבי אליעזר וחקמים (כשם שנחלקו – בפרק הקודם, משנה א – במכשירי מילה לענין שבת).

רבי אליעזר אומר: תולין את המשמרת – המסננת שמסננים בה שמרי יין, תולים ומותחים אותה על הכלי, כדי לסנן לתוכו יין וזך וצלול, ביום טוב – אף על פי שיש בזה משום עשיית אוהל על

שֶׁל חֲרָדְלִי וְעוֹשֵׂי אֲנוּמְלִין בְּשַׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשַׁבָּת – פָּפּוֹס, בְּיוֹם טוֹב – פֶּלְגִין, וּבְמוֹעֵד – פְּחָבִית. רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין.
 ג אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחֲלִיתִית בְּפוֹשְׁרִין, אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹךְ הַחֲמִץ. וְאֵין שׁוֹרִין אֶת הַפְּרִשִׁינִין וְלֹא שְׁפִין אוֹתָן, אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹךְ הַכֶּבֶד אוֹ לְתוֹךְ הַכֶּלְפָּלָה. אֵין פּוֹבְרִין אֶת הַחֲבֵן בְּכִבְרָה, וְלֹא יִתְנֶנּוּ עַל גְּבִי מְקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבְלֵי שִׁירֵד הַמוֹץ, אֲבָל נוֹטֵל הוּא בְּכִבְרָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הָאֲבוּס.
 ד גּוֹרְפִין מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם, וּמְסַלְּקִין לְצַדְדֵי מִפְּנֵי הָרַעִי; דְּבָרֵי רַבִּי דוֹסָא. וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה זוֹ, וְנוֹתְנִין לְפָנֵי בְּהֵמָה זוֹ בְּשַׁבָּת.

פירוש ברטנורא

ופלפלין: לגזין. גדול מכוס וקטן מחבית: הכל לפי האורחים. אם יש לו אורחין מרובין עושה הרבה, בין בשבת בין ביום טוב בין במועד. והלכה כר"ת שיעושיני נימולין בשבת כפי מה שהן רוצים:
 ג חליתית. כך שמה בערבי, והיא המה ונהנין לאכלה במקומות הקרים, ואין שורין אותה בשבת דמחוי כמעשה חול: את הפרשינין. מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן, שהפסולת צף למעלה: ולא שפין אותן. ביד להשיר פסולתן, הוזה ליה בורר: אבל נותן בתוך הכברה. ואע"פ שפסולתן נופל לפעמים דרך נקבי הכברה ונמצא מתברר מאליו: התבן. שהיו עושים מן הקש שמחתבין אותן במורינים ונעשה כל זב השבולין תבן: מוץ. הוא מוקן השבולת העליון, ואינו ראוי למאכל בהמה וכוכרים אותו בכברה שיפול המוץ: אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס. ואע"פ שהמוץ נופל מאליו, דרבר שאינו מתכוין מותר כר' שמעון:
 ד גורפין. בשבת אבוס שלפני השור שמפטים אותו, שלא יתערב העפורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנים לפניו וקוץ במאכלו, ומסלקין תבן שלפניו לצדדים כשהוא רב כדי שלא ירסנו ברגליו ויתלכך ברעי: וחכמים אוסרים. אתרייהו קאי, אחד גרפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקו לצדדים. ולא נחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי, אבל באבוס של קרקע הכל מודים שאין גורפים, דלמא אתי לאשוויי גומות. ורבנן גורו אבוס של כלי אמו אבוס של קרקע, והלכה בחכמים: נוטלים מלפני בהמה זו ונותנים לפני זו. ולא אמרינן מלטול דלא חזי הוי, אלא ודאי חזי דאין בהמה קצה במאכל הניטל מלפני חברתה. ורוקא מלפני החמור ונותנין לפני השור וכיוצא בזה, אבל לא מלפני השור ונותנים לפני החמור, שמאכל השור מאוס בריון היוצאים מפיו ואין החמור אוכל ממנו:

משניות מבוארות – קהתי

הָאֲבוּס – אף שעל ידי כך נופל קצת מוץ מאליו. יש מפרשים, שמשנתנו היא כדעת רבי שמעון, הסובר שדבר שאינו מתכוון לו, מותר לעשותו בשבת, והרי כאן אינו מתכוון לכבד את התבן בכברה, והמוץ נופל מאליו (דש"י).

ב א ו ר מ ש נ ה ד

גּוֹרְפִין – את האבוס בשבת, לנקותו מן הפסולת, מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם – השור שמפטים אותו, שלא תתערב הפסולת, שנשארה באבוס, בתבן ובשעורים שנותנים עכשיו לפניו, ויקוץ השור במאכלו, וּמְסַלְּקִין לְצַדְדֵינָּן – מסלקים את התבן שלפני הפטם, כשהוא מרובה, לצדדין, מִפְּנֵי הָרַעִי – שלא יטנפנו בצואתו (דש"י, ברטנורא); ויש מפרשים ומסלקין לצדדין מפני הרעי – כלומר שמלפני שור הרעי, היינו שור המרעה, שאינו מפונק כל כך כמו שור הפטם, אין גורפים את האבוס בשבת לגמרי, אלא מסלקים את הפסולת לצדדים (החמירי); **דְּבָרֵי רַבִּי דוֹסָא. וְחֲכָמִים אוֹסְרִין** – בשני הדברים, בין לגרוף מלפני הפטם ובין לסלק לצדדים מפני הרעי. בגמרא אמרו, שלא נחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי, אבל באבוס של קרקע אף רבי דוסא מודה שאסור לגרפו, שמא ישווה שם גומות. ברם, חכמים גוזרים באבוס של כלי משום אבוס של קרקע. והלכה כחכמים. **נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה זוֹ** – נוטלים מאכל מתוך האבוס של בהמה זו, וְנוֹתְנִין לְפָנֵי בְּהֵמָה זוֹ בְּשַׁבָּת – ואין זה טלטול של צורך, שאין בהמה קצה במאכל הניטל מלפני חברתה. בגמרא מבואר, שנוטלים מלפני החמור ונותנים לפני השור וכיוצא בזה, אבל אין נוטלים מלפני השור כדי ליתן לפני החמור, לפי שמאכל השור מסואב בריונים היוצאים מפיו, ואין החמור אוכל ממנו, הלכך טלטול שלא לצורך הוא.

י ו ס ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ד

משנתנו עוסקת בדיני "מוקצה" (עיין פתיחה למסכתנו).

הַקֶּשׁ שְׁעַל גְּבִי הַמְטָה – הקש שתמו עומד להסקה ומוקצה הוא,

אלא כדי שהחלמון המסתנן עם החרדל יתן לו גוון; ואין כאן ברירה, שאף החלבון הנשאר במסנתת אוכל גמור הוא (גמרא; דש"י). **וְעוֹשֵׂי אֲנוּמְלִין בְּשַׁבָּת** – ויש גורסים: יינומלין. והיינו תערובת של יין ורובש ופלפלים. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשַׁבָּת, פָּפּוֹס** – בשבת אין עושים אנומלין אלא בכוס, ויותר לא יעשה משום טרחה; **בְּיוֹם טוֹב, פֶּלְגִין** – בבבוק, בכד; **וּבְמוֹעֵד** – בחול המועד, **פְּחָבִית** – מותר לעשות אפילו בחבית. **רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין** – מי שיש לו אורחים הרבה, מותר לו לעשות אנומלין הרבה ואפילו בשבת. והלכה כותנא קמא שעושים אנומלין בשבת כמה שרוצים לשתות (רמב"ם בפירושו למשנתנו).

י ו ס ח מ י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו מוסיפה ללמד במלאכת שאסור לעשותן בשבת כדרך שעושים אותן בחול, אבל דרך שינוי מותר.

אֵין שׁוֹרִין – בשבת, **אֶת הַחֲלִיתִית** – מין צמח שמשתמשים בו לרפואה ולתבלין, **בְּפוֹשְׁרִין** – במים פושרים, לפי שנראה כמעשה חול (גמרא). ויש מבארים הטעם, לפי שניכר הדבר שעושה זה לרפואה, וגזרו משום שחיקת סממנים (החמירי). **אֲבָל נוֹתֵן** – את החליתית, **לְתוֹךְ הַחֲמִץ** – בשבת, ומטבל בו את מאכלו. **אֵין שׁוֹרִין אֶת הַפְּרִשִׁינִין** – מין קטניות (ויק"י), שמשתמשים בהם למאכל בהמה. משנתנו באה ללמד, שאסור לתת עליהם מים כדי שתצוץ הפסולת למעלה, לפי שהוא כבורר, **וְלֹא שְׁפִין אוֹתָן** – ואין משפשפים את הכרשינים ביד, להסיר את הפסולת, מהטעם האמור, וזהו כבורר, **אֲבָל נוֹתֵן** – את הכרשינים, **לְתוֹךְ הַכֶּבֶד אוֹ לְתוֹךְ הַכֶּלְפָּלָה** – הסל, ואף על פי שהפסולת נופלת לפעמים דרך הכברה או דרך נקבי הסל, מותר, לפי שברירה זו מאלוה היא באה. **אֵין פּוֹבְרִין אֶת הַחֲבֵן בְּכִבְרָה** – כדי להפיל ממנו את המוץ הדק, הבא מוקן השיבולת, שלא יזיק לבהמה, **וְלֹא יִתְנֶנּוּ עַל גְּבִי מְקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבְלֵי שִׁירֵד הַמוֹץ** – כדי שהרוח יזרה את המוץ, משום שזהו כבורר, **אֲבָל נוֹטֵל הוּא בְּכִבְרָה** – את התבן, כדי ליתנו לבהמה, **וְנוֹתֵן** ממנה לְתוֹךְ

ה הקש שעל גבי המטה – לא ינענעו בידו, אלא מנענעו בגופו; ואם היה מאכל בהמה, או שהיה עליו פר או סדין – מנענעו בידו. מכבש של בעלי בתים מתירין, אבל לא פובשין; ושל פובסין, לא יגע בו. רבי יהודה אומר: אם היה מתר מערב שבת – מתיר את כלו ושומטו.

פרק עשרים ואחד

א נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלפלה והאבן בתוכה. ומטלטלין תרומה ממאה עם הטהורה ועם החלין. רבי יהודה אומר: אף מעלין את המדמיע באחד ומאה.

פירוש ברטנורא

ה הקש שעל מטה. סתמא להסקה ומוקצה הוא, ובא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא רך וצף לשכב עליו: לא ינענעו בידו. דמוקצה הוא, אבל מנענעו בנופו בכתיפו, דמלטול מן הצד הוא ולא שמה מלטול: או שהיה עליו בר או סדין. דגלי דעתיה דאקצייה לשכיבה מעתה תורת כלי עליו: מכבש. שני לוחות שמשמין ביניהם הבגדים לאחר כביסתן ומהדקין הלוח העליון על הבגדים המונחין בלוח התחתון כדי שיהא קיפולן נאה: מתירין. דהיינו לצורך שבת ליטול את הבגדים, אבל לא כובשים דהיינו צורך חול: ושל פובסין לא יגע בו. מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומהדק טפי והתרתו דומה לשתירה. ואין הלכה כרבי יהודה:

כא א נוטל אדם את בנו. בחצר והאבן בידו ולא אמרין דמטלטל לאבן: כלפלה. סל: והאבן בתוכה. והוא שיהיו פירות בסל, שאם אין בו פירות נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו. וצריך נמי שיהיו בתוכו פירות שאם ישליכם בארץ ומאסו, כגון תותים וענבים וכיוצא בהם, אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים מנער את הפירות והם נופלים. ופירות הנמאסים נמי כגון תותים וענבים אם אפשר לסלקם לצדי הכלכלה ולנער האבן לכדה ולהשליכה אסור לטלטלה עם האבן. ומתניתין איירי כגון שנפחת מצדי הכלכלה או שוליה והאבן דופן לה שאי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן: תרומה ממאה עם הטהורה ועם החולין. אנב הטהורה ואנב החולין, אבל ממאה באנפי נפשה לאו בת מלטול היא: אף מעלין את המדמיע באחד ומאה.

משניות מבוארות – קהתי

(סל) מלאה פירות, והאבן בתוכה – שכל שהוא בסיס לדבר האסור ולדבר המותר הריהו ניטל בשבת. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בפירות לחים, כגון תותים וענבים, שאם ינער מן הסל יתלככו בעפר ויימאסו, אבל אם היו בכלכלה פירות יבשים, כגון שקדים ואגוזים, מנער את הפירות, ואסור לטלטל את הכלכלה עם האבן. ואף בפירות רטובים, אם אפשר לסלקם לצדי הכלכלה ולנער מתוכה את האבן, אסור לטלטל את הכלכלה עם האבן, אלא שמדובר כאן בכלכלה פגומה, שהאבן נעשית לה כדופן, ונמצא שאי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן. ויש סוברים, שאם האבן משמשת דופן לכלכלה מותר לטלטלה בשבת אף כשאין בה פירות וכיוצא בהם (ענין "חוספות יום טוב", רמב"ם הל' שבת כה, סז). ומטלטלין – בשבת, תרומה ממאה עם הטהורה – אגב הטהורה; שכן תרומה ממאה כשהיא לעצמה אסורה היא בטלטול, לפי שאינה ראויה לאכילה, אבל יחד עם תרומה טהורה, ועם החלין – או עם החולין, מותר לטלטלה; ואף בזה אמרו בגמרא: לא שנו אלא שטהורה למטה וטמאה למעלה, אבל טהורה למעלה וטמאה למטה, נוטל את הטהורה ומניח את הטמאה. ואפילו הטהורה למטה, אין מטלטלים עמה את הטמאה אלא כשהיו פירות המתסנפים בקרקע, שאם ינער אותם מהכלי יתקלקלו, אבל אם היו אגוזים ושקדים וכיוצא בהם, מנער הכל מהכלי ונוטל הטהורה ומניח הטמאה. ברם, אם היה צריך למקום הכלי, בין שהטהורה היתה למעלה בין שהיתה למטה, מטלטל הכל כאחד. רבי יהודה אומר: אף מעלין את המדמיע באחד ומאה – סאה תרומה שנפלה לתוך פחות ממאה חולין, הכל נעשה "מדומע", כלומר שכל התערובת דינה כתרומה, ואסורה באכילה לזרים, אבל אם נפלה לתוך מאה חולין, התרומה בטלה, והכל מותר לזרים, אלא שיש להרים סאה אחת מתוך התערובת וליתנה לכהן, כדי שלא לגזול את התרומה השייכת לכהן, והשאר חולין ומותרים לזרים. משנתנו באה ללמד, שלדעת רבי יהודה מותר להעלות מתוך התערובת את הסאה לכהן בשבת, ואין זה נקרא מתקן בשבת, לפי שמותר לו לאכול מהתערובת אף קודם שהרים ממנה את הסאה לכהן, והיינו שנותן עיניו בצד זה להעלותו לתרומה ואוכל בצד אחר, וכיון שיכול לאכול אף בלא העלאת הסאה, אין העלאתה תיקון (גמרא); והרב מברטנורא מבאר הטעם (עפ"י הגמרא), לפי שלדעת רבי יהודה התרומה שנפלה לתוך החולין הרי היא כאילו מונחת לכדה ואינה מעורבת, וכשעולה באחד ומאה, אותה התרומה שנפלה היא שעולה, הלכך כשמעלה את הסאה בשבת אין בזה משום

ואם הקש מונח על גבי המטה, והוא בא לשכב עליו בשבת, לא ינענעו בידו – כדי שיהא רך לשכב עליו, שהרי מוקצה הוא, אלא מנענעו בגופו – שטלטול מן הצד הוא, ואינו נקרא טלטול. ואם היה מאכל בהמה, או שהיה עליו פר או סדין – מערב שבת, שמוכיח הדבר שהותקן לשכיבה, מנענעו בידו – לפי שיצא מכלל מוקצה. מכבש של בעלי בתים – מוכבש הינו כלי העשוי שני לוחות, ונותנים ביניהם את הבגדים כדי לישרם; ובאה המשנה ללמד שאם הוא של בעלי בתים, מתירין – פותחים את המכבש בשבת ליטול משם את הבגדים לצורך השבת, אבל לא פובשין – בשבת, שנמצא טורח לצורך חול. ושל פובסין – מכבש של כובסים, לא יגע בו – כלומר שאסור גם להתירו בשבת, מפני שהוא מהדוק היטב, וכשמתירו הרי הוא דומה לסותר (דש"י). ויש מפרשים: לא יגע בו – אסור לטלטלו, מפני שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס (עיי' פתיחה למסכתנו בענייני מוקצה). רבי יהודה אומר: אם היה מתר מערב שבת – אם מכבש הכובסים היה פתוח קצת מערב שבת, מתיר את כלו – פותח את כל המכבש, ושומטו – ומוציא מתוכו את בגדו. יש גורסים: מתיר את כליו ושומטו. כלומר שמדובר במכבש שהיה פתוח כולו מערב שבת, ובא רבי יהודה להשמיענו שבכבש זה מוציא משם את בגדיו בשבת. ויש גורסים: מכיר את כליו ושומטו – שאף על פי שהמכבש הוא מוקצה ואסור ליגע בו, מכל מקום אם היה מותר מערב שבת, שאינו צריך ליגע בו, מכיר את כליו. כלומר רואה איזהו בגד שלו ושומטו בשבת מכין שאר הבגדים ("מלאכת שלמה").

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנה זו דנה בענין טלטול מוקצה בשבת אגב דבר שאינו מוקצה.

נוטל אדם את בנו – בבית או בחצר בשבת, והאבן בידו – אף על פי שיש ביד הבן אבן, שהיא מוקצה, ואין הבן רוצה לזרקה. בגמרא מבואר, שהמדובר כאן בתניוק שיש לו ענגוועים על אביו. ומפרש רש"י: שאם לא יטלנו יחלה, ולא העמידו חכמים טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי, אף על פי שאין בה סכנת נפשות. ויש מפרשים, לפי שיש בדבר צער לתינוק, אף על פי שאין בזה סכנת חולי (המאיר). עוד אמרו בגמרא, שדווקא אם אבן בידו התירו לאביו ליטלו, אבל אם דינו בידו, אסור לאביו ליטלו, שמא יפול הדינו מיד התינוק ויבוא אביו להרים את הדינו ולטלטלו. וכלפלה – וכן נוטל אדם כלכלה

ב האבן שעל פי החבית – מטה על צדה והיא נופלת. היתה בין החביות – מגביהה ומטה על צדה והיא נופלת. מעות שעל הכר – נוער את הכר והן נופלות. היתה עליו לשלשת – מקנחה בסמרטוט. היתה של עור – נותנין עליה מים עד שתכלה.

ג בית שמאי אומרים: מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין. ובית הלל אומרים: נוטל את הפטילה פלה ומנערה. מעבירין מלפני השלחן פרוזין פחות מפזית, ושער של אפונין ושער של עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה.

פירוש ברטנורא

סאה של תרומה שנפלה במאה סאים של חולין, מותר להעלותה לסאה של תרומה מהן בשבת ויהיו כולן חולין ומותרין לזרים, ולא אמרין מתקן הוא, דתרומה שנפלה בחולין חשבינן לה כאילו מונחת לבדה ואינה מעורבת, וכשעולה באחד ומאה התרומה עצמה שנפלה עולה הילכך לאו מתקן הוא. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב מטה על צדה. מטה החבית על צדה אם צריך לישול מן היין והאבן נופלת ולא יטול אותה בידים: **חיתה בין החביות.** ומתירא שלא תפול האבן על החביות ותשברם מגביהה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם ממה אותה על צדה: **נוער את הכר והן נופלות.** כשהוא צריך לכוז ואינו צריך למקום הכר, אבל אם צריך למקומו מגביה הכר עם המעות שעליו. ולא אמרין אלא כששכח המעות על הכר מערב שבת, אבל הניחן שם במתכוין נעשה הכר כסוס לדבר האסור ואסור לטלטלו ולא לנער המעות שעליו: **לשלשת.** דבר של סנוף כגון רוק או רעיו או צואה: **מקנחה בסמרטוט.** ולא יתן עליה מים, דפתם כר של בנגד הוא, ובנגד שרייתו במים זהו כבוס: **חיתה.** על כר: **של עור.** דלאו בר כבוס הוא, נותן עליה מים עד שתכלה ותלך הלשלשת. אבל כבוס ממש לא, דהואיל ופתם כרים וכסתות רכים ניהו שייך בהו כבוס בעורות רכים, ומיהו שרייתן לא זהו כבוס:

ג ב"ש אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. בגמרא קאמר שאין אנו סומכים על משנתנו כמות שהיא שנייה, אלא מוחלפת השמה, שבת הלל אומרין מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין, וב"ש אומרים מסלק את המבטל שיש עליה תורת כלי אבל לא ימלטל העצמות והקליפין בידים, דב"ה כ"ש וב"ש כר' יהודה. ומיהו לא שרו ב"ה אלא בעצמות וקליפין דהוו למאכל בהמה אע"ג דלא הוו למאכל אדם, אבל אי לא הוו אף למאכל בהמה מרוד ב"ה דאסורים לטלטל, דבכה"ג אפילו ר"ש מודה: **מעבירין מעל השלחן פרוזין פחות מפזית.** אפילו פחות מכזית וטעמא כדמפרש בסמוך שהן ראוין למאכל בהמה: **ושער של פזלין.** שרכיטם שהקמנית גדל בהן; **עור בית אחיזה.** בית אחיזה של עור שיהאנו בו: **אין מקנחין בו.** שכשאוהו נסחט בין

משניות מבוארות – קהתי

הבגד, כדי לנקותו, דומה לכיבוס. **היתה** – הלשלת, על כר **של עור, נותנין עליה מים עד שתכלה** – שנתינת מים על העור אינו נקרא כיבוס. אבל לכבס ממש אסור אף בכר של עור.

מה שהבאנו מהגמרא בענין המניח מדת, יש מפרשים שהמניח את האבן או את המעות מערב שבת על דעת שישארו שם בין השמשות, בכניסת השבת; ויש מפרשים, דווקא כשהניחם שם מערב שבת על דעת שישארו שם כל אותה השבת או נעשה כסיס לדבר האסור (עיין "שעני הגבורים").

באור משנה ג

משנתנו דנה בשיירי הסעודה, שאינם ראויים עוד למאכל, כגון עצמות וקליפות, אם מותר לטלטלם ולהעבירם מעל השולחן.

בית שמאי אומרים: מגביהין מן השלחן – מעבירים בידים מעל השולחן בשבת, **עצמות** – הראויות למאכל כלבים, **וקליפין** – שהם מאכל בהמה (**ותוספות; ר"י; רמב"ם**). ורש"י מפרש, עצמות קשות שאינן ראויות לכלב, וקליפין של אגוזים, וטעמם של בית שמאי, שאינם אסורים מוקצה בשבת (**עיין תוספות שמקשים על רש"י**). **ובית הלל אומרים: נוטל את הפטילה פלה** – טבלת השולחן, **ומנערה** – ומפיל מעליה את העצמות והקליפין, שהטבלה תורת כלי עליה, ולכן מותר לטלטלה בשבת, ומטלטל על ידה גם את העצמות והקליפין, שטלטול מן הצד מותר, אבל אסור לטלטל את העצמות והקליפין בידים, שהואיל ולא היו מוכנות מערב שבת למאכל בהמה, הרי הם מוקצה. בתוספתא הגירסה היא להיפך: בית הלל אומרים: מגביהין מן השולחן עצמות וקליפין; ובית שמאי אומרים: נוטל את הטבלה כולה ומנערה. וכן אמרו בגמרא: אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה (אין אנו סומכים על משנתנו כמות שהיא, אלא מוחלפת שיטתה, שבית שמאי סוברים כרבי יהודה האוסר מוקצה בשבת – רש"י), ובית הלל כרבי שמעון (שאינו אוסר מוקצה בשבת). ברם, לדעת רוב המפרשים, לא התיר רבי שמעון לטלטל בשבת אלא כגון עצמות הראויות למאכל כלבים או קליפות הראויות למאכל בהמה וכיוצא בזה, אבל דבר שאינו ראוי לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה, אף רבי שמעון אינו מתיר לטלטלו בשבת. **מעבירין מלפני השלחן** – בשבת, ויש גורסים: מעל השולחן. **פרוזין פחות מפזית** – אפילו הם פחות מכזית, **ושער של אפונין** – קליפות של אפונה, **ושער**

תיקון. ואין הלכה כרבי יהודה.

יש מבארים, ששייכותם של דברי רבי יהודה לרישא היא בזה, שהואיל ומותר להעלות את המדומע באחד ומאה, הרי שמתור גם לטלטלה שאילו היה אסור להעלות את המדומע בשבת, היה אסור גם לטלטלו בשבת, כיון שאסור באכילה לזרים קודם העלאת האחד של תרומה. ואף על פי שמתור כל המדומע לכהן, אין זה דומה לתרומה, שמתורת בטלול אף לישראל, משום שראויה לכהן, לפי שהתרומה עומדת להינתן לכהן, אבל המדומע אינו עומד להינתן כולו לכהן, אלא להרים ממנו אחד ולאכול השאר לזרים ("אור גדול").

שבת קודש

באור משנה ב

משנה זו מוסיפה ללמד בדניי טלטול מוקצה.

האבן שעל פי החבית – היתה מונחת אבן על פי החבית של יין, והוא צריך לישול מן היין שבתוכה, והרי האבן מוקצה ואסור לטלטלה בשבת, **מטה** – את החבית, **על צדה** – היינו שכופף אותה קצת, **והיא נופלת** – והאבן נופלת מעל החבית. **היתה** – אותה החבית, שהאבן מונחת על פיה, **בין החביות** – ואינו יכול להטותה על צידה, או שהוא ירא להטותה שמא תפול האבן על חבית אחרת ותשברנה, **מגביהה** – מרים את החבית כולה, ומוציאה מבין החביות, **ומטה על צדה והיא נופלת** – ומטה את החבית שם על צידה עד שהאבן נופלת מעליה. **מעות שעל הכר** – היו מונחת מעות על הכר, והוא צריך לכוז, **נוער את הכר והן נופלות** – בגמרא מבואר: "לא שנו (באבן שעל פי החבית שמטה על צידה והיא נופלת, וכן במעות שעל הכר שנוער את הכר והן נופלות), אלא בשוכב (ששכח מערב שבת את האבן על פי החבית או את המעות על הכר), אבל במניח (שהניח מדעת את האבן על פי החבית או את המעות על הכר), נעשה בסיס לדבר האסור (החבית נעשתה בסיס לאבן והכר נעשה בסיס למעות), ולא מותר שאסור לטלטל אף את החבית והכר, משום שהם מוקצה. כן אמרו בגמרא: לא שנו (שצריך לנער את הכר) אלא לצורך גופו (כשצריך לכוז עצמו), אבל לצורך מקומו (כשצריך למקום הכר), ומטלטלו ועודן עליו (נוטל את הכר והמעות עליו). **היתה עליו** – על הכר, **לשלשת** – דבר לכלוך, כגון ליחה או צואה, **מקנחה בסמרטוט** – בשבת, אבל לא יתן מים על הכר, שנתינת מים על

ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה – מקנחין בו, ואם לאו – אין מקנחין בו. ונחמנים אומרים: בין כך ובין כך נטל בשבת, ואינו מקבל טמאה.

פירוש ברטנורא

אצבעותיו והיו פסיק רישיה ולא ימות דמודה ביה ר"ש: בין כך ובין כך. בין יש לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיזה נטל בשבת כשהוא נגוב: ואינו מקבל טמאה. דאינו לא כלי עץ ולא כלי בגד ולא שק ולא מתכת:

משניות מבוארות – קהתי

בשבת – מותר לטלטלו בשבת, כשהוא נגוב, שתורת כלי עליו, ואינו מקבל טמאה – ואינו ממניי הכלים המקבלים טמאה, והם: בגד, עור, שק, כלי עץ, כלי מתכת, כלי חרס. יש גורסים כסיפא: וחכמים אומרים: בין כך ובין כך מקנחים בו וניטל בשבת. ויש שאינם גורסים "וחכמים אומרים", אלא המשנה מסיימת את דין הספוג שהוא לדברי הכל: בין כך ובין כך – כלומר בין שיש לו בית אחיזה ומקנחים בו, ובין שאין לו בית אחיזה ואין מקנחין בו, וניטל בשבת – מותר לטלטלו, שתורת כלי עליו.

של עדשים – קליפות העדשים, מפני שהוא מאכל בהמה, הלכך מותר שהפירורים והקליפות הללו ראויים למאכל בהמה, הלכך מותר לטלטלם בשבת. ספוג – שמקנחים בו, כשהוא רטוב, את השולחן, אם יש לו עור בית אחיזה – בית אחיזה של עור, שיאחזו בו, מקנחין בו – בשבת, ואם לאו – שאין לו בית אחיזה, אין מקנחין בו – בשבת, לפי שהוא נסחט כשאוהזו בידו, וסחיטת בגד מן המים אסורה בשבת, משום שהיא ככיבוס. ונחמנים אומרים: בין כך ובין כך – בין כשיש לו בית אחיזה ובין כשאין לו, נטל

המשך ביאור למס' סוטה ליום השמיני לעומר עמ' ב

ומשיבה, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא השבון' – חטא לחטא מצטרף לחשבון שיבוא. ממשיכה הברייתא, וכן מצינו בסוטה שבמדה שפדרה, פה מדדו לה – שנענשה לפי הדרך שחטאה. היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו – להראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקנור שבו היו מנוולים אותה ומראיה קלונה לכל. היא פרסה לו – בעבורה, להתנאות בפניה, סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נטל בפה – צעיק המכסה את ראשה מעל ראשה, ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פניה, לפיכך

1 תניא, היה רבי אומר מנין – מזה המקור לדבר שבמדה שאדם מודד 2 פה מודדין לו, ומשיב, שנאמר 'בסאמאה בשלחה תריבנה'. 3 שואלת הברייתא, אין לי אלא סאה – עבירה גדולה, מנין לרבות 4 תרביב – חצי סאה וחצי תרביב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, 5 תומן ועוקלא – משקלות קטנים יותר, מנין שגם על עברות קטנות 6 מעניש ה' באותה מדה. ומשיבה, תלמוד לומר 'כי כל סאון סאון 7 ברעש' ונלמד מ'כל' שאפילו מדה קטנה. שואלת הברייתא, ומנין 8 שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול – שאם לא נפרעו 9 מהאדם על חטאו, לא ויתרו לו אלא מצטרף לחשבון בעתיד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' ב

ומשיבת, שבקה – שבע פעמים, דאסקיה – שהעלהו דוד על ידי כך משבקה מדורי גיהנם, ואידך – והפעם הנוספת, איבא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה – שהיה ראשו מושלך רחוק מגופו, ועל ידי אמירתו "בני" קירב דוד את ראשו לגופו. ואיבא דאמרי דאיתיה לעלמא דאתי – שעל ידי כך הביאו לעולם הבא. נאמר בפסוק, 'ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך וגו'', שואלת הגמרא, מאי 'לקח', אמר ריש לקיש שלקה אבשלום מקח רע לעצמו. וממשיכה הגמרא לדרוש לפי זה את סוף הפסוק, 'את מצבת אשר בעמק המלך וגו'', אמר רבי הנינאי בר פפאי, 'בעמק המלך' היינו בעצת עמוקה של מלכו של עולם,

1 מתקתיה, ולכן לא יכל לחתוך שערות ראשו כיון שהיה נופל 2 בשאול. 3 הגמרא מוסיפה לבאר את המשך הפסוקים האמורים במות אבשלום. 4 כאשר הודיעו לדוד אודות מות בנו, נאמר בפסוק 'וירגו – ויחרד, 5 המלך, ויעל על עלית השער – על עליית שער העיר, ויבך, ובה 6 אמר בלכתו, בני אבשלום בני בני אבשלום, מי יתן מותי אני 7 תחתיה – הלוואי והייתי אני מת במקומך, אבשלום בני בני'. ונאמר 8 עוד שם, 'המלך לאט – כיסה את פניו, ויועק המלך בקול גדול, 9 בני אבשלום אבשלום בני בני', שואלת הגמרא, הני תמניא 'בני' 10 – שמונת הפעמים שאמר דוד את המילה 'בני', למה – מדוע אמרם.

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' ב

ושובב וארדון". שואלת הגמרא, וכי היה כלב בן חצרון, והרי נאמר בפסוק 'כלב בן יפנה'. מתרצת הגמרא, אביו היה חצרון, אלא שנקרא 'בן יפנה' על שם מעשיו, כלומר, הוא בן שפנה מעצת מרגלים. שואלת הגמרא, ואבתי – עדיין קשה, והרי כלב בן קנז הוא, דבתיב 'ויולכרה עתניאל בן קנז אחי כלב' – וכיון שהיה אחיו של עתניאל, נמצא שאף הוא בן קנז. מתרצת הגמרא, אמר רבא חורגו דקנז תהו – כלב בן אשתו של קנז היה, ועתניאל היה אחיו מצד האם.

1 ולויה, היינו אהרן ומושה שיצאו מיוכבד. ומאן דאמר שעשה להם 2 בתי מלכות, היה זה דוד, שהוא נבי מפרים קאתי – יצא, דבתיב 3 'ותמת עזובה – זו מרים שנצטרעה ונחשבה כמתה, (אשת כלב) 4 ויבן לו כלב את אפרת – לאחר שנתרפאת מצרעתה, חזר כלב 5 ולקחה, ותלד לו את חור" – הרי שנקראה מרים אפרת, ובתיב 6 'וידוד בן איש אפרתי וגו'', הרי שהיה דוד המלך מצאצאיה מצד 7 האם. 8 מבארת הגמרא את הפסוקים בדברי הימים בענין כלב. 'וכלב בן 9 חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניו ישר

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

מלשכת הגזית לחנויות – חנויות עשו להם בהר הבית וישבו שם, לומר שלא דנו דיני נפשות. דחזו דנפיש רוצחים, כדאמרי' בסנהדרין (דף מא,א) וכל הנך גליות דסנהדרין דבית שני קאמר, ומסעות דשכינה – בבית ראשון קאמר. ומיבנא לאושא – כשהיה הנשיא דר בו, כיון שהיתה סנהדרין עמו, וכשמסתלק הוא או בנו למקום אחר – גולה הישיבה אחריו. יבנה בימי רבן יוחנן, אושא בימי רבן גמליאל, וחזרו מאושא ליבנה. ובימי רבן שמעון בנו חזרו כדתניא לקמן בפרקין (דף לב,א) וכשקידשו בית דין כו'. בית שערים וציפורי וטבריא כולן בימי רבי הוו, כדאמרי' (סנהדרין דף לב,ב): אחרי רבי לבית שערים. ושוב כשחלה הוליכוהו לציפורי, כדאמרינן בכתובות (דף קג,ב) ובטבריא דיהי בימי אנטונינוס. וטבריא עמוקה מכולן – שפלים היו אז מכל המסעות שגלו. שש גלות – השח – חדא, ישפילנה – תרי, ישפילה – תלת, עד ארץ – ארבע, יגיענה – חמשה, עד עפר – שש. דמצי למימר: ישפילנה עד ארץ ולעפר.

דף לא ע"א: ממשיכה הגמרא לבאר את דברי רבי יוחנן: 'וּבְנֵינָהּ גִלְתָּהּ סְנֵהֲדְרִין עשרה מסעות, ולמדים זאת מַמְרָא - שכך היה מקובל בידם. מבארת הגמרא את סדר המסעות: א. מַלְשַׁבַּת הַגְּזִית לְחַנוּת - שעשו להם חנויות בהר הבית וישבו שם, לומר בכך שאינם דנים יותר דיני נפשות. ב. וּמַחְנֹת לְיְרוּשָׁלַיִם. ג. וּמִירוּשָׁלַיִם לְיִבְנָה. ד. וּמִיבְנָה לְאוּשָׁא. ה. וּמֵאוּשָׁא חֲזָרָה שׁוּב לְיִבְנָה. ו. וּמִיבְנָה חֲזָרָה שׁוּב לְאוּשָׁא. ז. וּמֵאוּשָׁא לְשַׁפְרָעִים. ח. וּמִשַׁפְרָעִים לְבֵית שַׁעְרִים. ט. וּמִבֵּית שַׁעְרִים לְצִפּוּרִי. י. וּמִצִּפּוּרִי לְטַבְרִיא. וּמִטַּבְרִיא עֲמוּקָה מְכוּלָן - שהיו אז שפלים בדרגתם מכל המסעות שגלו, שְׁנֵאמַר (ישעיה כט ד) 'וְשִׁפְלֹתַי מֵאַרְצֵי תְדַבְּרִי וּמַעֲפָר תִּשַׁח אֶמְרֹתַי'.

רבי אלעזר חולק ואומר, רק שש גלות גלו סנהדרין, שְׁנֵאמַר (שם כו ה) 'כִּי הִשַׁח יִשְׁבֵי מְרוֹם קְרִיָה נִשְׁבַּחַה יִשְׁפִּילְנָה יִשְׁפִּילָה עַד אֶרֶץ יִגְיעֶנָה עַד עֶפְרַי', ויכל הפסוק לומר רק 'שפילנה עד ארץ ולעפר', ויש לדרוש שהיו שם שש ירידות, השח, ישפילנה, ישפילה, עד ארץ, יגיענה, עד עפר.

אמר רבי יוחנן, ומשם [מטבריה] עתידין ליגאל, שְׁנֵאמַר (שם נב ב) 'הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפְרַי קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם', והיינו שמאותו 'עפר' המוזכר בפסוק שהובא לעיל לגבי הגלות האחרונה 'ומעפר תישח אימרתך', ממזנו תתעורר גאולת ישראל.

הגמרא מבארת את סדר התפילה בראש השנה: תַּנּוּ רַבְּנָן, מִנּוּן שְׁאוּמְרִים בְּרַכַּת אַבּוֹת [בכל יום, וגם בראש השנה], שְׁנֵאמַר (תהלים כט א) 'הִבּוּ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים, וְאֵלִים' הוא לשון תקיפות, ונרמזו כאן אבות העולם אברהם יצחק ויעקב שהיו תקיפים, ופירוש הפסוק הוא הזכירו לה' את האלים. ומִנּוּן שְׁאוּמְרִים בְּרַכַּת גְּבוּרוֹת, שְׁנֵאמַר (שם) 'הִבּוּ לַה' כְּבוֹד יְעֹזֵר, וְעֹזֵר' הוא לשון כח וגבורה. ומִנּוּן שְׁאוּמְרִים בְּרַכַּת קְדוּשׁוֹת, שְׁנֵאמַר (שם) 'הִבּוּ לַה' כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְּׁתַּחֲוִי לַה' בְּהַדְרַת קִדְשׁוֹ. ומִנּוּן שְׁאוּמְרִים קְדוּשַׁת הַיּוֹם וּמַלְכוּיּוֹת וְזְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, דְּבַתִּיב (ויקרא כג כד) 'בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מְקַרָּא קִדְשׁ, ולשון 'שַׁבָּתוֹן' האמור בפסוק, זֶה בְּרַכַּת קְדוּשַׁת הַיּוֹם [להלן יבואר מהיכן נלמדים פסוקי 'מלכויות'], 'זָכוֹן' אֵלּוּ פְּסוּקֵי זְכוּרוֹת, 'תְּרוּעָה' אֵלּוּ פְּסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת, 'מְקַרָּא קִדְשׁ' בא לומר קִדְשֵׁהוּ יוֹם רֵאשִׁי הַשָּׁנָה בְּשִׁבְתָּהּ מַעֲשֵׂיית מְלָאכָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מַפְנֵי מַה לֹּא נֹאמַר ש'שַׁבָּתוֹן' היינו

שְׁבוֹת מִמְּלָאכָה, שְׁהָרִי בּוֹ [בלשון 'שבתוֹן'] פְּתַח הַבַּתּוּב תִּחִילָה, ואף איסור עשיית מלאכה קודם לכל, שמיד בכניסת יום טוב נאסרים בעשיית מלאכה. אָלֵא אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, כִּךְ נִדְרַשׁ הַפְּסוּק, פִּירוּשׁ לְשׁוֹן 'שַׁבָּתוֹן', קִדְשֵׁהוּ בְּשִׁבְתָּהּ מַעֲשֵׂיית מְלָאכָה, 'זָכוֹן' אֵלּוּ זְכוּרוֹת, 'תְּרוּעָה' אֵלּוּ שׁוֹפְרוֹת, 'מְקַרָּא קִדְשׁ' זו קְדוּשַׁת הַיּוֹם.

שואלת הגמרא: לכל הדעות, מִנּוּן שְׁאוּמְרִים פְּסוּקֵי מַלְכוּיּוֹת, שהרי לא התבאר דבר זה בדבריהם. משיבה הגמרא: תַּנּוּ, רַבִּי אוֹמֵר, נֹאמַר לְגַבִּי דִין לְקַט וּפֹאָה (ויקרא כג כב) 'אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם', וְנִסְמַךְ לוֹ הַפְּסוּק 'בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ' (שם כג כד) שעוסק בראש השנה, ו'אני ה' אלהיכם' זו לשון מַלְכוּת, כלומר, 'אני אדון לכם', ולומדים מהסמיכות שיש לומר המלכה זו באחד לחודש השביעי, שהוא ראש השנה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינּוּ צְרִיף לְלִמּוּד זֶה, אֵלֵא כִּךְ הוּא הַלִּימוּד, הָרִי הוּא אוֹמֵר בְּעֵינֵי תְּקִיעָה בְּחֻצּוֹת בְּזִמְנֵי הַקְּרַבַּת הַקְּרַבְנוֹת בְּמוֹעֵדוֹת (במדבר י י) 'וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לְפָנַי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, שְׂאִין תִּלְמּוּד לֹמֵר - שלכאורה לא היה צריך להאמר 'אני ה' אלהיכם', שהרי כבר נאמר 'לפני אלהיכם', ומה תִּלְמּוּד לֹמֵר שׁוּב 'אני ה' אֱלֹהֵיכֶם', אֵלֵא זֶה 'בְּנָה אֶבֶב' - לימד לימוד ששייך בכמה מקומות, לְכָל מְקוֹם שְׁנֵאמַר בּוֹ זְכוּרוֹת, שִׁיְהִיו מַלְכוּיּוֹת נֹאמְרִים עִמָּהֶן, שְׁכֵמוּ שְׁבוּכָרוֹן תְּרוּעַת הַחֻצּוֹת נֹאמְרָה עִמּוֹ לְשׁוֹן 'אני ה' אלהיכם', שזו לשון מלכות, כך בראש השנה שיש דין לומר פסוקי זכרונות, כמבואר לעיל, יש דין להזכיר גם פסוקי מלכויות.

59 השמיענו רב חסדא שאין הטעם במשנה משום ר'ע רע יאמר
 60 הקונה/ אלא משום שאין יכול לחזור בו אלא אותו שנתאנה
 61 תחילה.
 62 שנינו במשנה: שְׁחֲמִיתִי וְנִמְצְאתָ לְבָנָה כו' לבנה ונמצאת
 63 שחמתית.
 64 הגמרא מדייקת ממשנתינו מהו צבעה של החמה: אָמַר רַב פֶּפְאֵה,
 65 מְדֻקְלָתִי – ממה שכתוב במשנה 'שחמתית ונמצאת לְבָנָה', שְׁמַע
 66 מִיָּבֵה הָאֵי שְׁמֵשָׁא סוּמְקָתִי הִיא – יש לנו ללמוד שהחמה אדומה
 67 היא, שהרי שתי מראות בלבד יש בחיטים, לבנות ואדומות, ומתוך
 68 ששנינו במשנה לבנה ושחמתית, הרי שאותם חיטים אדומות הן
 69 הינן הקריות שחמתית, ועל שם החמה נקראות כן, משום שהן
 70 אדומות כמותה.
 71 הגמרא מביאה סיוע לדבריה מן המציאות: תָּדַע – ויש לך לדעת
 72 את אף מתוך דְּקָא סְמָקָא צְפָרָא וּפְנִיָא – שמאדימה החמה בבוקר
 73 ובערב, וְהָאֵי דִלָא קָא חוּינָן בּוֹלִיָה יוֹמָא – ומה שבמשך כל היום
 74 אין נראית החמה כאדומה, וְהוּינָן הוּא דִלָא קָרִי – משום שאין
 75 מאור עינינו ברור כל כך, מחמת אור היום שמכחה את עינינו,
 76 ולכך בערב ובבוקר שהיום חשוך מעט, ניתן לראות את
 77 אדמתיה.
 78 הגמרא מקשה על רב פפא מברייתא: מִיָּתִיבִי, שנינו בברייתא
 79 בענין מראות הנגעים (שבועות ו), בהרת עמוקה, כלומר, הבהרת
 80 שנאמרה בתורה צריכה להיראות כאילו היא עמוקה מן העור, וכן
 81 הוא אומר (ויקרא יג ט) 'וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה מְרֹאָהוּ עֹמֵק מִן
 82 הָעוֹר' וגו', שכן הוא הדרך שהלבן נראה עמוק ליד השחור. ואין
 83 הכוונה שתהא הבהרת עמוקה ממש, אלא כְּמֹרָאָה חֲמָה עֲמוּקָה מִן
 84 הַצֵּל – כשם שהמקום שהחמה מאירה עליו בתוך הבית נראה
 85 כעמוק מן הצל שאצלו, חשוך יותר, כן הנגע צריך להיראות
 86 כאילו עמוק מן העור. מסיימת הגמרא את קושייתה: וְהִרִי הָתָם
 87 לָבָן הוּא – והרי מראה הנגע לבן הוא, ומתוך שמדמה הברייתא
 88 את מראה החמה למראה הנגע, מבואר שאף החמה לבנה היא.
 89 מתרצת הגמרא: כוונת הברייתא כְּמֹרָאָה חֲמָה, וְלֹא כְּמֹרָאָה חֲמָה
 90 – מראה הנגע דומה מצד אחד למראה החמה, אמנם מצד שני
 91 אינו דומה לו. מבארת הגמרא: כְּמֹרָאָה חֲמָה – בכך שזה מראה
 92 הנגע למראה החמה, וְעֲמוּקָה מִן הַצֵּל – שכשם שהחמה נראית
 93 כאילו עמוקה היא מן הצל, כן אף הנגע נראה כעמוק מן העור,
 94 וְלֹא כְּמֹרָאָה חֲמָה, דְּאִילוּ הָתָם לָבָן וְהָאֵי אֲדוּם – אמנם בצבעו אין
 95 דומה הוא למראה החמה, שהיא אדומה והנגע לבן.
 96 מבררת הגמרא: וְלֹא מֵאֵי דְּסִלְקִי שְׁתֵּי מַעֲיָרָא – ולפי מה שהעלתה
 97 הגמרא על דעתה מתחילה, לומר שמוכח מברייתא זו שהחמה
 98 לבנה היא, יש להקשות איך יתכן לומר כן, וְהָאֵי קָא סְמָקָא צְפָרָא
 99 וּפְנִיָא – והרי החמה מאדימה בבוקר ובערב, הרי שאדומה היא.
 100 מתרצת הגמרא: כְּצְפָרָא – הסיבה שמאדמת בבוקר הינה מחמת
 101 דְּחֵלְפָא אִפִּי וְיָרְדִי דְּגֵן עֵדָן – שעוברת היא אצל הורדים האדומות
 102 שבגן עדן, המצוי במזרח, וּכְפְּנִיָא – ובערב ששוקעת במערב,
 103 מאדמת משום דְּחֵלְפָא אֲפִתְחָא דְּגֵינְהִם – שעוברת על פתחו של
 104 גינהם, ומאדמת מכח האש.
 105 וְאִיכָא דְּאִמְרֵי אִיפְכָא – ויש שאמרו שמועה זו בהיפך, שבבוקר
 106 שהחמה עומדת במזרח ומאירה כנגדה, דהיינו שעמוד של אור
 107 יוצא לצד מערב ומכה כנגד הגינהם, הרי היא מאדימה מחמתו.
 108 ובערב שחולפת במערב, והעמוד של אור הולך לצד מזרח, הרי
 109 הוא מכה בגן עדן, ומאדים מכח אדמומית הורדים.
 110 שנינו במשנה: יָן וְנִמְצְאתָ חוּמִין, חומין ונמצא יין, שְׁנִיתָן בּוֹלִין לְחוּזֵר
 111 קָהֵן.
 112 במשנתנו מבואר שחומין ויין שני מינים הם, ולכך בין הלוקח ובין
 113 המוכר יכולים לחזור בהם, ושלא כדנין חיטים רעות ויפות. הגמרא
 114 מבררת האם משנתנו כדעת רבי בלבד היא: לֵימָא – האם נאמר
 115 שְׁמִתְיָתִין רַבִּי הִיא וְלֹא רַבָּנָן – שמשנתנו כדעת רבי היא, ולא
 116 כדעת חכמים שבברייתא להלן, דְּנִימָא – ששנינו בברייתא,

1 דְּאִמְרֵי לִיהַּ הַלּוֹקֵחַ לְמוּכְרֵהּ, הִרִי אִילוּ לֹא אֹנִיָּתָהּ, לֹא תָהּ מְצִית
 2 הַרְרָתָּהּ קָדַּךְ – לולי שהיית מאנה אותי במקח זה, אף שהיה מחיר
 3 החפץ מתייקר לאחר מכן, לא היית יכול לחזור בכך מן המקח, ואם
 4 כן הִשְׁתָּא דְּאֹנִיָּתָהּ, מְצִית הַרְרָתָּהּ קָדַּךְ – וכי עתה שפשעת והונית
 5 אותי, תריוח על ידי זה שתוכל לחזור בכך, הרי אם כן נמצא חוטא
 6 נשכר, אלא ודאי לא ייפו חכמים אלא את כוחו של המתאנה
 7 שהרשות בידו לחזור בו, ולא ביד המאנה.
 8 הגמרא מביאה שבמשנתנו לעיל (פב) מבואר כדברי רב חסדא:
 9 וְהָנָא תוּנָא – ואף התנא של משנתנו שנה כן, ששנינו במשנה, אם
 10 התנה המוכר לתת ללוקח חטים יפות, וְנִמְצְאוּ רְעוּת, לֹקֵחַ יוֹבֵל
 11 לְחוּזֵר בּוֹ, וְלֹא מוֹכֵר, ואף שהוקרו החיטים לבסוף, הרי לנו שבאופן
 12 שהלוקח נתאנה תחילה, אין יכול המוכר לחזור בו אף אם לבסוף
 13 נתאנה גם הוא.
 14 הגמרא מביאה את דברי רב חסדא באופן הפוך, שנתאנה המוכר:
 15 וְאִמְרֵי רַב חֲסָדָא, מְכַר לִי שְׁוֵה שֵׁשׁ כְּפֶשֶׁשׁ – אדם שהונה את חבירו,
 16 ולקח ממנו חפץ ששוה שש זוז, ושילם עבורו חמש, וְלֹאֲחֵר זִמְן רַב
 17 הוּזְלוּ וְעָמְדוּ עַל שְׁלֹשׁ – הוזל החפץ ועמד מחירו על שלוש זוז,
 18 ושוב רוצה הלוקח לחזור בו, שהרי כעת שזה החפץ פחות מן
 19 הנמנת ששילם. הדין הוא, שאין הלוקח יכול לחזור בו, שהרי מִי
 20 נִתְאַנָּה – מי הוא זה שנתאנה מתחילה, בשעת עשיית המקח,
 21 הַמוֹכֵר, לכך הַמוֹכֵר בְּלִבְדּוֹ לְחוּזֵר בּוֹ, וְלֹא לֹקֵחָהּ, וטעם הדבר,
 22 משום דְּאִמְרֵי לִיהַּ הַלּוֹקֵחַ לְמוּכְרֵהּ, אִילוּ לֹא אֹנִיָּתָהּ, לֹא תָהּ מְצִית
 23 הַרְרָתָּהּ קָדַּךְ – לולי שהיית מאנה אותי במקח זה, אף שהיה מחיר
 24 החפץ נפחת לאחר מכן, לא היית יכול לחזור בכך מן המקח, ואם
 25 כן, וכי הִשְׁתָּא מְצִית הַרְרָתָּהּ קָדַּךְ – עתה שפשעת והונית אותי, תריוח
 26 על ידי זה שתוכל לחזור בכך, הרי אם כן נמצא חוטא נשכר, אלא
 27 ודאי לא ייפו חכמים אלא את כוחו של המתאנה שהרשות בידו
 28 לחזור בו, ולא ביד המאנה.
 29 הגמרא מביאה שאף דברי חסדא אלו מבוארים במשנתנו לעיל
 30 (פב): וְהָנָא תוּנָא – ואף התנא של משנתנו שנה כן, ששנינו במשנה,
 31 אם התנה המוכר לתת ללוקח חטים יפות, וְנִמְצְאוּ רְעוּת, מוֹכֵר
 32 יוֹבֵל לְחוּזֵר בּוֹ, וְלֹא לֹקֵחָהּ, ואף שהוזלו החיטים לבסוף, הרי לנו
 33 שבאופן שהמוכר נתאנה תחילה, אין יכול הלוקח לחזור בו אף אם
 34 לבסוף נתאנה גם הוא.
 35 הגמרא מקשה מה השמיענו רב חסדא בדבריו, אחר שנתבאר
 36 שככל דברי רב חסדא מבואר במשנתנו. מקשה הגמרא: מֵאֵי קָא
 37 מְשַׁמְעֵן לָן – מה השמיענו רב חסדא בדבריו, הִרִי מְתִיבִיתִין הִיא –
 38 כדבריו מפורש במשנתנו.
 39 מיישבת הגמרא: אֵי מְתִיבִיתִין – אם היינו שונים את משנתנו
 40 בלבד, תָּהּ אֲמִינָא, דְּלִמָּא דְּרַב חֲסָדָא תְּרוּוּיָהּ מְצוֹ הַרְרִי קָהוּ – היינו
 41 סבורים שמא באופנים שנקט רב חסדא, אין הדין כן, אלא שניהם,
 42 בין המוכר ובין הלוקח יכולים לחזור בהם, כיון שבתוך הזמן שיכל
 43 אחד מהם לחזור, התאנה גם השני, אף הוא יכול לחזור בו מאחר
 44 ולא נגמר המקח עדיין, וּמְתִיבִיתִין (הא אתא לאשמועינן דלוקח
 45 יכול לחזור בו דסלקא דעתך אמינא) וְהִינּוּ מְעַמָּא] – ודווקא
 46 במשנתנו שלא היתה האונאה במזרח, אלא במין, הדין הוא שרק
 47 המתאנה יכול לחזור בו, והטעם הוא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב (משלי כ יד) 'רַע
 48 רַע יִאֲמַר תְּקוּנָה וְאָזַל לוֹ אִזּוֹ וְתִהְלֵל', כלומר, דרך אדם הבא לקנות
 49 סחורת חבירו לומר על הסחורה שרעה היא, וממילא ברישא
 50 שסיכמו ביניהם שיקבל חיטים יפות ונמצאו רעות, וכעת רוצה
 51 המוכר לחזור בו כיון שנתאנה הלוקח, יכול הלוקח לומר לו שכלל
 52 לא נתאנה שאף הוא לקח את החיטים בחזקת רעות. וכן בסיפא
 53 שסיכמו ביניהם שיקבל חיטים רעות ונמצאו יפות, וכעת רוצה
 54 הלוקח לחזור בו כיון שנתאנה המוכר, יכול המוכר לומר לו הרי
 55 אתה הלוקח בחזקת רעות לקחתם, ואף אני מודה לך שרעות הם,
 56 ולא נתאנתי כלל. מה שאין כן באופן שנקט רב חסדא שהיתה
 57 אונאה בשווי, אין נאמן הלוקח לטעון שידע שאין כן השווי ואף
 58 על פי כן נתרצה, שאין דרך אדם לשלם יותר ממחיר החפץ. לכך

יין חומץ - ואם תאמר: והא אמר לקמן ב"המוכר את הפירות" (צ, א): הבודק את החבית להיות מפרש עליה תרומה, ואחר כך נמצאת חומץ, כל שלשה ימים (הראשונים) - ודאי תרומה, מכאן ואילך - ספק. פירוש: שלא תהא תרומתו תרומה. ואמאי? והא לרבנן אמרין מין אחד קו ויש לומר: דהתם טעמא משום דלא נתכוין להפריש אלא יין, ונמצא חומץ, דהיי טעות. אבל נתכוין להפריש חומץ -

יין וחומץ מין אחד הוא, רבי אומר: שני מינין? - אפילו תימא רבנן, עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי - אלא לענין מעשר ותרומה, וכדדרי אלא; דאמר רבי אלעאי: מנן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה? שפאמר: ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבכם למנוח, אם אינו קדוש - נשיאות חטא למה? מפאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה; אבל לענין מקח וממכה, דכולי עלמא - איפא דניחא ליה בחמרא ולא ניחא ליה בחלא, ואיפא דניחא ליה בחלא ולא ניחא ליה בחמרא. משנה המוכר פירות לחבירו, משך ולא מדר - קנה, מדר ולא משך - לא קנה; אם היה פיקח - שוכר את מקומו. הלוקח פשתן מחבירו - היה זה לא קנה עד שיימלכונו מקום למקום, ואם היה מחובר לקרקע ותלש כל שהוא - קנה. נמרא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מדר והניח על גבי סימטא - קנה. אמר לו רבי ירמיה רבי אסי: שפא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו? - אמר ליה: דמי הא מרבנן כדלא גמרי איניש שמעתא, מדר לתוך קופתו מימרא בעי? קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה? - הא שמע, דאמר רבי ינאי אמר רבי: חצר השותפין - קונין זה מזה; מאי לאו על גבי קרקע? - לא, לתוך קופתו. הכי נמי מסתברא, דאמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: מדר והניח על גבי סימטא - לא קנה; קשיון אהרדי אלא לאו שמע מינה: פאן במודד לתוך קופתו, פאן במודד על גבי קרקע, שמע מינה. הא שמע: מדר ולא משך - לא קנה; מאי לאו בסימטא? - לא, ברשות הרבים. - אי הכי, אימא רישא: משך ולא מדר - קנה; משיכה ברשות הרבים מי קניא? והא אפי' ורבא דאמרי תרווייהו: מסיכה קנה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן, משיכה קנה בסימטא ובחצר שהיא של שניהן, והגבהה קונה בכל מקום - אי הכי, אימא סיפא: אם היה פיקח - שוכר את מקומו; ואי ברשות הרבים, מפאן אגר? - הכי קאמר: ואם ברשות פעלים היא, אם היה פיקח - שוכר את מקומו. רב ושמואל דאמרי תרווייהו: כלו

מין אחד הוא - ואם תרם מזה על זה - תרומתו תרומה, דקרינא ביה "ודרומתם מנח" (במדבר יח). וכן לענין הודאה ממין הטענה, דאם טענו יין וחומץ, והודה לו באחד מהן - חייב שבעה על השני, דאיכא הודאה מקצת הטענה וממין הטענה. לא תשאו עליו חטא - אם תריומו חלבו, כלומר, מן היפה. הא אם תריומו מן הרע שבאותו המין - תשאו חטא. שהתרומה תקדש כמו שהיא רע, ואין תקנה להחליפה, ולא לחזור ולתרום. נשיאות חטא למה - היא לא עבד ולא מידה, וחזור ויתרום מן היפה אבל לענין מקח - שזה רוצה לקנות יין או חומץ, אף על גב דמין אחד הוא - לא קני, דאיכא דניחא ליה בטעם יין, ואיכא דניחא ליה בטעם חומץ, ולא דמי לחטין יפות ורעות, דהתם חד טעמא אית להו חד שמא אית להו, ומה ששאל מבר לו, אלא שפאקוה קצת. המוכר פירות לחבירו - ופסק לו הדמים בשער הידוע, כל איפה בכך וכך, ומשך, כגון בסימטא ובחצר של שניהן - קנה, ואף על פי שלא מדר. דמדריה לא מעבא, דאינה אלא גלוי מילתא בעלמא כמה מבר. אבל אם לא פסק, אף על פי שמדר ומשך - לא קנה, כדאמרין בגמרא דלא סמכא דעתייהו, שעדיק המוכר יכול להעלות דמיון כל מה שירצה, וזה יכול לומר: לא אקנא אלא בזול. מדר ולא משך לא קנה - ובגון שמדר בכליו של מוכר והניח על גבי סימטא, אבל מדר ונתן לתוך כליו של לוקח - קנה, כדאמר בגמרא. אם היה פיקח - הלוקח. שוכר את מקומו - אם ברשות בעלים הם, כדאמרין בגמרא. ובשליפי רבבי מוקי לה בגמרא, והלכך קתני בהו משך, דאין דרכם בהגבהה. דלא שיכא משיכה אלא במידי דלאו בר הגבהה הוא, כדאמרין בגמרא. אבל הלוקח פשתן - דהיינו שליפי זוטרי, כדאמרין בגמרא. היה זה לא קנה - במשיכה. עד שיפולצלו בו' - כלומר, שיגביהם וישלם ממקומם למקום אחר. ואורחא דמילתא נקט, דאין דרך להגביה מקחו אלא כדי לטלו ולילך. ואם היה מחובר בו' - בגמרא מפרש לה. נמרא מדר - בכליו של מוכר. והניח על גבי סימטא קנה - הלוקח, כאילו הניחם מוכר ברשותו של לוקח. ובגון פספק הימים, וסימטא - אית דאמר: שביד של יחידים. ואני שמעתה: כניסה בולטת מרשות הרבים, ויש רשות לבני אדם להעמיד שם הפצים שלהם, כחצר השותפים, דאינו עשוי להילקח בני רשות הרבים. שפא לא שמעת - כלומר, שפא לא שמעת מרבי יוחנן אלא במודד והניח לתוך קופתו של לוקח. דקני ליה כליו בסימטא, שהיו יש לו רשות להניח שם כליו בבחצר השותפין. אבל סימטא בלא כלי - לא קני, כדאמרין בגמרא. וכן כליו בלא סימטא לא קני, כגון כליו ברשות הרבים. דאין לו רשות להשיבם שם. מודד לתוך קופתו - בסימטא - מירא בני - בתמינה, הא אפילו ברשות מוכר קני ליה כליו דלוקח קיבלה מינה - או לא קיבלה מינה? דאמר רבי ינאי רבו של רבי יוחנן. חצר השותפין - הוא הדין לסימטא. קונין - מקח זה מזה, כדמפרש ואיל. מאי לאו על גבי קרקע - כי שמעה מרבי ינאי. קשיון אהרדי - דרבי אסי ורבי ינאי קשיון אהרדי יעקב. איא שמע מינה בו' - רבי אסי אמא אמר שמע מרבי יוחנן קנה, וגם רבי יעקב שמע לא קנה, כדאמר נשיאות דרבי יוחנן, וכדמפרש: כאן במודד בו', ורבי אסי טעה בפירוש שמועתו. ואיכא למימר דלא קיבלה. הא שמע - קשיא לרבי אסי, משום הכי לא קיבלה. מדר ולא משך לא קנה - ובעל כרחך במודד והניח על גבי קרקע מיירי. דאי בתוך קופתו - קשיא לכולהו, בין לרבי ינאי בין לרבי יעקב בין לרבי אסי. אלא בלא כלי מיירי, וקשיא לרבי אסי לבדו דאמר קנה, והכא קתני לא קנה. לא ברשות הרבים - ואפילו אם מדר לתוך קופתו נמי לא קנה. דאין כליו של לוקח קונה לו ברשות הרבים, כדלקמן. והאמר אבי רבא בו' - בפירקין דעל (עו, ב) פרישת לה. פסירה - כגון בספינה ובחמה נסה. אי הכי - דלא בסימטא מיירי אלא ברשות הרבים, אימא סיפא: אם היה פיקח שוכר את מקומו. ואי ברשות הרבים היא - ממאן אגר? אלא ודאי בסימטא או בחצר השותפים מיירי, דמי אגר מבני ההוא מבוי הפתוח להיא סימטא. הכי קאמר ואי ברשות בעלים בו' - דהאי דקתני "ואם היה פיקח" - מילתא באפי נפשה היא, לאשמועינן דיש מקום שאם יהיה פיקח ישבור רשות בעלים כדי לקנות מקחו. ומשפטי קנייה בא להשמיענו, דמשיכה קונה. ושכירות מקום בהגבהה גבי פשתן.

כל

54 בְּמוֹדוֹ וְנוֹתַן לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל הַלּוֹקָה, שֶׁחֲבִלֵי שֶׁל הַלּוֹקָה נֶחְשָׁב
 55 כְּחִצְרוֹ וְקוֹנָה לוֹ, אֲבָל אִם הֵנִיחַם עַל קַרְקַע הַסִּימְטָא אֵינָהּ בְּחִצְרוֹ
 56 וְלֹא קוֹנָה. אָמַר לִיהִי רַבִּי אֲסִי לְרַבִּי זִירָא, דְּמֵי הָאִי מְרַגְּלֵי אֲמַרִּי
 57 אֵינִישׁ שְׁמַעְתָּא – דּוּמָה תְּלִמִּיד חָכֵם זֶה כִּבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא לְמַדוֹ
 58 מֵעוֹלָם, וְכִי בִּאֻפֹן שְׁמַרְדֵי לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל לּוֹקָה שְׁעוּמַדַּת בְּסִימְטָא,
 59 מִמְרָא בְּעֵי – הָאֵם הִיא רַבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁקוּנָה, וְהֵלֵא
 60 כְּלִיו שֶׁל קוֹנָה זֹכֵרִים לוֹ אֲפִילוֹ בְּרִשׁוֹת הַמוֹכֵר, וְכֵל שֶׁכֵּן בְּסִימְטָא,
 61 אֲלֵא וְדַאי כּוּוֹנְתוֹ הִיתָה שְׁקוּנָה אֲפִילוֹ עַל קַרְקַע הַסִּימְטָא.
 62 מִסְתַּפְקָה הַגְּמָרָא: קִיבְּלָה מֵינִיה – הָאֵם קִיבֵל רַבִּי זִירָא אֶת תְּשׁוּבַת
 63 רַבִּי אֲסִי, שֶׁכֵּךְ הִיא דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן, אִו לֹא קִיבְּלָה מֵינִיה.
 64 תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יַנָּאי שְׁהִיָּה רַבּוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן, כִּךְ אָמַר רַבִּי
 65 בְּחִצְרֵי הַשְׁוֹתֵפִין, קוֹנִין הַשְׁוֹתֵפִים חֲפְצִים זֶה מִזֶּה בְּקִנְיָן חֲצֵר. מַאי לָאוּ
 66 – הָאֵם אֵין הַכוּוֹנָה שָׂאֵם אֶחָד הַשְׁוֹתֵפִים רוּצָה לְהַקְנוֹת חֲפֵץ
 67 לְשׁוֹתֵפוֹ, מִנְּחָה אֵין חֲחֲפֵץ עַל גְּבֵי הַקְּרַקְעֵה הַמְשׁוֹתֵפַת וְחִבְרִירוֹ זֹכֵה
 68 בּוֹ. וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִזֶּה שְׁהוּא הַדִּין לְסִימְטָא, שְׁהוּא רִשׁוֹת מְשׁוֹתֵפַת
 69 לְכָל הַרוּצָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְהַנְחִיט חֲפְצֵי, שִׁיכּוֹל הַמוֹכֵר לְהַנִּיחַ
 70 אֶת חֲחֲפֵץ הַנְּקָנָה עַל גְּבֵי קַרְקַע הַסִּימְטָא, וְחִבְרִירוֹ זֹכֵה בּוֹ. וּמִסְתַּבֵּר
 71 שֶׁכֹּאֲשֶׁר שָׁמַע רַבִּי זִירָא אֶת דְּבַרֵי רַבִּי יַנָּאי הַסְּכִים לְתִשׁוּבַת רַבִּי
 72 אֲסִי, שְׁדִינוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן עוֹסֵק אֲפִילוֹ בְּהַנִּיחַ עַל קַרְקַע וְלֹא רַק
 73 בְּתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל הַלּוֹקָה.
 74 דּוּחָה הַגְּמָרָא: לֹא, אָף אֶת הַדִּין שֶׁל רַבִּי יַנָּאי אֲפִשֶׁר לְבַאֵר בְּאֻפֹן
 75 שֶׁהַמוֹכֵר נוֹתֵן לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל הַלּוֹקָה, וְלֹא בְּהַנִּיחַ עַל גְּבֵי קַרְקַע.
 76 וּמִסְיֵיעַת הַגְּמָרָא לְדַחֲדִיהָ זֶה: הָכִי נָמִי מִקְּטִירָא – כִּךְ גַּם מִסְתַּבֵּר,
 77 שֶׁרַבִּי יַנָּאי דִּיבֵר כְּשֶׁנָּתַן לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל לּוֹקָה, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב
 78 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵם מְרַדֵי, וְהִנֵּיחַ עַל גְּבֵי קַרְקַע הַסִּימְטָא, לֹא קָנָה.
 79 וְלִכְאוּרָה קִשְׁוִין אֲהָרִידֵי – דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן סוֹתֵר
 80 אֶת דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי אֲסִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, וְכֵן אֶת דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי יַנָּאי, רַבּוֹ
 81 שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן, אֲלֵא לֹא שְׁמַע מֵינִיה – בְּהִכְרַח מוֹכֵחַ מִכֵּךְ, שְׁכָּאֵן –
 82 הַדִּינִים שֶׁל רַבִּי אֲסִי וְשֶׁל רַבִּי יַנָּאי עוֹסְקִים בְּמוֹדוֹ וְנוֹתַן לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ
 83 שֶׁל לּוֹקָה, וְלִכֵּן קָנָה, וְאִילוּ בָּאֵן – הַדִּין שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַבִּי
 84 יוֹחָנָן עוֹסֵק בְּמוֹדוֹ וְנוֹתַן עַל גְּבֵי קַרְקַע, וְלִכֵּן לֹא קָנָה. שְׁמַע מֵינִיה –
 85 מוֹכֵחַ מִזֶּה שֶׁרַבִּי אֲסִי טַעֵה בְּפִירוּשׁ הַדִּין שֶׁשָׁמַע מֵרַבִּי יוֹחָנָן, וְרַבִּי
 86 יוֹחָנָן דִּיבֵר בְּהַנִּיחַ לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל לּוֹקָה, וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁרַבִּי זִירָא לֹא
 87 קִיבֵל אֶת תְּשׁוּבַתוֹ שֶׁל רַבִּי אֲסִי.
 88 הַגְּמָרָא מִקְשָׁה מִמְשַׁנְתֵּינוּ עַל דְּבַרֵי רַבִּי אֲסִי, וּמוֹכִיחָה מִכֵּךְ שֶׁרַבִּי
 89 זִירָא לֹא קִיבֵל: תָּא שְׁמַע, שְׁנִינוּ מִמְשַׁנְתֵּינוּ, מְרַדֵי וְלֹא מְשֻׁקֵי, לֹא
 90 קָנָה. וְהִרִי פּוֹשֵׁט שְׁמִדוּבֵר בְּאֻפֹן שְׁמַדֵד עַל גְּבֵי קַרְקַע, שְׁאִילוּ מַדֵד
 91 לְקוֹפְתוֹ שֶׁל הַלּוֹקָה אֲפִילוֹ רַבִּי יַנָּאי וְרַבִּי יַעֲקֹב אֲמָרוּ שְׁקָנָה, וְמַאי
 92 לָאוּ – הָאֵם לֹא מְדוּבֵר בְּמִשְׁנַה בְּשִׁמְדֵי בְּסִימְטָא, וְאֵף שֶׁהֵנִיחֵם עַל
 93 גְּבֵי קַרְקַע לֹא קָנָה, וְשֶׁלֹּא כְּרַבִּי אֲסִי הָאוֹמֵר שְׁבִאוּפֹן כּוּזָה סוֹבֵר רַבִּי
 94 יוֹחָנָן שְׁקָנָה, וְאֵם כֵּן מִסְתַּבֵּר שֶׁרַבִּי זִירָא לֹא קִיבֵל אֶת דְּבַרֵיו. דּוּחָה
 95 הַגְּמָרָא: לֹא – אֵין הִכְרַח שְׁמִדוּבֵר בְּסִימְטָא, אֲלֵא יֵשׁ לְבַאֵר דִּין זֶה
 96 כְּשִׁמְדֵד וְנוֹתַן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְשֵׁם אֲפִילוֹ נָתַן לְתוֹךְ קוֹפְתוֹ שֶׁל לּוֹקָה
 97 לֹא קָנָה, כִּיּוֹן שְׁאֵין לוֹ רִשׁוֹת לְהַנִּיחַ אֶת קוֹפְתוֹ שֵׁם.
 98 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הָכִי, שֶׁהַמְשַׁנֵּה עוֹסֵקת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֵימָא
 99 רִישָׁא, שֵׁם שְׁנִינוּ שֶׁאֵם מְשֻׁקֵי הַלּוֹקָה אֶת הַפִּירוֹת וְלֹא מְרַדֵי, קָנָה,
 100 וְקִשְׁוֵה, מְשִׁיבָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים מִי נִינְיָא – הָאֵם קוֹנָה, וְהָא אֲבִי וְרַבִּי
 101 דְּאָמַרִי תְרוּוִיהוּ – שְׁאֲמָרוּ שְׁנִיחֵם, קִנְיָן מְסִירָה – שְׁמַחֲזִיק הַלּוֹקָה
 102 בְּחֲפֵץ עַל פִּי צִוּוֵי הַמוֹכֵר, קוֹנָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְכֵן בְּחֲצֵר שְׁאִינָהּ
 103 שֶׁל שְׁנִיחָה, כִּיּוֹן שְׁאֵין אֲפִשְׁרוֹת לַעֲשׂוֹת שֵׁם קִנְיָן מְשִׁיבָה, וּמְשִׁיבָה
 104 קוֹנָה בְּסִימְטָא, וְכֵן בְּחֲצֵר שְׁהִיא שֶׁל שְׁנִיחָה, וְלֹא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים.
 105 וְקִנְיָן הַנְּבִיחָה קוֹנָה בְּכָל מְקוֹם. וְעַל כָּל פְּנִים מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵיהֶם
 106 שֶׁמְשִׁיבָה אֵינָה מוֹעִילָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים וְאֵךְ אֲפִשֶׁר לְהַעֲמִיד אֶת
 107 הַמְשַׁנֵּה בְּאֻפֹן שֶׁשְׁמַךְ אֶת הַפִּירוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים. מִתְרַצָּת
 108 הַגְּמָרָא: לַעוֹלָם מִשְׁנַתֵּינוּ עוֹסֵקת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְמַאי מְשֻׁקֵי נָמִי
 109 דְּקָנְגֵי – וְאֵף הַמְשִׁיבָה שֶׁהַתְּבַאֵר בְּמִשְׁנַה שְׁמוּעִילָה, הִינֵנו כְּשֶׁמְשַׁךְ
 110 אֶת הַפִּירוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים לְסִימְטָא, שְׁשֵׁם מוֹעִילָה מְשִׁיבָה.
 111 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הָכִי, שְׁמִדוּבֵר בְּמִשְׁנַה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֵימָא
 112 סִיפָא, שֵׁם שְׁנִינוּ כִּךְ, אֵם הָיָה הַלּוֹקָה פִּיקְסָה, שׁוֹבֵר אֶת מְקוֹמָן שֶׁל

1 יוֹ וְחִמְיָן, מִיּוֹן אֲהָד הוּא – יוֹן, וְיֵין שְׁנַעֲשָׂה חוּמֵץ, הִרִי הֵם נֶחְשָׁבִים
 2 כְּאוֹתוֹ הַמֵּיץ, וְנִיתַן לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מֵאֶחָד עַל חִבְרִירוֹ.
 3 רַבִּי אֲמַר, הִרִי הֵם נֶחְשָׁבִים כְּשֵׁינֵי מֵינֵין, וְאֵם כֵּן מִשְׁנַתֵּינוּ סוֹבֵרַת
 4 לְכְאוּרָה כְּרַבִּי שְׁנֵי מֵינִים הֵם, וְלִכֵּךְ שְׁנֵיהֶם יְכוּלִים לְחַזּוֹר בְּהֵם,
 5 כִּיּוֹן שֶׁלֹּא עַל דַּעַת מִיּוֹן זֶה עָשׂוּ הַמְּקָה, מַה שְׁאֵין כֵּן לְדַעַת חֲכָמִים
 6 לְכְאוּרָה חוּמֵץ וְיֵין שׁוּיִם לְחִטִּים יִפּוֹת וְרַעוּת, שֶׁהַמְּתַנָּה בְּלִבָּד
 7 יְכוּל לְחַזּוֹר בּוֹ.
 8 דּוּחָה הַגְּמָרָא: אֵין הִכְרַח לְהַעֲמִיד אֶת מִשְׁנַתֵּינוּ כְּרַבִּי, שְׁאֲפִילוֹ
 9 תִּימָא רַבְּנָן – אֲפִילוֹ אֵם תְּאֲמַר שְׁמִשְׁנַתֵּינוּ סוֹבֵרַת כְּרַבְנָן שְׁמִיּוֹן אֶחָד
 10 הֵם, יֵשׁ לוֹמֵר שְׁעַד כָּאֵן לֹא פְּלִגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהֶ דְרַבִּי – שֶׁלֹּא נֶחְלַקוּ
 11 רַבְנָן עַל רַבִּי אֲלֵא לְעִנְיָן מְעַשֵׂר וְתְרוּמָה, שְׁנִיתַן לְהַפְרִישׁ מֵאֶחָד
 12 מֵהֶם עַל חִבְרִירוֹ, וְכִדְרַבִּי אֲלֵעָא – וְאֵף שֶׁהַחוּמֵץ רַע הוּא מִן הַיֵּין,
 13 מִכָּל מְקוֹם חַל הַתְּרוּמָה, וְכִדְרַבִּי רַבִּי אֲלֵעָא, וְדָא מִיּוֹן
 14 לְתוֹרֵם מִן הַרְעָה עַל הַיְפָה – מִנֵּיץ שְׁאֵם תְּרַם אָדָם מִן הַפִּירוֹת הַרַעוּת
 15 עַל הַיְפוֹת, שְׁתְרוּמָתוֹ תְרוּמָה, שְׁנָאֲמַר (בְּמַדְבַּר יח לב) 'וְלֹא תִשְׂאוּ עֲלֵיו
 16 הַטָּא בְּהִרְיֻמְכֶם אֶת חֲלָבֵי מִנְיָו, כְּלוּמַר, שֶׁאֵם תְּפִישׁוּ לְתְרוּמָה אֶת
 17 הַחֲלָק הַמְשׁוּבָה, לֹא תִשְׂאוּ עֲלֵיו חֲטָא, וּמִכָּלל לֹא אֶתָּה שׁוּמַע הָךְ,
 18 שְׁאֵם יִפְרִישׁ מִן הַרַע עַל הַיְפָה, יִשָּׂא חֲטָא. וּמִתּוֹךְ כִּךְ יֵשׁ לְלַמּוֹד
 19 שֶׁחַל שֵׁם תְּרוּמָה עַל הַרַע, וּמִמִּלְאָ שׁוּב אֵין לוֹ תְּקָנָה לְהַחֲלִיפָה אוֹ
 20 לְחַזּוֹר וּלְתְרוּם שְׁנִיתָ, כִּיּוֹן שֶׁכִּבֵּר חַל שֵׁם תְּרוּמָה עַל הַרַע, שְׁאֵם
 21 אֵינֵו קְדוּשָׁה, נִשְׂאוֹת הַטָּא לָמָּה – שְׁאֵם תְּאֲמַר שְׁאֵין חַל שֵׁם תְּרוּמָה
 22 עַל הַרַע, אֵם כֵּן מִפְּנֵי מַה יַעֲשֶׂה עַל שֶׁהַפְּרִישׁ, הִרִי לֹא עָשָׂה
 23 בְּחַפְזוֹתוֹ כְּלוּם, וְכַעַת יִשׁוּב וְיִתְרוּם מִן הַיְפָה. אֲלֵא מְכָאֵן לְתוֹרֵם
 24 מִן הַרְעָה עַל הַיְפָה, שְׁתְרוּמָתוֹ תְרוּמָה.
 25 מִסְיֵיעַת הַגְּמָרָא אֶת דְּחִיתָהּ: אֲכֵן לְעִנְיָן תְּרוּמָה סוֹבֵרִים חֲכָמִים
 26 שְׁיִין וְחוּמֵץ מִיּוֹן אֶחָד הוּא, אֲכָל לְעִנְיָן מְקָה וּמְקָה, שֶׁהַתְּנָה עַל יֵין
 27 וְנִמְצָא חוּמֵץ, וְכֵן לְהִפְךָ, דְּכִיבֵי עֲלֵמָא – בֵּין רַבִּי וּבֵין רַבְנָן מוֹדִים
 28 שְׁבִטַל הַמְּקָה, כִּיּוֹן דְּאֵימָא דְּנִיחָא לִיהִ בְּחֲמָרָא וְלֹא נִיחָא לִיהִ בְּחֵלָא
 29 – שִׁישׁ שְׁנוּחַ לוֹ בֵּיין וְלֹא בְּחוּמֵץ, וְאֵימָא דְּנִיחָא לִיהִ בְּחֵלָא וְלֹא נִיחָא
 30 לִיהִ בְּחֲמָרָא – וְכֵל שְׁנוּחַ לוֹ בְּחוּמֵץ וְלֹא בֵּיין, וְאֵף לְדַעַת חֲכָמִים
 31 שְׁמִין אֶחָד הֵם, מִכָּל מְקוֹם טַעֲמֵם שׁוֹנָה, וּמִשְׁמַשִּׁים הֵם לְדַבְרִים
 32 שׁוֹנִים. מַה שְׁאֵין כֵּן חִטִּים רַעוּת וּפּוֹת שְׁלִשְׁנֵיהֶם שֵׁם אֶחָד וְטַעֲם
 33 אֶחָד, וְמַה שְׁבִיקֵשׁ הַלּוֹקָה לְקִנּוּת אֲכֵן קִיבֵל, אֲלֵא שְׁנַתָּנָה מַעֵט.

מִשְׁנָה

34 מִשְׁנַתֵּינוּ עוֹסֵקת בְּאָדָם הַקוֹנָה פִּירוֹת מִחִבְרִירוֹ, וּמִבְּאֵרַת מִמְתִּי אֵין
 35 הַמוֹכֵר וְהַלּוֹקָה רִשְׁאִים לְחַזּוֹר בְּהֵם: תְּפִיבֵי פִירוֹת לְחִבְרִירוֹ, אֵם
 36 מְשֻׁקֵי הַקוֹנָה אֶת הַפִּירוֹת, וְאֵף שְׁעַדִּין לֹא מְרַדֵי אֶת כְּמוֹתֵם, קָנָה,
 37 וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יְכוּל לְחַזּוֹר בּוֹ מִהַמְּקָה. אֲבָל אֵם רַק מְרַדֵי הַמוֹכֵר
 38 אֶת הַפִּירוֹת, וְלֹא מְשֻׁקֵי אוֹתָם הַקוֹנָה, לֹא קָנָה. וְאֵם הָיָה הַלּוֹקָה
 39 פִּיקְסָה, וְרוּצָה לְקִנּוּת אֶת הַפִּירוֹת מִיד, וְהַפִּירוֹת הִיּוּ מוֹנָחִים בְּרִשׁוֹת
 40 הַמוֹכֵר, הִרִי הוּא שׁוֹבֵר מִהַמוֹכֵר אֶת מְקוֹמָן שֶׁל הַפִּירוֹת, וְנַעֲשָׂה
 41 הַמְּקוֹם חִצְרוֹ, וְקוֹנָה הַפִּירוֹת בְּקִנְיָן חֲצֵר.
 42 דִּין נוֹסֵף: הַלּוֹקָה מְשֻׁקֵי מִחְבְּרִירוֹ, הִרִי זֶה –(הַלּוֹקָה לֹא קָנָה, עַד
 43 שְׁיִטְלַמְּלֵנוּ מְקוֹם מְקוֹם כְּדִי לִישְׁלוֹ לְבֵיתוֹ, וּמִתּוֹךְ כִּךְ יַגְבִּיהֵנוּ,
 44 וְיִקְנָה בְּהַגְבָּהָה. וְאֵם הָיָה הַפִּשְׁתָן מְחוּבָר לְקַרְקַע, וְתִלַּשׁ הַלּוֹקָה
 45 אֲפִילוֹ כֹּל שְׁהוּא, קָנָה הַלּוֹקָה אֶת כָּל הַפִּשְׁתָן.

גְּמָרָא

46 סוּגִינָתֵנוּ דְנָה הָאֵם 'קִנְיָן חֲצֵר' מוֹעִיל בְּסִימְטָא: אָמַר רַבִּי אֲסִי, אָמַר
 47 רַבִּי יוֹחָנָן, מְרַדֵי הַמוֹכֵר פִּירוֹת בְּכִלְיוֹ, וְהִנֵּיחַ אוֹתָם עַל גְּבֵי קַרְקַע
 48 הַסִּימְטָא –(כְּנִיסָה צְדָדִית מִרְשׁוֹת הַרְבִּים שְׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְהִלְיוֹךְ
 49 הַרְבִּים וְיֵשׁ רִשׁוֹת לְבִנֵי אָדָם לְהַנִּיחַ שֵׁם אֶת חֲפְצֵיהֶם), אֵף שְׁזוּהוּ
 50 מְקוֹם הַשְׁיִיף לְכוּלָם, מִכָּל מְקוֹם הַמוֹכֵר מִסְתַּלַּק מִזְכוּתוֹ בְּקַרְקַע זֶה,
 51 וְהִרִי זֶה כְּאִילוֹ הֵנִיחֵם בְּרִשׁוֹת הַלּוֹקָה, וְקָנָה אֶת הַפִּירוֹת בְּקִנְיָן חֲצֵר.
 52 רַבִּי זִירָא תִמָּה עַל דִּין זֶה: אָמַר לִיהִי רַבִּי זִירָא לְרַבִּי אֲסִי, שְׁמָא לֹא
 53 שְׁמַע רַבִּי –(רַבִּי אֲסִי מְרַבִּי יוֹחָנָן דִּין זֶה, שֶׁהַלּוֹקָה זֹכֵה בְּפִירוֹת, אֲלֵא

34 גם הפירות שבתוכה נשארים בבעלותו, ואם היה זה יין או שמן,
 35 ונשפר, הפסיד המוכר, וכן יכול כל אחד מהם לחזור בו. אך משעה
 36 שנתמלאה המדה, מושאל הכלי ללוקח, ואין הם יכולים לחזור
 37 בהם, וכן אם נשפך היין או השמן, הפסיד הלוקח. במה דברים
 38 אמורים – דין זה שאמרנו עוסק במדה שאינה של שנייה, אלא
 39 שאלו אותה מאדם שלישי.
 40 דין שני: אבל אם היתה המדה של אחד מהן – של המוכר או הלוקח,
 41 ראשון ראשון קנה – כל כמות שנכנסת לכלי המדה, שייכת לבעל
 42 הכלי, ואם כלי המדה שייך ללוקח, זכה מיד בכל מה שנכנס
 43 למדה, אפילו קודם שהתמלא, ואין המוכר יכול לחזור בו. ואם
 44 כלי המדה שייך למוכר, מה שנכנס לתוכו עדיין שייך לו ואין
 45 הלוקח קונה עד שימשוך. במה דברים אמורים, שהפירות שייכים
 46 לבעל הכלי, כשהכלי מונח ברשות הרבים, וכן בהצטרף שנייה של
 47 שנייה, ולא קיבלו רשות להניח שם כלים למדידת פירות.
 48 דין שלישי: אבל אם המדה השייכת ללוקח או למוכר נמצאת
 49 ברשות המוכר, לא קנה הלוקח עד שייבדקתה – את המדה עם
 50 הפירות, שהגבהה קונה בכל מקום (לעיל פד), או עד שיוציאנה
 51 הלוקח מרשותו של מוכר וימשכנה לרשותו או לסימטא.
 52 דין רביעי: אם היתה המדה של אחד מהם מונחת ברשות הלוקח,
 53 כיון שקבל עליו המוכר למכור את הפירות וקבע את המחיר, קנה
 54 הלוקח, אף אם הפירות בכלי של המוכר ואף אם עדיין לא מודם,
 55 מפני שחשיבות הכלי מתבטלת לגבי הרשות שבה הוא נמצא,
 56 ונחשבים הפירות ברשות הלוקח. ממשיכה הברייתא את הדין
 57 הרביעי: אם היו הפירות ברשות הלה המופקדים אצלו, כלומר
 58 שהמוכר הפקיד אצל אדם את פירותיו, ומן הסתם הקנה לו הנפקד
 59 את רשותו כדי שיוכל למדוד ולמכור שם את פירותיו, לא קנה
 60 הלוקח עד שיקבל עליו הנפקד לייחד את מקום הפירות ללוקח, או
 61 עד שישפוך הלוקח את מקומו של הפירות מהנפקד, ועל ידי זה
 62 קונה הלוקח את הפירות בקנין חצר.
 63 מקשה הגמרא: קתני מיהא – מכל מקום מבואר בדין השני
 64 שבברייתא, שאם היתה המדה של הלוקח, ראשון ראשון קנה,
 65 ומדובר ברשות הרבים, ובהצטרף שנייה של שנייה,

1 בלוי – כלי שלו] של אדם, דינו כחצירו, וקונה לו את החפץ בכל
 2 מקום שהוא מונח, כסימטא או רשות של שניהם, ואפילו ברשות
 3 המוכר, כיון שרשאי להניח שם את כליו, הוין מרשות הרבים, שאין
 4 לו רשות להניח שם את כליו. ורבי יוחנן ורבי שמעון כן לקיש
 5 דאמר ר' תרין הוהו, כלי של אדם קונה לו אפילו אם הוא מונח ברשות
 6 הרבים.
 7 אמר רב פפא, לא פליגי – אין כאן מחלוקת בין האמוראים, אלא
 8 כאן – רב ושמואל שאמרו שכלי של אדם אינו קונה ברשות
 9 הרבים, היינו ברשות הרבים ממש, וכאן – רבי יוחנן ורבי שמעון בן
 10 לקיש שאמרו שאפילו ברשות הרבים קונה, כוונתם שקונה
 11 בסימטא, ואמאי קרו לה – ומדוע הם כינו את הסימטא רשות
 12 הרבים, מפני שאין היא ברשות היתיר, שהרי אין לה מחיצות, והיא
 13 דומה יותר לרשות הרבים.
 14 מוכיחה זרת הגמרא מדברי רבי יוחנן עצמו: הכי נמי מסתברא –
 15 כך גם מסתבר, שאין כאן מחלוקת, דאמר רבי אבהו, אמר רבי
 16 יוחנן, בלוי של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו שם,
 17 ויש לדייק שרבי יוחנן עצמו סובר שרק במקום שיש לו ללוקח
 18 רשות להניח את הכלי, כגון בסימטא או ברשות המשותפת
 19 לשניהם, אין – אכן יכול הכלי לשמש כחצירו וקונה לו, אבל
 20 במקום שאין לו רשות להניחו, כגון ברשות הרבים, לא – אין הכלי
 21 יכול לשמש כחצירו, ולכאורה קשה שהרי רבי יוחנן עצמו אמר
 22 שכליו של אדם קונים לו ברשות הרבים, אלא ודאי כוונתו היתה
 23 לסימטא, שמה מנה – אכן מוכח מכך שרבי יוחנן ורבי שמעון בן
 24 לקיש אמרו את דינם בסימטא ולא ברשות הרבים.
 25 הגמרא מקשה על דברי האמוראים מברייתא: תא שמע, שנינו
 26 בברייתא, לגבי כלי של אדם אחד הנמצא ברשות אדם אחר, ויש
 27 פירות בכלי, באיזה אופן הם נחשבים אצל בעל הכלי, ובאיזה
 28 אופן הם נחשבים אצל בעל הרשות, ארבע מדות – ארבע חילוקי
 29 דינים יש במוכרין וקונים.
 30 דין ראשון: אם היה כלי המדה של אדם זר, ושאלוהו המוכר
 31 והקונה יחד, המוכר שאלו לצורך מדידת הפירות והלוקח שאלו
 32 כדי לשמור בו את הפירות לאחר המדידה עד שיעברים לכליו, עד
 33 – כל זמן שלא נתמלאה המדה, הרי היא מושאלת למוכר, ולכן

אגרות קודש

בי"ה, ב' אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח ניסן בו כתב שלאחר לימודו עם תלמידיו מרגיש עיפות, ובטח יש אפשריות לסדר שיעשו הפסקה קלה באמצע הלימודים או שקודם הלימודים יהי אויסגערוהט כדבעי, וכשעושים אחיזה בדרך הטבע נשפעת הצלחה גם למעלה מדרך הטבע.

בהנוגע לשידוכין, צריך הי' לדקדק בענינים העיקריים בהנוגע להמשודכת, שאז במילא הענינים הטפלים ועאכו"כ טפל דטפל וחיצוני' דחיצוניות אינו תופס מקום כלל וכלל, וכידוע שכל שהפנימיות בגילוי החיצוניות בטל, - פארלירט זיך אין גאנצען - ובגישה כזו בודאי יתבטלו עניני הנסיונות והמניעות המדומות ובמילא ימצא זיווג הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות בקרוב ממש, וברובא דרובא הרי סו"ס נוכחים לדעת שגם בחיצוניות מתאימה וטובה.

ברכת הצלחה בכל הנ"ל מתוך בריאות הנכונה.

בליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח או לא – אף על גב דברשות הרבים אמרין לעיל דלכולי עלמא לא קנה, התם היינו טעמא – משום דלא נחא לזו לבני רשות הרבים שניח בליו שם, דמאן פייס ודמאן שביק? אבל ברשות מוכר מבעיא. דאף על גב דאמר רבי יוחנן דכל מקום שיש לו רשות להניחו קנה – דלמא לא אתא למעט אלא רשות הרבים, אבל מוכר – שמוא משאל לו מקום ללוקח

שיקנה מה שהוא מוכר לו. ואם תאמר: ואמאי לא פשיט מרא דאמר רבי יוחנן לעיל (פר, ב) מוד ותני על גבי סימטא – קנה. ואסיק לעיל: במוד לתוך קופתו. ודוקא בסימטא, אבל ברשות מוכר – לא ויש לומר: דרבי יוחנן דנקט סימטא – היינו משום דברשות מוכר מיבעי ליה. וכן משמע בגיטין ב"הורק" (ע, א) דקאמר אהא דתנן: ודקו לא לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת. ודייק: אמאי מגורשת? כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמע מינה: כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח ומשני עלה רבי יוחנן: מקום חיקה קני לה, מקום קלתה קני לה. בגון שהיה בעלה מוכר קלתות – ואם תאמר: נהי דנותן לה רשות ומשאלה, מכל מקום הא בעי חוקה, כדאמרין ב"השואל" (בבא מציעא צט, ב) כשם שהקרקע נקנה בכסף בשטר ובחוקה כו' כך שכיבות קרקע כו' ותיריך רבינו יצחק בן אשר: דאף על גב דאין המקום קני לה, דכיון דיש לה רשות להביא קלתה שם – קני לה קלתה, וכליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו. כמו גבי סימטא, אף על פי שאין סימטא קני לו – מכל מקום הכלי עצמו קונה לו. לא בכליו דמוכר – משמע מהבא דמשיכה מועלת ללוקח בכליו של מוכר, דקתני דקנה כשמוציאה מרשותו. בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח – דכי היכי דכליו של לוקח לא מבטל אנב רשות מוכר – הכי נמי אית לן למימר דכליו של מוכר לא מבטל אנב רשות לוקח. והוי מצוי לדחויי: אף על גב דכליו של לוקח לא בטל אנב רשות מוכר, כלי של מוכר בטל אנב רשות לוקח, דניחא ליה למוכר שיתבטל כליו אנב הרשות, שיתקיים המקח. משך חמין ופועלץ – בגיז, ולא גרסינן "חמרי ופועלץ" בריה, דאם כן הוה משמע דמיייר חמרי ופועלץ דלוקח, ולא יתכן, דאם כן בלא פירוק נמי. ואם תאמר: הא דבעי רבי אלעזר בפרק קמא דבבא מציעא (ט, ב) האומר לחבירו "משוך בהמה זו וקני כלים שעליה" מהו, מי מהניא משיכה דבהמה לאקניו כלים שעליה או לא? תפשוט מהבא דלא מהניא, דקתני: שניחן יבולין לחזור בהו ויש לומר: דהבא כשמשך החמרים, אבל החמרים לא משך, אלא החמרים משכו את החמרים עמו. אי נמי, התם דוקא מיבעי ליה, דאמר ליה שעל ידי משיכת בהמה יקנה הכלים. אבל הבא דלא מיייר בהכי, אלא דאמר ליה "זיל וקני" גרידא. ומשום הכי לא קנה תבואה במשיכת בהמה.

בין פסק עד שלא מוד בן מוד עד שלא פסק – ואפילו מוד ופסק נמי – שניהו יבולין לחזור, כיון שעדיין לא פירקן. אלא נקט הכי משום דבעי לפלוגי בספא בין פסק עד שלא מוד, למוד עד שלא פסק, ומדכליו

ידעוד על צוארם ולא הונחו לרשותו. שהרי לא פירקן, כדמוכח סיפא, דקתני בה פירקן – מכלל דרישא בלא פירקן. אלא הכנסה בעלמא, עמשכן והכניסן לתוך ביתו קתני. ודך משיכה לאו משיכה היא לקנות, שהרי האדם הוא מושך, ומשיכת אדם עשן פירות לאו מהניא לקנות את הפירות, עד שמשוך הפירות עצמן. בין מוד – דהונחו לרשותו. ודך שלא פסק – אם באו לחזור קודם פיסוק – חזרין, אף על פי שהונחה עתה בשעת מדידה ברשותו דלוקח ובכליו דלוקח. דלא קניא רשותו קודם פיסוק, ואפילו משיכה קודם פיסוק לא מהניא, כדמפרש לקמיה, דלא סמכא דעתיה לא דמוכר ולא דלוקח. שהמוכר – שמוא יפסוק דמין יקריס יותר, או הלוקח – ישלם בול יותר. ומתניתין דקתני: משך ולא מוד קנה – כשפסק קודם משיכה.

מאי לאו רשות הרבים ממש – ואפילו הכי קתני דאם היתה מדה של אחד מהן – ראשון ראשון קנה. אלמא: כליו של לוקח ברשות הרבים קונה, וקשיא למאן דאמר חוץ מרשות הרבים, ולרבי אבהו אמר רבי יוחנן. אלא דתרייהו – חצר השותפין. כליו של לוקח ברשות מוכר – כגון פסק נתן לתוך מדה של לוקח, או מוד במדה שלו ושפכן לכליו של לוקח, והבית של מוכר הוא. קנה לוקח – כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח. או לא קנה – דרשות עיקר, והכלי בטל לגבי הרשות. נתיחה – משנה היא בגיטין, בפרק "הורק" (עו, א). לתוך חיקה – כלומר, על בגדיה שהיא מלבושת. קלתה – סל שהגשם נותנת לתוכו מחסין וצינורות. הרי זו מגורשת – דקונה לה קלתה ברשות המגרש. דמחו [לה] מאה עובלי בעובלא – כלומר, שדו בה נרגא, מאה הכאות במשקל ששמו עובלא, ששיברו הטעם הזה. דבפרק "הורק" פריקין: שמע מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח? ומתריץ כל הני אמוראי התם, דלא תילף מינה. תלויה בה – ואינה נגזרת בקרקע. ולכך קונה לה קלתה, דרמי להגבהה שקונה בכל מקום. תלויה בה – היינו קשורה ותלויה. קשורה אף על פי שאינה תלויה – אלא נגזרת בקרקע וקשורה בה. ולא גרסינן: תלויה אף על פי שאינה קשורה. בין יבמותיה – ואף על פי שמתנת בקרקע – אין מקפיד על מקום מושב אשתו, ועד עכשיו היה אותו מקום קני לה. מוכר קלתות – לכך אינו מקפיד על מקומו, שיש לו בית לכך. כך פירשה רבינו מנוחה כבוד במסכת גיטין. לא על מקום חיקה – כשנגררין בגדיה על הקרקע. אלא פשוט לה מאה – דלא קנה. מאי לאו בכליו דלוקח – שמדרו בו בבית מוכר, ואפילו הכי לא קנה לו כליו. ומשני: לא בכליו דמוכר – ומשום שכל לא קנה לוקח עד שייגביה, דאבתי לא נפק מרשותיה דמוכר כלל. ובקשנין: מרישא בכליו דמוכר כו' – ולפי סדר התוספתא איבא לאקשווי הכי: ומדיסיפא בכליו דמוכר רישא נמי בכליו דמוכר. ואי בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח – לדידך דאולת בתר כלי, ולא מבטלת ליה אצל הרשות שהוא בתוכו – אם כן אמאי קנה לוקח בקבלת מוכר? הא אבתי לא נפק מרשותו דמוכר כלל אלא ודאי בתר רשות אולינן ולא בתר כלי. והלכך, בי מוכר – הרי הוא של מוכר עד שייגביה לוקח, לא שנא בכליו דלוקח ולא שנא בכליו דמוכר. ובי לוקח – קנה לוקח, ואפילו אי הוי בכליו דמוכר ומשני: סיפא אתאן כו'. ונפתח: ומאי פסקא – כי פסקת את הדבר כן, דלעולם בי מוכר אין מודדין כי אם בכליו דמוכר, ובי לוקח בכליו דלוקח: בתמיה. ומשני: סתמא דיליתא כו' – היינו שתיים מדות מארבע מדות של מוכרין. דהכי קאמר: ברשות מוכר לעולם לא יקנה לוקח כי אם בהגבהה משום דדרך למודו שם בכליו דמוכר. ולעולם ברשות לוקח קונה בקבלת מוכר, שהרי נתונים בכליו דלוקח. מצאתי מונה בהגהת רבינו זקני מנוחה כבוד כן: משך חמרי ופועלץ והכניסן לתוך ביתו והתבואה על גבן. בין פסק עד שלא מוד – אם באו לחזור קודם מדידה – חזרו. בדמאי קנה? לא משיכת תבואה יש, ולא רשות לוקח יש,

מאי לאו רשות הרבים ממש? – לא, סימטא. – והא דומיא דחצר שאינה של שניהם קתני – מאי חצר שאינה של שניהם נמי? דלא דתאי בוליה ולא דתאי בוליה, אלא דתרווייהו. קנא מיניה רב ששית מרב הוניה: כליו של לוקח ברשות מוכר, קנה לוקח או לא? אמר ליה, תניתויה: ורקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה – הרי זו מגורשת. אמר ליה רב נחמן: מאי טעמא פשמת ליה מהתיה דמחו לה מאה עובלי בעובלא? דאמר רב יהודה אמר שמואל: והוא שהיתה קלתה תלויה בה; וריש לקיש אמר: קשורה ואף על פי שאינה תלויה בה; רב אדא בר אבהו אמר: פגון שהיתה מנוחת לה בין ירכותיה; רב משרשיא בריה דרבי אמי אמר: פגון שהיה בעלה מוכר קלתות; רבי יוחנן אמר: מקום חיקה קני לה, מקום קלתה קני לה. אמר רבא: מאי טעמא דרבי יוחנן? לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה. אלא פשוט לה מהא: ברשות מוכר – לא קנה עד שייגביה או עד שיוציאה מרשותו; מאי לאו בכליו דלוקח? – לא, בכליו דמוכר. – ומדרישא בכליו דמוכר, סיפא נמי בכליו דמוכר, אימא סיפא: ברשות לוקח, פגון שקיבל עליו מוכר – קנה לוקח; ואי בכליו דמוכר, אמאי קנה לוקח? – סיפא אתאן לכליו דלוקח. – ומאי פסקא? – סתמא דמילתא, בי מוכר מאני דמוכר שכיחי, בי לוקח מאני דלוקח שכיחי. אמר רבא, תא שמע: משך חמרי ופועלץ והכניסן לתוך ביתו, בין פסק עד שלא מוד ובין מוד עד שלא פסק – שניהו יבולין לחזור בהו; פירקן

הוא של מוכר עד שייגביה לוקח, לא שנא בכליו דלוקח ולא שנא בכליו דמוכר. ובי לוקח – קנה לוקח, ואפילו אי הוי בכליו דמוכר ומשני: סיפא אתאן כו'. ונפתח: ומאי פסקא – כי פסקת את הדבר כן, דלעולם בי מוכר אין מודדין כי אם בכליו דמוכר, ובי לוקח בכליו דלוקח: בתמיה. ומשני: סתמא דיליתא כו' – היינו שתיים מדות מארבע מדות של מוכרין. דהכי קאמר: ברשות מוכר לעולם לא יקנה לוקח כי אם בהגבהה משום דדרך למודו שם בכליו דמוכר. ולעולם ברשות לוקח קונה בקבלת מוכר, שהרי נתונים בכליו דלוקח. מצאתי מונה בהגהת רבינו זקני מנוחה כבוד כן: משך חמרי ופועלץ והכניסן לתוך ביתו והתבואה על גבן. בין פסק עד שלא מוד – אם באו לחזור קודם מדידה – חזרו. בדמאי קנה? לא משיכת תבואה יש, ולא רשות לוקח יש, ומכלל דרישא בלא פירקן. אלא הכנסה בעלמא, עמשכן והכניסן לתוך ביתו קתני. ודך משיכה לאו משיכה היא לקנות, שהרי האדם הוא מושך, ומשיכת אדם עשן פירות לאו מהניא לקנות את הפירות, עד שמשוך הפירות עצמן. בין מוד – דהונחו לרשותו. ודך שלא פסק – אם באו לחזור קודם פיסוק – חזרין, אף על פי שהונחה עתה בשעת מדידה ברשותו דלוקח ובכליו דלוקח. דלא קניא רשותו קודם פיסוק, ואפילו משיכה קודם פיסוק לא מהניא, כדמפרש לקמיה, דלא סמכא דעתיה לא דמוכר ולא דלוקח. שהמוכר – שמוא יפסוק דמין יקריס יותר, או הלוקח – ישלם בול יותר. ומתניתין דקתני: משך ולא מוד קנה – כשפסק קודם משיכה.

פירוק

56 מְאִי לְאִוּ – האם אין הכוונה שהיה הכלי של הלוקח בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים
 57 מְאִישׁ, ומוכח שכלי של לוקח קונה אפילו ברשות הרבים, ושלא
 58 בדברי האמוראים שכלי של אדם קונה לו רק במקום שהוא רשאי
 59 להניחו. מתרצת הגמרא: לא – אין כוונת הברייתא שהיה הכלי
 60 ברשות הרבים, אלא בסימטא, ששם רשאי כל אדם להניח את
 61 כליו.
 62 מקשה הגמרא: כיצד אפשר לפרש שכוונת הברייתא לסימטא,
 63 וְהָא רְשׁוֹת הַרְבִּים דְּמִיָּא דְּחִצְרָא שְׂאִינָה שֶׁל שְׂנֵיהֶם קָתְנִי – והרי
 64 התנא כתב 'ברשות הרבים, ובחצר שאינה של שניהם' משמע
 65 שהם דומים זה לזה, וכשם שב'חצר שאינה של שניהם' אינם
 66 רשאים להניח כלים, כך ברשות הרבים המוכרת שם אין להם
 67 רשות להניח כלים, ואין יתכן שכוונתו לסימטא, ששם רשאים
 68 להניח את כליהם. מתרצת הגמרא: מְאִי חִצְרָא שְׂאִינָה שֶׁל שְׂנֵיהֶם,
 69 נְמִי – גם זה אינו כמשמעו, אלא דְּלֵא דְּהָא כּוֹלָה וְלֵא דְּהָא כּוֹלָה
 70 – שאין כל החצר שייכת למוכר לבד ולא ללוקח לבד, אֶלְא
 71 דְּתַרְוֵיהוּ – של שניהם, שהם שותפים בה, והרי היא כסימטא שיש
 72 לשניהם רשות שימוש בה, ולא קשה על האמוראים הסוברים
 73 שאין כלי של אדם קונה לו במקום שאינו רשאי להניחו.
 74 הגמרא דנה האם כלי של לוקח הנמצא ברשות המוכר קונה
 75 ללוקח: בְּעָא מֵינִיהּ ו-שאלו רב שְׁשֵׁת מֵרַב הוּנָא, בְּלִיז שֶׁל לֹקֵחַ
 76 המונח בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר, והניח המוכר את הפירות בכלי הלוקח,
 77 האם דינו כמי שהניח את הפירות בחצירו של הלוקח, וקָנָה
 78 הַלֹּקֵחַ, או שלא קנה, כיון שהכלי של הלוקח בטל לגבי רשותו של
 79 המוכר.
 80 אֶמְר לִיהּ רַב הוּנָא, תְּנִיתוּהּ – שנינו דין זה במשנה בגיטין (עו.) לגבי
 81 נתינת גט, שאם וְרָקוּ לָהּ הַבַּעַל לְתוֹךְ חִיקָה – על בגדיה שהיא
 82 לבושה בהם, או לְתוֹךְ קְלָתָהּ – סל שלה שמניחה בו מחטים וכלי
 83 טוויה, תְּרִי זֵו מְגוֹרְשָׁתָהּ, ומוכח שאף שהבית שייך לבעל, מכל מקום
 84 נתינת הגט בקלתה נחשבת כנתינת לרשותה, והוא הדין שכלי
 85 הלוקח הנמצאים ברשות המוכר אינם בטלים, אלא קונים ללוקח.
 86 אֶמְר לִיהּ רַב נַחֲמָן לְרַב הוּנָא, מְאִי מְעָמָא שְׂפִשְׁתָּ לִיהּ מֵהֵיא – מה
 87 הטעם שפשטת את ספיקו של רב ששת מהמשנה במסכת גיטין,
 88 שאין זו ראייה טובה, וְמָחוּ לָהּ מֵאָה עוֹבְלֵי בְּעוֹבְלָא – שכבר 'היכו'
 89 ראייה זו מאה הכאות במשקולת של ברזל, כלומר, דחו במסכת
 90 גיטין (עח.) את הראייה בכמה אופנים, כפי שיבואר להלן.
 91 דְּאֶמְר רַב יוֹהֲדָה אֶמְר שְׂמוּאֵל בְּדַחִיית רַאיהּ זֵו, וְהוּא – דין זה נאמר
 92 באופן שְׂהֵיִתָה קְלָתָה תְּלִיזָה בָּהּ – באשה, ואינה נגררת על הארץ,
 93 ונמצא שהאשה הגביהה את הגט על ידי הסל והגביהה קונה בכל
 94 מקום, וגם ברשות הבעל, ולכן היא מגורשת.
 95 וְרִישׁ לְקִישׁ אֶמְר, שבמשנה מדובר שקלתה היתה קְשׁוּוּהָ בַּהּ, וְאָף
 96 עַל פִּי שְׂאִינָה תְּלִיזָה בָּהּ, אלא נגררת על גבי קרקע, וכיון שהסל
 97 קשור בה הרי הוא כגופה ומתגרשת בנתינת הגט בקלתה, כשם
 98 שמתגרשת בנתינת הגט בידה, אף שהיא עומדת ברשות הבעל.
 99 רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה אֶמְר, כְּגוֹן שְׂהֵיִתָה קְלָתָה מוֹנַחַת לָהּ בֵּין יַרְבּוּתֵיהּ
 100 – בין רגליה, כשהיא יושבת על גבי קרקע, וכיון שאין אדם מקפיד
 101 על מקום מושב אשתו, נמצא שהכלי מונח במקום שיש לה רשות
 102 להניחו, ולכן הוא קונה לה את הגט.
 103 רַב מִשְׁרָשָׁי בְּרִיהּ דְּרַבִּי אֲמִי אֶמְר, כְּגוֹן שְׂהֵיִתָה בְּעֵלָה מוֹכֵר קְלָתוֹת,
 104 ויש לו מקום מיוחד לקלתו וקלתה מונחת ביניהם וכיון שאין
 105 הבעל מקפיד על מקומו, הרי זה כאילו קלתה מונחת במקום
 106 השייך לה.
 107 רַבִּי יוֹחָנָן אֶמְר, טַעַם הַמְשַׁנָּה הוּא מַפְנֵי שְׂמָקוּם חִיקָה ו-מקום
 108 בגדיה כשנגררים על הארץ קְנִיז לָהּ, וכן מְקוֹם קְלָתָה קְנִיז לָהּ,
 109 והרי זה בכלי הלוקח ברשות הלוקח, ולכן קונה שם את גיטה.
 110 וְאֶמְר רַבָּא מְאִי מְעָמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, לְפִי שְׂאִין אֲדָם מְקַפִּיד לֹא עַל

מְקוֹם חִיקָה וְלֹא עַל מְקוֹם קְלָתָה.
 כיון שהתבאר על פי דברי כל האמוראים שמהמשה אין ראייה
 שכלי של לוקח קונה ברשות מוכר, מסיים רב נחמן את שאלתו,
 מדוע לא פשט רב הונא את הספק ממקום אחר: אֶלְא שְׂשׁוֹשׁ לָהּ
 מְקָה – יש לך לפשוט שכלי של לוקח ברשות מוכר לא קנה,
 מהברייתא של ארבע מדות במוכרים שהובאה לעיל (ע"ע),
 והתבאר בדין השלישי שם שאם היתה המדה עם הפירות בְּרִשּׁוֹת
 הַמוֹכֵר, לֹא קָנָה הַלֹּקֵחַ את הפירות עַד שְׂנִיגְבֵיהֶנּוּ, או עַד שְׂנִיגְבֵי־אֶנְהּ
 מְרִשּׁוֹתוֹ, במשיכה, מְאִי לְאִוּ – האם לא מדובר גם באופן שהפירות
 נמדדו בְּכִלָּיו דְּלֹקֵחָהּ, ומכל מקום לא קנה עד שיגביה או ימשוך,
 והיינו כיון שכלי של לוקח ברשות מוכר אינו קונה.
 דוחה הגמרא: לא, יתכן שדין זה עוסק באופן שהפירות הונחו
 בְּכִלָּיו דְּמוֹכֵר, ולכן לא קנה הלוקח עד שיגביה, אבל בכליו של
 לוקח באמת קונה מיד.
 מקשה הגמרא על הדחייה: וְלִדְבָרֵךְ, מְדַרְשֵׁי־אָ – בדין השלישי,
 עוסקת בְּכִלָּיו דְּמוֹכֵר, מסתבר שהסיפא נְמִי עוֹסֶקת באופן
 שהפירות נמצאים בְּכִלָּיו דְּמוֹכֵר, ואם כן אִימָא סִיפָא, בדין הרביעי,
 שם מבואר שאם היו הפירות בְּרִשּׁוֹת לֹקֵחָהּ, כְּיוֹן שְׂקִיבֵל עֲלֵיו הַמוֹכֵר
 למוכרם לו קָנָה הַלֹּקֵחַ, וְאִי מוֹדֵר שֶׁהַפִּירוֹת בְּכִלָּיו דְּמוֹכֵר, אֲמַאי
 קָנָה לֹקֵחָהּ, הלא כשם שכלי של לוקח קונה אף ברשות המוכר,
 כיון שהכלי לא מתבטל לרשות שבה הוא מונח, כך גם הכלי של
 המוכר מונח ברשות הלוקח לא יתבטל לגבי הרשות, וכיון
 שהפירות נחשבים ברשות המוכר, לא יקנה הלוקח, אלא ודאי
 מוכח מכאן שהולכים אחר הרשות, וכמו שרצה רב נחמן לפשוט
 מהברייתא שכליו של לוקח ברשות המוכר אינם קונים לו.
 מתרצת הגמרא: לעולם אפשר לומר שאין הכלי מתבטל לגבי
 הרשות, ואין הרישא והסיפא עוסקים באותו ענין, אלא ברישא
 שכתוב שברשות מוכר אין הלוקח קונה עד שיגביה, מדובר
 שהפירות מונחים בכלי של מוכר, אבל בכלי של הלוקח היה קונה,
 והסיפא האומרת שברשות לוקח קנה לוקח, אֲתָמָן – באה ללמד
 את הדין לְאוֹפֵן שהיו הפירות בְּכִלָּיו דְּלֹקֵחָהּ, שכין שהוא כלי
 הלוקח ברשות הלוקח, קנה. ואין לפשוט מכאן שבאופן שהיו כלי
 הלוקח ברשות המוכר לא קנה.
 שואלת הגמרא: וְאִי אֶסְקָא – מנין לך להחליט כך ולומר
 שברישא מדובר בכלי המוכר ובסיפא בכלי הלוקח. משיבה
 הגמרא: סְתָמָא דְּמִלְתָּא – סתמם של דברים כך הוא, כִּי מוֹכֵר ו-
 ברשות המוכר, מְאִי דְּמוֹכֵר שְׂכִיחֵי – מצויים כליו של המוכר, כִּי
 לֹקֵחָהּ, מְאִי דְּלֹקֵחָהּ שְׂכִיחֵי – מצויים כליו של הלוקח. ולפי זה מבואר
 בברייתא, שפירות שנמצאים ברשות לוקח קונה הלוקח כיון
 שבדרך כלל המדידה היא בכלי של לוקח, ופירות שנמצאים
 ברשות מוכר אין הלוקח קונה כיון שבדרך כלל המדידה היא
 בכלי של מוכר.
 הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייתא אחרת: אֶמְר רַבָּא, תָּא
 שְׂמַע, מוכר פירות שהוביל את סחורתו על ידי חמרים המנהיגים
 את החמור שהסחורה טעונה עליו, או פועלים שנושאים את
 הסחורה על גבם, אם מְשַׁךְ הַלֹּקֵחַ את חֲמָרָיו וְשׂוֹעֲעֵלָיו של המוכר
 עם הפירות שעליהם וְהַכְנִיזָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אין משיכה כזו נחשבת
 כקנין, ולכן כִּין אם המוכר פָּסַק עם הלוקח את המחיר, עַד שְׂלֵאל
 מְדִיד את כמות הסחורה, אלא הכניסם כשהם טעונים ולא פרק את
 הסחורה מעליהם, שבזה יש חסרון שכיון שלא מדד לא היתה
 הנחה ברשות הלוקח, וְכִין אם פרק הלוקח את הסחורה מעליהם
 וּמְדִיד את כמות הפירות והניחם ברשותו, עַד שְׂלֵאל פָּסַק הַמוֹכֵר את
 המחיר שישלם הלוקח עבורם, שבזה החסרון הוא בכך שעדיין לא
 נפסק המחיר, ולא גמרו בדעתם לקנות, שְׂנִינָן – המוכר והקונה
 בְּכִלָּיו לְחִזּוֹד בְּתוֹן.

53 מהברייתא של 'ארבע מידות': תָּנֵן הָתָם (קדושין כו), נְכִסִּים שֵׁשׁ לָהֶן
 54 אַחֲרֵיהֶן – קרקעות, נְקִינֵי בְּכֶסֶף – שמשלם הלוקח למוכר, וּבְשֵׁמֶר
 55 – שכותב המוכר ללוקח 'שדי מכורה לך' ומוטר לו את השטר,
 56 וּבְחֻקָּה – כשעושה הלוקח מעשה של בעלות בקרקע, כגון שנעל,
 57 גדר או פרץ. ונכסים שֵׁשׁ אֵינָן לָהֶן אַחֲרֵיהֶן – מטלטלין, אֵינָן נְקִינֵי אֲלֵא
 58 בְּמִשְׁכֵּבָה, שמושך את החפץ לרשותו או לרשות שיש לו חלק בה,
 59 כסימטא או חצר השותפים. ועל משנה זו נאמרה המימרא הבאה:
 60 בְּסוּרָא מִתְּנֵי לָהּ לְהָא שְׂמַעְתָּא – אמרו מימרא זו מְשִׁמְיָה דְּרַב חֲסִדָּא,
 61 וּבְפּוֹרְקִינְיָא מִתְּנֵי לָהּ מְשִׁמְיָה דְּרַב כְּהֵנָא, וְאִמְרֵי לָהּ מְשִׁמְיָה דְּרַבָּא,
 62 וכך אמרו, לֹא שָׁנוּ שְׂמַטְלָטְלִין נְקִינִים בְּמִשְׁכֵּבָה, אֲלֵא בְּדַבְרֵיהֶם
 63 שְׂמַחְמַת כּוּבָדִים אֵינָן דְּרַבֵּן לְהַגְבִּיָּה אֹתָם, אֲבָל דְּבָרִים קְלִים שְׂדַרְבָּן
 64 לְהַגְבִּיָּה, בְּהַגְבָּהָ אֵין – אכן הם נקנים, אבל בְּמִשְׁכֵּבָה, לֹא.
 65 הגמרא מקשה על דין זה מתוספתא: תִּיבִי – יִשְׁבוּ אֲבֵי, וְקָאָמַר לְהָא
 66 שְׂמַעְתָּא, שדברים שדרכם בהגבהה אינם נקנים במשיכה. אִיתְּבִיָּה
 67 רַב אֲדָא בַר מִתְּנָה לְאֲבֵי, שֵׁנִינֵי בְּתוּסְפַתָּא (ב"ק פ"ט ה"א), הַגּוֹבֵב כִּים
 68 – ארנק) בְּשִׁבְתָּא דְּרוּצִיא מְרֻשׁוֹת הַגּוֹבֵב לְרֻשׁוֹת הַרְבִּים, תִּיבִי לְשַׁלֵּם
 69 את הגניבה, ואף שהתחייב גם מיתת בית דין על הוצאת הארנק
 70 מרשות היחיד לרשות הרבים, ואדם המתחייב על מעשהו עונש
 71 חמור כמיתה אינו מתחייב על אותו מעשה גם עונש קל כממון,
 72 מכל מקום כאן הוא חייב בתשלום, לפי שְׂבָבֵךְ נִתְּחַיֵּב בְּתַשְׁלוּמֵי
 73 הַגְּנֵיבָה כשהגביה את הארנק ברשות הבעלים, קוֹרֵם שְׂבִיבָא לִידֵי
 74 אִיסוּר שְׁבַת בהוצאתו מרשות לרשות, וכיון ששני החיובים לא
 75 חלו בבת אחת, התחייב בעת ההגבהה בחיוב ממוני על הגניבה,
 76 ובעת ההוצאה התחייב מיתה. אבל אם לא הגביה את הארנק,
 77 אלא הִיָּה מְגַדֵּר את הארנק וְיוֹצֵא, מְגַדֵּר וְיוֹצֵא, עד לרשות הרבים,
 78 פְּטוּר מלשלם על הגניבה, שְׁהָרֵי אִיסוּר שְׁבַת שְׂמַחֲיָבוּ מִיתָה
 79 וְאִיסוּר גְּנֵיבָה שְׂמַחֲיָבוּ מִמּוֹן בְּאֵין כְּפֹאֲהֵד. מסיים רב אדא בר מתנה
 80 את קושייתו: וְתָרֵי כִים, דְּבַר הַגְּבִיָּה הוּא – שהדרך להגביהו, שהוא
 81 דבר קל, וְאִפִּילוּ הִכֵּי קִנֵּי בְּמִשְׁכֵּבָה, כמבואר בברייתא שרק מחמת
 82 שהתחייב מיתה במעשהו אינו מתחייב בתשלומים, ושלא
 83 כמימרא שהביא אביי, שדברים שדרכם בהגבהה אינם נקנים
 84 במשיכה.
 85 אָמַר לִיה אֲבֵי, הברייתא עוסקת בְּמִיתָנָא – ברצועה, כלומר בכיס
 86 שיש בו רצועה, ואפשר לגרור על ידה את הכיס, ולכן נקנה
 87 במשיכה. המשיך רב אדא בר מתנה והקשה: אָנָּא נְמִי בְּמִיתָנָא קָא
 88 אָמִינָא – אף אני דיברתי בכיס שקשור ברצועה, ומה בכך, והלא
 89 סוף סוף הכיס קטן ודרכו בהגבהה, ומדוע נקנה במשיכה. אָמַר לִיה
 90 אֲבֵי, כּוּוּנְתֵי הִיתָה שֶׁהַבְּרִייתָא עוֹסֶקֶת בְּמִידֵי דְּבָעֵי מִיתָנָא – בדבר
 91 הצריך רצועה, כלומר, בכיס גדול מאד צריך רצועה כדי
 92 למושכו, ואין דרכו בהגבהה, ולכן נקנה במשיכה.
 93 הגמרא מקשה מהברייתא של 'ארבע מידות' על מימרא זו: תָּא
 94 שְׂמַע, שֵׁנִינֵי בְּרִייתָא (פה) לגבי ארבע מידות במוכרים, בדין
 95 השלישי, אם המדה עם הפירות נמצאת ברשות המוכר, לֹא קָנָה
 96 הלוקח עַד שְׂגִיבְהֶנָּה או עַד שְׂיוּצִיאנָה מְרֻשׁוֹתוֹ בְּמִשְׁכֵּבָה, אֲלֵמָא –
 97 מוכח מכך שכתבה הברייתא את שני האופנים, דאף מִידֵי דְּבַר
 98 הַגְּבָהָה, כמו כלי המדה עם הפירות, אִי בְּעֵי – אם ירצה לקנות
 99 בְּהַגְּבָהָה קִנֵּי לִיה, וְאִי בְּעֵי בְּמִשְׁכֵּבָה גַם כֵּן קִנֵּי לִיה, ומוכח שאף דבר
 100 שדרכו בהגבהה נקנה במשיכה.
 101 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמֵּן בַּר יִצְחָק, לְצַדִּיין קָתְנֵי – שנתה
 102 הברייתא דין זה בשני כלים שונים, שאם כלי זה הוא מִידֵי דְּבַר
 103 הַגְּבָהָה, יקנה אותו הלוקח בְּהַגְּבָהָה, ומִידֵי דְּבַר מְשִׁיבָה, בְּמִשְׁכֵּבָה,
 104 אף בדבר שדרכו בהגבהה לא תועיל משיכה.

1 אבל אם פִּירְקָן – פרק הלוקח או המוכר את הפירות מעל
 2 החמורים או הפועלים, וְהִנְיָקֵן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ של הלוקח, אף שעדיין
 3 לא קנה, מכל מקום אם לאחר ההכנסה לבית פִּסְקַת המוכר את
 4 מחיר הסחורה, עַד שְׁלֵא מְגַדֵּר – אף שעדיין לא מודר, אֵינָן שְׂנִינָהוּ
 5 יְבֻלִין לְחֻזְרָה בְּהָהּ, שכיון שהפירות כבר בבית הלוקח, מיד כשנקבע
 6 מחיר הסחורה קנה אותם הלוקח בקנין חצר, ואין המדידה
 7 מעכבת, כמבואר במשנה (פד). ואם מְגַדֵּר המוכר את הפירות עַד שְׁלֵא
 8 פִּסְקַת את מחירם, אף שהם ברשות הלוקח, שְׂנִינָהוּ יְבֻלִין לְחֻזְרָה בְּהָהּ,
 9 וכטעם שיבואר להלן. ומכל מקום מבואר בברייתא שאם פרקם
 10 ופסק את מחירם, אף שלא מדרם והם בכליו של המוכר, קנאם
 11 הלוקח בקנין חצר, ויש לדייק, וּמְכַר דְּבָלֵיו דְּמוֹכַר הַנְּמַצִּים בְּרֻשׁוֹת
 12 לֹקְתָהּ, לֹא קָנָה הַמוֹכֵר, כלומר אין הכלי של המוכר מעכב את
 13 הקנין, כיון שהוא מתבטל לגבי רשות הלוקח, אם כן בְּלִי דְּלֹקְתָהּ
 14 נְמִי, כשהם ברשות המוכר, לֹא קָנָה הַלֹּקֵחַ, כיון שהכלי מתבטל
 15 לגבי רשות המוכר, והכאן רצה רבא לפשוט את פסיקו של רב
 16 ששת, שכלי של לוקח ברשות מוכר לא קונה.
 17 הגמרא דוחה את ראיית רבא: אָמַר רַב נְחֻמֵּן בַּר יִצְחָק, באמת יתכן
 18 שכליו של לוקח ברשות המוכר קונים, ובברייתא מדובר פְּאֹפּוֹן
 19 שְׂשִׁפְכָן הַלֹּקֵחַ על קרקע ביתו, ופירקו היינו שפירקו לשפכם על
 20 הקרקע, וקנאן בקנין חצר, ולא מוכח מכאן שהכלי מתבטל
 21 לרשות שהוא נמצא בה.
 22 אָקָפֵד – והקפידו רבא על דחיה זו, ואמר, מִידֵי 'שְׂפָקֵן' קָתְנֵי – וכי
 23 נאמר בברייתא ששפך את הפירות, והרי 'פִּירְקוֹן' קָתְנֵי, והיינו
 24 שפרק את הפירות מעל גבי החמורים והפועלים כמות שהם, בתוך
 25 השקים של המוכר, ואף על פי כן קנה, ומוכח שהכלי מתבטל
 26 לרשות שהוא נמצא בה.
 27 הגמרא דוחה את ראיית רבא באופן אחר: אֲלֵא אָמַר מַר בַּר רַב
 28 אֲשֵׁי, מדובר בברייתא בְּמַתְאָלֵי דְּתוֹמֵי – בחבילות של שומים
 29 שאין דרך להניחם בשקים, ומיד כשפרקם מעל החמורים
 30 והפועלים הם מונחים ברשות הלוקח ממש, וקנאם בקנין חצר,
 31 ואין ראייה מהברייתא שהכלי בטל לרשות שהוא נמצא בה.
 32 הגמרא מבארת את האמור בברייתא שאף כשפרקו את הפירות
 33 בבית הלוקח, אם לא פסק את המחיר לא קנה: אָמַר לִיה הוֹנָא בְּרִיָּה
 34 דְּמַר וּזְמַרָא לְרִבִּינָא, מְכַדֵּי 'פִּירְקוֹן' קָתְנֵי – כיון שהברייתא עוסקת
 35 באופן שפרק את הפירות בבית הלוקח, מַה לִּי אִם פִּסְקַת את מחירם
 36 וְמָה לִּי לֹא פִּסְקַת, והרי כיון שהמוכר הסכים למוכרם לו, והם
 37 במחציתו, יש לו קנותם. אָמַר לִיה רַבִּינָא, אִם פִּסְקַת הַמוֹכֵר את
 38 הַמּוֹכֵר, סְמָכָא דְּעֵתִיָּה – גמר כל אחד מהם בדעתו לקיים את
 39 המסקה. אִךְ אִם לֹא פִּסְקַת, לֹא סְמָכָא דְּעֵתִיָּה של אחד מהם, שהמוכר
 40 חושש שלא ירצה הלוקח לשלם כמה שידרוש, והלוקח חושש
 41 שידרוש המוכר סכום גבוה ממה שבדעתו לשלם.
 42 הגמרא שבה לדון בענין כליו של לוקח ברשות מוכר: אָמַר לִיה
 43 רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי, תָּא שְׂמַע, דְּרַב וְשְׂמוּאֵל דְּאָמְרֵי תְּרוּוּיָהוּ, בְּלִי שְׁל
 44 אֲדָם קוֹנָה לֹא בְּכָל מְקוֹם, והלשון 'בכל מקום' לְאִתּוּי מָאִי – איזה
 45 מְקוֹם הוּא באה לרבות, האם לֹא לְאִתּוּי כליו של לוקח ברשות
 46 מוֹכֵר, שְׂקוּנִים לְלֹקֵחַ. דוחה הגמרא: אֲבָן הַכוּוּנָה לְרֻבּוֹת כְּלִי שֶׁל
 47 לוקח ברשות מוכר, אולם הָתָם, בדברי רב ושמואל, מדובר דְּאָמַר
 48 לִיה הַמוֹכֵר יָזֵיל קָנֵי' – 'לך וקנה לך את הפירות', וכיון שכוננת
 49 המוכר לתת לו רשות להשתמש בחצר, יכול לקנות בכליו, ואילו
 50 רב ששת הסתפק באופן שהמוכר לא אמר כלום, האם כליו של
 51 הלוקח קונים לו ברשות המוכר.
 52 הגמרא מביאה מימרא בדיני קנינים, ותקשה עליה להלן

לאמיתו של דבר – מתחיל עניין החינוך עוד לפני שהתינוק יוצא לאוויר העולם.

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף פו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רמזה רש"י

פירקן — בין מוכר בין לוקח, והכניסן לרשותו, דיש באן הנחה ברשות לוקח — יש באן חילוק. ואף על גב דאבתי בהך הבנסה לא קנה, משום דלא פסק, אהני לכי פסק בתר הכי, דקניא ליה רשותיה שמונחין בו. הלכך, פסק אחרי כן, אף על פי שלא מוד — קניא ליה רשותיה. ואין יכול לחזור אפילו קודם מדידה, דבשעת פיסוק קניא ליה רשותיה, ואין כליז של מוכר מעכב עליו. אלמא: כלי לא חשיב רשותיה. ומדידה נמי לא מעכבא, כדתנן: משך ולא מוד — קנה, דהואיל ופסק דמים על כולן — מדידה גלוי מילתא בעלמא היא. ולא דמי להיכא דלא מכר לו אלא כור אחד, דאמרין לקמן מדידת הכור מעכבא, ויכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה — דהתם מעכבא מדידה, דלא קניא רשותיה אלא מאי דהוין ליה. מוד עד שלא פסק לא קנה — ויכולין לחזור קודם שיפסקו, אבל משפסקו — קנה. ואית דמפרשי: פירקן והכניסן לתוך ביתו — היינו משיכה. והאי דקתני: פסק עד שלא מוד אין שניהן ויכולין לחזור — מוקמי לה כפסקא קודם שפירקן, וקני במשיכה שאחר פיסוק. וטעם הוא בידם, דאם כן היכי ליקף מיניה דבכילי של מוכר לא מעכב קניה דרשות לוקח לבטל כליו הא דקנה לוקח — לאו משום קניית רשותו הוא. אלא משום משיכה ומדכילי של מוכר ברשות לוקח לא קנה — מוכר. כלומר: שאין כליז של מוכר מעכב על רשות הלוקח לקנותו וללוקח, כדתנני: פירקן ופסק — קנה. דקנה רשות קודם מדידה ואף על פי שעדיין הפירות בתוך שקין של מוכר. ובין דאזנין רשות לוקח לבטל כליו של מוכר, ולהוציאן מרשות מוכר — כל שכן וכל שכן כליז דלוקח נמי ברשות מוכר יבטל הרשות את הכלי של לוקח, שלא להוציאן מחזקת המוכר שמונחין בו עד תעה. כששפכין — האי "פירקן" — היינו שפירקן לשפכן מן השקין לקרקע ביתו של לוקח, דליכא כליז דמוכר, והלכך קניא ליה ללוקח רשותו. איקפ רבא — דאיהו אמר האי "תא שמע", פירקן קתני — דמשמע: כמות שהיו מונחין החבילות כן פירקן. במתאכלי דהוי — חבילות שומים, דליכא שקין. מכרי פירקן קתני — שהונחו ברשות לוקח, וקני ליה רשותו מיד כשקיבל עליו מוכר למכרן לך. כדקתני בברייתא לעיל: לא סמכא דעתיה — דמי יומר שיתקיים המכר?

וּמְדַבְּרֵיו של מוכר ברשות לוקח לא קנה בו' — ואם תאמר: מנא ליה דמתורת רשותו קנה? דלמא מתורת משיכה קנה, דהא משיכה מועלת בכליו של מוכר, כדמפרש לעיל ויש לומר: דהכא דייק דמתורת רשותו קנה, כדפירש לעיל בקונטרס, דפירקן והכניסן לתוך ביתו משמע בין מוכר בין לוקח. ואם תאמר: בלא פירקן נמי, כיון שחובטין — ליקני, דליבטיל אגב רשות לוקח ואומר רבינו יצחק: דרוקא כלי הוא דבטיל אגב הרשות, אבל בהמה — לא.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

פִּירְקָן וְהַכְּנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, פֶּסֶק עַד שְׁלֹא מְדַד - אֵין שְׁנִינְהוּ וְיֹכְלוּן לְחַזֵּר בְּהוּ, מְדַד עַד שְׁלֹא פֶּסֶק - שְׁנִינְהוּ וְיֹכְלוּן לְחַזֵּר בְּהוּ; וּמְדַבְּרֵי דְמוֹכְרֵי בְּרִשּׁוֹת לֹקַח לֹא קִנְיָה, פְּלִיז דְלֹקַח נִמְי בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר לֹא קִנְיָה אֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק: בְּשִׁשְׁפְּכוֹ, אִיקְפַּד רַבָּא, מִיּוֹד "שִׁפְכָן" קִתְּנִי? "פִּירְקָן" קִתְּנִי אֲלֵא אֲמַר מַר בְּרִי רַב אֲשִׁי: בְּמִתְאַבְּלֵי דְתוֹמְי. אֲמַר לִיהּ הוּנָא בְּרִיהּ דְמַר זִוּטְרָא לְרַבִּינָא: מַכְרִי "פִּירְקָן" קִתְּנִי, מַה לִּי פֶּסֶק וּמַה לִּי לֹא פֶּסֶק? אֲמַר לִיהּ: פֶּסֶק - סְמַכָא דְעֵתִיָּה, לֹא פֶּסֶק - לֹא סְמַכָא דְעֵתִיָּה. אֲמַר לִיהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי: תָּא שְׁמַע, דְרַב וּשְׁמוּאֵל דְאֲמַרֵי תְרַוּוּהוּ: פְּלִיז שֵׁל אֲדָם קוֹנֵה לֹו בְּכָל מְקוֹם; לְאִתְוּוּי מַאי? לֹאוּ לְאִתְוּוּי רִשּׁוֹת מוֹכֵר? - הֵתֵם דְאֲמַר לִיהּ: זִיל קְנִי. תִּנְן תֵּתֵם: נְכִסִּים שְׁיֵשׁ לְהוֹן אַחֲרֵיּוֹת - נְקִינְן בְּכֶסֶף וּבְשִׁטְרָא וּבְחֻקָּה, וְשְׂאִין לְהוֹן אַחֲרֵיּוֹת - אֵין נְקִינְן אֲלֵא בְּמִשְׁכִּיבָה. בְּסוּרָא מִתְּנִי לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא מִשְׁמִיָּה דְרַב חֲסַדָּא, בְּפוֹמְבֵּדִיתָא מִתְּנִי לָהּ מִשְׁמִיָּה דְרַב בְּהֵנָא, וְאֲמַרֵי לָהּ מִשְׁמִיָּה דְרַבָּא: לֹא שְׁנִי אֲלֵא דְבָרִים שְׂאִין דְרַבְּן לְהַגְבִּיהַ, אֲבָל דְבָרִים שְׂדֵרְדָן לְהַגְבִּיָּה, בְּהַגְבֵּהָ - אֵין, בְּמִשְׁכִּיבָה - לֹא. וְתִיב אֲבִי וְקֶאֱמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא. אִיתִיבִיהּ רַב אֲדָא בְּרִי מִתְּנֵה לְאֲבִי: הַגּוֹנֵב פִּיס בְּשֵׁבֶת - חֵיבֵי, שְׂכַבְרֵי נִתְחַיֵּב בְּגוֹנֵיבָה קוֹדֵם שְׂבִיבָא לְיָדֵי אִיסוּר שֵׁבֶת; הִיָּה מְגַרְר וְיֹוצֵא מְגַרְר וְיֹוצֵא - פְּטוּר, שְׂהַרֵי אִיסוּר שֵׁבֶת וְגוֹנֵיבָה בְּאֵין כְּפֹאֲדָה; וְהַרֵי פִּיס דְבַר הַגְּבֵּהָ הוּא, וְאִפִּילוּ הָכִי קִנְיָ בְּמִשְׁכִּיבָה אֲמַר לִיהּ: בְּמִיתְנָא. - אֲנָא נִמְי בְּמִיתְנָא קָא אֲמִינָא אֲמַר לִיהּ: בְּמִיָּדֵי דְבָעֵי מִיתְנָא. תָּא שְׁמַע: בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר - לֹא קִנְיָה עַד שְׁיִגְבִּיהֵנָה אוּ עַד שְׁיִוְצִיאֵנָה מִרִשּׁוֹתוֹ; אֲלֵמָא, מִיָּדֵי דְבַר הַגְּבֵּהָ, אֵי בָעֵי - בְּהַגְבֵּהָ קִנְיָ לִיהּ, וְאֵי בָעֵי - בְּמִשְׁכִּיבָה קִנְיָ לִיהּ אֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק: לְצַדְדִין קִתְּנִי, דְבַר הַגְּבֵּהָ - בְּהַגְבֵּהָ, מִיָּדֵי דְבַר מִשְׁכִּיבָה - בְּמִשְׁכִּיבָה. תָּא

שמא המוכר יעלה בדמיהו, והלוקח יולול בדמיהו, שהרי אין דמיהו קצובין. התם דאמר ליה — מוכר: "זיל קני" — אני רוצה שיקנה לך כליו, כדמאן דמושל ליה מקום הנחת כליו דמי. כי קמיבעיא לן — סתמא. תנן התם — בפרק קמא דקדושין. יש להן אחריות — שקיימין לעולם. בכסף — בנותן מעות. כשטר — אם כתב לו "שדי מכורה לך" או "נתונה לך" ומסר לו את השטר. ובחוקה — נעל וגדר ופרץ כל שהוא. והתם ליקף טעמא מקראי. ושאין להם אחריות — מטלטלי. במשיכה — שמונחין לרשותו, או לרשות ישו לו חלק בו, כגון סימטא וחצר השותפין. וכל שכן בהגבהה, דהגבהה קונה בכל מקום ובכל דבר, דמשהגביהה הניחה ברשותו, אפילו בלא משיכה. כן נראה לי. להא שמתעא — דלקמיה, האי "לא שנו", שאין דיבן להגביה — שכבידן, שדרבן להגביה — דברים קלים. הגונב כס בלילה — הוציאנו לרשות הרבים. חייב — בתשלומין. דליכא למימר קם ליה בדרבה מיניה, דליכא הכא שתי רשעות ביהוד. שכבר נתחייב בגניבה — משעת הגבהה. דהגבהה בכל מקום קונה, ואיסור שבת ליכא עד שעת הוצאה. הית מנרד — בקרקע, דהגבהה ליכא, ולא קני ליה אלא בשינוי רשות, שימשכנה לרשותו. פטור — מן התשלומין, דקם ליה בדרבה מיניה, וכתיב "כדי רשעתו" (דברים כה) — משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות. שהרי איסור שבת והויב גניבה באין כאחד — דבשעת הוצאת חוץ קנייה, ונתחייב בסקילה. ובכתובות בפרק "אלו נערות" פריבין: דמשיכה להיכא; אי לרשות הרבים — איסור שבת איכא, איסור גניבה ליכא ומוקמינן לה כשצריך ידו למטה משלשה וקבלה, וידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה וקניא ליה, ולא בטלה לגבי רשות הרבים לגבי קנייה, ויש באן ואיסור שבת וגניבה באין כאחד. ותך קנייה לאו משום הגבהה היא, אלא משיכה לתוך ידו, שהרי ידו סמוכה בתוך שלשה לקרקע. ואית דמוקי ליה התם בעידי רשות הרבים, דלענין גניבה מיקנא קני, ולענין שבת הוי רשות הרבים כרבי אליעזר. והא כים דבר הנחה הוא — ואפילו הכי, אי לאו משום איסור שבת — הוה קני ליה במשיכה, כגון אם היה מנרר ויוצא בחול. אמר ליה במיתנא — כך השיבו סתם. וטובו רב ארז דביס קטן הוא, ותמוה על תירוץ זה, ואמר ליה: אנא נמי מיתנא קאמינא לך. דאף על גב דאביא ביה מיתנא — דרכו להגביהו הוא. אמר ליה דחוי למיתנא קאמינא לך — כיס גדול מנא. וכך שיטת הגמרא נכונה, וכך מצאתי הגהת רבינו זקני מנחותו כבוד. או עד שיוציאה — היינו משיכה, אלמא מידי דבר הנחה — דבר קל. לצדדין קתני — עד שיגביהנה את דבר קל הוא, או עד שיוציאנה את דבר כבד הוא. ולפי עניות דעתי נראה לי דהוה מצי לתרוצי: הכא במידי דבר משיכה עסקינן, הלכך, אי בעי — בהגבהה ליקני, דהגבהה עריפא ממשיכה, וקונה בכל דבר, ואי בעי — במשיכה ליקני, דהא אורחא במשיכה. אלא דניחא טפי לאורווי דין תריוהו, דמידי דבר הגבהה בהגבהה ולא במשיכה, ומידי דבר משיכה אפילו במשיכה. וכן נראים הדברים, דהא בפרק קמא דקדושין (כה ב), תנן, אמר רבי מאיר: בהמה גסה במסירה, דהוקה בהגבהה ולא במסירה ומשיכה. ואמרי ליה רבנן: בהמה דקה נקנית במשיכה. כלומר, אף במשיכה. ובגמרא אמרי רבנן אחרים: זו וזו במשיכה. ואמר להו רבי שמעון: זו וזו בהגבהה. אלמא הגבהה עריפא ממשיכה, דהא אפילו וגסוהו לרבי שמעון בהגבהה ולא במשיכה, כדמפרש התם.

שמא המוכר יעלה בדמיהו, והלוקח יולול בדמיהו, שהרי אין דמיהו קצובין. התם דאמר ליה — מוכר: "זיל קני" — אני רוצה שיקנה לך כליו, כדמאן דמושל ליה מקום הנחת כליו דמי. כי קמיבעיא לן — סתמא. תנן התם — בפרק קמא דקדושין. יש להן אחריות — שקיימין לעולם. בכסף — בנותן מעות. כשטר — אם כתב לו "שדי מכורה לך" או "נתונה לך" ומסר לו את השטר. ובחוקה — נעל וגדר ופרץ כל שהוא. והתם ליקף טעמא מקראי. ושאין להם אחריות — מטלטלי. במשיכה — שמונחין לרשותו, או לרשות ישו לו חלק בו, כגון סימטא וחצר השותפין. וכל שכן בהגבהה, דהגבהה קונה בכל מקום ובכל דבר, דמשהגביהה הניחה ברשותו, אפילו בלא משיכה. כן נראה לי. להא שמתעא — דלקמיה, האי "לא שנו", שאין דיבן להגביה — שכבידן, שדרבן להגביה — דברים קלים. הגונב כס בלילה — הוציאנו לרשות הרבים. חייב — בתשלומין. דליכא למימר קם ליה בדרבה מיניה, דליכא הכא שתי רשעות ביהוד. שכבר נתחייב בגניבה — משעת הגבהה. דהגבהה בכל מקום קונה, ואיסור שבת ליכא עד שעת הוצאה. הית מנרד — בקרקע, דהגבהה ליכא, ולא קני ליה אלא בשינוי רשות, שימשכנה לרשותו. פטור — מן התשלומין, דקם ליה בדרבה מיניה, וכתיב "כדי רשעתו" (דברים כה) — משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות. שהרי איסור שבת והויב גניבה באין כאחד — דבשעת הוצאת חוץ קנייה, ונתחייב בסקילה. ובכתובות בפרק "אלו נערות" פריבין: דמשיכה להיכא; אי לרשות הרבים — איסור שבת איכא, איסור גניבה ליכא ומוקמינן לה כשצריך ידו למטה משלשה וקבלה, וידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה וקניא ליה, ולא בטלה לגבי רשות הרבים לגבי קנייה, ויש באן ואיסור שבת וגניבה באין כאחד. ותך קנייה לאו משום הגבהה היא, אלא משיכה לתוך ידו, שהרי ידו סמוכה בתוך שלשה לקרקע. ואית דמוקי ליה התם בעידי רשות הרבים, דלענין גניבה מיקנא קני, ולענין שבת הוי רשות הרבים כרבי אליעזר. והא כים דבר הנחה הוא — ואפילו הכי, אי לאו משום איסור שבת — הוה קני ליה במשיכה, כגון אם היה מנרר ויוצא בחול. אמר ליה במיתנא — כך השיבו סתם. וטובו רב ארז דביס קטן הוא, ותמוה על תירוץ זה, ואמר ליה: אנא נמי מיתנא קאמינא לך. דאף על גב דאביא ביה מיתנא — דרכו להגביהו הוא. אמר ליה דחוי למיתנא קאמינא לך — כיס גדול מנא. וכך שיטת הגמרא נכונה, וכך מצאתי הגהת רבינו זקני מנחותו כבוד. או עד שיוציאה — היינו משיכה, אלמא מידי דבר הנחה — דבר קל. לצדדין קתני — עד שיגביהנה את דבר קל הוא, או עד שיוציאנה את דבר כבד הוא. ולפי עניות דעתי נראה לי דהוה מצי לתרוצי: הכא במידי דבר משיכה עסקינן, הלכך, אי בעי — בהגבהה ליקני, דהגבהה עריפא ממשיכה, וקונה בכל דבר, ואי בעי — במשיכה ליקני, דהא אורחא במשיכה. אלא דניחא טפי לאורווי דין תריוהו, דמידי דבר הגבהה בהגבהה ולא במשיכה, ומידי דבר משיכה אפילו במשיכה. וכן נראים הדברים, דהא בפרק קמא דקדושין (כה ב), תנן, אמר רבי מאיר: בהמה גסה במסירה, דהוקה בהגבהה ולא במסירה ומשיכה. ואמרי ליה רבנן: בהמה דקה נקנית במשיכה. כלומר, אף במשיכה. ובגמרא אמרי רבנן אחרים: זו וזו במשיכה. ואמר להו רבי שמעון: זו וזו בהגבהה. אלמא הגבהה עריפא ממשיכה, דהא אפילו וגסוהו לרבי שמעון בהגבהה ולא במשיכה, כדמפרש התם.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

אמרו פשתן בשליפי רבבי מי לא עבדי ליה - בשלמא אי מוקמינן רישא בשליפי זוטרי,
וכן פשתן בשליפי זוטרי, ובעינן ביה בהגבהה משום שאין דרכו במשיכה כלל, אבל
שאר דברים אף על פי שדרכן בהגבהה נקנית נמי במשיכה. אבל השתא, דמוקמינן בשליפי
רבבי - אמאי פשתן אינו נקנה אלא עד שטלטלנו, והדינו בהגבהה? והא אורחיה
במשיכה, כיון שהוא בשליפי רבבי **ראשון**
ראשון קנה - פירש הקונטרס: דלא מצי למיפרך
מסיפא, דקתני: ברשות לוקח, כיון שקיבלו עליו
מוכר - קנה. דאיכא לאוקומי כשתמלאה
המדה. ואין נראה לרבינו יצחק, דלא מצי לממר
דאייתי כשתמלאה המדה - דאם כן ליחגי
בהדיה בבא דטרסור, ולתני: ברשות הרבים ובחצר
שאינו של שניהן וברשות לוקח כו'. ומודה, לא
ניחא ליה למיפרך מסיפא, כיון דמצי פריך
מרישא.
כדאמר רב כהנא שנתות היו בחין - תימה
לרבינו חיים: והלא לא רב כהנא
אמרה, אלא משנה היא בפרק "שתי מדות"
(מנחות פ, ב) ואומר רבינו יצחק: דברפק "המוציא
יין (שבת ע"ב, ב) תנן: סיד כדי לעשות אנדיפי,
ומפרש שם רב כהנא (שם פ, ב) מאי אנדיפי -
שנתות, כדתנן: שנתות היו בחין כו'. והלכך מביא
הבא רב כהנא, דאשמעינן דאפילו במדות של
חול עושין. ולכך מייחב המוציא סיד כשיעור
לעשות בו שנתות. אבל ממתניתין דמנחות לא
חיזינן שיש שנתות אלא במדות של קודש.
דינן ליום כו' - נראה לרבינו שמשוך בן
אברהם: דהא דתנן ב"איהו נשך" (בבא מציעא
סד, א): מרבין על השכר ואין מרבין על המוכר,
האי דשרי להרבות על השכר - כגון שכנס מיד
לתוך הבית. דבעינן אחר לא שרי להרבות. דמייחז
כאגר נטר, כדאמרין הבא.
לך

תא שמע: המוכר פירות לחבירו, משך ולא מדר
- קני; והא פירות דבני הנבחה ניהו, וקתני
דקני במשיכה - הכא במאי עסקינן - בשליפי
רבבי. - אי הכי, אימא סיפא: הלאוקח פשתן מהבירו
- לא קנה עד שטלטלנו ממוקום זה למקום אחר;
אמרו פשתן בשליפי רבבי מי לא עבדי? - שאני
פשתן, דמשתמיט. אמר ליה רבינא לרב אשי, תא
שמע: בהמה נפסה נקנית במסירה, והדקה - בהנבחה,
דברי רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר, והכמים
אומרים: בהמה דקה - במשיכה; והא בהמה דקה
דבר הנבחה היא, וקתני דקני במשיכה - שאני
בהמה, דסרסא. רב ושמואל דאמרי תרויהו: "כור
בשלישים אני מוכר לך" - יכול לחזור בו אפילו
בספאה האחרונה; "כור בשלישים, סאה בסלע אני
מוכר לך" - ראשון ראשון קנה. תא שמע: אם
היתה מדה של אחד מהן - ראשון ראשון קנה,
ואף על גב דלא נתמלאה המדה - כגון דאמר
ליה: "הין בשנים עשר סלעים, לוג בסלע אני
מוכר לך", וכדאמר רב כהנא: שנתות היו בחין,
הכא נמי שנתות היו במדות. תא שמע: השוכר
את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר,
ולגורן

תא שמע - ומתניתין: המוכר פירות כו'. והא פירות דבני הנבחה ניהו - דבשליפי זוטרי
משמע מתניתין, ומדקמפלגי בסיפא גבי פשתן. דהכי קתני: המוכר פירות, משך ולא מדר
- קנה. דמשיכת כל שהוא מהניא בפירות, שהרי דבר מועט הוא, ובמשיכת כל שהוא
נעקר כולו ממוקומו, כדאמר שמואל לגבי ספינה (בבא בתרא ע"ב, ה): עד שימושך את
כולה. אבל המוכר פשתן, שהוא ארוך, אף על
גב דהוי שליפי זוטרי - לא קנה במשיכת
פורתא, דעדיין לא נעקר כולו ממוקומו עד
שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר, כלומר
שימשכנו או יגביהנו למקום אחר, שיהיה נעקר
כולו ממוקום שהיה שם. דאיכא למימר דאפילו
רב דפליגי בספינה - הבא מודה, דהתם מים יש
תחתיו, ומדיניא פורתא חשיבא כנעקרה כולה
ממוקומה, אבל על גבי קרקע איכא למימר
דמודין **הבא במאי עסקינן רבבי** -
דחכי קא מפליג בין פירות לפשתן: המושך
פירות, פעמים שאם משך קנה - כגון בשליפי
רבבי, דהתם והאי מהניא משיכה, וכל שכן
הגבהה. אבל המוכר פשתן, דאי אפשר בשליפי
רבבי בדמפרש לקמן, אלא שליפי זוטרי ניהו
- לא קנה עד שטלטלנו ממקום למקום, כלומר
שיגביהנו, וישל במשיכה, כרדעלי. ודרך
המגביהין מקחן אין מגביהין על מנת להחזיר
במקום שהגביהו, אלא מגביהו הולך לו וטוטל
לרשותו, והלכך נקט ממוקום למקום. והיינו
דקפריך: אי הכי אימא סיפא כו'. דבשלמא
לדידי דמוקמינן לה אפילו בשליפי זוטרי -
איכא לפלוגי בין רישא לסיפא במשיכת כל
שהוא, כדפרישית. אלא לדיך, דמוקמת נמי
לרישא בשליפי רבבי, ארוכין - ליכא לפלוגי
בין רישא לסיפא, אלא דברישא מהניא משיכה
דרגילין להיות שליפי רבבי, ובפשתן לא
מהניא משיכה אלא הגבהה משום דלא הו
רבבי אלא זוטרי. אמרו פשתן בשליפי רבבי מי
לא עבדי - כמו פירות? בתמייה. ותני בהו נמי משיכה וכן נראה שטסה זו בעיני, ועיקרה. שאני פשתן דמשתמיט - שמחליק, ואין יכולין לעשות למנו משאות גדולות. הלכך בני
הגבהה, דדרכו בכך. ורבינו חננאל פירש: שאני פשתן דמשתמיט - כיון שאם ימשך מתנתק - אין דרכו להמשך, לפיכך קני בטלטול. ולפי הלשון הזה איכא לאוקומה אפילו בשליפי
רבבי, ואפילו הכי ליחיה במשיכה אלא בהגבהה. משום דמתנתק במשיכה. הכי ניספין בפירושי רבינו חננאל: תא שמע בהמה נפסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי רבי מאיר.
ורבי שמעון בן אלעזר והכמים אומרים: בהמה דקה במשיכה. והא בהמה דקה דבר הנבחה היא ותנו הכמים במשיכה - ומשנה היא בפרק קמא דקדושין. ומרבנן קפריך. דבבמה
דקה מיקניא נמי במשיכה, ואף על גב דבת הגבהה היא. **דסרסא** - מסתרכת ומתדבקת בגרילה בקרקע, ולא אפשר בהגבהה כי אם בקושי. הלכך אורחה במשיכה. ורבינו חננאל פירש:
דסרסא - שורטת, מלשון "שרוך נעלי" (בראשית יד). כור בשלישים אני מוכר לך - צריך היה לו למעות כנגד דמי הכור, ולא נתחין שיהא זה קונה פחות מכוור ולא יתר מכוור, אלא
כור במצומצום מפקה לו. לא פחות ולא יותר. הלכך אם משך, ואף על פי שפסק, ואפילו ברשות לוקח ובכליו של לוקח - לא קנה, עד שיהא הכור מדרוד כולה. דהבא מדידה מעבא,
הואיל והקפיד במכירה פחות מכוור ויותר מכוור, ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה. אפילו כשמדד לו עשרים ותשע סאין - חזרו הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה. ואף על
פי שמשך העשרים ותשע סאין - אינה משיכה מעליא, דכור זה חד מקח הוא, ועד דמשך כולה לא קני. כדאמרין בפרק "הזהב" (בבא מציעא מז, א) דהיכא דמכר לו חמור בפרה
וטלה, ומשך את הפרה ולא משך את הטלה - שניהם יבולין לחזור בהם, משום דלא הוי משיכה מעלייתא. ומתניתין דקתני: משך ולא מדר קנה - היינו כשמקנה לו כל החבילה
כמות שהיא. והמדידה גלוי מילתא בעלמא היא, להודיע כמה מוכר. ראשון ראשון קנה - שכל אחד מכירה בפני עצמו היא. וכגון דהויא מדה דלוקח, ובסימטא. דקני ליה כליו. אי
נמי ברשות מוכר, וכגון דאמר ליה מעיקרא "קנה לך כלך ברשותי". תא שמע - משום דפרכינן מינה טובא בשמעתיך לעיל, לא קאמר "מיתייב". מצאתי גירסא זו על העיקר בפירושי
רבינו חננאל איש רומי: אם שבע, אם היתה המדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה ואף על גב דלא נתמלאה המדה. הבא במאי עסקינן בדאמר ליה הין בשנים עשר סלעים לוג
בסלע אני מוכר לך וכדאמר רב כהנא שנתות היו בחין חכא נמי כו'. וכן עיקר, דמהניא רישא שייך למיפרך את. דקתני בה בהדיא: עד שלא נתמלאה המדה למוכר כו', אבל במדה
של אחד מהן - לא חיישינן לנתמלאה המדה, אלא ראשון ראשון הנכנס בכליו של לוקח קנה לוקח. דאפילו בחצי מדה שהיא חסירה, ואין ידוע כמה יש הואיל ולא נתמלאה - אין
יכול לחזור בו, ואף על גב דאמר לו "כור אני מוכר לך ביהח", או "סאה אני מוכר לך ביהח" - כל שכן הבא, דובין ליה כור ומדד עשרים ותשע סאין מלאין, שקנה כל מדה ומדה
כשתמלאה. וקשיא תרויהו ופרקינן. בדאמר ליה "הין בשנים עשר סלעים, לוג בסלע אני מוכר לך", והוי שתיים עשרה שנתות. כעין בליטות יוצאין בדופני הכלי מהובן לסמינא,
כיון שמגיע השמן או היין בכל בליטה ידוע שהוא לוג. וכיון שהגיע לבליטה - נתמלאה המדה קרינא ביה. ודמיא ממש ל"כור בשלישים, סאה בסלע אני מוכר לך", דקנה כל סאה
וסאה - הבא נמי כל לוג ולוג קני כשמגיע לסמן. ורישא דקתני חילוק בין נתמלאה ללא נתמלאה, נהי נמי דמיייר כמו בסיפא בדאמר ליה "הין בשנים עשר לוג בסלע" - אפילו
הכי לא קני לוקח ראשון המגיע לסמן. דכיון דבמה שהינה של שניהן עסקינן, ותואר רוצה למדוד ולמלאותה כולה - הרי היא מושאלת לו עד שיגמור את מדידה. דלא
הויא שאולה ללוקח עד שתתמלא, כדפרישית לעיל, דעל מנת כן שאולה שניה, זה - למדידה, וזה - לקחתה משתמלא. ולשפכה בכליו או ברשותו. והאי דקפריך בספרים שלנו
מסיפא, דקתני: ברשות לוקח כיון שקיבל כו' - לאו פירכא היא כלל, דהתם כשהקנה לו כל התבואה מיירי, דקני ליה רשותא בלא מדידה, דקתני נמי מתניתין: משך ולא מדר -
קנה. ועוד: אדרבה, הוה ליה לפרכי' ממתניתין דקתני בהדיא: משך ולא מדר קנה. דאילו התם לא מדר כלל, ואפילו הכי קנה. ועוד: שינויא דקמשני, לפי לשון הספיים דלא מפרשי
דבהי מיירי, דקאמר "הין בשנים עשר לוג בסלע" - לאו שינויא הוא, דמה מהניא שנתות היכא דאמר ליה סתם "הין אני מוכר לך"? אפילו אם מדר לו הין בשנים עשר לוגין לא
קני לשמואל עד דאמר בהדיא "הין בשנים עשר לוג בסלע אני מוכר לך". כדאמר רב כהנא - במסכת מנחות. שנתות היו בחין - של קדש: עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש.
כלומר, סימנים למדת חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל, ורביעית ההין לכבש יין. השוכר את הפועל - ונותן לו שכר עכשיו בניסן, כדי לעשות עמו בגורן. היום בדינר - כלומר,
כל יום של ימות הגורן בדינר, ותן לו עכשיו דינר לשלש ימי הגורן. ולא גרסינן "מודיה בדינר" בפירוש רש"י חננאל.

39 מיד את הסאה האחרונה לא קנה הלוקח כלום. אך אם אמר
 40 המוכר 'כור בשלשים סלעים, וכל סאה פסלע' אני מוכר לך, ראשון
 41 ראשון קנה – כל סאה וסאה שהלוקח עשה בה קנין, נקנית לו. כיון
 42 שמדברי המוכר נשמע שאינו מקפיד דווקא על כור, ולכן כל סאה
 43 וסאה היא מכירה נפרדת.
 44 הגמרא מקשה על דברי רב ושמואל מברייתא: תא שמע, שנינו
 45 בברייתא לעיל (פה) לגבי ארבע מדות במוכרים, בדין השני, אם
 46 היתה המדה של אחד מהן – הקונה או המוכר, ראשון ראשון קנה –
 47 כל כמות שנכנסה לכלי המדה קנויה לבעל הכלי, ואם הכלי שייך
 48 ללוקח קנה כל כמות שנכנסה לכלי, ואף על גב דלא נתמלאה
 49 המדה. ומסתימת לשון הברייתא משמע שדין זה אמור גם אם
 50 סיכמו שימכור לו כור פירות ביחד, ומכל מקום אף אם לא
 51 התמלאה המדה ולא ידוע כמה יש בה, קנה הלוקח, וכל שכן
 52 בדינם של רב ושמואל שכבר מדד לו ועשרים ותשע מדות, שיקנה
 53 הלוקח כל מדה ומדה לאחור שנמדדה, גם קודם שסיים למדוד את
 54 המדה השלשים, ושלא כדברי רב ושמואל.
 55 מתרצת הגמרא: בברייתא מדובר בגזון דאמר ליה המוכר ללוקח,
 56 הן [שנים עשר לוג] בשנים עשר סלעים, וכל לוג פסלע אני מוכר
 57 לך, והיינו בעין דברי רב ושמואל שאם אמר 'כור בשלשים סאה
 58 בסלע' ראשון ראשון קנה, ואף הברייתא אמרה שבאופן כזה
 59 ראשון ראשון קנה. ואף שרב ושמואל אמרו שקנה כל סאה וסאה
 60 באופן שמדד לו כל סאה בפני עצמה, ואילו כאן מדובר שמדד לו
 61 הכל בכלי אחד, ולא היתה מדידה נפרדת לכל לוג, מכל מקום
 62 קונה הלוקח כל לוג שנמדד, והיינו כדאמר רב כהנא לענין כלי
 63 המדה שהיה בבית המקדש למדידת כמויות השמן לנסכים, שנתות
 64 היו בהן – בדופן כלי המדה של ה'הין' היו בליטות, וכל בליטה
 65 סימנה מדה של לוג, כדי שיוכלו למדוד לכל קרבן את שיעור
 66 השמן הנצרך לנסכיו, הךא נמי – גם בביאור הברייתא צריך לומר
 67 ששנתות היו במדות שהיו מוכרים בהם, לסימון מדת לוג, וכל לוג
 68 שנכנס נחשב כמדידה גמורה בפני עצמה, כיון שניכר הדבר
 69 בשנתות, ונקנה מיד ללוקח, וכדברי רב ושמואל שאם אמר לו
 70 'כור בשלשים סלעים סאה בסלע', ראשון ראשון קנה.
 71 הגמרא מקשה על רב ושמואל מברייתא אחרת: תא שמע, שנינו
 72 בברייתא, השוכר את הפועל בימי ניסן לעשות עמו לגזרין – לעבוד
 73 אצלו בתקופת הקציר, וקבע את שכרו היום בדינר – כל יום
 74 שיעבוד עבדו, בדינר, ונתן לו בעל הבית מראש בימי ניסן שלשים
 75 דינרים עבור עבודת שלשים ימים בתקופת הגזרין,

1 הגמרא מקשה ממשנתינו על הסוברים שדברים שדרכם בהגבהה
 2 אינם נקנים במשיכה: תא שמע, שנינו במשנתנו (פד), המוכר פירות
 3 להכירי, משך הלוקח את הפירות ולא מיד, קני, וקשה, הא פירות
 4 דבני הנבחה נינהו – שהם קלים והדרך להגביהם, וקתני במשנה
 5 דקני במשיכה.
 6 מתרצת הגמרא: הךא כמאי עסקינן, בשליפי רב רבני – בכמות גדולה
 7 של פירות הקשורים יחד, שמחמת כובדם אין הדרך להגביהם,
 8 ולכן הם נקנים במשיכה.
 9 הגמרא מקשה על תירוץ זה, ומיישבתו. מקשה הגמרא: אי הך,
 10 שמדובר בכמות פירות גדולה שאין דרך להגביהם, אימא סיפא,
 11 הלוכה פשתן מחכירי, לא קנה הלוקח עד שימלטנו – יגביהנו
 12 ויעברנו מפקים זה למקום אחר, וכיון שנקטה המשנה כאן קנין
 13 הגבהה מוכח שמדובר בחבילות קטנות, שדרך להגביהם, ואם
 14 הרישא עוסקת בכמות גדולה של פירות, מדוע בסיפא נקטה
 15 המשנה אופן שהיה הפשתן בחבילות קטנות, אטו פשתן בשליפי
 16 רב רבני מי לא עברו – וכי אין דרך לעשות חבילות גדולות של
 17 פשתן. מתרצת הגמרא: אכן שאני פשתן, שאין דרך לעשות ממנו
 18 חבילות גדולות, כיון דמשפתמיט – שהוא מחליק, ועושים ממנו
 19 חבילות קטנות בלבד, ולכן לגבינו נקטה המשנה קנין הגבהה.
 20 הגמרא מוסיפה להקשות על דעת האמוראים שדבר שדרכו
 21 בהגבהה אינו נקנה במשיכה: אמר ליה רבינא לרב אשי, תא שמע,
 22 שנינו במשנה בקידושין (כה) כהמה גסה, כגון שור ופרה, נקנית
 23 במסירה, כשהמוכר מוסר ללוקח את הבהמה בחבל שבצוארה, או
 24 בשערה. והבהמה תיקה, כגון הכבש והאיל, נקנית בהנבחה, דברי
 25 רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר. והכמים אומרים, כהמה דקה נקנית
 26 במשיכה. וקשה מדברי חכמים, הא כהמה דקה, דבר הנבחה היא,
 27 וקתני במשנה דקני במשיכה, ומוכח שאף דבר שדרכו בהגבהה
 28 נקנה במשיכה. מתרצת הגמרא: שאני כהמה דקה, דפרקא – שהיא
 29 נסרכת ונתפסת בקרקע וקשה להגביהה, ולכן היא נקנית במשיכה.
 30 הגמרא מביאה מימרא של רב ושמואל, ומקשה עליה מהברייתא
 31 של 'ארבע מדות: רב ושמואל דאמרי תרויהו, מוכר האומר
 32 ללוקח, כור [שלשים סאה של תבואה] בשלשים סלעים אני מוכר
 33 לך, אף אחרי שהתחיל המוכר למדוד ללוקח את התבואה בכלי
 34 הלוקח ובחצר הלוקח שזוהו מקום הראוי לקנין, עדיין יכול המוכר
 35 לחזור בו מהמקח, ואפילו בזמן שנשארה רק הכמה האחרונה מתוך
 36 השלשים שעדיין לא נמדדה, משום שמדברי המוכר נשמע שהוא
 37 זקוק לכל השלשים סלעים, וכונתו היתה למכור כור בדיק, לא
 38 פחות ולא יותר, ולכן מכירת כל הכור היא מכירה אחת, ועד שלא

אגרות קודש

בי"ה, ב' אייר, תשט"ו
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו משנים עשר לספירת העומר עם המוסגר בו אשר מוסיג'פ הקבלה.
 נהייתי ממה שלומד בהקונטרסים הנשלחים לו ובודאי ירבה בזה על להבא, ומוסגר פה שיחת
 חג הפסח תשי"ג מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שנדפסה השנה עוד הפעם, ובודאי למותר
 לעוררו על המאמר רז"ל בפרקי אבות, במדות שבנותני צדקה שהתכלית הוא יתן ויתנו אחרים, ולכן
 בודאי יעשה צדקה בתוכן הקונטרסים הנשלחים לו שיפרסמם בסביבתו באופן המתאים, וכשיתרבה
 בבריאות הרוחניות בסביבתו יחזק השי"ת בריאות המתעסק בזה גם בגשמיות.
 בברכה כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, צו א געזונטען זומער,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

משנה

53 המוכר זון וְשָׁמֶן לְחֵבִירוֹ, ולאחר שסיכמו את המחיר הוֹקְרוּ היין
 54 והשמן אוּ שְׁהוּלוּ, ורוצה אחד מהם לחזור בו, אם התייקרו או
 55 הוזלו עד שְׁלֹא נִתְמַלְּאת הַמְּדָה – קודם שהתמלא הכלי שמודדים
 56 בו עד סופו, המקח שייך עדיין למוכר, ויכולים לחזור בהם. ואם
 57 התייקרו או הוזלו מִשְׁנֵתְמַלְּאת הַמְּדָה, שייך המקח ללוקח, ואינם
 58 יכולים לחזור בהם.
 59 וְאִם הָיָה פְּסוּדוֹ – אדם שדרכו לקנות מזה ולמכור לזה בַּיְצִיָּה,
 60 והמידה היתה שלו, אם נִשְׁבְּרָה הַחֵבִית שמודדים בה ונשפך היין
 61 או השמן, נִשְׁבְּרָה לַפְּסוּדוֹ – הסרסור הפסיד, וישלם למוכר את
 62 דמי היין והשמן. שכשהמקח בכלי המידה הוא שייך לסרסור, ורק
 63 אחרי שהקונה לוקח אותו הוא נעשה שלו.
 64 דין נוסף בענין מכירת יין ושמן: וְחֵבִיב המוכר יין או שמן לחבירו,
 65 לאחר ששפך את כל השמן או היין מהכלי שמודד בו לכליו של
 66 הלוקח, לְהַטִּיף לוֹ – ללוקח עוד שְׁלֹשׁ מִיָּצִין – טיפות מן היין או
 67 השמן שנשארו בדוקים בדופני כלי המידה. ומשעשה המוכר כן,
 68 אם הַרְבִּינָה – היטה המוכר את המידה על צידה וּמִיצִית – והתאסף
 69 מה שעדיין דבוק בדופני הכלי, הָרִי הוּא שֶׁל מוֹכֵר, משום שהלוקח
 70 מתייאש ממה שנשאר. וְהִתְנוּנוּי המוכר יין ושמן דרך קבע בחנותו,
 71 אינו חֵבִיב לְהַטִּיף ללוקח עוד שְׁלֹשׁ מִיָּצִין מכלי המידה, שכיון שהוא
 72 טרוד במלאכתו לא הטריחוו חכמים. רַבִּי הוּדָה אָמַר, בימי
 73 החול גם חנווני חייב להטִיף שלש טיפין, ורק בַּעֲרֵב שָׁבֵת עִם –
 74 סמוך לַחֲשֻׁכָה אמרו חכמים שִׁמְטוּהוּ, לפי שאז הוא טרוד ביותר.

גמרא

75 שואלת הגמרא: הֲאֵי מְדָה דְמֵאָן – כלי מידה זה, שכשהוא מתמלא
 76 קונה הלוקח, של מי הוא. אִילֵּימָא מְדָה דְלוֹקַח – של הלוקח, יקשה
 77 מדוע עד שְׁלֹא נִתְמַלְּאת הַמְּדָה שייך המקח למוכר, הרי מְדָה דְלוֹקַח
 78 היא, והלוקח קונה כל מה שנכנס לתוכה, ולא רק אם התמלאה.
 79 וְאֵלָּא, נאמר שמדובר בַּמְּדָה דְמוֹכֵר, אם כן יקשה, מדוע
 80 מִשְׁנֵתְמַלְּאת הַמְּדָה שייך המקח ללוקח, הרי מְדָה דְמוֹכֵר היא, ובכלי
 81 של מוכר אין הלוקח קונה אף אם התמלא, אלא אם משך או
 82 הגביה.
 83 משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מדובר כאן בַּמְּדַת פְּסוּדוֹ, והוא
 84 השאיל את המידה לשניהם לצורך המקח. ולכן, כל שלא
 85 התמלאה המידה היא מושאלת למוכר שימדוד בה את המקח,
 86 ואין הלוקח קונה בה. ומשהתמלאה, הרי היא מושאלת ללוקח
 87 כדי שיקח בה את המקח לביתו, ונעשית כליו של לוקח וקונה בה.
 88 מקשה הגמרא: וְהָאֵי מְדָתֵינוּ סִיפָא וְאֵם הָיָה פְּסוּדוֹ בַּיְצִיָּה, נִשְׁבְּרָה
 89 הַחֵבִית נִשְׁבְּרָה לַפְּסוּדוֹ, מַפְּלָל – מוכח מכאן, דְּבַרִּישָׁא לֹא בַּפְּסוּדוֹ
 90 עָסְקִינוּ – לא מדובר כשהיה סרסור ביניהם. מתרצת הגמרא:
 91 בַּרִּישָׁא מדובר כשהיתה להם מְדָה שהסרסור השאיל להם, בְּלֹא
 92 הַפְּסוּדוֹ עֲצָמוֹ. ובסִיפָא מדובר, בְּאוֹפֵן שהפסדו עֲצָמוֹ מדד להם.
 93 שנינו במשנה: הַרְבִּינָה וּמִיצִית הָרִי הוּא שֶׁל מוֹכֵר: בִּי סְלוּק –
 94 כשעלה רַבִּי אֶלְעָזָר מבבל לארץ ישראל, אֲשַׁבְּחִיה לְעֵירִי – פגש
 95 את זעירי. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר לזעירי, מִי – האם יש בְּאֵן תְּנָא,
 96 דְּאֶתְנִינָה – ששנה לו רַב את משנתינו העוסקת בענייני מדינה.
 97 אֶתְנִינָה – הראה לו זעירי את רַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי. אָמַר לִיה רַב
 98 יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי לרבי אלעזר, מֵאֵי קָא בְּרִישָׁא לָךְ במשנה זו. אמר
 99 לו רבי אלעזר, קשה לי על מה דָּתָנָן במשנה הַרְבִּינָה וּמִיצִית הָרִי
 100 הוּא שֶׁל מוֹכֵר,

1 וְלוֹגְוֵן – ובשעת הגורן מחיר הפועלים יקר יותר, ויום עבודה יָפָה
 2 פָּלַע – שוה ארבעה דינרים, אָסוּר לבעל הבית לְהִנּוּת הַיָּמֵנוּ –
 3 ממלאכת הפועל בימות הגורן, כיון שתמורת זאת שהקדים לתת
 4 לו את המזון לפני שהיה מחויב בו, מחזיר לו הפועל תמורה
 5 גדולה יותר ממה שקיבל, שנותן לו עבודה השוה שלשים סלעים
 6 תמורת שלשים דינרים, וכל תשלום שנותן אדם לחבירו תמורת
 7 זאת שהלה השתמש בממונו, אסור, משום שהוא נראה כריבית.
 8 אָכַל אִם שָׁכְרוּ בימי ניסן למאה ימים, והתחיל הפועל לעבוד עבירו.
 9 כִּבְר מְהִיּוֹם, בְּדִינֵי לַיּוֹם, וְלוֹגְוֵן – ויום עבודה יָפָה פָּלַע, מוֹתֵר
 10 לבעל הבית להעסיק אותו, דכיון שהפועל מתחיל מיד את
 11 העבודה, נחשבים כל הימים כפעולה אחת שמתחילה עכשיו, ואין
 12 הכסף שקיבל מבעל הבית נראה כריבית. מסיימת הגמרא את
 13 קושייתה: וְאִי סְלִימָא דְעֵמְקָה כִּרְב וּשְׂמוּאֵל, שאם אמר 'פּוֹד בְּשִׁלְשִׁים,
 14 סָפָה פְּסָלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ', רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה, לפי שכל טאה היא
 15 מכירה נפרדת, אם כן הָכָא נָמִי, בתחילת דבריו אמנם הזכיר בעל
 16 הבית מאה דינרים תמורת מאה ימים, אבל בסוף דבריו אמר
 17 שהשכר יהיה דינר ליום, וְקָנָא קָנָא מִיָּפֶסֶק פְּסָק – יש לראות כל
 18 יום עבודה כשכירות בפני עצמה, והפועל יכול לחזור בו ולא
 19 לעבוד למחרת, ונמצא שהכסף שקיבל עבור שאר הימים נחשב
 20 להלוואה (ואסור להנות הימנו מדינה) ומדוע אמרה הברייתא שאם
 21 שכרו (מְהִיּוֹם בְּדִינֵן) לַיּוֹם והתחיל לעבוד מיד, וְלוֹגְוֵן, יָפָה יוֹם
 22 עבודה פָּלַע, מוֹתֵר לבעל הבית להעסיק אותו גם בימי הגורן,
 23 וְאֵמָּא, וְהָאֵי אָנֹכִי לִי הוּא – הרי יש כאן שכר המתנת מעות,
 24 שהרי העבודה שהפועל עובד עבור בעל הבית בשעת הגורן שוה
 25 סלע ליום, והיא החוזר ההלוואה של המעות שנתן לו בשעה
 26 ששכרו, שוה רק דינר ליום, נמצא שהפועל נתן לו יותר ממה
 27 שהלווה תמורת זאת שהקדים לו את שכרו.
 28 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, וְתִסְבְּרָא, וְלוֹיֵל בְּשִׁכְרִיתוֹ מִי אָסִיר –
 29 וכי אסור לפועל להחזיל את מחיר העבודה תמורת הקדמת
 30 המעות, והרי אין הפועל מקבל מבעל הבית מעות תמורת הלוואה
 31 או מקח, אלא תמורת עבודתו, ודרך הפועל להישכר אפילו
 32 בממיר נמוך ביותר כשהוא דחוק למעות, וכל מה שהוא מקבל
 33 הרי זה ריוח עבורו, ולכן אין זו ריבית.
 34 מקשה הגמרא: אם כן, שאין בהחזלת שכר הפועל משום ריבית,
 35 מֵאֵי שְׁנָא רִישָׁא וּמֵאֵי שְׁנָא סִיפָא – מדוע ברישא כשהפועל אינו
 36 מתחיל מיד בעבודה אסרו זאת חכמים, ואילו בסיפא כשמתחיל
 37 מיד בעבודה, התיירו. מתרצת הגמרא: רִישָׁא, דְּלֹא קָא עָבִיד בְּהִדְיָה
 38 מְהִישָׁתָא – שאינו מתחיל לעבוד עמו מיד, החמירו חכמים ואסרו
 39 זאת, כיון שהקדמת המעות נראית כהלוואה, ועבודתו לאחר זמן
 40 כששכירותו שוה יותר מִיָּחוּז בִּי אָנֹכִי לִי. אבל בסִיפָא, דְּקָא
 41 עָבִיד בְּהִדְיָה מְהִישָׁתָא – שמתחיל מיד בעבודה, אין הקדמת המעות
 42 נראית כהלוואה, ומה שממשיך לעבוד עמו גם בימי הגורן לֹא מִיָּחוּז
 43 בִּי אָנֹכִי לִי.
 44 שנינו במשנה: הלוקח פשתן מחבירו וכו' וְאִם הָיָה מוֹכֵר בְּקִרְקַע
 45 וְתִלַּשׁ בְּלִי שְׁהוּא קָנָה: שואלת הגמרא: וכי משום דְּתִלַּשׁ בְּלִי שְׁהוּא,
 46 קָנָה את כל הפשתן. משיבה הגמרא: אָמַר רַב שְׁשֵׁת, הָכָא בְּמֵאֵי
 47 עָסְקִינוּ, דְּאָמַר לִיה המוכר ללוקח, לָךְ יָפָה לָךְ קִרְקַע בְּלִי שְׁהוּא – לך
 48 ועשה קנין חזקה בקרקע שיש בה פשתן, על ידי שתעקור ממנה
 49 מעט פשתן ובכך תיפה אותה ותכין אותה לחרִישָׁה, וְאֵף שְׁאִינֵךְ
 50 קונה את הקרקע עצמה, ואף שהמעשה הוא רק במקצת מהקרקע,
 51 מכל מקום על ידי מעשה זה, קָנִי בְּלִי מַה שְׁעָלִיָּה – תקנה את כל
 52 הפשתן המחובר בה.

גם כאשר נמצאים עדיין ברגעי הגלות האחרונים – הנה "לכל בני ישראל היה אור במושבותם".

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף פז עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רמ"ט רש"י

1 ולגורן יפה — שכו סלע בכל יום. שבסלע היה יכול להשכיר עצמו, אבל בשביל הקדמת
2 המעות אויל גביה. אסור — משום דמיזח כי אגר "נטר לי", שנתן לו זה הפועל סלע
3 בימות הגורן בשביל דינר שנתן לו בניסן והמתן לו עד עכשיו. אבל אם שכו מהיום —
4 מאה יום במאה דינר, ונתן לו שכו עכשיו, ולגורן היה יכול להשתכר הפועל בסלע.
5 דהיינו ארבעה דירקין ליום. כיון שמאותו היום
6 ששכרו עושה עמו — מותר, שכל פעולת המאה
7 ימים כיום אחד ארוך דמיין. ולא היו אגר נטר
8 לי, שהרי מיד התחיל בפועלו, וכמו שהתחיל
9 בפעולת ימי הגורן דמי. והא הבא, דכי "כור
10 בשלשים סאה בסלע" הוא, שהרי הוכיר לתת
11 לו דינר ליום, ולא קאמר ליה סתמא "עד ימות
12 הגורן אני שוכרך במאה דינר", ואפילו הכי קתני
13 מותר, והייב להשלים. וקשיא להני דאמרי
14 ראשון ראשון קנה והשאר לא קנה; ובין שיה
15 לא קנה — אמאי מותר? הא כיון דיכול לחזור
16 בו, דכל יום ויום חשוב מכירה בפני עצמה —
17 היו נמי אגר "נטר לי" לענין ימות הגורן, שהרי
18 בניסן נתן לו שכו ימות הגורן, ואינו לא חיילי
19 עד שיגיע ימות הגורן ותסבירא — דליהוי אפילו
20 ובי לזכא אגר "נטר לי", דדרך פועל להשכיר
21 היכא דהקדים לו הדינר מניסן, ולא עשה עמו
22 עד לגורן — מדאורייתא שרי, דלא דמי לא
23 להלוואה, ולא למקח וממכר דאית ביה אונאה
24 וביטול מקח. דהתם דאי כי מוויל גביה מכיר
25 שויו בשביל הקדמת המעות, נמצא שנתן לו
26 יותר מכדי הדמים שקבל. אבל שכו טרוח לו
27 אדם לזכא אגר "נטר לי", דדרך פועל להשכיר
28 עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל, וכל מה
29 שמקבל הפועל מבעל הבית — ריח הוא אצל,
30 והלכך, דך סיפא ליכא צד רבית כלל. והיינו
31 דקפריך: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא, כיון
32 דזלוזלי בשכירות שרי — רישא אמאי אסור
33 ליהנות ממנו? ומשני: רישא — חומרא בעלמא
34 הוא, דכיון דלא קעביד בהדיה מלאכה עד
35 שיבא הגורן, והוא כבר נתן המעות מקדם —
36 מחזי כרביה. ותפמינן: משום דהלש כל שהוא
37 — מן הפשתן, קנה כל השאר המחובר בקרקע;
38 — מן קני קני האי במשיכה דהאיך? דאמר ליה
39 — מוכר ללוקח, ליה ויפה לך קרקע כל שהוא —
40 כך כתוב בספרים שנים. כלומר: לך והחזק
41 בקרקע לקנות פשתן המחובר בה. דקרקע נקבה
42 בחוקה, וכל המחובר לקרקע הרי הוא בקרקע.
43 ואתא מתניתין לאשמעינן דחזקת קרקע מהני
44 לפשתן, ואף על גב דלא זבין ליה ארעא.
45 ואשמעינן נמי: חזקה קלה דבלקטית הפשתן יכול לקנות השאר המחובר. ובגון דאמר לו המוכר: לקט מן הפשתן עצמו קנת ויתיהי הקרקע, ויהיה נקי לרישא, כדאמרין
46 ב"חזקת הבתים" (לעיל נד, א): האי מאן דזכי וזכי אדעתא דארעא — קני, והכי נמי אם לקט מן הפשתן קצת ונתחבין לקנות הקרקע — קני ליה לקנות כל מה שעליה. כן נראה בעיני.
47 **משנה** המוכר יין ושמן — והוא הדין לפירות. אלא אגב דבעי לאורויי בסיפא חייב להטיף שלש טיפין, נקט יין ושמן. והוקפו או שחולו — לאחר פיסוק הדמים. עד שלא נתמלאת
48 המדה — ובמדה שאינה של שניהם מוקי לה בגמרא, ותנינא מה דתניא לעיל בברייתא. וטעם כדחתה: כל זמן שלא נתמלאת — הוי כליו של מוכר, ומשנתמלאת — הוי כליו של
49 לוקח. ומיידי בסימטא, או בחצר של שניהם. היה פרסוי ביניהן — והמדה שלו, כדמפרש בגמרא. ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית מוכר לאחרים, ומרויח. נשברה לפרסו — דקני
50 ליה כליו של סרסור לסרסור, כדנתיב לעיל; ואם היתה מדה של אחד מן — ראשון ראשון קנה. וקא משמע לן דלא אמרינן דסרסור אינו אלא שלוחו של לוקח, ובשנתמלאת
51 נשברה ללוקח. הרבינה — הטה על צדה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח. ומיצת — שנתאסף מצו השמן לשולל הכלי. הרי הוא של מוכר — משום דהלוקח נתייאש, כדאמרין
52 בגמרא. וחייב להטיף לו שלש טיפין — לאחר ערוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי. וההנוני — טרוח הוא במכירתו, ולכך לא הזקיקוהו להטיף
53 דאין לו פנאי. רבי יהודה אומר לו — בגמרא בעי רבי יהודה אחיבא קאי? **גמרא** אי מדה ולוקח היא — ולוקח ליה כליו, כדנתיב לעיל; אם היתה מדה של אחד מן — ראשון
54 ראשון קנה דהבא נמי, בשיש שנתות במדה עסקין, כדאוקמנא להדיא דלעיל, דהא סתמא קתני, ואפילו במדה שיש לה שנתות, ואמר ליה "הין בשתיים עשר סלעים לוג בסלע".
55 מדה דמוכר הוא — אמאי קנה לוקח? דהא אפילו אם תמצא לומר דברשות לוקח מיירי — הא איבעיא לן לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות, ולא איפשיטא. ואם כן תפשוט
56 ממתניתין דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח, והוא הדין לכליו של לוקח ברשות מוכר, דקנה מוכר במדת סרסור — שהשאיילה לשניהן, וכדנתיב לעיל בברייתא. וטעמא
57 כדפרישית. ותנינא במתניתין מאי דתני בברייתא לעיל דארבע מדות. רישא — שהשאל להם המדה, והסרסור אינו שם. וקא משמע לן דאין שלוחו של סרסור להיות המקח
58 ברשותו, ואף על גב דהמדה שלו ודרך סרסור למרוד במדתו להשתכר בלוקח הלוקח ממנו. סיפא — שהסרסור ביניהן, דכיון שהוא שם והמדה שלו — המקח ברשותו, דאיהו לוקח
59 מן המוכר מוכר ללוקח. ומשום הכי, כי נשברו — נשברה נשברתו, דכליו קני ליה, כדנתיב לעיל; ראשון ראשון קנה. הכי נרסין: מי באר? דתנינא רב מדות — כלומר, היש
60 כאן פנאי? ישראל תנא שונה משניות וברייתות ששנה לו רב מדות — מתניתין, דמיייר בין מדות? והתנן — גבי פריש תרומה שתי מדות ממאה: אם הרכינה בעל הבית לאותה
61 מדה שמדד בה התרומה ומיצת — הרי הוא של תרומה, ונתנו לכהן. ובמתניתין נמי, תיהי של לוקח

1 לך ויפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה — כלומר, החזק בקרקע על ידי יפוי, דהוי
2 כעין נעל וגדר כל שהוא, ותהא שאולה לך להיות בחצרך, לענין זה שהקנה מה
3 שעליה.
4 **המוכר** יין ושמן לחבירו והוקרו והחולו — לאו דוקא הוקרו והחולו, אלא שאין דרך לחזור
5 בחנם.
6 **נשברה** לסרסור — פריש הקונטרס: לפי
7 שהסרסור קנאח לעצמו, וחזר
8 ומוכר לבעל הבית. ותימה: דאם כן, אמאי נקט
9 נשברה, ושכך יוקרא חולא דאיירי בה רישא? הוי
10 ליה למימר: היה סרסור ביניהן, והוקרו והחולו
11 ופירש רבינו יצחק בן מרדכי: היה סרסור ביניהם
12 ומדד לון כדרך סרסורים שמודדין בשכר
13 שנתותין להן, ונשברה החבית על ידי מדידה. —
14 נשברה לסרסור, ובגון שלא היה מחמת אונס,
15 אלא על ידי שלא נזרר יפה במדידה.

16 **מי** כאן תנא דליתניה רב מדות — רבינו שמואל
17 מגיה: דאתניה רב. כלומר, ששנה לו רב
18 מדות. משום דקשיא ליה דאיך יתכן שהיה רב,
19 של רב, והא בימי רבא הוה, כדאמרין ביבמות גו,
20 א: אמר רב אבהו רב יצחק בר אבדימי. וקשה
21 לרבינו תם: דבפרק "כל הבשר" (חולין קי, א) אמר:
22 איכא תנא דאתניה לרב כחלו אחוי ליה לרב
23 יצחק בר אבדימי. אמר ליה: אי לא שניתי לו כחל
24 כל עיקר. ולדבריו הוה ליה למימר "ממנו" ואמר
25 רבינו תם: דשני רב יצחק בר אבדימי הוה, חד בימי
26 רב וחד בימי רבא, כדאמרין בפרק "בירה" (שבת
27 מ, ב): אמר רב אבהו רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נבכתי
28 אחר רבי לבית המרחץ, ואותו היה רבו של רב.
29 ומיהו, הבא אומר רבינו שמשון בן אברהם, דעל
30 כדרך רב יצחק בר אבדימי הוא תלמידו של רב.
31 דאי סלקא דעתך רבו של רב — הדין קאמר לרבי
32 אלעזר: הא איתמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי
33 יוחנן? והא אפילו רבי יוחנן שהיה רבו של רבי
34 אבהו, היה קורא את רב שהיה תלמידו של רב
35 יצחק בר אבדימי, "רבינו", כדאמרין ב"אלו
36 טריפות" (חולין נד).

1 והתנן
2 **הבית** — נשברה לפרסור, מפלל דרישא לאו בפרסור עסקין — רישא? **מדה** בלא
3 פרסור, סיפא — בפרסור עצמו. "הרפינה ומיצת — הרי הוא של מוכר". פי סליק רבי
4 אלעזר אשפחיה לעוירי, אמר ליה: מי פאן תנא דאתניה רב מדות? אהויה רב יצחק בר
5 אבדימי. אמר ליה: מאי קא קשיאי לך? — דתנן: הרפינה ומיצת — הרי הוא של מוכר,
6 והתנן:

1 **מדה** בלא פרסור, סיפא — בפרסור עצמו. וטעם כדחתה: כל זמן שלא נתמלאת — הוי כליו של מוכר, ומשנתמלאת — הוי כליו של
2 לוקח. ומיידי בסימטא, או בחצר של שניהם. היה פרסוי ביניהן — והמדה שלו, כדמפרש בגמרא. ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית מוכר לאחרים, ומרויח. נשברה לפרסו — דקני
3 ליה כליו של סרסור לסרסור, כדנתיב לעיל; ואם היתה מדה של אחד מן — ראשון ראשון קנה. וקא משמע לן דלא אמרינן דסרסור אינו אלא שלוחו של לוקח, ובשנתמלאת
4 נשברה ללוקח. הרבינה — הטה על צדה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח. ומיצת — שנתאסף מצו השמן לשולל הכלי. הרי הוא של מוכר — משום דהלוקח נתייאש, כדאמרין
5 בגמרא. וחייב להטיף לו שלש טיפין — לאחר ערוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי. וההנוני — טרוח הוא במכירתו, ולכך לא הזקיקוהו להטיף
6 דאין לו פנאי. רבי יהודה אומר לו — בגמרא בעי רבי יהודה אחיבא קאי? **גמרא** אי מדה ולוקח היא — ולוקח ליה כליו, כדנתיב לעיל; אם היתה מדה של אחד מן — ראשון
7 ראשון קנה דהבא נמי, בשיש שנתות במדה עסקין, כדאוקמנא להדיא דלעיל, דהא סתמא קתני, ואפילו במדה שיש לה שנתות, ואמר ליה "הין בשתיים עשר סלעים לוג בסלע".
8 מדה דמוכר הוא — אמאי קנה לוקח? דהא אפילו אם תמצא לומר דברשות לוקח מיירי — הא איבעיא לן לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות, ולא איפשיטא. ואם כן תפשוט
9 ממתניתין דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח, והוא הדין לכליו של לוקח ברשות מוכר, דקנה מוכר במדת סרסור — שהשאיילה לשניהן, וכדנתיב לעיל בברייתא. וטעמא
10 כדפרישית. ותנינא במתניתין מאי דתני בברייתא לעיל דארבע מדות. רישא — שהשאל להם המדה, והסרסור אינו שם. וקא משמע לן דאין שלוחו של סרסור להיות המקח
11 ברשותו, ואף על גב דהמדה שלו ודרך סרסור למרוד במדתו להשתכר בלוקח הלוקח ממנו. סיפא — שהסרסור ביניהן, דכיון שהוא שם והמדה שלו — המקח ברשותו, דאיהו לוקח
12 מן המוכר מוכר ללוקח. ומשום הכי, כי נשברו — נשברה נשברתו, דכליו קני ליה, כדנתיב לעיל; ראשון ראשון קנה. הכי נרסין: מי באר? דתנינא רב מדות — כלומר, היש
13 כאן פנאי? ישראל תנא שונה משניות וברייתות ששנה לו רב מדות — מתניתין, דמיייר בין מדות? והתנן — גבי פריש תרומה שתי מדות ממאה: אם הרכינה בעל הבית לאותה
14 מדה שמדד בה התרומה ומיצת — הרי הוא של תרומה, ונתנו לכהן. ובמתניתין נמי, תיהי של לוקח

בבא בתרא. המוכר את הספינה - פרק חמישי דף פז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

והתנן הרכינה ומיצה הרי היא של תרומה - תימה: אמאי הוי של תרומה והא אינו חייב לתרום אלא אחד מן חמישים, אם כן כמו אותן מדות של חולין - תהיה של תרומה, ושל חולין היו בלא הרכינה ומיצה ויש לומר: דכשקרא שם על אותה מדה - גמר בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המיצה. ודוקא בתרומה אמר: הרכינה ומיצה הוי תרומה,

אבל לענין מעשרות - לא, הדמורה במעשרות ומעשרותיו מקולקלין. משום יאוש בעלים נעו - הוי מצי לשניי דהוי תרומה משום דאין ברידה, דכשקרא שם אין ידוע איזה היא למטה. אלא צלוחית אבדה מדעת היא - ואף על גב דפונדיון נמי אבדה מדעת היא שמשלחו ביד תינוק, מכל מקום כיון שהפונדיון של בעל הבית נשאר ביד החנווני - אינו פטור עד שיביאו לידו שוה פונדיון שמן ואיסר, ואם היה מחזיר אותו פונדיון עצמו לתינוק - הכי נמי דרודה פטור. וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה כדשמואל בר' - וסיפא דקתני: ומודים חכמים לרבי יהודה בזמן שהצלוחית ביד תינוק דפטור - לאו דוקא ביד תינוק, אלא אפילו נטלה נמי על מנת שלא לבקרה.

הלוקח כלי מביית האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב - לכאורה נראה דחייב משום דחשיב כשואל. דסוף פרק "ארבעה נדרים" (נדרים לא, א) מפרש טעמא דשמואל דקסבר הגאון לוקח היא - היינו כשואל, שכל הגאון שלו. ועוד, דברפך "האומנין" (בבא מציעא פ, ב) גבי הא דאמר רב חסדא: לא שנו הא דקתני שלחה ומתה חייב - אלא כשהחזירה בתוך ימי שאלתה, אבל לאחר ימי שאלתה - פטור. ומסיק אמימר דמסתברא דפטור משואל חייב כנושא שבר, הואיל ונתנה מהנה. תניא כותיה דאמימר: הלוקח כלי מביית האומן בר' ונאנס, בהליכה - חייב, בחזרה - פטור, מפני שהוא כנושא שבר. פירוש: לכך פטור בחזרה כשנאנס - שאינו אלא שומר שבר. ודמיימי מינה אחזיהי הדחזירה לאחר ימי שאלתה, משמע דהא דקתני נאנסו בהליכה חייב - דהוי מטעם שואל, אם כן מילתיה דשמואל נמי הוי מטעם שואל, דהא מזהיא ברייתא מיימי בגדרים (פרש עמוד ב) סיעתא לשמואל. מיהו, רשיי שם בבבא במציעא (שם)

דנאנסו בהליכה חייב - משום דחשיב כשואל. ומכל מקום מיימי מינה פטור אחזיהי דאמימר, כי היכי דחשיב ליה ברייתא נושא שבר בחזרה אף על פי שבטל המקח, משום דעד השתא היה כולקח - הכי נמי שואל אחר שכלו ימי שאלתה הוי שומר שבר, כיון שנתנה בשאלה עד עכשיו. וכן נראה לרבינו יצחק דחשיב לוקח. ומיימי ראייה מהזאיה דלקמן דאיתי קרי לפום נורא, דאמר רב כהנא: אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ואי שואל הוי - אמאי לא יוכל להקדיש מה שהשאל ביד אחרים, כמו שהמשיכוי יבול להקדיש, כדאמרין בפרק 'האומר משקלי עלי' (ערכין א, א). ואין נראה לרבינו שמנמן אברהם ראייה, דהתם לא על מנת לבקרו נטלם אלא על מנת לקנות מיד, ולכן אין יכול המוכר להקדישו. והשיב לו רבינו יצחק: דמשמע שנטלם כדי לבקרו, מדמיימי ליה אדשמואל. ואין להקשות: אי שואל הוי - אמאי לא פטור החנווני כשנטלה על מנת לבקרה והחזירה ליד התינוק, דכלתה שאלתו, כיון שהחזירה למקום שלקחה דהא אמר בסמוך: לרבי יהודה שואל שלא מדעת שואל הוי, החזירה ליד התינוק - פטור. דהתם ודאי הוי שואל שלא מדעת אינו חייב להחזירה אלא למקום שנטל, אבל הכא דשואל מדעת הוא - חייב להחזיר ליד בעלים.

א"י הכי אימא סיפא ומודים חכמים לרבי יהודה בר' - ורבה ורב יוסף סברי כי בזמן שהצלוחית ביד התינוק, דהיינו שהביאה מבית אביו.

מר

והתנן: הרכינה ומיצה - הרי זו תרומה אמר ליה: הא איתמר עלה, אמר רבי אבהו: משום יאוש בעלים נגעו בה. והחנווני אינו חייב להטירה וכו'. איבעיא להו: רבי יהודה ארישא קאי ולקולא, או דלמא אסיפא קאי ולחומרא? תא שמע: דתניא, רבי יהודה אומר: ערב שבת עם השכחה - חנווני פטור, מפני שהחנווני מרוד. משנה השולח את בנו אצל חנווני ופונדיון בידו, ומרד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר, שבר את הצלוחית ואבד את האיסר - חנווני חייב; רבי יהודה פומר, שעל מנת בן שלחו. ומודים חכמים לרבי יהודה, בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומרד חנווני לתוכה - שהחנווני פטור. גמרא בשלמא באיסר ושמן - בהא פליגי, דרבנן סברי: לאודועי שדריה, ורבי יהודה סבר: לשדוריה ליה שדריה, אלא שבר צלוחית - אבדה מדעת היא - אמר רב הושעיא: הכא כבעל הבית מוכר צלוחיות עסקין, וכן שנטלה חנווני על מנת לבקרה, וכדשמואל, דאמר שמואל: הנוטל פלו מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו - חייב. - לימא, דשמואל תנא היא? אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: הכא פחנווני מוכר צלוחיות עסקין, ואודא רבי יהודה למעמיה ורבנן למעמיהו. - אי הכי, אימא סיפא: מודים חכמים לרבי יהודה, בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומרד חנווני לתוכה - שהחנווני פטור; והא אמרת: לאודועי שדריה אלא אפיי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרויהו: הכא כמאי עסקין בנן

משום יאוש בעלים - שהלוקח מתיאש ומפקיר אותו מיצו, מפני שטורח לו להמתין עד שיתמצה. אבל תרומה לא שייך יאוש, דמכל מקום תרומה היא, ואסורה לזרים. ארישא קאי - דקתני: חייב להטוף שלש טיפין לעולם, ואתא רבי יהודה לממר דבערב שבת אינו חייב. או אסיפא קאי - דקתני דחנווני פטור מלהטוף, ואתא אידו למימר דאינו פטור אלא בערב שבת עם חשיכה. תא שמע - דאסיפא קאי: משום שפנינו גמרא דחנווני דאבי אמי מנחתו כבוד: השולח בנו אצל חנווני ופונדיון בידו, שהוא שני איסרין, להביא לו באיסר שמן, ואיסר יתן לו החנווני. וכן עשה; מדד לו באיסר שמן, והאיסר מסר לתינוק להביא לאביו האיסר והשמן. ומי שמפרש ונתן לו תינוק את האיסר לחנווני, וגם מפרש ואבד את האיסר הוא השמן הלוקח באיסר - טעות הוא, ואינו לטוח משנה. וגם כשבעל הגמרא תמיה: בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי. מאי קאמר? מי איכא פלוגתא באיסר? והלא לא אבד אלא השמן ואם תאמר: לתניה לפונדיון במתניתין לא הוצרך שכן דרב רב סחורתן, כי איסרין לא היו מצוין בפונדיון, כמו שנהגין במחציות, שנתן פשוט ומקבל באיסר ואוכל בדמי מחצתו. כן פירש שם רבנן וקתני כבוד. ושבר התינוק את הצלוחית - ונשפר השמן. ואבד האיסר - שנתן לו החנווני עם השמן בדמי הפונדיון שהביא לו. החנווני חייב לשלם - הצלוחית והשמן והאיסר. וטעמא מפרש בגמרא. שעל מנת בן שלחו - האב לכן אבד חנווני, שימסור החנווני לכן האיסר והשמן. ומודים חכמים לרבי יהודה כי שהחנווני פטור - בצלוחית לבד, אבל בשמן ואיסר חייב. הכי גרס בפירוש רבינו חננאל ובספרים ישנים. גמרא בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי כי - האיסר שנתן החנווני לתינוק, והשמן שבצלוחית. לאודועי - לחנווני שצריך לשמן שדריה האב לבנו, כדי שישלח לו חנווני מה שישלח לו על ידי שלוחו פקח. ורבי יהודה סבר: לשדוריה ליה בידו בנו שדריה. אלא צלוחית - אמאי חייב חנווני לשלם? אבדה מדעת היא - דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה - הפקח הוא זה, ואינו חושש אם יבדוק בידו

ריקנית, אלא שישלח לו החנווני מה שישלח מיד איסר ביד פקח. ופונדיון שנטל בנו בהליכה, נהי נמי דאבדה מדעת היא, מכל מקום בחזרה יפה מחייבין חכמים, הואיל ואמימרין לאודועיה שדריה. כבעל הבית - האי שולח בנו מוכר צלוחית הוא, וניחא ליה שקנה אותה חנווני אם ירצה לקנותה. שנטלה חנווני - מיד התינוק. לבקרה - אם שלימה היא, על מנת לקנותה. כדשמואל - היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה. דבגטילה קנאה מיד, שהרי מסתמא ימצאנה שלימה ויתכונן לקנותה. והוא דקצי דמיה, כדלקמן, דקני ליה מיד. וכשחזרה ליד התינוק - הרי הוא כששליכה לאביו, ונאנס בידו קרינא ביה, ולא מופטר עד שיחזירה ליד בעלים עצמן, שהרי משנטלה נתחייב באחריותה. (ואף על גב דתניא כותיה דשמואל בפרק "ארבעה נדרים" (נדרים לא, ב) בהליכה חייב בו). על מנת לבקרו - ולעכבו. ונאנס בידו - כגון שנפל מידו ונשבר. חייב - והוא דקצי דמיה, כדמפרש לקמן. דסמכא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיה. ואפילו אם חזר בו, ואומר "איני חושש בכלי זה לקנותו" ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעלו - חייב, דמדאגביה על מנת לבקרו ולקנותו אחרי כן - הוא דאיחייב ליה באחריותו, וכיון דאיחייב באחריותו - היכי מופטר תו עד שיחזירו לבעליו? והכא נמי, רבנן מחייבין כדשמואל, ורבי יהודה לית ליה דשמואל. והיינו דקתני סיפא: ומודים חכמים לרבי יהודה בר' הכי קאמר: מודים חכמים לרבי יהודה שאם נטלה על מנת שלא לבקרה - הרי הוא

כאילו צלוחית ביד תינוק ומרד חנווני לתוכה, שפטור. הבא חנווני מוכר צלוחיות - והך צלוחית דמתניתין של חנווני היא, ששלח לו בעל הבית הדימים בידו בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא בה שמן, והלכן האי צלוחית ליכא אבדה מדעת. דרבנן למעמיהו - דאמרי גבי איסר ושמן; חייב, דלאודועיה שדריה. והוא הדין לצלוחית. ורבי יהודה למעמיה, דלשדוריה יין ושמן וצלוחית בידו בנו שדריה לבנו. והאמרת לאודועיה שדריה - ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו על בעל הבית אלא אפיי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרויהו - לא תוקמה לא בחנווני מוכר צלוחיות, ולא בעלל בידת מוכר צלוחיות. אלא הכא בצלוחית המיוחדת למדע עסקין, ונטלה חנווני מיד תינוק למדע בה לצורך התינוק. ואף על גב דאבדה מדעת היא, כיון שנטלה - נתחייב בשמירתה, עד שיחזירה לידו של בעל הבית.

45 לְאוֹדְעֵי שְׂדֵרֶיהָ – שהאב שלח את הבן כדי להודיע לחנווני שהוא
46 צריך שמן, ושישלח לו את השמן והאיסר ביד שליח פיקה, ולא
47 התכוין שהחנווני ישלח ביד התינוק, ולכן החנווני חיבב. וְרַבִּי יְהוּדָה
48 קָבַר, לְשִׁדְוֵי לֵיה שְׂדֵרֶיהָ – האב שלח את הבן כדי שהחנווני ישלח
49 בידו את האיסר והשמן, ולכן אין החנווני חיבב. אֲלָא לענין מה
50 שהבן שָׁבַר את הצלוחית אין מובן מדוע לרבנן החנווני חיבב, הרי
51 אֲבָדָה מְדַעַת בעלים וכחפקר היא, כיון שהאב מסר בעצמו את
52 הצלוחית לתינוק שאינו יודע לשומרה, וכמו שהאב מסר לו
53 צלוחית ריקה, כך הוא מסכים שהחנווני ימסור לו את הצלוחית
54 אם היא ריקה, ורק את האיסר והשמן הוא רוצה שהחנווני ישלח
55 עם שליח פיקה.

56 משיבה הגמרא: אָמַר רַב הוֹשִׁיעָא, הָא כָּבֵעַל כְּפִית מוֹכֵר צְלוּחִית
57 עֲקָרִין – מדובר כאן שהאב הוא מוכר צלוחיות, ומסכים למכור
58 את הצלוחית הזו לחנווני אם ירצה לקנותה, וְכַגֹּן שֶׁנִּשְׁמַלְחָה הַחֲנוּוֹנִי
59 מידי הבן על מִנְתְּ לְבָקְרָה – לבדקה, אם שלימה היא וירצה
60 לקנותה או לא, ואחר כך החזירה לבן. וְרַבֵּנן שְׁחִיבּוּ אוֹתוֹ על
61 הצלוחית סברו כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל (נדרים לא), הַנּוֹמֵל כְּלֵי מִן
62 הָאוֹמֵן עַל מִנְתְּ לְבָקְרָה – לעכבו ולבדקו אם לקנותו או לא, וְנֶאֱמַר
63 בְּיָדוֹ, כְּגֹן שֶׁנִּפְלַל מִיָּדוֹ וְנִשְׁבַּר, וְקִבְעוּ בֵּינֵיהֶם מִתְחִילָה אֵת מַחִיר
64 הַחֶפֶץ, תֵּיבּוּ. שְׁמֵאֲחַר שֶׁפִּסְקוּ אֵת הַמַּחִיר גּוֹמַר הַלּוֹקֵחַ בְּדַעְתּוֹ
65 לקנותו, ומשעה שהגביהו התחייב באחריותו, ואינו נפטר עד
66 שיחזירו לידי בעליו. וגם מדובר שסיכמו על מחיר הצלוחית,
67 ולכן כשהגביהו החנווני קונה אותה ומתחייב באחריותה, שהרי
68 מסתבר שימצאנה שלימה, ושוב אינו נפטר עד שיחזירנה לידי
69 הבעלים, וכשמוסרה לתינוק הרי הוא כמשליכה לאיבוד. ורבי
70 יהודה שפטר, אינו סובר כשמואל.

71 שואלת הגמרא: לִמָּא דְשְׁמוּאֵל תִּנְאָא היא – אם כן נצטרך לומר
72 שדינו של שמואל שנוי במחלוקת תנאים, שרבי יהודה אינו סובר
73 כמותו.

74 מבארת הגמרא ביאור אחר בדעת רבנן: אֲלָא, רַבָּה וְרַב יוֹסֵף
75 דְּאָמְרֵי תְרִוּיָהוּ – שאמרו שניהם, הָא, כְּחֲנוּוֹנִי שֶׁהוּא מוֹכֵר
76 צְלוּחִית עֲקָרִין, ולא מדובר שהאב מסר צלוחית לידי הבן, אלא
77 הוא נתן לו דמים כדי לקנות מהחנווני צלוחית עם שמן, והחנווני
78 מסר את הצלוחית והשמן לידי הבן, ולכן אין כאן אבידה מדעת.
79 וְאֲוָדָא רַבִּי יְהוּדָה לְמַעֲמֵיהָ – רבי יהודה לשיטתו, שסבר שהאב
80 שלח את הבן כדי שהחנווני ימסור לו את הדברים, ולכן החנווני
81 פטור גם על הצלוחית, וְרַבֵּנן לְמַעֲמֵיהוּ – ורבנן לשיטתם, שסברו
82 שהאב שלח את הבן רק להודיע לחנווני ולא כדי שימסור לו, ולכן
83 החנווני חיבב גם על הצלוחית.

84 מקשה הגמרא: אִי הָיִי אִימָא סִיפָא, מְוֹדִים חֲקָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה,
85 כְּזִמְן שֶׁהַצְלוּחִית בְּיַד הַתֵּינוֹק וְיִמְדָה לְתוֹכָהּ, שְׁחֲנוּוֹנִי פְטוּר.
86 וְהָא אָמַרְתָּ לְאוֹדְעֵי שְׂדֵרֶיהָ – הרי אמרת שלרבנן האב שלח את
87 התינוק רק כדי להודיע לחנווני, ולא שיתן בידו של התינוק, ומדוע
88 יפטר החנווני אם נתן את הצלוחית בידי התינוק ואחר כך מילא
89 אותה בידיו.

90 מבארת הגמרא ביאור אחר: אֲלָא, אֲבֵי פַר אֲבִין וְרַב תִּינָא פַר אֲבִין
91 דְּאָמְרֵי תְרִוּיָהוּ, אין מדובר כאן שהאב מוכר צלוחיות ולא
92 כשהחנווני מוכר צלוחיות, אלא הָא הָא פְטוּר עֲקָרִין, בצלוחית
93 המיוחדת למדוד בה,

1 וְהָיִינוּ בתרומות (פי"א מ"ח), שהשופך שמן או יין של תרומה מכד
2 אחד לכד אחר, צריך להטיף מהכד הראשון עוד שלוש טיפין,
3 ואחר כך מותר לו למלא בו חולין. ואם אחר שהטיף תְרִבְיָתָה –
4 היטה את הכד הראשון וּמִיָּצָה – והתאסף מה שהיה דבוק עדיין
5 בדופני הכלי, הָרִי זו תְרִיבְיָתָה ואינו חולין. ומבואר, שהמתאסף ממה
6 שנשאר בכלי הראשון אינו שייך לבעלים של הכלי, אלא הוא
7 שייך לבעלים של השמן והיין שהיו בכלי קודם לכן, דהיינו
8 לתרומה, ולא כמו שמבואר במשנתנו שהמיצוי הוא של המוכר
9 שהוא הבעלים של כלי המידה, ואינו של הלוקח, שהוא הבעלים
10 של השמן והיין שהיו בכלי לפני שהתרוקן.

11 אָמַר לֵיה רב יצחק בר אבדימי לרבי אלעזר, הָא אִימָר עָלָה – הרי
12 כבר נאמר על משנתנו, אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ, דִּין זה שהרכינה ומיצת
13 הרי היא של מוכר, מְשׁוּם יֹאשׁ בְּעָלִים נְעֻזָּה בָּהּ – טעמו הוא משום
14 שהלוקח מתייאא ומפקיר את השארית שנשארה בכלי המידה,
15 משום שטורח בעורו להמתין עד שתמצצה, ולכן היא של מוכר.
16 ואין זה שייך בתרומה, שהרי היא נשארת תרומה ואסורה לזרים.
17 שנינו במשנה: וְהַחֲנוּוֹנִי אִינוֹ תֵיבּוּ לְהִטִּיף וְכוּ'.

18 אִיבְעִיָא לְהוּ, האם דברי רבי יהודה, אֲרִישָׁא קָאִי – נאמרו על
19 הרישא, ששנינו וְחִיבּוּב הַטִּיף לוֹ שֶׁלֶשׁ טִיפִין, וְשִׁטְתּוֹ הִיא לְקוּלָּא
20 יותר מדעת תנא קמא, שגם אם המוכר אינו חנווני פטור בערב
21 שבת עם חשיכה, או דְלִמָּא אִסִּיפָא קָאִי – דבריו נאמרו על הסיפא,
22 ששנינו וְהַחֲנוּוֹנִי אִינוֹ חִיבּוּב הַטִּיף לוֹ שֶׁלֶשׁ טִיפִין, וְשִׁטְתּוֹ הִיא
23 לְחִזְמָרָא מדעת תנא קמא, שגם חנווני פטור רק בערב שבת עם
24 חשיכה, אבל בחול גם הוא חיבב.

25 פושטת הגמרא: הָא שְׁמַע רַאיהָ שֶׁאִסִּיפָא קָאִי וְלַחֲמוּרָא, דְתִנְאִי
26 בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרֵי, עֲרַב שֶׁבֶת עִם הַשְּׂכָה חֲנוּוֹנִי פְטוּר
27 מלחטיף, מִפְּנֵי שֶׁחֲנוּוֹנִי פְטוּר בּוֹמֵן זֶה, ולא חיובו חכמים. וכאן
28 כתוב בפירוש שרבי יהודה פטר רק את החנווני בערב שבת עם
29 חשיכה, ומחמיר יותר מתנא קמא.

משנה

30 חנווני שמסר לקטן שמן או מעות כדי שיביאם לאביו, והזיקם
31 הקטן, האם החנווני חיבב: הַשּׁוֹלֵחַ אֵת כֶּנֶס הַקֶּטָן אֲצֵל חֲנוּוֹנִי
32 (וְיִפְנִיזוּן) – מטבע בשווי שני איסרין (ג'דו), כדי שיתן לו החנווני
33 שמן בשווי איסר, ויחזיר לו איסר. וְיִמְדָה לוֹ הַחֲנוּוֹנִי בְּשׁוּוֵי אִיֶּסֶר
34 שְׁמֵן, וְנָתַן לוֹ, הַחֲנוּוֹנִי לִבְנֵי אֵת הַשֶּׁמֶן וְאֵת הָאִיֶּסֶר הַעוֹדֵף. שָׁבַר הֵבֵן
35 אֵת הַצְלוּחִית שֶׁל הַשֶּׁמֶן וְנִשְׁפַּךְ הַשֶּׁמֶן, וְאָבַד אֵת הָאִיֶּסֶר שֶׁהַחֲזִיר לוֹ
36 הַחֲנוּוֹנִי, הַחֲנוּוֹנִי חִיבּוּב לְשַׁלֵּם אֵת הַצְלוּחִית וְהַשֶּׁמֶן וְהַאִיֶּסֶר. רַבִּי
37 יְהוּדָה פּוֹטֵר אֵת הַחֲנוּוֹנִי, מִשּׁוּם שֶׁעָלַל מִנְתְּ כֵּן שֶׁלְּחֹף הָאֵב אֵת
38 הַתֵּינוֹק, כְּדִי שֶׁהַחֲנוּוֹנִי יִמְסוֹר לוֹ אֵת הַשֶּׁמֶן וְהַאִיֶּסֶר, ואין אחריות
39 החנווני עליהם.
40 וּמְוֹדִים חֲקָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, כְּזִמְן שֶׁהַחֲנוּוֹנִי לֹא נִטַל אֵת הַצְלוּחִית
41 לִידֵיו, אֲלָא הַצְלוּחִית נִשְׁאָרָה בְּיַד הַתֵּינוֹק, וְיִמְדָה חֲנוּוֹנִי לְתוֹכָהּ,
42 שְׁחֲנוּוֹנִי פְטוּר מִדְּמֵי הַצְלוּחִית, אבל חיבב בדמי השמן והאיסר.

גמרא

43 שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא – מובנת מחלוקת רבנן ורבי יהודה פְּאִיֶּסֶר
44 וְשֶׁמֶן שֶׁנָּתַן הַחֲנוּוֹנִי לְתֵינוֹק, שְׁבָהָא פְּלִיגֵי – בזה נחלקו, דְרַבֵּנן קָבַרֵי,

יש לבקש בתפילה שהמשכת הברכה תהיה באופן המתאים למצב העולם דלמטה, בטוב הנראה והנגלה.

משיחת שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

יהודי שחוש שיש לו כל טוב ולא חסר לא מאומה – הרי אדרבה: הרחמנות עליו גדולה עוד יותר!

משיחת שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

60 שלכם, ואין המוכר יכול להקדישם.
 61 והני מילי הוא דקצי דמייהו – דינו של רב כהנא נאמר רק אם
 62 דמיהם של הדלועים היו קצובים, אבל לא קצי דמייהו – אבל אם
 63 לא היו דמיהם קצובים, פרשות קרייהו קיימי – הרי הקונים לקוחים
 64 על מנת להחזירם, משום שאין דעתם סומכת לקנותם, שמא ירצו
 65 הבעלים למוכרם ביותר, והרי הדלועים שייכים לבעלים וְשִׁפְרוּ
 66 אַקְדִישׁ – וחל ההקדש.
 67 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בנידון הדומה לדינו של שמואל:
 68 תְּנִי רַבֵּנּוּ, חֲבֵר הִלְקִיחַ יָרֵךְ מִן הַשֶּׁקֶט מִיָּד עִם הָאָרֶץ, שֶׁהִלְקִיחַ מִמֶּנּוּ
 69 יִרְקוֹת צִרְיָן לְעֶשְׂרֵן, מִשּׁוּם שֶׁעַם הָאָרֶץ חֲשׂוֹד שְׁאִינוּ מַעֲשֵׂר, וְיִבְרַר
 70 הַחֲבֵר אֶת הַיֵּרֶק הַיֵּפֶה וְהַיֵּיבֵה אֹתוֹ בְּצַד, וְלֹא גָמַר בְּדַעְתּוֹ לִקְנוֹת
 71 אוֹתוֹ, אֲפִילוּ אִם עוֹשֶׂה כֵן כָּל הַיּוֹם בְּיָוֵל, לֹא קָנָה, וְלֹא נִתְחַיֵּב
 72 בְּמַעֲשֵׂר, שֶׁהִי כִשְׁהִגְבִיחַ אֶת הַיֵּרֶק לֹא הִתְכוּן לִקְנוֹתוֹ, אֲלֵא רַק
 73 לְבַרֵּר אִם הוּא יִפֶּה. וְאִלּוּ אִם גָּמַר בְּלִבּוֹ לִקְנוֹתוֹ, קָנָה, וְנִתְחַיֵּב
 74 בְּמַעֲשֵׂר כַּדִּין דְּמֵאֵי. וְכִינן שְׁקֵחָה, אִם רֹצֵחַ לְהַחְזִירוֹ וְלַחְזוֹר בּוֹ
 75 מִהַמְּקוֹ בְּלִי לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר, אִי אֲפֻשֵׁר – אִינוּ יוֹכֵל, כִּינן שְׁבָבָר
 76 נִתְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר, וְחֲבֵר אִינוּ מוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ דָּבָר שְׁאִינוּ מֵתוֹקֵן.
 77 וְכֵן לְעִשְׂרֵי וְלַחְזוֹרוֹ אַחֵר כֵּךְ לְמוֹכֵר אִי אֲפֻשֵׁר, כִּינן שְׁבָבָר מִפְּחִיתָן
 78 בְּדַמִּים – שֶׁהִי מִפְּחִית מִן הַיֵּרֶק אֶת הַמַּעֲשֵׂר שֶׁמִּפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ, וְנִמְצָא
 79 שֶׁהוּא מִפְּסִיד אֶת הַמוֹכֵר, שֶׁמְחַזֵּר לוֹ פְּחוֹת מִמָּה שֶׁלֶקַח מִמֶּנּוּ וְאִינוּ
 80 מְשַׁלֵּם לוֹ בְּעַד זֶה. הָאֵל בְּיַצֵּד נִיגַח בּוֹ הַחֲבֵר אִם רֹצֵחַ לְהַחְזִירוֹ,
 81 מְעַשְׂרוֹ, וְנוֹתֵן אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְלוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ – לְבַעַל הַבַּיִת דְּמֵי מַעֲשֵׂר
 82 שֶׁהַפְּחִית מִהַיֵּרֶק, וְאֵת שְׂאֵר הַיֵּרֶק מְחַזֵּר לוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא.
 83 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמַר – וְכִי מְשׁוּם הַיֵּרֶק בְּלִבּוֹ לִקְנוֹת, קָנָה וְנִתְחַיֵּב
 84 בְּמַעֲשֵׂר, הִרִי לֹא עָשָׂה בְּהֵם קֵנִין, שֶׁלֹּא הִגְבִיחֵם עַל דַּעַת לִקְנוֹתָם,
 85 וּבִמָּה שֶׁגָּמַר בְּלִיבוֹ בְּלִי קֵנִין אִינוּ קוֹנֵה, וּמְדוּעַ אִינוּ יוֹכֵל לְהַחְזִירוֹ
 86 וְלְהַיִּסְטֵר מִחִיב הַמַּעֲשֵׂר.
 87 מֵיִשְׁבַת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב הוֹשִׁיעִיא, הָבָא, גְּאֵדִים וְרֵא שְׂמִים עֲסָקִינוּ,
 88 שְׂכִינן שֶׁגָּמַר בְּלִיבוֹ לִקְנוֹת שׁוֹב אִינוּ חוֹר בּוֹ, וְלִכֵּן דִּי בִּכְךָ כַּדִּי
 89 לְחִיבוֹ מַעֲשֵׂר כְּאִילוֹ עָשָׂה קֵנִין מְגוֹר. וְכִינן רַב שְׁמַאחֵר
 90 שֶׁגָּמַר בְּלָבוֹ שׁוֹב לֹא חוֹר בּוֹ, מִשּׁוּם דְּקִיָּים בְּנַפְשֵׁיהּ – שְׂקִיָּים בְּעַצְמוֹ
 91 אֶת הַפְּסוֹק (תהלים טו) 'וְדַבֵּר אִמֶּת בְּלִבְּכִי'. שֶׁבִשְׁעָה שֶׁקָּרָא רַב
 92 סְפָרָא קְרִיאַת שְׁמַע, בֵּא אָדָם וְאָמַר לוֹ 'מְכוֹר לִי חֲפֵץ פְּלוֹנִי בְּכֶךְ
 93 וְכֶךְ', וְלֹא הִשִּׁיבוֹ רַב סְפָרָא. סָבַר הָאִישׁ שֶׁרַב סְפָרָא אִינוּ מְשִׁיבוֹ
 94 מִשּׁוּם שֶׁרֹצֵחַ יוֹתֵר מִמּוֹן בְּעַד הַחֲפֵץ, וְהַצִּיעַ לִקְנוֹתוֹ בְּדַמִּים
 95 מְרוּבִים. לְאַחַר שִׁסִּים רַב סְפָרָא קְרִיאַת שְׁמַע, אָמַר לְאִישׁ שִׁטוּל
 96 אֶת הַחֲפֵץ בְּסִכּוּם הַמוּעֵט שֶׁהַצִּיעַ בְּתַחִילָה, מִשּׁוּם שֶׁכִּבֵּר גָּמַר
 97 בְּלִיבוֹ לְמַכְרוֹ לוֹ בְּסִכּוּם זֶה, וְלֹא רִצָּח לְחַזוֹר בּוֹ מִמָּה שֶׁגָּמַר בְּלִיבוֹ.

משנה

98 נאמר בתורה (ויקרא טו) 'מֵאֲזַנִּי צֶדֶק אֲבִנִּי צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהִין
 99 צֶדֶק יִהְיֶה לְכֶם'. צִוִּיתָה בְּזֹאת הַתּוֹרָה לְדַקֵּק הֵיטֵב בְּעִשְׂיִית כָּל
 100 סוּגֵי הַמְּדוּת וְהַמְּשֻׁקְלוֹת, שֶׁהֵלֵא אִם לֹא יִהְיוּ מְדוּיקִים נִמְצָא
 101 שֶׁהַקּוֹנֵה מְשַׁלֵּם עַל מַדָּה שֶׁלְּמָה וּמְקַבֵּל מַדָּה סוֹרָה. וְאִף מְדוּת
 102 שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּתִיקוֹן, נִפְגְּמוֹת בְּמַהֲלֵךְ הַשִּׁמּוּשׁ בְּהֵם, וּמִשְׁתַּנִּינן דְּנָה מִה
 103 הֵם הַחִיּוּבִים הַמוֹטְלִים עַל בְּעִלְיָהֶם לְמַנּוּעַ זֹאת. הַפְּסוּיֹן – סוֹחֵר
 104 שֶׁקוֹנֵה כְּמוּיֹת גְּדוֹלוֹת יָחִד וּמוֹכֵר לְסוֹחְרִים קְטַנִּים, מְקַנְתָּהּ (מִנְקָה)
 105 מְדוּתוֹ – כְּלִים שֶׁמוֹדֵד בְּהֵם מִשְׁקֵיָם, מִמָּה שֶׁנִּדְבַק וְנִקְרַשׁ בְּהֵם,
 106 אֲחֵד לְשִׁלְשִׁים יוֹם – פֶּעַם בְּשְׁלוֹשִׁים יוֹם, מִשּׁוּם מִשְׁקָה הַנִּדְבַק
 107 בְּדַפְנוֹת הַכְּלִים, וְאִילוּ בְּעַל הַבַּיִת, שְׁמוּכָר פְּחוֹת מִהַסְטִיטוֹן, וְנִדְבַק
 108 פְּחוֹת מִשְׁקָה בְּכָלּוֹ, מִנְקָה רַק אֲחֵד לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ.
 109 רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, חִילוּף הַדְּבָרִים – הַדִּינִים הֵם בְּהִיפֵךְ
 110 מִמָּה שֶׁאָמַר תַּנָּא קָמָא. שֶׁחֲסִיטוֹן כִּינן שְׁמוּכָר תַּמִּיד וּמִשְׁתַּמֵּשׁ
 111 בְּכָלּוֹ כָּל שְׁעָה, אִין הַמְּשַׁקִּים מִסְפִּיקִים לְהִיקְרַשׁ וְלַהֲדַבֵּק בְּכָלּוֹ,
 112 וְעַל כֵּן דִּי לוֹ לְנוֹקֵת רַק פֶּעַם בְּשָׁנִים עֶשֶׂר חוֹדֶשׁ. וְאִילוּ בְּעַל הַבַּיִת
 113 שְׁאִינוּ מוֹכֵר כָּל שְׁעָה, אַחֲרֵי כָּל מְדִידָה נִדְבַקְתָּ שְׂאֵרִית הַמְּשַׁקָּה
 114 לְכָלּוֹ, וְלִכֵּן עֲלוּ לְנוֹקֵת כָּל שְׁלוֹשִׁים יוֹם.
 115 חֲנוּנִי – סוֹחֵר קֵטָן הַמוֹכֵר לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים וְכְמוּיֹת קְטַנוֹת, מְקַנְתָּהּ

1 ומדובר בגון שהחנווני נמלך – נטל את הצלוחית כדי למוד – למדוד
 2 בה את השמן שיתן לתינוק, ובוה התחייב בשמירתה, והיה אסור לו
 3 להחזירה לידי התינוק, אף שמתחילה היתה כאן אבידה מדעת.
 4 וְכִדְרָבָה – ודִין זה הוא כְּדִינוֹ שֶׁל רַבְהִי, דְּאָמַר רַבְהִי (ב"מ לא) לְגַבִּי
 5 תִּלְמִיד חֲכָם אוֹ זֶקֶן הִרְאוּהוּ מְצִיאָהּ, וְאִין זה לִפִּי כְּבוֹדוֹ הִתְעַסֵּק
 6 בְּהַחְזָרָתָהּ, שֶׁהִדִּין הוּא שֶׁפְּטוֹר מִלְּהַחְזִירוּהָ. וְאִף עַל פִּי כֵּן אִם רָאָה
 7 בְּהַמָּה וְהִפְשִׁיעָה – הִיכָה אִתָּה בְּמִקְלָה, נִתְחַיֵּב בָּהּ – הַתְּחַיֵּב
 8 בְּהַחְזָרָתָהּ. וְכֵן כֵּן, אִף עַל פִּי הַחֲנוּנִי פְּטוֹר עַל הַצְּלוּחִית, כִּינן
 9 שֶׁהָאֵב סוֹרָה לִיד הַתֵּינוֹק וְהִרִי זוֹ אֲבִידָה מְדַעַת, מְכַל מְקוּם אִם
 10 הַחֲנוּנִי לִקְחָה כַּדִּי לְמַדוֹד בַּהּ הַתְּחַיֵּב בְּשִׁמְרָתָהּ, וְאִסוֹר הַחְזִירוּהָ
 11 לִידֵי הַתֵּינוֹק.
 12 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִימּוֹר דְּאָמַר רַבְהִי – יִתְכֵּן שֶׁרַבְהִי לֹא אָמַר שֶׁהִכִּישָׁה
 13 הַתְּחַיֵּב בַּהּ אֲלֵא בְּכַעֲלֵי חַיִּים, מִשּׁוּם דְּאִנְקִטְיָהוּ נִינְרָא בְּרִייתָא –
 14 שֶׁבִּמְכָה שֶׁהִיכָה אוֹתָם הַרְגִילָם לְבַרוּחַ וְלִלְבַת רְחוּק, וְלִכֵּן הַתְּחַיֵּב.
 15 אֲבָל פִּי הָאִי נִנְאָ – בְּאוֹפֵן זֶה שֶׁהַחֲנוּנִי לֹא הִזִּיק בְּמַעֲשָׂהוּ, מִי אָמַר
 16 – הֵא גַם בּוֹה אָמַר רַבְהִי שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּשִׁמְרָתָהּ.
 17 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא תִירוּץ אַחֵר: אֲלֵא, אָמַר רַבְהִי, אֲנִי וְאִמּוֹרָא אַחֵר
 18 שֶׁהוּא אֲרִי שְׁבַחְנוּרָה, תְּרִינְמִנְתָּה – בִּיאַרְנוּ אֶת הַמִּשְׁנָה הַזֹּאת. וְכִינן –
 19 מִיְהוּ אוֹתוֹ אִמּוֹרָא, רַב וְרֵא. וְכֵךְ בִּיאַרְנוּ. הָבָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ, גִּנּוּן
 20 שְׁהַחְנוּנִי נְמַלְךָ כַּדִּי לְמוֹד בָּהּ לְאַחֲרִים, וְלֹא לְצוּרֵךְ אֲבִיו שֶׁל
 21 הַתֵּינוֹק. וְכִינן שֶׁל אִדָּם הַשְׂוֹאֵל חֲפֵץ שְׂלִיא מְדַעַת הַבְּעֵלִים קָא
 22 מִיפְּלִגֵּי – נִחְלָקוּ. מָר – רַבִּי יְהוּדָה קָבַר, שְׁשׂוֹאֵל שֶׁלֹּא מְדַעַת שְׂוֹאֵל
 23 הָיָה – מִתְחַיֵּב כְּשׂוֹאֵל, וְאִם הַחְזִיר אֶת הַחֲפֵץ לְמְקוּמוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ לִקְחַ
 24 אוֹתוֹ, יִצֵּא יְדֵי חוֹבְתוֹ וְאִסוֹר מְכַאֵן וְאִילָךְ. וְכִינן שֶׁהַחֲנוּנִי הַחְזִיר
 25 אֶת הַצְּלוּחִית לִידֵי הַתֵּינוֹק שֶׁמִּמֶּנּוּ נִטְלָה, שׁוֹב אִינוּ מִתְחַיֵּב עֲלֶיהָ
 26 כְּלָל. וְמָר קָבַר – רַבֵּן סוֹבְרִים, שְׁשׂוֹאֵל שֶׁלֹּא מְדַעַת גִּנּוּן הָיָה –
 27 מִתְחַיֵּב בְּחִיּוּבֵי גִנּוּן, שְׁאִינוּ נִפְטָר גַּם אִם הַחְזִיר אֶת הַחֲפֵץ לְמְקוּמוֹ
 28 שֶׁמִּמֶּנּוּ נִטְלָה, וְחַיֵּב בְּשִׁמְרָתָהּ עַד שִׁחְזִיר אֶת הַחֲפֵץ לִידֵי הַבְּעֵלִים,
 29 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג) 'וְהִשִּׁיב אֶת הַגְּזוּלָה אֲשֶׁר גָּזַל', וְבַהֲשַׁבַּת
 30 הַצְּלוּחִית לִידֵי הַתֵּינוֹק אִין הַחֲנוּנִי יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת הַשְּׁבָה.
 31 הַגְּמָרָא שֶׁבַה לְעַצֵּם דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל, שֶׁהוֹבֵאוּ לְעִיל (פג) בְּדֶרֶךְ אַגַּב,
 32 וּמְבִאֵרֵת אוֹתוֹ: גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל, הַנּוֹמֵל כְּלִי מִן הָאִיּוֹן כַּדִּי
 33 לְבַקְרֵי – לְבַדְקוֹ וְלְרִאוֹתוֹ, אִם יִפֶּה הוּא וְיִקְנֵהוּ, אוֹ שְׁאִינוּ יִפֶּה
 34 וְיַחְזִירוֹ לוֹ, וְנִנְאָס כִּדְרֵי כִּגוֹן שֶׁנִּפְל מִיְדוֹ וְנִשְׁבַר, חַיֵּב.
 35 וּמְבִאֵרֵת הַגְּמָרָא בְּדַבְרֵיהּ: וְהֵנִי מִלִּי הוּא דְּקִיצֵי דְּמִיָּה – דִּינוֹ שֶׁל
 36 שְׁמוּאֵל נֶאֱמַר רַק בְּדַבַּר קֵטָן, שֶׁדְּמִיו קְצוּבִים, וּמִשּׁוּם כֵּךְ סִמְכָה
 37 דַּעְתּוֹ שֶׁל הַלּוֹקַח לִקְנוֹתוֹ כִּבְרָ שְׁעָה שֶׁמִּגְּבִיחָה, וְלִכֵּן מִתְחַיֵּב
 38 כְּשֶׁנִּטַּל אֶת הַחֲפֵץ לְבַקְרוֹ.
 39 הַגְּמָרָא מְבִיאָה שְׁנֵי מַעֲשִׂים שֶׁנִּפְסַק בְּהֵם הִדִּין בְּדוּמָה לְדִינוֹ שֶׁל
 40 שְׁמוּאֵל: הֵהוּא בְּרַבְרָא – מַעֲשָׂה בְּאָדָם אַחֵד דְּעָל לְבִי מְבָחָא – שֶׁנִּכְסַס
 41 לְבִית הַטְּבַח הַמוֹכֵר בִּשְׂר, וְאִנְבַּה אֲמַטָּא דְּכִיּוֹרָא – הִגְבִיחַ יָרֵךְ שֶׁל
 42 בְּהַמָּה, כַּדִּי לְרִאוֹת אִם הִיא שְׁמֵנָה אוֹ כְּחוֹשָׁה, לְדַעַת אִם לִקְנוֹתָהּ
 43 אוֹ לֹא. בְּהִרִי דְּקָא אִנְבַּה – בּוֹמֵן שֶׁהִגְבִיחַ אוֹתָהּ, אֲתָא פְּרָשָׂא מְרַמָּא
 44 מְבִיחָה – בֵּא פֶרֶשׁ הַרוֹכֵב עַל סוֹס וְלִקְחָה מִמֶּנּוּ. אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַב
 45 יִימָר – בֵּא הַטְּבַח וְתַבְעוּ לְדִין לְפָנֵי רַב יִימָר, חַיִּיבָה לְשַׁלּוּמֵי דְּמִיָּה
 46 – חַיֵּב אֶת הָאִישׁ שֶׁשִּׁלַּם לְטַבַּח אֶת דְּמֵי הַבִּשְׂר.
 47 וְהֵנִי מִלִּי הוּא דְּקִיצֵי דְּמִיָּה – דִּין זה שֶׁל רַב יִימָר נֶאֱמַר רַק בְּאוֹפֵן
 48 שֶׁמְחִירוֹ שֶׁל הַבִּשְׂר הִיךְ קְצוּב, וּמִשּׁוּם כֵּךְ כִּבְר בְּשַׁעַת הַהִגְבָּה
 49 סוֹמְכַת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַלּוֹקַח לִקְנוֹתוֹ אִם יִמְצָא חוֹן בְּעִינָיו, וְלִכֵּן הַהַפְסַד
 50 הוּא שְׁלוֹ.
 51 מַעֲשָׂה נוֹסֵף: הֵהוּא גְּבָרָא, דְּאִיְתִיב קְאָרִי לְפָנִים נְהָרָא – שֶׁהִבִּיא
 52 דְּלוּעִים לְשַׁפַּת הַנְּהַר לְמוֹכְרָם. אֲתָו בּוּלִי עֲלִמָּא – בֵּאוּ כָּל הָאֲנָשִׁים
 53 וְשִׁקּוּל קְרָא קְרָא – לִקְחוּ כָּל אַחַד מֵהֶם דְּלוּעִים כַּדִּי לִקְנוֹתָם. וְכִינן
 54 שֶׁלֹּא רָאָה בְּעַל הַדְּלוּעִים מִי לִקְחָה, וְלֹא יָדַע מִמִּי לְדַרוּשׁ אֶת
 55 מַעֲוִיתוֹ, אָמַר לְהוּ, הִרִי הֵן מוֹקְדִישֵׁי לְשָׁמִים – הַדְּלוּעִים שֶׁלִּקְחָתָם
 56 יִהְיוּ הַקְּדָשׁ, וְאִסוֹרִים עֲלֵיכֶם.
 57 אֲתָו לְקַמִּיָּה דְּרַב בְּהָנָא – בֵּאוּ הַקּוֹנִים לְדִין לְפָנֵי רַב כְּהֵנָא. אָמַר לְהוּ
 58 רַב כְּהֵנָא, אִין אָדָם מְקַדִּישׁ דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוּ, וְכִינן שֶׁהִגְבַּהְתָּם אֶת
 59 הַדְּלוּעִים כַּדִּי לִקְנוֹתָם, זְכִיתֶם בְּהֵם כְּדִינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, וְהִרִי הֵם

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף פח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רנ"ג רש"י

1 כגון שנשלה למור בה – כלומר, מתניתין לאו בבעל הבית ולא בחנווני מוכרי צלוחית
 2 מיירי, אלא כגון שנשלה למור בתוכה השמן. ואף על גב דלא לדעת התנווני שלחה,
 3 דשנא לא יטלנה – משנטלה מתחייב בה, וכדרכה. הבישה – במקל, גבי זקן ואינה לפי
 4 כבודו מיירי, בבבא מצינא (ל, ב). דאף על פי שאינו חייב להחזירה, כיון שהבישה –
 5 נתחייב בה. והשתא איכא לפרושי: מודים
 6 חכמים לרבי יהודה – בשלא נטלה וכו', אימור
 7 דאמר רבא – אי בעי הנה פריך: לימא דרבה
 8 תנאי היא, אלא דרדיפא מינה פריך. דאנקמה
 9 ניגרי ברייתא – הלקיקה פסיעת חיצוניות.
 10 כלומר, הרניקה לברוח ולילך למרוק. ומשום
 11 הכי נתחייב בה. כגון שנשלה – מיד תינוק. למור
 12 תוכה לאחרים – שהצלוחית מודה, ומדר בה
 13 לאחרים. דאמר רבא מרע – בעל הצלוחית
 14 פליגי. ורבי סבר – רבנן, גזלן הוי, וקנייה
 15 להתחייב בה עד שתבא ליד בעלים. דבעינן
 16 'והשיב את הגולה', והשבה ליד תינוק לאו
 17 השבה היא. והכי אמרינן ב'הגול ומאביל'
 18 (בבא קמא קיד, א): הונב טלה מן העדר
 19 והחזירו ומת או נגנב – חייב באחריותו. דבעינן
 20 דעת בעלים, ואין זה דעת בעלים כשמוסרו ליד
 21 תינוק. ורבי יהודה סבר שואל הוי – וכי מחזירו
 22 למקום ששאלו משם – די, והלכך, משהחזירו
 23 לתינוק פטור. והא דאמרינן ב'הפסקדי': הא
 24 דאמר רבא שואל שלא מדעת גזלן הוי – היינו
 25 לרבנן דהבא. ומודים חכמים לרבי יהודה הכי
 26 יש לפרשי: מודים חכמים לרבי יהודה היכא אלא
 27 נטלה למור בה לאחרים, אפילו נטלה למור
 28 לתינוק. והיינו דקתני: בזמן שהצלוחית ביד
 29 התינוק – שלא מדד בה אלא לצורך התינוק,
 30 ואם כן לא אפקה מרשות בעלים, ומשום הכי
 31 פטור מן הצלוחית. ואית דמפרש לה להא סוגיא
 32 לתנוני הרגיל אצלו, ומסר לו בעל הבית כבר
 33 הפונדיו, ושלה כשביל השמן והאיסר, ולא
 34 שלח ביד בנו כי אם הצלוחית לבדה. ובכך
 35 הסוגיא פשוטה. והני מילי דקייצי דמיה –

1 **מ**ר סבר גזלן הוי – וחייב להחזירה ליד הבעלים. תימה: הא תנן ב'הגול בתרא' (בבא קמא
 2 קיד, א) גבי הונב טלה מן העדר, ולא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו, ומנו
 3 הצאן והיא שלמה – פטור. ואמר רבי יוחנן: לדעת – מנן פטר, שלא לדעת – אפילו מנן
 4 לא צריך, אם כן הכי נמי הבא. אף על גב דגזלן הוי, כשהחזירה ליד התינוק שלקחה הימנו
 5 – יהיה פטור ואומר רבינו יצחק: שאני התם,
 6 דמחזירה למקום המשתמר. אבל הבא – מאבדה
 7 בידים, שמוסרה ליד התינוק, כדאמרינן לעיל
 8 דאבידה מדעת היא.
 9 **לעשרו** אי אפשר מפני כר – במעשר ראשון
 10 ובמעשר עני אינו מפחיתו, כדבבבאי
 11 מעשרן וכן שלו. אלא מפחיתו במעשר שני שהיב
 12 לאכלו בירושלים, ובתרומת מעשר דותנו לבחן,
 13 כדאמרינן בפרק תרוא דמטה (מת, א).
 14 **כירא** שמעין עסקין כגון רב ספרא בר – ואם
 15 תאמר: כשגמר לבבו לקנות היך מחזיר? ויש
 16 לומר: דמחזיר מדעת המוכר.
 אחר

אגבה אתא פרישא מרמא מיניה; אתא לקמיה דרב יומר, חייביה לשלומי דמיה. והני מילי הווא – דקייצי דמיה. ההוא גברא דאיתיה קארי לפום נהרא, אתו פולו עלמא שקול קרא קרא, אמר להו: הרי הן מוקדשין לשמים; אתו לקמיה דרב כהנא, אמר להו: אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. והני מילי הווא – דקייצי דמיה, אבל לא קייצי דמיהו – פרישות מריהו קיימי, ושפיר אקדיש. תנו רבנן: הלוקח ירק מן השוק, ובירר והניח, אפילו כל היום פולו – לא קנה ולא נתחייב במעשר. גמר בלבו לקנותו – קנה ונתחייב במעשר; להחזירו אי אפשר – שכבר נתחייב במעשר, ולעשרו אי אפשר – שכבר מפחיתו בדמים, הא פיצד? מעשרו ונתן לו דמי מעשר. אפו משום דגמר בלבו לקנותו, קנה ונתחייב במעשר? אמר רב הושעיא: הכא בירא שמעין עסקין, כגון רב ספרא, דקיים בנפשיה 'ודבר אמת בלבבו'. משנה: הפטון מנאמין מידותיו אחר לשלשים יום, ובעל הבית – אחר לשנים עשר חדש; רבן שמעון בן גמליאל אומר: חילוף הדברים. חנווני מנאמין מידותיו פעמים בשבת, וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת, ומנאמין מאוניום על פל משקל ומשקל; אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים – בלח, אבל ביבש – אינו צריך. וחייב

36 שדמי קוצצים. כגון רחיים של פלפלין, ושאר כליים קטנים, שדרךן לעולם לתת בפשות פשוט. ובגדרים מוקי להא דשמואל בתרעא חריפא. ובדרבן שלוקחין קופצין עליו, דאין
 37 הנאה למוכר בלקיחתו של זה. דהרבה ימצא קופצין. ומשום דהנאתו של לוקח היא – הוה ליה הלוקח כשואל עליו, ומיחייב באונסא. ותיגא התם בברייתא בותיה, דקתני: נאנסו
 38 בהליכה – חייב, בחרה – פטור, מפני שהוא כנושא שבר. ונראה בעיני דלאו דוקא נושא שבר, דאם כן לא ליחייב באונס אלא בגניבה ואבידה. ועטמא, משום דקייצי דמיה חבינא
 39 חריפא הוא – בודיה הוא כנושלה זו כמו לוקח גמור. אי נמי, כמו שואל, שכל הנאה שלו בו. אגבה אפמא – הגביה ירך לקנותה, ולראות אם שמנה היא או חוששה. אבל לא קייצי
 40 דמיה בו' – לא גרסינן. קרא – דלעת. שקול קרא – לקנות. אמר להן הרי הן מוקדשין לשמים – לפי שלא היה יודע ממי ישאל מעותיו. היה רוצה לאסרן לחם. אין אדם מקדיש
 41 בו' – דיכי יקדיש איש את ביתו' כתיב (ויקרא כז). והכי נמי כיון דקייצי דמיהו – זכו בהו, כדשמואל. ברשותא דמריהו קיימי – ויכול להקדישן. דלא דמי לגזלן, דאמרינן (בבא
 42 קמא סו, ב): שניהן אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. דהכא לאו אדעתא למיגול שקלינהו, אלא לקנותו, וכיון דלא קייצי דמיהו – לא סמכא דעתיהו,
 43 דשנא ירצה למכרן ביותר דעתן להחזיקן. ומשום הכי ברשותא דמריהו קיימי. הלוקח ירק – חבר מעם הארץ. בירר והניח – ולא גמר לקנותו. אינו חייב במעשר – דהא אינו מתכוון
 44 אלא לברר היפות. אבל גמר לקנות – נתחייב מיד לעשרו דמאי. ואם רוצה לחזור ממקוהו, להחזירו אי אפשר – בלא הפרשת מעשר, שכבר נתחייב במעשר, ואין חבר מוציא מתחת
 45 ידו דבר שאינו מתוקן. ולעשרו אי אפשר – ואחר כך יחזירו למוכר – שהרי מפחיתו בדמים, שנחמטת החבילה כדי מעשר. מעשרין ונתן – ללוי, ונתן לו דמי מעשר, ומחזיר את
 46 המורר בעין. אפילו משום דגמר בלבו לקנות קנה ומעשר בו. ועוד: אם איתא דפליג עלה – אמאי לא קייצי דמיהו ויכול להחזיקן, וליחזירנהו, וליפטר רב ספרא – הוה קרין קריאת שמע, ואמר
 47 ליה ההוא גברא: הו' לי עסקך בכך וכך מעות, וסבר דמשום מיעוט דמים הוה שתיק, והעלה לו דמים מרובים. ולאחר תפלתו לא רצה לקבל אלא במיעוט מעות הראשונות, משום
 48 דגמר בלבו להקנותו בכך. והכי נמי גבי מעשר, כיון דירא שמעין הוא, כיון שגמר בלבו – זכה במקוה, ונתחייב במוכר. וכי מחזירו – כחזור ומוכר לו דמי. **משנה** חסישון – הוא
 49 חנווני גדול, שקנה הרבה יחד ומוכר לחנוונים קטנים. חסישון – חסין בלשון יון. ומשום שקנה הרבה חסין בידו קורא לו חסישון. מנאמין מידותיו – כשביל שנקבץ בהו היין והשמן ונקרש
 50 לתוכו, ומוממעת המדה. ובבלי הלח מוקי לה לקמן. בעל הבית – שאינו מוכר תרין חסישון – די' בפעם אחת בשנה, שאינו נדבק בו כל כך. חילוף הדברים – חסישון פעם אחת בשנה,
 51 בכיון שמוכר תרין – אין המשקה נקרש בתוכו. אבל בעל הבית שאינו מוכר תרין – נקרש ומייבש המשקה בתוכו. החנווני מנאמין מידותיו פעמים בשבת – לפי שתדיר למוכר יותר מסיסון
 52 ובעל הבית. ואתאן לתנא קמא, כך פירשו ברוחיהו. ולא נהירא, דאם כן לא סבירא לן הכי, שהרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל במשנתו. ועוד, דקמסכים בה רבן שמעון בן גמליאל,
 53 כדקאמר: אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בו. ועוד: אם איתא דפליג עלה – אמאי לא קתני שיעוריה, כדקתני לעיל: אלא נראה דאפילו רבן שמעון בן גמליאל
 54 מודה בחנווני, אף על פי שמוכר תרין, דכיון שאינו חייב להשיף שלש מיפין – נקרש בתוכו יותר. וממחה – כמו 'ומחה ה' דמעה מעל כל פנים' (ישעיהו כה). משקלותיו
 55 – אבני משקל ששוקל בהו דבר לח ובושר. על כל משקל ומשקל – בכל פעם ופעם ששוקל בהו. שנדבק בהו יותר מן המשקולות, לפי שיש לחו בית קיבולו, צריך לקנות בכל פעם
 56 ופעם. כמה דברים אמורים – קינודין הללו – דברר לה, כגון בשר ויין ושמן. אבל דברר יבש – כגון פירות כמון ופלפלין – אינו צריך לקנהו, שלא נדבק בהו מאומה.
 וחייב

תכלית בריאת האדם עלי אדמות היא העבודה בב' הקוים דמצוות עשה ומצוות לא-תעשה, טור מרע ועשה טוב. ממאמר שבת פרשת שמיני ה'תשד"מ

רַנַּד בַּבָּא בְּתָרָא. הַמוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה – פֶּרֶק חֲמִישִׁי דִּף פַּח עֵמוּד ב – מוֹתֵר מַהְדוּרַת "אַבְן יִשְׂרָאֵל – (שְׁטִינְזֶלֶץ)"
תוספות

אחד מעשרה בליטרא לעשרה ליטרא – מלישנא דמתניתין דייק, דקתני: אחד לעשרה, ולא קתני "אחד מעשרה". ואם תאמר: אמאי לא תני במתניתין "אחד ממאה"? ונראה לרבינו שמשמן בן אברהם לפרש דלא מייחבי גירומי כלל מדאורייתא אלא בששוקל כשר ליתרון, אבל כפחות מכאן – אינו חיב מדאורייתא. והא דתניא לקמן:

וְחֵיב לְהִכְרִיעַ לוֹ מִפָּח. הִיָּה שׁוֹקֵל לוֹ עֵין פֶּעֵין – נוֹתֵן לוֹ גִּירוּמִין, אֶחָד לְעֵשְׂרֵה בְּלַח, וְאֶחָד לְעֵשְׂרִים בְּיָבֵשׁ. מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְמוֹד בְּדָקָה – לֹא יְמוֹד בְּגִסָּה, בְּגִסָּה – לֹא יְמוֹד בְּדָקָה, לְמַחֹק – לֹא יְגַדֹּשׁ, לְגַדֹּשׁ – לֹא יִמְחוֹק. גְּמָרָא מְנַהֵגֵי מִיָּלִי? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא: "אֲבָן שְׁלֹמָה וְצֶדֶק", צֶדֶק מִשְׁלָךְ וְתָן לוֹ. אִי הֵכִי, אִימָא סִיפָא: הִיָּה שׁוֹקֵל לוֹ עֵין פֶּעֵין – נוֹתֵן לוֹ גִּירוּמִין, וְאִי הִכְרִיעָה דְאִוְרֵייתָא, הֵיכִי יְהִיב לִיה עֵין פֶּעֵין? אֱלָא, רִישָׁא – בְּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ, וְאִי אִיתְמַר דְּרִישׁ לְקִישׁ – אִסְפִּיא אִיתְמַר: הִיָּה שׁוֹקֵל לוֹ עֵין פֶּעֵין – נוֹתֵן לוֹ גִּירוּמִין, מְנַהֵגֵי מִיָּלִי? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא: "וְצֶדֶק", צֶדֶק מִשְׁלָךְ וְתָן לוֹ. וְכַמְּה גִּירוּמִין? אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר מִכּוֹל אָמַר רַב: אֶחָד מְעֵשְׂרֵה בְּלוֹמְרָא בְּלַח לְעֵשְׂרֵה לִיטְרִין, "אֶחָד לְעֵשְׂרֵה בְּלַח, וְאֶחָד לְעֵשְׂרִים בְּיָבֵשׁ" וכו'. אִיבַעֲיָא הָהוּ: הֵיכִי קְאָמַר? אֶחָד מְעֵשְׂרֵה בְּלַח לְעֵשְׂרֵה דְלַח, וְאֶחָד מְעֵשְׂרִים בְּיָבֵשׁ לְעֵשְׂרִים דְּיָבֵשׁ. אִי דְלָמָא: אֶחָד מְעֵשְׂרֵה לְעֵשְׂרֵה דְלַח וְלְעֵשְׂרִים דְּיָבֵשׁ? תִּיקוּ. אָמַר רַבִּי לִוִּי: קֶשֶׁה עוֹנֵשֵׁן שְׁל מְדוּת יוֹתֵר מְעוֹנֵשֵׁן שְׁל עֵרִיּוֹת, שְׁזֵה נֶאֱמַר בְּהוֹן "אֵל" וְהֵה נֶאֱמַר בְּהוֹן "אֱלֹה". וּמֵאִי מִשְׁמַע דְּהָאִי "אֵל" קֶשֶׁה הוּא? דְּכֵתִיב: "וְאֵת אֵילֵי הָאֶרֶץ לְקַח", גְּבִי עֵרִיּוֹת נְמִי הִכְתִּיב: "אֱלֹה" – הַהוּא לְמַעוֹטֵי מְדוּת מִכְּרַת. וְאֱלָא מֵאִי עוֹדִפְיֵיהּ? – דְּהֵתֵם אֶפְשֵׁר בְּתִשׁוּבָה, וְהֵכָא לֹא אֶפְשֵׁר בְּתִשׁוּבָה. וְאָמַר רַבִּי לִוִּי: קֶשֶׁה גּוֹל הַדְּיוֹשׁ יוֹתֵר מְגוֹל גְּבוּהַ, שְׁזֵה הַקְּדִים חָטָא לְמַעֲלָה, וְהֵה הַקְּדִים מַעֲלָה לְחָטָא. וְאָמַר רַבִּי לִוִּי: בּוֹא וְרֵאֵה שְׁלֹא כְּמִדַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַת בְּשֵׁר וְדָם; הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַךְ יִשְׂרָאֵל בְּעֵשְׂרִים וּשְׁתַּיִם וְקָלְלָן בְּשִׁמְנֵה, בְּרַכָּן בְּעֵשְׂרִים וּשְׁתַּיִם – מִ"אֵם בְּחֻקְתִּי" עַד מִן "וְאֵת חֻקְתִּי גִעְלָה נִפְשָׁם";

וְחֵיב לְהִכְרִיעַ – המאזנים מצד הבשר טפה, שיהא הבשר שוקל יותר מן הליטרא, ובגמרא מוקי לה במקום שנהגו להכריע, והוא הדין לעשרה ליטרות בידך – להכריע טפה, כדאמרין בבביתא בגמרא: ונתן הכרע אחד לכולן, ונראה בעיני דלפחות מליטרא לא בעינן הכרע טפה, דנפיש יותר מאי הכרע טפה בדבר קל. היה שוקל לו עין פעין – בצמצום, כגון במקום שאין מכריעין – נתון לו לבר המשקל את גרומי – הכרעה, כדקתני: אחד מעשרה בלח כו', ובגמרא מפרש לה. ובגמרא נפקא לן מקראי דחיבי ליתן לו מוכר משלו לבר המשקל. ו'גירומי' לשון הכרעה הוא, וכן הגרמה דחטיטה נמי לשון הכרעה והטייה הוא, שמכריע ומטה את הסכין חוץ למקום חטיטה. בריקא – קב. לא ימוד בגסה – בן, בסאה, דהוי הפסד דלוקח, דאין לו מששה בקבין כי אה הכרע אחד, ואובד המש הכרעות, ואפילו במקום שמוחקין נמי, אי אפשר למחוק כל כך בצמצום, ואי נמי, משום שמודר לו בריית, וברקא מורד יותר, וכשמודר בגסה – מפסיד הקנהו. לא ימוד בריקא – דמפסיד מוכר, משום שאינו יכול למחוק לו כך. לא ימוד – את המדה. לא ימוד = *קונבלייר בלעז. אף על פי שמסוּף לו שלש שבביל גודשא, כדמפרש בגמרא. וכן לא ימחוק, אף על פי שפוחת מן הדמים. **גמרא** מנהגי מילי – קא סלקא דעתך דבעי אהא דצריך להכריע טפה, וצדק – מיותר הוא, למדרש: אף על פי שאיפה שלימה מרדת צדק משלך ותן לו, והינתן הכרעה. ובגדה נמי – למודד בריזח, כדי שיהא יתר על מדתו. היכי יהיב ליה עין פעין – האמרת דגזירת הכתוב הוא שכריע בשעת המשקל **אלא** (רישא) במקום שנתנו – כלומר, אין גזירת הכתוב להכריע בשעת המשקל, אלא במנהגה תליא מילתא, דאם רוצין להכריע בשעת המשקל תחת גירומי דאחר מדידה – הרשות בידו. ואותו הכרע צריך טפה, דאין הכתוב מקפיד אלא שיוסיף על המשקל, או בשעת המשקל או לאחריו כן. מנהגי מילי – דצריך להוסיף על המשקל. אחד מעשרה בליטרא – כששוקלין עשרה ליטרון, דהיינו אחד ממאה. (ספריים אחריים: ומלמשצריך הכרעת טפה במקום שמכריעין דייק הכי, דשיער אחד ממאה במשקל מכריע טפה, והגירומין במקום הכרעה קיימי. עד כאן) ומלישנא דמתניתין דקתני: אחד לעשרה בלח, ולא קתני "אחד מעשרה בלח" דייקין ליה. הלכך חסורי מחסרה, והכי קתני: אחד מעשרה לעשרה בלח, כן נראה בעיני. וטורח היה לתנא להזכיר שתי פעמים עשרה

והיסר האחד. מתניתין דקתני: אחד לעשרה בלח ואחד לעשרים ביבש, איבעיא להו היכי קתני כו'. ולפרושי סיפא קאתי, היכי קאמר מתניתין: אחד מעשרה בלח לעשרה דלח, והוא הדין אחד מעשרים ביבש לעשרים דבש, דהיינו חלק אחד מארבע מאות. או דלמא אחד מעשרה בלח לעשרה דלח וכן אחד מעשרה ביבש לעשרים דבש – דהיינו חלק אחד ממאתים, ואחד מעשרה אתרייהו קאי. ונראה, משום שהלח נדבק בכלי ואינו מסוף לו הכל – צריך להוסיף לו יותר מביבש. עונשין של מרות – אם עושה בהן עול. מעונשין של עריות – אם נכשל בהן. שוה נאמר בהן אל – עריות, דכתיב "את התועבות האל", ובמדות כתיב "אלה", דכתיב "כל עושה אלה כל עושה עול". ואלה קשה כמאל – המשום הזי הוסיף הכתוב בהן חמש, לרבות ולהגדיל הקישור. בעריות נמי כתיב – "כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו". לפעושי מרות מברת – דסלקא דעתך אמיתא: כיון דעל מדות נקראו תועבות, הנה אמיתא הרי הן בכלל "כל אשר יעשה מכל התועבות" אי לא כתב "אלה" דמשמע מיעוט. ולא משום גזרה שוה, דאפילו לא כתב "אלה" לא דייקין. דעל אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן למדו מרבותיו. ולא מקל וחומר, דהאי אפשר בתשובה והאי לא אפשר בתשובה, דאין עונשין מן הדין. אלא ממשמעותו, כדפרישית. ואלא מאי עוּדִפְיֵיהּ – דמדות, כיון דבעריות איכא כרת ובידדיה ליכא כרת. אפשר ליה בתשובה – עריות מועלת תשובה אי עביד ליה תשובה מעלייתא, כדכתיב (הושע יד) "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם" ואמרין נמי (מכות כג, א): כל חייבי כריתות שלקו – נפטרו מידי כריתותן, אבל מדות, שגולל את הרבים – אי אפשר לו בתשובה, שהרי תשובתו תלויה בהשבת גזילה, דכתיב "השיב את הגולה" (ויקרא ה) והוא אינו יודע למי חזיר. ואף על גב דאמרין יעשה בהן צרכי רבים – אין זו תשובה מעליא, מאחר שאינו משיב לבעלים, אלא שביירו לו המוטב. גול הדיוש – הקדים בו חטא למעילה, דכתיב (שם) "נפש כי חטאה ומעלה מעל ביה' וכחש בעמיתו" וגו' – מיד התחלת הגול קרי ליה חטא, משעת כפירה. וגבי הקדש כתיב "כי תמנעל מעל חטאה בשגגה" – דאינו נקרא חטא עד שנתנה. שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מרות בשר ודם – שהקדוש ברוך הוא רחמן, וברכתו מרובה מקללתו. אבל אדם – מקללתו מרובה מברכתו. **בעשרים ושתיים** – מ"אם בחוקתי" עד "קוממיות", מ"אף שב"אם" עד "תיו שב"קוממיות", והיינו בעשרים ושתיים שבאל"ף ב"ת לבר

60 ה' אֶלְהִיךָ כֹּל עֲשֵׂה אֱלֹהִי הרי שהפסוק מכנה את ענין המדות
61 בלשון 'אלה', ומוכח שהרמאות במדות חמורה מעריות שהרי
62 נוסף בה האות ה"א.
63 מבררת הגמרא: וְיָמַי מִשְׁמַע דְּהָאֵי אֵל' לשון קִשָּׁה הוא, שתלמד
64 מכך שתועבות אלו שנאמר בהם לשון זו, הם עוונות חמורים.
65 מבארת הגמרא: דְּפִתְיָב בִּיחֻקָּא (א) כשהתנבא מה יעשה מלך
66 בבל כשיבוא לירושלים, אחד מהדברים זה וְיָמַי אֵילֵי הָאָרְצִי לְקַח',
67 והיינו החוקים והתקיפים. הרי שלשון אל הוא לשון חוק. מצינו
68 אם כן שהלשון 'תועבות האל' האמורה בעריות מלמדת על
69 תועבה קשה, וממילא אנו יודעים שהלשון 'תועבות האלה'
70 האמורה במדות מלמדת על תועבה יותר קשה, שהרי נוספה
71 האות ה"א.

72 שואלת הגמרא: והרי נָפִי עֲרִיּוֹת נָפִי הֶתְיָב (ויקרא יח כט) 'כִּי כָּל אִשָּׁר
73 יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה' וגו', מצינו אם כן גם בעריות את
74 הלשון 'אלה'. משיבה הגמרא: הפסוק ההוא שנאמר בו הלשון
75 'אלה' בעריות, אינו בא להראות את חומרתן, אלא רק לְמַעוּבֵי
76 מִדּוֹת מִכְרַת. שמאחר ורמאות במדות נקראת 'תועבות', היה
77 אפשר לטעות שגם זה בכלל מה שכתוב (שם) 'כֹּל אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל
78 הַתּוֹעֵבֹת' וגו' שחיובם כרת, לכך מוסיף הפסוק את תיבת 'אלה',
79 ללמד שרק באלו שנאמרו קודם דהיינו עריות, יש עונש כרת, ולא
80 במרמה במדות.

81 שואלת הגמרא: וְאֵלָּא מָאִי עוֹדְפִיחָהּ – כיון שבמדות אין כרת
82 ובעריות יש, אם כן במה קשה עונשן של המרמים במדות מעונשן
83 של הנכשלים בעריות. מבארת הגמרא: דְּהֶתֶם – בעריות, גם אם
84 נכשל ועבר הלא אִפְשָׁר בְּתַשְׁבּוּהָ ומועילה לו לכפר על החטא
85 ולהנצל מהעונש, וְהֶכָּא גבי המרמה במדות, לֹא אִפְשָׁר בְּתַשְׁבּוּהָ,
86 שכיון שעבר על איסור גזל, אין מועילה תשובתו עד שיחזיר
87 גזילתו, וזה שגזל את הרבים, אינו יודע למי להשיב ואינו יודע
88 כמה, וזו חומרת העושה עוול במדות יותר מהנכשל בעריות.
89 הגמרא מוסיפה בענין חומר עון הגזול יותר מחבירו: וְאִמְרַי רַבִּי לֹאִי, קִשָּׁה
90 עוֹן גֹּזֵל כְּשֹׁזֵל מִהֲדִיּוֹת יוֹתֵר מִגֹּזֵל מִגְּזוּלֵי הַגּוֹזֵל – הגזול
91 מהדייט הקדים בו הכתוב כשידבר בענינו, תיבת הָמָא לפני תיבת
92 מְעִילָה, שנאמר לגבי כופר בממון חבירו (ויקרא כה א) 'וְפָשַׁע בִּי הִחָטָא
93 וּמְעִילָה מֵעַל בְּה' וְכַחַשׁ בְּעֵמֶתוֹ' וגו', מבואר בפסוק שמשעת
94 הכחשתו בדבר מיד נקרא חוטא, וזה – הגזול מן ההקדש הקדים
95 בו הכתוב תיבת מְעִילָה לתיבת הָמָא, שנאמר לגבי מועל בהקדש
96 (ויקרא פח טו) 'וְפָשַׁע בִּי תַמְעַל מֵעַל הַקְּטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה', מבואר
97 שאינו נקרא חוטא עד שנהנה מהגזילה. מצינו אם כן שחומר עון
98 גזל מהדייט יותר מהקדש, שבדייט נחשב שעבר על עון הגזול
99 לפני שנהנה מה שאין כן בהקדש.

100 הגמרא מביאה מימרא נוספת בשם רבי לוי: וְאִמְרַי רַבִּי לֹאִי, בּוֹא
101 וְיֵאָהֵר שְׁלֹא כְּמִדַּת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא שהוא רחמן, ומדתו הטובה
102 מרובה ולכן ברכתו מרובה מקללתו, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם, שהוא אינו
103 רחמן כל כך, וקללתו מרובה מברכתו. ולמדנו זאת ממה שהקדוש
104 בְּרוּךְ הוּא כשברך את יִשְׂרָאֵל, בירכם בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אותיות,
105 וכשקללן, קיללן רק בְּשִׁמּוֹנָה אותיות.
106 הגמרא מבארת היכן מצאנו שברכם בעשרים ושתיים וקללן
107 בשמונה. מבארת הגמרא: בְּרַךְ בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם בפרשת הברכות
108 שבה הקדוש ברוך הוא מברך את עם ישראל, שמתחילה מִהַפְּסוּק
109 'אִם פָּקַדְתִּי תִלְכוּ' (ויקרא כו א), שמתחיל באות אל"ף, ונמשכת עַד
110 הפסוק וְאֵלֶיךָ אֲתָבֶם קוֹלֵמִיּוֹת' (שם כו א), שמתסיים באות תי"ו, הרי
111 לנו שברכות הקב"ה כוללות את כל העשרים ושתיים אותיות.
112 ממשיכה הגמרא לבאר: וְקָלְלָן בְּשִׁמּוֹנָה, מִיָּאֵם בְּקוֹטֵי תַמְאָסוּ
113 (ויקרא כו טו), שזה הפסוק הראשון בפרשת הקללות, שפותח באות
114 וא"ו, ונמשכת הפרשה עַד 'וּשְׁמַתִּי קִלְתִּי נַפְשָׁם' (שם כו א), שזה
115 הפסוק האחרון בקללות, שמתסיים באות מ"ם. נמצא אם כן
116 שהקללות כוללות את האותיות שבין האות וא"ו לאות מ"ם, שהם
117 רק שמונה.

118 ואילו מִשָּׁה רַבִּינֵי, כשברך – את עם ישראל, נאמרה ברכתו רק
119 בְּשִׁמּוֹנָה אותיות. וכשקללן, היה זה בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אותיות.
120 ומבארת הגמרא: בְּרַךְ בְּשִׁמּוֹנָה אותיות, שברכותיו מתחילות

1 המשנה מוסיפה דינים באופן השקילה והמדידה: וְתִיָּב המוכר
2 לְהַכְרִיעַ לוֹ טָפָח – להוסיף על משקל הבשר עד שמוט המאזניים
3 יהא נוטה טפח לצד הבשר. ואם לא הכריע לו בשעת השקילה,
4 כגון במקום שלא נהגו כן, אלא הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עוֹן בְּעוֹן – בצמצום,
5 נוֹתֵן לוֹ גִירוּמִין – תוספת מעט על הכמות. ושיעור ההוספה הוא
6 אֶחָד לְעֶשְׂרֵת בְּלֶח – שיוסיף עשירית לוג על כל עשרה לוגין, שזה
7 אחד ממאה, וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בִּיבֶשׁ – חלק של אחד מעשרים
8 בליטרא וסוף על כל עשרים ליטרא. שזה אחד מארבע מאות.
9 דין נוסף: המוכר לחבירו טאה בְּמִקוּם שֶׁנֶּהְיָ לְמוֹדוֹ – למדוד בְּמִדָּה
10 דְּקָה כגון שמודדים כל קב בפני עצמו, לֹא יִמּוֹד בְּנֶפֶשׁ של טאה, לפי
11 שמפסיד בזה שמקבל רק הכרעה אחת על הכל ולא על כל
12 שקילה. וכן במקום שנהגו תמיד למדוד בְּנֶפֶשׁ, לֹא יִמּוֹד בְּדָקָה,
13 שהפסד הוא למוכר שצריך להכריע על כל קב וקב בפני עצמו.
14 דין נוסף לנהוג כפי מנהג המקום: מקום שנהגו לְמַחֹק – להסיר
15 הגודש מכלי המדה כדי שתשאר הכמות מצומצמת, לֹא יִגְדוּשׁ,
16 ואפילו כשהקונה מוסיף לו דמים על כך או כשהמוכר מוחל. כמו
17 כן במקום שנהגו לְגִדוּשׁ, לֹא יִמְחֹק ואפילו כשמפחית לו בתמורה
18 מן הדמים או כשהלוקח מוחל. אלא לעולם יש למדוד רק כמנהג
19 המדינה.

גמרא

20 שנינו במשנה שצריך להטות המאזניים טפח לצד הבשר. מבררת
21 הגמרא: מִנְהֵי מִיָּלֵי. מבארת הגמרא: אִמְרַי רִישׁ לְקִישׁ דְּאִמְרַי קְרָא
22 (דברים כה טו) 'אֲכַן שְׁלֹמָה וְצִדְקָ וְיִדְיָה לְךָ', ותיבת 'צדק' מיותרת
23 שהלא כבר נאמר שצריך שתהא שלמה דהיינו כתיקונה, אלא
24 ודאי באה ללמדנו שאף שמדדת בשהו מכל מקום צִדְקָ מְשַׁלְּף וְתָן
25 לוֹ – הוסיף לו משלך יותר ממה שמגיע לו על פי דין, על ידי
26 שתכריע בשקילה לטובתו. מקשה הגמרא: אִי הָיִי לְהַכְרִיעַ
27 טפח מדין תורה, אִימָא סִיפָא, הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עוֹן בְּעוֹן – בשהו, נוֹתֵן
28 לוֹ גִירוּמִין. וְאִי הַכְרֵעָה דְּאִרְוִינָא, תִּיבִי וְתִיב לִיָּה עוֹן בְּעוֹן, ואף
29 שמוסיף לו לאחר מכן, הרי עובר על דין תורה שצריך להכריע
30 בשעת השקילה.

31 הגמרא חוזרת בה ומבארת את הדרשה של ריש לקיש על הסיפא.
32 מבארת הגמרא: אֵלָּא רִישָׁא שְׁצִרִיךְ לְהַכְרִיעַ בשעת השקילה, אינה
33 מדין תורה, אלא מדובר בְּמִקוּם שֶׁנֶּהְיָ לְעֵשׂוֹת כֵּן. וְכִי אִיתְמַר דְּרִישׁ
34 לְקִישׁ אִימָא אִתְמַר, שכתוב בספא הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עוֹן בְּעוֹן נוֹתֵן לוֹ
35 גִירוּמִין, ועל זה יש לברר מִנְהֵי מִיָּלֵי שֶׁאֵם לֹא הַכְרִיעַ צִרִיךְ לִיתֵן
36 תוספת לאחר מכן. ועל זה אִמְרַי רִישׁ לְקִישׁ, דְּאִמְרַי קְרָא וְצִדְקָ צִדְקָ
37 מְשַׁלְּף וְתָן לוֹ.

38 מבררת הגמרא: וְכַמָּה היא תוספת זו שנקראת גִירוּמִין. משיבה
39 הגמרא: אִמְרַי רַבִּי אֲבָא בַר מִמְלֵ אִמְרַי רַב, אֶחָד מְעֶשְׂרָה בְּלִיטְרָא
40 בְּלֶח לְעֶשְׂרֵה לִיטְרִין – עשירית ליטרא מוסיף בכל פעם ששוקל
41 עשרה ליטרין של לח, והיינו אחד ממאה.

42 שנינו במשנה: שיעור התוספת הוא אֶחָד לְעֶשְׂרֵה בְּלֶח וְאֶחָד
43 לְעֶשְׂרִים בְּיָבֹשׁ. והנה שיעור ההוספה בדבר לח כבר התבאר
44 לעיל שהוא אחד ממאה, ועתה מבררת הגמרא כמה הוא שיעור
45 התוספת שיש להוסיף בדבר יבש. אִיבְעִינָא לְהוֹ, תִּיבִי קְאָמַר – מדי
46 כוונת המשנה כשכתבה 'אחד לעשרים ביבש', האם תיבות 'אחד
47 מעשרה' מתייחסות רק לגבי הלח, והמשנה מתבארת שצריך ליתן
48 אֶחָד מְעֶשְׂרָה בְּלֶח תוספת לְעֶשְׂרֵה דְּלֶח, והיינו חלק של אחד
49 ממאה, וְאֶחָד מְעֶשְׂרִים בִּיבֶשׁ להוסיף להוסיף לְעֶשְׂרִים דְּיָבֶשׁ, והיינו אחד
50 מארבע מאות. או דְּלִמָּא שתיבות 'אחד מעשרה' מתייחסות גם
51 לגבי מה שכתוב 'לעשרים דיבש' וכך הביאור, חלק של אֶחָד
52 מְעֶשְׂרָה הוא שיעור התוספת שיש להוסיף הן לְעֶשְׂרֵה דְּלֶח וְהן
53 לְעֶשְׂרִים דְּיָבֶשׁ, ואם כן גם בעשרים דיבש ההוספה היא רק אחד
54 מעשרה והיינו אחד ממאתים. מסקנת הגמרא: תִּיקוּ.

55 הגמרא מביאה דברי אגדה בענין חומר העון של משקולות שאינן
56 כהלכה: אִמְרַי רַבִּי לֹאִי, קִשָּׁה עוֹנֵשֵׁן שְׁל מִדּוֹת, יוֹתֵר מְעוֹנֵשֵׁן שְׁל
57 עֲרִיּוֹת. שָׁהָ – איסורי עריות, וְאִמְרַי בְּהוֹן (ויקרא יח כז) 'כִּי אֵת כָּל
58 הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עֲשֶׂה' וגו', הרי שהפסוק מכנה את ענין העריות
59 בלשון 'אל', וְהוֹ הַמְרַמִּים במדות נֶאֱמַר בְּהוֹ (דברים כה טו) 'כִּי תוֹעֵבֹת

60 שלמה וצדק, והייתור של המילים (לא) יהיה לך' שכתובים
 61 בתחילת הפסוק השני מלמד שבית דין מעמידין אנדרמין למדות –
 62 ממונים שידאגו שהמדות בעיר יהיו מדויקות וילקו ויענישו למי
 63 שמעוות את מדותיו. מוסיפה הברייתא דין נוסף: ואין מעמידין
 64 אנדרמין לשערים – לא היו צריכים להעמיד ממונים ששיגחו שלא
 65 יפקיעו את השער וימכרו ביוקר, שאם ימכרו ביוקר ילכו כולם
 66 מעצמם לקנות אצל אחרים, ובעל כרחו יצטרך להויל. **גמרא**
 67 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: דבי נשיאה אוקמו – בבית הנשיא
 68 העמידו אנדרמין, בין למדות בין לשערים ולא כפי ששינו עתה
 69 שלשערים אין מעמידין. אמר ליה שמואל לקרנא, פוק תני להו –
 70 צא ושנה להם שהדין הוא שמעמידין אנדרמין למדות ואין מעמידין
 71 אנדרמין לשערים. נפק קרנא ודרש להו שהדין שמעמידין אנדרמין
 72 בין למדות בין לשערים, ולא כפי ששמואל הורה לו לדרוש להם.
 73 נודע הדבר לשמואל, אמר ליה שמואל לקרנא, מה שפיק. אמר לו,
 74 קרנא. קילו שמואל, תיפוק ליה קרנא בעיניה – שתצא לו קרן
 75 בעיניו. ואבן נתקיימה הקללה ונפקא ליה קרנא בעיניה.
 76 מבררת הגמרא: ואהו – קרנא נמאן פבר שלכן אמר שמעמידין
 77 אגדרמין אף לשערים. משיבה הגמרא: כי הא דאמר רבי בר קפא
 78 אמר רבי יצחק, מעמידין אנדרמין בין למדות בין לשערים, מפני
 79 הרפאין שממתינים עד שאותו שמוכר בזול ימכור את סחורתו
 80 וילך, ואז כשאין לקונים ברירה אחרת, ימכרו הם ביוקר.
 81 הגמרא מביאה ברייתא המלמדת מהן שיעורי אבני המשקלות
 82 שהתקינו: תנו רבנן, היה הקנה מבקש פמנו – מבנו שמוכר, לקנות
 83 בשר במשקל ליטרא, שוקל לו המוכר ליטרא בשר בבקשתו, על ידי
 84 אבן משקל של ליטרא שמניחה בצד השני של המאזנים. היה
 85 מבקש ממנו לקנות בשר במשקל של חצי ליטרא, שוקל לו חצי
 86 ליטרא על ידי אבן במשקל זה. וכן אם היה מבקש לקנות במשקל
 87 של רביע ליטרא, שוקל לו על ידי אבן שמשקלה רביע ליטרא.
 88 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן, הרי פשוט שמוכרים לקונה כפי
 89 בקשתו. עונה הגמרא: החידוש הוא דפתקנינן מתקלי עד הכי –
 90 שכאשר התקינו חכמים קדמונים את המשקלות, התקינו אבני
 91 משקל רק עד משקל של רביע ליטרא ולא פחות. והטעם, כדי
 92 שלא יבואו לרמות ולומר על אבן משקל של פחות מרביע, שהיא
 93 של רביע. שכיון שזה משקל מועט לא יבחינו בהבדל, וגם אין
 94 רגילים לקנות במדה זו ולא מכירים אותה.
 95 הגמרא מביאה ברייתא המלמדת דינים באופן השקילה: תנו רבנן,
 96 היה מבקש פמנו בשר במשקל שלשה רבעי ליטרא, ולמוכר הלא
 97 אבן במשקל זה, לא אמר לו הקונה, שקול לי שלשה רבעי
 98 ליטרא אחת אחת – כל רביע ליטרא בפני עצמו בשקילה נפרדת,
 99 שבכך המוכר מפסיד שצריך להוסיף לו מעט בכל שקילה, שהרי
 100 אינו יכול לצמצם ולכוון את שיעור המשקל בדיוק אלא שוקל
 101 מעט בריח. אמר שוקל את הבשר כנגד אבן במשקל ליטרא,
 102 ופנייה אבן במשקל רביע ליטרא יחד עם הבשר, ועל ידי כך נמצא
 103 ששקל לו שלשה רבעי ליטרא בפעם אחת.
 104 עוד דין דומה: תנו רבנן, היה מבקש פמנו עשר ליטרי, לא יאמר לו
 105 הקונה שקול לי אחת אחת והכרעי – תוספת מועטת בכל שקילה,
 106 שבכך מפסיד המוכר. אמר שוקל לו את פולן בבת אחת ונתן הכרעי
 107 אחד לפולן.
 108 הגמרא מביאה ברייתא המבררת מה הן מדות המאזנים. המאזנים
 109 מורכבים מכמה חלקים. החלק המרכזי נקרא 'נפש', והוא מוט
 110 ברזל חלול שעומד במאוזן ותלוי בתקרה. לזה היה מחובר
 111 הקנה/ שזוהו מוט שהיה מונח במאוזן, מוכנס ומחובר ב'נפש'.
 112 משני צידי הקנה היו משתלשלים כלאפי מטה חבלים שהיו קשורים
 113 לקצוות הקנה שבסופם היו קשורים כפות המאזנים, חבלים אלו
 114 נקראים 'מתנא'. והנה, ככל שגדל המרחק שבין התקרה למקום
 115 החיבור של הנפש והקנה, יש יותר מקום להטות את הקנה
 116 ולהכריע בשקילה לטובת צד אחד ולא יתקע הקנה בתקרה. עוד
 117 יש לידע, שככל שהקנה והחבלים שבהם קשורים הכפות, שיעורם
 118 גדול וארוך יותר, כך תגדל ההשפעה של כל תוספת במשקל ואף

1 מ'והיה אם שמוע תשמע' (דברים כח א), שפוחת באות וא"ו, ועד
 2 הפסוק 'ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם' (שם כח ד), המסתיים
 3 באות מ"ם. הרי לנו שברכתו כוללת רק שמונה אותיות שבין האות
 4 וא"ו לאות מ"ם. ממשיכה הגמרא לבאר: וקללן בעשרים ושתים,
 5 מ'והיה אם לא תשמע בקול ה' (דברים כח טו), שפוחת באות וא"ו, ועד
 6 הפסוק 'והתמפרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה' (שם
 7 כח טו), שמסתיים באות ה"א. וכשסופרים מהאות וא"ו עד הסוף
 8 ומתחילים שוב עד האות ה"א ישנם עשרים ושתים אותיות.
 9 שינו במשנה: מקום שנהגו למוד נפסה בו, לא ימוד בדקה. הגמרא
 10 מביאה כמה ברייתות שדנות בהלכות שונות בענין מדות
 11 ומשקלות. (סימן: אין מעיינין ואין גודשין באגדרמין ובליטרא שלשה
 12 ועשר נפש משקלות ממחק עבה לא תעשו לא יעשה)
 13 תנו רבנן, מנין שאין מוחקין את המדה במקום שנהגו שגודשין
 14 אותה, ואפילו כשהקונה מוחל. וכן מנין שאין גודשין במקום
 15 שמוחקין אפילו כשהמוכר מוחל, תלמוד לומר (דברים כח טו) 'איפה
 16 שלמה וגו' יהיה לך', שהפסוק מדגיש שצריך שתהיה האיפה
 17 שלמה בדיוק, ולכן אסור לשנות ממנה המקום כלל ואפילו כשיש
 18 מחילה.
 19 מוסיפה הברייתא: ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין,
 20 ולפחות לו – לקונה בתמורה לכך מן הדימים שמשלם, כנגד הגודש
 21 שהפסיד. וכן אם אמר המוכר הריני גודש במקום שמוחקין,
 22 ולהוסיף לו – ללוקח על הדימים שמשלם, עבור הגודש, מנין שאין
 23 שומעין לו, ואפילו שאין כאן חשש טעות. שהרי רואים שבאן
 24 משלם לו עבור ההוספה, תלמוד לומר (דברים כח טו) 'איפה שלמה
 25 וצדק יהיה לך', שתיבת 'צדק' מיותרת שכבר נאמר שהמדה
 26 צריכה להיות שלמה. אלא באה ללמד שלעולם לא ישנה ממנה
 27 המקום.
 28 ברייתא נוספת בענין זה: תנו רבנן, מנין שאין מעיינין – שאין
 29 שוקלים במאזנים בשוה, במקום שהמנהג שפכרעין את כף
 30 המאזנים טפח לטובת הלוקח. וכן שאין מכרעין במקום שמעיינין,
 31 תלמוד לומר (דברים כח טו) 'אבן שלמה וגו' יהיה לך', שהמשקל שהוא
 32 האבן, צריך להיות שולם כפי המנהג שבעיר, לא פחות ולא יותר.
 33 ומנין שאם אמר המוכר הריני מעיינין במקום שפכרעין, ולפחות לו –
 34 ללוקח, בתמורה לכך, מן הדימים כפי שיעור ההכרעה שהיה
 35 צריך לקבל לפי המנהג. וכן הריני מכרעין במקום שמעיינין, ולהוסיף
 36 לו על הדימים שמשלם, עבור ההכרעה, מנין שאין שומעין לו,
 37 תלמוד לומר (דברים כח טו) 'אבן שלמה וצדק יהיה לך', שמיותר תיבת
 38 'בצדק' לומדים שאף כאשר יש שינוי בדימים אין לעשות כך
 39 מחשש למכשול.
 40 אחרי שהגמרא הביאה דינים רבים שנלמדים מהפסוק 'אבן שלמה
 41 וצדק', מביאה הגמרא לימוד בדרך הדרש מהפסוק שלפניו, בענין
 42 השכר והעונש בדבר זה: אמר רב יהודה מפניא, נאמר בפסוק
 43 (דברים כח ד) 'לא יהיה לך בבייתך איפה ואיפה גדולה וקטנה',
 44 ומייתור המילה 'בבייתך' יש לדרוש, 'לא יהיה לך בביתך' ממון
 45 ותהיה עני, ומה פעם לעונש זה, משום שעסקת במסחר באופן של
 46 איפה ואיפה – שהיו לך שתי מדות של איפה, אחת גדולה שבה
 47 היית קונה ואחת קטנה שבה היית מוכר.
 48 עוד דרשה בענין זה מהפסוק שלפניו: לא יהיה לך בכייתך אבן ואבן
 49 גדולה וקטנה (דברים כח יט), שמיותר המילה 'בכייתך' יש לדרוש,
 50 שלא יהיה לך ממון בכייתך, ומה פעם עונש זה, משום שהיה לך
 51 'אבן ואבן' – שתי סוגים של אבני משקל. ממשיך רב יהודה את
 52 דרשתו, אמר אם תנהג בדרך של 'אבן שלמה וצדק', שתקיים את
 53 כל הדינים לעיל שנלמדו מפסוק הזה, או 'תהיה לך' ממון. וכן אם
 54 תנהג בדרך של 'איפה שלמה וצדק' או 'תהיה לך' ממון.
 55 הגמרא מביאה ברייתא בענין חיובי הבית דין לדאוג לתיקון
 56 המדות והמשקלות שבעיר: תנו רבנן, נאמר בתורה (דברים כח יג)
 57 'לא יהיה לך בכייתך אבן ואבן גדולה וקטנה. לא יהיה לך בבייתך
 58 איפה ואיפה גדולה וקטנה', ולכאורה היה מספיק לכתוב 'לא יהיה
 59 לך בכייתך אבן ואבן איפה ואיפה גדולה וקטנה כי אם אבן ואיפה

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף פט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רנז תוספות

1 מוהיה אם שמוע – בפרשת "ויהי כי תבוא." מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה – חשוב מווי' עד ה' כל האלפ"א בית"א, דהיינו שתיים ועשרים אותיות. מנין שאין מוחקין
2 במקום שגורשין – ואפילו מחיל קונה. ואין גורשין במקום שמוחקין – ואפילו מחיל מוכר. תלמוד לומר איפה שלמה וצדק – משמע דלא גרסינן הכא "וצדק". אלא מ"שלמה"
3 נפקא לן, שצריך שיהא האיפה שלימה, שלא יבא לידי רמאות. דאם עושין כן – שמא יראו אותו אחרים, ויאמרו: כך המנהג, וירמה הלוקח את המוכר, או המוכר את הלוקח.
4 והא ליבא למימר דבלא מחיל מירי ברייתא, דהווא מילא תעשו עולי נפקא, שגולו לו את שלו בידים. ולפחות לו מן הדמים – תילתא. דגודשא תילתא. דהשתא לא אתי לרמות,
5 כיון דפחת לו משער היוצא – כולי עלמא דיעי
6 דבשיל כך פחת לו, דאין מנהג בעיר למחוק. 1
7 וכן כשמוסיף – וידעין שבשביל כך מוסיף, דאין 2
8 דרך לגדוש. תלמוד לומר איפה שלמה וצדק – 3
9 לטפוי אתא – וצדק מכל מקום, דאף זה יכול
10 לבא לידי רמאות, דאיבא דחוי במדידה ולא
11 ידע לא בפחת ולא בתוספת. ובספרי יליף
12 לכולהו מ"וצדק" שהוא מיותר. מעיינין – 6
13 שקול עוף בעי. לא יהיה כביתך – מנותן. מה
14 טעם – משום איפה ואיפה, שלוקח בגדולה
15 ומוכר בקטנה. "בביתך" קרא יתירא קדריש.
16 אבל אבן שלמה – ואם בביתך אבן שלמה
17 וצדק – יהיה לך מנותן, כדאמרין בעלמא (נהד
18 ע, ב: מה יעשה אדם ויתעשר – ישא ויתן
19 אבנתה. תנו רבנן (לא) יהיה לך (כפיסך) וגי'
20 – אבית דין קמוחה. וקרא יתירא קא דריש,
21 דמיצ' למיתב: לא יהיה לך אבן ואבן כי 13
22 אבן שלמה וצדק. אנדמין – ממונה להלקות
23 ולענש מעוהי המדות. ואין מעמידין אנדמין
24 לשערים – שלא ימכרו ביוקר. סברא הוא
25 דאינו צריך, דאם זה רוצה למכור ביוקר –
26 אותו הצריך למעות יתן בוול, ויכלו הלוקחין
27 אצלו, ומכור זה בוול על כרחו. נפקא ליה
28 קרנא בעיניה – ואף על גב דאמרין במסכת
29 שבת (קח, א) דרב לטייה כשבא מבבל, ותהא
30 ליה קרנא אקנגיה – איכא למימר דגרמא
31 ליה תא דהא. מפני הרמאין – שממתינין עד
32 שימכור אותו המוכר בוול, ואחר כך מוכרין
33 ביוקר. לשון אחרת: מפני הרמאין המוכרים
34 ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה, או שנתן חסין
35 יפות למעלה ורעות למטה, או כל מיני רמאות.
36 וכדאשכחן שהיו מעמידין פרהדרין שהיו מכין
37 בעלי תניות, והיו אומרים להם: מכרו בוול,
38 במסכת יומא (ט, א) (בירושלמי פרק ראשון).
39 במאי קא משמע לן – הא דרמי מה שקונה שוקל
40 לו הא דבנינים – פדתנין מקתלי עד הכי – פחת
41 דין קדמוניה הנתנין ממדות עד כאן, ויהיה
42 מכאן שוקלים במטבעות. ואם יבא אדם לתקן
43 בפחות – אין שומעין לו, פן יבואו לרמות
44 ולומר: זהו רביע ליטרא. אי נמי: מתקני מתקלי
45 בענין זה, ולא שליש ליטרא ולא חמישית
46 ליטרא, מפני שמתעין בהן. בפירוש רבינו חננאל. לא יאמר לו שקול לי אחת אחת – כל רביע בפני עצמו. שאי אפשר לו שלא ישקול בריחה, ומפסיד, שאי אפשר לצמצם. ואית
47 דמפרש: בשביל ההכרעות. ולא היא, דאם היה יכול לצמצם ההכרעות – חד שיעורא הוה, דרביע הכרע ליטרא הוא מכריע, שהרי ההכרעות הוא טפח מכריע רבע ליטרא, שהוא
48 דבר קל, ואפילו במקום שנוהגין למוד בדקה – הני מילי מדות, אבל משקלות – אין דרך לשקול כי אם הכל ביחד, במשקל הגדול. אלא שוקל לו ליטרא – ונתון ליטרא בכף מאזנים
49 אחד, והבשר ורביע ליטרא בכף שניה, דהשתא איכא שלשה רבעי בשר. ובמקום שאין מכריעין עסקין, דאי מכריעין – נמצא נתון לו הכרע של אותו רביע שנתון עם הבשר כחנם.
50 ובמקום שנמכרין – נתון שלשה רבעים באחת, ומניח בשר בשניה, ומכריע. (קא משמע לן דמתקנינן מתקלי עד הכי – שהתקינו מרת משקל עד כאן, ואין המוכר יכול לומר ללוקח:
51 לא אשקול לך דבר מועט כזה, שאתן לך הכרע בשביל מקח מועט זה. אבל בפחות מכאן – אין דרך לשקול, ולא יתן לו שום הכרע, דלא חשיב מקח בפחות. ורבינו שמואל פירש:
52 דלא מתקנינן משקלות מועטין, דלמא אתי למיטעי בהו. ואף על גב דבמדות קטנות אמרינן לקמן דלא טעו אינשי, שזה חללו מרובה מהו ואיכא היכרא טובא – במשקלות טעו. ולא
53 נהיה (לא) ונתון חסין אחד לכולן – משום דאי אפשר לצמצם. ומפסיד המוכר, כדפרשית, נפש לא מאזנים – הוא ברול החלול שהלשון קבוע בו, תלויה באויר שלשה טפחים –
54 שיהו שלשה טפחים מן הקנה לגג הבית. ובמאזנים גדולות ששוקלין בהן נחשת וברזל עסקין, כדלוקמן, שהן תלויות בגג הבית וקבועות שם. לפיכך צריך החוקק שלשה טפחים מן
55 הגג, שלא תגע בגג כשיכירעם. וקנה – הוא הקנה שהלשון קבוע באמצעיתו, ושתי המיתנות תלוין בראשיו. ומיתנא – הן החבלים שהכפות תלויות בהן. שנים עשר טפחים –
56 ארבעה טפחים הקנה, וארבעה טפחים כל אחד מן החבלים התלויות בשני ראשי הקנה. אבל אי הוי פחות – אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט, מתוך שהמשקל מרובה. וגבוה
57 מן הארץ שלשה טפחים – שלא יגע בקרקע בשעת הכרעה. צמרים – מוכרי צמר במשקל. וזנגין – מוכרי כלי וזכוכית. מורמני – מאזנים של כסף והובא, וקטנות הן. טורטיני – העורף
58 קרוי כן, וכל אחת לפי מה שהן גדולות צריכות להרחיק מן הגג ומן הקרקע, לפי ששוקל בהן משקל כבד, ומכריע יותר. ונבוה מן הארץ טפח – דכך צריך להכריע. שלש אצבעות
59 ואף על גב דאינו יכול להכריע כי אם שלש אצבעות. דכי אמרינן דצריך להכריע טפח – הני מילי בשר ומיני מאכל, אבל באלו – אינו צריך כי אם דבר מועט. איני יודע – תנא
60 דבריייתא קאמר ליה. ותמחה לתמונה דמאי – כיון דקחשיב צמרי וזנגין ותזונים ובעל הבית וצורפי וזב וכוף, (בפירוש זה העמוד של פרישתו נכרית מדוקף
61 ומובלבל והספדים שנותת זה ואמר בכח וזה בכח, וכן יש עד שלש המלות בפרק זה חסם באלו, ובאשר מצאנו בהעתק ישן דפסנו והלכנו אחרינו).

ברך

שאמרו לענין איסור כך אמרו לענין טומאה – מפרש רבינו יצחק בר מרדכי: דלענין ידות קנינה: נטמא החוט – נטמאו המאונים. אבל כף המשקלות וקנה שיש להן בית קיבול – הרי אלו טמאים אפילו הן בעני עצמן. ופריך: מאי קא משמע לך? ומשני: קנה ומיתנה דידיה איצטריכו ליה, דלא תנן. אף על פי שהחוט עשוי בתקון – אינו חשוב יד, אלא אם כן קנה מיתנה עשוי בתקון.

דיגיטוי – הן צורפי נחושת וברזל, נפחים ששוקלין חתיכות גדולות של מאה ליטרות ביחה. לענין איסורן – דאסור לשקול אם לא עשויין בענין זה. כך אמרו לענין טומאתן – דאין מקבלין טומאה אם אין עשויין כך, דלא חשיבי כלי, כיון דאסור לשקול בהן. תנינא – במסכת כלים פרק עשרים ותשעה, ולענין טומאה נשנית. חוט המאונים של תניני – הוא החבל שתלויים בו בגג, כדתיא לעיל. ושל בעל הבית תלוייה באויר טפת. וכיון דאשמעינן בשל בעל הבית דמקפיד בחוט שיהא ראוי לשקול – הוא הדין לכל הני דלעיל. קנה ומיתנא – שיעור קנה ומיתנא אשמעינן רבי מני, דאית ליה הקפדה לענין טומאה כמו למשקל. ובמקום דקתני "איני יודע" – הו' ספק טומאה, והשאר – כדקתני בברייתא דלעיל. דלא תנן – במסכת כלים. בענין * כדיל * ואשטיין. אבר * צנפלומובי * גיפמרון – מיני משקלות ומעוררבים. ולא של שאר מיני מתכות – מפני שפוחתין והולכין. צונמא = אבן. מחק * צרשטוירא * בלעו, שמוחקין בו את המדה. שהוא קל – ואינו נכנס כל כך במדה, ולכך אינו מוחק יפה, ומפסיד המוכר. אשכרוע = * צנפלומובי * יצא אחד עב וצדו אחד קצר – מפני שהינו כחור התבואה מוחק יפה, והעב אינו נכנס כל כך ואינו מוחק יפה, ואם צדו אחד עב וצדו אחד קצר, כשהוא קונה – ימוחק בעב, וכשהוא מוכר – ימוחק בקצר. אלא שניהן עבים או שניהן קצרים, כפי המנהג. כבת אחת – כפעם אחת במהרה, שאינו מוחק יפה. מעט מעט – כגון מוחק רוחב טפ' לבד, ומגביה את המחוק, וחוזר וכובש את המחוק ומוחק טפ'. אלא כפעם אחת ובנחת. אי נמי, בשתי פעמים, כגון מוחק עד חצי המדה, ומגביה המחוק וחוזר ומוחק חצי המדה השני. על בולן – על כל מיני עולות הללו. ילמדו שפא יאמרו בו' – מפני שר' יבא לרמות יותר. וקבעי נמרא: אמרה רבן יוחנן לבסוף או לא אמרה – דמעיקרא הוה מספקא ליה אם יאמר או לא, ולבסוף מי איפשיט ליה: דרכי ה' – דברי תורה, וציריקים ילבו כם – ויזירו כם שלא לרמות הבריות. יבשלו כם – ילמדו לרמות. זו מרת קרקע – שהרי מרת כלי כתב לקמיה, דדיינו משרה. "מוסי' במוס' במשורה שחתה" (יחזקאל ד). שלא ימדו – לשני לקדוח שלקחו קרקע בשותפות, או לאחד משני אחין שחלקו. לאחד בימות החמה – ולאחר באונו חבל עצמו בימות הגשמים. שבימות החמה החבל יבש וקצר יותר מבימות הגשמים. ורבינו חבנאל פירש: בימות הגשמים הקרקע כוץ, ובימות החמה הקרקע מתבקע בפתיחו ומוסיף במדתו. במלח – שמכבידן. שלא ירתיח – שלא ישפוך המוכר את היין בחוקו, ומגביה לתוך משרתו של לוקח. מפני שעולה הקצו = * אשקומ"א * בלעו, ונראה כמלא. ומה משרה שהיא – קטנה כל כך, שלשים וששה ש' בהן בלוג – הפקידה תורה ברייתיה שלה, שהיא פחותה ממאה בלוג – קל וחומר ברייתח כלי גדול, כגון היין, או אפילו חצי היין, או אפילו שלישית היין כו'. וחצי תומן ועובלא – גרסינן בתוספתא. תומן – שמיני הקב, חצי לוג. עובלא – לקמן מפרש. ששהה – דיימנן דאית למודו. ומיהו, קרא לא אהדר גדולה וקטנה אלא בשהקנה לו על מנת למוד בהן. דאי לא תימא הכי – מניא אצטריך ליה לממרו? ואפילו היא עביש – דאיכא פדמחש' שרוחצו ומעבר טינופו ומודו בו. הלכך אין לו תקנה אלא שציריה. דלא חתישי – שאין ממונה של מלך עושה חותם במדות. הלכך אסור, דאית לרמויי. לא שקיל – לוקח ומותר לשדות. מהנדסי – הולכין ובאין ממונים של מלך לבדוק את המדות. כמה זיימנן דמהנדסי בחדי הודי, ביאלו טריפוח' (חולין מג, א). דמרתמי בין חשמשות – שהכל טרוחין ואין רואהו. אי נמי, הלוקח עצמו מתוך טרודו אינו נוטן אל לבו, ומיקרי ושקיל, והלכך יבא המוכר לרמות בו. וחצי סאה – לא גרסינן, דהיינו תרקב – תרי וקב, היינו שלשה קבין. וחצי תרקב – קב ומחצה. וקב – דלא אתי למיטעי בחצי תרקב, כדלקמיה דביתלאת לא טעו אינשי. וחצי רובע – היינו שמינית הקב, חצי לוג. תומן – איכא למימר: היינו שמינית הלוג דלקמן. ועובלא – לקמיה מפרש: אחד מחמשה ברובע. וקשיא לי, דאם כן כמו שכתוב בספרים שלנו, מאי דאקרי קלמן? תומן ועובלא לא לעבר, ומשום דטעו אינשי בריבעא קפרי? לזה? והאי לאו קושיא אהו, שהרי התומן גדול מן העובלא יותר מכפלים אם שמינית הקב הוא, ואם שמינית הלוג הוא – היינו עובלא ועוד, היינו שמינית הקב הוא – היינו חצי רובע אלא הכי גרסינן בתוספתא ופירוש רבינו חבנאל: קב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועובלא, וכמה היא ועובלא – אחד מחמש ברובע. ופירושה: ארבעה לוגין, ולוג – שש ביצים. נמצא הקב בעשרים וארבע ביצים. וחצי קב – שני לוגין ורובע – היינו לוג, שש ביצים. כל רובע – רובע הקב, וכל רביעית שבגמרא – רביעית הלוג. וכן תומן – שמינית הקב, דהיינו חצי רובע. וחצי רובע לא גרס

ולא בשל בעץ – אומר רבינו תם: דוקא משקולת ששוקלים בשר וזומן, שהלחלוחית מדבק בהן קנה ומתייבש. ולא מטעם שחיקה כדפירש הקונטרס. אבל משקולת ששוקלין בהן כסף וזהב – מותר לעשותן של מתכת, אלא שצריך לחפותו עור, מדאמר ב"המציא יין (שבת עט, א): שלש עורות הן, מצה ויפה ודיתפרא. ומפרש – כדי לצרור בה משקולת קטנה, ואי בשל צונמא חוככית – אמאי צריך עור? אלא בשל מתכת מיריר, ועממא דהני – לפי שהן חלוקין ואין מדבק בהן, ויכול להדיחן או לקנחן. ועוד, דאמרין ב"החוב" (בבא מציעא נב, א) תנן תתם: טלע שנפסלה התקינו שיהא שוקל בה. אלמא עושין משקל מסלע של מתכת. ודוקא משקולת קטנה ששוקלין בה כסף חוב צריך לחפותו עור, כששדוקה מועתה יבא ליד הפסד גדול. אבל שאר משקולת גדולות, ששוקלין בהן נחושת וברזל ועופרת, שאין בא ליד הפסד גדול אלא אם כן שיהקו יותר מדיא – אין צריך לחפותן. וכן משמע בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סח, א) שלא היו מכסין אלא משקולת קטנה, דאמרו הכבוד האמינם והקמיעו משקולת קטנה, מהו שלא יטמא משקולתו במלח – פירש הקונטרס: מפני שהוא מכביד. ואין נראה לרבינו תם, דמשמע דבמוכר איירי, דומיא דבמשורה שלא ירתיח, ומפרש רבינו תם: לפי שהמלח מיקל המשקלות ושואב, כדאמרין בירושלמי דמלח שואב את המשקולות. ובמשורה – שלא ירתיח – והא תאמר: פשיטא, דגול גמור הוא. תיפוק ליה משום לא תגול ויש לומר: דאתא קרא להתחייב משעת הרתחה, ואף על פי שערדין לא מדר. וכי האי גונא אמרין בריש "איהו שך" (בבא מציעא סא, ב) דלאו דכתיב במשקולת למה לזי לטמן משקולתו במלח. האי גוילה מעליה, היא לעבור עליו משעת עשירה. במקדש

אָמַר רַב פֶּפְאֵ: דִּיגְרוּמִי, אָמַר רַבִּי מְנִי בַר פִּטְוִישׁ: כִּדְרִיךְ שְׂאֵמְרוּ לְעֵינֵי אִיפּוֹרָה, קִדְ אִמְרוּ לְעֵינֵי טוּמְאָתָן, מֵאֵי קָא מִשְׁמַע לָךְ? תִּנְיָנָא: חוּטָא מֵאִוְנִים שֶׁל חֲנוּנִי וְשֶׁל בְּעַלֵי בְתִים - טַפַּח - קִנְהָ וּמִתְנָא שְׁלָהּ אִיצְטְרִיכָא לִיה, דְּלָא תִנְן, תִּנְנוּ רַבְנֵי: אִין עוֹשִׂין מִשְׁקָלוֹת לָא שְׁל בְּעֵץ וְלֹא שְׁל אֶבֶר, וְלֹא שְׁל גִיסְמָרוֹן וְלֹא שְׁל שְׂאָר מִיַּיִן מִתְכוּוֹת, אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא שְׁל צוּנְמָא וְשֶׁל זְכוּכִית. תִּנְנוּ רַבְנֵי: אִין עוֹשִׂין הַמַּחֵק שֶׁל דְּלַעַת - מִפְּנֵי שְׂהוּא קָל, וְלֹא שֶׁל מִתְכָּת - מִפְּנֵי שְׂהוּא מְכַבֵּד, אֲבָל עוֹשֶׂהוּ שֶׁל זֵית וְשֶׁל אֲגוּז, שֶׁל שְׂקָהָ וְשֶׁל אֲשְׁבְּרוּעַ. תִּנְנוּ רַבְנֵי: אִין עוֹשִׂין אֶת הַמַּחֵק צִדּוֹ אֶחָד עֵב וְצִדּוֹ אֶחָד קָצֵר; לֹא יִמְחוֹק בְּבֵת אַחַת, שֶׁהַמְּחוֹמֵק בְּבֵת אַחַת - רַע לְמוֹכֵר וְיָפָה לְלוֹקֵחַ, וְלֹא יִמְחוֹק מְעַט מְעַט - שְׂרַע לְלוֹקֵחַ וְיָפָה לְמוֹכֵר; עַל כּוֹלֵן אָמַר רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן יָפְאִי: אוֹי לִי אִם אוֹמֵר, אוֹי לִי אִם לֹא אוֹמֵר; אִם אוֹמֵר - שְׂמָא יִלְמְדוּ הַרְמָאִין, וְאִם לֹא אוֹמֵר - שְׂמָא יֵאמְרוּ הַרְמָאִין: אִין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה דִינֵי. אִיבְעִיא לְהוֹ: אֲמַרְהּ אוּ לֹא אֲמַרְהּ? אָמַר רַב שְׁמַוְאֵל בַּר רַב יַצְחָק: אֲמַרְהּ, וּמְהֵאֵי קָרָא אֲמַרְהּ: "כִּי יִשְׂרִים דְּרַכִּי ה' וְצִדְקִים יִלְכוּ כִם וּפְשָׁעִים יִכְשָׁלוּ כִם". תִּנְנוּ רַבְנֵי: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה", "בְּמִדָּה" - זוּ מִדֵּית קֶרֶקַע, שְׁלֹא יִמְרֹד לְאַחַד בֵּימֹת הַחֲקִיָּה וְלְאַחַד בֵּימֹת הַגְּשָׁמִים; "בְּמִשְׁקָל" - שְׁלֹא יִמְזִין מִשְׁקָלוֹתָיו בְּמִלְחָ; "בְּמִשׁוֹרָה" - שְׁלֹא יִרְתִּיחַ; וְקַל וְחוֹמֵר; וּמַה מִּשׁוֹרָה שְׂהוּא אֶחָד מִשְׁלָשִׁים וְשִׁשָּׁה בְּלוֹג - הַקְּפִידָה עֲלֵיו תוֹרָה, קַל וְחוֹמֵר לְהִין וְחֲצִי הִין וְשִׁלְשִׁית הִין וְרִבְעִית הִין, וְלֹג וְחֲצִי לֹג וְרִבְעִית, וְחֲצִי תוֹמָן, וְעִפְלָא. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִסוּר לְאַדָּם שְׂנִיָּשָׁה מִדָּה חֲסָרָה אוּ יִתְרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אָמַר רַב פֶּפְאֵ: לֹא אֲמָרְן אֲלָא בְּאַתְרָא דְּלָא חֲתִימִי, אֲבָל בְּאַתְרָא דְּחִתִּימֵי - אִי לֹא חָזוּ חֲתִימָה לֹא שְׁקִיל. וּבְאַתְרָא דְּלָא חֲתִימֵי נְמוּ - לֹא אֲמָרְן אֲלָא דְּלָא מְהַנְדְּסִי, אֲבָל מְהַנְדְּסִי לִית לָן בְּה. וְלֹא הוּא, וְזִמְנִין דְּמִיקְרֵי בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת וּמִיקְרֵי וְשְׁקִיל. תִּנְיָא נְמוּ הִכִּי: לֹא יִשְׁהָ אָדָם מִדָּה חֲסָרָה אוּ יִתְרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאִפְּלוּ הוּא עֲבִישׁ שֶׁל מִימֵי רְגָלִים; אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא סָאָה, תְּרַקֵּב, וְחֲצִי תְרַקֵּב, וְקַב וְחֲצִי קַב וְרֹבְעַ, וְתוֹמָן וְחֲצִי תוֹמָן, וְעוֹכְלָא

לחוק משרתו של לוקח. מפני שעולה הקצו = * אשקומ"א * בלעו, ונראה כמלא. ומה משרה שהיא – קטנה כל כך, שלשים וששה ש' בהן בלוג – הפקידה תורה ברייתיה שלה, שהיא פחותה ממאה בלוג – קל וחומר ברייתח כלי גדול, כגון היין, או אפילו חצי היין, או אפילו שלישית היין כו'. וחצי תומן ועובלא – גרסינן בתוספתא. תומן – שמיני הקב, חצי לוג. עובלא – לקמן מפרש. ששהה – דיימנן דאית למודו. ומיהו, קרא לא אהדר גדולה וקטנה אלא בשהקנה לו על מנת למוד בהן. דאי לא תימא הכי – מניא אצטריך ליה לממרו? ואפילו היא עביש – דאיכא פדמחש' שרוחצו ומעבר טינופו ומודו בו. הלכך אין לו תקנה אלא שציריה. דלא חתישי – שאין ממונה של מלך עושה חותם במדות. הלכך אסור, דאית לרמויי. לא שקיל – לוקח ומותר לשדות. מהנדסי – הולכין ובאין ממונים של מלך לבדוק את המדות. כמה זיימנן דמהנדסי בחדי הודי, ביאלו טריפוח' (חולין מג, א). דמרתמי בין חשמשות – שהכל טרוחין ואין רואהו. אי נמי, הלוקח עצמו מתוך טרודו אינו נוטן אל לבו, ומיקרי ושקיל, והלכך יבא המוכר לרמות בו. וחצי סאה – לא גרסינן, דהיינו תרקב – תרי וקב, היינו שלשה קבין. וחצי תרקב – קב ומחצה. וקב – דלא אתי למיטעי בחצי תרקב, כדלקמיה דביתלאת לא טעו אינשי. וחצי רובע – היינו שמינית הקב, חצי לוג. תומן – איכא למימר: היינו שמינית הלוג דלקמן. ועובלא – לקמיה מפרש: אחד מחמשה ברובע. וקשיא לי, דאם כן כמו שכתוב בספרים שלנו, מאי דאקרי קלמן? תומן ועובלא לא לעבר, ומשום דטעו אינשי בריבעא קפרי? לזה? והאי לאו קושיא אהו, שהרי התומן גדול מן העובלא יותר מכפלים אם שמינית הקב הוא, ואם שמינית הלוג הוא – היינו עובלא ועוד, היינו שמינית הקב הוא – היינו חצי רובע אלא הכי גרסינן בתוספתא ופירוש רבינו חבנאל: קב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועובלא, וכמה היא ועובלא – אחד מחמש ברובע. ופירושה: ארבעה לוגין, ולוג – שש ביצים. נמצא הקב בעשרים וארבע ביצים. וחצי קב – שני לוגין ורובע – היינו לוג, שש ביצים. כל רובע – רובע הקב, וכל רביעית שבגמרא – רביעית הלוג. וכן תומן – שמינית הקב, דהיינו חצי רובע. וחצי רובע לא גרס

הרשעים שילמדו מכך לרמות. 58
 ממשיכה הברייתא לפרט מיני רמאויות שצריך להזהר בהם: תנו 59
 רבנן, כתוב בפסוק (ויקרא יט לה) 'לא תעשו עול במשפט במדה 60
 במשקל ובמאזניים'. מבארת הברייתא את הפסוק: 'במדה, זו מדידת 61
 קרקע שלא יעשה בזה עול, והיינו שלא ימדוד לשני אנשים 62
 שחולקים את אותה השדה ובגון שני אחים שירשו או שני שותפים 63
 שגנו יחד, לאחד בימות החמה החבל יבש וקצר ובימות הגשמים באתו 64
 החבל, לפי שבימות החמה החבל יבש וקצר ובימות הגשמים רטוב 65
 וארוך ונמצא שלא יהיו החלקים שוין. ממשיכה הברייתא בביאור 66
 הפסוק: 'במשקל, מלמד שלא ימדין את אבני משקליתו במלח, 67
 שעל ידי כך נעשים כבדים יותר וצריך לשקול כנגדן יותר סחורה 68
 ומפסיד המוכר. 'במשורה, מלמד שלא ירתיח – שלא ישפוך את 69
 היין בחזק לכלי המדה שנקרא משורה, שעל ידי כך עולה קצף 70
 ונראית המדה מלאה. 71
 והנה, משורה היא מדה קטנה ובכל זאת הקפידה בה התורה שלא 72
 יעשה בה עול, וקל וחומר שבמדות גדולות הדבר אסור, שיש 73
 לומר, ומה משורה שהיא רק חלק אחד משלשים וששה חלקים שיש 74
 בלוג אחד, מכל מקום הקפידה עליו התורה בדבר זה, קל וחומר 75
 למדות גדולות כגון חין וחצי חין, וישלישית החין ורביעית החין, ולוג 76
 וחצי לוג ורביעית הלוג ותומוך דהיינו שמינית הקב שזה חצי לוג 77
 וחצי תומן – חצי משמינית הקב שזה רבע לוג, ועובל – חמישית 78
 הלוג, שכל אלה הם מדות הרבה יותר גדולות ממשורה, שהתורה 79
 מקפידה בהם שלא ישפוך בחזקה באופן שהיה קצף ותתמעט 80
 המדה, שהרי בהם גם שיעור הקצף רב יותר. 81
 הגמרא מלמדת על האיסור להחזיק ברשותו מדות פגומות: אמר 82
 רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שישיטה מדה חסרה או יתרה בתוך 83
 ביתו, שמה יבוא למדוד בה. והאיסור הוא אפילו אם היא משמשת 84
 לעביט – כלל קיבולו של מימי רגלים, משום שעדיין יש מקום 85
 לחשוש שכשירצה למדוד בזה, ירחצו היטב ויעביר הטינוף 86
 וימדוד, ולכך אין למדות אלו תקנה, והובהר לשוברם. 87
 אף שלמדנו שיש להשהות מדות פגומות, מביאה הגמרא אופנים 88
 שיותר להשהות: אמר רב פפא, לא אמרן שאסור להשהות מדות 89
 פגומות אלא באתרא – [מקום] דלא התימי – שאין ממונים מטעם 90
 המלך לחתום על המדות המתוקנות, שאז אכן יש חשש שישתמש 91
 בהן, אבל באתרא התימי – שיש ממונים מטעם המלך לחתום על 92
 המדות המתוקנות, אין חשש להשהות את המדות הפגומות שהרי 93
 אי לא חיו – אם לא ראוהו. והנה התימה על המדה, לא שקיל – 94
 לא יקנה הלוקח במדה זו. ממשיכה הגמרא: ואפילו באתרא דלא 95
 התימי, נמי לא אמרן שיש איסור להשהות, אלא דלא מהנדסי – 96
 שלא באים כלל ממונים לבדוק את המדות, אבל מהנדסי – אבל 97
 אם מפעם לפעם באים ממונים לבדוק, לית לן פה – אין איסור 98
 להשהות מדות פגומות, שאין חשש שישתמש בהן כיון שמפחד 99
 מהממונים. 100
 חוזרת בה הגמרא: ולא היא – אין זה נכון שבמקום שחותמים או 101
 כשיש ממונים מותר להשהות מדות פגומות, אלא לעולם אסור 102
 להשהות מדות אלו. והטעם משום שישפין דמיקרי – לפעמים 103
 קורה שמזדמנים בזמן של בין השמשות, שהוא זמן שהכל טרודים 104
 וממהירים ואין שמים לב שהמדה לא כתיקונה, ומיקרי ושקיל – 105
 ומזדמן שהקונה לוקח במדה כזו. 106
 הגמרא מוכיחה מברייתא את מסקנתה שלעולם אסור להשהות 107
 מדות פגומות: תניא נמי הכי, לא ישהה אדם מדה חסרה או מדה 108
 יתרה בתוך ביתו, ואפילו אם היא משמשת לעביט של מימי רגלים, 109
 שחוששים שירחצנה היטב וישתמש בה. 110
 ממשיכה הברייתא: אבל עושה הוא כלי מדות של פאה, תרקב – 111
 חצי סאה וחצי תרקב דהיינו קב וחצי, וקב וחצי קב, ורובע הקב, 112
 דהיינו לוג, ותומן – שמינית הקב דהיינו חצי לוג שהוא שלש 113
 ביצים, וחצי תומן – ביצה ומחצה, 114

עונה הגמרא: אמר רב פפא, דיקרימי – מדובר במאזנים של צורפי 1
 נחושת וברזל ששוקלים חתיכות גדולות וכבדות בפעם אחת, ולכן 2
 שיעורם צריך להיות גדול. 3
 הגמרא נדה לגבי דיני טומאה וטהרה במאזנים: אמר רבי מני בר 4
 פטיש, כדרך שאמרו במאזנים לענין איסורן – שאסור לשקול בהן 5
 אם לא נעשו כפי המדות שנתבארו, כך אמרו לענין טומאתן – 6
 שאם לא נעשו כראוי אינם מקבלים טומאה, שכיון שאסור לשקול 7
 בהם אינם נחשבים לכלי. 8
 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן רבי מני, תניא – שנינו דין זה 9
 במשנה (כלים פכ"ט מ"ה) שהחוט שבו תלויות בתקרה המאזנים של 10
 חנוני ושל בעלי בתים, מקבל טומאה רק אם הוא בשיעור פטה, 11
 כיון שזהו שיעורו שיהא ראוי לשקול בו, וכדלעיל (ע"א). ומובן מה 12
 בפשטות שהוא הדין לשאר חלקי המאזנים שאין מקבלים טומאה 13
 אם אינם בשיעורם, ומה חידש לנו רבי מני. עונה הגמרא: דינו של 14
 רבי מני לקנה ומתנא שלה איצטרופא ליה, לומר שגם הם לא 15
 מקבלים טומאה אלא אם כן נעשו כתיקונם, דלא תנן שם דבר זה 16
 ואין זה מובן מתוך דין המשנה לגבי הנפש. 17
 דינים בעשיית אבני המשקלות: תנו רבנן, אין עושין את אבני 18
 המשקלות, לא משל פצין – בדיל, ולא משל אבר – עופרת, ולא 19
 משל גיסטרון – תערובת של מתכות, ולא משל שאר מיני מתכות, 20
 משום שכל אלו נשחקים ונפחתים במשך הזמן, אבל עושה הוא 21
 [המוכר] אבני משקל משל צונמא – אבן, ומשל זוכרית, לפי 22
 שאלו אינם נפחתים לאחר זמן. 23
 הגמרא מביאה ברייתא המלמדת את דיני עשיית המחק: תנו רבנן, 24
 אין עושין את הפחק – [סרגל המשמש להסרת הגודש מכלי המדה] 25
 משל דלעת, מפני שהוא קל מדי ואינו מוחק יפה ומפסיד המוכר, 26
 ולא משל מתכת מפני שהוא מכביד מדי על המדה ומוחק יותר 27
 מהראוי ומפסיד הלוקח, אבל עושהו משל עץ וזת וכן משל עץ 28
 אגוז, משל שקמה ומשל אשפרוע – מיני עצים, ושיעור כובדם הוא 29
 בדיוק כפי הצורך. 30
 דין נוסף בעשיית המחק: תנו רבנן, אין עושין את הפחק באופן 31
 שצדו אחד עב וצדו אחד קצר – [צר], כיון שצדו נכנס יפה בתבואה 32
 ומוחק היטב והעב לא, וכשיקנה מאחרים ישתמש בעב וכשימכור 33
 ישתמש בצר, לכן צריך שיעשה את שתי הצדדים באופן שזה, או 34
 עב או צר, כמנחה המקום. 35
 דינים באופן המחיקה: לא יחזוק את כל הגודש מכלי המדה בבת 36
 אחת – בפעם אחת ובמהירות, כיון שהמחוק בבת אחת זה רע 37
 לבארי ויפה ללוקח לפי שלא מוחק יפה. וכן לא יחזוק מעט מעט 38
 – בכמה פעמים כדי שימוחק היטב, דהיינו שמוחק בתחילה רק 39
 טפח מהגודש ומגביה את המחק וחוזר ומורידו ומוחק טפח נוסף 40
 וכן כמה פעמים. והטעם, שאופן זה הוא רע ללוקח ויפה למוכר, 41
 שמוחק הרבה, כיון שבכל פעם שמוריד את המחק כובש יותר. 42
 אלא צריך למחוק כל הגודש בנחת בפעם אחת. 43
 מסיימת הברייתא: על בולן – על כל ההלכות הללו שמפורש בהם 44
 כל מיני רמאויות ועוולות, אמר רבן יוחנן בן זכאי, או לי אם אמר 45
 ברבים את אותם ההלכות, ואוי לי אם לא אמר אותם. אם אמר, 46
 שפא ילמדו מכך הרמאין לרמות באופנים שלא ידעו קודם, ואם לא 47
 אמר, שפא ילמדו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאים במעשה דינו, 48
 ומתוך כך יבואו לרמות יותר. 49
 הגמרא מסתפקת מה נהג רבי יוחנן למעשה: איבעיא להו, האם 50
 לבסוף אמרה רבי יוחנן או לא אמרה. פושטת הגמרא את הספק: 51
 אמר רב שמואל בר רב יצחק, אמרה, ומהאי קרא – על סמך פסוק 52
 זה אמרה, שכתוב (הושע י"ב) 'ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם, 53
 ופשעים יקשלו בהם', וביאור הפסוק, שדברי תורה ישרים הם, 54
 והצדיקים ולומדים מהם איך להזהר לא לרמות, והרשעים נכשלים 55
 בהם ולומדים מזה איך לרמות. מוכח שיש לומר את דבר ה' כדי 56
 שמי שצדיק ילמד ממנו איך להזהר, ולא צריך להמנע מחמת 57

58 שְׂמוּאֵל, אֵין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת – אִם רוצים בני העיר
 59 להוֹסִיף עַל גּוֹדֵל הַמְדוֹת שֶׁהֵיוּ נְהוּגוֹת עַד עַתָּה, אִינֶם רְשָׁאִים
 60 לְהוֹסִיף יוֹתֵר מִשִּׁישִׁית מְגוֹדֵלָם, וּכְגוֹן שֶׁאִם הַמְדָה הִיתָה עַד עַתָּה
 61 שֶׁל חֲמִשָּׁה בִיצִים אֵין רְשָׁאִים לְהַגְדִּילָהּ אֵלָּא רַק עַד שִׁשָּׁה בִיצִים.
 62 עוֹד דִּין אִמְרַי שְׂמוּאֵל: וְלֹא עַל הַמְּסַבֵּעַ יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת – וְכֵן אִם רָצוּ
 63 לְהַגְדִּיל אֶת עֵרְךָ הַמְּטַבְעוֹת, שְׁלֹא יוֹסִיפוּ יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת מֵעֵרֶכְךָ
 64 הַקְּדוּם. עוֹד דִּין אִמְרַי שְׂמוּאֵל: וְהַמְּשַׁתְּכֵר אֵל יִשְׁתְּכֵר יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת
 65 – חֲנוּנֵי הַקּוֹנֵה יֵין וּפְרוֹת מְסוּחֵר גְּדוֹל, וּמוֹכֵר לְלִקְוֹחוֹת מַעֲט מַעַט
 66 בַּמַּחִיר יִקֵּר מִמָּה שֶׁקָּנָה, יִכּוֹל לְמַכּוֹר אֶת סְחוּרְתוֹ בַּמַּחִיר שֶׁגָּבוּה
 67 בְּשִׁישִׁית יוֹתֵר מִמָּה שֶׁשִּׁילַם וְלֹא יוֹתֵר.
 68 הַגְּמָרָא מְבַרֵּר מִזֶּה טַעְמוֹ שֶׁל שְׂמוּאֵל בְּדִין הָרֵאשׁוֹן. מְבַרֵּר
 69 הַגְּמָרָא: דִּינוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל שְׂמוּאֵל שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת יוֹתֵר
 70 מִשְׁתּוֹת, מֵאֵי מַעְיָא. אֲלֵימָא מִשּׁוּם אִפְקוּעֵי תְּרַגְמָא – שִׁיּוּקוֹ אֶת
 71 הַמַּחִיר, דְּהֵינּוּ שְׂמִיכוּן שִׁיבּוּאֵי לֵיּיִקֵּר אֶת מַחֲרָה הַתְּבוּאָה מִשּׁוּם
 72 הַגְּדֵלְתָּ הַמְדָה, יוֹסִיפוּ יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַשִּׁיעוּר שֶׁגְּדִיל הַמְדָה, אִם כֵּן
 73 שְׁתּוֹת נִמְי לֹא יוֹסִיפוּ עַל הַמְדוֹת, שֶׁהֵלָא גַם בְּשִׁמּוּסִיפִים רַק שְׁתּוֹת
 74 שִׁיךְ טַעַם זֶה. מְבַרֵּר הַגְּמָרָא טַעַם אַחֵר: אֵלָּא טַעַם הַדְּבַר הוּא
 75 מִשּׁוּם שְׂכַשְׂמוּסִיפִים עַל הַמְדוֹת יֵשׁ אֲוִנְאָה לְסוּחָרִים שְׁלֹא יוֹדְעִים
 76 שֶׁהִשְׁתַּנוּ הַמְדוֹת, וּמוֹכְרִים בְּמִדּוֹת הַחֲדוּשׁוֹת בַּמַּחִיר הַקְּדוּם, וְלִכְךָ
 77 תִּיקְנוּ שְׁלֹא יוֹסִיפוּ יוֹתֵר מִשִּׁישִׁית כְּדֵי שֶׁהָאוֹנָאָה שֶׁתַּהֲיִה לָהֶם לֹא
 78 תַּהֲיִה יוֹתֵר מִשִּׁישִׁית דְּלֵא לְהֵיוֹי בְּיַטְבּוּל מִקָּח – כְּדֵי שְׁלֹא יִתְבַטַּל
 79 הַמִּקָּח, שְׂכִינּוּן שֶׁאֵין אֲוִנְאָה הַגְּמָרָא לְסוּחָרִים יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת, אֵין
 80 הַמִּקָּח מְתַבְטַל. שְׁוֹאל הַגְּמָרָא: וְהָאִמְרַי רְבָא, כָּל דְּכֵר שְׁנַמְכֵר
 81 בְּמִדָּה וְשְׁנַמְכֵר בְּמִשְׁקָל וְשְׁנַמְכֵר בְּמִנּוּן, אִפְּסִילוּ אִם הִיָּה בַּמְכִירָתוֹ
 82 פְּחוֹת מִכְּדֵי אֲוִנְאָה – אֲוִנְאָה בַּפְּחוֹת מִשִּׁישִׁית, חוּזָר – [בְּטַל] הַמִּקָּח.
 83 וְאִם כֵּן אִף אִם מוֹסִיפִים עַל הַמְדוֹת פְּחוֹת מִשִּׁישִׁית הַמִּקָּח מְתַבְטַל.
 84 בִּיאוֹר חֲדָשׁ לְדִינוֹ שֶׁל שְׂמוּאֵל שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת יוֹתֵר
 85 מִשְׁתּוֹת. מְבַרֵּר הַגְּמָרָא: אֵלֵּא הַטַּעַם שֶׁאֵין לְהַגְדִּיל אֶת הַמְדוֹת
 86 בִּיּוֹתֵר מִשִּׁישִׁית הוּא, דְּלֵא לְהֵיוֹי פְּסִידָא לְתַרְגָּמָא – לְסוּחָר שְׁלֹא יוֹדַע
 87 שֶׁהִגְדִּילוּ אֶת הַמְדוֹת, וְאִם יִגְדִּילוּ הַמְדוֹת בִּיּוֹתֵר מִשִּׁישִׁית, וְהוּא
 88 יִמְכּוֹר בַּמַּחִיר שֶׁל הַמְדוֹת הַקְּדוּמוֹת יִפְסִיד, שֶׁהֵרִיחַ כָּל הַרִיחַ
 89 שְׁמוֹתָ לֹא לְהַרִיחַ הוּא שִׁישִׁית. אֲבָל עַד שִׁישִׁית אִפְשֵׁר לְהַגְדִּיל
 90 אֶת הַמְדוֹת, וְאִמְנַם הַסּוּחָר שְׁלֹא יוֹדַע לֹא יִרוּיחַ כִּיּוֹן שְׂכַנְגָּד מִה
 91 שֶׁהוֹסִיף שִׁישִׁית עַל הַמַּחִיר שֶׁשִּׁילַם עַל סְחוּרְתוֹ, מוֹסִיף שִׁישִׁית עַל
 92 הַכְּמוֹת, אֵךְ מִכָּל מִקּוּם אֵין זֶה כָּל כֵּךְ שֶׁחֲסוּרֵן שְׁנֵאֲסוּר מַחְמַת זֶה
 93 שְׁלֹא לְהוֹסִיף כֻּלָּל עַל הַמְדוֹת, שֶׁהַעִיֵּקֵר הוּא שֶׁלֵּא יִפְסִיד.
 94 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל בִּיאוֹר זֶה: וְכִי יִתְכַן לֹמַר שֶׁהַעִיֵּקֵר הוּא שֶׁפְּסִידָא
 95 הוּא דְּלֵא לְהֵיוֹי לֵיה – לֹא יִהְיֶה לוֹ חֲסוּר, רְיוּחָא לֹא כְּעֵי – וְלִהְרִיחַ
 96 אֵינוֹ צָרִיךְ, וְכִי מִה שְׂנָן וְזִנְן – [קְנָה וּמְכָר] אֶת הַתְּבוּאָה זֶה רַק כְּדֵי
 97 שֶׁתַּרְגָּמָא אִיקְרֵי – [סוּחָר יִקְרָא], הֵרִי בּוֹדֵאֵי מִה שְׁאֵינוֹ מְרוּיחַ בּוֹה
 98 שְׁטוּרַח לְקִנּוֹת הַתְּבוּאָה בַּמִּקּוּם רְחוֹק וְנוֹסַע לְכַאֵן לְמוֹכְרָהּ, גַּם כֵּן
 99 נִחְשָׁב הַדְּבַר לְהַפְסֵד. וְאִם הַטַּעַם הוּא רַק מִפְּנֵי שְׁחוּשִׁים שְׁלֹא
 100 יִפְסִיד הִיָּה צָרִיךְ לֹמַר שֶׁאֵין מוֹסִיפִים עַל הַמְדוֹת אֵלָּא פְּחוֹת
 101 מִשִּׁישִׁית אֲבָל שִׁישִׁית לֹא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְסוּחָר [שְׁלֹא יוֹדַע שְׂכַמְקוּם
 102 זֶה הַגְּדִילוֹ אֶת הַמְדוֹת] רִיחַ מוֹעֵט, וְאִם נִחְשָׁב שְׁלֹא הַפְּסִיד וְלֹא
 103 הַרִיחַ.
 104 הַגְּמָרָא מְבִיאָה טַעַם חֲדָשׁ לְדִינוֹ שֶׁל שְׂמוּאֵל: אֵלֵּא אִמְרַי רַב הַפְּרָא,
 105 שְׂמוּאֵל שֶׁאִמְרַי אֶת הַדִּין שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת יוֹתֵר מִשִּׁישִׁית,
 106 קָרָא אֲשַׁבַּח וְדַרְשׁ – פְּסוֹק מִצָּא וּמִמְנֵוּ דַרְשׁ אֶת הַדִּין שֶׁאִמְרַי,
 107 שְׂכַתּוּב [יְחֻקָּאֵל מַה יֵּב] 'וְהַשְּׁקֵל עֲשָׂרִים גֵּרָה עֲשָׂרִים שְׁקָלִים הַמְּשָׁה
 108 וְעֲשָׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וְהַמְּשָׁה שְׁקָל הַמְּנָה יִהְיֶה לָּבֶם' – הַפְּסוֹק
 109 מְלַמֵּד שֶׁמְנָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ הוּא צִירוֹן שֶׁל שְׁלֹשָׁה מְנִים שֶׁנִּגְדָּה
 110 בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת. שִׁישׁ מְקוּמוֹת שֶׁהִמְנָה הוּא חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי סַלְעִים,
 111 וְיֵשׁ מְקוּמוֹת שֶׁהִמְנָה הוּא עֶשְׂרִים סַלְעִים, וְיֵשׁ שְׁוֹאֵי עֶשְׂרִים
 112 וְחֲמִשָּׁה סַלְעִים. וְכוּלָּן יַחַד זֶה שִׁישִׁים סַלְעִים וְהוּא מְנָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ.
 113 וּבְכָל סַלַע יֵשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה שֶׁהֵם מַעוֹת קְטָנוֹת וְכִמוֹ שְׂכַתּוּב בַּפְּסוֹק
 114 שֶׁהַשְּׁקֵל הוּא עֶשְׂרִים גֵּרָה.

1 וְעוֹבְדָא. מְבַרֵּר הַגְּמָרָא: וְכִפְּהָ הִיא הַמְדָה שְׁנִקְרָא 'עוֹבְדָא'.
 2 מְבַרֵּר הַגְּמָרָא: שְׂמִדָה זֶה גּוֹדֵלָהּ כְּמוֹ חֶלֶק אֲחֵר מִתְּמַשְׁחָה חֶלְקִים
 3 שִׁישׁ פְּרִבְעֵי הַקֵּב, וְהֵינּוּ בִיצָה וְחִמְשִׁית בִּיצָה.
 4 הֵנָּה הַמְדוֹת שֶׁנִּשְׁנוּ עַד עַתָּה בְּבִרְיִיתָא הֵן מְדוֹת שֶׁל דְּבַר יָבֵשׁ כְּגוֹן
 5 קָמָה, עַתָּה מְבַרֵּר הַבְּרִייתָא מִה הֵן שִׁיעוּרֵי הַמְדוֹת שְׂמוּדִידִים
 6 בְּהֵם דְּבַר לַח. מִמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא: וְכִפְּהָ הֵלֶךְ הוּא עוֹשֶׂה שִׁיעוּרִים
 7 אֵלּוּ, הֵן – שֵׁנִים עֶשֶׂר לוּגִין, שִׁזָה כְּמִדַּת תְּרַבֵּב יָבֵשׁ, וְחֵצֵי הֵן –
 8 שִׁשָּׁה לוּגִין, שִׁזָהוּ קֵב וְחֵצֵי, וְשְׁלִישִׁית – [שְׁלִישׁ] הֵן – אַרְבַּעַה
 9 לוּגִין, שִׁזָהוּ קֵב, וְרִבְעִית – [רְבַע] הֵן – שִׁזָה שְׁלֹשָׁה לוּגִין, וְלוֹג –
 10 שֵׁשׁ בִּיצִים, וְחֵצֵי לוֹג – שְׁלֹשׁ בִּיצִים, דְּהֵינּוּ תוֹמָן, וְרִבְעִית הַלּוֹג,
 11 דְּהֵינּוּ בִיצָה וּמַחְצָה, שִׁזָהוּ חֵצֵי תוֹמָן, וְשְׁמִינִית הַלּוֹג, דְּהֵינּוּ שְׁלֹשׁ
 12 רְבִיעֵי הַבִּיצָה, וְאֲחֵר מְשִׁמּוֹנָה בְּשְׁמִינִית – שְׂמִינִית מִשְׁמִינִית הַלּוֹג
 13 הוּא חֶלֶק אֶחָד מִשִּׁישִׁים וְאַרְבַּע חֶלְקִים שִׁישׁ בְּלוֹג. מוֹסִיפָה
 14 הַבְּרִייתָא: וּמְדָה זֶה [הָאֲחֻרוֹנָה] שֶׁנִּשְׁנוּ, וְהוּא הַשִּׁיעוּר שֶׁל מְדַת
 15 'קְרִימָוִב' שֶׁהוֹזְכָרָה בְּמִשְׁנָה [מְקֻאוֹת פ"ו מ"ב, מ"ד] וּבְגְמָרָא [הו"ל"ז כ"ו. מכות
 16 ג.].
 17 שְׁנִינוּ בְּתַחֲלִיל הַבְּרִייתָא, שְׂמִדוֹת הֵיבֵשׁ הֵן, תְּרַבֵּב וְשִׁזָה שְׁלֹשָׁה
 18 קִבְיָן, וְחֵצֵי תְּרַבֵּב [שִׁזָהוּ קֵב וְחֵצֵי], וְקֵב וְחֵצֵי קֵב וְכוּ', וְלֹא הוֹזְכַר
 19 שֶׁאִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת מְדָה שֶׁל שְׁנֵי קִבְיָן, הַגְּמָרָא מְבַרֵּר מְדוּנָה. שְׁוֹאֵל
 20 הַגְּמָרָא: וְלֵעֲבִיד נִמְי מְדָה שֶׁל קִבְיָים שִׁזָה שְׁלִישׁ סָאָה, כְּמוֹ שְׂבַמְדַת
 21 הַלַּח יֵשׁ שְׁלִישׁ הֵהֵן. מְבַרֵּר הַגְּמָרָא: אֵין עוֹשִׂים מְדָה שֶׁל שְׁנֵי
 22 קִבְיָן מִשּׁוּם דְּאֲתֵי לְאִיחְלוּפֵי מְדָה זֶה בְּתְּרַבֵּב שֶׁהִיא שְׁלֹשָׁה קִבְיָן,
 23 שְׂכִינּוּן שֶׁהַהֲבֵדֵל בֵּינֵיהֶם הוּא רַק שְׁלִישׁ, לֹא יִבְחִין הַלּוֹקֵחַ שֶׁהוּמוֹכֵר
 24 מוֹדֵד לוֹ בְּקִבְיָים אֵף שֶׁשִּׁילַם עֲבוּר תְּרַבֵּב.
 25 מְדִייקַת הַגְּמָרָא: מִזָּה שְׁחוּשִׁים לְכַךְ, אֲלֵמָא מַעֲוֵי אֵינְשֵׁי תִּלְתָּא –
 26 רְוִאִים שְׂמִצּוֹי הַדְּבַר שֶׁאֲנָשִׁים טוֹעִים בְּמִדּוֹת שֶׁהַהֲבֵדֵל בֵּינֵיהֶם הוּא
 27 רַק שְׁלִישׁ, וּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵי חֲבֵי שֶׁאֲנָשִׁים טוֹעִים בְּשִׁלִּישׁ, מְדַת
 28 קֵב נִמְי לֹא לְעֲבִיד, מִשּׁוּם דְּאֲתֵי לְאִיחְלוּפֵי בְּחֵצֵי תְּרַבֵּב שִׁזָה קֵב
 29 וְחֵצֵי, וְהַהֲבֵדֵל בֵּין קֵב וְתְּרַבֵּב הוּא שְׁלִישׁ. אֵלָּא וְדֵאֵי אֵין חֲשַׁשׁ
 30 שִׁיעוּבֵי מִשְׁלִישׁ, וְאִם כֵּן מְדוּעַ אֵין עוֹשִׂים מְדַת קִבְיָים.
 31 מְבַרֵּר הַגְּמָרָא, בְּאוּפָן אַחֵר מְדוּעַ אֵין עוֹשִׂים מְדַת קִבְיָים: אֵלֵּא
 32 מְדַת קִבְיָים הֵינּוּ מַעְיָא דְּלֵא עֲבִיד, מִשּׁוּם דְּאֲתֵי לְאִיחְלוּפֵי בְּחֵצֵי
 33 תְּרַבֵּב שִׁזָהוּ קֵב וְחֵצֵי. וְהַהֲבֵדֵל בֵּין קִבְיָים לְחֵצֵי תְּרַבֵּב הוּא רְבַע
 34 שִׁזָה פְּחוֹת מִשְׁלִישׁ, וְבוֹה אֲנָשִׁים טוֹעִים.
 35 מְדִייקַת הַגְּמָרָא: מִכְּךָ שְׁחוּשִׁין שִׁיעוּבֵי בֵּין קִבְיָים לְחֵצֵי תְּרַבֵּב,
 36 אֲלֵמָא מַעֲוֵי אֵינְשֵׁי תְּרַבְעָא – מוֹכַח מִכָּאֵן שֶׁאֲנָשִׁים טוֹעִים וּמַחֲלִיפִים
 37 בֵּין שְׁתֵּי מְדוֹת כִּשֶׁהַהֲבֵדֵל בֵּינֵיהֶם הוּא רַק רְבַע מִשִּׁיעוּרֵן, וּמִקְשָׁה
 38 הַגְּמָרָא: אֵי חֲבֵי שֶׁטוֹעִים בְּרַבֵּב, גַּם אֶת מְדוֹת חֵצֵי תִּימָן וְעוֹבְדָא לֹא
 39 לְעֲבִיד אֵין שְׁתֵּיהֶם, כִּיּוֹן שְׂמִדַּת חֵצֵי תוֹמָן גְּדוֹלָה מֵעוֹבְדָא רַק
 40 בַּחֲמִישִׁית שִׁזָה פְּחוֹת מְרַבַּע, וְאִם טוֹעִים בְּרַבַּע כָּל שֶׁכֵּן שְׁטוֹעִים
 41 בַּחֲמִישִׁית וַיְבוּאוּ לְהַחֲלִיף בֵּינֵיהֶם. מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: אִמְרַי רַב שְׁפָא,
 42 מְדוֹת קְטָנוֹת בְּקִיָּא בְּהוּ אֵינְשֵׁי – אֲנָשִׁים בְּקִיָּאִים הֵיטֵב בְּשִׁיעוּרֵי
 43 הַמְדוֹת הַקְּטָנוֹת, וְכִיּוֹן שְׂמִדוֹת חֵצֵי תוֹמָן וְעוֹבְדָא קְטָנוֹת הֵם, אֵין
 44 חֲשַׁשׁ לְרַמְאוֹת שְׂמִדוֹד בְּעוֹבְדָא וַיְטוּל דְּמִים כְּמִדַּת חֵצֵי תוֹמָן כִּיּוֹן
 45 שֶׁהַקּוֹנֵה בִּחְזִין בְּדַבְרָה.
 46 עוֹד מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַמְּסַקְנָא שְׁטוֹעִים בְּרַבַּע: אִם כֵּן, מְדוֹת
 47 שְׁלִישִׁית הֵן וְרִבְעִית הֵן לֹא לְעֲבִיד – שְׁלֹא יַעֲשׂוּ אֶת שְׁתֵּיהֶם
 48 כִּיּוֹן שֶׁהַהֲבֵדֵל בֵּינֵיהֶם הוּא רַק רְבַע, שֶׁהֵרִי הֵן הוּא שֵׁנִים עֶשֶׂר
 49 לוּגִין וְנִמְצָא שְׁלִישִׁית הֵזִין זֶה אַרְבַּעַה לוּגִין וְרִבְעִית הֵזִין זֶה
 50 שְׁלֹשָׁה לוּגִין וַיְבוּאוּ לְהַחֲלִיף זֶה בּוֹה שֶׁהֵרִי אִינֶם מְדוֹת קְטָנוֹת.
 51 מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: בִּיּוֹן הַתּוֹבָא בְּמִקְדָּשׁ לֹא נִזְוֵי בְּהוּ רְבָנָן – כִּיּוֹן
 52 שְׂבַמְדוֹת אֵלָּה הִשְׁתַּמְשׂוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא גִזְרוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמִים
 53 לְאוּסְרֵן גַּם בְּשֶׁאֵר הַמְּקוּמוֹת. שְׁוֹאל הַגְּמָרָא: בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲצֻמוֹ
 54 נִמְי לְיִזְוֵי שְׁלֹא יִשְׁתַּמְשׂוּ בָהֶם. מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ שִׁיעוּבֵי בָהֶם. מְבַרֵּר
 55 הַגְּמָרָא: בְּהֵינּוּ וְרִיזִין הֵן וְלֹא יַעֲשׂוּ, וְעַל כֵּן אֵין טַעַם לְחַשׁוֹשׁ
 56 וְלֹאסוּר.
 57 הַגְּמָרָא מְבִיאָה דִּינִים נוֹסְפִים בְּעֵינֵי מְדוֹת וּמִקָּח וּמְכָרָה: אִמְרַי

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף צ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רסא רש"י תוספות

1 ליה בהדידהו, דהיינו תומן. אבל שמינית לשון נקבה — היינו שמינית הלוג. והיינו דקתי
2 לקמיה גבי לוג רביעית ושמינית. אבל הכא גבי קב גרס רובע ותומן. התומן חצי לוג —
3 שלש ביצים, וחצי תומן — ביצה ומחצה. ועובלא אחד מחמשה ברובע הקב — כלומר,
4 אחד מחמשה בלוג, היינו ביצה וחומש ביצה, שהלוג שש ביצים. וכן פירש רבינו חננאל,
5 ועיקר. והשתא לא עדיף חצי תומן על עובלא

1 **וְעוֹפְלָא. וְכַמָּה הִיא עוֹפְלָא? אֶחָד מִחֲמֵשָׁה בְרִיבֵיעַ.**
2 **וּבְמִדַּת הָלֶחֶם - הוּא עוֹשֶׂה הַיּוֹן, וְחֲצִי הַיּוֹן,**
3 **וְשְׁלִישִׁית הַהֵיזֵן, וְרִבְעִית הַהֵיזֵן. וְלֹא, וְחֲצִי לֹא,**
4 **וְרִבְעִית, וְשְׁמִינִית, וְאֶחָד מִשְׁמוֹנֶה בְּשְׁמִינִית וְהוּוּ**
5 **קוֹרְטוּב. - וְלַעֲבִיד נִמְיָ קַבִּים - אֲתִי לְאִיחֻלּוֹפִי**
6 **בְּתַרְקָב. - אֲלָמָא טַעֵו אִינְשֵׁי תִילְתָא; אִי הֵכִי, קַב**
7 **נְמִי לֹא לַעֲבִיד, דְּאֲתִי לְאִיחֻלּוֹפִי בְּחֲצִי תַרְקָב אֲלָא**
8 **קַבִּים הֵינּוּ טַעֵמָא דְלֹא עֲבִיד, דְּאֲתִי לְאִיחֻלּוֹפִי בְּחֲצִי**
9 **תַרְקָב. - אֲלָמָא טַעֵי אִינְשֵׁי רִיבְעָא; אִי הֵכִי, חֲצִי**
10 **תוֹמָן וְעוֹפְלָא לֹא לַעֲבִיד אֲמַר רַב פַּפְּא: מִדּוֹת**
11 **קַמְנוֹת בְּקִיאי בְּהוּ אִינְשֵׁי. - שְׁלִישִׁית הַהֵיזֵן, רִבְעִית**
12 **הַהֵיזֵן לֹא לַעֲבִיד - פִּינּוֹן דְּהוּוּ בְּמַקְדֵּשׁ לֹא גְזוּר**
13 **בְּהוּ רַבְנֵן. - בְּמַקְדֵּשׁ נְמִי לִיגְזוּר - בְּהַגְנִים וְיִזְיוֹן**
14 **הֵן. אֲמַר שְׂמוּאֵל: אִין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת יוֹתֵר**
15 **מִשְׁתּוֹת, וְלֹא עַל הַמְטַבֵּעַ יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת, וְהַמְשַׁתְּפֵר**
16 **אֵל יִשְׁתְּפֵר יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת. אִין מוֹסִיפִין עַל הַמְדוֹת**
17 **יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת, מַאי טַעֵמָא? אִילִימָא מִשּׁוּם אַפְקוּעֵי**
18 **תַרְעָא - שְׁתּוֹת נְמִי לֹא אֲלָא מִשּׁוּם אוֹנָהָ דְלֹא**
19 **לִיְהוּי בִיטוּל מִקָּח - וְהָאֲמַר רַבָּא: כֹּל דְבַר שְׂבֻמְדָּה**
20 **וְשְׂבֻמְשֻׁקֵל וְשְׂבֻמֵּינִי, אֲפִילוּ פַחוֹת מְכַרֵּי אוֹנָהָ חוֹזֵר**
21 **אֲלָא דְלֹא לִיְהוּי פְסִידָא לְתַגְרָא - פְסִידָא הוּא דְלֹא**
22 **לִיְהוּי לִיהַ, רוּוּחָא לֹא בְעֵי? וְזֵן וְזֵינִן תַּגְרָא אִיקְרִי?**
23 **אֲלָא אֲמַר רַב הִסְדָּא, שְׂמוּאֵל קָרָא אֲשַׁבַּח וְדַרְשׁ:**
24 **"וְהַשְׁקֵל עֲשָׂרִים גֵּרָה עֲשָׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים**
25 **שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וְחֲמִשָּׁה שְׁקָל הַמָּנֶה יְהִיָּה לְכֶם";**
מנח?

1 **במקדש נמי לגזור — אף על פי שהיו צריכין למדוד שלישית החזן לאיל, ורביעית לכבש**
2 **— יכולין היו למדוד בלוגין: לחצי חזן ששה לוגין, שלשית החזן ארבעה לוגין,**
3 **לרביעית שלשה לוגין. והשקל — עשרים גרה — תימנה: היא עשרים וארבע גרה היו, דגרה**
4 **היו מעה, בתרגומו "עשרים גרה" — עשרין מעין (שמות ל), ואמרין (קדושין יא, ב. יא, א)**
5 **דסלע ארבעה דיגרים, ושש מעה כסף דיגרי היו**
6 **עשרים וארבע ואומר רבינו תם: דימי חכמים**
7 **הוסיפו שתות על הסלע. דמיעקרא לא היה רק**
8 **עשרים גרה, והוסיפו עליו ארבע גרה. ולרבינו**
9 **יצחק נראה: דיוקאל הוסיף ארבע גרה על**
10 **הסלע, ולעולם המנה של חול עשרים וחמשה**
11 **סלעים, ושל קודש חמישים, אלא שבתחלה היה**
12 **השקל עשרים, והוסיף עליו ארבע גרה. והכי**
13 **קאמר קרא: והשקל שהיה תחלה עשרים גרה,**
14 **ומאותו עשרים שקלים היה כלב עשרים שקלים,**
15 **חמשה ועשרים שקלים, עשרה וחמשה שקל —**
16 **היינו ששים שקלים בין הכל, ולא איירי בשקלים**
17 **שנינוספ, שמאותם לא היה המנה אלא חמישים,**
18 **כפלים של חול, כשקלים שהיו קודם שהוסיף, והא**
19 **דנקט קרא חשבון זה ולא רצה לכלול ששים**
20 **שקלים יחד — אומר רבינו תם: לפי שהיה לוח**
21 **משקלות אחד — שלש מנה של קודש, ואחת —**
22 **מנה של הדיוס, ואחת — של רביע מנה של קודש.**
23 **כמו שתרגם ינותן: "סלעים עשרין מעין, תלתות**
24 **מניא עשרים סלעים, מנא דכספא עשרים וחמשה**
25 **סלעים, רביעית מניא חמשה עשר סלעין, בלוחו**
26 **שיתין, מנא רבא דקדושא יתא לכוך", ולפירושו**
27 **רבינו יצחק קרא, דאין התרגום משמע כדבריו.**
28 **שאם יפרש "תלתות מניא" הדשתא היו עשרים**
29 **סלעים שמקום — אם כן כמו כן יפרש "מנא**
30 **דכספא" של חול של עכשיו היו עשרים חמש**
31 **סלעים של קודם לכן, וזה אינו. דהיו סלעים של**
32 **קודם לכן. ורש"י פירש בפירושו יחזקאל: ד"מנא**
33 **דכספא עשרים וחמשה סלעים" — מיידי במנה**
34 **של חול שהיה קודם. משמע שרצה לומר בפירושו**
35 **רבינו יצחק, ששנתנה מנה של חול. וקשיא: דלמה**
36 **ליה למינקט מנה של קודם, כיון ששינו אותה**
37 **דאם לא היה אותן שלשה משקלות באותה שעה**
38 **— היה לה לכלול ששים שקלים יחד והרב רבינו**
39 **משולם אומר: דנקט קרא חשבון זה כגדר ברכת כהנים, שקלם עשרה, ב"א"ר**
40 **עשרים, ב"ישא" עשרים וחמש, ושנא במדרש הוא א"ך, ויש ליתן טעם, שלפי שמתברכן**
41 **ישראל בניתנת שקלים עשה יחזקאל חשבון זה בשקלים.**

קך

1 **ורביעית החזן, אין מוסיפין על המדות כו' — אם באו אנשי העיר להוסיף על כל המדות בין גדולות בין קטנות לפי חשבון אחד מכור עד רביעית, ולשבר מדות הראשונות, דלא ליתי**
2 **למטיעי — אין מגדילין כי אם שתות יותר, שמי שהחזיק חמש ביצים יחזיק עתה שש. וטעמא מפרש לקמיה. והמשתבר — כגון חנוני, הקונה יין ופירות מן היסטין הרבה ביחד כדי**
3 **למכור מעט מעט — אל ישתבר יותר משתות. וכן שלא הוקר השער, אבל אם לקח בשעת הגורן, ועכשיו הוקר — ישתבר אפילו כפליים, כפי שהשער הולך. ותקנת חכמים היא**
4 **זו שלא ישתבר יותר. פשוט אפקועי תרעא — שמביאים תבואה לכאן, כשראו שהוסיפו המדות — יוקירו, ומשנכנס הויקר מוקירין יותר מכדי תוספת. שתות נמי לא ליעביד — משום**
5 **דאי ישמא גופיה. אלא — להכי אין מוסיפין יותר משתות — משום דאותו מכר דהוי עכשיו אונאה, אף שניהם חוזרין כשאין מוסיפין אלא שתות. ליהוי בישול מקח — אם נוסף יתר**
6 **על שתות, ולא נכון לעשות תקנה שיבטלו על ידה המכירות. והכי דמי — כגון החמרים שמביאין תבואה לכאן ריגלים ליתן חמשה קבין בחמשה ודיגרי, וכדוסיפו המדות שתות**
7 **וחן לא ידעו — יתנו כמו כן חמשה קבין בחמשה דיגרי, ונמצא שנתאנה שתות, דששה קבין יש בחני חמשה, ויחזור לו פשוט, ויהיה המכר קיים. אבל אם הוסיפו על החמשה קבין קב**
8 **וחצי — היה נתאנה יתר משתות, ובטל המקח. והאמר רבא כו' — ואפילו אם יוסיפו על המדות פחות משתות ליהוי ביטול מקח. כל דבר שבמדה — שהושתה במדה, אפילו פחות**
9 **מכדי אונאה, דהיינו פחות משתות, דהוי מחילה בחפץ הנמכר באומד — הכא חוזר, משום דטעות גמור הוא. ושניזן נמי חוזרין, אלא משום דפחות מכדי אונאה הוי מחילה לגמרי,**
10 **לא נתכין רבא אלא אפוקי ממחילה. ומיהו, מקח טעות הוי לחזור שניהן, דהוי לרבא לית ליה חזרה במי שנתאנה טפי מן המאנה, דפסק רבא בפרק "הדהב" (בבא מציעא ג, א)**
11 **הלתא: שתות — קנה ומחירי אונאה, אבל בפחות משתות — הוי מחילה, וביתר משתות — שניזן חוזרין. דלא ליהוי פסידא לתרא — שבא מעיר אתרת, ואומר דמצינת שתות,**
12 **ובשלא הוסיפו כי אם שתות, והוא לא ידע, ומכר כמו שהיה ריגל עד עכשיו — לא איבד כי אם שתות שהיה לו להרויח, ולא הפסיד מקרן שלו כלום. אבל אם הוסיפו יותר משתות**
13 **— אית ליה פסידא מקרן שלו. ומתמה נמרא: פסידא הוא דלא ליהוי ליה — כלומר, להכי חשו דלא יפסיד מקרן שלו כלום, אבל לריח שלו לא חשו חכמים אם לא ירויח? וכן וזבין**
14 **תניא איקרי — בתמימה. משל הוא: וכי לכך קנה התבואה רחוק מכאן, שיתננה כאן באותן דמים כדי שיקרא תגרי ולהרויח אינו חוששה הא ודאי אין לך פסידא גדולה מזו שטורח**
15 **ואוכל ואינו מרויח והכי הווי לודו לממרו: אין מוסיפין על המדות שתות כי אם פחות משתות, כדי שיריח התגר פורתא קרא אשכח — דאמר מוסיפין שתות, והלכך מותר להוסיף**
16 **שתות — דלא חישי קרא אתגר אם יטעה בתוספת ולא יריח. ומיהו, יותר משתות אין מוסיפין, משום פסידא דתגרא, שהרי לא התיר הכתוב. וכן נראה הטעם בעיניו. השקל —**
17 **סלע, עשרים גרה — מעות קטנות, שיש מוזן חמשה דיגרי. עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל — שלש חשבונות הללו יחד — "המנה יהיה לכם". ויש לומר:**
18 **דשי מקומות שהמנה עשר סלעים, ויש עשרים סלעים, ויש חמשה ועשרים, לכך נאמר שלשת המנים הללו — המנה של קודש יהיה לכם.**

1 אך מוציאין לסוריא - פירש הקונטרס: משום דקסבר כבוש יחיד לא שמייה כבוש.
2 ואף על גב דלמאן דאמר שמייה כבוש מצינו שהחמירו בארץ ישראל יותר
3 מבסוריא, כדאמרין בפרק קמא דגיטין (ת, א): המוכר עבדו לסוריא - כמוכר לחוצה
4 לארץ, אף על גב דקסבר שמייה כבוש, כדמוכח התם. מכל מקום נראה לרבינו שמשון

1 בן אברהם כפירוש הקונטרס, מדקאמר: בשם
2 שאין מוציאין לחוצה לארץ כן אין בו' - משמע
3 דסבר דלאו שמייה כבוש, מדמשווה אותה
4 לחוצה לארץ. וטעמא דלא שמייה כבוש -
5 כדיליף בספרי, בסוף פרשת 'והיה עקב': 'כל
6 מקום אשר תדרוך כף רגלכם' וגו', וילף התם
7 דדוקא מה שיכבשו בחוצה לארץ אחר שיכבשו
8 כל ארץ ישראל - לכם יהיה, ודוד לא עשה
9 על פי בית דין אלא מדעתו, וכבש ארם נהרים
10 וארם צובה עד שלא כבש כל ארץ ישראל,
11 ולכך קרי ליה כבוש יחיד, לפי שמדעתו עשה.
12 לסוריא - סוריא היא ארם צובה וארם
13 נהרים, ועל שם סוריא קרי לשון ארמי סורסי,
14 כדאמרין (בראשית רבה פרק עה): אל תהי
15 לשון סורסי קל בעיניך, שהרי בתורה ובנביאים
16 ובכתובים חלק לו כבוד, בתורה - דכתיב 'וגר'
17 שהודתא', ובנביאים - דכתיב 'כחנה תאמר'
18 לחוק, ובכתובים - דניאל ועזרא, אלמא
19 'סורסי' היינו ארמי, דלכן נאמר נהרים היה,
20 ודניאל נמי לשון ארמי הוא. דכתיב 'יודברו
21 הכשרים למלך ארמית', ואם תאמר: דבסוף
22 'מרחבי' (בבא קמא פג, א) תניא: בארץ ישראל
23 לשון סורסי למה? אלא או לשון הקודש או לשון
24 יונית, ואמר רב יוסף: בבבל לשון ארמי למה?
25 אלא או לשון הקודש או לשון סורסי. משמע
26 דלשון סורסי לחדו, ולשון ארמי לחדו ואומר
27 רבינו תוב: דלשון אחד הוא, אלא שמתחלק
28 לכמה ענינים, כעין לעז שמשנתנה בכמה מדינות.
29 ותדע דאונקלוס תירגם 'עד הגל' - 'סודי'
30 דגורא', ולבן קרא לו 'וגר שהודתא',
31 חד

1 מנה? מאתן וארבעין הוו אלא שמע מינה תלת;
2 שמע מינה: מנה של קדש פפול היה, ושמע מינה:
3 מוספין על המדות ואין מוספין יותר משתות, ושמע
4 מינה: שתותא מולבר. רב פפא בר שמואל תקון
5 כיילא בר תלתא קפיו. אמרו ליה, והא אמר שמואל:
6 אין מוספין על המדות יותר משתות - אמר להו:
7 אגא כיילא חדתא תקינו. שדריה לפומבדיתא ולא
8 קבלוה, שדריה לפאפוניא וקבלוה, וקרו ליה רוז פפא.
9 (סימן): אוצרי פירות אין אוצרין ואין מוציאין ואין
10 משתפרין פעמים פביצים מתרעין ולא מוציאין. תנו
11 רבנן: אוצרי פירות, ומלוו כרבית, ומקמיני איפה,
12 ומפקיעי שערים - עלהון הקתוב אומר: "לאמר מתי
13 יעבר החדש ונשבידה שבר והשבת ונפתחה בר,
14 להקטין איפה ולהגדיל שקל ולענות מאוני מרמה",
15 וכתוב: "נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל
16 מעשיהם". אוצרי פירות - בגון מאן? אמר רבי יוחנן:
17 בגון שבתו אצור פירות. אבוב דשמואל מבין להו
18 לפירו בתרעא חרפא בתרעא חרפא, שמואל בריה
19 משיה לפירו ומובין להו בתרעא אפלא בתרעא חרפא.
20 שלחו מתם: מכא דאבא מדבריא. מאי מעמא? תרעא
21 דרווח - רווח. אמר רב: עושה אדם את קבו אוצרי.
22 תניא נמי הכי: אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חי
23 נפש, בגון: ינות, שמנין וסלתות. אבל תבלין, פמון
24 ופולפולין - מותר; במה דברים אמורים - בלוקח מן
25 השוק, אבל בכמנין מושלו - מותר. ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל שלש שנים:
26 ערב שביעית, ושביעית, ומוצאי שביעית; ובשני בצורת - אפילו קב חרובין לא יאצור,
27 מפני שמכניס מארה בשערים. אמר ליה רבי יוסי ברבי חנינא לפונא שמעיה: פוק אצור
28 לי פירי שלש שנים: ערב שביעית, ושביעית, ומוצאי שביעית. תנו רבנן: אין מוציאין
29 פירות מארץ ישראל דברים שיש בהן חי נפש, בגון: ינות, שמנים וסלתות;
30 רבי יהודה גון בתירא מתיר ביון, מפני שמעט את התפילה. וכשם שאין
31 מוציאין מארץ לחוצה לארץ, כך אין מוציאין מארץ ישראל לסוריא; ורבי מתיר

1 חרפא דליתו מוסף עליו שליש, ולא תרפק דליתו פחות רביע, דליתו למיטעי (כן נראה בעיני). ולא כפולח - אף על פי שאין בעיר הזאת תרפק וחצי תרפק. רזו פפא - לשון
2 מדה הוא באותו המלכות. ואית דגרס 'רו פפא' - כלומר, עצת רב פפא. ולא נהרא, דאינו לשון גמרא. אוצרי פירות - שקונין בשוק לאצרים למכור ביוקר, וגורמינן שמתייקר
3 השער, ואיכא הפסד ענינים. ונראה לי דבעיר שרובה ישראל מיירי. מפקיעי שערים - מוספין על השער. מתי יעבור החדש ונשבידה שבר - כלומר נמכור ביוקר לטוף חרש,
4 אחר ימות הגרון. היינו מפקיעי שערים, לדחוש לא מיקרי אוצרי פירות. והשבת ונפתחה בר - כלומר, מתי תגיע שנת השמטה ונפתחה אוצרות בר, היינו אוצרי פירות. להקטין
5 - היינו מקטני איפה, להגדיל שקל - נראה לי דהיינו מלוח רבית, שמגדיל שקלו על ידי הלוואת רבית. דאי משום להגדיל שקל ממש - ממקמיני איפה שבעת לה, ומ'מאנו
6 מרמה' שמעת נמי אונאת משקלות. וכתב - בתריה 'נשבע ה' בגאון יעקב' וגו'. גנון שבתו אוצרי פירי - כדי למכור לעניים ביוקר. אבל בגון דאצור פירי בשעת הוול ומוכרן
7 בול לעניים בשעת היוקר, כדלמקן, אף על פי שגורם יוקר השער - מותר. בתרעא חרפא - בשער המוקדם, דהיינו בשעת הגרון. כי חרפא - בול, כדי שימכרו גם הכל
8 ויודולו השער כל השנה. שמואל - מאצור הוא לפירי של שדותיו, ומובין להו בתרעא אפלא - בעת היוקר, כדתרעא חרפא - בשעת הוול. ומיהו, חב השוק לא הוול,
9 מאצור בשעת הגרון, דמכל מקום מוקרי השער קצת, ויצא שכרו בתפסדו, כן נראה בעיני. ומיהו איסור ממש ליכא. כנא דכנא מדברא - טובים מעשה האב ממעשה הבן,
10 שהאב גורם מתחלה שלא יוקר השער, דכיון דרווח והוול השער - רווח עוד כל השנה, אבל משהוקר השער - אינו יכול להודולו מהרה. את קבו - מה שמלקט
11 משדותיו. ולישנא מעליא נקט, כלומר: אותו מעט שנתן לו הקדוש ברוך הוא. ואין איסור אלא שלא יקח מן השוק על מנת לאצור, ומיהו לפרנסת ביתו יכול לקנות אם
12 אין לו משדותיו. ולא יבנים בשלו - ומיהו, שיעיר לעצמו כדי הרצאתו לשנה. לאצור פירות - שלש שנים, לקנות בששית לצורך ששית ושביעית ושמינית למכור לעולם,
13 פן ימותו בשביעית ובשמינית ברעב, דהא מפירות שמינית לא אכלי עד סוף השנה. לפונא פוק אצור בו' - ובארץ ישראל היה, וסבירא ליה: קדושה ראשונה קדשה לשעתה
14 וקדשה לעתיד לבא, וכמאן דאמר בגמילה (י, א): שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית. מפני שמעט בו' - דנבנס יין יצא סוד. לסוריא - דכבוש יחיד לא שמייה כבוש.
15 מוהיפריא

1 מנה מאתן וארבעין הוו - בתמייה, וכי הוי המנה ששים שקלים, דהיינו מאתן וארבעין
2 דינרי; שהשקל ארבעה דינר. והא קיימא לן: מנה עשרים וחמשה סלעים, דהיינו מאה
3 זוזי, כדאמרין (כתובות י, א): לבתולה מאתים ולא למנה מנה. כפול - חמשים שקלים,
4 וחמשה שקלים המיותרין הן תוספת שנותן שהוסיפו על מנה של חול, חמשה סלעים
5 על עשרים וחמשה. דהיינו שלשים סלעים.
6 וכשאתה כופל - את של קודש הוי ששים
7 שקלים. ושפע מינה מוספין על המדות - ועל
8 המטבעות. וליכא איסורא משום רווחא דתגר
9 דלא מריח מידי, דאקראי בעלמא הוא שלא
10 ישמע התגר, ובמדי דלא שכח לא חשו, שהרי
11 הכל ידעו שהוסיפו שנתו, ולא יבאו לטעות.
12 ומיהו, אין מוספין יותר משתות, דאיכא פסידא
13 דתגר, והכתוב לא התיר. והאי 'ואין מוספין'
14 שכתובין בעלמא, ואינו מחשבון 'ושמע מינה
15 תלת', אלא פירוש הוא, דאף על גב דשמע
16 מינה דמוסיפין - אסור להוסיף יותר משתות,
17 כדמפרש לקמיה, דהאי תוספת - שתותא
18 מלבר הוא, על חמשה שקלים הוסיפו שש
19 מעלמא, כגון על חמשים שקלים דהיינו חמש
20 פעמים עשרה, הוסיפו עוד עשרה והיו ששים.
21 אבל שתותא מלגיו דהו שתחלוק את השמשים
22 בששה חלקים, ומגיע לכל חלק שמנה שקלים
23 דינר, הוסיף אחד משהה חלקים שבתוך
24 החמשים על החמשים, והוי חמשים ושמנה
25 סלעים דינר. ושפע מינה שתותא מלבר -
26 מוספין, וכל שכן פחות. ובלבד שישרו מרות
27 הרעונות. אבל טפי - אין מוספין, משום
28 פסידא דתגר. כיילא = מדה. תלתא קפיו =
29 תשעה לוגין. דקפיוז הוא קב חסר לוג, דהיינו
30 שלשה לוגין, כדאמר במסכת שבת (קג, א):
31 דחק קפיוז בקבא. יתר משות - וזה נוסף על
32 חצי תרפק שליש, דחצי תרפק היינו קב חוצי,
33 שהן ששה לוגין. ואית דמפרשי: קפיוז - לוג
34 תלתא קפיוז - שלשה לוגין, דהוה ליה תוספת
35 שליש על חצי קב דלעיל, דהיינו שני לוגין.
36 והאמר שמואל בו' - הכי נמי הוה מצי
37 לאקשויי והא אתי למיטעי בקב, שהוא יתר
38 רביע ולישנא קמא נמי - הא אתי למיטעי
39 בתרפק דהוי שנים עשר לוגין, וטעי איניש
40 בריבבא. אלא משום דאמר שמואל בהדיא
41 קפריך מינה. אבל דהיא פירכא - ממכללא
42 דברייתא שמעינן לה. אגא כיילא חדתא
43 מתקנינא - שאין בעיר הזאת מדה אחרת
44 דליתיה תוספת, ולא יבא לידי הפסד תגר, וגם
45 לא לטעות בריבבא. שאין בעיר הזאת לא חצי
46 חרפא דליתו מוסף עליו שליש, ולא תרפק דליתו פחות רביע, דליתו למיטעי (כן נראה בעיני). ולא כפולח - אף על פי שאין בעיר הזאת תרפק וחצי תרפק. רזו פפא - לשון
47 מדה הוא באותו המלכות. ואית דגרס 'רו פפא' - כלומר, עצת רב פפא. ולא נהרא, דאינו לשון גמרא. אוצרי פירות - שקונין בשוק לאצרים למכור ביוקר, וגורמינן שמתייקר
48 השער, ואיכא הפסד ענינים. ונראה לי דבעיר שרובה ישראל מיירי. מפקיעי שערים - מוספין על השער. מתי יעבור החדש ונשבידה שבר - כלומר נמכור ביוקר לטוף חרש,
49 אחר ימות הגרון. היינו מפקיעי שערים, לדחוש לא מיקרי אוצרי פירות. והשבת ונפתחה בר - כלומר, מתי תגיע שנת השמטה ונפתחה אוצרות בר, היינו אוצרי פירות. להקטין
50 - היינו מקטני איפה, להגדיל שקל - נראה לי דהיינו מלוח רבית, שמגדיל שקלו על ידי הלוואת רבית. דאי משום להגדיל שקל ממש - ממקמיני איפה שבעת לה, ומ'מאנו
51 מרמה' שמעת נמי אונאת משקלות. וכתב - בתריה 'נשבע ה' בגאון יעקב' וגו'. גנון שבתו אוצרי פירי - כדי למכור לעניים ביוקר. אבל בגון דאצור פירי בשעת הוול ומוכרן
52 בול לעניים בשעת היוקר, כדלמקן, אף על פי שגורם יוקר השער - מותר. בתרעא חרפא - בשער המוקדם, דהיינו בשעת הגרון. כי חרפא - בול, כדי שימכרו גם הכל
53 ויודולו השער כל השנה. שמואל - מאצור הוא לפירי של שדותיו, ומובין להו בתרעא אפלא - בעת היוקר, כדתרעא חרפא - בשעת הוול. ומיהו, חב השוק לא הוול,
54 מאצור בשעת הגרון, דמכל מקום מוקרי השער קצת, ויצא שכרו בתפסדו, כן נראה בעיני. ומיהו איסור ממש ליכא. כנא דכנא מדברא - טובים מעשה האב ממעשה הבן,
55 שהאב גורם מתחלה שלא יוקר השער, דכיון דרווח והוול השער - רווח עוד כל השנה, אבל משהוקר השער - אינו יכול להודולו מהרה. את קבו - מה שמלקט
56 משדותיו. ולישנא מעליא נקט, כלומר: אותו מעט שנתן לו הקדוש ברוך הוא. ואין איסור אלא שלא יקח מן השוק על מנת לאצור, ומיהו לפרנסת ביתו יכול לקנות אם
57 אין לו משדותיו. ולא יבנים בשלו - ומיהו, שיעיר לעצמו כדי הרצאתו לשנה. לאצור פירות - שלש שנים, לקנות בששית לצורך ששית ושביעית ושמינית למכור לעולם,
58 פן ימותו בשביעית ובשמינית ברעב, דהא מפירות שמינית לא אכלי עד סוף השנה. לפונא פוק אצור בו' - ובארץ ישראל היה, וסבירא ליה: קדושה ראשונה קדשה לשעתה
59 וקדשה לעתיד לבא, וכמאן דאמר בגמילה (י, א): שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית. מפני שמעט בו' - דנבנס יין יצא סוד. לסוריא - דכבוש יחיד לא שמייה כבוש.
60 מוהיפריא

57 הוא, 'מתי יעבר החדש ונשפירי שבר' נאמר על מפקיעי השערים,
 58 שאומרים מתי יעבור החדש של הקציר ונמכור את התבואה
 59 ביוקר. 'והשבת ונפתחה בר' נאמר על אוצרי הפירות, האומרים,
 60 מתי תבוא שנת השבת, שנת השמיטה, ונפתח את אוצרות
 61 התבואה למוכרה ביוקר. 'להקטין אפה' אלו המוכרים במדה
 62 קטנה. 'להגדיל שקל' הם המלוים בריבית, שמגדילים את כספם
 63 על ידי הריבית. וכתבי עליהם (שם ח ה) 'נשבע ה' בנאון יעקב אם
 64 אשפה לנצח כל מעשיהם', שה' נשבע בשמו שלא ישבח את
 65 מעשיהם אלא יענישם.
 66 מבררת הגמרא: 'אוצרי פירות' כגון מאן – מי מצאנו שהיה עושה
 67 כן. אמר רבי יוחנן, כגון 'שפתי אצר פירות'.
 68 הגמרא מביאה את הנהגות האמוראים כדי שלא יבואו לידי
 69 הפקעת שערים: אבנה דשמואל, מובין להו לפירי בתרעא חרפא –
 70 היה מוכר את פירותיו בזמן השער המוקדם, והיינו בזמן הגורן,
 71 בתרעא חרפא – כמחיר אותו שער שהוא זול, כדי שכולם ימכרו
 72 בזמן זה את פירותיהם, והשער של כל השנה יזול וישאר נמוך.
 73 אבל שמואל בריה משהי לפירי – היה משהה את הפירות אצלו עד
 74 שעת היוקר, ומובין להו בתרעא אפלא – ומוכר אותם בזמן השער
 75 המאוחר בתרעא חרפא – כמחיר השער הזול. שאלו מתם – מאריך
 76 ישראל לבבל, טובא דאבא מדברא – טוב מעשה אביו של שמואל
 77 יותר ממעשה שמואל בנו.
 78 שואלת הגמרא: מאי מעמא טובה הנהגת האב. משיבה הגמרא:
 79 משום דתרעא דריות, רוחו – השער שכבר הוזל, ישאר זול כל
 80 השנה, וטוב עשה אביו של שמואל שקודם שעלה השער מכר את
 81 פירותיו בזול, וגרם שלא יתייקר השער כלל, ואילו שמואל גרם
 82 להוריד את השער רק לאחר שכבר נתייקר, ודבר זה פחות טוב,
 83 כיון שאחרי שהתייקר השער קשה יותר להזילו.
 84 הגמרא מביאה אופן שמותר לאצור פירות: אמר רב, עושה אדם
 85 את קבו – קב פירות ולו אוצר, ואיסור הוא רק לקנות מהשוק
 86 כדי לשמור באוצר. ומביאה הגמרא ראיה: תניא נמי הכי
 87 בתוספתא (ע"ז פ"ה ה"א) אין אוצרו פירות כשהם דברים שיש בהן
 88 צורך לחיי נפש, כגון יינות, שמנים וסלתות, אבל תבלין וכמון
 89 ופלפלין, שאין בהם צורך לחיי נפש, מותר לאצור. מבארת
 90 הברייתא: כמה דברים אמורים שאסור לאצור פירות שיש בהם חיי
 91 נפש, בלוקח מן השוק כדי לאוצרם, אבל כמכנים לאוצר פירות
 92 משלו, מותר.
 93 ממשיכה התוספתא: ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל
 94 לצורך שלש שנים מסוימות, שהם, ערב שביעית – שנה שישית,
 95 ושביעית, ומוצאי שביעית – שנה שמינית, כדי שתהיה לו תבואה
 96 בשנים אלו למכור לאנשים, ולא ימותו ברעב בשנים שאין בהם
 97 תבואה. דין נוסף בתוספתא: ובשני בצורת, אפילו קב חרובין שהוא
 98 דבר מועט, וממין שאין בו חיי נפש, לא יאצור, מפני שמכנים מארה
 99 – קללה בשערים, כלומר גורם לייקור השער.
 100 אמר ליה רבי יוסי ברבי חנינא לפונא שמעיה – לשמשו שהיה שמו
 101 'פוגא, פוק – צא ואצר לי פירי לשלש שנים, לערב שביעית,
 102 ושביעית, ומוצאי שביעית.
 103 ברייתא נוספת בדון פירות שיש בהם חיי נפש: תנו רבנן, אין
 104 מוציאו פירות מארץ ישראל לחוץ לארץ, כשהם דברים שיש בהן
 105 חיי נפש, כגון יינות, שמנים וסלתות. רבי יהודה בן בתירא חולק
 106 ומתיר ביה, מפני שבכך שמוציאו הוא מועט את התיפלה – דברים
 107 בטלים חסרי טעם הבאים מתוך השכרות. ממשיכה הברייתא:
 108 וכשם שאין מוציאו מארץ ישראל לחוץ לארץ, כך אין מוציאו
 109 אותן מארץ ישראל לבוורא, אף שסוריא נכבשה על ידי דוד המלך,
 110 כיון שהיה יחיד בכיבושה דינה כחוץ לארץ, לפי שכבוש יחיד
 111 אינו כיבוש. ורבי חולק, ומתיר להוציא דברים שיש בהן חיי נפש

1 והוקשה לשמואל על מה שכתוב בפסוק שמנה הוא שישים
 2 סלעים: מנה מאתן וארבעין הווי – וכי במנה יש מאתים וארבעים
 3 דינרים, הרי מנה אינו אלא מאה זוז. וביאר שמואל את הפסוק,
 4 אלא, שמע מינה מפסוק זה תלת – שלשה דינים ובכך יבואר
 5 הפסוק. שמע מינה דין ראשון, שמנה של קדש כפול היה במנה של
 6 חולין. ובתחילה שהיה במנה של חולין מאה דינרים היה במנה של
 7 הקדש מאתים דינרים. ושמע מינה דין שני, שמוסיפין על המדות
 8 ועל המטבעות. שהרי באן הוסיפו לתת סחורה יתובטע, ומנה של
 9 חולין שוה לאחר ההוספה מאה ועשרים דינרים שהם שלשים
 10 סלעים. ומנה של קודש שוה לאחר ההוספה מאתים וארבעים
 11 דינרים שהם שלשים סלעים. ומכך שמבואר בפסוק שמוסיפים על
 12 המדות והמטבעות שישית, ולא חוששין להפסד הסוחר שלא ידע
 13 זאת, ואין מבואר בפסוק שמוסיפין אף יותר משות, לומדים
 14 שאסור להוסיף יותר משות, כיון שחוששין להפסד של סוחר
 15 שלא ידע שהוסיפו, וכיון שמוסיפו לתת סחורה יתובטע וישית ויקח
 16 את המחיר הישן יפסיד. ומכאן למד שמואל את דינו שמותר
 17 להוסיף על המדות רק עד שישית, שלהפסד חוששין ולזה שלא
 18 ירויח אין חוששין. ושמע מינה דין שלישי, שתותא מלבר – שישית
 19 מבחוץ, היינו שאת השישית שמוסיפים יש לחשב אותה כאילו
 20 באה מבחוץ, שמחלקים את הקרן לחמש חלקים ועוד חלק כזה
 21 מוסיפים, שאחר שיוסיפו חלק זה הוא יהיה שישית מהכל. אבל
 22 אין מחלקים את הקרן לשש חלקים חלק אחד כזה מוסיפים.
 23 שהרי כך רואים בהפסד שהוסיפו עשרים למאה, דהיינו שחילוק
 24 את המאה לחמש חלקים והוסיפו חלק אחד דהיינו עשרים, ואחר
 25 שנדיה מאה ועשרים, חלק זה הוא שישית מהכל.
 26 ועתה מובן מה שנאמר בפסוק שמנה הוא הקדש הוא שישים
 27 סלעים שהם מאתים וארבעים דינרים. שהרי מנה של חול היה
 28 מאה דינרים ונוסף לו שישית מבחוץ שזה עשרים, ונמצא
 29 ששיעורו עתה הוא מאה ועשרים, ומנה של קודש כפול ממנה של
 30 חול לכך שיעורו הוא מאתים וארבעים.
 31 הגמרא מביאה עוד בענין שיעור ההוספה על המדות: רב פפא בר
 32 שמואל, תקין ביילא בר תלתא קפיו – תיקן כלי מדה שיש בה
 33 תשעה לוגין. אמרו ליה – לרב פפא: והא אמר שמואל שאין מוסיפין
 34 על המדות יותר משות ומדה זו גדולה ביותר משישית ממדת חצי
 35 תרקב שהזוכרה בברייתא (לעיל פ"ט), שהרי חצי תרקב זה קב וחצי
 36 דהיינו ששה לוגין, ומדה של תשעה לוגין גדולה בשליש מששה
 37 לוגין. אמר ליה רב פפא, אגא, ביילא תרתא תקיני – מדה חדשה
 38 תיקני. שלא היה בעיר מדה קודמת, ועל כן אין חשש להפסד
 39 הסוחרים.
 40 מסיימת הגמרא: שדרה – שלחן רב פפא את המדה החדשה
 41 לפומבדיתא, ולא קבלוה – לא קיבלו אותה להשתמש בה, ואפילו
 42 שלא היו שם מדות אחרות. שדרה לפאפוניא, ושם קבלוה, וקרו
 43 ליה – קראו למדה זו 'רוו פפא' – 'מדת רב פפא'.
 44 (כ"מ לזכרון הברייתות המובאות להלן: אוצרי פירות, אין אוצרו,
 45 ואין מוציאו, ואין משתפרין, פעמים בביצים, מתרעין, ולא
 46 מוציאו).
 47 ברייתא בגנות העושים משא ומתן שלא כדוין: תנו רבנן (נדר א"ר רב
 48 פ"ב ה"ה), אוצרי פירות – קונים הרבה פירות בשוק ושומרים אותם
 49 באוצר, ועל ידי כך מתמעטים הפירות בשוק ומתייקר מחירם,
 50 וחוזרים ומוכרים אותם ביוקר. ומלוו בריבית, ומקטיני אפה –
 51 שמוכרים פירות במשקל, ושוקלים במדה קטנה מהאמת, ונמצא
 52 שהלוקח מקבל פירות בשיעור פחות ממה ששילם עליו. ומפקיעי
 53 שערים – שמוכרים במחיר גבוה מהשער הקבוע בשוק. עליהן
 54 הפתוב אמר (עמוס ח"ד ה) 'שמעו זאת השאפים אביון ולשבת עניי
 55 ארץ, לאמר מתי יעבר החדש ונשפירי שבר והשבת ונפתחה בר
 56 להקטין אפה ולהגדיל שקל ולענות מאוני מרמה, ופירוש הפסוק

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **כא.** הָיָה נֵר טְמוֹן בְּחִיקוֹ אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּיָדוֹ אֵינוֹ מְבַרֵךְ עָלָיו בִּיּוֹן שֶׁהוּא טְמוֹן וְאֵינוֹ יָכוֹל לְרֹאוֹתוֹ וְלִהְפִּיר
- 2 בֵּין מְטַבֵּעַ לְמְטַבֵּעַ לְאוֹרוֹ אִם לֹא יוֹצִיאֵנוּ מִחִיקוֹ וְאֶפְלוּ נֵר שְׂיִכַּל לְהִפִּיר בֵּין מְטַבֵּעַ לְמְטַבֵּעַ לְאוֹרוֹ
- 3 אֶלָּא שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְרֹאוֹת אֶת הַשְּׁלֵהֶבֶת כִּגוֹן שֶׁהֵנָּה עוֹמֵד בְּקֶרֶן זְוִית⁹⁷ וְהוּא עוֹמֵד מִן הַצֵּד קֶצֶת בְּעֵנָן שְׂאִינוֹ
- 4 רוֹאֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת אֶף-עַל-פִּי שְׂיִכַּל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה לֹא יִבְרַךְ עַד שְׂיִכַּל לְרֹאוֹת הַשְּׁלֵהֶבֶת וְאִם הֵנָּה הוּא
- 5 בְּעֵשְׂשִׁית שְׂיִכַּל לְרֹאוֹת הַשְּׁלֵהֶבֶת מִתּוֹךְ דּוֹפְנֵי הָעֵשְׂשִׁית וְכֹל לְבָרֵךְ עָלָיו⁹⁸ (וַיֵּשׁ חוֹלְקִים נִיחָם):

חלק ב סימן רחצ דין נר הבדלה טע"ף כא

ביאורי הלכה

לפתוח החלון מברכים עליו. והלובש משקפיים אין צריך להסירם בשעת הברכה, ומעולם לא שמענו מי שיהדר בזה, ואדרבה ראייתו יותר טובה דווקא כשלוש המשקפיים⁹⁷. אלא אם כן לובש משקפיים בעלי עדשות המשנות את גוון האש - שישנו הידור להסירם (אבל אינו מן הדין, ולכך במקום חולי או חשש היזק לא יסירם)⁹⁸. נח] ויש חולקים - אין מברכים על נר המשתקף במראה⁹⁹.

נד] בקרן זוית - גם כשאינו בקרן זוית, אלא שהעומדים לפניו מסתירים ממנו השלהבת - אינו יכול לברך עד שיראנה. נה] לברך עליו - אין מברכים 'בורא מאורי האש' על נורה חשמלית מכל סוג שהוא⁹⁵. נו] ויש חולקים - ולכך במקום האפשר צריך להסיר העששית, וכשאי אפשר - מברכים על הנר בעששית⁹⁶. נז] ויש חולקים - נר הנראה בכיורור מבעד לחלון סגור אפשר להקל יותר מנר בעששית, וכשלא אפשרי

ציונים והוספות

הלאמ"פ, ובבה"ל סי' רצ"ח ד"ה ונר כתב דלאמ"פ הוי כעששית דבמחלוקת שנויה, ועוד יש לחלק בין אם הכיסוי הוא על הנר שהנר טמון בתוכו וכלשון הגמ' ברכות דנ"ג היתה לו נר טמונה בחיקו כו', בין אם הנר הוא מגולה כדרכו אלא שהוא לבוש בתי עינים מכסה על עיניו, דהנר ראוי לברכה כיון שאינו טמון בתוך כיסוי, לפ"ז אם הנר בבית ורואה אותו מבחוץ ע"י חלון של זכוכית סגור ג"כ יכול לברך, כיון שאין הנר מכוסה אלא שהוא רואה את הנר דרך זכוכית החלון, אולם בבה"ל ד"ה או בתוך ס"ל דבעינן שיהיו החלונות פתוחים, ועי' בשע"ת סי' תכ"ו לענין קידוש לבנה שבשבות יעקב מתיר לקדש הלבנה כשרואה בחציצה ע"י בתי עינים שקורין בריליין ומבואר שם דדינו כרואה דרך עששית לרקיע, ולפ"ז אם דרך חלון של זכוכית אין לברך על הנר ה"ה דע"י בתי עינים אין לברך ולא שמענו מי שיפקפק ע"ז וצ"ע (בדה"ש שם).

95) לא ניתן לברך על נורה חשמלית 'מאורי האש' לשון רבים כיון שאינה אבוקה, וכן אין בה הרבה גוונים כמו באש (כדלעיל ס"ד). אלא שנורה חשמלית שיש בה לפחות שני חוטי להט לכאורה דינה כאבוקה גם אם החוטים אינם מחוברים, ודי בכך שהנורה מחברת אותם (כנר בעל ב' פתילות או שני נרות קלועים הנחשבים כאבוקה גם כשהאש אינה מחוברת כדלעיל שם). ובנורה כזו יש להזהר שיוכלו לראות ממש את חוטי הלהט מבעד הזכוכית, ולא לברך על נורה בעלת זכוכית אטומה. ולמעשה, לא נהגו לברך כלל על נורה חשמלית.

98) מיהו מי שלובש בתי עינים ירוקים או גוון אחר שמשנתנה מראה האור על ידם נכון לפשטם קודם ברכת בורא מאורי האש, כדי שיראה הנר במראהו האמיתי, וזה רק הידור, אבל פשוט דלענין דינא אין חילוק בין אם העששית היא לבנה, או גוון אחר, אא"כ הזכוכית היא עכורה כמו שעושים בזמנינו זכוכיות שא"א להסתכל על ידם, שאז אינו רואה השלהבת של הנר אע"פ שהאור מתפשט לחוץ ונהנה ממנו. וגם לגבי ערוה בעששית שמזה מביא הרשב"א ראי' לברכת הנר פשוט שאפילו היתה העששית ירוקה או גוון אחר, כיון שהערוה נראית מתוכה אסור לקרות ק"ש כנגדה, ואע"פ שאין הזכוכית לבנה (בדה"ש שם).

96) קצוה"ש סי' צט ס"ד, ובבדה"ש ס"ק ו: במוקף כתב אדמו"ר שם ויש חולקין, דהיינו שלא לברך על נר שבעששית, ועל כן כתבנו בפנים שלכתחילה צריך להסיר העששית לצאת לדברי הכל, ומיהו באי אפשר להסיר העששית יברך כן, דנראה שדעת אדמו"ר נוטה לזה יותר וכן פסקו האחרונים. 97) ויש לעיין להאומרים דנר בעששית אין לברך עליו לפ"ז מי שלובש על עיניו בתי עינים יהיה צריך לפשטם בשעת ברכת הנר, ומעולם לא שמענו מי שיהדר על זה, וצריך לומר דכשרואה הנר מתוך עששית אינו רואה אותו כמו שהוא ממש דהעששית היותר בהירה עכ"פ כיסוי הויא, ומשנתנה בהירות האור במשהו עכ"פ, אבל המביט מתוך בתי עינים כך היא דרך ראייתו והראיה שלו טובה יותר משיביט בלא בתי עינים, אלא דלפ"ז גם בלאמ"פ שלנו שאדרכא רק אחרי שמימין הזכוכית על הנר אז האור מבהיק ומאיר בתוקף גדול ובבהירות, ואם יסירו הזכוכית יהפך האור כתמרות עשן ויהיה כהה, ג"כ נימא דלכו"ע עדיף לברך כשהזכוכית על

99) ועי' בסידור יעב"ץ שמתרץ הא דאיתא בירושלמי

צינונים והוספות

שמביא חב"י דנר באספקלריא אין מברכין עליו, דאספקלריא אינה עשית כלל אלא הוא מראה של נחשת קל (ובתו"א פ' וישב דל"ה מבואר דאספקלריא המאירה היינו זוכית בהירה אשר ע"י יכולין לראות אור ישר, ואספקלריא שאינה מאירה הוא הנקרא שפיג"ל (מראה) (בדה"ש ש.ש.))

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות פסח – לפי לוח "רב יומי"

39 שנית ביום טוב עצמו מותר להדיח כל הכלים אחר אפיה
40 הראשונה כיון שהן צריכין לו עוד ביום טוב עצמו לפיכך
41 מותר להדיח את העריבה אע"פ שאין דעתו לחזור ולאפות
42 עוד מצות בו ביום דכיון שיש לה תוך יכול הוא ליתן
43 בתוכה דברים אחרים בו ביום ונמצא שהיא צריכה לו ביום
44 טוב עצמו:

45 **כג** אבל אסור לישראל לגרוד את העריבה או שאר כל
46 הכלים אע"פ שדעתו לחזור ולאפות בו ביום ונמצא
47 שגרידה זו היא לצורך יום טוב עצמו אף-על-פי-כן לא
48 התירוהו לפי שאיסור הגרידה הוא מפני שהוא ממחק העץ
49 כמו שנתבאר בסימן שכ"ג ומחיקה אין בה צורך יום טוב
50 כלל שהרי אפשר להעביר הבצק מהכלים בלא מחיקת העץ
51 כגון על ידי הדחה:

52 **כד** יש לזוהר לכתחלה שלא ליתן העריבה שלשין בה על
53 גבי כר או כסת של צמר בשעת הלישה לפי שהן
54 מחממין את העריבה והיא מחממת את העיסה שבתוכה
55 אבל מותר ליתן אותה על גבי בגד של צמר או על גבי כר
56 או כסת של עור לפי שאינן מחממין כל כך:

57 **כה** אם העיסה היא רכה מאוד שנתנו בה מים יותר מן
58 הראוי אין להוסיף קמח לתוך הלישה כדי שתהא
59 העיסה כראוי לפי שהקמח שמוסיפין יש לחוש בו שמא אין
60 כולו נילוש ונגבל יפה עד שיהיה כולו בצק אלא נשאר ממנו
61 מעט קמח בעין בתוך העיסה ואפילו לאחר אפייה עורנו
62 בעין ושמא לא נקלה אותו קמח יפה (שהקמח שנקלה יפה
63 אינו בא לידי חימוץ כמו שיתבאר בסי' תס"ג) ויש לחוש
64 שמא יבא לתוך התבשיל בפסח ויתחמץ.

65 אלא כיצד יעשה ילוש אדם אחר עוד עיסה אחרת קטנה
66 מגיבול קשה ויבשות מים ויערב אותה עם העיסה הרכה
67 המלוחלחת שניתוסף בה מים ויקבלו זו מזו וזו מזו
68 לחלוחית ויבשות עד שיגיע למדה בינונית אבל אדם אחד
69 אין לו ללוש שתיהן כאחת שאי אפשר ללוש שתי עיסות
70 כאחת ולהתעסק בהן יפה:

71 **כז** ובדיעבד שעבר והוסיף קמח בעיסה הרכה מותרת
72 באכילה אלא שלכתחלה יש לזוהר במצות הללו שלא
73 יבאו לתוך דבר לח שלא יתחמץ הקמח שבתוכן אבל
74 כשאוכלן כשהן יבשות ואף שלועסן בשיניו אין הרוק
75 מחמיצו כיון שאין שוהין בפה שיעור מיל אבל בדיעבד
76 שעבר ועשה מהן תבשיל מותר באכילה שהרי אין כאן אלא

1 **יח** כבר נתבאר שלכתחלה אסור להשוות הבצק בלא עסק
2 אפילו פחות משיעור מיל לפיכך כל הכלים המשמשים
3 בעיסה כגון העריבות והסכין שחותכין בו העיסה ועצי
4 מגלגלין שמרדדין בהם המצות ועצים שמנקרין בהם המצות
5 צריך לזוהר לגרדם יפה בין כל עיסה ועיסה לנקותם
6 מפירווי בצק הנדבקים בהם אע"פ שאין שוהין שיעור מיל
7 בין כל עיסה ועיסה ונמצא שהבצק הדבוק בכלים אינו
8 שוהא בלא עסק אף-על-פי כן לכתחלה צריך לזוהר בכך
9 ואם אין שוהין כלל בין עיסה לעיסה אלא לש מיד זו אחר
10 זו בלא הפסק כלל ואין הכלים פנוים ממלאכתם כלל ונמצא
11 שהבצק הדבוק בכלים אינו שוהא כלום בלא עסק אין צריך
12 לגרדם בין עיסה לעיסה:

13 **כ** ואחר גמר לישת העיסות הנאפות בהיסק תנור אחד
14 כשחוזר ומסיקו לאפות בו פעם שנית ידיח כל הכלים
15 ששימשו בעיסה וינגבם לחזור ולהשתמש בהם פעם שנית
16 ולא די להם בגרידה בלבד כמו שנוהגין העולם כי אי אפשר
17 לנקותם לגמרי ע"י גרידה בלבד.

18 ואם הוא יום טוב שאסור להדיח כלים שאין לו צורך
19 להשתמש בהם עוד בו ביום ידיחם ע"י נכרי שההדחה שלא
20 לצורך יום טוב היא שבות והאמירה לנכרי הוא שבות
21 דשבות ושבות דשבות לא גזרו במקום מצוה דהיינו לבער
22 ולהעביר החמץ הדבוק בכלים:

23 **כא** ואם אין שם נכרי להדיחם די לו בביטול שיבטל
24 ויפקיר הבצק הדבוק בכלים קודם שנתחמץ שאז הוא
25 עדיין ברשותו לבטלו ולהפקירו ואף כשיתחמץ אחר כך אין
26 צריך להעבירו ולבערו אם בכל כלי וכלי בפני עצמו אין בו
27 כזית בצק דבוק כמו שנתבאר בסימן תמ"ב ע"ש ומכל-
28 מקום לכתחלה צריך הוא לזוהר שלא יבא לידי חימוץ כלל
29 כמו שנתבאר למעלה לפיכך אם אין שם נכרי יטילם למים
30 צוננים שהצוננים מונעים מלהחמץ ויזוהר להכבידם למטה
31 בתוך המים ואל יצופו למעלה:

32 **כב** וכל זה כשאין דעתו לחזור ולאפות עוד מצות ונמצא
33 שהכלים ששימשו בעיסה אין לו עוד צורך ביום טוב
34 עצמו ולכן אסור לישראל להדיחם (ואע"פ שלצורך מצות
35 ביעור חמץ מותר להדיח כלים אפילו בשבת כמו שנתבאר
36 בסימן תמ"ד מכל-מקום כאן כיון שיש תקנה שלא יבא לידי
37 חימוץ כלל לא התירו להדיח כלים שאין בהן עוד צורך
38 ביום טוב) אבל כשדעתו לחזור ולאפות עוד מצות פעם

נכרי או חרש שוטה וקטן דהיינו שאינו שומע ואינו מדבראו שוטה דהיינו שמאבד מה שנותנים לו או קטן דהיינו שלא הביא שתי שערות אפילו אם ישראל גדול בן דעת עומד עליהם ומלמדם ומוזהרים שיתעסקו בה לשם הפסח אין אדם יוצא בה לפי שהנכרי אינו שומע בקול ישראל המזהירו והוא עושה על דעת עצמו ואינו מתכוין לשם הפסח וחרש שוטה וקטן אין בהם דעת לכוין לשם הפסח ואף אם הם אומרים בפירוש שמתכוונים לשם הפסח אין כוונתם ומחשבתם שוה כלום כיון שאין בהם דעת.

ויש חולקין על זה ואומרים שאם ישראל גדול בן דעת עומד ומשגיח עליהם שלא תתחמץ העיסה בידיהם אף-על-פי שהם אינם מתכוונים לשם הפסח שאין צריך כלל שתהא כוונת הלישה לשם פסח אלא שיהא השימור מחימוץ מלישה ואילך לשם הפסח כמו שנתבאר בסימן תנ"ג וכאן הרי ישראל בן דעת עומד עליהם ומשגיח על העיסה שבידיהם ומשמרה מחימוץ לשם פסח.

והעיקר כסברא הראשונה ומכל-מקום בשעת הדחק שאי אפשר בענין אחר כגון זקן או חולה שאי אפשר לו ללוש ולאפות בעצמו והוא בין הנכרים ואין שם ישראל יש לסמוך על סברא האחרונה ומכל-מקום נכון הדבר שילמד ויזהר את הנכרי שיעסוק בה לשם פסח וגם הוא יסייע קצת בלישתה שאז עושה הנכרי על דעת הישראל המסייעו ולא על דעת עצמו כמו שנתבאר בסימן י"א ע"ש.

ואם אפשר לו למצוא ישראל אפילו חרש שוטה וקטן מוטב שיעשו הם שהם שומעים בקולו ועושים לדעתו משיעשה על ידי נכרי שאינו שומע בקולו:

ב הניקור שמנקרין המצות של מצוה יש להסתפק אם מותר לעשותו על ידי נכרי או על ידי חרש שוטה וקטן וטוב להחמיר לכתחלה אפילו ישראל בן דעת עומד עליהם ומוזהרים שיעשו לשם הפסח אבל שאר המצות אע"פ שישראל קדושים הם ונהגו לעשות להם שימור מחימוץ לשם הפסח, מכל-מקום נוהגים לנקרם על ידי קטנים כיון שגם גדולים עומדים על גביהם ומשגיחין על המצות שבידיהם שלא יבאו לידי חימוץ וזה נקרא שימור גמור לפי סברא האחרונה שנתבאר עיין סי' תע"ז:

ג גדולי החכמים היו משתדלין בעצמן במצות מצוה ועומדין על עשייתן ומזריזין את העוסקין בהן ומסייעין בעריכתן וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא עצמו במצוה שכן הוא בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו:

ד ועכשיו שנתקלקלו הדורות ורוב המון עם אין נזהרין בכל דקדוקים שדקדקו חכמים בשמירת המצות מחימוץ ראוי לכל אדם אף בשאר המצות לעמוד על עשייתן ולא להאמין לעמי הארץ:

ה הלש עיסה אחר זמן איסור חמץ טוב שיאמר בשעת לישה כל פירורין שיפלו בשעת לישה ועריכה וכן הבצק שידבק בכלים אני מבטל ומפקיר אותם וכשהוא אומר כן אף כשיתחמצו הפירורין אינו עובר עליהם בכל יראה ובל ימצא אף אם יש בהם כזית כשיתקבצו ויתדבקו יחד כיון

1 חששא בעלמא שמא נשאר מעט קמח בעין ושמא לא נקלה
2 יפה אבל מצה שיוודע שנילוש בתוכה קמח יש להחמיר
3 אפילו בדיעבד שעבר ונתנה לתוך דבר לח עי' סי' תס"ג:

כז צריך ליהזר להרחיק המצות מן הקמח כי הקמח הנדבק
5 בהן בא אח"כ לתוך התבשיל ומתחמץ ולכן אותו
6 המודד קמח לתוך העריבה לא יקרב אל העיסות עד שינקה
7 מלבושיו מקמח וידיה ידיו תחלה:

כח המדקדקים נוהגין ללוש בספל ואחר כל עיסה ועיסה
9 ידיח הספל וינגבו במפה אלא אם כן לש מיד בלי
10 הפסק והמנהג הנכון להיות לו שני ספלים להחליף בין
11 עיסה לעיסה:

כט אותו שלש העיסה ואותן שתיקנו המצות (וכן אותו
13 שנותן הקמח) ידיחו ידיהם בין כל עיסה ועיסה (אלא
14 אם כן מתעסקין מיד בלי הפסק כלל):

ל וצריך ליהזר לבער הפירורין מעל השלחן אחר כל עיסה
16 ועיסה ואם יש בו נקב או סדק צריך לסותמן שלא יכנוס
17 בהן בצק ויחמין שם ואח"כ יתערב בעיסה.

18 ולפי שרוב השולחנות יש בהם סדקים לפיכך יש נוהגים
19 לעשות המצה על הסדין וסדין שעשו עליו מצות פעם אחת
20 אם רוצה לעשות עליו פעם ב' לא די לו בהדחה לפי
21 שהחמץ נדבק בו אלא צריך לכבסו היטב ואפילו לא עשה
22 מצות בפעם הא' אלא על עבר אחד של הסדין אין לו להפכו
23 לעשות על עבר השני בלא כיבוס לפי שהחמץ מבצבץ
24 ויוצא מעבר על עבר וקודם הכיבוס צריך להתיר כל
25 התפירות שבו כמו שנתבאר בסי' תנ"ג חוץ מן התפירות
26 שבאימרא שאין צריך להתיר לפי שאין דרך לעשות מצות
27 על האימרא אלא באמצע הסדין ואם עבר ועשה עליו מצות
28 בלא כיבוס אם הוא תוך הפסח יש לאוסרן כיון שחמץ
29 בפסח במשהו וקרוב לוודאי שנתערב בהן פירור משהו אך
30 אם הפך הסדין או שכבסו אף שלא התיר התפירות אין
31 להחמיר ולאסור המצות:

לא העריבה שלשין בה יש ליהזר שלא יהיה בה שום גומא
33 וסדק שלא יוכל לנקרם אחר הלישה ואפילו על שפתה
34 לא יהיה שום גומא וסדק שלא יוכל לנקרם לפי שהבצק
35 הנכנס שם מתחמץ כששוהה שיעור מיל ואח"כ כשחוזר
36 ולש בה מתערב בצק זה בעיסה וכיצד יעשה אם יש סדקים
37 בעריבה ירחיב אותם כרוחב אצבע או פחות כדי שיוכל
38 לנקרם היטב ואחר כך יסתמם ויחליקם להשוותם יפה:

לב וכן המרדה שמכניסין בה הפת לתנור ומוציאין בה מן
40 התנור תהא חלקה בלי שום סדק וגומא שלא יכנוס
41 לשם בצק ויתחמץ אבל כשהיא חלקה אין בצק מתדבק בה
42 כלל ולכן אין צריך להדיחה כלל אחר גמר האפייה אף
43 שצריכה לו לחזור ולאפות בו פעם אחרת:

חלק ג סימן תנט מקום וסדר לישת המצות:

א כבר נתבאר בסימן תנ"ג שאין אדם יוצא ידי חובתו אלא
במצה שישראל בן דעת נתעסק בלישתה ועריכתה
ואפייתה לשם הפסח אבל אם באחד מהעסקים הללו נתעסק

50 שאין ממהרין להחמיץ כל כך כמו העבות כשעדיין הן חוץ
51 לתנור ואם עבר ועשה מצות עבות טפח או יותר מותרות
52 באכילה ומכל-מקום יש לעיין בתוך עוביה אם נאפית יפה
53 ולא נתחמצה שם ואף-על-פייכן טוב שלא ליקח אותה
54 למצות מצוה:

55 **יא** אין להקל במה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות
56 בפסח מיני מולייתות שקורין פאנד"ש או פלאדיני"ש
57 דהיינו עיסות מצות ממולאות בבשר או בגבינה לפי
58 שבשעת אפייה יוצא ליחה מהבשר והגבינה ומלחלחת את
59 העיסה ומעכבת אפייתה ועוד שליחה זו דינה כמי פירות
60 שכשהם מתערבים בעיסה שנילושה במים היא ממהרת
61 להחמיץ מיד כמו שיתבאר בסי' תס"ב ואם כן יש לחוש
62 שמא כשיצאה הליחה לתוך העיסה נתחמצה מיד קודם
63 שהספיק חום האש לשלוט בה לאפותה.

64 וכן אין ליתן ביצים לתוך המצה שיתאפה עמהם לפי
65 שהליחה היוצאה מהם מעכבת אפייתה ואפילו ביצה
66 מבושלת אין ליתן אע"פ שאין ליחה יוצאת ממנה, מכל-
67 מקום במקום הביצה אין חום האש שולט שם ואין נאפה
68 שם יפה ואפילו כדיעבד ששכח ונתן אותה בתוך המצה יש
69 לאסור המצה באכילה ובהנאה לפי מנהגינו שאנו אוסרין
70 מצה שנתכפלה בתנור לפי שאין חום האש שולט במקום
71 הכפל כמו שיתבאר בסי' תס"א ע"ש:

72 **יב** אבל אם נתן לתוכה זרעונים אפילו אינם כתושים
73 מותרת באכילה לפי שדבר קטן כזה אינו מעכב
74 אפייתה ומכל-מקום לכתחלה יש לזוהר שלא ליתן לתוכה
75 אפילו דברים קטנים אלא אם כן הם כתושים לפי שיש מי
76 שאומר שאפילו דברים קטנים מעכבים את האפייה:

חלק ג סימן תס, דיני מצות המצוה:

77 **א** תנור שאפו בו חמץ כשרוצה לאפות בו מצה צריך
78 להכשירו על ידי ליבון באור כדין כלי חרס שאין לו
79 הכשר אלא על ידי ליבון לפיכך צריך להסיקו כל כך עד
80 שיהיו ניצוצות ניתזין ממנה שבפחות מכן אינו נקרא ליבון
81 גמור כמו שנתבאר בסי' תנ"א.

82 וצריך לזוהר שילכו הגחלים על פני כולו (כדי להכשיר את
83 כולו) ואין די לו (להכשירו) בלהבה בלבד לפי שכמו שבכל
84 השנה כשנאפה חמץ בתוכו בולע ממש על ידי גחלים
85 (שמפזרים אותם על גבי התנור קודם האפייה) כך הוא
86 פולטו על ידי גחלים לפיכך אפילו אם הסיקוהו כמה פעמים
87 קודם הפסח אינו מספיק להתיר לאפות בו מצה לכתחלה
88 אלא אם כן כיון להתירו לצורך הפסח כי שמא לא הלכו
89 הגחלים על פני כולו כל זמן שלא נתכוין לכך.

90 אבל כדיעבד שעבר ואפה בו מצות יש להתירם באכילה
91 דכיון שהוסק כמה פעמים קרוב הדבר שהיו גחלים על פני
92 כולו פעם במקצת זה ופעם במקצת זה אבל אם לא הוסק
93 אלא פעם אחת ולא כיון להתירו לצורך הפסח על ידי היסק
94 זה וספק לנו אם הלכו הגחלים על פני כולו יש לאסור
95 אפילו כדיעבד:

חלק ג סימן תסא, דיני אפיית המצה ובאיזה מצה יוצא ידי חובתו:

1 שכבר ביטלם קודם שנתחמצו שאז הם עדיין ברשותו
2 לבטלן ולהפקירן כמו שנתבאר בסי' תמ"ד אבל אם לא
3 יבטלם קודם שיתחמצו יש לחוש שמא לא יבערם מן העולם
4 מיד לאחר שנתחמצו ויעבור עליהם בכל יראה ובל ימצא
5 מדברי סופרים אף שאין בהם כזית כמו שנתבאר בסי'
6 תמ"ב.

7 (ואף שנתבאר בסי' תל"ד שהפרורים אין צריך לבטלם
8 ולהפקירם כלל שמאליהם הם הפקר היינו פירורי הפת שאי
9 אפשר שיתדבקו יחד וכל פירור בפני עצמו אינו חשוב כלום
10 ובטל מאליו אבל פירורי בצק כיון שאפשר שעל ידי כיבוד
11 הבית יתקבצו ויתדבקו ויהיו חתיכה אחת יש בהן חשיבות
12 קצת ואינן בטלים מאליהם).

13 וכשמבטל הפירורין יאמר הפירורין יהיו הפקר או אני
14 מפקירם ולא כמו שנוהגים המון עם לומר פירורין הפקר
15 דמשמע שמאליהם הם הפקר ולא שהוא מפקירם ואף שיש
16 מי שיישבו המנהג, מכל-מקום יותר טוב לומר בלשון
17 המבורר יותר ועכ"פ שיאמר בלשון שמבין כמו שנתבאר
18 בסי' תל"ד:

19 **ך** ולאחר גמר הלישה צריך לכבד את הבית ואת השולחן
20 שעשו עליו מצות ואת מקום הלישה כדי לבער את
21 הפירורין שאע"פ שבטלם קודם שנתחמצו, מכל-מקום לאחר
22 שנתחמצו צריך הוא לבערם שלא יהיה חמץ ברשותו
23 בפסח והפירורין שמוצא ישרפם ולא ידרסם ברגליו בעפר
24 שאף-על-פי שהם מתבערים בכך, מכל-מקום כיון שכבר
25 הגיע זמן איסור חמץ אין ביעור חמץ אלא בשריפה לפי
26 מנהג מדינות אלו לפיכך טוב שמיד שהפירורין נופלין לארץ
27 קודם שיתחמצו ידרסם ברגליו בעפר כדי שיתבערו מיד ולא
28 יצטרך לשורפם אחר כך:

29 **ץ** אין עושין סריקין המצויירין דהיינו לצייר במצות כמין
30 חיה ועוף לפי שהוא שוהא עליהן לציירן ופעמים יבואו
31 לידי חימוץ ע"י שהייה זו ואפילו המצות הן ריקים דקים
32 שאינן ממהיין להחמיץ אף-על-פייכן אסרו חכמים ואפילו
33 רוצה לעשות הציור על ידי דפוס שאינו שוהא כלום אף על
34 פי כן לא חלקו חכמים בגזירתם לפי שהרואה שיאפה מצות
35 מצויירות אינו יודע שנעשו על ידי דפוס ויבא להתיר
36 לעשות בלא דפוס:

37 **ח** אבל הניקור שמנקרין המצות כדי שלא יתפחו אף על
38 פי שעושה ע"י מסרק ונעשה כעין ציור על המצה,
39 מכל-מקום כיון שאינו מתכוין לציור ה"ז מותר ומכל-מקום
40 טוב למהר לעשותו בכל מה דאפשר שהרי כשמנקר מקצתה
41 האחד שוהא מקצתה השני בלא עסק כלל:

42 **ט** אם עבר ועשה ציורין על המצות מותרות באכילה אם
43 לא שהה בציורין שיעור חימוץ ואפילו לכתחלה אדם
44 יוצא בהן ידי חובתו:

45 **י** אין עושין מצה עבה טפח שכשהיא עבה כל כך יש
46 לחוש שמא לא ישלש חום האש בתוכה ותתחמץ בתוכה
47 בשעת אפייתה אבל פחות מטפח אפילו משהו מותר לעשות
48 לכתחלה מעיקר הדין לפי שחום התנור שולט בתוך עוביו
49 כשאין בו טפח ומכל-מקום טוב לעשות המצות ריקין דקין

‘לקוטי תורה’ פרשת שמיני – הפרשה החסידית

לויִתן זה יצרת לשחק בו

1 (ויקרא כג, ב). והשומחה הוא הגילוי אור אין־סוף ברוך־הוא
 2 שנמשך ומתגלה. והמשכה זו הוא על ידי המצות,
 3 בעובדא דוקא – כמאמר רז"ל שבזמן הבית "אין שמחה
 4 אלא בבשר", דהיינו מצות "שלמי שמחה" שהיו מביאים
 5 בכל יום־טוב כו, ועכשיו "אין שמחה אלא ביין" ובדלקמן.
 6 ועיקר ההמשכות – בפסח על ידי מצה, ובשבועות על
 7 ידי מתן תורה, ובסוכות על ידי סוכה ולולב ומיניו,
 8 ובלעדי זה אי אפשר להמשיך כלל. (אבל רבי שמעון בר
 9 יוחאי שהיה מבחינת לויִתן, ו"נוני ימא דאזלין ביבשתא" כנ"ל,
 10 המשיך ההמשכות בשהיה במערה על ידי יחודים ועליות כו
 11 כנ"ל).
 12 והנה באמת אי אפשר להגיע (אן רירען בלשון אידיש)
 13 אלקותו יתברך על ידי עבודה הגשמיות, אלא על ידי
 14 עבודה רוחניות של הצדיקים הנ"ל. והם נקראים 'נוני
 15 ימא' – כדגים אלו שהים מכסה עליהם, כף הם מבחינת
 16 עלמא־דאכתסא. וישנם בכל דור ודור שהם צדיקים
 17 שבסתר כו, והם המחברים העולמות לאין־סוף ברוך־
 18 הוא. (ועל דרך שאמר: "דוד היה מחבר תורה שלמעלה
 19 בהקדוש ברוך־הוא") וזהו ענין לויִתן – שהוא לשון
 20 התחברות כמו (בראשית כט, לד): "הפעם ילוח אישי אלי כו".
 21 (הגהה:
 22 עיין פרק קמא דעבודה זרה, דף ג', עמוד ב': "רביעית יושב
 23 ומשחק עם לויִתן שנאמר: 'לויִתן זה יצרת' כו"⁶.
 24 והנה בג' שעות רביעיות הוא נקרא "סמוך למנוחה"
 25 כדאיתא בגמרא ריש פרק ערבי פסחים, ויצחק תיקן תפלת
 26 המנוחה. וידוע דיצחק הוא לשון צחוק ושחוק, כמו שכתוב
 27 (בראשית כא, ו): "צחק עשה לי אלקים"⁷. ולכן אז "יושב ומשחק
 28 עם לויִתן כו"⁸.
 29 גם, כי יצחק חפר בארות שהוא ענין העלאת מ"ן⁹.

1 "לויִתן זה יצרת לשחק בו" (תהלים קד, כו);
 2 איתא במדרש רבה פרשת שמיני, פרשה י"ג:
 3 'בהמות' ו'לויִתן' הם קניגון של צדיקים לעתיד־לבא
 4 כו¹. בהמות נותן ללויִתן בקרניו וקורעו, ולויִתן נותן
 5 לבהמות בסנפיריו ונוחרו כו².
 6 ולא כף תנינן: "הכל שוחטין, ובכל שוחטין, ולעולם
 7 שוחטין, חוץ ממגל קציר כו"³ עד חדוש תורה מאתי
 8 תצא.
 9 – שהקדוש ברוך־הוא יתיר אז שחיטה זו, שישחוט
 10 הלויִתן את הבהמה בסנפיריו. ו'בהמות' אלו זהו ענין
 11 שור הבר. (וכמו שכתוב בתרגום יונתן בתהלים סיקן נ, ו),
 12 על פסוק 'בהמות בהררי אלה' – "ותור בר כו"⁴.
 13 ולהבין ענין קניגין זו דלויִתן עם שור הבר.
 14 הענין, כי יש ב' מיני צדיקים:
 15 הא' – אותן שהם בסתר, שעבודתם ברוחניות, פירושו:
 16 בכונת הלב, לייחד יחודים עליונים ובבחינת עליות.
 17 וכגון רבי שמעון בר יוחאי בשהיה במערה י"ג שנה,
 18 שבדאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצות
 19 מעשיות, שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמיא
 20 דאיברי להו. אם כן לא קיים אכילת מצה בפסח, וקדוש
 21 על היין, ואתרוג, וסוכה כו. וכן האריז"ל היה גם כן גם
 22 בבחינה זו.
 23 (רוצה לומר, על דרך מה שכתוב בזהר חלק ג' (דף קפ"ז,
 24 עמוד ב') על פסוק (בראשית מה, טו) "וידגו לרוב בקרב הארץ". מה
 25 שאין כן שאר 'נוני ימא' שאין בארץ רק בים, זהו ענין
 26 המלאכים כו).
 27 והב' – הם אותן צדיקים שהן בגילוי, שעבודתם
 28 בגשמיות בקיום המצות מעשיות, "ושמחת בחגך" (דברים
 29 טו, יד), שהוא גם כן המשכת אורות עליונים "מועדי הוי"ה"

1. (שם, יט): 'העושו יגש חרבו'].
 2. (וכמו שנתבאר לעיל בפרשת זו).
 3. ועיין בשמות רבה פרשה טו, דף קל"ב, ב', מענין 'לויִתן זה כו'.
 4. ובהה: חלק א', וחקי, דף רמ"ז, א'. שמות: י"א, עמוד ב'. בשלח, דף
 5. נ', עמוד ב'. אחר, דף נ"ח, עמוד א'. שלח, קע"ד, א'. ועיין ב"עמק
 6. הפלך" שער י"ד, פרק י"ד, דף פ"ד, עמוד ג').
 7. וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "ושבתי בשלום".
 8. ועין מה שנתבאר בפירוש מנחה בדבור המתחיל "ויקח מן הבא בידו
 9. מנחה כו".
 10. ועיין בפרשה תולדות (דף קמ"א, סוף עמוד א').

1. ונקל מי שלא ראה קניגין (מלחמה) של אמות העולם בעולמ־הנה.
 2. זכה לראותה לעולם־הבא.
 3. ביצד הם נשחטים?
 4. ונחנקים אומרים: זו שחיטה בטהרה היא.
 5. ונהמגרה, והטניס. מפני שהו חונקין?
 6. אמר רבי אביו בר פתנא. אמר הקדוש ברוך־הוא: "תורה ודושה מאתי
 7. תצא" ו"תורה, מאתי תצא" (ישעיהו נא, ד)
 8. ועיין בבבא בתרא דף ע"ד, ב"ע"ה א'. [ונשם: "עתיד גבראל לעשות
 9. קניגיא עם לויִתן, שנאמר (איוב מ, כה): ה"תמשוך לויִתן בחכה ויחבל
 10. תשקיע לשונו" ואלמלא הקדוש ברוך־הוא עוזרו אין יכול לו שנאמר

לְצַדִּיקִים שֶׁעֲבוֹדָתָם בְּגִשְׁמִיּוֹת לְקִיִּים מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת.³²
 וְהוּא שְׁאֲמְרוּ רַז"ל³³: "עֲמוּד אֶחָד וְצַדִּיק שְׁמוֹ שְׁעָלָיו
 הָעוֹלָם עוֹמֵד"³⁴. וְכָל מִה שֵׁשׁ בִּיבֶשֶׁה יֵשׁ בַּיָּם, בִּי
 בְּאֵמַת צָרִיף לְהִיּוֹת הָאֵל וְהָאֵ:
 בִּי הִנֵּה הִילוּף הַצַּדִּיקִים הַנִּקְרָאִים נוֹנֵי יָמָא, הִיא
 נִפְלְאָה וְגִבּוּהַ מְאֹד. כְּמוֹ עַל דְּרָף מְשַׁל הַדְּגִים – שֶׁשְּׂטִים
 בַּיָּם; כִּף הֵם שְׂטִים וּבְטִיסָה אַחַת מְגִיעַ לְמַעְלָה מְעַלָּה.
 וְגִדּוּלָה הֶרְבֵּה מִעֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגִשְׁמִיּוֹת – "שְׂמַחָה
 בְּבִשְׂר" כו', שֶׁהַכֹּל לְמִטָּה בְּמִדְרָגָה. מִה שְׂאִין כֵּן הִילוּכְם,
 שֶׁהוּא כְּמִשְׁל דָּג הֵים שֶׁשֵּׁט מְקַצֵּה הָעוֹלָם וְעַד קִצְחוֹ, כִּף
 הִילוּכְם בְּרוּחָנִיּוֹת בְּטִיסָה אַחַת, (מִיֵּט אִיִּין שׁו"פ" בְּלִשׁוֹן
 אִיִּדִישׁ) עוֹלָיִם וּמְגִיעִים לְמַעְלָה מְעַלָּה.
 וְאִין זֶה כֹּלל בְּבַחֲנִית הַתְּלַהּבוֹת וְרִתִּיחַת הַדְּמִים כְּמוֹ
 עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַנִּזְכָּר שֶׁבְּגִשְׁמִיּוֹת – "שְׂמַחָה בְּבִשְׂר",
 "שְׂמַחָה בִּיִּין", בְּחִינַת רִשְׁפֵי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת כו', אֲלֵא אֲדַרְבְּנָה
 בְּקִרְיֹת הַדְּמִים וּבְנַחַת³⁵, וּבְטִיסָה אַחַת מְגִיעִים לְמַעְלָה
 מְעַלָּה כו' כְּנִז"ל. וְאִי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר דְּבָר זֶה בְּדִיבּוּר אִיךָ
 וּמָה הוּא. וְלִכֵּן לֹא קָיִים רַבִּי שְׂמַעוֹן בֵּר יוֹחָאֵי בְּחִיּוֹתוֹ
 בְּמַעְרָה כְּמָה מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת כְּנִז"ל, אֲלֵא הַכֹּל בְּרוּחָנִיּוֹת
 – לְמַעְלָה מִבַּחֲנִית "שְׂמַחָה בְּבִשְׂר" כו'.
 וְזֶהוּ עֲנִין סִנְפִירָיו שֶׁל הַלְוִיָּתָן (הַנִּקְרָא פְלוֹ"שׁ פְּעֻדָּרִין)
 שֶׁבָּהֶם הוּא שֵׁט מִן הַקִּצָּה כו'. וְלִכֵּן הָעוֹלָם כּוֹלֵד עוֹמֵד
 עַל הַלְוִיָּתָן, שְׂמַקִּיף כֹּל הָעוֹלָם, כְּנוֹדַע בְּדַבְרֵי רַז"ל.
 וְלַעֲתִיד, הַלְוִיָּתָן יַעֲשֶׂה מְלַחְמָה עִם שׁוֹר הַבָּר
 וְיִשְׁחַטְנוּ בְּסִנְפִירָיו:
 בִּי הִנֵּה עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּבַחֲנִיהַ הַשְּׁנִיַת נִקְרָא "שׁוֹר
 הַבָּר" – "פְּנֵי שׁוֹר מִהֶשְׂמָאל" (יִחְזַקְאֵל א, י), אֲלֵא שֶׁהוּא בֵּר
 וְזָךְ כו'. בִּי הִנֵּה גַם עֲבוֹדָתָם בְּמַעֲשֵׂה גִשְׁמִיּוֹת, כְּמוֹ
 "וְשִׂמְחַת בַּחֲגֵף" (דְּבָרִים טו, יד) דְּיוֹם-טוֹב, וְ"אִין שְׂמַחָה אֲלֵא
 בְּבִשְׂר" כו', אִינוּ כְּפִשׁוּטוֹ שִׂיאֵכֵל בִּשְׂר הַשׁוֹר לְמַלְאוֹת
 בְּטֵנוֹ חֵס וְשְׁלוֹם, וְיִשִּׁישׁ בּוֹ, אֲלֵא בְּחִינַת הַעֲלָאוֹת כְּעֲנִין
 "שְׂלָמִי שְׂמַחָה" מִבְּשֶׁר גִּשְׁמִי שֶׁהִיא בּוֹמֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ,
 שֶׁהִיוּ רִיחַ נִיחּוֹחַ מִמֶּשׁ לֵה. וְעַל דְּרָף זֶה הוּא שְׂמַחָה

וְהִנֵּה מְבוֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, עֲנִין הַנּוֹכַח בְּגִמְרָא (רִישׁ פֶּרֶק ו'
 דְּבִרְכוֹת) – דְּפָרְשַׁת "וְהָיָה אִם שְׂמוּעַ" (דְּבָרִים יא, יג) לֹא נִקְרָא
 עֲדִיין "עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם" כְּדַבְעֵי. (עֵין שֵׁם בְּתוֹסּוֹפוֹת).
 וְהִינֵנוּ לְפִי שְׁלֵא נֶאֱמַר בָּהּ "כֹּכֵל מְאֹדָךְ" כְּמוֹ בְּפָרְשַׁת "שְׂמַע".
 דְּהִינֵנוּ, שִׁלְהִיּוֹת הַהִמְשָׁכָה וְהִגְלִיּוֹ מִסּוֹבֵב כֹּל עֲלָמִין בְּמִמְלֵא
 כֹּל עֲלָמִין, שֶׁזֶהוּ הַנִּקְרָא "עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם", זֶהוּ דוֹקָא
 עַל יְדֵי "כֹּכֵל מְאֹדָךְ" – בְּלֵי גְבוּל כו'.
 וְזֶהוּ הַבַּחֲנִינָה הַנּוֹכַח כָּאן, שִׁלְהִיגַע וְלַהֲמַשִּׁיף בְּחִינַת "הַפַּעַם
 יִלְוֶה כו'", וְזֶהוּ עַל יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַנִּקְרָאִים
 נוֹנֵי יָמָא. מִה שְׂאִין כֵּן בְּלֵא בְּחִינַת "כֹּכֵל מְאֹדָךְ", אִף שְׁאֲמַר
 "וְהָיָה אִם שְׂמוּעַ תִּשְׁמְעוּ כו'" כְּנִז"ל.
 וְעַל דְּרָף זֶה אֲמְרוּ רַז"ל פֶּרֶק קָמָא דְּעֲבוֹדָה זְרָה (שֵׁם):
 "מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִין שְׁחוּק כו"¹⁰¹¹.
 וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בְּזֶה: עַל פִּי מַה שֶּׁכְּתוּב בְּ"כְּתָבֵי הָאֲרִיז"ל",
 שֶׁעַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצּוֹת מִמְשִׁיכִים יְחִיד זו"ג, אֲבָל לְהַמְשִׁיף יְחִיד
 אֲבֵא-וְאִימָא שֶׁהוּא הַמְשַׁכֵּת אוֹר חֲדָשׁ מֵאִין-סוֹף בְּרוּי-הוּא,
 הוּא עַל יְדֵי מְסִירַת-נֶפֶשׁ דִּיִּקְאָא. וְזֶהוּ עֲנִין קְרִיאַת-שְׂמַע –
 לְמִסּוֹר נֶפֶשׁוֹ בְּאֲחָד¹². וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ מִה שֶּׁכְּתוּב כָּאן שֶׁהַמְשַׁכָּה
 זוֹ הוּא דוֹקָא עַל יְדֵי עֲבוֹדָה רוּחָנִיּוֹת שֶׁמִּבַּחֲנִית לְוִיָּתָן, דְּהִינֵנוּ
 חִיבוּר הֵיט לְאִין כו', בְּבַחֲנִית מְסִירַת-נֶפֶשׁ בְּ"אֲחָד", וְעַל יְדֵי זֶה
 מִמְשִׁיכִים לְהִיּוֹת "יִלְוֶה אִישִׁי אֵלֵי"¹³.
 גַּם יֵשׁ לוֹמַר פִּירוּשׁ עֲבוֹדָה רוּחָנִיּוֹת דְּנִשְׁמוֹת שְׂמַבְחִינַת
 לְוִיָּתָן, עַל דְּרָף מַה שֶּׁכְּתוּב בְּשׁוֹלְחָן עֲרוּךְ אוֹרְחֵי-חַיִּים (סִימֵן צ"ח,
 סִיפֵי א'), "שֶׁ"הַתְּפִשּׁוּתָהּ הַגִּשְׁמִיּוֹת קְרוֹב לְמַעְלַת הַנְּבוּאָה כו'".
 וְכַעֲנִין הַמְבוּאָר בְּ"פְרִי עֵץ חַיִּים" שַׁעַר ט"ו, פֶּרֶק א' עַל הָאֲרִיז"ל:
 "אִם הִיִּיתִי דוֹרֵשׁ שְׂמוֹנִים שָׁנִים כו'".
 וְהִנֵּה אֲמְרוּ רַז"ל: "מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִין שְׁחוּק כו',
 כְּרַבִּיעִיּוֹת מֵאִי עֲבִיד? יוֹשֵׁב וּמְלַמֵּד תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן
 תוֹרָה"¹⁴.
 עַד כָּאן הַגְּהָחָה.
 אִף לְהִיּוֹת בִּי הָעוֹלָם-הַזֶּה הוּא גִשְׁמִי, לִכֵּן צָרִיף

10. וְהַתְּקוּדוֹשׁ בְּרוּי-הוּא:
 11. וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶה: בְּפָרְשַׁת תְּרוּמָה (קס"ו, ב) בְּעֲנִין "וְנִקְרָא יְהִרֵב
 וְנִבְשׂ" (יִשְׁעִיָּהוּ יט, ח). וּבְבִרְאִישִׁית (דף ו', עמוד ב'). וְכִמוֹ שֶׁכְּתַב הַרְמ"ז
 שֵׁם (דף ו', א'), גְּבִי "לְרַחוּק' דָּא יַעֲקֹב".
 12. וְעֲנִין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה בְּ"בִיאור עַל פְּסוּק וְנִקְדְּשִׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל", בְּפָרְשַׁת אָמוֹר.
 13. (וְעֲנִין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר סוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וּלְכֵן שִׁתִּי בְּנוֹת", בְּעֲנִין
 "יִלְוֶה אִישִׁי". וּבְדְבוּר הַמִּתְחִיל "נִשְׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גְרִשׁוֹ").
 14. (וְעֲנִין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר – עַל פְּסוּק "וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי הַגִּיהַ".
 וְעֲנִין בְּ"פֶרְדָּס", בְּעִרְכֵי הַפִּינְיָיִם עֵרֶךְ כְּרִיבִים. וְכִרִיבֵי הִינֵנוּ כְּרִבְאֵי).

15. וּסְפַר הַבְּהִיר סִימֵן ק"ב
 16. (וְעֲנִין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "אֲשִׁירָה לְהוֹיָה". וְעֲנִין מַה
 שֶּׁנִּתְבָּאֵר בְּ"בִיאור עַל פְּסוּק וְקַבֵּל הַיְהוּדִים"*) וְעַל פְּסוּק "טוֹבָה הָאֶרֶץ
 מֵאֲד"ר.
 17. (וְעֲנִין מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר בְּ"בִיאורֵי הַזֶּהר" וְנִדָּא, (ק"ב, א) עַל פְּסוּק "וְגַם
 אֲמִנָּה אַחֲוֵתִי בַת אָבִי הִיא כו'". וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל
 "בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת", בְּעֲנִין "חֲזִיךְ. שֶׁלֶךְ גְּדוֹל מִשְׁלֵהֶם").

23 עוד יש לומר שנקרא 'שור הבר', על דרך 'ורב תבואות
24 בכח שור' (משלי יד, ד), ו'מימי לא קראתי לשורי 'שורי', אלא
25 לשורי 'שדי'. והתורה נקראת 'ראשית תבואתה' (ויקרא ב, א).
26 וכל זה נמשך 'בכח שור'. על פן נקראו צדיקים אלו על שם
27 שור הבר.

28 ועוד יש לומר, דהנה מבואר לעיל דבחינת צדיקים אלו
29 זהו ענין 'עמוד אחד וצדיק שמו כו'. וזהו בחינת יוסף הצדיק.
30 והוא נקרא 'שור' - כמו שכתוב (דברים לג, יז): 'בכור שורו הדר
31 לו'²⁰.

עד כאן הגהה.

32 והנה הלויתן ישחוט את שור הבר בסנפיריו, אף
33 שבהיום שחיטה כזו פגומה גמורה היא מחמת הפסוק
34 כו, 'אבל לעתיד צריך להיות בן דוקא. כי ענין השחיטה
35 זו, היא בחינת עליות שור הבר למעלה מעלה, על ידי
36 הלויתן המעלהו בסנפיריו. ולכן צריך להיות הפסוק
37 בינתיים, שהרי אי אפשר להיות כל העלייה בבת אחת.
38 כנודע שיש כמה היכלות - היכל הזכות, היכל הרצון
39 כו, ואי אפשר להיות כל העליות בפעם אחת, אלא
40 הפסק בין היכל להיכל ולכן יתיר הקדוש ברוך הוא
41 פגימה זו²¹.

42 והנה שור הבר יעלה את הלויתן על ידי שידקרנו
43 בקרניו:
44

1 בבשר יום טוב, וכמו שכתוב: 'וישחחו בה כו' - 'בך'
2 דייקא. אלא שהוא לשון בקשה - מפני שהרב בית
3 מקדשנו כו.

4 וזה נקרא 'שור הבר' - מלשון 'בר לכב' (תהלים כד, ד),
5 פירושו: בשר זך ובר¹⁸. דהיינו, שמחה לה' הנולד מזה
6 ברשפי אש והתלהבות כו. אלא שאף על פי כן מילתא
7 זוטרקא היא לגבי הילוף הנפלא של הצדיקים הנקראים
8 לויתן, לפי שבא מדבר גשמי ובעל גבול כו. מה שאין כן
9 ההילוף שלהם - שבטיסה אחת בקרירות ובנחת מגיעים
10 למעלה מעלה, שהיא גדולה יותר לאין קץ.

11 ולכן הלויתן 'ישחוט את שור הבר' - פירושו: שיעלה
12 אותו על ידי הטיסה שלו. וזהו 'בסנפיריו', שבהם ועל
13 ידם עיקר העליה שלו כו, שזהו למעלה ממהם עצמם
14 של הצדיקים הנקראים שור הבר¹⁹.

15 אף באמת גם שור הבר יעלה את הלויתן. כי בבחינה
16 אחת עבודתם נעלית יותר. אף שהיא בבחינת עבודה
17 גשמית, הרי בן צריך להיות על פי התורה - 'וישחטת
18 בחגף', ו'אין שמחה אלא בבשר ויין כו', ומצד זה יעלה
19 הוא אותו. וזה יראה הקדוש ברוך הוא לעתיד לבא
20 לצדיקים - כללות עבודתם בהאי עלמא, ששניהם
21 באחד טובים, בהא האי עדיף, ובהא האי עדיף.

22 (הגהה.)

נתן להוריד את כל הדרושים בתורה אור לפרשת השבוע החסידית
מנקדים, מפסקים ועם פתיחת ראשי התיבות בפתיחת: docs.com/LikutayTorah

18. [1] לקחי ובר הוייתו" (איוב יא, ד) - ברור ונקי (מצדת ציון). וכו'.

"[שקו בר" (תהלים ב, יב) - מלשון ברור [1] (מצדת ציון).

19. (ועין בפירוש בערכי הפנינים ערך לויתן, מענין הסנפירים).

20. (וכמו שכתוב בזהר פ"שה שמיני, דף ל"ח, ב'. וב"מקדש מלך"

21. (ועיין מה שנתבאר במקום אחר, בענין עליית התפלה
דרך ההיכלות עליונים כו' - בבניאר "ענין מזוזה מימין",
וממה שכתוב שם יוכן גם כאן).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

9 דמשפיע כנ"ל וכמ"כ יש ב' פעמים ימין ימינו תחבוקני
10 שלאחר שמאל דוחה דמקבל ובחי' ימינו תחבוקני
11 שלאחר שמאל דוחה דמשפיע שהוא מ"ש שמאלו
12 תחת לראשי וימינו כו, וזהו ענין ב"פ ימין שנו' בפסוק
13 ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב ותרעץ להבא
14 משמע כידוע. ויובן כל זה ע"פ כל הנ"ל בענין ההפרש
15 שבין ש"ע ונפ"א בהיות שלכאורה יש להבין בכל הנ"ל
16 דבנפ"א הוא עיקר הדביקות האמיתי ולא בש"ע והלא

1 (לט) והנה לכאורה יש להבין במ"ש וכו' תדבוקן
2 בנו"ן פשוטה דוקא אשר בכל מה
3 שהזכיר קודם כמו תלכו ותיראו ותשמעו ותעבודו לא
4 אמר בנו"ן פשוטה לומר תלכון או תשמעון וכה"ג רק
5 בתדבוקן א' בנו"ן פשוטה ולמה שינה במצות הדביקות
6 דוקא. אך הנה מבואר למעלה באות א' דיש ב' מיני
7 שמאל אחד שמאלו תחת ראשי והב' שמאלו תחת
8 לראשי והוא בחי' שמאל דוחה דמקבל ושמאל דוחה

34 כפירוד יחשב לגבי עצמות הרוממות כו' משא"כ
 35 בנפ"א הנ"ל שהוא נדבק בדבק טוב בלי נחשב למהות
 36 בפ"ע גם לא בבחי' מקבל וכנ"ל בפ"י דמי לי' כמה
 37 דאתפטר כבר מעלמא כו' דכנ"י אתדבקת בעצמות
 38 אלקות להיות במהות א' כנ"ל אז הוא למעלה מבחי'
 39 היחוד וחיבור דדכר ונוק' משפיע ומקבל כו' וע"כ א'
 40 תדבקון בנו"ן פשוטה דוקא כי בחי' נו"ן פשוט' מורה
 41 בחי' התפשטו' לירידות האור עד למטה מטה ביות'
 42 וכידוע בבחי' המ' שנק' נו"ן כפופה כשמקבלת לעצמה
 43 ונק' נו"ן פשוטה כשמתפשטת למטה והיינו בנפ"א
 44 כאשר אור האלקי יורד עד למטה מטה גם בבחי' גסות
 45 דנוגה לברר הניצוצות ולהעלותן ולדבקם למעלה עד
 46 רום המעלות וכנ"ל שאין חומר גופו מסתיר בנפ"א לפי
 47 שגם הוא עולה כו' וע"ז אמר ובו תדבקון בנו"ן
 48 פשוטה למטה שיוכל הכל לעלות וכדוגמא דלע"ל
 49 שיבוער הרע מכל וכל דלכך א' תדבקון לי' עתיד כנ"ל
 50 להיותו מורה ענין דביקות נצחי בלי יפרד לעולם וזהו
 51 לע"ל דוקא דכתיב וע"י יתיב כו' מלכותיה מלכות עלם
 52 דלא תשתני כו' משא"כ יחוד דלפי שעה בש"ע או
 53 בשבת ויו"ט ובכלל הוא בזמן בהמ"ק לזמן מיוחד
 54 ואח"כ גלות כו' (ובאמת נהפוך הוא דבנפ"א גם דק
 55 שבדקות שמץ דבר רע פוסל ומעכב עצם טוב הדיבוק
 56 ויוכל ליפרד בהיות שצריך להתאחד במהות א' וכתיב
 57 לא יגורך כו' משא"כ ביחוד לפי שעה אינו מפריד בין
 58 הדבקים כ"א בחי' גסות ביותר וראיה מענין היחוד
 59 בבורסקי כו' וכן מקרא מפורש לא מאסתים כו' להפר
 60 בריתי אתם כו' וגם שגלו לאדום שכינה עמהם בתוך
 61 טומאותם כו' וכתיב אנכי ארד עמך כו' אנכי ממש
 62 וכמ"ש בכל צרתם לו צר כו') ובזה יובן מה שאשתו
 63 של ר"א בן הורקנוס לא הניחו לנפילת אפים כו' שלא
 64 יצדק שם כל חי כו' וגם בהיות שזהו תכלית הירידה
 65 לברר בהיכלות דנוגה וכמ"ש למעלה בענין ויט עד
 66 איש עדולמי כו':

1 ידוע דעיקר היחוד פב"פ הוא דוקא בעמידה דש"ע
 2 בח"י ברכאן כו' וכמ"ש בזוהר בטעם צלותא בלחש
 3 דלא לארמא קלא כיון דאתתא אתיהיבית בין תרין
 4 דרועין לא צריך לארמא כו' ולפי הנ"ל אין בש"ע רק
 5 בחי' השתחוואה שהוא רק בחי' כלי לקבל כו' ולא
 6 שנעשה מהות א' כמו בנפ"א כו'. ואמנם הנה באמת
 7 דבש"ע הוא בחי' היחוד שהוא החיבור ודביקות
 8 דמשפיע ומקבל והיה לאחדים והוא שילוב הוי' באדני
 9 כו' שאור שפע דהוי' דז"א מאיר ומשפיע במל' בבחי'
 10 אור זרוע לצדיק ח"י עלמין שהן ח"י חוליות כו' והמל'
 11 היא כנ"י בחי' מקבל השפע גילוי אור זה בתוך תוכם
 12 ע"י בחי' הביטול והשתחוואה ובלחש דוקא וכמו
 13 ואתם הדבקים בה' אלהיכם דבקים ממש וכמו רשב"י
 14 שאמר בחד קטירא אתקטירנא כו' וע"ז נאמר וימינו
 15 תחבקני בשעת הקירוב והיחוד שחיבוק זה הוא בחי'
 16 או"מ בימין מקרבת להקיף לכנ"י שלא יוכלו להפרד
 17 כאדם שחובק לחבירו שמחברו אליו ביד חזקה בלבתי
 18 יטה ויסוג אחור ממנו ויחוד וחיבוק זה הוכן בק"ש
 19 ברמ"ח תיבין שבה שהן שרש לרמ"ח איברים דמלכא
 20 כנ"ל וכידוע דבכל מצוה בפרט ג"כ יש יחוד קוב"ה
 21 ושכינתיה (שהוא יחוד זו"נ כידוע) אבל אין זה רק לפי
 22 שעה בשעת היחוד בלבד ואח"כ השיב ימינו אחור כו'
 23 ולא יש בחי' חיבוק דאו"מ בבנ"י ויוכלו להפרד למטה
 24 כו' ועוד זאת שלא יוכל להיות בש"ע בירור והעלאה
 25 דעצם גסות הרע דנוגה כי כדי שלא יפרידו בין
 26 הדבקים צריך להיות ביעור וגירוש שרש הקליפו'
 27 למטה כדי שלא יקבלו גם הם יניקה מהיחוד האלקי
 28 הזה (ולזה מכריזים קודם ש"ע מאן בעי למחמי יקרא
 29 דמלכא כו' ואלקים אחרים לא יחפצו בזה כי לא יחפוץ
 30 כסיל בתבונה שהוא בחי' מוחין כו' רק בהתגלות לבו
 31 מבחי' חסדים המגולים שרש עה"ד כו' כמ"א במ"ש)
 32 אלא צריך להיות בהפשטה בתכלית גם מכל דק
 33 שבדקות דרע עד שאו' סלח לנו כי גם מס"נ דק"ש

שער התפילה. אחרי ה"א תלכו. מג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

5 זהו ע"י הימים והמצות שנק' לבושין לנשמה וכמו
 6 שמשגיג' השכל עמוק ע"י המשל ובלא המשל לא הי'
 7 באפשר להשיגו אך ע"י המשל אפשר להשיג הנמשל,
 8 כי באמת הגם שהמשל הוא למטה מן השכל כי השכל

1 היוצא מזה שהנשמות בג"ע משיגי' מהות אלקו',
 2 ובאמת איך אפשר שהנשמה שהיא נברא יש
 3 מאין וכמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה
 4 אתה יצרתה ואתה נפחת בי ששיגי מהות אלקו', אך

16 לחם לא אכל ומים לא שתה והחיות שלו הי' מה שהי'
 17 משיג מהות האלקו', ובאמת גם נשמת משה הי' בחי'
 18 נברא ולא הי' באפשר זאת רק ע"י הענן היינו שהענן
 19 מסתיר כמו המשל והי' באפשר להשיג ע"י הענן, כך
 20 הוא למעלה כשהנשמה משיג בג"ע השגת מהות הוא
 21 ע"י הימים והמצות שבעוה"ז, הגם שהם למטה
 22 בדברי' גשמי' אבל בשרשם ע"י עין דעכשו יבוא
 23 לבחי' עין דג"ע ועין דלע"ל, וזהו ימי שנותינו בהם
 24 שבעי' שנה שזהו בחי' עין בחי' ראי', וגם בחי' ע' ז'
 25 מדות כ"א כלול מעשר זהו ג"כ [ע'] מדות, שבהם
 26 צריך לברר הז' מדות כי הרע הוא במדות וצריך לברר
 27 המדות ברור אחר ברור ולהפוך אותם לטוב, וזהו
 28 ואהבת כו' בכל לבבך בשני יצריך להפוך נה"ב ג"כ
 29 מרע לטוב, וזהו שם מ"ב שבפ' ראשונה שזהו בחי'
 30 עלי' נה"ב מלמטה למעלה.

יחי יעקב

1 הוא אינו משיג והמשל הוא משיג, אך מה שע"י
 2 המשל הוא משיג השכל הוא מחמת שהמשל שרשו
 3 למעלה מן השכל, וכמו שאנו רואי' שכמה חכמים
 4 כשאומרים להם השכל הם משיגי' בלא משל השכל
 5 אבל לעשות משל לזה אין ביכולתם כי לעשות המשל
 6 צריך חכם גדול ביותר, וכמו משלי שלמה שדווקא
 7 שלמה הי' ביכולתו לעשות ג' אלפים משל היינו
 8 שבכל שכל מחמת שהשכל הי' עמוק כ"כ הי' אומר
 9 משל וגם המשל א"א להשיג צריך עוד משל עד
 10 שאמר ג' אלפים משלים, משל דא לגו דא, אזי הי'
 11 באפשר להשיג השכל מהמשל האחרון, וכמו"כ ר"מ
 12 שהי' או' תלת מאה מתלי מחמת עומק השכל, ודווקא
 13 מי שהוא חכם ביותר אפשר לו לומר משלים, נמצא
 14 שהמשל שרשו למעלה מן השכל, וכמו"ש ויבוא משה
 15 בתוך הענן מחמת שמשה עלה למעלה וארבעים יום

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

6 שהוא מקל עב ועגול, והוא ג"כ כלי זיין, וקחשיב
 7 חמשה כלי זיין, אלא שהתריס אינו כלי זיין כ"א להגן
 8 מן החיצים ואבני בליסטראות. וצ"ל מהו הפלוגתא
 9 שלת"ק חייב חטאת ולר"א הוי תכשיט וחכמים סברי
 10 להו כת"ק אלא שמפרשים דבריו.

לא יצא איש לא בסייף

בס"ד. פ' בשלח. תרל"ב.

1 לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא
 2 באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת, ר"א
 3 אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים אינם אלא
 4 לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאיתים וחניתיהם
 5 למזמרות כו'. ובגמרא מאי אלה קולפא, ופי' רש"י

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

9 ומעשה דאלקות כו' כלומר, מה שעושה את התורה
 10 והמצוות להיות "קרוב מאוד" הוא הרצון, כאשר
 11 מתעורר הרצון ("האהבה המסותרת"), כל כוחות הנפש
 12 הפנימיים - השכל והמידות - ולבושי הנפש - מחשבה
 13 דבור ומעשה - מופנים לאלוקות, וכמו שכתוב בספר
 14 של בינונים (תניא) פרק י"ז.
 15 וגם - סיבה נוספת לכך שהרצון נקרא "קרוב מאוד", כי
 16 ההתגלות דמדריגה זו הוא בנקל יותר מהתגלות הכחות

1 וכן הרצון שבנפש האלקית גדול ורב כחו להיות מושל
 2 ושולט על כל כחות הנפש, כפי שרצון האדם שולט על
 3 כל האברים, כך שולט רצון הנפש האלוקית על כל
 4 כוחות הנפש שיהיו בעלי רצון רק לאלוקות.
 5 וכמו שכתוב¹¹² כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבבך
 6 לעשותו, ש"קרוב מאוד" זהו על-ידי האהבה מוסתרת
 7 שיש בכל אחד ואחת על-ידיזוה קרוב מאד להיות גם
 8 בפך ובלבבך שזה נעשה בעסק התורה ומחשבה דבור

18 כן אחר שיש התגלות בחינת רעותא דלבא כשהאדם
19 מרגיש בתוכו באופן גלוי את הרצון הפנימי שבלב לה'
20 לבדו הנה פעולתו הניכרת בפועל) הוא בניטול רצונות
21 זרות מעניני עולם הזה שזה גורם לו להיות עוזב
22 תאוותיו ולבטל רצונו מפני רצון ה',
23 וכן זה בא לידי ביטוי במחשבה דבור ומעשה וראיה
24 ושמיעה להיות עוצם עיניו מראות ברע מראות אסורים
25 ואומם אונו משמוע¹¹³ דברים אסורים וכן במחשבה
26 לדחות מחשבות אסורות כו', שכל זה נובע משליטת
27 הרצון על כוחות הנפש בענינים של 'סור מרע', והן
28 בועשה טוב להיות במול רצונו מכל וכל רק לה' לבדו
29 כו',
30 וכל זה לא על-ידי התבוננות שכלית והתעוררות אהבה
31 ויראה כי אם מפני ביטול הרצון כו' שזהו ענין שהמילה
32 ישראל מורכבת מהאותיות שר אל כו'. - שרק בכוח
33 הרצון לבטל את כוחות הנפש אף נגד טבעם ולכפותם
34 לה' יתברך.

שבת פרשת נצבים

1 פנימיים, דעם היות שגילוי הרצון הפנימי למעלה מטעם
2 ודעת זהו מדריגה גבוהה, מכל-מקום בנקל יותר להגיע
3 לבחינת רעותא דלבא - הרצון הפנימי שבלב - מלהגיע
4 לאהבה הנמשכת מהשכל וההתבוננות כו'. - יותר קל
5 לעורר את המקום הפנימי של ההתקשרות העצמית
6 מעבר לטעם ודעת, מאשר לעורר אהבת ה' הנולדת
7 מהתבוננות שכלית והעמקה בגדולת ה', כיון שהכוחות
8 הפנימיים צריכים את זיכוכ הכלים כדי להתגלות, ואילו
9 כוח המקיף מגיע מעצמות נפש שלמעלה מהתלבשות
10 בכלים ולא צריך את זיכוכ הכלים.
11 וכשיש התגלות בחינת רעותא דלבא - הרצון הפנימי
12 שבלב - אז ממילא הוא השליטה על כל הכחות, היינו
13 שיהיה התגלות הכחות פנימיים כו' שיתגלו גם השכל
14 והמידות והמחשבה, דבור ומעשה של הנפש האלוקית.
15 ועיקר גילוי רצון הנוכח לעיל - "רעותא דלבא" -
16 ופעולתו - היינו, במה הוא בעיקר בא לידי ביטוי (היינו
17 כאשר הוא כהעלם בנפשו של האדם, ויש לומר דכמו

113. על פי ישעיה לג, טו. וראה קונטרס העבודה פרק ב.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים חלק א

13 בְּמַקְלֵי עֲבָרְתֵי אֶת הַיְרֵדָן; מִן הַנְּבִיאִים – בְּפִשְׁפֹּשׁ עֶבֶר
14 יִשְׂרָאֵל אֶת הַיְרֵדָן, יִשְׂרָאֵל סָבָא; וּמִן הַכְּתוּבִים – הַיָּם
15 רָאָה וַיֵּנֶס, הַיְרֵדָן כּו' מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב". וּבְשִׁלְ"ה עַל
16 פְּסוּק "כִּי בְּמַקְלֵי" קָתַב: "מְקַבֵּל בְּיַדְנֵינוּ דְּכַפְסוּק זֶה יֵשׁ
17 שְׁמוֹת גְּדוּלִים, "כִּי בְּמ"ב הוּא שֵׁם מַכְבִּי שְׁעוֹלָה ע"ב
18 הַיּוֹצֵא מִפְּסוּק "מִי כְּמוֹךְ בְּאֵלִים ה'", "קְלִי" שֵׁם הַיּוֹצֵא
19 מִפְּסוּק "לִישׁוּעָתְךָ קוֹיֵתִי ה'". וְצָרִיף לְהַבִּין שְׂיִכּוֹת זֶה
20 לְקָרִיעַת יַם-סוּף, וְהַפְּסוּק "מִי כְּמוֹכָה" נֶאֱמַר בְּשִׁירַת
21 הַיָּם, וּמִכָּל-מְקוֹם צָרִיף לְהַבִּין מֵה שִׁיף כֵּל זֶה לְקָרִיעַת
22 יַם-סוּף. גַּם צָרִיף לְהַבִּין מֵה הִיָּה כֵּל עֲנָן קָרִיעַת
23 יַם-סוּף, שֶׁהָרִי בְּשִׁבִיל דְּרָפָם וְהַלּוּכָם בְּמַדְבָּר לֹא הָיָה
24 נֶצְרָף לָהֶם לִילָף בָּיָם, שֶׁהָרִי בְּאוֹתוֹ⁴ צַד שִׁיָּרְדוּ לָיָם

1 "וַיּוֹלְךָ" ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כֵּל הַלִּילָה כּו'
2 וַיִּבְקְעוּ הַיָּםִים". וְצָרִיף לְהַבִּין, וְהָלֹא תַחֲלָה
3 קָתִיב² "נָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וַיִּבְקְעוּהוּ", מִשְׁמַע דְּבִקְרִיעַת
4 הַיָּם הוּא עַל-יַדֵי נְטִיט יְדוֹ שֶׁל מִשָּׁה, וְאַחֲרֵי-כֵן אֹמֵר
5 "וַיּוֹלְךָ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים" וְעַל-יַדֵי-זֶה "וַיִּבְקְעוּ
6 הַיָּםִים". וְהִנֵּה בִּזְהַר בְּהַעֲלוֹתְךָ דָּף קָנָא עֲמוּד א אֵיתָא:
7 "בְּרוּחַ קָדִים – דָּאֵ רוחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב", וּבְמַדְרָשׁ רַבְה'
8 עַל פְּסוּק "וַיִּבְקְעוּ הַיָּםִים" – "בְּזִכּוֹת יַעֲקֹב נִבְקַע הַיָּם,
9 שְׁנֶאֱמַר: וּפְרַצְתָּ יָמָה וְקָרְמָה", וּפְרָשׁ בְּמַתְנוֹת כְּהֵנָּה,
10 דְּבִקְרִיעַת וּפְרִיעַת הוּא עֲנָן אֶחָד, וּבְמַדְרָשׁ רַבְה' וַיִּשְׁלַח³
11 פְּרָשָׁה ע"ו אֵיתָא: "מִן הַתּוֹרָה וּמֵהַנְּבִיאִים וּמֵהַכְּתוּבִים
12 שְׂבִיכּוֹת יַעֲקֹב נִבְקַע הַיְרֵדָן. מִן הַתּוֹרָה – שְׁנֶאֱמַר 'כִּי

שהירדן נבקע בזכותו, ואם כן גם ניסת היים בזכותו הוא. ועיין גם כן המשך והתרים תרל"א [מאמר] דיבור המתחיל ואתה הרם. (4) תוספות דיבור המתחיל כשם (ערכין טו, א).

(1) שמות יד, כא.

(2) שם יד, טו.

(3) כנראה, מובא כאן לראיה דבזכות יעקב היה קריעת ים סוף, מדמוכיח במדרש מן הכתוב היים ראה וינוס הירדן גוי יעקב

אם על-ידי הקדמת שעבוד מצרים ויציאת מצרים, ולכן
האבות הגם שהיו נשמות גבוהות לא זכו למתן-תורה
מפני שלא היה אפשר להיות שעבוד מצרים בימיהם,
אבל מהו ענין ההקדמה דקריעת ים-סוף למתן-תורה.
בס"ד.* שביעי של פסח, תש"ד

באותו צד עלו מהים, רק קריעת ים-סוף הייתה הנחה
למתן-תורה פנודע, וצריך להבין מה שיך קריעת
ים-סוף למתן-תורה, ויציאת מצרים הוא הקדמה
למתן-תורה, שלא היה אפשרי⁵ להיות מתן-תורה כי

למאמר שלפני זה - דיבור המתחיל "מצה זו" (לעיל עמ' 210).
ההערות ומראי המקומות הם מכ"ק אדמו"ר.

(5) ראה תורה אור ריש פרשת לך. סוף [מאמר] דיבור המתחיל
ואלה שמות. ובכמה מקומות.
*נדפס בספר המאמרים תש"ד עמ' 179 ואילך, והוא המשך

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

שמחצית הלב שלנו שמעבר לים היא בסכנה ממשית.
חוב נפשי על כל יהודי להושיט יד להצלה.
ישנם עסקני הכלל שבגלל טעמים פרטיים
מקררים את עבודת ההצלה, וכדי שזה לא יפריע
לעבודתם, הם אומרים שמגזמים במצב הסכנה. אך
לאמיתו של דבר נמצא כלל ישראל מעבר לים בסכנת
נפשות בפועל ממש.
לחיים, יחזק השי"ת לבותיהם של אחינו
ואחיותינו שיהיה בכוחם לעמוד בסכנת החיים
הקשה, וירחם על כלל ישראל וישלח את הגאולה
האמיתית, ואנו נזכה ללכת עם משיח צדקנו
לירושלים עיר הקודש תובב"א וברצון אבינו
שבשמים לבנות את בית המקדש בב"א.

א. (בשעת שתיתת לחיים אמר כ"ק אדמו"ר):
כשמברכים על כוס יי"ש אומרים לחיים,
ומתכוונים, גם לברכה עבור בני הבית. רבנו הזקן
הדריך את החסידים כשהם נמצאים במסיבה
ואומרים לחיים עבור משפחת החסידים ובני ביתם,
יאמרו לחיים לכלל ישראל בכל מדינה שהם. ביחוד
זמן הזה צריכים להזכיר את אחינו שמעבר לים
הטובעים בים של צרות.
כל בני ישראל יחד עם לב אחד, כמאמר רז"ל¹
מה התמר הזה אין לו אלא לב אחד, כך ישראל וכו'.
כידוע הפירוש של 'ישראל נושע בהוי"2', מה שכתוב
בלשון יחיד. הרי שצריכים לחשוב ולזכור את כלל
ישראל שמעבר לים. כולנו, הם מעבר לים ואנחנו
כאן, הם דבר אחד, וכל אחד צריך לזכור תמיד

זג הגאולה, י"ב תמוז

(2) ישעיה מה, יז.

(1) סוכה מה, ב.

אגרות קודש

ב"ה כ"ט שבט, פ"ב

מו"ה שמואל שי

מאד ינעם לי לשמוע משלום ידידנו אני"ש שי שוחרי
ביהמ"ד ליובאוויטש, בתוך שלום כל ידידנו אני"ש שי,
והסדר אשר ישרור בלימודים והנהגה טובה וישרה בבית
מדרשם, אשר ע"ש צור מחצבת אני"ש שי יקרא, עיר
שכונת ומולדת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה
ני"ע זי"ע. וגודל בקשתי לפרוש בשלום כאו"א שי ביחוד
ולעורר להתקרב אל העבודה והפועל להועיל לכל המוסדו'
של צדקה אשר הנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק'
זצוקלה"ה ני"ע זי"ע.
בשנה החולפת עוררתי את אני"ש שי על דבר יום
הילולא דהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה ני"ע זי"ע,
בשני לניסן, יום אשר בו יזכור איש ואיש מהמתיחס על
דגלו את מורו ורבו, וידברו יראי ד' לסדר שיעורי לימוד

שלום וברכה,
מכתבו הכתוב מכבר הגיעני ימים אלו, אשר נשלח
מווארשא תומ"י ובסיבה התאחר בדרך ירחים אחדים,
ועת קבוע מאת האלקים לכל חפץ, ושילוחו בסך ששים
שקלים נכון הגיעו לידידנו רש"פ שי ועתה כבר הגיעו
לפה במנין ובמספר בתוך כל השילוחים שנשלחו
ממדינתם לידידנו הנ"ל, ומעתה בעזה"י יהי דבר מסודר
באופן ההולכה וההובאה ויחזקנה ידי לומדי תורה, ויושבי
באהלה של תורה. וזכות התורה תגן על העושים והמעשים
יחיו להתברך בכל אשר להם בברכה כפולה.

10	יהי די אלקי אבותינו בעזר אנ"ש שי בתוך כאחב"י	1	וזמני התועדות.
11	שי לברך את כל מעשי ידיהם ברו"ג.	2	וכפי הידיעות שקבלתי רבים מאנ"ש שי הקדישו את
12	לשאלתו אודות הסך תשעה עשר דאללאר, מפני רוב	3	היום הזה לברכת אל בשמים בתורה תפלה ולימוד דא"ח,
13	התלאות שעברו עלינו - - ל"ע ולע"י - כל ספרי החשבונות	4	יהי משכורתם שלמה מאת האלקים בבני חייא ומזונא
14	נשרפו נשדדו ואין באפשר לידע חשבונות ישנים, ע"כ לא	5	רויחא, לטוב להם כה"י בגו"ר.
15	אוכל להגיד ברור, ואם אפשר לברר, אבקש לברר.	6	לא אפונה אשר ידידנו אנ"ש שי הקשורים בעב[ו]נתת
16	והי' ברכה ושלוש כאו"נ והדו"ש מוקירם ומכבדם,	7	אהבה, בעלי דעה ורגש אמיתי, יקבעו יום הזה (וגם הבא
17	מעוררם על הלימוד והחזקת התורה ומברכס בכט"ס בן	8	אחריו) ליום עבודה בצדקה תורה ושיחת רעים, בדברים
18	מו"ר. אג"ק מוהרי"צ כרך יד	9	המעוררים לחיזוק התורה.

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלוש!

מאשר הנני קבלת מכו' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום כ"ז ניסן, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וכיון שלפעמים היחס שביניהם שכותבת אודותו בא מחסרון **דיוק** וזהירות **ככל** הדרוש בקיום עניני טהרת המשפחה, וכיון שחסרון ידיעה (ע"י שכחה) מביא לחסרון בקיום עליהם ללמוד עוד הפעם כל הפרטים בזה,

וכל זה בתוככי הנהגה בחיי היום יומים ע"פ התורה והמצוה,

והרי בעניני תורה ומצות ככל שיהי' המצב גם טוב בזה תמיד יש מקום להוסיף כיון שקשורים בהקב"ה שהוא אין סופי.

בברכה.

לכתבה אודות המיחוש שקרה לה ל"ע ומצב רוחה וכו' - כיון שכל "מציאאותם" הוא רק בעולם המחשבה ו"חיתוט" בזה, הרי ככל שתסיח דעתה יותר מכל זה, יקל מעלי, תחליש "המציאאות" ועד לביטולה.

אלא בכדי למהר כ"ז ולהקל היסח הדעת וכו' כדאי שתהי' עסוקה עכ"פ שעות אחדות בשבוע מחוץ לכותלי ביתה ובענין הדורש להיות מעורב עם הבריות וכו'.

בדיקת המזוזות.

להסברא ע"ד ביקור כאן - אין כדאי ומכמה טעמים, ומהם: א) מחשבה תמידית מה שלום הילדים שי' וכו' - "אינה מועילה" למעט המתח ולמנוחת הנפש. ב) הוא הדבר בנוגע צו "ואלגערן זיך" שלא בבית ובפרט בחגים וכו'. ג) גדול זכות אה"ק - להוסיף במנוה"נ והגוף. ועוד.

פרק א' משנה ב

שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת הַסְּדִים:

נקודות משיחות קודש

רבינו הזקן מבאר⁴ שלושת העמודים, הם כנגד שלושת האבות:

"גמילות חסדים" כנגד אברהם אבינו שהיה גומל-חסדים, כדכתיב⁵, "ויטע אשל בבאר שבע", ופירושו רז"ל⁶ ש"אשל" ראשי תיבות אכילה, שתיה, לינה, שסיפק לעוברי אורח (ובלשון האורחות-צדיקים⁷, שאברהם "היה נדיב בנפשו, בגופו ובמונו").

"עבודה" - עבודת התפילה, שהיא עבודת הקרבנות, "תפילות כנגד תמידין תיקנום"⁸, כנגד יצחק אבינו שהיה "עולה תמימה".

"תורה" כנגד יעקב אבינו שענינו תורה, כמו שנאמר⁹, "ויקם עדות ביעקב, ותורה שם בישראל".

אלא שלכאורה לפי זה צריכה היתה המשנה למנות את שלושת הדברים שעליהם העולם עומד, בסדר הפוך - גמילות-חסדים, עבודה ורק לבסוף תורה (כפי סדר האבות)! ויש להוסיף ולחזק את השאלה: גם סדר עבודתו הפרטי של כל יהודי, בכל יום ויום, כולל את שלושת העמודים האלה, וגם שם הסדר הוא הפוך מהמפורט במשנה - תחילה גמילות-חסדים, שהרי לפני התפילה יש לתת צדקה לעני (כמאמר רז"ל¹⁰ "רבי אליעזר היב פרוטה לעני והדר מצלי"), לאחר מכן התפילה עצמה ("עבודה") ורק אחר-כך בא שלב התורה (כמאמר רז"ל¹¹, "מבית-הכנסת לבית-המדרש")!

ויש לומר שסדר ה"דברים" במשנתנו נובע מכך שמדובר על פעולתם בעולם - "העולם עומד". לכן מונה המשנה תחילה את עמוד התורה משום שבו מודגש עיקר הפעולה בעולם: התורה למרות היותה "בלי גבול"¹² בעצם, עם כל זה היא נקלטת ומתלבשת בשכל האדם. לא זו בלבד, אלא שבכוחה של התורה אף לשנות בפועל את המציאות בעולם, כדרשת רז"ל על הפסוק "לא-ל גומר עלי"¹³. זו הסיבה שמשנתנו מתחילה בעמוד התורה.

מפרשי המשנה¹ האריכו בתוכן החלוקה למספר שלשה דוקא. והביאור בזה על פי תורת החסידות הוא כך:

"העולם" שבמשנתנו אינו דוקא עולם הזה הגשמי, אלא הוא כולל גם את העולמות הרוחניים: בריאה, יצירה, עשיה. המרומזים בפסוק? "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". את התוכן של שלושת העולמות, ביאר הרמב"ן בתחילת פירושו על התורה: "בריאה" פירושה "הוצאת היש מאין.. והוא החומר הראשון, הנקרא היולי", "יצירה" הוא מה ש"ממנו המציא הכל והלביש הצורות" ו"עשיה" הוא מה ש"תקן אותם".

והנה, מכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"³, מובן, שלושת הדרגות הללו קיימות בתורה, וממנה הן השתלשלו בעולם. שלושת ענינים אלו בתורה, הם תורה, עבודה וגמילות חסדים. "עבודה" רומזת למחשבת האדם, שהרי בקרבנות נפסל הקרבן אפילו במחשבה בלבד, ו"תורה" עיקר המצוה היא בדיבור שהרי על הרהור בד"ת אין מברכים ברכות התורה, וגמ"ח עיקרה במעשה.

ושלש ענינים אלו מחשבה דיבור ומעשה, הם כנגד שלש העולמות: בריאה, יצירה ועשיה. ש"מחשבה" הוא על דרך בריאה יש מאין, כי אותיות המחשבה לא היו במציאות נרגשת לפני יירדתם לכת המחשבה, ולכן מחשבה הוא כנגד עולם הבריאה. ואילו "דבור" הוא שהאותיות שהיו כבר מקודם במחשבה, קיבלו עכשיו צורה בצאתם בה' מוצאות הפה, לכן דבור הוא כנגד עולם היצירה. ו"מעשה" הוא כנגד עולם העשיה. ואם כן משלושת בחינות אלו שבתורה (מחדומ"ע), השתלשלו שלושת העולמות. ומכיון שהכל תלוי בעבודת האדם. לכן צריך לעסוק בשלושת העמודים של תורה עבודה וגמ"ח, כדי לקיים את שלושת העולמות בריאה יצירה עשיה.

(מאמר ד"ה כי תשא תשכ"ב)

(ספר-השיחות תש"נ, כרך ב, עמ' 653)

1) עיין דרך חיים למהר"ל. 2) ישעיה מג, ז. 3) זוהר חלק ב קסא, א. 4) לקוטי-תורה מטות דף פג, טור ד. 5) וירא כא, לג. 6) מדרש תהלים לו. 7) שער יז. 8) ברכות כו, ב. 9) תהלים עה, ב. 10) בבא-בתרא י, א. 11) ראה ברכות סד, א. 12) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט). 13) תלמוד-ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

אגרות קודש

[י"ג אייר, ה'תשל"ג]

יתענין במשרה בה יוכל לחנך התי' (כמנהל, כמורה וכו') - בחינוך כשר וביר"ש.

אזכיר עה"צ.

פרשת שמיני

ט וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: כ וַיֹּאמֶר אֶל־אַהֲרֹן קַח־לָךְ עֹגֶל בֶּן־בָּקָר לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי יְהוָה: ג וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קַחוּ שְׁעִיר־עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֹגֶל וְכֹבֵשׂ בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: ד וְשׁוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְיִזְבֵּחַ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם: ה וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ פְּלִי־הַעֲדָה וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה: ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: (טו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַרְב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חֻטָּאתְךָ וְאֶת־עֹלֹתְךָ וּכְפַר בַּעֲדֶךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־קֶרְבַּן הָעָם וּכְפַר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: ח וַיִּקְרַב אֶהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֹגֶל הַחֻטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: ט וַיִּקְרְבוּ בָנָיו אֶהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְפְּעוֹ בָּדָם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: י וְאֶת־הַחֹלֶב וְאֶת־הַחֻטָּאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (יז) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשֶּׁרֶף כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְמַחֲנֵה: כ וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה וַיִּמְצְאוּ בָנָיו אֶהֲרֹן אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ט וְאֶת־הָעֹלָה הַמְצִיאָה אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: י וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקָּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל־הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ: יא וַיִּקְרַב אֶת קֶרְבַּן הָעָם וַיִּקַּח אֶת־שְׁעִיר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַיִּשְׁחַתּוּהוּ וַיַּחֲטִיאוּהוּ כַּרְאֲשׁוֹן: יב וַיִּקְרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעֲשֵׂה כַּמִּשְׁפָּט:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח ח"ב ע

473)

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ט, א)

אותו יום נטל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת - ראשון לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית .

. ראשון לַחֲדָשִׁים (שבת פז, ב)

צָרִיף לְהִבִּין מַה הַשִּׁכּוֹת בֵּין 'ראשון לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית'

ו'ראשון לַחֲדָשִׁים' לְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן?

וַיֵּשׁ לְבָאֵר: תְּכֵלֶת הַמִּשְׁכָּן הִיא כְּלִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ "לַעֲשׂוֹת

לו ית' דירה בַּתְּחִינִים". מִצַּד אֶחָד זֶה צָרִיף לְהִיֹּת 'דִּירָה'

- מְקוֹם מְאֹד נְעֹלָה שֶׁבּוֹ תִּתְגַּלֶּה הַדְּרָגָה הָאֱלוּקִית הַנְּעֻלִית

בְּיוֹתֵר. וּמִן הַצַּד הַשֵּׁנִי 'בַּתְּחִינִים' - בְּעוֹלָם הַתְּחִינִים שְׂאִין

לְמִשָּׁה מִמֶּנּוּ.

וְזֵהוּ הַקֶּשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי הַעֲטָרוֹת הַלְלוּ לְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן:

'ראשון לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית' - תְּכֵלֶת הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן הִיא

שֶׁהָאֱלוּקִית תִּתְגַּלֶּה בְּרִיאָה עֲצֻמָּה, וְתִהְיֶה לְחֶלֶק מִמֶּנָּה.

'ראשון לַחֲדָשִׁים' - הַגְּלוּי שֶׁבְּשִׁבְלֵי הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, הוּא גְלוּי

נְעֹלָה וְנִשְׁגָּב - בְּכַחֲשֵׁי הַדְּרוֹשׁ ("חֲדָשׁ" - לְשׁוֹן חֲדוּשׁ) -

לְאִין־צָרוּף מִהַעוֹלָם עֲצֻמָּה.

שני י וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ מִמִּנְחָה וַיִּקְטֹר

עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבָּקָר: י וַיִּשְׁחַט אֶת־

הַשׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל יִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם

וַיִּמְצְאוּ בָנָיו אֶהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־

הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: י וְאֶת־הַחֹלֶבִים מִן־הַשׁוֹר וּמִן־

הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמְּכַסֶּה וְהַכֹּלִיֹּת וַיִּתֵּרֵת הַבָּקָר:

כ וַיִּשְׂמוּ אֶת־הַחֹלֶבִים עַל־הַחֹזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֹלֶבִים

הַמִּזְבֵּחַ: כא וְאֵת הַחֹזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הַגֵּיף

אֶהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:

כב וַיִּשָּׂא אֶהֲרֹן כְּתִיב אֶת־יָדָיו אֶל־הָעָם

וַיְבָרְכֵם וַיִּרְדּוּ מַעֲשֵׂת הַחֻטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים:

כג וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־אֱהֵל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ

אֶת־הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר משיחות חכ"ב ע' 19)

וַיֹּאמֶר אֵל אֶהֲרֹן קַח לָךְ עֹגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת (ט, ב)

לְהוֹדִיעַ שֶׁמְכַפֵּר לוֹ הַקָּבָ"ה עַל־יְדֵי עֹגֶל זֶה עַל מַעֲשֵׂה

הָעֹגֶל שֶׁעָשָׂה (רש"י)

ז' לְהַקְשׁוֹת: מִצִּינּוֹ כִּבְר בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים שֶׁהִקְרַב

פֶּר לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֹגֶל שֶׁהוּא פֶּר, וְלָמָּה הִצְרִיף לְהַקְרִיב

קֶרֶב נוֹסֵף לְאוֹתָהּ מִטְּרָה? וַיֵּשׁ לוֹמַר, שְׁשֵׁנֵי קֶרֶבּוֹת אֵלוֹ

« וְלַהֲוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַחֲקִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 298)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וְיָרָא אֲלֵיכֶם
כְּבוֹד ה' (ט, ו)
לפי שכל שבועת ימי המלוואים שהעמידו משה למשכן
ושמש בו ופרקו בכל יום - לא שרתה בו שכינה . . . לכך
אמר להם: . . . אהרן אחי פדאי וחשוב ממני, שעל-ידי
קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בהם (רש"י ט, כג)
אחד ההבדלים בין אהרן למשה, משה הוא בבחינת
"שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך ולהוריד אלקות
לעולם - ולכן על-ידו נתנה התורה לישראל. ואהרן הוא
בבחינת "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו לעלות ולרומם
את בני ישראל למעלה - אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.
לכן השראת השכינה הייתה דווקא על-ידי אהרן, היות
שתכלית ירידת השכינה לעולם, היא בכדי שבסופו של דבר
העולם עצמו יעלה לדרגה נעלית יותר - וזהו תפקידו של
אהרן.

רבי י - וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֲלֵעָזָר וְאֶל־
אֵיתָמָר וּבְנֵי הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה
הַנּוֹתָרֹת מֵאֲשֵׁי יְהוָה וְאֶכְלֶנָה מִצֹּאת אֵצֶל
הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: * וְאֶכְלֹתֶם אֹתָהּ
בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֲקֹךְ וְחֶקֶךְ בְּנֵיךְ הוּא מֵאֲשֵׁי
יְהוָה כִּי־כֵן צִוִּיתִי: * וְאֵת חֹזה הַתְּנוּפָה וְאֵת |
שׂוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר אֲתֶהּ
וּבְנֵיךְ וּבְנֵי־בְנֵיךְ אֲתֶהּ כִּי־חֲקֹךְ וְחֶקֶךְ בְּנֵיךְ נִתְּנוּ
מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: * שׂוֹק הַתְּרוּמָה וְחֹזה
הַתְּנוּפָה עַל אֲשֵׁי הַחֲלָבִים יָבִיאוּ לְהַגִּיף תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לָךְ וּלְבְנֵיךְ אֲתֶהּ לְחֶקֶעֻלָּם
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 64)

וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אלו את הדם
ויזרקוהו על המזבח (ט, י)
וימצאו - לשון הושטה והמנחה (רש"י)
לגבי קרבן חטאת נאמר הלשון "ויקריבו בני אהרן",
ואלו כאן - בקרבן עולה - ובקרבנות נוספים הלשון הוא
"וימצאו בני אהרן". ויש לבאר את סבת ההבדל, ובהקדים:
אחד ההבדלים בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות, הוא
בזריקת הדם על המזבח. בקרבן חטאת הזריקה היא

מהיום שני שלבים בפפרה: השלב הראשון, פפרה שהיא
מחילת החטא - "שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות
המלך". והשלב השני הוא פפרה נעלית יותר - "שיהיה
לרצון לפני ה' ומרצה וקריב לפניו יתברך פקדם החטא".
וזה איפוא שני הקרבנות שהביאו לכפרה על מעשה העגל,
הראשון למחילת החטא, והשני בכדי פפרה נעלית יותר
שתביא לכך שאהרן יהיה "מרצה וקריב פקדם החטא",
ויוכל להביא להשראת השכינה במשכן.

שלישי כ - וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל עַל־
הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה וְאֵת־הַחֲלָבִים וְיָרָא כָּל־הָעָם
וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם: * וַיִּקְחוּ בְנֵי־אַהֲרֹן
נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ כֶּהֵן אֵשׁ
וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ
זֵרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אַתֶּם: * וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי
יְהוָה וְתֹאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְהוָה: * וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה | לֵאמֹר
בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל־פְּנֵי כָל־הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדָּם
אַהֲרֹן: * וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל וְאֶל אֲלֻצָּפֶן
בְּנֵי עִזִּיאֵל דָּד אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קְרָבוּ* שְׂאוּ
אֶת־אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי־הַקֹּדֶשׁ אֶל־מַחוּץ
לְמַחֲנֶה: * וַיִּקְרָבוּ וַיִּשְׂאֵם בְּכַתְּנֹתָם אֶל־מַחוּץ
לְמַחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה: * וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־אַהֲרֹן וְלֵאֲלֵעָזָר וְלֵאֵיתָמָר | בְּנָיו רְאִשֵׁיכֶם
אֶל־תִּפְרְעוּ | וּבְנֵיכֶם לֹא־תִפְרְמוּ וְלֹא תִמָּתוּ
וְעַל כָּל־הָעֵדָה יִקְצַף וְאֲחֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
יִכּוּ אֶת־הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה: * וּמִפְּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶן־תָּמָתוּ כִּי־שָׁמַן מִשְׁחַת
יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כַּדִּבֶּר מֹשֶׁה: * פ * וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: * יִין וְשֵׁכָר אֶל־תִּשְׁתֵּה |
אֲתָהּ | וּבְנֵיךְ אֲתֶהּ בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא
תָּמָתוּ חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: * וְלַהֲבְדִּיל בֵּין
הַקֹּדֶשׁ וּבֵין חָחַל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר:

(* הקורא יטעים הגריש קורם התליש

ששי יא א וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר אלהים: ד דברו אל בני ישראל לאמר
זאת החיה אשר תאכלו מפל־הבהמה אשר
על־הארץ: ג כל א מפרסת פרסה ושסעת שסע
פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: ד אך
את־זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי
הפרסה את־הגמל כי־מעלה גרה הוא ופרסה
איננו מפרים טמא הוא לכם: ה ואת־השפן
כי־מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרים טמא
הוא לכם: ו ואת־הארנבת כי־מעלת גרה הוא
ופרסה לא הפרסה טמאה הוא לכם: ז ואת־
החזיר כי־מפרים פרסה הוא ושסע שסע
פרסה והוא גרה לא יגור טמא הוא לכם:
ח מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו
טמאים הם לכם: ט את־זה תאכלו מפל אשר
במים כל אשר־לו סנפיר וקשקשת במים
במים ובנחלים אתם תאכלו: י וכל אשר
אי־לו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים מפל
שרץ המים ומפל נפש החיה אשר במים שקץ
הם לכם: יא ושקץ יהיו לכם מבשרם לא
תאכלו ואת־נבלתם תשקצו: יב כל אשר אי־לו
סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם: יג ואת־
אלה תשקצו מן־העוף לא יאכלו שקץ הם
את־הנשר ואת־הפרס ואת־הענינה: יד ואת־
הדאָה ואת־האיה למינה: טו את כל־ערב
למינו: טז ואת בת היענה ואת־התחמס ואת־
השחף ואת־הנץ למינהו: יז ואת־הכוס ואת־
השלף ואת־הינשוף: יח ואת־התנשמת ואת־
הקאת ואת־הרחם: יט ואת החסידה האנפה
למינה ואת־הדוכיפת ואת־העטלף: כ כל שרץ
העוף ההלך על־ארבע שקץ הוא לכם: כא אך
את־זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על־
ארבע כתיב אשר־לא קרי אשר־לו כרעים ממעל

באמצעות טבילת האצבע בדם. בשאר הקרבנות זריקת הדם
היא באמצעות הפלי שבו נמצא הדם. וזהו הטעם לשנוי
הלשון בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות:
בכל הקרבנות מיד עם הושטת הפלי היה הדם מוכן
ומזמן לזריקה על המזבח, ללא פעולה נוספת - לכן נאמר
"וימציאו - לשון הושטה והזמנה". ואלו בקרבן חטאת,
שגם לאחרי הגשת הפלי נדרשת פעולה נוספת של טבילת
האצבע - נאמר "ויקריבו" בלבד.

חמישי טו ואת א שער החטאת דרש דרש משה
והנה שרף ויקצרף על־אלעזר ועל־איתמר בני
אהרן הנותרם לאמר: ב מדוע לא־אכלתם
את־החטאת במקום הקדש פי קדש קדשים
הוא ואתה א נתן לכם לשאת את־עון העדה
לכפר עליהם לפני יהוה: ג הן לא־הובא
את־דמה אל־הקדש פנימה אכול תאכלו אתה
בקדש באשר צויתי: ד וידבר אהרן אל־משה
הן היום הקריבו את־חטאתם ואת־עלתם לפני
יהוה ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת
היום הייטב בעיני יהוה: ה וישמע משה וייטב
בעיניו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטר־שיחות ח"א ע' 169)
ויברכו את העם (ט, כג)
אמרו: ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה
שכינה במעשה ידיכם (רש"י)
גם בפרשת פקודי מזכיר רש"י לשון דומה של ברכה,
בברכת משה לעושי מלאכת המשכן. אך שם סדר הברכות
הפוך - קדם 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'
ולאחר־מכן 'ויהי נעם ה' אלקינו עלינו'. טעם שנוי הדברים
הוא, כי בפרשת פקודי ברכת משה לעושי המלאכה היא
בסיום מלאכת המשכן - והוא מברכם לפי סדר הדברים,
קדם ברכה לעושי המלאכה ('מעשה ידיכם') כי מלאכת
המשכן נעשתה בעקר על ידם, לאחרי־זה הוא כולל את
עצמו - ויהי נעם ה' אלקינו עלינו - שכן משה רק סים
וגמר את מלאכת המשכן. אך בפרשתנו הברכה מתחסת
לעבודת הקרבנות בימי המלואים, ועבודה זו נעשתה על־ידי
משה ואהרן, לכן פתח וברך 'ויהי נעם..עלינו' שזה מתחס
על עבודתו ועבודת אהרן. ואחרי־כך הוסיף ברכה לכלל עם
ישראל, שכתוצאה מעבודת הקרבנות תשרה שכינה
במעשיהם של ישראל.

לְרַגְלֵי לְנֹתֵר בְּהֵן עַל־הָאָרֶץ: כ= אֶת־אֱלֹהֵי מַהֵם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאֲרֶבֶה לְמִינֹו וְאֶת־הַסְּלֵעִים לְמִינֵיהֶו וְאֶת־הַחֲרָגָל לְמִינֵיהֶו וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵיהֶו: כ= וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אֲרֻבֶּע רַגְלִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: כ= וְלֹאֱלֹהֵי תִטְמְאוּ פֶלֶא־הַנְּגִיעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= וְכֹל־הַנְּשֵׂא מִנִּבְלָתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= לְכֹל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פְּרוֹסָה וְשִׁסַּע | אֵינְנָה שֹׁמֵעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם פֶּלֶא־הַנְּגִיעַ בָּהֶם יִטְמָא: כ= וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכֹל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אֲרֻבֶּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם פֶּלֶא־הַנְּגִיעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= וְהַנְּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: ס= וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא בַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ הַחַלְדִּי וְהַעֲכָבֵר וְהַצִּב לְמִינֵיהֶו: כ= וְהָאֲנָקָה וְהַפֶּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט וְהַתְּנַשְׁמֵת: כ= אֱלֹהֵי הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכֹל־הַשֶּׁרֶץ פֶּלֶא־הַנְּגִיעַ בָּהֶם בְּמָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְּלֹעַ־עָלָיו מֵהֶם | בְּמָתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלֵי־עֵץ אֹז בְּגַד אֹז־עוֹר אֹז שֶׁק כְּלֵי־כֶּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֶּאכָה בָּהֶם בַּיּוֹם יוֹבֵא וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"ב ע' 53)

וְיָמְתוּ לִפְנֵי ה' (י, ב)

לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה

רַבֵּן (רש"י)

לכאורה בני אהרן הורו הלכה גם בפני אהרן אביהם שְׁהִיָּה גַם רַבִּים, וְהַפְּגִיעָה בְּכַבּוֹדוֹ הִיא יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַפְּגִיעָה בְּמִשְׁחָה, שֶׁהָרִי יֵשׁ עַל כֶּף צוּוִי מִפְּרֵשׁ "כַּבֵּד אֶת אֲבִיךָ"? וְיֵשׁ לְתַרְץ: מְצִינֹו בְּנוֹגַע לְהַסְבִּיחַ בְּלִיל הַסֶּדֶר שֶׁתְּלִמִּיד שִׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ אֵינוֹ מִסַּב בְּפָנָיו מִשׁוּם מוֹרָא וְכַבּוֹד הַרַב. וְאֵלּוּ בֵּן שִׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי אֲבִיו חֻב לְהַסַּב אֶפְּיֵלוֹ אִם אֲבִיו הוּא גַם רַבּוֹ, וְהַסְבָּה לְכַף הִיא, שֶׁמִּסְתַּמָּא אֲבִיו מוֹחֵל עַל כַּבּוֹדוֹ. וְהוּא הַדִּין בְּעִנְיָנָנוּ, פְּגִיעַתָם שֶׁל נָדָב וָאִיְהוּא בְּאַהֲרֹן לֹא נִחְשְׁבָה לְחֲטָא, כִּי מִן הַסֶּתֶם אַהֲרֹן מֵחַל עַל כַּבּוֹדוֹ.

כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ: כ= מִכָּל־הָאֹכֵל אֲשֶׁר יֹאכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מִיּוֹם יִטְמָא וְכֹל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכֹל־כְּלֵי יִטְמָא: כ= וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם | עָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים יִתֵּן טְמֵאִים הֵם וְיִטְמָאִים יִהְיוּ לָכֶם: כ= אֵךְ מֵעַן וְכוֹר מִקּוֹה־מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנִגַּע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: כ= וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־פְּלִזְרַע זֹרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא: כ= וְכִי יִתֵּן־מַיִם עַל־זֹרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טְמָא הוּא לָכֶם: ס= וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לֹאֲכֹלָה הַנְּגִיעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנְּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ= וְכֹל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֹאכֵל: כ= כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גְּאוֹן וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־אֲרֻבַּע עַד־כַּל־מִרְבֵּה רַגְלִים לְכֹל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם: כ= אֶל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכֹל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמְתֶם בָּם: כ= כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכֹל־הַשֶּׁרֶץ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ: כ= כִּי | אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי: כ= זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת בַּיּוֹם וְלְכֹל־נֶפֶשׁ הַשֶּׁרֶצַת עַל־הָאָרֶץ: כ= לְהַבְדִּיל בֵּין הַטְּמָא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלֹת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכֵל: כ=

תֹּאכֵל: כ=

חצי קדיש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פְּרוּרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,

וְכֹל־כְּלֵי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ

שלא להפגס שתויי זין? ויש לומר שקושניא זו רש"י מתרין בקביאו את המשף דבריו "משל למלך שהיה לו בן בית": בני אהרן נחשבו ליבני ביתו של הקב"ה, ולכן גם אם אָמנם לא נצטוו שלא להפגס שתויי זין, הנה עליהם להבין זאת מעצמם, שכן בן ביתו של המלך מכיר את הנהגותיו.

צ"א פסוקים, עבר"ה סימן.

מפטיר מה פי | אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להית לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני: ^{טו} זאת תורת ההמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במום ולכל נפש השרצת על הארץ: ^{טז} להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: פפפ

בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חז"ב ע' 50)

וימתו לפני ה' (י, ב)

שתויי זין נכנסו למקדש. תדע, שאחרי מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי זין למקדש. משל למלך שהיה לו בן בית וכו' פדאימא בויקרא רבה (רש"י) לכאורה אם הפגנים הזקרו שלא לשנות זין רק לאמר מות נדב ואביהוא, מדוע נענשו נדב ואביהוא, הרי לא נצטוו

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. ^י חפץ למען צדקו, וגדיל תורה ואדיר: מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

א) וַיִּסַּף עוֹד דָּוֵד אֶת כָּל בַּחֲזוֹר בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִי שְׁחִיזוּ רַבִּים נְאֻסִים אֵלָיו מֵעַת הַמָּלְכוֹ, אָמַר כֹּאן שֶׁהוֹסִיף עוֹד לְאִסֵּף אֵלָיו אֶת הַנְּבָחִים בְּיִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּבִירוּשָׁלַיִם (סנהדרין פרק י' הלכה ב') לְמַדוּ מִכֹּהֵן שְׂדוּד הַמִּלֵּךְ סָמַךְ בַּיּוֹם אַחֵר שְׁלֹשִׁים אֶלֶף מִיִּשְׂרָאֵל שְׁחִיזוּ רַבּוּיִים לְסַנְהֶדְרֵינוּ.

וראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד' הלכה ז' (ב) מַפְעֲלֵי יְהוּדָה, היא "קִרְיַת יַעֲרִים", שְׁלֹשִׁים הַעֲלָה אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית שֶׁמֶשׁ. אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם ה' וַגּו', אֲשֶׁר נִקְרָא לוֹ לְאֲרוֹן שֵׁם, וּמִהוּ הַשֵּׁם, שְׁחִיזָה ה' צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו. ג) אֵל עֲנֵלָה חֲדָשָׁה, לְכַבֵּד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ עִשׂוּ עֲנֵלָה חֲדָשָׁה שְׁלֹא הִשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ לְצַדֵּךְ הַדְּיוּט. אֲבָל טַעַם הַדְּבָר, כִּי לֹא זֶהוּ הַכְּבוֹד שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ, אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה "בַּכְּתָף יִשְׂאוּ" (במדבר 10) עַל יְדֵי הַלְוִיִּם. נִהְיִים אֶת הָעֲנֵלָה, הָעֲנֵלָה הַיְחָה רְחוּקָה לְבָקֶר, וְהִם נִהְיִי בַת. ד) וַיִּשְׂאָהוּ וַגּו', הַבְּקָר נִשְׂאוּ אֶת הָעֲנֵלָה עִם הָאֲרוֹן אֲשֶׁר עֲלָיו. ה) בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים, בְּכָל כְּלֵי יָשִׁיר הַעֲשׂוּיִים מַעֲצֵי בְרוֹשִׁים. ו) וַיִּשְׁלַח עֲזָה, הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ. כִּי שְׁמִטּוֹ הַבְּקָר, כִּי שְׁמִטּוֹהוּ הַבְּקָר וְנִגְנַעְיָהוּ. ז) וַיַּחֲר אֶף ה' בְּעֲזָה, עַל שְׁחִיזַת יָדוֹ לְאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת כִּי־אִם לְלוֹוִים. וְעוֹד, שְׁחִיזָה לוֹ לְדַרְשׁ קִלְיָו וְחִמְרָו, אִם הָאֲרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו כְּפִי שְׁחִיזָה בְּעֵבֶרם בְּיָדוֹ בְּזֶמַן הַיּוֹשֻׁעַ, הוּא עֲצֻמוֹ לֹא כְּלִישְׁנֹן. עַל הַשֵּׁל, עַל הַשְׁכָּחָה וְהַשְׁגָּחָה. עִם אֲרוֹן, סָמַךְ לְאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. ח) וַיַּחֲר לְדָוִד, עַל עֲצֻמוֹ חֲרָה לוֹ, כְּדָרַךְ הַמַּצֵּר וּבִקְהֵל. ט) אֵיךְ יָבֹא אֵלֵי וַגּו', כִּי חָשַׁב שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהוֹיֵת נוֹהַר כְּקִשְׁתּוֹ. י) וַיִּטְהַר דָּוִד, הִטָּה אוֹתוֹ מִדְּרֹךְ עֵיר דָּוִד אֵל בֵּית עֹבֵד אֲדוֹם. הַגִּתִּי, שְׁחִיזָה מִתְגַּוֵּר בַּת. וְהִיא מִשְׁכַּם לֹו מִן הַשְּׂעִירִים, כְּכָתוּב בְּסֵפֶר

א כִּשְׁהַמְלִיכוֹ אֶת דָּוִד בַּחֲבָרוֹן נְאֻסִים עֲלָיו רַבִּים, וְזוֹ הַיְחָה אִסִּיפָה שְׂנֵיָהּ, לֹה אָמַר וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בַּחֲזוֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף לְהַעֲלוֹת הָאֲרוֹן: ב וַיִּקַּם | וַיִּלְךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֲלֵי יְהוּדָה הֵיא קִרְיַת יַעֲרִים (יהושע טו ט) כִּי בָאוּ שָׁמָּה לְהַעֲלוֹת מִשְׁשֵׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא לוֹ לְאֲרוֹן שֵׁם וּמִהוּ הַשֵּׁם, שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו: ג וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲנֵלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הַבְּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הָעֲנֵלָה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נִהְיִים נִהְיִי הַבְּקָר הַמוֹשְׁכִים אֶת־הָעֲנֵלָה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הַבְּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הָעֲנֵלָה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו לְכֹר הַלָּךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן וְעֲזָה הַלָּךְ מִצַּד הָאֲרוֹן, וְלֹה הַרְגִישׁ הוּא אֲשֶׁר שְׁמִטּוֹ הַבְּקָר לְאֲרוֹן, וְאֶחָיו אֶחָיו לֹא הַרְגִישׁ: ה וַדָּוִד | וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחֻקִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה בְּכָל כְּלֵי יָשִׁיר הַעֲשׂוּיִים מַעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכַנְזוֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמַנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים: ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרֶן גֶּבֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאחֲזוּ בּוֹ כִּי נִגְנַעְיָהוּ מִמִּקְוָמוֹ כִּי שְׁמִטּוֹ הַבְּקָר וְחָשַׁב עֲזָה שִׁפּוֹל מִן הָעֲנֵלָה: ז וַיַּחֲרֵאֶף יְהוָה בְּעֲזָה עַל מִיעוֹת הַאֲמָנָתוֹ בַּח־לְחֹשֶׁב שִׁפּוֹל אוֹתוֹ לְאֲרוֹן וַיִּכְּרוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשֵּׁל עַל הַשְּׁגָחָה וְיָמָת שֵׁם עִם סָמַךְ לְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחֲר לְדָוִד עַל עֲצֻמוֹ חֲרָה כְּדָרַךְ הַמַּצֵּר וּבִקְהֵל עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקְוָם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלֵי אֲרוֹן יְהוָה הֲלֹא אִי אֶפְשֶׁר לְהוֹיֵת נוֹהַר כְּקִדְוִשְׁתּוֹ: י וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְחַסֵּר אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן

הפטרה לפרשת שמיני לשמו"ת ולקריאה

בציבור בשמואל ב פרק ו

ו א וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בַּחֲזוֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף: ב וַיִּקַּם | וַיִּלְךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשְׁשֵׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו: ג וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲנֵלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נִהְיִים אֶת־הָעֲנֵלָה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הָעֲנֵלָה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נִהְיִים אֶת־הָעֲנֵלָה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו הַלָּךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן וְעֲזָה הַלָּךְ מִצַּד הָאֲרוֹן, וְלֹה הַרְגִישׁ הוּא אֲשֶׁר שְׁמִטּוֹ הַבְּקָר לְאֲרוֹן, וְאֶחָיו אֶחָיו לֹא הַרְגִישׁ: ה וַדָּוִד | וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחֻקִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה בְּכָל כְּלֵי יָשִׁיר הַעֲשׂוּיִים מַעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכַנְזוֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמַנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים: ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרֶן גֶּבֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאחֲזוּ בּוֹ כִּי נִגְנַעְיָהוּ מִמִּקְוָמוֹ כִּי שְׁמִטּוֹ הַבְּקָר וְחָשַׁב עֲזָה שִׁפּוֹל מִן הָעֲנֵלָה: ז וַיַּחֲרֵאֶף יְהוָה בְּעֲזָה עַל מִיעוֹת הַאֲמָנָתוֹ בַּח־לְחֹשֶׁב שִׁפּוֹל אוֹתוֹ לְאֲרוֹן וַיִּכְּרוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשֵּׁל עַל הַשְּׁגָחָה וְיָמָת שֵׁם עִם סָמַךְ לְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחֲר לְדָוִד עַל עֲצֻמוֹ חֲרָה כְּדָרַךְ הַמַּצֵּר וּבִקְהֵל עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקְוָם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלֵי אֲרוֹן יְהוָה הֲלֹא אִי אֶפְשֶׁר לְהוֹיֵת נוֹהַר כְּקִדְוִשְׁתּוֹ: י וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְחַסֵּר אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן

עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקְוָם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלֵי אֲרוֹן יְהוָה: י וְלֹא־אָבָה דָּוִד

עטרת מרים

יהוה על־עיר דוד ויפתוהו דוד נטה אותו מדרך עיר דוד אל בית עבד־אדם הגתני: יא וישב ארון יהוה בית עבד אדם הגתני לוי הנה ומן השוערים הנה (ד"הא טו כא), וקראו גתני לפי שהתגורר בנת שלשה חדשים ויברך יהוה את־עבד אדם ואת־כל־ביתו: יב ויגד למלך דוד לאמר בך יהוה את־בית עבד אדם ואת־כל־אשר־לו בעבור ארון האלהים אשר יושב בביתו, ויגד דוד ויעל את־ארון האלהים מבית עבד אדם לעיר דוד היא ציון בשמחה: יג ויהי כן צעדו הלכו נשאי ארון יהוה ששה צעדים פסיעות ויזבח שור ומקריא שור פסם: יד ודוד שי למורא

מכרפר מרדך בכל עז לפני יהוה ודוד חגור אפוד כד מלבוש עשוי כדמות האפוד של כהן גדול: מן ודוד וכל־בית ישראל מעלים את־ארון יהוה בתרועה ובקול שופר: מו והיה ארון יהוה בא עיר דוד ומיכל בת־שאול נשקפה | בעד החלון ותרא את־המלך דוד מפוז ומכרפר לפני יהוה ותבו לו בלבה בותה אותו בלבה פי חשבה שאין זה מדרך המלך: יז ויבאו את־ארון יהוה ויצגו אתו במקומו בנקום שחבן לו בתוך האהל אשר נטה־לו דוד ויעל דוד עלות לפני יהוה ושלמים: יח ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את־העם בשם יהוה צבאות: יט ויחלק לכל־העם תבאים עם הארון לכל־המון ישראל למאיש ועד־אשה לאיש לכל אחד חלת לחם אחת ואשפר מנה יפה בשר אחד ואשישה אחת כלי אשר ישמנו בה תנו, ויגד כל־העם איש לביתו:

להסיר אליו את־ארון יהוה על־עיר דוד ויפתוהו דוד בית עבד־אדם הגתני: יא וישב ארון יהוה בית עבד אדם הגתני שלשה חדשים ויברך יהוה את־עבד אדם ואת־כל־ביתו: יב ויגד למלך דוד לאמר בך יהוה את־בית עבד אדם ואת־כל־אשר־לו בעבור ארון האלהים ויגד דוד ויעל את־ארון האלהים מבית עבד אדם לעיר דוד בשמחה: יג ויהי כן צעדו מרדך מדרך שמה. אפוד כד, מעיל עשוי מפשתן. מזו מפוז, גם הוא ענין רקוד (בפזיזות ומהירות). ותבו לו בלבה, פי חשבה שאין זה מדרך המלך לעשות ככה אפלו לפני ארון הקדש. יט לאיש, כלומר, לכל אחד, בין איש ובין אשה, ואשפר, מנה יפה של בשר.

בשמחה: יג ויהי כן צעדו נשאי ארון יהוה ששה צעדים ויזבח שור ומקריא: יד ודוד מכרפר בכל עז לפני יהוה ודוד חגור אפוד כד: טו ודוד וכל־בית ישראל מעלים את־ארון יהוה בתרועה ובקול שופר: מו והיה ארון יהוה בא עיר דוד ומיכל בת־שאול נשקפה | בעד החלון ותרא את־המלך דוד מפוז ומכרפר לפני יהוה ותבו לו בלבה: יז ויבאו את־ארון יהוה ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה־לו דוד ויעל דוד עלות לפני יהוה ושלמים: יח ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את־העם בשם יהוה צבאות: יט ויחלק לכל־העם תבאים עם הארון לכל־המון ישראל למאיש ועד־אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וילך כל־העם איש לביתו:

ויעל דוד עלות לפני יהוה ושלמים: יח ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את־העם בשם יהוה צבאות: יט ויחלק לכל־העם לכל־המון ישראל למאיש ועד־אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וילך כל־העם איש לביתו:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחור לא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מְלֹךְ נְאֻמָּן וּרְחֻמָּן אֶתְּהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֵת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לְבָנוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ, שְׂלֵא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמוֹלָד: יוֹם ד', שְׁעָה 7 בְּבוֹקֶר, 48 דְּקוֹת וְ11 חֲלָקִים. ראש-חַדְשׁ אֵיר, בְּיוֹם הַרְבִּיעִי וּבְיוֹם הַחֲמִישִׁי, הַבֵּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

תָּרִים אוֹ שְׁנֵי בָנָי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לַחֲטָאֵת וּכְפָר עֲלֶיהָ הִכְתֵּן וְטָהַרְהָ: פ (ישראל) יג « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: בְּאֵדֹם כִּי-יְהִיָּה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ-סִפְחַת אוֹ בְהָרֵת וְהָיָה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת וְהוּבֵא אֶל-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֹּגַע בְּעוֹר-הַבְּשָׂר וְשָׁעַר בְּנֹגַע הַפֶּה | לָבָן וּמְרָאָה הַנֹּגַע עִמָּךְ מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֹגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וּטְמֵא אֹתוֹ: וְאִם-בְּהָרֵת לָבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעִמָּךְ אִין-מְרָאָה מִן-הָעוֹר וְשָׁעַרָה לֹא-הִפְקֵד לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֹּגַע שְׁבַעַת יָמִים: וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָנָה הַנֹּגַע עִמָּךְ בְּעֵינָיו לֹא-פָשָׂה הַנֹּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

קְרִיאַת הַתּוֹרָה לְמִנְחַת שַׁבַּת-קוֹדֶשׁ יב « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: בְּדַבַּר אֶל-בָּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֵשֶׁה כִּי תִזְרַע וְיִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דֹּוְתָה תִטְמָא: וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ: וְשְׁלֹשִׁים יוֹם וְשְׁלֹשַׁת יָמִים תִּשָּׁב בְּדַמִּי טָהַרְהָ בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִנָּע וְאֶל-הַמְקֻדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד-מְלֵאת יְמֵי טָהַרְהָ: (ל) וְאִם-נִקְבָּה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁלֹשִׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל-דַּמִּי טָהַרְהָ: וּבְמְלֵאת | יְמֵי טָהַרְהָ לָבָן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבִן-יוֹנָה אוֹ-תֵר לַחֲטָאֵת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַכְּהֵן: וְהִקְרִיבֹ לִפְנֵי יְהוָה וּכְפָר עֲלֶיהָ וְטָהַרְהָ מִמֶּקֶר דְּמִיָּה זֹאת תּוֹרַת הַיִּלְדוֹת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם-לֵא תִמְצָא יָדָהּ הִי שֶׁהָ וְלִקְחָהּ שְׂתִיר

לוח זמנים לשבת פרשת שמייני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:52	18:53	19:41	19:37	19:14	19:10	10:28	10:31	09:20	09:24	08:44	08:49	06:05	06:12	באר שבע (ק)
19:54	18:47	19:43	19:38	19:18	19:14	10:27	10:30	09:19	09:23	08:42	08:47	06:02	06:09	חיפה (ק)
19:51	18:37	19:40	19:36	19:18	19:14	10:26	10:29	09:18	09:22	08:42	08:47	06:03	06:09	ירושלים (ק)
19:53	18:54	19:42	19:38	19:15	19:11	10:28	10:31	09:20	09:24	08:44	08:48	06:04	06:11	תל אביב (ק)
20:46	19:36	20:31	20:22	19:55	19:47	10:33	10:37	09:21	09:27	08:30	08:38	05:52	06:03	אוסטריה, וינה (ק)
18:24	17:28	18:13	18:20	17:45	17:53	10:30	10:29	09:34	09:32	08:57	08:55	06:53	06:47	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:43	19:35	20:29	20:20	19:54	19:46	10:37	10:41	09:25	09:31	08:36	08:44	05:58	06:08	אוקראינה, אודסה (ק)
20:20	19:10	20:05	19:56	19:29	19:21	10:07	10:12	08:55	09:01	08:04	08:12	05:26	05:38	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:32	19:22	20:17	20:08	19:41	19:32	10:18	10:23	09:06	09:12	08:14	08:22	05:36	05:48	אוקראינה, דניפרופטרובסק (ק)
21:04	19:51	20:49	20:38	20:11	20:01	10:42	10:47	09:29	09:36	08:35	08:44	05:58	06:10	אוקראינה, זיטומיר (ק)
20:58	19:44	20:42	20:31	20:04	19:54	10:35	10:40	09:21	09:28	08:27	08:36	05:50	06:02	אוקראינה, קייב (ק)
21:06	20:02	20:52	20:44	20:21	20:13	11:03	11:08	09:52	09:58	09:05	09:12	06:26	06:36	איטליה, מילאנו (ק)
18:47	17:58	18:38	18:39	18:16	18:17	10:11	10:13	09:09	09:10	08:40	08:41	06:09	06:11	אקוודור, קיטו (ח)
18:59	18:05	18:49	18:56	18:22	18:29	11:02	11:01	10:05	10:04	09:30	09:29	07:23	07:18	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:45	18:47	19:34	19:42	19:04	19:12	11:57	11:55	11:01	10:59	10:22	10:20	08:23	08:17	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:34	19:32	20:21	20:15	19:51	19:45	10:50	10:54	09:40	09:45	08:59	09:05	06:19	06:28	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:26	19:24	20:14	20:07	19:43	19:36	10:38	10:42	09:28	09:33	08:46	08:52	06:06	06:15	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:27	19:24	20:14	20:07	19:43	19:37	10:39	10:43	09:29	09:34	08:47	08:53	06:07	06:16	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:07	20:03	20:54	20:47	20:22	20:15	11:14	11:18	10:03	10:09	09:20	09:26	06:40	06:49	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:30	19:35	20:20	20:16	19:54	19:50	11:09	11:12	10:02	10:05	09:26	09:31	06:47	06:53	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:08	19:10	19:57	19:52	19:29	19:24	10:38	10:41	09:30	09:34	08:52	08:57	06:12	06:20	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:23	19:29	20:13	20:10	19:48	19:45	11:10	11:13	10:03	10:07	09:30	09:34	06:51	06:57	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:24	19:21	20:11	20:04	19:40	19:33	10:34	10:38	09:24	09:29	08:41	08:47	06:01	06:10	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:50	19:48	20:37	20:31	20:07	20:00	11:03	11:07	09:53	09:58	09:11	09:17	06:31	06:40	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:24	19:20	20:11	20:04	19:40	19:33	10:33	10:36	09:22	09:27	08:39	08:45	05:59	06:08	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:52	18:02	18:43	18:47	18:19	18:23	10:35	10:35	09:35	09:35	09:04	09:05	06:42	06:41	בוליביה, לה-פס (ח)
21:45	20:31	21:29	21:18	20:50	20:40	11:18	11:23	10:05	10:12	09:09	09:18	06:32	06:45	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:44	20:30	21:28	21:17	20:50	20:40	11:19	11:24	10:06	10:12	09:10	09:19	06:34	06:46	בלגיה, בריסל (ק)
18:21	17:34	18:11	18:16	17:51	17:56	10:11	10:11	09:12	09:12	08:41	08:40	06:23	06:21	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:09	17:18	18:00	18:05	17:35	17:40	09:59	09:59	09:00	08:59	08:28	08:28	06:11	06:08	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:04	19:54	20:48	20:37	20:11	20:01	10:36	10:41	09:23	09:30	08:26	08:35	05:50	06:02	בריטניה, לונדון (ק)
21:22	20:06	21:04	20:52	20:23	20:12	10:43	10:48	09:29	09:36	08:27	08:38	05:53	06:07	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:15	19:59	20:58	20:46	20:19	20:09	10:42	10:47	09:28	09:35	08:29	08:38	05:53	06:06	גרמניה, ברלין (ק)
21:24	20:11	21:08	20:58	20:31	20:21	11:02	11:07	09:49	09:56	08:55	09:04	06:18	06:30	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:19	17:34	18:10	18:15	17:51	17:57	10:13	10:12	09:14	09:13	08:42	08:41	06:27	06:24	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:32	18:40	19:22	19:20	18:58	18:56	10:30	10:32	09:25	09:28	08:53	08:56	06:16	06:21	הודו, מומבאי (ח)
19:27	18:35	19:18	19:16	18:54	18:52	10:26	10:29	09:21	09:24	08:50	08:53	06:13	06:17	הודו, פונה (ח)
20:33	19:24	20:18	20:09	19:43	19:35	10:22	10:27	09:10	09:17	08:20	08:28	05:42	05:53	הונגריה, בודפשט (ק)
20:31	19:29	20:19	20:12	19:48	19:41	10:43	10:47	09:33	09:38	08:50	08:57	06:11	06:20	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:49	19:49	20:37	20:31	20:08	20:02	11:09	11:13	10:00	10:05	09:20	09:26	06:40	06:48	יוון, אתונה (ק)
20:52	19:44	20:38	20:29	20:03	19:55	10:44	10:48	09:32	09:38	08:43	08:50	06:04	06:15	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבת פרשת שמייני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:13	06:17	08:50	08:53	09:22	09:24	10:27	10:29	18:56	18:54	19:20	19:18	18:37	19:29
ניו-זילנד, קרייטצ'ר' (ח)	07:14	07:06	09:07	09:04	09:49	09:45	10:43	10:41	17:42	17:52	18:14	18:24	17:25	18:27
נפאל, קטמנדו (ח)	05:32	05:38	08:11	08:15	08:45	08:49	09:52	09:55	18:32	18:29	18:58	18:55	18:14	19:09
סינגפור, סינגפור (ח)	06:59	07:00	09:30	09:31	09:59	10:00	11:02	11:03	19:08	19:09	19:30	19:31	18:50	19:39
פולין, ורשא (ק)	05:24	05:37	07:59	08:09	08:57	09:04	10:11	10:16	19:46	19:36	20:26	20:15	19:27	20:43
פרו, לימה (ח)	06:14	06:13	08:39	08:39	09:08	09:09	10:09	10:10	17:59	18:02	18:22	18:25	17:42	18:31
צרפת, ליאון (ק)	06:43	06:53	09:21	09:29	10:09	10:15	11:21	11:25	20:37	20:29	21:11	21:02	20:17	21:24
צרפת, פריז (ק)	06:46	06:58	09:24	09:32	10:16	10:22	11:28	11:33	20:55	20:46	21:30	21:20	20:35	21:45
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:47	05:49	08:20	08:22	08:49	08:51	09:52	09:54	18:02	18:03	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	06:23	06:33	09:02	09:09	09:48	09:53	11:03	11:03	20:12	20:05	20:42	20:35	19:53	20:56
קנדה, מונטריאול (ק)	05:56	06:07	08:35	08:43	09:23	09:28	10:34	10:38	19:51	19:43	20:24	20:15	19:32	20:38
קפריסין, לרנקה (ק)	06:05	06:12	08:45	08:50	09:23	09:27	10:31	10:34	19:23	19:19	19:52	19:47	19:05	20:03
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	05:37	05:51	08:09	08:21	09:14	09:22	10:29	10:35	20:14	20:02	20:57	20:44	19:54	21:15
רוסיה, מוסקבה (ח)	05:07	05:22	07:38	07:50	08:46	08:54	10:02	10:07	19:53	19:41	20:35	20:21	19:33	20:53
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	05:20	05:31	07:59	08:06	08:48	08:54	10:00	10:05	19:12	19:12	19:55	19:46	19:00	20:09
שוויץ, ציריך (ק)	06:25	06:36	09:03	09:11	09:53	09:59	11:05	11:09	20:29	20:21	21:00	20:51	20:10	21:15
תאילנד, בנגקוק (ח)	06:01	06:05	08:37	08:39	09:07	09:09	10:12	10:14	18:32	18:32	18:56	18:55	18:14	19:05

אגרות קודש

בי"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שלמה עובדי' שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג ניסן, בו כתב מעבודתו בקודש ואשר משתדל כפי יכולתו להשפיע בסביבתו לקרב את לבן לאבינו שבשמים ע"י דברי התעוררות לתורה ומצותי, ושואל לספרים או חוברות מדברים בנדון זה.

והנה רבו כמו רבו ספרי דרוש וע[א]כו"כ ספרי חסידות המלאים התעוררות חיזוק ועידוד להחזקת היהודות והפצתה, וכמה מהם נמצאים אצל הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ איש רב פעלים בעל מרץ וכו' מוה"ר מיכאל שי' ליפסקאר, נוסף על מה שבטח יוכל הברירור בעל פה ואין הדבר תלוי אלא בשנים ועל פי מרז"ל הידועים, מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. שמוזה מובן ג"כ שככל מה שיוסיף ביראת שמים (שהוא בלי גבול וגם אם ישנה בכל לבבך ובכל נפשך יכולה להיות גם בכל מאדך) וכן בהלבבויות שבדבור, יצליח בהשפעתו, ופשוט ג"כ שצריך להוסיף בהנהגת עצמו בכל הני"ל, וככל שירבה בקישוט עצמו תתרבה הופעת דבריו כמובן.

כבקשתו יזכירו את אמו תי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל להטבת בריאותה, אלא שע"פ המובא בזהר הקי' (ח"א פד, א) ובכמה מקומות נזכרים בכגון דא בשם ובשם האם, ובטח יודעי את זה במכתבו הבא.

ברכה לבשו"ט בכל הני"ל,
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

סדר מצות הדלקת נרות לשביעי ואחרון של פסח וערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחול"ל נותנים בערב החג הראשון גם עבור היום השני). אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

ערב שביעי של פסח

יש להדליק – בחו"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות לבילה השני (אחרון של פסח).

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים. במידה והתעכבה הדלקת הנרות, והחג כבר נכנס, יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:**

בחו"ל ליל (שני) אחרון של פסח

זמן הדלקת נרות הערב – רק לבילה, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:**

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה. מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00574
16/04/2017

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

